F. IOSEPHI
ANTIQVITATVM
IVDAICARVM
LIBRI XX.

Adiuncta est simul Iosephi Vita ab ipso literis mandata. Omnia à Sigismundo Gelenio è Græco in sermonem Latinum conuersa.

DE BELLO IVDAICO LIBRI VII.
Græcorum codicum collatione per Sigis. Gelenium castigatissimi facti.

CONTRA APIONEM LIBRI II. qui cùm antea corruptissimi essent, iam ex Græco non emendati solùm, sed suppleti etiam opera eiusdem Gelenij.

DE IMPERIO RATIONIS, siue De Machabæis Liber I.
Hæc omnia post Gelenij multam operam, studio ac diligentia A. Morguesij cum Græco summa fide collata, in lucem denuo prodeunt.

Cum Indice locupletissimo.

LVGDVNI,
APVD HÆREDES IACOBI IVNCTÆ.
M. D. LXVI.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, partim confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Chæremon
Chœrilus poëta
Conon histo.
Demetrius Phalereus
Dius histo.
Ephorus
[illegible]us
[illegible]emerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
H[illegible].
Hesiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Isidorus
T. Liuius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodorus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

CLA-

EPISTOLA.

CLARISSIMO ET AMPLISSIMO DOMINO IO. IACOBO *Fuggero, in Kirchberge & Vuissenhorn Comiti, &c. Sigismundus Gelenius* S. D.

CVM omnis institutio, vel singulorum hominum ad beatam vitam contendentium, vel cœtuum formā in commune viuendi quærentium, præceptis constet exemplísque, vt nosti Fuggere vir magnifice, consentire video in hoc sapientes, neutrū aliunde melius peti quàm è sacris literis: quas tanto tutius sequimur, quanto certiora sunt diuina oracula humanis opinionibus: quæ dispendiosis suis ambagibus nihil aliud ostēdunt, quàm frustra id conatos summos quidem viros, sed humana sapientia præditos, quod non nisi à diuinis & numinis fauore adiutis præstatur: sine quo nec via salutis iniri, nec ineundæ eius modus aliis monstrari potest. Et quamuis vtraque iam dicta ratio sit absolutior, si coniungantur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, (vbi tam legis primùm bene conditis hominum pectoribus à rerum opifice insertæ, mox exolescente paulatim eius memoria, per eundem præconio Mosis in communem vitam reuocatæ, summaria capita, quàm hominum Deo carorum, vel priuatorum, vel ducum atque regum, gesta produntur:) habent tamen hæ separatam etiam tractationem. Nam ante exortam Seruatoris legem homines quidam ingeniosi qui se philosophos nominauerunt, veritatem ceu per tenebras palpare aggressi, præcepta vitæ formandæ conati sunt tradere vnà cum dogmatibus ad felicitatem sectandam pertinentibus: alij res regum ac populorum mandauerunt literis, vnde magnam colligere liceat exemplorum copiam. Illorum lectio habita est præ cæteris vtilis: & re vera fuisset, si veritatē captatam potuissent assequi: nos in hoc feliciores, quibus sacræ literæ affatim repræsentant quod illis obtingere non potuit, lectio non modo vtilis, sed & necessaria. Proxima vtilitas est in historiis, peculiari quadā voluptate ad sui cognitionem inuitantibus, vt ab his legēdis pauci, modo sint literati, abstineant, cùm illa magis seria quibusdam aut non vacet euoluere, aut non libeat. Sed delectu opus est in tanta historicorum varietate, si nolis operam & bonas horas perdere. sunt enim qui nihil aliud quàm ludūt, & aures animósque otiosos demulcent in hoc tantum factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus, Philostratus, & his antiquiores, sed nihilo grauiores Herodotus, & Ctesias ob nimiam mendaciorum licentiam dudum obliteratus, in quibus vix quicquam probes præter facundiam. Doctiores sunt alij, vt imbuti philosophia, sed magno discrimine. nam qui Epicureorum, aut Peripateticorum non multo saniorum duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet sectam secuti sunt, pro suis affectibus multa produnt tam inutilia, vt ne noxa quidem careant. quid enim bonæ rei potest expectari à tollentibus immortalitatem animorum, & diuinam prouidentiam? & hi ferè proponunt sibi celebranda quædam vasta verius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæsares. Plus bonæ frugis haurire licet ex accedentibus propius ad Academicos Stoicósue, qui res laudatorum principum aut populi Romani, præsertim illius prisci, transmiserunt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot qui sibi grauitatem ceu peculiarem vindicant. Sed longe vtilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excellentiam & claritatē, sed maxime propter certissimam sincerissimámque veritatem, etiam profanis expetita regibus, patrum priscorum mores, vitas, résque tam domi quàm foris gestas continens: quíque eius compendium scripsit, & vbi illa desiit reliquam vsque ad suam ætatem attexuit, Iosephus vir patriarum literarum cognitione nemini suæ gentis secundus, externæ verò

literaturæ studiis vel cum Philone conferendus, facundia pollens quæ plus virium quàm fucorum habeat, nec minus philosophum quàm historicũ deceat: quem non est opus prædicare prolixius, quando ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissime vitam suam scribẽs, quæ nunc primùm in præsenti operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. huius scriptoris monumenta cum circunferantur, & passim ab omnibus suo merito terãtur, Rufino vt titulus pollicetur interprete, mihi nunquam persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo viro versas: vel quòd non referant peritum vtriusque linguæ hominem, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: vel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatum opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodiit, conflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis tractibus: bono tamen quodam casu euenit vt vtrunque egregie suppleuerit lacunas alterius. ac mox non defuerunt qui Latinam versionem nouam requirerẽt: effeceruntque amici vt susceptа prouincia tirocinium vertendi in eo scriptore ponerem: figlinæ (iuxta prouerbium) in dolio. Inter vertendum deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiã quibusdam locis deesse versus non paucos. nam XVI. Antiquitatum libro, cap. iuxta vulgatas editiones septimo, iuxta Græcorũ distinctionem quam nos sequimur XI. desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdem libri non multo minus: id quod vel librariorum vel interpretis etiã culpa accidit, sed non in his tantum paginis. Itaque omnia meliore fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore tamen opinor. Ausus igitur rem subiturã censuras varias, cœpi circunspicere de aliquo, cuius præiudicio tutus possem minus de cæteris criticis esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirum ea familia natus, in quam singulari cælestis numinis virtus & fortuna tantum ornamentorum certatim contulerunt, vt per vniuersam Europam, atq; etiam longe extra eius limites, tam sit celebris, tam apud summos monarchas gratiosa, vt nihil sit quod hac parte vel principibus viris inuideat: & quod peculiariter ad meum desiderium attinebat, habeat in suo stemmate viros literatos literatorúmq; patronos eximios, & vel hoc merito omni posteritatis memoria dignissimos, nuper Raimũdum, nunc Antonium eius fratrem familiæq; columen, & insignem Des. Erasmi patroni quondam nostri amicum: te verò tertium (ne alios mihi minus notos commemorem) adeò expositum & candidum acrique iudicio hominem, vt tuæ censuræ non minus probari cupiam, quàm excellentissimorum in vtraque literatura professorum nostri huius haud inerudití seculi. Et pulchre conuenire videbatur, vt scriptor qui in omnibus præsertim Christianorum regionibus etiam vulgo teritur, præferret in frõte ceu tutelare nomen viri apud omnes eas gentes non solum notissimi, verum etiam laudatissimi. Deterrehat hoc vnum quòd ignotus essem tanto Mœcenati: sed contra cogitabam multos similibus occasionibus innotuisse feliciter. itaq; sic nutantem, vt tamen propensior essem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitum noster vetus amicus & liberorum tuorum ad imitandam paternam excellentiam incensor adiutórque Ludouicus Carinus, vir magnatibus merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talibus coloribus te mihi depinxit, verissimis quidem illis vt est ipse sincerus, quales in hãc tabulam conferre, nec sine modestiæ tuæ vexatione possem, nec sine adulationis suspicione. Accipies igitur vir præclarissime opus hoc per otium inspiciendum: quod si tibi tale videbitur vt ferri posit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamentum ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & Gelenium tuum in clientelam, quam nemo non expetit: ipse vehementer opto vt ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam enim hãc salutandi formulam mihi tua pace permitto) obseruandissime, vnà cum liberorum suauissima cohorte totáque familia, cui me commendatum cupio, si non de officiolo, saltem de studio addictissimo. Basileæ, calendis Augusti, anno à natiuitate Christi seruatoris humani generis MDXLVIII.

D. HIERONYMI DE IOSEPHO TESTIMONIVM.

IOSEPHVS *Matthathiæ filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam veniens, septem libros Iudaicæ captiuitatis Imperatoribus patri filióque obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt. Et ob ingenij gloriam statuam quoque meruit Romæ. Scripsit autem alios viginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, vsque ad decimumquartum annum Domitiani Cæsaris, &* duos ἀρχαιότητος *aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum vituperationem gentis Iudaicæ continentem scripserat. Alius quoque liber eius, qui inscribitur* περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, *valde elegans habetur, in quo & Machabæorum sunt digesta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatum libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum a Pharisæis interfectum, & Ioannem Baptistam vere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimos quoque tam de Iudæis quam de gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumque inuidia nostrorum principum cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui eum dilexerant perseuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die viuus, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo vaticinantibus: & vsque hodie Christianorum gens, ab hoc sortita vocabulum, non defecit.*

CANDIDO LECTORI S.

Quum noua hæc Iosephi Antiquitatū Latina cōuersio, quæ iuxta Græcum exēplar est dissecta, antiquæ translationi capitū distinctione nō consonaret, visum nobis est, vetustam diuisionem in studiosorū gratiá margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hác nostrá æditionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorū vsui iudicamus conducibile, vsq; in mediū proferre studemus. Vale bene, & industriá nostram fauore mutuo amplectere.

ELENCHVS RERVM OMNIVM, QVAE IN VTRAQVE IOSEPHI HISTORIA, TAM ANTIQVITATVM IVDAICARUM, QUÀM BELLI IUDAICI CONTINENTUR, PER ARGUMĒTA QUIBUSDAM SINGULORUM LIBRORUM CAPITIBUS UT IN GRÆCO EXEMPLARI HABENTUR PRÆMISSA, DESCRIPTUS.

ANTIQVITATVM LIBER I.

ANTIQVITATVM LIBER II.

ANTIQVITATVM LIBER III.

ANTIQVITATVM LIBER IIII.

ANTIQVITATVM
LIBER V.

ANTIQVITATVM
LIBER VI.

ANTIQVITATVM
LIBER VII.

ANTIQVITATVM
LIBER VIII.

ANTIQVITATVM
LIBER IX.

ANTIQVITATVM LIBER X.

ANTIQVITATVM LIBER XI.

ANTIQVITATVM LIBER XII.

ANTIQVITATVM LIBER XIII.

cum

ANTIQVITATVM
LIBER XIIII.

ANTIQVITATVM
LIBER XV.

ANTIQVITATVM
LIBER XVI.

ANTIQVITATVM
LIBER XVII.

ANTIQVITATVM
LIBER XVIII.

ANTIQVITATVM
LIBER XIX.

ANTIQVITATVM
LIBER XX.

DE BELLO IVDAICO.
LIBER I.

DE BELLO IVDAICO
LIBER II.

De Pilati

DE BELLO IVDAICO LIBER III.

DE BELLO IVDAICO LIBER IIII.

DE BELLO IVDAICO LIBER V.

DE BELLO IVDAICO LIBER VI.

De

DE BELLO IVDAICO
LIBER VII.

DE ANTIQVITATE
IVDAEORVM

FINIS

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM
IVDAICARVM LIBER
PRIMVS,

Sigismundo Gelenio interprete.

PROOEMIVM. Cap. I.

VI ad scribendas historias se conferunt, non vnam neque eãdem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures, easque multum inter se differentes. quidam enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes cognitúque dignas in obscuro latere non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauarunt. Præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniucundum fore. Complectetur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatem, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cùm historiam de bello scriberem, docere, vnde primùm oriundi Iudæi, quàm varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatem cæterásque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finem suum perduxi. Procedente dein tẽpore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cùm omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negocijs & varijs fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussúmque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cùm me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leniter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benigne communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditum, quòd Ptolemæus secundus eius nominis rex, totus disciplinis colligendísque libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque instituta, & viuendi formam præscriptam, in Græcum eloquium transferri. Eleazarus autem pontificum nostrorum nemini secundus, regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque regis illius multos persimiles

putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legem solam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque milium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In vniuersum autem ex huius potissimùm historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quàm credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur. quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neque consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorum opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, & legislatorem nostrum probent, si naturam, vt dignum est, considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, purámque suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quantum ad longitudinem temporis, rerúmque vetustatem attinet, impunè poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cùm ad tot retro secula etiam poetæ ne Deorũ quidem suorum natales, nedum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè dispositurо, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionẽ habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cùm sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere volens, nõ à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deum & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in deos suos verbis transtulerunt, atque hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciã addiderunt. at noster legislator posteaquam puram putam virtutem habere Deum docuisset, censuit pro se quenque aniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit: in eósque qui neque sapiunt hæc neque credunt, seuerè admodum animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum volo lectorem hæc nostra examinare. nanque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt disposita, partim ita vt dignum erat à legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam diserte expressa, nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim considerare vellet, sublimis inde & valde philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoque perscribantur operam dabimus: nunc ad rerum seriem vertemus stylum, præmissis quæ Moyses narrat de mundo condito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc ferme modum se habent.

Mundi creatio, & elementorum dispositio.

CAPVT II.

Genesis 1.

N principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cùm in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritúsque eam superne permearet, lucẽ Deus fieri iussit: quę cùm effulsisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vesperæ & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hęc quidẽ prima dies extitit, Moses autem vnam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniã promisi me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationem differam. Post hæc secunda die cœlum vniuersitati rerum superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glaciéq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam cõpetenter temperatum. Tertia verò terram statuit, mari vndequaque circunfusam: eadémq; die continuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta verò cœlum Sole ac Luna aliísque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu tẽporum anni reuolutionem manifeste indicarent. Quinta verò die animantia, tum natatilia, tum per sublime volantia, per altum pérque aërem dimisit, copulata prius & ad congressus genituræ causa comparata, quo genus eorum cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & fœminęo sexu distinctum: in hac verò hominem etiam finxit, atq; ita mundum sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moyses facta esse dicit: septima autem requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiam nos vacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam sabbatum: quæ vox requiem Hebręorũ lingua significat.

II. Genesis 2.

Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis fabricatione in hũc modum disserens: Finxit Deus hominem humo telluris sumpta, immisitq; in eum spiritum & animam: homo autem hic vocatus est Adamus. significat autem hoc Hebręorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autem Deus corã Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantémq; quòd reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exem-

pta, mulierem ex ea formauit: móxq; vt est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Issa autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat matrem ómnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum ad Orientem plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arbotem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cùm introduxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autem hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horum qui Phison nominatur (ea vox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionem vel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon autem Ægyptum mediam secat: id nobis ab Oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porrò Deus Adamum & vxorem de

III.
Genesis 3.

cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cùm autem per id tempus nullũ esset inter animalia dissidium, & serpẽs familiariter cũ Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarẽt: & ratus in calamitatem casuros, si mãdata neglexissent, maliciose persuadet mulieri vt de arbore sciẽtię gustaret, asseuerans inesse ei vim dignoscendi boni ac mali: de qua si gustassent, beatam nihilóque deteriorẽ quàm Deum vitam acturos. atq; hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Domini contẽneret: quæ gustato arboris fructu, cibóque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iámq; se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulneis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cum Deus in hortum venisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam scitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conscientia non seruati præcepti, Deus ita infit: Equidem prospexeram vobis, quomodo vitam felicẽ omnísque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunq; ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: quibus fruentes vos neq; senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm longissime proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus autem excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorem referẽs, & dicens, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quòd muliebri consilio cessisset: terrámque nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset. quin & serpẽti vocem ademit, iratus ob maliciam qua erga Adamum est vsus: venenúmque linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitque, caput eius plagis impetendum esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque diluuium. Cap. III.

NATI sunt autem eis & filij mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi fratres suis quisque studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain vero quum alioquin etiam pessimus esset, lucrúmque solum spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius sacrificium Deo fuit acceptius, quòd sponte naturæ genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quandam à natura extorserat. ideo Cain ægrè ferens prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat.

IIII. Genesis 4.

Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbi nam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet Deo, primum se quoque demirari ait, qui factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante vero Deo, & accuratius inquirente, iam commorior negauit se pædagogum fratris, aut rerum eius obseruatorem esse. Tum Deus coarguit Cain parricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sæuiret: sed male ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimam progeniem punturum se est comminatus: & ex illa regione extorrem vnà cum vxore fecit. Illo autem timente, ne oberrans in feras incideret, atque ita periret, securum esse iussit quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones vnà cum vxore emensus tandem Naida condidit: id loci nomen est: atque illic sedem optauit, vbi etiam liberos procreauit. Cæterum tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitam mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitam est effectus. Adhæc simplicem hactenus viuendi ratione, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinámq; sinceritatem & generositatem ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit. Enoscæ nomine imposito ab Enoso liberorum natu maximo. Is Iaredū genuit, ex quo Malalehel, & ex eo deinceps Mathusula est progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal verò germanus eius musicæ operam dedit, psalteriúmque & citharam inuenit. Thobel autem vnus ex altera vxore prognatorum viribus excellens rem militarem egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & victum lautiorem sibi comparauit. quin & ærariam primus est commentus, & filiæ factus est pater vnius, nomine Naamæ. Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus, videns pœnas se exoluturum parricidij à Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit. Cæterum superstite etiam tum Adamo, Caini soboles sceleratissima euasit, dum posterior quisq; sit deterior, nec solum imitatur priorum vitia, sed & superat, interim nec

à bellis, nec à latrociniis temperando: & qui à cædibus abstinebant, alioquin auare & superbe inter suos viuebāt. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquàm Abel esset mactatus, & Cain propter cædem solum vertisset, procreandis liberis operam dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos iam natus triginta supra ducentos: quibus cùm accessissent septingēti, tandem vita defunctus est. ex huius liberis quos complures habuit, fuit etiam Sethus. sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus, vbi eò ætatis venit, vt iam quod rectum est discernere valeret. virtutis studiis se totum dedidit: & cum ipse vir optimus euasisset, etiā nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum noticia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitum præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis vtrique sua inuenta inscripserunt: vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

De diluuio. & quomodo Noë in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.
Caput IIII.

V. N hunc modum per septem generationes perseuerauerunt vnum
Gene. 5. 6. Deum colentes omnium rerum Dominū, semperq; virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patrus institutis degenerarunt, neq; humana iura seruantes, neq; Deo cōsuetos honores persoluentes. & qui prius certatim virtutem exercuerāt, postea duplo maiore studio maliciam consectabantur: atq; ita Deum infensum sibi reddiderunt, nam multi angeli Dei cum mulieribus congressi progeniē procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem facta eorum moleste & indigne ferens, suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarent: verum cum videret illos sibi non parere, totósq; viciorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam suam interimerent, secedens cum suis in aliam regionem migrauit. tum Deus viri iusticia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ maliciæ damnauit: sed cū decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliúdque nouum & à viciis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spatio circūscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos cōercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atq; ita genus illud aboleuit vniuersum. Noë autem solus est seruatus, diuino oraculo viam

euadēdi & rationem edoctus talem. Arcam quatuor cōtignationum extruxit longitudine cubitorum ccc. latitudine l. patentem in altum cubitos xxx. in eam cum matre liberorum suorum, eorúmque coniugibus conscendit: impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsq; numerum. erat autem arca tam tecto quàm lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum seruatus est Noë cum familia, gentis successione ab Adamo decimus. nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filij Iaredi, Malahelo geniti,

qui

qui eum pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus verò Sethi filius erat, Adami nepos. contigit autem hæc vastitas anno ætatis Noë sexcentesimo, mense secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marsonane. sic enim Ægyptij distinxerunt annum. Moses autem Nisan qui est Xanthicus, mensem primum in suis fastis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxisset. eundem etiam omnium quæ ad rem diuinam pertinerent, exordium fecit: alioqui quod ad nundinationes rerum venalium reliquámque dispẽsationem anni attinet, nihil de pristinu ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc spatium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quàm obitus. Adæ siquidem, qui nongentos & triginta vixit annos, cũ esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autem ducentesimo & quinto anno genuit Enosum. qui dum quinque & nongentis vixisset annis, Cainano filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis, Malalehelem filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimo septuagesimo. Iste Malalehel cum vixisset quinq; ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredũ filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorũ. cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuenti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta duorũ & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matusala autem Enochi filius, quinto et & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noë filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum & octogesimum supra centesimum. quique quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti suprascriptum tempus conficiunt. Non sunt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam eámque vsq; ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tantum eorum in hac ratione sunt spectandi. Cæterum Deus signo dato imbrès emisit: qui cum nonaginta continuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terram extitit: quæ causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquàm pluere desiit, tandem cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noë, aperuit eam: & videns circa ipsam aliquantulum terræ, meliore spe concepta paulisper quieuit. mox post paucos dies magis recedẽte aqua, emisit coruũ, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tutò exscendere posset. at ille comperto totum adhuc stagnare, ad Noë est reuersus. is post septem dies columbam ad explorandum terræ statum emisit. quæ cum lutata & frondem oliuæ ferens redisset, intellecto terram à diluuio iam esse liberatã, postquàm alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomẽ Armeni fecerunt. Huius autem diluuij & arcæ meminerunt omnes barbaricæ historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus. narrans enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autem & nauigij huius pars in Armenia apud mõtem Cordyæorũ superesse, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & Nicolaus Damascenus lib. xcvj. de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorũ eius longo tempore durauisse. qui fortassis is fuit, de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator.

Genes. 7. 8

VI. *Genesis* 8.

Noë autem veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur vt in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculũ adduceretur: vtq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sentẽtia absoluerit. alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si non in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati. orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néue vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémq;, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

VII. His precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negans se deletis interitus autorem fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas accersisse. Si enim deletos cuperet, nunquàm in hanc vitam eos introducturum fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitam, quàm eos quibus dederis perdere. sed continuis, inquit, contumeliis quibus pietatem mihi debitam violabant, coëgerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracunde pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quòd si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium. nunquàm enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. *Genesis* 9. Iubeo tamẽ vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui cõtrà fecerit, seuere puniatis. aliorũ animaliũ vsum ad voluntatem ac libitum vestrũ permitto. Dominos enim vos feci omniũ tam terrestriũ quàm natatilium & eorũ quæ per sublime ferũtur, absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signũ vobis erit cessaturæ meę iaculationis. nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mãdatis & promissis

VIII. Deus abiit. Noë autẽ cum post diluuiũ superuixisset cccl. annos, totúmq; hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum Dccccl. Nec est cur aliquis pręsentẽ vitam, annorúmq; eius paucitatẽ cum priscorum rebus conferendo fidẽ nobis abroget, aut quia nunc eã non peræq; prorogari videt, coniecturã hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quũ essent, ipsiúsq; recens etiã tũ opificium, & cõmodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Pręterea tũ propter studiũ virtutis, tum propter vtilitatẽ inuentarũ artium, vt Astronomiæ, ac Geometriæ, Deus illis prolixiorẽ largitus est vitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus dc. annis vixissent. ex tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricásue antiquitates literis prodiderunt. Namque & Manetho Ægyptiarum rerũ scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhæc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicũ res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatęo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione. *Cap. V.*

Genesis 10.

RES vero Noë filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centũ annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciẽ habitare cœperunt & aliis recenti etiam tum cladis memoria pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplũ fuere. Campo quẽ primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cęterum Deo iubente vt propagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quàobrem calamitatibus implicati, offen

ti,offen

ti, offensum illum ettote suo sunt experti. Cùm enim florerent iuuentutis multitudine, deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilii de

colonis non fauoré numinis, sed insidias interpretabãtur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi.

Hanc superbiam deíque contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noë, vir audax & manu promptus, subinde iactans, nõ deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuium intentantem. Turrim enim se exædificaturum, excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus deo cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cúmque ingens esset operarum numerus, surgebat opus suprà quàm sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum væsaniam videns deus, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis eorum variatis, ita vt ob diuersitatem sermonis mutuò se non intelligerent. Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter cõfusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, déque linguis hominũ mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cùm vniuersi homines vno eloquio vterentur, turrim ædificauerunt excelsimã, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

IX

Gene.11

Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Caput VI.

ILLO ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam non deductis, & quo quenque sors & deus tulit, eam terram cum suis occupauit, vt tam maritima quàm mediterranea cultoribus repletentur. Nec defuerunt qui cõscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerent. Porrò gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullæ in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis ponsissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dúmque tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt. X

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. *Caput VII.*

ERANT autem Noë filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. Siquidem Iapheto Noë filio filij fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum XI Genes.10

a 5 est,

eſt, vt ipſorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomareſſes olim dictos, Gomor condidit. Magoges verò Magogarum à ſe denominatorum fuit autor, qui ab ipſis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi deſcendunt, Græcis Medi nominan: à Iauane verò Ionia, totúmque Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis ſedem dedit, qui nunc ſunt Iberi: & Meſchini à Meſcho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua eſt, veteris autem veſtigium adhuc ſupereſt. Vrbs enim eſt apud eos hodie quoque Mazaca, ſatis indicans intelligere volenti, hoc priſcum fuiſſe genti nomen. Thires autem Thiras de ſe vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filiis ſunt inſtitutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aſchanaxes Originem Aſchanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates verò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis item trium filiorum vnus Aliſas Aliſæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie ſunt Æoles: paríque modo Tharſenſibus Tharſus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei ſignum eſt Tarſus vrbium eius celeberrima cæterarúmque principes, prima nominis litera in tau murata. Porrò Chethimus inſulam occupauit, tunc Chethimam, nunc Cyprum: quo factum eſt vt tum inſulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chethim ſignificent. atteſtatur mihi vna è Cypriis vrbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum ſonum vocabula detorquent, ne ſic quidem abludens à Chethimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotéſque. Cæterum quod Græci fortaſsis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationē proſequar. Nomina iſta decoris cauſa in Græcam formam mutari ad aurium voluptaté. noſtrates enim huiuſmodi forma non vtuntur: ſed eandem apud nos perpetuo ſpeciem obtinent, nec terminationē variant. Adamus certe nobis Adam vocatur, & Noë qui Grecis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit.

XII Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupando, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo. vocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimēti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiam ſua manſit appellatio. Aegyptum enim Meſren, & Meſræos Aegyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, de ſuóq; nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos hiſtorici eius mentionē faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autē præſens nomen ab vno filiorum Meſræi qui vocabatur Libys. cur autem Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatam habitauit, gentémq; ſuam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chuſus filios ſex. quorum è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarri: Sabactas quoque Sabaclenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter Occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, ſicut iam ante diximus. Meſræi verò filij numero octo quantum terrarum à Gaza Ægyptum vſque patet poſſederunt, ſed ſolius Philiſtini nomen ipſius regio ſeruauit. Palæſtinā enim Græci eius portionem vocant, reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui ſolus colonis in Libyam ductis regionem à ſe denominauit, tum Nethemi, Phæthroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, tam res quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æthiopico, de quo ſuo loco dicetur, vrbes eorum ſunt euerſæ. Chananæo quoque filij fuerunt hi: Sidonius, qui & vrbem ſibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis vocatam. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis

Amathe

Amathe vocitatur:tametsi hanc Macedones Epiphaniam ab vno è regum successoribus denominauerunt. Arudæus Aradum insulam obtinuit, Arucæus Arcen vrbem in Libano sitam. cæterorum septem, Euæi, Chettæi, Iebusæi, Eudæi, Smæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

XIII. Genesis 9.

Postquàm terra finito diluuio in pristinam naturam est restituta, Noë cœpit eam colere: quam cum vitibus conseuisset, suóque tempore vindemiasset, inuento vini vsu, sacris prius operatus epulabatur: ebriúsque factus ac sapore grauatus, parum decote nudatus iacuit, id conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reueriti parentem operuerunt. Sensit hoc Noë: & precatus alijs filijs felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantùm eius posteros: quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos vltio diuina est consecuta. sed de his rebus dicemus postea.

XIIII. Genesis 11.

Semæ verò tertio Noë filio filij fuerunt quinque, qui Asiam vsque ad Indicũ Oceanum incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto. Nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerunt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præ cæteris effloruerunt. Arphazades eos qui nunc Chaldæi sunt Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damascíq; conditor. ea sita est Palestinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nunc Pasini castrũ vocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quõdam appellabantur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Israes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophene flumine Indiç ad Assyriã vsq; habitant. Hactenus de Semæ progenie sit dictum: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noë, & natus est post diluuium anno secũdo supra ducentesimũ & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamũ. Nachores cũ esset viginti & octo annorum genuit Tharrũ. de Serugo autẽ Nachores nascitur circa annũ trigesimum secundum. Ragaus factus est Serugi pater cũ esset annorum triginta duorũ. totidẽ verò annorũ Phalegus genuit Ragaũ. Heberus autẽ quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimũ: quem Arphazades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autẽ fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiab. Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in vrbe quæ Vra Chaldæorũ vocatur, & sepulchrum eius nunc vsq; ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melchan Nachores, Sarã Abrahamus. Cæterùm cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiã Tharrum defunctum sepelierũt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto, Iã enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatiis, vsq; ad Moysis ætatem: post quẽ cxx. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moyses ipse vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelẽ. atque hi legitimi

Nachoris

Nachoris filij fuere. nam Thabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur. Caput VIII.

XV Gene.11.12
BRAHAMVS verò Lotum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrē, adoptauit, quòd germano filio careret: & cùm iam esset annorum lxxv. monitus oraculo Chaldæam terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit: vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cúmque ob virtutem eximiā sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionē conuellere, & in melius vertere. Ergo primus omniū clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorē: de cætero si quid ad felicitatem conferat, non nostris nobis viribus, sed illius voluntate contingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunā & reliqua sidera videbat accidere: esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundent. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæq; cæteri contra se insurgerent, cōsilium migrandi cœpit, & voluntate ac fauore Dei fretus terram Chananæm tenuit: vbi sedibus positis Deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Berosus quoque, non tamen cum nominans, his verbis: Post diluuiū autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iustitiæ cultor, vir magnus, & siderealis scientiæ peritus. Hecatæus verò non meminit tantùm obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto historiarū sic scribit: Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo pòst hinc quoque migrans cum suo populo, sedē transtulit in terram tunc Chananæam, nunc verò Iudæam nominatam: eiúsque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostēditur, quem vocant Abrahami domicilium.

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat est reuersus. Caput IX.

XVI Gene.12.13
AME deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficisci illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem si modo melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cùm & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formam à rege interimeretur, artem commentus est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt autem ventum est in Ægyptum, id quod suspicatus fuerat euenit: iam enim coniugis pulchritudinem fama diuulgauerat. quamobrem Pharaotes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: cōsultíque de remedio sacerdotes, quóve modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quòd hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primū scitatur, quænam sit quísve eius comes, cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit: sororem se putasse non vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre, voluisse: donatóque magna pecunia, potestatē fecit congrediendi cum præstantissimo quoque Ægyptiorū ac doctissimo: quo factum est vt virtutis nomine in maximam existimationē veniret. nam cùm ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per

& per mutuum contemptum atque insectationem infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis confutatos vanissimos esse nihilque prorsus veritatis habere declarauit. ob has dissertationes in precio habitus, vt qui magnam tam intelligendi, quàm eloquendi docendique facultatem præ se ferret, & numerorum scientiam & de siderum benigne illis communicauit. nam ante Abrahami ad se aduentum Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Loto diuisit. orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorum, arbitrium & optionem Loto permisit: ipse cõtentus relicta sibi portione agri submontani, domicilium elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Loto verò campi cesserũt, & planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vt ne vestigium quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyriis accepta. *Caput X.*

EODEM tempore cum Imperium Asiæ penes Assyrios esset, & Sodomitarum res tam opibus quàm numerosa iuuentute florebant, vt à quinque *XVII.*
regibus administrarentur. *Genes. 14.* hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq; quadrifariam copiis sub quatuor imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt. cúmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factum est vt noua in eos Assyriorum expeditio fieret, ductu & auspiciis Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vastauerunt & gigantum posteros perdomuerunt. cúmque in agrum Sodomorum esset ventum, castrametati sunt in valle puteorum bituminis. tunc enim putei fuerant in eo loco: mox vero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine Asphaltitem dixere, repente extitit, eo de lacu paulo post dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyriis congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit. *Caput XI.*

HIS auditis Abrahamus, tum Loti cognati, tum Sodomitarum amicorum *XVIII.*
ac vicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum *Genesis 14.*
suis properauit: & quinta nocte hostem assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso facile superauit. Securi enim & incauti partim in cubilib. inermes sunt cæsi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugam se conuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoque luce perurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit, victoriam non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica trecenaria cohorte, & insuper decemocto vernaculis, triúmque amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit. quotquot autem ex hac clade euadere cõtigit, cum ignominia domũ se receperũt. Abrahamus verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos rediit. redeunti rex Sodomitarum vsque in locum quem Campum regium vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur, rex iustus. erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi Dei ob iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victum deesse passus: simúlque ipsum adhibitum mensæ meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria contigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignum erat cecinit. Abrahamus contra de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc

conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturum, exceptis alimentis militum: amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: Non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debetur. Quo respondente, Et quam voluptatem ista pręmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream, (nondum enim pater factus erat) tum Deus & filium illi est pollicitus, & posteritatem ex eo tantam, quæ stellas cæli posset æquare numero. His auditis lætus sacrificium Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic: mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquam erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarum cruorem, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos cccc. in Ægypto habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictísque Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quę vocabatur Ogis. id agri nomen erat non longe ab vrbe Hebrone. Cæterùm ægre ferens coniugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoque bene sperare illum iussit, vt qui non temere Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei non defuturos promisit. ibi Sara Dei
Genesis 16. nutu in thalamum eius adducit vnam famularum nomine Agaren, Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirans, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset. quapropter cùm Abrahamus vxori eam ad pœnam dedidisset, decreuit fugere non ferens afflictionem: Deúmque rogabat vt sui misereretur. Itaq; per desertum abeũti occurrit angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore conditione, modo se modeste gerat. nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere. quòd si contemptis Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium eam manere aiebat. sin retro rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est consecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratũ, eò quòd Deus preces matris exau-
Genes. 17. dierit. hũc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit: cùm autem nonagesimum nonum attigisset, apparuit ei Deus, nuncians quòd è Sara suscepturus esset filium. eum iussit vocari Isacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges: eásq; iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circũcidi, idq; octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circuncisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarum gentium parentem. Tum Abrahamus posteaquàm Deo gratias egisset, euestigio circuncisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimum tertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitijs eorum offensus. Cap. XII.

XIX. Gen. 18. 19.

ER idem tempus Sodomitæ diuitiis & abundantia pecuniarum elati tam in homines contumeliosi erant, quàm erga Deum impij: quippe qui neq; beneficiorum eius meminerant, & hospites auersabantur: denique mutuis etiam libidinib. sese incestabãt. His rebus offensus Deus decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regionem eorum adeo vastam reddere, vt posthac nec plantas nec fructum vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus cõspicatus tres angelos (sedebat enim ad quercum Mambræ pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitque vt ad se diuertentes fruerentur hospitio. illis verò annuentibus iubet panes & similia fieri, & mactatum vitulum ac assatũ sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiũt se aliquanto post reuersuros, eámque inuenturos iam matrem. muliere autem arridente, & negante fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerunt amplius simulare: sed fassi sunt se Dei esse angelos: & quòd

missi

missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum ne promiscue iustos cum iniustis perderet. Deo verò negante quenquam Sodomitarũ esse bonum, alioqui si vel decẽ inter eos essent, omnibus remissurũ fuisse pœnam, Abrahamus destitit, angeli verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent adolescentes forma præstantes ad Lotum diuertisse, ad illudendum per vim ætati eorum sunt versi. Loto verò suadente continerent se, néve in probrum hospitum ruerent, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum: ne sic quidem parere voluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inuenire possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lotus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiamtum innuptis. sponsi enim earum monentem de exeundo contempserant vt delirum qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in vrbem, eámque cum ipsis incolis exurit, & agrum quoque pari deuastat incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in commentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Loti vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque: ipse verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circumquaque vastans pepercit. id Zoor nunc vsq; vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solicitudine vitam inopem aliquantisper tolerauit. puellæ verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento parente, cum inscio sunt congressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori Moabus, ac si dicas è patre: iuniori Ammanus, quod nomen significat filiũ generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alter verò Ammonitarum. vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma.

Abrahamus autem migrauit in Gerara Palæstinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondã, nimirum insidiarũ metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quòd Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem esse, sed vxorẽ legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, securũ esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idque ita esse Deum restabatur, & mulieris conscientiam, ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptam esse sciuisset. ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deúmq; propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hęc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. tum rex tam agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam icto, qui Bersube vocatur. ea vox iuramenti puteum significat: & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur. siquidem risus Saræ, dum pro-

XX. Genes. 20.

Genesis 21.

les ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus: cum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circuncisionem celebrent.

De Ismaele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus. Cap. XXIII.

RABES verò post decimũtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendum.

XXI. *Genesis* 21. Amabat Sára Ismahielem ab initio, è famula Agare natum, nõ secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis. verùm postquàm ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahem cum hoc

educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo vt eum vnà cũ matre aliquò ablegaret. Ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerũ nondum adultum & mulierem egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saręvoluntati paruit: puerúmq; matri commisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis vtre aquæ ac panibus iussit ire quò eos necessitas duceret. & cùm defecisset commeatus, in anxietate

erat mater. cúmque nihil aquę superesset, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis vlterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit. sperandam enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Mæmassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphesus, Calmasus. hi quicquid terrarum est Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabatææ nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiúsque tribus denominauerunt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

De Isaco legitimo Abrahami filio. Cap. XIIII.

Genes. 22.

SACVM autem Abrahamus supramodum amabat vt vnigenitũ, & quem in senectute Dei dono susceperat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accẽdebat, omni virtuti deditus, & tam parentes quàm Deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim vita excessurus videbatur: id quod ipsi

XXII. Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere Deus, apparuit ei: enumeratísque omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriam illi de hostibus olim concesserit, vtq; præsenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum poposcit vt sacrificium & victimam sibi offerret. iubebat autem vt in montem Morium subductum holocaustum faceret. sic enim pietatem eius illustriorem fore, si vel filij salutem voluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus verò nefas ducẽs quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans

vxorem

vxorem tam Dei mandatum, quàm suam de pueri cæde sententiam, ac ne famulorum quidem vlli rem indicãs, ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, assumpto Isaco cum duobus seruis, impositisque in asinum rebus ad sacrificium necessariis, proficiscebatur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui. tertia verò die cum iam in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cum solo puero ascendit in montem, in quo pòst Dauid templum constituit: ferebantque secum quicquid ad sacrificium pertinet, absque victima. Isaco verò qui tum vigesimum quintum annum agebat, arma apparante, percontantéq; quidnã mactaturus esset nullam habens hostiam: tum ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quę non habeant largiri, & quæ habeãt adimere, si in illis fiduciam collocent. daturum ergo sibi quoque victimam, si quidem propitius esset his sacris interuenturus. postquam autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit, Fili, mille votis te expetitum, postquam in hanc vitam venisti, summa cura ac sollicitudine educaui, nihil beatius existimans quàm si te virum videre daretur, & tãdem hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittã, fer generosè hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturę natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, sed à proprio patre patri vniuersorũ Deo sacrificio ritu oblatus, ipso vt credere par est indignũ te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimum educauerim senectutem meam sustentabis, non quidẽ per teipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haudquaquam à tanto parẽte degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum qui vnquam natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, non alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita vellet, nefas esset non obsequi. iámq; minimũ aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedẽs. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædẽ imperasse, neq; vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nũc cognita eius prõptitudine ac præcellenti pietate, tatũ se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturã autem nec in posterũ suam prouidẽtiam, tam ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore victurum, vitáque feliciter exacta filiis Germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore vt genus eorum in multas gẽtes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoque Chananæa bello quæsita, vsque ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt: vixerúntque beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. Cap. XV.

SARA autem non multo pòst moritur, cum vixisset annos vigintiseptem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publice ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata. *Genes. 23.*

Quomodo e Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. Cap. XVI.

POST hæc duxit Cheturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt, Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madianis verò fuerũt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad ru- *XXIII. Ge.24.25.*

brum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatã. Artestatur huic opinioni & Alexander Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorũ historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam. Ab Aphra verò & Iaphra vrbem Aphrem & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Antæum. Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomen.

XXIIII. Isaco autem iam fermè quadragenario Abrahamus pater coniungere volens vxorem Rebeccam Nachoris fratris sui neptẽ, mittit maximũ natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum. modus verò deuinciẽdi fuit talis: Subditis alter alteri manibus sub femora, Deum ita testem inuocabant eorum quæ destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nunquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eo quòd difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam, ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterant nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbem Carras. & cùm venisset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque intra se precatur, si Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus ipsa potum roganti præberet. hæc secum volutans accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis, negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquam quidam impartirent, benigne hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, sciscitatur ex quibus nam esset parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus vt eam ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suũ indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater verò fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiuisset: manifesto cernens Deum hoc iter prosperare. prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsámque dignam quæ accipiat, cùm inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetẽte vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus. coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum. ad hæc illa, bene eum de parentum humanitate coniectare, sed non recte facere quòd tam illiberales suspicetur, omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsum adducturam. quo facto postquàm adduxit hospitem, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secum duxit. qua peracta sic eum & matrem puellæ est allocutus: Abrahamus filius est Tharri, vester autem cognatus. Nachores enim tuorum matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre prognatus. is nunc mittit me ad vos, postulans hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum. cui cùm posset opulentissimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere, non est ita visum: sed malens hunc honorem cognationis suæ habere, procurat has nuptias. cuius voluntatem nolite cõtemnere, diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerũt, & puellam hanc & vestras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, consp

do, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hãc inciderem: quod & factum eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoque veſtra autorita te ratas habetote: & Abrahamum qni me tam accurate huc miſit, veſtro annutu honotate. illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxitque illam Iſacus, facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami. *Caput* *XVII.*

DEFVNCTVS eſt autem Abrahamus non ita multo pòſt. vir in omni vir tute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos clxxv. ſepultus eſt in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Iſmahelis. XXV Gen.25

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum. *Caput* *XVII.*

DEFVNCTO autem Abrahamo, vxor Iſaci gerebat vterum: cuius mole creſcente in dies, anxius conſuluit oraculũ. Reſponſum eſt, genellos ei parituram Rebeccam, & ab vtroque deſceſuram gentem autori ſuo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòſt, ſicut prędictum erat, naſcuntur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hiſpidus. minor verò exeuntis ante ſe calcaneum retinebat. patet autem amabat ſeniorem Eſaum ex re cognomen habentẽ. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra graſſante, Iſacus volens ire in Ægyptum propter vbertatẽ regionis, peruenit Gerara, Deo ſic iubẽte. rex autẽ Abimelechus excepit eum, quia hoſpitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamum interceſſerat. cùmque hominem initio magna beneuolẽtia proſequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deum Iſaco propitiũ, ſuũmq; fauorẽ declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, ſeceſsit non longe à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, paſtores irruentes aggreſsi ſunt armis opus impedire: ſed illo vltro cedente, viſi ſunt viciſſe. mox cùm alio loco fodere cœpiſſet, rurſum vi prohibentibus aliis Abimelechi paſtoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti conſilio meliorem occaſionem expectans. qua deinde oblata, tege ſponte fodiendi poteſtatem faciente, puteo Rooboth nomen impoſuit, quod ſignificat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Eſeon, hoc eſt pugnam: alterum Syennam, hoc eſt inimicitiam. Itaque Iſaci potentia cum opibus in dies magis ac magis creſcebat. Abimelech autem ratus contra ſe fortunas Iſaci augeri, cum quo parũ ſyncere conſuetudinem habuerat, & qui ob ſimultatis ſuſpicionem aliquantiſper ſeceſſerat, veritus nequando apud eum plus recens offenſa quàm priſtinæ amicitiæ memoria valeret, néve iniuriam acceptã vlciſceretur, profectus ad illũ amicitiam cum eo renouat, vno è ſuis amicis arbitro adhibito. cùmque Iſacus pro naturæ bonitate iniurias ſuas paternæ amicitiæ libenter donaret, voti compos domum eſt reuerſus. Alter autem filiorum Iſaci, in quem pater erat, propenſior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & alibamen Eſebeonis, dynaſtarum inter Chananæos filias, idque autoritate propria, ne patre quidem conſulto. neque enim ille permiſſurus erat, ſi filius ſententiam ipſius expectaſſet, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum: nolens tamen moleſtus eſſe filio, iubendo eum vt mulieres miſſas faceret, decreuit rem totam ſilentio tranſmittere. Sed cùm eſſet ſenex, & viſu orbatus, accito filio, præfatúſque ætatem, per quam etiamſi cæcitatis calamitas non acceſſiſſet, non liceret ſibi amplius Deum ſolito cultu venerari, iuſsit eum venatum ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua ſumpta precabor Deum, vt tibi dignetur eſſe auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nam meæ finis quàm longe abſit incertus ſum: qui prius quàm me opprimat, æquum eſt vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Eſaus venatum: interim Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Iſaci mentem, iubet eum hœdis iugulatis cœnam inſtruere. ille obſequitur matri, iuſſu ipſius omnia faciens, cœna verò parata, circumuolutis hœdino exuuio

brachiis, vt contractis pilis Esaus crederetur: nam cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne mature in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnam patri. at Isacus sentiens in voce non nihil peculiare, aduocat filium. illo verò protendente brachium hœdina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquam doli suspicans, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandum se vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitiũ te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor; néve me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putans se Esão bene precari. vix absoluerat preces, cum Esaus à venatu reuertit; & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus. Esaus verò postulabat vt sibi quoque sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum absumpsisset, lugebat quòd voti cõpos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studiis quidem venandi, & robore corporis armorúmque præstantia celebrem fore prædicit, eámque gloriam tum ipsi tum eius posteris mansuram sempiternam: seruiturum tamen fratri.

XXVII Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit: persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male enim Chananæis volebant Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quàm cæteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo. Caput. XIX.

Gene. 28 IACOBVS autem in Mesopotamiam missus à matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, consentiente etiã patre iter faciebat per Chananæam: cúmque simultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere: sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto. cui dormienti visio talis est oblata. Videre videbatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendentes, supra humanam naturam augustas: & in

summa scala Deũ manifeste apparentẽ, & nominatim se his verbis cõpellantem: Iacobe, cũ sis patre bono, & auo ob suã virtutẽ celebri prognatus, nõ debes pręsenti necessitati succũbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamũ ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrẽ tuũ beatũ reddidi, nec tua cõditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore. eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. corũ numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorẽ prolem post se relinquent. his ego terræ huius imperium dabo, & eorũ posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quã late sol aspicit. tu ne cede vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi cõmittens & nunc, & magis etiã in posterũ. hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo lætus vngit lapidẽ in quo dormienti tanta spes affulsit, & votum Deo facit sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod pòst reuertens soluit, omniũ bonorum suorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato:

Gene. 29 quod Græcis domicilium Dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam,

miam, tandem peruenit Carras. & cùm pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteũ quendam sedentes, poposcit potum. hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si fortè adhuc sit superstes. aiunt omnibus sibi notum. neq; enim talẽ esse vt ignotus esse possit. quin & filiam eius vnà pascere, demirarique se quòd nondum adsit. ex ea facile quæ cuperet cogniturũ. vix hęc verba finierunt, cùm puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Iacobi aduentu, rogabat quisnam & vnde ad eos veniret, & cuius rei causa: addens optare se vt possent illi gratificari, quacũque re opus haberet. Iacobus verò nõ tam cognatione aut huius affectu quã insigni puellæ forma captus, obstupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecũ & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quàm sit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filiæ Isacus, meus pater. est & propinquior ac recẽtior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti.

Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu. & nunc venio salutaturus vos, cognationisque officia, ita vt par est, renouaturus. At illa memor eorũ quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, sciénsq; parentes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lachrymabũda ruit in collum eius, complexóq; iuuene: optatissimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cũ tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionẽ faciens: eúmq; nunciũ cum quantauis felicitate non permutaret. tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néve diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanũ: & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos. tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatẽ attulit. Post aliquot autem dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quã verbis exprimere posset aiebat: rogabat tamen quamobrẽ venisset relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægrè carerent. pollicebatur etiam benignitatem & operam suam in quacunque re opus haberet. Iacobus verò totam ei causam recensuit. Isaco esse filios geminos, se & Esaum. eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum. hanc esse causam sui aduẽtus, & mandata matris, præsertim cùm omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post Deum præsidium maximũ in auunculo repertutum. Labanus contrà omnem illi humanitatẽ pollicetur, tum propter cõmunes auos, tum etiam vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet. velle se eum gregum suorũ magistris præficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatũ nec inhonoratũ abiturum, quemadmodum tam propinque cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se verò libenter accipere conditionẽ quantumuis laboriosam, sed æquum esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quã & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitiũ sit introductus, amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem iniicere. ibi Labanus ipso vultu lætitiã præferens, eius petitioni annuit, negãs sibi optatiorẽ generum potuisse contingere: sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chananæam enim non missurum filiam: quin & sororis in tam longinquam regionẽ nuptum datæ propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim voluit seruire mercede apud socerum, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset. cæterũ elapso præstituto tem-

pore Labanns epulum nuptiale apparat. noctu verò non sentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachele maiorem natu, facięque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano. ille veniam petebat necessitati, qua cōpulsus hoc fecerit. non maliciose, inquit, Liam supposui, sed consuetu dine regionis huius cogente. nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi videnti ac scienti post alterū septennium. Passus èst hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquā ancillæ, subditæ tamen. sed Liam male habebat amor mariti, quo sororē prosequebatur, expectabátq; post partum se fore in pretio: ídq; asiduis precibus à Deo contendebat. cúmq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cōtigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilē ei fuisse

Gene.30 Deū: Leui, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarū actio. Rachel autem verita ne propter fœcunditatē sororis deteriore apud maritū cōditione esset, iubet famulā suam Balam cum Iacobo cubare. ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto pòst alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte cōtra eam ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum. ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus filiorum Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partémq; à sorore precario petiit. Illa verò denegante, iubentéq; contentam esse quòd honoris prærogatiuam apud communē maritū haberet: Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem.

quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Issachares, quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ: prętérq; filia Dina. Tandem etiā Rachel peperit Iosephum filiū: ea vox significat additamentū. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, pascuis soceri & gregi-

Genes.31 bus præfuit. quo exacto, æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur. Socero verò non permittente, clàm hoc facere cogitabat: pertentabátque animum vxorum, quomodo laturæ essent peregrinationem. quibus cū gratum hoc esset, Rachel sigillis etiā deorum patriæ religionis sublatis, vnà cum sorore fugiebat: simúlq; vtriusq; liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis quantæ erant facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquam Labam rescire posset. sigilla verò deorum secum ferebat Rachel: non quòd deos coleret, quorū contemptum à marito didicerat: sed vt si fortè pater fugiētes assequeretur, haberet quo confugeret veniā impetratura. Labanus autem post vnā diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequebatur eum cum valida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quiescentes: qúumq; esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctem verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorē futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, nō dissimulans oraculum: qúumq; ille fidei eius se cōmisisset, cœpit hominē accusare, exprobràs quòd pauperem omniúmq; egenum suscepisset, & de suis facultatibus abunde

ipsi

ipſi ſupeditaſſet. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuã fore firmiorem. tu verò neq; matrem tuã & cõmunẽ ſanguinem, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quorũ ego auus ſum, reueritus non aliter quã hoſtẽ me tractaſti. rapuiſti mea bona, filiabus vt parentẽ fugerent autor fuiſti: ſacra patria domum tecum portaſti, & apud maiores meos, & apud me in ſumma veneratione habita. & quæ vix hoſtis hoſti faceret, tu cognatus, è ſorore nepos, gener, hoſpes ac domeſticus conuictor mihi feciſti. Iacobus cõtrà pro ſe afferebat, non ſibi ſoli, ſed omnibus eſſe innatum patriæ deſiderium, æquúmq; vt poſt tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd verò prædæ, inquit, abactæ crimen obiicis, ipſe iniuſticiæ ſub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conſeruatis & auctis debeas, an non iniquum eſt ægreferre, quòd partem earum modicam vſurpauimus? certe quod ad filias attinet, ſcito non hoc lædendi animo à me factum, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium. ſequuntur igitur non tam me

quàm ſuos liberos. Hæc pro ſe retorquebat deinde accuſationẽ in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit. & illa quidem quę nuptiarum ſpe tulerit, quamuis per ſe grauia, ſibi tamẽ leuiora fuiſſe: quæ verò poſtea ſecuta ſunt, multo grauiora, quæ nemo niſi beneuolus perferret. Etenim Labanus valde inique Iacobum tractauerat. videns enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturũ ſe futuros fœtus, modo quicquid album naſceretur, modo quicquid nigrũ. cùm verò magno numero naſcerentur quæ Iacobo deſtinata eſſent, nõ ſeruabat fidem in præſens, ſed in proxime ſequentẽ annum promittebat, quòd eſſet ad rem attentior, promittens quidẽ, eo quòd non ſperaret tantum prouentum, ac mox vbi prouenerat fallens. ſacras tamen effigies permiſſum eſt inquirere. Rachel autẽ cognito patrẽ permiſſa poteſtate vti velle, deponit ſigilla in ſarcinam cameli qua ipſa vectabatur: ſedebátq; deſuper dicens menſtruis laborare: & Laban deſtitit amplius inquirere, credens filiam ſic affectam non fuiſſe ſacris propius acceſſuram. Poſt hæc offenſæ veniam pollicetur, viciſſim alter amorẽ filiarum, idque iureiurando ſanciunt. Hoc fœdus ictum eſt ſuper monte quodã, vbi columnam erexerunt aræ ſpecie: vnde Galades colli nomen factum, à quo Galadena terra eſt dicta. Poſt fœdus conuiuio celebrato, Laban ad ſua rediit. Iacobo autem in Chananæam iter cœptum proſequenti viſiones obueniebant, bonã ſpem in poſte- *Gene.32* rum faciẽtes: cui loco Dei caſtra nomen indidit. Volens autẽ ſcire animũ fratris erga ſe, præmiſit diligẽter cuncta exploraturos, timens eum propter veterem ſuſpicionẽ: quos ita fratrẽ iuſſit alloqui. Vltro ſe patriã reliquiſſe, ne cum offenſo fratre degeret, nunc credere tantũ temporis ſpatiũ ſatis valere ad reconciliationẽ, ideóq; redire cũ vxoribus ac liberis & facultatibus induſtria quæſitis, vt ſe & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidẽ nihil felicius exiſtimer, quã ea quæ Deus largitus eſt, cum fratre habere cõmunia. His nunciatis Eſaus vehemẽter exhilaratus, occurrit fratri cum *Gene.33* cccc. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiã properare cum tot armatis, extimuit valde. Deo tamen ſeruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, viq; ſuos ab iniuria defenderet. Diſtributo igitur agmine alios procedere iuſsit, alios propere ſubſequi: vt ſi quis primos aggrederetur, ad ſequẽs agmen haberent refugiũ: & hoc modo inſtructis qui circa ſe erant, præmittit quoſdã ad fratrẽ cũ muneribus. ea cõſtabant iumẽtis multiſq; ac variis quadrupedibus, accipiẽti placituris propter raritatẽ. veuiebãt autẽ alij poſt alios, vt crebrius occurrentes plures quã pro numero viderentur: & credibile erat donis placatũ remiſſurũ iram, ſi qua adhuc eſſet reliqua. quin & illud mandatũ eſt præmiſſis, vt blande hominẽ alloquerentur. His ita per totã diẽ diſpoſitis, noctu mouit agmen. Cúmq; Iobacchũ torrentẽ trãſiſſent,

sent, Iacobus aliquãtum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessitus, erátq; superior. exclamat igitur mactũ virtute qui non quẽuis aduersariũ, sed angelũ Dei vicerit: ídq; illi esse magnę felicitatis præsagiũ: genúsque eius nunquã defore, nec vllis vnquã humanis viribus posse opprimi: iussítque illum posthac vocari Israëlem, quod Hebræis angelo reluctantem significat. Hæc sunt prędicta Iacobò, id ipsum roganti. Cùm enim sensisset angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrum euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomẽ Phanuel. id significat Dei faciem. sed quia latum neruum inter luctandum læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo proter eum vesci non licet. Cognito verò fratrem iam non longe abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum pedisequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eam frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non male de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudinem iumẽtorum, reuersus est in Seiram. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autẽ peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomen adhuc retinentes. inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorum. & cùm esset celebri- *Gene.34* tas apud Sicimitas, Dina vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendũ cultum mulierum eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris regis filius, raptæ stuprum obtulit: & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorẽ habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobum, rogãs vt filio suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatem rogantis, neque fas putabat alienigenę filiam nuptum tradere, deliberandi spatium poposcit. Rex sperans Iacabum assensurũ, abiit. Ille verò indicata filiis iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cõsultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum. Simeon verò & Leuis vterini puellæ fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operam dabant, inuasis noctu custodibus sopitos contrucidant: atque ita facile vrbe potiti, mares vniuersos interimunt vnà cum rege ac filio, solis parcentes fœminis. quo facinore citra consen- *Gene.35* sum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorũ, indignéq; ferentẽ, Deus per visum bono animo esse iussum, lustrare tentoria, sacrificiúmque quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamena vouerat, persoluere imperat. itaque dum lustrat, incidit in Labani Deos: nesciuerat, enim Rachelem eos furatam. his apud Sicima defossis in terram sub quadã quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, vbi somnium illud diuinum viderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorũ in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fęmina vna. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor verò è pedisequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII Inde venit Hebronem in Chananæa sitam, vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. *Cap. XX.*

Gene.35

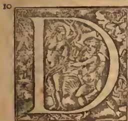

REBECCA enim iam antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, non multo post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebtone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem. valde longo etiam tempore vixit. Mortuus est enim exactis cum virtute annis octoginta quinque supra centum.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM
IVDAICARVM LIBER
SECVNDVS.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumea, Iacobo Chananea contigit. Caput I.

EFVNCTO autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri cõcessa habitauit in Saira, & Idumææ dominatus est à seipso denominatę. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum *Genesis 35.* reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquẽtem sibiipsi in prandium lenticulam rubentẽ colore, quo magis etiam excitatus, rogauit vt expetitum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à collusorib. adolescentib. Adomus est per ludibriũ cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen post in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. *Genesis 36.* ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Asa, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esaus.

Aliphazæ item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanasus. Nã Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionẽ quæ Gobolitis dicitur, & eã quę de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondã enim late patentẽ terrã Idumææ nomẽ cõplectebatur, cuius partes à primis colonorũ inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerũt.

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit. Cap. II.

ACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius *Genesis 37.* quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudẽtia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœleste numen, vt etiam ex rebus, sicut tum videbantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiúsque liberos parentibus nostris viam ad exitum ex Egypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis *II.* præstantiam, tum ob animi virtutẽ (erat enim prudẽtissimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò somnia, quæ sibi visa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facile concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tẽpore, visionem vidit, quæ non poterat existimari vna ex istis vulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretãdam narrauit, dicens visum sibi præterita nocte suum

tritici manipulum stare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum: quod videbatur & amplam fortunam ipsi prænunciare, & fratres quoque in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri præsagium, ipsumque maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum luna & vndecim stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligēs, & sapienter euentum coniiciens, gaudebat, eo quòd ingens filio felicitas portendi videretur: euenturum olim tempus quādo tam à parētibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solē ac lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeāt. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valde contristauit id præsagium, haud aliter quàm si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreuerúntque adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nunciante, de filiis solicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cogniturum res fratrū, & quid agant renunciaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. Caput III.

Genes. 37.

ILLI autem viso fratre aduentante gauisi sunt, non ob abuētum germani à patre missi, sed tanquam inimico in manus suas à Deo tradito: volebántq; confestim eum interimere, neq; præsentem occasionem elabi sinere. Rubelus autem inter hos natu maximus vidēs eos conspirasse, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio cædem hominis vel non cognati, sed longe sceleratius esse necis fraternæ reos deprehēdi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoq; in luctum ac diram orbitatem coniecturos. hos respicerent, reputantésq; quātam eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerent à tam nefario scelere. Deum quinetiam vererentur spectatorem ac testem consilij contra fratrē initi. hunc si à cœpto desistant, accepturum eorum pœnitentiam atq; resipiscentiam: sin pergāt, fieri nō posse quin exigat ab eis parricidij pœnas, cùm nihil ipsius prouidētiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunq; enim sint homines, existimādum ibi Deū quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquam abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Satius esse dare veniam amicis, sicubi non fecisse officium videantur. Iosephum verò ne peccasse quidem in illos, cuius ætas miserationem potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiā cædis facinus eorum grauaturam, si vi deātur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitā ademisse, qua felicitate propter cognationē ipsis quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid Deus Iosepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset

caſſet interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ ſubtraxerint. Hæc Rubelus & his plura cõmemorans conabatur eos abſterrere à parricidio. Poſtquam autẽ nihil ſe profi cere vidit, ſed omnino ad cædẽ accẽſos, conſulebat vt ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primum pro virili, ſed quãdoquidem ſemel decretum ſit fratrem tolli, minus mali futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim voluntatẽ eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius eſſe tẽperare à manibus, & proiectũ in proximũ puteũ illic extingui ſinere, vt ſaltem manus puras ſeruarent. In hanc ſententiam itum eſt, abductúmque adoleſcẽtem Rubelus fune religatum demiſit ſenſim in puteum: erat enim ſatis ſiccus. Quo facto abiit paſcua quæſitutus.

III. Iudas autẽ vnus è Iacobi filiis, conſpicatus negociatores Arabas Iſmaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferẽtes in Ægyptũ è Galadena, profecto iam Rubelo conſilium dedit fratribus vt extractum Ioſephum venderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturũ, & ſe impollutos permanſutos: quo approbato, eximunt eum, & negotiatoribus vendunt viginti minis annos ſeptemdecim natum. Rubelus autem noctu ad puteum veniens inſciis fratribus ſeruare Ioſephum voluit. quo fruſtra inclamato ſuſpicatus per ſuã abſentiam interemptum, fratres incuſabat: cognitóq; quid accidiſſet, lugere deſiit. his perpetratis fratres conſultare cœperunt, quomodo patris ſuſpicionem à ſe alienarẽt. placuit tandem tunicam qua indutus Ioſephus ad eos venerat, quámque demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius ſanguine hircino inficere, atque ita patri allatam oſtẽdere, vt à feris deuoratum putaret. quo facto venerunt ad ſenem, non ignarũ de infortunio filij. aiebant autem Ioſephum quidẽ neq; vidiſſe ſe, neq; ſcire quid illi acciderit: tunicam tamen hãc inueniſſe lacerã & cruentatam. quamobrem ſuſpicari beluarum incurſu periſſe, ſi tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum ſperauerat, captiuũ aliquò abductum puerum, opinionẽ hanc iam abiecit, euidens argumentum necis tunicã ratus: agnoſcebat enim eam eſſe qua indutum miſerat: iámq; haud aliter quàm extincto ſe afflictans, lugebat tanquam vnicũ, aliorum cõſolationem non admittens, quòd nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo ſacco amictus, & neq; filij conſolando quicquam proficiebant, nec ipſe luctum ſatietate remittebat.

Geneſis 39. Ioſephũ autem de negotiatoribus emptũ Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & diſciplinis ingenuorum erudiẽdum curauit, & victu cõmodiore quàm pro ſeruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præpoſuit. ille verò fruebatur conceſſis, nec tamen innatam virtutẽ propter hanc ſui ſtatus mutationem amiſit: docuítque prudẽtiam aduerſanti fortunæ non ſuccumbere, ſi quis ea legitime, & non ſecundis tantum in rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexteritate eius tum forma in amorem illecta, ratáq; ſi rem aperiret ſe facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum ſi contigeret ab hera ſe rogari, æſtimans eum magis ex præſenti conditione quàm ex immutabili morum generoſitate, concupiſcentia detecta mentionem de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni Domini contumelia & iniuria coniuncta eſſet. quin & ipſam hortabatur vt morbo ſuo repugnaret, negans vnquam ſe in hac re illi obſequuturum. Deſineret ſperare, quo potiri non liceat: ſic enim fore vt mala cupiditas facile ſedetur. ſe quiduis potius perpeſſurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduerſari heræ ſeruum non deceat, ipſam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulſa magis etiam accendebat, quòd non putaret Ioſephum pernegaturum: & non ceſſante morbo, ſecundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico feſto inſtante, cuius celebritatem fœminas quoque frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans ſolitudinem, & ad Ioſephum ſollicitandum opportunitatem. quam nacta ſupplex blanditiis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantem cedere, ídque vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tam abiecta verba deſcendi: ſapies tamen ſi vel nunc cedes, & prius erratum corriges. ſiue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm antè. nam & ægritudinem ad hoc finxi, & feſti lætitiam tuæ conſuetudini poſthabui.

siue prius diffidebas, non tentari te malitiose certo argumento colligere potes, quia in eadem voluntate persto. quare aut præsentem voluptatem elige, & amanti obsequere, maiora etiam commoda expectans: aut odium meum & vindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionem præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorem fidem habiturus est Petephres, quàm tuis. ad hæc verba lacrymásq; verborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiæ proposito: constantérque restitit intentanti iniustam afflictionẽ, malens acerbissima quæq; sufferre, quàm oblatis perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si quicquam tale in mulieris gratiam admitteret. Ipsam quoque officij sui mõnuit, iurísque coniugalis ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere rationem, quàm momentaneæ libidinis. huic enim præsto esse pœnitentiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non possit: adesse & timorẽ continuum, qui pro magno habeat non prodi suum dedecus: at coniugalem consuetudinem & voluptatẽ habere securam, & conscientiæ fiduciam tam apud Deum quàm apud homines. quin & conducibilius esse, si impolluta manẽs habeat se herili iure subditum, potius quàm flagitij communis conscium. satius enim esse conscientia rectè factorũ, quàm peccati latebris fidere. his & alijs similibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eámque à praua affectione ad rationis arbitriũ reuocare. at illa vehemẽtius instabat, & cum verbis nihil proficeret, iniectis manib. hominẽ ad obsequium cogere nitebatur. Ibi verò Iosephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, prosilit è cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim metu ne suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falsò deferre, & hoc pacto vindictam de eo sumere, dignum muliebri astutia rata, si accusationem preoccuparet. itaq; sedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinẽ, esse indignationem tentatæ pudicitiæ simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causámq; scitante, Ne viuas, inquit, marite, ni scelestũ seruum, cubile tuum violate conatum, digna pœna mulctaueris, oblitũ & qualis in ædes nostras venerit, & quãta beneuolẽtia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus ni omnib. modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriã abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua, vt facile apparet, modestiã quam prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole rectà profectã. Quod vt auderet, à te præter spẽ ac meritum indulgente corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grãdioribúsq; conseruis se præpositum, æquũ putauit vxorem quoq; tuam attrectare. & vt verbis fidem astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictã. Petephres autem victus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuẽs, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris Iosephum dãnatum in maleficorum carcerem cõiecit: ob vxorísque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis.

IIII. *Genes. 40.*

Iosephus autem innocẽtiam suam Deo committens, neq; se defendere curauit, neque rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculorum necessitatem tacitus ferens, vna spe consolabatur, nimirum potentiorem esse Deum his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerãs, tum formæ dignitatẽ, soluit eum à vinculis, eámq; miseriam aliquanto leuiorẽ reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Cæterum his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarũ socij, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidã regi charus, per iram ab illo ad cõpedes damnatus: familiaritatem cum Iosepho cõtraxit: & quia prudentem existimauit, visum somnium ei exposuit, orans indicaret si quod subesset præsagium, deplorãs suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse trium palmitum vitis vuas è singulis enatas pendere grandes iam & vindemiæ tempestiuas: easque se exprimente, subdente rege phialam. Colatum deinde mustum se obtulisse regi, illúmque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datum

à Deo haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille verò bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à vinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuo sit redeundum. Interpretabatur enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitiæ dissoluantur, adhæc molestiæ mœroréſque vsu eius discutiantur, pro quibus lętitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum vindemiasti in somniis. Tu verò memento mei postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbauerit: & iã liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem discedente. neq; enim sontes in hæc vincula sumus compulsi, sed ob virtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quòd potiorem habuerimus honorem domus in qua versabamur, & eius qui nos huc contrusit, quàm propriam voluptatem. Atque ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidam seruus pistoribus regiis prępositus, in eisdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium viderat, rogat eum quidnam sibi quoque præteritæ noctis visio portenderet: erat autem huiusmodi. Tria canistra, inquit, supra capùt baiulare mihi videbar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ipso licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium expectabat. Tum Iosephus coniectura somnij facta, præfatúſque quòd mallet ei lætiora prænunciare, quàm quæ somnium portenderet, dicit duos omnino dies vitæ ipsi superesse. Hoc enim significare canistra. tertia verò cruci suffixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit vtriſque, quàm vt Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somniis diem rex natalitium epulum celebrans, præpositum pistorum in crucem egit: pincernam vinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post biennij tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus eripuit tali via ad libertatem præstructa. Pharaothes rex cum eadem nocte in somnis duas visiones vidisset, pariterque interpretationem earum: hãc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætum vt conijcere poterat significantia: conuocatiſque prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationem requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernã subit recordatio Iosephi, eiúſque in hoc genus coniecturis prudentiæ: & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata, eiúſque euentu iuxta illius interpretationem: quódque eadem die pistorum præpositus cruci suffixus tantò magis fidem prædictionib. eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquorum præfecto, cuius esset seruus. ipsum autem dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cum primis claris natum. Hunc, inquit, euocari iubeto, néve contempseris hominem propter præsentem miseriam: clare enim significata somniorum ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex, manúque apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidem te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meórum pręsagia, quemadmodũ & illi enarrasti, rem gratissimam mihi facturus, caue autem vel metu quicquam supprimas, vel ad gratiam ac voluptatem loquaris, sed vera omnia, etiamsi fortasse non admodum læta. Visus sum mihi secundum flumen inambulare, videréque boues bene pastas & bene magnas numero septem à fluctis ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis factas, vehementer extenuatas macie ac visu fœdas, quæ cum deuorassent septem illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerunt, misere à fame vexatæ. Post hanc visionem experrectus è somno turbatúſque dum mecum agito quidnam sibi velint species per somnum obuersatæ, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterúmq; somnium vidi priore prodigiosius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas septem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, messique iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & præ roris inopia deficientibus similes: quæ

cùm illas alteras ingentes ac pulchras absumpsissent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad hæc Iosephus, Somnium hoc Rex, duplici licet specie visum, vnum tamen & eundem euentum significat. Nanque & boues animal aratro & labori natum, visæ ab exilioribus deuorari, & spicæ à deterioribus absumptæ, famem Ægypto & sterilitatem ad totidem prænunciant annos, ad quod prius vbertatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopiæ non facile videtur prospicere & occurrere: id quod inde coniicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista Deus, non vt terreat & contristet, prænunciat hominibus: sed vt præmoniti sibi prouideant, quo leuius imminenti malo premantur. tu ergo si vberioris temporis prouentus reposueris ac dispensaueris, insequentem penuriam Ægyptus non sentiet. Cúmque rex admiratus Iosephi prudentiam & sapientiam percontaretur quonam modo esset in futurum prospiciendum vbertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura sterilitas: monuit & consuluit Ægyptiis vtendum parsimonia, & quod præsenti vsui superesset ad futuram necessitatem reseruandum. suasit etiam vt indicta professione frumenti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum sat esset, & non amplius, populo distribueret. ibi rex tam consilio quàm interpretatione Iosephi collaudatis, ipsum huic dispensationi præficit, iubétque prouidere quæcunque putaret in rem esse vel ipsius regis vel populi: præfatus neminem sibi videri magis idoneum ad hoc consilium exequendum, quàm ipsum eius authorem. qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ, in sella curuli sublimis per Ægyptum circumuectabatur, frumentúmque comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente caussam cur hoc faceret. Trigesimum iam ætatis annum exegerat, in summo apud regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Psonthomphanechus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem significat: sed & coniugium nactus est honoratissimum. Duxit enim rege connubium hoc procurante virginem Petephræ Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorum sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus venit in prioris obliuionem: iunior verò Ephræmes, quod redditum significat, eo quòd maiorum suorum libertati restitutus esset. Ægyptum autem iuxta Iosephi interpretamentum septennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improuisum erat, promiscua multitudo grauiter laborans ad fores regiæ confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuidendo seruator populi citra controuersiam extitit. nec solum eius regionis hominibus forum aperuit, sed etiam exteris, existimans vniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatiorum ope subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoque omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniamine retento, quem è Rachele susceperat, vterinum Iosephi fratrem. *Genes. 24.* Qui postquam in Ægyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatum sibi permitti rogantes. nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidem gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicati quidem poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi. nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi voluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare. quî enim fieri posse vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus raro contingeret. Id faciebat vt de patre cognosceret, quóve in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidve de Beniamine sit factum. solicitus enim erat ne & eum quemadmodũ se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat. imminens periculũ reputãtes, & frustra se tantũ iter emẽsos existimantes: cúmque

que crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quęrimus, venire huc compulit fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoque salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, vel facies nostræ argumento sunt, non admodũ inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperæ fuerunt. Cæterum vno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quàm olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum venimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret, qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniã, inquit, asseueratis vos in detrimentũ regis ac regni non venisse, fratrésq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducentes vobiscum fratrẽ quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentũ vos nihil fingere. His verbis perculsi, ratique iam extremam calamitatem instare, lamentabantur fortunam suam, crebro iactantes, adesse diras vltrices fratris per summam immanitatem oppresi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quę Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebrææ gnarum interesse neminem: mœrebántq; omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare fratrem vlterius non valens, quòd lacrymæ iam prorumperent, quas etiam tum cœlari volebat, subduxit se de medio. Nec multo pòst reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quum prius vni è suis mandasset, vt pecunia quam pro frumento attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi verò filij reuersi in Chananæam, renuntiauerũt patri quicquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehẽsi: quúmque dicerent fratres se esse, & vndecimum domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiã Simeonẽ apud præsidẽ, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántq; vt pater nihil solicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo verò filiorum factum displicuit, & cùm ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidẽ rogante, filiósque suos dedente, vt si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiam terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterum Gene.43

deficiente iam tritico, vrgente fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptũ reuerti, nisi seruato pacto. Cumq; indies maior necessitas incumberet, & filij rogare non desinerent, adhuc tamen hæsitabat. Tandẽ Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere siue foris siue domi. se verò in certam perniciẽ tradi, dum

ob inanem de puero curam vnicum à Pharaothe præsidium adimitur. habendam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occidatur. crederet Deo salutem filij: se certe aut eum saluum reducturum, aut illic vnà periturum. ac tum demum Iacobus cedens tradit eis puerum, & duplex frumenti pretiũ: addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananææ, balaninum vnguentum, stacten, terebinthum & mel: atque ita multis vtrinque fusis lacrymis à patre digrediuntur, seue misere timente saluti filiorum, illis contrà solicitis ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictans se domi subsistit, illi in Ægyptum tendentes præsentem tristitiã spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti pretium secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniã domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquã eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. móxq; Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre, bene valere aiunt. tum ille cognito Beniaminem superesse quẽ inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus: & audito quòd is esset, hoc tantum effatus, Deum vniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminem honorabat.

VI

Gene. 44

Post cœnam autẽ illis iam cubãtibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteum, quo ipse præcipue delectabatur, immittere. id faciebat volẽs experiri fratrum animum, essẽtne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto, ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuerterẽtur. quæ vbi facta sunt vt imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinã indiderat. illis verò turbatis inopinato incursu, & rogantibus cur irruerent in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint: Ægyptij contrà sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephíque comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere. daturósque furti pœnas, minitabantur. non fefellisse enim eos Deum, licet ad tempus ministrũ mensæ fefellerint. & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiendos. his & similibus verbis famulus præ cæteris insultabat. at illi vt qui nihil de dolo composito sciebant, conuiciabantur ei, demirari se hominis intemperias temere obiicientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem pretium in saccis inuentũ retinuerint, sed secum reportauerint, cùm nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse vt data opera damnũ inferre vellet: certiorem tamen rati inquisitionem quàm negationem, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia. acceperunt illi conditionem inquisitionis, suppliciũ tamen solius fore penes quem furtũ inuentum fuerit. Inquisitionẽ deinde aggressi, omniúmq; ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminẽ veniunt, non quòd nescirent in eius sacco latere cyphum, sed vt accurate officium

facere

facere viderentur. itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti. sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendũ, adeò vt iam liberius indignarẽtur persecutoribus, per quorum importunitatẽ stetisset ne bonam partẽ itineris iam confectam haberent: vt verò Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturũ, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerentur. augebat etiam dolorẽ eorum, quòd cum maxime euasisse omnia pericula videbantur, fortunę inuidia peruenerint in tantam calamitatẽ. atque huius tam fratris quã parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantẽ ad puerum simul mittendum precibus importunis compulissent. Et equites quidem comprehensum Beniaminẽ ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerẽ contruso cæteros lugubri habitu adstare, Iráne, inquit, scelestissimi omniũ vel meam humanitatẽ vel Dei prouidentiã contempsistis, vt tam nefarium facinus contra hospitem ac benefactorẽ vestrum auderetis? at illi vicarios se pro Beniamine ad suppliciũ offerebant: rursúmq; Iosephi crebra mentio, felicẽ eum qui morte à vitæ calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus: quòd si viuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriam Deus tam seuere in ipsos vindicaret. patris quoque sępestem esse & infortunium maximum, cui ad veterem luctum recentẽ hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuo illis scelus eorum exprobrare. Iosephus verò negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus vnius pueri supplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam insontium æquum esse, neque illos alieni peccati pœnas persoluere. abirent quò vellent, se curaturum vt tutum iter facere liceat.

his verbis grauiter ictos, cęteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adolescentẽ mittere persuaserat, vir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obiicere. Fatemur, inquit, Præses, grauiter à nobis peccatum, suppliciúmq; cõmeritos, quod parati sumus omnes luere, licet non omniũ sit culpa, sed vnius natu minimi. sed quamuis salutẽ eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamen effugij spes in clementia tua bonitatéq; superest. quamobrẽ oramus vt nõ tam nostri cõmissi rationẽ habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac causa non indignationem iustam, sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: irámq; magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent. dispice quæso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad pœnam, & salutem nonnisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuæ benignitati sunt acceptam laturi. ne cõmittas vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodẽ periculo laborantem domum alimẽta perferendi potestatem fecisti. Eiusdem enim bonitatis est, seruare fame de vita periclitantes, & mortẽ meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidisse visa est. eadem planè gratia est, diuerso modo collata. Seruabis enim quos pauisti, & vitam quam præ fame deficere non es passus, denuo donabis, quo cõmendabilior sit tua clementia, dum & vitam donas, & per quæ vita retinetur. Quin etiã Deum ipsum existimo tibi hanc virtutis exercendæ materiam suppeditare: vt appareat te proprias quoque offensas benefaciendi voluntati posthabere, & non in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, nõ minus tamen principem ornat clementia, præsertim in causa quæ ad ipsius iniuriam priuatim attinet. Si enim parua peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod nisi Iosephi interitu com-

pertum haberem quàm molestè ferat pater orbari filiis, non adeo pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac mœrorem sit allatura, æquo animo supplicium perferremus. Nunc verò quando non tam nostri nos misereat, tametsi iuuenes adhuc non multum fructũ aut voluptatẽ vitę percepimus: quã parentis miseri, ætate curísq; confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitã nobis donari oramus, supplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certe vir bonus est, nósque vt similes essemus genuit, dignus qui nunquã talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nunciũ acceperit, simúlq; eius causam, non sustinebit amplius viuere: nostræ mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorẽ sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen vindictæ gratiam facito: & plus illius miseratio apud te valeat, quàm nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipsum honorabis hac pietate propter commune nomen, si te calamitatis senis patris miseret, quam orbarum manere est credibile. Nunc tuum est, quæ nobis Deus dedit, cum iure possis non auferendo iterum dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cùm enim tantundem ad vtrunlibet valeas, præstat bene facere quã male, & potestate contentum sui iuris non meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiã tibi datam existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes autem fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Præses petimus, si hanc non impetramus, quàm vt nos eodem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quàm si præ mœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuuenem esse & per ætatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim veniam dari solere: sed hic finem dicendi faciam, vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligẽter huic causæ patrocinato: siue absoluamur, in solidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiam quàm nos ipsi in causa nostra quæ pro nobis faciãt videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministeriis magis sum idoneus, & ad vtrumuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate victus & iam

Gene. 45

ægre personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, vt sine arbitris à fratribus agnosceretur, cúmq; soli essent, aperit seipsum & inquit: Pietatem vestram & amorẽ quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorẽ comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimẽtum. cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidẽ in me cõmissum vestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius voluntati totum ascribo, qui vobis in præsentia cõmoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorẽ suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatẽ optatam magis quàm speratã cognoui,

gnoui,& vos tales quales cupiebam erga fratrem comperi,libẽter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus communi nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestræ, vt tum videri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse,& mali consilij bonum euentum libenter ferre; neque pudore præteriti errati quicquam contristari. quid est enim cur vos malè habeat iniquæ quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis? Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquam ille in conspectum meum veniat,& horum bonorum fiat particeps. quamobrẽ & ipsum & vxores ac liberos vestros totámq; cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse,prę̨sertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus complectitur fratres. illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia quòd in tam bonum fratrẽ peccauissent. mox conuiuium est secutũ. Rex autem cognito fratrũ Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset, lætatus est, donauítq; eis currus onustos frumento & aurũ ac argentũ, munera ad patrẽ deferenda. qui pluribus etiã à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos.

Iacobus autem postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quòd non solũ mortem effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cum rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationẽ commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans. VII

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit. *Cap. IIII.*

VTERO ventum est ad puteum iuramẽti, oblato Deo sacrificio, cùm timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis, posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne forte ipse antequam Iosephum aspiceere contingat, ex hac vita eximatur: talia voluitanti in animo & somno grauato Deus per visionem astitit, eúmque bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem? qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cùm solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumem etiam progeniem tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, vt non multum à rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtq; tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrem, occupaturámque terram cuius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægytum cũ filiis ac nepotibus properabat, qui erant in vniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora, non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Ægyptios contendunt esse non Mesopotamenos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea venerat. recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisque progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoque tres fuerunt, Gelsemis, Caathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Esron & Amyrus. Issacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephræmen. alteri verò Beniamini

Gene.46

iamini fuerunt decem, Bolossus, Baccharis, Asabel, Gela, Nemanes, Ises, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus: Dano verò vnicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula. ex his Gadem sequebantur filij septem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum verò vna filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor supradictus numerus completur, annumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamen æquè ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum quibusnam studiis potissimum delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idque eo consilio respondit, ne forte distraherentur, sed vt vnà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret si

Gene. 47 circa eadem cum illis studia versarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis vixisset. & cùm audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. cúmque ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autẽ

crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, nõ enim ascendebat, neque vllis de cœlo pluuiis: ad hæc grauius erat malum, quia vulgo improuisum, qui nihil parati habebat, neque Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum regi decidebant. cúmque ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius regis deuenissent, alius aliò migrabant, quo certius esset regium dominiũ. soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremò hæc necessitas adeò non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, vt nihil turpe putarent quo victus vtcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorum, quos regi cesserant, vsumfructũ illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit quintam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti insperata restitutione agrorum culturam strenue aggrediebantur. atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga regem beneuolentia non mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugum etiam penes regum posteros ac successores permansit.

VIII Iacobus autem cum decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter ma-
Gene. 48 nus filiorum vitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiam, & va-
49.50 ticinatus quòd singulorum posteri in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore. præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm vel benefactoribus deberentur, mandauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen & Manassen in suum

ſuum numerum admitterent diuiſuri ſorte Chananæam, quemadmodum poſtea dicetur. poſtremò rogauit vt in Hebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cùm vixiſſet annos centumquinquaginta minus tribus, ex maioribus ſuis nulli pietate ſecundus, cuius digna præmia Dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus verò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem magnifice ſepeliuit. cæterum fratribus recuſantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in ſe vindicaret, cum non amplius eſſet in cuius gratiam daturum veniam ſperarent, iuſſit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecum magnas poſſeſſiones largitus eſt, nec vnquam eos ſumma beneuolentia proſequi deſtitit. Moritur autem & ipſe centeſimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negotiis prudens, & poteſtate bene vſus: quibus artibus factum eſt vt neque externum genus, neque calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad ſummam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi autem oſſa poſtea tranſlata ſunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipſe adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos cccc.

Caput V.

AEGYPTII gens delicata & ad laborem ſegnis, voluptatibus ſolum & captandis vndecunque lucris dedita, male volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat. videntes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus labore atque induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorum incrementa exiſtimauerunt: & cùm iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliteraſſet, regnúmque Ægypti in aliam familiam demigraſſet, inhumane tractabant Iſraelitas & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſſi & mœnia exædificare, & aggeres exſtruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam inſanis ſubſtructionibus vexabant gentem noſtram, cogendo varias artes ediſcere, & laboribus ferendis aſſueſcere. atque in hunc modum per cccc. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agentibus vt Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contrà omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum eſt deinde aliud quiddam, cur genus noſtrum magis

IX. Exod. 1.

etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa vocat sacrorum scribas, quorúmque prædictionibus multum tribuit, prænunciat regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contrà erecturum, si modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obstetrices ob cognationem edictum regium contemnerent. proposuit etiam pœnam si quis clàm seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis regiis obseruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuisse vanum euentus rei comprobauit. Amarames Hebræus vir inter suos nobilis, solicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandum diuinum præsidium conuersus, orabat vt tandem misereretur hominis à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétque finem præsentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussitque in futurum bene sperare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaheli Arabiam, Chaturæ filiis Troglodytidem, Isaco Chananæam. Res etiam bello meis auspiciis feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota non meminisse potestis. Iacobi verò nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem in qua ipse vixit, tum ob eam quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: qui à septuaginta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum milium numerum creuerunt. nunc quoque scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberauit, memoriámque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficium in te tuósque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtrisque solicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentientes eorum quæ in vulgarib. puerperiis sentiri solent. hunc infantulum per tres menses clàm nutrierunt. deinde

Exod.2.

Amarames

Amarames veritus ne re deprehensa iram regis incurreret, ac mox & ipse vnà cum puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam, maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestum tamen in continuo periculo viuere, non eius tantum; sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commode capere poterat, bitumineque illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiæ commiserunt. in hunc modum cùm à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papyraceum illud vas deportaretur à flumine. Hic verò manifestissime Deus declarauit, nihil humana sapientia; sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eósque qui propter vtilitatem suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpe tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo committunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat filia regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis conspicata vas fluitās, missis natatorib. iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo vt iussum erat allato, mire placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Moysen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed aduersante, ídque cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regina dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accerseres, tum fortè popularis mammam admitteret. cúmque recte monere videretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi & lactantem quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adducens communem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogante regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomen est sortitus. aquam Ægyptij vocant Mo, yses verò seruatos. quare composita voce ex vtrisque nomen infanti fuit inditum, qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iam antè prædixerat. erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur. & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium verò annum ætatis admirandam gratiam ei Deus addidit. nemo enim erat adeò tetricus, vt visa Moysis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cùm alioquin germanis liberis careret: allatúmq; patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi verò in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moyses verò capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiam calcauit, id quod mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. móxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno &

diadema calcando. Hoc interempto tam Ægyptiis metum quàm Hebræis spem & fiduciam adime. Thermutis verò confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Moysis saluti prouidens. itaque educabatur quàm accuratissime. Quamobrem Hebræi quidem felicitatem suo generi sperabant, Ægyptiis verò suspecta erat hæc educatio. sed cùm nemo extaret vel è cognatis regis vel ex aliis optimatibus, qui etiamsi Moyses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum commoda, abstinuerunt ab eius cæde.

X. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi mori indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retro ad suos se receperunt. quo successu clati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Aegypti, late eam populabantur: degustataque prædæ dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur. cúmque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Memphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Aegyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cúmque responsum esset, Hebræum in auxilium aduocandum, rex à filia postulat Moysen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans quòd non puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iussetint. Moyses verò Thermutidis simul ac regis rogatu libenter hoc negotium suscipit. quod factum gentis vtriusque vatibus lætitiam attulit. Aegyptij post partam eius virtute de Aethiopib. victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contrà Hebræi, Moyse copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Aegyptia seruitute. Ille verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit. qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cùm enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securum iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat. est autem hoc animal infestissimum serpentum generi. quapropter fugiunt earum insectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur. sunt autem mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit, quarum bona opera vsus, itinere impune peracto nec opinos Aethiopes inuasit: commissoque prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Aegypti frustratos tergo in suam regionem compulit. nec hoc contentus oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo factum est vt post hæc auspiciis Moysis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iámque aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. ad vltimum compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autem penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaque cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuus Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas instructi, ad hoc quoque tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cùm Moyses desidere exercitum

tum ociosum ægre ferret, hoste non audente manus conserere, interim tale quiddam accidit. erat Aethiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Moysen mœnibus exercitum admouentem & egregie dimicantem conspicata, virtutémque viri admirata, qui & Aegyptiorum fortunam labantem in integrum restituisset, & Aethiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vehementi eius amore est correpta: quo in dies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditam ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratiis nuptiísque celebratis, Aegyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi verò accepta salute odium pro gratia Moysi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatíque ne reb. feliciter gestis elatus res nouas in Aegypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritantibus indesinenter scribis ac sacrificis:

XI.

Vt iam Moyses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciens in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cùm vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, quà euasurum inimici minime suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat. cúmque ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris litore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chaturæ filiis, sedens ad quendam puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractam recreabat. Erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuendi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cùm enim ea regio laboret aquarum inopia, pastores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhausta aqua ab aliis, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septem virgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebantur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas

ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. cúmque pastores superuenissent, & repellendo puellas aquã sibi vsurparent, Moyses iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vsurpatoribus auxiliũ eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio postquã ad patrẽ venerunt, & pastorum iniuriam, & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerũt: rogabántq; ne illi hoc beneficiũ periret. tũ ille collaudata puellarũ erga benefactorem gratitudine, iussit vt Moysen adducerẽt meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutẽ eius admiratus, in non ingratos hoc beneficiũ collocatum aiebat. relaturum enim se gratiam, nõ modo parem, sed aliquanto maiorem. deinde adoptato in filium vnã ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio cõstabat, curatorem eum ac dominũ constituit.

XII. Exod.3. Hanc fortunam Moyses nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto verò post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigium. ignis enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cùm tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit postquam vocem ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac

visione, nō indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, cæterum vlterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitque confidenter in Aegyptum proficisci, futurū illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducēte. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Aegypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodiit. Moyses verò tam visis quàm auditis territus infit, Potentiæ quidem tuæ Domine quem & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus præditus, vel meis persuadere potero vt relicta terra quam nunc habitant me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaothes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorum felicitas.

Deus autem iussit illum securum esse de toto hoc negocio, se illi nunquam non adfuturū pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluēs caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac mox denuo in virgā est mutatus. post hoc manum in sinum mittere iussus cùm paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinum colorē rediit. iussus deinde aquam è propinquo haustam humi effundere, vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cùm sciat maximum sibi adiutorē affore. vtq; apud omnes his prodigiis vtendo fidē illis faciat à Deo se missum, eiúsq; iussu omnia facere. iret siue cunctatione, & festinus in Aegyptum properaret, neq; die neq; nocte iter intermittendo, néve diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet. Moyses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarū certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandē potentiam in Aegypto, cùm exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoq; suum volens ac libēs indicaret, vt rem

diuinam

diuinam illi aliquando facturus nominatim eum ad sacrificium inuocare posset. tum Deus aperit ei suum nomen, nunquam antea hominum vlli auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Moysi verò nō tunc tantum, sed quotiescunq; opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, deque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Cùmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in Ægyptum ob publicam cognatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficisci, quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberisque cōmunibus, Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorū nominum prius peregrinū significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset. cúmq; iam non longe à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox vlterius progressus obuios inuenit prǽstantissimos quosq; Hebræorū, qui aduentum eius præsenserant: & mox ne quid amplius de fide Moysis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorum & incolumitati non defuturam. Atque ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam cōmemorasset operam suam pro Ægyptiis contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laboresq; exhaustos dum non aliter quā pro suis popularibus bellum administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficiis sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæsitationem posuerit, singillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem Dei decretis obstaculo esse velit, cæterùm cùm à rege contemptim audiri se animaduerteret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus sceleratum eum appellat, qui Ægyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis præstigiis instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoq; sacerdotes qui eadem ostenta repræsentare nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moyses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinem quasi supra mortalem conditionem positus se venditet: confestimq; cùm & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt versæ. Tum Moyses nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorū, attamen quæ ego operor, tanto præstantiora esse aio, quā istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iámq; manifeste declarabo non esse hæc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimā Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius volūtatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quæ mox dicto parens Ægyptiorum virgas quæ draconum specie reptabant, vnam post aliam aggressa omnes ad vnam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moyses rursum sustulit. Rex autē ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset, neque quicquam Ægyptiacis artibus profecturū, mādat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad comportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moyses autem neque minis regis à proposito deterrebatur, neque assiduis suorum querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato contra vtrunque animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimam libertatem restitueret. Itaque denuo regem accedit, suadens vt dimittat Hebræos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos, hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquam eius voluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius contemnere videatur,

Margin notes: XIII (beside "Cùmque cognouisset Pharaothem…"); Exod.5.7 (beside "re, ad nouum regem se confert…"); Exod.6 (beside "caturus. Moyses autem…").

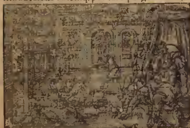
vtq; populo potestatem exeundi faciat, ne fortè contrà moliendo posthac culpam in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos comprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aërem illis infestũ existere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elementis etiam ad vindicandum in eos concitatis, atque hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionem eorum exire contingat, nisi hãc profectionem bona pace ipsorum impetrauerint. Rege verò nihili faciente verba Moysis, neque vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerunt: quæ singulatim recensebo tum propter eorum nouitatem, tum vt eo magis appareat non vanas fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quo magis ea caueant, qui-

Exod.7 bus iritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet. Primùm amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cùm præterea nullum fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: erátque talis Aegyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omnino pristinã naturam retinens. quo miraculo rex inops consilij, timens incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cúmq; malum cessasset, rursum ad pristinam mentẽ rediit, sententiã suam reuocans. Deus autẽ motus hominis in-

Exod.8.9 gratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliã plagam Aegypto infligit. Ranarum vis immẽsa terram eorũ populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harum viciata hauriri posset, immorientibus earũ plerisque & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsq; in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis atque poculentis nusquã non repertæ: & in cubilibus quoque passim oberrantes: ita vt omnia fœterẽt putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, rex iubet Moysen cũ Hebræis abire quò velit: & quamprimum hoc dixit euanuerunt ranæ, terráq; simul & flumen in pristinam naturam sunt restituta. vix dum hoc malum cessauerat, cùm Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populum cœpit: & quasi aliarum etiam afflictionũ naturas experiri vellet, negabat exitum quem prius concesserat timore magis compulsus quã ex animi sui sententia. Rursùm igitur Deus alia clade in hominem fraudulentũ vindicat. pedunculorum enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus mali male perdebantur, neque lauacris neque medicamentorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cùm esset, ægre dimidiata ex parte resipuit. Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat. quo facto magis etiam Deum exasperat, putans se prouidentiam eius circumuenire posse, quasi Moyses & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarum species immittit, quales nemo ante eam diem vnquã viderat, tãta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: prę quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege verò ne tum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiam grauiores pœnæ, quibus ob regis maliciam in vniuersam gentem seuere animaduerteret: sed exulceratis intus in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cùm ne sic quidem rex resipisceret, grando nunquam antẽ in Ægyptio cælo visa, tunc verò maior quàm apud alios hiberno tempore, aut in septentrionali regione, vere iam adulto supernè ruens omnes eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumpserunt, vt fructuum colligendorũ spes Aegyptiis omnibus omnino sit adempta. Quod si rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandẽ de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi nõ ita insanie-

bat

bat vt causam non intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset quin Deo quasi per contentionem repugnaret, & in publica commoda sciens volensq; peccare pergeret. itaque tandē Hebræis pueros etiā vnà cum

mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Aegyptiis tanquā prædam relinquerent, eo quòd ex ipsorū bonis nihil post tot calamitates superesse conquerebātur. Moyse verò negāte æquum postulari, alioqui nō habituros vnde sacrificarent, atq; hac controuersia diutius durante, tam densæ tenebræ omnisq; luminis expertes Agyptiis sunt circūfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminuente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cum nondū flecteretur Pharaothes vt liberū exitū permitteret, his verbis cum Moyses aggreditur, Quousque repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediū aduersus mala quibus affligimini. Rex verò ægre ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac de causa verba facturū, sed ipsum cum optimatibus Aegyptiis vltrò Hebræos rogaturū vt quamprimū inde proficiscantur. atq; his dictis abiit. Deus autē cum decreuisset adhuc vna plaga istos Aegyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit Moysen edicere populo vt paratum habeāt sacrificiū, præparatū tertiadecima Xanthici mensis in quartādecimam, qui apud Aegyptios Pharmuthi vocatur, idē Hebræis Nisan, & Macedonibus Xanthicus: vtq; ipse Hebræos educat omnia sua secū portantes. ille verò instructos prius ad profectionem, & per sodalitia distributos in vno loco continebat. illucescente verò quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabant, aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carniū exusserunt, tanquā exituri. vnde nunc quoq; solēne manet nobis idē sacrificiū, quā festiuitatē vocamus pascha. id transitū significat, eo quòd Deus illa die pręteritis illæsis Hebræis, Aegyptios morbo percussit. nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorum, vt agminatim ad regiā concurreretur à proximis vociferantibus nō amplius detinendos Hebręos. tum rex accito Moyse mādat vt abeant, ratus post eorū exitū regionem cessantibus calamitatibus subleuandā. donis etiā Hebræos honorabāt, alij quo celerius discederent, alij propter vicinitatis consuetudinē. atq; hoc pacto exitū est, flentibus Aegyptiis & pœnitentibus ob præteritā malā tractationē. Iter aūt faciebāt per Latopolim tunc desertā: Babylon enim post eo loco est cōdita, Cambyse Aegyptum vastante. cúmq; abeuntes iter strenue cōtinuarent, tertia die peruenerūt Beelsephontē ad rubrum mare sitā. cúmq; nihil per viā inuenirent propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabāt: quo victu per triginta dies sunt vsi, neq; enim plus cōmeatus Agypto extulerāt, atq; eum ipsum parce dispensabant ad necessitatē magis quā ad satietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ festa per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterum multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus vix erat numerabilis, qui verò militatem ætatem habebant, sexcentorum millium numerum explebant.

Exod.10 11.12

Quomodo Moyse duce Aegyptum reliquerunt. Cap. VI.

RELIQVERVNT autem Aegyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo postquā Abraham pater noster in Chananæum venit: & post Iacobi migrationē in Aegyptum anno ducētesimo decimoquinto. Moyses verò annū tunc agebat octuagesimū, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant etiam secum ossa Iosephi, ita vt filiis suis mandauerat. Exod.12

XIIII Ægyptios autem pœnituit quòd Hebræos dimisissent: cúmque rex præ cæteris hanc rem ægre ferret, totũ præstigiis Moysis imputans, decretum est vt in eos irruerent. & correptis armis reliquóq; apparatu, persequebãtur, retractuti si possent asse-qui. non enim timendum ne Deus offendatur, cũ iam semel exitus illis sit concessus. sperabant enĩ facile se in potestatẽ redacturos inermes & de via lassos. itaq; obuium quemq; rogantes quà tenderent, raptim insequebantur, tametsi per viam difficilem non solũ exercitibus, sed expeditis quoq; viatoribus. Moyses autẽ hac Hebreos ideo duxit, vt si Ægyptij mutata sententia persequi eos vellent, pœnas maliciæ violatique pacti persoluerent: néve Palestini, quos ob veterẽ simultatẽ infensos habebat, de hac profectione certiores fieri possent. est enim illorum regio Aegypto cõtermina. quapropter omissa via quæ in Palestinam ducit, per desertũ via dispendiosa ac diffi-
Exod.14 cili voluit Chananæam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montẽ Sina populum sacrificaturum adducere. sed vbi ad rubrũ mare peruentum est, ecce Aegyptiorum multitudo circunfusa in arctũ eos cõpellit. aderant enim septingẽti currus cum equitũ quinquaginta milibus, & ducẽta milia scutatorũ peditum. hi vias omnes obsederant, quibus effugiũ Hebræis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons præ asperitate inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidẽ spe relicta Habræos mare inter & montem obsidione premebãt, oppositis armatis quà exitus in campos aperiebatur. in hac locorum iniquitate cõclusi, cùm nec obsidionẽ præ inopia tolerare, nec exitũ ad fugam inuenire possent, nec arma adessent etiamsi maxime pugnare cuperẽt, nihil superesse videbantnisi vt turpi deditione saluti consulerent: quo factum est vt Moysen incusarent, obliti prodigiorũ quibus libertatẽ eis Deus significauerat: minimúmq; aberat quin propheta lapidato, cõtemptísque per incredulitatẽ pollicitationibus, deditione in pristinã seruitutẽ redirẽt. nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciẽ expectantiũ, cũ essent rupibus & mari & armatis circuncirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moyses autẽ efferata licet contra se turba nulli succumbens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus, quẽ post tot libertatis præsagia probabile nõ erat permissurũ vt aut delerẽtur, aut in potestatẽ inimicorũ relaberentur. cúmq; medius in concione cõstitisset, sic ad eos verba fecit. Si homo aliquis res vestras bene ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterũ similem eius curam & diligentiam expectare: nunc postquã Deus ipse gubernandos vos suscepit, quantæ insaniæ fuerit eius opem nõ sperare, qui per me vltro vobis præstitit quicquid ad vestram salutẽ ac libertatẽ conferre videbatur, imò hæc ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperandũ accendere debuerat. ipse enim vos in arctum hunc locum concludi voluit, vt ex tanta necessitate præter vestram æque ac hostium opinionẽ seruaret, atq; in hunc modum declararet, non solum potentiam suam, sed fauorem etiam quo vos perpetuo prosequitur. non enim in paruis rebus Deus ppitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum quando spei superest minimum. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Aegyptiorum appatatu, neque ptopter fugam mari & montibus impeditam animum despondete. potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus viam aperuit. Cap. VII.

HAEC effatus ad mare eos Aegyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quòd essent persequẽdo defatigati, pugnã in sequentem diem differre consultius putabant. vt verò ad extremum littus ventum est, tum Moyses sumpta virga Deum in auxilium supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse quòd nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium: superest vt ipse salutem huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam voluntatem tuámque fidem secutus. ad te solum omni alia spe, omni consilio, destituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quæ sola nos iratis Aegyptiis eripere potest. succurre igitur propere, & potentiam tuam exere, & populum iam

iam conclamatæ salutis ad fiduciam & spem excita, in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est Domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram verti. possumus & per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hęc precatus, mare virga percutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capessendã relinquit. Moyses autem videns adesse Deũ, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatur Hebręos vt alacriter sequãtur per viam diuinitus datã, & lęti pręterito periculo gratias agant ob tã incredibilem salutis rationẽ tam subito exortam. illis verò impigre subsequẽtibus nimirum diuina ope fretis, Aegyptij primũ insanire eos putabant in manifestam perniciem ruentes. postquam verò viderunt eos longe processisse, & impune absque omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri: & pręmissis equitibus à littore descendebant: iámque in aduersum littus euaserant Hebræi, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi nouitas nonnihil est remorata: sed cùm incolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fefellit eos hęc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. ergo cùm iam vniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterum mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, ventis etiam eodem impellentibus: accesserunt & imbres de cælo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa comprehendit. atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nuncius quidem cladis domum reuerteretur. Hebræi verò vix sui compotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submittente. quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio læti magis quàm vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorem gratiarum actiones continens hexametro versu composuit. *Exod. 15* Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & ad maliciam etiam tum rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturæ sponte: quandoquidem heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus Pamphylium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, *Exod. 8.9* cùm Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera verò die cùm æstus & ventus arma Ægyptiorum in littus expulisset, in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoque diuina prouidẽtia factum interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER TERTIVS.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. Cap. I.

ECENTEM hanc lætitiam ex insperato acceptæ salutis offuscauit nonnihil itineris molestia, quo per deserta in Sina montem ducebantur: quòd emetienda esset regio difficilis propter ciborum & aquarum extremã inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omnino humoris habens, vnde fructus prouenire solent. talem autem viam necessario sunt ingressi, cùm aliã non possent: deferebántq; secum aquam priusquam desertũ intrarent haustam, duce ita præmonente. qua absũmpta puteos magno labore propter duriciem terre fodientes aquabantur: ac ne sic quidem vel satis bonam, vel quantum sufficeret inueniebant. in hunc modũ iter facientes perueniunt prima vespera in locum quendã, cui propter aquas viciosas nomen fecerunt Mar, amarorem vocabulo significante: ibiq; lassis de via & cõmeatu quoq; iam ab-
Exod.15 sumpto inopiam sentire incipientibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendũ puteus fortè repertus, qui tametsi tantis copiis non posset sufficere, nonnihil tamen solatij propter naturam regionis præbebat. audiebant enim nihil aquæ in progressu se

inuenturos, hæc ipsa quoque amara fuit & nulli potabilis, nõ homini solum, sed ne iumento quidẽ. Moyses autẽ videns eis animũ cecidisse, nec habens quod diceret, nõ enim erat res cum hoste quẽ virtute repellere posset, sed & viri & imbellis mulierũ ac puerorũ multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat consilium populi miseriã ad propriũ infortunium referens. ad hunc vnũ enim cõcurrebãt, mulierculę infantibus opẽ implorantes, viri verò mulieribus, ne se despiceret, vtq; salutis remediũ aliquod quęreret. ad preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilẽ reddat: quo annuẽte hanc gratiã, arripit frustũ ligni fortè ibi iacẽs, & mediũ per longitudinẽ scissum in aquã mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitũ daturũ se aquã desiderantibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimum quẽq; certatim puteũ exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potũ iam nõ aspernãdũ multitudini exhibuit. Hinc castris motis peruenerũt Ilym, agrũ, vt primo aspectu è lõginquo videbatur, nõ malum, ferebat enim palmas. vt verò propius est ventum, fefellit omniũ expectationẽ. palmę enim nõ plures erant quã septuaginta, eæq; nõ admodũ proceræ propter loci ariditatẽ. nam ne à fontibus quidẽ rigabãtur, qui duodecim eo loco erãt, sed nõ ita largi vt emissis riuulis humiditatẽ terræ subministrarent. quare ad egerendã harenã versi in nullas venas incidere poterãt, & si quid modicũ distillaret, fossione turbatũ inutile ad potũ reddebatur. arbores quoq; non multũ fructũ ferebãt propter eandẽ aquarũ inopiã. quamobrẽ exortũ est murmur multitudinis cõ-
Exod.16 tra ductorem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum

dictum itinere confecto, commeatum omnem quem ſecum extulerant iam abſumptum deſiderabant, & cum nihil alimentorum in terra deſerta inuenirent, minimum à deſperatione aberant: atq; ira præſente egeſtate præteritorum tam Dei quàm Moyſis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis ſaxis in imperatorem ſuum inuaſuri, autorem interitus ſibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in ſe concitatam animaduertens, fretus Deo & conſcientia rei bona fide adminiſtratæ, prodit in medios vociferãtes & ſaxa intentantes. cúmque ſingularem quãdam gratiam in vultu præferret, populariq; facundia cum primis polleret, exorſus eſt iram eorum mitigare, obſecrans ne in præſentem neceſſitatem intenti omnium pręteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtq; à difficultate tunc premente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuiſſent, nunc quoque expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem veriſimile ſit ad probandam eorum fortitudinem, patientiã & gratitudinem, vtq; appareat præterita ne an præſentia plus apud eos poſſint, hanc rerum anguſtiam immiſiſſe. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendantur, qui & volũtatem ipſius quam ſecuti Ægyptum reliquiſſent, contemnant, & ſe miniſtrum eius iniquis odiis perſequantur, præſertim cum hactenus in nullo eorum quæ Dei iuſſu gerenda ſuſceperat, deceptos ſe queri poſſint. Enumerat deinde ſingillatim, quomodo afflicti fuerint Egyptij dũ eos contra Dei volũtatem detinere conarentur: quomodo idem flumen illis quidem cruentum & ad potũ inutile, ipſis verò dulce fuerit ac potabile. quomodo ita refluo mari locum eis & viam ad effugium cedente, ipſi quidem per eam euadentes ſalutem ſint conſecuti, inimicos verò internecione deletos inſpectauerint: & quomodo in eam vſque diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiam ſibi cõparauerint: tum quoties ex ipſis interitus faucibus eos præter omniũ opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cum ſemper ſit omnipotẽs, ne tum quidẽ de ipſius prouidentia deſperandum. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandúmque non eſſe ſerum auxilium quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur. & ſic exiſtimãdum, non contemni à Deo ſua pericula, ſed fortitudinem explorari ac libertatis amorem, vt videat vtrum eius cupidine & ciborum & aquarum inopiam ſuſtinere valeant, an potius more pecudum dominis in ſuum vſum paſcentibus ſeruire malint. Se quidem non tam ſibi priuatim timere, cui cæſo iniuſte nihil mali accidere poſſit: quàm ipſorum incolumitati, ſi per iſtam lapidationem facta & conſilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad ſaniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis ſaxa de manibus excuſſit. ſed quoniam intelligebat non de nihilo concitatos, ad preces & ſupplicationes confugit: & conſcenſa quadam ſpecula, opem Dei rebus per inopiam afflictis depoſcebat, in cuius ſolius manibus ſalus populi repoſita eſſet: vtq; propitius veniam daret populo duris rebus exaſperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ ſibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moyſes deſcendit ad multitudinem: illi verò animaduertentes promiſſionibus diuinis lætum, & ipſi poſito mœrore vultus hilares ſumpſerunt. tum ille ſtans in medio concionis, ait ſe præſenti neceſſitati à Deo remedium afferre, nec ita multo poſt magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus ſinus alit, ſuperato interiacente mari longo volatu feſſarum, qui alioquin etiam non eſt ſublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moyſes rurſum ad ſupplicationes vertitur, ob auxilium à Deo promiſſum ſimul atque exhibitum: qui ad hunc modum paſtis, alia mox alimenta demiſit. nam interim dum Moyſes precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur: qui cum manib. eius hærens concreuiſſet, ſuſpicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo demitti, deguſtat: lætúſque re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempeſtate ningere, monet opinione falli, nec vulgarem rorem de cælo deſcendere, ſed alimoniam, quæ ope alia deſtitutos periculo famis eximeret: ac mox prægustatum offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui ſuauitate ad mellis dulce-

dinem accedebat, aſpectu verò ad aromatis ſimilitudinem quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri ſemine ſimilis: cúmque pro ſe quiſque certatim colligebant. ſed mox edicto admonentur, vt ex æquo aſſaronis menſuram quotidie colligerent: non enim defore hoc cibi genus. quod eò factum eſt ne infirmioribus deeſſet, dum robuſtiores per auaritiam plus ſatis colligunt. quod ſi quis contempto edicto vltra præſcriptum modum collegiſſet, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim vltra aſſaronem ſequenti die ſupererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura eſt, vt qui hunc habet, alium non deſideret. Quin & noſtris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Moyſis gratiam Deus id alimentum demiſit. hoc Hebræi manna vocant. nam hæc vox man in noſtra vernacula eſt percontatiua, quid hoc eſt interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac ſecu-

Exod. 17. ritatem per hunc cibum ſunt adepti, quo per annos xl. deinceps ſunt ſuſtẽtati: tantum enim temporis in deſerto hæſerunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt caſtris motis, poſtquam in Raphidim peruenerũt extrema iam ſiti laborabantur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum eſt, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rurſum igitur Moyſi iraſcebantur. ille verò declinato aliquantiſper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egeſtate dederat, nũc potum quoq; in extrema neceſſitate largiretur tantum non ſiti deficientibus, quandoquidem ſolus cibus in hoc rerum ſtatu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit Moyſi daturum ſe fontem & aquarum abundantiam vnde minime ſperarent: iubétq; vt virga feriens petram in conſpectu ſitam, inde peteret ea quæ deſiderabant. velle ſe vt per otium & abſque labore potum adipiſcantur. His acceptis à Deo Moyſes reuertitur ad populum præſtolantem & intentis oculis ſe ſpectantem. iam enim videbant à ſpecula deſcẽdentem. qui poſtquam reuerſus eſt, ait Deum eos ex hac etiam neceſſitate liberaturum, & inſperato modo ſalutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, ſi laſſitudine ac ſiti enectis petra eſſet excidenda, Moyſes ferit eam virga, quæ eueſtigio dehiſcens aquam euomuit copioſiſſimam ſimul ac limpidiſſimam. illi verò inopinato ſpectaculo attoniti, vel aſpectu ipſo recreabantur: móxque magna cum voluptate bibebant, quòd eſſet dulcis & qualem diuinitus datam eſſe conueniebat. quapropter & Moyſen plurimi faciebant, quem Deo tam carum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur autem ſacræ literæ in templo dedicatæ, quòd Deus Moyſi prædixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit. Cap. II.

II.
Exod. 17.

EBRÆORVM autem fama longe latéque diuulgata, rumoribúſque de his per omnes gentes circũquaq; ſparſis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & miſſis vltro citróque legationib. adhortabantur ſe inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiã ſi modo poſſent, aduentantem multitudinẽ. pręcipui verò huius expeditionis inſtigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrq; Amalecitæ, inter eas gentes pugnaciſſimi. horũ reges & ſe inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitũ Ægyptiorum fugitiuos perniciẽ ſibi ſtruere dictitantes: quos non oportere contemni, ſed priuſquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionẽ adeptæ, & fiducia ex ipſorum ceſſatione concepta priores bellũ aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiúſq; eſſe in deſerto eorum conatus vlciſci, quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentiũ, initiis aduerſariorũ potentiæ quàm primum obſtare, nec expectare dum quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimẽ veniãt, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretũ eſt communi conſilio, vt Hebręos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moyſes quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendũ erat: hortatur vt Dei ſentẽtia freti,

cuius auspiciis libertatem seruituti prætulissent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néve reputarent quòd armis, pecuniis, commeatu & aliis huiusmodi præsidiis sint inferiores: sed cum Deum pro se cótra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiam opibus essent longe superiores. nec ignorare illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: cùmque fauorem satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatum effugium expedit. adhæc tanto magis ad victoriam aspirandum, quòd post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatisque tribunis & optimatibus, vniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris sui nutus obseruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam miseriæ finem allaturam. & vltro Moysen rogabãt vt se confestim in hostem duceret, néve intempestiua cunctatione alacritatem militum hebetaret. tum ille selectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum præficit Naueci filium è tribu Ephræmitide, virum manu ac consilio iuxta promptum, & pietate insignem & à Moyse præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita disponit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, cúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. atque ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse montem ascendit. iámque ad manus ventum erat, pugnabatúrque strenue, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moyses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore cõditione præliabãtur. Moyses verò extẽsione manuum lassatus, cum obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinq; astantes, manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinẽ deferrentur. quo facto egregie vicerunt Hebræi, fuisséntque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent. qua victoria non alia vel magnificentior vel magis opportuna maiorib. nostris contigit. nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaq; degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opimam reportauerunt. nanque castris etiam hostilibus expugnatis publicè & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum enim auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiam pecuniæ signatæ numerus: ad hæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solent. quin & audaciores multo successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenue colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequẽti verò die Moyses cæsorum cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis quorum opera insignior

fuerat præmia distribuit, Iesumque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeoque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cum hostiliū cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixitque internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltro armis aggressi essent, idque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto, quo hostem lacessentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant. iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense postquàm ex Ægypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyses visionem ardentis rubi viderat, vt iam antè commemorauimus.

Raguelis consilium quod genero suo Moysi dedit. *Caput III.*

III. Exod. 18. VM autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque peruenisset, gratulabundus occurrit Moysen & Sepphoram & eorum liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illæsus euaserat. dum verò multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoque

suum faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Moysis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur.

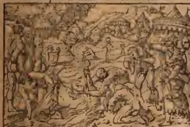
IIII. Sequēti autem die Raguel videns Moysen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminem volens impedire quo minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutum vidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: consuluitque vt minores causas aliis cognoscendas cederet, ipse verò tantum reipublicæ negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicādis litibus idoneos: curam verò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moysi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure diriment: tu verò diuino tantum cultui deditus esto, quo facilius populum è præsenti necessitate eximas. Quin & illud pro virili consuluerim, vt lustratis ac recensitis copiis eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionib. suos duces præficiendo: easque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiatis: itémque in manipulos triginta & viginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autem viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorum decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atque hoc pacto neq; Hebræorum quisquā suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis. Hoc Raguelis consilium Moyses libenter admisit, fecitque quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentum vsurpans, neque autorem eius celans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Rgueli ascribit inuentionem ordinum milita-

rium ac iudiciorum, malens dignos sua laude non fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoque virtutem ipsius coniicere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubétque vt ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniores Deo futuri.

Moyses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat. Caput IIII.

His dictis ascendit Sina montem omnium regionis eius celsissimum, VI. & ob nimiam altitudinem cautésque præruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoque ipsos defatigantem, vt non immerito propter numen incolens religiosus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidnam boni ita vt promiserat, esset à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinendo à congressu mulierũ per triduum, sicuti iussi fuerant, & assiduis precibus Deum solicitantes, vt propitius Moysem excipiẽs, donum sibi per eum aliquod mitteret, quod ad vitam bene ac feliciter degẽdam conducibile foret. interim & victu sumptuosiore vtebantur, & ornatu splendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur: atque in hunc modum duabus diebus inter epulas exactis, appetẽte iam tertia nubes primum præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria quàm late parebant contegens, reliquum cælum circunquaque clara serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulmináque elisa significabant Moysen ex sententia cum Deo propitio conuenisse. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiant, mihi certe fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra historia conscripta habentur. Cæterum Hebræi visa insolita tempestate, eiúsque horrendo strepitu aures ferientе, supra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de monte, quòd crebro Deus eum inuiseret. quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Moysi, & illo per iram Dei sublato, se quoque simile exitium manere. In tali rerum statu ecce tibi Moyses exultans lætitia, vultúque ipso animum gaudio gestientem præferens. quo conspecto repente metus omnis abiit, inque locum eius spes magni alicuius boni successit: nam & aër ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat, audituram quæ mandata à Deo referat. quam vbi conuenisse animaduertit, è superiore loco, vt ab vniuersis audiretur, in hunc modum est affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam antea vota nostra est aspernatus, ita hoc quoque tempore me legatum vestrum benignissime excepit, & iam in castra vestra præsens ac propitius adest, præscripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest. quare per ipsum pérque eius magnifica opera vos obsecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus sum, meam mediocritatem intuentes, quódque humanam linguam audituri estis: sed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoscite eius maiestatem, qui vt vestra commoda proueharet, me internuncio ad vos vti non est dedignatus. Non enim Moyses Amaramæ & Iochabelis filius, sed is qui pro vestra salute Nilum sanguineis fluentis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omnium egenis cibos cælitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsum fructum accepit,

pit,per quem Noë diluuium effugit,per quem Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananææ terræ est factus, per quem Isacus confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus duodecim honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Ægyptiorum præsidem euasit: is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres. ea vobis sacrosancta erunt,& coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisque hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cum Deo coràm collocutus, immortalem eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His dictis adducit populum cum liberis & coniugibus vt Deum loquentem eis audiant,& quid agendum docentem,ne dicta minus auctoritatis haberent,si per humanam linguam in animos eorum illaberentur. itaque omnes audiebant vocem è sublimi descendentem, vt nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moyses duabus tabulis inscripta reliquit,nō est fas totidem verbis euulgare,sententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Exod.20. Primum præceptum,Deum esse vnum,& hunc solum colendum.
Secundum,Nullius animalis simulacrum adorandum.
Tertium,Non temere iurandum.
Quartum,Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum,Parentes honorandos.
Sextum,A cæde abstinendum.
Septimum,Non adulterandum.
Octauum,Non committendum furtum.
Nonum,Non deponendum falsum testimonium.
Decimum,Nihil alienum concupiscendum.

Exod.21. Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moyses prædixerat audiuit, dimissa est
concio. Sequentibus autem diebus sæpius ad ducis tentorium ventitantes postulabant vt etiam leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóve modo agēdum esset per idem tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legum partem in aliud tempus differo,priuatim de his commentaturus.
Exod.24. Eodem ferè tēpore Moyses rursum in Sina montem ascēdit, præmonito antè populo:
nam & spectare eos ascensionē suam voluit.cúmque diutius moraretur,per XL. enim dies abfuit, cœperunt soliciti esse,ne quid grauius illi accidisset. neque in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Moysis opinio. variabant enim rumores,dum alij deuoratum à bestiis iactant,maxime qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiam ancipites, quòd alterum ab humanis casibus non alienum, alterum viri illius virtuti conuenientius videbant,ipsius sortem satis æquo animo ferebant:suam autem vicem dolebāt, quòd tali præside ac patrono essent orbati,qualem alium inueniri credebant impossibile: & neque solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta non dolere poterant. ac ne castra mouere quidem audebant, reditum expectare iussi. tandem XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúque suo tota castra ingenti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis adesse significans, & rationem bene ac beate viuendi se per eos dies didicis-
Exod.36. se. postularéque Deum vt tabernaculum ei faciant, quò descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secum circunferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitans crebro & tantum non cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoque & formam tabernaculi sibi præmonstratam, nihílque superesse nisi vt ad eius fabricam quàm primum se accingerent. His dictis profert duas tabulas continentes decem præcepta inscripta, in singulis quina. erat
Exod.35. autem Dei manus ea scriptura. Illi verò præsentia sermonéque Moysis læti pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi conferebant,aurum, argentum,cuprum, materiem ligneam elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouium pelles partim hyacinthina partim punicea tinctura, quasdam etiam cādidas colore, & alias purpuræ flore infectas.adhæc lanas eisdem coloribus tinctas,& linū byssinum.lapillos

pillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atque insuper vim magnam odoramẽtorum. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquã istæ species ambitiose sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiã plura quã pro domesticis facultatibus, architectos operi propheta præficit ex mandato Dei, sed tales vt non alij deli- *Exod. 36* gendi fuerint, etiamsi populi suffragiis res cõmissa fuisset. Eorum nomina etiã nunc in sacris codicibus extant: Beselel ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror: & Eliabus Isamachi, tribus Danidis. plebs autẽ tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis voce admonendi non esse opus pluribus. ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur, Moyse & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tum quantum instrumentum capere deberet ad vsum sacrificorum & sacrorum ministerium, rite ac ordinate præscribente. nec minor fuit largitio mulierũ circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat. Cap. V.

OMNIBVS autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, *Exod. 36* Moyses indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculum erigit hoc modo.

Atrium primo dimensus latitudine L. cubitorum longitudine C. VII vallos æreos statuit altos quinque cubita per longiora latera vicenos, & in postico latere x. In vno quoq; inerant anuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ. anulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi connixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollißimũ circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totũmq; eum locũ sepiens, vt nihil à pariete differre videretur. atq; hoc modo se habebant septi tria latera. quarũ verò latus L. item cubitorum totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinq; habens geminatos vallos instar postium. ex argento hi quoque constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab vtroq; autem latere stabant tres valli bene firmati. erant autem & illi linteo è bysso cõtexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longũ, & quinq; altũ, ex purpura byssóque & hyacintho contextũ, varie picturatum exceptis animantiũ formis. intra ianuas autẽ erat aspersorium æneũ, basi ex eadẽ materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum autem statuit in eius medio versum ad Orientẽ, vt sol surgens radios in illud mitteret: erátque longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septem triones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebatúrque tantum, quãtum in latitudinem patebat. Erántq; tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroque latere, quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis verò Occidẽtalis tabulæ sex erãt, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autem tabulæ erant vicinæ, quarum latitudo habebat mẽsuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouẽ cubitos sex tabulæ faciebant: quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularum. Singulæ verò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, velut quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad inuicem per circuitum respicientes: & per eos deaurati vectes immißi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant: intrabátque caput vectis vniuscuiusque in alio

capite,in modum pyxidis: & post tergum parietum in longitudine positorum,vnus erat ordo,per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriusque parietis latera continebantur, incastrationibus factis & immissis ad inuicem. atque ita cautum est tabernaculo contra ventorum vim aliósve impetus,vt securum & immobile consisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine,post decem cubita intima, statutæ sunt columnæ quatuor eodem opere & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositæ,patibus interuallis per transuersum disitæ:vltra has fuit adytum,reliquum verò tabernaculi sacerdotibus patebat.atque hæc tabernaculi trifariam diuisio, vniuersitatis naturam referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cælum Dei quodãmodo repræsentabat: viginti verò cubitorum spatiũ, tanquam mare & terra hominibus inaccessibilis, solis sacerdotibus concedebatur. à fronte verò quà aditus patebat, columnas statuerunt quinque æreis basibus innixas.post hæc vela sunt per tabernaculũ expansa,è bysso contexta, & purpureo,hyacinthino,puniceo,coloribus distincta.horũ primũ cubita decẽ quaqua versum patebat:quod per columnas est distentum,quæ adytum à reliquo spatio disparabant, & à conspectu hominũ excludebant. totúmq; hoc fanũ vocabatur sanctum, adytum verò vltra IIII. columnas situm dicebatur sanctũ sanctorũ. fuítque
Exod.36 hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliísque ornamentis picturatum, exceptis tantum animantiũ figuris.alterum autem velũ magnitudine, colore, textura,priori par,circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarũ pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus præbebat. huic penè contiguum erat aliud velũ magnitudine par,sed è lino contextum,anulis à funiculo per transuersum pendens: quod aliquando adducebatur,aliquando festis præcipue diebus reductũ populi prospectũ admittebat. reliquis diebus, & maximè parũ serenis obiectu suo picturatũ illud velum à tempestatibus protegebat.vnde mos mansit etiam post templũ exædificatum, vt velum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decẽ aulæa quaternorũ cubitorum latitudinis, longitudinis vicenumoctonũ cum vncinis aureis qui contiguorum anulis ita inserebantur,vt coaptata vnũ viderentur: quæ extensa fanũ superne obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo,minus vno pede ad terram pertingentia. erant & alia peripetasmata vndecim æquè lata, sed longiora, videlicet triginta cubitorũ singula, è pilis eadẽ subtilitate qua illa è lana contexta: quæ tegmine suo vsque terram fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vsum supta denarium numerũ erat adnexum.hæc rursus ab aliis è pellibus consutis contra æstus ac pluuiarũ iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cælum quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocauit. Cap. VI.

Exod.37
VIII

TAbernaculo autem hunc in modum constituto,etiam arcam Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hæc vernacula nostra lingua dicitur Heoron,figura tali.longitudo eius erat quinq; palmorum: altitudo verò & latitudo trinûm palmorum:erátque intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatum,nulla ex parte prominens, ex vtroq; autẽ longiore latere inerant anuli aurei duo,totũ lignũ penetrantes,& per eos vectes aurati vtrinq; traiecti, vt quoties opus esset quocunq; transportari posset.neq; enim à iumẽtis vehebatur,sed sacerdotũ humeris trãsferebatur.operculo autẽ eius impositæ erãt effigies duæ, quas Hebræi Cherubes appellant, ea sunt animãtia volucria,noua specie nec vnquã cuiquã hominũ visa:quę Moyses in Dei solio viderat figurata.in hanc arcã reposuit tabulas decẽ præcepta continẽtes,in vtraq; quina,& in singulis paginis duo cum dimidio:ipsámq; arcam intra adytũ recondidit.

De

De mensa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi, Cap. VII.

IN fano autem mensam collocauit Delphicis non absimilem, lon- IX
gitudine duûm cubitorum, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eam sustinebát pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Dorienses addere solent: sed superne quadrangulares erant. habebátque circumquaque labrũ quatuor digitis tam inferne quàm superne prominens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summum pedem: adhibebantúrque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunque vt vectes traiiciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrũ superne, inferne pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunque opus esset præbebant. hæc solebat deponi in fano versus Septentrionalẽ parietem non longe ab adyto, & in ea disponebantur duodecim panes non fermẽtati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi confecti è farina duorum assaronũ, quæ mensura Hebræorũ septem cotylas Atticas cõtinet. super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septẽ verò dies alij panes inferebantur, festo quod nos vocamus sabbatum: cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianum X
parietẽ situm erat candelabrum ex auro fusile sed nõ solido, pondo minarũ centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: erátque distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altũ assurgentibus, in septem ramos diffissis iuxta numerũ solis & reliquorũ planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septẽ lucernæ secundũ totidẽ planetarũ numerũ: respiciúntque ad Orientẽ & Meridiẽ, cãdelabro oblique posito. inter hoc & mensam vt dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circunquaque contecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla. super qua stabat foculus corona aurea circumquaque cinctus: cui anuli inerant cum suis vectibus quo per viam à sacerdotibus deportari posset. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoque lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinque cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratẽ pro foculo superpositam habens: excipiebat enim terra quicquid ignitum superne deci- Exod.38
debat, quòd basis nulla subesset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ, thuribuláque & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

De pontificali ac sacerdotali ornatu. Chap. VIII.

ET tabernaculum quidẽ cum paratu suo sic se habebat, nunc restat XI
dicendũ de vestitu tam reliquorũ sacerdotũ quos illi chaneas vo- Exod.39
cant, quàm pontificis, quẽ anabarchen nominant, sic summũ sacerdotẽ significantes: ac primũ de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legẽ & castus accedens ante omnia manachasen quẽ vocant induitur: quasi dicas constrictoriũ, est autẽ subligar circa verenda, cõsutũ è bysso retorto: in quod pedibus insertis subducunt velut

dimidiatas bracas, atque ita circum ilia constringunt. super hoc induit linteã interulã byssinam è duplicata tela cõtextã, chethoinene nostris vocatur, significátque ea vox lineã, linũ enim vocamus chethon. id indumẽtũ est tunica talaris corpori astricta, habẽs manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita cõtexta vt serpentis exuuiũ videri possit. floribus etiã picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis &

bysfinis: stamen verò è sola bysso constat: quæ semel atque iterum circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit, rantisper dum sacerdotes à sacris feriantur: idq; ad ornatum conferre videtur. cum verò sacris est ministrandum, ne ventilata sit impedimēto, super humerū læuū reiicitur. hāc zonam Moyses nominauit abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutuato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habētque circa collū amplam aperturā, cuius oræ vincinis à pectore & à tergo cōmittuntur: massabazanem vocant. super caput autē gestat pileū non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulo plus quàm medium. hic vocatur masnaemphthes. est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpe in orbem replicata & consuta, quam superne alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis suturarum deformitatem occultās. hic adaptatur accurate, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex verò vtitur quidē etiam hoc, nihil eorū quæ enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinā tunicam talarem, quam nostrates methir nomināt: astringitq; eam zona coloribus supradictæ simili, nisi quòd auro intertexta. cæterum ima vestis ornabatur limbo effigie malorū punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt mediū esset quodq; malū punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulū inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt suturas habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longū contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsque ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeruntur est scissa. Super hanc tertiā etiamnum induit vocatam ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita contexitur, vt circa medium pectus lacuna quædā relinquatur, manicu lis quoque ita extantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur frustū amplitudine palmi auro eisdémq; coloribus quibus ephodes variegatum. id vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt adamussim spatiū illud circa pectus à vestente relictum expleat. id cōmittitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino suturam explente. in vtroq; autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomidē adnectūt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis linguę nostratis, in vtroq; lapide sena, ita vt seniores dextrum humerū obtineant. quin & essenē ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme precium incomparabilis: cui ternæ per ordines quatuor inerant, cōlectæ coronulis aureis ita vt excidere nō possent. in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbunculus, iaspis, sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorū Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerant. cum autē per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gemmarum sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum, eminentes ò textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, venientes per fistulas quasdā ad extremitates humerorū: quarū catenarum summitas ascendēs reducitur post tergum, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectitur: id quod præcipue sustinet ephodem ne quo pacto defluere possit. esseni autem assuta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totum cōplexa rursumq; supra suturā nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes autē fimbriæ quibusdam oris fistulosis vtrinq; includebātur. Porrò pileo quali cæteri sacerdotes vtebatur: super quē extabat alius cōsutilis ex hyacintho variatus. hunc aurea corona triplici ordine circūdabat, in qua spectabātur calyculi aurei, quales videmus in herbâ quæ apud nos vocatur daccharus, apud Grecorū herbarios hyoscyamus. quòd si quis aut visam aliquando non satis animaduertit, aut nomine tenus auditam de facie non nouit, huic etiam describere eam non grauabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinem excedens, napo similē radicē habens: vix enim hac parte est alia similior: folia verò apio.

hæc

hæc è ramis emittit calyculum ipsis inhærentem. vestitúrque tunica quadam, quam exuit fructu ad maturitatẽ tendente. calyculus autẽ est quãtus articulus minimi digiti, circunferentiã habens crateri similem. quod ipsum clarius faciam propter ignorantes. ima sui parte circa fundũ dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursum dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatum, eminentes habens incisuras quas dixi vt in malo punico, aculeatas & in acutos mucrones desinẽtes. cõtinet autẽ sub operculo fructũ per totũ calyculum, herbæ sideritidis semini similẽ. florẽ verò fert qui papaueris videri possit. eiusmodi corona ab occipitio circũ tempora vtraq; procedebat: nam frontẽ isti calyculi non ambiebant: sed ceu lorũ quoddã latũ aureum, quod sacris characteribus Dei nomẽ in... um habebat. atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuã opinionẽ de nobis conceptam, quasi per impietatẽ numen cõtemnamus quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam si quis tabernaculi fabricã cõtempletur, & sacerdotis ornatũ, & vasa quibus inter sacrificandũ vtimur, cõperiet legislatorẽ nostrũ diuinum quendã virum fuisse & falso nobis impietatis calumniã impingi. in his enim omnibus repræsentatam quodãmodo vniuersitatis rerũ naturã inuenire licet, si quis non ociose sed prudẽter singula consideret. Nam & tabernaculum longitudine x x x. cubitorum trifariã partitus, & duabus partibus sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terrã & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscue calcãtur, tertiã verò partẽ soli Deo assignauit, eo quòd cælũ hominibus sit inaccessibile. itidẽ per duodecim panes in mẽsa dispositos, annũ significauit in duodecim menses diuisum. & cùm candelabrũ è septuaginta partibus cõpo... ur, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit: & per septẽ lucernas impositas totidẽ planetarum cursum. vela quoque è quatuor coloribus cõtexta elementorum naturã designant. nam byssus terrã referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd cõchylij cruore sit fucata. aërẽ verò hyacinthus repræsentare videtur: sicut puniceus color ignẽ. quin & pontificis tunica cũ sit linea, terrã similiter significat: hyacinthus verò polum, per mala punica fulgetra referens, sicut tonitrua per tintinabulorũ strepitũ: epomis etiam vniuersi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoque in eius medio est insertus, nõ aliter quàm terra medium mundi locum obtinet. Zona itẽ qua cingitur, Oceani similitudinẽ habet, qui vniuersa circumplectitur. duo præterea sardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habent. gemmarum etiam duodenarium siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera coniectura aberraueris. pileus item cæli significatio videtur esse, cum sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen: & corona illustratur aurea propter splendorem quo maxime Deus delectatur. atque hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionem, ne latentem in his legislatoris sapientiam vltro dissimulare videremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant, *Cap. IX.*

XII Exod. 28 29.30.40

His ita peractis, priusquã dedicarentur apparuit Deus Moysi, iussitque vt sacerdotium Aaroni fratri suo cõferret, ea virtute prædito vt merito præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione, recensuit virtutes illius, & quã studiosus esset publicorum cõmodorũ, pro quibus toties in salutis suã discrimen venire nõ dubitasset. Cúmq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorem Aaronis vultibus ipsis præ se ferrent, Viri, inquit, Israëlitæ, opera iam sunt absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel nostræ facultates præstare valuerunt: & qu... n... scitis cum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia prospiciendum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet, & pro vobis vota faciat. quòd si res arbitrij mei fuisset, mihi ipsi honorem hunc adiudicassem, tum quòd ita natura compatatum sit vt quisque sibi optime velit, tum quòd mihi conscius sim laborum pro republi

publica susceptorum, quibus tale pręmium iure meo roposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotiū, Aaroni hunc honorē deferendum decreuit, eiq; sui calculi prærogatiuā contulit, vt qui iustitia in toto populo præminear: cui iam ante vestē sacratā & curam sacrorū altarisq; sui destinauit. is pro vobis vota faciet apud Deū, eo libentius exauditurū, quòd & iam antè in vos est propensus, & propitiatorē habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoque suffragio Dei cōprobauit electionē. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virturē fratris honore hoc longe dignissimus, cui fuerunt eo tempore filij IIII. Nabadus, *Exod.37* Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autē ex collatis ad fabricā tabernaculi superfuit, totū iussi sunt in vela tectoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua suffitus fieret, aliorúmq; vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere neq; pluuia aut alia quacunque iniuria lædi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt rursum cōtribuerent viritim dimidiū siclū. siclus autē nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt. quorum numerus fuit sexies centena milia, & insuper quinq; milia quingenti quinquaginta: conferebántq; id argentum soli ingenui ætatis annorū viginti & supra vsq; ad annum quinquagesimum: quod mox in vsus tabernaculi est insumptū. deinde & tabernaculum & sacerdotes lustrauit in hunc modum. myrræ electę siclos quingentos, ireos tantundem, cinnamomi & calami (est & hæc odoramēti species) dimidiū dicti ponderis concisa ac cōtusa iussit macerari in olei oliuarū hin: mensuræ nomen est quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorum decoctis factum est vnguētum suauissimū: quo & sacerdotes, & totum tabernaculum vngens purificauit. Offerebantur deinde multa & varia super altare aureum adolenda preciosa valde, quorū naturā, ne sim prolixitate lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autē bis in die suffitum facere ante ortū & circa occasum solis: & oleū purificatū ad lucernas seruare, quarū tres in sacro cādelabro per totā diē Deo lucebāt, reliquæ sub vesperā accendebantur. Porrò omnibus iam absolutis, palmā artis fabrilis tulerunt Beselel & Eliabus. nam & aliorum inuenta excoluerunt, & ipsi multa de nouo inuenerūt: ex his tamē duobus pręcellebat Beselel. insumptúmq; est huic fabricæ tēpus mensium septē: quo transacto primus annus ab exitu ex Ægypto est exple- *Exod.45* tus. Initio verò sequentis anni mense Xanthico Macedonum, Hebræorū Nisan, nouilunio tabernaculū dedicatū est, & quicquid vasorū in eo fuerat. Statímq; Deus indicauit gratū sibi esse & nō superuacaneū laborē Hebręorū pręsentē se fano suo hūc in modū declarans. cū cælū esset aliàs serenū, super solū tabernaculū caligo descēdit, non quidē tanta quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundúsq; ros distillabat ab ea, præsentiæ Dei fidem populo astruēs. Moyses autē distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq; merito premiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta pręscriptū, taurū & arietem, hædúmq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicā dum de sacrificiis tractabo, & quę victimæ solidę tradātur cōflagrationi, & quę iuxta legē in epulas cedāt. *Leuit.8* Deinde sanguine victimarū ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificās eos fontanis aquis ac vnguēto, vt Dei fierent sacerdotes. atque hoc modo per septē dies ipsos & vestes eorum curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguēto sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum ma- *Leuit.9* ctatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnunquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiose victimas offerebāt. quibus super aram impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit, & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni *Leuit.10* quędam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generose pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex quatuor filiis quos dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cùm in aram intulissent victimas non iuxta præscriptum Moysi, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos cōuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre,

ferre, atque ibi honorifice sepelire: totúsque populus inopinatam hanc eorum mortem luxit: solos fratres ac patrem Moyses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tristitiam habere. iam enim sacrum amictum Aaron gestabat. Cæterum Moyses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem non amplius ascendebat, sed in tabernaculũ ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, & cultu habitu priuati hominis vti perseuerans, neque quicquam præter reip. curam præ aliis sibi vindicans. Leges præterea scribebat & viuendi rationẽ, quam seruãtes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacatéque viuere: atque hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit, quòd in mentione sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextu imposturarum occasionem ademit his qui illa vtebãtur: liberúmque Deo vel adesse sacerdotibus vel non, omnibus & popularibus demoustrauit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrũ humerum occupabat: tãtúmq; fulgorẽ emittebat vt procul etiam intuentibus conspiceretur. idq; præter naturam suam & consuetudinem: quod certe admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contẽptu religionis sapientiæ opinionẽ aucupantur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gemmas, quas in pectore pontifex insutas esseru gestat, in bello victoriã prænunciare Deus solebat. nã prius quàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facile innotesceret, adesse Deũ, opémq; & auxilium suum inuocantibus esse allaturum. quapropter Græci quotquot à nostra religione non abhorrent cum hoc miraculum pro compertissimo habeant, ita vt negari nõ possit, essena vocant λόγιον, hoc est oraculum. Desiit tam esse quàm sardonyx fulgorẽ emittere annis ducẽtis ante quàm hæc commentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaricationẽ: de quo aliàs opportunius dicetur. nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quęcunq; ad sacerdotalem ordinẽ pertinebant rite peractis, populus Deo in castrorũ contubernium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se conuertit, nõ aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterũ sperantes. donaq; Deo tam priuatim quàm publice per singulas tribus offerebant. Principes enim tribuũ bini de suo cõferentes plaustrum cum duobus bubus contribuebant, *Num. 7.* vt sex plaustra tabernaculo per viã deuehendo inseruirent: & præter hoc vnusquisque eorum obtulit phialã & trulleum & acerrã. hæc decem daricos valebat, erátq; odoramentis referta. trulleum verò & phiala, vtraq; simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantũ septuaginta. hæc farina erãt plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebãtur. præterea vitulum & arietem cũ agno anniculo in holocaustum, & hircum pro peccatis. adhæc obtulit vnusquisq; principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq; arietes cum agnis anniculis & hędis. atque ita per duodecim continuos dies sacrificauerunt, qualibet die vnus. Moyses autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferrendis legibus: quas meliores quàm vt ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. Caput X.

NVNC paucas tãtum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorũ genera, priuatum & publicum. horum vtrunq; duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideo vocatur holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hædum; & hos quidẽ anniculos, bouẽ verò licet mactare etiam grandiorem. *Leuit. 1.* Sed opus est vt sint omnia mascula quæ solida cõcremantur. his

iugulatis sacerdotes aram circunquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant,& sale conspersa in aram imponunt,strue lignorum iam ardente. deinde pedes & intestina omnia diligēter primum repurgata ad reliquū aceruum
Leuit.3. adiiciunt:tergora vero sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant,sed quæ vitio careant,& anniculis sint maiora,& mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris,& insuper caudam agni aræ inferunt. pectore verò ac dextro crure sacerdotibus concesso,reliquis carnibus per biduum epulum
Levi.4.5. instruunt, & quæ superfuerint igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt,quarum altera fit holocautoma, altera sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nā qui per ignorātiam peccauit,agnum & hædum fœminam eiusdem ætatis offert:sacerdósque sanguine nō vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit:renésque & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram inferunt. Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui autē sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter sa-
Leuit.49. cerdotes eadem die consumunt. Principes quoque cum pro peccato sacrificant, eadem quæ plebeij offerunt,hac tantum differentia,quòd victimas adducunt taurum &
Leuit.2. hædum masculum. Iubet etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur putissima, cum agno assaronis mensura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc consecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificantes afferunt, cum boue hinis dimidium,cum ariete tertiā partem, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorum, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem nō sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in aram coniicit. reliquum eius sacerdotes in cibum sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur, aut panibus inde confectis. quantumcunque autem sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vnà cum genitrice, & aliàs quoque non nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperāda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cum victimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, sacerdotibus
Num.28. quoq; partem suam inde sumētibus. Publicis verò impensis lex iubet quotidie agnum
29. anniculum mactari mane ac vespere. septima autem quaque die duos iugulant, eodem modo sacrificantes: & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues cum agnis anniculis septem, & arietem: hædum verò pro peccato, si quid fortè per obliuionem omissum fuerit. Septimo item mēse, quem Macedones hyperberetæum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hædum pro peccatis. decima deinde luna eiusdē mensis ieiunant vsque ad vesperam: sacrificántq; eadem die taurum & arietes duos & agnos septem:& pro peccato hædum. adducunt autem duos præter hunc hædos: quorum alter viuus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immineat auertatur. alterum verò in suburbanum in locum purissimum eductum cum ipsa pelle exurunt nihil omnino purgantes. & cum eo simul exuritur taurus, non à populo adductus, sed sumptu pontificis. quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanum illato, aspergit digito tectum septies, totiésque pauimentum, rursúsque toties interiora fani circum altare: reliquum deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexque adiicit arietem de suo,
Exod.23. solidum Deo conflagraturum. Eiusdem mensis decimaquinta tempore iam in hiber-
Leuit.23. nū vergente tabernacula cōpingere iubentur per singulas familias contra ventura fri-
Deut. 31. gora quæ annus senescens afferre solet. quin & in patria tandem cōstituti, accedere in eam vrbem quam propter tēplum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, victimásq; Deo solidas incendere,& simul pro gratiarū actione sacrificare, manibus interim gestātes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala perseæ dependeāt.

prima

prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bubus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactántque sicut diximus vitulum & arietē & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atque hæ sunt Hebræis cærimoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autem Xanthico, qui nostris Nisan vocatur, & annū exorditur, luna quartadecima, sole arietem obtinente, quandoquidem hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium quod tunc exeuntes fecisse diximus pascha nominatum, quotannis instaurare lege iubemur: celebramúsque id per sodalicia, nihil è victimis in sequentem diem relinquētes, quæ est quintadecima & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori continenter succedit, durátque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur: & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni septem. hæc holocautoma fiunt, additúrque hædus pro peccatis in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda azymorum die, quæ est mensis huius decimasexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque rati Deum huius vbertatis autorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere. primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta nouem diebus, quinquagesima quàm à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farinæ triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectum, mactántque agnos duos: hæc oblata mox in cœnam sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil supersit absumuntur. cæterum holocautoma faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hædísque pro peccato duobus. Nullum autem festum ducitur absque holocautomate & laborum vacatione, sed in omnibus omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ assaronibus vigintiquatuor. coquuntur autem bini pridie sabbati: & sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsque in proxime sequens sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores sacerdotibus in cibum dantur: thus item igne adoletur, quo ad holocautomata vti solent, & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratam, & modica coctura duratam: éstque demensum eius farinæ assaron vnus, huius dimidium mane, tantundem vespere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. Cæterum Moyses tribum Leuiticam à cætero populo exemptam, vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eique tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandum commisit, iubens vt ad præscripta sacerdotum sacrum ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem disseremus, quam ob causam aliorum esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideo vetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neque animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc testiculi & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinētiam indixit. Eiecit etiam è cœtu & consuetudine hominum leprosos, & feminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi voluit. eum quoque qui cadauer curasset, per totidem dies à cœtu arcuit. si quis autem vltra hunc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt, eodē modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui verò per somnū genituram emisit, si se mergat in aquā frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit,

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Num. 9. Deut. 16. Leuit. 2. Leuit. 8. Num. 3. Leui. 7. 17. Leui. 12. 13. 14. 15.

tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudinem à Deo pre-
cibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo grati-
tudinem suam attestatur, de quibus aliàs dicemus. Quo magis ridenda est illorum fa-
bula, qui dicūt, Moysem propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem mor-
bo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam
Moyses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferente, proba-
bile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gentes leprosi versentur,
& in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec contemptim habeantur, vt & in expedi-
tionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committan-
tur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit in-
fectus, quo minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi ho-
norem potius quàm detrimentum afferrent? Qua re manifestum fit quòd hæc per in-
uidiam de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad hono-
rem Dei talium legum auctor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt libitum fuerit accipiat.
XIIII. Cæterum puerperas fanum introgredi vetuit, aut sacris interesse vsque in quadra-
gesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis præ-
scribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ par-
Num.5. tim Deo, partim sacerdotibus cedunt. Quòd si quis adulterij suspicionem de vxore
habuerit, offert hordeaceæ farinæ assarionem, & immisso ex ea pugillo super altare,
quod reliquum est, sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit
mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscripto primum Dei nomine in
membrana, defert ei iusiurandum cum inprecatione, vt si pudicitiam læsisset, luxa-
to crure dextro & ventre disrupto misere moriatur: sin autem præ amore nimio, &
præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infan-
tem masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam
exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum asperso, ebiben-
dum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, prægnans facta mature & feliciter eniti-
tur. quòd si & coniugalem fidem & Deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter mori-
tur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moyses genti
suæ de sacrificiis ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium
in vniuersum prohibuit, ratus cōiugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia ser-
uetur, & reipub. quoque interesse, vt liberi legitimi proueniant. Item incestum cum
Exod.22. matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurúve, omnésque tales
Deut.17. coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente con-
Leuit.18. gredi & cum brutis: dānauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem
20.21.29 captarent: & qui contrà fecisset, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo
Leuit.21. castiores esse voluit. hos enim non solùm prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit,
sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpo-
re quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam,
neque à priore marito quacunque de causa repudiatam. Pontifici verò ne viduā qui-
dem permisit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virgi-
nem ducere concessit, eámque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere,
quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere.
Iidem iubentur simplices esse, omnique fuco carere. Quicunque è sacerdotibus in-
teger corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad
altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros
esse oportet, sed vitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum
amictum gestant, tantisper dum eo vtuntur, præter aliam castitatem, puritatem & so-
brietatem à vino quoque interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactan-
tur, omníque vitio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc vitæ suæ tempore ob-
seruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degēs, Chananæam
Leuit.25. terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoque anno remissionem agris dedit,
intactósque aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam antè populo septi-
ma quaque die remissionem à laboribus dederat. quæ verò per hunc annum sponte
sua

ſua terra protulerit, publica eſſe, & promiſcui vſus iuſſit, & neque indigenam neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémque obſeruari poſt ſeptimam annorum ſeptimanam, qui numerus quinquaginta conficit: vocatúrque Hebręis quinquageſimus quiſque annus Iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & ſerui manu mittuntur, qui contribules cùm eſſent, legem aliquam violauerint, & ſupplicij vice in ſeruiturem vindicati fuerint. Agri quoque ad priſtinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Inſtante Iobelo, quæ vox libertatem ſignificat, conueniunt venditor agri & emptor, computatíſque fructibus ac expenſis in agrum factis, ſi fructus maiores fuiſſe comperiantur, recipit agrum venditor. quòd ſi expenſæ maiores fuerint, hoc quod deeſt recipiens emptor poſſeſſionem alteri cedit. ſin vtraque paria fuerint, poſſeſſio ad veteres dominos reuertitur. idem ius eſt in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuerſum verò de illis quę intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapſum reddita pecunia domum recipere: quòd ſi integer annus interim abiuerit, emptori poſſeſſionis ius confirmatur. Has leges Moyſes in caſtris in Sina populo tradendas accepit à Deo, móxque literis mandatas ad poſteros etiam obſeruandas tranſmiſit.

Leges belli, & conſuetudines. *Cap. XI.*

LEGIBVS ad hunc modum digeſtis, ad rei militaris curam animum *XV.* aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur cenſum *Num. 1.* tribuum excepta Leuitica: eiúſq; cura principibus demandata, numerum eorum qui militari ætate eſſent, ad ſe referri iubet. Leuitæ enim ſacri erant & immunes à militia. Cenſa ſunt capita ſexcenta millia eorum qui arma ferre valerent, ætatis ab anno vigeſimo vſq; quinquageſimum, & ſuper hunc numerum mmmdcl. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manaſſen Ioſephi filium, & Ephræmen pro Ioſepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à Ioſepho impetrauerat, ſicut ſuprà diximus. Compacto igitur *Nu. 2. 3. 4* tabernaculo in medium caſtrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera ſingula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forum quoque rerum venalium eſt propoſitum, & merces ſuo quæque loco diſpoſitæ: aderántque opifices omnium artium in ſuis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atque illud commeans. Loca autem tabernaculo proxima ſacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi ſeorſum ſunt recenſiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octoginta, maribus tantum, & qui trigeſimum à natiuitate diem excederēt, in hunc cenſum venientibus. Et quamdiu nubes ſuper tabernaculum perſeuerabat, tantiſper velut præſente *Num. 9.* Deo caſtra eodem loco manebant: quoties verò ſe aliò mouebat, tum etiam ipſi migrabant. Inuenit autem & buccinæ ſpeciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia *Num. 10.* paulo craſſior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandum ſufficeret, deſinebátque in extremitatem campanulæ ſimilem, quemadmodum tuba. Aſoſra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad conſultandum de republica exciebantur: vtríſque verò clangentibus vniuerſus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus ſeruabatur. Primo ſigno canente qui in Orientali parte caſtrorum tendebant excitabantur: ſecundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria ſua fixerant: deinde tabernaculum diſſolutum medium portabatur inter ſex tribus præcedentes, & alias ſex ponè ſequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem ſignum pars caſtrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum ſeptentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in ſacrificiis, in quibus victimas cædi mos eſt, tam ſabbatis quàm cæteris diebus. Tunc ètiam primum paſcha ſolennibus victimis eſt celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Seditio contra Moysem propter egestatem, & seditiosorum pœna. Cap. XII.

XVI. Nume. 11.

NON multo pòst à Sina monte castra mouentur: & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Iseremoth: vbi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpam in Moysem conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solùm eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa cõuitia, quæ in virum optime meritum passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus contumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere possit: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix hæc dixerat, cùm tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo pòst in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt. Caput XIII.

XVII. Num. 13. 14.

MOYSES autem posteaquam abductos inde adduxisset in locum humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cúmque in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem & felicis terræ possessionem: quorũ alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterum quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananæorum finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gens collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victoriæ præmium erit. ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ vbertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos verò in primis concordiæ studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Moysis consilio, exploratores eligit, duodecim nobilissimos, ex vnaquaque tribu vnum: qui exorsi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent: exploratáque terræ simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negotium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorum specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionem, quòd flumina superanda essent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progeniem se reperisse aiebant, atque ita exploratores cùm omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderant, suo timore reliquam etiam multitudinẽm data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare. rursúmque Moysem incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem ponnificem vociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactãdo. mane verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Moyse ac fratre, in Ægyptũ retro vnde venerant reuerterentur. Quem euentũ metuentes duo

è spe

è ſpeculatoribus, Ieſus Nauechi filius ex tribu Ephræmitide, & Chaleb ex tribu Iudę, procedunt in medium, & populum cōpeſcunt, orantes vt bona ſpe ſint, néve Deum inſimulent mendacij, temere fidem habentes quibuſdam, qui vanis ſermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtaturā viris fortiter rem gerere paratis, præſertim auſpice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore al acres, Deóq; freti, quà vos ducemus ſequimini. Talibus verbis conabantur ſedare tumultuantem populum: Moyſes interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo, non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubitò nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat.

Quo viſo Moyſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, nō tamen quantā peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, cōmemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quòd nunc ſpeculatorū ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarent, quàm ſuis promiſſionibus. quamobrē nō delecturum quidē totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prętuliſſet: attamen terram Chananæam eiúſq; vbertatem illis non cōceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quo peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eóſque cōmodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderēt, dominos eſſe cōſtituturum. His denunciationibus vulgus attonitum, totum ſe mœſtitiæ dedidit: Moyſémq; obſecrabant, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatíſq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. Non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe cōmotum, ſed iuſtam hanc ſententiā protuliſſe. Non eſt autem incredibile, Moyſem vnicum virum innumera penè hominum milia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus illi præſens placabiliorem faciebat multitudinem, ſæpe iam ſuo malo expertam, conducibilius eſſe non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille digniſſimus eſt admiratione, tum ob ſingularem virtutem, tum ob fidem non tantū à ſeculi ſui hominibus, ſed à poſteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo eſt Hebræorū, quin etiamſi latere poſſit, quaſi præſentē reuereatur, & quaſi pœnas exacturū, ſi quid præter decorum ab ipſo præſcriptum geſſerit. Autoritatis eius pluſquam humanæ argumenta ſunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem ſitis ad honorem noſtri templi quatuor mēſium iter magno ſumptu, nec ſine periculo emenſi, ſacrificióq; peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima conſequi, exiſtente aliqua cauſa, cur per leges noſtras id minus liceret. Et quidam ne ſacro quidem facto, alij ſemiperfecto ſacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permiſſi, re infecta rediuerunt, malentes Moyſis legibus quàm ſuo propoſito obſequi: idq; nemine redarguente, niſi propria conſcientia. Tātum valet ſemel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidiſſe creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Iſmaele obtinente, cùm tam valida fames regionem noſtram premeret, vt aſſaron quatuor drachmis veniret, & in feſtiuitate azymorū allati eſſent cori ſeptuaginta, hoc eſt medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus: nemo tamen ſacerdotum auſus eſt micam vnā inde comedere, tanta egeſtate premente, legē tantum & irā diuinā veritus, quæ in occulta etiā peccata grauiter animaduertere ſolet. Quare nō eſt cur aliquis miretur quæ illo tempore ſunt geſta: quandoquidem etiam ſcripta poſteris ab illo relicta tantam vim & autoritatē obtinent, vt vel inimici noſtri fateātur quòd talē viuendi rationem Deus per Moyſem inſtituerit. Sed de his quiſque vt videbitur ſentiat.

XVIII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS.

Hebræorum inscio Moyse cum Chananæis pugna & clades. Cap. I.

Num.14 EBRÆOS autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moysen audire volebant quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriam de hoste se posse obtinere: accusabántq; eum, quasi hoc tantum agentem, vt in magna inopia constituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, non tam Moysis respectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriā non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóq; expedire sibi vt arbitratu suo

potius rem gerāt, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, ciúsque libidini seducti pateant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo pṛ cẹteris carus de rebus gerēdis pṛmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse, vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis quamprimum conserendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neq; immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequēdo, trepidos in castra cōpellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantísq; ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnā prorupissent. Moyses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu nō contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in desertum reducere. Cúmq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maxime rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta milia, & vel in secunda fortuna parū tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicē quàm in imperatorem suum exasperabantur.

Quapto

Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros vnquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contumeliosos nō solum erga legis latorem, verum etiam in mandata diuina per Moysem accepta, liberauit tamen è perniciosissima seditione, cuius absque sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysem & fratrem propter sacerdotium excitata. Cap. II.

ORES vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam II facundia prædıtus, videns Moysem in celso dignitatis cōstitutū, molestè *Num.16* ac inuidenter id ferebat. Cùm enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censebat se illi posthaberi, & diuitiis pollentiorē & genere nihilo inferiorem: multáq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysem ambitiosis artibus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantum gloriæ studere: & nuper præter ius & fas sacerdotium absque populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quòd ita latenter se in dominationē insinuet, vt priusquā sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum volente ac persuaso populo sine vi ad tale fastigiū aspirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire desperent, à vi quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionem amittant, sed technis maliciosis ad id consequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica esse, priusquā è clancularis insidiatoribus aperti hostes euadant. Quam enim rationem Moysem afferre posse, cur Aaroni potissimum & filiis sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina voluntate deberetur, se merito fuisse præferendum, genere Moysi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxta ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra vnam tribum hæ criminationes cōtinuerunt, verùm sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuíque eo res deuenit, vt ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant, vt sacerdotium fratri Moysis ademptum in illum transferretur. populus prætereà tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur: concurrebátq; incōdita multitudo in concionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendum tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis esset merito posthabendus: vel si Aaroni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quàm fratris beneficio fuisse daturum. Moyses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei bene administratæ, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce: Mihi, inquit, Cores, vel tu, vel vnus quiuis ex istis, inrenta in ducentos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquam quidem concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vterque nostrum, facultates possides. neque quia nobilior. Commune enim vniuersis genus nobis Deus voluit, cuius eundem cunctis autorē dedit. neque

fraterno affectu motus quod aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cùm nemo sit mihi me-ipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi bene velim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reum facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neque Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratißimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis antè iam comprobatus. neque enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quod ille vltro detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquum est, vt qui semel dedit, suum donū ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrē iudicabit denuo quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquißimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quo minus liberam electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras mane cum sua quisque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neque maiorem quàm Deus habeat, autoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, cum mea quoque autoritate confirmabo, méque ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul, & male suspicari de Moyse destitit: & insuper cōsilium eius collaudauit tanquam è republica futurum: atque ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs est confirmatum. *Cap. III.*

Num.10 POSTERA verò die reditur in cōcionem vt sacro facto interessent diuino iudicio, per quod competitorum certamen erat dirimendum: erátque nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Moysen in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionum finem exoptantibus, timebant enim ne actum esset de republica si vlterius seditio procederet. multitudo quoque natura nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circunferebatur. Moyses autē missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad condictum venirent sacris interfuturi. postquam autē negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Moysi potentiā artibus malis quæsitā in populo augeri: his renūciatis assumptisq; aliquot præstantioribus non est dedignatus ad contumacē Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Moysen cum primatibus ad se aduentare, progreßi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille verò iam propior sublatis in cælum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset, Domine, inquit, cæli & terræ ac maris, vt qui mihi testis es fide dignißimus, quòd quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem. tu enim scis omnia, ipsas etiam cogitationes hominum: quapropter non dedignaberis rei veritatem atq; istorū ingratitudinem in medium proferre. Nosti sanè exactè & illa quæ natiuitatem meā præcesserunt, visa nimirum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cùm non ignorent, male suspicari tamen non verentur. Ego cùm vitam agerē quietā, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelísque soceri benefi

beneficio consecutus eram, tamen relictis eius voluptatibus & commodis meipsum totum dedidi ærumnis pro isto populo perferendis: & primū pro libertate eorum, nunc verò pro salute promptissimè magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionē veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montē Sina mihi apparuisti, & tua voce spectaculóq; illorum prodigiorum me dignatus est, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorū opibus afflictis seruitutē eorum effugere concessisti, & Pharaonis potentiā succumbere mihi fecisti, qui ignaris viæ per mare mediū iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibúmq; in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cælo deniq; nunquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, quòd neq; munera à quoquam Hebræorum fauorem meum contra iustitiā captante admisi, neque pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc republica sincerissime administrata in suspicionem culpæ, à qua sum alienissimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotiū tuum contulerim: ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua volūtate ad effectum peruenit: & quòd res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriæ tuæ detractores vindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum possos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscens cum familiis & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus quàm pium est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministerium ex tua sententia esse comprobabitur. Quòd si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorum tuorum custodia serua intactam & expertam supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorum pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repente contremuit, & vndante superficie, non secus quàm pelagus vento fluctuans, vniuersum populum terruit: immani mox sonitu eliso, quà seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatisque in hunc modum profanis, hiatus ille ita tutsum clauditur, vt ne vestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentum diuinæ prouidētiæ simul & potentiæ, fuitq; hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, anteactorum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem populariium existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moyses pontificatus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionem, vt ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in precio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarēt: cúmque his procedunt & Aaron & Cores: deinde stante ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ secum attulerant: cùm subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vnà cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moyses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis

Aaronis filium acertas eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviij. obuenerunt. *Cap. IIII.*

Num.17 OST tam euidens argumentum cùm iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotium ad Aaroné peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit: nec tamen ob hoc diu cessatum est à seditione, imò penè grauior priore est insecuta. nam ex talibus causis ortum habuit, vt facile appareret longo tempore duraturam. Cùm enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Moyse solicitatus: ægréq; ferebant quòd non solum impunè tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quando quidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id male cessisse videret. adhæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Moysis potestati modum aliquem statueret. facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas, veritus ne qui rursum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore sacerdotium, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti verò die omnes protulit, quæ facile agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: videbántq; alias eadem specie manere, qua erant pridie cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina esse exorta, & quod magis mirum amygdala matura, quòd virga ex hoc genus ligno cõstaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitũ, omissis odiis quibus tam Moysem quàm Aaroné prosequebatur, totũ in admirationé diuini iudicij versum, amplius Deo repugnare desiit, ratúmque Aaroni sacerdotiũ esse voluit: at que ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex,

III & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quieté tandé peruenit. Moyses autem postea quã Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immu-

Num.18.35 Leuit. 14 18. & 26 nem à militia fecisset, ne fortè in parandis ad vitã necessariis occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit vt post armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadragintaocto bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorum contiguo duûm milium cubitorum, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac sacerdotibus conferendas: atque hi posthac eius tribus solennes reditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum propria. ex quadragintaocto oppidis iussit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: prætereà vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas est, primogenitum si masculum fuerit, sacrificandum sacerdotibus adducat, vt eo cum familia vescantur in vrbe sacra. pro eis verò quibus patria lex vesci vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque siclos. deberi eis etiam primitias tonsuræ ouium: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto se consecrant,

Num. 6 Nazaræi dicti, capillum alentes, & vinum non gustantes, cum capillum consecrant victimas eorum sacerdotibus cedere. Item qui Corban seipsos nominant, hoc est Dei donum, si velint à ministerio ad quod se vltro obligauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta siclos, virum quinquaginta. qui verò tantum pecuniæ non habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & si quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrum. Tantum est quod sacerdotibus

dotibus Moyses attribuit, prætérque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes esse voluit, exceptis quæ pro peccatis offerũtur. hæc enim in fano soli sacerdotio fungentes mares eodem die absumunt. His ita post seditionem dispositis castra mouit, & cum omnibus *Num.20.* copiis ad Idumeæ fines peruenit. legatis primum ad regem præmissis. petebat ab eo tantum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ precium, si rex ita iuberet. ille verò legatis re infecta dimissis, negatóque transitu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Moysem si vi viam aperire conaretur, at propheta consulto prius oraculo, & Deo non permittẽte vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsùm abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tempore sorori eius Mariãmæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mensis Xantici luna prima: sepultáque est publico sumptu magnificè, super quodam monte qui appellatur Sein: & post menstruum luctum lustrauit Moyses populum hunc in modum: Iuuencam laboris & aratri expertem, co- *Num.19.* lore toto corpore rufam, paulum ante castra productam pontifex in loco purissimo mactauit, & sanguinem septies digito aspersit versus Dei tabernaculum. deinde solida iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac intestinis ardẽte, lignum cedrinum in medium ignem iniiciunt, simúlque hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuersum vir purus ac castus collectum reponit in locum purissimum: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima: quo facto pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morem etiam in terra belli sorte quæsita seruari præcepit. Cæterum funesto exercitu ita vt dixi lustrato, per desertum cum *Num.20.* eo pergens Arabiam petiit. Cúmque venisset in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron conscendit, præmonitus à Moyse, quòd esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliui, exutam pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat. atque ita spectante populo moritur, eodem ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis centesimo vigesimotertio. dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Atheniensibus hecatombæon dicitur, Macedonibus lous, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Moy- *IIII.* sis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ montibus exortus, *Num. 21.* desertum mediũ pererrans, in Asphaltitẽ lacum influit, Moabitas ab Amoræis disterminans. éstque hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppeditat. ad eius regem Sehonem misit legatos Moyses, qui trãsitũm per regnum peterent, fidem daturus, quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militem traduceret: sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Sehon verò negato transitu, & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quomodo Moyses deuicit Sehonem & Ogem Amoræorum reges, deleuitque eorum copias.
Caput V.

OYSES autem postquam intellexit Amoræos hostilem in se animum *Num.21.* gerere, haud ferendum cõtemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum, an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoque fiducia complet, clamitans adesse tẽpus quo pugnandi cupiditatem exsatiarent, auspice Deo & quò sponte iam propenderent autoritate sua compellente. at illi permissa potestate læti, arma corripiunt, & e uestigio instructa acie ad hostem properant. Amoræus cõtrà vt vidit aduentantes oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum milites animos

quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaque vix primo conflictu excepto terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil protsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisque eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iámque totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebant. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur: & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cúmque desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Sehon rex cecidit. Hebræi verò cæsos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebantur, quòd fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totam regionem percurrebant impunè diripiendo, captiuósque abducendo. nemo enim resistebat. robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec consilio pruděter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi verò terram eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant, Iobacchus verò septětrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: Occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum rex, in auxilium Sehonis amici & socij veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriam sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua spe frustratus & ipse in prælio perit, & exercitus ad vnum est deletus. Moyses verò Iobaccho fluuio superato, regnum Ogis ingressus vrbem vnam post aliam subuertebat, habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitijs & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentum exstabat in expugnata regia vrbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum non solum præsens Hebræorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm pu-
V. blicè sunt locupletati. Post hæc Moyses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans, & balsamum ferens. Iámque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moyses vtendum hac promptitudine suorum ratus victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbésque gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo vate. *Caput VI.*

Num.22. 23.24. BALACVS Moabitarum rex, haběs veterem amicitiam & societatem cum Madianitis, eùm res Israelitarum in tantum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deū vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis consultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot victoriarū successu non est ausus, obstare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatem, & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimum quenque, rogantes vt veniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mensæ adhibitis, consuluit Deum, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia. qui cùm vetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi non deesse voluntatem illis gratificandi, sed obstare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparatam.

tam. nam exercitum illum quem ipsi execratum velint, esse Deo longè carissimum. deditque consilium vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacem cum illis quibuscunque conditionibus facerent. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum, qui cupiens hominibus obsequi, Deum consulit. Deus verò offensus iubet vt legatis assennatur. is ratus Deum hæc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autem cum ventum esset in viam quandam angustam inter duas macerias sitam, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterum septum, nihilq; mouebatur verberibus sessoris pressuram molestè ferentis: cúmque nec angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem procumbens Deo sic volente humana voce Balamum incusat, quòd nunquam antehac læsus sæuiret in se, nō intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retro abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat, modo ne quid aliter agat quàm diuinitus admoneretur. His mandatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à rege honorificētissimè, voluit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatem in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur: Feciles vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominum genus, cui nō innocentia morum, virtutísque ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos solos hominum complectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, adeóque multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantum auctus. nunc vobis parum amplum pro dignitate ac numero domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in cōtinente sit vobis degendum præ multitudine ipsis cæli stellis numero æquiparanda. Cúmque tam innumeri futuri sitis, nihilòminus nihil vobis ad summam rerum copiam deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint. non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandum hostes, quos nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quem vates: Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu? ipse voces quales vult profert & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei voluntatem ad gratiam hominum loqui proposueram. quamprimum enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorum generi dare decreuit, commemorāda putaui: sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc verba mihi subdidit. Nunc age, quando animus est tibi atque Madianitis rem gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deum flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominū deuouere liceat. Cúmq; Balacus id fieri

 permisisset,

permisisset, ac ne iterato quidem sacro potestatem deuouendi impetrauisset, collapsus in faciem pronus prædicebat quicquid euenturum esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarum quædam nondum conditæ videntur: quæ verò extant earum res terra marique gestæ ita prædictionibus responderunt vsque ad nostram memoriam, vt facilis sit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturum. Balacus autem ægrè ferens expectationem frustratam, sine honore vatem ablegat. ille domum repetens, cùm iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarum, *Num. 25.* Balace, inquit, vósque Madianitæ, quandoquidem necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, nequando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur. interdum tamen quædam vitari non poterũt, quibus ad tempus afflicti, mox magis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc consilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mentes eorũ expugnare possint, quantũ fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iuuenibus cõplexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subitò se proripiant. cúmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant, nisi persuasis, vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Madianitarum & Moabitarum deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autem ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem ex earum pulchritudine capere inuideant, néve cõsuetudinem eorum auersentur. Illæ libenter & verba iuuenum & complexus admittunt: iámque blanditiis illectos, & cupidine feruentes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquant, sed futuræ coniuges & omnium facultatum Dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad miserationem flecterent. tum illæ postquã omnino captos & consuetudine sua deuinctos animaduerterunt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nundinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis prębuimus. Nunc quandoquidem amare vos & abitionem nostram molestè ferre asseueratis, ne has quidem preces auersabimur. quare si beneuolentiæ coniugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ conuicturæ sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cum iniuria & contumelia nos retro ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ sollicitudini veniam vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibet modo fidem daturos se pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidem, inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab omnibus aliis diuersissimos, vt cibis etiam propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communẽ sustineatis, necesse est si vultis nobiscum vitam degere, deos nostros colatis: neq; enim alio argumento persuadebitis amorem istum vos non fingere, nisi eosdem nobiscum deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut vitio vertendum, si terræ in quam venistis peculiares deos colere malitis: præsertim cùm nostri per omnes regiones honorentur, vestrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. Aut igitur cæterorum more vobis est viuendum, aut alius orbis quærendus, vbi soli iuxta vestra instituta vitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobãt, & quò trahebantur sequentes à religione patrum desciscunt: & plures deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior glisceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba cor

ba cor

ba corrumpebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynastæ, iussus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulanter se oblectabat. In hoc rerum statu Moyses veritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipsis nec maioribus eorum decoram, quòd voluptatem pluris, quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus est resipiscant, & non legum cõtemptu, sed compescendis prauis cupiditatibus fortes viros declarent. absurdum præterea dicebat, quòd cum in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur: & quæ per inopiam quæsiuerant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tum Zambrias insurgẽs: Tu, inquit, Moyses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni fecisses, sæpe iam pœnas dedisses, & tuo malo non esse Hebræis imponendũ didicisses. me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hactenus, quàm sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principatum malitiosis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cum ipse multo dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium cõsensus approbat, plus tua quàm cæterorum mortalium placita valere postulas. ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neque enim latere cupio. Sacra etiam diis facio præter cõsuetum, quia id æquum censeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non sicut sub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendẽtem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hæc Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferente, populus quietus expectabat quónam audacia hæc esset euasura, maxime quòd videret legislatorem amplius nolle contendere, ne hominem insolentem irritatiorem redderet. verebatur enim ne plures talis in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atque ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuẽtutis faciles princeps, Eleazari pontificis filius, & Moysem magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeãt. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem ictu ipsum vnà cum Chosbi transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationem accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro, conficiunt, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum antè non oportuit, dixerimus. Balamum illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc facere à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consilium dedit, quo effectum est, vt quibusdam infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est Propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cúmque nihil vetaret quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisque vt hbuerit ita consideret. Moyses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitum duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperans: eisque copiis *Num.31.*

Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulo antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Moyse duabus cum dimidiata tribubus concessa. Cap. VII.

MADIANITÆ verò intellecto hostiū aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præsto erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed mox primo cōgressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerū iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram vocare malunt. Fusis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Moyse mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, vasorum aureorum & argenteorum magnum numerum, quibus in domestica supellectile vtebantur. Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moyses autem partitus prædam, quinquagesimam eius partē Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimam: reliquum verò populo distribuit. quo factum est vt deinde suauiter viuerent, opibus

Num. 27. virtute quæsitis, otium quoque ad fruendum nacti. Moyses autem iam admodum se-
Deut. 3. nex Iesum designauit, qui sibi in Prophetæ & ducis (si opus foret) muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus, Moyse præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus,
Num. 23. Gadæ & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Moysem, vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia cōtra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuitio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans. Velle eos in otio luxúque terram communi marte quæsitam possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratum, ne merito irasci videretur, respondent se neque per ignauiam pericula, neque per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere, vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratósque se aiebant, si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi, & communibus militare auspiciis. Tum Moyses comprobata eorum voluntate, aduocatóque Eleazaro pontifice & Iesu, cæterisque magistratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, vt simul cum cognato populo aduersus communem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia confecta fuerint, atque hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis, liberos
Num. 35. & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moyses quoque in eadem regio-
Deut. 4. ne decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in
19. quarum tribus asyla sanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte com-
Iosu. 20. missa eò confugissent. statuitque talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex viueret sub quo cædes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere; duntaxat extra vrbem refugij deprehensum: idque ius solis cognatis esse voluit, aliis non item. Cæterùm oppida refugij fuerunt hæc: ad fines Arabiæ Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gaulademan. & post captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tēpore cùm defunctus esset quidam è pri-

matibus Manassitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantũ sexus relictis, *Nu. 27.36* tribules eius viri insignes Moysem consulunt, an filiarũ eius in diuisione & sortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit, si in domum tribulis nuptum darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atque hac occasione instituit, vt cuique tribui suæ sortes perpetuò manerent. Quúmq; iam de quadragesimo migrationis anno triginta tantum dies superessent, *VI* aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila visitur, *Deut.4* agrum habens palmetis consitum, vbi populum omnem præsto vidit, in hunc modum verba fecit.

Moysis leges, & quomodo ex hominibus est sublatus. *Cap. VIII.*

VIRI commilitones, & longi laboris socij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta postulat, vt ex hac vita discedam, & rebus vltra Iordanẽ gerendis interesse me Deo nõ est visum, æquum duxi, vt quantum ad vestram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio desim: sed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonstrata ad eam via, sempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam vestra quàm posterorum beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos nostræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac vita decedamus. Fidem enim, sat scio, mereor, vel quòd antehac vestris commodis indesinenter seruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum constituta in omni virtute hac veritate seipsa melior redditur. Filij Israelis, vna omnibus hominibus felicitatis est causa Deus propitius: quam solus dignis dare, & peccãtibus in se auferre potis est. cui si vós tales præstiteritis, quales ipse postulat, qualésve ego ex ipsis sententia instituo, nunquam non macti virtute, æmulandíque omnibus eritis: sed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deest breui consequemini. Tantum voluntati diuinæ obsequimini, & mandatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquam nouate. Quod si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo mitiæ omnes facile contemnuntur. Cæterum virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósq; pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commẽdo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quàm diu ipsum & pietatẽ colueritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles prębeatis, scientes quòd qui bene parere nouit, etiam bene imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mãdatis principum obmurmurauentis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatẽ reponebatis: à quo vitio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Absit autem vt ita in hos exasperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est. & ne in præpositos cõtumeliosi sitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occu- *Deut.7.11* pata Chananæa potiemini. alioqui si per has insolentiores facti in contumaciã & vir-

tutis cōtemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri, quem ſi veſtro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppreſsi ab hoſtibus per ſummam ignominiam amittetis, & per totum quàm late patet orbem diſperſi ſeruitute veſtra terras ac maria replebitis. quò ſi ventum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges non ſeruaſſe. quare quo minus periculi ſit, ne illas violetis, poſt victoriam neminem hoſtium ſupereſſe patimini: ídque rebus veſtris conducibilius exiſtimate, ne cum illis viuētes ad ſimilia ſtudia prolapſi patriam inſtitutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróq; & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona veſtra tutius conſeruabitis. Verum ne per ignorantiam meliorum natura veſtra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conſcripſi, & formam adminiſtrationis rerum tam publicarum quàm priuatarū, à quibus ſi nuſquam diſcedatis, mortalium omnium feliciſsimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codicem, leges ſcriptas & inſtituta bene viuendi continentem. Illi verò ſoluebantur in lacrymas, & iam tum deſiderio ducis mœrebant: memoréſq; quanta pericula pertuliſſet, quámq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet: & de futuro ſoliciti, quòd non eſſent talem principem habituri, ac ne Deum quidem æque propitium Moyſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorum quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, grauiſsime dolebant: ita vt totus populus lacrymans nullam cōſolationem admitteret. Moyſes verò ſolabatur eos, & iubēs à lacrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur. atque ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquam ad reliqua tranſitum faciam, operæprecium duxi, leges talis latoris maieſtate ac virtute dignas hîc inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extant autem omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamque à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſsimus: qua de re lector admonendus erat, ne ſi quis fortè ex contribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temere ſtruat, quaſi parum ſincere ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autem eas potiſsimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritúſq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatam conſuetudinem aut contractus vel cum exteris vel cum noſtratibus ſpectant, in eum commentarium diſtulimus, quem de moribus & ſacrorū cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus. Poſtquam acquiſita Chananæa terra, vrbibúſque cōditis, victoriæ fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruādo rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem conſtabilietis. Vrbs ſacra ſit vna in regione Chananæa, in loco illuſtri & fertili, quam Deus per oraculum elegerit: & templum in ea ſit vnum, & altare vnum ex lapidibus non politis, ſed collectitiis conſtructum, qui inducti tectorio, decoram & mundā, ſpeciem præ ſe ferant: aſcenſúſq; ſit ad illud non per gradus, ſed terra leniter per accliue aggeſta: in alia verò vrbe nec altare ſit

Leuit.4 vllum, neq; templum. Deus enim vnus eſt, & Hebræorum genus vnum. Qui con-

Deut.16 uitium Deo fecerit, lapidatus per diem pendeat, deinde ignominioſe & obſcure ſepeliatur. In ſacram vrbem & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorū ex vniuerſa eorum ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuerſationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim vt inter ſe noſcantur, quibus idem eſt genus, quíque eiſdē ſtudiis delectantur. Id verò ex huiuſmodi congreſsibus facile contingit, dum aſpectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: ſicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alieniſsimos à ſe inuicem eſſe oportet. Sint præterea decimæ fructuum

Deut.18 ſeorſum ab illis quæ ſacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria venditis, pecunia inde redacta in ſacra vrbe inſumatur in ſacrificia & conuiuia. Æquum enim eſt ex prouentu terræ à Deo datæ in ipſius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non eſt ſacrificandum. neq; enim quicquam Deum delectat cum iniuria coniunctum: neque maior eſt turpitudo, quàm quæ corporibus infertur. Similiter ſi

Exod. 21 quis mercedē pro admiſſura canis venatici aut paſtoralis acceperit, nec inde quidē Deo ſacrificare eſt licitum. Diis alienis nemo male loquatur. Fana externa nō ſunt ſpolianda,

ſpolianda, neque ſacra donaria tollenda. Nemo veſte è lino & lana contexta vtatur. eſt enim ſolorum ſacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ feſta apud Sanctam vrbem ſacrorum cauſa conuenitur, pontifex à ſublimi ſuggeſto, vnde à tota multitudine exaudiri poſsit, legem pro concione legat: & neque mulieres neque pueri ab auſcultãdo arceantur, imò ne mancipiã quidem. *Deut* Nam bonum eſt vt inſcriptam in animis nunquam delendam memoria retineant. ſic enim minus peccabunt, non ignari quid ſit in lege decretum. Leges etiam vim maiorem obtinebunt in delinquentium conſcientiis, dum ſua placita minis interpoſitis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam non legis voluntas intus obuerſetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges ediſcant, *Deut.6* qua diſciplina nec honeſtior eſt alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cùm itur cubitum, commemoranda ſummi Dei beneficia, quæ liberatis ex Ægypto præſtitit. æquum enim eſt gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inſcribenda ſunt etiam foribus præcipua, & in brachiis oſtentanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferenda ſunt inſcripta in capite & brachio, vt vndiquaque conſpicua ſit Dei erga populum ſuum benignitas. Oppidatim præſint ſeptem viri probatæ virtutis, & iuſtitiæ cultores. Singulis magiſtratibus attribuantur duo miniſtri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi ſors obtigit in ſuis ciuitatibus ſummo in honore habeantur, vt præſentibus illis nec conuiciari liceat, nec aſperius agere. Sic enim futurum eſt, vt aſſueti homines reuereri, ad pietatem quoque aſſueſiant, & tanto longius à contemptu numinis abſint. Iudicibus quicquid viſum fuerit, illorum ſententia valere debet, niſi conſtet pecuniis eſſe corruptos, aut manifeſtè coargui poſsint non rectè decreuiſſe. Oportet enim ſine lucri & dignitatis reſpectu iudicare, & iuſtitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quaſi verò is infirmior ſit habendus, quàm illi quorum potentiæ metu præter ius fertur calculus. nam Dei potentia eſt iuſtitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd ſi iudices neſciant de negotio ad ſe delato pronunciare, ſicut interdum accidit, in ſanctam vrbem integram cauſam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum ſenatu quod viſum fuerit decernant. Vni teſti fides non habeatur, ſed tribus, aut vt minimum duobus, quorum teſtimonium vita ante acta faciat veriſimile. *Deut.19* Mulieribus autem teſtimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque ſeruum hominem teſtem eſſe liceat, propter animos degeneres. probabile enim eſt aut lucri cauſa aut præ metu non verum teſtimonium depoſituros. Quòd ſi cui falſò teſti creditũ fuerit, iſq; poſtea falſi coarguatur, ei pœnæ ſit obnoxius, quam reus daturus erat, ſi grauante hoc teſtimonio condemnatus fuiſſet. Homicidio in aliquo *Deut.21* agro commiſſo, ſi autor nuſquam compareat, neque ſuſpicio ſit à quopiã per odium occiſum hominem, inquiſitio fiat ſumma cura propoſitis indici præmiis. quòd ſi nullus exiſtat index, magiſtratus oppidorum vicinorũ agro in quo cædes eſt facta, & ſenatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximũ oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in teſqua nec ſementi nec plantationi idonea neruis ceruicis abſciſsis cædant, & ablutis manibus ſupra caput iuuencæ ſacerdotes & Leuitæ ac ſenatus illius oppidi, puras ſe manus ab ea cæde habere proclament, eámq; nec feciſſe ſe, nec, dum fieret interfuiſſe. innocentq; Deum vt propitius factus nũquã poſthac in ea regione tale malũ accidere permittat. Optimum quidẽ eſt optimatum regimen, & in ſic adminiſtrata republica viuere, nec eſt cur aliã eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legũ & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt, Deum habere præſidem. Attamen ſi regis vos *Deut.17* cupido cœperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cum cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat, nihilq; præter pontificis ac ſenatus ſententiã faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equiſve plurimis gaudeat: quarũ rerum copia facile cõtemptor legũ poſſet euadere. & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandũ eſt ne potẽtior fiat quàm

g 5 rebus

Deut.19 rebus veſtris expedit. Terminos terræ mouere non eſt fas,nec propriæ,nec alienę,
dummodo pacatæ: ſed religioſe cauendum, vt tanquam Dei calculus in æternum
fixus maneat: quòd hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſedionum, ſi auaritia certis
terminis non circumſcribatur. Facile enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis
Leuit.25 cupiditatem ſuam cohiberi non patitur. Qui terram plantauerit, ſi plantæ ante
quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec
in propriũ vſum conuertere. Intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autem
præmaturè à natura extorquetur,eius vſus nec Deo conuenit,nec Domino. quarto
verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbẽ deferat, & cum
reliqui prouentus decimis in conuiuiis cum amicis conſumat, & cum pupillis ac vi-
duis.quinto demum anno arbitratu ſuo fructus colligat. Agrum vitibus conſitum
ne ſemines. ſufficit enim quòd hanc plantam nutriat,nec opus eſt vt & aratro vexe-
tur. Bubus aranda eſt terra,nec aliud animal cum eis ſubiugandum,ſed eiuſdẽ ſem-
per generis ſub idẽ iugum agenda. Semina quoque debent eſſe pura & impermixta,
nec duûm ſimul aut trium generũ ſunt ſeminanda. obhorret enim natura cõmunio-
nem diſsimilium. Neque diuerſi generis iumentorum coitus ſunt admittendi. ve-
rendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis ſui perueniat, vt
ſolent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum eſt autem magnope-
re,ne quid eiuſmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari poſ-
ſint.quapropter ne leuia quidẽ leges diſsimulant,dum officio ſuo nuſquã deeſſe cu-
Deut.24 piunt. Metentes & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciãt,quin & de manipulis
nonnihil egenis relinquãt, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vſum ſuũ cõuertant
& alimoniã. De vindemia quoque racemuli relinquantur pauperibus: ſimiliter de
oliuetorũ fructu nonnihil,vt ſit egenis quod colligant, quãdoquidẽ de ſuo non poſ-
ſunt.non enim tantũ ex negligentiori collectione decedit, quantũ accedit è paupe-
rum gratia. Deus etiã ad enutriẽdos fructus terram alacriorẽ faciet,ſi non quiſq; ſuis
Deut.25 tantum cõmodis prouideat, ſed inopum quoq; rationẽ habeat. Nec bubus in area
triturantibus os obligandum eſt.non enim æquum eſt vetare laboris ſocios quo mi-
nus & fructuum ſint participes. Nec à pomis maturis viatores ſunt arcendi, ſed
ſinendi vt tanquã propriis ſe ſatient: & ſiue indigenæ ſint,ſiue exteri, libenter illis ad
eſum exhibenda ſunt. auferre verò ſecum non liceat. Neque vindemiantes vetent
obuios deguſtare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à
Deo conceſsis inuidere tantillum cõcupiſcentibus,præſertim quum id anni tempus
ſit fertiliſsimũ, & iuxta Dei ordinationẽ non diu duraturum. & ſi quis præ pudore
cunctetur attingere,vt ſumant hortentur, Iſraelitas quidem vt ſocios, & quibus pro-
pter cognationẽ liceat hoc facere: aduenas verò hoſpitalibus his munuſculis dignen
tur,quæ ipſis Deus pro tempore præbuit.Non enim debet exiſtimari detrimentum,
quod liberali animo ſumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abun-
dantiã bonarũ rerum largitur, vt his ſoli fruamur, ſed vt de noſtro alios etiam hono-
remus: volens hoc modo ſingularem erga Iſraelitas fauorẽ ac liberalitatẽ ſuam gen-
tibus innoteſcere,dum id quod ipſis ſupereſt,benignè cum illis cõmunicant. Qui
verò contrà fecerit, plagas vna minus quadraginta publica ſcutica accipiẽs illiberalẽ
hãc pœnã ſuſtineat,eo quòd cum eſſet ingenuus, lucro ſeruiens ipſe ſuam dignitatẽ
læſerit. Rectum enim eſt vt cum ipſi multa in Ægypto & deſerto ſitis perpeſsi, alio-
rum miſerias non negligatis: & Dei benignitate amplas facultates conſecuti, ex his
nonnihil per compaſsionem egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis
pendere iam iuſsi, alteram Leuitis,alteram in ſacras epulas,tertia tertio quoq; anno
Deut.26 eſt conferenda, quæ in egenas viduas & pupillos diſtribuatur. E fructibus primos
prouentus in templum deferant,& pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratis actis,
& ſacrificiis iuxta legẽ rite peractis,primitias ſacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi
quis perfecerit, & vtraſque decimas tum quæ Leuitis debentur, tum quæ epulis at-
tulerit,iter ingreſſurus cõſiſtat è regione tẽpli,ante omnia Deo gratias agat,quòd ab
Ægyptiorũ graui ſeruitute liberatis terrã vberem & amplam fruendã dederit: teſta-
túq; decimas ſe iuxta Moyſis legẽ ſoluiſſe,precetur Deum,vt tum ſibi priuatim,tum
Hebræis

Hebræis publice propitius & quæ bona hactenus dedit, conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiã dignetur. Vbi ætas maturuerit, vxores ducant virgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autẽ non ducit virginem, ne sibi cõiungat alteri maritatã, néve priorẽ eius virum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidẽ, decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinẽdã dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum Deus non admittit. atq; hæc ita obseruari valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studium virtutis erecta, si non è turpi aut illiberali matrimonio sint prognati. Si quis aliquã pro virgine de- *Deut. 24* sponsam postea talem non inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátq; argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater, aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et si quidẽ puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, ísque nullum posthac dimittẽdi eam ius habeat, nisi talẽ ipsi causam præbuerit, quæ cõtradictionẽ non recipiat. cæterũ temeritatis & petulantiæ qua insontẽ detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si vitiata fuisse coarguatur, si quidẽ plebeia fuerit, eo quòd parum solicitè pudicitiã vsq; ad nuptiarũ tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quòd si ex sacerdotibus prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorũ maritus propter amorẽ, aut formã, aut aliam quãuis causam, alteri plus bene- *Deut. 21* uolentiæ honorísq; detulerit, alteri verò minus: si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenituræ, vt duplicẽ facultatum paternarum partẽ iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu grãdior propter matrẽ negligentius à patre habitã suo priuilegio fraudari. Qui virgini alteri desponsatæ stuprum ob- *Deut. 22* tulerit, si quidẽ persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali coniugio rem turpissimã anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quòd si solitariã alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui virginẽ nondum desponsatã constuprauerit, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ preciũ numeret. Qui à coniuge quacunq; de causa, vt sæpe hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatẽ faciat, quòd eã nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi: alioqui diuortium non permittitur. Quòd si & alterum offenderit, aut post eius mortẽ prior reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat. Si cuius maritus nondũ susceptis liberis defunctus fuerit, *Deut. 25* frater mariti eam ducito: & filium ex ea natũ defuncti nomine vocatũ, sortis hæredẽ nutrito. nã hoc è republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent, mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti cõiunctissimo victuræ. quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatũ accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnã siue paruam afferat, huc tandẽ res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & cõspura eius facie, merito hæc illũ pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriã fecerit. atq; ita ille quidẽ è curia discedet, in omnẽ vitã notatus ignominia: mulier verò cui vult nubito. Si quis vel virginẽ vel *Deut. 21* maritatã captiuã abduxerit, eíq; legitime coniungi voluerit, non antè ius esto cubile eius tangere, quàm raso capite sumptóq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demum ad nuptiale cõuiuiũ veniat. Bonũ enim & iustũ est, vt qui mulierẽ ex qua liberos gignat accipit, morẽ gerat eius affectibus, & non suæ tantũ voluptati indulgens, illius desideria negligat. Elapsis autẽ luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorãdos caros sufficiunt, tunc nuptiis dare operã liceat. Quòd si satiata cõcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, nec pro serua quidẽ eam tractare ius habeat: sed quocũq; mulier abire maluerit, liberã hoc faciendi potestatẽ habeat. Quicunq; è iunioribus parentes suos *Deut. 21* contempserint, & debitũ honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cõtumaces ac proterui in eos fuerint, hos primũ verbis parentes moneant

moneant.nam hos natura fecit idoneos indices.dicántq; nõ voluptatis causa in ma-
trimonium se cõuenisse,neq; vt collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierẽt:
sed vt liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditẽt.
Acceptos autẽ à Deo cum gratiarũ actione ac gaudio,summa cura educauisse, nulli
rei parcentes quæ ad eorũ salutem & institutionẽ pertinere visa sit.nũc quoq; quan-
do iuuẽtutis erratis ignoscendũ est, satis sit quòd officij hactenus oblitus es.proinde
resipisce & cogita,quòd etiã Deus læsis parentibus offenditur,qui & ipse humani pa
rens est generis, & ad se pertinere iniuriã existimat, quæ infertur hominibus cũ qui-
bus illi cõmunis est appellatio.quin & lex talibus pœnam inclementer infligit,cuius
absit vt tu facias periculum. His verbis si arrogantia iuuenũ emendata fuerit, per in-
scitiam cõmissis debetur venia.hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem,& ad
parentũ felicitatem pertinet,si nec filiũ nec filiam legibus dare pœnas videãt. quòd
si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parẽtes ausis per-
gat leges sibi infestas reddere , ab ipsis extra vrbẽ seqnẽte turba productus obruatur
lapidibus,& per totum diem omnibus ad spectandũ propositus,nocte demum sepe-
liatur. Similiter & qui quomodocunq; legibus dãnati dant supplicium. Quin &
hostes sepeliantur, nec mortuus quisquã expers terræ iaceat, vltrà quàm iustum est,
Deut.23 pœnas exsoluens. Mutuum dare ad vsurã Hebræorum nemini liceat, neq; cibum
neque potum. nõ enim iustum est reditus captare ex fortunis rribulium, sed præstat
opẽ ferre illorum necessitatibus , & ad lucrũ imputare eorum gratiarum actionẽ , &
Dei retributionẽ,quæ huiusmodi beneficentiã solet consequi. Qui verò acceperint
mutuò siue pecuniã , siue fructum aliquẽ aridum aut liquidum , vbi Deo fauente ex
sententia fruges ipsorum prouenerint,alacres restituant eis qui mutuauerunt,quasi
Deut.24 sua reponẽtes,& vsuri denuò si opus fuerit. Quòd si nõ pudeat eos nõ reddere,nõ
sunt è domibus auferẽda pignora,nisi iussu iudicũ. & pignus foris est expectandũ . is
vero qui afferre debet, nihil cõtradicat ei qui cum legũ auxilio ad se venit : & si qui-
dem nõ inops fuerit,qui oppignerauerit,retineatur pignus,donec reddatur mutuũ.
sin autẽ pauper, restituat id creditor priusquam sol occidat,maximè si vestimentum
pignus fuerit : vt habeat irutùs cubitum.quandoquidẽ Deus à natura erga pauperes
est misericors. Molam & instrumentũ quod ad hanc pertinet nõ esto ius pignus ca-
pere:ne carentibus his si desit cibũ parandi facultas, ob inopiã grauius aliquid acci-
dat. Plagium qui cõmiserit,mulctator capite:qui verò aurũ aut argentũ subtraxerit,
duplum restitutio. Qui in furto deprehensum,aut parietẽ perfodientem occiderit,
impune esto. Pecudem qui furatus fuerit,quadruplo mulctator,excepto boue.pro
hoc enim quincuplũ numerandũ est. Qui vero mulctã soluere non valet,in seruitu-
tem vindicetur. Qui tribuli in seruitutẽ est venditus, sexennio seruiat,septimo an-
no manumittatur. Quòd si in herili domo prolẽ è conserua susceperit,& propter
suos affectus seruire maluerit,anno iubileo,is est quinquagesimus,liber esto,vnà cũ
filiis & vxore. Si quis aurũ aut argentũ in via inuenerit,quærat eum qui perdidit,per
præconẽ indicato loco in quo inuenit:reddátq; sciens non esse bonũ ex alieno dãno
Deut.22 lucrũ facere. Sic & de pecudibus, in quas errãtes in deserto inciderit , si ignoretur
Dominus,statim apud se reseruet, Deũ testatus quòd aliena vsurpare nõ cupiat. Iu-
mentũ per tempestatẽ in luto hærens præterire non licet,sed subleuandũ est non se-
cus quàm propriũ. Viam ignoranti cõmonstrare oportet,nõ per ludibriũ risum ca-
ptando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitor. Percus-
sus in rixa absq; ferro, confestim vindicetur:idẽ patiente eo qui percussit,quod fecit.
quòd si domũ relatus cõplures dies ægrotauerit,deinde moriatur,qui percussit à cæ
de insons esto. sin autẽ reualuerit,& multa in ęgritudine insumpserit,percusso quic-
quid interim dũ decubuit impẽsum est dissoluat,prætérq; mercedẽ medici. Qui mu
lierẽ vterũ gerentẽ calce percusserit,si quidẽ mulier abortiat,pecunia mulctetur à iu
dicibus, quòd corrupto fœtu populũ vno ciue diminuerit : & aliã præterea pecuniã
det marito mulieris.quòd si illa moriatur,& ipse det pœnas capite:quãdo quidẽ vitã
pro vita reponi iustũ est. Venenũ neq; letale,neq; alias noxiũ quisquã Israëlitarũ pe
nes se habeat:quod si habere deprehẽsus sit,morte mulctetur,& patiatur id quod fa-
cturus

cturus erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit aliũ, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitriũ æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam Dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibũ veniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quod si seruũ aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autẽ eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendatur tam mortuus quàm qui percussit, & preciũ vtriusque inter se domini partiantur. Qui puteũ aut lacum fodiunt, diligenter curent, vt iniectis tabulis operiatur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam nõ clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoq; circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinant ac decidere. Depositum tanquã rem sacrã qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius cõmissorem fraudare sustineat, neq; vir, neq; mulier, etiam si nemine coarguente ingentẽ auri vim lucrifacturus sit. in vniuersum enim danda est opera vt sua cuiq; conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudẽ mereatur apud homines. Præcipuus autẽ Dei respectus habendus est, quẽ nemo malus vnquam potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedẽs ad septẽ illos iudices, iureiurando Deũ testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malitia sit perditũ, nec vsum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad redibendũ quod accepit, in solidum condemnetur. Idem ius esto de mercedibus quę parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperẽ mercede sua defraudet, memor quòd is vice agri & facultatum hoc à Deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadẽ die reddendum, cùm constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum iniquitatem puniẽdi non sunt, nimirũ propter suam virtutem digniores miseratione, quòd è talibus nati sint, quàm odio propter illorũ vicia. Neq; patribus peccata filiorũ sunt imputanda, qui contẽpta parentũ disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modò posteritatẽ quãtum in se est, sed multo ante propriã innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quòd effœminato primum animo etiam corpora habent muliebria similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Deut.24. *Ibidem.* *Ibidem.*

Castrare nec hominem licet, nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propitius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autẽ vt vllum tempus veniat quod hæc innouet & in cõtrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel spõte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cum vsus erit in promptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tẽporis articulo. Faxitq; Deus vt terrã quam vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace & trãquillitate colẽtes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrũ legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtq; in perpetua legum à Deo comprobaturũ obseruatione permaneatis. Bella verò vel vobis vel vestris posteris gerẽda, extra fines Deus auertat.

Cæterum cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma verbis ad eos vti, docendo quòd quamuis & copiæ vobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius, mauultis tamen nõ cogi ad bellũ, neq; ex rebus illorũ direptis ingrata lucra quærere. Et si quidẽ quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quòd si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponant, exercitum contra eos educite, imperium Deo committentes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator, multorum enim imperium non modo moram affert rebus strenuè gerendis, sed non rarò plus nocet quàm prodest. Delectus autem habendus est virorum *Deut.20.*

rantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admi-
scendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem fa-
ciant. Immunes autẽ sint à militia, qui ædificata noua domo nondũ integrum annum
illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondũ ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui
desponsata vxore nondũ eam domũ duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcen-
tes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorũ parum fortiter rem gerant.

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi
vrbem si desit materies ad machinarũ fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbo-
res excidendo: sed parcite, non ignorãtes in vsum hominũ ista creata, & si vox eis da-
retur expostulatura vobiscũ, quod cùm ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur,
mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in
aduersa acie steterunt cædite, cęteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæo-
Deut.22. rum gente. Hi enim cũ totis familiis sunt delendi. Cauete autem, maxime in bello,
vt neq; mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ
Moyses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno cõscriptas tradidit. de quibus in
Deut. 30. aliis cõmentariis dicemus. Sequentibus deinceps diebus, nam cõtinenter concio-
31. 32. 33. nes aduocabat, faustis eos precationibus Deo cõmendauit, sicut cõtrà diris impreca-
34. tionibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earũ præscriptum agerẽt. deinde
carmen hexametrũ eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens
prædictionẽ futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non
congruentibus. Hæc volumina & arcã sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præce-
pta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum. populo etiã man-
dauit, vt occupata terra & fixis sedibus, nõ obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acce-
ptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas reposceret pro dãnis in deserto sibi illatis.
Deut.27. Capta autem Chananæa, & plebe eius vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem
28 Orientem obuersam, nõ procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrũ Garizeum,
sinistrum Gibalem: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus consistere,
& vnà cum illis Leuitas ac sacerdotes. & primũ illos in Garizeo precari omnia fausta
leges Dei & religionẽ seruantibus, & Moysis constitutiones non violantibus, alteros
verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precãtibus illos acclamare. dein-
de pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinẽtes sibi inuicem, ab alteris
dicta comprobãtes. & tam faustas ominationes quam deuotiones in literas retulit, vt
in perpetuum cuiuis eas discere liceat: quæ tandẽ huic aræ inscriptæ sunt ex vtroq; la-
tere, quà populus iussus est stare, & holocautomata offerre, & post eam diem nũquam
alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quæ Moyses præcepit, & quæ
Deut.29. Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie populo cum vxoribus & liberis in
concionem collecto, ne mancipus quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custo-
diam adstrinxit: vtq; Dei voluntatẽ diligenter expẽdentes, neq; cognationis gratiam,
neq; periculorum metum, neq; vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorẽ le-
gibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorũ vnus ali-
quis, siue vrbs quępiã, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur,
priuatim & publicè illis periclitantibus auxiliũ ferrent. quam si vicissent, à fundamen-
tis vt desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipsius si fieri possit superesse pate-
rentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testaren-
tur se impietati alienæ non consentire. hæc populus in foro iureiurando firmauit. Post
hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones
suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quibus iam diximus. Sed & Iesus superstite
etiã eum & præsente Moyse vaticinatus est quicquid pro salute populi gestu[i]us erat,
vel foris bello administrando, vel domi ferẽdis legibus: & ad viuendi rationem recens
institutam eos præparans, diuino monitu se præsagire aiebat, quòd si patriam religio-
nem violarent, clades non effugerent. nã & regionem ipsorum armis exterorum op-
plẽdam, & vrbes diruẽdas, & tẽplum incendẽdum, & ipsos sub hasta victoris venun-
dandos, seruiturósque gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerẽtur: ac tum
demum seram atq; inutilem erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum
condit

Deut.31

Deu. 33.34

conditorem, & vrbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore, vt non semel tantũ amittant, sed sæpius. Deinde Moyses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret, affuturúmque cœptis eius Deũ pollicitus, & populo omnia fausta ominatus: Quoniã, inquit, ad patres nostros abeo, & Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meũ ac solicitudinem dum vestrum statũ in meliorem fortunã reducere conor, propicius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est rem & absoluit, me ministro vsus & vicario in obeundis quæ ad vestram felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquũ est, vt priusquam decedam, eius potentiæ, qui & in posterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, méque hoc debito exoluam, vestræq; memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari conuenit: & leges eius habere in precio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum à propicio conferendis, longè sint anteponendæ. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini, quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc postrema verba Moyse loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt & mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem conceptum declararent, quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatem latere posset. Itaque certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligẽtes quasi orbarẽtur antistite, futuram suam conditionem lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquam eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo, séque destituendos videbant. Quantus autem fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eò quòd tum prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimũ semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges non veniat, viso tamen affectu populi, à lachrymis temperare non valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi dispariturus erat, omnes cum fletu sequebãtur. Tum Moyses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quẽadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato constitit, qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, inter loquendum repentina nube circundatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuum, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus vniuersum centum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris verò Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optime nosset exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omnino illis carere videretur, & nomina tantum eorum ex his quæ in aliis hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutem ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Moysis exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuisit tribubus. Caput I.

POST Moysem, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatum, officiúmque memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitque exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atq; etiam Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatæ Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananææ pars septima: reuocauit eis in métem quid Moysi fuissent polliciti: rogauítq; vt in ejus gratiam qui ne vltimo quidem vitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter communem vtilitatem, alacriter pręstarent quæ promiserant. illis verò imperata haud grauatim faciétibus armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquã metatus est, commodùm speculatores aderant, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totá illorum vrbem per ocium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænã assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositaté hospitum consuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquã suspicantur. vt verò sub vesperam secesserunt in quoddã diuersorium non longè à mœnibus, in quod primũ fuerant deducti, iámq; cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est regi cœnanti, venisse speculatum quosdam è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter se subduceãt. Ille verò confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores his contexit. missis autem à rege dixit, hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negotio posse ab insequétibus de via retrahi. Tum illi decepti à muliere, quàm seriò loqui putabant, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt. & excurrétes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebant, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia regi erat datura, rogatósque vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiam sibi repéderent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirent: iureiurando prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorum decretum internecioni traditis: mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum sibi Deum iam antè significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurum abunde relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam, contractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat, imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo daræ sibi salutis gratiam recipiat. quòd si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpam fore non suã: neq; se ad eius incolumitatem præstandam iureiurãdo teneri velle. His cõditionibus discessum est, cũ se fune de mœnibus demisissent: reuersiq; ad suos

rem

rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorúmq; autoritate iusiurandũ ratum est habitum. Imperatore autẽ solicito de traiectu: amnis enim auctus aquis fluebat, & cùm *Iosue 3.* pontem non haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant: Deus se illis transitum procuraturum promisit, fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies expectasset, copias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripã traduxit. Sacerdotes cum arca agmen præcedebant, post eos ibant Leuitæ portãtes tabernaculũ & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totũ agmen in suas tribus distinctũ, receptis in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditum cernentes quale Deus promiserat. steterúntque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinam aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadium castrametatus est. Porrò Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuum *Iosue 4.5.* principes ex alueo propheta iubente sustulerant, vt monumentum esset prodigiose refrænati fluminis, sacrum in ea Deo fecit: & paschæ solennitas eo loci celebrata est, omnibus rebus iam affluentibus, quarum penuria hactenus laboratum fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & alias prædas abigebant. eodem enim tempore & manna eis defecerat, post annum ex quo ea primum vti cœperant quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam *Iosue 6.* occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaque prima die festiuitatis, sacerdotes arcam gestantes, stipati armatorum custodia, accesserunt ad vrbem septem cornubus clangendo, & ad virtutem suos adhortando circumambulabant mœnia senatu comitante, nec aliud quicquam faciendo, quàm quòd inflarent cornua, retro in castra reuertebantur. Cúmque per sex continuos dies idem fecissent, septima Iesus contractis in vnum copiis, reliquo populo conuocato, lætum illis affert nuncium, vrbẽ ea die sine labore capiendam, Deo hanc in potestatem ipsorum tradẽte, & ruentibus sua sponte mœnibus facilem aditum aperiente. iussítq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neque lassitudine, neq; miseratione, neq; prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium vllum hostibus permittere: sed quicquid spiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumẽtum cessurum reseruando. Quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. solam autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rursum circumambulant, præcedentibus cum arca sacerdotibus, & cornuum classico militem ad aggrediendum opus incitantibus. cúmque septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi verò nullo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichuntem omnes promiscuè cædunt, inopinato mœnium casu consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passímque cadaueribus viæ sternebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris. repletáque trucidatis vrbs & postremò incensa rogum defunctis præbuit, in agros quoque pari sæuiente incendio. Rachaben verò cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicente se meritis illam præmiis remuneraturum. móxq; agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus im-

præconem, ficut fuo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit.

Iosue 7.8. Achar autem quidem Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum ficlorum pondo, & iniquum ratus si nullum periculi precium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur Galgala, voce libertatem significante. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptiis & ab ærumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis autem post diebus quàm Hierichûs est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam supra Hierichuntem sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam versi, trigintasex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro cæsorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos; tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaque saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullâque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moyses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem, atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus spectare possumus. Tu ergo Domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémque in futurum attonitis exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis: inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, Israelitarum fore victoriam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat: cúmque sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes eius mittebatur. & cum in Zachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Achatem deprehenderunt. qui videns non esse locum tergiuersandi contra diuinum indicium, furtum fassus res furtiuas in medium protulit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebant ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisque ciuium è muris suorum victoriam putantium spectantibus: vrbémque ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam ac cum vxoribus ac liberis incensam animaduerterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorũ & mulierum atque mancipiorum capta est, & supellex sine numero: pecudum autem greges nõ modici, & insuper

ſignata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque hæc omnia Ieſus, inter milites partitus eſt in eis caſtris quæ habuit ad Galgala. Cæterum Gabaonitæ qui nõ II longè à Hieroſolymis habitant, cognito Hierichuntiorũ & Ainatarum caſu, iámq; Iof. 9 in ſe iturum hoſtem ſuſpicari, Ieſum quidem precibus flectere non tentauerunt, fruſtra eas fore putantes apud eum qui interneciuum bellum cum Chananæis gereret: ſed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in ſocietatẽ aſciſcere, dicentes nec ipſos poſſe euadere periculum niſi maturè prouiderent: quod ſi ſuum conſilium ſequantur, non deeſſe remedium. Quod vbi perſuaſerunt, mittunt legatos ad Ieſum de fœdere, quos maxime credebant ad negocium conficiendũ idoneos. Qui periculoſum rati ſi ſe Chananæos faterentur, & multo tutius ſi nihil ſibi cum illis cõmune dicerent, ſed longè diuerſas ſedes habere: aiunt ſe fama viri excitos multorũ dierum iter feciſſe, & hoc eſſe verum ex habitu comprobabant. veſtes enim quas viam ingreſſuri nouas induiſſent, longo itinere detritas, ſumpſerant enim tritas data opera, vt veriſimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingreſſi dicunt ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt ſaluis patriis inſtitutis, in amicitiam eorũ venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorum terram illis conceſsiſſet, gratulari ſe eis, & ius ciuitatis petere. his dictis, & oſtẽtatis veſtibus in ſignũ longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiã admitterentur. Ieſus autem credens eorum verbis quòd Chananæi non eſſent, recipit eos in fidẽ & amicitiã: & Eleazarus pontifex cum ſenatu iurauit, habituros ſe eos pro amicis ac ſociis, & nihil contra eos iniuſtum molituros, approbante id fœdus vniuerſo populo. hoc aſtu voti compotes domũ ad ſuos ſunt reuerſi. Ieſus autẽ exercitu ducto in ſubmontanũ Chananææ tractum, cùm audiſſet Gabaonitas non longe à Hieroſolymis habitare, & eſſe Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudẽ eorum incuſabat. illis verò excuſantibus non alium ſe modum ſalutis quærendæ habuiſſe, & ideo ad dolum verſos neceſsitate cogente, Eleazarũ pontificem & ſenatũ conuocat. cúmq; decretum eſſet non violandum fidem iureiurando ſancitam, ſed publicis miniſteriis deputandos, in hac conditione poſtea ſunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo ſe ſubtraxerunt. Cæterum cùm rex Hieroſolymitarum indignè ferret Gabao- Iof.10 nitas ad Ieſum defeciſſe, & quatuor proximarũ gentium reges ad bellum contra eos gerendum acciuiſſet, Gabaonitæ videntes ſe peti, & hoſtes caſtris circa quendã fontem non longe ab vrbe poſitis, ad oppugnationem expediri, Ieſum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiã, vnicam ſpem ſalutis reponerent. Tum Ieſus cum toto exercitu in ſuccurſum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parãtes oppugnationem adoritur: cúmq; terga vertiſſent, per decliue fugientes eſt perſecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuiſſe huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cælo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine inſuper maiore ſolito ruente. acceſsit & illud nunquam antea viſum, quòd dies factus eſt longior, ne interuentu noctis victori hoſtis eriperetur. quò factum eſt vt Ieſus reges iſtos caperet in ſpelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibúſq; ſupplicium ſumeret. creuiſſe autem eam diem vltra conſuetum, extat relatum in ſacra volumina quæ in templo ſunt aſſeruata. Debellatis in- Iof. II hunc modũ regibus qui Gabaonitas inuaſerant, Ieſus in Chananææ montana ducit exercitũ: & magna in ea regione cæde edita, prędáq; abacta, exercitũ reducit in Galgala, cúmq; latè per circunquaq; ſitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter geſtis ſpargeretur, déq; ſtupenda multitudine cæſorum, excitati ſunt in eos reges Libani accolæ, & ipſi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campeſtria colit adſcitis Palæſtinis caſtra poſuerunt ad vrbem Galilææ Berotham non longe à ſuperiore Cedeſa, quæ etiam in Galilæorum agro ſita eſt. erántq; omnes hæ copiæ, peditum trecenta milia, equitum decem milia, curruum viginti milia: quæ tanta hoſtium multitudo, adeo tam ipſum Ieſum quàm cæteros Iſraelitas terruit, vt præ metu minimum à deſperatione abeſſent. Sed cùm Deus exprobraſſet eis formidinẽ, & quòd eius præſidio ſe non tam tutos putarẽt, pollicitúſq; victoriam, equos captiuos ener-

uari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit. fitq; conflictus validus, & strages maior quàm vt facile credi possit est edita. in fuga quoq; plurimi ceciderunt, vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóq; sæuitum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus est, neminéq; audente congredi, expugnabat oppida, & quotquot ad manus suas perueniret interficiebat. Iámque quinto huius belli anno exacto Chananæorum nemo supererat, nisi si qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrum tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tantisper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare ita vt Moyses præceperat statuit: & diuiso exercitu, in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibúsq; peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt
III reuersi. Iesus autem iam senex, cùm videret Chananæorum vrbes penè inexpu-
Iosf. 13 gnabiles, tum propter situm natura tutum, tum propter munitiones ad frustrandos
14. 18 hostium conatus arte additas: nam cognito Israëlitarum ex Ægypto exitu, & quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionē aduocat. cúmq; frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: reges triginta & vnum ausos manus conserere deuictos, exercitúsq; potentissimos prælio superatos, internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis superessent. cęterum quoniam ex vrbibus alię captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longua oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanē sita in cōmunem expeditionē profecti fuerant, & propter cognationem socios periculorum se adiunxerant, gratiis prius actis ad proprias sedes remittēdos. deinde ex singulis tribubus singulos testarę probitatis viros eligēdos, qui regionem totam permensi bona fide & absq; dolo magnitudinem eius renunciarent. In eam sententiam itum est ab vniuerso populo: móxq; eos viros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdā geometrię peritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli non poterāt: hísque mandata dedit, vt æstimationem agrorum iuxta bonitatem terrę facerent. nam Chananęæ natura talis est, vt videre liceat campos magnos & frugum ac fructuum feracissimos, qui collati ad aliam terram admodū vberes videri possent: quòd si iidem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferantur, iam non magni precij videbuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis aliis secundi. hanc ob rem voluit iuxta æstimationem potius quàm iuxta mensuram sortitionem fieri, quòd nonnunquam vnum iugerum pro mille aliis valeat. Decemuiri autem huic negocio destinati perlustrata regione & æstimatione terrę peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in Siluntem, vbi tum tabernaculū sedes erat. Tum Iesus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum principibus diuisit regionem nouem tribubus & Manassitarum dimidię parti cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens: cúmque ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudęa pertinens vsque Hierosolyma. latitudo verò eius Sodomiticum lacum attingebat. in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumęæ partem Ægypto & Arabię conterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quę à Iordane amne vsque mare protenditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela: angustissima autem hęc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephremi autem tribus terram à Iordane vsque Gadara in longum protensam sortita est, in latum patentem à Bethelis vsque magnū campum. Manassetidis item dimidia pars agrum à Iordane vsque Dora vrbem, latitudine vsque Bethsana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelum mon-

tem,

tem, latitudinis verò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vſque Geneſaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ autem regio poſt Carmelum ſita eſt conuallis ex te nomen habēs tota Aſeritis ceſsit quà ad Sidonem eſt obuerſa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quę verò ad Orientem ſpectant vſq; Damaſcum vrbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, vſque Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur, quà fines ſunt Arces vrbis verſus ſeptentriones ſitæ. Porrò Danitæ adepti ſunt quicquid vallis ad Occidentem ſolem vergit, Azoto & Doris terminati. horum eſt Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vſque montem à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum ſex gentium à filiis Chananęi denominatam regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit. Amoræam enim & ipſam ab vno ex filiis eius dictam Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat, vt ſuprà diximus. Sidoniorum autem, Aruæzorum, Amathæorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuiſionem pertinuerunt. *Lib. 4 cap. 7* Cæterum Ieſus ætate iam defecta cum non valeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui vicem eius gerebant, negligentius rempublicam adminiſtrarent, præcepit vnicuique tribui, vt ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritatem, & diſciplinę ac religionis incolumitatem: idque eos non ex Moyſi tantum monitis, ſed ſuomet experimento didiciſſe: deinde vt Leuitis trigintaocto deſtinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curę, quàm vt nuſquam à Moyſis pręſcriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephręmi Sicima, in Nephthalitide Cedeſis, quę eſt in ſuperiore Galilęa. poſt hęc quod de pręda in reliquū erat diuiſit: ſupererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarum acceſſio & publicè & priuatim facta eſt. tantum erat auri & veſtimentorum ac reliquę ſupellectilis, tantum etiam iumentorum ac pecudum, vt numero comprehendi non poſſent. Poſthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem ſita vnà militabant numero quinquaginta milia, in hanc ſententiam locutus eſt: Quoniam Deus & pater qui eſt dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manſuram nobis promiſit: vóſque opem veſtram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè pręſtitiſtis, ęquum eſt eum iam nihil arduum ſuperſit, miſsionē vobis dari & promptitudine veſtra non abuti: quandoquidem certi ſumus, ſi in poſterum ſit opus, nihilo ſegnius operam veſtram nobis paratam fore. Itaque gratias vobis agimus quòd ſocii periculorum eſſe voluiſtis, rogamúſque vt in hac mutua beneuolentia perſeueretis, memores amicorum & quòd vos quoque veſtras poſſeſſiones noſtris auxiliis paraſtis, ſicut nos ad hanc felicitatem Deo fauente & vobis adnitentibus peruenimus, nec id ſine veſtrę operę præmio: quandoquidem ex hac militia ditati eſtis, multúmque prædæ, auri, & argenti referetis, & ſuper omnia noſtram beneuolentiam ad referendam vicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moyſis mandatis ſatis feciſtis, non contempta autoritate mortui, & nihil vobis ad noſtram gratiam promerēdam reliquum feciſtis. Lætos igitur vos ad veſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtram dirimere: néve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim Abrahę ſtirps ſumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tam noſtros quàm veſtros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moyſem inſtituta diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propicius: ſicut contrà ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hęc locutus & ſingillatim primatibus populóque in commune dicto vale, ipſe quidem eodem loco reſtitit: reliqua autem multitudo vniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ęgrè à ſe inuicem diuellebantur. Itaque traiecto fluuio Rubelis tribus & Gadis & quotquot Manaſsitarum eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignum coniunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. *Ioſ. 12* Quo audito apud cęteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo,

putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere: & temerè hac suspicione violatæ religionis moti, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi. existimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ voluntatis rationem habendam. atque ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu conhibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendam, & sciscitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehēsum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine, & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius, inquit, vestrum delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma cōclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patria, externos deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in male cœptis obstinatè persistatis, nō grauabimur vllum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse. vbiubi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quòd si putatis locum vobis ad rectè sapiendum esse obstaculo, præstat nouam agrorum diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamúsq; vos per salutē liberorum ac coniugum, & quicquid habetis carissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minime volumus. In hac enim concione & consultatione situm est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere. Postquam hęc Phineeses dicere desijt, qui concioni pręerant, pro communis causæ defensione hęc attulerunt: Viri fratres, nos neque è cognatione deficere volumus, neque in religione cuius nequaquàm pœnitet, quicquā innouare. Vnum Deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud vnquam nostras excipiet victimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quódque vestrę suspicioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificiis placandum extructum est, sed vt perpetuum argumētum exstet nostræ necessitudinis, nósque patrię religionis admoneat, non vt vos suspicamini, violandæ religionis sit initium. & hanc fuisse nobis extruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem posthac de nobis opinionem habetote, absitq; vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, absque capitali pœna expiari non valeat. His auditis Phineeses, collaudatáque eorum constantia, reuersus ad Iesum, rem totam apud populum exposuit. qui lætus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: móxque soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium. [Iof.23.2.4] Anno autem pòst vigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe quotquot erat cōmodum, vbi vidit omnes adesse: primum Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantámque gloriam peruenerant. hortatur deinde vt dent operam vt Deum in posterum æquè habeant propicium, cùm sciant eius be-

neuo

neuolentiam non aliis retineri posse quàm pietatis artibus. Suum enim fuisse vt priusquam decederet, illos officij commonefaceret. postremò rogauit vt hanc admonitionem boni cōsulerent, essént q; eius perpetuò memores. post hanc concionem naturæ debitum exoluit anno vitæ centesimodecimo: quorum XL. sub Moyse magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum vigintiquinque reipublicæ pręfuit, vir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, adhęc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis: denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephręmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi hęreditarium relinquens sacerdotium. sepulturæ & eius monumentum impositum extat in vrbe Gabatha. Post horum obitum consultus Phineeses à populo de voluntate Dei, cuiúsnam foret imperium in bello Chananæo, respondit iubere Deum vt Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his conditionibus rem aggressa est, vt sublatis è sua ditione hostium reliquiis, tum tributariis, in alterius tribus extirpantibus huius generis reliquiis vicem rependeret.

Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderunt, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis DC. tantum fuere superstites. Cap. II.

AT Chananæi quorum res tum erant satis integrę, cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci. id nomen Bezecenorum dominum significat. Adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebât in hoc, quòd Iesus Dux Israelitarum esset defunctus. aduersus hos quos dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & cæsis decem millibus, dum reliquos fugientes insequuntur, Adonibezecum ceperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos reges antea hunc in modum à se mulctatos confessus. sic affectum detulerunt non longè à Hierosolymis, vbi fato functum terrę mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores terræ contrucidauerunt. at superior natura loci & munitionibus est defensa. quare oppugnatione in Hebronem translata, vrbéq; vi capta, in oppidanos omnes sæuitū est. apud hos in eam diem superstites erant quidam è gigantum genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, visu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia vix credant qui nō vident ipsi. *Iof. 21* Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorū millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Moysis. fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moyses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio Iethræ quoque Madianitæ, olim Moysis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarū socij fuerant. expugnatis montanis oppidis, in campestria & maritima descendētes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autē eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male mulctatos facile reiiciebant. Atq; ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domū se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ verò in quorū sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacē dederunt: & in posterum alteri à cædibus, alteri à periculis feriati, ad culturam agrorū vtriq; se contulerunt. Beniamitarum exemplo motę reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacē Chananæis dederunt. Ephræmi verò tribus cùm assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandē comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clàm ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti cōpotes: cæsisq; reliquis omnibus pręter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominium habuerunt. Omisso deinde bello Israelitæ VI omnes

omnes agriculturæ tantum operam dabant: atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm honeſtati ſtudebant, diſciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria Deus cõmotus per vatem admonet eos non è ſua ſententia hoſti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquãdo per occaſionẽ pro intempeſtiua clemẽtia crudelitatẽ eis reponeret. at illis, tametſi territis oraculo, bellũ tamen non libebat ſuſcipere, tum quòd multa è Chananæo perciperent cõmoda, tum quòd ob luxum ad laborem non eſſent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec ſenatus vt antè legitur, nec magiſtratus ſolẽnes creantur: dúmq; relicta cura ſtatus publici, omnes priuatis tantum lucris ſunt dediti. In tanta licẽtia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortũ eſt, quod hanc cauſam habuit. Vir è plebe Leuitica, in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorẽ natam in

Iud.19 oppido Bethlemis, quod ad tribuã Iudæ attinet. hanc cum vehementer ob formam amaret, parum reſpondere in amore ægrè ferebat. hinc orto diſſidio, mulier continuas expoſtulationes nõ ferens, relicto marito menſe quarto ad parẽtes reuertitur. is coactus deſiderio, & ipſe venit ad ſoceros, quorũ opera miſsis querelis cum vxore in gratiã reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellę parentibus habitus. quinta cum decreuiſſet domũ repetere, poſt meridiẽ iter ingreditur. cũctanter enim parentes filiam dimiſerunt, nec niſi meliore diei parte tranſacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur aſina. cúmq; emenſi triginta ſtadia non longe abeſſent à Hieroſolymis, famulus dabat conſilium vt aliquò diuerterent: ne ſi nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodũ inciderent, præſertim propinquis hoſtibus, cum ſerotina hora etiã amicorũ loca ſuſpecta facere ſoleat. marito non placuit alienigenarum vti hoſpitio. nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebátq; progreſſus viginti ſtadia ad ſui generis homines diuertere. in hoc conſentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis ſero admodũ, cúmq; in foro inueniret neminem qui ſe inuitaret ad hoſpitiũ, ſenex quidã è rure domũ repentẽs, Ephræmita genere, ſed Gabæ habitans, caſu repertũ interrogat, quiſnam ſit, & cur crepuſculo demum cœnã è foro peteret. ille ſe Leuitam ait, & vxorem à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarum ditione ſe habere domiciliũ. Tum ſenex reſpectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hoſpes viſus eſt, ad ſe deducit hominum. Gabaeni verò quidam iuuenes qui mulierculã in foro viderant, mirati eius formã, poſtquam ad ſenẽ illum diuertiſſe cognouerunt, contempta imbecillitate & ſolitudine, venerunt ad ianuam: rogantéq; ſene vt abirent, & vim abſtinerent ac iniuriã, poſtulabant vt exhibita hoſpita quieti ſuæ conſuleret. cúmq; ille contrà diceret cognatam eſſe, & Leuitidẽ, peccaturos eos grauiter, ſi propter voluptatẽ leges violarent, iuuenéſq; iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes ſi obſtare libidini eorum pergeret, ſenex ait ſe filiã eis permittere, vt ſaluo hoſpitali iure cupiditatẽ explerent, volens quantũ in ſe erat tutos ab iniuria præſtare, quos exceperat. illis verò pertinaciter hoſpitã expetentibus, & hanc omnino accipere volentibus, ſupplex orabat ne quid contra leges cõmitterent. at illi furentes vi raptam mulierẽ domum abducunt, cúmq; ei per totã noctem ad ſatietatẽ illuſiſſent, diluculo dimiſerunt: quę ita miſere affecta ad hoſpitiũ reuertitur: & præ nimio dolore ac verecũdia, non audẽs in mariti cõſpectũ venire, quòd hunc indigniſsimè rem laturũ putaret humi collapſa expirauit. Leuita ratus ſopore oppreſſam, & nihil grauius ſuſpicãs, excitare conabatur, conſolaturus eo quòd nõ ſponte ſe ad ſtuprũ præbuiſſet, ſed vi in alienas ædes abrepta. vt verò defunctã ſenſit, ſatis prudẽter pro calamitatis magnitudine ſe gerẽs, cadauer iumẽto impoſitũ domũ reportat: & mẽbratim diuiſum in partes duodecim, ad ſingulas tribus miſit, mãdans perferẽtibus, vt indicarẽt per tribus qui mulieri cauſa mortis

Iud.20 fuerint, & de eorũ violentia. Tum verò illi nunquã tali antè viſo vel audito ſpectaculo ad indignationẽ grauiter cõmoti, & iuſto furore perciti apud Siluntẽ conuentum faciunt, & cõgregati ante tabernaculũ, Gabaenos hoſtiliter armis impetere decernunt. Hunc impetũ ſenatus cohibuit, ſuadens nõ ita temere cognatis bellũ inferendum, priuſquã verbis agerent de criminibus: quãdo ne in exteros quidẽ ob iniuriam acceptã armari leges permittunt, niſi legatis prius de ſatisfactione miſſis. rectũ igitur

eſſe ad

esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere. sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaq; mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerãt, & postulaturi vt pro violatis legibus morte iustas pœnas dependerent. Gabaeni verò non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatis metu belli parerent, cùm multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: erátq; magnus apparatus totius tribus, cùm cæteri non defuturos se promitterent, si quis eos vi & armis aggredi vellet. Quæ postquàm Israëlitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciunt, neminem ex suis viro Beniamitę filiam traditurum in coniugem: & acriore bello persecuturos se eam tribum, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitæ verò habuerunt vigintiquinq; armatorum millia, & insuper sexcentos. ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. itaque commisso apud Gabam prælio, egregiè vicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie viginti duobus millibus. & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitę verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decemocto millia cadunt ex parte Israelitarũ, quo factum est vt castra metu desererent. profectique Bethela, quæ vrbs nõ longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt Deo per Phineesem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem cõcederet. Deus verò precibus eorum annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copijs, dimidiam partem noctu circa vrbem in insidiis collocãt, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conserunt, móxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitę instant sponte cedentibus quo longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatem imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquam autem satis longe à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes eruperent: & in montẽ quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt, numero circiter vigintiquinque millia. Israelitæ verò Gabam incenderunt, & mulieres atque impuberes contrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnãdam etiam Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tam viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, re- *Iud. 21.*
centibus etiam cladibus exasperatus. qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos quoque illos qui effugerãt, missis legatis reuocant. hi petrã quandam, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tam ipsorũ quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, néve quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditũ. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantam possent abigere. At illi agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabant vnde illis vxores ad sufficiendam prolem parari possent. cùm enim ante initium belli iureiurando cautum esset ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, nõ à iudicio. Non ingratam rem Deo fore si quomodo prouideatur,

tur, ne integra tribus pereat: & periuria non quando necessario fiunt periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malitioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione petitionis mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consiliũ, quomodo saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ. Harum quotquot potuerint rapere Beniamitis impune sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quod si patres earum ægre tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodiuerint: & quòd non oportet iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini triníve ante vrbem insidiabãtur aduentantibus virginibus inter vineta & per alias latebras. illę verò nihil suspicantes lusitando securè iter faciebant. iuuenes autem coorti dispersas corripiebant: atque hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes, dederunt operam vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudẽti hoc Israelitarum consilio seruaretur: móxque magnis incrementis tam numero quàm opi-

VIII. bus est aucta. Hic finis fuit belli Beniaminci. Nec felicior per idem tempus fuit Da-

Iud. 18. niana tribus, tali fortuna vsa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias: non quòd sibi timerent, sed vt illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterum suas vrbes habitarent. & cõiuratione facta, magnóque numero peditum armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui cùm nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos nunquem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunriant. qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt vrbem Dana, cognominem vni è Iacobi filiis, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisque libito viuebat, vt domestica Chanæorum vitia iam totam gentem impunè inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum est traditus. *Cap. III.*

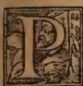
Iud. 3. ANC ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui dispeŕiit. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. *Cap. IIII.*

Ibid. RAT in tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accenderetur, ascitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat, & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmque primus successus valuit, vt indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque congressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregie nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita defunctus est.

Quomodo

Quomodo populus rurſum à Moabitis eſt ſubiugatus, & per Iodem è ſeruitute exemptus. *Caput V.*

POST cuius mortem vacante principatu res Iſraelitarum rurſum in peius ruere cœperunt, ídque tanto magis quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberẽt: quæ res in cauſa fuit, vt Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, ſed omnibus victi ferocia poſita iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor tranſlato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in ſumma miſeria per annos xviij. degerent. Deus autem calamitatibus eorũ & ſupplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipſe quoque apud Hierichuntem. Is in familiaritatem Eglonis ſe inſinuauit, crebris muneribus hominem ſibi concilians, & eo nomine amicis etiam regiis gratus. accidit vt ſemel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius ſubter ſagum ad dextrum femur accinctus, ad regem introgrederetur. erat autem æſtas & diei medium, quo remiſſius agebatur cuſtodia, partim propter æſtũ, partim ſatellitibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æſtiuo quodã cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit. erant autem ſoli, quia rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat. ſedebátque in ſella, & Iodes verebatur ne fallente ictu plagam non ſatis lethalem inferret. Iubet igitur eum ſurgere, dicens habere ſe ſomnium, quod ex Dei mandato regi ſit indicandum. cúmque ille audiendi cupidus alacriter aſſurrexiſſet, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clauſis prius foribus. regij famuli interim quieſcebant, dormire eum putantes. Iodes verò Hierichuntiis re clàm indicata, autorem ſe illis libertatis vindicandæ præbuit. illi verò libenter hæc accipientes, & ipſi confeſtim arma capiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat: Eglonis autem domeſticos diu latuit quod acciderat. ſed cùm iam adueſperaſceret, veriti ne quid noui homini accidiſſet, ingreſſi ſunt in cubiculum: cúmque mortuũ inueniſſent, hærebant inopes conſilij: & priuſquam ſatellitium conglobaretur, Iſraelitarum turba ſuperuenit, ex his pars in veſtigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos Iſraelitę præoccupato Iordanis tranſitu, in fuga intercipiebant, maximè circa ipſa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebræi Moabitarum impetium excuſſerunt: Iodæ autem huius felicitatis autoris is honor conſenſu multitudinis eſt habitus, vt confeſtim princeps declaratus ſit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude digniſſimus: poſt quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finiit.

VIII. *Iud.3.*

Quomodo ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti. *Caput VI.*

ISRAELITAE verò, quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinam impietatẽ atque inobedientiam relapſi, priuſquàm ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent, imperio Iabini Chananæorum regis ſubiugati ſunt. Is regiam habens apud Aſorum, quæ vrbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, prætérque currus bellicos habebat ter mille. His copiis prǽfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cum Iſraelitis in tantam deſperationem res illorum addu-

IX. *Iud.4.*

xit, vt libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur: quam per viginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput non audentes attollere, etiam Deo sic volente, quo nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quòd à legum contemptu proficiscerentur, Deboram quandam prophetidem adeunt: nomen hoc apem Hebræis significat: rogantes vt precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus salutem illis annuit, imperatore designato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium virorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco verò negante se accipere imperium, nisi & illa vnà secum administratura id esset: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit, ego verò non recuso. & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montem Itabyrium. occurrit mox eodem Sysares, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu consedit. Baracum autem & Israelitas multitudine hostium territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, iussitque eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaque commissa pugna vehemens imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chananæorum vultus ingerens, & prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo imminens non solum minus offendebat, sed alacriores etiam faciebat, manifestatio Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaque rupta aduersa acie, turbatisque ordinibus, ingentem hostium stragem ediderunt. atque ita pars talis Israeliticis cedebant, pars à suometipsorum equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere desiliens à curru, fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen. quæ latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cùm auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quem Iale aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, móxque Baracianis superuenientibus, solo affixum ostendit. atq; ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factũ interfecit: & cæso rege, ac vrbe solo æquata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitæ deuictis Israëlitis regionem eorum per septem annos vastauerunt. Cap. VII.

X. Iud.6.

EFVNCTIS autem Baraco & Debora eodẽ ferè tempore, paulo pòst Madianitæ sociis Amalecitis & Arabibus expeditionem contra Israelitas fecerunt: & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatísque frugibus prædam abegerunt. cúmq; idem per continuos septem annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegerunt. qui speluncis & subterraneis ædificiis excauatis, quicquid hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. Cap. VIII.

Ibidem.

ER idem tempus Gedeon Iali filius, vnus ex primatibus tribus Manassetidis, manipulos frugum clàm in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalàm hoc in area facere. cúmque spectrum ei adolescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo charum appellauisset: respondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est maximum, quòd torculari nũc vtor pro area. illo contrà iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse. nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero,

mero,& se iuuenē esse,& tam arduis negotiis imparem. Deus autem quicquid deesset se suppleturum pollicebatur, & victoriam Israelitis daturum, modò ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo, sine mora effecerunt, vt præstò essent decem millia militũ, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni autē Deus in *Iud.7.*
somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam sibi potius quàm Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti. vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem cùm æstus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuium: & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederet. quotquot autē trepidè ac tumultuariè potum sumerēt, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere. quod postea quam ita vt iussus est fecit, treccenti inuenti sunt cum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouēdo. imperauítq; Deus vt his assumptis hostē inuaderet. Gedeone verò solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metũ omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite, clàm accederet ad Madianitarũ tentoria. ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est, vno tantũ comitante famulo. cúmq; ad quoddam tabernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cõmilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoq; exaudiri posset. erat autem tale. Visus erat sibi videre massam ordeaceam, præ vilitate homini fastidiendam, per castra prouolui, & primò regis tentorium, mox cæterorum omnium prosternere. qui respondit interitum exercitus significari, addēs vnde hoc ita colligeret. inter omnes inquit, fruges ordeũ est sine controuersia vilissimum: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ, vt meritò conferri possint ordeo. hi nunc, autore Gedeone, cõtraxerunt copias, & res nouas moliuntur. ergo quia dicis te vidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis cõcedat. Gedeon autē audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quiduid laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermè vigiliam suos in hostem ducit

trifariam in tres cohortes diuisos. erãt autem centenariç. gerebántq; singuli amphoras vacuas, & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem inuadere nihil tale expectãtē: & in dextris cornu arietinũ vice tubæ. hostium castra latè patebãt, eo quòd camelorum magnum numerum haberent: & cùm iuxta gentilitates distributi tenderēt, omnes tamē intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce antè præmoniti, cum iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatóq; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus, quàm hostili ferro caderent, quòd diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis victoriæ rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venere occidunt, inter que cæteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui verò superfuere *Iud.8.*
duces cum reliquiis exercitus fermè decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copiis eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad vnum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his præliis cæsa sunt

Madianitarum & cæterorum Arabum qui eis auxilio venerant circiter centum viginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum, & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterum Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd insciis ipsis hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quàm suam ipsorum qui militassent: atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus: porrò Gedeon cùm vellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserunt. *Cap. IX.*

XI. Iud. 8. 9. ABVIT autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothum verò vnum ex concubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriunda, adiutúsq; à maternis cognatis pecunia, cùm videret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæsiuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere, omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaque dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruarum diximus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cúmq; illi magis etiam silerent intenti, dixit quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autē illa, quòd contenta honore quem propter fructus suos percipiebat, nō requireret alium: arbores nō destiterunt principē quærere: visúmq; est, viti hunc honorem deferre. ea verò totidē verbis quot ficus recusauit, & simili modo etiā olea. itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubū. cuius lignū ad ignaria valet. Is respondit: Si serio me regem poscitis, sub vmbra mea requiescite. sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, non risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum necatis fratribus principatum vsurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Ille vero cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cúmque instaret vindemia, non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur: cœperúntque securè fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechum conuitia iactare. & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus verò quidam è Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illo adducturum: atque ita fore facile vt inimico gratiam qualem meretur

referat

referat. quo facto curaturum se, vt cum populo reconciliet. cúmq; Abimelechus locum insidiis aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repente armatis exclamat, Zebelle hostem video. illo respondente, vmbras esse caurium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus, nonne tu Abimelecho ignauiam obiicis? quin igitur

ostendis qui vir sis, & armis hominẽ aggrederis? Gales verò turbatus excipit primum impetum: cúmq; suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi volens male pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur. cæterũ Abimelechus cognito quòd Sicimitę ad vindemię reliquum exituri essent, insidias circa vrbem disponit. cúmq; prodissent, tertiam suorum partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbẽ pateret, cæteri verò dispersos circumueniunt. Itaque vbique plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, saléq; in ruinis eius seminato, tum demum militem inde abduxit. atque ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autẽ per regionẽ dispalati periculum euaserant, collecti denuo, petra quadã occupata, locũ natura munitum muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quàm primũ id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto fasce arido, iussisq; cęteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit: subiectóque igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vnà cum vxoribus & liberis absumerẽtur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendũ sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optime de se meritum. Abimelechus autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quàm vniuersos perderet. mox enim exercitũ ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hãc expugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier fragmine molæ demisso caput subeũtis ferit. ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerũ vt se occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagium illis accidit. cæterùm exercitus duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est.

Israelitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manasseride susce- XII pit, vir tum rebus cæteris, tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equi- *Iud.* 10 tes egregios, & Galadenæ oppidorũ principes. is cùm viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum rursum in peiore statu erant, legibus autoritatem suam nõ amplius obtinentibus. qua occasione arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi, omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi verò calamitatibus castigati supplices opem diuinam implorãt: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autẽ iam propitius, auxiliũ eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenã cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant. Erat *Iud.* 11 autẽ quidã Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat: ad hunc missis nunciis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarũ imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cùm enim non esset eadem

matre natus, ſed externa quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominē. tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad ſe venirent ſtipendia ſoluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes ſe fore, militem ſuum cum eis coniunxit. Et cùm mature quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in vrbe Maſphaca collocato, mittit legatos ad regem Ammanitarum, expoſtulatū quòd res alienas inuaderet. Qui miſſis aliis oratoribus reſpondit, ipſos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: poſtulátque vt de regione Amorææ decederent, quæ ad maiorum ſuorum ditionem pertineat. Contrà Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, ſed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. potuiſſe enim Moyſen & illam occupare. Se verò agris nequaquam ceſſurū, quos annis iam trecentis Deo volente tenuiſſent, & potius litem hanc armis direpturum. His dictis legatos dimiſit. ipſe votum fecit, ſi victoria potiretur, ſacrificaturū ſe quicquid domum reuerſo primum occurriſſet. congreſſus deinde cum hoſte vicit egregiè: fugientéſq; perſecutus eſt vſq; vrbem Maniarhen. & ingreſſus regionē Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi cōceſſa: finémq; ſeruituti impoſuit, quam ſua gens per annos decē & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiam facta eſt filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conqueſtus de importuno officio, indicauit victimam eſſe Deo deſtinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam ſe fore pro victoria patris & ciuium libertate hoſtiam. vnum rogauit, vt ſibi liceret iuuentutē ſuam cum æqualibus per bimeſtre tempus deplorare, atq; ita voto patrem ſoluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocautoma obtulit, neque legitimum neque Deo gratum ſacrum faciens, nec quicquam penſi habens quid fama de hoc facto locutura eſſet. Petitus poſt hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd ſine illis in Ammanitas expeditionem feciſſet, & nunc ſolus præda ſimul & gloria frueretur, primo excuſauit, nec ignoraſſe eos quòd conſanguinei bello premerentur, nec auxilium attuliſſe, quod vel non vocatos ferre decebat. vltro deinde accuſauit, quòd iniquè facerent, qui non auſi hoſtem aggredi, nunc contra cognatos ferocirēt. poſtremò minatus eſt, pœnas ſibi Deo volente daturos, ſi inſanire pergerent. vt verò nihil ſe verbis proficere ſenſit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimíſq; in conflictu cæſis, & poſtquam in fugam verſi ſunt, præmiſsis qui vada Iordanis occuparent, intercluſo effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipſe expletus ſex principatus annis defunctus ſepelitur in patria ſua Sebei, quæ ſita eſt in rigione Galadena. Huic in principatu ſucceſſit Apſanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuere L X. mares X X X. totidem deterioris ſexus, quos omnes ſuperſtites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera ſua coniunctos. cúmq; nihil memorabile in principatu ſeptenni geſſiſſet, admodum ſenex diē obijt, in patria ſua ſepultus. Helon poſt hunc aſſumpſit principatū, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipſe quicquam geſſit memoratu dignum. Qui deinde ſucceſsit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numeroſam prolem habet memorabile, alioqui per ſummam ſecuritatem & pacē quæ ſub eo floruit, nulla data eſt ei rerum fortiter & glorioſe gerendarum occaſio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atq; egregiis equitibus ſeptuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes ſuperſtites reliquit. Mortuus eſt iam ſenex, & in Pharathone magnificè ſepultus.

De Sampſonis fortitudine, & quanta mala Palæſtinis fecerit. Cap. X.

Iud.13

XIII

P O S T huius mortem Palæſtini ſuperauerunt Iſraelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miſeria liberati ſunt in hunc modum: Monoches quidam vir inter Danitas optimus, patriæ ſuæ ſine controuerſia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine ſuſpiciendam ſupra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cùm nihil liberorum ſuſciperet, ægrè ferens orbitatem, in ſuburbanum

banum suum quod erat in campo magno cum vxore ventitans, crebris precibus sollicitabat Deum, vt daret sibi liberos. Insaniebat autem in vxorem præ amore, eratq; vehementer zelotypus. Cúmq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtq; Deo sic volēte ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremo addens a Deo se missum abiit. illa marito reuerso angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita vt vir tali laudatio ne motus ad zelotypiam, nonnihil de vxoris pudicitia male suspicari inciperet. quæ volens hunc marito stultum mœrorē adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum angelum mittere dignaretur. quò ille à coniuge etiā posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano versantibus apparuit angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat dum virū adducit, quo permittēte, cum Manoche mox ad eum reuertitur. quo viso, ne tū quidē suspicari desiit: rogauitq; vt sibi quoq; eadē indicaret. illo respōdēte, satis esse quòd mulier sciat: iubet quisnā esset dicere: vt nato filio referre ei gratiā & munus aliquod donare posśint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causā de filio lætum se attulisse nunciū. cúmq; iterum rogaretur vt saltē hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dum aliquid affertur, cùm mactasset hædum Manoches, coquendúmq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; vasculis. quo facto virga quam gestabat carnes attigit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & angelus fumo tanquam vehiculo in cælum ascendere ab eis visus est. Manoche autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deum se vidisse: cúmq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditū. quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio victúsq; sobrietate diuinum nescio quid præ se ferebat. Cúmq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam vrbem Palæstinorum conuentus tempo- *Iud.14*
re, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, vt id connubiū procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi essent generis, quódq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecítq; vt virgo sibi desponderetur. crebrò deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis, sed nudis manibus adortus beluæ fauces elisit, eiúsq; cadauer in dumetū viæ vicinum abiecit. aliquot pòst diebus eandē viam ad puellam remetiēs, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quòd vires eius haberent suspectas, honoris specie triginta assectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare nequid auderet. Conuiuis deinde vt fit hilarescentibus, ait se quæstionem propositurū suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuique sindonem se daturum & tunicam. qui tum quòd sagaces videri cuperent, tum quòd luctum nō fastidirent, iubent eum proponere. Ille, Ex voraci, inquit, cibus prodit, & ex immiti suauitas. in his explicandis cùm hæsissent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur minis simul & precibus, vt explicata secretum è marito indicium sibi faceret. ille repulsis aliquandiu blandiciis, cum rogandi finem non faceret, & lacbrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totam de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cùm præfinita soluendę quęstioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes: Neque leone, inquiunt, quiaquam occurrēti immitius, neque melle gustanti suauius. Ibi Sampson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quęstionem nostram aperuit. Nihilominus illis persoluit quę promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella cōtempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac con-

Iud.15 tumelia commotus Sampson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & commodum
maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo comprehensis trecentis vulpibus,
& facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus
passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrema-
tus est. Quo cognito gentis principes, & quid Sampsonem ad perpetrandum faci-
cinus mouerit, missis in hoc Thamnam satellitibus, vxorem quondam eius cum co-
gnatis, damni dati reos prius factos, viuos exusserunt publicè. Sampson autem in Pa
læstinos latè grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra bene
firma, in tribu Iudæ sita. At Palæstini totam tribum bello impetunt. quibus bellũ de-
precantibus, quod nec Sampsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quic-
quam diminuerent, responsum est nõ absoluẽdos ab hoc crimine ni Sampsonis de-
ditionem facerent. Illi volentes hanc suspicionem à se amotam, armatis tribus mili-
bus ad petram veniunt, & expostulantes quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis
infensos redderet, qui irritari facile possent toti genti magnam aliquam cladem re-
pendere, dicentésq; in hoc se venisse vt comprehensum illis dederent, postulabant
vt consensu ipsius facere hoc sibi liceat. qui iureiurando accepto nihil prætereaa mo-
lituros, sed hosti tantum deditionem faciendã, descendens de petra in cognatæ gen-
tis potestatẽ se permisit: & illi vinctum prius duobus funibus, Palæstinis tradendum
ducebant. cúmq; ventum esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Sampsonis fa-
cinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procur-
rentibus obuiam Palæstinis, & lætitiam re ex sententia gesta clamore testantibus:
Sampson abruptis repente vinculis, arreptáque maxilla asini quæ fortè iacebat præ
pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille
interfectis cæteros metu dare terga compulit. qua victoria plus satis elatus, & opis
diuinæ immemor, cùm totum sibi tribueret, quòd maxilla tantum armatus fudisset
ac fugasset hostiles copias: ingenti siti oborta, confessus nihil esse quantaslibet vires
humanas, Deo victoriã acceptam retulit: suppléxq; rogauit vt arrogantię data venia,
succurreret & periculo se eximeret. nec irritę fuere preces, sed copiosus fons subito
è quadam petra prorupit. loco Maxillæ nomen Sampson imposuit, quod in hodier-
Iud.18 num vsque durat. Post hoc prælium iam Palęstinos contemnens venit Gazam, & in
publico diuersorio egit. quo audito Gazæorum magistratus, ne clam abire posset,
stationes pro portis collocant. Sampson verò qui insidias maturè senserat, circa me-
diam noctem surgens, portas cum ipsis claustris ac vectibus. cæteróq; paratu reuul-
sas, & humeris impositas, in mõtem qui est supra Hebronem perlatas deposuit. pau-
lo verò post à patriis institutis desciscere, & in peregrinos mores degenerare ince-
pit, quod ei omnium malorum fuit principium. cùm enim meretricẽ quandam Pa-
lęstinam adamasset, nomine Dalalen, cõsuetudine eius delectabatur. Quamobrem
qui apud Palęstinos rerum potiebantur accedunt eam, & magnis pollicitationibus
inducunt vt eliciat è Sampsone causam tanti roboris, propter quod inuictus habere-
tur ab hostibus. Assensit illa, & cum prima occasio data est, inter compotationem &
muliebres blandicias extollens eius res gestas, omni astu vtebatur vt cognosceret
cur tãtopere virtute excelleret. Sampson verò adhuc mẽtis compos eisdem artibus
contra mulierem vtens: si septenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam ni-
hilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita se habere putans: communicatóq; super hoc
cum magistratibus consilio, inclusáque in penitiore domus parte manu militũ, bene
potum ac sopitum accuratè vt ab ipso didicerat vinxit. deinde excitato indicat ad-
esse quosdam qui illũ vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad resistendũ se ex-
pedit. Mulier tunc frustrata paulo pòst aliam opportunitatem nacta, grauibus que-
relis aggressa est virum, quòd amanti non satis fidens, celaret eam id, quod maxime
scire cuperet, ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio suo nõ expedit: rursum-
que simili figmento elusa est, cum septem funibus alligatum perditurum se vires di-
ceret. experta enim hoc quoque nihil effecit: cúmq; vrgere non desisteret, tertio
mulierem ludificatus est, dicens capillos suos oportere implecti licio, atque ita para-
ri vincula, ac ne hoc quidem verum experta, postremò adhibitis omnibus artibus
non

non prius togādi finē fecit, quàm fatali iam necessitate instāte, victus importunitate
Sampson in gratiam mulierculæ suum ipse secretū prodidit:Deus,inquit,mei curam
habet. & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonsuram ipse mihi inter-
minatus est. nam in eo capillitio totas sibi vires consistere. Hoc cognito, nescienti
comam derasit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare am-
plius non valentem. illi orbatum oculis & vinctum abduxerunt. Procedēte deinde
tempore cùm iam capillus repullularet, cúmq; solenne Palæstinis adesset epulum,
confidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectum duabus columnis sustine-
batur,accitus est & Sampson vt misero inter compotandum illuderent. qui hoc ex-
tremum malum existimans,quòd illusores vlcisci non quiret, iubet puerum à quo
manu ducebatur,vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tum simulabat,defatigatū.
quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ totius ædificij ruinam traherent, qua
tria millia hominum sunt oppressa,& inter cæteros ipse Sampson. Hic finis viri fuit,
exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac
corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsque ad extremum halitum vsus
est. Nam quòd à muliere deceptus est,humanæ infirmitati imputari conuenit, pro-
næ ad eiusmodi vitia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine. cognati
verò eius cadauer in patriam reportatum,apud Sarasam oppidum monumento ma
iorum intulerunt.

Quomodo filij sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio sunt cæsi. Cap. XI.

POST Sampsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis pontifex,in cuius XIIII
principatu fames valida eam regionem inuasit.quā non ferens Abimele- *Ruth.1*
chus Bethlemorum ciuis,quod oppidum est tribus Iudæ,assumpta vxore
Naami, & filiis communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam ter-
ram migrauit.cúmq; ibi prospera fortuna vteretur,filiis suis vxores dedit eius gentis
fœminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni.exacto autem decennio Abimele-
chus cum filiis breui tempore alius post alium obiit.quo casu Naamis in maximum
mœrorem coniecta,desolata à charissimis quorum consuetudinē amori patriæ præ-
tulerat,mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit.iam enim res patriæ in melio-
ri statu esse perceperat.nurus autem eius non sustinebant ab ea diuelli, & velit nolit
comitari eam volebant.at illa precata eis felicius coniugium,quàm in quo cum filiis
suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docēs quòd in se nihil esset opis,
rogabat vt manerent, néve relicta patria in euentum incertū sequi miseram socrum
cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem verò nolētem manere, cuiusuis for-
tunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquam vnà peruenerunt Be-
thlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cúmque Naamis à ciui-
bus suo nomine appellaretur,iustius,inquit, vocaretis me Maram. significat autem

Hebræorum sermone Naamis felici
tatem,Mara dolorem. Et cùm esset *Ruth.2*
messis tempus, Ruthe permissu so-
crus exhibat ad spicilegium,vt cibos
sibi pararēt, casúq; in Bozi rus deue-
nit. qui cum paulo pòst superuenis-
set,cōspicatus puellā, de ea villicum
percontatur. is denarrauit omnia do
mino,quę paulo antè ex ipsa cogno-
uerat.qui exosculatus in ea beneuo-
lentiam erga socrum,& affectum er-
ga defunctum maritum,noluit spicilegio contentam esse,sed permisit vt sibiipsi me-
teret quantū posset,ac sumeret: mādauitq; villico ne eam prohiberet,& vt vnà cum
messoribus prandium ac potū ei præberet.Ruthe verò acceptam ab eo polentā ser-
uauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruaue-
rat sibi quasdam partes ciborum, quos ei vicini contulerant. narrat deinde socrui,
quid

quid ei Bozus dixerit: auditóque ex ea quòd cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum
Ruth.3 Bozi ancillis. post aliquot dies iam hordei tritura peracta venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitq; eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quę nefas rata non parere socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiénsq; eam vnà cubare, quęsiuit quænam esset. edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerent, excitatam iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquã aliquis eam ibi dormisse videat, ad socrum redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriantur. Cæterum meum, inquit, consilium est hoc. rogabis eum qui tibi propinquior est quàm ego, an te vxore opus ha-
Ruth.4 beat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima coniux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonã spem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras. circa meridiem verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui postquam venit, Abimelechi, inquit Bozus, & filiorum sortem possides. fassus est alter possidere se, idq; iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta pręscriptum earum facere. ecce adest mulier, quã si vis possessionẽ agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidẽ & ipse defunctorũ esset cognatus. Sibi enim iam & vxorem esse & liberos. Id Bozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere. quo facto Bozus duxit Ruthem, & anno elapso natus est illis infans masculus. hunc Naamis nutricans Obedem de consilio mulierum nominauit, sibi in senectute constitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientẽ significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnà ætates duraturũ. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volens Dei potentiã ostendere, cui facile est etiã vulgares homines ad amplissimam dignitatẽ perducere,
XV sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi
1.Reg.2 per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palæstinis inferunt ob causam talem: Eli pontifici duo duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses. hi contra omne ius & fas omnia sibi licere volebant: nec contenti honoratus muneribus, etiam à rapinis non obstinebant: mulierum insuper, religionis ergò cõfluentium ad sacrum locum, pudicitiam vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolentiam iuuenum & pater ipse magnoperè detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans, & populus iniquissimè ferebat. postquam autem illorum exitum Deus & patri & Samueli prophetæ etiamnum puero prædixit, tum verò nõ aliter quã defunctos filios lugebat. Sed priusquã de clade in qua sunt absumpti dicam, quædã de hoc propheta narranda sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramatham vrbem in sorte Ephręmitarũ habitans duas vxores habuit, Annã & Phenanam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus alteram quanquã sterilem diligens. is cùm sacrificatum venisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculũ fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna videns alterius liberos cum matre cõsidentes, in lachrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cúmq; consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculũ supplicatura, votúmq; factura, ablata sterilitate matrem factam primũ filium se consecraturã, ad ministeria Dei nõ vulgari more educatum. In huiusmodi precibus longas moras protrahentẽ animaduertens Elis pontifex, qui ante tabernaculũ sedebat, tanquã potum sobriam iussit abire. quæ cùm respondisset, aquam se potare, sed mœstã quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præ mœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterũ gerere cœpit, mox vbi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatũ à Deo. cúmq; parẽtes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi

crificaturi rediissent, simúlq; decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratum, prophetámq; futurum. itaq; & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátq; circa fanum, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo prophetam agere cœpit. Quadam enim nocte dormiẽtem Deus nomine vocauit. *1. Reg. 3.* tum ille ratus à pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idẽ tertiò fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoq; vt antè silui, sed Deus te vocat. quapropter præsto esse te responde. Itaque rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus: Quando, inquit, præsto es, audi imminere Israelitis cladẽ maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idq; nec cum ipsorum quidem cõmodo. hoc oraculum cùm ab adiurato extorsisset pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorẽ iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione contra Israelitas, castrametati sunt apud vrbem Amphecam: & nemine ibi occurrẽte vlterius processerunt. *XVI.* *1. Reg. 4.* tandem congressi prælio, Hebræorum circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum qui postulent arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostem superent, ignari eum qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vincerentur, maiorem esse quàm arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. Venit igitur arca in exercitum, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant. quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus: contrà hostes metuebant ne arca Israelitis esset præsidio. attamen vtrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam post conflictũ sperata Hebræis victoria, Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra se in arca fiduciam collocauisse. nanque primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum milia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt: & arca quoque in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arcæ amißione prouolutus de throno exspirauit. Caput XII.

HANC cladem & arcæ captiuitatẽ postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægre seruatus è prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, *Ibid.* Elis pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenẽ accersit. cùmq; audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt verò etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoq; alterius è filiis vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat. ille enim Phineesi id tradidit: quod mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEXTVS.

Quomodo Palæſtini peſte & fame coacti arcam Hebræis remiſerunt. *Caput I.*

1.Reg.5.

PARTA de Hebræis victoria, ſacráque arca quemadmodum diximus capta, Palæſtini cum cæteris ſpoliis Azotum eam referunt, & in fano dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die mane venientes vt adorarent deum ſuum, inuenerunt eum è baſi excidiſſe, & pronum proſtratum ante arcam: quod ægre ferentes, in priſtinum locum eum reponunt. cúmque ſæpius illuc accedentes, ſemper proſtratum & adorabundum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio totum populum inuaſit. poſtremò grauiſſima peſtis Azotiorum vrbem atq; agrum adorta eſt. correpti enim dyſenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morbóque corroſa euomebant. Ager vero totus ſcatebat muribus, qui omnia vaſtantes, nec ſegetibus parcebāt, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij preſſi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt arcam in cauſa eſſe, & victoriam cum eiuſmodi ſpoliis luctuoſam ſibi cōtigiſſe. miſerunt igitur ad Aſcalonitas, poſtulantes vt arcam in ipſorum vrbem transferrēt: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupide arcam ad ſe receperunt, móxq; eiſdem quibus illis malis laborauerunt: cum arca enim ſimul etiam calamitates ſunt tranſlatæ. Itaq; hinc quoq; ablegata eſt ad alios, ſed ne apud illos quidem permanſura. agitati enim eiſdem peſtibus, ad vicinas vrbes eam tranſmittebant. atq; in hunc modum quinq; Palæſtinorum vrbes peruagata eſt arca, veluti tributum per ſingulas pœnam violatæ religionis exigens.

1.Reg.6. Quæ defeſſæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne arcam reciperent talia hoſpitij præmia referentem, nihil ſupereſſe videbant, quàm vt bono aliquo modo à ſe eam ablegarent: & cùm conueniſſent quinque ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Aſcalonis, Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum viſum eſt remittendam eſſe arcam ad ſuos, cuius captiuitatem Deus vlciſceretur, quum tot mala ſimul cum ea regionem ingreſſa homines & agros vaſtare non deſinant. Nec defuerunt qui huic ſententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ iſti arcæ: cuius ſi tanta vis eſſet, aut ſi omnino Deo cara fuiſſet, nunquam illam in diuerſæ religionis hominum manus deuenire permiſiſſet: ſuadentéſque vt hos caſus æquo animo ferrent, & ſic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire: quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ ſuæ ſubditis per certas temporum vices huiuſmodi mutationes ingenerare ſolet. Sed vicit ſententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propoſitum negotium cenſere videbantur. His neque remitti arcam placuit, neque retineri. ſed pro quinque ciuitatibus quinque ſtatuas aureas dedicari Deo in teſtimonium gratitudinis, quòd eius fauore ſeruati eſſent ex ea peſte quam humanis remediis euadere fuerit impoſſibile: & totidem mures aureos addi illis ſimiles qui agris vaſtitatem intulerunt. His omnibus in loculum incluſis & ſuper arcam impoſitis plauſtrum ei nouum fabricari: vaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earum vitulis, ne ſint impedimento matribus, & vt fœtuum deſiderio magis properent. ipſas verò deduci in triuium arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quamcunque velint viam ineant. Et ſi quidem ad Hebræorum regionem ſe verterint, ad eámque perrexerint, credere arcam fuiſſe calamitatum cauſam. ſin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil

in hac ineſſe virium. hoc conſilium omnibus calculis eſt approbatum, quod mox opere ſunt exſecuti: & paratis quæ diximus, productóque in triuium plauſtro ac ibi relicto ipſi retrorſum diſceſſerunt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis. *Cap. II.*

Accrs autem vetam viam ingreſſis, & rectà non aliter quàm ſi deducerentur tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebantur, cupientes cognoſcere quò peruenirent, & vbi plauſtrum ſiſteret. *Ibidem.* Vicus eſt quidam in tribu Iudæ, nomine Bethſama. huc poſtquam venerunt vaccę, tametſi pulchram planitiem ante ſe haberent, vlterius tamen non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad quod ſpectaculum à vicanis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cùm enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt arcam, præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde arcam, & vas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exſtabat, depoſuerunt: & accitis victimis peractóque ſacrificio ſplendide epulati, plauſtrum ſimul ac vaccas holocautoma Deo fecerunt. quo viſo principes Palæſtinorum retro ad ſuos ſunt reuerſi. Cæterũ indignatio Dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quòd cùm non eſſent ſacerdotes, profanis manibus contrectare arcam ſint auſi. quæ res lætinam vicanorum nouo luctu nonnihil obſcurauit, eo magis quòd ſuos non fatali morte, ſed diuina vltione extinctos deſiderabant. quamobrem indignos ſe ducentes qui hoſpitium arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuerſos Hebræos, qui certiores faciant de arca à Palæſtinis reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, *1.Reg.7.* vrbem vicinam Bethſamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iuſtitiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum ſacrario locum exiſtimantes vbi vir iuſtus haberet domicilium, cura arcæ commiſſa eſt eius filiis, quam per viginti annos cum ſumma laude geſſerunt. tot enim annos in Cariathiari manſit, quatuor ſolis menſibus apud Palæſtinos detenta.

II. Cúmque populus toto hoc vicennio votis & ſacrificiis operam daret, magnámq; religionem & cultus diuini curam præ ſe ferret, propheta Samuel animaduerſa eorum promptitudine, putans ſe nactum occaſionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam ſequuntur, orationem & tempori accommodans & negotio, verba in hanc fermè ſententiam ad eos fecit: Viri Iſraelitæ, quandoquidem nec hoſtis infeſtus eſſe deſinit, & Deus veſtris precibus flexus propitius eſſe incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, ſed eò totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne veſtriſmet moribus hac indigni reddamini, ſed pro ſe quiſq; colat iuſtitiam: expulsíſq; omnibus vitiis ex animo, purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione conſtanter perſeuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas & victoria de hoſtibus: quæ neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine conſequi licet. non enim his rebus Deus præmia propoſuit, ſed probitati ac iuſtitiæ: qui veſtram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus fauſtis acclamationibus excepit, promptum ſe offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit vt conuenirent in oppidum Maſphatum, quæ vox conſpicuum ſignificat. ibi hauſta aqua libauerunt Deo, & indicto vnius diei ieiunio publice ſupplicatum eſt. Nec latuit Palæſtinos Hebræos circa Maſphatim congregari, ſed confeſtim cum magno exercitu affuere, ſperantes ſe illos nec opinos poſſe opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, conſilium dubiis rebus petentes, nihil diſſimulantes non eſſe ſibi ſatis vel virium vel animi ad cõfligendum cum tam potente hoſte, à quo toties victi diſceſſiſſent: & libenter quieturos ſi liceat, ne vltro ſibi perniciē accerſere videantur. conueniſſe ſe ad ſupplicationes & ſacrificia, vtq; ſacramento ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hoſtem, vt nulla ſpes ſalutis ſuperſit, ni Deus à propheta exoratus periclitantes in tutelam accipiat. Ille iubet eos ſecuro animo eſſe, neq; enim auxilium Dei defore. & mactato agno lacten-

te, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorũ tutos faciat: néve patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac victima egregie litatum est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed priusquam totam flãmam absumeret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, tem factam se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi quis prædixisset. Primum enim terra iubente Deo sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & igneis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totam ponebãt, tum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisque plurimis, reliquos vsq; Corrhæos (id loco nomen est) persequi non destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fugæq; hostium termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris transiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos vastauit, donec omnino superbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio victis Iudæis abstulerant, quàm late inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filijs suis commisit. Cap. III.

Amuel autem rebus populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes institutis, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat. multóq; tempore hãc præcipuam curam habuit, vt patriis legibus respub.
III. 1.Reg.8. administraretur. Deinde senio grauante, vt consuetis muniis sufficere non posset, filiis suis principatum & curam reip. tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; vt alter in Bethelis, alter in Barsabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestũ exẽplum exhibitum est, nõ semper patribus similes nasci filios, sed interdũ ex malis bonos, sicut tunc cõtrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimã viam ingressi, muneribus corrupti iustitiã opprimebant, & in iudicando non tã veritatis quàm lucri respectum habebant, solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem, tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quãmaxime.

Quòd populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. Caput IIII.

Opulus autem videns rempub. cura & diligentia prophetæ optime constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramatha: & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quódque ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerum non posset, obnixe precabatur vt regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat.
IIII. Hæc populi voluntas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potestatem vt nimiam. Valde enim optimatum gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorem existimans. adeóque res hæc hominem solicitũm habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem se in lecto versaret, multa interim animo voluens. Sic affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum ne postulata populi ægre ferat: dicẽs non tam ad ipsam pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse regem: idque moliri cœpisse iam inde ex quo primum ope sua ex Ægypto sunt educti. verum non multo pòst futurũ est, inquit, vt eos consilij huius sero pœniteat: quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam

erga

erga me æque ac te ingratitudinem damnabũt. Nunc iubeo te eis creare regem quem ego designauero: idque prius quàm facias, præmonebis quantum malorum sibi vltro asciscant, protestaberísque eos te inuito ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, mane cõuocatis Iudæis, declaraturum se illis regem promisit, addens velle se prius indicare, quæ erunt sub regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum quòd à vobis abstrahent vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites & cursores, & tribunos ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum aliorúmq; instrumentorum fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores: & nihil est quod non cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras facient sibi vnguentarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt. possessiones etiam vestras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuinis è suis largientur. & vt compendio dicam, seruietis vnà cum omnibus vestris regi, non secus atq; domestici eius famuli. cúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei miserationem implorabitis, vt vos à regibus liberet. verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus, quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinate vt missa futuri cura regem crearet: quandoquidem nisi regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: nec esse absurdum, si cùm finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem reipub. formam accipiant. Samuel verò videns se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisque suam, & cùm tempus erit accersam vos, quàm primum cognouero, quem vobis regem Deus dare velit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. *Caput V.*

ERAT quidam ex tribu Beniamitide, vir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum statura tum specie, quibus respondebat & animus. Hic Cis cùm eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cùm perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cùm nusquam comparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret. & dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, cúmque omnino consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedẽ diuinationis daret, iam enim viaticum esse consumptum. & dicente famulo, superesse quadrantẽ sicli, eúmq; dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuentísque circa portam virginibus aquatum euntibus interrogant vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnã. præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, vt certiorem se redderet quem creaturus esset regem, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eandẽ enim horam missurum se Beniamitam quendã iuuenem. quam ob rem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cúmq; Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hũc esse futurum principem. Saulus verò accedens eum, salutatum prius rogat vbi propheta habitet, hospitẽ enim se hoc ignorare. cúmque ille respondisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicens non asinas tantum quas quæreret saluas, sed omnium omnia bona in potestatem eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista Domine. neque enim ea est mea tribus, quæ reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis. tu verò ludis me, & maiora quàm pro mea conditione loqueris. Propheta autem de-

1.Reg.9.

ductum eum ad conuiuium accumbere fecit, & famulum supra alios vocatos. erant hi septuaginta numero, iussitque ministris vt Saulo portionem regiam apponerent. cúmque iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domum quisque suam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Postquam autem egressi sunt vrbem, monuit vt famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim 1. Reg. 10. quod sine arbitris illi vellet dicere. tum Saulus famulũ ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simúlque regem salutat, Deum ei honorem hunc ratum facere dicens, pro tutela Hebræorum, quorum iniurias bello Palæstinis illato vlcisci debeat. hæc ita fore hoc argumento cognoscere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergô tendentes ad Bethela: quorum primum videbis ferre tres panes, secundum hædum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans. hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentum, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in cœtum prophetarum incides: & correptus diuino spiritu, vnà cum illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hæc felicitas Cisi filio? his signis visis certo scito Deum esse tecum: & saluta patrem tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prædictum est occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percontante cognato suo Abenaro, quem præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illum celauit, ne hoc quidem quòd apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de regno tantum tacuit, ne ea res vel credita inuidiam, vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturæ infirmitatem, quòd nemo constans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas contingat, tamen alios sibi præferri inique & inuide ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur, Hæc iussit me Dominus suo nomine ad vos perferre, Ego vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos: deinde à vicinis regibus toties victos ac subiugatos. pro quibus beneficiis hanc mihi gratiam reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimnm esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quemuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit, quemadmodum ego erga à me ipso conditum. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorum memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniaminicæ tribus sors exiit. dein familiarum nominibus in vrnam coniectis, Metri familiæ sors obuenit, postremo cùm virium sortitio fieret Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsciebat, abdiderat, se videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum plerique vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes, & omnibus se ob oculos ingerant: hic tot populorum rex declaratus ac dominus, non modo non ostentaret, se verum etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negotio posset inueniri. cúmque nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quidnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmque iuuenem exhibere dignetur. quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant: & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc vobis Deus dat regem. contemplamini quantum omnibus præminet, quàm sit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamasset, Viuat rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo rege præsente, & librum in tabernaculum

naculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suæ monumentum. His ita perfectis, dimissoque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo regi debitum officiũ præstantes. Sed plures mali & factũ hoc eorum vitio vertebant, & ipsi contempto rege nullis vel muneribus vel obsequiis gratiã eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortum contra Naasen V
Ammanitarum regẽ bellum apud omnes ex æquo autoritatẽ illi parauit. Hic enim 1.Reg.11
diu Iudæis vltra Iordanẽ habitãtibus infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionẽ ingressus vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatẽ in præsens abstulisse, vt omnẽ rebellandi materiã in futurũ adimeret, tam vltro deditis, quã vi subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniã scutum sinistro prospectũ negat, omnino inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnẽ incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castrametatus ad primariã regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui cõditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominũ & oppidorũ excidiũ expectent. eligerent ipsi vtrum mallent, paruã corporis particulã decidere, an in omnium facultatũ simul & vitæ discrimen venire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile respon sum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierum petierunt, vt missis ad consanguineos nunciis postularẽt auxilium. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditionem facturos quacunque conditione hostili liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui e uestigio per omnes Israelitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremã desperationem adductos. sed quocunq; illi venirent tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet. cæterum cùm ad regiam quoque venissent, & ibi etiã populus sicut in aliis oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin' saluę res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturũ, vt exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues periculo exemptos inspiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Sauli victoria contra Ammanitas. Cap. VI.

VOLENS autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum 1.Reg.12
excitare, quo celerius conueniret, boum qui fortè ab opere veniebant neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie cum armis ad Iordanem nõ afforent, secuturi quocunque ipse ac propheta ducerent. Eo metu effectum est vt cùm omnes ad præfinitũ tempus præsto essent, recensitis apud Balã oppidũ copiis, inuenirẽtur septingenta millia cõfluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit L X X. milia. Transgressus dein Iordanẽ & decẽ schœnorũ spatiũ nocte vna emensus, ante solis ortũ quò destinarat peruenit: & diuiso trifariã exercitu, vndiquaq; hostẽ nihil tale expectantẽ aggreditur: & acriter pugnando ingenti strage edita inter cæteros Naasen regẽ occidit. Hęc victoria Sauli nomẽ apud omnes Hebręos inclytũ reddidit, fama longe lateq; fortitudinẽ viri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum contẽnerent, tunc mutata in diuersum opinione nullo nõ honore dignũ prædicabant. nam nõ contẽtus Iabesenos seruasse, in Ammanitarum regionẽ irruptione facta totam vastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriose domũ reuersus est. Populus verò nimio gaudio gestiẽs, placebat sibi quòd talẽ regem esset nactus, & illis qui inutilẽ fore dixerant insultabat, rogitans vbi nunc essent isti contemptores, & ad suppliciũ eos deposcens. & alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate cõstituta contra autorũ eius aduersarios irritatur. Saulus interea studiũ quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum vt quisquã è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium.

Periniquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Post hæc Samuele monente opus esse alteris comitiis per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cõuentus fit apud oppidũ Galgala. ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulum sacro oleo, atque iterũ regem consalutari fecit. Ita factum est vt murato reipublicæ statu regia dominatio introduceretur. Sub Moyse enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim annis populus sine summo magistratu vixit: deinde rursum ad pristinam regiminis formã redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicẽ constituendo. quam ob rem totum hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta priusquam comitia dissoluerentur sic est allocutus populum: Adiuro vos per maximũ Deum, qui vobis optimos illos fratres Moysem & Aaronẽ misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit: vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, libere dicatis, nunquid cõtra ius & æquum fecerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquã gratiam. Coarguite me si cuius vitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cùm tamen huiusmodi munuscula quæ in quotidianũ victum cedunt, ab vltro dantibus sumere, vitio verti non soleat: aut si cuius iumẽto ad meas necessitates vsus sum. in his & similibus si quẽ offendi, nunc rege præsente dicite. Acclamatum est vno ore, nihil tale eum fecisse, sed sancte & iuste principatum gessisse. Tum ille, Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at ego habeo nonnihil quod cõquerar, si vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certe hoc facto valde offendistis, quòd alium regem poposcistis. 1.Reg.7 oportebat enim vos meminisse, quòd auus vester Iacobus, LXX. solis hominibus vestri generis comitatus, fame coactus in Ægyptũ deuenit. Cúmq; ibi in multa milia propagata esset eius progenies, eáq; graui & contumeliosa seruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus vestris patribus, absque vllo rege Deus tantam multitudinem eripuit, missis in hoc Moyse & Aarone fratribus: II qui vos in hanc terram induxerunt, quam nunc possidetis. & tamen post talia beneficia non semel prodidistis verã pietatẽ ac religionem. Nihilominus subiugaros ab hostibus liberauit, dum eius ope vicistis primũ Assyriorum potentiã, deinde Ammanitarum ac Moabitarũ, & postremo Palæstinos. atque hæc omnia confecistis non regũ auspiciis, sed ductu Iaphthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia vos impulit, vt detrectantes imperium Dei, sub rege esse malletis? Gessi tamen vobis morẽ, eo declarato, quẽ ipse elegit. Vt autem manifeste sciatis Deum vobis iratum, nec ei placere in regnũ versam vestram rempublicam, dabo euidens signum diuinitus. Qualem enim nunquã quisquã æstatis medio vidit in hac regione tempestatẽ, talem nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem astruat. Vix ea fatus erat, cùm tanta vis tonitruum ac fulgurũ & grandinis ingruit, vt attoniti extremáq; timentes faterẽtur se peccasse, & per inscitiam in hunc errorem prolapsos, rogarẽntq; prophetam vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodũ aliorũ antea, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturũ se pro eis Deum, & exoraturum: simúlq; consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuo studerẽt, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates ob neglectum virtutis incidissent. meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Moysem latarum, si caram haberent vel suam ipsorum vel regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prędixit grauem vltionem tam ipsis quàm regi non defore. atque ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur. *Cap. VII.*

VI 1.Reg.13 Ex autem delectu habito, conscriptísque tribus milibus, duo milia sibi voluit esse satellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse iussit, quem misit in Gabam. ille verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum nõ longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportu

portunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quàobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt verò audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta milia peditũ, curruum triginta milia, equitum sex milia: & casttametati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionem, edicit vt qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potentiam, & negans tales esse vt timeri debeant. sed vbi certo compertum est maximũ esse hostiũ numerum, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas ac loca subterranea se abdunt, plutes verò vltra Iordanem fugiunt, quæ tegio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatut. Saulus autẽ accersit prophetã, vt de cõmuni consilio res geratut. Ille renunciat, debere eum eodem loco manentẽ comparare victimas: se enim post septẽ dies venturũ, vt immolatis sabbato victimis, cum hoste prœlio decernatur. at ille expectauit quidem quantũ propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cùm enim cunctari prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cúmq; nunciatum esset prophetã aduentare, honoris causa obuiam ei prodiit. Ille male factũ dixit, quòd neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia quæ Dei voluntate facienda erant pto populo temere occupasset. Saulo verò excusante, expectasse se ad statutũ dierum numerum: sed cum milites audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogente propetasse ad sacrificium: Consultius, inquit, propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatẽ regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus regis facto domũ est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea tegio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariam exercitu, pet totidem vias regionẽ Hebræorum ingressi omnia populabantut, spectante Saulo rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis pontificis posteris, & videntes suorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt 1.Reg.14 clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerum ad hostem aggrediendum. Si nos, inquit, viderint, iusserintq; ascendere, omen victoriæ accipiendum est. quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cúmq; propius ad hostilia castra accederent apparente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupide arripiens, vt indubitatũ omen victoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo cõspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes propter situm incustoditam, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostem. aggressiq; sopitos viginti ex his interfecerunt. & totum exercitum stupore ac consternatione repleuerunt, vt abiectis armis in fugam se darent. plerique verò non noscitantes inter se, quòd ex multis gentibus conflati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant: & cùm non putarent duos tantum Hebræos in castra penetrasse, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipsi ruebant, aut vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur.

VII Cúmque renunciatum esset regi per speculatores tumultum

esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è suis abesset: & audito filium cum armigero abesse, iubet pontificem sumpto sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo respondente victoriam Deum & hostium cladem promittere: ducit militem in Palæstinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipsos inter se depugnantes. quo audito, qui antè in speluncas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpentes militibus Sauli se agglomerant. iámque ad decem millia creuerant, hostémque tota ea regione palantem insectabantur. ibi rex siue nimio gaudio parum sui compos, quòd difficile sit eximiam felicitatē moderato animo ferre, siue per inscitiam, dignū quiddam reprehensione admisit. Volens enim meritas pœnas à Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicunque intermissa cæde ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras insequendi & cædendi finē facere. Paulo pòst cùm delati essent ad quandam syluam Ephraimiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudierat patris imprecationes, eásque consensu populi ratas habitas, fauum fortè nactus expressum inde mel edebat: & monitus quòd pater addiris execrationibus interdixisset ne quisquam cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recreauissent, & longe plures assecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaque cæsis Palæstinorum multis milibus, sub vesperam demum eorū castra diripiunt: & inter cæteram prædam magna pecudū copia reperta mactant, carnibúsque nondum à cruore purgatis vescuntur: quod è vestigio regi à scribis renūciatum est, vulgus militum in Deum peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum grande in medium prouolui: edicitque vt super illud pecudes iugulent, néve carnes cum sanguine comedant: quia factum hoc Deo displicet. cui edicto cùm omnes parerent, statuit ibi altare, & impositis victimis holocautoma Deo incēdit: idque altare omnium primū à Saulo extructum est, cúmque eadem nocte priusquā vires & animos resumerent, hostium reliquias vellet conficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ se ferens alacritatem, accito pontifice iubet eum diuinam super hoc voluntatē quærere, an sibi reliquum hostilē exercitum delere permittatur. Pontifice verò negante Deum responsum velle reddere: Nō temere est, inquit rex, hoc Dei silentium, qui antehac vltro solebat quid facto esset opus consulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quòd etiā si filius meus Ionathas peccatum id commisisset, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non secus quàm si de quouis nihil ad cognationem meam pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamāte multitudine vt hoc faciat, vniuersos cōfestim in vnum locum statuit: & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit. cúmque sors Ionatham indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus verò iurat se eum occisurum, pluris quàm genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Liberet enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit. maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationem flexa est, iurántque non laturos se vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt vt ipsum immunem à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinósque & Idumæos ac Amalecitas, & regem Obæ multas res gessit prospere. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarū imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuere Abeliæ filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res adfelicem statum perduxerit, & potentiam eorum intantum

auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenque in suum deligebat satellitium.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VIII.

AMVEL autem ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cõmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatum, atque ideo par esse vt ei morē gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem & regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mãdata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerunt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam quam nunc tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sæuiréque in omnem sexum ac ætatem, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas rependere: ac ne iumētis quidem aliisq; pecudibus parcere, aut inde quicquã prędæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Moysis præceptum Amalecitarum nomen è rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quàm celerrime mãdata exsequeretur, confestim omnes vndique copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absque tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit: quę tribus ex suo tantũ delectu prębuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis incidias circa torrentem disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiam per vias circumuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fugam versos non prius persequi destitit, quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita vt diuinitus prædictum fuerat successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, siti aliisq; modis cùm expugnasset, vsque ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quòd in hostem sæuiret, deinde quòd iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autem regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam quàm Dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus. & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis, pecunias etiam cæteràsque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus à Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsque ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus vastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, vt secederent, néve res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cum Raguele Moysis socero intercedebat. VIII 1. Reg. 15

Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermissum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguem obseruata, lætus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est quòd regi erat parcitum, & quòd populus pecudes in prædam verterat, cùm ipse neutrum permisisset. Iniquum erat cuius ope victoria contigisset, eius mandata contemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malit quicquid ipsi visum fuerit facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fusis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus veniam regi non annuit, quòd non placeret, peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quàm ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: IX

gentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tum agentē, proficiscitur. hunc quàm primum rex vidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere Deo pro victoria: omniáq; iuxta volūtatē eius esse peracta. Tum Samuel: Quî fit igitur quod voces iumentorum & pecudum in castris audio? Respondit rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum regē, de quo ex prophetæ consilio se decreturum. Ad hæc propheta respondit, non sacrificiis delectari Deum, sed viris bonis ac iustis. hos autem esse qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihílque à se recte fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere non in nō sacrificando, sed in non obediēdo: & qui non obediunt, vnicúmq; hoc & verum sacrificium non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argentóve fabricata vel postulare vel admittere: sed auersari hæc vt malitiæ magis quàm pietatis argumēta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallēt quàm inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab his requirere. quòd si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocūque alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturū sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idem esse putas, perire, & immolari Deo? Quapropter expectabis amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis mandata eius neglexisti. Saulus autem fassus est se peccasse & male fecisse, quòd verbis prophetæ non paruisset: metu tamen coactum se id fecisse, quòd non auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabátque vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incœpit.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert. *Cap. IX.*

TVM Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento. cúmq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum: Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili: Saulus fatebatur Deum sibi merito infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabátq; saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & vnà cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum. qui cùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à propheta: Quemadmodum tu multis Hebrçorū matribus cæsis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas: iussítq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramatham.

X Rex verò tum demum sentiens in quæ mala offenso Deo peruenisset, ad Gaba
1.Reg.16 regiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in prophetæ conspectum venit. Samueli verò vicem eius moleste ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque propheta diceret vereri se, ne si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: visóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturum. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus

miratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadem spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietatéque ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: móxque & alij quinq; adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoque visis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quòd nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos prætereà liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum propheta ad patrem versus submissa voce, Hic est, inquit, quem regnare Deo visum est, & cum dicto accũbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipítque vt iustitiam colat, & operam det ne vnquam à mandatis Dei discedat: Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturã: Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscunque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignémque inde gloriam tam sibi paraturũ quàm posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur: monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmque rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema vidisse filium Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciántque patri, regem audita adolescentis tam forma quàm virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium regi misit. Cúmque venisset, confestim à rege admodum læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad cinnyram accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos. Cap. X.

XI. 1.Reg.17.

ALIQVANTO autem pòst Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecum oppida metantur. nec Saulus cũctatus ducto in hostem exercitu effecit, vt prioribus castris relictis in munitiorem quẽdam collem è regione Israelitarum Palæstini se conferrent, valle quadam inter vtrosque intercedente. In hanc è castris hostium descendit Gittæus Goliathus, vir prodigiosa statura: quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinque milia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ. prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorum siclorum ferro cuspidatam. ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cùm inter vtranque aciem constitisset, immani voce sublata: Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem Martis aleam vos subire? Date mihi aduersarium, & duorum periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiãt. præstat enim vnum aliquem,

quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens eisdem verbis est vsus: atque ita per quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionibus non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu: qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebantur, isque ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortè tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisque barbari conuiciis grauiter cõmotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quàm ætatem eius deceat ferocientem, addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primum reuertatur. reuersus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, rex cur abiiciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam: tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescente magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere: Non est, inquit, quod dubites: nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram in me impetum vertentem cauda correptam, sóloque afflictam occidi: neque mitius tractaui vrsum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cùm in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cæleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, vt rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio simúlque ense ac galea. Tum Dauid qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiẽs: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere. & cum dicto arma deponit, baculúmque tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hũc apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibúsque pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discent omnes quòd Deus curam Hebræorum habet, eiúsque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

Singulare certamen Dauidis & Goliathi, sequutáque Palæstinorum clades.
Caput XI.

VIC Dauid impigre occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducens: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnum lapidem, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit victor alacris, & quòd ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantúmque in eo momenti fuit, vt è vestigio Palæstini terga verterent.

verterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes, vsque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntque Palæstinorum triginta milia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit.

1.Reg.18. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimum occasione. Cùm enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperãdum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati consultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunque mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrem quidem latere id posset. Nactum enim se ampliorem insidiarum tendendarum occasionẽ putans, renunciantibus puellæ amorem, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam. Promitto, inquit, filiæ coniugium, si sexcenta hostium capita afferat. *2.Reg.17.* Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturum, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & commodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentẽ pertentarent, quomodo erga puellæ coniugium sit affectus. Qui cùm indicassent ei, quòd ob gratiam qua cùm apud regem tum apud populum polleret, Saulus generũ sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certe non item, qui conscius mihi sum quàm plebeiis ortus sim natalibus. Quo renunciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat. hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generũ, fortitudine aliisq; virtutibus præcellentem, quales in ipso iam cõperi. poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argẽtum quod è paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gentis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum non vulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans syncere à rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exequenda properat: & hîc quoque vt in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum victoriæ ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

Caput XII.

1.Reg.19. AVLVS autem non valens tergiuersari, quòd turpe duceret vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham.

XII. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsque necis Ionatham filium cum domesticorum fidissimis ministros esse voluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quòd non solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat: simúlque consulit, vt saluti suæ mature fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo

appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optime & de republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, seque quàm primum è conspectu regis subtraxit.

Quòd rex Dauidi necem sit molitus. *Cap. XIII.*

SEquenti autem die Ionathas patrem accedens, cùm hilarem ac lubentem eum offendisset, cœpit de Dauide verba facere. Pater, inquit, quàanam in re vel magna vel parua læsus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorũ: quique quadraginta dierum ignominia populum Hebræum vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idem postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit. quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans fine re flecti ad mitiora, néve sæuias in virum primùm optime de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo misere vexatum pristinæ sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm salutem ipsius cupere: reductúmque in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum quemadmodum antè obiret.

Quomodo Dauid aliquoties insidias regis ægre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuit. *Cap. XIIII.*

PEr idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuique victor magna eorum strage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo vt sperabat, vtq; post rem feliciter administratam excipi oportebat: sed successu mœstus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cùmque rursum intemperiis vt ante agitaretur, accitum in cubiculum in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exequente, spiculum in eum iaculatus est. quod cùm Dauid flexu corporis declinasset, domum refugit, ibique per totam eam diem mansit. Noctu verò misit rex qui vsq; mane ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia dãnaret. Melcha autẽ eius vxor & regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quanto is in periculo esset, ipsáque vnà cum eo renunciãs, quo sine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dum per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutẽ longiores faciat. alioqui scito quòd si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis fune per fenestrã demissum periculo exemit. deinde parato lecto tanquam ægrotandi, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculóq; venientibus, quos pater ad Dauidẽ miserat, ostendit lectũ opertum, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri viderent, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totam noctem inquietã eum exegisse. Quod vbi renunciatũ est regi, ea nocte in aduersam valetudinẽ incidisse, iubet sic vt erat eum afferri. omnino enim illi moriendum esse. qui cùm reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tandẽ deprehendissent, rem totã ad regem deferunt. & cùm pater expostularet quòd inimicũ sibi eripuisset, excusationem verisimilem commenta est. Ait illum mortẽ sibi ni pareret ac adiutaret comminatum: itaq; venia se dignam quæ hoc non sponte fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi cariorẽ esse vitam filiæ, quàm inimici interitum. atq; ita veniam consequitur. Dauid autem fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eique rem omnẽ quo erga se animo rex esset indicat, & quàm minimum abfuerit

quin

quin spiculo ab eo traiectus fuerit:idque cùm neque regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuide se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset. atq; hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibíque aliquandiu cum eo habitauit. Vt verò nunciatum est regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, offendunt eum in cœtu prophetarum: móxque eodem spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit. cúmque tertij quoque prophetico spiritu corriperentur: tandem iræ impotens ipse eò properat. iamque non longe ab eo loco remotus, prius quàm in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulò pòst ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidiis conquerens, quòd se nihil tale meritum totis viribus opprimere cuperet. Ille verò rogabat ne vel ipse hoc temere suspicaretur, vel aliis fortè suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri. alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat. Contrà Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere. obtestabatúrque vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quàm contemptis eius verbis tanquam vanis tum demum fidem habere, posteaquam extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso nō communicare, quòd non ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quòd iam persuasus esset, percontatus est quánam in re posset illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quòd bene mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solenne regis conuiuium, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbem in agro clam te præstolabor. tu verò cùm requisiuerit me, dic profectum in patriam Bethlema, vt intersim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quòd si vt mos est de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentum. indicabísque mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq; nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniurium censes, nihil expectatis eius iussis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturum se postulata promisit: & si quid patrem male de ipso cogitare deprehenderit, indicaturum. & quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuum iureiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quàm late vides implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mētem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatem scrutari desistam quàm compertum habuero ecquid latentis odij aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicum, siue infensum, cōfestim tibi significabo. Nouit Deus quòd ipsum tibi perpetuo propitium precor, vtq; semper tuas res prosperet, quemadmodum & nunc facit, & posthac facturus est. & siue pater meus siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus: & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo vēturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerum referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendum. quòd si contrarium me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectum existima. vtcunq; tamen ceciderit, ego dabo operam ne quid tibi secus quàm velimus accidat. Tu cùm lætiora tempora venerint, fac memor sis horū, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutū locū proficiscitur. Sequēti verò die qua fuit

1.Reg.20.

Iudæ se cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postquam ad Saulum delatum est, Dauidem eum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metũ ac perturbationẽ regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinẽ, aliquid magnũ moliturũ suspicabatur, quod rebus regis aut periculũ, aut certe difficultatis ac laboris plurimũ afferret. conuocatisq; amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbẽ Gabam, sedens in loco cui nomen Aroum, adstante honoratissimo quoq; & toto satellitio, sic eos est affatus: Viri contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio expectetis. scio enim vos omnes in illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. non enim me latent clandestina inter illum & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti quò res euasura sit expectatis. Post hæc regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit, vidisse se Dauidem in Noab oppido, quò cùm ad pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculũ accepisse, adiutúmq; cõmeatu & gladio Goliathi armatũ, quò volebat deductũ esse. Accitus est mox eum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium quo familiã meã prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere fassus est hęc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi regi. Excepi, inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, & quod maius est generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac nõ potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; sæpenumero. Cúmq; se diceret à te missum ad arduum negocium propetare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidẽ moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicũ enim ac generum & tribunum tuum collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidem habere noluit, quòd plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaq; eiseumdatum armatis eum tota familia iubet contrucidari. cúmq; illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrũ eam cædem perpetrare mandauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. móxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum, qui contrucidatis ad vnum habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flammis eam deleuerunt: ex qua clade vnicus tantum Achimelechi filius, nomine Abiatharus ser- IX
uatus est: idq; totum iuxta oraculum Dei Eli pontifici olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriam ac alumnam sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirúmq; quoddam iustitiæ studium præ se ferunt: quin & pietatem interea colunt, Deúmq; omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habẽt. sed simul atq; ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouáque persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinatúmque æque ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cùm ad superandam inuidiam maxime illis opus est pietate & iustitia, eúmque omnes eorum non actiones solum, verumetiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ,

positæ, tum maxime tanquã aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatẽ eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanẽ metum, aut odiũ vel fauorẽ irritationabilem decernunt, id tum hominibus ratũ, tum Deo quoq; ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non cõsiderantes quã meritò, tanrúmq; temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestũ exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitum, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratum rex Hebræorũ creatus, propter suspectum Achimelechum trecẽtos sacerdotes & prophetas interfecit: cæsósq; excidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum sacerdotibus sacrísque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus autẽ Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc præsagiuisse dicebat, cùm illic Doecum videret: faciléque suspicatũ, calumniam pontifici apud regem struendam: ægerriméque ferebat quòd ipse tanti mali occasionem præbuisset. simúlque iussit, vt apud se maneret, quod nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idem tempus cùm indicatũ esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eúmq;
1.Reg.23 quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prędásque ex hostico egit, & Cillanis prędsidio fuit dum fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc mature Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri nõ potuit quin late propagata ad regias quoq; aures permanaret, nõ fine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lętus rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia conclusisse, & diuinitus hanc occasionẽ opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam propere circumuẽtam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira regis se redimant, relicta vrbe in desertum se cum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionem eam omisit. Dauid verò ex deserto in Cænam locum agri Zipheni secum suis transtulit: quò etiam Ionathas regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabatúrq; eum vt bene speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere ociosis contingere. Renouatísque fœderibus & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additísque diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse verò domum suam repetiit. Zipheni verò gratiam regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebantúrq; suam operam, vt in manus regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquuum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratiísque actis quòd inimicum sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurum, pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnésque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturũ. Atque ita Zipheni duces se regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conando vt in potestatem redactum regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cùm nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virum pium & præter ius ad mortẽ quæsitum, regi se tradituros erant polliciti. Dauid enim cognita eorum malicia, simulq; regis aduentu, relictis locorum angustiis in quibus tum versabatur,

batur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundum quòd superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurúmq; erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi rex trepidis nunciis reuocatus esset, qui Palęstinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrísq; suis quo minus vastarentur opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid pręter omnium opinionem seruatus ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autẽ post reiectos Palęstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: móxque assumptis tribus armatorum milibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locũ indicatum duxit. 1. Reg. 24
cúmq; non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum sua cohorte delitescebat: in cámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cùm eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionẽ tot ærumnas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniã tantum regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertum progressus regẽ inclamat, & cùm ad agnitam vocẽ se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quàm iniquum est rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentẽ, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes num temere illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mẽtem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt, vt nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. Annon vides vanissimam esse tuam opinionẽ, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæq; in primis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædẽ expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus siuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simulq; pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certe ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabítque vter nostrum ęquioribus moribus sit præditus. Tum Saulus demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémque gemitum referente Dauide, rex se iustius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contra tibi multarum calamitatũ autor. Et nunc quoq; declarasti te à priscorum æquitate non degenerẽ, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaque hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentẽ concessuram. quamobrem postulo vt iureiurãdo fidem mihi facias, te rerum potitũ obliuioni iniurias meas traditurũ, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque ita regem in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, viri qui suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustreq; virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnẽ iustitiã ac bonitatẽ à natura cõpositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis pontificis obitum primũ solus annis duodecim, deinde Saule regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hæc vt dixi tempora inciderunt. In locis autẽ in quibus tum Dauid versabatur erat Ziphenus quidam in oppido Emma, vir locuples & multorũ gregum dominus. habebat enim

in pascuis ouium tria milia, & capras mille: & ab his Dauid omnem iniuriam abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate vel egestate, vel latendi spe impulsi quicquam violarent, sed pluris iustitiã facerent, & Dei voluntatem, cui nunquã placuerunt qui in alienas res manus auidè inijcerent. in hac disciplina suos continebat, putans se in hominem probum & sua beneuolẽtia dignum hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomen) homo erat agrestis & malis moribus prædicus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentẽ decẽ è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatẽ ominarentur: simulq; rogarent vt è facultatibus suis aliquid cõmunicaret, cùm è pastoribus intelligere posśit, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri posśint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hæc postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percontatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filium, Nune, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se gerunt. Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorum relictis (iam enim sexcentorum manum coegerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiam eius & omnes opes esset euersurus. Neque enim se tam ægrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, quàm quòd vltro conuicijs se impeteret, nulla vnquã affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suam, illius vxorem venit, nuncians quòd Dauid à marito eius modicum quiddã postulãs non solum nihil impetrauerit sed conuicijs etiam non ferendis sit appetitus, cùm tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eámq; insolentiã domini posse illi magnã aliquam calamitatem afferre. Hoc audito Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis aliquammultis asinis, & varijs xenijs in sarcinas congestis, inscio marito & per temulentiã sopito, ad Dauidẽ properat: eique in vallis cuiusdam descensu contra Nabalum armatorũ agmen ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare vidit, de iumento desiliit, & prona in faciem adorabũda deprecata est ne verbis Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua vocatur insipiens. Excusabátq; se neminem eorum vidisse, qui ad maritũ missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permanseris, ipse pro te pœnas ab his qui te læserunt exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortuniũ, inimicorum tuorum cõtingat capitibus. Tu verò propicius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum cui fata regnum destinauerunt. Ille verò muneribus acceptis: Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui crastinam diem non videres. iuraui enim me hac nocte domum vestrã subuersurũ, & neminẽ superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meósque cõtumeliosi nunc verò Deus tibi in mentẽ immisit, vt maturè occurrens furorem meum delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnã tamen nõ euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hæc locutus mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum ęqualibus compotantem, iámq; vino grauem, ideóq; tum nihil eorum quę gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in tantum mœrorem cum coniecit, vt toto corpore sideratus decima pòst die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat: Atque hoc quoq; exemplo didicit, neminẽ scelestum vindictam Dei posse euadere. nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis quod illis dignum est rependi. Móxque misśis ad vxorẽ eius nunciis, acciuit eam in legitimum thorum coniugem sibi inducturus. quæ præfata prius se indignam vt vel pedes eius contingeret, cum omni tamen suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam

bonósq;

bonósque mores,tum propter eximiam formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antè cõingẽ,ex Abesaro oppido oriundã. Nam Melcham Sauli filiã prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit,in oppido Gethla habitãti. Nec ita multo pòst 2.Reg. Ziphenorum quidam renunciauit Saulo , Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare , posse eum comprehendi . at ille cum tribus milibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castrametatus est in quodam loco, cui nomen Sicella. Dauid autẽ cognito quòd rex contra se cum armis veniret , speculatoribus missis iussit vt se certiorẽ facerent, quónam vsque processisset : cúmq; audisset eum esse apud Sicellam,noctu ignaris suis omnibus,duobus tantũ comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio,& Achimelecho Chetteo,in castra hostiũ penetrat. Dormientéq; Saulo & circũ eum satellitio,simúlq; imperatore copiarum Abenero,in tentoriũ regium insinuatus, neq; regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit,neque Abisæum accensum ad facinus permisit : sed cohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere,quãtumuis malum : eius enim esse in eum vindicare,qui regnum dedisset. vtq; aliquod signum esset,quòd nactus potestatẽ regis opprimendi, non esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant , nemine sentiente castra exiuit , intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus,partim nocturnis tenebris , partim audacia propria fretus . transgressúsque torrentem,& cõscenso montis vertice vnde facile poterat exaudiri,inclamatis Sauli militibus & imperatore eorũ Abenero è somno eos excitat. & cùm imperator nominatim appellatus sciataretur quisnam esset qui se vocaret, sic respõdit: Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed quî factum est vt tu vir tantus & inter amicos regios maxime honoratus,tam negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curã saluris eius gerere? Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clàm in castra regia subrepentes nõ sensistis. Vide igitur quónam deuenerit spiculũ regium , & aquæ lecythus : & disce quantũ flagitiũ sit cõmissum. Saulus autem agnita Dauidis voce,& cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit , cùm id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est. hortabatúrq; vt bono esset animo ,nihílq; mali in posterũ timens,ad proprias ædes reuerteretur. Cõpertum enim habere , non sibiipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorem suum,hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ,in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductũ , amicorúmq; consuetudine orbatũ persequi nõ desistere. illum verò pro hostili insectatione salutẽ sibi reponere. Tum Dauid iussit vt mitteret qui & spiculum & lecythum reportarent,hoc attestatus,quòd Deus futurus esset vtriusq; naturæ & morũ ac gestorum iudex, cui notũ esset , quòd ea quoque die pepercisset inimico,quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus,retro in regiam se recepit. Cæterum Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandẽ cõprehenderetur,cõsul- 1.Reg.27 tius putauit in Palæstinam transire,& illic degere : quod cùm cæteris quoque visum esset,vnà cum sexcentorũ manu ad Anchũ se contulit regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus : vbi domicilio accepto à rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit cõtra eum aut proficisci aut militem mittere , videns id sibi iam bis male cessisse , minimúmq; abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere,sed petiit à rege vt ad pristinã erga se hospitalitatem hoc quoque adiiceret,& agri partẽ ad incolendũ ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando onerosus Gittensibus videatur . annuit eius precibus rex , & vicum quendã nomine Sicellam ei donauit , quam Dauid postea regnũ adeptus adeò dilexit , vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit : qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Sicellam vixit, fuerunt mẽses quatuor, additis viginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinę gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat , magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat, veritus ne horum indicio res ad Anchum regem

regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad regem solebat. quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, regi facile persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum

XIIII

1. Reg. 28

in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis sociis die ad conueniendum in Rengam, vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, rex contrà quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit. *Cap. XV.*

AVLVS autẽ è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterósque similis vanitatis homines eiecerat, solis prophetis retẽtis: cúmq; audisset Palæstinos Sonnã vsq; vrbẽ progressos castra ibi metatos, & ipse cũ suis copiis illuc occurrit: & iuxta montẽ quen dam Gelboe dictum castra è regione hostium posuit. vbi non mediocris trepidatio illum incessit, reputantẽ hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua de re solicitus ad oraculũ Dei cõfugit, euentũ prælij sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit, præsagiẽs cladẽ imminere, posteaquã Deus præter solitum auxiliatricẽ manũ subtraheret. quæri nihilominus imperat mulierculã quãpiã ventriloquã, & manes elicere callentem, quo vel sic rerũ euentũ prænosceret. nã ventriloquorum genus euocatis defunctorũ animabus per eas futura sciscitantibus prędicũt. cúmq; indicio cuiusdã familiaris sui cõperisset esse talẽ mulierculã in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptísq; duobus fidissimis famulis ad Endorũ & mulierẽ fatidicã proficiscitur: rogátq; eam vt diuinet, educátq; ad superos animã viri cuius ipse voluerit. illa autẽ repugnãte & negante se edictũ regis contempturã, qui hoc diuinaculorũ genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quo deprehẽsa veritas artes attrectarę ad suppliciũ raperetur: iurauit neminẽ hoc resciturũ, neq; se responsum cũ aliis communicaturũ, sed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurãdo persuasa est nõ timere, iussit eam Samuelis animã excitare. quæ cùm nesciret quisnã fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conspectum veniẽte, mulier speciei viri diuina & venerãda perterrita ac stupefacta, versa ad regẽ, nónne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentẽ virum diuina quadam specie præditũ. percontãte deinde qua effigie quóve habitu esset ac ætate, ait senẽ esse venerandũ, habitu sacerdotali amictũ. Agnouit rex Samuelẽ esse, & procidẽs adoratione salutauit. anima autẽ Samuelis interrogãte quã ob causam elici ac suis moueri sedibus iussisset, necessitate se huc adactũ conquestus est. imminere enim grauẽ hostiũ exercitũ, & se inopẽ esse consilij destitutũ à Deo, neque per vates, neq; per somniorum visiones futuras præsignare dignãte. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel verò adesse iam regi extremũ vitæ diẽ præuidẽs, superuacaneũ respõdit ex ipso futura scitari, cùm à Deo destitutũ se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate bellũ ex sententia cõficiat. te verò & principatũ & vitam simul amittere, eo quòd in bello quod cõtra Amalecitas gessisti obediẽs Deo nõ fueris, & quę tibi per me etiã tum viuum mãdauit neglexeris. Scito igitur & exercitũ tuũ ab hoste profligandũ, & te vnà cũ filiis in prælio cadentẽ cras mecũ futurũ. His auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humũ collapsus est, siue ob subitaneã tristitiã viribus deficientibus, siue ob inediam, quòd ea nocte ac pręterita die corpus cibo recurare neglexisset, tandẽ cũ ægrè ad se ipsum redisset, mulier vrgebat eũ vt cibũ sumeret, hãc gratiã ab ipso reposcẽs officij,

quod

quod per interdictas artes non sine suo periculo poscenti præstiterat, priusquam sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret. resistētem verò & cibum omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur. cúmque vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à rege artem exercere vetita qua victum parare assueuerat, hominem nūquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & cōsolata ad fastiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem regis captans, quæ iamiam moriturum præsciebat: cùm tamen homines natura ita comparati simus, vt tum demum officiosos esse libeat: quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurum speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quàm in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cùm populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam regibus gentium, quàm ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contemptis periculis atque etiam certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciam opportunè Sauli Hebræorum regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc modo regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totáque familia periculo se obiiciens, pulchrum existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatem assumere, potius quàm superstites relinquere, incertum qualésnam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verè iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimoniū ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatísque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis aliísque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorúmque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius vti? contrà nihil lætum sperantem, & præscium quòd necesse sit in pugna cadere, & intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id verò generosi & fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus. qui exemplo est omnibus veræ gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi si quando vsus veniat proponant: in primis autem regibus, quibus propter fortunæ sublimitatē adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis nō excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere: verùm ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque *1.Reg.19.* per singulas gentes ac regna & satrapias habito, nouissimus venit cum suo milite rex Anchus, quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte, quem vbi viderunt Palæstinorum duces, percontabantur regem vndénam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat, vtq; de Saule vindictam sumat, in auxilium venisse. at illis non probabatur, quòd veterem hostem in auxilium acciuisset: suadebántq; vt eum retrò

remitteret, ne fortè cladem aliquam ipsis afferat. facile enim habitutum occasionem reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendum esse in futurum, Dauidémque cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendum. Hunc enim esse illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæstinorum millia deleuisset. Visum est regi quoque Gittæ rectè illos monere: móxque accito Dauide: Equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens socium huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confestim agrum quem tibi donaui repete, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palæstinorum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, prædáque tam inde quàm ex vicinis Palæstinorum agris abacta, in suam regionem reuertebatur. Dauid autem vicum suum vastarum inueniés, omnibúsque direptis vtramque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonum vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit vestimenta sua: & adeo huic calamitati succubuit, vt non prius flere ac lamentari suam & suorum vicem desineret, quàm lacrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quòd in ipsum causam tanti mali reijcerent. Postquam autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit pontificem Abiatharum vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecuto Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. pontifice verò iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit. cúmque ad torrentem quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem, iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatum, rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quòd propter languorem non posset agmen consequi eorum qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex improuiso irruens, magnam eorum stragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac compotationibus intenti, facile ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio vsque ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægre quadringenti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterũ præda omnis est recepta, vxorésque tam ipsius quàm Dauidis cõmilitonum. Remeantes autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partem admittere, quòd per ignauiã in persequendo hoste delassati fuissent, aiebantque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptísque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cùm reliqui impedimenta interim asseruauerint. ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiam sunt versati. Reuersus deinde Sicellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sicellã & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi, & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inulti caderent, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuertetũt: & circunuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum

1.Reg.13.

rum

rum edita postremo & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt. ipse verò post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec

sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerum vt se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem fieret. quod cùm amiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eum incubuit. & cùm deficiẽtibus viribus traiicere se non posset, circunspiciens iuuenem proximum rogat, quísnam esset: auditóque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit. pari modo & vniuersum eius satellium vnà cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebręis qui vallem vltra Iordanem sitam habitant, quíque campestres vrbes tenent, quòd Saulus rex cum filiis & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: quæ Palæstini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die verò quæ prælium proximè consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorúmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt: porrò corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quę nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabissa vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediuntur (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabisseni autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, vrbem quoque pontificalem subuertit. Regnauítque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem vnius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet. Caput I.

2. Reg. 1.

HOc prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius reditum die, elapsus è prelio Sauli interfector, scissa veste, capútque sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: adorátoque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper rege cum filiis posteam pugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis visa, cùm fortè in fugientem cum suis regem incidisset, quem à se rogatu ipsius cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium veniret: cùm enim in gladiū incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerū interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimētum, & in fletu ac lamentis totam diem cū amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulū Ionathas Sauli filius fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quàuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitū, verumetiam interfectorē illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quòd ipse sui accusator extiterit, regis cædē professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit. prætereà lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathę composuit, quæ in hodiernum
2. Reg. 2. vsque diem leguntur. His extremis officiis honorato rege, luctúque finito, consuluit Deum per prophetam, quámnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi cōcederet. cúmque responsum esset Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: móxque tota tribus ad eum locum confluens, regem eum communi suffragio declarauit. Audito deinde quòd Saulum cum filiis Iabiseni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referēdam suo nomine pollicerētur, simúlque nuntiarent, quòd Iudæ tribus regem se consalutasset. Interea Sauli copiarum præfectus Abenerus filius Neri, vir strenuus, & ad magnas res obeūdas natus, quàm primum cognouit cecidisse regem & Ionatham, aliósque duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Iebosthum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi regem eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiámque ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur castrum. inde profectus est cum delectissimo milite, vt prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secum fratres, Abisæum & Asaelem, vniuersúmque Dauidis exercitū ducens: & cùm circa quēdam fonticulū apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmq; Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter vtramque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: cōprehensisq; aduersariorū capitibus, latera & illa feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiā conflixerūt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum hærens hortabatur

batur suos vt ne defatigarentur:idémque etiam fratres eius faciebant,præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solùm cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus. is tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus,& impetum eius frustrari volens,primum vnius militis armatura cum eo depasci voluit,vt persequi desineret.deinde rogabat ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto, in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmque ille his verbis nihil moueretur,sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti letale vulnus infligit,vt in vestigio concideret.qui verò cum eo Abenerum insectabantur, postquam ad locum in quo Asael iacebat peruenerūt, obliti amplioris persecutionis circū cadauer constiterunt. Ioabus autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti,incitatiq; ira extincti fratris,mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum,& vsq; locum qui ab aquæ ductu nomē accepit. hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui cùm exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire:culpā enim penes fratrem eius Asaelem esse,quòd monitus ab insequēdo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non male admonere:móxque Ioabus dato receptui signo suos cohibuit:& in eo loco castris positis pernoctauit. Abenerus verò cōtinuato per totam noctem innere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est.ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta:ex Dauidis nouemdecim, prætérque Asael:cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patriis monumentis intulissent, ad regem suum in Hebronem sunt reuersi.Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initium,quod aliquandiu durauit,sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent,contrà eorum qui sub Sauli filij degebant imperio,indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidē vxoribus suscepit,quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Gessirorum,nomine Abesalō. Quartus Adonias ex vxore Angite susceptus.quintum verò & sextum Gethesam & Galam nominauit.Porrò post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum monumentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens,& ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio cōtinebat, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cum cōcubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur:minatus est se regnū ad Dauidem translaturum,& declaraturum quòd Iebosthus non tam propria virtute aut prudētia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eam diē fide. móxq; misit in Hebronē ad Dauidem, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione vt inter præcipuos regis amicos reciperetur,si populo ad defectionem à filio Sauli concitato,efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis rex agnosceretur. Qui cùm vehementer hoc nuncio lætus conditionem accepisset, & quo magis ratum esset fœdus,postulasset vt Melcholen vxorem ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Phelniæ coniugio, adiuuante etiam Iebostho. nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui.deinde conuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos.remoratū se quidem illos quo minus relicto Iebostho ad Dauidem desciscerent:nunc autem libenter se hoc illis permissurum, quādoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis regem diuino iudicio designatum esse. eundémque vatem præcecinisse, quòd huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum apertè studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quòd ex hac tribu esset Iebosthi satellitium. ad quos quum eadem verba fecisset,

2. Reg. 3.

ac ne illos quidem reniti animaduertisset, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm alij fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quòd ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo antè abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, autor illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calumniis eum aggressus, persuadere conatur regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent, & accersirent eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddam maximè ad rem pertinens illi significare omisisset. Abenerus autem postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira xx. stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptum summam beneuolentiam præ se ferens (vt sæpe fit cùm ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductum in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionem fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat. re autem vera quòd miserè timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè videre licet, quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volunt. Nam & dum cupitis potiri properant, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bonis excidere. ideóque plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid audita Abeneri nece vehementer indoluit, sublatáque ad cælum dextera magna voce protestatus est quòd nec iubente se nec conscio cædes eà fuerit commissa. ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum, edixítque vt totus populus defleret ac lugeret, virum & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel beneuolentiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum, quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit, quin & magnificè apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeóque grauiter Abeneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiunium vsque ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrem ipsi gratiam apud multitudinem conciliauit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorem & seruatam ad vltimum fidem

fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquando neglectæ & ignominiosæ sepulturæ tradidisset: tum considerantes pro se quisque egregiã regis benignitatem, eadem sibi quoque ab illo pollicebantur. atque hoc modo optime Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius volũtate cæsum fuisse Abenerũ. quin & priusquam multitudo quæ ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmque totus populus detrimentũ amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitũ penè plus possunt quàm ego ipse. pœnam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

Ieboſtho amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit. Cap. II.

IEBOSTHVS autem Sauli filius morte eius audita grauiter hoc tulit, quòd priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat vt in paternum regnum succederet, mirúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thanuo per insidias est oppressus. Hi enim cùm essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes si Iebosthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquam adesse, neque ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine, partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præcisóque capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à lęsis properantes ad eum quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostensóque Dauidi Iebosthi capite, commendabant ei suam operam ac beneuolentiam, quòd regni æmulum de medio sustulissent. Sed multum eos spes sua fefellit: neque enim pro eorum opinione illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an nesciebatis quòd à me operæ præmium Sauli interfector retulerit, qui ad me coronã eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostibus caperetur. Aut fortè alium me iam factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquam beneficium oblatum complecterer: idque occiso à vobis in suo lecto viro iusto, qui neminẽ vnquam læsit, vos verò maxima etiam beneuolentia, summísque honoribus prosecutus est. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquę de me opinationis, quem putastis de tali Iebosthi cæde libenter auditurũ. Neque enim alio modo grauius existimationem meam lædere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: capútque Iebosthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His ita finitis vniuersi Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, seq; & sua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius veteribus officiis quę in eum viuente etiam tum Saulo contulissent, & quòd tribunũ tunc regiũ in summo honore habuissent, & quòd diuino suffragio per Samuelem prophetam rex vnà cum suis filiis declaratus esset: eique soli destinatum esset vt perdomitis Palæstinis Hebræorũ rebus perpetuam salutem ac securitatẽ afferret. At ille collaudato eorum studio, hortatúsque vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquã eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiam adducendum. Conuenerunt itaque ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hęc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum principe suo Iodamo, cum his erat pontifex Sadocus cum vigintiduobus cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille.

II

2. Reg. 4

2. Reg. 5

Hæc enim tribus adhuc ſuſtinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præſtantes. Ex dimidia tribu Manaſsitide millia decē & octo. Ex tribu Iſachar ducenti futurorũ pręſcij, & armatorũ viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectiſsimorum quinquaginta millia. Hæc enim tribus ſola vniuerſa ad Dauidem confluxit. ibi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide inſigniores & ductores mille, ſcuto & haſta armati. quos ſequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Dauitide ſelectorum viginti ſeptē millia, ex tribu Aſeri quadraginta millia, ex duabus autē tribubus trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus Manaſsitidis armatorũ ſcuto & haſta galeáq; ac gladio vigintiduo millia. Reliquæ quoq; tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronē ad Dauidem ſunt collectæ cum magno cõmeatu frumenti & vini cæterorúmq; ad victum commodorũ, omnéſque cõmuni ſententia regnũ ei ratũ ac firmum eſſe voluerunt. cúmq; triduo illic feſta celebraſſent, epuliſque oper ati eſſent, Dauid cum omnibus
III his copiis Hieroſolyma eſt profectus. Iebuſæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipſi generis, clauſis ad eius aduentũ portis, & in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut alioqui multi in contemptũ regis collocatis, dictitabant hos ad arcendũ hoſtem ſufficere, freti munitionum firmitate. Quo ludibrio ad iram concitatus, oppugnationē aggreditur: & cùm ſtrenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione cæteris ſi qui ſimiliter pertinaces eſſent metus incuteretur, vi inferiorem vrbis partem occupat. Reſiſtente autem ſola arce, decreuit propoſitis honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promiſitq; ei qui per ſubiectam vallem in arcē euaſiſſet, totius exercitus imperium ſe commiſſurũ. & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate ſummæ præfecturæ accenſi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & cõſcenſa arce clamore ſublato à rege promiſſum copiarum imperium repopoſcit.

Dauid vi captis Hieroſolymis Chananæos inde populariter eycit, vrbémque Iudæis victoribus inhabitandam tradit. Cap. III.

IECTIS deinde ex arce Iebuſæis, & inſtauratis Hieroſolymis, rex ea, ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni ſui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus quo apud Hebronē ſolius tribus Iudæ rex fuit, ſeptem anni fuère, & menſes ſex. poſtquã autē Hieroſolymis regiã ſibi aptauit, in dies magis ac magis res ei ex voto ſuccedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis acceſſionibus quàm celeberrima redderetur. Per idē tempus Iramus legatione in hoc miſſa in amicitiam ac ſocietatē Dauidis eſt receptus: miſitq; ei dono materiã cedrinã & architectos ac fabros qui regiam ei Hieroſolymis exædificarent. Dauid autē ſuperiorē vrbis partē & arcem in ea conditã in vnum corpus redegit, cingendúmq; eiſdē munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebuſæis inde eiectis, à ſe ciuitatē denominauit. Nã tēpore Abrahami generis noſtri autoris Solyma vocabatur. nec deſunt qui affirment etiam apud Homerũ Solymorũ nomine hanc vrbem intelligendam. templum enim iuxta Hebræorũ linguam nominatũ eſt hac voce, ſecuritatem ſignificante. Totũ autē hoc tempus ex quo Ieſus Hebræorũ aduerſus Chananęos imperator, deuictæ regionis agros ſuis diuiſit, poſt quē Iſraelitæ nunquã barbaros ex Hieroſolymis eiicere valuerũt, vſq; ad hanc Dauidis expugnationē anni fuere quingenti & quindecim. Nec prętermittēdus eſt per ſilentiũ Orphonas vir inter Iebuſęos opulentus, cui in expugnatione Hieroſolymorũ parcitũ eſt à rege, tum propter perpetuã eius erga Hebręos beneuolentiã, tum quia priuato quodam officio demeritus eſt eum, vt paulo pòſt magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoq; vxores duxit, & concubinas ſibi adiũxit. filios etiã vndecim ſuſcepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horũ nouem ex legitimis coniugibus nati ſunt, duo verò poſtremi è concubinis. Thamara autem Abeſalomi germana fuit.

David Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur. Cap. IIII.

ALÆSTINI autem cognito quòd Hebræi Dauidē regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. IIII Iudæorum verò rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit pontificem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur prædicere. à quo postquā læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitū contra hostes eduxit: & cōmisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugā cōpulit. Nemo autē suspicetur modicū aut ignauū fuisse Palæstinorū exercitū qui tum Hebræos inuaserat, coniecturā inde faciens, quòd nō magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phoenicen consociatis armis auxiliū illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuò bellum maioribus viribus redintegrarent: quādoquidem post præsentem quoq; cladem triplicato exercitu Dauidis ditionē inuaserunt, & eodem quo prius loco castrametare sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit pontifex, in sylua quæ fletus cognominata nō longè ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnam educendū quàm sylua nullo perflante vento suapte sponte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, & Deus matute præsentiæ suæ signū dedit, nihil moratus ad paratā iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primū quidē impetum hostilis acies sustinuit, sed mox vt ad manus ventū est terga vertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendóque terga fugientium, & multos prosternendo, vsque Gezara, quod oppidum in vtrorumq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, deos etiā eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est regi de cōmuni seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus tobur ex tota eorum ditione cōuocare, & itidem sacerdotes ac leuitas, atque ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, arcam Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnémq; diuinū cultū cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuissent neglecta, nunquā talē cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur sicut decretum fuerat habito, rex ad transferendam arcam accedit: quam sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatā, in plaustrúmq; nouum impositam, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canētes, & omne genus patriorum carminū, & ad variorū instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedētibus & tubis & cymbalis, atque ita arcam Hierosolyma deducentes. postquam autē ventum est ad locum cui nomen Chidonis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bubus enim exorbitantibus plaustrum & arca inclinata, Oza cùm non esset sacerdos ausus manum sustendandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq; hodiernū Ozę percusio vocatur Tum. Dauid territus & cogitans se fortè idē passurū quod Oza, si ad se in vrbē arcam reciperet, quandoquidē ille manu tantū in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere: diuerténsq; paulū in villam hominis cuiusdā iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiúsque domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè vsque ad inuidiam eorum qui incrementa eius viderunt felix extitisset, nihil amplius mali veritus, arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deducerentúrq; à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis, & rege ipso interim cinnyram pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris regis filia, factum hoc improbaret. quæ vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatum est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieri-

2.Reg.6

bus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domũ reuertitur. Huic occurrẽs Michole vxor, filia Sauli, omnia precara est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet: reprehẽdit tamen quòd præter decorum tantus rex saltasset, ita vt in conspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cantaturúmque se ei sæpius ac saltaturum, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, vt suo loco dicetur. 2.Reg.7 Cæterum rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere, peccare se putauit, quòd cùm ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaque decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moyses prædixerat. communicatóque super ea re consilio cum Nathane propheta, cùm is autor esset proposita exequendi, polliceretúrque Deum opem ad hoc laturũ, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti verò nocte Deus Nathani per visionem apparuit, iubens vt Dauidi nuntiaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatẽ, quòd primus omniũ de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere vt is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum cõstrueret. Verũtamen postquam longam vitam rex ad vltimam senectutem prouectus felici fine clauserit, extruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocãdus esset Solomon. cuius nõ aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmque per posteros eius continuatorum: quòd si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatem processuram. His ex propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurum, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad arcam se contulit: procidénsque in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantámque gloriam euexisset: próq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis, hymnóque decantato à tabernaculo digressus est.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit. *Cap. V.*

V
2.Reg.8

NON multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, vt quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus vt quàm instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinã peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hísque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum regem: cum quo ad Euphratem cõgressus, viginti peditũ millia, equites quinquies mille occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Damasceni à Dauide vincuntur. *Cap. VI.*

INTERIM Adadus Damasci & Syrorum rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cùm esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellũ ab eo depulsurum. cúmq; & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, prælio victus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc verba meminit. Longo deinde pòst tempore indigenarum quidam

dam nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum regẽ exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo, quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus regem se & virium & animi robore præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, posteri eius ad decimã vsque generationem regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta Samariã vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit. de quo suo loco dicturi sumus. Porrò Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisq; opportunis in locis præsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquámque eorum armaturã Deo Hierosolymis consecrauit. has postea Susacus Ægyptiorũ rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cũ multis aliis diuinis exportauit. Sed hæc postquã ad ea tempora ventum fuerit dicentur. Hebræorum autẽ rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem: easq; vi expugnatas diripuit. in his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hęc æris genus, quod auro preciosius est habitũ: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cùm templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quódq; exercitum amisisset, timens sibi, decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltro venire: misitq; ad eum Adoramum filium, qui victoriam de cõmuni inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atque amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Thæno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusq; dignitate tractatum dimisit. munera verò illa cum alio auro ex manubiis captarũ vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui non solum quoties ipse rex bellum administraret rem prosperabat: verumetiam misso in Idumæam Abisæo Ioabi summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantum & æquum respiciebat. exercitui verò vniuerso Ioabum præfecerat, à commentariis habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiã ex Phineesi familia Sadocum pontificem cum Abiatharo. amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Benaiam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes regis seniores filij inter patris satellites versabantur. His ita ordinatis venit illi in mentem amici quondam Ionathæ, fœderisq; mutui quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquam accepisset. Igitur sciscitatus est num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta consuetudine. cúmq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat superstites noscere, percontatus est num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo respondente superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapsum ex humeris læserat: diligenter peruestigauit, vbinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui cum adducerent. Memphibosthus verò postquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. móxque iussus est bono animo esse, & omnia quæ cuperet de benignissimo rege sibi polliceri: & auitam domum cum prædiis ad illam pertinentibus accepit: iussúsque est ad eandem cum rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. Cúmque adolescens lætus promisionibus & muneribus

2.Reg.9

neribus regis gratias agens adorauiſſet, rex accito Siba, ait ſe adoleſcenti paternam domum cum omnibus auitis poſſeſsionibus donaſſe: iuſſitq́; eum villicatione agrorum ſuſcepta, omnes reditus Hieroſolyma referre. Poſt hæc ſingulis diebus cũ menſæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filiis & viginti ſeruis Memphiboſtho largitus eſt. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia ſe facturum pollicitus, diſceſſit. Ionathæ verò filius poſthac Hieroſolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm ſi
VI ipſius filius eſſet tractatus, filium etiam ex ſe genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Ionathæ poſteri à rege fuere affecti. Cæterum cùm per idem tem-
1.Reg.10 pus Ammanitarum rex Naaſſes, ſocius & amicus defunctus eſſet, filiuſq́; in regnum paternum ſucceſſiſſet, Dauid per legatos officioſe eum conſolatus eſt, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémq; quam pater expertus fuerat, amicitiam à ſe expectaret. Priores verò Ammanitarũ, ſecus quàm de Dauide ſuſpicati par erat, malitioſe hanc legationem miſſam interpretati ſunt, concitaueruntq́; regem, dicentes Dauidẽ ſpeculatores regionis & opum eius ſub officij prætextu miſiſſe. proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquã immedicabilem cladem ſeſe coniiciat. At rex Ammanitarum Naaſſes ab optimatibus contra rei veritatem perſuaſus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Raſis enim media ex parte eorũ barbis, præciſóq; dimidio veſtimentorũ, factis non verbis animum ſuum declarauit. Quam rem Dauid indigniſsimè tulit, nihil diſsimulans non neglecturum ſe iniuriam cum contumelia coniunctã, ſed bello vindicaturũ in Ammanitas, & pœnas violatæ contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod poſteaquam perlatum eſt ad regis barbari neceſſarios, & copiarum eius pręfectos, conſcij ſibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipſi ad bellum ſe parabant. & miſsis legatis ad Syrum Meſopotamenorum regem cum mille talentis ſocietatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in ſuas partes & Suba. Hi reges habebant peditũ viginti millia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartum nomine Iſtobum, qui & ipſi viginti duo milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Meſopotamios deuicit. *Cap.* VII.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus ſocietas, Deo fretum, & ſcientem quòd bonam cauſam haberet, iuſtiſq; armis iniuriam ſibi illatam vlciſceretur. Itaque Ioabo commiſſa belli adminiſtratione, cum lectiſsimo milite eum contra hoſtem miſit: qui mox ad primariam eius gentis vrbem caſtra admouit. Hoſtibus verò vrbem egreſsis, & duas ſeorſim acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis conſtabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos ſpectabant: Ioabus hoc animaduerſo & ipſe ad militares artes confugit. & aſſumptis fortiſsimis militum, ipſe Syro aliiſque regibus ſe oppoſuit. reliquis Abiſæo fratri traditis, iuſsit vt contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, vt ſi videret Syros ſibi pręualere, adducto properè ſuo milite ſuccurreret. idem ſe facturum ſi ipſum Ammanitas ægrè ſuſtinere contingeret. cum his mandatis dimiſſo fratre, hortatúſque vt generoſe & alacriter rem gereret, darétque operam ne quam ignominiam acciperet, ipſe Syros aggreditur. qui cùm aliquantiſper magna vi reſtitiſſent, multis ſuorum cadentibus terga vertere ſunt coacti. quo viſo Ammanitæ territi, Abiſæum cum ſuo milite aduentantem non expectauerunt, ſed moti ſociorum exemplo intra mœnia refugerunt. atque ita Ioabus male mulctatis hoſtibus victorem exercitum Hieroſolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, vt experti ſe impares in poſterum quieſcerent. ſed miſsis nunciis ad Chalamam Syrorum tranſeuphratenſium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui conſtabat ex octoginta peditum, equitum verò decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra ſe parauiſſent, nolens amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipſe cum vniuerſo exercitu Iordanem tranſgreſſus illis occurrit: & commiſſo prælio victor euaſit, cæſis peditum quadraginta, equitum

verò

verò septem milibus. Sabecus quoque hostium imperator in eo prælio vulnus accepit à rege, ex quo postea curam non admittente mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atque ita appetente iam hyeme Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateq; vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gentis metropolim obsidione cinxit. Quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamen peccatum incidit. Cùm enim vergente iam die in solario VII.
regiæ more solito deambularet, prospexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: victúsque eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non valens, accitam ad se complexus est. Paulo pòst mulier grauidam se sennes, nunciat regi vt dispiciat quomodo factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatam supplicium daturam. Rex itaque accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris, Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur. quo referente omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites regis noctem eam exegit. quo cognito rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto pòst tempore domum reuersus, ad vxorem non iuisset, idque præter communem omnium hominum morem, quicunque peregrè ad suos redeunt. respondit ille, non esse æquum vt interim dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in vxoris amplexibus se oblectet. hæc locutum manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad vicarium suum ducem dimissurus. vocatus deinde ad cœnam, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilominus tum quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus. hanc ob rem indignatus rex scripsit Ioabo vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modúmque puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim vt quà primum periculi esset hosti opponeretur, móxque à sociis, quo facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam. qui receptus literis, & cognita regis voluntate, quem locum maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cũ toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra vrbem patefecissent: hortatus eum vt existimationi quam tum apud regem, tum apud commilitones sibi parauerat respondens, libenter potius quàm grauatim iussa capesseret. cúmque Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, vt cùm primum occurrentibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaque cùm Hebræi fecissent assultum ad mœnia, veriti Ammanitæ ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisque reclusa repente porta magno impetu erumpunt. quod vbi viderunt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorum, vno agmine sese retrorsum receperunt. Solus Vrias quòd puderet contra quàm promiserat assignatum locum non tueri, in se ruentes sustinuit, ferróque exceptos interemit non paucos, donec circunuentus cum aliquot aliis, quos ignaros consilij pudor idem in officio continuerat, non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus regi per nuncium significat, quòd non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquammultis infecta re in castra redire sit compulsus. mandarat autem nuntio, si regem hoc factum ægre ferre sentiret, vt de Vriæ quoque morte renuntiaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta vi mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cùm Abimelechus Gedeonis filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cùm simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere. postquam autem indignabundo de Vriæ

2.Reg.11.

n quoque

quoque morte relatum est, irasci desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines. debere tamen eum in postetum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit. cæterum Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit, sine mora eam rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cùm prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, regem grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans reges quoties suis affectibus rapiuntur, non magnum iuris respectū habere solere, comminatione numinis ad tēpus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, candem vrbem incolebant: alter prædiues multorúmque armentorum & gregum dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quàm si esset filia. cùm verò hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam & apparatam hospiti apposuit. His verbis rex grauiter commotus, scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustúmque esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demum illi exposuit in quantam indignationem numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circumquaque vicinarum etiam gētium earúmque multarum & magnarum dominium consecutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cùm eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoque mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas, & ipsum insidiis ab eodem appetēdum, vt pro clam admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. territo autem per hanc denunciationem rege, vehementérque perturbato, & cum lachrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquam futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò infans ex vxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit vt vllum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrem diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui cùm turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facile intellexit extinctum puerum: accitóque vno è famulis postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthac iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cùm nihil horum, ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam sciscitabantur. Tum ille: Non intelligitis, inquit, quòd dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec ita multo pòst Bethsabe grauida exactis legitimis naturæ mensibus filium ei peperit, quem Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur, ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebantur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium

dium vrbis ipse veniret, & hunc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fidéque, assumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eámque mox vi captam militi diripiendam permisit. ipse verò ex præda nactus est Ammanitarum regis auream coronam talentum pendentem, & precioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. necnon & alia multa ac magni precij præda in ea vrbe potitus est. viros verò eius excruciatos prius ad vnum interemit: nec mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriam domum reuerso graue quiddam accidit ex tali causa: Filiam habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem qua Abesalomus genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cùm propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeo passione hac conflictabatur, vt non aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret, id malum deprehendit Ionathas quidam eius cognatus & amicus, vir prudens & magni consilij. videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se amatoriam quandam esse hanc passionem. quo fatente sororem germanam sibi adamatam, consilium dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simulatque pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius conualescere possit. Paruit Amnon, & cùm nihil cunctatus decubuisset, simulare morbum cœpit. Dein cùm pater officiose inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti. ea postquam iussu patris accita venit, postulauit vt suis manibus colyphia frixa afferret. Sic enim libentius se comesturum. quæ in conspectu fratris farina subacta, formatísque colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille non ea gustauit, sed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obuersarentur, submouerent, dicens se absque strepitu quiescere cupere. quo facto iussit sororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre. quod cùm puella fecisset, apprehensæ suadere cœpit vt sui copiam faceret. At puella exclamat: Abstine vim frater, abstine, nefas est te rem tam turpem perpetrare. Desine à tam flagitiosa concupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiam toti familiæ nostræ afferre potest, aut si resistere ei non vales, à patre tibi hoc impetrandum est, non per vim extorquendum. at ille amore feruens non paruit, sed libidinis œstro percitus reluctantem per vim opprimit: atque post oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exosam ac fastiditam conuiciis aggressus iubet vt è vestigio se inde facessat. quæ cùm hanc iniuriam priore grauiorem diceret, quòd constupratam vel vsque noctem illic manere non patiatur, sed confestim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo vt eam eiiceret. illa verò scissa talari tunica, qualibus tum regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput sparsa, per mediam vrbem discedebat, vim sibi illatam quiritando. in quam sic affectam cùm Abesalomus frater incidisset, sciscitatus est quid mali haberet quòd ita sese afflictaret. cúmque illa de stupro rem totam ei denarrasset, solatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam suam pertinere putaret, cùm à fratre sit vitiata: quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari desiit: & deinde aliquam multo tempore in cœlibatu apud Abesalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porrò Abesalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iámque alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cùm esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephremiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit patrem ac fratres ad solenne conuiuium. quo excusante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficisci. quo impetrato suis iniunxit, vt quamprimum animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

VIII. 2.Reg.13.

Quomodo per intestinum familiæ dissidium David à filio regno pulsus est.
Caput VIII.

VT verò perpetratum est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisque timens, correptis equis cursu ad patrem ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cæsos nunciat. qui non aliter quàm par erat amissis simul tot filiis, idq; fratris scelere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit: neque expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinẽ incredibili, totum se luctui tradens, conscissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipsum interfectorem. Ionathas verò Samnæ fratris eius filius hortabatur vt moderatius doleret, negans se de morte cæterorum credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nã de hoc probabile esse, quòd memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. interea sonitus aduentantium equorum, & quorundam eos præcurrentium, omnes in se cõuertit. hi fuere filij regis, qui relicto conuiuio profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex insperato videns quos paulo antè extinctos acceperat. denuóq; gemitus ac lacrymæ instaurantur, his fratrem, rege filium fœde trucidatum deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastam, ibique toto triennio permansit. Cùm autem Dauidi animus esset Abesalomum 2.Reg.14. ad se reuocare, non ad supplicium, sed vt eum apud se haberet: iam enim ira resederat: vltro huc propensum Ioabus imperator suis artibus impulit. muliierculam enim quandam grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regem accedens, aiebat inter duos suos filios ruri agentes rixam exortam adeò incruduisse, vt cùm soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabátq; hãc gratiam, vt quoniam cognati eius qui interfectus est alterum ad cædem expeterent, saluti eius consuleret, ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neq; enim aliud remedium superesse, si nullum apud regem inueniret. nam nihil esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiam. Cúmque rex postulatis eius annuisset, hæc verba subiecit: Tuæ quidem benignitati rex gratias ago, quòd senectutem meam & tantum non orbitatem miseraris: sed quo certior sim de tua clementia, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone: alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cùm ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas? At cuius est prudentiæ, vno cõtra voluntatem amisso, vltro necem alterius addere? Tetigit mox regis animum suspitio, personam à Ioabo esse subornatam: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum, dicens eum assecutum quod cupiebat, licetéque vt Abesalomum reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem prætermisse. At ille adorato rege, & verbis eius libenter acceptis, e uestigio Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomũ Hierosolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nõdum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: sed tam forma quàm statura quosuis in maximis deliciis agentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemq; mensem ad ducentos siclos, hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natíque sunt ei filij tres, & vna filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui. quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum venisset, expostulanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret. quam obrem, inquit, nunc te præsentem obsecro, vt placatum mihi reddas genitorem,

quando

quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam quàm exilium fuerat, si ille indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteactorum est pollicitus. Porrò Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, *IX.* & satellitium armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, *2.Reg.15.* eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitánsque malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota quæ in exilio conceperat persoluenda abire sibi liceat: permissúque eius profectus, mox vndique plurimos ad se acciuit, ita vt catervatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora stratagemate succedente, rex ab vniuersis consalutatur. Cæterum Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primum vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatísque amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negotium iudici Deo committens, reliquit regiæ custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cùm alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharum vero & Sadocum pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, arcámque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simúlque mandauit vt de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoque Gittæus nullis regis monitis adduci potuit vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renunciatum est etiam Achitophelem mutatis studiis in partes Abesalomi concessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrem precatus est Deum, vt Abesalomi animum ab Achitophele alienaret. verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quúmq; in verticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatem, & cum multis lacrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur. ibi offendit virum in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixè precatus est, vt simulato Abesalomi partium studio, diligenter secreta eius perscrutaretur, & Achitophelis consiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturum, quàm si vna maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò pòst etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quem ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victum onustos. Is obtulit ei vt *2.Reg.16.* quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbinam Memphibosthum reliquisset, Hierosolymis relictum respondit. sperare enim eum rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi rex crearetur. quamobtem indignatus, omnia quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicens hunc digniorem quàm illum vt talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi verò iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eum simul & conuitiis impetens: cúmque amici eum prote-

gerent, magis etiam exasperatus ad conuitia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásque agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volente, Dauid eos cohibuit, negans addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuitiis affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigaros ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cùm hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordate respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti. quòd si in tuorum numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis, vt in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idq; totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit.

Cap. IX.

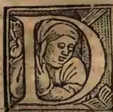
1. *Reg.* 17. HOc Achitophelis consilium executus, iterum postulat quid de bellatione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturum patrem, atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera Dauide sublato pariturum. Hac sententia delectatus accersit Chusim Dauidis amicorum principē: sic enim eum ille vocabat: & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestatem redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex virtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artibus contra nos vtetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant: interim ille ex improuisò superueniens, suis animum addet, nostris verò metum ac consternationē afferet. Expende igitur meum quoq; cōsilium, sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac. ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem collige: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, néve alterius fidei committas. Facile enim illum deuinces si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia virorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarandi quàm sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam

itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placeret. qui propere ad pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit: quódque ipsius comprobatum sit: petiit deinde vt hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarénturque eum, vt sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius mutata sententia persequatur cum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, vt extra vrbem laterent filij, renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandarúntq; vt quantum possent properarent Dauidi hæc indicaturi. qui e uestigio cum patrum mandatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem propetabāt. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturè pontificum filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierem quandam rogauerunt vt se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogatáq; à superuenientibus persecutoribus num eos vidisset, conspectos sibi non negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modo alacriter persequantur, fore vt eos comprehendant. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier verò vbi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extractos cœptum iter continuare iussit. Illi quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi renuntiauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset, nihil cunctari passus. Porrò Achitophel vbi suum alterius consilio posthabitum vidit, conscenso iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Abesalomo cōsuluerat, addens quoniam non persuasisset, certo se breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, vt virum ingenuū decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam cōtra eum operam, excarnificandū se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, seipse suspendit. atque ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerūt. Cæterū Dauid superato vt diximus Iordane, peruenit Castrū, pulcherrimam ac munitissimam eius tractus vrbem, Ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis necessitate motis, partim reuerentia pristinæ felicitatis, fuerunt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machitus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victum pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, vt nec lecti strati eis deessent, nec panis ac vinum, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudinis refectionem opus esset.

Interim Abesalomus coacto grandi contra patrem exercitu, X & traiecto Iordane amne, constitit non longe à Castro oppido Galaditidis, locò Ioabi præposito exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc verò & Sarūia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem 2.Reg.18 recensitis qui circa se erant, compataróq; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuisóq; in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem volentem adesse in exercitu amici prohibuerunt, idq; prudentissima ratione. Si enim eo præsente vincerentur, nihil spei reliquum fore. quòd si vna parte exercitus victi, cùm cæteri ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore: alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorum strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & vt post victoriam filio parcerent; ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret: atq; ita precatus illis victoriam, exer-

citum emisit. Cæterum cùm Ioabus ex aduerso hostium aciem suam explicuisset in planicie syluam à tergo habente, Abesalomus quoque suos contrà eduxit: & congressi, acriterque pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebãt: his dummodo Dauid regnũ recipiat, quiduis periculi magno animo cõtemnẽtibus: illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas det, nihil nõ vel facere vel pati paratis. Iidem cùm numero longe præstarent, ignominiosum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere: contrà regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem vt erat dignum veteranis & rei militaris peritissimis hostem terga vertere coegerunt. fugiẽtes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita vt multo plures in fuga caderent quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cúmq; per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinate implicitũ iuuenem suspendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eóque quinquaginta siclos promittente si illum confoderet, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maxime cùm omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbínam pendentem viderit, móxque defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioabus, suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò Abesalomus erexerat sibi in valle regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis dissitam, quam voluit vocari Manum Abesalomi, dicens quòd etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter vixit. *Cap. X.*

EFVNCTO Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas verò Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quódque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire vt antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij regem certiorem faceret: iussitq; eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusi anteuertit. Sedente autem rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, necdum valens eum agnoscere, ait ad regem, videre se quempiam accurrentem. Cúmque rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoque bonum fore nuncium, speculatoriam propiorem Achimam noscitans, Sadoci pontificis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas regem adoratum salutat: & sciscitãtē de pugna, lætam victoriã annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iámq; & Chusis aderat regem adorans, & victoriam annuncians: qui similiter de filio rogatus: Inimicis,

micis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filium, plangēs pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese affligens, ac vociferans: Fili mi, vtinam mihi tecum mortem oppetere cōtingeret. Cùm enim esset natura suorum amantissimus, pręcęteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quòd rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterū cùm rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô rex? an nescis quòd hoc pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostram vicem miserarentur. Te verò non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age quòd sua virtute hanc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quā cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus regi mœstitiam excussit, eumq; ad curam reipublicæ adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior esset militi eius conspectus, pro foribus portæ consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm inique hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicæ suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad regem: isq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, vt principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cùm is tribulis sit ac consanguineus. pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, quî fieret quòd cùm esset ipsius ex sorore nepos, exercitui nō persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi non solum veniam, quæ iam contigisset, verum etiam vniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices verò tum principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostenta regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt, atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit. eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vnà cum tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsque ad regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtq; infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputarétque id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuerenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti Abisæus Ioabi frater: Satin hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum versus: Desinite Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi aditialem regni diem, quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in ma-

iestatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de causa animaduersurum esse. tu quoque Semei bono animo esto, nihil de supplicio sollicitus. At ille adorato rege, cœpit eum præcedere. Post hæc Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neque comam totondit, neque vestem purgauit, calamitatem eius non secus quàm propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum regem interrogatus ab eo, qua de causa non simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibam esse in culpa. Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua non aliter quàm alicuius mancipij contempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionem his vti potuissem, nunquam abs re relinqui passus fuissem. Nec contentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quòd tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & Deum ac veritatem cui tantopere studes diligas. Cùm enim in grauissimis periculis aui mei temporibus versatus sis, liceretq́; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summam potestatem assecutus. præterea in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianum conuiuam adhibitum, nihilo deteriore conditione quàm vnum quemuis è maxime necessariis apud te esse voluisti. his auditis neque Memphibosthum punire libuit, neque an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidię partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totum Siba, mihi satis est re in tuum regnum restitutum esse. Berzellæum deinde Galaditam virum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturum, nihilq́; illi defore quo extremæ eius ætati resouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura sollicitum: rogansq́; vt sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius vllam è potu, aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumq́; instrumentorum, quibus aulici regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogante: Te, inquit, dimitto: hunc verò Achimanum filium mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omniáque fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iudę tribum integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántque Iudæ tribum, quòd insciis cæteris ad regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudæ rogabant vt æquo animo ferrent quòd præuenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neque enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ægre ferre debeant, seruis se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum principes: Demiramur, inquiunt, fratres, quòd regem vobis propriè cognatum vindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit. ergò cùm totus populus vndecim partes habeat, vos vnicam, tantóque potiores simus, præter æquum fecistis, quòd nobis nescientibus ad regem venistis. In hac principum altercatione exortus est vir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit: Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium: Simúlque cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus. Vbi concubinis cum quibus filius Abesalomus congressus fuerat, in alias ædes traductis omnia benignè vt antè administrari iussit,

2.Reg.20

ipse

ipse verò posthac non amplius eis est vsus. Amasam deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitq́; vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertia die rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabæo concedi: ne fortè instructior factus plus damni det, plúsque exhibeat negocij, quàm modo Abesalomus exhibuisset. Non est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt copiis, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam vt prælio decernatur: & caue ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquísque qui tum Hierosolymis aderant militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cúmque Gabaonem, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accintúsque gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eóque mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu ventrem ei perfodit, hominémque confecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenē immerentem propter æmulationem summæ præfecturæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causâ iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestum prætextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, vno relicto apud cadauer. hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæum eius duces sequi debere. Iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id confluente, & vt fieri solet cum admiratione circumstante, custos translatum illud in villam quãdam longe à via remotam deposuit, & veste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabæum esset persecutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadam vrbe, nomine Abelmachea. qua obsessa & circumuallata, iubet militem muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur quòd portas ei clausissent. Mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam extremo periculo, conscensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit: Deus, inquit, reges & imperatores creat, vt

deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu verò nulla in re læsus, primariam Israelitarum vrbem expugnatum venisti. Tum ille abominatus eius verba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum è plebe occisum cupere, tantum abesse vt vrbem tam egregiam excisam velit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, regi rebellis, omissa oppugnatione contentum se deinde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deiiciendum: móxque ad ciues reuersa: Vultis, inquit, mali malle perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eúmque pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia, regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: confestimque signo receptui dato dux obsidionem soluit: & Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis imperator præficitur. Banaias quoque satellitibus & sexcentorum cohorti à rege præponitur. Adoramus quæstor tribu-

tis

tis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium fiunt principes. Susa scribis præpositus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo mansit.

XII Post hæc fame regionem premente, rex supplex à Deo petit, vt populum miseratus causam atque remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est

2.Reg.21 per prophetas, postulare Deum vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat, violauerat. Quamobrem si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat rex, fore vt placatus Deus populum è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cùm septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Memphibostho tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitum est in eos animaduerterunt: confestímque pluente Deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem rediit, populúsque copia rerum vt antè fruebatur. Aliquanto pòst rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus. bunciam lassulum conspicit Acmon filius Araphi, vnus è gigantum sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctúsque gladio: & conuersus è fuga haud dubiè confecisset regem, ni Abisæus Ioabi frater repentè superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset. quo regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne si propter fortitudinem & audaciam humanam aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cúmque post hanc pugnam Palæstini ad Gazam vrbem conuenissent, rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus. complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tunc Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibúsque bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à rege, optimè se gessit Iephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, occiso illo effecit vt reliqui terga verterent: multíque hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo pòst rursum castrametati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorum finibus: fuítque in eo exercitu vir statura cubitorum sex: cui seni digiti erant in manibus ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratóque aduersario maximum momentum ad victoriam attulit, & ipse fortissimi viri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit vltimum, non ausa postea se con-

2.Reg.22 tra Israelitas mouere. Cæterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pentametro: instrumentísque musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tam sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorum hæc fuere: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cúmque bis aderant & cymbala ærea, bene magna atque lata: quod quo sanè de prædictorum instrumentorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse

2.Reg.23 sufficit. Porrò rex fortissimos viros circa se habuit, sed maxime insignes præclaris facinoribus. XXXVIII. quorum quinque tantum virtutem commemorabo, facili ex his de reliquis coniectura. tales enim erant hi qui possent vel regiones subigere, vel magnas gentes debellare. Primus Issæmus filius Achemæi, qui non semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occiderunt. Post hunc Eleazarus filius Dodciæ, qui fuit cum rege in Arasamo. hic in quodam prælio Israelitis multitudine hostium territis & in fugam versis, solus locum suum non deseruit:

& congressus cum hostibus multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dexteram adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentem iam hostem vrgendo admirandam ac celebratam victoriam retulerunt, Eleazaro sternente, vulgo verò militum prostrato spoliante. Tertius erat Ili filius Sebas. hic quoque cùm bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitisset, Hebræique rursum territi loco cederent, solus in aciei vicem hosti se opposuit: & non paucis letho datis, reliquos impressionem eius non sustinentes, & in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in præliis ediderunt. Eo verò tempore, quo rege Hierosolymis agente Palæstinorum exercitus vsque ad vrbem accessit, & dum ille consulturus Deum de bello, arcem ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ xx. stadiorum spacio vsque Bethlema pertinet: dicente ad amicos: O quàm bonam aquam habemus in patria mea, maxime in cisterna portæ vicina: ô si quis eam mihi afferret, id certe mallem quàm multum argenti accipere: tres isti his auditis e vestigio excurrerunt, & cùm per media hostium castra Bethlema peruenissent, hausta aqua per eandem viam ad regem sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatem eorum cōtemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisæus, qui vna die DC. hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum ex prouocatione cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominē confodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quòd angustum esset, videbat breui fore vt id niuibus oppleretur: atque ita desperato exitu, & salute rugire occœpit. Banaias autem fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiæ: & cùm descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volens cognoscere quantus millium nume- XIII.
rus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Moysis, qui prædixerat quoties 2. Reg. 24.
censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorem vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, & cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticā. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta milia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringenta milia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum prophetam ad eum misit, tres optiones offerentem, vt ex his quam mallet eligeret, aut famem per septennium duraturam, aut bellum per tres mēses iniquo Marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum inter Hebræos sæuituram. Illo verò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & propheta vrgēte ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: rex cogitans quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset: quando quidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste vinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet; præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostium. Hæc ita vt audiuit propheta Deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerentur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim vna erat, sed plurimis & incompertis causis homines

rapiebat. alius enim post alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repente cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animam exhalabant. alij paulo lentiore vexati malo ne curationem quidem ferre poterant, sed inter officia medicorum expirabant. alij subitò tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funcrant, sepultura nondum absoluta commoriebantur. quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta milia hominum sint absumpta. iamque genius à Deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat Deum vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret. inter has preces sublaris oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petêtem, exclamat ad Deum: se esse pastorem pœna dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missóq; ad eum Gado propheta, mâdauit vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & extructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna verò circa trituram frugum occupatus, vt regem vnà cum omnibus filiis peraccedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum accideret, quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrem herus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea domino altare construeret, & sacra faceret. at ille & aream & aratra & boues & holocautomata gratis largiri se dixit, precariq; vt Deus libens ac propitius hoc sacrificium admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatê professus, voluit vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna verò dicente facturum se quicquid rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: extructóque ibi altari, sacrificia & holocautomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo festo Deus placatus, propitius, vt antè, est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abrahamus filium vt holocautoma faceret adduxerat, & cùm iamiam iugulandus esset puer, aries repente astans altari apparuerat: qui pueri vice fuerat mactatus, vt iam antè scripsimus. Dauid autê cùm animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificium, decreuit totum illum locum altare vniuersi populi appellare, & Deo templum ibi exædificari: quam eius vocem Deus in futurum ratam esse voluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum extruendum prædixit à filio, quem regni successorem esset relicturus.

XIIII. Post hanc prophetiam iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octoginta milia. ex his constituit lapicidarum octoginta milia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operariis præfecit. magnam quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiémque cedrinam multam & prægrandem, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatque suis amicis, hæc ideo se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & non tum demum eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negotiorum, sed omnibus in promptu sitis facile opus persoluat.

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit. Cap. XI.

SCITO deinde Solomoni filio mandauit, vt quàprimum regnum adeptus esset, templum Deo construeret, dicens se id voluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruentus haberetur: prædictumque sibi id ædificium à fatis destinatum filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quàm filium patri, ipsi Deo curæ futurum: atq; etiam totam Hebræorum regionem hoc principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omnium est potissimum, pacem habituram, vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidem à Deo designatus es rex

es rex, antequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atque fortitudinem, & præcepta eius legésque per Moysem traditas obseruans, & ab aliis eas violari non permittens: & insuper templum quod te regnante strui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito sanè auri quidem collecta decem milia, argenti verò talentorum centum milia: æris item ac ferri tantum congessi, quantum vix numero comprehendi possit: & adhæc lapidum ac lignorum materiam copiosissimam. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, cúmque perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiutarent, & securi de omnibus aduersantibus, cultui tantum diuino vacarent, percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquam autem absolutum fuerit templum, iussit arcam in eo reponi, cæterámque sacram supellectilem, cuius receptaculo iam pridem templum debuerat extrui, nisi patres mandatum Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilem terram occupassent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quàm ad principes. Prægrauante autem iam senio, & corpore per ætatem frigescente, al- *XV.*
siosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: cúmque ex commu- *3. Reg.1.*
ni medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quàm recalfaciebat eum: iam enim præ senio ad venereas res elanguerat. sed de hac virgine paulo pòst incidet mẽtio. Cæterũ quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ad ambitionẽ attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit vt sibi principatum deferrent: parauítque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater vidẽs, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidem est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & pontificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebant, pontifex Sadocus & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos verò qui pontificis & Nathanis prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasítque vt tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hęc loquenti cum rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & regem adiit. Quo adorato impetratáque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuítque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum pontificem Ioabúmque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessariis amicis: addebat etiam totum populum suspensum expectare, quémnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciant Nathanem venisse vt regem viseret: statímque admissus percontabatur, num hodie regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & alacritate faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neque me, inquit, vocauit, neque Sadocum pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositũ. quare æquũ est vt ab omnibus sciatur, num hęc gerantur ex tua

 sententia.

sententia. His auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat enim cubiculo propheta veniente. qua introgressa: Iuro, inquit, tibi maximum Deum, regnaturum tuum filium, vt iam antè iuraui, eúmque in solio meo sessurum, idque hac ipsa die. Ad quæ verba cùm mulier adorato rege longam ei vitam esset precata, Sadocum accersit pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositóque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gion: vnctúmque sacro oleo regem declararent. hoc autem munus Sadoco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit: mandauítque vt inuecto per mediam vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret: In æternum Solomon rex in solio regio sedeat: vt notum fiat vniuerso populo, regem eum à patre declaratum, Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè ac piè præsit tum Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo.

Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulam imponit: & deductum extra vrbem ad fontem, oleóque vnctum, sursum in eam cum faustis acclamationibus introducunt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: móxque adductum in regiam in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémque animum aduertit, choris & tibiis sese oblectatus, vt præ concentu instrumentorum terra simul ac aer resonaret.

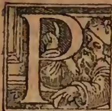
Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuere, vehementer sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmque nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas: & cùm Adonias libenter visum iuuenem bonum nuncium ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & regis voluntatem exposuit. quo audito proripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias autem veritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare confugit, & hoc apprehenso se tutabatur. quod vbi ad Solomonem est perlatum, quódque rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidem errati veniam ei concessit, sed præmonito vt caueret in posterum: alioqui si amplius aliquid nouare deprehēderetur, ipsum sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cùm venisset, nouúmque regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil solicitū, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maxime expediat. Dauid autem volens eum totius populi regem declarare, conuocat principes Hierosolyma, vnà cum sacerdotibus ac Leuitis. quibus recensitis inuenit eorum qui trigesimum annum excederent XXXVIII. milia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra viginti milia: iudices verò populi & scribas eorum sex milia: ianitorum verò domus Dei quatuor milia: tantundémque eorum qui hymnos Deo canerent, & instrumentis musicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterentur. Hos diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, vigintiquatuor eorum cognationes inuenit ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. instituítque vt vna cognatio ministraret Deo per dies octó, à sabbato vsque sabbatum: atque ita sortitio facta est omnium cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principū. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima, & post hanc secunda, deincépsque vsque vigesimamquartam: quæ quidem diuisio durat vsque in hodiernum diem. Leuiticam quoq; tribum in partes vigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerunt. Præcipuus autem honos Moysis posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum quæ reges solent dedicare: instituítque vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisque vices interdiu noctúque circa cultum diuini numinis versarentur, sicut olim à Moyse præscriptum fuerat. Post hæc totas copias in duodecim partes digessit, eísque tribunos, centuriones & præfectos assignauit. continebat quæque pars milia vigintiquatuor: voluitque vt singulæ singulis mensibus stationem agerent circa regiam Solomonis, vnà cum tribunis suis ac centurionibus: & cuique suum ducem præfecit, virum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris &

vicis

vicis & agris, eorúmque cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in concionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negotij & facultatibus regiis præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum vobis esse volo, quòd cùm voluissem templum extruere, multum auri eum in vsum & argenti centum milia talentorum comparaui. sed Deus ipse per prophetam Nathanem me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filium meum regnique successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quòd etiam maiores nostri Iacobi filij cùm duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatum obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, nec eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, vt Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed scientes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cùm enim æquum sit si Deus ita velit vel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdem honoris participes. Ego sanè nihil magis in votis habeo quàm vt promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuum in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est, & omnia rectè euenient, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarúmque legum custodem geras: alioquin si hæ non seruentur, nihil nisi triste est expectandum. Hoc sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionem ac formam dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quàm superiores, earúmque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq; vasa tam aurea quàm argentea fieri deberent præfiniuit, hortatúsque est eum vt summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simúlque principes & tribum Leuiticam, vt eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum sat maturam, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus, & ad templum ædificandum, quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorúmque ac cæmentariorum multitudine, & smaragdis aliisque omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria milia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret supra arcam stare eámque protegere. Postquam autem Dauid finem loquẽdi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticæ, de suo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium. obtulerunt enim se contributuros talentorum auri quinq; milia, & stateres decem mille. argenti verò cẽtum milia, ferri quoq; talentorum multa milia. & si cui lapillus aliquis erat preciosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum: quorum curæ præpositus erat vnus è Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totum populum, & maximè Dauid visa principum ac sacerdotum reliquorúmque omnium promptitudine, elata voce Deum laudauit, patrem ac conditorem huius vniuersitatis appellitans, fabricatorémque rerum tam humanarum quàm diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorúmq; felicitatis & regni ab ipso sibi commissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimque filio mentem bonam & iustam, omníque virtute præditam: iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerunt: versi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocautoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis milibus victimarum mactatis: & tota ea die rex vnà cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónque denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simúlque Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit. *Cap.* XII.

XVI.
3. Reg. 2.

AVLO autem pòst Dauid accedente ad senium morbo, videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego, fili, fato vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quíve pòst erunt communem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè consului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtq; custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moysem demisit: & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáve affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem erga te eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnum in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Neri filium, & Amasam filium Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd meipso esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter congessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuitiis quando Castrum petebam, móxque ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Repub. & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitans annos septem, & menses sex, Hierosolymis verò vniuersæ regionis rex annos triginta tres, vir optimus, & omnibus virtutibus præditus, quas regem tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminibus pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in consiliis prudentissimus, & egregiè callens quid in præsens, quídve in futurum conduceret. adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt regum virtutes. nec in tanta potestate vnquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius rex vel Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrij filio, volens pecuniam ei dare, vt abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorúmque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui regum cineres continent, neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimicos expulit. *Cap. I.*

E Dauide igitur & eius virtute, quantorúmque bonorum ſuæ genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter geſtis ſenio confectus deceſſerit, in proximo volumine docuimus. Cæterum poſteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex ſententia patris & decreto diuini numinis in ſolio conſedit, populus quidem totus, vt nouis regibus ſolet, fauſtis acclamationibus precatus eſt ei perpetuam rerum felicitatem, & poſt regnum bene adminiſtratũ diuturnam ſenectutem. Adonias verò qui etiam viuente patre occupare conatus eſt regnum, acceſsit ad regis matrem, eámque blande ſalutauit. Qua quærente nunquid veniſſet quòd opera ſua opus haberet, omniáque benigne pollicente, orſus eſt dicere, ipſam quoque noſſe, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi conſenſu regnum ſibi deberetur. ſed quoniam Deo viſum ſit id transferre in filium eius Solomonem, ſe quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentũ eſſe præſenti conditione. rogauit deinde vt apud fratrem pro ſe intercederet, eiq; perſuaderet vt bona eius pace liceat ſibi ducere Abiſacen cum patre cubare ſolitam. Eſſe enim adhuc virginem, quòd pater præ ſenio congredi cum ea nõ valuiſſet. Bethſabe verò promiſit operam ſuam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum ſperare voluit, tum quòd rex vltro fratri gratificari cuperet, tum quòd eò preces matris eſſent acceſſuræ: atque ita plenum ſpe hominem dimiſit: móxq; ipſa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiſerat. cui cùm rex occurriſſet, complexúq; eam excepiſſet, deducta in cubiculum in quo tum erat regia ſella, ſedit, iuſsítq; alteram matri à dextris poni. Quę poſtquam conſedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu triſtiorem facias. Reſpondit ille, iuberet, quicquid vellet, pium enim eſſe, matri quidlibet concedere: nec oportuiſſe eam ſic præfari, ac ſi negaturum ſuſpicaretur, ſed certam impetrandi ſpem habere. tum illa rogat, vt virginem Abiſacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimiſit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, miraríque ſe quòd non eadem opera poſtularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abiſacæ cõiugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum & Abiatharum ſacerdotem. Móxque accito Banaia præfecto ſatellitum, mandauit ei vt Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, Te, inquit, ſupplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud præcipuè, quòd vnà cum eo arcam tranſtuliſti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes ſequuto, vt neque hic maneas, neque in conſpectum meum venias: ſed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vſque ad mortem dege, quandoquidem talia commiſiſti propter quæ indignus es vt honoribus fruaris. Ob hanc itaque cauſam ablatus eſt ſacerdotalis honor à domo Ithamari, ſicut Deus Eli prędixerat auo Abiathari, & tranſlatus eſt in genus Phineeſis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, poſt Elim primum ex ea familia pontificem, ex Phineeſis gente priuatam vitam egerunt hi: filius Ioſephi pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante pontifex eſt creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adoniæ, valde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm regis coluerat, & ideo

3.Reg.2

non immeritò male suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimans, propter notam regis erga Deum pietatem. Qui posteaquam de Ioabo renuntiatum est, misit Banaiam qui citaret eum ad suum tribunal causam dictum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliàs moriturum. Hoc eius responso per Banaiam accepto, rex iussit vt inibi caput eius ita vt vellet abscideretur, & hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus, quos contra omne fas ac nefas peremerat. Corpus verò sepeliri, vt peccata eius apud posteros manerent, ipse verò ac pater innocentes essent quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias verò exequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo pontificatu, rex solum Sadocum id sacerdotium obtinere voluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis extructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominem ad id mandatum seruandum adegit. Semeis verò professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cùm audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vnà cum illis reuersum, ægre tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed sacramentum etiam Dei violatum. Accitóque mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudũ sunt promeriti. atq; ita Semeim iussu regis Banaias interfecit.

II Solomon autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit vxorem: instaurati sq; Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret, & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

3.Reg.3

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templum ædificauit. *Cap. II.*

VISVM est autem ei Hebronẽ petere, & super altare æreum à Moyse fabricatum sacrificare, mille victimarum holocautomatis cælesti numini oblatis: qui honor Deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte cùm in somnis ei cõspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimũ. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hæc sola vulgo hominum videntur expetenda, hæc sola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, Domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populum hunc vere ac iustè iudicare valeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ non petierat, additurum, diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit vel regum vel priuatorum. Adhæc conseruaturum regnũ in eius familia per multas ætates, modo iustus esse pergat, Deóq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitando. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit. & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hæc legent, difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam

piam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricij venerunt ad eum, quarum altera quę iniuriam pati videbatur, sic est exorsa: Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eadémque hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxtà cubantem suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed illius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indicijs deprehendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius verò mortuum: neminéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri

infantibus, tam viuo quàm mortuo, vocat quendam è satellitibus, imperátque vt stricto gladio puerũ vtrumque secet in duas partes: quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacite damnabat vt puerilem: sed interim cùm vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater esset: alterius verò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset, & amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum regiæ prudentię simul & sapientiæ, & ex illa die non secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: (3.Reg.4) Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectabatur, præerat Vres. Ea verò in qua Doræ sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ vsque Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonem vsque præerat, habẽs & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimam verò quæ est circa Arcem Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum, totámque inferiorem Galilæam: Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursum his omnibus vnus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimùm erant intenti, vt suas quisque facultates augeret, & maioris precij faceret. Erant præterea regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorúmque barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari conferebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales viginti, & saginatos agnos centum. præter capturas venationum, quæ constabant ceruis ac bubalis, prætérque aues & pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa regem versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant: & qui regiis im-

pensis praeerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo vbicunque rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atque etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, longè post se relinqueret, praecellebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione sapientiae fuerunt apud Hebraeos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros Odarum & Carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hyssopo vsque cedrum: idem fecit de pecoribus & caeteris terrestribus animantibus, natalibúsque & quę per aërem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam prae se tulit. quin & eam rem diuinitus consecutus est ad vtilitatem & medelam hominum, quae aduersus daemones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes daemones ita fugantur, vt in posterum nunquam reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in praesentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arrepticios percurantem. Modus verò curationis erat hic. Admoto naribus daemoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatę, ad eius olfactū per nasum extrahebatur dęmoniū: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suae artis efficaciam, non longe inde ponebat poculum aut polubrum aqua plenum: imperabátque daemonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quòd reliquisset hominem. quo facto nemini dubium erat quanta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrem libuit hoc quoque narrare, vt omnibus nota sit eximia regis huius natura: quámque charus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porrò Tyriorum rex Iromus audito quòd Solomon patri in regnum successisset, vehementer est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat, & per legatos salutato gratulatus est praesentem felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc ferè modum. Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cùm voluisset aedificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugandis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur, & praesenti otio decreui vti ad extruendum coelesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus praedixit: quamobrem rogo vt aliquos vnà cum meis mittas in montem Libanum ad materiem caedendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm nostrates. mercedis autem quanta huiusmodi operariis persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, Solomoníque in hunc modum rescripsit. Rex Iromus regi Solomoni. Gratia Deo quòd tibi paternum principatum tradidit, viro sapienti & omni virtutum genere praedito. Quare cùm nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuae libens obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atque cyparissinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdémque iubebo vt compactis ratibus ad quemcunque volueris tuae regionis locum eas appellant, vnde pòst per tuos Hierosolyma deportentur. Tu verò hanc nobis gratiam repones, vt exportandi ad nos frumenti potestatem facias, quo vtpote insulares maximè indigemus. Harum literarum exemplaria hodiéque durant, tam in nostris quàm Tyriorum annalibus: & si cui libuerit haec certius cognoscere, impetrata à publicorum commentariorum conseruatoribus visendi copia, comperiet eorum scripta consonare cum his quae à nobis produntur. quod ideo admonui, vt qui haec legunt, sciant nos nihil veris affingere, neque verisimilia quaedam & ad delectationem accommoda narrationi nostrae interserere, atque deinde postulare, vt lector nihil amplius disquirendo fidem nobis habeat: quandoquidem

3.Reg.5

zih in hac

in hac commentatione à decoro discedere absque nefario scelere non licet. quapropter non recusamus quin scripta nostra reiiciantur, nisi talia sunt vt eorum veritas validissimis argumentis approbari possit. Cæterum Solomon rex acceptis regis Tyriorum literis, & facilitatem eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmiis eum est remuneratus, frumēti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autem capit sextarios LXXII. parem quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initiis amicitia regum horum exorta, maioribúsque incrementis aucta, in tantum adoleuit, vt in perpetuum firma durauerit. Solomon autem à populo suo milia XXX. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quo minus labor sentiretur. Decem enim milia iussit in Libano syluam per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua viginti milia suum opus absoluunt, ita vt quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, conuectores saxorum cæteræq; materiæ LXXM. & cęmentarij LXXXM. magistrique horum ter mille & CC. iis mandatum fuerat vt saxa prægrandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eáque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem conueherent: idque non modo indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum.

Exorsúsque est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, III
quem Macedones Artemisium vocant, Iar verò Hebræi, annis DXC. duobus post- 3.Reg.6.
quam Israelitæ Ægypto excesserant: mille & XX. annis post Abrahami ex Mesopotameua regione in Chananæam migrationē: post diluuium verò annis MCCCCXL. quòd si ab Adamo creato vsque templi ædificationem temporum ratio subducatur, comperientur anni MMMCII. Initium veræ fabricandi templi in annum vndecimum regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita est CCXL. annis antequam templum extrueretur. Iecit igitur rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita vt cùm contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ędificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quę supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices allaborata sunt. extruxerúntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo verò viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externe parietes templi fulciebant. eránteque inter se peruiæ, & patebant singulæ in longum vigintiquinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat extructa, super quam rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt coniunctæ interius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum, fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem suum quęque tectum habebant, non proximo contiguum, reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto consibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata; Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita vt omnia reniterent auro, & intrantium oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quàm arte congesta viderentur. Porrò ascensum in superiorem templi partem sic commentus est

rex,

rex, vt cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab Oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola, nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinę se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictę. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spacium in vsum sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cęlatas & inauratas. eas prętexuit velis picturatissimis, hyacinto, purpura, cocco, byssóque splẽdidissimo ac mollissimo distinctis. Post hæc in adyto viginti cubitos quaquauersum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, vtrumque quinque cubitorum altitudine. vterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas: quapropter non longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australem parietem attingeret, altera septentrionalem: reliquę duæ sese contingentes in medio sitam arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quánam specie fuerint, nemo vel coniicere potest vel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis proportione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quòd non inauraret. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum

3. Reg. 7 porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromio artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignem in quauis materia, sed præcipuè in auro & argento ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiose in templo fieri voluit. Is fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorum, altas decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata, proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebántque inde duæ series malorum punicorum ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam boz. Fecit etiam vas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatũ est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrangulas. harum quæque longitudine fuit cubitorum quinque, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebantur: Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium vtrinque inserebantur. erant autem hæc tripartita; & inter iunctutas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum verò opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebántque modiolos & radios, sesquicubitali inter vtramque extremitatem interuallo. erátque mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem superne continebant fusiles humeruli manuum extensarum. his imposita erat spira, cui labrum inserebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atque hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchę specie, quorum quodque capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant. horum quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit totidem ad dextrum australe, ita vt Orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum

vsum

vſum aſſignauit, vt inde ſacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare aſcenſuri: labra autem vt eorum aqua purgarentur inteſtina ac pedes animantium ad holocautoma deſtinatorum. Fabricauit etiam altare æreum viginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocautomata incenderentur. Fecit item vaſa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Menſas quoque multas dedicauit rex, & in his vnam magnam auream, in qua proponebantur ſacri panes: reliquæ non multo deteriores diuerſo modo factæ ſuſtinebant phialas & pateras, aureas vigeſies mille, argentearum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Moyſis: ex quibus vnum in templo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legem: & menſam vnam impoſitos panes habentem, ſitam ad ſeptentrionale templi latus ex aduerſo candelabri. id enim ad auſtrale latus collocauerat. medium autem inter vtrunque locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo diſparata ab adyto. illò enim arca erat inferenda. Cantharorum autem vinariorum octoginta millia rex comparauit, & phialarum aurearum millia decem, argentearum verò alterum tantum. Lancium item aurearum, ad offerendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum verò argentearum. Craterarum quoque in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta millia aurearum, & alterum tantum argentearum. Menſurarum verò quales Moyſi hin vocantur, & aſſaron, aurearum erant viginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoque aureæ quibus odoramenta in templum inferri ſolent, erant numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum ſitum quinquaginta millia. Paratæ erant & ſacerdotales veſtes in vſum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atque logio cum ſuis gemmis in vniuerſum mille. Corona verò in qua Moyſes Dei nomen inſcripſit, vnica fuit, & vſque in hodiernum permanſit. Stolas autem ſacerdotales è byſſo fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moyſes præſcripſit CCM. Item alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Inſtrumentorum præterea muſicorum, quæ naula & cinnyræ vocantur, in vſum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate vſus hæc in theſauris Dei condidit. Circumdedit deinde templo ſeptum quoddam trium cubitorum altitudine, quod noſtra lingua giſon vocamus, excluſurum profanam multitudinem, & ſolos ſacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum ſingulæ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro, modò ac caſto, & præſcriptorum legis obſeruanti, acceſſus patebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quàm mirandum fuerit illud exterius fanum. vallibus enim expletis, tam profundis, vt ad proſpectum oculi caligarent, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici montis in quo templum extructum eſt æquauit: atque hoc modo factum eſt vt area fani cum ſolo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è natiuo ſaxo ſuſtentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores verò habebant omnes ex argento fabricatas.

IIII. 3. Reg. 8.

His tam magnis ac pulchris operibus & donariis ſeptennio perfectis, non ad opulentiæ modo, ſed & celeritatis oſtentationem: quæ enim ætatem integram hominis poſcere videbantur, tam breui ſi ad magnitudinem conferatur tempore erant abſoluta: Solomon rex per litteras iuſſit magiſtratus ac ſeniores Hebræorum totum populum Hieroſolyma congregare, ad ſpectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo ſacratam: denuntiatáque omnibus profectione Hieroſolymitana, ſeptimo demum menſe conuenerunt, qui noſtratibus eſt thuri, Macedonibus hyperberetæus: inciditque in idem tempus ſcenopegia, feſtum apud Hebræos ſanctiſſimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyſes conſtruxerat, & omnia vaſa ad miniſterium ſacrificiorum Dei parata, tranſportauerunt in templum: acceſſerúntque illò cum vi-

ctimis tam rex quàm vniuerſus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hoſtiarum ſanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circumquaque totus aër ſuauitate repletus etiam longè remotis ſentiretur, conſtanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens extructum ac dedicatum ſibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, laſſitudo eſt oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum arca eſt tranſlata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceſſit, ſoli verò baiulantes ſacerdotes inter duos cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) arcam velut ſub vmbella aut tholo protexerunt, continebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta, Dei ore in monte Sina prodita, inſculpta eis conſeruabant. Candelabrum autem & menſam & altare aureum ſtatuerunt in templo ante adytum, eiſdem locis in quibus in tabernaculo prius ſita fuerant: vbi quotidianas hoſtias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi eſt poſitum, vt apertis illis in conſpectu eſſet ſacrificiorum magnificentia. reliquum verò vaſorum inſtrumentum omne in vnum congeſtum, intra templum eſt repoſitum. Poſtquam autem omnibus quæ ad arcam attinebant rite peractis ſacerdotes ſanctuarium exiuerunt, repente globus nebulæ, non aſper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condenſatur, ſed diffuſus ac temperatus in templum influxit: & primò ſacerdotum viſum vt vix ſe inuicem cernerent obſcurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templum deſcendens, præſens ac libens hoc domicilium ſibi optaret. His talia voluentibus animo, rex qui tum forte ſedebat, aſſurrexit: verbíſque & ſe & Deo dignis cæleſte numen eſt allocutus. Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes Domine, nec ignoramus te tibiipſi hanc vniuerſi molem condidiſſe, quæ cælo, aëre, terra & mari conſtat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc ſacrificiis ac precibus in cælum miſſis tibi propitio litaremus, certo perſuaſi quòd & hîc ades & nuſquam interim abes. Cùm enim omnia videas, audias omnia, nihil obſtabit hæc ædes quo minus vbicunque te dignum eſt habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, procipue his qui te deſiderant nocte diéque præſens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei ſimul & prouidentia. Hunc Dauidi ſuo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura ſint prædixiſſe: hunc ipſi nondum nato nomen impoſuiſſe, quo vocandus eſſet: quódque paterni regni ſucceſſor templum ei ædificaturus eſſet prænunciaſſe. ergo cùm vaticinium magna ex parte euentu ſit comprobatum, debere eos Deo laudes afferre cum gratiarum actione, & de promiſſionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adſtrui conſpicerent. His affatus multitudinem rex, rurſum ad templum vertit oculos, & extenſa ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impoſſibile eſt hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniant. ſed hoc vno quo nos cæteris animantibus præſtantiores voluiſti, laudare nos maieſtatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, neceſſe eſt gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce, quam ex aëre haurimus, & per hunc rurſum aſcendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primum quòd patrem meum ex obſcuro loco ad tantam gloriam euexiſti: deinde quòd mihiipſi in præſentem diem omnia quæcunque promiſeras præſtitiſti: precórque vt in poſterum largiaris quæ Deus hominibus caris largiri poteſt, & familiam noſtram in ſempiternum augeas: quemadmodum patri meo & viuo & mortuo es pollicitus, quòd apud nos regnum ſit permanſurum, & per innumeras ſucceſſiones propagandum. Hæc igitur nobis concede, ſimúlque meis omnibus virtutem qua potiſſimum delectaris. Ad hæc ſupplex oro, vt aliquid de tuo ſpiritu ad hoc templum incolendum deducas, vt nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi

paruum

paruum est domicilium vniuersum hoc cæli conuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu tamen hoc vt proprium integrum seruato à vi hostium, oro & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, similíve malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te voluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd & tu hanc ædem apud nos tibi extrui voluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus & pronus humi stratus, cùm aliquandiu adorauisset surrexit, hostiásque ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibúsque inspectantibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autem ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Moysem diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimandum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimisit, sacris primum factis tam pro se quàm pro populo: mactauítque vitulorum duodecim millia, agnorum centum & viginti millia: nam tum primùm templum victimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templum splendide ac magnifice rex per quatuordecim dies celebrauit cum vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius regi gratiis, pro bene curata republica, & pro tantis operibus absolutis, precatique vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum viæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij *3.Reg.9.* publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cùm iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium; & vota exaudita esse. quódque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: in primísque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iuda tribu regem defore. Quòd si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens extructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias, maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gen-

tis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denuntiata sacræ literæ continent.

V. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio, vt dictum est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertiodecimo anno consummauit. neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & regi non Deo strueretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac generis est exædificata. Operæprecium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in vsum reginæ facta, & aliæ aulæ quò se negotiis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ: partim saxo quadrato decemcubitali constructæ, partim ita vt solent regiæ vel templa, incrustatæ pretioso marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulæis Babylonicis prætexebantur: quartus verò sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant variæ arborum ac plantarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis, vt agitari quodammodo viderentur. Reliquum verò quod supererat vsque ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt quæ aurea supellectili ad omne regij conuiuij ministerium erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatem aularum, tam maiorum quàm mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæ've in aërem elegantissimè attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atque argento constabat: dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis extremitatibus leonum effigies erant impositæ, totidem aliis superne imminentibus. qua verò parte rex insidebat, manuum effigies eum excipiebant: & quà reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergum suum respiciens: totúmque tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomon viginti annis perfecit, conferente magnam auri vim, maiorem argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hæc cedri atque pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittens & vinum atque oleum, quibus maxime opus habebat, vt diximus, eo quòd insulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero viginti non procul à Tyro dissita ei donauit: quæ cùm ille perlustrata satis considerasset, & non valde probasset, renuntiari iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis. & ex eo terra Chabelon est appellata: voce Phœnicum lingua, id quod displicet significante. Quæstiones etiam ænigmaticas Tyrius rex ad Solomonem transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hunc modum scribens: Defuncto Abibalo successit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos XXXIIII. hic aggessit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem

materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ noua instaurauit: primúsque Herculi statuam erexit mense Peritio. Deinde expeditione contra Eyceos suscepta, quòd debita tributa non persoluerent, subactis illis victor est domum reuersus. Huius temporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorum rege iniuncta dissoluebat. Meminit & Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is Orientalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoque Iouis Olympij, quod antè separatum erat, medio spatio repleto aggeribus cum vrbe coniunxit, & aureis donariis ornauit. conscenso deinde Libano materiem ad structuram templorum cæcidit. Additque Solomonem Hierosolymorum regem ad hunc Iromum ænigmata misisse, solutionem eorum postulantem: quòd cùm ille non valuisset, magna pecunia mulctatum esse. Deinde per Abdemonem quendam virum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis cùm Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Cæterum rex cùm videret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati vrbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit.

VI. Condidit etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Asorum & Magedonem, & tertiam Gazara Palæstinę vrbem, quam Pharao rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisísque ad vnum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suę Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuo rex eam exædificauit, quòd esset natura munita, & ad bella rerúmque nouitates opportuna. Nec procul inde alias duás vrbes condidit, quarum alterá Betachora, altera Baleth vocabatur. necnon & alias ad secessus voluptarios aptas ob aëris temperiem fructuúmque vbertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiúsque regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate verò vnius. ad magnam autem Babylonem inde sex dierum via protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc vrbs tam procul habitetur, causa est hæc, quòd mediterranea per desertum petentibus, ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris vocitatur. Græci Palmiram nominant. Atque hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, qui factum sit vt omnes Ægyptiorum reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quíque multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, vsque ad Solomonis tempora, pér mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam regenomine desumpto: operæpretium existimo eorum ignorantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao regem Ægyptiis sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus aliis discretos, quamprimum reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges aliis prius nominibus vocati, post assumptum regnũ vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis rege: & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hæreditariũ in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnaseus cùm CCCXXX. reges post Minæũ Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Cùm enim post hos mulier imperium arripuisset, nomen eius ponit Nicaulen: nimirum ea de causa, quòd soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentariis reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonem, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine sit vocatus: & quòd post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo pòst dicemus: nunc verò ideo hæc memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorum in multis consentire. Solomon autem rex reliquias Chananæorum

quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum qui per agros distribuerentur exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quàm deuictis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis verò quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regij, & sua cuique opera atque negotia præscriberent. Quin & classem rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigantes cum regiis procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talentis retro ad regem sunt reuersi.

3. *Reg.* 10. Interim ad Ægypti Æthiopiæq; reginam, mulierem sapientiæ studiosam, & cætera quoque egregiam, Solomonis virtutem ac sapientiæ fama delata, cupiditas eam incessit coràm hominem visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo pòst euanescunt: decreuitque suscepta longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secum camelos onustos auro & variis aromatibus lapillisque pretiosis. Rex verò honorificentissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentia facile explicans, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad regis sapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem, quòd hîc quoque ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam dapsiles, apparatúmque ministerij. nam & cultu erant decentissimo, & perquam scitè omnia ministrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret, quantáque cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè fassa est, quantoperè huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplum regnum tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cùm de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum vim magnæ æstimationis, lapillorúmque preciosissimorum. Aiunt etiam quòd balsami plantam, cuius hodiéque ferax est nostra regio, illius reginæ munificentiæ ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quàm illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atque ita Ægyptiorum regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur.

VII. Per idem tempus allatis ex Aurea sicut vocant terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiúsque parte vsus est

ad inst

ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocantur, quæve ad alliciendos emptores hac appellatione mangonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit regi auri talenta DCLXVI. nō annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide precioso, & in vsum conuiuij singulari arte fabre facta, reliquámque omne suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullam enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia rex in mari quod vocatur Tarsicum habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argētum regi ferebant. multúmq; eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapientia diuagabatur: qua exciti plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur vasa tam aurea quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currúsque & muli subuehendis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine regi placituri videbantur: vt ad enim equorum ac currum numerum, quem iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille, equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cęteros omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissóque capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. ad hæc ramentis auri capillum quotidie spargebant, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste cādida, mane solebat vrbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorum schœnorum spacio prædium nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus vtebatur, & cùm esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, silice constrauit, tum vt vltro citróque commeantibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributísque oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca verò vbi alebātur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hirosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa visas, in campis eius adeò multiplicauit, vt Moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Syrię reges & transeuphratenses mittere solebat. Cúmque esset omnium regum gloriosissimus & piissimus, & opibus ac prudentia omnes superasset qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patriis moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, non contentus suę regionis mulieribus, multas externę originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumęas: atque ita contemptis semel Moysi institutis, quę non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator pręcauere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicarentur ritibus, néve relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Solomon 3. Reg. 11

lomon contempsit, voluptate irrationabili victus: ductísque vxoribus è principibus virisque illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum regis filia adeò consuetudine earum est captus, vt ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentię faceret. ętate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patrię religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam antè quoque à pręscripto legum discesserat, quando ęreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum pôst apposuit. Nam neque illa fas erat facere. Cúmque domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutem, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, ídque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaque ad illum propheta missus à Deo, dicens neque clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnum non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamen vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solę tribus seruo ipsius cederent, reliquę duę penes nepotem Dauidis remanerent, ídque ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon vehemẽter perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrarium vergente. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationem est elapsum, dum hostis ei Deo sic volente exortus est, cui nomen Aderus, regi infensus ob causam hanc. Idumçus fuit genere, & è regio stemmate. Cúmque Ioabus copiarum Dauidis Imperator Idumçam subigeret, omnibus eius gentis qui per ætatem arma ferre possent internecione intra semestre deletis, hic etiamnum adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit tam carus ei factus est, vt rex coniugis suę sororem, nomine Taphinem, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum regis liberis est educatus. Porrò accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percõtante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cùm iam res Salomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nuru Pharao difficilem se hactenus prębuerat, Aderus impetrato à suo rege commeatu in Idumęam reuertitur. & cùm non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quòd validis pręsidiis impositis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cùm incidisset in quẽdam Razarum, qui desciuerat à Sophenæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, rex declaratus, Israelitarum ditionem crebro irrumpẽdo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræis vnus hostis externus, domi extitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabatæi filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cùm enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt rex comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiã ei fit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissóq; in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus

ruus

tuus custos ac conseruator esto, cùm pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse. His prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cùm esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam peruenit, non immemor præsagij prophetici solicitare populum cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsíq; principatum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At ille ad Susacum Ægypti regem profugus & præsens periculum euasit, & manendo illuc vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. *Cap. III.*

SOLOMON autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octoginta, vitæ verò nonaginta quatuor: sepelitúrque Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atque prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterum defuncto Solomone, & succedente in VIII
principatum eius filio Roboamo quē è Noma Ammanitici generis muliere susce- 3.Reg.12
perat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamū reuocarent. qui cùm ad eos in vrbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illuc habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret, & patre suo vellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem venit, quòd sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benemerendum. non nihil tamen spei suberat: quòd non statim essent repulsam passi. Interim ille conuocatis paternis amicis consultabat quale responsum populo dari oporteat. qui quum bene ipsi cuperent, & vulgi naturam probe callerent, suaserunt vt comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illum amaturos, quod natura ita comparatum sit, vt subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia, certe ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat, vtiliora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondēdi: minimum digitū ipsius crassiorem esse quàm patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiam in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarētur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim velut ferro tam duris verbis, non secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem vno ore exclamant, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater extruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeóque pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandósque concitati vulgi animos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritúsque ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantum potuit Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus suffragiis

regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperiũ detulit. id Roboamus ægre ferens, cõuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cùm Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israelitarũ regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo pòst instante Scenopegia, cogitans secum, quòd si permitteret populo Hierosolymitanam profectionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facile mutata voluntate, seq; relicto ad priorem regem accedere posset, idq; non dominationi suæ tantum, verumetiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tribuum quibus ipse præerat, pro concione in hunc modum eas est allocutus: Viri populares, notum vobis existimo, quòd nullus locus Deo est vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: sed vbique vota exaudit, vbiq; cultores suos respicit. Quare nõ placet mihi, hoc tẽpore vos Hierosolyma vrbẽ infensam longo itinere proficisci religionis ergò. Homo illud templũ statuit, queadmodũ & ego duas aureas vitulas consecraui, alterã in Bethelis, alterã in Dana, vt pro locorũ opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deũ rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq; ex vobis sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populũ decepit, autor ei factus patriæ religionis desetendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: moxq; assumpta pontificis persona cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cùmq; iam holocautomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo

3.Reg.13 mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc nõ esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: mòxq; sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi rex videns hominem veridicum esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affectę dextrę vigorem pristinum redderet. quod cùm ita factũ esset, lętus recepta sanitate, rogabat prophetam vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere, votitum etiam ne per eandem viam reuertatur qua venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eo magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans.

IX Erat in ea vrbe malus quidam pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus, cùmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eum patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne rex de hospite melius quàm de se opinaretur,

tur, mandauit filiis vt euestigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigre iussa executis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primo salutauit: deinde expostulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquã in ea vrbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus, & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, pœnæq; modum denuncians. Fore enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læso asino: imò & illum & prophetæ cadauer seruabat accubans. donec viatores quidam rem visam pseudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, inibiq; magnifice sepeliit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunque ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis. ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria prophetæ reddita, & iniuncta filiis mandata, cùm esset vir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo verò de altari & sua ipsius manu referente, ac vere hominem Dei vatemq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionem malitiose labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obrorpuisse, dum altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare quoque recentis etiam tum structuræ, quòd tot ac tantarum victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremo vatis mortem indicat, à leone esse necatum: adeò nihil diuinum nec in vita nec in verbis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac piis operibus in totum auersam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim posthac contra omne ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo indies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret.

Sed hoc omisso de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum X
regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Ethame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æque magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit, frumento, vino, oleo, cæterisq; commeatibus abunde instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum ditione confluxerunt sacerdotes & Leuitæ, quotquot è reliqua plebe erant boni ac iusti patrias suas relinquebant, vt Hierosolymis Deum colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est vt Roboami regnum integro triennio talibus accessionibus cresceret. Qui cùm ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia primogenitam, ex qua Abiæ pater factus est. & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham. erant enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta: & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiam verò Machæ filium successorem sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasque vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus contemptor veræ religionis, ita vt etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerum humanarum natura, vt cùm principum

ac ma

ac magiſtratuum moribus etiam ſubditi deprauentur, quorum modeſtia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum ſequantur: alioquin niſi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum videntur: ſicut ſub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iuſtitiæ ſtudiis regem ſuum offenderet.

Suſacus Ægyptiorum rex captis Hieroſolymis diuitias eius vrbis in Ægyptum tranſportauit. *Cap. IIII.*

HANC contumeliam Deus per Suſacum Ægyptiorum regem vltus eſt, cuius res geſtas Herodotus per errorem Seſoſtri adſcribit. hic enim Suſacus quinto anno Roboami regni numeroſiſſimum exercitum contra illum adduxit: in quo fuiſſe ferunt currus MCC. equitum LXM. peditum CCCCM. eius miles maxime ex Afris conſtabat ac Æthiopibus. Irrumpés igitur in Hebręorum regionem, munitiſsimas Roboami vrbes ſponte deditionem facientes in fidem ſuam recepit, quibus præſidio firmatis poſtremo Hieroſolyma eſt agreſſus. Roboamus verò vnà cum ſuis à Suſaci exercitu obſeſſus, verſus ad ſupplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas quoque propheta eos terruit, dicens Deum minari deſerturum ſe illos qui cultum ipſius priores deſeruerant. quamobrem conſternati, & videntes nullam ſalutis ſpem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure ſe à Deo propter impietatem ac legum neglectum deſtitutos. Deus autem vidēs eos ſic effectos, & peccata ſua confitentes, per prophetam denuntiauit, nolle ſe eos perdere: ſubditurum tamen Ægyptiis, vt experiantur vtrum commodius ſit, Deo ſeruire an homini. Suſacus autem Roboamo propter metum dedente vrbem, conditiones non ſeruauit: ſed deprædatus templum, theſauros tum Deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea ſcuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ rege acceptas: atq; ita cum opima præda domū eſt reuerſus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantum errans, & quòd peruaſis multis aliis gentibus etiam Palæſtinam Syriam ſubiugarit, hominibus non expectata vi deditionem facientibus. Apparet autem ſatis quòd noſtram gentem dicere velit ab Ægyptio ſubactā. narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos qui prius quàm Martem experirentur deditionē feciſſent, in quibus pudēda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autē is fuit rex noſter, qui vrbem antequam oppugnaretur dedidit. Idem ait Aethiopas quoque ab Ægyptiis circunciſionē virilium didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palęſtinos fateri ſe hanc ab Ægyptiis accepiſſe. Conſtat autem quòd nulli alij circuncidantur in Palæſtina Syriæ præterquam nos. Sed de his quiſque ſuo arbitratu ſentiat. Poſt Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaq; ſcutariis & excubitoribus ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni ſui tēpora elabi paſſus eſt, metu cohibēte, eo quòd perpetuū illi eſſet cum Hieroboamo diſſidiū. Vixit annos LVII. ex quibus decē & ſeptē in principatu exegit, vir arrogans ac inſipiēs, vt qui propter ſpretum paternorū amicorū conſilium tantam ditionē amiſit. Sepultus eſt Hieroſolymis in regiis cōditoriis. In regnū paternum Abias ſucceſsit octauum iam ſupra decimum agens annum, Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

XI Et quoniam huius regis exitum diximus, ſupereſt vt quis Hieroboami finis fuerit
3.Reg.14 conſequenter ſubnectamus. Is nullū neq; modū neque finē impietatis faciens, ſingulis diebus aras in excelſis lucis extruebat, & ſacrificos his è vulgo aſsignabat. Hanc ſuā cōtumeliā, dignámq; tanta impietate pœnā, nō multo pòſt Deus in caput ipſius atq; familiæ vertit. Cúmq; filius eius Obimes illo tēpore ægrotaret, iuſsit vxorē ſuam mutato cultu, ſumptóq; priuato habitu, ad Achiā prophetā proficiſci. eſſe enim hūc virum in prædicendis futuris mirificum, à quo ipſe olim regnum ſibi deberi cognouiſſet. mandauitq; vt quaſi pergrina de filio percontaretur, eſſétne præſentem morbum euaſurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iuſſa fuerat, in Siluntem vbi tum

Achias

Achaias degebat, peruenit. Iámque aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præ senio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eum veniret, & quid ad interrogata respondendum sit. Et cùm iam pro foribus esset priuatam hospitem simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid teipsam celas? Deum certe latere non potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mandauítque quid tecum loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc Dei verbis ei renuncia. Quoniam te magnum è paruo & nihili reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu contrà immemor horum beneficiorum fusiles deos quàm me colere maluisti: ideo delebo te & tuum genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitibus deuorabuntur. constituam enim regem super populum meum, qui neminem è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphrantenses regiones dispergetur, quia regis impietatem est imitatus, & deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille è vita exiturus est: sepelitúrque defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plangénsque misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersáque domum illum quidem ita vt propheta prædixerat, exanimem reperit, regi verò cuncta ordine renuntiauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauerit. *Cap. V.*

T Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille verò audito aduentu Hieroboami haudquaquam est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis sperauerat, impigre collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samarō, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuere. Vt verò pugnandi studio acies instructæ ex aduerso constitere, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd Dauidi atq; eius posteris regnum in multas ætates duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi quidē ignoratis: quo magis miror cur deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei suffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte repulsuri, maiorem enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniusta vi occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefariis facinoribus, quandoquidem ipse non vult imponere, atq; etiam vos ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consiliis seductus, parum comiter vos allocutus est, irati deseruistis non tam illum quàm Deum optimum maximum, legésq; eius omnium quæ vnquam fuere sanctissimas. Atqui æquum erat veniam dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, sed etiam si te aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterum errata condonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos venitis. qua quæso re freti? num aureis illis vitulis, & aris ac lucis celsioribus? quæ nō religionis sed impietatis vestrę argumēta sunt. An forte multitudo qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profecto penes nos est, qui constanter in seruandis legibus

& veri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis è materia fragili sculpserunt, neque scelestus rex commentus est ad imponendum vulgo ignobili: sed qui conditor est omnium, & principium huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoque suadeo vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis contra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occulte missa à tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se videntes non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnémque fiduciam in Deo ponere: illum certe nullis hominum insidiis circumueniri. Ad hanc regis vocem redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indiee in hostem irruût. Nec defuit cæleste auxilium, quod hostium vigorem retudit, Abianis longe præpollentibus. Tãtam enim stragem ediderunt, quanta in nullis vel Græcorum vel Barbarorum inuenitur commentariis. Cæsis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itémque Isanam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omnino fractæ fuere, quandiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est non multo post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII. ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cùm regnasset annis vigintiduobus, secũdo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eóque in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorum vrbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam è domesticis eius amicis Basanes Macheli filius insidiis interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit, euenítque iuxta prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabantur à canibus laniati absumerentur: qui verò in agris, ab alitibus. Atque in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

Æthiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum sub Asano, & exercitu eorum interitus.
Caput VI.

XII. SANVS autem Hierosolymorum rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cælestis numinis obseruantissimus, quíque nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immunditiis. habuítque in exercitu lectissimorum virorũ scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Æthiopum rex cum maximo exercitu contra eum euenit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Maræsam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomen Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans; oránsque vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecillos fortium victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso rex alacris cum hoste conflixit, cæsisque plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Gerarenum persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est: vnde multum auri egestum est, prædáque abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iámque non longe aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam, is

postea

posteaquam agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita vt cœperant pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin verò à religione desciuerint, omnia contraria illos manere: sequuturúmque tale tempus, in quo neque propheta verax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor. Túncque & vrbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronúmque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinum fauorem sibiipsis non inuiderent. His auditis rex vnà cum populo gauisi sunt, dederúntque operam & publice & priuatim vt religio sarta tecta maneret, dimissis à rege per totam regionem à quibus hoc negotium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Basanem Israelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæso regnum eius occupauerat. Hic in Tharse vrbe electo domicilio vigintiquatuor annis regnauit, sceleratior, magisq́; impius quàm vel Hieroboamus vel illius filius afflictor populi, & aduersus Deum cõtumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quòd rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis sese contaminasset. Cui quum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit vt correctior in posterum & anteactorum pœnitens placato numine vitaret exitium: sed velut proposito præmio si strenuè pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denuntiata esset, seipso factus nequior, indies dara opera scelus scelere cumulabat. Postremò cum exercitu aggressus est vrbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadiis à Hierosolymis. quàm captam muniebat, vt eam sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: móxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarum rex, omissa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare valuit, fatali morte præuentus: sepultúsq́; est in Arsane oppido. In regnum successit illius filius Elanus. Hic post alterum regni annum periit per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuere. 3.Reg.16.

Basanæ stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. Cap. VII.

DEINDE ex magistro equitum factus rex, totam Basanæ stirpem iuxta Gimonis vaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecione absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnũ inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta

Gabathonis obſidione ad Tharſen regiam properat, eáque expugnata vi potitur. Zamares videns vrbem ſine præſidio, in intimam regiam ſe recepit, ſubiectóque igne ſimul cum ea ſe quoque concremauit, regni ſui die ſeptimo. Quo facto confeſtim populus in diuerſa ſtudia ſciſſus eſt, aliis Thamanum, aliis Amarinum regnare volentibus. Cuius factio quum tandem viciſſet, occiſo Thamano ſolus totius populi regnum obtinet. Trigeſimo anno regni Aſani regnauit Amarinus annis duodecim, ſex Tharſæ, reliquos ſex Marcone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipſe Samaræum vocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo vrbs ſita eſt. Hic nihil à prioribus regibus differebat, niſi quòd illis fuit ſceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit vt alius alium tolleret, & cum toto ſuo genere extirparentur. Hic Samariæ diem ſuum obiit, ſuccedente Achabo filio. Hinc certe videre licet quàm curæ ſint Deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contrà funditus eradicet. Iſraelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familiis ſublati ſunt. Aſanus verò Hieroſolymorum duarúmque tribuum rex ob pietatem ac iuſtitiam feliciter Dei fauore viuens ad extremam peruenit ſenectam, & poſt vnum & quadraginta regni annos bona morte deceſſit. cui mox Ioſaphatus ſucceſſit filius, ex Abida matre natus, omnium teſtimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem ſanctiſſimum regem retulit, quemadmodum paulo pòſt dicetur.

XIII. Cæterum Achabus Iſraelitarum rex habitauit Samariæ vbi vigintiduobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum inſtitutis mutans, niſi ſi quid fortè deterius commentus eſt. Omnium enim impietates repræſentauit ac ſcelera, ſed Hieroboami præcipue. nam & vaccas ab eo conſecratas adorauit, & alias ſuper hãc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: móxque ab ea domeſticos illius deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeóque impotentis inſaniæ, vt non verita ſit templum Beli deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam ſacerdotes & falſos vates inſtituit. Quin & ipſe rex hoc genus hominum frequens circa ſe habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante ſe reges ſuperãs. Hunc

3.Reg.17. propheta quidam Dei maximi è Theſbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens eum prænunciare, quòd nec pluuiam illis annis daturus ſit, nec rorem, donec ipſe vates non compareret. Additóque iureiurando quo magis rem confirmaret, ſeceſſit ad tractum auſtralem, vbi ad torrentem quendam degebat, vnde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui poſtquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente Deo profectus eſt Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem ſitum eſt. Illic enim ſe mulierem viduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta ſuppeditaret. Iámque non longe à porta aberat, quum videt mulierem operariam ligna colligentem: & ſignificante Deo hanc fore eius altricem, ſalutatam prius rogauit vt aquam potabilem afferret: abeuntémque iam reuocans, & panem portare iuſſit. Iurauit illa nihil ſibi domi eſſe præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniſſéq; ſe eò vt collectis lignis ſibi ac filio panem coqueret, quem vbi comediſſent fame abſumerentur, quandoquidem nihil ſupereſſet aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lætiora ſperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in vaſe illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunque propheta petierat fecit: deincépſque & ſibi & filio & hoſpiti ſat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit ſiccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in geſtis Ithobali Tyriorum regis ſic ſcribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit ab Hyperberetæo menſe vſque ad inſequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cùm ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul ſiccitatem factam ſub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in ſuos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hoſpes cùm filius eius morbo præualente expiraſſet, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis

minis

hominis qui peccata eius detexisset, ideo mulctatam se filij morte dictitans. Ille consolabundus iubet eam sibi tradere filium, breui recepturam viuum: acceptúmque mox in proprium cubiculum detulit: quo deposito super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero: rogabátque vt remisso spiritu vitam ei restitueret. Itaque Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretem. Paulo deinde pòst Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum necessarium penuria, vt non solum hominibus panis deesset, verum etiam equis cæterisque iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cúmque multum quæsitus propheta Elias nusquam compareret, iussit Obediam quoque se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator viam ingreditur. Erat autem vir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas sæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentandos. Huic à rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest, vt dum ego regem adeo, te Dei spiritus quo agitaris aliò rapiat: & rex te non reperto frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sim studiosus tui similium, qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta contrà iubet vt nihil metuens regem adeat, sacramento interposito se quoque eadem die in eius conspectum venturum. Quo indicio postquam Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tun' ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu ne sterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totum populum in Carmelum montem ad se conuocet, simúlque suos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti à rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio consistit, & Quousque, inquit, inter vtrunque vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solum creditis, hunc & mandata eius sequimini: quòd si non huic sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo verò nihil ad hæc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel proprij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum struem imposito, sed nullo igne subdito. idem oportere & illos facere, atque ita inuocare suos deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquam placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores sacram rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cúmque suis precibus & inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant. Illis verò à mane vsque meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi venissent, amotis sacrificiis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne fortè clàm ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerum tribuum Israehticarum altare ex eis instaurauit, foditque circum illud fossam bene profundam. & coaptata super altare strue lignorum victimáque desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas super altare iussit effundi, ita vt fossa quoque repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis, cœpit inuocare Deum, precaríque vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: &

3.Reg.18.

ecce adhuc illo orante, ignis repente de cælo in altare lapſus inſpectante populo tum victimam tum aquam omnem circumfuſam abſumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viſo Iſraelitæ proſtrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & ſolum verum confitendo: cæteros nihil aliud eſſe quàm nomina vanis ſtultorum hominum opinionibus conficta: móxque comprehenſos eorum prophetas interficiunt, Elia ſic iubente: qui & regem abire ad prandium iuſſit, nec eſſe amplius ſolicitum: breui enim viſurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conſcendit, & cùm humi deſediſſet, caput genibus applicuit, iuſsítque famulum aſcenſo quodam ſcopulo ad mare proſpicere, & indicare ſicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non ſemel aſcenſo ſcopulo, ſed nihil ſe videre retulit. Tandem ſeptimo reuerſus ait ſe vidiſſe in aëre neſcio quid nigricans, humano veſtigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt rex propere in vrbem redeat, prius quàm profuſus imber occupet. Qui poſtquam ad Ieſraelam vrbem cœpit tendere, ſine mora offuſcato aëre & inuoluto nubibus procella mixtus imber ſuperuenit: & propheta correptus numine regium currum vſque Ieſraelam Azari vrbem currens proſequutus eſt. Iezabela verò Achabi vxor audito prodigio per Eliam patrato, quódque

3. Reg.19. prophetas ipſius omnes interfeciſſet, miſit ad eum nuncios, minando ſe illum occiſuram, quemadmodum ipſe prophetas occiderat. Et Elias territus fugit in vrbem Berſube, quæ eſt in extremis tribus Iudæ finibus, Idumeæ contermina: relictóque ibi famulo, ipſe in deſertum abiit. Cúmque precatus eſſet mortem, quòd non eſſet cæteris melior, vt illis abſumptis ipſe vitæ cupidus eſſe debeat ſub arbore quadam obdormiit: & excitatus à quodam, ſurgens inuenit aquam ac cibum appoſitum. & cùm comediſſet collectis ex hoc cibo viribus, ad Sinæum vſque montem peruenit, in quo Moyſes à Deo legem accepiſſe proditur: vbi nactus amplum quendam ſpecum, ingreſſus habitare illic decreuit. Allapſa deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem relicta vrbe deſertum coleret: ait ſe occiſis externorum deorum vatibus perſuaſiſſe populo, quòd vnicus ſit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad ſupplicium ſe à regina expeti. Mox eadem voce iuſſus in craſtinum ſub diuum prodire auditurus quid opus facto ſit: ſequenti luce è ſpelunca prodiit. Ibi & terræmotus eius aures perculit, & oculis ſe candens ignis fulgor obtulit. ſequutóque mox ſilentio, diuina voce nihil terreri præſentibus iuſſus eſt. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatúmque mox vt domum reuerſus declaret populi regem Ieum Nemeſſæi filium: apud Damaſcum verò Syrorum Azaelem: & pro ſe prophetam Eliſæum conſtituat, ex Abela vrbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendiſſet Saphati filium Eliſæum arantem cum quibuſdam aliis impellentibus iuga duodecim, acceſſit & ei pallium ſuum iniecit: qui eueſtigio prophetare occœpit, relictíſque bubus, ſectator Eliæ factus eſt. Rogauit tamen vt prius ſibi liceret parentibus valedicere, quo impetrato illum ſequutus eſt, indiuiduus poſthac miniſter ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita ſe habuerunt.

XIIII. Cæterum Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet regiis

3. Reg.21. fundis contiguum, ſæpe rogatus ab Achabo vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio: aut ſi mallet vnum aliquod è regiis pro eo ſibi eligeret: negauit ſe id facturum. gratius enim ſibi eſſe, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm ſi ſuam poſſeſſionem amiſiſſet, quia non licebat alienam occupare, contriſtatus, nec lauare voluit, nec cibum ſumere. Iezabela verò ſcitante quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æque ac prandium faſtidiat, quàm ruſticus ſit Nabathus ei denarrat. Vſum ſe apud eum comi ſermone, & infra regiam maieſtatem demiſſo, pro qua humanitate nihil niſi repulſam retuliſſe. Mulier contrà hortatur vt magno ſit animo, & mœrore miſſo ad conſuetam corporis curam redeat: ſe daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Móxque literas Achabi nomine ſcriptas mittit ad Iſraelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locum

Nabutho

Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemię populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita vt regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus Deo ac regi fecisse conuitium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, regem accedit, suadétque vt sine suo sumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum id prædium e vestigio se confert. Deus autem iratus Eliam mittit, vt regi in eo rure occurrat, rogétque quid ita occiso vero domino eius prædij hæreditatem iniuste sibi vsurpet. Quem vbi ad se venientem vidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prędicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & regis & reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppresserat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia subijt, & indutus saccum, nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatũ confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetã denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem sceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur. Cap. VIII.

DVm hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damasci rex contractis è toto regno suo copiis, ascitisq; vltra Euphratem trigintaduobus sociis regibus, contra Achabum duxit, qui intelligens se imparem eius copiis, à congressu quidem abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus ipse mãsit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missoq; caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceret legatos ad eum mittere, proposituros quidnã peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandarum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu regem obsidionem soluturum. Achabus verò iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesq; vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliam Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quę illis non placuerint, sibi haberet. Achabus lætus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate vxores ac liberos suos, omnésque facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli ansam quærentem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendum esse eum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responso referendũ dedit, quòd primis postulatis nunc quoque consentiat securitatis ciuium gratia, posteriora non admittat. atque ita eos dimisit. Hoc responso commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia mœnium, se verò parem illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis regibus responsa referunt. Ille e vestigio mandat circumuallari vrbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni po-

3.Reg.20

pulo minimum à deſperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam ſuperueniens exemit, dicens Deum polliceri, daturum ſe victoriam de tam multis hoſtium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cõtingeret: Per filios, inquit, principum, ſed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant ſupra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum ſe dediſſet, patefactis repente portis emittit iuuenes. Id poſtquam ei per ſpeculatorem eſt ſignificatum, mittit quoſdam eis obuiam cum his mãdatis, vt ſiue pacati veniant, ſiue pugnatum, vinctos ad ſe pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principum congreſſi cum excubiis, multis occiſis reliquos vſque ad caſtra perſequuti ſunt. Quod vbi ſuccedere Iſraelitarum rex animaduertit, vniuerſum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum eſt vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt relicta in caſtris armatura fugerẽt, & rex ipſe præceleri equo vix euaſerit, Achabus verò longo ſpacio Syros perſequutus eſt, cędendo quotquot aſſequi datũ eſt. Direptis deinde opulentis caſtris, auro & argento refertis; captis etiam equis Adadi & curribus, domum in vrbem reuerſus eſt. Cæterum propheta monente vt in ſequentem etiam annũ paratus ſit, & exercitum in promptu habeat, reuerſurum enim Syrum iterum, rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus ſeruatus è clade cum reliquiis exercitus, aduocatis amicis conſultabat quomodo cum Iſraelitis bellum gerere debeat. Illi ſuaſerunt non eſſe poſthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo ſe nunc ab eis victos. Sed ſi in campeſtribus committatur prælĩũ, facile ſe ſuperiores fore. Præterea conſuluerunt vt dimiſſis regibus quos ſecum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & ſatrapas illis præficeret, ſupplementumq́; in ſua ditione tam equitum quàm peditum conſcriberet. Placuit regi conſilium, deditq́; operam vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris ſignum ſe protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum perueniſſet prope oppidum Apheca, in magno campo caſtra poſuit. Achabus verò cum ſuis copiis obuiã illi progreſſus, caſtra cum caſtris contulit, quamuis numero militum longe inferior. Superueniente deinde propheta, & victoriam pollicente, vt hoſtis contra quàm opinabatur ſentiret Deum Iſraelitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per ſex dies à neutris caſtris quicquam motum eſt. Septima verò quum hoſtis pro caſtris aciem explicuiſſet, Achabus quoque ſuos ex aduerſo inſtruxit. Nec mora collatis ſignis acriter vtrinque pugnatum eſt, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent. quibus impigre victoriam proſequentibus, confuſum agmen trepide fugientium equitum, peditum, curruum, à ſeipſis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipſi murorum ruina oppreſſi ſunt circiter viginti ſeptem millia: in prælio verò centum millia hoſtium ceciderunt. Adadus aliquot fidiſſimis famulis comitatus in quandam ſubterraneam cellam ſe abdidit. quibus clementiam Iſraelitici regis prædicantibus, & ſpem veniæ facientibus, ſi conſueto ſupplicum habitu ad eum mitterentur, permiſſi ſunt hoc facere. Illi induti ſaccos, & reſtibus capita redimiti, qui tum priſcus apud Syros ſupplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & ſalutis tantum gratiam petere Adadum ſignificant, dedititium eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari ſe ei dixit, quòd è pugna euaſiſſet, fratriſq́; loco eum ſe habiturum pollicitus eſt. Famuli accepta ſacramenti fide nihil mali paſſurum; producunt è latebris hominẽ, & adducunt ad Achabum, qui tum ſublimis curru vehebatur. Et quũ adoraſſet, Achabus porrectã dextra in currum eum ſuſtulit, exceptúmque oſculo iuſſit eſſe bono animo, & nihil ſe indignum timere, Adadus actis gratiis quàm longa ſibi vita daretur memorem ſe fore huius beneficij profeſſus eſt, rediturumq́; Iſraelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam poteſtatem commeandi Damaſcum, ſicut pater ipſius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in ſuum regnum remiſſus eſt. Poſt talem Syrorum contra Iſraelitas expeditionis exitum propheta quidam, nomine Michæas, acceſſit ad

quen

quendam Israelitam, iussitq; eum vt vulnus sibi in caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incursu periturum. Quod quum ita euenisset, alterum propheta adiit, idem imperans. A quo incunctanter ictus, & verticem saucius, obligato capite venit ad regem, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso periclitari se nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit si captiuus effugeret. Respondente verò Achabo meritò id passurum, soluto capite agnoscendum se Michæas præbuit. Hac autem arte vsus est, quo maiorem vim verbis suis adderet. Ait enim Deum in regem animaduersurum, quòd Adadum hominem impium & contra diuinitatem contumeliosis dictis furentem elabi permisisset. Futurum enim vt ipse ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate prophetæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, & vehementer ea prædictione contristatus domum se recipit.

De Iosaphato rege Hierosolymorum. *Cap. IX.*

HACTENVS de Achabi rebus, nunc ad Iosaphatum Hierosolymorum regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes ditionis suæ dispositis, ne illas quidem sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum rege ceperat. Hic rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quòd esset vir iustus ac pius, & per singulos dies dabat operam vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est vt & ipsi à circumquaque vicinis regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eum muneribus declarauerunt, vt hinc quoque tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio conuocatis principibus & sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Moysis, earúmque obseruantiam atque religionis cultum docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamen huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ quoque gentes constanter hunc regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Muniuit etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octoginta scutatorum millia, absque militibus qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum regis filiam Gotholiam. Cúmque libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum regem comitabatur, publice exhibito frumento, vino & carnibus. rogatúsque est ab Achabo, vt contra Syrorum regem arma cum eo coniungeret, ad recipiendam vrbem Ramatham in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito, quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo reges, & sedente in suo quisque solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò censebat (si qui prophetæ essent) accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam idem.

Achabus à Syris bello lacessitis in prælio victus occiditur. Cap. X.

CHABVS verò accitis suis prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadum mouētι victoriam, & vrbis Dominium propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellum suadentibus; vincendum enim Syrum, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum verbis, & quòd falsi vates essent: percontatusq; est Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, vt certius etiam futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foreq; vt ipse à Syrorum rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum. Eum vocari Michæam Iembleæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cæteros omnes prophetas victoriam regi prædicere. Respondit vates, sibi non licere contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi verò ad regem peruenit, adiuratus vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus: Nónne, inquit, modò tibi dixi quàm male mihi velit iste. Michæa verò constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prædicere, illum verò spe victoriæ solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnus è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius, quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezraelam in Nabuthi suburbano lambendum à canibus regis sanguinem, quemadmodum lampsissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri, qui longe præstantiori prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit rex ab hinc die tertia. Sed mox fore euidentius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cùm comprehendi eum prophetā iussisset. Puto enim te audiuisse quòd hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmque ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. vincebat enim opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans ne luat pœnas vaniloquij, iratus rex iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei præberi.

XV Atque ita duo reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra

3.Reg.22 posuit. Conuentum autem erat inter reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vaticinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occideret, sed solum regem Israelitarum. Syri verò primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum impetu facto eum circumuenerunt: sed pòstquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsque ad vesperam pugnantes & vincentes occidebāt neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum Achabum ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandem vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, regem per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigam iussit currum extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus accepent. Cúmque vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque

ad

ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámque appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisque reuertitur. Cadauer regis Samariam relatum, illuc sepulturæ traditur. & cùm currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Michææ vaticinium. Ergo quoniam vtriusque prophetæ prædictionem euentus consecutus est, veneranda sunt illorũ oracula, eisq; semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quod nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quòd insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiamsi præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, vt prænuntiantibus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat. Cap. I.

IOSAPHATO autem regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti propheta Ieus occurrens, reprehendit eum quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indigne tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suam bonitatem, licet male, quod non debuerat, fecerit. Post eam admonitionem rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populum leges diuinitus per Moysem traditas, & cultum pietatis docendo: constitutísq; oppidatim magistratibus hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitũ captantes gratiam: omnibúsque quod æquum est redderent, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc cùm per singulas duarum tribuum vrbes docuisset, Hierosolyma reuersus hîc quoque iudices è sacerdotum ac Leuitarum ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos vt iuste & accurate iura populo redderent. Quòd si grauiores cõtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negotiis maior etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruãtem esse deceat, in qua & templũ simul haberetur & regia. eius summos magistratus ex amicorũ numero præposuit, Amasiam sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiã. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxiliis bellum inferunt; & ad Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinam castrametantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantem, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cùm audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & ad templum versus Deum inuocat, vt tantum viriũ & roboris ei suggerat, quãtum satis sit ad sumendam de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templum id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculũ, ibi populus coràm numen

4.Reg.3
2.paral.19

men

meo præsens inuocet, diuináque ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt eum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deum, & Leuitæ organis suis hymnos canebant. Diluculo verò progressus rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni propheticæ, & non struendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendásque Deo gratias, non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus regis consilium, idq; mox etiam exequuti sunt. Deus verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debaccharentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, cùm totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorem & sanguinem victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáque fuit multitudo vt ægrè per integrum triduum omnia spolia legerent. Quarta verò die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis con celebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cùm exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarum nauium, quę merces in Pontum peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quòd non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est vt hac cura vacauerit in posterum. Atque hactenus de Iosaphato.

II Achabi verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas, & regiam Samariam, vir
4. Reg. 1 pessimus, & vtrique parenti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morbóque ex hoc casu contracto Accaronem ad Myriodis (id deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum verò Deus Eliæ prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium Deum non haberent, quandoquidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberétq; eos reuerti, & regi dicere eum non reualiturum. Quod quum Elias fecisset, nuncij his auditis confestim ad regem reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse virum quendam, & vetuisse vlterius progredi: iussisséque renunciarent suo regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant hominem esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum: Qui cùm intellexisset Eliam per hæc descriptum à nunciis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad regem venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo verus propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus est: móxque candens turbo delatus

centurionem

centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum prophetæ minatus vim esset, ni volés sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito rex misit tertium. Is quòd esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum vbi tum erat Elias, & amice eum salutauit: Non ignotas, inquit, quòd vt regis mandato paream, inuitus ad te venio, sicut & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horum militum volens ac libens descende, nósque ad regem sequere. Tum Elias delectatus viri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Dèo non habuisti, quem de morbo tuo veri nihil prædicere posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de valetudine consulendum mittere maluisti, scitò te moriturum. Nec multum exinde tempus elapsum, dum ita vt Elias prædixit decedens, quòd liberis careret, Ioramo fratri succedenti locum fecit, homini patrem cùm aliis vitiis, tum maxime impietate referenti. Omisso enim sui Dei cultu, totum se externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum vsque mortalium quisquam scire potuit quísnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Elisæum, sicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho qui fuit ante vniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse è consuetudine mortalium, mortuos tamen esse nemini vnquam fuit cognitum.

III. 4.Reg.3.

Cæterum Ioramus accepto post fratrem regno, Moabitarum regi Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, intonsarum pecudum annua ducenta millia. Ergo pòstquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoque per nuncios solicitauit, vt quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellum contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierósolyma: & splendide ab eius loci rege exceptus, cum de communi sententia visum esset per Idumeæ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cum hospite, & cum rege Idumæorum. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum non desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quánam sua culpa tres reges sine prælio in Moabitarum regis manus traderet? Iosaphatus conttà, vt virum pium decebat, consolabatur eum: iussítque perquiri, num quis in exercitu propheta adesset, per quem quid faciendum Deus posset consuli. & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium, suasu Iosaphati tres reges ad illum vadunt: quúmque ad illius tabernaculum venissent, quod fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris prophetas consuleret, illos enim esse veridicos: rex precibus vrgebat, vt responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu; iussit reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absque vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abundè potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde distantem demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarum vt audiuit tres reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, nec clàm in ditionem suam impetum facerent. qui videntes ex oriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide

aberat) colore ſanguineam, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falſo opinati ſunt hoſtes propter ſitim in ſemetipſos arma vertiſſe, & eorum ſanguinem per torrentem defluere: & cum hac perſuaſione regem ſuum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hoſtilia caſtra ire permitteret. quo impetrato ruentes velut ad paratam prædam, ad Hebræorum caſtra perueniunt. Sed valde eos ſua ſpes fruſtrata eſt. Coorientibus enim in eos vndique hoſtibus partim cæſi ſunt, partim diſpalati fugiendo ægre in terram ſuam euaſerunt. Reges verò agros Moabitarum ingreſſi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauſerunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quaſque arbores exciderunt, fontéſque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique ſolo æquatis. Rex ipſe compulſus in quandam vrbem, & obſeſſus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum ſeptingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ viſæ ſunt. quod vbi præter ſpem non ſucceſſit, in vrbem reuerſus rem extremæ neceſſitatis & deſperationis aggreditur. ſeniorem enim filium qui regni ſucceſſor deſtinatus fuerat, productum in mœnia, toto hoſtili exercitu inſpectante holocautoma Deo ſacrificat. Reges verò hoc viſo tantam neceſſitatem miſerati, & humanarum viciſſitudinum memores, ſoluta obſidione domum quiſque ſuam reuerſi ſunt. Ioſaphatus verò poſt hanc expeditionem pacatus quidem, ſed non diu Hieroſolymis ſuperuixit, exacto vitæ anno ſexageſimo, regni vigeſimo quinto: ſepultúſque eſt in ea vrbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatorem ſepeliri decuit.

Ioramus Hieroſolymorum rex principatum adeptus fratres & paternos amicos interfecit. Cap. II.

FILIIS quos complures reliquit ſuperſtites, Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum ſucceſſit, cum Iſraelitarum rege commune nomen habens, vxoris ſuæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuerſus Eliſæum ſecum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è ſacris libris huc tranſcriptas inſerere noſtræ narrationi operæpretium duximus. Obediæ vxor, qui Achabi diſpenſator fuerat, tunc vidua Eliſæum adiit, dicens nec ipſum ignorare quòd ea perſecutione qua Iezabela in prophetas ſæuiebat, maritus eius centum ex eo numero ſeruauerat: quos vt alere clàm poſſet, multum æris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipſam & liberos in ſeruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactum eius miſertus opem aliquam præſentem afferret. Quo ſcitante ecquid domi haberet, nihil ſe habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à vicinis vacuis vaſis compluribus, foribúſque cubiculi clauſis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad vnum omnibus, ad prophetam reuerſa, rem totam illi retulit. Ille conſuluit vt diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei pretio ſuperfore, quod ad liberorum alimenta valeat.
4. Reg. 6. atque in hunc modum mulier à creditorum moleſtia liberata eſt. Idem Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum volentibus inſidiæ poſitæ fuerant. Quo factum eſt vt ille præmonitus venatum non iret. Adadus autem fruſtratis inſidiis indignatus eſt, ratus à ſuis detectas: & vocatis domeſticis per conuitium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quòd rem ſolis creditam hoſtis per eos cognouerit. Quodam autem reſpondente, non recte eum facere quòd proditionis amicos inſimularet, & ſuſpicaretur ab ipſis detectos qui ad hoſtem intercipiendum miſſi fuerant: ſed ſcire debere, quòd Eliſæus propheta nihil non indicet, prodátque vel occultiſſima conſilia: iuſſit eos per nuncios explorare, in quánam vrbe Eliſæus habitet: renunciatúmque eſt ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas miſit cum curribus, qui Eliſæum comprehenderent: qui noctu vrbem circumuentam circumquaque cuſtodiebant. Diluculo autem miniſter prophetæ re cognita, quòd hoſtes vellent eum capere, trepide

accur

accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio: rogauitque Deum, vt ad confirmandum famulum præsentem se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Elisæum famulo videndam exhibuit, ita vt animatus his suppetiis, nec ipse quicquam timeret amplius. Post hæc vates iterum Deum orauit, vt obscuraret oculos hostium, caligine immissa præ qua agnoscere ipsum nequeant: & impetrato hoc quoque, dedit se in medium illorum, interrogans quem quærerent: quibus respondentibus, Elisæum prophetam se quærere, pollicitus est hunc se traditurum eis, si ad vrbem in qua esset ipsum sequerentur. atque ita, qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter secuti sunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramum regem iussit portas claudere, & Syris suum militem circumdare: precibus deinde rursum ad Deum missis impetrat, vt hostium oculis caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie, conclusos se animaduertunt in mediis hostibus. cúmque attoniti & inopes & consilij hærerent in tam prodigioso negotio, rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. solos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne læsa quidem ipsius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos. consuluit igitur vt hospitali mensa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obsequens, liberaliter ac splendide tractatos Syros ad regem eorum Adadum remisit. Illi reuersi omnia quæ eis contigere suo regi renuntiant: qui in IIII.
tanto prodigio manifestam Dei potentiam admiratus, simúlque vatis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarum regem clàm molitus est: sed decreuit aperto Marte rem gerere, potentiorem se ratus, & numerosioris exercitus dominum: comparatisq; ingentibus copiis, vniuersas contra eum educit. qui putans se imparem, si collatis signis res ferro gerẽda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus verò cogitans, si non machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tanta autem Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigentiam intra Samariam veniret octoginta denariis argenteis caput asini, & quinque denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice condimenti emerent: nihilque magis verebatur rex, quàm ne quis fame adactus, & nõ ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrem per singulos dies obibat ipse mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clàm admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cúmque mulier quædam exclamasset, Miserere Domine, putans eam aliquid cibi petere, commotus ira male precatus est ei, negans sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartiri posset aliquid. illa verò dicente nihil se eiusmodi petere, nec ob cibum molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait se cum amica quadam vicina pactam, vt quandoquidem nullum aliud adsit cõtra famem remedium, iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem hoc cibo se alerent. Se prius suum occidisse, quo hesterna die consumpto in communem alimoniam, alteram illam mulietem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demum defuisse ad calamitatum summam, ira contra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cęlesti numine impetrare subsidiũ: confestimque mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad cædem eius properabat, Elisæum verò regis ira non latuit: sed domi sedens cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduẽtum eius obseruate, vt dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illũ remoremini. mox enim rex ipse aderit, mãdati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominem venientem excludunt: móxque Ioramus ad se reuersus, & veritus ne cædes acceleretur, quantum potuit, ad Elisæum properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & vatem periclitantem seruaturus. quò vt ventum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus se cum ciuibus dispiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in crastinũ eadem hora qua tum rex ad se venerat, futurã magnam rerum ad victum necessariarum abundantiam, ita vt

pnblicè in foro vno ficlo veniret fatum fimilæ, & vno æqne ficlo duo fata hordei. His dictis rex cum fuo comitatu fupra modum exhilaratus eft, propter expertam toties prædictionum fidem, tum quoque nihil addubitans, & præfentem difficultatem fpe futuri fubleuans, amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpofitus, cui tum rex fortè familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & ficut abfurdum fit fperare fimilæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis mihi fit
4.Reg.7. verifimile. Tum propheta: Videbis ipfe, ne dubita, fed videbis modò, non fruens etiã. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de caufa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter fæuientẽ famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & fiue in vrbem reditus daretur, fiue domi fe continerent, fame fibi pereundum certò intelligerent, decreuerũt fe hoftibus committere: vt fiue eis parceretur, viuerent: fiue fæuire hoftis mallet, certe leuius mortis genus incurrerent. Hæc fententia poftquàm comprobata eft, noctu eunt ad caftra hoftium. Ea nocte Deus Syros exterruit, immiffo in aures eorum fonitu quafi curruum & armatorum aduẽtantium, adeò vt crefcente magis ac magis fufpicione conſternati è totis caftris ad regem fuum concurrerent, dicentes adeffe reges à Ioramu conductos, regem Ægypti & regem infularum: iam enim exaudiri eorum ftrepitum. Hæc nunciantibus Adadus credidit, quòd & ipfi aures inani fonitu pulfarentur vt cæteris: & per fummam trepidationem omnes fine ordine ad fugam fe expediunt, relictifque intra caftra & equis, & iumentis, & diuitiis maximis totam fpem falutis in fugiendo collocant. Leprofi verò illi Samaritæ venientes in caftra Syrorum in ipfo valli aditu ingens filentium & magnam rerum copiam deprehendunt, progreßique vlterius, & ad vnum quodpiam tentorium delati, poftquam ne vnum quidem adeffe viderunt, refecti primum cibo ac potu, vefte & multo auro fe onerant, eam prædam extra vallum elatam in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggreſſi faciunt fimiliter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim confpecto. Vnde facile coniectãtes de abitu hoftium, damnabant fuam negligentiam, quòd non hæc Ioramo & ciuibus indicaffent mox à principio. quapropter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis cuftodibus difceffum hoftium fignificant. illi porrò excubitoribus regiis idem renunciant. Rex cognito negotio amicorum & ducum confilium aduocat. ait rem fibi fufpectam, ne aftu fimulato abitu Syri fibi infidias ftruant, defperãtes fame vrbem expugnari poffe: vt fi ad diripienda caftra quafi fuga deferta procurrant, repente coorti cæfis direptoribus vrbem etiam facile occupent. quare fuam fententiam effe, vt diligenter eam contra infidias muniant, & cauti fint, neque temere credita fuga hoftium procurrendo periculofe obiiciant. Hoc confilium quidam laudauit vt prudens: addiditque fibi videri mittendos duos equites qui omnia Iordanem vfq; explorent: qui fi fortè intercipiantur, cautiores fore cæteros, ne & ipfi temerè progreffi circumueniantur: nec duorum equitum fore grauem iacturam, quos fortaffis alioquin fames abfumeret. id regi placuit, & e veftigio mifit qui omnia difpicerent. illi renunciãt nihil fe per viã reperiffe hoftium, fed paffim iacere arma iactata, & frumentum reliquáfque farcinas, quo expeditiores fugerent. his auditis rex multitudinem ad caftrorum direptionem emittit. nec fuit vulgaris præda, fed auri & argenti plurimum, & varia iumentorum genera, præterea tantum inuenerunt frumenti atq; hordei numerum, quantum nec in fomnis fperare poterãt, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tanta enim fuit abundantia, vt duo fata hordei ficlo emerentur, & eodem pretio fatum fimilæ, iuxta Elifæi vaticinium. fatum autem continet modium Italicum & dimidium. folus autem hac copia non eft adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. conftitutus enim ad portam à rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne fe inuicem cõculcando obtererent, ipfe hoc paffus eft: atq; ita interiit, quemadmodum Elifæus prædixerat, cum prænuncianti annonæ abundan-
4.Reg.8. tiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damafcũ reuerfus incolumis, vbi cognouit diuinitus immiffo terrore fe vnà cum exercitu in fugam coniectum, & vanum fuiffe quod de aduentu hoftium crediderãt, ratus omnino aduerfum fe habere numen, per animi ægritudinẽ in morbum etiam corporis incidit. cúmque per idem tẽpus Elifæus Damafc

Damascum inuiseret, hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaelem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azael assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus fert,& quicquid in regia fuit eximium,in eos imposuit:& obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado rege missum vt offerret ei munera,& de morbo cõsuleret,num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iusso, tantum moriturum regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus verò flebat,& multis manabat lachrymis,prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaele deinde rogante causam tristitiæ, Fleo,inquit, quòd me Israelitarũ misereat, tam multis à te afficientur cladibus.nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incẽdes,& infantes ad saxa allides,& dissecabis prægnãtes mulieres. Azaele verò dicente,& vnde mihi vires vt hæc faciam, ait sibi diuinitus significatum,quòd ipse regnaturus sit in Syria. Itaque Azael reuersus ad suum dominum,melius eum habiturum nunciat:& sequenti die reti vuido in eum iniecto,præfocati à se regiam occupat,vir alioquin strenuus,& gratiosus apud Syrorum ac Damascenorum multitudinem:quo factum est vt vsque in præsens tam Adadus quàm Azael eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnifice templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint. eorum enim effigies quotidianis pompis honorant,& antiquitatẽ iactant, nescientes quòd non admodum sint veteres,& nondum centum supra mille anni ab eorum ætate intercesserint. Cęterum Ioramus Israelitarum rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lætus tandem aliquando licere sibi in pace viuere. Alter verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans V.
eodem vt dixi nomine censebatur,mox vt principatum iniit,à cædibus fratrum & pa- 4.Reg.8.
ternorum amicorum potestatem auspicatus,videbatur cum Israeliticis regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc magistram idoneam Gotholiam vxorem:quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat,Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eum,& populi regionem deprauare non destitit. Accidit interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent,cæso rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat,& nouo in eius solium imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu qui tum ad manũ erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: & exustis vicis finitimis non est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quòd plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos conscendere,& aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur ab Elia propheta epistola,vindictam Dei minitans,quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorũ regum impietatem se contulerit:neq; hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat, ad hæc quòd fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum regis & domesticam familiam desæuiret,nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoque lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ,quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur. Cap. III.

Ec multo post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolũt,cum aliis Barbaris Iorami regnũ inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit,iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes,ægre elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine. post hanc publi-

cam calamitatem, & ipse in morbum incidit, ſicut ei iam antè prædictum fuerat. id malum in ventrem eius ingruit, vt manifeſto diuinæ iræ indicio miſerabiliter periret, videns quotidie per ventrem inteſtina defluere. quin & populus inſultauit eius cadaueri, facile inde coniectans, quàm inuiſus Deo fuiſſet homo nefarius, nec eum regio funere dignatus eſt, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hieroſolymitanus Ochoziam in paternum ſolium impoſuit.

Damaſcenorum rex Iſraelitarum regem bello impetit. Cap. IIII.

VI. Sraelitarum autem rex Ioramus ſperans poſt Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbem ſe poſſe recipere, magno prius facto apparatu exercitum ei admouet. In ea oppugnatione ſagitta ictus à quodam Syro non letaliter, in Azaram vrbem ſe recepit curandi vulneris gratia, relicto in obſidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amaſiæ filium præfecerat, qui illam vi expugnatam recepit. erat autem ei propoſitum percurato vulnere Syros bello aggredi. In-

4.Reg. 9. terim Eliſæus dato vni è diſcipulis ſuis ſacro oleo, miſit eum Ramatham, vt eo delibutum Ieum regem appellaret, diceretque ſe autoritate diuina regem eum eligere, mandatis etiam quibuſdam aliis, iuſſit eum fugientis more iter facere, nemine abitus eius conſcio. Ille vbi ad deſtinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè ſedẽtem medium inter duces exercitus, ita vt Eliſæus fore prædixerat: accedénſque ad illum, ait ſe cum eo velle colloqui. & cùm ſurgens ſecutus ipſum eſſet in conclaue, iuuenis deprom-ptum oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciſcaris prophetarum eius ſanguinem, qui à Iezabela contra omne fas occiſi ſunt: vt quemadmodum prius Hieroboami & filij ipſius Nabadi, ac mox Baſani familiæ propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullum ſemen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus è conclaui ſe proripuit, nolens à quoquam conſpici. Ieus autem ſtatim in conſeſſum ducum rediit. Percontantibus autem illis, qua de cauſa veniſſet iuuenis, & inſanum videri dicentibus: recte, inquit, coniecturam facitis. nam inſani verba locutus eſt. illis verò magis etiam exponi ſibi quid eſſet orantibus, regnum populi ſibi à Deo delatum, ait illum dixiſſe. Hæc vbi prolocutus eſt, vnuſquiſque ducum detraxit ſibi pallium. quibus congeſtis in ſpeciem ſolij, & ipſo ſuperimpoſito, tubis & cornibus iuſſerunt ſigna canere, Ieum, nouum regem conſalutantes fauſtis acclamationibus. Ille decreuit cum exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi nam, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramathenſi oppugnatione acceperat. Venerátque eò per officium cognationis etiam Hieroſolymorum rex Ochozias, quòd eſſet ſororis eius filius, vt quomodo ſe habeat vulnus inuiſeret. Quos vt Ieus repentino acceſſu opprimeret, edixit vt è ſuis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum, quòd bona fide regnum ſibi detulerint.

Ioramus à Ieu magiſtro equitum cum tota ſtirpe occiditur, & cum eo Hieroſolymitanus rex Ochozias. Cap. V.

Ilites verò læti imperata faciunt, & omnes vias obſident, ne quis ad Ioramum illis inſciis perueniret, & quid agatur renunciare valeat. Ieus interim ſtipatus equitum lectiſſimis, ad Ieſraelem ſublimis curru propere vehitur quo iam appropinquante, ſpeculator à rege conſtitutus vt venientes in vrbem obſeruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renuntiauit Ioramo aduentare agmen equitum. illi e veſtigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoſcat quiſnam veniat. ad quos vbi acceſſit eques, rogat quid agatur in exercitu, regem enim ſcire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re eſſe ſolicitum, & vt ſequatur ſe cum aliis. hoc ſpeculator cùm vidiſſet, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cum illis. mox & alterum à rege miſſum Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per ſpeculatorẽ Ioramus didicit, poſtremo ipſe cõſcenſo curru cum Ochozia Hieroſolymorũ rege, quẽ vt cognatũ inuiſendi gratia illò veniſſe diximus, exiuit illi obuiam. nam lente & compoſito agmine Ieus incedebat. Hũc Ioramus in ſuburbano Nabuthi

nactus,

nactus, rogat satin salui sint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidijs. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Iorami in Nabuthi agrum proijciat, prophetiam Eliæ in mentē ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tum ex ore prophetæ audisse, cū post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita vt prædictum fuerat euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat. qui relicto curru equum propere conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonem oppidum, vbi paulo pòst ex eo vulnere mortuus, relatusq; Hierosolyma, illic sepultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longe sceleratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies. Cap. VI.

E v verò venientes Iesraelam Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quæ nam esset, iubens ad se descendere. tādem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem. quæ inter cadendum eruentatis mœnibus, vbi solum attigit ab equitibus conculcata & obtrita periit. post hæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorem generis, quòd nata esse è regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam reginam in hac ipsa vrbe male perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabātur, binas eò literas Ieus, 4 Reg. 10 alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma, viri, equi & currus illis non deessent, creato ex eo numero rege qui per ætatem maxime videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritę erga se animati essent. Magistratus autem & pędagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppresserat, esse impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se verò imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filiorum capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus accersitis adolescentum altoribus imperant, vt occisis illis præfecta capita ad Ieum transmittant. illi nihil misorti iussa peregerunt, & congesta in vasis quibusdam plexilibus capita Israelam miserunt. Quæ cum eo perlata essent, renuntiatur cœnanti cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. ille ante portā ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iussit construi: quo facto, diluculo ad ea visenda progressus, vertit se ad populum: & si ego, inquit, cum coniuratis dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatque eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non volente solum, sed prænuntiante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelitas ex ea cognatione inuenirentur, versus Samariam iter ingressus est. Et cùm incidisset in cognatos Ochoziæ regis Hierosolimorum, rogauit quónam tenderēt. Aiunt se venire salutatum Ioaramum, & cum eo reginam suum Ochoziam. nesciebant enim vtrunque ab eo necatum: ille hos quoque comprehēsos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo pòst occurrit ei vir bonus & iustus, nomine Ionadabus, vetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam extirpat radicitus. Ieus verò suasit ei vt conscenso curru quo ipse vehebatur, simul intraret Samariam. Visurum enim quòd nemini malo parceret, sed falsos vates ac sacerdotes, qui populo seducto autores fuerint relicta

patria religione externa sacra suspiciendi, ad vnum omnes supplicio dederet. iucundissimum spectaculum fore viro bono, inspicere malos dantes meritas pœnas anteactorum scelerum. Paruit regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortem adegit. cúmq; cuperet neminem è falsis prophetis & sacerdotibus profanis euadere, dolo vniuersos circumuenit. Conuocato enim populo ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, idq; vt ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrãdum enim solennibus victimis diem festum Bali: quo nomine Achabi Deus vocatur. ab ea festiuitate si quis sacerdotum abfuerit, capitalem fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus vestes donari. eas cùm accepissent, venit in ædem vbi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis vero negantibus quemquam talem adesse, & iam sacra sua parantibus aggredi, foris actoginta viros è fidissimis armat: quibus mandat vt pseudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur, interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturum. Illi verò omnes ad vnum necauerunt. & regia ipsa incẽsa vrbem externis sacris profanatã purificauerunt. Iste Bal Tyriorũ deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sidoniorũ regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis eum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen vaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetã suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cæsa pontifex Ochoziæ filium regem constituit. *Cap. VII.*

VII
4. Reg. 11

DVM Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia regis Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipsa fuit perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hunc fermè modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cùm inter cæsorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clàm aluit, quàm diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionibus coniurat, vt communicatis operis ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: dataq; & accepta silentij fide spei pleni negocium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione sacerdotes ac Leuitas & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pontificis euocatos secũ adducunt. ille habere se vtile reipublicæ consiliũ ait, aperturúmq; eis, si id apud se continere velint: opus enim esse nõ silentio tantum, sed etiã auxilio. Cúmq; sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quẽ alebat: Hic est, inquit, rex vester, ex illa natus familia, quã scitis Deum prædixisse regnaturã in perpetuum. Itaq; censeo tertiã vestrũ partem custodiam eius in templo agere, tertiã item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quæ superest, patentẽ portam qua itur in regiã seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit neq; quenquã eum armis intrare sinite, qui nõ sit sacerdos. prętcrea certos è sacerdotibus ac Leuitis selectos mãdauit satellitij more strictis gladiis regẽ stipare, & si quis armatus in templũ irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantũ regis curam gerere. illi approbato pontificis consilio rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamẽtario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotibus ac Leuitis quantũ ibi hasta-

rum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorũ genus aderat. atq; ita armatos templo circundedit cõfertis inuicẽ manibus, vt ab ingressu quos interesse nõ oportebat excluderent. adductoq; in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctũ sacro oleo regẽ pronunciat. populus quoq; gaudẽs simul & plaudens faustis acclamationibus vitã & victoriam nouo regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum satellitio prosiliret à regia. Venientem deinde in templũ ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eũ sequẽtes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice circũdati fuerant. Cęterũ Gotholia postquã puerũ vidit in suggestu stantem, redimitũmq; corona regia discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contrà accitis centurionibus iubet mulierẽ arripi, duciq; in torrentẽ cedronis, atq; illic pœnas luere. neque enim fas esse templũ veneficæ supplicio pollui. mandauit etiã, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatũ est, eductam extra portã mulorum regis illic interficiunt. Vt verò conspiratio contra Gotholiam successit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templũ, omnes sacramẽto ad fidem regis adegit, incolumitati ipsius tuendæ, regnóq; augendo daturos operã. eodem iureiurando mox regẽ astrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obseruationem legum quas Moyses cœlitus acceptas ad populũ pertulit. post hæc ad ædem Bali sacrã concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo construxerat, in veri Dei cõtumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi verò curã & custodiã sacerdotibus ac Leuitis iuxta Dauidis regis institutum Ioadus cõmisit, iussitq; vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdã è Leuitarũ numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intrò subrepere. Hæc vbi ad hunc modũ disposuit, cum centurionibus & ducibus totóq; populo ex templo Ioasum in regiã deduxit: cũmq; collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem per aliquot dies egit, omnibus scelestæ mulieris cædẽ libenter ferentibus. Erat Ioas cum 4. Reg. 12 in regnum adsciretur, annorũ septẽ, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore quo Ioadus fuit superstes: duxitq; vxores duas postquam ætate maturuit, conciliante coniugiũ eodem pontifice: ex quibus vtriusque sexus liberos suscepit. Atque actenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

Azaelis Damascenorum regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones. Cap. VIII.

AZAEL autem Syrorũ rex bellũ cum Israelitis & Ieo rege eorũ gerens re- VIII gionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & 4. Reg. 12 Gaditis atq; Manassitis colebãtur: necnon Galaditicã & Batanæã, omnia rapinis miscens, & incẽdiis, ac ne ab hominũ quidẽ cæde tẽperans quotquot in eius manus inciderẽt. Neq; enim Ieus arcere eũ à populationibus potuit, cõtemptor & ipse numinis religionũq; & legũ à maioribus per manus acceptarũ toto regni sui tẽpore, quod fuit annorũ XXVII. quo exacto mortuus apud Samariã est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autẽ Hierosolymorũ regem instaurãdi tẽpli cupido subiit: vocatóq; pontifice Ioado iussit eũ per totã suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclũ argenti exigerẽt in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia, & eorũ liberis tuẽdi & sartiẽdi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex vero hoc nõ fecit, sciens neminẽ libẽter argentũ erogaturũ: sed anno regni vigesimotertio rege incusante quòd volũtati suæ nõ obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddã ad colligendã pecuniã cõmentus est, quod nõ grauatim tulit populus. arcam parauit ligneã, in qua bene clausa vnũ tantũ foramen superne reliquit. eam cũ in templo iuxta altare deposuisset, iussit quẽq; pecunię quantũ liberet per foramen immittere,

tere, in tẽpli instaurationẽ cõferendæ. id populus tulit æquissimo animo, & multũ auri atq; argenti certatim contulit. arcã verò singulis diebus præsente rege exinaniebãt scriba gazophylacij & sacerdos eius custos, numeratáq; pecunia & recõdita, rursum vnde sustulerãt reponebant. & cũ primũ videretur collatũ quantũ sat esset, pontifex & rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei cõparauerunt. instaurato deinde tẽplo, quicquid ex collato auro & argẽto superfuit (superfuit autem nõ parũ) id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuperq; quotidianis sacrificiis altare adolebatur. atq; hæc tantisper dum Ioadus vixit diligenter accurata fuerunt. illo autẽ post annũ ætatis centesimũ & trigesimum defuncto, & ob probitatẽ ac iustitiã insignẽ, tum quòd Dauidici generis seruator fuisset, in regũ monumenta illato, rex Ioas à pristina religionis cura facile desciuit: móxq; & primates populi ad eundẽ modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contẽptus iuris ac iustitię. Deus verò indignatus propter hãc regis & cæterorũ mutationẽ misit prophetas qui cõtestarentur eos & à præsenti malitia cõpescerent. illi vero tam insano affectu eam cõplectebantur, vt neq; exemplis maiorũ qui propter contemptũ legũ cum totis familiis perierant, neq; prophetarum cõminationibus moti resipiscerẽt, & ad relicta honesta studia reuerterẽtur. Quin & Zachariã pontificis Ioadi filiũ rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorũ, tantũ quia propheta diuinitus cõstitutus, pro concione populũ & regẽ adhortatus ad iustitiã, graues pœnas illis minatus est, si moniti parere contẽnerent. Moriens tamen Zacharias testẽ & iudicẽ Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarũ præmiũ sibi rependeretur. Nec diu debita regi pœna dilata est. Azael enim Syrorũ rex impressione in regnũ eius facta, & Gitta primũ direpta atq; euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum Ioas cõterritus omnes thesauros Dei priorúmq; regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatẽ, ne oppugnatus in extremũ rerum suarũ discrimen adduceretur. Ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hierosolymis, nec tamen propter impietatẽ dignus habitus qui regiis monumentis inferretur, cùm vixisset annos XL. & septem.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit. *Cap. IX.*

4.Reg.14 N regnum successit ei filius Amasias. Anno autem Ioasi vigesimoprimo apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos XVII. patri nequaquã similis, sed magis primis eius regni regibus impius, qui palàm omnem cõtemptum cælestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quã decẽ millia peditũ, equites quingenti superessent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostiũ non mediocres strages edidit. Hæc autẽ Israelitis acciderunt secundũ Elisæi vaticiniũ, quo tempore Azaeli etiã prædixit, quòd necato domino Damasci ac Syriæ regnũ esset occupaturus. In hac temporũ difficultate Ioazas ad preces & supplicationes cõfugit, orãs Deum, vt se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autẽ qui nõ solũ perpetuã innocentiã, verumetiã resipiscentiam fauore cõplectitur, & cùm perdere possit si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacẽ nacta ad pristinũ felicitatis statũ breui rediit. Post obitũ Ioazæ Ioas filius regno Israelitarũ apud Samariam potitur, trigesimoseptimo anno regni Ioæ regnãtis in tribu Iudæ. nam & iste eodẽ quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitq; regnũ annis XVI. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cùm Elisæus iam admodũ senex in morbũ incidisset, visendi causa eum adiit: quẽ animaduertẽs extremũ spiritũ ducere, flere cœpit, & lamentari, patrẽ & clypeũ appellatans: quòd eo viuo armis cõtra hostẽ opus nõ fuerit, sed ipsius prædictionũ beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se verò

exarma

exarmatum Syris & aliis hostibus obiici, quamobrẽ adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vnà cum illo hanc etiam relinquere. His querimoniis motus Elisæus, tegem cõsolatus afferri arcũ postulat, eumq; regẽ iubet intendere: deinde iniecta in eũ manu iubet iaculari. & cũ emissis tribus telis destitisset: Si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum excindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem prælíis vinces Syros, & regionẽ quã tuo patri ademerunt recipies. His auditis rex abiit, & propheta paulo pòst defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra cõtrouersiam Deo longe charissimus. multa enim & miranda diuinæ mẽtis argumenta exhibuit, quorũ memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominẽ numini diuino acceptissimũ. Cõtigit autẽ aliquãdo vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentũ eius abderẽt, quod mox reuixit à contactu prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaele autẽ rege extincto, ad Adadũ filiũ Syriæ regnum hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarũ rex tribus prælíis victo omnẽ eam regionẽ abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos cõplexa est: quod & ipsum Elisæus iam antè prędixerat. postquã verò etiã Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa rege eorum reportata. Cap. X.

SECVNDO autem anno Ioæ regis Israelitarũ, regnũ accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis regię ciue, appellata Iudan. mirum autẽ in modũ iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat, eosq; omnes in potestatẽ redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorũ liberis, iuxta leges à Moyse præscriptas: qui iniquũ censuit pro parentũ culpis à liberis eorũ pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorũ plus minus viginti, centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum regem qui viginti scutatorum millia cõducerent stipendio talentorum argenti centũ annumerato. decreuerat enim cõtra Amalecitarũ & Idumæorũ atq; Gabilitarũ gentes exercitũ ducere, iámq; propediẽ moturus erat in eos, cùm interueniens propheta dimittere Israelitas cõsuluit. esse enim hoc hominũ genus impiũ, & cladẽ certam imminere oraculo se monitũ, si talibus rex vtatur auxiliis. alioqui Deo fauẽte vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autẽ ægreferente, quia iam publicè stipendiũ Israelitis numerauerat, hortatus est propheta vt Dei voluntatẽ sequeretur, quo propitio nõ defore pecuniã. illos itaq; dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cũ domesticis tantũ copiis cõtra prædictas gentes profectus est. Quibus vno prælio victis interfecit x. millia, & totidẽ millia captiuorũ abducta in magnam petrã quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domũ rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorum millia, ignominiosam rati suã missionẽ, ac si pro inutili dãnata esset eorũ opera, impetũ in eius regnũ faciũt: & progressi vsq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abacto magno iumentorũ numero, cæsisq; tribus colonorũ millibus. Amasias verò post victoriã factus insolẽs, autorẽ eius Deum cœpit habere cõtemptui, & pro eo venerari asportata de Amalecitis numina. Quãobrẽ à propheta cõuentus est, mirari se dicẽte si hos deos crederet, qui cultoribus suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum viribus tutos pręstiterint, sed tanquã ad se nõ pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquã captiuorũ turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad irã percitus iussit illum hac de re esse quietum, minatus supplicium si negotiis alienis miscere se pergeret. tum ille, se quidem quieturũ dixit, Deum tamen vltorem huiusmodi nouitatibus non defore. Nec multo pòst X
Amasias felicitatem suã, cuius tamen autorẽ Deum non agnoscebat, nõ capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioę regi Israelitarũ, vt ipsius imperata faciat cũ suo populo, sicut antehac idem populus maioribus eius Dauidi, & Solomoni patuit: quod si nolit vltro facere officium, bello esse decernendũ de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba

verba rescripsit. Rex Ioas regi Amasiæ. Olim in eodem monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso filiam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædã superueniens conculcauit carduum. Hoc exemplũ te moneat, ne maiora quã par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnũ tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exolueret. Vbi verò in conspectum hostiũ venit, instructa vtrinque acie, tantus repente pauor ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquã manus consererentur, iam terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterẽt. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuibus vt hostem reciperet. At ille dirutis ad trecentorũ cubitorum spaciũ mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in regia repertũ est, totũ asportauit: ac tum demũ dimisso rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc quoque insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatũ, & regia magnificentia funeratum est. Tam miserũ autẽ exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum post exactũ annum vitæ quinquagesimum, regni vero vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit. *Cap. XI.*

XI ECIMOQVINTO autẽ anno regni Amasiæ Hieroboamus Ioæ filius
4.Reg.14 apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem qua maiores eius Samariæ regia. Hic rex cùm esset vehementer impius, totúsque idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsq; Amathẽ vrbem, ad meridiẽ vero vsq; Asphaltitem lacũ. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnũ addidit, nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorum proditurum; non dissimulabo quid de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus enim à Deo proficisci in regnum Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud
Ionæ 1. periturũ esset, non ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, cõscenso apud Ioppen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehemẽti tempestate, ita vt periculũ esset ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atq; ipse etiã nauclerus vota pro incolumitate faciebant: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodũ alij faciens. cumq; turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors prophetæ obtigit, percontantibus quisnam esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræum esse, & prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculũ euadere: se enim esse propter quẽ tempestas sæuiat. At illi primũ quidem non audebant hoc facere, impiũ facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitã suæ fidei concredidisset, in tam manifestũ exitium mittere. tandem vrgente periculo & nauim tantum non mergente, partim prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem sedata est, Ionam autẽ ferunt à ceto deuoratũ post triduum in Euxinũ pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est, & cùm in loco vnde exaudiri poterat constitisset, prædicauit quòd paulo pòst amissuri essent imperiũ Asiæ: & cũ hoc dicto abiit. Hæc
4.Re.14.15 de eo sic retulimus, vt inuenimus in cõmẽtariis. Hieroboamus autẽ exactis feliciter in suo principatu XL. annis mortuus apud Samariã sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias

te. Ozias item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisque rebus solers & industrius. is suscepta expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbes eorum vi cepit, Gittam & Iamniã, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos. & condita vrbe ad mare rubrum, præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterum ad curam vrbis se contulit. quicquid enim mœnium vel vetustate labefactum erat, vel superiorum regum incuria, rotuminstaurauit: atq; eam etiam partem, quam Israelitarum rex Amasia patre huius capto diruerat, quando vrbem victor ingressus est. his addidit non paucas turres cẽtum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequẽtatis ad tutelam disposuit: aquæ ductus quoq; non paucos extruxit. habuit etiam iumentorum aliarúmq; pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cúmq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram varijs arborum cæterarúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecẽta septuaginta millia, quibus præerant cẽturiones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitque exercitum phalangis ordinem struere in aciem, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dúmque in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruãs, ita vt ad paternam impietatem videretur procliuior, ad quã & ille prolapsus fuerat, quòd fortunæ fauorem & perpetuos successus in rebus maximis moderate ferre nesciret. Et cùm venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templum ad aureum altare Deo suffitũ facturus astitit. Accurrit eò mox Azarias põtifex octoginta sacerdotum globo stipatus, & regem compescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aronis genere. iubebátque vt exiret, & Deum talibus factis prouocare ad iram desineret. Tum rex commotus mortem illis ni quiescerent minatus est: & ecce tibi terra vehementer concutitur, fissóque superne templo radius solis os regis improbum ferit, quod euestigio lepra contactum est. accessit huic & aliud prodigium, quòd eodem terræmotu ante vrbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium montis ad Occidentem vergẽtis reuulsum, per quatuor stadia volutum, obiectu demum Orientalis mõtis constitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò postquàm in facie regis lepram animaduerterunt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, & vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruit, superbiæ cum impietate coniunctæ tam miserabili pœna mulctatus. & cùm aliquandiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo rempub. administrante, mœrore tandem confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultusque est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarum autem rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni mẽse exacto, ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesimus is fuit Iabessi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die male partum regnum male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Thapsam vrbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis propere venit Samariam, & prælio victum Selesimum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est. oppidani verò obfirmatis portis noluerunt regem admittere. at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaque agrum vastauit, & postremo vrbem quoque vi cepit: & quod esset Thapsensibus infensus, omnes ferro cõfecit, ne teneræ quidem ætati parcens, & nihil sibi ad extremã crudelitatem reliquum faciens. quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decẽnio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorum

rege Phullo, non ausus est cum eo in certamen descendere, sed pactus millia talentis argenti, mature se ab ea vexatione redemit. hanc summam Manaemo popu[illegible] contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multo pòst mortuus, Samariæ sepultus est, Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis, duobus tantum annis regnauit: quibus exactis in conuiuio cum amicis trucidatus est, insidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit aut hic Phaceias principatũ annis XX. dubium impius magis an iniustus. Huius tempore Theglaphalassar Assyriorum rex Israelitas aggressus, subacta Galadica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicináque Galilæa, & Cydida, & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosol[y]morũ regia, natus matre vrbani generis nomine Ierasa. Huic regi nulla virtus defuit erga Deum pio, iusto erga homines, & reipub. studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sartiendum curauit. in templo vestibulum refecit & porticus. mœnium partem labãtem restituit, & additis magnis ac firmis turribus communiuit. Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantúmque regnum auxit, vt tam domi felix

XII. esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce Niniue piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicéntque, state, state, eripite aurũ, eripite argentum. & nemo valet. mallent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient lutidæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue dominus: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. Cap. XII.

XIII. OTHAMVS autem è viuis abiit ætatis anno XLI. cùm regnasset annos sexdecim: & quo in regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui erga Deum impiissimus, omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationem Israeliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificãs, quibus etiam proprium filium holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarum, bello aggrediuntur: erant enim amici & socij: & compulsum Hierosolyma multum diúque frustra oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregie. Interea Syriæ rex ad mare rubrum Eliam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eo deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autem rex postquam cognouit Syros abiisse domũ, putans se Israelitarũ rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias. & c[illegible]ato Deo commisisset prælũ propter tot impia facinora victus est. centum enim & viginti millia tunc ceciderũt de Hierosolymitarum exercitu, In eodem prçlio Zacharias supremus dux Israelitarũ cum Amia filio Achazę congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorum præfectum adeptus interemit & Eleanam tribus Iudæ copiarum ducem viuum in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tri-

4. Reg. 16. bu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas autem quidam q[illegible] ca[illegible]e per id te[m]pus pr[o]pheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna voce hanc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus regi Achazæ irasceretur. incusabátque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere: & suadebat vt

hos

hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, Deum ab illis pœnas exacturum, post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum aliis tribus, negabant se passuros vt ciues sui captiuos in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet. satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos captiuos exemerũt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longe abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis. Cap. XIII.

ACHAZES autem rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum regem Theglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petiit 4.Reg.16. 17.
contra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnam pecuniam illi pollicens in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáque Damasco, Rasem quoque regem occidit. Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gẽtes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros adhunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris, atq; etiam in ipso templo & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, actísque pro beneficio gratiis reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic rex tam stultus & incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis, tanquam victoriam inde sibi pollicẽs, pietatem collocare pergeret. post cladem verò acceptam, Assyriorum venerari cœpit numina, quiduis potius adoraturus, quàm verum & à maioribus acceptum Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post has insanas impietates tandem moritur, cùm vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezecia filio. Quo tẽpore etiam Phaceias Israelitarum regnum cum vita amisit, cæsus per insidias cuiusdam ex charioribus sibi aulicis, cui nomen Oseas, qui cùm regnum scelere quæsitum per annos IX. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorum rex Salmanasarus, & quia Deum non habebat propitium, destitutum eius auxilio facile subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ Ezecias Hierosolymis regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullam magis necessariam vel vtilem tam sibi quàm subditis curam existimauit, quàm religionis ac diuini cultus. quamobrem aduocata populi & sacerdotum Leuitarúmque concione, sic fertur ad eos verba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & non redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis quàm perniciosa res sit impietas, hortor vt illa obliuioni tradita purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cum sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatúmque sacrificiis legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His regis monitis accẽsi sacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatísque sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex verò dimissis per totam ditionem suam nuntiis, populum Hierosolyma ad

Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, vt relictis consuetis superstitionibus ad priscam illam pietatem & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum vt Hierosolyma venientes azymorum festum vnà cum suis ciuibus celebrent. Hæc autem se suadere non vt suum negotium ageret, sed ipsorum vtilitatis gratia, quos beatos fore, si huic consilio paruerint. Israelitæ verò audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentem non adhibuerunt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eodem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates instarent ni mature ad pietatem redirent, respuerint: quos postremo comprehensos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiam sunt prolapsi, ita vt non prius desisterent, quàm ob extremam impietatem Deus vltor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atque Isacharis prophetarum monitis parétes ad pietatem sunt conuersi, atque hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, rex ascenso templo vnà cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem, & totidem arietes, parémque hircorum numerum. & cùm primum manus in capita victimarum imposuissent tam rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante cum instrumentis musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos psallere docuerat. reliqui vero sacerdotes accinebát buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabant. post hæc sacrificauit boues septuaginta, arietes C. agnos CC. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; omnia rite sacerdotes perfecissent, rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante verò azymorum festo, paschale sacrum facientes, alias deinceps victimas mactabant per continuos dies septem. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, taurorum duo millia. pecorum septem millia rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vllum festum tam magnifice est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsque diem, peracto festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri mandauit, & sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinum cultum assidui. Quo factum est vt populus omne genus fructuum conferret Leuitis & sacerdotibus: rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis. atque in hunc modum pristinus cultus restitutus est. His ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit, & parta victoria omnes eorum vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias verò minas eius non magni fecit, fretus Deo suáque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israelitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIIII.

XV.
4. Reg. 17.

SALMANASAR autem Assyriorum rex comperto quòd Israelitarum rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum regem, inuitans eum ad societatem cótra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum vrbem vi cepit, anno eiusdem regis nono, Ezeciæ verò Hierosolymorum regis anno septimo: extinctóque funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidem, cum quo etiam Oseas rex viuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ,

niæ, cæteraque Iſraelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Iſraelitarum ex ſuis ſedibus poſt annos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum Ægyptum egreſſi ar-

mis ea loca ſuæ ditionis fecerunt: poſt principatum Ieſu annis octingentis. poſt defectionem verò à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua ſuprà diximus annis CCXL. menſibus ſeptem, diebus ſeptem. atque hic fuit finis Iſraelitarum, qui neque legi ſubditi eſſe voluerunt, neque prophetas audire, prænunciantes adeſſe pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate deſiſterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa ſeditio, per quam à Roboamo defecerunt, ſeruo ipſius in locum eius rege conſtituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per ſuum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto, indignationem cæleſtis numinis eis conciliauit, & ipſe quoque meritas pœnas non effugit. Porrò Aſſyriorum rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus ſcriptum inuenitur. bellauit enim cõtra Tyrum regnante ibi Elulæo, atteſtante etiam Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Tyriorum annalibus in græcam linguam tranſlatis ſic ſcribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos trigintaſex. hic deficiẽtes Gittæos cum claſſe eò profectus ſub imperium ſuum retraxit. contra quos miſſo exercitu Aſſyriorum rex Phœnicen totam inuaſit: facta deinde pace, cum copiis domum reuerſus eſt. paulo pòſt Sidon, Arce, Palætyrus cum multis aliis oppidis à Tyriis ad Aſſyriorum regem defecerunt: & cùm ſoli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuerſus eſt contra eos cum ſexaginta nauibus, quas Phœnices inſtruxerunt, impoſitis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, diſiecta hoſtili claſſe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam ſibi comparauerunt. Reuertens autem rex Aſſyrius, cuſtodes ad fluuium & aquæductus diſpoſuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cùm per continuos quinque annos fieret, coacti ſunt effoſſis puteis inde ſe ſuſtentare. Hæc ſunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanaſare Aſſyrio ſcripta inueniuntur. Cæterum noui Samariæ coloni Chuthæi, ſic enim tum appellabantur, quod à Perſidis regione Chutha, & flumine Chutho eſſent traducti, cùm quinque gentium eſſent, totidem deos patrios ſecum attulerunt, quos ritu ſuo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta eſt enim ſæua peſtilentia, à qua cùm popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti ſunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præſentem ſalutem allaturum eſſe. miſſis igitur ad regem Aſſyrium legatis, petierunt vt ſacerdotes aliquot è captiuis Iſraelitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum cœperunt colere: móxque ceſſauit peſtilentia: permanéntque nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ. qui pro præſenti ſemper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos ſe eorum appellant, vtpote à Ioſepho oriundos, & hac ratione ſanguine illis coniunctos. quando verò in rebus aduerſis eos aſpiciunt, nihil ad ſe pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cùm ipſi ex longe remotis gentibus ad ea loca venerint: de quo aliàs dicetur opportunius.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS.

Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana, & Ezeciæ regis oppugnatio. Caput I.

4.Reg.18.

ZECIÆ duarum tribuum regis anno quartodecimo Senacheribus Assyriorum rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnésque vrbes vi cepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iámque ducturus erat Hierosolyma, cùm ad illum venit legatio, imperata facturum, & tributa soluturum promittés. Senacheribus verò auditis legatis decreuit omisso bello postulata regis admittere, & pollicitus est, si argenti talenta trecenta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando interposito quòd ab omni iniuria téperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus hoste remoto posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducé cum duobus aliis ad continuandum Hierosolymitanum bellú reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò admoto mœnibus exercitu castrametati sunt, per nuncium postulauerút, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille quòd sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimú procuratorem, & Somnæum, & Ioachum à commétarus. hi cùm prodiissent, ante duces constiterunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hęc: quòd magnus rex Senacheribus scire vult, quò fretus dominum suum refugiat, & obedire nolés exercitum in vrbé non recipiat. an fortè Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitú regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solum non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire auté eum oportere, quòd non sine Dei volútate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nunc quoque Ezeciam cum suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rhapsace Hebraice dicente, cuius linguę peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraice respondit: debere eos audire mandata regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit scio quòd vos & vester rex populum vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cúctamini dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maxime cùm spontanea deditio tuta sit: contra cùm fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cùm audissent

4.Reg.19. ex duce tam legati quàm populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille perculsus habitum regalem exuit, & saccum indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciem procidens Deo supplicat, vt cùm alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrificiis, vt frangens nimias spes hostium, misereatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo iussit regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deú enim ei moliri perniciem. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domú reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autem

tè autem acciderat vt eodem tempore venirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; internecionem omnibus, nisi sponte patefactis portis exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciam quam in Deo collocauerat, & epistolam cõplicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratũ esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationẽ metuendã ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionũ suarum curam habere timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorũ rex frustrari suos conatus videns infectis rebus rediit ex causa tali. Multũ temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; aggerem penè mœnibus æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharsicem regem Æthiopum, Ægyptiis laturũ suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum suis abiit. Herodotus autem hunc contra Vulcani sacerdotem bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & rex esset & sacerdos. Oppugnans, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opẽ sui numinis: quod IIII exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc erat quòd pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quod factum est vt exarmatus rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat.

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit. *Cap. II.*

SENACHERIBVS auté ab Ægyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quẽ sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militũ. qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum cõtendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo pòst per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidium à popularibus pulsis, & in Armeniã fugientibus, Assarachodas minor filius in regnum successit. Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit. *Cap. III.*

EZECIAS autem præter omnem opinionem liberatus periculo, vota III pro incolumitate Deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dúmq; totus circa Dei cultum occupatur, paulo pòst in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus: nec tam vitæ periculũ angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lacrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, néve nondum factus pater eximeretur numero viuentium. Miserrus autem Deus, idq; eo libentius quòd non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tãtum germanum principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cùm propheta ita vt iussus erat ad regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatũ nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signum ab Esaia postulat, vt certo posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quę enim supra spem & rationem esse videntur, eo- 4.Reg.20

rum ſolet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante propheta quódnam ſignum exhiberi ſibi poſtulet, voluit vt quando vmbra in ſuo ſolario iam ad decimam lineam proceſſerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cùm Deus hoc dediſſet prophetæ precibus, viſo ita vt voluit tam inſigni prodigio, confeſtim recepta ſanitate ad templum aſcendit, & adorato Deo vota perſoluit. Circa eadē fermè tempora imperium Aſſyriorū per Medos diſſolui cōtigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autem rex Baladas miſſis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad ſocietatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis theſauros etiam oſtendit, & apparatū armorum, & quicquid precioſum auro conſtabat ac gemmis: atq; ita cum donis remiſit ad Baladam. Aditus deinde ab Iſaia, rogatúſque quinam eſſent qui venerant: ait è Babylone miſſos à rege veniſſe: oſtendiſſeq; ſe illis omnia, vt viſis diuitiis colligentes ex his ipſius potentiam, regi ſuo renunciare poſſent certius. tum propheta reſpondens: Scito, inquit, quòd hę diuitię paulo poſt trāſferentur in Babyloniam, & poſteri tui virilitate amiſſa eunuchi ſeruient regi Babylonio. Hæc enim prædicit dominus. Ezecias cōtriſtatus hac prædictione, ait ſe quidem malle gentem ſuam in eam calamitatē non incidere, ſed quādo aliter viſum ſit Deo, precari vt ſaltem ipſe poſsit in pace quod reliquū vitæ exigere. Huius quoq; Baladæ Babyloniorum regis Beroſus meminit. Cæterum propheta hic cùm eſſet diuinus, & vſque ad miraculū veridicus, certus ſe nihil à vero alienum dixiſſe, omnia ſua vaticinia ſcripto tradita reliquit poſteris, vt ex euētu certitudo eorum poſſet intelligi. nec hic ſolus id fecit, ſed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum reſpondet oraculis. ſed hos aliàs ſingillatim percenſebimus.

IIII Ezecias porrò cùm quantum iam diximus ſuperuixiſſet in pace, obiit poſt annum vitæ quartum & quinquageſimum, regni verò nonum & vigeſimum.

Manaſſes à Chaldæorum ac Babyloniorum rege captus poſt aliquantum temporis ab eo rurſum in regnum ſuum reſtituitur. *Cap. IIII.*

4. Reg. 21

VIVS ſucceſſor Manaſſes filius, ex matre Achiba Hieroſolymitana ciue natus, omiſsis paternis ſtudiis contrariū vitæ inſtitutum tenuit, nullam impietatem prætermittens, ſed per omnia iniquitates Iſraelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit. auſus eſt etiam ſceleſtus templū Dei profanare, atq; adeo totā vrbem & reliquam ditionem quàm late patuit. Exorſus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iuſtos graſſabatur cædibus, ne à prophetis quidem cruentas manus abſtinēs. nam & ex horum numero per ſingulas dies aliquem afficiebat ſupplicio, vt Hieroſolyma inundarentur ſanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiā, mittebat vnū poſt aliū prophetam ad regem ſimul atq; populū, per quos eaſdem illis cōminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipſorum Iſraelitæ aliquanto ante perpeſsi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum ſermonibus, per quos moniti ſi paruiſſent, imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorum experti ſunt.

V Cùm enim in eiſdem perſeuerarent moribus, hoſtem illis Deus immiſit regem Chaldæorū & Babyloniæ. is miſſo in Iudæam exercitu, regionē totam depopulatus, Manaſſem quoq; dolo interceptū & abductum, perpetuo pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miſer malo ſuo doctus admiſſam culpam agnouit, & vt hoſtē humanū ac clementem experiretur, à Deo precibus petiit. Nec Deus ſe præbuit inexorabilē, ſed miſertus exaudiit ſupplicem: quem poſt aliquantum temporis ſpacium Babylonius domū remiſſum in priſtinū principatum reſtituit. Cæterum clementia victoris poſtliminio reuerſus Hieroſolyma, dedit operam ſi poſſet abolere priorum peccatorum etiā memoriam, mutatis moribus totus conuerſus ad religionis ſtudia. Nam & vrbem luſtrauit, & templū conſecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo vt gratitudinem Deo poſſet approbare, & quod viueret eius retinere beneuolentiā. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale inciſiſſet infortuniū ob perperam adminiſtratam rempublicam. Adornato etiam altari, ex præſcripto Moyſis ſolennes

obtulit

obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circundaret, & turres excitaret altißimas, suburbanasq; arces cũ aliis necessariis tum in primis cõmeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus est, vt ex quo Deũ colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatißimus. Cúmq; vixisset annos LXVII. in viuis esse desiit, exactis in regno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus nõ abstinens facinoribus, mature dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternũ monumentum intulit, & regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

De Iosia rege. *Cap. V.*

HVIVS mater fuit ex oppido Bosceta, Ieda nomine, ipse indole optima, 4. Reg. 22
& ad virtutem natus Dauide rege exemplari & regula totius vitæ sibi proposito. quamprimum enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. E retractatis maiorum suorũ institutis, quicquid peccatũ esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quàm si esset ætate maturißima. quæ vero decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autẽ faciebat tum per innatã sapientiam, tum etiã seniorũ monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges seipsos perdiderant. Itaq; obeundo tam vrbem quã regionem totã, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorũ diruebat, & donaria quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibriũ detrahebat atq; ita populum à vana opinatione ad vnũ Dei cultum conuertit: & consueta holocautomata cæteraq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiã certos magistratus, & morum cẽsores, qui priuata quoq; negocia sic disponerent, vt in omnibus nõ minorẽ iustitiæ quã vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suã ditionem nunciis iussit vt quicunq; vellent cõferrent aurũ & argentũ in reparationem templi, idq; suo quisq; arbitratu, vt nemo grauaretur: & allatis pecuniis curam sumptuũ in templum sartum tectũ præstandum cõmisit Amasi præfecto vrbis, & Saphani scribæ, & Ioathæ cõmentariensi, & pontifici Eliaciæ. qui omissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationẽ necessariis, incumbebant operi: atq; ita instauratũ est templũ, & ipsum regiæ pietatis argumentũ futurum. Anno deinde regni sui XVIII. iussit Eliaciã pontificem pecunia (quæ instaurationi superfuit) in massas cõflata crateras inde & libatoria, phialasq; ad ministeria templi conficere: præterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoq; prolatũ in eosdẽ vsus cõuertere: pontifex autẽ dum promit aurũ, fortè incidit in sacros libros Moysis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani. qui cùm eos perlegisset, regẽ adiit, & quæ imperasset omnia facta indicauit. prætereà libros recens inuẽtos ei legit. Qua lectione audita rex scidit sibi vestem, & cõuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scriba, & Eliacia pontifice, misit eos ad prophetissam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis, vt persuaderent ei Deum placare, & propitiũ genti suæ reddere. timendũ enim esse ne propter neglectas à maioribus leges Moysis graues casus immineant, néve eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus cõmodis misere vitam finiant. Auditis regiis mandatis prophetissa iubet ei renunciari, quòd Deus semel contra eos sententiã tulerit, quę nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsentibus cõmodis propter nõ seruatas leges mulctetur: quandoquidem concesso ad resipiscendũ tanto temporis spacio, ne prophetarũ quidẽ hortatibus ad saniorem mentẽ reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentiũ: & ideo decretũ id mutari non posse, vt ipso euentu discant

esse Deum & in prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatē regis dilaturum Deū aliquantisper imminētem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populū missurum. Hoc mulieris vaticiniū regi renunciant, qui ad eam

4. Reg. 23 missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cùm congregati essent omnes, primū eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno cōsensu facturos se receperunt. móxq; sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremo iussit pontificem, si quod vas in tēplo superesset à maioribus dicatum idolorū externorū vsui, vt inde eiiceretur: & cùm non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerem eorum dispersit. denique sacerdotes idolorum à genere Aronos alienis interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregre, & quicquid per totā regionē honorē externorū numinū à Hieroboamo dedicatū inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarū super altare, quod primus Hieroboamus extruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse prophetā, & in præsentia totius populi prænūciasse, quòd vnus ex Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius prædictionis euentus post annos trecentos sexagintaunum secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatē & seruitutem Assyriorū euitauerāt, eisq; persuasit vt omissis impiis actionibus, & religionibus externis, Deū maximum ritu patrio colerent, eiq; soli adhererent. nec hoc cōtentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectū intus delitesceret. quadrigas etiam solis, quas superiores reges in vestibulo templi cōsecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus dignabatur, de medio sustulit. Cæterū lustrata ad hunc modū regione vniuersa, populū Hierosolyma cōuocauit ad celebrādū festū azymorum, quod dicitur pascha: deditq; populo ad epulū de suo triginta hædorum & agnorum millia, & boum tria millia. principes quoq; sacerdotū contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorū duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cúmq; tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus, & quòd à Samuelis prophetæ temporibus in eam vsq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant.

VI Post hæc Iosias cùm pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finē habuit huiusmodi.

Nechao rege Ægypti contra Babylonis per Iudæam exercitum ducere volente, Iosias vetare conatus prælio victus occiditur. *Cap. VI.*

NECHAOS Ægypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios qui Assyriorum imperium euerterāt, volens sibi Asiæ regnum quærere. Cúmq; processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetans per sui iuris regionem iter contra Medos facere, tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. nō esse sibi imponendam necessitatē præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionē volenti ducere transitū pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominē, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruens curru ab vno cornu ad alterū vehitur, Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatū non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cùm vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamētis, & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; extare videmus. hic propheta & instantem vrbi captiuitatem Babyloniam, &

nostri

nostri etiam sęculi clades prędictas mandauit literis. Nec solus ille hęc vaticinatus est multitudini, sed & propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autē hi duo sacerdotalis generis. quorū Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosię vsq; dum templū vnà cum vrbe est dirutum: cuius suo loco mentionē faciemus. Porrò mortuo quemadmodum diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioazus, anno ętatis vigesimotertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, impius & impuris fuit moribus.

Hunc Ægyptiorum rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syrię Samatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributum imposuit, & vnius talenti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est cùm regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malitioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines. VII

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum ad amicitiam & societatem suam pertraxit. *Cap. VII.*

ANNO autem quarto ex quo is regnare incepit, quidā Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam periit, bellum inferēs Ægyptio Nechao, qui tum toti Syrię dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostē, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit. & collatis signis cum eo cōgressus amissis multis millibus coactus est cedere. Babylonius autē superato Euphrate, totam Syriā Pelusium vsq; subegit, Iudęa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babylonij Iudęis bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syrię habitatores. At ille timore suadente pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. 4.Reg.24

Inductus deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorū contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellū instaurare non ausi sunt: id quod propheta Hieremias quotidianis monitis prędicere non destitit, frustra eos spem in Ægyptiorum pręsidio ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionē à Babylonus, & Ioacimo regi captiuitatē. Sed hęc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderāt. Etenim tam vulgus quàm proceres cōtemptim hęc audiebant, & irati male ominanti, prophetam apud regē accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demū re ad regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidā sapientiores è regia prophetā dimiserunt, autoresq; fuerunt etiā aliis ne in eum sęuire pergerent. Adducebántq; rationē, nō hunc solū mala vrbi prędicere, sed & Michęā antè talia prędixisse, & multos alios, quorū nemo à sui temporis regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sententiū effecerunt vt reuocatis suffragiis propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis prophetiis, ieiunanti populo & in templū congregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, cōtinentē quid templo & vrbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simulq; iubent tam ipsum quàm eius scribā Baruchum è medio secedere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad regem pertulerunt. qui pręsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se irę eius subduxerant. VIII

Nabuchodonosorus Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interfecit, & Ioachimum eius filium pro eo regem constituit. *Cap. VIII.*

NON multo pòst venientem cum exercitu Babylonium regem excipit in vrbe, territus prophetę prędictionibus. quòd enim ab eo sibi nō timeret, neque exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidē, sed florem iuuentutis Hierosolymitanę vnà cum ipso rege interfecit: quem etiam insepul

insepultum extra mœnia iussit proiici: & pro eo Ioachimum filium regem vrbis & regionis constituit. eorum verò qui in aliqua dignitate fuerũt, in captiuitatẽ abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiã tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui vixit annos trigintasex, regnauit vndecim. Successor autẽ eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimum obsidet, deditúmque vltro captiuum Babyloniam abducit. *Cap. IX.*

IX 4.Reg.25 Abylonium autem regem statim dedisse regnum Ioachimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defe ctionem perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit. qui cùm esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec vrbi mali aliquid inferrent, nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio rege violante eam, & mandante per literas suis ducibus, vt omnem iuuẽtutem captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent. fueruntq; hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo, & in his Ioachimus cum amicis ac matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio constituitur. *Cap. X.*

R o Ioachimo autem Sedeciam eius patruum regem cõstituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorum viginti & vnius cùm principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoq; circa se haberet impios. quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias propheta illum adiit, obtestans vt omissis impietatibus iustitiæ curam gereret: néve aut ducibus mentem adhiberet, quòd essent mali pleriq;, aut falsis prophetis crederet, eum decipiẽtibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium vincendumq; bello petitum ab Ægyptiis. hæc enim nõ vere dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias vero tantisper dum audiebat prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à prophetæ consiliis in diuersum quocunq; vellent. Sed & apud Babylonem Iezeciel eodẽ tempore vastationem templi prædicebat, eamq; prædictionẽ etiam Hierosolyma transmisit. quibus vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnibus inter se concinebant, quod & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur. in hoc vero discrepare videbatur Iezeciel, quòd negaret Sedeciã visurum Babylonẽ, cùm Hieremias asseueraret, omnino futurum vt captiuũ eum Babylonius rex secum abduceret. quare cum hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidem vera putabat in quibus consentirent: etiamsi euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cùm per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans si cum illis vires coniungeret Babylonium necessario succumbere. Quo cognito Babylonius exercitum cõtra eum duxit: vastataq; regione, & occupatis arcibus ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autẽ audito in quibus angustiis esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæã petiit, volens obsidionẽ soluere. At Babylonius intermissa obsidione, obuiã illi profectus, vno prælio victũ tota Syria expulit. Mox vero vt obsidio soluta est, pseudoprophetæ Sedeciã deceperunt, vanũ iactantes quòd à Babyloniis regi eiusq; subditis instaret belli periculũ, quódve transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam. imò etiam captiuos reddituros esse cum omnibus vasis quibus rex templum spoliauerat. At Hieremias adito rege omnia vera & his contraria prænunciat, dicens eos regem decipere, nihilq; cõmodi sperandũ ab Ægyptiis. sed victis illis Babylonium copias ad Hierosolyma reductur ũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abductur ũ: direptisq; omniũ facultatibus, & exhaustis templi

diuitiis,

diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient, extincto Babyloniorum imperio. quorum ope dimissi, & huc reuersi templum ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisq; persuadebat: principes vero & impij velut furiosum contemnebāt. Cumq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quòd à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere forte obuius comprehēsum detinuit, calumnians quòd ad Babylonios vellet transfugere. propheta contrà negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudicium, à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad suppliciū, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedeciæ, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterum exercitū admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. mēses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est. præter externam autē oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehemēter grassantibus. Interim Hieremias in carcere non quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manētibus in vrbe hostili ferro aut fame pereundum. qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati ad regem omnia deferebāt, incusabantq; prophetā vt furentem, & frangentē sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi prōptitudinem & alacritatem eneruantē. illos enim paratos pugnare pro patria, hunc verò minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omnino subuertēdam esse. Rex vero suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorum resistens, permisit eis vt de propheta quicquid liberet facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptū inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt, vt ibi præfocatus moreretur. ille verò vsq; collum mersus ibi manebat. interim quidam è seruis regis charioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ acciderit, dicens non recte principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris consilij, quòd principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantum potest propere è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops assumptis quemadmodum iussus erat sociis, extractum è cœno permisit abire liberum. Accitus deinde clàm ad regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remedium. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & vbi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne forte in vitam meā sæuias. Sed cùm rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim se internuncio iubere Deum, si modo velit incolumis esse, & imminens periculum euadere. & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio. Ni faciat, ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum rex, se quidem cupere facere quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regē traderetur supplicio, at propheta addebat illi animum, vanū eum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurū, si ciuitatē dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurū etiam templum incolume. Hæc locutū Hieremiam rex dimisit: iussum nemini ciuium communicatū inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse, percontarentur cur'nā esset à rege accersitus: sed prætexendū quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta: volebant enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam. *Cap. XI.*

INterea Babylonius pergebat in oppugnādis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus,& erectis turribus,è quibus arcebat propugnatores stātes in mœnibus.multos enim aggeres circūquaq; excitauerat, vrbis muro altitudine pares.Nec segniter interim defendebatur vrbs,ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus,sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidē hostium territi,alias contrà machinas excogitabant,vt inter se vtriq; non viribus solum certarent, verumetiam artibus , dum illi his potissimū sperant se vrbem posse capere, hi salutem suā in eo putant consistere,si nō cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per menses decem & octo , donec tandem succubuere,partim inedia victi,partim superne è turribus telorū multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mēsis die nona. ceperúntq; eam duces Babyloniorū, quibus Nabuchodonosorus oppugnationē commiserat,dum ipse apud Reblatha degeret.quod siquis requirat eorū ducum etiam nomina,sunt hæc:Nergelear,Aremantus,Emegar,Nabosaris,Echarampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem,& ducibus ac reliquis hostibus in templū ingressis,Sedecias rex vbi hoc sensit,assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugā arripuit per fauces quasdam angustas in desertū. quod cùm Babylonij cognouissent transfugarum indicio,sub aurorā aggressi sunt eos persequi,& assecuti eos non procul à Hierichunte circūuenerunt. Amici vero & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus , relicto Sedecia dissipati sunt quà queq; tulit spes effugij.Ipse penè desertus cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium potestatē deuenit , & mox ad regem perductus est. Quem postquàm in cōspectu habuit Nabuchodonosorus , impiū & fœdifragum vocare cœpit,promissionū immemorem, quòd regi seruare illam regionem esset pollicitus.exprobrabat etiam ingratitudinem,quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratri debitum,accepta potestate abusus esset in autorē beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His verbis cū Sedeciam increpuisset,euestigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari.Deinde ipsum excæcauit,Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones,tam Hieremiæ quàm Iezecielis,quamuis ab illo contemptæ, euentu nō vanæ fuisse comprobatæ sunt. quòd captus abducetur ad Babylonium, & coràm cum eo loquetur,& oculis suis faciem eius videbit,Hieremias prædixit. quòd vero cæcatus primo cū Babylonem perductus esset videre eam non potuit, Iezecielis fuerat vaticinium. Quę quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturam,quàm varia sit & multimoda,omnia tempestiue disponens, & futura præsignificans : sicut humanæ inscitiæ & incredulitatis insigne exemplum hîc eminet, per quā non licuit eis futurā calamitatem euitare , vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis regū exitus , qui vnus & viginti regnauerunt deinceps : idq; temporis spacium quingentos & quindecim annos continet , & menses insuper sex cum diebus decē : annumeratis viginti annis primi regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterum Babylonius post victoriam Nabuzardanem ducem misit Hierosolyma cum mandatis,vt templū spoliatum incenderet , regia quoq; similiter cremata vrbem à fundamentis dirueret,populum in Babyloniam traduceret. Qui cùm eò peruenisset vndecimo Sedeciæ regni anno, è templo vasa omnia tam aurea quàm argentea sustulit,& labrū quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat . præterea columnas illas æreas cum suis capitulis,& mensas aureas atq; candelabra.His sublatis templū incendit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo , regni vero Nabuchodonosori XVIII.deinde & regiam incēdit,& vrbem diruit.Incensum est autem templū annis ex quo extructum fuerat elapsis CCCCLXX. mēsibus sex,& diebus decem additis.exactis à transmigratione ex Ægypto annis MLXII.mensibus sex, diebus decē. A diluuio autem vsq; ad templi deuastationē intercesserunt anni MDCCCCL. mēses sex,dies decē. Ab Adamo item condito vsq; ad hunc templi casum tria millia annorū elapsa sunt,& insuper DXIII.menses sex,dies decē. Tantus censetur annorū numerus,quo

Anni mundi.

rus,quo temporis spacio quid & quando gestum sit, suo quæq; ordine explicauimus.
Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso,dux regius captiuos fecit hos: pontifi-
cem Sareã,& qui post hunc secundũ inter sacerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres
præfectos custodiæ templi,eunuchũ primarium regis cubicularium,cum septem aliis
regiis amicis:præterea scribã regium , & alios principes viros sexaginta . quos omnes
vnà cum spoliis tẽpli perduxit ad regem suũ agẽtem tunc Reblathis , quæ est Syriæ ci-
uitas.Rex verò pontificẽ & principes in ea vrbe iussit capite plecti , reliquã captiuorũ
multitudinẽ & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum etiam pontifi-
cem vinctũ secum duxit, Sareæ pontificis filium, quem modò Reblathis affectũ suppli
ciõ diximus. Nunc quoniam regũ genus & eorum successionẽ ordine recensuimus,
conueniens duxi etiam pontificũ enumerare nomina,qui regũ tempore per cõtinua-
tas successiones summũ administrauerunt sacerdotium.Ergo primus omnium in tem
plo recens à Solomone extructo pontifex fuit Sadocus , cui filius Achimas successit.
post Achimã Azarias,& post hunc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axiora-
mus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus,Elcias,Sa-
reas,Iosadocus qui captiuus Babylonem pertractus est. hi omnes quasi per manus tra
ditũ sacerdotium filij parentum successores acceperũt, continuata generis serie. Cæ-
terũ rex Babylonem reuersus Sedeciam in carcere vsq; ad mortem eius detinuit, mor
tuum tamen regia funeris pompa elatum sepeliit. vasa quibus Hierosolymitanum tem
plũ spoliauerat,suis consecrauit numinibus.populo in Babylonia sedes attribuit. pon-
tificem è vinculis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populum captiuum abduxe- XI
rat,transfugas & pauperes illic reliquit,duce illis præposito nomine Godolia, Aicami
hominis nobilis filio,viro æquo & bono.His imperauit,vt pro agris quos ad culturam
acceperant,certũ tributũ regi penderent. Prophetæ quoq; Hieremiæ è carcere exem
pto suasit vt iret secum Babylonem:iussum enim se à rege,vt ei necessaria omnia præ-
beat. Quod si sequi nolit , diceret vbinam habitare cuperet , vt de hoc regẽ per literas
certiorem possit reddere.Propheta vero neq; ducẽ sequi voluit, neq; aliò ad habitan-
dum ire, contentus habitare in ruinis patriæ , & eius miseras reliquias colere. At dux
voluntate eius cognita,Godoliæ quẽ ibi relinquebat commendauit hominem , man-
dans ne quid ei deesse pateretur:donatóq; vate magni precij muneribus, ipse quoque
domum profectus est.Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masapharã,
impetrata prius à Nabuzardane gratia vt secum è carcere dimitteretur etiam Baru-
chus Neri filius,insigni familia natus , & in patria lingua egregie doctus. Nabuzarda-
nes itaq; his peractis Babylonem reuertitur. Illi autem qui obsidionis Hierosolymita-
næ tempore diffugerant,posteaquàm Babylonios recessisse audiuerunt, vndiq; colle-
cti venerunt ad Godoliam Masphata.Eorum principes erant,Ioannes Careæ filius, &
Iezanias & Sareas,& nonnulli alij:prætérq; hos Ismael quidam ortus regio genere,vir
alioquin malus & dolosissimus,qui tempore obsidionis profugerat ad Bathalem regẽ
Ammanitarum,& apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venienti-
bus,Godolias suasit vt ibi manerent , nihil timentes à Babyloniis . posse enim eos im-
pune regionem colere.interpositóq; iureiurando paratum fore suum auxilium si quis
molestaretur,consuluit vt vnusquisq; habitaret in quo vellet oppido,dicens missurum
se vnà aliquot è suis,& daturum operam vt diruta instaurentur , & habitentur denuo.
illos vero debere donec tempestiuum est curare ne frumentum & vinum ac oleum
desit in futuram hyemem quo sustententur . hæc locutus permisit quemque arbitratu
suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquàm ad circumuicinas Iudææ gen
tes peruenit, quòd profugos ad se venientes Godolias magna humanitate exciperet,
& agros eis colendos assignaret, imposito certo tributo quod penderetur Babylonio,
vndiq; concursum est ad eum, & cœperũt regionem colere. Ioannes autem cum aliis
principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonita-
tem eius & humanitatem : admonuerúntque eum quòd Bathales Ammanitarum rex
ideo misisset Ismaelem, vt ipsum clàm dolo interficeret, & principatum inter Israeli-
tas occuparet,cùm sit è genere regio:securum autem fore ab insidiis , si eis permittat
Ismaelem clàm occidere. Vereri enim se , ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit , reli-

quiæ Israelitarum in totum pereant, ille vero respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio. non enim esse verisimile eum qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, eum sua manu interimere conetur. Attamen etiamsi vera essent que deferrent, emori esse satius, quàm hominem qui salutem suæ fidei commisisset, opprimere. Itaque Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cædibus tam in Iudæos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti vero die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octoginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in agris traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem vero Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autem cum cæteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godoliæ, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, cúmque apud fontem Hebronensem deprehenderunt. quibus visis captiui Ismaelis læti, rati id quod erat auxilium sibi venire, omnes ad Ioannem transiuerunt. Ismael autem cum octo tantum comitibus ad Ammanitarum regem perfugit. Cæterum Ioannes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atque pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibíque ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptum, timentes Babylonios, ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se constituti, in illos sæuirent. prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt vt hæsitantibus oraculum expediret quídnam faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cúmque propheta operam suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducibus diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurum, & prouisurum ne quid incommodi à Babyloniis quos timebant accipiant. Sin in Aegyptum mallent iter facere, curam eorum relicturum, infensúmque tali calamitate affecturum eos, quali paulo antè fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eum falso verbis suis Deum prætexere, re autem vera loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorum iram effugere. Contempto igitur Dei consilio quod per prophetam dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Aegyptum abiit, abducto simul Barucho & Hieremia. Quò postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitium ducat in Agyptum: iussitque prædicere populo, quòd capietur Aegyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonem abducẽtur, id quod etiam factum est. quinto enim post excidium Hierosolymitanum anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimustertius, cum magnis copiis inuasit Cœlen Syriam. qua subacta bellum gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Aegyptum hostiliter est ingressus: occisóque qui tunc regnabat, & alio rege constituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorum, vt accepimus, bis vltra Euphratem traductorum. nam per Assyrios decem tribus è Samaria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorum Chaldæorum & Babyloniorum regem captis Hierosolymis. Sed Salmanasar in vacuas Israelitarum sedes deduxit gentem Chuthæorum, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à regione in quam demigrauerunt.

grauerunt. rex vero Babylonius pro abductis duabus tribubus nullam gentem in eam regionem reposuit: quo factum est vt Iudæa cum Hierosolymis ac templo per LXX annos deserta maneret. tempus autem totum quod inter decem tribuum captiuitatem & duarum reliquarum transmigrationem intercessit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Cæterum Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere conspicui, pędagogos eorũ curæ assignauit, exectis quibusdam ex eo numero, quemadmodum solitus est facere & aliarum gentium deuictarum formosis adolescentibus: præbebátque eis de sua mensa victum, & Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimum. in his erant quatuor de Sedeciæ genere, ádmodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eósque ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionem vehementer charos habuit. Cúmque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeò ab animatis omnibus, accesserunt Aschanem eunuchum qui curæ eorum erat præpositus, rogantes vt quæ mittebantur à rege in suos vsus conuerteret, ipsis legumina tantum & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præterea vellet inanime. se enim aliis fastiditis talem victum appetere. ille vero ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc rex deprehendat extenuatis ipsorum corporibus, & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: ídque magis fore conspicuum ex collatione aliorum qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaque nacti Aschanem nondum admodum difficilem, persuadent vt saltẽm per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodem victu perseuerare, qui compertus sit innoxius. sin autem detrimẽtum aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quàm alij, ad pristinam diætam eos reduceret. vt vero apparuit non solum lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis non essent conferendi qui cibis vescebantur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore secure Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habentes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atque etiam firmiora ad laborem corpora, quòd neque illi læderentur aut grauarentur varietate deliciarum, neque hæc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam: sed præcipue Daniel peritus talium artium, coniectandis quoque somniorum significationibus studuit, visiones etiam diuinas videre solitus. Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cùm vidisset mirandam visionem, cuius etiam euentum Deus ei in somnis indicauerat, mox vt è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somnium sibi indicent, & eius significationem. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, quòd si exponeret visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cùm negarent se id posse, necari omnes imperat. Tùm Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoque cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauítque causam cur ita rex statuisset in omnes sapientes & magos atque Chaldæos animaduertere: & cognito quòd cùm oblitus esset somnij, iussisétque eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem magis à rege peteret. spem enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum esse id somnium. quæ Danielis postulata cùm per Ariochum regi essent renunciata, iussit cædem magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cum sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira regis eri-

XII. *Daniel.1* *Daniel.2.*

peret, manifestata sibi visione quam rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus vitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatúrque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans vt se ad regem ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad quem ingressus primum deprecatus est eam opinionem, quasi ipse Chaldæis & magis esset sapientior, quòd nemine illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantíque mihi pro mea populariúmque vita, & somnium & eius significationem aperuit. neque enim tam me sollicitum habuit ea tristitia, quòd à te indigni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cùm tot viros bonos & honestos necari iuberes, ídque iniuria, quòd non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare quod cuperes. Ergo cùm hæc te cura teneret, quísnam post te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris tibi videre statuam grandem stantem, cuius caput erat aureum, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxum vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: eúmque ingruente venti vi difflatum in terras diuersissimas. Saxum vero illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium, quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios reges ante te Babylonios. duæ vero manus & humeri duo portendunt, quòd à duobus regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoque vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quòd ea sit auro, argento ac ære validior. adiecit & de saxo interpretationem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est præterita, non etiam futura, scribere. quod si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoque obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quàm Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, vniuersæ ditioni suæ præpositum esse voluit, cum eóque simul eius consanguineos: qui ob hæc inuidiosi facti in periculum

Dan.3. inciderunt, offenso rege propter causam talem. Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus conuocauit ex omni sua ditione principes, eísque mandauit, vt quamprimum tuba dari signum audierint, procidentes in faciem adorent statuam. quod qui non fecerit, pœnam proposuit vt coniiciatur in ardentis fornacis incendium. Cùm igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis cognati negauerunt se hoc facturos, quòd nollent patrias leges trāsgredi. móxque delati, & in ignem cōiecti diuina seruati sunt prouidentia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculum. Ignis enim eos non attigit, sed quasi sentiens iniustè in fornacem cōiectos, pepercit, & non exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horum corpora: quæ quidem res magis etiam eos regi cōmendauit, quòd probos & Deo charos esse animaduerteret: quo factum est vt semper in maximo apud eum honore haberē-

Dan.4. tur. Non multò deinde pòst, rursum aliud dormiens rex vidit insomnium, quòd priuatus regno vitā acturus esset inter bestias, & post exactū eo modo septēnium, denuò restituēdus esset in pristinū imperium. quo viso rursum conuocatis magis percōtatus est quid significet. Eius intellectum nemo alius inuenire & regi indicare potuit, solus

Daniel

Daniel quid portenderet coniectura assecutus est: & qualem hîc prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cùm in solitudine tēpus prædictum exegisset, nemine septennio toto audēte inuadere dominiū, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, quòd hæc ita vt in antiquis libris inuenio, scriptis meis insero. Talibus enim criminatoribus dudū occurri in initiis huius historiæ, palàm profitēs me tantū Hebraicorū voluminū in Græcam linguā interpretē: & quæ illic continentur bona fide relaturū me promisit, nec addentē quicquā de meo, nec auferentē etiam. Cæterū Nabuchodonosorus cùm regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius, & prioribus regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis.

Pater autem Nabuchodonosorus audito quòd Satrapa quem Ægypto & Cauæ XIII Syriæ Phœniceǽq; præfecerat, à se defecisset, cùm non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussit hunc cōtra illum proficisci. qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus vero non multo pòst patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarū regionū negotiis, demandatáq; amicis cura captiuorū Iudæorū, Syrorum, Phœnicū & Ægyptiorū traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit. Et cùm assumpsisset regni administrationē, quę interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditū, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omniū captiuos recens adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: deinde spoliis bello partis Beli tēplū & alia quædam magnifice exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent vti ad ciuitatis incōmodum. Tres quoq; murorum ambitus intra vrbē extruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilibus laterculis. cúmq; memorabilibus operibus ciuitatem muniisset, & portas in templorū modum ornasset, paternæ regiæ contiguā extruxit aliam regiam, cuius substructiones & reliquā magnificentiā forte superuacaneū esset dicere: vnum silere non possum, quòd tam amplū & superbum ædificium intra quindecim dies absolutum est. In hac regia moles saxeas fornicibus suspendit, montiū speciem referentes, superne consitas variis arborum generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quòd vxor educata in Media concupisset quandā patriæ suæ similitudinem. Horum hortorum etiam Megasthenes in quarto rerū Indicarū volumine meminit, vbi ostendere conatur quòd hic rex virtute & rerum gestarum magnitudine Herculem longe à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & vrbem Africæ primariā, & bonā partem Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quàm in Indorum historiis, quòd hic rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam vrbem Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudæorum apud Babylonios habuerint. Cap. XII.

CÆTERVM post Nabuchodonosori obitum Abilamarodachus eius filius regnū suscepit, qui mox Hierosolymorū regem Iechoniam è vinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatū, & apud Babylonē regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem nō seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum vxoribus & liberis totáq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abimalarodacho post decimumoctauū regni sui annū defuncto Niglisar filius successit, cúmq; regnasset annos quadraginta, vitā cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Labosordachum filium regnum peruenit: apud quem cùm nouem tantū mensibus hæsisset, post mortē eius transiit ad Balthasarem, qui Babylonijs Naboandel nominatur. Huic bellū intulerunt Cyrus Persarū rex & Darius Me-

dorum, à quibus dum intra Babylonē oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei cōtigit. Discumbebat cœnans in ampla quadā aula, magno apparatu vasorum argenteorum quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiā concubinis & *Daniel.5* purpuratorum pręcipuis. Deinde cùm ita collibuisset, iubet è suo templo afferri vasa Dei, quę spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suū veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse vero iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumeliosa in Deum proferens: & ecce ibi videt manū è pariete prominentē, & in eo syllabas quasdam scribentem, qua visione territus conuocauit magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorū & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, rex ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunq; mentem earum literarū interpretari posset, daturū se ei torquem aureū, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorum reges vtuntur, atq; insuper tertiā regni sui partem. Post hoc præconiū maior etiam fit magorū concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autē tristem hac de causa regē eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendā captiuū Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis abductū, virū sapientem, qui posit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonosoro quæ opus erat interpretatum, cùm id eo tempore posset alius nemo. rogabátq; vt accito illo percōtaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguata cæterorum inscitia, etiam si triste sit, prodigium id intelligatur. His auditis Baltasar accersit Danielē: & præfatus se resciuisse de eius sapientia, déq; spiritu diuino quem habeat, & quòd solus sit idoneus interpretandis quæ aliorū cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmium vsum vestis purpureæ torquemq; aureū, & ditionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autē recusatis muneribus, quòd his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigētes gratis iuuare parata sit, ait scripturā hanc vitæ finem prædicere: eo quòd ne proaui quidē calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatē colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorū enim ob impietatē damnatū ad victū ferinū, post multas preces miserante Deo restitutū ad hominum conuersationem & pristinū imperium, ac deinde per totam vitā agnouisse & laudasse Dei virtutē & prouidentiam. hunc vero oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cum suis pellicibus. Ob hæc iratū Deum per has literas denunciare qualē sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratū esse iam dierum tuæ vitæ ac regni numerum, & perbreue tēpus superesse. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finē vergere. Phares, quod est fragmen, fracturū Deū tuum regnū, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta rex nō poterat nō vehementer tristari, attamen Danieli suam munificentiā non subtraxit tanquam malorū prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod nō bona audierit, sui fati culpā esse, non prophetæ: imò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit vt erat euenturū, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarum regis potestatem deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimoseptimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cùm extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato, annum agebat sexagesimum

gesimum secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielẽ prophetam assumptũ secum duxit in Mediã, eumq́; maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCCLX. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt.

XIIII *Daniel. 6*

Itaque cùm tam charus & honoratus apud regem esset, vt qui ei tanquã diuino libenter de quouis negocio consulenti pareret, nõ effugit cæterorũ inuidiã, quemadmodum fieri solet inter eos qui aliquẽ sibi à rege præferri nõ patiuntur æquo animo. cúmq; æmuli occasionẽ calumniæ contra eum quærerent, nullã vnquã eis præbuit. cũ enim esset contẽptor pecuniarũ & omniũ munerũ, turpe sibi ducens etiã pro beneficio licitam gratiã recipere, nullã accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectũ è medio tollerẽt. & cùm animaduertissent Danielẽ quotidie ter Deo supplicare precibus, cõmenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditóq; Dario renũtiant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionẽ: quibus nec ab ipso, nec à quoquam hominũ aut deorũ quicquã precari liceat: & si quis cõtra hoc cõmune decretũ faxit, eum in foueam leonũ coniici. Rex vero non perspiciens eorum malitiam, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitusq́; se id cõfirmaturum, edictũ proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cùm omnes præ metu seruare conarentur, magnũ fuit vbiq; silentiũ. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in cõspectu omniũ, adorabat Deum suum & deprecabatur. Tum satrapę nacti occasionem quã dudum captauerant, regẽ adeunt propere, Danielémq; accusant, quòd cõtempto edicto solus ex omnibus deos precari ausus sit, idq́; nõ ob pietatem, sed ob hoc ipsum quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cùm regem ob nimiam erga Danielẽ beneuolentiã etiam mandati sui cõtemptori facile veniã daturũ crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiã, postulauerunt vt iuxta latam legẽ coniiceretur in leonum foueã. Darius autẽ sperans ope diuina eripiendũ à bestiis, hortatus est eum vt præsentẽ casum æquo ferret animo: & postquã eò cõiectus est, cùm obsignasset lapidẽ qui ori foueæ incumbebat vice hostij, domum reuersus est: totámq; eam noctẽ sine cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueã se cõtulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertã fenestrã superne Danielẽ inclamauit, quærens an adhuc saluus sit. Ad quã vocẽ cùm ille responderet illæsum se & incolumẽ, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici vero eius videntes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud regẽ hoc asserere. at ille offensus eorũ malitia, iussit multũ carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueã coniici, vt appareat si propter saturitatẽ eos non attingat, ac tum demũ euidentissimũ fuit vatem ope diuina esse seruatũ. nam nemini ex eis pepercerunt, sed nõ secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarũ rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic volente, vt ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cùm igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent, Darius rex per totũ suum imperiũ nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verũ & omnipotentẽ Deum asseuerãdo. ipsum deinde vatem in maiore etiam quàm antè honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens. qui cùm ab omnibus Deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionẽ esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum, & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectantibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorũ ædificiorum consuetudinem, quæ æque atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsque in præsens tempus vt in ea turri sepeliantur Medorum reges & Persarum atque Parthorum: eiusq́; custodia sacerdoti Iudaici generis hodiéque concreditur. Quod autem

in hoc viro præcipua dignum est admiratione, silenrio non præteribimus. omnis enim eximia felicitas vt prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prædixit queádmodum alij prophetæ, verumetiã tempus quo euentura essent præfiniit. & cùm alij prophetę calamitates prædicerent, ideóq; malam gratiam apud reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter faustam ominationem quidem beuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentum vero certitudinẽ fidem sibi apud vniuersum mortalium genus compararet. Extat enim in eius scriptis vnde maxime illius prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem vt surgeret ac videret quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti deinde ostensum esse arietem magnum enata Daniel.8 habentẽ multa cornua, & in his vltimum cæteris celsius. versis deinde ad Occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictum prostrauisse humi & conculcasse pedibus. deinde vidisse enatum è fronte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquã esset adultum, Deus qui hæc ostendebat dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbem vi expugnaturũ, & ceremonias templi conturbaturum, sacrificiaq; veriturum per dies MCCXCVI. hæc est visio quã in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámq; Deum sic interpretatum esse. Arietem significare Persarum & Medorum regna, cornua verò futuros in his reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum vero indicari, & fore aliquẽ è Græcorum regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totúmq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostẽdi, post primi regis mortem, & regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius neque alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisq; exoriturum quendam regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta has reipublicæ auferat: spoliatóque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quę quidem calamitas genti nostrę sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat. Eodem autem modo scripsit & de Romanorũ imperio, & quantam vastitatẽ illaturi essent nostris hominibus. Hęc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simulq; Epicureorum error coarguatur, qui prouidẽtiam è vita eiiciunt, & Deo regimen rerum nolũt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel cõseruari vel gubernari, sed sine rectore & cura tote mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currusq; aurigis destitutos euerti ac confringi: ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum nõ damnare istorum inscitiam, qui Deo negant curæ esse res mortalium. quî enim fieri potuit vt prophetiis eius responderet euentus, si temere in mundo gererentur omnia? Verùm ego hæc ita vt inueni in literas retuli, quòd si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Persarum rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia. Cap. I.

RIMO autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babyloniæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem ærumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam prophetam ante dirutam vrbem prædixerat, quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiusq; posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriã, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristinã, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modum per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniam me Deus maximus orbis regẽ cõstituit, hunc illum esse credo quem Israelitarum adorat populus. Is enim meum nomen per suos prophetas prædixit, & quòd templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri qui Esaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem conscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gẽtium regem declaraturus esset, remittere populũ suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis rex admiratus vatis diuinitatem correptus est cupidine exequendi quæ scripta legerat: conuocatísque clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere vt proficiscantur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templum ædificent denuo. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum vicinis Iudææ ducibus ac satrapis, vt conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticę, simulq; Leuitæ & sacerdotes, propere Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cùm peruenissent, omnes amici regij fuerunt eis auxilio, conferebántq; ad templi structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentesq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrum tunc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est quàm primum id absolutum esset, mox ea sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex Cyrus Sisinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meam habitant permisi, vt quicunque vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem, & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine, faciantq; tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare

1. Esd. 1
3. Esd. 2

altare super quo sacrificent Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatē ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum principem, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: psycteres aurei L. argenti CCCC. therielea pocula aurea L. argētea CCC. situlæ aureæ L. argēteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCCC. preterea vasa alia magna mille. Concedo etiam eis eosdem reditus quos maiores eorum soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducentaquinque millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hęc è Samarię tributis pręberi volo. immolabuntq; sacerdotes has victimas iuxta Moysis legem Hierosolymis, B
& inter sacra precabuntur Deum pro salute regis eiusq; generis, vt regnū Persarum incolume maneat. Qui vero per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit epistolæ argumentum. Numerus autem eorum qui captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuere, & insuper CCCCLXII.

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent. Cap. II.

II I dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificādo toti sunt, circùm
1.Esd.4 finitimę gentes, præcipue Chuthæi, quibus olim è Perside ac Media traductis Salmanasar Assyriorum rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos quibus commendata erat hęc ædificatio, vt Iudęos impedirent, quo minus vrbem ac templum instaurare valeant. Illi vero pecuniis etiā corrupti, vendiderunt Chuthæis suam circa demandatum officium cessationem & negligentiam, Cyro nesciente vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarúmq; & Moabitarum ac Samaritarū regionibus redditur ei talis epistola. Domine, serui tui, Rathymus cōmētariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriæ. Cognoscere te oportet rex, quòd Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem merito deletam restituunt, forúmq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum extruunt. quòd si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim seipsos regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negotium, & admonere vt inspicias maiorum tuorum commentarios, inuenturus in eis Iudęos regum desertores & hostes, vrbemq; ipsorum ob hoc crimen desolatam ac dirutam. quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniúmq; ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet. Cap. III.

 Ambyses autem lecta epistola, cùm esset alioquin etiam natus ad malitiam, grauiter cōmotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cōmētariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samarię ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum cōmentarios, vbi inuentum est vrbem istam semper inimicam fuisse regibus, habitatoresq; eius seditiosos perpetuò studuisse cōcitandis bellis & rerū nouitatibus. quódq; reges habuerint potentes ac violētos, qui cōtinuis tributorum exactionibus, Phœnicē & cauam Syriā vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbē denuo cōdere, ne per hāc occasionē crescat eorū malitia, qua concitati hactenus rebelles fuerunt regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cū collegis euestigio conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secū magnā hominū multitudinē, prohibueruntq; Iudæos ne vrbē & templū ædificare pergerent. Itaque dilatū est id opus per annos IX. vsq; in secundum annum regni Darij Persarum regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione, apud Damascum est mortuus.

Sublatis

Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illæ Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragiis regem declarauerunt. III.

Darius Hystaspis filius Iudæis templum ædificat. Cap. IIII.

I S adhuc priuatus vouerat Deo si regnũ adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templum Hierosolyma: & forte fortuna per illud tempus venerat ad eum à Hierosolymis Zarobabel, qui captiuorum Iudæorum dux declaratus fuerat. nam erat vetus regis amicus. quamobrem inter satellites cum aliis duobus assumptus, speratum honorem consecutus est. Primo autem sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tam domesticos suos quam Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarúmq; [illegible] Indis vsq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per CXXVII. satrapias. Cúmq; ad [illegible] epulati, discessissent cubitum ad suum quisque diuersorium, Darius post b[illegible] quietem à somno relictus, nec valens redormiscere, cœpit fabulari cum tribus satellitibus: & qui proponẽdam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmium fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi: in cubatu quoque ac v[illegible]ctatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in consessu habiturum locum regi proximum, annumeratum inter gentiles regios. post hæc pro[illegible] quærit ex primo num vinum maxime polleat, ex secundo num reges, ex tertio num mulieres, an forte veritas magis quam hæc omnia. his ad inquirendum propositis [illegible]. Mane vero accersiuit megistanas & satrapas ac toparchas, residénsque vbi [illegible]bat iura reddere, iubet satellitum illorum quenque coram toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositam quid ipsi videatur verius. Tum primus eorum sic exorsus est vini prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hunc coniecturam capio. Animaduerto enim quod quorumuis potantium mentem subuertit, & vel regis animum sic afficit, vt non secus quam puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoque suæ conditionis [illegible]itum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nam & calamitosorum extinguit tristitiam, & ære alieno atque vsuris oppressos facit aliquantisper videri sibi omnium ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm regum illis sensum ac metũ eximit, & omnium amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduersus charissimos, eósque facit videri alienissimos. cúmque edormito temeto per noctem sobrij [illegible] redditi, surgunt omnino inscij quæ eis per ebrietatem patrata sunt. quo fit vt his argumentis persuasus, vinũ ducam rem omnium lõge potẽtissimam simul & violentissimam. Postquam primus prolata sua de vino sententia dicendi finem fecit, tum secundus cœpit extollere potestatẽ regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quæ intellectu ac potentia prædita sunt. id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium, qui & terras & maria ad quoscunque vsus seruire sibi adigunt. at ipsis hominibus reges imperitare, eísque quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortiss. animalium habent dominium, eorum vim ac virtutem meritò existimandam insuperabilem. quid quòd dum ad bella & pericula subditos mittunt, omnes eorum imperata obsequenter faciũt, siue dum per eos obiiciuntur hostib. siue dum coguntur cum mœnib. ac turrib. atque adeo cum montibus ipsáque [illegible]rum natura bellum gerere ipsorũ iussu parati vel occidi vel occidere, dum ne videantur a regis mandatis vsque digredi. parta deinde victoria, belli commoda vniuersa ad regem redeunt. Iam vero qui alieni à militia dant agris colendis operam, post longos labores & sudores cõparatis fructibus regi tributa persoluunt: & quicquid ille iusserit, hoc necessariò sine mora perficitur. Interim ille expletus omnibus deliciis & voluptatib. dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, sed vnã hanc curã putans necessariam, in hac vna est assiduus. Et qui fieri potest, vt nõ is sit omniũ potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret

per omnia? His peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarũ vis quanta sit, quámq; præpolleat cæteris rebus omnibus, sic docere aggressus est. Cõfessum est & vinum pollere plurimum, & regẽ cui omnes obtẽperant, maior tamen est potentia mulierum. nam & rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinũ nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: nihil est omnino quod non illis acceptũ ferendum sit. nam & vestimenta nobis texunt harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita, nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosisq; rebus aliis, simul atq; mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in visæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentiæ non minimũ. quicquid terra mariue longo labore quæsitum nonne totum hoc mulieribus committimus? Ipsum etiã regem tantarum rerum dominum vidi aliquandu ab Apame Rapsacis Themasini filia, cõcubina sua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractum diadema capiti illa suo imponeret, ridetem cum ridenre, & irata illa mœrentem, & adulatorie se ad affectus illius attẽperando humiliter satisfacientem si quid eam offensam animaduerteret. Interim dum satrapæ mirabundi alij in aliorum vultus inter se mutuo coniiciunt oculos, Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitũ. Dixi, inquit, & declaraui quantũ mulieres polleant, verũ tamen nec hæ, nec rex veritati vllo modo conferendus est. Nam cùm terra sit maxima, cælũ item immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cumq; hęc Dei volũtas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, consequitur vt veritas sit rerũ omnium longe potentissima, contra quam iniustitia nihil omnino valeat. præterea reliqua omnia quãtumuis pollere videantur, mortalia sunt, & celeres habent exitus, veritas vero immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quæ ab illis percipimus, nec mortalia sunt, nec iniuriæ temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretaque ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finem imposuit. Acclamante vero auditorio quòd dixisset optime, & quòd sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertem habeat, iussit eum rex postulare aliquid ex his quæ paulo ante vltro fuerat pollicitus. Libenter enim se concessurũ, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His auditis admonuit eum voti, quo se obligauerat si adipisceretur potestatem regiam: id autem erat, denuo cõdere Hierosolyma, & ibi Dei tẽplum instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorum inde sublata, & Babylonem perlata, restituere. Hæc est, inquit, mea postulatio, quam nũc mihi permittis, sapientẽ me virum

IIII. iudicans. Tum rex lætus assurgens excepit eum osculo, móxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelẽ, eosq; qui vna profecturi erant ad instituendam & absoluendam tẽpli fabricam. Mandauit etiã per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus vt materiam cedrinã in Libano excisam deportarẽt Hierosolyma, & instaurantem eam vrbem adiutarent. in quib. literis hoc quoq; adscriptũ erat, iubere & velle regem liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint. & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquã in regios vsus à Iudæis exigere: & quantumq; agrorum occupare valeant, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiã & Samaritis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudęorũ iuris fuissent antiquis possessoribus redderẽt, atq; insuper L. talenta in fabricam templi conferrent. ipsis autẽ iuxta patrias leges sacra facere permisit, & quæ in huc vsum essent necessaria, sacrásque vestes in quibus pontifex & cæteri sacerdotes rem diuinam faciunt, de suo præbere voluit, necnon etiã organa quibus Leuitæ in hymnos accinunt: & custodibus vrbis atque templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimentis certã pecuniam. denique de remittendis sacris vasis, deque Iudæorum restitutione, confirmauit omnia quę prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autem hanc gratiam à rege consecutus, quàm primũ egressus est regiam, suspiciens in cælum gratias agit Deo, quòd coram rege inter concertatores victor visus sit

fus fit fapientior cõfitens totum hoc diuini effe beneficij: peractáque gratiarum actione, precatus vt & in pofterum propitius effe pergeret, Babyloné profectus eft, lætum popularibus fuis nuncium afferés. Quo audito primũ gratias egerunt Deo pro reddita fibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes verfi, per huiufmodi hilaritates continuos feptem dies exegerunt, ob receptam patriam ceu natalitiam feftiuitatem denuo celebrantes. deinde duces Hierofolymitanæ profectionis ex fua quémque tribu elegerunt cõparatis & iumentis quæ vxores ac liberos veherent: deducentibúfque quos Darius ad hoc ipfum miferat, genialiter viam emetiebantur hilares, perfonantibus omnia tibiis, & cymbalis perftrepentibus, profequẽte per lufum ac lætitiam & reliqua Iudæorum multitudine. nam certus numerus è fingulis cognationibus felectus proficifcebatur: quas nominatim percenfere non libet, ne interrupta narrationis ferie lectori tædium afferam. hoc tantum dicam compendio, fuiffe pubertatem egrefforum quater mille millia, & fexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim fequebãtur quatuor millia & feptuaginta. promifcuæ verò multitudinis puerorũ ac mulierum numerus erat quadraginta millia DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. facri ferui CCCXXII. ad hæc qui dicebant fe Ifraelitas, nec tamen poterant approbare genus fuum, fexcenti quinquaginta duo. reiecti funt etiam ex ordine & honore facerdotali quotquot duxerant v[illegible]res, quarum genus nec ipfi indicare poterant, nec in Leuiticis & facerdotalibus genealogiis inuenie[illegible]tur. erant autem numero DXXV. Sequebatur etiam feruitiorum multitudo feptẽ millium CCCXXXVII. cantores etiã & cantatrices CCXLV. cameli CCCCXXXV. iumenta DXXV. Dux autem multitudinis quam modò recenfui, fuit Sal[illegible]thielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & ftirpe Dauid [illegible]tus, & cum eo Iefus Io[illegible]dec[illegible] pontifi[illegible]s filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium fuffragiis ad ducat[illegible]m electi, qui etiam contulerunt in fumptus huius profectionis minas auri centu[illegible], argenti verò quinquies mille. atq; in hunc modum facerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierofolyma funt deducti. reliqua verò multitudo paulifper difcedẽtes profecuta, domos quifque fuas rediit. Septimo autem mẽfe poftquam Babylonem exiuerant, Iefus pontifex & Zorobabel princeps dimiffis circum oppida nunciis è tota regione populum Hierofolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerẽda Deo facrificia iuxta leges per Moyfem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis afpiciebãtur à finitimis gentibus, quibus exofi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tempus, iuxta legiflatoris præfcripta, & poft hæc oblationes & quotidiana facrificia, victimáfq; fabbatorum atque omnium fanctarum feftiuitatum. tum qui vota vouerãt, reddebant ea facrificantes à nouilunio menfis feptimi. Deinde templi ædificationẽ funt aggreffi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorum qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferẽtes, quibus mox in rates compactis, in Ioppenfem portum eas perducebant, ita vt primum à Cyro, & tum iterum à Dario iuffi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum fecundo, menfe fecũdo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris cœperunt fuperftruere: præpofuerúntq; operi curando Leuitarum quotquot vigefimum annum attigerant, & Iefum cum filiis ac tribus fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Abinadabi filium, eiúfque filios: quibus fumma cura & diligentia commiffum negotium tractantibus, celerius opinione crefcebat templi ædificium. Id vbi factũ eft, accedentes facerdotes ornatu fuo cum tubis, & Leuitæ Afaphique progenies canebant factos hymnos, in Dei laudem à Dauide quondam inftitutos. Sacerdotes autem & Leuitæ cognationúmque principes ætate prouectiores, qui & illud prius templum videre meminerãt magnum & opulentum, & hoc recens pro præfentium fortunarum tenuitate deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa prifca felicitate abeffet, oborta inde mœftitia temperare à lacrymis non poterant: vulgus autem contentum erat præfenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione feipfum cruciabat, nec vllum detrimẽtum factum

quibat animaduertere. contrà seniorum ac sacerdotum multo deteriore conditione res suas esse existimantium gemitus, vix concentu tubarum obscurari poterat. Samaritæ autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiscuis vociferationibus, accurrerunt volentes causam discere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonia postliminio reuersi templum instaurarent, adeunt Zorobabelem ac Iesum, principésq; cognationum, postulantes vt eos admitterẽt ad templum communi sumptu ædificandum. Nam se quoq; aiebant Deum colere, & eius gloriari nomine, religionísque eius studiosos fuisse iam inde ab illo tempore quo Salmanasar Assyriorum rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa transtulerat. Ad quæ postulata illi de communi sententia responderunt, ad simul ædificandum admitti eos non posse, cùm & prius Cyrus, & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamẽ eis ibi adorare. idq; facere vetari eorum neminẽ, ac ne cæterarum quidẽ gentium quenquam cum omnibus hominibus eò venientibus templum ad adorandum pateat. His auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indigne tulerunt: & instigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarent quemadmodum sub Cyro primum ac mox sub Cambyse, vt templi ædificationem impedirent, Iudæorúmque conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de industria remorarẽtur. Per idem tempus ascendit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdam aliis, rogaueruntque Iudæorum principes, cuius permissu templum sic ædificarent, vt arx potius quàm fanum existimari possit: & cur tam firmis mœnibus & porticibus vrbem munirent. Responderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cui templum hoc extructum à quodam eius gentis rege fortunatissimo & in omni virtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorũ suorum impietatem per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum regem expugnata & deleta vrbe, templóque spoliato ac incenso, & populo in captiuitatem Babylonicam abducto, Cyrum, qui Persidis & Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mandasse templi instaurationem, & donaria vasáque per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, vt ea deportarent Hierosolyma, rursúmque in templum instauratum reponerent. eiusdem enim regis mandato Abassarum missum ad eam vrbem, vt daret operam vt id templum primo quoque tempore absolueretur. eum acceptis regiis literis confestim venisse, & fundamenta iecisse. atque ex eo tempore nunquam inimicas gentes interturbare ædificationem, atq; impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberent Dario, vt inspectis regiis commentariis manifestum fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere incõsulto Dario, sed confestim ei de hac re scripserunt. Iudæis autem solicitis & metuentibus ne regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec a Persis quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cúmque Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quod vrbem muniant, templúmque arci quàm fano similius extruãt: asseuerantes non esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutã nec vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negotio literas accepit, iussit regios commentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur.

Anno primo regni sui Cyrus rex decreuit, vt tẽplum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine, quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneũ vnum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario regio præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolymam. Vtq; cura eius negotij sit penes Abassarem Syriæ ac Phœnices præfectum eiusq; collegas, qui abstinerent quidem ipsi ab eis locis, seruos vero Dei Iudæos & eorũ principes sinerent templum struere: ipsi verò adiutarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarent, tauros, arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum & cætera quæ sacerdotes postulauerint,

lauerint, qui deprecaturi sint Deum pro salute regis atque Persarum. Quicunque autem contra mandatum hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio, vt quicunque eius templi ædificationem vetare voluerit, Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri commentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo: Rex Darius Sisini magistro equitũ & Sarabazani cæterísque magistratibus S. Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius commentariis inueni: volóque vt omnia fiant, quemadmodum in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis volũtate regis, Sisines & reliqui decreuerunt eam per omnia sequi. itaque suscepta cura sacrę fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratúsque illorum & principes, & magnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij, prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutúmq; est intra septennium. Anno autem regni Darij nono, vigesimatertia die mẽsis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Dystrus, sacerdores ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerunt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuum: constituerúntque Leuitæ iuxta Moysis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaq; includebatur. Instante deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis verò Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id festum casti ac puri vnà cum cõiugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalẽ immolantes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septem, nullis sumptibus parcentes, holocautomata etiam offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patrię & eius legibus ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatem ac clemẽtiam regis Persici animo. atque ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, instituta ea reip. forma, quæ per optimates administratur. penes pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit. ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æque monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui reipub. status plus quàm quingentis annis durauit post Moysis & Iesu imperium. Hoc igitur modo habebant se Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ autem, infensa gens & inuida, multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectãtes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum interim conniuentibus: & quacunque in re vel per se vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant. Visum est itaq; senatui populóque Hierosolymitano legationem ad regem Darium mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis aliis quatuor collegis. Cæterum rex cognitis criminibus quæ per legatos Samaritis obuciebantur, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitum apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquísque eorum conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorum legati accusauerunt vos, quòd molesti fueritis templum ædificantibus, quódque non præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. *Cap. V.*

DEFVNCTO autem Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita & pieta- V.
tis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinum cultum 1. Esd. 7
mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante
pontifex erat Ioacimus Iesu filius; apud Babylonem verò degentium Iu-

dæorum primarius sacerdos erat Esdras, vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum. is cùm esset legum Mosaycarum peritissimus, in regis amicitiam peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secúmque aliquos è Babylonis Iudæis ducere, petiit à rege commendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei, S. Decretum est à me & septem meis consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecum Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtq; Israelitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunque populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emantur victimæ super altare Dei vestri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque tu & fratres tui volueritis. Sacra quoque vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriam & Phœnicem te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum coros tritici Deo secundum legem dari. Vobis quoq; magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotum, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum quicquam exigatis, néve vlla onera eis imponatis. Tu verò Esdra iuxta cōcessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo legem tuam scienti: quin & nescientes doce libere, vt quisquis legē Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiā, sed per contumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maxime dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata deinde Iudæorū concione qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit. qui cognita regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi verò ex eis assumptis suis facultatibus Babylonē venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. reliqua Israelitarū multitudo assuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem autem tribus nūc quoq; vltra Euphratem sunt, infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Esdram magna multitudo conuenit tam sacerdotum & leuitarū, quàm ianitorum sacrorúmq; vel cantorum vel ministrorum. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti volebant ad Euphratem congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votísque pro incolumitate & felici itinere conceptis (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curæ futuram) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto. & continuo sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras sacram pecuniam tradidit, argēti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorū centum, vasa aurea talētorum viginti, vasa ærea auro meliora pōdo talentorū XII. Hæc enim erant dona regis eiúsq; amicorum, & Israelitarum Babylone manentium. quo facto obtulit Deo secundū legem holocautomata, tauros XII. pro cōmuni salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratoribus etiam regiis, & præfectis Phœnices ac Syriæ scriptas à rege reddidit epistolas: qui cū eis non parere nō possent, omni honore gentem nostrā prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerūt auxilio. Et cōsilium quidē huius migrationis ab Esdra profectū est, successum autē felicem Deus addidit, vt equidē reor, viri huius virtutē ac pietatem respiciēs. Aliquanto deinde pòst cōperit quorūdā indicio, quòd quidā è vulgo sacerdotū & Leuitarū parū seruauerint instituta & leges patrias, & deductis alienigenis vxoribus ordinē sacerdotalē confuderint: rogatúsq; ab eis vt ferret auxilium legibus, ne Deus propter paucos iratus omnes denuo cōmuni clade feriat, scidit vestē præ tristitia, vellēs capillos & barbā, & humi se prosternēs, eo quòd primores populi deprehēsi essent in tali crimine: & cogitās nō esse audituros,

turos, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attolere. Itaque concurrerunt ad eum quotquot erant bonæ mẽtis, & vnà flebant addẽtes se socios eius tristitiæ. Esdras autẽ sublatis ad cælum manibus: Me quidem, inquit, pudet ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorum quidem suorum cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamen clementissime Deus nostri misertus seminarium aliquod & reliquias superstites conserua, quas Hierosolyma in antiquam patriam reducere dignatus es: & da veniã præsentis errati, mortem quidem commeritis, verum tamen in tua bonitate sperantibus. Dum ita pius sacerdos lacrymatur cum eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq; pueris, accessit eò quidam primarius Hierosolymita nomine Achonius, cõfitens illos peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitq; ei vt omnes adiuuaret, vt vxores cum nota ex illis prole abiicerent: & si quis legis parere nollet in eum animaduerteret. qui secutus viri consiliũ, exegit super hac re iusiurandum à principibus Leuitarum & sacerdotum & tribuum Israeliticarum. quo facto exiuit templum & contulit se in domiciliũ Ioãnis & Eliasibi, ibiq; totam eam diem ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum aut triduum Hierosolyma conuenirent, & quisquis per contemptum nõ adfuerit intra præscriptum tempus, vt excommunicetur, bonáq; eius sacro ærario addicantur, intra triduum conuenerunt vtriusq; tribus homines, vigesima die noni mensis, quẽ Hebræi Thebethum, Macedones Appellæum nominant. cúmq; consedissent in superiore parte templi, præsentibus etiam senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestum, surgens Esdras 1.Esd.10 accusauit eos qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegandas esse vxores eiusmodi. acclamatum est facturos id omnes æquo animo, sed esse earum nõ paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq; opus esse vt negociũ hoc differatur aliquãtisper, & tum demum principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq; senioribus inquisitionem faciãt eorum, qui contra legis præscriptũ vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sententiã, & prima die mensis decimi cœpta inquisitione, quę durauit vsque primã diẽ mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu pontificis cognatione quã ex cæteris sacerdotibus ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerunt, pluris facientes legum obseruãtiam, quàm naturales affectus quantumuis violentos: móxq; ad placandum Deum arietes immolauerunt. quorũ nomina recensere non est necesse, atq; ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinẽ emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autẽ mense dum scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedentes ad patentem templi partem quę Orientalẽ portã spectat, rogauerũt Esdrã vt eis legẽ Moysis legeret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane vsq; meridiem. ex qua lectione nõ solum in præsens & futurũ discebant quid esset iustum, sed etiã præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legis diligẽter obseruassent. Esdras autẽ videns eos ad hunc modũ affectos, iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerent: & hac anteactorum pœnitentiam in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt re vera festum agere, quod cùm per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum est vt post comparatam sibi apud populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cùm etiam Ioacimus pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in sacerdotium ei successit. Cæterũ quidã ex captiuis Iudæis, pincerna regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cùm hospites quosdam post longum iter exactum 2.Esd.1 in vrbẽ aduentãtes Hebraice inter se confabulati animaduertisset, accedẽs ad eos rogabat vndenã venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quomodo se ha-

beret ille populus & caput eorum Hierosolyma. Quibus male se habere dicentibus,
quòd eius mœnia diruta essent, & circũuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent,
die noctéq; agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atq;
adeò ex vrbe ipsa captiuos abducentes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera:
fleuit Neemias motus popularium suorum miseriis: & sublans oculis ad cœlũ, Quo-
usque, inquit, patieris Domine gentem nostrã tantis malis opprimi, vt simus præda
omniũ? cunctante vero illo apud portam & ob hæc lamentante, & accedens quidã
nunciauit ei, regem iam accubitũ ire. ille confestim ita vt erat nõ abluta facie ad mi-
2.Esd.2 nisterij sui functionem properat. Rex verò post cœnam iãm hilarior, vidẽs Neemiã
subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus vt suadæ gra-
tiam prius verbis suis adderet: Quî possum, inquit, rex alium vultum sumere, aut mœ
rorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorũ, in qua extant se-
pulchra maiorum meorũ ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia?
Sed oro hanc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi vt profectus illò muros
eius extruam, & quod deest ad fabricam templi suppleam. At rex petitioni eius an-
nuit, simulq; literas ad satrapas commendatitias, vt & honorẽ ei haberent, & præbe-
rent quicquid cuperet. quare desine, inquit, tristari, & posthac libens nobis ministra.
Ibi Neemias adorato Deo, actisq; regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, absterso
à vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit præ lætitia. Sequenti vero die accitus, ac-
cepit literas regias, quas Sadæo Syrio, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in
quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ędi
ficandum opus sit. cùm igitur Babylonem venisset, & multos à popularibus vltro se
adiungentes comites assumpsisset, tandem peruenit Hierosolyma, anno regni Xer-
xis vigesimoquinto: & ostendens prius suis literas, Sadæo magistro equitũ collegisq;
eius reddidit. cõuocato deinde Hierosolyma vniuerso populo, stans in medio tem-
pli sic eos est allocutus: Viri Iudæi scitis quòd Deus optimus maximus memor maio
rum nostrorũ Abrahami, Isaaci & Iacobi eorúmq; pietatis, qua illos quondã, eadem
nos quoq; prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regẽ obtinui, vt mi-
hi permitteret mœnia restituere, & quod superest ad absoluendũ templũ perficere.
Quamobrem nunc ita faciendũ censeo, vt quoniã non ignoratis quàm infensas ha-
beamus gentes vicinas, & quòd cognita vestra in ædificando diligentia nihil nõ mo-
lientur, quo vestros conatus quantum in se erit impediant, primũ forti animo sitis, &
omnẽ fiduciam collocetis in Deo qui facile resistet illorũ importunis inimicitiis: de-
inde nec die nec noctu operis structurã intermittatis, sed omni cura id opus cõtinue
tis, quandoquidẽ nunc maximè tempestiuum est hoc facere. Hæc locutus continuo
iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populũ, attributo certo modo
in singulos vicos & oppida: pollicitusq; se quoq; cũ domesticis velle adiutare impi-
gre, concionẽ dimisit. Iudæi verò eius autoritate permoti ad opus se expediebãt: quę
appellatio tum primũ illis & regioni est indita, quãdo à Babylonia sunt reuersi, quia
2.Esd.4.6 Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas & Moa-
bitas Samaritasq; & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissime tulerunt, nec vnquã
cessauerũt insidiari & conatus ipsorũ impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentaue-
runt ipsum Neemiã per cõductitios sicarios tollere. crebros etiã terrores eis incutie-
bant, rumores spargẽtes quasi magni diuersarum gentiũ exercitus eos essent inuasu-
ri, ita vt parũ abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterẽt: Neemiã vero nihil
horũ ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitibus intrepidus perge-
bat, præ nimio studio nullũ laborẽ sentiens. eam autẽ salutis propriæ curam non ideo
habuit, quòd mortẽ timeret, sed quia certo sciebat se extincto ciues suos nõ repara-
turos mœnia. iussitq; in posterũ ædificatores accinctos opus facere. & cæmentarius
quidẽ non sine gladio erat, similiterq; qui materiã ei suggerebat: scuta vero non lon-
ge inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt
sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve
inermis ab hoste posset opprimi. ipse verò noctu circumquaq; vrbẽ obibat, nunquã
defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens nisi quan

tum

tum postularet necessitas:atque ad hunc modum perdurauit duobus annis & tribus mensibus.tantum enim temporis elapsum est donec absoluerētur mœnia,vigesimo octauo regni Xerxis anno,mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt,& octo dies in epulis transegerunt . quæ res vbi Syriæ gentibus est audita,graues indignationes in eis cōmouit. Neemias autem videns nō satis magnā in vrbe populi frequentiā,persuasit circūquaq; vicinis sacerdotibus, & Leuitis vt migrarent in vrbem inibi habitaturi,extructis eis de suo domiciliis : & agricolarum plebem decimas in vrbē conferre iussit,vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitę viuerent, ne auocarentur à diuino cultu ac cæremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt.& hoc pacto factum est vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iā senex defunctus est,vir ad virtutē & iustitiā natus,& in populares suos beneficētissimus,relicto sempiterno sui monumēto in Hierosolymitanis mœnibus.atq; hęc sunt quæ Xerxe regnāte gesta sunt.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur. Cap. VI.

EO mortuo regnū ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculū genus Iudæorū adductū est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur , ob causam quā paulo pòst referemus . prius enim quædā de ipso rege dicēda sunt, qui factū sit vt vxorem duceret Iudæam fœminā ex regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricē fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperiū,& cōstitutos ab India vsq; Æthiopiam CXXVII.satrapas,anno regni tertio amicos & duces gentiū Susis accepit epulo sumptuosissimo,vt decebat regem opulentum magnificos centū octoginta dierū apparatus ostentantē:cui plurimę gentes, & earū legati,per continuos septē dies interfuerunt.id erat instructū in hunc modū. Tabernaculū fixit suffultū aureis & argenteis columellis,prætextū telis linteis & purpureis,multorū milliū capax.in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis,ad delectationē simul & miraculū factis. Mādauit etiā ministris, ne quē more Persarū ad bibendū cogerent,sed arbittatu suo quenq; appositis frui sinerent.dimissis etiā per totam ditionem nuncijs edixit vt feriati ab operibus festū pro incolumitate regni dies aliquot agerent.Regina quoq; Vaste pari modo mulierū in regia celebrauit conuiuiū:quam rex ostēdere cōuiuis cupiens ad se accersiuit,pulchritudine omnes mulieres superantem . illa vero volens Persarū leges seruare , quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos cōspici,non iuit ad regē:& cū non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax . qua obstinatione mulieris offensus rex, dimisso cōuiuio septem uiros illos,penes quos apud Persas legū est interpretatio,cōuocat:& apud eos vxorem cōtumaciæ ream peragit,quòd toties vocata ab ipso in cōuiuium,ne semel quidē paruisset:iubétq;, quid sit iuris, proferre sententiam.Quorū vnus Muchæus cum pro sententia diceret,nō ipsi soli factā iniuriam,verumetia Persis omnibus, quibus periculū instet ne despecti ab vxoribus inhonestam vitam degant in posterū:quando nulla posthac maritorū futura sit reuerētia,dum cęteræ exemplū à reginæ superbia sumunt , nihil veritæ contra omnipotentem regem contumaciter agere:suaderétq; tam contumacē erga ipsum mulctari grauissimè,idq; decretū per omnes gētes promulgari : visum est repudiari Vasten & honorem transferri in aliam mulierem. Rex verò qui vehementer eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat , nec tamen retinere propter legem poterat,mœrens quòd voluntati suæ nō liceret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici,consulunt vt inutilem mulieris amorē ex animo euciat,& facta per totum orbē formosarū virginū perquisitione,quam aliis prætulerit opter sibi coniugē.noua enim inducta prioris aboleri posse desideriū, & eius recenti cōsuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere.Probauit rex consiliū,móxq; mandauit certis hominibus vt forma celebres virgines ex toto regno selectas ad eum adducerent. id mandatum illis diligenter exequentibus inuenta est Babylone Esther puella vtroque parente orbata , quæ

V I

Esth.3

Esth.2

V 5 apud

apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticç, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnibus excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaque vni eunuchorum commendata, tractata est apud eum delicatissime, odoramentis atque vnguentis preciosissimis quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines. quando vero satis iam curatas existimabat, & regis lecto tempestiuas, vnam singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam si[illegible] ad[illegible]nxit, nuptiasq; celebrauit anno regni sui septimo, mense XII. qui Ader dicitur: dimi[illegible]itq; ro quos Angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicēs. Ipse verò Persas & Medos, & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ regiam vxori diadema imposuit: atq; ita cum ea conuixit, nunquam interrogata quónam esset nata genere. patruus verò eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibiq; degens obuersabatur quotidie circa regiā, sciscitans, de puella quomodo se haberet. diligebat enim eam haud secus quàm propriam filiam. Rex autem legem tulit, vt nemo è domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in regio solio: adhibitis in hoc etiā lictoribus cum securibus, vt si quis contrà faceret, plecteretur capite. rex interim virgam tenebat auream, quā quoties aliquē ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: isq; virgæ contactu eximebatur periculo. Et de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cū[illegible] Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias parruo reginæ indicat. at Mardochæus per ipsam regi insidiatores prodidit. rex verò territus, veritatem per quæstiones i[illegible]ue nit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tantum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum vero versari in regia, receptū inter amicos regis necessarios. In eam

Esth.3 regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, idq; ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriā institutionē non adorāte hominē, ille cùm hoc obseruasset, percōtatus est cuias esset. & audito esse Iudęum, iratus exclamauit, rem indignam, cùm ingenui Persæ adorarent eum, seruū istum dedignari idem facere: volensq; pœnas de Mardochæo sumere, parū putauit ipsum ad suppliciū deposcere, nisi gentē eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quādoquidē Amalecitarū gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito rege orsus est accusationem, esse gentē quandam malā, sparsam per vniuersum ipsius regnū, insociabilē, abhorrentem à cęteris hominibus, diuersis ceremoniis & legibus vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorū populorū, & totius mortalium generis. Hāc gentem, inquit, si vis subditis tuis gratum facere, extirpabis funditus, nemine vel captiuo vel seruo superstite relicto. & ne quid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi XL. talentorum argenti millia, libenter tanta pecunia cariturus, modo regnum tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane poscente, rex & argēt[illegible]m illud ei se remittere dixit, & homines eos cōcedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman autem voto potitus, cōfestim edictum nomine regis per omnes nan[illegible]nes euulgat in hanc sententiā: Rex magnus Artaxerxes CXXXII. satrapis qui Indiam inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis quàm late volui dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderare eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gentem inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis, inobedientem regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab

Amane

Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorum parcentes, neque miserationi plus quam nostro edicto tribuētes: idq; fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus in posterum pace ac securitate frui nos liceat. Hoc edicto oppidatim per totā regionem sparso, omnes ad Iudæorum internecionē in diem præscriptum sese expediebant, idemq; studiū erat & Susis in vrbe regia. Rex interim & Aman cōuiuiis vacabant & cōpotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus *Esth.4* cinere ferebatur per vrbem, iniquum facinus clamitans, maximam gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsq; regiū palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in regiā ingredi. nec alius erat Iudęorum habitus aut affectio in cæteris vrbibus quacunq; regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denuntiatam sibi cladem lugentibus & lamentantibus. Vt verò reginæ nunciatū est, Mardochęum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cùm id recusaret facere, quòd nondum cessasset causa propter quā eum habitum sumpserat, vocatū ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eum, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidem rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum regiū per vniuersam ditionē esset diuulgatū, & quantam vim pecunię pollicitus sit Aman, vt internecionē eius gentis à rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gētis ad tempus infra dignitatē sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanē enim, cuius secunda sit post regē dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationibus. Hoc cognito regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatam se à rege, & capitale esse inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volens, virgam aureā protenderet. his enim solis impune esse, quibus hoc forte cōtingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectū habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis. si enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam vero cum sua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoq; idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram regem, & mortem etiam libenter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille reginæ & indicto suis publico ieiunio, ipse quoq; supplex Deum precatus est, ne populū suum deleri permitteret, sed quemadmodū antea sæpe saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniā, tum quoq; eos à denunciato liberaret periculo. nō enim sua culpa se venisse in discrimen infamis supplicij, sed ideo sæuire Amanem ira percitū, quòd soli Deo debitum adorationis honorem à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integre seruatam, vniuerso generi moliri perniciē. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum vt eorum saluti prospiciat, & totum genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbantur sibi habere præ oculis. Regina quoque supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus deliciis: rogabatq; miseratus daret ei apud regem quali maxime opus esset facundiam, & maiorem quàm vnquam antea formæ gratiā, vt modo vtroque permotus rex ad clementiam, & in ipsam fiat indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat. Vtq; in rege odium inimicorum ingeneret, omniúmq; imminētium *Esth.5* in eorū perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuo mutat habitum: & sumpto cultu qui reginam deceat, cum duabus pedisequis, quarū altera sustinebat innixam leniter, altera a tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omnino à metu libera.

bera. Quem vbi conspexit sublimem in solio, insignémque cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repente subiit: & forte toruius eam ac subirato vultu inspexerat: móxque attonita fluentibus membris in solium ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus exiliuit, & solicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit, blandeq; in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos. ipsi verò vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata: Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repente acciderit. vt enim te conspexi tanta maiestate verendum, continuo refugiens interius defecit me animus. & cùm hæc verba ægre languida & exili voce protulisset, magis etiam solicitus solari eam cœpit prolixius, paratum se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Esther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, amboque venissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim nõ impetraturam, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modo liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id vero libenter annuente rege Aman admodum lætus abiit, quòd solus tali honore dignatus sit, vt cum rege vocaretur à regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cùm obiter in palatio videret Mardochæum excanduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersusq; domum aduocata vxore Zaraza, & amicorum cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quàm apud reginam. nam cum ea die solus cum rege apud eam cœnasset, in crastinam quoque se vocatum esse. vnum sibi esse permolestũ, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cumq; Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à rege potestate Mardochæum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare vt eiusmodi trabs erigeretur in suo palatio, parata ad Mardochæi supplicium, id
Esth.6 quod etiam mox factum est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturum longe aliud. Nam ea ipsa nocte somnum regi ademit: qui nolens vigiliæ tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribam allatis cõmentariis res tam à se quàm à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregie gestam donatum amplis possessionibus in regione, cuius nomen erat ascriptum: alium ob fidem munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã indicio. quo lecto cùm scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum rex, percontatus an non sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo vero negante quicquam tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo, cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit vt viserent quisnam amicorum adesset pro palatij foribus, sibiq; renunciarent. forte autem Aman aderat, qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium. famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intro vocari. cui ingresso, Cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi consilium, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. tum Aman cogitans quancunque sententiam protulisset, in rem suam fore, quòd ipse præ cæteris regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis: Si vis hominem, quem tibi ais dilectũ, cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus: & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam vrbem quòd sic honorabitur quẽ rex honorare voluerit. Id cõsuluit Aman putans hunc honorẽ non alij deberi quã sibi. Rex verò lætus: Ergo, inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatũ equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nã tu amicus es intimus, & consilium quod dedisti exequeris optime, debetur enim honor hic meæ vitæ conseruatori. His

præter

præter omnem ſpem auditis vix fuit compos animi, & cùm non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum ſacco amictum, iuſſit eo depoſito induere purpurã. Qui veritatem rei neſciẽs, ſed illudi ſibi putans: Sceleſtiſſime, inquit, adeóne calamitati noſtræ inſultas? Perſuaſus tandem quòd rex hoc ei prǣmium pro accepta ſalute redderet, próque detectis eunuchorum inſidiis, induit purpuram qua rex ipſe vti eſt ſolitus: & ornatus torque, conſcenſóque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: Sic honorabitur quem rex honorare voluerit. Perluſtrata deinde vrbe, Mardochæus ad regem ingreditur. Aman verò præ pudore domum ſe contulit, & cum fletu vxori ac amicis quę contigerant narrauit. Reſponderunt illi, ademptam iam ei omnem occaſionem vindicandi in Mardochæum, quandoquidem illi manifeſte Deus ſit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, venerunt Eſtheris eunuchi, Amanen ſine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas viſa cruce defixa in ipſius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, ſcitatúſque è quodam famulo in quem vſum parata ſit: vt cognouit quòd reginæ patruo, quem Aman volebat à rege ad ſupplicium depoſcere, tunc quidem ſiluit. Ceterum poſtquam rex cum Amane ſuauiter epulis acceptus, iuſſit reginã indicare quidnam eum ſibi largiri cuperet, accepturam quicquid petiiſſet: cœpit deplorare periculum ſui populi, dicens ſe ad intentum cum tota ſua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim ſe negotia eius interpellaturam fuiſſe, ſi in amaram ſeruitutem vendi eos iuſſiſſet, quòd mediocrem hãc calamitatem duceret: nunc verò orare, vt ſe ab imminenti clade eripiat. Quærente autem rege, quiſnam hoc moliretur, iam aperte accuſando in Amanem inuecta eſt, dicens hũc, quòd peſſime erga eos affectus eſſet, autorem talis conſilij. Tum rex turbatus recepit ſe in hortos è conuiuio: & Aman paratum ſibi iam intelligens infortunium, cœpit apud reginam erratum ſuum agnoſcere, & precari veniam: ſimúlque in lectum eius procubuit. Interim ſuperueniens rex, & hoc viſo magis etiam commotus: Sceleſtiſſime, inquit, etiam vim vxori meæ inferre vis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne hiſcere quidem valente, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accuſabat Amanem, quòd in ædibus eius inueniſſet crucem Mardochæo paratam. id enim ſibi compertum ex ipſius famulo, cùm ad inuitandum eum veniſſet. eſſéque eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipſum afficere ſupplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iuſsítque vt confeſtim in eam crucem ſublatus necaretur. Subit hîc mihi admirari diuinam potẽtiam, iuſtitiámque ac ſapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non ſolùm Amanem merito ſupplicio tradidit, verumetiam pœnam in alterum excogitatam in caput inuẽtoris illo inſcio conuertit. Atque ita Aman immodice amicitia regis vſus periit, & facultates eius reginæ donatæ ſunt. Mardochæus autem à rege accitus, qui iam cognatum eſſe cõiugis ex ipſa didicerat, anulum accepit ab eo qui prius Amani fuerat concreditus. regina verò poſſeſſiones Amanis ei largita eſt. rogauit deinde regem vt Iudæis præſentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, ſparſis quàm late pareret imperium. neq; enim ſe poſſe viuere, niſi & patria ſalua, & ſuis popularibus. rex autem pollicitus eſt nihil ipſa inuita ſe mandaturum, neque voluntati eius vlla in re contra iturum. Permiſit etiam vt ipſius nomine quicquid vellet de Iudæis ſcriberet, & regio ſigillo obſignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim regio ſignaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminem. Accitis igitur ſcribis regiis, iuſſit eos pro Iudæis ſcribere ad magiſtratus omniũ gentium, quæ ſitæ ſunt Indiam inter & Æthiopiam ſub centum XXVII. ſatrapis. quarum literarum exemplum hoc fuit: Rex magnus Artaxerxes magiſtratibus noſtris fidelibus S. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum quę ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non ſolum erga inferiores exercent ſuperbiam, verumetiam contra ipſos autores beneficij non verentur inſoleſcere, quantum in ſe eſt tollentes omnem omnino gratitudinem, quæ vſquam eſt inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos, per quos eam adepti ſunt, nec Deum quidem timentes, cuius numen putant ſe poſſe fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpoſiti cum

Eſth. 7.

Eſth. 8.

poteſtate adminiſtrandis publicis negotiis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes ſummum eſt imperium, falſis criminibus ac calumniis efficiunt vt indignentur innoxiis, atque ita miſeros adducũt in ſalutis periculum: id quod non è priſcis exemplis aut fama auditis vobis poteſt eſſe perſpicuum, ſed ex facinore quod ſub noſtris admiſſum eſt oculis: vt poſthac non oporteat mentem adhibere qualibuſcunque criminibus vel potius calumniis, ſed de cognitis cauſis iudicare: & ſi quidem peccarum ſit, ſeuere animaduertere: ſin contrà, abſoluere: & rebus non verbis credere. Nanque Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi non Perſici ſanguinis, hoſpitij iure primum receptus, deinde per noſtram bonitatem in tanto honore habitus, vt patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atque ſecundum poſt nos locum obtinere, felicitatem ſuam ferre non potuit, neque ſobria mente magnitudinem honoris metiri: ſed regno meo ſtruxit inſidias, & eo cui vitã & imperium debeo, benefactore ac ſeruatore Mardochæo priuare me voluit, ſimúlque vitæ ac regni ſocia Eſthere, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amiciſſimis, imperium poſtremo voluit adimere. Ego verò quoniam à ſceleſto homine deſtinatos neci Iudæos non malos eſſe compertum habeo, ſed optimis inſtitutis viuere, ac Deum colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus eſt & ſeruat hoc imperium, non ſolum abſoluo eos à pœna quæ prioribus continetur literis, per Amanem ad vos tranſmiſſis, quibus mentem adhibere non debetis: verum etiam volo vt eos omni honore perſequamini, nam eum qui his perniciem molitus eſt, cum tota familia pro portis Suſorum in cruces ſuffixi, omnipotente Deo iuſtiſſimas pœnas à ſceleſto exigente. Iubeóque vt tranſcriptis in plurima exempla & per totam noſtram ditionem vulgatis his literis, Iudæos ſinatis ſuis legibus in pace viuere: eiſque ſitis auxilio, vt poſſint pœnas ſumere de illis qui eorum aduerſis temporibus iniurias eis facere auſi ſunt: idque decimatertia die mẽſis duodecimi qui eſt Adar: quandoquidem Deus eam diem per interneciua ſalutarem eis eſſe voluit: quæ quidem felix ſit iis qui nobis bene cupiunt, & monumentum vltionis de inſidiarum machinatoribus. Notum eſſe volo omnibus & vrbibus & gentibus, quòd quæcunq; aliquid ex his quæ nunc mandamus per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni vaſtabitur. atque hæ literæ proponantur per vniuerſam noſtram ditionem, & accingant ſe vtique in præſcriptam diem, vt ſe de inimicis ſuis vindicent. Cum his literis continuo veredarij per omnes vias dimiſſi ſunt. Mardochæum verò cultu regio coronáque aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudæi, felicitatem eam ſibi quoque communem interpretati ſunt. Ingens prætetea gaudium, quaſi noua ſalutis luce oborta, dum per ſingulas vrbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes quotquot vel oppida vel agros habitarent occupauit: ita vt multi aliarum gentium, metu eorum circumcidentes verenda, ſecuritatem ſibi hoc pacto quærerent. Nam ad decimamtertiam diem menſis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dyſtrus dicitur, perlatæ literæ regiæ animabant Iudæos, vt qua die ipſis imminebat exitium, ea in inimicos impune ſæuirent. quo factum eſt vt procuratores, magiſtratus, ſatrapæ, tyranni, reges, in precio Iudæos haberent, omnibus modeſtiam indente metu ex Mardochæo. poſt diuulgatas enim vbique regias literas, etiam apud Suſa interfecerunt Iudæi ex inimicis ſuis circiter D. homines: & cùm rex coniugi indicaret cæſorum inter mœnia numerum: nam incompertum eſſe quantus ſit in aliis ciuitatibus, rogarétque ecquid amplius vellet, potituram enim cupitis: rogauit illa vt permitteret Iudæis ſequenti quoque die in reliquias inimicorum ad eundem modum deſæuire, & decem Amani filios in crucem agere: & id quoque Iudæis conceſſum eſt, rege nolente Eſtheri in vlla re contradicere. At illi rurſum cateruatim decimaquarta Dyſtri diſcurrentes, occiderunt fermè trecentos ex aduerſariis, ne minimũ quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia verò oppida eodem Iudæorum incurſu perierunt LXXV. millia eorum qui pro inimicis ſunt habiti: quę cædes decimatertia die patrata eſt, ſequẽtem verò feſtis attribuerunt epulis. apud Suſa quoque quartamdecimam ſequenus menſis per feſtos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoque per totum orbem Iudæis hi dies feſti ſunt, & partes de cõuiuiis ſibi mittunt inuicem. Scripſítque Mardochęus omnibus ſub Artaxerxis dominio

minio de gentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternum id festum ad perpetuam rei memoriam maneat. Æquum nanque esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tam suæ liberationis, quàm de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phutæa vocantes, quasi conseruatoria. Cæterum Mardochæus illustri loco apud regem fuit, vir præpotens, regi administrationis, reginæ verò etiam vitæ socius: quorum opera Iudæorum res floruerunt suprà quàm vel sperare poterant. Atque hæc ferè sunt quæ sub hoc rege genti nostræ euenere memorabilia.

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affecit. Cap. VII.

OST Eliasibi autem pontificis obitum, sacerdotium eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoque defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt prius quàm quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater Iesus. huic quòd amicus esset Bagoses, pontificatum se daturum est pollicitus. hac fiducia Iesus eùm liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur. quæ quidem impietas fuit longe maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certe hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis scelesti in templo vestro cædem perpetrare? & eùm conatus templum ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario rege vltimo satrapa, Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est, sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, regésque eius multa negotia tam Assyriis quàm Syris exhibuisse, libenter nuptam dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ. VII.

Quanta Alexander Macedonum rex in Iudæos beneficia contulerit. Cap. VIII.

ER idem tempus Philippus Macedonum rex apud Ægæas oppidum à Pausania Cerastæ filio ex Orestarum gente insidiis interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Hellesponto congressus ad Granicum flumen cum Darij ducibus vicit egregie: subacta deinde Lydia & Ionia, ductóq; per Cariam exercitu inuasit in Pamphyliam sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægrefentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxisse externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore vt paulatim misceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ secuta sunt causam fuisse, quòd quidam contra legem peccantes duxissent vxores non sui generis. postulabant igitur vt Manasses aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et eùm pontifex quoque ab altari eum arceret, profectus Manasses ad Sanaballetem socerum, se quidem amare dixit filiã eius Nicaso, nolle tamen propter eam priuari sacerdotio, qui honor & gentilitius sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima existimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantum seruaturũ, sed & põtificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ principem eum facturum, modo filiam suam vxorem retineat: ædificaturumq;

templum Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: idque polliceretur ex cōſenſu regis Darij ſe facturum: elatus tali ſpe Manaſſes manſit apud Socerum, putans ſe pontificatum dante rege conſecuturum. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cúmque multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugiis, non leuiter turbabatur Hieroſolymorum reſpublica. omnes enim hi defecerunt ad Manaſſem, Sanaballete præbente eis & pecuniam & agros ad

VIII. colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito quòd Alexander traiecíſſet Helleſpontum, & prælio victis ad Granicum ſuis ſatrapis vlterius procederet, contractis tam pedeſtribus quàm equeſtribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere priuſquam totam Aſiam ſibi ſubiicerent. Itáque vltra Euphratem traducto exercitu, & ſuperato Tauro monte Ciliciæ, ſtatuit in ea prouincia hoſtem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus deſcēſu Darij, aiebat ſe mox præſtiturum Manaſſi pollicita, quàm primum rex reuerteretur poſt victoriam. perſuaſum enim erat non ipſi tantum, ſed & omnibus Aſiaticis, ne primum quidem congreſſum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: ſed longe alius fuit euentus quàm ipſorum opinio. Rex enim collatis cum Macedonibus ſignis victus eſt, & magna exercitus parte amiſſa, matre etiā & vxore cum liberis in hoſtium poteſtatem redactis, fugit in Perſidem. Alexander verò in Syriam veniens cepit Damaſcum, & occupata Sidone Tyrum quoque oppugnabat: ſcriptíſque ad Iudæorum pontificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt quæ prius Dario conferre ſit ſolitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum amicitia: fore enim vt illum non pœniteat. cúmque pontifex nunciis reſpondiſſet, ſacramento ſe obligatum Dario, ne arma contra eum ſumeret, ídque ratum fore quàm diu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omiſit, qua breui potiturus videbatur: minatus eſt tamen hac capta mox ſe ducturum contra pontificem, vt omnes diſcant, cui iuſiurandum ſeruari oporteat. quare non parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & conſtitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemeſem Perſici præſidij præfectum obſedit. Interea Sanaballetes ratus iam adeſſe tempus, à Dario defecit: & aſſumptis octo millibus de ſua prouincia, in Alexandri caſtra ſe contulit. cúmque offendiſſet eum Tyri oppugnationem aggredientem, & ſuam prouinciam eius fidei commiſit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, libere iam quid vellet elocutus, ait ſe generum habere Manaſſem, Iaddi Iudæorum pontificis fratrem; eum ſequi multos illius gentis homines, & velle in ſua prouincia templum extruere. idq; fore in rem ipſius regis, ſi diuidatur Iudæorum potentia: ne fortè de communi ſententia rebellantes multum negotii regibus faceſſant, quemadmodum ſoliti ſunt Aſſyriis imperātibus. quod vbi impetratum eſt, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manaſſem eius ſacerdotem conſtituit, ampliſſimum hunc honorem filiæ ſuæ poſteris relicturum ſe exiſtimans. Septem autem menſibus in Tyri oppugnatione, & Gazę duobus abſumptis, Sanaballetes fato functus eſt: Alexander verò expugnata Gaza Hieroſolyma propere petiit. Iaddus verò pontifex poſtquam hoc audiuit, ſolicitus hærebat inops conſilij, nec inueniens quomodo regem deberet excipere, iratum eo, quòd antea neglexiſſet imperata eius facere. Ergo indictis populo ſupplicationibus, & immolatis Deo victimis, ad opem eius confugit, illi publicam ſalutem commēdans. Proxima deinde poſt ſacrificium nocte, in ſomnis ei Deus apparuit, iubens vt bono eſſet animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtq; populus in albis veſtibus prodiret obuiam, ipſe verò cum reliquis ſacerdotibus ſolenni cultu ſui ordinis, ſecuri de Dei prouidentia. Experrectus autem è ſomno lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in ſomnis præmonitus fuerat, regis aduentum pręſtolabatur: & cùm renunciatū eſſet eum iam non procul ab vrbe abeſſe, progreſſus eſt cum ſacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadam noua & venerabili vſque ad locum qui dicitur Sapha, quæ vox ſpeculam ſignificat. quòd ibi & vrbs & templum in proſpectu ſit. Et cùm Phœnices ac Chaldæi ſperarent ſibi licere quicquid iratus rex poſſet permittere, direptionem vrbis, & pontificis exquiſitum ſupplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candida-

tum

tum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, pontificémque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cùm ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo, cuius pontifex esset, honorem eum exhibuisse. hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cùm adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiã possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comiter complexus pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit. & ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensóque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Ponfice autem petente vt patriis legibus viuere sibi liceat, vt'que septimo quoque anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cùm fecisset eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmq; ab omnibus amice exciperetur, Samaritæ quorum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ, vidẽtes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnifice, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, vt & ante diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo. cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmando, & à Iosepho eiúsq; filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnam alacritatem præ se ferentes, regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatisque ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumpns secum militibus quos Sanaballetes miserat: rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cúmque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur, nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidoniis: iterum quæsiuit an Iudęi essent. Negantibus illis, equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo pòst fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum verò in Garizin monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut violati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimitas confugiebat, calumniam se passum dictitans. Eodem verò tempore etiam Iaddus pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DVODECIMVS.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit. *Cap. I.*

LEXANDER Macedonum rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & constitutis vt iam dictum est Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio verò in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lysimachus Hellespontum, Macedoniam Cassander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum seditionibus agitãtur, & de imperio contendunt, durante longo bello, & vrbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earũ plurimi per diuersa præliorum certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tum passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorum gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbe eam & inclemẽter tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionẽ nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit: Est gens quæ Iudæorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitã, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariáque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cùm Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare cõpertum haberet ex responso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cùm eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramento omnes deuinxit, seruaturos fidẽ posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Nõ pauci præterea reliquorũ Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerũt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorum posteros & Samaritas, instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabántque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmãt, & victimas à Iudæis non aliò mittendas: Samaritæ contrà in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemeus Philadelphus Iudeorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. *Cap. II.*

II.

OSt hũc Philadelphus assumpto Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem trãsferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero centũ viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarũ bibliothecarũ præfectus, dabat operam vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunq; audisset cognitu dignos aut cupiditati regis gratos, cuius precipuũ erat in congerendis codicibus studiũ. hic rogatus aliquando à rege quàm multa millia iam cõparasset, ait se iã habere circiter ducẽta milia, sed breui habiturũ quingẽta milia: præterea cõpertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudęos, qui leges eorũ scriptas contineant,

contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseq; scriptos ipsorum lingua & literis, & exhibituros negotium his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cùm non desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum pontifici, vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidam Aristæus ex intimis regis amicis, & ob modestiam admodum carus, cùm iamdudum animum haberet rogare eum vt Iudæos in suo regno libertati restitueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitibus Sosibio Tarentino & Andrea cõsilium hoc communicat, multum obtestatus vt preces suas apud regem quantum possunt adiuvent: & postquam intellexit ipsis quoque rem cordi esse, adito rege sic eum allocutus est: Quia non decet nos rex verum dissimulare, sed ingenue proloqui: cùm hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quónam honesto prętextu id facere possumus, dum tã multi huius hominũ generis in regno tuo seruiunt? Quos certe non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Cõditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq; colimus, Iouem nominantes, nimirum quòd iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quẽ illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriã, vt in natali solo liceat eis vitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me vel genere vel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atque commodum: sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum viginti millia. Ad hæc rex, Paruáne igitur tibi Aristæe videtur hæc quã poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu iussit, vt quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoque qui vel antè vel pòst in seruitutem abstracti fuerant. & cùm eam vindictã libertatis dicerent plusquam quadringenta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius edicti exemplar, quo illustrior fiat regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq; ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusq; vrbes abducta diuendiderunt, atq; etiam quicunq; vel antè vel pòst diuenditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: próq; singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum cętero stipendio, reliquos verò à mensariis regiis. Censeo enim hos præter patris mei voluntatẽ, & præter omnem æquitatẽ in captiuitatem abductos militum licentia, quin vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu, & commiserationе eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes, qui seruitutem seruiunt, dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatũ fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorũ numerũ: id enim & mihiipsi profuturũ existimo. Eum verò qui parêre noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctandũ facultatibus quæ fisco nostro debẽt cedere. Hoc edictum cùm primum oblatum esset regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoque, qui vel antè vel pòst capti fuerant, liberaliter & illis indultum est eadem regis beneficentia: iussitq; vt ex collectis iam tribunis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid rex iusserat,

ferat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centumviginti drachmas, quasi regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc vbi ex sententia regis magnifice sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus. nihil enim temere fiebat à regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoque factum est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificum præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mandasti rex vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negocium diligentiam reliquum faciens, scire te velim inter eos quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cùm sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quàm par est habiti, eo quòd nondum eis regia prouidentia contigit. necesse est autem vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem continet, vtpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel poëta vel historicus mentionẽ eius legis faciat, aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quòd sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaque si idem tibi videbitur rex, scribes Iudæorum pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem iussit rex suos vt ad Eleazarum Iudæorum pontificem de hac re scriberent, simulq; per easdem literas certiorem facerẽt de Iudæis per Ægyptum pristinæ libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit anti talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitq; custodes arcarum in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificiis & reliquis templi vsibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum pontificem, qui hoc sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est. Onia pontifice defuncto filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum pie coleret, & eius summa potiretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, pontificatũ assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ dum rerum potirentur captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia vsus amplis stipendiis conductorum, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego vero postquam principatum adeptus sum, cùm in cæteros benignitate sum vsus, tum maxime in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui, restituris de meo preciis eorũ possessoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguã vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaque sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andream præfectum satellitum, & Aristæum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo S. Si vales cum

cum regina Arsinoe communibúsq; liberis, nostræ quoque res se habent optime: Acceptis tuis literis gauisi sumus plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq; concione eas legimus, testes pietatis qua colis Deum maximum. ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandam, centúmq; illa taléta quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristæus amici tui charissimi, viri boni ac docti, tuáq; amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos etiam si quid præter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis nō debemus segnes esse ad referendā gratiam. Quamobrem continuo pro te sororéq; tua & liberis & amicis hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtq; hæc legis versio tam felix tibi sit quàm cupis maxime. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus. tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transcripta lege ad nos eam tuto remittas vnà cum eius deportatoribus. Bene vale. Hæc sunt quæ rescripsit pontifex. superuacaneum autem visum est apponere LXX. seniorum nomina qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum tamen quæ ex Deo misit ornatū & magnificentiā silentio pręterire nō possum, vt omnibus nota fiat eius regis erga Deum pietas ac liberalitas. abunde enim sumptus suppeditans, & præsentia sua extimulans artifices, opera eorum assidue visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quòd historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quòd digna sit quæ prædicetur regis liberalitas: primumq; mensam conabor describere. Cupiens enim longe maiorem facere mandauit explorari eius quæ tum Hierosolymis erat magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & cōperta eius mēsura, quódq; maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria nō solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. cùm enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapiētia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent. ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totum opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circundederūt: cuius cymæ versatiles sculpturam habebant resticulatā indistincta imitatione per tria latera. cùm enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ non alia sed eadem specie oculis occurrerent. loricæ verò pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longe pulchriores, videlicet quòd hæ totæ essent conspicuæ. quin & cymæ illæ facile & cito vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subiiciebant. resticulis autē illis sculptilibus insertæ erant gemmæ preciosæ paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehēsæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente densa sculptura virgarum, quæ per circuitum mēsæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis interseгtis: quæ omnia constabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cum virgatis peræque sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine: ac ne inuersis quidē mensæ lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mensæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Mæander, magni precij gemmis per medium tanquam

stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissime radiantibus, aliisq; generibus quæ vbique grata sunt propter precium. Propter mæandrũ vero resticulati quidam nexus circumquaq; discurrebant, rombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorũ similitudinẽ referebant, foliis sub mensa se reflectẽtibus, cùm germen alioquin rectũ videretur. basis autẽ facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quà verò pedes innitebantur, octo digitorum latitudine: erátq; sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorum similitudine. tanta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabatq; totum opus trimembri cõpositione, sed tãto artificio, vt cõmissuræ nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autẽ mensæ erat semicubitalis. tanta fuit in hoc dono regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certe nouitate cõmenti & ornamentorum splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcincturam, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde mæandrũ cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatã sculpturã, & deinceps vsque labrũ plexile quiddã reti simile, crebra romborum specie interueniente. addebant gratiam, insertæ gemmæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusq; erat hic, amplitudo verò quæ amphoram caperet. argenteæ verò quæuis specula splendore vincebãt, certius etiam reddentes inspectantium effigies. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid spacij gemmis erat vacuum, frondibus ederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atq; hæc omnia non solum artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negotiis sæpe adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atq; hęc sunt donaria ab hoc rege ad Hierosolymitanum templum transmissa. Quibus consecratis pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, nõ sine muneribus ad regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, rex cognito eorũ simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andream & Aristęum acciuit: ab eisq; & epistolam pontificis recepit, & multa prętereà sciscitando didicit. Et cùm vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerãt, quicunq; priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, pręter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tum vero illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt vero senes illi venerunt cum muneribus à pontifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam cõtinebànt, primum de libris eos rogauit. vt vero ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuq; miratus membranæ subtilitatem, & cõmissuras quæ ita latebant, vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiam ei qui miserit, sed longe maximas Deo cuius leges attulerint. cúmq; seniores eorúmq; comites vno ore omnia fausta regi acclamassent, prę nimia lętitia lacrymas non continuit, quę quidem mœroris insignia etiam magnum gaudiũ consequi natura voluit: iussitq; libros accipere quorũ hoc erat officium, tum demum viros salutauit, pręfatus æquum fuisse vt prius de ea re propter quã acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidẽ aduentus eorũ tam gratũ sibi cõfessus est, vt quoad viueret, per singulos annos redeuntem eius memoriam colere se velle promitteret. forte enim eadẽ erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitq; vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mãdauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autẽ qui excipiendis hospitibus pręerat, Dorotheum eos curare solitũ

iussit

iussit parare cuiq; ad victum pertinentia. Sic enim rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorũ omnia patarentur,vt tractati more cõsueto suauius viuerent,& nulla in hoc nouitate offenderétur.quod honoris his quoq; exhibitũ est, Dorotheo hac cura cõmissa, quòd his callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primũ duos accubitus strauit, rege ita iubente,qui volebat dimidiã eorum partẽ ad dextrã suam discumbere,reliquã vero post ipsum ordine,nihil omittẽs ad honorem eorum pertinens.postquã autẽ discubitum est,iussit Dorotheum illis ministrare,sicut solet hospitibus ad se à Iudæa veniẽtibus. quapropter præconibus & sacrificulis, aliisq; id genus quorũ est à suis precatiunculis auspicari conuiuium, locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam consecrare ipse rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta regi simul atq; subditis: applausúmq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebantur appositis. cúmq; rex filuisset quantum satis visum est,cœpit philosophari, proponens singulis quęstionem aliquã de natura subtili disquisitione dignã. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorũ consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuiũ. Si quis autẽ cupit cognoscere quęstiones agitatas in eo conuiuio,legat Aristęi librum quem hoc argumento cõscripsit.Quos sermones cùm non solũ rex admiratus esset,sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidẽtiã, eóq; facilius tueri hanc sententiã,finis est huic quęstioni impositus.Rex verò iam tum se vberem ex eorum aduentu fructũ percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnũ administrare oporteat: iussitq; datis prius in singulos ternis talẽtis,deduci eos in diuersorium. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerẽ illum septẽ stadiorum,& pontem qui insulam continenti adiungit:& progressus ad septentrionale littus assignauit eis ibi domum remotam à strepitu,& cõtemplationi rerum idoneã: rogauitq; vt quandoquidẽ ad opus iam ita instructi sint vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationẽ feliciter.illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur,vsque horam nonam assidentes operi:reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibis partes afferente Dorotheo,ita vt mãdatum ei fuerat. mane autem regiã ingressi, salutato rege in eundem locum ad institutũ negocium se referebant: quod matinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locũ vbi versa fuerat,præsentibus etiam interpretibus,perlegit codicem. concio verò & seniorũ interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepissent: rogaueruntq; vt etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & sacerdos & seniores interpretũ & magistratus populi postulauerunt,quandoquidẽ feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat,nihilq; ex ea mutari liceat. quæ sententia cùm omnibus placuisset,iusserunt vt prius si quis aliquid deprehenderet vel superesse legi vel deesse,diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset vt res semel approbata rata esset in perpetuum.Quamobrem rex multũ gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicũ cessisse cõmodum:sed maiorem etiam percepit voluptatẽ dum sibi lex legeretur,nõ sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitq; de ea re cõferre cum Demetrio,rogans qui factũ sit vt tam admirandarũ legum nec historicus vllus nec poëta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem ausum eam attingere, quam cõstaret diuinã esse & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdã à cœlesti numine,qui illam temerè attrectare non sint veriti. Theopompum enim volentẽ inde quædam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus XXX. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facile coniiciẽtem quæ morbi causa fuerit. atque etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior,easq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cũ à cœpto desti

destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam poetæ, cùm in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cùm erratū agnouisset, exorato Deo redditā aciem. acceptos deinde à Demetrio libros rex cùm adorasset, asseruari iussit diligenter, vt incorrupti manerent: rogauitq; interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus cōmodum fore quā honorificum. Nunc enim æquum esse vt remittātur: sed si vltro ad eum venerint, cōsecuturos quicquid vel ipsorū sapientia dignū sit, vel regia munificentia. Tum quoq; remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talētis, singulisq; vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea pōtifici per eosdē misit decē lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicē talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronā insignē, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicandas. rogauitq; eum per literas, vt si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorē à Philadelpho exhibita.

Honor à regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & quòd in ciuitatibus à se conditis ius ciuium ei concesserint. Cap. III.

III ED & ab Asiæ regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelē operam. Nam Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorē Syriam vrbibus, in ipsa deniq; metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque viuunt inter eos homines. Argumēto est quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quē morē cùm Antiochensis populus proximo bello abrogare vellet, nō permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano, & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenses rogātes adimi Iudæis ius ciuium, impetrare id nō potuerunt, manifesto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, sed præcipue ipsorum principum: qui cùm eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellantibus nihil tamen de iure ipsorum diminutum voluerunt: idq; nec iræ propriæ, nec duobus maximis populis contra eos licere passi sunt: maiorem rationē habentes veterum gentis meritorū, quàm præsentis offensionis, aut gratiæ, quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicētes eos qui contra rem Romanam arma tulerant, iam satis suppliciorum exoluisse: eos verò qui nihil peccassent, non esse æquum spoliari suis priuilegiis & iuribus. Marcum quoq; Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse proditur. Ionibus enim cōtra hos seditiose commotis, & rogātibus Agrippam, vt ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quē Græci Deum cognominant, soli essent participes: & postulantibus vt siquidem eiusdem generis haberi velint Iudæi, eosdem quoq; deos colerent: cùm res ad iudicium cognitionē deuenisset, vicerunt causam Iudæi: obtinuerūtq; vt sibi liceret suis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damasceni adiuti, Agrippa enim pronunciauit, nihil sibi licere innouare circa hoc negociū. quæ si quis volet exactius cognoscere, legat historiarū Nicolai libros tertium & quartum supra centesimū vigesimū. Sed Agrippæ sententiā mirari non debemus: neq; enim tum gens nostra cum Romanis bellū gesserat: Vespasiani verò & Titi magnanimitatem merito quis miretur, qui post tanta belli certamina nihil immoderate in nos statuerūt. Nunc vnde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quàm CœleSyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio qui Epiphanes cognominatus est, siue vinceret, siue vinceretur, male mulctarētur, nō aliter quā nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter prosperā & aduersam Antiochi fortunā iactatæ. Tādem victor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto verò Philopatore, filius eius magnū exercitū duce Scopa misit in Cœlesyriā: qui & multas eius vrbes & nostrā gentē vi in potestātē eius retraxit. Aliquanto autē pòst Antiochus ad fontes Iordanis cū Scopa prælio cōgressus fit superior: cúmq; recepisset

cepisset occupatas à Scopa vrbes Cœlesyriæ simul & Samariæ Iudæi quoque vltro deditionem fecerunt: receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopa relictum impigre auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudæis pro studio suarum partium referre gratiam, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorum quæ in ipsum contulerant, in quibus etiam significabat quomodo remunerati eos decreuit. earum exéplar subiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius XVI. Scopas, inquit, copiarum Ptolemæi dux ad mediterranea verso impetu per hyemem Iudæorum gentem subegit. ac paulo post in eodem libro narrat quomodo victo Scopa Antiochus Bataneam, Samariam, Gadara, & Abila recepit: moxque Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templum incolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre. & hæc quidem Polybius. nos autem narrationem continuabimus, inserta hîc prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo S. Quoniam Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendide exceperunt senatu obuiam progressio, exercituique nostro & elephantis copiose victum præbuerût, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere varijs calamitatibus affectam, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam qui nunc dispersi sunt habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecudum mactandarum, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similam secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuagintaquinque, volóque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipsa Iudæa quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quæ immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & si quod est tributum aliud. Et vt eo citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quive ante hyperberetæum mensem eò se habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum vsque in triennium: remittimúsque eis in posterum tertiam partem tributorum, in præteritorum damnorum côpensationem. Et quotquot ex vrbe abrepti seruiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse liberos, ac bona quoq; eis restitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorem templi per totum suum regnum proposuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra septa templi ingredi contra voluntatem Iudæorum, sed solis hoc facere fas sit, qui iuxta præscriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini siue feri siue domestici, nec pantheræ aut vulpis aut leporis, aut cuiusuis omnino ex his animalibus quæ Iudæis vetitum est attingere, ac neq; pelles eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: sed tantû solitas more maiorum mactare victimas, quib. Deus litari sibi vult. qui vero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti mulctam luat sacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimonium, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus studere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum in superioribus satrapus ductantem exercitum, iussit quosdam è nostratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiam mittere, scribês in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri salutem. Si vales bene est, ego quoque valeo. Quia quosdâ in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotiû curam meam deposcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniâ ac Mesopotamiâ incolunt duo millia familiarû cum tota supellectili eò traducere, & locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerû custodes beneuolos: tum quia cæleste numen pie colunt, tum quia fides eorû & prôptum obsequiû etiam maiorum nostrorum côprobatur testimoniis.

Volo igitur vt eos, licet difficile videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vineis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quantum satis est, vt benigne à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolemæo côiunctus est & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáq; & Samaria: diuisísque inter vtrunq; regem vectigalibus, optimates suæ quisque patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regium ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus secundis elati, sæpe Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime sub Onia pontifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium Simonis Iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuisse diximus.

IIII. Is Onias pusillanimis erat, & auarus: quæ causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti viginti non soluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatoris. Qui misso Hierosyma legato incusabat Oniam quòd tributum non redderet: minabatúrque ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturum. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo regi factus. Cap. IIII.

IOSEPHVS autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ pontificis, cùm indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modo pecuniis parcat, côiiceret in periculum populum, à quo & reipub. administrationem & pontificalem honorem accepetat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad regem, & precibus obtineret ab eo vel totam, vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neque principatû se morari, & pontificatû etiam, modo liceat libenter se depositurum: neq; iturum ad regem, quum nihil curet hoc negotium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata concione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia meliorem securitatis spem concipiant. Seipsum enim iturum legatum ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurúmq; ei quòd irascatur immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse verò egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatum pretiosis muneribus, lautéque per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat vt in Ægyptum veniret, operámque suam obtulerat: effecturû enim se vt quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Ægyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitudinem, multû interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui venturum aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curam propter pontificis segnitiem susceperit. Tantis denique iuuenem assidue ornabat laudibus, vt & rex & regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optime. at Iosephus missis in Samariâ qui ab amicis pecuniam mutuo sumerent, satis iam instructus ad profectionem iumentis, vestibus & poculis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipso tempore ad regem

regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis rex vendebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatẽ & inopiam. qui cùm apud Alexandriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autem rege in curru vnà cũ regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) conspicatus eum Athenio mox regi notum reddidit, dicens hunc esse illum iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & currum iussit cõscendere. quo facto Oniam accusare cœpit. At Iosephus: Dãda est, inquit, senectuti venia. Scis enim quòd senes & pueri eundem habẽt animum. Nos autem iuuenes officio nostro non deerimus, vt nihil de nobis merito possis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare vt iuberet eum diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet. quod cùm primares Syrorum viderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cúmque dies auctionis venisset, qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cùm octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœnicésque & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tãquam de composito tam paruum regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege verò libenter hæc audiente, & vt amplificatori redituum suorum addictutũ se promittente, rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiue respondit, daturum se homines probos & honestos, quibus non grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, rex dabo, tuámque coniugem, vt alter alteri pro me fide iubeat. Tum rex arridens permisit eum absque fideiussione habere vectigalia. id quod valde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis à rege duobus militum millibus, quos ideo petierat vt posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm venisset Ascalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non solum nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorum primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus, facultates damnatorum ad regem misit: comparatísque multis pecuniis & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad constabiliendam præsentem potentiam vsus est, prudenter existimans optimum esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus. multa nãque munera regi atque reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto sibi concilians. Vsus est autem ea prosperitate per annos XXII. ex vna vxore procreatis septem filiis, suscepto etiam vno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occasione duxit coniugem. Cùm aliquando venisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit, solíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur habere rem cùm fœmina alienigena, subseruiret ei vt clam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus est apud fratrem quòd periculum esset, ne non posset excutere amorem saltatriculæ, quam fortè rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non esse opus vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiam vxorem eam ducere: fassus quòd maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam

fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam: ex eáque genuit quem diximus, Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adulescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se concitauit odia, quòd eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maxime, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & laborum impatientiam indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret: sed prius subtractis clàm loris, quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postquàm peruentum est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: noléńsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidem in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat sementéque facta, domum rediit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quòd excogitata auderet aggredi, vt solum germanum filium, magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidam nuncians quòd regi Ptolemæo natus sit filius: vetsique omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantem domi manere coacto. pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his vellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum regibus, suadentibúsque vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito, statim eum aduocat: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regem salutatum accederet. qui cùm promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cùm aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretiosissimum. Ille verò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus veniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: móxque fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere Arioni epistolam reddidit, rogatus quot nam talenta vellet accipere: putabat enim decem petiturum aut non multo amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxum perdere: monebátque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum, & ea non in alium vsum quàm vt mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore reginæ hoc renunciante, & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non venerit, sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátque vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille contrà regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquàm adito templo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim

tales

tales dent pœnas meritas. expectandum mox ipsi regi vt contemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescenti mille talentis liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiam. móxque clàm aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formosissimos, & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem pretio. tum vocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis rex delectabatur, propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem se vertit, & Vidén, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quòd & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, vnde illa ossium congeries: Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solent abiicere ossa, quod & ego homo cùm sim, nunc facio. Ibi rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequenti verò die aditis regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursùm aliud pro suis quemque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero. ídque mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros, totidémque puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam regibus, amicos quoque regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi: ad hos enim fratres scripserant, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donum quodcunque vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt se rex patri ac fratribus commendaret per literas. Itaque honorificentissime tractatum, & donatum regie, scriptis quoque ad patrem, & fratrem, & omnes suos duces atque procuratores commendaticiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autem cùm cognouissent tantum honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiam proficisci, & de medio illum tollere, ne patre quidem inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniam, non erat de salute eius solicitus. eam tamen iram metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congressus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaserunt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cùm exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obiit deinde Hyrcani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Deinde vita perfuncto Onias filius successit, *V.*
ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Iudæorum pontifice. Cap. V.

Ex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandã scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationẽ intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est, vt quum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Idem nos quoquẽ faciemus, & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum communes habituri. Demotheles est qui has vobis reddidit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidem hæc cõtinebat. Iosepho autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. pleriq; enim fauebant senioribus, & in his Simon pontifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hierosolyma quidem noluit repetere. sed vltra Iordanem habitans assiduum bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahens. Ædificauit etiam castrum munitissimum, è marmore candido extructis vsq; tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ædificium fossa profunda, & aquis plena circũdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine, aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætásque alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamẽtum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent: idque de indũstria factum est securitatis ac tutelę gratia, si quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnę amplitudinis, eáque hortis spatiosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trãs Iordanem sitæ, non procul regione Essebonitide. præfuitque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Physcon. Hyrcanus autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabas ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionem verò eius vniuersam occupauit Antiochus.

Iudæi seditionibus agitati Antiochi opem inuocant. Cap. VI.

VI.
1. Mach. 1

S defuncto per idem tempus Onia pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quòd filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationẽ, móxque in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur. quorum vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legibus, religionem regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntque eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis extruere. quo impetrato, adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoque non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnibus patriis ritibus imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi vsus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætatẽ, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locísque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata

cupata relinqueret, ficut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit. *Cap. VII.*

REVERSVS ab Ægypto quam metu Romanorum reliquerat rex Antiochus, ad Hierosolymitarum vrbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, fine vllo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partiũ: direptisq; pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimoquinto, vigesimaquinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacate venienti portas aperuerát, quo maiore licentia grassatũ est in templi diuitias: quæ cùm essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur têplo, & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mẽsaq; propositionis quam vocant, ac ne auleis quidem relictis quæ è cocco ac bysso constabant, euacuatis etiam thesauris reconditis, ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum vetuit eos facere: direptâq; tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decẽ millium numerum. Incẽdit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcherrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminẽs. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicum præsidiũ imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis scelestissimi, à quibus plurimũ vexata fuit ciuitas. In templo quoq; ara po sita porcos mactauit, sacrificiũ à Iudæorum religione alienissimũ: & cogebat omnes abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim extructis templis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam granem pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerẽt, atque etiam vi ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidẽ Iudæorum pars vel sponte vel metu supplicij parebat edictis regiis. qui vero probatiores erant, & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnę intentatæ sibi per aduersarios. quamobrẽ quotidie necabantur excruciati tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebantur crucibus. Vxores autem eorum & circumcisos liberos strangulabant iuxta mãdatum regium, & suspendebant à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiam vbicunque repertum esset sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentũ esset mali male peribant. Samaritæ autẽ videntes in tali calamitate cõstitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorũ, neq; Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo ingenio, de quo antè diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationẽ ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidoniis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri cõpulsi crebris suæ regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruandi eam festiuitatem quę apud Iudæos vocatur sabbatum: & extructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos, vt eorum malitia dignũ est, animaduertere, qui exequuntur mãdata regia, existimãtes nos hęc propter eorũ cognationẽ facere, volunt nos in cõmunem cum illis causam inuoluere, cùm simus ab origine Sidonij, quemadmodũ extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur tẽ seruatorem ac beneficũ, vt mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis molesti sint

quasi hęrentibus in eodem cum Iudęis crimine, à quibus tam diuersi sumus moribus quàm origine: vtq; templũ quod hactenus nullius Dei titulum habuit, posthac vocetur Iouis Grecanici. hoc enim pacto erimus à molestiis liberi: & securius intendentes priuatis negotiis, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Grecorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc causam & eorum templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Grecanici. Eadem autem & Appollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimosexto, mensis Hecatombęonis vndecima.

Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus solus Assamonæi filius Matthias regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus. Cap. VIII.

1. Mach. 2 ODEM tempore habitabat in Modim vico Iudęæ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamoneo geniti, sacerdos ex vice Ioanbi, Hierosolymita genere: erántq; ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabęus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphus vocabatur. Is Matthias sępenumero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprędatione templi cęterisq; calamitatibus, aiebátq; pręstare mori eos pro patriis legibus quàm sic ingloriè viuere. Cúmq; venissent in eum vicum in hoc à rege constituti, vt Iudęos ad mandata eius cogerent: & postularent vt Matthias cęteris au toritate prior, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à rege pręmia: negauit se hoc facturũ, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerẽt: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi vt patriã religionem deserant. Vt verò silente eo Iudęus quidam in medium progressus cœpit immolare iuxta mãdatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filiis armatus gladiis: nec solum cum trucidauit, sed etiam Apellem regium ducẽ cum suis militibus, qui volebant plebẽ eam cogere: dirutáq; ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum dicto comitantibus filiis in desertum se contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familiis in idẽ desertum profugerunt, ibiq; victitabant in specubus. Quo audito duces regij, pręsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos assecuti, primũ verbis persuadere conati sunt vt ab incepto desisterent, & admittentes rectius cõsilium, non imponerent sibi necessitatem sæuiendi hostiliter: & cum nihil proficerent apud obstinatos, aggressi sunt eos die sabbati, & ita vt erant in speluncis exusserunt, non repugnantes, ac ne aditus quidem speluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduersitatibus quidem violare honorem sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum vxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille. multi etiã elapsi adiunxerunt se Matthiæ, cumq; principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam sabbatis, aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruantibus, & non nisi sabbato illos aggredientibus. atq; ita fore vt vel sine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum vsque mos hic permanet, vt si ita necessitas postulet, pugnent etiã sabbatis. Collecta igitur circa se nõ contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebant enim ad eum quos ante metus per circunuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerant, expulsis qui ad hoc vt vetarent constituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno post principatum
VIII morbo correptus cõuocatis ad se liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum, & rogo ne per ignauiam cessetis id exequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neque illis accedite qui aut sponte aut vi

eam

eam prodiderunt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, contemptáq; omni vi ac necessitate, parati sitis pro legum tutela vel mortẽ oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed praclate gestorum memoria viee immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt non grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autem cura sit concordiæ, & quibus quisq; præcellit artibus, his vtatur reliquis concedentibus: Simonémq; fratrẽ eximia prudentia virum parentis loco habete, obtemperantes eius consiliis: Maccabæum autẽ propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Matthiæ defuncto Iudas filius succedit. Cap. IX.

ÆC locutus filiis, precatusq; Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morem restituere, non multo pòst moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno CXLVI. qui adiutus impigre à fratribus, eiecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis. 1.Mach.3

Apollonius Antiochi dux in Iudea prælio victus occiditur. Cap. X.

IS auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio, plurimis etiam hostium vulneratis, & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron autẽ Cœlesyriç præfectus cognito, quòd Iudas multis vndiq; ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impiis, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrẽs ei pugnãdi animo, vbi vidit milites suos parũ alacres partim propter hostiũ multitudinẽ, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertũ plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes, multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit vt non detrectaret prælium: & collans cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorũ exercitũ. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persequutus vsq; ad campum, occidit ex eis octingentos: reliqui euaserũt in regionẽ maritimam. IX

Lysiæ & Gorgiæ contra Iudeos expeditiones & clades. Cap. XI.

AVDITIS his rex Antiochus vehementer iratus, omnes vndiq; copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cúmq; numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebãtur propter crebras rebellationes gentium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside, regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratem sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsq; in suum reditum: eidemq; mandauit, vt subacta Iudça, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentẽ extingueret. His mandatis profectus est in Persidem CXLVII. anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autem delectis ad hoc negociũ eximiis ducibus ex amicis regiis, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditũ X

quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit cum exercitũ. qui vsq; Emauntem vrbem progressi, in campestribus eius castrametati sunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci empturi mancipia, & instructi cõpedibus, paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites vt forti essent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solẽt orare veniam, vt Deus ad miseratione͂ flexus vires cõtra hoste͂ eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, qui quive agros recens sibi compararãuerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendã strenue: Nullum socij tempus nobis dabitur ad virtutẽ & periculorum cõtemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmiũ, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quod absq; hac ne religione͂ quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitate͂ recipiatis, hoc est vitã iuxta patrias leges recte institutam: an per summã ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite præliũ. Cùm igitur tam ignauos quã fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriç, eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certe gloriam.

1. Mach. 4

His suos Iudas hortatus, dum cogitat de futuro prælio certo indice cõperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque millibus, vt ductu perfugarum noctu se inopinũ inuaderet: decreuitq; & ipse eadẽ nocte in hostiũ castra impetum facere, maxime quòd absutura esset bona pars illorũ exercitus. itaque cõfestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidensq; hostem armatum egregie, & castra ex arte disposita, hortatus primũ suos vt non dubitarent vel nudis si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere, quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus nihil minus expectantes ita terruit, vt cęsis quotquot ausi sunt resistere, cęteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ, & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autẽ ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertẽtesq; Iudã se expectantem instructa acie, non ausi manus cõserere, trepide se terto in tutum receperunt. Iudas verò sine certamine victor, tum demũ permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsq; cum suis reperto plurimo auro & argẽto, hyacinthóq; & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autore͂ eius victoriæ, quæ haud exiguũ momentum ad futurã libertatem eis attulit. Lysias autẽ sequenti anno ad abolendã ignominiã nouũ exercitum parauit: contractisq; lectissimorum militũ sexaginta millibus, & adiunctis quinq; millibus equitũ, Iudæam ingressus, mõtana eius ascendit, & ad Bethsura vicũ castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decẽ millibus: & cùm videret hoste͂ longe pręstare numero, votis pro victoria factis, Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt eis quinq; millia sterneret: quo facto reliquis tantũ terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò statutũ aut mori aut in libertatẽ se asserere, veritus magis desperationem eorũ quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se vt ad primam opportunitatẽ bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis, vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderent Hierosolyma,

&

& lustrato templo mactarent solennes victimas: vbi cùm inuenisset templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantam deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem, ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accurate factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam, & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia. addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoq; apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanatum fuerat, nouum ex collatiicus saxis impolitis construxit. Vigesima autē & quinta mēsis Chaslei, quem Appellæum Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idq; accidit eadē die qua ante triennium sacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio desertum fuit templum post factam ab Antiocho profanationē. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi mensis XXV. in Olympiadem CLIII. renouatum est autē eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autē eam desolationem propheta Daniel ante annos CCCCVIII. diserte dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit autem Iudas recepti templi festiuitatē per dies octo sacrificans, in quibus nullū honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitū, in Dei vero laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta vero lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maxime quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cū cæremoniis tēpli per octo dies celabrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamusq; hanc festiuitatē luminū, opinor ideo quòd ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circundatis deinde vrbi mœnibus, & extructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitq; Bethsuram oppidum, vt eo tanquā arce vti posset cōtra conatus hostium.

Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes moleste ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppresserunt: cum quibus Iudas assidue bellū gerens conabatur eorum incursiones cōpescere: quo tēpore etiam Acrabatenam inuadens multos Idumæos Esau posteros interfecit & deprædatus est: & principis eorum Batanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manū Timotheus ductabat, & his quoq; deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisq; in captiuitatē vxoribus eorū ac liberis, direptam prius incēdit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quàm primum vicinæ gentes sensere eius abitū, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quod oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorū nuncij, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

XI

1. Mach. 5

XII

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superat. *Cap. XII.*

VDAS igitur prospiciens vtrorumq; necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cū octo militū millibus, in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit vt abstinerent à pugna tãisper dum ipse ad eos reuerteretur. Simon igitur postquā in Galilæam venit, cōgressus cū hoste coegit eum terga vertere, & fugientē persequutus vsq; portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, receptos captiuos cū tota supellectile in Iudæam transtulit. Interea Iudas cū fratre Ionatha triū dierū iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacifice: quorū indicio cōpererūt, quòd multi ex ipsorū fratribus in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: mo

nitiq;

nitiq; vt propere illis succurrerent per desertũ illuc festinauerunt. In eo itinere Barasam oppidũ oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsisq; ad vnũ puberibus, tecta igni subiecto cõcremauerunt. Cúmq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsq; castellũ, in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cũ mane peruenisset, offendit hostẽ iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussóq; tubicine canere, & cohortatus suos vt bonã ac fidelẽ operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei verò milites cognito Maccabæũ adesse, cuius virtutẽ & felicitatẽ iam ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequẽtibus. Inde ad Mallen barbarorũ vrbẽ flexo itinere, eáq; expugnata mares omnes neci [illegible]dit, ædificia incendio sunt cõsumpta. Eodẽ impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquãto pòst Timotheus cõtractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares cõducta [illegible]nanu Arabũ, trans torrentem castra posuit contra oppidũ Rasam. ibi hortatus est suos milites vt strenue pugnarent, arceréntq; Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriã, Iudæis futuris sup[illegible]oribus si transire potuerint. Iudas autẽ audito quòd Timotheus paratus esset ad prælium, propere cõtra eum duxit exercitũ: traiectóq; torrẽte adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugã cõpulit, armis etiã passim abiectis. horũ nonnulli celeritate pedũ salutẽ consecuti sunt, quidã verò in fanũ quod Carnain dicũt refugientes, tutos se ibi fore sperauerũt. At Iudas & oppidũ id occupauit, & incenso tẽplo hostiũ alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & cõtractis e tota regione Galaditica Iudæis, vnã cum vxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæam eos traducebat. In eo itinere cũ venisset ad Ephronẽ oppidũ, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans vt patefacerent sibi transitũ. nam obstructis portis viam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diẽ ac noct[illegible]m ibi remoratus vi cepit oppidũ: occisisq; omnibus maribus, per [illegible] cinctes trad[illegible]xit exercitũ. tantus autẽ erat occisorũ numerus vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnũ campum veniunt, quà sita est Beth[illegible], Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditũ est hilariter, canẽ[illegible] hymno[illegible] & [illegible]ctoriale carmen multitudine: votiuasq; hostias mactarunt pro incolumitate e[illegible]tus: quandoquidẽ post tot cõflictus ne vnus quidẽ è Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui prof[illegible]cto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda verò & Ionatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerãt: volẽtes & ipsi al[illegible]quo memorabili facinore parare sibi gloriã, ad Iamniam venerunt. Vbi armis exc[illegible]pti à Gorgia eius loci præside, amiserũt ad duo millia militũ: nec prius destiterunt fugere quã in Iudææ finibus. hæc autem clades meritò illis accidit, ob contemptũ Iudæ mandatũ, qui interdixerat ne se absente manus cũ hoste conferrent: nã hoc quoq; Iudæ prouidentiã commendat, quòd intellexit nõ impune fore si à mãdatis discessissent. Iudas autẽ & fratres eius cõtinuabãt bellũ cõtra Idumęos, vrgẽtes eos vndiq;: expugnatáq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastatísq; agris hostiũ, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodẽ impetu, expugnata ea quoq; ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus. Cap. XIII.

XIIII 1. Mach. 6 ODEM tẽpore Antiochus rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbẽ prædiuitẽ Elimaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertũ omne genus donariis: scuta etiã ac thoraces ibi asseruari, quondã relictos ab Alexãdro Philippi filio, rege Macedonũ. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His vero qui inerãt nec aduentu eius n[illegible] oppugnatione te[illegible]itus, sed fortiter resistẽtibus, spe sua frustratus est. nõ contenti enim repulisse illũ à mœnibus, recedentẽ etiã persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugiẽtis more Babylonẽ se reciperet. Quã cladẽ cum ægre ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis quos ad Iudaicũ bellũ reliquerat ducibus, déq; Iu-

dæorum

dæorum in dies crescente potentia. Accedente igitur alia super alia cura, impar solicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis inualescēte, intelligēs adesse fatale tempus, amicos cōuocat: eisque & vim morbi & causam indicat: nimirū quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentē lueret, atque ob spoliatū sacrilegio templū, & contemptū cælestis numinis. atque his dictis exhalauit animā. Quamobrē demitor Polybium Megalopolitanum, qui vir alioqui probus, ait hunc Antiochū perisse, quòd conatus sit Dianæ tēpli thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantū, ac non etiā perfecisse sacrilegiū, nō videtur res digna supplicio. quòd si hæc causa Polybio digna videtur, cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multo verisimilius est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obsidet. Cap. XIIII.

CAETERVM Antiochus prius quàm extremum suum diem obiret, accitum ad seuum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorem regni constituit: traditóque ei diademate regiáque stola & anulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multum obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsque dum per ætatem ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno centesimo quadragesimo nono. XIIII. Lysias autem postea quàm populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochū sub sua tutela tum positum regem constituit, imposito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorū perfugis, multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrētes enim in eos qui sacrorum causa templum adibant: conficiebant eos non magno negotio, quòd arx ipsi templo esset supra verticem. Quamobrem Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autem is agebatur cētesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & extructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamē perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impiis, venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maxime cùm patris ipsius autoritatem secuti, in eam necessitatem adducti sint, dum malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcem cum præsidio vi capiat, nisi ipse mature suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisque amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militē, & per totā suam ditionem delectus habere, ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter cētum millium, equitum verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsque Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitū & expugnatu non facile. Bethsuranis autem fortiter resistētibus, & admotas machinas per excursiones igne concremātibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omissa oppugnatione regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, distitas ab hoste septuaginta stadiis. At rex relictis Bethsuris, exercitum duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quàm primum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire cōpositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederent, attributis qui stiparent singulos mille peditibus, & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erant celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus. atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter DCC ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterum Eleazarus eius frater, quem Auranem vocabant, conspicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo re-

gem inuehi, vasto animo in eum fecit impetum. & occisis multis prius quàm ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrē, confodit beluā, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamen inultus interiit generose inter aceruos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus verò parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ territi apparatu regio, maxime cùm commeatus eos deficeret, deditionē fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à rege non nisi salute tenus seruatū est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis rex intentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fruges veteres absumpserāt, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum vel arare terram, vel serere. quo factum est vt multi se clàm subducerēt propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm rex & Lysias imperator cognito quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quātum fieri poterat id cōsilium, tam militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites dicens oppugnationem eam non esse mo dici tēporis, quòd locus esset munitissimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quæ opus esset regem componere. Itaq; præstare fœdus & amicitiam cum hac gente facere & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerāt, atq; ita redituros esse in suam quemq; patriam. Quæ sentētia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

Antiochus omissa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam. *Cap. XV.*

Vm rex misso caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatémque viuendi propriis legibus. Illi vero libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At Antiochus cùm ingressus vidisset locum egregie munitum, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Berœam Syriæ necauit, post exactum in pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi principatum adstrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei successit in pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterum Antiochus cùm offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victum, & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius autem pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset, nihil pertinenti ad cognationem pontificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile extrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

Bacchides Demetrij dux cum exercitu contra Iudeos missus, infecto negotio ad suum regem reuertitur. *Cap. XVI.*

XV. 1. Mach.7.

ODEM tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptóque diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent, excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochum regem & Lysiam comprehensos

hensos viuos ad eum perduxerunt:qui mox iussu Demetrij necati sunt, post exactum regni Antiochi annum alterum,sicut & in aliis commentariis diximus. Ad nouum regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi,& cum eis Alcimus pontifex:accusabantq; totam gentem, præcipue Iudam cum fratribus,quòd post interfectos omnes amicos & fautores regis,se quoq; eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabantq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanis,virum strenuum,cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat:& commendato illi Alcimo,traditóque exercitu,iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat.Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres,inuitans eos ad pacem & amicitiã. Volebat enim dolo eum circumuenire.Sed ille noluit ei se credere,quòd videret adesse exercitum,quem putabat adductum belli potius quàm pacis gratia. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurando,nihil mali passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt,Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero,cæteros cautiores iam factos deterruit,quo minus ad eum accederent.itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad vicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas,& quosdam è populo,& occisis omnibus iussit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiam ad regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem volens principatum sibi constabilire,& intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolentia, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam antè habuerat.horum pleriq; erant impij & profugi, quorum opera & ministeriis vtendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat. at Iudas animaduertens tantopere creuisse illis potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoque obibat regionẽ,interficiens quotquot in manus eius venirent è studiosis Alcimi. Qui videns se viribus imparẽ,quo posset diutius resistere,decreuit confugere ad auxilium & opes regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat contra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu,vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus vnà cum vniuerso exercitu internecione perit. Cap. XVII.

DEMETRIVS verò ne suis quidem rebus tutum existimans,si ita Iudæ vires augeri sineret,Nicanorem mittit, amicorum charissimum simul & fidissimum:qui etiam Roma fugienti comes fuerat:attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu,iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. *XVI. 1. Mach.7* Is profectus Hierosolyma,& primum dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudã intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat.In hoc enim tantum se venisse cum amicorum comitatu, vt mentem sui regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data vicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cumq; post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter,signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderent. Ille mature intellectis insidiis propere ad suos refugit:& detecto iam dolo ad apertam vim vterque se vertit. Commisso deinde prælio prope vicum Capharsalamam,inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti deinde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam,ostentantes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute regis Demetrij. at Macedo ne à conuiciis quidem in Deũ temperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet,breui se reuersurum,

& in templum ipsum sæuiturum, ita vt ad solum vsque id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vnà cum suis cultoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniens. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modò stadiis distantem ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, néve cogitent cum quàm multis decernerent, sed quales ipsi, & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaque edito acri certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente ne cætera quidem acies subsistit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes quo expeditius fugerent. Iudas vero impigre cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriam: móxque vndique armati prosilientes, profligatis incondite ruentib. occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouem millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decimatertia die mensis Adar, vt nostri nominant, qui Macedonib. Dystrus dicitur: eáque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prospere gestæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfructis, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autem pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, sanctorum vatum ædificium, morbus diuinitus inflictus est, per quem repente voce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus misere periit, post exactum in sacerdotio quadriennium: quo defuncto pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit.

XVII. *1. Mach.* 8

Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & reges Perseum, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorum amicitiam. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit vt in societatem reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem senatus admisit, & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. móxque senatusconsultum de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatum est in Capitolium: cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autem senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellum gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum aut naues aut pecuniam. vtq; si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi contra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cõmuni populi Rom. sententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum est hoc senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atq; hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

Bacchidis denuo missi in Iudæam victoria. Cap. XVIII.

XVIII. *1. Mach.* 9

DEMETRIVS autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæam misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominum numerus confugerat, propere rabat inde Hierosolyma. & cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti, equitum verò duo millia, cùm Iudas non plus haberet quam mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum, desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat vnde delectum in supplementum faceret, maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus vt tunc se in tutum reciperet,

ret, cùm sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet: Absit, inquit vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiam si mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregie gestas, tantámque virtute partam gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus, persuasit vt intrepide expectarent conflictum hostium.

Quomodo Iudas prælio victus occubuit. Cap. XIX.

NTEREA Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc & inde in vtroque cornu collocás, in fronte leuē armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam venit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est vtrinque acriter: donec vergente iam sole, Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptáque phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis, persecutus est eos vsque montem qui Aza dicitur: id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus, in vestigio cum suis constitit: & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tum demum in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres induciis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicum magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquammultos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullum vnquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM
IVDAICARVM LIBER
DECIMVSTERTIVS.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit. Cap. I.

VEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudæorum à pietate desciuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita vt accedéte etiam fame, quæ tum forte regionem eam totam occupauerat, multi non ferétes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruēs, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis cōmisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderūt. & is tortos primum cruciatosque ad libitum, postremo omnes ad vnum enecabat. In hac tanta calamitate cōstituti 1. Mach. 9

Iudæi, quantam poſt captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant: quotquot erant reliqui ex Iudæ ſociis, veriti generis interitum adeunt Ionathã eius fratrẽ, rogabántq; vt germani æmulus fieret, qui ad extremũ halitũ libertatẽ propugnãs præclaris conatibus ſit immortuus: nec ſineret totã gentẽ ſine præſide venire in extremũ ſalutis periculũ. Tum Ionathas paratũ ſe vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & viſus dignus qui Iudæ fratri ſuo ſuccederet, cõmunibus Iudæorũ ſuffragiis adminiſtrãdæ militiæ præfectus eſt. Quo cõperto Bacchides veritus ne Ionathas quoq; multũ negotiorũ exhiberet regi & Macedonibus, quemadmodũ antè Iudas fecerat, decreuit eũ dolo tollere: ſed hoc eius propoſitũ nec ipſum nec Simonẽ fratrẽ latuit. quamobrẽ mature moniti aſſumpta ſociorũ manu in deſertũ vrbi vicinũ celeriter refugerunt: & cũ veniſſent ad aquã quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabãtur. Porrò Bacchides ſentiens eos timere & in deſertis illis latitare, duxit cõtra eos omnes ſuas copias, & poſitis vltra Iordanẽ caſtris confluentẽ illuc militẽ recipiebat. Ionathas autẽ cognito illius aduẽtu, miſit fratrẽ ſuũ Ioannẽ Gaddin ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimẽta deponeret, donec armis cũ Bacchide decerneret. erãt enim amici. ſed in itinere inuaſerũt eũ Medabenſes Amaræi filij. direptiſq; impedimẽtis & quicquid ſecũ deferebat, cõprehenſum interfecerũt cũ omnibus ſociis: cuius facinoris paulo pòſt pœnas dederũt eius fratribus, ſicut ſuo loco dicetur. Bacchides autẽ cognito quòd Ionathas caſtra haberet in Iordanis paluſtribus, ſabbaro illũ aggreſſus eſt, ratus non repugnaturũ propter religionẽ diei. at ille cohortatus ſocios, & oſtẽſo periculo quòd niſi viri eſſent, nõ poſſent euadere, clauſi à tergo amne, à frõte hoſtibus: votiſq; Deo factis pro victoria, impigre hoſtem aggreditur: & proſtratis non paucis, vidẽs ipſum Bacchidẽ in ſe ruere, ferire eum conatus eſt. ſed cũ ille caute ictũ declinaſſet, Ionathas cum ſociis deſiliẽtes cõmiſerunt ſe flumini, & in oppoſitã ripã enatarũt, hoſtibus non auſis traiicere, ſed ad Hieroſolymitanã arcem reuertẽtibus, deſideratis ex eorũ numero fermè duobus millibus. poſt eum conflictũ Macedo cõmuniuit aliquot oppida, Hierichuntẽ, Emmauntẽ, Bethoron, Bethellã, Thãnathã, Pharathonẽ, Tochoã, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impoſitis in eas præſidiis, res Iudæorũ inde infeſtaret excurſionibus: ſed nihil æque vt Hieroſolymitanã arcẽ muniit, in qua acceptos à Iudæorũ primaribus filios obſides incluſit, vt ibi cuſtodirẽtur. Eodẽ tẽpore nũciatũ eſt Ionathę & Simoni fratribus, quòd Amaręi filij celebraturi eſſent nuptias, & adducturi ſpõſam ab oppido Gabatha, filiam illuſtris cuiuſdã inter Arabas: eámq; puellã traducendã cum põpa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimãtes opportuniſſimũ ad vindictã tẽpus ſibi oblatũ, & facile vltutos ſe iniuriã fratri illatã, verſus Medaba proper[a]uerũt, & inſidiis in mõte collocatis expectabãt eorũ tranſitũ. Vt vero in cõſpectum venit ſpõſus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri ſolet in nuptiis, coor[ti] ex inſidiis omnes ad vnũ interfecerunt, & cum ornamẽtis cęteráq; præda reuerſi ſunt voti cõpotes, & egregie vlti germani interitum de Amaræi filiis. ceciderũt enim hi non ſoli, ſed cum vxoribus, liberis & amicis, vſq; ad quadringentorũ numerũ. Atq; ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum videntes Ionatham & eius factionem ſecure verſari in Iudæa propter tranquillitatem tẽporum, per nuncios ſolicitauerũt Demetriũ, vt Bacchide miſſo Ionathã in poteſtatem ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte poſſe omnes eius milites inſperato incurſu opprimi. qui vbi iuſſu regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darẽt operã vt cõprehenderetur Ionathas. Cúmq; omnium inſidiis appeteretur, nec tamen quicquã proficerẽt: cautus enim erat, vt qui dolũ præſenſerat: iratus Macedo trãsfugis, putánſq; & ſe & regẽ ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L. præcipuos. Ionathas autem cum fratre & ſuorũ manu metu ſeceſſit in vicum Bethalagam, qui in deſerto ſitus eſt: [q]u[em]q; muniuit mœnibus & turribus, vt tutum haberet receptaculum. quo audito Bacchidis cum totis ſuis copiis, adiunctiſque Iudæorum ſuæ factionis auxiliis contra eum profectus eſt: & aggreſſus oppũgnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perſtitit. at ille nihil territus teſtitit acriter:

relictó

relictóq; ad oppidi tutelam Simone fratre clàm egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit vt frater aduentum suum cognosceret. quàm primum enim tumultũ sensit in castris hostiũ, eruptione facta incendit eorũ machinas, cæde etiam nõ mediocri edita. Bacchides vero videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata cõsternatus ob inspetatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas vt impostores, quorum opera missus à rege fuerat, vnum cogitans quomodo ex dignitate sua & regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.

Ionathas fessum bello Bacchidem cõpellit, inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere. Cap. II.

QVA eius voluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq; redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatã occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiã cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrũ arma moturũ in alterum: redditisq; & receptis captiuis, Antiochiam ad suum regẽ reuersus est: nec vnquã posthac Iudæam cum exercitu repetiit. Ionathas verò hanc securitatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuere animaduertens in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus. *1. Mach.9*

Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetrium bello aggreditur. Cap. III.

ANNO autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum qui eam tenebant præsidio, moresq; Demetrij oderant, vt parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in regium quoddã castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminẽ admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segnitiem, vnde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quòd Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus est. II

Demetrius missa legatione ad Ionatham multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit. Cap. IIII.

MISIT etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatẽ & amicitiã, præuenire Alexandrũ cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, quòd odia inter se & Ionathã intercesserant: cui mandabat vt haberet delectũ militũ, & arma pararet, reciperetq; Iudæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. Talis conditio cũ offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit regias literas audiẽte tam populo quã arcis præsidio. quibus lectis impij & transfugæ qui in arce erãt, vehementer sunt territi, quòd rex Ionathæ & exercitũ colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato extrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod vbi senserunt qui dispersi erãt per præsidia, omnes relictis illis receperũt se Antiochiã, exceptis solis qui Bethsura tenebãt & arcẽ Hierosolymis. nã horũ maxima pars cõstabat ex Iudæis religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere. *1. Mach.10*

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit. Cap. V.

ALEXANDER autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorẽ socium inuenire quàm Ionatham: qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetrium habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus exacerbatum fuerat. Itaque si idem III

ipsis videatur, adesse occasionem inuitãdi hominem ad amicitiam. cúmque id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri S. Quia iamdudum audiuimus de fide tua simul & fortitudine, mittimus ad te qui de societate agant, & amicitia: & nostro suffragio hodie te pontificem Iudæorum constituimus, & in amicorum nostrorũ numerum ascribimus. mitto etiã tibi munera, stolam purpuream, & coronam auream, & rogo vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennium exactum à Iudæ fratris obitu, cùm vacasset interim sacerdotium: moxq; contraxit exercitũ, & fabricauit magnũ armorum numerũ. Demetrius vero hoc cognito multũ doluit, damnans suam cunctationem, quòd non præueniens æmulũ, eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen etiã ipse pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam seruastis nostra fœdera, & solicitatibus vos inimicis nostris nõ accessistis, equidẽ laudo vestram fidem, hortórq; vt constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittã enim vobis maximam tributorũ partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis tam mihi, quàm his qui me præcesserunt regibus: insuperq; salis preciũ & aurum coronarium. & tertiam seminis, dimidiámq; partẽ fructus arborei solitam mihi cedere, ab hodierno in posterum vobis remitto: simúlque quod in singula capita pendebatur ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis concedo in perpetuum. Et Hierosolymitanam vrbem sacrã esse volo, & ius asyli habere, immunémq; esse cum suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiam eius permitto pontifici vestro Ionathæ, vt quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius constituat. Eos quoq; Iudæos qui iure belli capti seruitutẽ in nostra ditione seruiũt, in pristinam libertatẽ restituo, ac ne iumenta quidẽ ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & festis solẽnibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodẽ modo Iudæos qui in mea ditione habitant, liberos, & sine molestia degere volo: & quicunque ex eis mecum militare voluerint permitto, duntaxat vsq; triginta milliũ numerũ: idq; ea conditione stipendiorum, qua cæteros meos milites. Habebo etiã eos in præsidiis & in meo satellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorum numero. Permitto etiam vt patriis vtantur legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq; pontifici curæ sit, ne quis Iudæus aliud templum præter Hierosolymitanũ religionis ergò adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorum quindecim millia siclorum argenti, & quod pecuniæ superfuerit vestrum esse iubeo. & decẽ illa drachmarum millia, quæ de templo accipiebant reges, sacerdotibus atque ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertum mihi est. Quicunque etiam confugerint in templum Hierosolymitanum, fanúmq; cõtiguum, siue ob debitam regi pecuniam, siue alia de causa, immunes sint ab omni vexatione, tam ipsi quàm eorũ facultates. Permitto etiam vt reparetur templum, & operũ sumptus de meis pecuniis fieri iubeo: sicut & mœnia & turres altas æque de meo volo ædificari. tum si quæ sunt loca per Iudæam apta ad struendas arces, imponendáq; præsidia, & hæc meo sumptu muniantur. Atque hæ fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexander autem rex magnis copiis contractis tam è mercenario milite, quàm eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrum cornu Demetrij oppositam sibi aciem terga coegit vertere: hærentésq; diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu in quo rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effuse fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundũ & transitu difficile: vbi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circundatũ enim corona confixerunt iaculis, at ille etiam pedes generose repugnabat, donec crebris vulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam antè demonstrauimus.

De

De templo Dei ab Onia ædificato. *Cap. VI.*

ONIAS autem pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriæ degebat IIII
apud Ptolemæum Philometorem, vt iam antè diximus, videns Iudæam vastatam à Macedonibus eorúmq; regibus, & sibi æternam memoriam parare volens, decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani, templum ædificare, & in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autē consilium cepit fretus maxime prophetæ Esaiæ vaticinio, qui ante DC. amplius annos prænunciarat fore omnino vt templū aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idq; hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam. Dum in bello strenuam vobis operam nauans cum Deo, varias regiones obirem, animaduerti apud Cœlesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisq; in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo male inter eos cōuenire: quod & Ægyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatē religionū. Et quia locū idoneum inueni apud castrū quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrisq; animalibus, rogo vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratū numini, iamq; collapsum repurgare, & aliud loco eius Deo maximo extruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiā modo & mensura, pro salute tua & reginæ atque liberorū vestrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, quo magis alent mutuā concordiā, eo accōmodatiores fiant tuis vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quòd erit domino Deo sacrariū in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis, rex & soror eius ac coniux Cleopatra declarauerunt suam pietatem per epistolam quam ei rescripserunt. Nam peccatū hoc & præuaricationē legis à se in Oniæ caput reiecerunt: sic enim rescriptū habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas in quibus postulas, vt tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapsum templum repurgare, quod vocatur agrestis Bubastis: quod sanè miramur, si poterit acceptum esse Deo templum statutum in impuro loco & pleno animalibus. Sed quoniā ais prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne videamur per hoc peccare in Dominū. Onias igitur impetrato loco, extruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræq; opulentū. Mensurā vero eius & vasa nunc nō libet repetere, cōmemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ sacerdotes, qui illic diuinū cultum frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriā verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad regis cognitionē perueniret: dum Iudæi contendunt iuxta Moysi præscripta Hierosolymitanū templū esse legitimū, Samaritæ verò Garizitanū: prouocatúmq; est ad regem & amicorū eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalami filius. iurauerúntq; per Deum & regē, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt regē vt necaret eum qui iusiurandum non seruasse deprehenderetur. Itaque rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudęi verò qui Alexandriam habitabant valde erant soliciti pro tuentibus iura Hierosolymitani templi ægre ferentes autoritatē antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cùm Sabbæus & Theodosius cessissent Andronico vt prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendensq; per continuas pontificum successiones, sacerdotij vsque in sua tempora propagationem, & ab omnibus Asiæ regibus maiestatem eius loci honoratam donariis: Garizitani verò ac si omnino nullum esset, nunquam ab his habitam rationē: his & talibus rationibus persuasit regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Moysis condi-

tum, Sabban verò & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit. Cap. VII.

V

1. Mach. 11

CÆSO autem in pugna Demetrio, sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiã eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens vt se affinitate dignetur, post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulati se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussitq; vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argẽti summa, quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum venisset ad reges, amplisq; muneribus vtrunq; donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratũ assidere sibi pro tribunali: mãdauitq; suis ducibus vt in medium vrbis eo producto, præconis voce edicerent, nemini licere accusationẽ contra hominẽ instituere, aut vlla in re exhibere ei negotium, quo facto cũ manifestũ esset quanti rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandum parati venerãt, subduxerũt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autẽ beneuolẽtia rex hic Ionathã prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit. Cap. VIII.

ANNO autem centesimo sexagesimoquinto Demetrius Demetrij filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer est territus: móxq; è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto cõstitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cũ exercitu Iamniã, misit ad Ionatham pontificem nuncium, eum indignam dicẽs: cum solum pro suo arbitrio viuere nõ subiectum regis imperio: & sibiipsi esse opprobriũ, quòd eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens putes te posse aliquid: sed si confidis tuis viribus, in campum descende, vt ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstantior. Ne sis tamen inscius, quod è singulis vrbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores vincere. quamobrẽ prouocato te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est, & in quo nullũ præsto est victis refugium. His verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cùm peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Appollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperẽtur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquã accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditum millibus, Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmq; venisset Ioppen, paulum retrocedẽs traxit Ionatham in planiciem, fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progressus insequebatur Azotum versus Apollonium: qui vbi hostẽ conspexit deuenisse in plana, reuersus est vt prælium committeret. cúmq; mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrẽte, vt se Iudæis à tergo obijcerent, Ionathas qui hoc mature sensit nõ est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinq; pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adoriẽti resistẽdo. cúmq; præliũ protraheretur vsq; vesperã, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc eum hostiũ phalange cõfligere. ipse vero suis mandauit vt obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cùm hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen

quen

quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiecta scutorum ceu testudine, densitate eorũ facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à mane vsq; post meridiẽ lassatum hostem animaduertit Simon, phalangẽ aggreditur, & vsus egregia suorũ opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidẽ locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine cõfusi fugiebant, dissipati per totam planiciẽ. Ionathas autẽ victos Azotum vsque persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templũ Dagonis, quod est in ea vrbe, cõpulit. qua capta eodẽ impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incẽdit. ac ne Dagonis quidẽ religione deterritus, & fanũ ipsius & quotquot eò cõfugerant cõcremauit. fuitq; numerus tam eorũ qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominũ. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonẽ admouit copias. & cùm extra vrbẽ castra posuissent, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorũ voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædã, quam abegit deuictis hostibus. Cæterũ Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætũ, quandoquidẽ ille præter animi sui sententiã aggressus esset Ionatham, amicum & sociũ: & misit ei virtutis ergò fibulam auream, quod gestamen solis cognatis regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestibus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxiliũ, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsq; Azotũ, vbi obtundebatur querimoniis deplorantiũ Dagonis templi incendiũ: accusabantq; populariter Ionatham autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuiũ dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulanter audiente eorũ querimonias. Ionathas verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cũ vsq; Eleutherum fluuiũ regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquã autẽ Ptolemaidem peruenit, minimum abfuit quin oppressus sit Ptolemeus, Alexandri insidiis per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis scripsit Alexãdro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cùm nõ dederetur, intellexit ipsum Alexandrũ earum fuisse autorẽ, & cœpit eum magno odio prosequi. Antiochenos autẽ iam antea propter eum Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incõmodis. Nõ tamen effugit pœnã Ammonius, turpiter vt mulier cæsus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodũ in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lari aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatã cõiugem perlibenter amplexus est. vnus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoq;. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrũ, facile impulsi sunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Atq; ita elapsus ex Antiochia venit in Ciliciã: Ptolemæus verò vrbem ingressus, & à ciuibus rex consalutatus est & ab exercitu, coactus duo sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti verò alterum. Sed cùm esset natura iustus, & nimiæ potẽtiæ minime cupidus, ad hæc prudẽs, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium cõcione, persuasit eis vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quàm odiorum, quæ illis cum patre eius intercessérant. Se quoq; offirmauit monstratorem ei fore vitæ rectè instituẽdæ & administrandæ reipublicæ: nec passurum quicquam tentare, quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterum cùm Alexander ducens validum exercitum è Cilicia innasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atque incendiis, occurrit ei Ptolemæus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Forte accidit

accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratumq; aggressi hostes vulneribus in caput inflictis in periculũ extremum adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum. attamen per integrũ quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demum respirans à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo pòst exatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipse vitam finiit. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut aliàs indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cùm esset prauo ingenio male multabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens intercesserat. Illi verò perosi hominis ingratitudinem receperunt se Alexandriam, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas pontifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est oppugnare arcem Hierosolymis & Macedonicum præsidium, cum desertoribus religionis qui eò confugerant. Hi primum contemnebant conatus Ionathæ, quòd satis fiderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: eúmq; peruenisset vsq; Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille non intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, aliáque xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mittigauit regis animum: tractatusq; honorifice, confirmatus est in pontificatu, quemadmodum à superioribus regibus. Accusatoribus autẽ eius transfugis fidem non habuit: verumetiam rogatus vt pro Iudæa vniuersa tribúsq; attributis ei toparchiis, Samaria, Ioppe, & Galilæa, c c c. tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplum epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius Lastheni patri gaudiũ. Genti Iudæorum amicis nostris & iura amicitiæ seruantibus, decreui beneuolentię gratiã referre. quapropter tres pręfecturas, Apherimam, Lyddam, Romatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo; & remitto quicquid solebant ante me reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliáq; tributa pro fructu terræ atque arborum: præterea salinarum vectigal & aurum coronarium: neque quicquam horũ exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluẽs, quos secum è Creta aliisq; insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab aliis ante eum regibus etiam pacis tempore stipendium accipere, vt hoc pacto alacriores fierent, ad subeunda quoties opus esset pericula.

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha. *Cap. IX.*

VIII
1. Mach. 11

AM alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, venit ad Malchũ Arabem, qui educabat Alexandi filium Antiochũ: & cùm indicasset ei quã infensi essent Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochũ traderet. effecturũ enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quòd non satis ei fideret: tandẽ Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas pontifex volens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosq; qui arces tenebant in ea regione, legatione cum muneribus missa ad Demetrium, rogabat eum vt præsidia de Iudææ castellis eiiceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primum leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere.

postu

postulabat etiam vt pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem sui milites ad hostem deficerent: móxque tria millia delectorum milinm Ionathas ad regem misit. Cæterum Antiochenses exosum habētes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionem aggredi: videntésque auxilium ei venisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius vires nisi mature præuenirent, correptis armis circumsteterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero, compulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facile repulerūt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam vrbem peruagatum est propter dēsitatem ædificiorum, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrantibus succurrere, in fugam se verterunt. Tum Iudæi de vno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autem animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & concessa audaciæ venia, seditionem cōpescuit, donatósq; Iudæos præda quam ex direptionib. parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ remisit ad Ionatham non sine præclaro virtutis eorum testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita est prioribus regibus pendere. Fecissétque etiam ni impeditus esset à Thryphone, coactus apparatum contra Ionatham factum in illum potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adolescēte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus, qui fraudati stipēdiis fuerant, aperto bello Demetrium adortus est: & vno prælio factus superior, tum elephantos, tum Antiochenam vrbem illi ademit, compulsō in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & pontificatum ei confirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea vasa & pocula vestémq; purpuream & ius vtendi misit ei, nec non fibulam aureā, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum præposuit. Ionathas verò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atq; honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturúmque vnà bellum contra communem hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cùm igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere, cōfestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè, exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cùm Ascalonem venisset: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur ad hoc consentire debeant. quib. persuasis vt pollicerētur auxilia, ad Gazæos peruenit, vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se coniungere. quare Ionathas irritatus est, vt & agros vastaret, & vrbem conaretur vi capere: relictáque ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoque incertam propter locorum distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltro potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem vsque Damascum obibat. cúmque Demetrij validus exercitus

accessisset ad vrbem Cedasam, quæ propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, velléntque Ionatham abstrahere à Syria, laturum opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò propere Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum, & incessum à Demetrianæ factionis hominibus, vt iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis vehementer infestarentur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant Simonem, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille verò data eis in hoc vt postulabant fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa, motis à stagno Gennesara castris quæ primum posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani vero qui ante vnum diem aduentum eius præsenserant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cùm à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita vt penè omnes Ionatham desererent in periculo. Soli duces Matthias Absalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia, tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, vt territi ceu furentibus cederent. Tum verò illi qui Ionatham destituerant, videntes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium, iam in apertam fugam versos persequebantur, donec ad Cedasa ventum est, vbi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cùm omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eósque cognationis admonerent atque fœderis. qui postquam Romam venerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ pontificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisque literis commendatitiis ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudæorum, & senatus ac populus Iudæorum, Ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis, Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prospere cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam pontificem nostrum, ab Ario rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atque Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam ante hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideo factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim eo tempore ex quo reuouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cùm multis circumquaque bellis vexaremur, propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello, misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igitur facietis, si vos quoque nobis scripseritis, & significaueritis, si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaque Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atque societate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Iudæorum sectæ erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebát: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorum, tertia Essenorum. Horum Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant vel non fiant. Esseni verò omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi

auto

autores sumus, quam infortunij, si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porrò Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionatham. qui comperto eorum aduentu properè in Amathensem agrum occurrit: nolebat enim eos sine impedimento Iudæam inuadere. cúmque ad quinquaginta stadia prope hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspecularentur. qui cùm explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quòd ex improuiso hostis vellet eos aggredi, maturè omnia cõmunit, dispositis etiam extra castra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum, iussum parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, nequid eos hostium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt sensere Ionatham præmonitum hærebant inopes consilij, hoc ipso turbati, quòd viderent sibi nihil successurum absque insidiis, nec aperto Marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quo magis hostem fallerent, noctu discesserunt. At Ionathas mane castra adortus, postquam deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabathæis vastatis, abactaque præda & captiuis abductis, Damascum veniens, illic omnia vendidit. Per idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonem, opportuna loca firmabat præsidiis, atque ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen contendit: eiq; occupatæ validum imposuit præsidium, quòd intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis, Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribusque altis additis munitiorem redderent. vtq; alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebãt, & ad commeatuum penuriam eos adducerent. præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negotium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus, pollicentibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorum regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè, facilè se inde exturbaturum Thryphonem è regno Syriæ. vt verò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto valido exercitu bellũ Arsaci intulit, & superatus prælio, amissóque exercitu, ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut aliàs narrauimus.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X.

RYPHON autem cognita calamitate Demetrij, non amplius fidus erat *I X.*
Antiocho, sed cogitabat quónam pacto eo sublato regnum posset ipse in- *1. Mac. 12.*
uadere & occupare, nec aliud magis videbatur obstare eius cupiditati, 13
quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, munerib. & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitum, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas, dicens se

in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus, credénsque vere & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliquit, mille vero secum duxit, Tryphonem prosecutus Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim ita vt præmoniti fuerant clauden tibus, viuus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis. móxque missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia necopina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis mature inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vita extremū adire periculum, infecta re vnde venerant retro reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit. *Cap. XI.*

1. Mach. 13

HIEROSOLYMIS autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarentur à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum videbantur velut dato signo cooriturí, & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum. nec eos fefellit sua expectatio. quàm primum enim auditum est necatum esse Ionatham, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habētes amplius cuius ductu militare possent, & rem grauiter gerere, quin & ipse Thryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon autem videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, sic exorsus est ad eos verba facere: Non ignotatis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepide ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cùm non nouum sit in nostra familia, legibus patriis & religioni propugnandæ vitam impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cùm non desit vobis dux paratus, pro vobis quiduis quantumuis magnum vel pati vel facere, sequimini alacriter quocunque duxero. neque enim ego melior sum meis fratrib. vt vitæ parcere debeam: neque ita degener vt quod illis [illegible] per visum est longe pulcherrimum, scilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanum me [illegible] m fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo quòd pœnas ab hostibus exigere dabitur, vósque vnà cum vxoribus & liberis ab eorum iniuriis eripere, & insuper templi sanctimoniam tutam præstare ab illorum impia violentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, nisi quòd existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accensa multitudo recepit animos & fiduciam & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita vt vno ore totus populus acclamanerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fortissimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquam enim se detracturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est vrbem mœnibus cingere, communiréque celsis & validis turribus. quo opere perfecto, misit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Absalomi filium, iussum habitatores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Trypboni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad vrbis custodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, venit in Iudæam ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Addida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt. Tryphon vero cognito, quòd Simon Iudæorum princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talēta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à regis imperio [illegible] eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonē technæ eius non latuerūt: sed intelligēs quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, qum & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens crimi

criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis, videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu, postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subesset insidię. præstabilius tamē esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem, volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuo consectabatur, castra castris illius opponēs. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem, vt propere sibi commeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadem nocte venturus Hierosolyma. sed quia per eam noctem multa nix delapsa, viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum est eius propositum, & motis inde castris, in Cœlesyriam rediit propere: obiterq; in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi amplissimum monumentum extruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido. excitato enim in late conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum. ad hæc pyramides septem parentibus & fratribus, cuiq; vnam erexit, mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæterique domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est, exacto pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idque accidit post annum centesimum septuagesimum, ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ, optime de gente sua meriti. nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulere victorias. Deuastauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce, solo eam æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, néve inde vrbi aliquod inferretur incōmodum. quo facto visum est ei operæpretium, si mons quoque in quo sita fuerat complanaretur, vt solum tēplum emineret: effecitque id commemoratis pro cōcione malis, quæ à præsidiariis in eam diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeóque permotus est eius exhortatione populus vt non intermisso per triennium neque die neque noctu opere, randem ad planiciem eum locum indefesso labore, per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quo minus templum omnibus in vrbe locis esset lōge celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere. Cap. XII.

NON multo autem post quàm Demetrius captus est, Alexādri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat: sparsoq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per amicos amicos solicitauit milites magnis policitationibus, vt sibi regnū deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. illi adducti in spem maximam, quasi ditādi hoc principe, imperium ei cōtinuo deferūt. Tum verò adeptus iam cōcupitam potestatē, non amplius dissimulare prauum ingeniū valuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominum sibi conciliaret. quàm primum enim rex declaratus est, absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores, defecerūt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur X. 1.Mach.15

metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnũ ei offerens. fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret, ne quidam Seleucenses vr-

XI. bem Tryphoni traderẽt. Quò postquam venit Antiochus affluẽre ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio victũ eiecit è superiore Syria, & vsque Phœnicen persequẽs cõpulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libẽter admisit, & mox misso commeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora cùm perfugisset Apamiam, vrbe vi capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto, Cendebæus dux regius e Iudæa profligatur. Cap. XIII.

XII. CÆTERVM Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum vt vastata Iudæa Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq; cum fortissimo quoq; filiis, ipse cum reliquis copiis subsequebatur diuerso itinere: positisque compluribus locis inter angustias insidiis, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnib. congressibus factus superior, reliquum vitæ in pace exegit, cùm & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quòd Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est. Cap. XIIII.

XIII.
1. Mach. 16 IS per octo annos Iudæis præfuit, postremo in conuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemæi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam vt tertium quoque Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. adolescens autem hoc præsentiens mature in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simúlque odio, quo Ptolemæum prosequebatur populus. Is enim volentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quòd iam Hyrcanum recęperat.

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus, Hyrcanus principatu potitus est. Cap. XV.

XIIII.
1. Mach. 16 ILLE igitur recepit se in quandam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò accepto paterno põtificatu, & sacris operatus, cùm litatum esset, eduxit contra Ptolemæũ exercitum: & oppugnando loco cum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem, & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicabat ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus, daret operam vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlcisceretur homines sibi natura coniunctissimos. gratum enim sibi fore inter tormẽta emori, modo nefarius homo scelerum suorum supplicium lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accẽdebatur ad assultum maiore impetu faciendũ, sed quam primum verberari & lacerari matrem uidebat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. eúmq; hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atq; ita liberatus à bello Ptolemęus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Corylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

Historiarum Biblicarum finis.

Quod Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC talentis fœdus cum eo iniit. Cap. XVI.

XV. ANTIOCHVS autem memor incommodorum quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimam Olympiade: vastatisq; agris Hyrcanum in vrbem ipsam compulit. eam septenis castris

cum

cùm cinxiſſet, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria. cui tandem ſub occaſum Pleiadis delati imbres fuerunt remedio. poſtremo ad ſeptentrionalem muri partem, quà planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ ſurgebant vſque tertiam cõtignationem, impoſitisq; in eas cohortibus. quotidie tentabat mœnia: dupliciq; foſſa longa ſimul & lata cinctis Iudæis præcluſit omnẽ exitum. illi contra crebro excurſantes, ſi forte negligentius cuſtodiri caſtra offenderẽt, afficiebant hoſtẽ clade aliqua: quòd ſi paratos ad reſiſtendũ inuenirent, recipiebant ſe in tutiora facile. Hyrcanus autem poſtquã cognouit ſibi obeſſe ſuorũ multitudinem, quòd inutiliter abſumerentur ad victum neceſſaria, ſecretã infirmiorẽ turbã eiecit extra mœnia, ſolis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnã erant idonei. Antiochus, autẽ excluſos vetabat progredi, ita vt miſerabiliter oberrantes mœnibus cõficerentur inedia. ſed cùm ſuperueniſſet feſtum ſcenopegiæ, miſeratione ſuorum rurſus in vrbem recepti ſunt. Rex etiam rogatus vt gratia feſti inducias ſeptem dierũ cõcederet, religione motus impetrari eas paſſus eſt: nec hoc contentus victimas miſit magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quàm argentea, referta omne genus aromatibus & exercitui prębuit epulum, longe diuerſus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos ſuper altari mactauerat, & iure carniũ illarum templũ aſperſerat, violatis Iudæorũ legibus ſimul & ceremoniis: vnde acerbiſsima exorta ſunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionẽ Pius cognominatus eſt ab omnibus. Hyrcanus verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eum miſit, rogantes vt liceat ſibi patriis viuere legibus. tum rex repulſis qui ſuadebant internecione delendã gentem inſociabilẽ, & diſcretam inſtituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorum pietate, imperauit vt obſeſſi arma ſibi traderent, & vectigalia Ioppes, cæterarúmq; extra Iudæam vrbium concederent, & inſuper præſidium reciperent, promittens pacẽ eis ſe daturum his cõditionibus. Aſſenſerunt illi ad omnia excepto præſidio, quòd vitarent exterorũ conſuetudinẽ: quod ne reciperent maluerunt regi dare obſides & D. talenta inſuper: quorũ c c c. mox re præſentata ſunt, & inter obſides fuit etiam ipſius Hyrcani frater: deiectáq; mox lorica quæ impoſita erat mœnibus, ſoluta eſt obſidio. Cæterùm Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regum omniũ fuerat diti[illegible]us, t[illegible]a mill[illegible] inde p[illegible]: qu[illegible]bus pecuniis [illegible], primus omnium cœpit externũ militem alere: & inito cum rege fœdere, exceptũ in vrbem cum exerc[illegible]u tractauit liberaliſſimè: quin & profectũ in expeditionem Parthicam ſecutus eſt vna cum auxiliis. Teſtis eſt nobis Nicolaus Damaſcenus ſic ſcribens: Antiochus erecto trophęo ad Lycum fluuium, vbi Indatem Parthorũ ducẽ profligauerat, hæſit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quòd in id tempus fortè quædam Iudæorũ feſtiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et verum eſt quod ille ſcripſit: nam Pẽtecoſte inſtabat poſt ſabbatum, quo tempore noſtris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arſace Partho Antiochus ſigna contulit. quo prælio victus, & vitam ſimul amiſit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimiſſus ab Arſace quo tempore Parthorum regionem inuaſerat Antiochus, ſicut iam antè in aliis commentariis diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam. Cap. XVII.

CÆTERVM Hyrcanus audita morte Antiochi, confeſtim ad vrbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum ſe eas vacuas propugnatoribus. Medabam igitur nõ ſine labore ſexto demũ menſe vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & inſuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthęorum, quę accolebat templũ inſtar Hieroſolymitani extructũ, permiſſu Alexandri à Sanaballete duce in gratiã generi ipſius Manaſſis, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt antè dictũ eſt. incidit autẽ huius templi deſolatio poſt annũ c c. Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cepit, Adora & Maſſam, ſubiugatisq; omnibus Idumæis edixit vt circunciderẽtur, niſi mallent è propriis pelli ſedibus. at illi amore patriæ admiſerunt & circuncisionẽ & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam: atque XV.

ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterum Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad senatum: vbi recitatis eius literis, amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M. F. Pr. indixit senatum in campum VIII. Id. Februarias, præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodotus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiã egerũt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter senatus decretũ, restituantur hæc omnia. néve militibus regiis liceat per regionẽ ipsorum aut subditorũ iter facere. & vt eo bello per Antiochũ attentata præter decretum senatus, fiant irrita: vtq; legati à senatu missi, curent reddi quicquid Antiochus abstulerat, & preciũ agrorum æstimẽt qui eo bello vastati sunt. & vt literæ cõmendaticiæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius possint reuerti in patriam. Quibus de rebus visum est senatui renouare societatẽ & amicitiam cũ viris bonis, & missis à bono atque amico populo. De literis autẽ scribendis responsum est curæ futurũ senatui, quã primũ ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operã ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mandatũmq; est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo commodius se referre possent in patriam. atque ita publico sumptu legatos prætor domũ remisit, cum cõmendaticiis ad eos per quorũ loca erant transituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerum status hic fuit. Demetrius autẽ rex cupiens bellũ Hyrcano inferre, opportunitatẽ non habuit, inuisus ex æquo tam Syris quàm militibus, propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconẽ, rogantes vt aliquẽ ex Seleuci genere eis daret, quẽ possent regẽ sibi constituere. eúmq; is misisset Alexandrũ Zebinam, cõmisso prælio Demetrius vincitur, & refugiens è pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemaidem exclusus est ab ea: delatusq; inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu misere vexatus tandẽ interficitur.

XVII Alexander autẽ regnum adeptus fœdus ferit cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrij filio, in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnum Syriæ consecutus non ausus est expeditionem contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias cõtra se apud Cyzicũ colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se cõtra fratris aduentũ, cognominati Cyziceni, eo quòd in illa vrbe educatus sit. patre autẽ genitus erat Antiocho Sotere, qui a Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterum nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano interim per totũ illud tempus agenti in pace cõtinua. mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus: iámq; nec vt subditus, nec vt amicus vllã illis ferebat opẽ amplius: sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam, regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebant mutuo, occasionem Hyrcano præbuit, vt secure frueretur Iudææ prouentibus, & ingentem pecuniarum vim inde cõgereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, nõ dissimulauit & ipse quid moliretur: vidésq; Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quam eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facile despexit.

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens, victus aufugit. Cap. XVIII.

VAPROPTER duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocetur ab Herode condita, cùm erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorum & sociis, sed Syriæ regi subditis. Cum itaq; vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia, obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulũ: quibus vrgentibus & fame premẽte eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremo Antiochi Cyziceni opẽ implorauerint. qui cũ venisset properè, victus est ab

ab Aristobuli militibus: & insequentibus eum fratribus vsq; Scythopolim, ægre euasit. at illi reuersi contra Samaritas, rursum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterũ ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorum millibus quos ille inuita matre & tantum nõ imperio per eam deturbatus miserat, primum vagabatur per ditionẽ Hyrcani, latrocinabundus cum Ægyptiis, nõ audens quidẽ aperto Marte decernere, quòd esset impar viribus, existimans tamen se vastandis agris effecturum vt Hyrcanus obsidionẽ Samariæ solueret. Sed postquã multos è suis amisit exceptos hostiũ insidiis, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quã prudentius cum hoste cõgressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates autẽ pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædã oppida manifeste Iudæis prodidit: nec quicquã Samaritis obsessis profuit. atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, nõ contẽtus vrbẽ capere, etiam solo eam æquauit, inductis illò torrentibus: quorũ eluuie ita cuncta fœdata sunt, vt ne vestigiũ quidẽ superesset eius oppidi. Incredibile autem quiddã narratur de Hyrcano pontifice, dignatũ eum esse diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipsa die qua eius filij cõ serucrunt cum Cyziceno prælium, pontifex ipse solus in templo odoramenta adolens vocẽ audierit, nunciantẽ filiorũ recentem de Antiocho victoriã: idq; mox progressus tenũciauit multitudini, & paulo pòst certius cõprobatũ est eius oraculũ. Et Hyrcani quidẽ res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tẽpore vt nõ Hierosolymis solũ, sed & apud Alexandriã reliquámq; Ægyptũ & Cyprũ fortuna aspiraret Iudæorũ successibus. Cleopatra enim regina à filio Ptolemæo Lathuro diffidens, copiis suis duces præposuit Chelciã & Ananiã filios Oniæ, qui templũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt alias diximus. ex horum sententia regina gerebat omnia, sicut & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerıq; enim qui prius nobiscũ venerũt in Cyprũ, quive pòst à Cleopatra illò missi sunt, cõfestim deficiebãt ad Ptolemæum. soli verò ex Oniæ factione Iudæi cõstanter manserũt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autẽ apud Iudæos felicitas inuidiã peperit. sed præcipue Pharisæorum secta male ei volebat, de qua supra mentionẽ fecimus. tanta autẽ eorũ autoritas est apud populũ, vt etiã si regi obloquãtur aut pontifici, fidẽ tamen eis vulgus habeat. Horũ discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominũ generi. quos cũ aliquãdo vocasset ad conuiuiũ, & accepisset comiter, postquã animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suã voluntatem, quòd nihil magis cuperet quã iustus esse & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodũ & ipsi doceãt. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iustitię præscriptis aberrantẽ deprehenderẽt, officij illorũ esse vt admonitione corrigant. cũ verò omnes eius virtutẽ cõprobarent, vehemẽter gauisus est eorum testimonio. tandẽ vnus è cõuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus: Quãdoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatẽ, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & cõtentus esto principatu populi. Illo verò causam rogante cur ita hoc postularet: Quia inquit, audiuimus à natu grandioribus, matrem tuam captiuã fuisse, regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis cõtraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cõmuni Pharisæorum sententia conuitiatum Eleazarũ: quod si dubium videatur, manifestum fore interrogatis illis qua pœna hominem dignum censeant. Quod postquã Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cogniturum, an ex eorum consensu factum sit sibi conuitium, & illi satis putarunt si vinculis castigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus vehementer exacerbatus est, quasi iam cõpertum haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, intantum vt desertis Pharisæis ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum obseruatores pœnis afficeret: atque hinc factum est vt ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum

aliàs opportunius dicetur. Nūc enim indicādum est, quòd multas constitutionum à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ nō sunt scriptæ inter leges Mosaicas: & ideo Sadducæi his autoritatem abrogant, dicētes oportere eas tantū seruari, quæ scripto cōtinentur. atque hinc magna inter vtrosq; exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadduceorum partibus Pharisæi cæteræ multitudinis vtuntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essennorum tertia satis docuimus in II. de Iud. bello volumine. Hyrcanus autem seditione sedata, & post hanc exacta vita feliciter, elapsisq; vno & XXX. annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus, tribus maximis a Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudęorum, & pontificatu, & prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt prædixerit duos maiores natu è suis liberis, nō diu fore paterni principatus compotes: quorum exitium operę precium est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

Aristobulus primus diadema sibi imposuit. Cap. XIX.

XVIII DEFVNCTO enim eorū patre, Aristobulus natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI. annos & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus, ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cúmq; fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerē principatus æmulam (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atque eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post matrem verò interfecit fratrem quoq;, quē præ aliis diligere videbatur, & in regni societatem admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim quòd eum diligeret, partim quòd per inuidiam confictas putaret. Sed cùm aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus solenne scenopegiæ festū celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris, splendidissime ornatus in templū ascenderet cū armatorū comitatu, potissimum pro salute regis vota facturus. Tum hi quibus studiū erat excitare inter fratres discordiā, nacti occasionem è rebus prospere gestis Antigoni, & pompa quā adornauerat, venerunt ad regem & omnia exaggerauerūt, dicentes hæc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebántq; venturū breui cum valida armatorū manu ad occidendū regē, quòd stultū existimet cum regno solū potiri liceat, cōmunicato honore contentum esse. Aristobulus autē quamuis non omnino his crederet, tamē prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodā obscuro & subterraneo (decumbebat autem in turri quæ pòst mutato nomine Antonia dicta est) mandauitq; vt si quidem sine armis frater veniret, nemo eū attingeret: quòd si armatus aduentaret, vt trucidaretur, præmisit tamen ad eū qui rogaret, vt inermis veniat. At regina & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio vt contraria diceret, audisse fratrem quòd armaturā eximiam sic cōparasset, cupereq; ita armatum cōtemplari. Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulū, contemplādum se præbiturus cúmq; peruenisset ad turrim Stratonis, qua valde obscurus erat trāsitus, à satellitibus interfectus est. Huius autē casus facile ostendit quantū possint liuor & calumnia, & quā sint efficaces ad subuertendā etiā naturalē beneuolentiā. Sed illud maxime admiratu dignū est, quod Iudas quidā, cuius prædictiones nunquā fefellerunt, vaticinatus est. Is cùm videret Antigonū accedentē ad templū, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiā affectabantur exclamauit: pœnitere se iam vitæ, quandoquidē eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quē ea die apud Stratonis turrim moriturū prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculū esse ne mentiatur suum oraculū. Ad hunc modū solicito nunciatur Antigonum cęsum ad cellam subterraneam turris, quę & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima quæ pòst Cæsarea nominata est: quę ambiguitas vatē perturbauerat. Aristobolū autē cōtinuo cœpit fraternæ necis pœnitētia: quæ res morbū eius aggrauauit,

uauit, dum factū suum continenter detestaretur, ita vt postremo crescentibus doloribus sanguinem vomeret. eum quidā è ministris efferens, diuina opinor ita volente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorū qui viderant clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinē, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis cōtendebat cognoscere, quòd natura ita comparatū sit, vt suspecta nobis sint quæ dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac terroribus expressit vt faterētur veritatem, cōscientia grauiter ictus animū, plurimas effudit lacrymas: & gemitū ex imo pectore ducens: Ergo non latet Deū, inquit, meū impium ac sceleratum facinus, quādo tam cito reposcor pœnas cognati sanguinis. ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinē, atque ita parentare oppressis per nefas & parricidiū. vix ea fatus erat eū exhalauit animā, vno tantū anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorum amator, pôst auctā multis beneficiis patriā, illato bello Iturææ, magnáque eius parte attributa ad Iudææ limites: cuius habitatores cōminatione exilij coegit circuncisionē cæterosq; Iudaicos titus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo ex autoritate Timagenis sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, deuictam circumcisionis fœdere.

Alexandri Iudæorum regis res gestæ. Cap. XX.

Post Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram XIX
nominant, solutis eius fratribus, quos ipse vt diximus vinxerat: Iannęum qui & Alexander est regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit vt mox natus, exosus patri factus sit, nec vnquàm dum ille viueret in eius cōspectum admissus. eius odij causam ferunt hanc. Cùm aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cū Deus huius effigiem designasset, contristatus quòd is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterū fratrum insidiantē sibi interfecit, alterū contentū priuata & otiosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cū prospere pugnasset, victos intra mœnia cōpulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidē apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cū Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererent, nihil præsidij ab eis expectandū erat Ptolemaidensibus: verū Zoilus tyrannus cū iis quos alebat militibus eorū quoque dominationi propter discordiam regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam reges negligere videbātur illorū periculū, athletis similes, quos cū defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamen refouēt. Supererat vna spes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra à regno eiectus Cyprū obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cū ei spem fecissent quòd delatus in Sytiā habiturus esset Gazæos & Ptolemaidēses in suis partibus, simulq; Zoilum & Sidonios multósq; alios adiutaturos, elatus promissis nauigationē parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus vt mutarent sententiā, cōducibilius dicens incertā cum Iudæis belli aleam subire: quā in certissimā seruitutē accito domino se dedere, & insuper non præsens solū bellū sustinere, sed maius etiā ab Ægypto imminens. Cleopatrā enim nō permissuram Ptolemæum vires sibi parare è vicinia, sed cōtra eos venturā cum valido exercitu. dare enim reginā operā, vt illū etiā è Cypro eiiciat. futurū autē vt si Ptolemæū sua spes frustretur, ipse in Cyprū retrorsum fugiat,

giat,miseri verò ciues in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidésium mutatione,nihilominus cursum cõtinuauit,& cũ appulisset ad Sycaminũ,eò loci copias exposuit, quæ cõstabãt cõnumeratis peditibus & equitibus circiter x x x.millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ,& castris ibi positis,cũ neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellẽt , in magnã cõiectus est solicitudinẽ. Postquã verò Zoilus ad eũ & Gazæi venerũt,petẽtes auxiliũ cõtra Iudæos & Alexãdrũ agros ipsorũ vastantẽ,obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemęi soluta est. Cæterũ redu cto domũ exercitu Alexãder cœpit astu agere, clàm Cleopatrã contra Ptolemæũ vocans,apertè verò amicũ eius & sociũ se simulans.quin & c c c c. argenti talẽta daturum se pollicitus est,si ille vicissim in gratiã ipsius Zoilum tyrannũ tolleret , & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexãdri amicitiam admittens,Zoilum capit:deinde verò cõperto quòd ille clàm ad matrẽ ipsius Cleopatram nuncios mitteret,dissoluto cũ eo fœdere,profectus est oppugnarũ Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad cõtinuandã oppugnationẽ ducibus cũ parte exercitus,ipse cum reliquis copiis ad vastandã ac domandã Iudæam se cõtulit. At Alexander postquã intellexit eius propositũ, & ipse ex sua ditione collegit circiter L. millia, vel vt quidã scriptores malunt L x x x. millia,& cũ his hosti iuit obuiã. Ptolemæus verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum vi cœpit,& circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria. Cap. XXI.

DEINDE aggressus & Sephorim non longe inde distantem, multis desideratis abiit conflicturus cum Alexandro:cui occurrit ad Iordanẽ fluuiũ, iuxta Asophon,qui non multũ dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autẽ Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille.quos hecatontamachos appellabat, gestãtes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æque æratis scutis vtebatur. Et cætera quidẽ inferiores,sibi visi cunctantiores erant ad prælium : cõfirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex,iubens transire fluuiũ, supra quẽ castra habebant. nec Alexandro trãsitum eorũ impedire placuit,rato faciliorẽ sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium,& è pugna nõ posset refugere. & primũ quidẽ æquo Marte certabatur,multis vtrinq; cadentibus. deinde cùm iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum mature cedẽtibus opem attulit, cùmq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorũ fecerũt fugæ initium,cæterosq; exemplo suo traxerunt . contrà Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant,& tandem profligatos eousq; insecuti sunt interficiendo,donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt x x x. millia cecidisse in eo prælio : Timagenes autem L. millia in suis scriptis retulit : cæteros partim captos,partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus verò cùm post victoriam longe lateq; excurrisset,sero tandem in quosdã Iudæorũ vicos se recepit : quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus,mandauit militi vt promiscue iugulatos & in frusta concisos,in lebetes feruentes membratim conicerent , vt qui effugerant è prælio hostẽ crederent humanis vesci visceribus,& eo maior terror incuteretur reliquis : & huius crudelitatis tam Strabo quã Nicolaus meminit. Iidem etiã Ptolemaidẽ vi expugnanerunt,sicut aliàs indicauimus. Porrò Cleopatra videns augeri filij potentiã,subiecta Gazæorum vrbe, & Iudæorũ regione impune peruastata , nõ permittendũ duxit vt ille magis cresceret , maxime cùm circa Ægypti portas obuersaretur,& immineret eius imperio. quapropter cõtinuo tam nauales quàm terrestres exciuit copias, quarum supremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotibus, & testamento apud Coum insulã depofuit. Iussoq; Alexandro filio cũ magna classe Phœnicen appellere,& deficientibus ad se eius regionis incolis,peruenit Ptolemaidẽ : vnde exclusa oppugnationem eius vrbis instituit. Tum Ptolemæus relicta Syria propetauit in Ægyptũ, sperans ex improuiso occupaturũ se præsidiis vacuã,sed opinione sua frustratus est. Per idẽ tem

pus alte

pus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quòd ei tétanti Ægyptum non ex sententia successerat, missa eò parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit. atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quò cùm venisset Alexáder cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cúmque quidam amicorum reginæ suaderent, vt illam quoque regionem occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudęorum multitudinem vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans, si hominem in societatem receptum suis facultatib. exueret, præsertim suum cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentium Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyrię vrbem Scythopolim. Tum verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriam, vbi Gadara post decem mensium obsidionem cepit: & paulo pòst potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vbi Theodorus Zenonis filius res suas carissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamē hac clade rex absterritus est quo minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur, & Anthedoné, cui postea Herodes rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cùm animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum recessisse, & matrem eius Cleopatrā in Ægyptum, infensus Gazæis quòd acciuissent illum contra se in auxilium, & vrbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus est. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militum, & decem millib. quæ ex oppidanis armauerat, erupit in castra Iudæorum: & quàm diu nocturna erat pugna superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus. sed quàm primum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem quamuis grauante inopia voluerūt cedere, parati quiduis potius perferre, quàm ab hoste subigi: & addebat illis animum Aretas rex Arabum, auxilij spem ostentans. Sed priusquam ille veniret, Apollodoto perempto ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei, quòd tam gratiosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgressus est, deinde immisit in oppidanos militem, permissa sæuiendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus, non pauciores Iudæos interimebant. alij vero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam suismet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abstraherentur. Senatores autem numero D. in Apollinis confugerant: forte enim senatus habebatur cùm hostis intromissus est. Alexander verò etiam his iugulatis, & dirupta insuper vrbe, reuersus est Hierosolyma, anno pòst quàm castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Grypus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suę quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum. cui succedés Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum neci tradidit. Nec ita multo pòst Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradum, & imposito sibi diademate Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopsceatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem, vnà cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum: post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitum à Gnido, regem apud Damascum constituit. His duobus fratrib. strenue resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium

Laodices Galadenorum reginæ,cum Parthis bellum gerentis,fortiter in prælio dimicans occubuit:quo facto Syriæ regnum remansit penes duos fratres,Philippum atque Demetrium,sicut aliàs narratum est. Porrò in Alexandrum domi seditio coorta est, cùm per scenopegiæ celebritatem in parantem sacrificare coniecta sunt citrea: nam hoc festo nostris morem esse,palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus. quin & conuitiis impetitus est populariter,exprobrantibus captiuitatem,& indignum qui sacris operetur iactitantibus.quibus iniuriis exacerbatus, occidit eorum circiter sex millia: & extructo circa fanum & altare septo ligneo pertinente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotibus patet aditus,hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas.nam Syris infensus,non vtebatur eorum opera.Deuictis deinde Arabibus,tributa,Moabitis & Galaditis imperauit,& Amathuntem diruit, non audente Theodoro manus conserere.Cōgressus etiam cum Arabum rege Obeda, & pertractus in insidias, cùm camelorum multitudine protrusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægre euasit ipse incolumis: delatúsque fuga Hierosolyma ,super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello vexatus,non minus quàm L millia Iudæorum occidit. & cùm eos hortaretur ad reconciliationem,adhuc magis accendit eorum odia: dum rogati quid se vellent fa-
XX. cere,ore vno responsum est,vt seipsum interficiat: móxque miserunt ad Demetrium Eucærum,qui ab illo auxilia peterent.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio superat. Cap. XXII.

ILLE veniens cum exercitu,coniunxit se cum eis qui se acciuerant, & circa Sicima castra posuit.Alexander verò cum mercenariorum sex millibus & ducentis insuper,Iudæorúmque suæ factionis viginti millibus illi occurrit.habebat autem ille equitum tria millia,peditum vero quadraginta. Itaque multa vtrinq; tentata sunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem solicitat:ille vero stātes cum Demetrio Iudæos.Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquam visum est armis decernere , victoria fuit penes Demetrium : in quo prælio miles Alexandri conductitius ad vnum cæsus est,nauata prius fortiter fideli opera.Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterum postquam Alexander ad montes perfugit, miserati eius fortunam confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorum metu Demetrius retrò abiit. Post hæc Iudæi propriis viribus bellum gesserūt aduersus Alexādrum,sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandem potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit lōge immanissimum. epulans enim cum pallacis excelsiore loco,vnde prospectus patebat, ad DCCC iussit suffigi crucibus : in conspectu adhuc viuentium iugulauit vxores eorum & liberos , pœnas exigens pro acceptis iniuriis,quæ tamen inhumaniores fuerunt , licet sæpe ab inimicis afflictus , in extremum vitæ & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti propriis eum impugnare viribus,externa etiam auxilia conciunt:& postremo in eam necessitatem eum compellunt , vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat, restitueret Arabibus , ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio , ita vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterum aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaserunt:& toto tempore quo vixit Alexander, egerunt in exilio:atque ita demum liberatus à tumultibus, secure administrauit regnum in posterum. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Berœam , Philippum fratrem suum oppugnauit in ea , habens secum decem millia peditum, & mille equites. Straton verò Berœæ tyrannus & Philippi socius Zizum principem Arabum exciuit , & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui postquam venerunt cum magno exercitu , Demetrij castra oppugnauerunt,& tam siti quàm missilium telorum multitudine deditionem cum suis facere coegerunt:abductaque ex ea regione præda maxima,Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum regem miserunt. Antiochenses vero quotquot

in ea

in castris inuenti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò rex Demetriū apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam, totius Syriæ regno potitus est.

Antiochi Dionysii in Iudæam expeditio. Cap. XXIII.

EINDE Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius, Damascum principatum ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus est. qui cùm exercitum duxisset cōtra Arabas, Philippus eius frater hoc audito Damascum aduolat: & cùm operâ Milesij arcis præfecti, vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit, progressum enim in circum animi gratia Milesius exclusit, & vrbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus, contestim rediit ex Arabia: móxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionem Alexander metuens, fossam profundam duxit à Caparsabe quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppense mare, quà solum patebat accessus: excitatóque muro, & per interualla castellis ligneis per CL stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnib. his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cùm Arabs primum cessisset, deinde cùm X equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus, præliatus est acriter. iámque de victoria certus occisus est, dum alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post eius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium, quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionib. reduxit suos vnde venerat. Alexander verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res preciosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanam duxit & Seleuciam: & subactis his quoque, redegit in suam potestatem vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectísque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marissam, totámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium, Pellam. hác vltimam diruerunt, quòd incolę recusarent Iudaicos ritus recipere: possidebant & alia Syriæ non obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensib. officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorum finibus, obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est. Quem videns regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationem lamentabatur: Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigētes auxilio? præcipuè cùm non ignores quàm infensus sit tibi totus poulus. Tum ille cōsuluit ei vt suis monitis pareat, si velit secure cum filiis regnum obtinere. primum vt apud milites celet suā mortem, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postquam victrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquem cupiant lædere, siue amicum iuuare. Valdę enim his fidem habere vulgus, etiamsi per inuidiam de quopiam male loquantur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gētis odium, quàm quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma perueneris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum

corpus, & verbis quàm proximè veritatem simulatis, permitte vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorum sententia gesturam in administrando imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu secure dominaberis. post hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII, vitæ verò vndequinquagesimo.

xxvii. cap. 4 l. 1. de bell. Iudaic.

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit, *Cap.* XXIIII.

ALEXANDRA vero capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorum arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnum pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum ante hac regem funerauerint sumptuosius. Cæterum Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum
XXII. & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandræ testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat reb. administrãdis parum idoneus, & amator otij: minor vero natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populum, eo quòd semper visa sit ægre tulisse ea, quæ maritus præter officium faceret. illius consilio pontificatus Hyrcano obuenit, nõ tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parere iussa est: & si quid constitutionũ Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitum est denuo. Nomen igitur regni erat penes reginam, penes Pharisæos vero administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabãt. quædam tamen etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorum militum alebat numerum, viresq́ suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes reginam vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC simul viris supplicij: mòxque vnum ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores conuenientes in regiã, & cum his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, & si occasio daretur non permissurus tantam licentiã matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quódque hac de causa magnis præmiis eos dignatus sit: rogabántq́ eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nũc enim qui periculum ab hostib. euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferẽte. aiebántque, si quidem contenti sint iam occisis aduersarij, propter innatum affectum quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatem. quòd si illi sæuire pergerent, petebant sibi dari discedendi veniam. neq́ enim nisi ipsius reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatẽ, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi, tum reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexentur. nihil enim libentius auditurum Aretam Araben & reliquos tyrannos, quàm si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit. quòd si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Pharisæorum cupiditatibus, saltem per castella se distribueret. se enim quando quidem fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contentos esse in humili statu vitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cùm dicerent, & ad miserationem tam cæsorum quàm periclitantium manes Alexãdri inuocarent, omnib. circumstantibus commotæ sunt lachrymæ: sed maxime Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrẽ corripiens. Verum illi sibiipsis causa fuerunt horum malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quasi verò deessent posteri. Tum illa inops melioris consilij, custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quib. res sibi charissimas recõdiderat. Nec multo pòst Aristobulũ filium cum exercitu misit versus

Damas

Damascum,contra Ptolemæum Mennæum,qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per idem tempus nunciatum est, Tigranem Armeniorum regem cum D militum millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immerito reginam & totam gentem terruit: miserúntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene,aliàs Cleopatra dicta,imperabat in Syria,& incolis eius autor erat vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum regem legati rogauerunt, vt bene sibi de regina sua déque tota Iudæorum gente polliceretur. Ille verò collaudatos quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum, qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionem: quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cùm regina in morbum difficilem incidisset, & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negotium, noctu egressus vno comitante famulo contulit sed ad ea castella, quib. paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim moleste ferens quæ mater gerebat, tum verò longe magis timebat, ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum: & videbat quàm ineptus esset administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis. ac primum venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentibus,à quo perlibenter exceptus est. Sequenti verò luce regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verum postea quam venerunt nuncij alij super alios, quòd iam hoc iam illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit & ipsa regina & vniuersa gens. sciebant enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis, qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iam nec strepitus deesset, nec ornatus regius.nam intra quindecim fermè dies occupauit castella vigintiduo.in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis.homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperãtes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo, quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogbant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorum opportunitatibus. se autem non decere, etiamsi maxime ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia.periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent reipub. conducere. habere eos magnam facultatem, vires gentis,milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem,nimirum deficiente corpusculo.his dictis non multo post extremum halitum reddidit, exacto anno regni IX, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexum suum egregia,vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida,operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrans viris inscitiam, qui parum feliciter administrant respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia post habendo moderatæ gubernationi,neque ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo pòst amiserit:quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur,& rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis, multæ turbelæ originem duxerunt in domo regia. attamen quàm diu rebus præfuit,gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS QVARTVS.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret. *Cap. I.*

E Alexandræ reginæ rebus & obitu in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studẽtes quàm ne quid vel per ignorantiam vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui historiam & rerum propter antiquitatẽ obscurarũ expositionem scribere se profitentur, debent quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiã conciliat, & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant & inducant in errorem aliquem. Cùm igitur pontificatum accepisset Hyrcanus anno tertio septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit. in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt antè diximus. reliqui etiam eius factionis homines cùm victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quib. obtinuit Aristobulus vt regnaret, & fratrem sineret in otio frui quę illi obuenerãt facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptáq; fide, iunctísq; dexteris sancitum: & post mutuos cõplexus in cõspectu populi facti digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum. *Cap. II.*

II.

MICVS autem quidam Hyrcani Idumęus nomine Antipater, vir pecuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quòd ipse studeret Hyrcani partibus: quãuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorũ, qui in Iudæam venerũt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorũ regnũ euexit, sicut suo loco dicetur. Hic igitur Antipater primũ vocabatur Antipas, eodẽ quo pater ipsius nomine: quẽ ab Alexãdro rege & eius vxore cõstitutũ ducẽ totius Idumææ, ferũt amicitias Arabũ & Gazęorũ & Ascalonitarũ coluisse, multísq; eos sibi cõciliasse muneribus. Itaq; minor Antipater suspectã habens Aristobuli potentiã, & timẽs eum propter mutuam simultatem, clancularijs obtrectationibus effecit vt contra illum potentiores Iudæorum cõspirarent, iniquũ esse dictitans sinere Aristobulũ incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto, nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominationem alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quòd esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. Cùm igitur Antipater videret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius. tandem vrgendo ægre obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam regem

Ara

Arabum, suum quoq; pollicitus auxilium: idq; eo facilius impetrauit, quòd Iudææ cõfinis sit Arabia. præmittitur itaq; Antipater ad regem, accepturus ab eo fidẽ, quòd inimicis non dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multo pòst assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quòd esset regi amicissimus, rogabat eum vt Hyrcanum III in Iudæam restitueret, & instando quotidie dãdóq; munera tandem persuasit. Hyrcanus quoq; pollicitus est si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexãder de Arabibus ceperat. erant autẽ hæc: Medaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma. Cap. III.

ALIBVS promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: móxq; vicit prælio. post eam victoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis sacerdotibus nõ deserentibus Aristobulum. sed Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita geruntur instante azymorũ festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorũ relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias vir iustus & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tunc in latebris se abdidit, ciuile bellum præsentiens, hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remediũ, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionem sequebantur. id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorum sic precatus est: Deus vniuersi huius mundi rex, quoniam & hi qui mecum stant tuus sunt populus, & qui oppugnantur tui sacerdotes sunt, precor vt neq; hos contra illos, neq; illos contra hos, orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eum quidam ex Iudæis viri perditi, & obruerũt lapidibus. quam crudelitatem Deus vltus est continuo, cædisq; Oniæ pœnas exegit in hunc modũ. Dum Aristobulus oppugnatur cum sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est multis Deum honorare sacrificiis. quibus quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules vt accepta quantam postularẽt pecunia, victimarum copiam sibi facerent. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium. at illi accepta pecunia non reddiderunt victimas: sed eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiã fraudarent debitis honoribus. sacerdotes autem quibus per pactorum speciẽ illusum fuit, orauerũt Deum vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem frugum, ita vt tritici modius veniret drachmis quindecim.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium. Cap. IIII.

NTEREA Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello, quod adhuc gerebat cõtra Tigranem. ille verò vbi Damascum venit, recẽs captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cõtinuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tàm ab Hyrcano quã ab Aristobulo, vtrique petentes societatẽ & auxilium. & cùm Arostobulus polliceretur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. is enim liberalis erat, & abundans pecuniis, & rogabat officiũ præstatu facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cùm maiora quã frater impetrare cuperet, tamen nõ satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem adeò munitã & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valde ad id bel-IIII

lum gerendum animatam. Ob has igitur caussas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denuncians Aretæ vt recederet, ni pareat declarandus hostis Rom. populi. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus vero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus est: & cõgressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerunt. *Cap. V.*

ON multo autem post cùm Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis: venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue vitis, siue hortus, quod opus τερπωλὴ, id est delectamentum vocabatur. hoc donum vidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri regis Iudæorum: extimabaturq; quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo pòst iterum venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo,
V qui etiam accusabat eos qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille C C C. hic quadringenta talenta, hos quoq; inimicos ei faciens. qui cùm iussisset eis ad se disceptatorẽ venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiterq; arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, viri noxij nõ minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus, qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militũ. excidit etiam castellum Lysiada, cuius tyrãnus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatóq; medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascũ se contulit. ibi & Iudæos audiuit, & eorũ principes: qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroq;. Aiebant enim se nolle esse sub regibus, quòd patrium institutum habeant, vt sui Dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quòd cùm maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictã, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratatũ receptacula. nec enim impulsurum fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarum concitator esset, atq; natus ad violentiam. Attestabanturq; illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contrà excidisse eum è principatu aiebat propter ignauiã, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negotia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuẽtem ne is migraret in aliã familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdã iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáq; cætera: qui hoc cultu tanquã ad pompam & non ad iudicium venerant. Pompeius vero his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placide: promittens se venturũ in eorum ditionem, quàm primum inspexisset res Nabathæorũ. interim iussit eos quietos esse, comiter habẽs Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus.
VI nec tamen vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidũ Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Quo stratagemate castella occupauerit. *Cap. VI.*

VA re offensus Pompeius, assumpto exercitu quẽ in Nabathæos, parauerát, & excitis à Damasco cæteráq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt

verò

verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illum ad se per nūcios. ille verò multis suadentibus vt caueret bellum à Romanis, descēdit: & cùm de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægre ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellum se præparatus. nec multo pòst Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans. VII

Hierosolymitani portas Romanis claudunt. *Cap. VII.*

ET cùm prima castra habuisset apud Hierichuntē, vbi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamū prouenit inter vnguenta præcipuum, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modum scatens, mane sequenti mouit inde versus Hierosolyma. Tum verò Aristobulus ante actorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat vt omisso bello quicquid vellet pacate ageret. Pōpeius verò data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta redit, exclusus & vacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res vehementer Pompeio mouit stomachū, & additis Aristobulo custodibus ipse ad vrbem properat, cætera quidem probe munitam, tantùm è septentrionali latere iniuriis expositam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido è saxo structo cingitur. VIII

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat. *Cap. VIII.*

INTVS autem erat dissidiū, vrbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant vrbem Pompeio dedendam: Aristobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciso ponte qui in vrbem ferebat, ad bellum se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio vrbē & regiā. ille Pisoni legato suo misso eò cum parte exercitus & vrbis & regiæ cōmisit custodiā: ipse vicinas tēplo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primū conditiones pacis eis obtulit: quas cū non admitterent, omnia quæ circum erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditāte quicquid vsus posceret. Pompeius verò à septentrionali tēpli latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erāt aurē hac quoq; parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam vallē quæ templū cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pōpeius erat cum suo cōtubernio. erigebántq; quotidie magno labore aggerē Romani, cædentes circūquaque arbores. quod opus vbi perfectū est, ægre cōpleta fossa propter immēsam altitudinē, admotis machinis à Tyro aduectis, quatiebat templum saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per otium septimū quemq; diem exigere, non potuissent absoluere aggerem vetantibus aduersariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, sed opus facientē hostem impedire nos nō sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, sabbatis neq; eminus incessebant telis Iudæos, neq; manus cū eis cōserebant: tantū erigebant aggerē & turres, machinásq; admouebant, vt eius postridie aduersus nos vti possent. Facile est autem vel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quā obseruantes legū simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obstitit, quo minus solennia peragerētur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonā horam super altari immolantibus nostris sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim capto tēplo tertio demū mense, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade. C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidē irrūpens iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus sacris operabātur, neq; metu mortis, neq; iam cæsorum multitudine

B 5 abster

absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptū patriis legibus. quòd autē hæc nō fabula sit in pietatis laudē conficta, sed rei veritas, attestātur omnes qui res à Pompeio gestas cōscripserūt, & in his Strabo, ac Nicolaus, Romanæq; cōditor historiæ T. Liuius. Nam cōcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsáq; & secū ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostium agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum, mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter vtrumq; Fabius & ipse centurio cū manu suorum valida. Omnia autē erant plena cædibus, & Iudæorū alij à Romanis cōfossi cadebāt, alij mutuis vulneribus, nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus cōcremabātur, nō sustinentes spectare quæ patrabātur ab hostibus. ceciderūt è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec vestigiis, penetrati, nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vnà cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre nisi solis sacerdotibus. cúmq; intus essent ex auro mensa & candelabrū & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorū duo millia, nihil horū præ pietate attigit, sed hic quoq; sui similis fuit, & nihil cōmisit indignū cæteris virtutibus. Sequenti verò die iussis purgare templū æditúis, & instauratis legitimis sacrificiis pontificatū Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli cōcitatores securi percussit: Faustóq; & aliis qui primi murū cōscenderunt, digna præmia persoluit. Et Hierosolyma quidē pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorū ciues sibi subiugauerant in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi; & totam gentē prius elatam rebus prosperis, cōtraxit intra veteres terminos. Gadara deinde paulo ante dirupta instaurauit in gratiā liberti sui Gadatensis Demetrij. reliquas verò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariā, Marissam, Azotū, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: easq; in mediterraneis, præter varus bellis dirutas. Maritimas verò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnifice condita, & portubus atq; templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ cōtribuit. Quorū omniū malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicē. nam tum primū libertatē amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regionē de Syris bello captā reddere ipsis coacti sumus: & insuper plus quā decem millia talentorū breui tēpore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterum Pompeius Cœlesytia vsque ad Euphratem amnē & Ægypti terminos Scauro tradita, cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit, Romam properans: abduxitq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt. Cap. IX.

IX CAVRO autē ad Arabiæ Petram profecto cū exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circūuicinos agros populāte, militibúsq; fame laborātibus, Antipater iussu Hyrcani frumentū ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missúsq; ad Aretā legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere, sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretæ sententia.

Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur. Cap. X.

X LIQVANTO autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexāte, imperator Gabinius e Roma venit in Syriā. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrū expeditionē suscepit, Hyrcano iam non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At.

Alexan

Alexander peruagando regionem multos Iudæos armauit: collectisq; propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium castellum iuxta Coreas situm, & Machærunté in finibus Arabû. cõtra eum venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus. atq; ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erant Pitholaus & Malichus, assumptis etiã Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexãdro, sequente cũ reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi cõserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium inuitabat conclusos ad pacẽ, veniã præteritorum pollicendo. & cùm multi hostium extra castellum statione haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiã operã nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse reliquam Iudæam perlustrabat: & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Antedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ nõ paucæ: idq; mandante Gabinio, quarũ posthac habitatio tuta permansit, cùm antè longo tẽpore desertę fuissent.

His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & cùm intenderetur XI oppugnatio, per legatos veniã petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machærunté, & postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cúmq; Alexandri mater ad eum venisset, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. móxq; dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curaturum templum, & suum sacerdotium. deinde constitutis quinq; iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hiericuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidum, sicq; liberati dominis sub optimatum gubernatione degebant.

Aristobulus Romæ vinculis elapsus, rursum in Iudæa captus à Gabinio, Romam remittitur. *Cap. XI.*

CÆTERVM cùm Aristobulus Roma profugus, reuersus esset in Iudæam, XII & conaretur Alexandriũ recens dirutum denuo munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio, qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum comprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatẽ confluebant, nouarum rerum auidi. siquidem & Pitholaus Hierosolymorũ præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volens occupare Machærunté, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptisq; tantum armatorum octo millibus, illuc contendit. quos assecuti Romani vicerunt egregie. quamuis enim repugnantes aliquátisper, impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorum circiter quinq; millibus. reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsiuerunt. Aristobulus tamen plus mille secum trahens perfugit Machærunté: muniebátq; id castrũ, & quáuis rebus afflictis, bene sperare nõ destitit. Sed nõ vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, & multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus est. atq; ita reflante fortuna rursum remissus Romã, in vinculis est habitus, postquã regno & pontificatu potitus est annis tribus cũ dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorũ matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionẽ in Parthos, & iam Euphratem traiicienti, mutata sentẽtia visum est Ptolemæũ in Ægyptũ reducere, sicutà iàm indicatum est. In hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecuniis: & illius consilio Iudæi qui Pelusium accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatem pertracti sunt. Cæterum reuersus ex Ægypto, deprehendit Syriã laborare dissidiis & tumultibus. Aristobuli enim filius Alexander, denuo inuaso per vim principatu, multos Iudæorum ad defectionem impulit. collectoq; magno exercitu

citu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriam offendens, Antipatrum propter notam viri prudétiam præmittit ad tumultuatores, si forte posset ad saniorẽ mentẽ reductis persuadere vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulo fecit, & multos reduxit ad officiũ. Alexãdro verò potiri nõ potuit. is enim habens secum xxx. Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad mõtem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica x. millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, cõtra Nabathæos profectus, hos quoq; profligat vno prælio. nobiles etiã Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam reuertẽs Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab alrero discrepans.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium. *Cap. XII.*

XIII Crassus autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totóq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia, templum spoliauit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradidit sacerdos sacri thesaur custos Eleazarus, nõ præ malitia (nam erat vir bonus & iustus) sed cùm concreditam haberet aulæorum templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus preciosissimus: videretq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamẽtis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit: cùm prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ ligneæ, quod cæteris omnibus ignotũ solus sciebat Eleazarus. Crassus tamen & hãc pro reliquo templi auro accepit, & mox violato iureiurando totũ quãtum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deum cùm omnes vbique terrarũ Iudæi venerentur ac colant, tam ex Europa quàm ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem conficta est prędicta summa, nec caret testibus: sed cùm alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autem misit in Coum insulam qui afferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc Deo sacram: & satis apparet, quòd hãc Iudæi ex Asia in Coum deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile, eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit, gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit: Quatuor erant genera in Cyrenensium vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facile inuenire locum in orbe habitabili, quẽ recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdẽ solitę parere dominis, aliæq; multæ regiones horum ritus admiserunt: aluntq; congregationes Iudæorum maximas, tẽpore coalitas, & vtentes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & cõtractus atque pacta rata habeat, nõ aliter quàm fit in absoluta republica. Inualuit itaque hæc gens in Ægypto, eo quòd antiquitus originem inde habeat, & facile migretur eò propter vicinitatem. In Cyreniacam verò regionem inde transiit vt conterminã, quemadmodũ etiam Iudæa est, vel potius partem olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterum Crassus rebus arbitratu suo compositis,

Parthorum

Parthorum ditionem inuasit: vbi cum omnib. copiis periit: sicut aliàs narratum est. Cassius autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriam excursantibus: & cùm venisset Tyrum, inuisit etiam Iudæã. Vbi Tanchæas primo impetu cepit, & fermè x x x millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq; qui Aristobuli partes fouebat interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatẽ habuit. apud quos duxit vxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij, Phasaelus, & Herodes qui postea regnauit, & Iosephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maxime Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. At Cassius reparatis copiis ad Euphratem se contulit, ibique Parthis se opposuit, quemadmodum & ab aliis scriptoribus est memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam. Cap. XIII.

ALIQVANTO autem pòst Cæsar occupata Roma, & Pompeio vnà cum senatu vltra mare Ionium fugato, solutum vinculis Aristobulum decreuit XIIII.
in Syriam mittere, additis ei duabus legionib. quo facilius ordinaret prouinciam. sed is breui frustratus est sua spe, quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat, à Pompeianis veneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæã remissum mandauit reponi in regũ cõditoriis. XV.
Scipio vero iussu Põpeij securi percussit Alexandrũ Aristobuli filiũ, eo quòd aliquãdo cõtra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiã affectus est supplicio. fratres verò eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis, quæ sita est in mõte Libano. nã misso Philippione filio Ascalonẽ ad vxorẽ Aristobuli, iussit eã cum eo mittere ad se Antigonũ filiũ & filias, quarũ alterius Alexãdræ amore captus Philippio duxit eã cõiugem. deinde vero occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus sit. Cap. XIIII.

POST Põpeij autem obitum & victoriã Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægy- XVI.
pto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducẽte auxilia, nec valente trãsire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitque cum Arabum primatibus vt & ipsi venirent auxilio: eiúsque potissimum opera è tota Syria auxilia cõtracta sunt. nam certatim opem tulerũt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuersæ. Mithridates verò motis è Syria castris peruenit Pelusiũ, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primúsque deiecta quadam muri parte, aditum cæteris irrumpentibus in vrbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes suas traduxit, maxime cùm ostẽdisset Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmque commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui moti autoritate Antipatri ac põtificis libẽter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hos quoque adiunxit suis partibus.

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia. Cap. XV.

POSTQVAM autem ventum est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui Castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrque cladem accepturum, nisi mature præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis sociis periculo, Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò fugientibus

instituit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longe à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates verò de his Cæsarē per literas certiorem reddidit, ingenue fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eum collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar, magnos honores contulit, tum in Hyrcanum quem cōfirmauit in pontificatu, tum in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli vero aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij sic scribens: postquam Mithridates Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudęorum pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis sic scribens: Mithridatem primò solum venisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse. in hísque Hyrcanum pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus a Scipione securi percussus. rogabátq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Pręterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniuriis. Antipater vero causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonúmque seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens. Aristobulum autem merito Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum pop. Romani. Fratrem vero huius cōuictum latrocinii debitas pœnas Scipioni dedisse. & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratione Antipatri motus, Hyrcanum pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Cæsaris literæ & senatusconsulta de Iudæorum amicitia. *Cap. XVI.*

XVII.

HYRCANO verò etiam patriæ mœnia restituere permisit, rogāti hanc gratiam. iacebant enim vsque ad id tempus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. dedítque hac de re in vrbem literas ad consules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exemplum sic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad senatum Idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudæorum, viri optimi & socij nostri petierunt, renouantes veterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum L millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, vt per regiones eorum atque portus secure possint iter facere. Placuit igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Atheniensibus honor habitus est Hyrcano, quæsitus beneficiis: miserúntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, panemi mensis luna vigesima, oblatum est ducibus decretum Atheniensium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos, & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri pontifex Iudæorum ac ethnarcha perpetua tam publicè quàm priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittens: & quotquot Atheniensium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum constat testimoniis: visum est nunc Theodosio Theodori referente, & populum de huius viri virtute commonefaciente, quàm propensus sit ad benemerendum de nostris

stris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergô corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum: & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleusiniis, & in gymnicis certaminibus. Curæq; esse nostris ducibus, vt dum ille in amicitia nostra perseuerat, vt quicquid in honorē eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exequantur sedulo: quo perspicua sit omnib. populi nostri ergà bonos viros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honorib. plures ad benemerendum de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Atheniensium numero, qui ad illum decretum hoc perferant, hortentúrque vt acceptis his honorib. certet nobiscum beneficiis. & hactenus de collatis à populo Rom. & Atheniensi in Hyrcanum honoribus. Porrò Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater XVIII. autem deducto Cæsare in Syriam reuersus, ante omnia disiecta per Pompeium mœnia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compescuit, tum minis agens tum consiliis. Fore enim, vt si Hyrcano contenti sint principe, feliciter degant fruendo suis quisque possessionibus. Sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum verò pro rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint. atque his monitis ille regionem totam composuit.

Antipater ex filiis suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quòd Sex. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit. Cap. XVII.

CAETERVM cùm Hyrcanum stupidum ac segnem animaduerteret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducem cōstituit, Herodi secundo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimum: quod tamen illi nihil obsuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionem inuenit quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem, Syriæ fines incursare ac prædari solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij sociis. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi secure possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit, cognato magni Cæsaris & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negotia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam. quo factum est vt Antipater haud secus quàm si rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominum deprauatus est, quo minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterum optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tam fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano, vt pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiam facto videretur. Sed maxime terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeuntésque Hyrcanum aperte iam incusabant Antipatrum. Quousque tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cum filiis succinctos principatus opibus, tibi verò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, néve te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxtà negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum plerisque aliis interfecit, con-

temptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis sceleſtum non ſinunt affici ſupplicio, niſi prius damnatum ex ſententia iudicum. iſte verò hoc auſus eſt, prius quàm à te poteſtatem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus eſt. accèdérunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nam hæ per ſingulos dies in templo non deſinebant precibus ſuis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram conſeſſu iudicium facti ſui rationem cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicum & dicendam cauſam euocat. at ille præſtò fuit, præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, ſed cum comitatu ad ſe tuendum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quéadmodum exiſtimabat ſibi conducere, mediocrem ſed tamen ſufficientem ſibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanum terreret ſi plures adduceret, vel ipſe ſine tutela ſubiret iudicij periculū. Quin & Sex. Cæſar præſes Syriæ ſcripſit ad Hyrcanum vt eum abſolueret, minis ſi contrà feciſſet addius. Quod quidem facile ab illo impetratum eſt, nequa triſtiore iudicum ſententia feriretur, quandoquidem amabat eum non ſecus atque filium. Cúmque conſtitiſſet ante iudicium vnà cum ſuis, omnes ſunt attoniti, nec quiſquam eorum qui abſentem accuſauerant, auſus eſt hiſcere: ſed hærebant inopes conſilij. Tum vnus quiſpiam Sameas nomine, vir iuſtus, & ob hoc inuictus terroribus, aſſurgens ſic exorſus eſt: Equidem iudices, túque rex, nec ipſe vnquam vidi quenquam qui ad cauſam apud nos dicendam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto poſſe proferre huiuſmodi quempiam: ſed quiſquis hactenus apud hunc conſeſſum iudicandū ſe præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum ac captantis miſericordiam, atratus & promiſſo capillitio. at bonus iſte Herodes cædis reus, & tam graui obnoxius crimini, adſtat hîc purpuratus & crinè bellè compoſito, cum armatis ſtipatoribus: vt ſi capitalem iuxta leges ſententiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipſe euadet illata vi legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo quòd maiorem incolumitatis ſuæ quàm legum rationem habeat, ſed vobis magis & regi qui hanc ei conceſſiſtis licentiam. Scitote tamen potētem eſſe Deum, & quòd iſte quem nunc in Hyrcani gratiā legibus eripitis, & vos aliquando & regem ipſum puniet. Nec vanus fuit vates. nā Herodes regnum adeptus omnes illos iudices & regem quoque ſuſtulit, excepto vno Samea. hunc enim in honore habuit propter iuſtitiam, & quia pòſt obſeſſa vrbe ab Herode ab Soſio, admittendi Herodem autor fuit populo, negās propter peccata eos poſſe dominationem illius effugere: ſicut ſuo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens iudices propenſiores ad damnandum Herodem, rem in ſequētem diem diſtulit, & clàm eum admonuit, vt fuga ſibi conſuleret. non enim eſſe remedium aliud. atque ita ille ſeceſſit Damaſcum, quaſi regem fugiens: cúmq; conueniſſet Sex. Cæſarem, & res ſuas in tuto collocaſſet, palàm præ ſe tulit quòd non eſſet compariturus ſi denuo citaretur ad iudices. Illi verò indignabautur, & conabātur Hyrcanum docere, quòd in ipſius perniciem hæc omnia tenderent: qui non ignorabat quidem eos vera monere, ſed nihil expedite poterat per ignauiam & amentiam. Cæterum cùm Sex. Cæſar accepta pecunia Herodem præfeciſſet Cœleſyriæ, vehementer timuit ne ille contra ſe duceret. nec eum ſua fefellit opinio. Iratus enim quòd iuſſus ſit cauſam dicere, veniebat cum exercitu: ſed patris ac fratris occurſu & precib. cohibitus eſt quo minus inuaderet Hieroſolyma, placantiū eum & rogantiū, vt terruiſſe contentus, re ipſa læderet neminē, néve vlterius aduerſus autorem ſuæ dignitatis procederet. Debere etiā eum nō tam meminiſſe quòd citatus ſit, quàm quòd abſolutus etiā, & gratiā habere, quòd nihil triſte paſſus abierit incolumis. Cogitandū quoque quā periculoſa ſit belli alea, & quòd Deus arbitratu ſuo his vel illis annuat victoriā: atq; eo minus tū eam eſſe ſperandā, quādo nō ſolū contra regē ſuū & altorē bellū moueat, verū etiā benemeritū, ipſe nulla affectus iniuria. nā ſi quid illi nūc obiiciat, nō ipſius eſſe culpam, ſed conſultorū nō bonorū, qui ei opinionē crudelitatis concilièt. Paruit his monitis Herodes, ratus ſufficere ſibi ad futuras ſpes quòd potentiā genti declarauerit. atq; eo tū in ſtatu res fuerūt Iudaicæ.

XIX. Cæterū Cæſar Romam reuerſus expeditionē parabat in Africā cōtra Scipionē & Catonē. tum Hyrcanus per legatos cū rogauit, vt cōfirmaret cœptā ſocietatē & amicitiā. Nunc videtur mihi operæpreciū percenſere omnes honores genti noſtræ à Roman. Impera. habitos, & inita cum

cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ regibus obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinem. Quoniam autē multi nos odio habentes nō credūt de nobis Persicarum vel Macedonicarū rerum scriptoribus, quòd ea monumenta nō ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certe Romanorū decretis contradicere non poterunt. nam hæc & publice dedicata sunt in vrbib. atq; etiam in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriam attestatus est Iudæis inscriptione colūnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum. apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanū & nostram gentem attinent. C. Iulius Cæsar. Imp. & pont. max. dictator iterū, Sidoniorum magistratibus, senatui & pop. salutē. Si valetis bene est, ego quidē & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulę, quæ ad Hyrcanū Alexandri filiū, Iudæorum ethnarcham ac pontificem attinet, vt in publicis vestris monumentis reponatur, inscriptū Græcis & Latinis literis in ærea tabula. Est autē hoc: Iulius Cæsar. Imp. iterū & pont. max. de cōsilij sentētia decreui. Quoniā Hyrcanus Alexādri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus, tam pace quàm bello bonā ac fidelem operā in nostris negotiis pręstitit, sicut ei multi Imperatores attestati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxiliū venit cum M D. militibus, & ad Mithridatē à me missus virtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanum filiū Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorum esse iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio, esséq; ipsum & filios eius nostros socios, & in amicorū nostrorum recipi numerū. Iura quoq; omnia pontificialia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudicium penes ipsum esse. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris consulis, placita, concessa, decreta, sic habent: vt filij principatū gentis Iudæorum, & donata sibi loca possideant: vt pontifex ipse ac ethnarcha Iudæorū iniuriam passis adsit: vtq; ad Hyrcanum Alexandri filiū Iudæorum pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia. dedicariq; æream tabulam hęc continentem in Capitolio, & apud Tyrū, Sidonem, Ascalonē, in templis, inscriptam Romanis atq; Græcis literis: vtq; hoc decretum apud omnes omnium vrbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hęc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar, Imp. dictator, consul, honoris, virtutis & benignitatis causa, concessit in commodū S. P. Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiúsque filios pontifices ac sacerdotes esse Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo & maiores eorum hoc sacerdotium gesserunt. C. Cęsar quintū Cos. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundū suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immunésque sint ab angariis & vectigalibus. C. Cæsar Imp. iterum statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absq; anno septimo quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo neq; fructus arborum colligunt neque seminant: vtq; in Sidone secundo quoque anno tributum reddant quartam partem satorum: & ad hæc Hyrcano eiúsque filiis decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtq; nullus vel præses vel dux vel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: néve militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorum vel quocunque alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunque etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom. amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filiis, tam ab eius agri aratoribus, quàm vectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonē exportantur, annua modiorum XXMDCLXXV, excepto anno septimo quē vocant Sabbaticum, in quo neq; arant, neque de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno cāpo Hyrcanus & sui maiores ante eū possederūt, placet senatui eundem Hyrcanū & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant,

& quæcunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Rom. possederant, placere senatui vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. esséque ius Hyrcano eiúsque filiis & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtq; quotiescunque postulauerint à dictatore aut magistro equitum in senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar. Imper. IIII. Cos. V. perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores Imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæisque tam in prouinciis quàm apud S.P.Q.R. & hoc homine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisque Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Parianorum magistratibus S.P.Q.R. Sal. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidam de colonis Iudæorum, præsentibus etiam vestris legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo vetatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetarique eos viuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neque pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cùm alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos si quod decretum fecistis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem, & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella Imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q. Sal. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum, mihi retulit de ciuibus suis quòd militare non possint, eo quòd neque arma gestare, neque iter facere eis fas sit diebus sabbatis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ego quoque quemadmodum alij ante me Imperatores immunes eos volo à militia, permittóque vt patriis vtantur moribus, conuenientes sacrorum causa sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. volóque vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque ita Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergò esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobreis. Multa itaque extant & alia huiusmodi senatusconsulta & Imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliásque vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc quæ hoc loco inseruimus credere facile est his, qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc vsque durantibus, duraturísque in posterum, omnia hîc apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit, quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sexto Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis: ad quos & Antipater misit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideóque repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum

lum dum trahitur, Marcus venit Sexti fuceffor, & interim Cæfar ab his qui cum Caſsio & Bruto coniurauerant in fenatu occiditur, exactis in principatu ſuo tribus annis cum dimidio, ſicut & ab aliis ſcriptoribus memoriæ proditum eſt.

Caſsius afflictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit. Cap. XVIII.

BELLO deinde ciuili poſt cædem Cæſaris exorto, conſularibus aliis aliò XX diſcurrentibus ad parandos exercitus, Caſſius in Syriam venit, occupaturus eum qui circa Apamiã erat exercitũ: ſolutáq; obſidione tam Marcum quàm Baſſum in ſuas partes pertraxit: obeundóq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. ſed maxime Iudæam afflixit, plus quàm ſeptingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbiq; turbatas videns, partem eius pecuniæ duobus filiis exigendam cõmittit, partem Malicho ſibi parũ amico, partem quibuſdam aliis: & primus Herodes ex Galilæa quantũ imperatum erat afferens, maximã apud Caſſium gratiam iniit. prudens enim illi videbatur conſiliũ, iam tum Romanorũ alieno ſumptu captare beneuolẽtiam. Sub aliis autem procuratoribus ipſæ ciuitates venum dabantur vnà cum ſuis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Caſſius haſtæ ſubiecit. adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, niſi Hyrcanus per Antipatrum centũ talentis de ſuo miſſis, furorem eius leniſſet. At ille poſt Caſsij diſceſſum maxime inſidiatus eſt Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi ſecuritatem ſe paraturũ exiſtimans. nec tamẽ latuerunt Antipatrum eius conſilia. nam cùm hoc ſenſiſſet, vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus vir callidus inficiabatur inſidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd Phaſaelo Hieroſolymorum præſidium tenente, Herode vero habente armorum cuſtodiam, ne in mentem quidem ſibi vnquam tale aliquid venerit. & videns non ſuccedere quod propoſuerat, reconciliatus eſt Antipatro Marco Syriæ præſidente. qui poſtquàm intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abſuit, quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per inſidias Antipatrum veneno tollit. Cap. XIX.

SED Antipater imprudens ſeruauit Malichum vt ſe perderet. nam Caſſius & Marcus coacto exercitu Herodẽ totius Cœleſyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equeſtribus, & pedeſtribus copiis, regnum etiã polliciti poſt finitũ bellum, quod tum gerebant cõtra Antonium & iuniorẽ Cæſarem. Malichus verò tum maxime timens Antipatrum, decreuit è medio tollere. corruptóq; pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominẽ, & aſſumpta armatorum manu ſuſcepit ciuitatis gubernacula. Cæterum poſtquã Herodi ac Phaſaelo innotuerũt ſtructæ in parentẽ inſidiæ, indignantibus illis Malichus ſtrenue pernegauit omnia. atq; hic fuit finis Antipatri, viri iuſti ac pij, & patriæ amantiſsimi. Ex filiis autẽ alter Herodes confeſtim volebat patris mortem vlciſci, & cum exercitu aggredi Malichum: ſed Phaſaelo grãdiori magis placuit dolo circumuenire hominẽ, ne videretur ciuile bellũ incipere. itaq; accepta Malichi ſatisfactione ſimulauit ſe credere, nõ eſſe illum paternæ necis conſcium: ſeq; vertit ad excolendum monumentũ quod patri ſtruxerat. Interim Herodes veniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iurta reddendo controuerſias ciuium dirimere. non multo autem poſt inſtante Hieroſolymis feſto, & ipſe venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano ſuaſit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas eſſe ſanctis populi ceremoniis profanam turbã ſuperinducere. at Herodes cõtempta obnunciatione noctu vrbem ingreſſus eſt, & Malichum vehemẽter perterruit. at ille ſolitarum artium non immemor, palàm lachrymabũdus conquerebatur de Antipatri tanquã amici interitu, clàm verò parabat ſibi ſatellitiũ. quare viſum eſt Herodis amicis ſimulationẽ hanc non coarguere, ſed ad vitandã ſuſpicionẽ viciſsim comiter tractare Malichum.

Herodes iussu Caßij Malichum dolo interficit. Cap. XX.

TTAMEN Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parentis iniuriam: clàm etiam mandauit Tribunis apud Tyrũ agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cúmq; capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniã, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichũ. at ille circa Tyrũ Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illũ in Iudæam abducere: & occupato cõtra Antoniũ Cassio, gente ad defectionẽ concitata, sibipsi principatũ eius acquirere. Sed consiliis eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnã, quia comites omnes inuitauerat, re autẽ vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. illi verò egressi, & nacti eum prope vrbem in littore, confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeò est attonitus vt obmutuerit. tandẽ ęgre ad se reuersus percontabatur Herodẽ quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factũ esse iussu Casij, laudauit facinus. malũ enim virũ fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Casio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cũ militibus Hierosolymis, in Phasaelũ fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidẽ, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrẽ mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quòd pòst accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorem impenderet. nam frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longe munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem Herodes profligatum è Iudæa pellit. Cap. XXI.

RISTOBVLI autem filium Antigonum, qui cõciliato sibi pecuniis Fabio exercitũ comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatẽ. hũc etiã Marion adiuuabãt, apud Tyrios ope Casij tyrãnidẽ adeptus, per Syriam quoq; tyrannidẽ exercens, dispositis in ea præsidiis, atq; etiã in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, cúmq; prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam enim gener per sponsionem ascitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam susceprit, ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiam, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autem etiam antè vxorem è suis popularibus Dotem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio, pecuniis eum sibi conciliat: quo factum est vt ille accusatores eius non admiserit. Cap. XXII.

ÆTERVM Casio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omniũ gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorũ primares, Phasaelum & Herodem accusaturi: quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset penes hos fratres. Herodẽ vero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat: quo factum est vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso autem Ephesum præstò fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans vt quos Iudæos Casius præter ius belli captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in

liberta

libertatem vindicaret: & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorum postulata Antonius æqua existimãs, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulq; ad Tyrios misit decretũ hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis bene est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris beneuolentia. quare cognitã nõ tam ex verbis quã ex operibus vestram amicitiam, & mores cõpositos ac pios non cõplecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac pop. Rom. incursauerunt, nec sacratis locis nec ciuitatibus parcentes, neq; iusiurandum præstitũ seruantes: non tam priuatum nostrum negotium agentes, quàm suscepta defensione reipublicæ in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorũ conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priscam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montũ vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus cõpulsus intra mœnia Philippensium, obsessusq; à nobis, addidit se Cassio socium exitij. qui postquã meritas pœnas dederunt, pace nos in posterũ fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra opera vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo colligere se incipit. Cùm igitur etiã de te cum tua gente agendo ornandoq; cogitẽ, curæ mihi erit quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiã oppidatim proposuit, vt quotquot vel liberi vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianis ve venundati sunt, libere dimittantur. Volóq; vt quæ mea & Dolabellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuo rata sint. Tyrios quoque iubeo vt iniuriã à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id eorum restituant. Coronam autem quam misisti accepimus. Mar. Antonius Imp. Tyriorũ magistratibus S. P. Q. Sal. Renunciatum est mihi Ephesi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idq; factum quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatiq; prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiã vobis pacẽ esse cum nostris socijs: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorũ neque prouinciam à Senatu accepit, neq; exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quãdo igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus vt socij nostri ea quæ ante habuerunt, nemine vetante, retineant: vosq; si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim interponatis quo minus ad pristinos dominos redeant, quòd si aliquid iustis in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræque integrum seruabimus. M. Antonius imperator Tyriorũ magistratibus S. P. Q. Salutem. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imp. ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam populo Rom. insolentia eius armis nostris perdomita, iudiciis atq; edictis quæ ille perpetrauit corrigimus, vt ablata restituãtur nostris socijs. & siue corpora Iudæorum siue bona diuendita sint, illa in libertatẽ, hæc ad pristinos reuertantur dominos. qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ cõuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus & Aradiis scripsit: visumq; est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius in Syriam prouinciam veniens Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit. *Cap.* XXIII.

XXI OST hæc autem in Siriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus suis eum implicuit: quo tēpore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eum vt accusarēt Herodem vnà cum suis, electo ad hoc eloquētissimo quoq; è suo numero. Iuuenem autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraq; parte apud Daphnen, sciscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rēpublicā. Qui cùm respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iam ante familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas cōstituit, & Iudæorum eis cōmittit gubernacula. Literas quoq; in hoc scripsit, & ex eorū aduersariis xv. cōiecit in vincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed rursum mille venerunt Tyrium, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandū. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum si contendere pergerent: quod illi contempserunt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo verò clamoribus agente cōtra Herodem, cōmotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt. *Cap.* XXIIII.

XXII NTIGONVS deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum se Parthis est pollicitus, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij ac Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro cōserta, repulerunt hostem iuuenes: eoq; in templū compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes vt eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam populo pòst Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmq; quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum cōgregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes verò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbem, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus

adiuuit

aduiuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus rogãte Antigono in vrbem ingressus est, prætextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed reuera principatum illi astruere cupiẽs. quin postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei vt legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter Barbarorum perfidiam, hortantéq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationẽ Hyrcanus atq; Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducentis equitibus, ac decem liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilæam ventũ est, armati eis occurrunt qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donátq; muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus verò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerũt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clàm adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille præsentiens effugeret. id quod verum esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans conscenso equo se inde proriperet, præcipue Ofilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures acceptuTum à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens deierebat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: móxque ad Pacorum abiit.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt. Cap. XXV.

Vo profectò statim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periurium. ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productum extra muros comprehenderet. Phasaelus verò miserat nuncios, qui indicarent Parthorũ perfidiam: quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cùm scirent omnia, dolose dissimulabant: aiebántq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehẽsos ab aduersariis, sed aduentare significaturos quàm bene Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius suspicionẽ augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet aliis cõtemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit consultant, quòd non placeret aperte tantum virum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiã permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunq; negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumenta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matréq; sponsę Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitióq; ac reliqua turba comitum, properabat versus Idumæam insciis hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerum facie cõmotus fuisset ad misericordiã, fœminis infantulos suos trahentibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verum Herodes obdurato cõtra sæuientem fortunam pectore, & ipse pręsenti erat animo, & comites inter eundũ singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita. quibus verbis accensi conabantur calamitati resistere. interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in

mortis

mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iámq; gladiũ strinxerat volens se percutere, cùm interuẽtu proximorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret. neque enim esse viri fortis, se vno in libertatẽ asserto amicos contemnere. partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis, pergebat institutum cursum petens castellũ Massadam quã maximis cõpendiis. in quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggresi in pugnã pertraxerunt. quibus victis & profligatis, quasi nõ ex necessitate, sed multo ante præparatus cõflixisset: in eo loco vbi Iudæos vicit, postquã regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilẽ, adiuncto etiam oppido, quod Herodiũ vocari voluit. Postea verò quã ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiã absque milite cõductitio: Massada verò, ad quod castellũ decretũ erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorẽ igitur partem dimisit, numero supra nouẽ millia, iussis aliis aliàs per Idumæam salutem sibi quærere, additóq; viatico: expeditioribus autem quibusq;, & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositisq; ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat, quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterẽt, ipse properauit ad Petram Arabiæ. Cæterùm vbi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorum bona direpta sunt per Parthos vnà cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talenta, intacta remansit. Herodis etiam facultatum magna pars euasit, præsertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec cõtenti Parthi vrbis direptione, egresi agrum quoque late populati sunt, & Marisam vrbem opulentam euerterunt. atque ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanũ & Phasaelum vinctos accepit. Vehementer autem tristatus est, quòd mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & vnà cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde, ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens, ne ille propter hoc vitium ad recipiendum pontificatum esset idoneus, quãdo lex hunc honorem non concedit, nisi ei qui integro sit corpore. Sed maxime miranda est Phasaeli generositas, qui vbi neci se destinatum cognouit, non tam mortem indigne ferens, quàm miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cùm manus sibi inferre non posset propter vincula, alliso ad saxum capite vitam abrupit, quod illi cum in tali necessitate constituto, visum est honestissimũ, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autẽ quòd sauciato vehementer capite, Antigonus submissis medicis, pro remedio venenum in vulnus indiderit. ante tamen quã exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quòd Herodes frater hostem euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suæ necis post se relinquẽs, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorũ se circumstantium magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malachum, multis suis beneficiis iam antè obligatum proficiscitur, cùm maximè opus haberet mutuã operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nõdum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quàm primum ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expẽdere. qua de causa etiã Phasaeli filiũ septennem secum ducebat, oppigneraturus eum apud Arabes. Sed cùm occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubẽtibus (prætexebat autẽ hoc suasu optimatum suorum ne debitam pecuniã redderet, vtq; ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se nõ venisse vt molestus esset cuiquã, sed vt colloqueretur cum rege de rebus necessariis. deinde cùm consultius videretur discedere, valde moleste abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templum diuertit, vbi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cùm venisset Rhinocura, ibi cognouit

gnouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & cursim insecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat versus Pelusium properans. quò postquam peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit. à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamē efficere non potuit ne Romam properaret, licet hiberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde versus Pamphyliam, & cum graui tempestate conflictatus, ægre in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cùm inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictam bello, quod contra Cassium gestum est, ne præsenti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus vel supra vires eam refoueret: instructáq; triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brundusium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur. quódque Antigonum regē constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia selegere destinauerat. & quòd eas noctu asportasset non sine labore, & ægre manus hostium euasisset. & post hæc omnia, familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum subsidium, quod in illo haberet repositum.

Herodes Romæ à senatu Iudææ rex declaratur. Cap. XXVI.

ANTONIVM verò mutatæ Herodis fortunæ commiseratio subiit, reputantem quòd etiam ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope rex fieret, quēadmodum ante potestatem tetrarchæ consecutus fuerat. sed præcipue huc impellebat odium Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar quoq; partim propter Antipatri militiā in Ægypto cum patre ipsius toleratam, & hospitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouendos erat paratissimus, conuocatóque senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, non solum ob vetera crimina, verum etiam quòd contemptis Romanis à Parthis accepisset imperium. quibus rebus cùm senatus esset offensus, tum Antonius eum docuit quòd etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idque mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solum quia præter ipsius spem regnum ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi cōcessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & ideo coniugis suę fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiam quia intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterum dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterísque magistratibus deducentibus, ascenderúntque in Capitolium sacra ibi facturi, & senatusconsulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die conuiuio acceptus est ab Antonio. atq; hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterū, C. Asinio Pollione Coss. Tota autē eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantē quidem cætero commeatu, sed laborātem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater cū ducētis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchū iam pœnitere, quòd parū officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cælo demisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati, magno animo excurrebāt, & conferentes manus cum Antigonianis, modò aperte modò clàm multos trucidabant. Interea

XXIII.

Ventidius Romanorum dux, missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed re vera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris prope Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus, ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat succurrerent.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum. *Cap. XXVII.*

XXIIII. Nterim Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tum ex conductitio, tũ ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonũ, adiutus à Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mãdatis, vt Herodem in suũ regnum deducerent: quamuis Ventidius tum fortè distinebatur componendis ciuitatum tumultibus quos irruptio Parthorũ excitauerat. Silo verò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur indies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autẽ ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationẽ in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quã occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quã hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitũ: quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonem ægre repugnantem seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebãt, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autẽ valde exercitus, cui Antigonus in trãsitu locis opportunis struebat insidias, & tamen nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentib. Silonis militibus; & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cúmque ad Occidentalem vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant custodes sagittis eum impetebãt, & missilibus deinde quibusdam cateruatim excurrentib. & stationes hostium infestantibus, Herodes caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico venisse & ad salutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorũ retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorũ in se peccata obliuioni traditurum. ad hæc Antigonus ita respondebat verso sermone ad Silonẽ ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum astruant, homini priuato & Idumæo, hoc est semiiudæo, cùm id more gentis debeatur successioni generis. nã si offensi quòd ipse à Parthis regnũ accepisset, ideo velint hoc auferre, nõ deesse multos ex eo genere qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. male meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. Ad hunc modũ ambob. inter se contendentibus, & vsq; cõuitia prorumpentibus Antigonus permisit suis vt arcerent hostes à mœnibus, qui cùm strenue iacularentur è turribus, facile eos fugauerũt. Tum verò Silonẽ largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militib. è suis familiaribus, qui clamoribus largiores cõmeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abduciq; se in hiberna ad commodiora loca postularẽt, vastis circa vrbẽ omnibus, quòd Antigoniani amoliti essent vitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitũ. cõtrà Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo. sibi curæ futurũ ne quid exercitus desideret, atq; etiam vt abundè adsint quæcunq; requirerẽt. post quas preces continuo dimissis suis per agros, nullã Siloni discedendi ansam reliquam fecit. maior enim quàm quisquam speraret rerũ necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agẽtibus imperauit, vt frumentum, vinum, oleũ, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem comportarent, vt & in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuo dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperẽt. qui sicut iussi sunt cõparata circa Hierichuntẽ armatorum multitudine, insessisq; montibus, intenti obseruabant

bant eos,qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim ſegnis erat:ſed aſſumptis x. cohortibus,quarum v. è Rom. totidem è Iudæis conſtabant, adiunctíſq; mixti generis cōductitiis & equitatu modico,Hierichuntē petiit: offendénſq; vrbē relictam ab habitatoribus,& D. ex his ad montiū vertices confugiſſe cum familiis, hos quidem captos dimiſit. Romani verò inuadētes vrbem diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus precioſiſſimis. Rex igitur relicto in ea pręſidio reuerſus eſt,& Rom. exercitum hibernatum in recens deditas regiones dimiſit, Idumæam, Galilæam & Samariam. Antigonus quoq; pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddam acciperet,captans Antonij gratiam. atq; ita Rom. degebant in magna rerum copia,ab armis tantiſper vacantes. Herodi verò otiari non libuit,ſed miſſo in Idumæam Ioſepho fratre cū M. peditibus & CCCC. equitibus, ipſe in Samariā profectus, & depoſita ibi matre cognatíſq; aliis quos è Maſada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædam loca ab Antigono inſeſſa præſidiis.cúmque Sephorim cælo ningente perueniſſet, Antigonianis inde refugientibus magnam nactus eſt rerum neceſſariarum copiam. Inde in latrones quoſdam ſpeluncarum receſſus habitātes equitum alam immiſit,cum peditū tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis. aberant autem non longe à vico, qui Arbela dicitur. Quadrageſimo deinde die venit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptum eſt,donec ipſe armatorum manu ſtipatus ſuccurrit, & hoſtes iam vincētes coegit terga vertere, ſuos verò fugientes gradum ſiſtere.nec hoc cōtentus profligatos & palantes vſq; Iordanem perſecutus eſt. atq; ita vniuerſam Galilæam in partes ſuas traduxit, præter eos qui erant in ſpeluncarum receptaculis.numeratíſq; viritim CL. drachmis, & pro portione centurionibus,ſuos in hiberna dimiſit. Interea Silo ad eum venit cum ſuis ducibus qui apud Antigonum in hibernis fuerant, illo nolente eos poſt vnū menſem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat,qui iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad victū neceſſariis in montes refugere,vt Romani prę inopia fame perirent.at Herodes Pheroræ fratrum minimo commeatuum curā commiſit,iuſſō inſtaurare Alexandriū. Ille verò breui & militibus magnam neceſſariarum rerum abundantiā præbuit,& caſtellum illud prius deſertū denuo condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria verò Vētidius Silonem accerſens contra Parthos, iuſſit primū Herodi nauare operam, deinde ad propriū bellum exire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum miſſo,ipſe cōtra latrones in ſpeluncis degentes du- XXV.
xit militem. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis montibus,anguſtis tramitibus acceſſibiles,& acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familiis. Rex autem arcas in hunc vſum cōpactas de vertice montis per machinas dimittebat catenis ferreis:eò quòd nec inferne propter aſperitatem mōtis aſcendere daretur, nec ſuperne contra eos derepere. hæ arcæ cōpletæ erant militibus haſtas falcatas geſtantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demiſſio periculoſa erat propter immenſam altitudinem: & in ſpeluncis nō deerant victui neceſſaria. vt verò demiſſæ ſunt arcæ ad earum oſtia,& nemo præ metu audebat progredi, quidam ſcutatus accinctus gladio, manu vtraq; apprehēſa catena qua arca ſuſtinebatur,demiſit ſe intra fauces moræ impatiens,illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens,primum iaculis multos intus confecit: deinde reſiſtere conatos falcatā haſta attractos dabat in præceps,deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos,ac tum demum in arcam ſe recepit: cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & ſalutis deſperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniens,multíque rege per præconem pollicēte veniam deditionem fecerunt. Sequenti verò luce eodem vſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & ſubiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehenſus intus cum vxore ac ſeptem filiis,rogatus ab eis vt ſe fugere hoſtem permitteret, ſtans ante oſtium, primum quemque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, poſtremo ſeipſum ſuperiecit,mortem ſeruituti præferens. primo tamen in obſcuritatem Herodis multa eiecit cōuitia, licet rex è ſpecula quadā dextram por-

rigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditũ, vt armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non bene cessit: nã inuasus ab his qui & antè Galilæam turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia, totũ eum tractum rapinis infestãtes & excursionibus. Herodes autẽ reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atq; ita sublatis rerum nouarũ autoribus, ciuitates centũ talentis mulctauit. Interea cæso in pugna Pacoro, & Parthis profligatis, Ventidius Herodi in auxiliũ mittit Machærã cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se cõtulit, tanquã inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum, nõ admisit hominem, sed per funditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animũ. ille tum demũ Herodem bene monuisse, & se non obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbem se recepit: & in eo itinere quotquot Iudæorũ ad manus ei venerunt, interfecit nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto rex exacerbatus petebat Samariã. nam decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendũ Antigonum. Machæra verò consecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephũ fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonũ. Itaq; reconciliatus Machæræ multũ roganti, relicto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, néve cum Machæra contenderet. Ipse verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatã sitam ad Euphratrem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquã autem peruenit Antiochiã, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antoniũ non audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducẽ se præbuit. statione autem altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antoniũ: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco, donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cúmq; iam primi pertrãsiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur à fermè quingentis equitibus: qui eùm primos sibi occurrẽtes in fugam vertissent, rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorum animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro nõ destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non pauca gerebant sarcinas, simúlq; mancipiis, cœptum iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo campis saltu insidiantes in illos coorirentur, hos quoq; cum valida suorum manu aggressus in fugam cõpulit: multisq; ex eorum numero cæsis securum sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eũ & protectorem suũ appellabant. Postquam autem prope Samosata ventũ est, exercitum instructum & ornatum ei honoris causã misit obuiã Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmq; gauisus eius aduentu, & cognitis quæ obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum & salutauit comiter, in summóq; honore habuit vt regem recens à se declaratũ. Antiocho autem paulo pòst id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciã Antonius cum exercitu tradidit: commendatóq; ei Herodis negotio, in Ægyptũ ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum rege præmisit in Iudæã, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorũ fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinq; cohortibus versus Hierichuntẽ profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus nõ admodum rei militaris peritis, quòd plerìq; è Syria delecti essent, circumuẽtus ab hoste inter locorũ difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, L. talentis à Pherora fratre redimendũ. quo facto Galilæi à

lilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacum demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra autem Gittham castellũ muniebat. Regi verò apud Daphnen Antiochiæ suburbiũ fratris casus renunciatus est, iam antè tale aliquid expectanti propter quædã insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanũ montem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiã vnam Romanã legionem, Ptolemaidem petiit: vnde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio victi compulsi sunt in castellum vnde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est infecta re inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autẽ ab Antonio legione altera, qui castellum tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoq; properauit Hierichuntem, volens vlcisci fratris interitum. quò postquam venit, honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuium: peractáque cœna dimissis conuiuis recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res regis à Deo nõ negligi. Triclinium enim illud in quo cœnatum fuerat, iam vacuũ sine cuiusquam noxa concidit: quo factum est vt omnes Herodem Deo charum crederent, vt qui miraculosè seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cùm hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmq; velites procursando iaculis & saxis feriebant regios, adeò vt ipsi quoque regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abũdare copiis, vt foris quoq; posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes verò occupatis quinque oppidis, præsidiariorum circiter MM. in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem præ audacia venire ad pugnam, collatis cum eo signis vicit egregie, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in vicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & constipata militibus. hos igitur saxis superne impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maxime fregit hostium audaciam, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente valida tempestas interuenisset, regij victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans vrbem deserere. At rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi maximum discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cùm enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò compulerat. dúmque ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti, vt illæso rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti verò die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris. nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto inde exercitu venit Hierosolyma, & castra prope vrbem metatus est, anno tertio postquàm Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, volens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarum multitudine: & cæsa circumquaque materie, præpositisque huic operi viris idoneis, distante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ductutus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur. Cap. XXVIII.

Peractis verò nuptiis venit per Phœnicem Sosius, præmissisque per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habẽs secum multos tam pedites quàm equites. venit etiam rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrem accessionem adducens. erant enim circiter XXX. millia, omnes au- XXVI.

tem confluebant ad Hierosolymorum mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, prẹter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro seipso bellum gerens, vt deiecto Antigono hoste pop. Rom. ipse pro eo ex senatusconsulto regnum acciperet. Intus autem certatim resistebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templum Domini iactantes, & fausta populo ominantes, non deserturum Deum suos in periculo: direptisque extra vrbem tam hominum quàm equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui rei Herodes ita prospexit, vt contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abundarent in exercitu. adhæc operarum frequentia facile absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obsessi intrepide repugnabant, conatus eorum eludentes variis artibus. excurrentes enim crebrò, modo incepta, modò iam perfecta opera incendebant: & conserentes pugnam cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebāt. tum pro disiecto machinis muro intus recentem extruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquam sub terra manus consererent. vtentésque desperatione pro fortitudine ad extremum perdurabant, idque obsessi à tā numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaserunt in mœnia primum lectissimi viginti milites, deinde Sosij centurio. captus est enim primus murus die XL. secundus verò quintadecima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt quas Herodes Antigonum incendisse calumniabatur, volens in eum concitare inuidiam populi. Capta verò exteriore templi parte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem refugerunt: timentésque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt vt has tantum sinerentur introducere. Rex verò annuit, sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt verò spem suam frustratam vidit pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus vrbem expugnauit: móxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionem extirpare funditus: erátq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente supplices. non ætati vlli parcebatur, non sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstante rege, & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus, sed veluti furore perciti sæuiebant nullo ætatis discrimine. Antigonus quoque neque veteris neque recentis suæ fortunæ ratione satis habita descendit è turri, Sosióque ad genua procidit. & ille nihil miseratus mutatam eius fortunam insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterùm Herodes de uictis hostibus, nō minus negotij habuit in compescendis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas non est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinísne se regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguúmque dicens sibi videri tantæ ciuium cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo verò referente pro expugnatione vrbis direptionem merito permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio verò etiam regiè dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederent. Ea clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis monumentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadē die vrbs capta fuerat ante annos vigintiseptem.

Sofius autem cõfecrata Deo corona aurea profectus est Hierofolymis, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Herodes autẽ veritus ne afferuatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud fenatum iure fecum contenderet, docens fe regio natum fanguine, Herodem verò plebeium, & quòd fi ipfe propter offenfum Rom.pop.indignus effet qui regnet, certè filiis eius infontibus regnũ debeatur: hæc inquam timens multis pecuniis induxit Antonium vt Antigonum tolleret. quo factorum demum Herodes metu liberatus eft. atq; ita Affamonæi principatus defiit poft annum centefimum vigefimumfextum: quæ domus illuftris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorem facerdotij, facinoraq; maiorum egregia, quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verũ hæc familia inteftinis feditionibus agitata amifit imperium. Adminiftratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere, & fubiecto regibus. Atque hunc Affamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM
IVDAICARVM LIBER
DECIMVS QVINTVS.

Expugnatis à Sofio & Herode Hierofolymis, Antigonus ab Antonio fecuri percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit. Cap. I.

IEROSOLYMORVM expugnationem Sofij ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni fuperiore volumine diximus: nunc quæ deinceps confecuta funt dicemus. Poftquã tota Iudæa potitus eft Herodes, quantum vrbanæ plebis etiam nondũ regnũ adepto fauerat, eos viciffim promouebat: aduerfæ autem factionis homines quotidianis abfumebat fuppliciis. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharifæus, & Sameas huius difcipulus. dum enim obfiderentur Hierofolyma, hi confulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámque ob rem gratiam illis habuit. Pollio verò hic olim capitis reo Herode, Hyrcano cæterisq; iudicibus prædixit opprobrans, quòd abfolutus eorum fententiis ab omnibus illis pœnas exigeret, quã prædictionẽ procedẽte tẽpore Deus euentu cõprobauit. Tunc verò captis Hierofolymis, omnem regiã fupellectilẽ in vnũ congesfit: à diuitibus quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totũ id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam XLV. primates ex factione Antigoni, appofitis ad portas cuftodibus qui etiã cadauera ferutabãtur ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad regẽ referebatur, nec vllus finis malorũ aderat. nam bona eorũ auaritia domini egenus abfumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni fabbatici, quo nobis nõ eft fas ferere. Cæterũ Antonius accepto Antigono volebat eum vinctum feruare ad triumphum: fed vbi audiuit gentẽ ad res nouas fpectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiam eũ fecuri percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Teftis eft Strabo fic fcribẽs. Antonius Antigonũ Iudæum perductũ Antiochiam fecuri fubiecit: Romanorũq; primus affecit regẽ hoc fupplicio, ratus non aliter poffe adduci Iudæos vt Herodem pro illo regem conftitutũ admitterẽt. nam ne tormẽtis quidem adigi poterant vt appellatione regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris regis exiftimatio. quare vifum eft ignominiofa morte obfcurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem pontifex II
captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnũ affecutus fit, reuerfus eft ad

 eum,

cum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex deinde rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est. Cap. II.

HYRCANVM autem ad se perductum Phraates Parthorum rex propter claritatem generis comiter habuit: & vinculis solutum permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorum frequentia. hi nō aliter quàm pontifici ac regi Hyrcano honorem habebāt, nec hi solum, sed quantū m Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquam resciuit Herodem ad regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiā ab eis expectans, quòd aliquando de capite periclitantē seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione cōsultare cum Iudæis, officij causā inuisere illum solitis: qui tamen vt maneret ei suadebāt, cōmemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quàm vel regi vel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatē eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec reges solere meminisse accepti in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent cōmunē cum genero futurā potestatem, nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ. Simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurū ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optime merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanū in potestatē suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum viatico, eùm excepisset, in summo honore habuit: primúmque in cōuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patrémque appellitādo, lactabat hominem quo minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauēs enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone nō obscuri generis sacerdote Ananelo, huic summum sacerdotiū dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimū, nomine Aristobulum, alteram Mariamnen Herodis cōiugem, insignis pulchritudine fœminam. Hæc iniquissime ferebat cōtemptum filiū, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendā fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædā negotia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum, delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinē, nec minus Mariamnen regiā coniugē, felicémq; prole Alexandrā prædicās. cum qua colloquutus persuasit vt depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad ad eum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmās eos sibi visos nō mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antoniū in amores pellicere. qui indecorum sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atq; etiam Cleopatræ suspiciones vitans, scripsit vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addēs nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, nō putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, videlicet decimumsextum agentē annum, adhæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primū Romanorū nemini cedentē, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantē impune propter potentiā. Rescripsit igitur, si vel pedem è regno suo moueat adolescens, fore vt cuncta cōpleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationē rerum sub alio rege sperantibus. hoc pacto cùm satisfecisset Antonio, decreuit nō omnino adolescentē & Alexandrā spernere,

vxore

vxore etiam Mariamne aſiduis precibus obtundẽte, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicenteq́; ipſi quoque id fore cõmodum, adempta per honorẽ adoleſcenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus eſt: eam & clàm regno ſuo inſidiatã, & per Cleopatram id agere vt ope Antonij à ſe regimen transferatur in puerum. idq́; tanto iniuſtius eam moliri, quòd & filiam ſuam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipſe quæſiſſet multis ſudoribus ac periculis. ſe tamen præteritorum libenter obliuiſci, nec deſinere pietatem erga eam cæteráſq; neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatẽ immaturã prælatus ſit. Hæc poſtquã elocutus eſt verbis meditatis, quo magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio; Alexandra vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro ſacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autẽ negãs ſe vel ambiſſe vnquã, vel etiã ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri, quòd filiam cum ipſo regnare videat, ſatisq́; ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem filij, futuramq́; poſthac regi obſequentiſsimam: veniámq; præteritorum petere, ſi quid fiducia generis & neceſsitudinis propter indignitatẽ rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſsim dexteris diſceſſerunt, omni vt tum videbatur ſuſpicione ſublata.

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariamnes fratrem pontificem declaratum non multo pòſt necandum curauit. Cap. III.

VM rex confeſtim pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios, vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriũdus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum adeptus regnũ cum autoritate ſua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quo familiam ſuam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legẽ violauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc ſacerdotiũ fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre eum honorẽ in ſe tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulũ adoleſcentẽ viuo adhuc pontifici ſucceſſorẽ dedit. atq; ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationẽ vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterũ quidẽ quieturam, ſi daretur rerum nouandarũ occaſio. Iuſsit igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere. adhæc obſeruabatur aſsidue, ita vt nihil regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianã viuendi rationẽ attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabant ad odiũ. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſsimè ferebat, maléſ quiduis potius pati, quã amiſſa licentia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore vitam degere. miſit ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarum ſtatum deplorãs, & rogans vt opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſsit eam vnà cũ filio clàm in Ægyptũ ad ſe confugere. quod conſiliũ placuit, moxq́; tale quiddam cõminiſcitur. Paratis duabus ſandapalis in has ſe & filium incluſit, iuſſis famulis conſciis, vt noctu has afferrent. erat autẽ mare petendum, vbi paratum ſtabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionẽ amicũ mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſciũ eius conſilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, ſuſpectus quaſi ſocius inſidiarum quibus Antipater veneno ſublatus eſt, arripuit occaſionem cõciliandæ ſibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum inſidias Alexãdræ detulit. at ille paſſus eam tentare negotium, in ipſa fuga deprehenſam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nõ auſus ei mali quicquam facere. Verebatur enim nõ ceſſaturam Cleopatrã, odij tali anſa præbita. quare ſimulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. ſtatuit tamen modis omnibus adoleſcentem tollere. ſed interponenda erat mora, quo magis laterent inſidiæ. Iámque inſtabat Scenopegia, feſtum apud nos cum primis

celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoq; data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postquã enim adolescens annum tum egressus decimumseptimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniásq; decenter tractabat ipse, eximia forma & statura quàm pro ætate procerior, tota faciε generis dignitatem præferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputãtis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec cõtinentes faustas voces ac comprecationes licentius, quã sub tali rege decebat, proferẽtes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia dispulerunt Herodem vt quod de adolescente decreuerat perficeret. Itaque peracta festiuitate dum apud Alexandrã accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescẽte, ostendebat se paratũ in eius gratiã iuueniliter colludere: cúmq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primũ spectabant natãtes quosdam è socijs & famulis, deinde postquã prouocante Herode adolescẽs quoq; eis se miscuit, amicorum quibus hoc datum erat negotium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quàm omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repente rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totámq; vrbem rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatem deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam & si dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad interfectionem sibi manum pronior, impetum tamen hũc animi repressit, si forte superesse posset extincto per summũ nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quòd data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, nõ luctum solum fingens, sed & lacrymas & mœstitiam veræ simillimam, ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatẽ suam existimaret conducere: sed potissimùm hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterũ quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summã liberalitatẽ fecit reliquum, tam in exornando conditorio, quã in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur. Cap. IIII.

ALEXANDRA tamen nullo modo emolliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desideriũ. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simúlq; filij sui miserabilem interitum. Illa verò iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiã miserata mulieris infortuniũ, non secus quàm proprium curauit hoc negotium: nec vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimã regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquã Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat, sed cõmissa regni cura Iosepho patruo, clàm ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariamnen interficeret, sic enim se affectum erga vxorem, vt etiã si post ipsius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam

iuriam pertinere existimet. aiebátq; totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius fœminæ formam,in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit.atq; his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antoniū. Porrò Iosephus creditum sibi regimen administrans, & sæpissime Mariamnen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa,dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus,præsertim Alexandra,ille nimio studio approbandi eis affectum regis eò prouectus est,vt mandatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neque sine ea viuere sustineret, neq; vel morte ipsa ab ea disiungi, quæ Iosephi verba mulieres non tam indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis regis sparsus est, excruciatū eum ab Antonio neci traditum: qui eùm reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra vero etiam Iosephum hortata est, vt assumés eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tenebat sub tribuno Iulio. sic enim primum si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperãdum esse cõsequuturam quiduis Mariamnen,si in Antonij conspectum venerit,atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione,literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ,quamprimum enim venit ad Antonium,muneribus eum placauit quę in hoc Hierosolymis attulerat:& crebris colloquiis indignationem viri leniit,vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio. negabat enim Antonius oportere regem facti sui rationem reddere, alioqui ne regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse.idq; ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si non multum se misceret alienis imperiis. Hæc significabant Herodis literæ,reliquúmq; honorẽ quo se dignaretur Antonius, ad consessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnū id sibi vsurparet,omnibus modis quærebat illū perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius,nihil posthac expectandū grauius,venturúmq; breui constabilito tam regno quā amicitia.nec relictam Cleopatræ cupiditati vllam spem, quando Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei concessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret,& vt molesta esse desineret:His literis redditis voluntas confugiendi ad Romanos euanuit.non tamen latuit id consiliū,sed quā primum deducto aliquantisper Antonio cōtra Parthos eunte,Herodes in Iudæam reuersus est,statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit.nec hoc contenta Salome etiam maritū suum Iosephum criminata est, Mariamnes consuetudinem obiiciens. hoc autē fecit propter simultatem veterē, quòd regina elati animi fœmina inter muliebres cōtentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariamnen coniugem, statim perturbatus est, non ferens zelotypiæ stimulos.ægre tamen se continens,ne à recta ratione transuersum raperetur insanis affectibus,seorsim Mariamnen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho cōmercij. illa verò pernegāte factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionem adducente, rex paulatim assentiendo placari se sinebat victus amore vxorio,ita vt postremò veniam peteret,quòd temere fidē habuisset rumoribus:agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorē cōmemorans, tandem vt mos est amantium prorumpentibus lacrymis ruunt in cōplexus mutuos. cùm tamen nondum vxori amoris sui fidem faceret, tantóq; magis conaretur id efficere:tum illa, Non est,inquit,amantis mandare si quid humanitus accidat,vxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc verbo rex velut ictus præ dolore confestim eam è complexu dimisit:vociferabatúrque capillos sibi lacerans,teneri se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugē.nunquā enim proditurum fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinem. atq; ita parū abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus,licet ægre,cohibuit

buit ſe tamen. Veruntamen Ioſephum ne in cōſpectum quidem admiſſum iuſſit interimi, & Alexandram vt malorum omnium cauſam, vinctam cōiecit in cuſtodiam.

IIII Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra nō deſinente in omnes incitare Antonium: quem hortabatur vt auferens euiq; ſuā dynaſtiam, ipſi contribueret: multúmq; apud eum poterat irretitum ſuis amoribus. eúmq; natura eſſet alieni appetens, nihil ſibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur regni ſucceſsio, veneno ſuſtulit, agentem annum xv. deinde Arſinoen ſororem ſuam Epheſi in templo Dianæ ſupplicem, interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; ſpes affulgeret, neque templum, neq; ſepulchrum, neq; aſylū vllum vnquā violare dubitauit, modò ad illā redirent ſpolia quæſita vel ſacrilegio: miſcebátq; ſacra profanis, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquiſsimis. ad ſummam nihil ſatis erat mulieri ſumptuoſæ & voluptatibus deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri poſſent opibus. quamobrem & Antonium continuo ſolicitabat, vt aliis ablata ipſi largiretur: & ingreſſa cum illo Syriam, ſtatim cogitauit quomodo eam poſſeſſionem ſuam faceret. Nam Lyſaniam Ptolemæi filium interfecit, cauſata eum ſtudere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam ſimul & Arabiam ſibi dari, ademptas ſuis regibus. Verùm ille erat quidē adeò deditus ei mulieri, vt nō illecebris ſolum, ſed etiam beneficiis eius captus videretur: pudebat tamen eū tam inſignis iniuſtitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutū libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel negādo eam cōtriſtaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omnium nequiſsimus, partes de vtriuſq; regione ablatas ei largitus eſt: ad hæc vrbes quotquot ſunt intra fluuium Eleutherum vſq; Ægyptum: præter Tyrum & Sidonē, quas iam inde à maiorū ætate ſciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Cleopatræ reginæ in Iudæam aduentus. *Cap. V.*

Æc aſſecuta Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectū vſq; Euphratē proſecuta, reuertitur: obitérq; adita Apamia & Damaſco, etiā Iudæam ei libuit inuiſere: vbi excepta ab Herode, cōceſſam ſibi Arabiæ partē & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamū fert, quod vnguentorū longe precioſiſsimū ibi tātum prouenit, & eximiarū palmularū vim maximā. per hæc negotia cōtracta maiore cum rege familiaritate concubitū eius appetiit, mulier natura intemperans, & dedita libidini, ac fortè etiā amore tacta nō nihil: quāuis veriſimile ſit per ſtuprum quæſitā occaſionē ſtruendis inſidiis. Sed illa amorē prætexebat. Herodes autē iam antè ei parū amicus, quòd noſſet infeſtā ex æquo omnibus: tum verò etiā abhorrens tam proſtratā impudentiā, & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis cōſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic enim multis moleſtiis leuare poſſe eos quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterum futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quā temporū difficultatē delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorē cohibuerunt amici, indignū cenſentes, hominem in magnis verſantem negotiis in manifeſtū ſe periculū coniicere, & obſecrantes ne quid ageret temerè. non enim hoc laturum Antoniū, quantūuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendū eius deſideriū, quòd per vim atq; inſidias amiſiſſe eā videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrē excuſationē; quin mulier ſit omnium eius ætatis longe honoratiſsima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, cōiunctū ſit cū Antonij iniuria. vnde facile apparere quàm magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia regis ipſius, cū nihil vetet recuſata illius illicita poſtulatione, res pro præſenti ſtatu recte diſponere. his deterrētes, & periculū probabilibus rationibus oſtendētes, cohibuerūt eū à tanto facinore. Ille placata muneribus regina, verſus Ægyptū eā deduxit. Cæterū Antonius ſubiugata Armenia Artabazē Tigranis filiū cū filiis ſuis ſatrapis vinctū in Ægyptum miſit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autē Armeniæ potitus eſt Artaxias filiorū illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui pòſt Archelaus & Nero Cęſar per vim à ſe pulſo iuniorē ipſius fratrē ſucceſſorem dederunt.

dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuste reddebat, parum tutum putãs præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ. Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior, vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

Caput VI.

Vam eius iniquitatem & iuris contemptum non ferens Herodes illaturus erat bellum, ni remoratus esset Romanorum contentionibus. cùm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes verò multorum iam annorũ possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoque abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hãc operam ei remisit, negans sibi opus esse. verùm quia tam ex ipso quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellum vertere. nam & regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atterentur cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi cõtinuit exercitum, cum quo mox inuasit Arabiã equitatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim petens quò occursuri erant Arabes: non enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimum igitur cõflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus cõfluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximam exercitus sui partem. cúmq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium cõmittere, imperãti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfestim in Arabas duceret. Faciebat autẽ eis animos, tum quòd pulchrè instructã aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerant. cùm igitur ardor eorũ vix cohiberi posse videretur, decreuit rex vti alacritate militum, & professus se nõ cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequẽte instructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt non posse ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugam versi sunt. actúmq; de eis fuisset, ni Athenio Herodẽ inuasisset, eiúsq; exercitum. Hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodem oderat, nõ imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suam putantes ex improuiso adortus magnam stragem ædebat. Nam Iudæi viribus in professos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriã dissolutiores, facile hosti cedebãt, multáq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorũ peritiores erant aduersarij. His igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in præliũ trucidabant iam fugientes, nec vna erat exitij facies, paucíq; in castra euaserunt. Rex verò videns eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiã castra ponẽdo in mõtibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim nõ mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & cõtinuis exercitiis præparans ad abolendã tandem ignominiam.

De terræmotu qui Iudæam concußit. *Cap. VII.*

Vo tempore dum maxime apud Actium Antonius confligatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam antè motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimẽti accepit, vtpote sub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarij. legatos itaque gentis, qui re-

bus afflictis pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, tempub. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos ita affectos rex excitabat, duces eorum appellando, & quantū in se erat conando animum illis addere. cúmque generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

Herodis concio ad exercitum. Cap. VIII.

NOn ignoramus, viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus remorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellum est pro foribus, & quę hactenus acciderunt talia sunt vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi. ac primum de bello verba faciam, declarabóque nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniuriis: id quód vel præcipuè debet acuere vestram fortitudinem. deinde ostendam, nec hæc quę nos contristant, esse tam grauia quàm videtur, & magnam nobis superesse spem victoriæ. ac primum de eo disseram quod prius proposui, vósque ipsos testes eorum quę dicturus sum faciam. Nostis enim ipsi Arabū iniustitiam, & quàm sint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominū impium, ac barbarū: sed nos præcipuè infestauerunt, ob auaritiam & inuidiā, perpetuis iniuriis nos lacessentes. Et tamen ne alia beneficia nostra in eam gentem collata cōmemorem, quis eos imminēte Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit ne quid isti grauius paterētur, dum ille cauet cōmittere quód & nobis suspectū esse posset: deinde postquā precib. illa euicit vt de vtraque regione portiones quædam ei deciderentur, in his quoque dispensandis non cessauit mea industria: & datis de meo magnis munerib. securitatē ambobus acquisiui meo vnius sumptu, dum cc. talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo, pro reditibus eius ipsius terrę, quam isti olim nostram occupāt. atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes esse, nec cuiquam vllam agrorum partem decidere. certè in Arabum gratiā, qui nobis salutem suam debent, indignū erat quicquam expendere. Sed multo iniquius est, eos qui negare nō possunt suā libertatem nostrum esse beneficium, & eam ob rem gratias nobis egerunt, fraudare nos debitis, præsertim amicos & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos locum habeat necesse est. at non inter tales quales isti sunt, qui nihil honestum putant nisi cum lucro coniunctū, & iniuriam impunitā esse debere, quæ lucri gratia committitur. Dubiúmne igitur est, nostri officij esse iniustos iusto bello persequi, quód Deus ipse fieri vult, iubétque nos semper vlcisci vim & iniuriā, maxime in bello non solum iusto, verum etiā necessario. quod enim confessione omnium tam Grecorum quàm Barbarorū est crudelissimum, hoc cæsis nostris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores sacros ac inuiolabiles esse volunt, & nostri honestissima sanctissimáque legis præcepta per angelos, hoc est nuncios à Deo acceperūt. hoc enim nomen & Deū in hominū notitiā adducere, & hostes hostib. conciliare potest. Quid igitur magis nefariū, quàm legatos de iure agentes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas? ego sanè nō video. Dixerit fortè aliquis: ius quidē & fas penes nos est, sed penes illos vires & maiores copię. verùm isthæc oratio indigna est nostris hominibus. cum quibus enim iustitia est, cum illis etiā Deus. vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiā per se vires nostras expendamus. Prima pugna vicimus, in secūda primo cōgressu eos profligauimus, non ferentes nostram impressionē. victores deinde nos Athenio nō indicto bello ex insidiis aggressus est. verùm hæc fortitudo eorum dicēda est, an insidiæ potius & secūda iniquitas? Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timēdi sint, qui quoties absque dolo certandū est semper succūbunt, quādo verò vincere videtur per iniustitiā hoc faciūt? Quid quòd etiā si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis

magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemq; aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quòd si quem domesticæ clades terrent & terræmotus proximus, primum cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit, putãtes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni sibi sint conscij, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis hoc ipso cresćet animi, quòd iam cùm non ita ferocientibus pugnabimus. nam neq; admodum afflicti sumus, neque, vt quidam putãt, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factum est, mitum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppressis, vestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes, manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militassetis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrum desideraretis. Hæc cogitantes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tempore, persequimini iusto bello gentem impiam, nec amicitię iura, nec fœderũ fidem seruantem, In occidẽdis legatis fortẽ, cum virtute gerenda res est, semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad pręliũ. Herodes autem sacris de more peractis, propere duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatúsq; castra non procul hostibus, decreuit castellum intra vtrosque situm occupare: cõmodum sibi id ratus, siue pugnãdum esset, siue castra in tutiorem locum transferenda. cúmque idem esset Arabum quoque cõsilium, circa eum locum certamen contractũ est. ac primum telis velitari eminus, deinde manus conserunt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad bene sperandum fuit, vt quia hostes certamen detrectabant, ausi sint vallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atq; ita coacti processerunt non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnã afferentes: conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis vtrinq; cæsis, tandem Arabes in fugam versi sunt. Tanta autem strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostiũ gladiis conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorũ telis se induerent. itaque quinq; millia desiderata sunt. cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa saluris spe, nõ tam commeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cinxerũt, & auxiliis aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primum pacem petentes, deinde quia sitis vrgebat, præsenti necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixe cupiens facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vinciendos, & in captiuitatem abigendos, ita vt intra quintam diem capti sint ad quatuor milia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certam cladem malentes, quàm paulatim ignominiose opprimi. Quæ sententia postquàm placuit, eruperunt è castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tam viribus quàm animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitáq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientelam se dederunt.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interfecit. Cap. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maxime res suas constabilisse videtur, *VII.* summum discrimen adiit, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune fore tãtam Antonij amicitiam. quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clàm gauderẽt, pollicentes sibi in futurũ meliorem statum reipu-

 blicæ.

publicæ. Ibi Herodes videns præter Hyrcanum neminem ſupereſſe regij generis, ſtatuit eum è medio tollere: ſiue euaſurus eſſet periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: ſiue opprimendus eſſet à Cęſare, ſucceſſionem illi inuidens. Hæc ſecum volutanti, ab ipſius Hyrcani familia præbita eſt occaſio. qui quòd eſſet miti ingenio, toto vitæ ſuæ tempore nullis ſe admiſcuit negotiis, omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attuliſſet, ea bene contentus. Verùm Alexādra ambitioſa fœmina, & mutationis ſpem modeſte ferre neſciens, ſolicitauit patrem ne vlterius ferret Herodē afflictorem ſuæ familiæ, ſed potius ſibi quoque caueret, ſéque ſperatæ fortunæ ſeruaret. conſuluit deinde vt Malcho Arabiam ditione tenenti ſcriberet, peterétque ab eo tutelam & hoſpitium. Si enim contingat Herodem male mulctari ab offenſo Cæſare, dubio procul ad ipſum rediturum imperium, propter nobilitatem generis, & fauorem populi. Talia ſuadentem Hyrcanus primo repulit, deinde victus importunitate mulieris, interdiu noctúque eandem cantilenam de futurorum ſpe, déque Herodis inſidiis occinentis, ad Arabem literas dat amico cuidam Doſitheo: in quibus ſcriptum erat, vt equites mitteret, qui eum ad Aſphaltitem lacum deducerent. Diſtat à Hieroſolymitanis finibus per trecenta ſtadia. Hæ literæ ideo Doſitheo potiſſimum creditæ ſunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filię: & exoſum ei Herodem nō vna de cauſa videbatur veriſimile. nā Ioſephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides ſeruata eſt. Pluris enim ille faciens præſentis regis gratiā, oſtendit ei epiſtolam. qui actis primum gratiis, vnum etiam ab eo poſtulauit miniſterium: vt complicata epiſtola, & obſignata Malcho eam redderet, & reſponſum ab illo reciperet. multum enim ſua referre, ſi etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Doſitheus ſedulo executus eſt, Arabs reſcripſit paratum ſe & ipſum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos: miſſurúmque inſtructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati eius obſecuturum per omnia. Poſtquam autem etiam hanc epiſtolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malcho fœderis. quo inficiante, prolatis in conſiſtorio literis, occidi eum imperauit. Atque hæc ita in ipſius Herodis commentariis ſcripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimen, ſed quaſi regi inſidiatum, necatum eſſe. Scribunt enim ſic: In quodam cōuiuio diſſimulata ſuſpicione quæſiuiſſe ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepiſſet. reſpondiſſe illum, accepiſſe quidem, ſed nihil præter officioſam ſalutationem continentes. Alterum amplius interrogaſſe, num quod etiam munus accepiſſet. cúmque reſpondiſſet, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: regem traxiſſe hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, móxque hominem duci iuſſiſſe. Inſontem autem periſſe argumentum afferunt mitiſſimum ipſius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ ſignificationem dederit, ac ne tum quidem cùm ipſe principatu potiretur: ſed tum quoque pleraque omnia ex Antipatri adminiſtrauerit ſententia. Tunc verò iam octogeſimum annum exceſſerat, ſciebátque opes Herodis in tuto eſſe: Euphrate etiam traiecto, relictíſque qui trans eum amnem in ſummo honore habuerant, in patriam poſtliminio rediit, vt ſub illius poteſtate viueret, quo minus veriſimile eſt eum molitum facinus à ſua natura alieniſſimum, confictáque videntur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani poſt variam fortunam qua tota vita circumactus eſt. nam viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm in regnum ſucceſſiſſet, elapſis tribus menſibus ab Ariſtobulo fratre pulſus eſt, ac deinde Pompeij ope reſtitutus. receptíſque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulſus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquanto pòſt domum reuerſus, quamuis multa ſibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum cōſecutus eſt poſt tantam fortunæ varietatem: & quod omniū eſt maxime miſerabile, vt modò diximus, in extrema ſenectute indigno fine abſumptus eſt. Fuit enim æqui amantiſſimus & perpetua modeſtia, imperiúmque maxima ex parte per alios adminiſtrabat, amore otij, & imperitiæ ſibi conſcius. Antipater certe atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti

uecti ſunt:pro quibus meritis contra ius ac fas occiſus eſt. Cæterùm Herodes Hyrcano ſublato ad Cæſarem properans, & nihil boni de ſe ſperans propter amicitiam Antonij, ſuſpectam habebat Alexandram, ne vſa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & inteſtinis ſeditionibus regnum perturbaret. quare mandata regni cura Phæroræ ſuo fratri, & matrem Cypron, & ſororem, & totam denique cognationem in Maſada depoſuit: iuſsitque fratrem, ſi quid ſibi accidiſſet durius, habenas regni retinere. Mariamnen verò vxorem, quia propter ſimultatem cum matre eius & ſorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, commiſſa quæſtori ſuo Ioſepho & Sohemo Ituræo caſtelli cuſtodia, viris & antè ſemper fidiſſimis, & tūc honoris cauſa his mulieribus regiis adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt ſi quid quod nollet accidiſſe ſibi cognoſcerent, confeſtim ambas interficerent, regnúmq; pro viribus liberis eius ac Pherorę fratri conſeruarent.

Quomodo Herodes etiam regnum à Cæſare obtinuit. *Cap. X.*

His mandatis properauit Rhodum vt illic Cæſari occurreret. Quò poſtquam appulit, poſito tātum diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admiſſúſque ad colloquium, tum maxime oſtendit animi ſui magnitudinem, neque ad ſupplicationes (vt in tali fortuna mos eſt) verſus, neq; preces adhibens quaſi rogando veniam, ſed facti ſui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæſarem & amicitiam ſibi interceſſiſſe maximam cum Antonio, & totis viribus ſe conatum vt penes illum eſſet rerum imperium: non armis quidem coniunctis quòd tum diſtineretur bello Arabico, ſed miſſo ad illum frumento ſimul atque pecuniis. nec tamen ſe hac parte ſibiipſi ſatisfeciſſe. profeſſum enim amicū pro bene de ſe merito non opes ſolum, ſed caput etiā & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudem ſuā eſſe, quòd ne poſt Actiacam quidē cladem illum deſeruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe trāſtulerit. quo tempore ſi non auxilio, at conſilio à ſe adiutum hominem, commonſtrando quo vno modo ſeruari poſſet, nec omnino in ordinē redigi, videlicet ſi Cleopatrā interficeret. hoc enim mature perpetrato, licebat illi in eius opes ſuccedere, atque ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam conſilium meum aſpernatus eſt: atque hoc pacto tibi magis quàm ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoque ſtudium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenue fateri quanto illum amore proſecutus ſim. quòd ſi amoto perſonarum reſpectu, hoc tantum in diſquiſitionem vocas, qualis ſim amicus, & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem ſuam merebitur. His verbis cùm magnam generoſitatem præ ſe ferret, non VIII.
mediocriter allexit Cæſarem, virum liberalem ac magnificum: vt occaſione dicendæ cauſæ paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare diademate reſtituto hortatus eum, vt non minus ſuam quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in ſummo honore habuit, addens ſcripſiſſe Capidium, quantum apud monarchas fauore Herodis adiutus ſit. Ergo vbi præter ſpem acceptum ſe vidit Cæſari, & ope eius denuo confirmatum in regno, ſenatuſconſulto quoq; per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius ſibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus eſt etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæſar animaduerſurum ſe in illum iurauerat. Reuerſus deinde in Iudæam auctus honore ac poteſtate, omnes qui contrà expectauerant attonitos reddidit, quaſi Dei benignitate ſemper illuſtrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit ſe ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæſarem. qui poſtquam venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hoſpitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accōmodarum copiam. quo factum eſt vt in intimā familiaritatem reciperetur, vnà obequitare ſolitus dum traducuntur copiæ, tractánſque tum ipſum tum amicos miniſterio virorum CL. ditiſſimo & ſumptuoſiſſimo cultu inſignium. quin & ſqualida ac inaquoſa loca tranſeuntibus nihil deeſſe paſſus eſt, non vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur.

ctabatur. Ipsum quidem Cæsarem talentis DCCC. donauit: adeóque satisfactum est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptæq; ad benemerendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursúmq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariamnen calumnijs oppressam interficit. Cap. X I.

Ed cùm primum in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensámque sibi vxorem Mariamnen & socrum Alexādram. ratæ enim, id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita vt nec suis nec alienis bonis frui possent, ægerrime ferebant. Mariamne quoque maritum simulare amorem credebat, quòd ei bonum esset atque commodum. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blanditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò effutiit omnia mandata regia, præsertim quòd non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatem & in posterum facile retenturis. Quòd si Herodē rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam rex amaret. His ille de causis à mādatis discessit. Mariamne verò iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: votáque faciebat ne ille vnquam saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte fassa quid se vreret. Ille enim cùm præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primò vt par erat vxori lætum de hac re attulit nuncium: eámque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò narrante eo suos successus, susque déque ferre videbatur, nec belle suum affectum occultabat: sed vt erat ingenuis minimeque fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationéque eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm manifestis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatam & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valens, nec in ira nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeò animus inter amorem, & odium ambigebat, vt cùm sæpe cuperet punire mulieris superbiam, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus curis æstuantem & sic erga Mariamnen affectum vt videre soror eius & mater, opportunissimum tempus se nactas putauerunt: móxque assiduis calumniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magísq; ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorem vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodùm nunciatum esset extinctis Antonio & Cleopatra Cæsarem Ægypto potiri: cui obuiam properās familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariamne commendauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui

X. curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit. Cæterum Herodes in Ægypto cum Cæsare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficiis ornatus est. quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quàm illa prius occupauerat. attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonísque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad regium splendorem accessio. Deducto deinde vsq; Antiochiam Cæsare, in regnū reuersus sensit fortunam

quàm

quàm foris propitiam, tam domi aduersam, maxime quod ad cõiugium attinet, qua parte sibi antè videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariamnes amore quàm qui ardentissime, ne illis quidẽ exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrẽ quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt nõ habita regiæ potentiæ ratione, non raro contumeliosius eum tractaret, quam tamen ille dissimulanter & moderate ferebat, licet solitam aperte & sorori eius & matri exprobrare humilitatem generis. quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarũ quoties daretur occasio: eæq; suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditũ. tandẽ diu præmeditatum odiũ in hunc modũ erupit. cùm meridiano tempore quietis causa in cubiculũ se rex contulisset, pro coniugali affectu Mariamnen accersiit. hæc autẽ introgressa quidem est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indigne ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu cõmotiorem in eum sensit soror, submittit iamdudũ subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamne, vt ei operam commodaret in propinando regi amatorio poculo: & si amplius sciscitaretur qualenã id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantùm ministerium. quòd si rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendũ. atq; is cõposito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamne solicitatum, vt amatoriũ regi misceret. quo audito cùm ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatũ, cuius ipse vim ignoret: ideóq; id renunciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. Ad hæc verba Herodes, iam antè satis cõmotus, cùm magis etiam exasperatus esset, eunuchũ Mariamnes fidissimũ tormẽtis examinauit, sciens quòd sine illo nihil nec magnũ nec paruum tentatum sit. qui cruciatus nõ ferens ad interrogata quidẽ nihil respondit, hoc tantũ prodidit, offensam esse mulierẽ propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemũ & sibi antehac & regno fidissimũ non fuisse hæc proditurũ, nisi aliquid cõmercij secretioris inter ipsos intercessisset. móxq; Sohemũ comprehẽsum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere aduocato intimorũ amicorũ cõsilio, accusationẽ accuratam exorsus, & confictũ veneficij crimen intentans. erat autẽ verbis immodicus, & iratior quàm decorũ iudicij postulat: quo factũ est, vt cũ eum ita velle viderẽt, omnium qui aderant suffragiis damnata sit, qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quã aliis quibusdam præsentibus, nõ esse eius suppliciũ præcipitandum, sed includendã in aliquẽ regiæ carcerẽ. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã vt mulier sine mora necaretur: quò tanto facilius regẽ perpulerunt, quòd dicerent timendũ esse aliquem motũ in populo, si sciretur viuã asseruari in carcere: atque ita Mariamne ducta est ad supplicium. Id conspicata Alexandra, & intelligens similẽ exitum sibi expectandũ ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecore mutata est. Volens enim ostendere se nõ esse consciam eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audientibus scelestissimã & ingratã erga virum clamitans, dignamq; tali exitio, quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritũ amantissimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura vt videbatur capillos miseræ, etiam alij merito damnabãt ineptam eius simulationem, sed in nemine hoc magis apparuit, quã in ipsa quæ ducebatur ad interitũ. nã neq; verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillũ intemperiis eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiã vultu significabat. ipsa intrepida specie, ac ne colore quidẽ metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq; suo tempore præferens. Ad hunc modum periit mulier & temperans & magnanima, sed non satis modesta, & paulo contentiosior. Cæterum formæ venustate, & comitate cum maiestate cõiuncta dici nõ potest, quantum omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ potissima causa fuit quo minus iucunde cũ rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorem ab eo culta & nihil molestũ expectans, licentiosius æquo se gerebat. moleste etiam

ferebat ſuorum caſus. idq; apud ipſum quoq; fatebatur. Tandē effecit vt exoſa eſſet regis & matri & ſorori, atq; etiam illi ipſi, à quo ſolo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiā flagrare cœpit rex, iam antè miſere affectus ſicut diximus. neq; enim vulgari coniugū more amabat, ſed cùm penè ad inſaniā vſque indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit ne indies magis ac magis eam diligeret. Tum verò maximè ſibi viſus eſt irato Deo necaſſe Mariamnen. ſæpe inuocabat eius nomen, ſæpe etiam indecore lamentabatur. excogitabat autē oblectamenta quæcunq; poterat, apparandis conuiuijs ac compotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curā reliquit. adeóq; dolori ſuccubuit, vt ſæpe miniſtros iuberet vocare Mariamnen, quaſi illa adhuc viueret. Sic affecto ſuperuenit peſtilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorē partē abſtulit, omnibus irato Deo hanc immiſſam interpretantibus propter iniuſtū reginæ ſuppliciū. ita aucta regis ægritudine poſtremo in ſolitudines ſe abdidit prætextu venationis, vbi affligans ſe intra paucos dies grauem morbū contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil. nec remedia quicquam proderát, ſed cùm exacerbare potius malū viderentur, res minimū à deſperatione abfuit. itaq; medici partim propter morbi cōtumaciam, partim quia in tanta difficultate nō erat libera diætæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertū euentū ſalutem fortunæ cōmittētes. quo ſic apud Samariā, nunc Sebaſten, decumbente, Alexandra habitans tum Hieroſolymis, re cognita conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatē redigere, alteram templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam. nam qui has obtinent, totam gentem habēt obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neq; Iudæi ſine ſacrificijs degere, quibus vita citius cōtemnatur quā religio. præfectos igitur rentat, vt ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab alijs. quòd ſi contingat eum ſanitatē recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quàm à domeſticis. Hæc ſolicitatio nō eſt æquis auribus accepta, ſed cū eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quòd & Alexandram oderát, nec fas putabant deſperare de ſalute principis. amici enim erant veteres, vnus etiā nepos regis, Achiabus nomine. quare cōtinuo per nuncios de Alexandra ſignificauerunt. ille ſine mora eam iuſſit interfici: ſuperatóq; tandē morbo refectis & corporis viribus & animi ſic efferatus eſt, vt quauis ex cauſa ad ſæuiendū eſſet propenſiſſimus, quamobrē ne ab intimis quidem amicis ſanguinarias manus abſtinuit, Coſtobaro videlicet, Lyſimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Doſitheo, occaſione arrepta huiuſmodi. Erat Coſtobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim fuerat ſacerdotium Coze numinis, quod tum religioſe ab ea gente colebatur, priuſquam ſub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quàm primū regnū adeptus eſt, Idumææ ac Gazæ præpoſuit, data in matrimoniū Salome ſua ſorore, cuius maritum Ioſephum interfecerat, vt iam dictū eſt. ea felicitate prętèr ſpem oblata inflatus ille, paulatim ad tantam inſolentiam progreſſus eſt, vt regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos ſeruire hominibus quorū ſacra & religionem acceperant: miſitq; legationem ad Cleopatrā, docens Idumæam ſemper maioribus eius reginæ paruiſſe. proinde nunc quoque impetrandā eſſe regionem ab Antonio. Se enim paratū illi potius obſequi. Hæc autē moliebatur nō quod Cleopatram mallet habere dominā, ſed vt acciſis Herodis opibus, eo facilius ipſe Idumæorum dominationem inuaderet. nam ſpem ei faciebat tam generis claritas quā pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquā non intentus ne à turpibus quidē lucris abſtinebat, nimirum nihil mediocre voluntans in animo. Sed Cleopatra fruſtra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominem, niſi interceſſiſſent prò eo tam mater quàm ſoror: ita tamen eum donauit illarū precibus, vt nunquā poſthac illi fideret. orto deinde inter coniuges diſſidio, Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morem patriæ. lex enim noſtra ſolis maritis hoc ius permittit, mulieribus autē ne dimiſſis quidē fas eſt nubere, niſi prioris viri permiſſu. Verū illa magis ex propria licentia quā cōmuni iure fecit diuortiū, & ad fratrē ſe cōferens ait ſe prætuliſſe fraternam beneuolentiā cōiugali fœderi. con-

ſpiraſſe

ſpitaſſe enim eum ad res nouas moliendas cum Lyſimacho, Antipatro & Doſitheo: ſuiſq; rebus fidē aſtruebat per Babæ liberos, quos ille iam per XII. annos ſeruaſſet incolumes. erat autē hoc verū, & tum præter omnē opinionē à rege auditū vehementer eius animū perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquando tollere, aduerſatos ſemper ſuis conatibus, ſed procedente tēpore per obliuionem hoc omiſerat. cauſa verò odiorū hæc fuit. Regnāte Antigono dū Herodes obſideret Hieroſolyma, in tantis rerū difficultatibus maior populi pars feſſa, propenſa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia. ſed obſiſtebāt Babæ liberi pollētes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eū regē magis eſſe è republica. Tandē capta vrbe per Herodē, Coſtobarus deſtinatus ad obſeruādos vrbis exitus, ne quis aduerſæ factionis elaberetur, ſciens magnā eſſe Babæ filiorū apud vulgus autoritatē, & cogitans illos mutato rerū ſtatu magnum momentum afferre poſſe ſuis conatibus, ſubtractos clàm in ſuis agris habuit. Ac tunc quidem licet ſuſpectus Herodem periurio fefellit, negans ſe quicquam ſcire quò illi deuenerint. rege deinde per edicta pręmiū promittente indici, & modis omnibus eos perquirēte, ne tum quidem fateri voluit. veritus enim nō impune ſibi hoc fore poſt primā negationem, pergebat eos occultare, iam neceſsitate etiā non modo beneuolentia. Hoc poſtquā ſororis indicio rex cōperit, miſsis quibuſdā ad loca latebrarū, & illos interfecit, & quotquot in eodē hærebāt crimine: vt nihil iam reliquum eſſet ex Hyrcani cognatione, ſed ſublatis omnibus quorum excellebat dignitas, arbitratu ſuo poſſet quicquid vellet agere, nemine amplius reſiſtente.

X Quo factū eſt vt magis ac magis diſcederet à patriis ritibus, & peregrinis ſtudiis veterū inſtituta corrumperet inuiolabilia: quo tēpore permagna facta eſt bonorū morum in deterius inclinatio, labante diſciplina qua antehac populus ſolebat contineri in officio. Ac primū athletica certamina quinto quoq; anno in honorem Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis extructo: deinde in campo amphitheatrū vtrūq; ſumptuoſo opere cōſpicuū, ſed alienū à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horū vſus, nulla ſpectaculorū oſtentatio. Ille tamen celebritatē hanc nobiliſsimā eſſe voluit, denunciatā circunuicinis atq; etiam longinquis gentibus propoſitiſq; pręmiis magnus vndiq; athletarū cæterorumq; certatorū concurſus factus eſt, cōfluxeruntq; exercitatiſsimi quiq; in hoc genere. euocabātur enim magnis pręmiis nō hi tantū qui gymnicis certaminibus dant operā, ſed muſici etiā præſtantes, & qui vocantur thymelici: necnō quadrigarij ac trigarij, & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna cōtentione regis, ne quid deſideraretur, quod vſquā in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrū ipſum per circuitū titulis erat ornatū Cæſaris, & trophæis deuictarum ab illo gentiū, auro atq; argento collucentibus. quod verò ad inſtrumentum & apparatum attinet, non veſtes prætioſiſsimæ, nō gemmæ raritate inſignes deerant in his ſpectaculis: cōquiſitis etiā feris plurimis, leonibus, cæteriſq; vel robore ſpectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter ſe modò cū damnatis hominibus cōmittebātur: quæ peregrinis quidem ſpectatoribus plurimū admirationis ſimul atq; delectationis afferebāt, indigenis verò prorſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impiū exiſtimabant, quā ex ſpectandis hominibus cū beſtiis cōparatis voluptatem crudelē captare homines: abſurdum æque peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. Sed nihil tam moleſtū fuit quā trophæa: quæ cū putarent armis cōtectas imagines, quarū vſus interdictus eſt noſtris legibus indigniſſime eas ferebāt. à quibus cū eos ſic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, ſed blādis alloquiis conabatur hāc ſuperſtitionē eximere. nihil tamē mouebātur, ſed credētes eum grauiter peccare, vno ore exclamāt: etiā ſi reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos ſe intra vrbem hominū imagines: ſic trophæa vocabāt: hoc enim nefas eſſe. Herodes verò videns eos turbatos, & ſine ſatisfactione nō facile ceſſuros, accitis ad ſe præcipuis ex illo numero, & in theatrū adductis, rogabat eos, oſtēſis trophæis, quidnā hoc eſſe putarent. cūq; reclamaſſent, hominū eſſe imagines, iubet detrahi ornatū appoſititium, & oſtēdit nudos ſtipites. quo facto in riſum vertitur indignatio cōcepta ex ſuſpicione imaginū. atq; ita ſedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebāt omnia. quidā tamen ne ſic

quidē destiterunt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnū aliquod reipu. incōmodū: putaueruntq; sui officij, labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodē quicquā cōtra receptos mores inducere, & pro rege hostē agere. ex his x. ciues cōiurauerūt cōtēpto periculo, sicasq; vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatē eorū quæ audierat nō tam paratus ad agendum aliquid, quā ad patiendū si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exēplo nō mediocriter cōfirmati sunt cæteri. Hi communicatis cōsiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum regē improuisum impetum suum euasurum, aut certè multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergò in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbētes hæc facere statuerāt. quidā verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam expiscatus, regi theatrū ingressuro aperit. is nō ignarus quantū odiorū sibi quotidie cōcitatet. recipit se in regiā, & nominatim coniutatos accersit: qui cōprehēsi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugiū, decreuerunt præsentem necessitatē ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac pie cōiurasse, nō propter priuatos affectus, aut sui cōmodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidē sibi intentata sustineat. hæc illi cùm magna con fidentia pro se attulissent, à regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo pòst delator eorū inuisus omnibus, à quibusdam interfectus frustatim cōcisus est & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à cōsciis quibusdā mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus intetrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens rex omni ope obuiam iuit eorū conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertā defectionem adducetētur. cū igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnā in qua ipsius erat regia, alterā verò iuxta tēplum Antoniam à se nominatam, visum est tertiam quoque munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem continetet in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrim dictam: ipse Cæsareā appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo, forte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionē opportune dispositis, adempta est vulgo leuissimis quibusq; causis mobili, tumultuandi materia: parato ad quoscunq; clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, vel recēs ortos compescāt. In primis autem Samariam cinctutus mœnibus, dedit operam vt tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus cōgregaret, partim propter templum qnod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriotem eam faceret, sed maxime quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procura bat. Vrbi abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrosq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimū deinde mu rum circumdedit, natura etiam loci accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tautū spatij cōplexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim x x. stadiorū circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimū, in quo templū extruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendū: reliquas etiā vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captans ex firmitate loci, quo pto arce vti voluit, pulchritudine verò loci suæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentū relicturus ad posteros.

De fame quæ in teriam Iudæam incubuit. Cap. XII.

XI EO n e m anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit vindicta irati numinis, siue ita ferebant statæ temporum vicissitudines. Primum siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos

sponte

sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam mutata victus ratione morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus aliis post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestem exacerbabat, quòd ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientē, nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, nō profuturā in tantis rerum difficultatibus. itaq; absumptis veteribus frugibus, & nullis in earum vicē subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionē indies crescente, dum non vno anno etiam semina ipsa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentem vsum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, absumpta in ædificationem vrbiū vetere pecunia: adeóq; omnia variis malis vastabantur, vt vix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in regē odium, quòd ferè soleat calamitatū culpa in eos reiici, penes quos est regimen reipublicæ. Cogitabat tamen aliquā medelam afferre tam difficili tēpori, sed modū vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victum necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarum tantū superesset, quantum posset omnibus sufficere. attamen videns opus esse vt omnes ad ferendā opem consilia cōferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ quā argenteæ, id totum cōcidit, nec laudatorum artificū parcēs operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectā pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. is licet obrutus multitudine ob talem necessitatē ad se confugientiū, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emēdo quā in euehendo adiuuans, ita vt maximū momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porrò Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solū mutauit auersorum à se animos, verum etiā eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primū his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit omnibus accuratissimè dispēsans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliam debilitatem cibos parare non valebant, his quoq; prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestium absumptis pecoribus, & lanis aliisq; tegmentis deficientibus. Vbi verò etiā huic necessitati prospectum est, propinquis quoq; Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit commodum, terra mox vberem referente gratiam, vt omnibus alimenta suppeterent. & quamprimum segetes messi maturæ factæ sunt, ad L M. hominū quos ipse aluerat dimisit per agros: atq; ita res penè perditas restituit sua diligentia, non mediocriter subleuans etiam finitimis qui eisdem laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remedium: ita vt reuocatis ad rationem quæ in exteros tantū insumpserat, reperta sint frumenti cororum x. millia. corus autem capit x. medimnos Atticos. intra regni verò sui pomœria L X X X. millia cororum expensa sunt. quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia, tantum apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odiis quicquid hactenus vel administrando regno, vel transgrediendis patriis ritibus peccauerat, libenter obliuiscerentur, bene compensatum putantes eius liberalitate, qua vsi sunt hoc difficillimo tēpore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen regis illustratū sit, & quantū damni domi acceptū est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cū enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes nō qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorúmq; sæpe forti opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam in superiori vrbis parte ædificauit, extructis ædibus amplissimis, exornatisq; auro & marmoribus & subselliis, vt magnum virorum numerum possent capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt

XII vna diceretur Cæſaris, Agrippæ altera. Conjugem deinde duxit amore correptus, ne diſtraheretur vagis voluptatibus. occaſio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hieroſolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, ſacerdos cum primis nobilis, habebátque filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cum vulgi ſermonibus celebraretur, primum fama illius Herodes permotus eſt, deinde conſpectæ amore captus noluit vti ſua potentia, ne tyrannice videretur agere, maluitq; in legitimum thorum puellam introducere. Cúmq; Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quo cupiditati ſuæ ſatisfaceret, id quod æquius viſum eſt elegit, vt videlicet honoris acceſſione eum ornaret. mox igitur Ieſu Phabetis filio pontificatum abrogat, & ſucceſſorem ei dat Simonem, atque ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum caſtellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. diſtat autē à Hieroſolymis circiter LX. ſtadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum. collis enim eſt leniter accliuis, attollens ſe in manufactam altitudinem, habens mammæ ſpecie circumferentiam: eſtq; diſtinctus teretibus turribus: aſcenſu arduo, qui per CC. gradus lapideos ſcanditur. intus autem diuerſoria ſunt regia, magnis impenſis ſtructa, tam ad firmitatem, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes ſpectatu digniſſimæ, tum propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno ſumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta eſt ad iuſtæ vrbis magnitudinem, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex ſententia, nullos amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſsimum modis ſubditos in officio continens: timore ſuppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſsitatibus; communiebátq; ſe accuratiſsimè, quaſi incolumitas ſua pertineret etiam ad rempublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanum præbebat, dynaſtas per occaſionem colebat, ad conciliandam ſibi eorum gratiam munificentiſsimus, quòd innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factum eſt vt cùm apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerum ſuarum incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio ſtudiúmque demerendi Cæſarem cum Romanis potentioribus cauſa fuit, vt multum à patriis inſtitutis decederet, & leges diuinas violaret, dum in honorem eorum vrbes condit, & templa extruit, licet non in ſolo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quòd nefas ſit noſtras ſtatuas ac effigies more Græcorum colere. Quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excuſans ſe Iudæis, quòd non ſponte, ſed potentiorum iuſſu hæc faceret: & interim Cæſarem Romanóſque tanto magis ſibi deuinciens, quòd in eorum honorem à patriis conſuetudinibus ſuſtineret diſcedere. Sed præcipuus ſcopus erat vtilitas propria, & ſtudium memoriæ propagandæ ad poſteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis ſumptibus parceret.

Cæſarea conditur. *Cap. XIII.*

ERGO quum animaduertiſſet in maritimis locum condendæ vrbi opportuniſsimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnifice deſcripſit, & ædificiis marmoreis totam exornauit accuratiſsime, tam regiis palatiis, quàm priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operoſiſsimum, portum à tempeſtatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, ſtationibus inſtructum & diuerſoriis, admirandum ſtructura, eo quòd propter loci naturam omnis materia tãtæ fabricæ aliunde magno ſumptu cõuehẽda fuerit. Sita eſt hæc vrbs in Phœnice, quà in Ægyptũ præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales vrbeculas, nõ ſatis portuoſas quòd Africo ſint oppoſitæ. hic enim procelloſis flatibus arenas in littus prouoluẽs, nullam ſtationẽ quietam eſſe patitur, ita vt plerunq; naues mercibus onuſtæ, in ſalo ancoras iacere neceſſe habeãt. Hanc locorũ incõmoditatẽ correcturus, circulũ portus circumduxit, quantũ putaret magnæ claſsi recipiendę ſufficere: & in viginti vlnarum profundum prægrandia ſaxa demiſit, quorum pleraq; pedũ quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt,

-quædam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frangendis fluctibus, inde procymation Græce dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarum maximæ & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno, immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuersoria. Excensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus paret versus septentrionem ventorum serenissimum. crepido verò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens, ad firmius resistendum fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portum ædes continuata serie marmore politissimo extructæ sunt, extante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris à longe conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomen Cæsareæ, vrbi tam materia quàm artificio structuræ cōspicuæ, eloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitiis in mare exeunt, vna transuersa dirimente, vt imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferatur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbem subluere. Extruxit etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, vnde late prospectus patet in maria. Atque hæc omnia duodecim annorum spatio sunt absoluta, rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Aristobulum, vt salutarent Cæsarem: erátque eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitque Herodi potestatem, vt arbitratu suo è filiis quemcunque vellet hæredem regni designaret, aucto prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Lysaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolæ enim locorum eorum libenter rapto viuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorum etiam esset particeps. ab his male vexati propinquorum agrorum coloni, Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebant, postulantes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberent molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent, nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarū refugia. habebant autem paratam aquæ & cibariorum copiam, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quàm credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus constat petra aspera, & non facile meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum ferūtur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari non datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi non permittentes. Eam regionem postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatem peperit. Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore adeptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Interea in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum quòd esset amicissimus, Herodes apud Mitylenen cùm salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterum Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad regem vinctos remisit. Arabes etiam iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus enim desperatis rebus suis Auranitidem ditionis suæ partem illis elocauerat L. talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos mili- XII.

tes, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamen bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis motibus. Decimoseptimo demum eius regni anno Cęsar venit in Syriam: móxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat, non prius se destiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabant, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim si quis alius erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatisque ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus, paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illum tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde verò interruptum est hoc negotium. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis côiecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen se iacientes necauerunt: atque ita cùm seipsi prædamnare viderentur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syrię periit. Cæsar verò & huius portionem, sanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vlatham, Paneadem, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eò tum felicitatis prouectus est Herodes, vt cùm in toto quàm late patet Romano imperio duo essent omnium potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa item post Cæsarem nemini. qua mutua beneuolentia fretus Pherotæ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis centum talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neque subiiceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimum ei templum construxit è marmore candido, prope Panium quod vocant. id spelunca est in monte amœnissima, eique subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei mons valde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo extructo in honorem Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidem vt post sterilitatem se reficerent, re autem vera vt placaret eorum animos, offensos talibus regis operibus, quæ videbantur planè ad religionis & bonorum morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbelarum auferens, & iubens sua quemque agere negotia, ventis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisque etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nam multi clàm & propalàm abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibique dabant supplicium: & dispositi erant tam in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunque rei gratia, adeo enim hanc curam non negligebat, vt sæpe ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunque pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameaſq; sectatoribus plerisque: quod cùm non impetrasset, non tamen in eos vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorum non absimile, de quibus alibi narraui prolixius. nunc prætereundum non videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de

sam de his opinionem rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cùm aliàs vitæ honestæ & probatæ hominum testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habens donum fatidici spiritus. hic conspicatus Herodem etiam tum cum cæteris pueris ludum literarium frequentantem, regem Iudæorum salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm feriens, Imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verberum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius. eris enim tam diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatem elatus, cùm maxime vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante rege num decem annos duraturum sit, & viginti, inquit, & triginta: atque ita indeterminatum fatalem finē reliquit. Herodes verò vel hoc contentus Manahemum data dextera dimisit. & ex eo semper Essenos in pretio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quòd multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat. Cap. XIIII.

DECIMO octauo autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium aliud concepit animo, Dei templum denuo construere, ampliore ambitu & huic cōueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omnium celeberrimum etiam ad posteritatis sempiternam memoriam. Cæterum veritus ne populum difficultate deterritum minus ad hoc obsequentem haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta vel opera mea commemorē, quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi, quòd in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ hactenus opera Deo iuuante absolui, vobis potissimum seruiunt, per quæ factum est vt res Iudaicæ nunc magis quàm vnquam antea floreant. quare vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quod maxime vel ad religionis cultum, vel ad regionis ornatū attinet. Templo huic quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem l x. cubita. tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius: sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam, vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, grate ac pie persoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quòd supra spem polliceri videretur: & angebantur magna solicitudine, ne forte demolitus vetus ædificium, nouum non posset absoluere. quare periculosum videbatur consilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit rex, iussit eos bono animo esse. mansurum enim vetus templum integrum, nec demoliēdum tantisper dum omnis materia compararetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille enim plaustra XIIII.

parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hósque omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum extruebat, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto pòst sidentibus fundamentis decesserunt, eósque denuo addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine vigintiquinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim. habebátque basilicæ similitudinem, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maxime ex aduerso habitantibus aut aduenientibus. Ianua verò penè ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cinxit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ responderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebantur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus, à vertice sensim versus Orientale vrbis latus resupinus. huius verticem primus Solomon rex noster instinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui versus austrum subiecta est vallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se vinctis, complectens interius spacium, & in profundum descendens, vt miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, vt complanatis omnibus fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius deinde ipsum verticē ambit alius murus lapideus: cuius Orientale latus quàm longum est duplicem habet porticum, spectantem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerunt, repositorium stolæ pontificiæ, quæ non promebatur, nisi pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, vsque Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fuerúntque Iudæi eius custodes vsque Agrippæ regis obitum. post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuo stolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem: vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & præsidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolam accipiebant; ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab vna transitus erat in regiam per vallem in medio interiectam: duæ ferebant in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsque imam vallem dispositis, & inde aliis sursum per accliue tendentibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam

etiam ipsum habebat portam ab vtroque angulo æque distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab Orientali valle ad Occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculum erat, si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quum vallis in immensum dehisceret, ita vt calligarent despicientium oculi, desuper extructa erat præalta porticus: cuius tecto conscenso si quis vtramque altitudinem coniunctam contemplaretur, absque vertigine id non poterat; visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eius porticibus stabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se complecti brachiis: longitudo vigintiseptem pedum, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarum fuit centum sexagintaduo, capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita vt in vno quoque latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadij longitudine, claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranque. Earum lacunaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò conuexitas altius surgebat, excitato super epistylia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio commissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habebat primus ambitus. Interius verò non longo interstitio secundus, paucis gradibus scansilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septum tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æquidistantibus, ab Oriente verò vna magna, per quam intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spatium intimum, solis sacerdotibus accessibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutóque octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipsum eorundem sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum; quantum vix comprehendi posit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterum rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad Orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum vt occulte illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra regem vellet nouare populus.

Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáque fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSSEXTVS.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur. Caput I.

NTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans rex etiam priuatas iniurias tam in vrbe quàm in agris cõpescere, nouam legẽ tulit prioribus dissimilem, quam ipse sanciit, vt perfossores parietũ liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorum tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros, & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciẽdum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legũ sanctionibus: videlicet furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquã pœnam statuere. & tyrannicum quiddam magis quàm regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebatúrque hoc nomine rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutaturn Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissime tractato filios reducendos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui tum statura, tum multis ornamentis animi, & modis omnibus regium quiddã prę se ferrent ipsa specie. Mouetunt hæc ad inuidiam Salomen sororem regis, cætetósq; quorum calumniis Mariamne oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ, quũ viderent nõ defore vltores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoq; calumniis appetunt, dictitantes parũ iucũdam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutũ materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis, facile diuinabant exoriturum tantum odium, vt ne naturalibus quidem vinceretur affectibus.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges. Cap. II.

ED tum nondum frigescente paterna pietate, rex nihil mali suspicans in eo quo par erat honore illos habuit, & quòd iam essent adulti, vxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocum regis filiam Glaphyram. Post hæc audito quòd Marcus Agrippa
II. ex Italia redisset in Asiam, profectus illò inuitauit eum in regnum suum, vt venire dignaretur ad amicum & hospitem: quo impetrato, nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibens, apud Sebasten & Cæsariensem portum, & in extructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

Herodes

Herodes ad Agrippam nauigat. Cap. III.

Ex autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illum properauit, audito quòd eum exercitu Bosphorum peteret: factáq; præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi cum inuenturum. Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæsit: vbi & priuatim multos salutatum venientes regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc, quòd propter inopiã reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abũde ad absoluendã sufficeret, hortatus vt quàm primũ veterem ornatum vrbi redderẽt. Mutato deinde vento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitq; gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quòd euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, regem intermissis propriis negotiis præsto factũ Agrippæ opportunissimo tẽpore. Quamobrẽ indiuisus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittẽdus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotiis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit nõ reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam, ac maiorẽ Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum: & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatibus. Solitus est enim non solum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: verùm etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminẽ alium facilius voti compos factus est. Cúmq; etiã ipse magnanimus esset, ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momẽtum & in rege, incitante vel sponte currentem ab beneficentiam. Primum enim iratum Iliensibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

Ionici Iudei Gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa. Cap. IIII.

Ostqvam autem ventum est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatẽ questi sunt de indigenarum iniuriis, quòd nec legibus suis eos vincere sinerent, & festis diebus traherẽt ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere vetarent, adigerentq; se ad expeditiones & munia publica conuertendámq; in eos sumptus sacram pecuniam, contra cõcessa per Romanos priuilegia. Has querelas vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorum honoratioribus, & regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis verba fecit: Omnibus quidẽ qui aliquam iniuriã patiuntur, Agrippa præstantissime, confugiendi ad potestatum maiorum opem incumbit necessitas: nobis verò etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, quàm quod iam antè vestra beneficentia cõcessum est: quódq; hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos vestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est vestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quòd nos dignos eo iudicastis. sin paruum, turpe fuerit, ne parua quidem vos posse concedere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad vos quoque pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quòd si ipsos aliquis interroget, malintne vita carere, an patriis institutis, põpis, sacrificiis, festiuitatibus, quibus honores deorum suorum cõcelebrant: sat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patriis ritibus. Nam & bella pro religionibus vindicandis sæpenumero su-

ſcipiuntur,& huius (qua per vos fruimur) tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium,quod cuique licet ſuo more viuere,& pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint,hoc aliis inferre conantur:quaſi verò nō perinde ſit, vel tuam vel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſt'ne vlla gens aut ciuitas aut populus,qui non ſummā ſuæ felicitatis in veſtro principatu & Romana potentia collocet? eſt'ne qui veſtram gratiam velit eſſe irritam? Nemo ſanè,qui modo ſapiat. Nemo enim eſt, cuius id vel priuatim vel publice non referat. Atqui iſti dum veſtra nobis beneficia conantur auferre, ne ſibi quidem ipſis vllum ius ſaluum relinquunt, eorū quæ veſtra benignitas conceſsit, quæ tamen ſunt inæſtimabilia. Quale enim vel illud eſt, quòd quum multæ aliæ gentes regibus pareant,hi ſub tutela Romanorum principum in libertate feliciſsimam vitam exigunt? Noſtræ autem res,etiamſi nemo ſit moleſtus,nullam tamen merētur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis veſtris ſubditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poſcimus,niſi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per ſeipſum eſt inuidendum,& permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores ſuos ſemper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim eſt in noſtris ritibus quo quiſquam merito offendi debeat? imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iuſtitia? Neq; enim celamus præcepta vitæ quæ ſequimur, aut ſtudia quę exercemus:ſed ſeptimo quoque die ab omnibus aliis negotiis vacantes, perdiſcendis legibus operam damus, iudicantes hanc diſciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus noſtri cùm per ſe quoque in diſquiſitionem vocati, nihil habeant reprehenſibile,nunc vetuſtate etiam,contra quàm multi opinantur,conſecrati ſunt: vt non poſsit non eſſe religio,tot ſeculis ſancita deſerere. Hæ ſunt iniurię quas iſti nobis per vim inferunt,Deo dicatam pecuniam per ſacrilegium diripiētes, immunibus tributa imponentes, feſtis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla neceſsitate exigente, ſed tantum in religionis noſtræ contumeliam, quam ipſi ſciunt immerito ſe iniuſtis atque illicitis odiis proſequi. Veſtrum enim imperium omnibus ex æquo conſulens,& beneuolentiam mutuam ſubditorum alit,& obſiſtit odiis. Has iniurias,Agrippa præſtantiſsime,rogamus vt à nobis prohibeas,vtq; in poſterū quoque detur noſtris viuere moribus,quemadmodum antea,nec aduerſariis plus in nos liceat,quàm nobis in illos. Id enim non ſolum iuſtum eſt, ſed cōceſſum etiam veſtra clementia:& extant de hac re multa ſenatuſconſulta,in Capitolio æreis tabulis conſecrata,quæ hodiéq; leguntur,dubio procul propter expertam noſtram fidem atque beneuolētiam, & alioqui ſacroſancta etiamſi nullum noſtrum preceſsiſſet meritum: quandoquidem nō ſolis nobis, ſed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de priſtinis beneficiis detrahitis,vt ea potius indies præter omnem ſpem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percenſere præſentis temporis anguſtia non patitur. Sed ne vane iactare videamur noſtra officia, omiſſis pręteritis, ſatis teſtari poteſt vel rex noſter qui tibi aſsidet,quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ veſtrę non exhibuit? vbi fides eius deſiderata eſt? quid non in honorem veſtrum excogitauit? ad quam neceſſitatem non primus præſto affuit? Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo,qui bello quod Cæſar in Ægypto geſsit cum MM.militum auxiliariorum affuit:in quo ita ſe geſſit,vt tam terreſtribus quàm naualibus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quātis ab eo muneribus auctus ſit: cùm potius à principio adducere debuerim literas,quas ea de re Imperator ſcripſit ſenatui,quibus à populo Romano honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc ſolum argumentum ſufficere ad declarandum non immeritò nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam ſperare debuimus, videntes tantum tibi cum rege noſtro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum eſt nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúſve votis illum honoraueris: vtq; populum epulo exceperis, & mutuis hoſpitalitatis officiis delectatus ſis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis

& tanti

& tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius regis præsentia, nihil aliud quàm vt quæ ipsi concessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrē Agrippa intellectō quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videantur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Rom. cōmodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus vale dicto à Lesbo digressi sunt.

Herodes in Iudæam reuertitur. Cap. V.

REx igitur paucis pòst diebus secunda nauigatione vsus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionē tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Cōmemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quo magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partē se remittere. Illi vero simul oratione, simúlq; munificentia regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta regi comprecati.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios. Cap. VI.

INTERIM domesticum dissidium indies augebatur. Salome tan- III
quam hæreditario odio adolescētes prosequēte, atque ex præterito facinore quo matrē eorum oppresserat, audaciā assumente, & hoc agente ne quis superesset, qui posset vlcisci mortē immeritæ. Nec deerat occasio, quòd adolescētes non optime erga patrē affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominādi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabantur, his in Salomen ac Pherorā conuitia iactantib. illis vicissim odia & insidias cōtra adolescentes exercentib. & cùm esset odium mutuū, non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiā procaci lingua iram non dissimulant: illi cōtrà maleuole ac astute calumniis viā præstruunt, prouocantes adolescentū ferociam, quā mox erāt apud patrem eorū in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternā necem vel propria manu non deesse illis, hoc argumēto colligentes, quòd nec puderet eos talis matris, & iniuste interfectā contenderēt. Iamq; fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatē adolescentū miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatiēter ferentes matris mortē, & iuueniliter cōtentiosi, non illius modò vicem, sed suam quoq; sortē miserabantur, quòd necesse haberent cum infelicis parentis interfectoribus vitā degere, & se quodāmodo cōtaminare illorū cōtubernio. atq; huic dissidio magnū incremētū absentia regis addidit.

Qui postquā reuersus est, & concionē illā apud populū habuit, mox tum à Phero- IIII
ra tum à Salome est monitus, imminere magnū periculū ab adolescētibus palàm iactātibus non impune laturos qui matrē interfecissent, his affinxerūt, Archelaū Cappadocē eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarē, & patrē accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est, tāto magis quòd eadē & ab aliis renūciabantur: & per hęc anteactorū admonebatur, quòd propter domesticorū dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráq; ex præteritis colligens, & maiorem aliquā calamitatem secuturā timens, planè confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinio-

nem omnia male cedebant: vt meritò ambigendum sit, possit ne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraq;, & intra priuatam fortunā consistere. Dum talibus curis intra se fluctuat, visum est aliū filium qui etiamnum priuatus erat accersere, cōprimendisq; adolescentū ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quòd vellet sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illū cōferre, sed ratus se filios Mariamnes hoc pacto castigatiores redditurū, & minuendā eorum arrogantiā, si viderent nō esse necesse vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneū in domū induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longe aliter euenit. nam & illi factū hoc iniuriā summam interpretabātur: & Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorē libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatū iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehemēter cupiebat) infensior etiā indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tantum cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neq; suspecti essent regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim cōplures ad hunc noua spe inflatum colendū se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cúmque per multas easq; inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiā quàm ante occasionem illis præbebant. nam & lacrymæ sæpe eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémq; iā apertè vt parum æquum amicis incusabant. quæ omnia malitiose ab Antipatri cōiuratis obseruabātur, móxq; affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum dissidium. Rex enim ægre hæc ferens, & volens humiliare Mariamnes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem eius in regiam induxit. Cæsari etiam sæpe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius cōmendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiédum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrū & fratrē adductos ad Cæsarē accusat. Cap. VII.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatū inter regios liberos. Illustris enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum moleste ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariamnes filios. Hæc assidue cogitans non desistebat à proposito: & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionē malis artibus viam sibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cùm repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarē, ne propter indignationē videretur parum pius erga filios. quò postquam peruenit, nō inuentū ibi Cæsarē Aquileiam vsq; persecutus est: & cū venisset in colloquiū, rogassetq; vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos coràm filios accusauit insolentiæ tentatiq; veneficij, conquerens eò processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cùm sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorē, qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus nō accedat, cōtentos esse patris exitio, idq; etiā cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac scelestum odium inueteratū esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cæsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quē ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum,

nec liberam poteſtatem permittant relinquendi eius cuicunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium ſpectantibus maior fiat de pietatis officiis contẽtio: maxime cùm ſaluo naturæ iure ne fas quidem ſit illis cogitare tale aliqnid. neminẽ enim poſſe affectare parentis regnum, niſi qui eiuſdem optet interitũ, quandoquidẽ viuo nõ detur ſuccedere. Se quidẽ nihil paſſum illis deeſſe eorũ quæ regiis liberis ab amantiſsimo patre præſtari conueniat, non ornamenta, non miniſterium, nõ delicias, cõiugia quoq; procuraſſe illuſtriſſima, alteri ſuæ ſororis. alteri Alexãdro Archelai regis filia collocata. Et quod maximũ ſit, ne poſt talia quidem auſa patria ſe poteſtate in eos vſum, ſed ad cõmunem benefactorem Cæſarem adduxiſſe, & decedentem ex iure vel patris violati, vel regis per inſidias appetiti, ex æquo ſe cum eis apud talem arbitrũ diſceptare, rogare tamen ne impune ſit illis tantũ facinus, néve ipſe cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat poſt tam nefarios conatus ſolem inſpicere, & impunitatem auferre poſt proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina poſtquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæſare, adoleſcentes qui ne loquente quidẽ illo continere lacrymas poterant, tum verò perorata cauſa toti in fletus effuſi ſunt, nullius quidem tantæ impietatis ſibi conſcij, grauem tamen accuſatorem patrem ſuſtinentes: quòd neque decorum eſſet contra eum libere dicere, neq; tutum cauſam ſuam deſerere. Quamobrem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus miſerationem ſibi quærentes, & hoc ipſo ſoliciti, ne viderentur perturbante conſcientia, defenſionẽ ſui expedire nõ poſſe, cùm potius iuuenili imperitia & conſternatione impedirentur: quod tamen Cæſaris prudentiam non latuit. adeóq; omnium quotquot aderant mouebant miſericordiam, vt ne pater quidem accuſator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defenſio, & cum parente reconciliatio. Cap. VIII.

TVM iuuenes vbi obſeruauerunt & illum iam flecti & Cæſarem, cæteróſq; partim cõdolentes ſibi, partim etiã non temperantes à lacrymis, alter illorũ Alexander verſa ad ipſum patrem oratione, ſic aggreſſus eſt obiecta diluere: Pater, quã beneuolo ſis erga nos animo, ſatis declarat hoc ipſum iudiciũ. Si enim aliquid triſte de nobis ſtatuiſſes, nunquã ad omnium ſeruatorẽ nos adduxiſſes. poteras enim vel pro regia, vel pro patria poteſtate inſontes animaduertere. cæterũ adducere nos Romã, & hunc teſtem ac arbitrũ facere, ſeruare volentis argumentũ eſt. nemo enim ad ſana ac tẽpla adducit quẽ velit perdere. quòd ſanè cauſam noſtram aggrauat, qui quidẽ ipſi nos indignos vita cenſemus, ſi ſuſtinenda ſit læſæ erga talem parentẽ pietatis opinio. quanto enim ſatius mori innoxios, quàm tanti ſceleris ſuſpectos viuere? Quare ſi veritati ſatis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaſo diſcrimine. Quod ſi vincit calumnia, ſuperuacaneũ fuerit nos ſolem hunc cernere. quid enim hoc nõ amota ſuſpicione profuerit? Videtur quidẽ in noſtrã ætatem affectari regni crimen cõpetere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obſecro, an non idem crimen in quemuis noſtri ſimilem torqueri poſsit. Nihil enim prohibet quicunq; rex habeat liberos, defunctæ matri ſuperſtites, eos in ſuſpicionem vocare, quaſi patri ſtruant inſidias. Sed ſuſpicio nõ ſufficit in impietatis crimine. age proferat qui poteſt argumẽtũ tentati facinoris, quod aliquã fidẽ calumniæ valeat aſtruere. Poteſtne quiſquã indicare venenũ paratũ, aut cõiurationẽ cũ æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut ſcriptas cõtra te literas? cùm tamen horum ſingula interdũ de nihilo fingat calũnia. Grauis enim res eſt diſsidens inter ſe regia: & ſpes principatus, quẽ tu ais pietatis præmiũ, ſæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cõuinci poſſumus. calumnias autẽ refellere apud obturatas aures quî poſſumus? Sed liberius quaſdã voces iecimus. At non in te patet, quod nefas eſſet, ſed in eos qui quicquid audiunt, effutiunt. Matrẽ aliquis noſtrum defleuit. at non quia mortua ſit, ſed quia etiam poſt mortem, à quibus minime debuit, male audiat. Principatum affectamus quem pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, ſicut re vera contigerunt, an non conatus noſter eſt ſuperua

peruacuus? Sin minus, certè ſperare licet. An te interfecto ab his expectari poſſet ſucceſſio, quos poſt tam atrox facinus nec terræ laturæ ſint, nec maria? Quid ſubditorum pietas, & totius gentis religio, tuliſſet ſcilicet parricidas ſcelere parto regno potiri, & ſanctiſſimum à te inſtauratũ templũ ingredi? Quid, ſi cæteros cõtemneremus, poſſet ne quicunq; interfector tuus pœnã euadere incolumi Cæſare? Nõ tam impios genuiſti neq; tam ſtultos, ſed infortuniores forte quàm tuis etiam rebus eſt conducibile. Quòd ſi neque quod accuſes habes, neque quicquã deprehendiſti, quid tibi poteſt tantæ impietatis fidẽ facere? Quia mater periit. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, ſed quid opus eſt excuſare quæ nunquã facta ſunt? Quare ab omnium domino Cæſare, & nũc noſtro arbitro, hoc tantum petimus, vt ſi re vera de nobis ſuſpiciones potes ponere mi pater, viuamus quantũuis infelices. quid enim miſerius quã temere inſimulari criminis grauiſsimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate ſalua, noſtramet ſententia damnemur. nec enim vſq; adeò chara nobis eſt vita, vt eam cum autoris moleſtia retinere velimus. His verbis & Cæſar ne antè quidẽ ad credendum calumniæ facilis, magis etiam flexus eſt, quòd intentis in Herodẽ oculis ipſum quoq; permoueri animaduetteret: & quotquot præſentes aderant ſolicitudo cepit de iuuenibus non ſine regis inuidia apud omnes aulicos. nam abſurditas calumniæ, iuuenúmq; in ipſo flore ætatis periclitantiũ miſeratio, ad ferendã opem cõcitabat animos omniũ: ſed multo magis poſtquã tam cordate Alexãder accuſationi patris reſpondit: manẽtibus reis in eodem habitu, & præ mœſtitia humẽtes oculos in terrã demittẽtibus. Tandẽ alluxit ſpei nõnihil, vt videretur rex ipſe excuſationis egere, qui ſine vllis certis argumentis tam temerè criminationẽ aggreſſus ſit. Poſtremo Cæſar aliquãtiſper deliberabũdus, hoc ipſo iuuenes alioqui inſontes peccaſſe pronunciauit, quòd non tales ſe parenti præſtitiſſent, vt nulla poſſet in eos hærere ſuſpicio. Herodẽ autẽ rogauit vt ſuſpicari deſineret, ac reconciliaretur filiis. Periniquum enim eſſe habere cum fidẽ talibus calumniis: & poſſe illos in poſterũ mederi offenſis prioribus & redintegrare mutuum amorem priſtinum, ſi ad abolendas ſuſpiciones veteres vtrinq; diligentius coleretur pietas. Poſt hanc admonitionẽ iuuenibus innuit. Quibus iam preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum poſt alium complectitur, compatientibus omnibus qui aderant tam ingenuis quàm famulis. Tum igitur poſt actas Cæſari gratias vnà diſceſſerunt, & cum eis Antipater ſimulans ſe gratulari reuerſis in gratiam. Sequentibus deinde diebus Herodes c c c. talentis Cæſarẽ donauit, munera ædentem Romæ, & congiarium diuidentem populo. Cęſar viciſsim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquum dimidium procurationi eius cõmiſit: aliiſq; hoſpitalibus officiis honorato, liberam poteſtatem permiſit eligendi ſucceſſorem quemcunque è filiis, aut ſi mallet diſtribuendi regni in ſingulos. quod cùm ille iam pararet facere, negauit ſe commiſſurum quin ille quàm diu viueret tam regnum haberet in poteſtate quàm filios. His ita peractis rex rurſum Iudæam repetit. Quo abſente Trachonitæ, non parua ditionis pars ab eo defecerant, ſed opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rurſum coacti ſunt imperata facere. Cæterum Herodes & filij nauigantes cùm appuliſſent Eleuſam oppidum Ciliciæ, quod Sebaſte mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum regem Cappadocum. Is excepto rege perhumaniter, multum gauiſus eſt ob reconciliatos filios, & quòd Alexãder eius gener egregie refelliſſet obiecta crimina: datiſq; viciſsim regiis muneribus digreſsi ſunt. Poſt hæc Herodes in Iudæam reuerſus aduocata in templum concione quid ea in peregrinatione egiſſet expoſuit: denarratáque humanitate Cæſaris, & aliis rebus quas illos quoque ſcire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicóſque & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus eſt, pronuncians filios poſt ſe regnaturos. primum Antipatrum, deinde ex Mariamne natos Alexandrum & Ariſtobulum. Interim debere omnes ſe vnum reſpicere, & pro rege habere atque domino, non obſtante ſenectute, quæ ad regendum propter longam experientiam magis eſt idonea, præſertim non deficientibus aliis facultatibus quibus & ſubditi in officio continentur, & liberi. milites quoque cum ſuis ducibus ſi ſe vnum reſpiciant,

felicem

felicem vitam acturos absque vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam recte visus dixisse, quibusdam secius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquam mutationem videbantur.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat. Cap. IX.

ER idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquam ædificari cœpta est, regni verò anno VIII. supra vigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti enim sunt ad certamen artifices musici, & athletę gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in pretio est tam Romæ quàm apud gentes cæteras. Consecratum est autem hoc quoq; certamen Cæsari, instaurandum per singula quinquennia. Hunc omnem apparatum rex suo sumptu magna ambitione vndecunque curauit conuehi, multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Iulia, & mittente permulta preciosa ex Italia, vt omnibus computatis sumptus ad D. talenta accederet. Congregata igitur ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebãtur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersoriis & mensis & continuis hilaritatibus dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu verò conuiuiis & ostentatione magnificentiæ, cũ insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt posteriora quæque maiorem admirationem sui facerent: fertúrque ipsum sæpe Cæsarem & Agrippã dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post hanc celebritatem & festos dies aliud oppidum extruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidum, & luco circundante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suam nomine referẽs supra Hierichuntem condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, communito egregie, & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum Phasaelum vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum. deinde eiusdem nominis oppidum circa vallem Hierichuntinam condidit, quà itur ad septentrionalia: quo factum est, vt circumquaque situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, Phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tam Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut extructis publicis operibus, aut sicubi incœpta pendebãt propter inopiam, pecuniis in absolutionem eorum erogatis. Inter hæc præcipua sunt quòd Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus maiorem partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem maximam habitantibus secante mediam eius longitudinem platea, hanc ipsam vtroq; latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamẽtum vrbis quàm ad incolarum commoda. Ludos etiam Olympios non satis respondentes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis reditibus quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quæ ad decorandum tam frequẽtem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hîc alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficẽtiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunque ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cùm in alios erogaret plurimũ pecuniæ, necesse erat eam

aliquando male quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile, neque enim poterat nisi vellet reditus minuere. itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorum non per omnia seruitutem toleraret, aut videretur velle dominationem eius excutere, in tales impotenter sæuiebat nō aliter quàm in hostes, nullo cognatorum aut amicorum discrimine, quòd solus vellet honorari ab omnibus. Quàm autem honoris cupidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honoribus quos ille Cæsari & Agrippæ cæterisq; eius amicis exhibuit. volebat enim exemplo esse suis, vt quemadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus, & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potētiores colere, quos necesse est maiorem rationē iusti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus satis incommodum erat, quòd non possent statuis & templis demereri regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem gloriosi hominis. Atque hæc mihi causa videtur cur Herodes erga familiares & consiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio. *Cap. X.*

VI. SIATICI autem & Cyrenenses Iudæi multū affligebantur ab earum regionū ciuitatibus, qui cū à priscis regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi exportarent pecunias, & essent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cęsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis seruetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quo testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet: Quoniam Iudæorum gens semper fida & grata fuit pop. Rom. non nunc tantum, sed superiori etiam tēpore præcipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano pontifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius asyli manere: licereque eis votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorū post horam IX. in parasceue. Quòd si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hūc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Rom. popu.. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Martium Cēsorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini cōsecrauit apud Argyram. quòd si quis contra decretum ausus fuerit, nō mediocri pœna mulctabitur. Inscriptum est columnę in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunq; gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum. Agrippa Ephesiorum magistratibus senatui & pop. S. Pecuniæ sacræ quę Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam penes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacram Iudæorum pecuniam furatus ad asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstanda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorum magistratibus & senatui S. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Libyæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magistratibus non esse vetādos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma: conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum, quę tamen non debentur. Hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo. & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardinorum magistratibus Sal. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæsaris. Nec aliter Iul. Antonius procos. rescripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius apud

Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiásque suo quemque arbitratu pietatis ergô conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi:rogauerúntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt, ostendere eis iam inde maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates publicas vti patriis moribus, imò illorum consensu, religione concessa Deum coleremus. quæ quidem eo crebrius inculco, vt flectam gẽtes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vtitur perpetuo, sed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iustitia verò omnibus hominibus ex æquo cõpetit, res vtilissima tã Græcis quàm barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nósq; omnibus modò eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quamobrẽ rogatos omnes volumus, vt non tam nos ob diuersum vitæ genus horreant, quàm complectantur ob virtutis studia. Hæc enim communis est omnibus & sine hac non potest humana vita consistere. nunc ad historiæ contextum redeo.

Herodes opus habens pecunia sepulcrum Dauidis subyt. *Cap. XI.*

HErodes multum pecuniarum domi forísq; profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eum regnauit, recluso Dauidis sepulcro tria millia talentorum argenti extulisset, superesséq; multo plura, quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animũ habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertũ sepulcrũ ingreditur, cùm prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tantũ amicorum fidissimis. depositas tamen pecunias nõ inuenit sicut Hyrcanus, sed mũdi preciosi & aureorũ ornamentorũ vim magnã inde sustulit. his inuitatus ad diligentius scrutandũ, interius processit vsq; ad cõditoria corporum Solomonis ac Dauidis. vbi duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progressos temere. quo casu territus exiuit, & tactus religione ad expiandum se in aditu sepulcri monumentum è candido marmore condidit sumptuosissimis impẽdiis. eius operis & Nicolaus illius tẽporis scriptor meminit, sed non item de descensu regis, præter decorũ id factum existimans: idq; more suo fecit. Viui enim regis hæc auribus dedit, captans gratiã, & ea tantũ attingens quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie afficta fucauit, aut quantum potuit occultare studuit: quandoquidẽ etiam crudelitati in Mariãnen ac filios speciosam causam astruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarũ patri paratarum insimulans: & hoc toto opere facit perpetuo, quæ recte ac iuste rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionẽ, quàm ad gratificandum suo regi scribenti. Nos verò qui & generis propinquitate Asamonæos reges cõtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducẽtes mendacium, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ regis illius, qui etiam nũc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habẽtes cum ipsorum quoq; venia. Cæterum Herodis domus post violatũ sepulcrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricibus in eã partẽ incumbentibus, quæ iam antè male habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt merito videri possit impietatis præmiũ. Dissidium enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua concertantia calumniis. Sed inter omnes eminebat Antipatri contra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluens illos falsis criminationib. ipse patrocinium eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolentia facilius iuuenes clam posset opprimere: atq; talibus versutiis circũueniebat patrẽ, vt putaret hunc solum incolumitatis suæ curam gerere. quapropter etiam Ptolemæũ procuratorem suum rex Antipatro cõmendauit, & cum matre eius omnia cõmunicauit consilia, adeò vt nihil non horũ arbitratu gereret, & infensum eũ redderent his, quos exosos regi esse ipsorũ intererat. Mariãnes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatẽ indignantes suo loco se dimoueri ac deterioribus cedere, & tantũ non in ordinem redigi. Quin

& vxores ipsorum eisdem laborabant passionibus:quarum altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomen, tũ propter mariti amorem,tum quòd insolentius se erga filiã eius gereret.ea nupta erat Aristobulo,quàm illi sibi honore æquari ferebat muliebriter.atq; hac altera cõtentione accedente, ne Pheroras quidẽ regis frater alienus erat à discordia.habebat enim priuatã causam suspicionis & odij. Inciderat in amorẽ ancillæ propriæ tam insanũ, vt oblatã sibi à rege in coniugium filiã fastidiret,contentus ancillæ cõplexib. Id ægerrime tulit Herodes, videns germanũ affectũ à se tot beneficiis,& penè regni socium,non respondere pietate mutua, & infortunatum se fratrem existimans: & cùm non valeret Pheroram ad æquiorem mentem reducere, puellam collocauit cum Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius conditionem ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tum Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultum sit priuare se regis amicitia, & in eius vicem odium ac tranquillitatis iacturam incurrere. Ille intelligens hoc sibi vtile, quòd iam antè calumniis appetitus veniam à rege consecutus fuerat, mulierem iam filij matrem ex se factam ablegat: & regi pollicetur ducturum se filiam eius alteram: condixitque diem xxx. ad celebrandas nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac cum ablegata fore commercij. elapso autem præfinito tempore intantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpe iaciebat voces quasdã, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámq; nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarũ turbarum accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carissimas. Nã & Salome infensa Mariamnes filiis ne filiã quidem nuptã Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, polliciens ad effutiẽda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiũcularum incideret, exacerbans multis suspicionibus. quo factũ est vt secreta eorũ expiscaretur omnia, & puellæ quoq; iuuenẽ exosum redderet. illa verò in matris gratiã sæpe narrabat, quòd illi quoties soli essent, crebram mentionem Mariamnes facerent, & odiose de patre loquerentur, minarentúrq; si principatus ipsis contingeret, reliquarũ regis vxorũ filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim conducibilem illis fore literaturã, cui tum darẽt operam. vxores etiã regias si quando viderent matris ornamẽta vsurpare, pro præsentib. deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solẽ quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome regi renũciabat: quæ ille tametsi permoleste ferret, emendare tamẽ malebat quàm punire. maxime autẽ exasperabatur suspicionibus & indies seipso peior, omnib. omniũ rumoribus credebat. attamẽ tunc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorũ responsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pheroras enim Alexandrũ conuenit maritũ vt diximus Glaphyræ Archelai filiæ: aitq; se audisse ex Salome, Herodẽ ardenter amare Glaphyram: nec posse hunc affectũ excutere. hoc audito iuuenis zelotypus vehementer excanduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij, quod quidem ferè quotidianũ erat, in peiorem partẽ interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eam indignationẽ concoquere, sed adito patre cũ lacrymis ei sermonẽ Pheroræ aperit. quamobrẽ ille magis adhuc turbatus est, non ferens insimulari se falso tam turpis criminis, multa querens de suorum malitia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiã. Móxq; accersitũ Pheroram adortus iurgio: Pessime, inquit, omniũ mortaliũ, eóne ingratitudinis prolapsus es, vt taliã de nobis vel dicas vel cogites? nónne deprehendo tuũ propositum, quòd non conuitio tenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meũ strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste filius, pateretur patrem suspectum impune ferre talem iniuriã? Vtrum tibi videris sermonẽ in animum, an in dextram gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cũ & ipsum fratrem oderis, in me tantum calumniãdo simulans beneuolentiã, & ea dicens quæ salua pietate ne cogitari quidem poterãt. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem benemeritum animum.

animũ.Et tu quidẽ quoad vixeris tua conſcientia fruere:ego verò dabo operam vt ſim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni ſint beneficiis eos proſequens. Sic ſtomachante rege Pheroras cũ in manifeſto crimine deprehenſus teneretur, Salomes ait hoc eſſe cõmentum,& ab ea prima hos ſermones profectos eſſe. Quo audito illa(nã forte aderat) cõpoſito ad verborum fidẽ vultu exclamat, non eſſe hæc ſua,& omnes hoc vnũ agere vt ea inuiſam regi faciant,& de medio tollant Herodis amantiſſimã,& præcauentẽ ipſius pericula. nunc verò etiã maioribus ſe appeti inſidiis. ſolã enim autorẽ fuiſſe fratri, vt abiecta qua ſe oblectabat muliercula filiam regis duceret,& hanc eſſe cauſam odij.hæc illa loquẽte,ſimúlq; capillos ſibi vellente,& pectus plangente, ſpecies quidẽ negantis erat veriſimilis, ſed mala mens diſſimulabatur geſtu fictitio.Pheroras autẽ medius tenebatur,ne prætextũ quidem vllum ſui facti inueniens, cùm nõ inficiaretur ſe dixiſſe, & audiſſe eadẽ perſuadere non poſſet.ea perturbatio nõ ſine altercatione durauit aliquãdiu. tandẽ rex pertæſus & fratrem & ſororem ablegauit:collaudatáq; filij temperãtia,& quòd hos ſermones ad ſe detuliſſet, admodum ſero ad curã corporis ſe contulit.Poſt hanc contentionẽ male audiebat Salome,quòd videretur autor huius calumniæ: & vxores regiæ male ei volebant,quòd ſcirent moroſam & variabilem,& pro tempore nunc inimicã nunc beneuolam. Semper igitur aliquid cõtra eam Herodi occinebant , arrepta occaſione ex caſu quodã fortuito.Erat Arabum rex Abodas, homo ſegnis & otio deditus:negotia verò eius adminiſtrabat Syllæus vir callidus, ætate florens & corporis ſpecie. hic cũ propter quædã negotia ad Herodẽ veniſſet , contẽplatus vnà cœnantem Salomẽ animum ad eam adhibuit:compertóq; eſſe viduã,venit cum ea in colloquium. illa quæ deterius quàm antè tractabatur à fratre,& nõnihil tacta forma iuuenis, non abhorrebat à nuptiis:& cũ per eos dies frequẽtarentur cõuiuia,exiſtebant multa nõ mediocria ſigna, quòd cõſenſus & mutuus amor inter eos intercederet.Hæc vxores regi non ſine deriſione referebãt. Herodes autẽ hoc nõ contentus ſciſcitabatur ex Pherora , & iubebat eũ inter cœnam obſeruare, quomodo erga ſe inuicẽ affecti ſint.ille renũciauit quòd nutibus & mutuis aſpectibus ſatis indicarẽt quò tenderẽt. Poſt hæc Arabs iam ſuſpectus abiit.elapſis deinde duobus aut tribus mẽſibus hanc ipſam ob cauſam reuerſus , & collocutus de hac re cũ Herode,poſtulauit vt Salomen ſibi collocaret.fore enim ei hanc affinitatem vtilem propter Arabum commercia , quorum principatum & deberi ſibi , & iam magna ex parte contigiſſe. De quo cùm ille ad ſororem retuliſſet,percontando an ei nubere ſit animus,mulier facile aſſenſum præbuit.poſtulantibus deinde vt Syllæus accenſeretur in Iudæorum religionẽ, & tum demum vxorem duceret,alioqui non eſſe licitum: ille facere hoc non ſuſtinuit,lapidandum ſe dicens à popularibus ſi faceret:atque ita re infecta diſceſſit.ex eo tempore Pheroras Salomen inſimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores regiæ,dicentes eam cõſueuiſſe cum Arabe. Et puellã quam fratri deſponſatam ille domeſticæ mulierculæ illecebris victus recuſauit ducere , Herodes in ſororis gratiam collocaturus Salomes filio nato è Coſtabaro,mutauit ſententiam perſuaſus à Pherora , negante adoleſcentem amaturum talem ſocerum propter patris ſui cædem, & æquius cenſente vt ipſius filius eam ducat, ſucceſſurus in tetrarchiæ dominium.quod vbi is perſuaſit,impetrauit prioris offenſæ veniã. Mutatis igitur ſpõſalibus puella data eſt nuptum adoleſcẽtulo,addita c.talentorum dote. Nec interim ceſſabãt turbæ domeſticæ,imò augebantur etiã,à turpibus initiis progreſſæ vſq; ad calamitates triſtiſſimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi três,vnus à poculis, alter ab epulis , tertius cubicularius , quorum opera etiam in ſeriis regni negotiis vti eſt ſolitus.hos quidam ad regem detulit corruptos eſſe ab Alexandro filio accepta magna vi pecuniæ:& quæſtionibus examinati ecquid cum illo habuiſſent conſuetudinis, rem faſſi ſunt:præterea nullius tentati cõtra patrem facinoris ſe eſſe conſcios. admotis deinde acrioribus tormentis,victi neceſſitate,miniſtris magis magíſque in gratiam Antipatri ſæuientibus aiunt Alexandrũ innatum contra parẽtem odium alere : hortatúmq; eos vt Herodem deſererent iam inutilem,facientémque fucum ætati, & ſenium diſſimulantem tincto capillicio.quin potius ſibi adhiberent animũ potituro vel inuito patre regno debito, expectarẽntque breui dignitatem primariam. iam enim nõ tantum

generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationem omnia. staturos pro se multos duces militũ, multos amicos regios, paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiã. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quòd filij verba & cõtumeliosa viderentur, & minacia: vtroq; igitur exacerbatus verebatur ne quid grauius contra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem nõ ausus palàm inquirere, per dimissos clancularios rem gerebat, omnes suspectos iuxtà habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitatem suam collocans: quarum adeò nullus erat finis, vt quo quisque ei coniunctior esset, eo magis timeretur, vt tanto ad nocendũ potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominari à delatore sat erat, móxq; ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt, tutissimos rati qui alios præuenirent calumniis, certissimúmq; hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorum in se concitabant inuidiam, videbantúrque merito retaliandi, & sic accipiendi, vt ipsi tractassent alios. Iámque etiam priuatas simultates hoc modo exercebant: móxq; deprehensi eadem patiebantur, occasione cõtra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulo pòst ipsi cõprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitentiam, eo quòd multos non conuictos tolleret: quòd tamen non in hoc proderat ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorũ pari mulctasse supplicio. Tantum erat tunc in aula regia perturbationum ac formidinum. Multis etiã intimis amicis denunciauit ne vel in conspectum suum venirent, vel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimum regem tam legationibus, quàm consiliis iuuerant, filiósque eius instituerant, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contentus est tum ablegatis ademisse autoritatem, vt posita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum porrò omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tẽpore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorũ ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregie fungi officio, si daret operam, vt quicunq; reniti possent tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati cõtra se facinoris essent conscij. illi verò immoriebantur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atq; hoc acrius incũbebatur quæstionib. quòd præter opinionẽ nullum deprehẽdi posset ne excogitatum quidẽ maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle, quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebátq; vt secreta perquirerentur apprehensis pluribus. Tandẽ vnus è multis tormenta nõ ferens ait se non semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittãdi peritia, cæterísq; virtutibus eximiis, hæc à natura ornamẽta sibi magis cõcessa quàm beneficia. patrẽ enim præ inuidia his offendi omnib. quapropter quãdo simul inambulẽt cõtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatoriis iaculationibus illo præsente destinata nõ ferire, quòd norit genitoris ingeniũ non ferẽtis laudari filiũ. Hæc verba dũ expenduntur intermissis tormẽtis adiecit, cõspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnũ postulaturus Romã perfugeret. Inuentæ sunt etiã iuuenis literæ ad fratrẽ scriptæ, cõquerentis de patre, nõ recte factum quòd Antipatro addixisset agros ex quib. ad eum redirẽt c c. talenta annua. tum verò Herodes probabili, vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexandro cõprehenso iubet inijci vincula: & rursum incipit sæuire, quãuis ne ipse quidẽ auditis satis crederet. neq; enim excogitare poterat cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles cõtentiones videbãtur, nec verisimile post manifestũ parricidium voluisse eos Romã petere. quamobrẽ volens maius aliquod impietatis argu-

mentum

mentum inuenire, folicitéq; cauēs ne videretur filium temere damnasse ad vincula, & quæstioni subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale cōfessos interfecit. Cúmq; tota regia tumultu, terrore ac tormētis perstreperet, iuuenis quidam in tali necessitate cōstitutus, dixit Alexandrū Romā ad amicos literas misisse, rogantē vt curarent se accersiri à Cæsare, indicaturum de quibusdam contra illum cōspirationibus quando pater societati Romanorū prætulerit Mithridatis Parthorum regis amicitiam. addidit habere eum venenum quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, cōsolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temere quidquā faceret. venenū tamen summa cura quæsitū nusquam inuentum est. Cæterū Alexander oppressus malis adeo nō cessit, neq; inficiatus est, vt patrē exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatē eius ad credēdū calumniis: siue vt, si forte crederet, inuolueret eum cum tota regia magnis calamitatibus. Quatuor enim libellos à se cōscriptos ei misit, negans opus esse tormentis pluribus. Structas enim insidias, participesq; eorū esse Pheroram & amicorū fidissimos. Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse cōgressam, omnésq; eò tendere, vt illo sublato optatā assequerentur licentiā. eiusdē cōspirationis arguebātur & Ptolemæus & Sappinnius, præ cunctis regi fidissimi. nec aliter quā rabie quadā occupati in se inuicē efferabantur homines pridē amicissimi, nō defensione, non coargutione expectata tantisper dū veritas pateret, iudiciū præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabātur, alij nihil lętius expectātes moras ipsas quā repręsentationē malorū ægrius ferebāt: ingésq; mœror ac torpor fœdabat pristinā felicitatē regię. Ne Herodē quidē ipsum vitę in tali perturbatione nō tędere poterat, cui q. nemini se auderet credere pro tormēto erat futuri exitus expectatio: sæpéq; illi obuersabatur irruēs gladio stricto filius, noctes atq; dies nihil aliud volutanti, vt iam minimū abesset ab insania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat. Cap. XII.

DVM ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocū rex de filia, & iuuene genero solicitus, tum amici quoq; vicē miserās inuoluti tam perplexis & turbatis negotiis, officij sui putauit profectionem ad eum suscipere. IX Quem vbi sicut audierat affectū inuenit, importunā rem putauit, si obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendens & excusare se studēs, exacerbaretur amplius. Quapropter aliā rationē commentus est qua res affectas cōponeret, indignatione versa in iuuenē, asserens regem nihil præter æquitatē, sed omnia recte fecisse. Se quoq; diremptur ū illud cōiugiū, ac ne filiæ quidē parsurū, si sceleris cōscia nō fecisset indiciū. Tum Herodes vbi præter opinionē vidit hominem pro se læso tam grauiter exeandescere, asperitate remissa, & factū suum iusta æstimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus rediit. Iámq; vtroque flexo ad misericordiā, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina referret, ad irā cōmouebatur rex: postquā verò Archelaū quoq; accusationē aggredi vidit, lacrymis affectū prodens, rogabat illū ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratū cōiugiū dirimeret. Tum Cappadox nactus eū iam mitiorē, cœpit crimina trāsferre in amicos qui deprauarent hominem iuuenē, & rudē omnis malitiæ, præcipue fratrē regis vrgens suspicionibus. nā cū & Pheroras in Herodis indignationem incurrisset, intelligens recōciliatorem neminē Archelao magis idoneū, atratus illum adiit, alia quoq; desperātis de salute signa præferēs. qui nō despexit preces supplicis, negās tamen sibi facile, tā cito flectere offensum regis animū. Satius esse vt ipse à fratre veniā peteret, prius cōfessus se fuisse causam horum omnium. eam cōfessionem profore multū ad leniendā iracūdiā, ac tum demū se quoque opportunius deprecatorem accessurū. paruit ille cōsilio, quòd vtriq; cessit feliciter. nā & iuuenis præter opinionem exemptus est criminationibus & Pherorā Archelaus reposuit in fratris gratiā: ipse quoq; inita maxima gratia apud regem in tam difficili ipsius tempore, lætus in Cappadociā profectus est. nā & cū munerib. dimissus est preciosissimis, & facile primū inter amicos locū obtinuit. Cōuenit etiā inter eos vt Herodes Romā peteret, quādoquidē de hoc negotio Cęsari scripserat: fecerūtq; simul iter vsq; Antiochiā, ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

Trachonitarum defectio. Cap. XIII.

ED interim dum ille Romā profectus à regno abest, bellum Arabicū ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionem Zenodoro ademptā Cæsar Herodi attribuerat, vetiti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neq; terra respondebat laboribus. tamen à principio cohercente rege abstinebant iniuriā ab accolis, non sine laude Herodis diligentię. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrū accusaturus & cōmendaturus Antipatrū Cæsari, Trachonitæ sparso rumore de eius interitu, defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc tamen absente rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterū XL. ex his latronū principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratū Salomes coniugiū. à quo cùm munitum quendam locū accepissent habitandū, excursionibus non Iudæam tantū infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántq; prædas in sua receptacula, Syllæo præbēte impunitatem & securitatē maleficiis. Herodes autē reuersus à Romana peregrinatione, cōperit multa damna illata suis à latronibus. cúmq; nō posset eos in potestatē suam redigere, quòd essent sub tutela Arabū, nec tamen iniuriam acceptam cōcoqueret, perlustrato Trachone interfecit illorū domesticos. quo facto illi irritatiores, maximè quòd legē haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabāt incursionibus. Tum rex ad præsides à Cæsare missos Saturninū & Volumniū rem detulit, latrones deposcens ad supplicū. illi hoc audito maiore manu se cōmunire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorū inciderent, vt bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuum creditum repetebat, exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæū commodauerat. Syllæus verò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua disceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præsides. Tandē illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spatium & debitum redderetur, & vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunq; de causa profugus: verum Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

Expeditio Herodis in Arabiam. Cap. XIIII.

ÆTERVM postquam aduenit præstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes verò exequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei cōtumaces armis persequi: collectóq; exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cúmq; peruenisset ad castellum in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit: ipsámque munitionem nomine Ræptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cùm in auxilium eorū procurrisset dux Arabū Nacebus, cōmissum est præliū, in quo pauci ex Herodianis, Arabū verò XXV. cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugā cōpulsi sunt. Hoc modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in contumaces tantum Arabas concesso ab eis iure vsus sit, nihilq; egerit præterea: idq; ipsorum inquisitione postea verum compertum est.

Sylleus Herodem accusat apud Cæsarem. Cap. XV.

X ED aliter Romam properatis nunciis Syllæo relatum est, suo more exaggerantibus omnia. is iam ante insinuatus in noticiam Cæsaris, forte tum circa palatium obuersans, his auditis confestim mutata veste atratus eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totúmq; regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. ad hæc lacrymās querebatur cecidisse duo milia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptásque magnas

magnas opes apud Ræptam repositas.atque hęc facta per contemptum Obodæ,qui nec copias paratas habuerit,nec ducē se absente idoneum. Hæc dicente Syllæo,addentéq; quòd nec ipse hanc profectionem suſceptturus erat ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium,neq; se domi præsente Herodes nisi suo malo eam pacem violaturus, Cæsar querela cōmotus percontatus est ex Herodis amicis qui tum aderant,& ex suorum quibusdā recens reuersis à Syria,hoc tantū an Herodes vllum exercitum extra regni sui fines eduxerit.Id cū illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiā iratus Herodi scripsit minaciter, se actenus illo vsum tanquā amico,posthac habiturū eum pro subdito.Syllæus quoq; ea de re scripsit ad Arabas.His literis illi elati neque latrones qui effugerant voluerūt dedere, neque acceptā mutuo pecuniā persoluere, neque pro pascuis quæ cōduxerant,quicquā numerare,freti eo quòd rex offendisset Cæsarem. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorū custodiā,& iuncti Arabicis latronibus qui illorū regionem diripiebant,non tam suis lucris quàm vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant.Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habēs vel fiduciæ,vel audacię. legatos enim eius àd agēdā regis sui causam missos primū ne admisit quidē:iterū veniētes dimisit infecto negocio. Quamobrē vehemēter anxio metū augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodæ in Arabum regnum successit Æneas,dictus Aretas mutato nomine.hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare,multam pecuniam partitus in aulicos,multa etiam Cęsari daturū se pollicitus:quē iratū sciebat Aretæ quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere.Tādem & ille literas cū muneribus misit ad Cæsarem,& in his multorum talentorū coronā auream.in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam , quo etiā viuo inuasisset rerum administrationē, vxores Arabum adulterans , & cōflato ære alieno viā sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar autem ne hos quidem legatos audire dignatus , aspernatúsque eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabū indies se habebant deterius,turbatis omnibus, & cōponēte nemine. nam regum alter nondū principatum suum constabilierat, & proinde suos coërcere nō poterat. Herodes autē veritus ne si se defenderet , eo magis irritaret Cæsarem , cogebatur perferre omnes iniurias.Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuo Romā legatos mittere,si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

Euryclis calumniæ contra Herodis filios. Cap. XVI.

PER idem tempus dissidiū cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est.quamuis enim iam antè nunquā prorsus vacarit suspicione,malo perniciosō regibus,tunc tamē id maxime ob talem causam inualuit. Eurycles quidā Lacedæmonius, vir domi nobilis, sed ingenio pessimo,adulator & deliciis perditus, sed vtrúque vitiū ægregie dissimulans,vsus Herodis hospitio,datis muneribus & maioribus acceptis,ad gratiam cum eo conuersatus effecit vt reciperetur inter amicos pręcipuos.is diuersabatur apud Antipatrū,Alexādro quoq; propter crebros cōgressus familiaris.aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere,& ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere. cumq; videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quæcunq; vel dicerētur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò se blādis colloquiis insinuauit vnicuiq;, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset cōmodum. his artibus ita sibi deuixit Alexādrū vt iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas concredere.aperiebat igitur ei dolorem suum,quòd pater esset à se alienatior,casumq; matris narrabat:& quòd Antipater præreptа fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hæc ille, dolorem suum in sinum amici,vt tum videbatur,deponens.at ille omnia referebat Antipatro, XI

negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinem & consultum ei velle, vt caueret ab Alexandri insidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentiæ pignus maximã ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimũ ab eo persuasus est vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus est verborũ ambagibus, vt implacabilẽ iram in filiũ conciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycli enim L. talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicans, operam etiam suam commemorauit quã vtilis ei fuerit ad conciliandã patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quã deprehẽderent hominis malitia discessit. Reuersus deinde in patriam, cùm ibi quoq; similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò Iudæorum rex non iam vt antè cõtentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula, & sciscitans, & permittens omnibus quicquid vellent cõtra eos dicere: & inter cætera Euaratũ Coum cõmunicasse cũ Alexandro consilia. videbaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortuniũ, calumniis nunquã cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad rẽ deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. erant Herodi duo satellites, Iucũdus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporũ. hi propter quandã offensam pulsi è regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliisq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandẽ aiunt se sollicitatos ab Alexandro, vt inter venandũ Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, præcipitatũ ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddã ei acciderat. Simúlq; indicauerũt aurũ defossum in equorũ stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quòd eis prębuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quòd eos intra castellũ reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniam regiã ibi reconditam. Sed illo pernegãte filius eius accedẽs vera esse dixit omnia: protulitq; referentes manũ Alexandri literas in hãc sententiã. Quàmprimũ Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur vt queadmodũ estis polliciti, nos in castellũ recipiatis. His literis visis Herodes post hac pro indubitato habuit, paratas sibi à filiis insidias. Alexander autem dicebat Diophantũ scribam imitatum suum charactẽrẽ, esseq; Antipatri malitia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & post in similibus deprehẽsus dedit supplicium. eos verò qui torti sunt rex apud Hiericuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cumq; vulgus concitum pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socerũ ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculũ imminet, delatæ quòd spe nuptiarum Syllæo de omnibus quæ hic fiunt per literas significes. quæ verba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum quemque quid contra patrẽ moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripsernnt, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse, sed conatos fugere, quòd non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti viuere. Eodem tempore cùm venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiã, acciuit ad se Alexandrũ è vinculis: & rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere. Ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parũ pietati cõueniens se machinatos esse, neque quicquã veritatis inesse confictis aduersariorũ criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examina

minaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur num ignorasset paratas Herodi insidias. quò vt ventum est, cõtinuo mulier vinctũ conspicata maritũ, caput sibi plangens,& præ miseratione attonita clare ingemuit. iuueni quoque manantibus lacrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: quì potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum cõmuniũ. ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse cõsciam. quod si id aliquid ad salutem eius cõferat, paratam se mẽtiri vel in suam perniciem,& nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impiũ quidem, sicut suspicãtur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es cõscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictũ à se Archelaũ maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussit vt inter nauigandũ appellerent ad Eleusam oppidũ Ciliciæ,& Archelao scripta de his redderent: & post expostulationẽ quòd filiis conatuũ fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent. & si inuenerint à Nicolao placatũ Cæsarem, redderent ei literas,& argumenta quæ ad conuincendos iuuenes scripta mittebantur. Igitur Archelaus pro se attulit, voluisse quidem excipere iuuenes, quòd id & ipsis & patri eorũ putaret vtile, ne quid ob suspiciones & dissidia durius in eos statueret: non tamen missurũ fuisse ad Cæsarem, nec cõfirmaturũ eos in maleuolentia: Romã autẽ delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæsarem, eiq; literas reddiderũt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ se habuit. Quãprimũ Romã venit & in palatiũ, præter ea mãdata quæ habebat, Syllæum accusandũ suscepit. animaduertit enim dissidere inter se Arabas, quorũ aliquot eius omnia facinora indicauerunt,& hoc autore necatos plerosq; cognatos Obodæ manifeste coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

Qua fortuita occasione Nicolaus vti non neglexit, studens Herodem reducere XII
in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionẽ regis ordiretur, difficilem se habiturũ iudicem. quod si accusaret Syllæum, non defore occasionẽ pro suo rege satisfaciẽdi. contestata igitur lite, & præstituta ad agendũ die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæum, interfectorẽ asseuerans domini ac regis sui multorúmque Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietẽ publicam, matronásq; arguens corrupisse tam Romæ quã in Arabia. addidit his grauissimũ crimen, circumuentum mendaciis eius Cæsarem, quem nihil veri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc occasionis locum postquam ventum est, Cæsar interlocutus iussit eum omissis cæteris hoc tantũ de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neque captiuis abductis regionem deprædatus sit. Ad hæc Nicolaus, de his se vel maxime ait docere posse, nihil horum aut certẽ minimam partẽ ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neque vllam mereri indignationem. His præter opinionẽ auditis cùm Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talẽtis mutuo sumptis, déq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde, non expeditionẽ hostilem hanc fuisse, sed executionem iuris & repetitionẽ debiti. idq; non propere actum quanquã permittente syngrapha, sed appellatis prius sæpe de hac re Saturnino & Volũnio Syrię præsidibus: postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæo per Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturum se & pecuniam,& Herodis perfugas. & cùm horum nihil Syllęus pręstitisset, aditos rursum pręsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demum illum profectum in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellũ quod aduersarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen quî potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum, post periurio violatos tum alios deos, tum in primis nomen Cæsaris? restat de captiuis iam dicere, Latrones Trachonitæ XL. primum, mox plures, fugientes Herodẽ metu supplicij, receptaculũ sibi fecerũt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omniũ hominũ iniuriam, agrosq; eis dedit,& prædarũ fuit particeps:

quos

quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptum terminũ, nec potest ostendere quẽquã præter bos captum in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiam de captiuis inuidiosa sycophanna, audi Cæsar mendacissimũ figmentũ quod ad prouocandã iram tuam cõmentus est. Affirmo enim quòd cùm Arabũ manus nos inuasisset, & vnus atq; alter è nostris cecidisset, tum demũ Herodes repugnare coactus Nacebũ, & cùm eo x x v. non amplius cecidit, quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingentos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæum versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngrapharũ conditiones, & rescripta præsidũ, literæq; vrbiũ cõtinentes querelas de latrociniis. Ad vltimũ eò res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodẽ in gratiã receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius scripsisset, boc quoq; Syllęo opprobrauerit, illius mẽdaciis impulsum se discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquã satisfecisset creditoribus, daret suppliciũ. Cæterum Aretæ indignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac potestatẽ vsurparet, priusquã à se acciperet: volebátq; Arabiam quoque Herodi tradere: sed hoc consiliũ mutauerunt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatum esse Cæsarẽ, mox ita vt mandatum erat obtulerunt ei literas, continentes argumẽta quibus filios impietatis cõuicerat: quibus lectis visum est nõ onerare insuper alio regno senem & infortunatum circa filios: admissisq; legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis quòd rex eorum temerarie principatum sumpsisset, nõ expectata sua sententia, XIII admisit munera, & regnũ ei autoritate sua cõfirmauit. Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se vicem eius qui tales haberet filios, deberéq; eum, si quid cõtra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduertere. se enim liberam ei potestatem permittere. quòd si tantũ fugam meditati sint, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castigatione cõtentum esse. quare suum consilium esse, vt indicto cõsistorio apud Berytum Romanorum domicilium, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocum Archelao, amicisq; cæteris & viris illustribus, de cõmuni sententia quid statuendum sit dispiciat. atque hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio. *Cap.* *XVII.*

VA accepta Herodes supra modũ gauisus est, tum quòd rediisset in gratiam, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberã: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidẽ pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorũ interitum: nunc rebus suis in melius mutans, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo cõuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quòd hominẽ oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquã Berytũ cõuenerunt cùm præsides, tum cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidẽ, quos adducere in conciliũ noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, nõ longe ab vrbe: vt posset eos si vocarẽtur sistere. ipse vero solus introgressus, corã cõcessum C L. virorũ, vsus est accusatione nõ tam propter infortuniũ & necessitatem miserabili, quã patri parũ decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans non satis se explicabat, multáq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiũgebat indecore pater cõtra filios, literasq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarũ aut impietis inerat, sed tantũ de ineunda fuga concilium, & cõuitia signa offensi animi. ad quę postquã ille peruenit vociferabatur quasi in cõfessis insidiis: remq; exaggerabat deierans mori se malle quã audire talia. Postremò dicẽs sibi & à natura & à Cæsare potestatẽ in eos datã, addidit etiã patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parẽtes manus imponant capiti, necesse habeant circumstãtes saxis eum ferire, atq; in hunc modum interficere. quod cũ sibi prõprũ sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorũ quoq; calculos. Venire se tamen ad eos nõ tã vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quã vt per occasionẽ indignationi iustæ parentis suum

addant

addant suffragium,& exemplum edant ad posteros,non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto rege,& iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis,qui erant in consilio videntes rem eò deuenisse,vt nulla sit spes reconciliationis & gratiæ,potestatem eius cōfirmauerunt. Et primus Saturninus vir consularis,multisque defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantiis: damnare se quidem Herodis filios,non tamen censere interficiendos,quòd & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. Post illum ipsius tres filij,qui legati patris erant,eandem sententiam tulerunt. Contrà Volumnius capite plectendos pronunciat,qui tam impij erga parentem fuerint:quem deinceps maior pars secuta est,vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxque inde Herodes Tyrum eos secum duxit:quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens,rex prius expositis quę apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri consilia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem. deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere. sin contrarium placeat,absoluendos, ne aliquid committat ut immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum rex diu multúmque tacitus secum cogitauit,& illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis solliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cúmque dolerent eorum vicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorem dissimulabant. Vnus omnium vetus regis miles nomine Tiro, filium habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse libere eloquebatur,& sæpe exclamare cogebatur in turba,perisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis malitiam: eóque tantam caliginem inductam negotiis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat, quòd non sine ratione fortiter se gereret tali tempore:libentérque hæc audiebant singuli,& cùm sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset à quouis commiserationis voces exprimere. Ille verò etiam ad regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui:quod vbi concessum est:Non possum,inquit,ô rex diutius ferre hanc anxietatem animi: quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere,sed tibi,si velis,vtiles. Vbi nunc est tua mens?vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negotiis? quænam hæc est tanta amicorum ac cognatorum penuria? neque enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantum scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non dispicies? occidésne duos iuuenes è regina vxore susceptos,& in omni virtute eximios,teipsum hac ætate commissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitum vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum?adhæc tum militaris turba,tum ipsi duces illis compatiuntur,& execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suæ calamitatis, quàm domesticorum perfidiæ: Sed illo immodeste ac militariter instante, & per simplicitatem nō habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis quàm admonitionem amicam existimans,sciscitatus quinam essent illi ægre ferentes duces aut milites,nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum ait se non semel à Tirone sollicitatum, vt inter curandum, guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: móxque tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui videns patrem sæuissime tractatum, obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse vllam spem salutis ex crudelitate regis coniiciens, ait se indicaturum veritatem,si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptáque in hoc fide,dicebat conuenisse inter eos vt Tiro sua manu regē interficeret:patere enim ei aditum soli ad solum, atque ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in

Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorem hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autem eiecta ex pectore omni siqua prius inerat dubitatione de filiorum supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exequi suum propositum: & productis in concionem trecentis ductoribus militum vnà cum Tirone ac filio, tonsoréque indice, omnes accusauit apud populum. in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander autem & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita sunt, vbi maternus eorum auus & plerique ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum nō videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud merito dubitari possit, in adolescentésne ea culpa conferenda, qua patrem longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint immedicabile: an in ipsius duritiam, & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessario consequantur: eámque vim fatum vocamus, quòd nihil sit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Cæterum ex duabus reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arrogantiam, & fastum regium, quòd nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarum conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studijs. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cùm securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias, extimescere debuerat. nunc tam cito eos occidere impotentis affectus gratia, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ: maxime cùm esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas verò cunctationes & deliberationes, postremo tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui antè videbantur carissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd meritò perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. qua de re dicturi sumus in sequentibus.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

De Antipatri Herodis filij malicia. Caput I.

NTIPATER autem sublatis fratribus agitatus diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satisfaciebat & in futurū auidæ. Liberatus enim æmulorum metu, qui possent in principatus societatem, venire, in aliam maiorē difficultatem parandi sibi regni incidit videlicet odium quo popularitet inuisus erat omnibus. huc accedebat quòd illū magis etiā haberet solicitum, alienati militum animi, à quibus pendebat regum securitas, si quādo gens ipsa videretur nouarū rerum cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis conciliauit. & tamen haud aliter quàm rex cū patre administrabat res Iudæorum, credēte se Herode eius fidei, & id factum quo suppliciū merebatur, interpretante argumētum beneuolentiæ, quasi saluti regis cōsulens illos prodidisset, nō morem gerēs odio quo tā illos quàm patrē prosequebatur: quandoquidē & illos propter patrem oderat totus infessus furiis: dabátq; operā vt nulli essent, qui insidias eius detegerent, aut ad quos posset Herodes aperta vi petitus refugere. sed tū longe magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nā eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quòd si diutius vitā protraheret, periculū videbat ne proditis aliquo modo suis technis patrem haberet infensissimum. Ideo nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficus volens obruere, præcipue quotquot Romæ erāt magnificētissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum, qui tum Syriæ præerat. Spes etiā erat fratrem ipsius corrumpi posse donorū magnitudine: paritérq; regis sororem, nuptā viro inter amicos regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciē hominum animos, & dissimulādi odij summus artifex. Nō tamen fallebat amitā, quæ iam ante perspectum habebat eius ingeniū, nec decipi poterat, & ideo machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quāuis filiā habebat nuptā eius auunculo, quā ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nā alteram mariti matris filius Callæas vxorē duxerat. sed nec affinitas hæc effecit quo minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa cōsanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autē adamato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni cōsensum præberet alienaturū se ab ea beneuolētiam. quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiā vtile danti cōsilium. Per idem tempus remissa est ad patrem Cappadocū regis Archelai filia, quondā vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, nequid eadē causa exoriretur controuersiæ.

Ipse autem filiorum liberos educabat magna diligentia. Alexāder enim è Glaphyra duos mares susceperat. Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præsentibus amicis cōmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est nequid simile contingeret eorum liberis: sed potius virtutibus cum ætate aucti, gratiā sibi nutricationis reponerent. despōsauit etiā futuras adultis vxores, maiori ex Alexādri filiis Pheroræ filiam: Aristobuli verò filio filiā Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alterā autem filiam, Herodi suo filio, nato ex filia pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitās. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit quem erga parētes ipsorum habuerat: II.

sollicitatus etiam regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque rege adiutante nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam. quapropter machinabatur de hoc negotio decreta patris irrita facere, ægre laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitque Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pherore filiam: itaque præter eius sententiam mutata sunt pacta connubialia. Rex autem eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi pontificis filia, ex qua puer natus est patrem nomine referés. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles. præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quam postea duxit regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores, quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio, atque hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico. Cap. II.

VOLENS deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicum Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cúmque intellexisset forte fortuna virum Iudæum è Babylonia cum quingentis equitibus sagittariis & centum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiam quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino præside Valatham castellum ad habitandum acceperat, accersiuit eum vnà cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tam agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptóque agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram. erátque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simúlque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergò petentibus, quo tutiores essent à latrociniis: multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valde populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo aliàs suo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius, qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita, moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia regis stipare est solitus. is in extrema senectute decedens filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti siquis alius deditum, regique Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

Antipatri contra Herodem insidiæ. Cap. III.

CÆTERVM in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquàm semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide tegens suam malitiam, & in omnibus facile fidé à parente impetrans: erátque omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quamuis exosas eas haberet propter

iniurias illatas filiabus suis virginibus. attamen ferendæ erant,& absque illis nihil facere poterat,res eius peruestigantibus, & mutuo se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in regis tantum perniciem conspirare, & parata rei eius indicium facere. qui vt cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contrà excogitauerunt, vt non congrederentur in propatulo, fictisque conuiciis simularent dissidium, maxime præsente Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id videretur: clàm autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cùm primò excogitatum est, nec postea cùm cœpit fieri. omnia enim peruestigabat, móxque ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum conuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si mature sibi non prospiceret. In aliorum enim conspectu diffidentes & iactantes inter se conuitia, celare amicitiam: deinde quando soli sint consentire, dubio procul conspirantes in eos quibus occultam velint esse suam amicitiam. Hæc illa & peruestigabat diligēter,& ad fratrem mox deferebat, iam & per se nōnihil intelligentem, sed cohibentē se adhuc, quòd suspectum haberet etiam sororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum secta exactiorem patriæ legis cognitionem sibi vindicans, quibus tanquam Deo vt videri volebant caris, addictum erat hoc mulierum sodalitium. Hi Pharisæi vocantur, genus hominum astutum, atrogans, & interdum regibus quoque infestum, vt eos etiam aperte impugnare non vereatur. nam cùm tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset regi & Cæsari, hi soli non iurauerunt: excedentes sex milium numerum: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctam persoluit. cui reponentes gratiam, quoniam credebātur futura præscire ex Dei colloquiis, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoque regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarent muneribus atque corrumperent. qua in culpa Pharisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos autores huius consilij, cúmque his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum, præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hos quoscunque è domestica familia cum Pharisæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus regis, quem destinarent vaticinia. prospere enim cessura nouo regi omnia, constabiliendo successionem prolis legitimæ.

Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis, amicorum concilium aduocat, & apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit. quòd ipsius impulsu frater IIII.
conditionem regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres serat dissidia, quibuscunque valeat tam verbis quàm operibus. mulctam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendiis, & in summa consciam esse totius recentis conspirationis. Recte igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras autem quamuis vehementi regis oratione grauaretur, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura persanctè culturum, & à coniugali caritate haudquaquam discessurum: emorique se malle, quàm sine dilecta vxore viuere. Tum Herodes licet graui se iniuria existimaret affici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem. Cap. IIII.

VAPROPTER suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, vt quàm primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit cum preciosissimis muneribus & testaméto, in quo ipsum Antipatrum regem declarabat, aut si ille prior vita decederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorum honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obiiciens, maxime Sohemi hominis in omni virtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimum tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecuniis corruptum eò perduxit, vt ei regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, regi mox indicauit. qui è Corintho confessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simúlque duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandum facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniendos transmisit.

Pheroræ obitus. Cap. V.

HERORAM autem obstinate permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito iureiurando nunquam se rediturũ, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo pòst decumbente rege vocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cùm Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

Pheroræ vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias. Cap. VI.

V. HERORA mortuo Taphanitę duo è libertis eius carissimi Herodẽ adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem: vtq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius autem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initium, venenúmque oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatoriũ, re autem vera Pheroræ letiferum. sunt enim Arabum mulieres veneficæ maximè. hæc autem quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiarissima. ad eam cõparandi veneni causa profectę fuerant vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersę sunt pridie quàm ille cœnã letiferã sumeret. His auditis rex ad iram concitatus torsit ancillas earũ & quasdam etiam ingenuas: & cùm nulla quicquam fateretur aut detegeret, postremo quædam dolore victa nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quandoquidem ipsa causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita vt extorqueret earum secreta ómnia, comessationésq; illas & occulta conuenticula, tum sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ colloquiis. Addebãt ancillę quanto patrẽ prose-

queretur

queretur odio, vtq; sæpenumero apud matrem de eius lōgæuitate quereretur, dum interim etiā ipse consenesceret, vt non multum se iuuare posset tam sera succeßio. adhæc simul nutriri multos fratres ac fratrum filios, vt ne sperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit succeßio nō filio. addere his solitum accusationē sæuitiæ, nō temperantis nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendū esset, Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probe congruebant cum illis quæ ex sorore antea rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehensámq; in tam malitiosis conatibus Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorum ornamētis eiecit è regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indiciū factus est placatior. Sed nihil magis eius cōtra filium indignationem cōmouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd letalē venenum Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minime suspecto patrem tolleret. id venenū allatum ex Ægypto per Antiphilum vnū ex amicis Antipatri, missum inde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberiq; apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruandum acceptum. De quo rogata per regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto seipsam deiecit. nec tamen letalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquā se recollegit, rege pollicito incolumitatē & ipsi & familiæ, si totam rei veritatē promeret, cōtrà extremos cruciatus minatō si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil omnino mentita est. Venenū id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui, profeßione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiose ad visendū eum & curandū venisti, motus ille, & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit, circunuenit me Antipater, dum pestiferis consiliis & veneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est video decedere, & mihi instare vitæ terminum, age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inspectāte venenum illud exure. tum se sine mora prolatum iuxta viri mandatum cōcremasse, paulo seruato vt si post mariti mortem rex eam tractare vellet durius, poßit ei neceßitati occurrere. Hæc elocuta venenū quoque vnà cum pyxide in medium protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis filia regis vxor, quasi secretorum horum omniū particeps, sed conscientiam dißimulans. quapropter & ipsam rex abiecit, & filium eius è testamento deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiam Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenum quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simúlque venerunt ad regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri ac Aristobuli, miserarentúrq; fatum germanorum innocentium, iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocati fratrum interitus acceßio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem est, quòd cùm per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæam mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio, & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur. *Cap. VII.*

VI ÆTERVM Herodes ad Antipatri literas, quib. significarat rebus ex sententia peractis breui se rediturũ in patriã, dissimulata ira insidiose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiã quod nollet accideret. Simúlq; modice de matre eius questus est, pollicẽdo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnibus magnam caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas vero quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo nõ præstiterat. Iam ad Celenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cũ dubitare cœpit de reditu, vehemẽter cõtristatus matris ignominia: & amicorũ quoq; variabant sententiæ, aliis euentum alicubi expectare, aliis sine mora domum nauigare consulentibus. facile enim dissoluturũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoq; non aliunde, quã ex illius absentia aduersariis audacia viresq; ad calumniandum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastũ, quem Herodes magno sumptu constructũ sic appellauit in honorem Cæsaris. Iámq; manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedẽtem prosecuti fuerant: tunc verò contrariis votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Forte per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc verò ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedentibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita vt erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mẽtem eius perculit, iam sentiẽtem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: moxq; obuias inuenit matrẽ & vxorem: hæc erat Antigoni filia: qui ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se vt in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac rege, adhibitisq; in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiam cognati regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissiméq; serui matris Antipatri capti paulo antequã ipse rediret in patriam. apud hos deprehẽsæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa. ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat ne de causa sua prius decerneret quã cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: rex vero postquam iussit eum in mediũ sisti, deplorauit infelicitatẽ suam in procreãdis talibus liberis, quódq; senecta ætate incidisset in Antipatrum. enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quámq; benigne suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Mirariq; se Antipatrum quãnam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatũ fuisse: viuenti quoq; sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator atque imitator, siue innoxiorũ circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec cõperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationẽ cum abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimũ, & pulchre eius negotij gnarum, vt prosequeretur quæ attinerẽt ad examinatos con-

scios

scios,& ad conuincendum filium. Sed ille præueniens, causamq; suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirum pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operam suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdé reus agatur criminis, & restatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quã enim sibi fuisse causam sceleris, cùm successioné designatus rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante honorum esset particeps? neque enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maxime cum is conatus fratribus nõ successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorrupte parenté diligat. Quæ vero in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo posit imponere: extaréq; eius de hoc literas, quas periniquum sit inimicorum & improborum hominũ posthaberi calumniis, quibus nihil magis sit cordi, quàm regiã familiam inter se cõmittere, nactis comminiscendi otium per suam absentiam, quod se præsente nunquã habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cùm nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciẽ, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodésq; ipse quantũuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus vt rogatus fuerat accusationem à rege cœptã prosequẽs, exaggerabat singula, proferebatq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus. ad hæc extollebat regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æque mirandam fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis cõsiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quã opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorũ æmulatior fieret. Atqui tu ipse, inquit, ô Antipater index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, immo miramur te imitatum eorũ intemperãtiam: & facile colligimus illa quoq; te non ad securitaté patris, sed ad fratrum fecisse perniciem, vt detestando eorum malitiam, pietatis erga communem parentem opinionem tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dum enim fratres sontes addicis supplicio, & parcis eorũ sociis, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cũ eis, quorum posthac vti posis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alterã palàm quasi re bene gesta gloriabũdus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim vere detestatus esses illorum malitiam, nunquã imitãdam tibi proposuisses. Nimirũ hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos, & tum demũ fratricidio necẽ patris adderes, vt in occulto manerẽt insidiæ, quibus oppugnasti germanorũ capita, & non solum ipse meritũ suppliciũ effugeres, verum etiã miserũ parenté pœnę tuæ vicariũ supponeres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullũ exemplũ extat in omni hominũ memoria. nõ enim qualicunq; patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo, iam regiæ potestatis particeps, iam successor designatus, tum præsenti fruendi voluptate ante tẽpus permissa, tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu verò cupiditatibus tuis nondũ nõ ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas nõ contẽtus societate patris indulgentissimi, nisi quoq; suam partẽ præriperes: & cuius te seruatoré verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, nõ ipse tantũ scelestus, sed matri quoque inurens eiusdé notã sceleris, & fratrũ disturbans beneuolentiã, dissidiisq; miscẽs omnia:

& post hæc ausus es patrem vocare bestiam, ipse venenatissimis quibusque bestiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctissimos optimeq́ de te mentos, muniensq́ te custodibus ac variis tam virorũ quã mulierum technis contra vnũ senem, quasi nõ tua sola scelesta mens satis esset ad explendum odium. Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta cõiuratorum indicia, audes veritati cõtradicere: & qui dudum patrẽ sperasti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conaris legẽ quoq; contra tui similes scriptam abolere, simúlque Vari æquitatẽ, omnémque quanta est in rerũ natura iustitiam. an ideo mẽtitos dices tormentis examinatos, vt fidẽ abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendũ est. Non liberabis regem Vare à cognatorũ iniuriis? nõ dabis neci hanc pessimã bestiam, pietatem erga genitorem simulantẽ in fratrũ perniciẽ, ac deinde vt solus regnet deprehensum instruendis illi capitalibus insidiis? Scis parricidiũ nõ priuatũ esse crimen, sed publicã vitæ ac naturæ iniuriã, quod cogitatũ etiã nõ minus quàm perpetratũ cõtaminet: imo quod qui nõ punit, & ipse in naturam parentẽ est iniurius. Post hæc matris eius quædã adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat. consultos vates de regno, & sacris exinalibus impetitũ regis caput: tum libidinosas & ebriosas Antipatri volutationes cum Pheroræ mulieribus. quęq́ ad testimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atque hoc ipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, pòst versam eius fortunam vidẽtes accusationibus inimicorum obnoxiam, odia in eum sua exaturabãt. Attamen non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrẽ animo, disturbata fratrũ cõcordia, cõmissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquam nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidẽ coleret, nisi quatenus sibi videretur cõmodũ. idq; cùm iamdudũ à multis esset obseruatũ, quo quisq; erat æquitatis amãtior, eo grauior illi fuit áduersarius: & quã primũ tutò licuit, magnis vociferationibus reum vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cúmq; variorum criminũ proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quòd neque ad regis gratiam loquerentur, neque periculi metu silentio quicquã tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, cúmq; nõ tam ob patris securitatẽ quã suometipsius merito de medio tollendũ cẽserent, & tradendum supplicio. nec hi soli qui interrogabãtur eum accusabant, verũ etiam spontanei delatores pleriq; aderãt: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex, & frontis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidẽ cõtrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eum & cõuincere destitit, tum Varus potestatẽ ei dicẽdi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suam innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoque eius optare scire, quã ne in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciẽ & supplicabundus humi iacens, Deũ cõscientiæ suæ inspectorẽ obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienũ se ab omni culpa, nec quicquã vnquã molitum in patris perniciem. Is enim est mos malorũ omniũ, vt quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittãt, nullo respectu diuini numinis. cùm autẽ suis sceleribus inciderunt in periculum, tum demum illis in mẽtem venit Deus, per cuius inuocationẽ & testimoniũ volunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: id quod tum quoq; Antipatro vsu euenit: qui cùm antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortaliũ, imminente vltione destitutus iuris præsidus, ad diuinã cõfugiebat potentiam, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerãs, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cùm crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quãnam vi præditum sit experimento posset colligere: quod mox allatum, & ad bibendũ datum cuidam damnato capitis, sine mora necauit hominem. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, vbi plurimum solebat degere, quòd illic esset Syrorum regia.

VII Herodes verò confestim vinxit filiũ, omnibus ignorantibus quæ nam fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia, coniectura tamen erat cuncta regẽ facere ex illius sententia. coniecto deinde in carcerem, Romã Cæsari de eo significauit per literas, missis

etiam

etiam qui coràm eloquerentur mandata, doceréntq; quã ſcelerata ſit hominis malitia. Per eoſdem dies interceptæ ſunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto miſſæ literæ: quibus ſolutis hęc in eis ſcripta rex ipſe cõperit. Miſi ad te Aemes literas, etiã cum vitæ meæ periculo. ſcis enim quòd ſi deprehendeter, infeſtas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epiſtolæ: rex autẽ diligenter requiſiuit etiam alteram. ea tamen nuſquam cõparebat, & ſeruus Antiphili negabat ſe attuliſſe vllam præterea. & cùm diutius hærerent, vnus ex amicis regiis animaduerſa quadã ſutura in interiore ſerui tunica (nã duabus erat indutus) ſuſpicatus eſt in ea plica celatas literas: nec eum ſua fefellit opinio: depromptáq; eſt inde epiſtola hæc ferè continens. Aeme Antipatro. Scripſi patri tuo quales iuſsiſti literas: & adieci confictũ exemplar epiſtolæ quaſi à Salome ad dominã meam miſſæ: qua lecta ſcio quòd pœnas ab ea tanquã ab inſidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome ſcriptã videri volebant, Antipatri commentũ erat ſuppoſito Salomes nomine, ipſius arbitratu & cõmodo ſcripta, ſed Aemes miniſterio. Eadem & regi ſcripſit in hanc ſententiam. Aeme regi Herodi. Cùm mihi ſit curæ ne quid te lateat ad ſalutẽ tuam pertinens, inuentam Salomes epiſtolam contra te ſcriptam ad meam dominã, nõ ſine periculo tranſcripſi, & ad te miſi: in qua poſtulabat vt ſibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eã vitæ diſcrimen adeam. Sed hoc cõmentũ prodebant quæ ad ipſum Antipatrũ ſcripſerat, ſignificãs ſe voluntati eius obſecutã, & literas ad Herodẽ miſiſſe, & inſertũ his exemplar fictiarum Salomes literarũ ad ſuam dominã, quæ inſidias Herodi tenderẽt. Erat autẽ hæc Aeme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæſaris, operámque hãc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam ſimul & patrẽ vteretur. Cæterũ Herodes cognita hinc filij malitia, minimũ abfuit quin illũ eueſtigio tolleret, vt cõcitatorẽ turbelarũ omniũ, qui nõ ſolum ſuam & ſororis ſalutẽ in periculũ adduxiſſet, ſed diſciplinã etiã corrupiſſet domus Cęſaris. eódẽ incitabat eum & Salome, pectus plangẽs, & mori nõ recuſans, ſi vllũ extaret violatæ à ſe fidei argumẽtũ idoneũ. Rex autẽ accerſito filio iubet illũ cũ fiducia promere, ſi quid haberet quod pro ſe afferre poſſet. Qui eũ ad hæc ne hiſcere quidẽ valeret, rogatus vt quãdo medius teneretur deprehenſus in maleficio ſaltẽ ſocios ſceleris proderet, omnẽ culpã cõferebat in Antiphilum, aliũ præterea nominabat neminẽ. ibi Herodes vehemẽti dolore animi ſaucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæſaris tribunal parricidij cauſam diceret. Deinde veritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipſum quidem in vinculis vt antè retinuit: legatos autem & literas accuſatrices miſit ad Cæſarem, ſimul indicans adiutum eum Aemes opera, epiſtolarum quoque adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio. Cap. VIII.

INTEREA dum legati inſtructi mandatis ac literis Romã properant, rex morbo correptus teſtamentum condidit, ſucceſſionem regni relinquens natorum minimo, exaſperatus in Archelaum & Philippum calũniis Antipatri: Cæſarĩq; legauit mille talenta, & vxori Iulię liberisq; eius & amicis atq; libertis talenta quingẽta. Suis quoq; filiis diſtribuit pecunias & agros ac reditus, ſimiliter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio eſt habita, quam propter perpetuam & inconcuſſam beneuolentiam ditauit egregie. Deſperata deinde ſalute, quòd iam ad ſeptuaſimũ ætatis annũ accederet, mirum in modũ efferatus eſt, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in cauſa erat opinio cõtemptus, quódq; exiſtimaret gentẽ lætari ſuis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratioſorũ ſeditio, mota ex cauſa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctiſsimi erant Iudæorum, & interpretes patriæ legis præſtantiſsimi, ob idq; cari populo quòd iuuentutem diſciplinis inſtituerent. totis enim diebus eis dabant operã quotquot cupiebãt in virtute proficere. Hi poſtquã cognouerũt morbũ regis eſſe incurabilẽ, cõcitauerunt iuuentutem, vt ſublatis operibus quæ rex præter patriã conſuetudinem fecerat, propugnatores pietatis ſe oſtenderent, debitum inde expectantes præmiũ. Nam hanc eſſe regi cauſam cũ calamitatum domeſticarum tum poſtremo præſentis morbi, videlicet quòd contemptis legibus multa nouare auſus ſit. VIII

nam hac parte multis in rebus pietatem regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum preciosum, aquilam auream magni ponderis, cùm lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantium effigies. quamobrē doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilā illam detraherent. Etsi enim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucundæ vitæ præponendū esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias; quandoquidē sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori. & alioquin ignauos iuxtà ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex cōmuni necessitate honorē sibi decerperent, & cū hoc solatio è præsenti vita discederēt. magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contēnendū præmium, laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partē tota cognatio tam viri quā fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor superuenit extinctū regem nuncians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendentes detractā aquilā conciderunt securibus, inspectante cōgregata in templū multitudine. Quod vt renunciatum cognouit dux regius, maiorē aliquā conspirationē metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgū rudem & imparatū ac conglobatum temerè, facile reliquis disiectis & cedētibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cúmque his autores facinoris Iudā & Matthiam turpe putantes cedere: omnesq; ad regem perduxit. Quo rogante quo freti, ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatum executos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquiūt, succurrimus, & legē cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortē ac supplicium quodcunque nobis intuleris, conscij nos non ob maleficium sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorē animo quàm verbis præferentes fortitudinem, æque tum ad constanter patiendum alacres, atque antè ad fortiter agendum fuerant. Eos rex vinctos misit Hierichuntē: móxq; accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatē delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro republica, tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXXV. annos nemo Asamonæorum regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec extructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis templo dignißimis. ob hæc facta sperasse se vel post obitum sempiternam, & memoriam, & gloriam. nunc proh nefas viuo etiā ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriā: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra cōpilata sint. Tum honoratiores quique veriti crudelitatē eius, ne forte efferatus in se quoque grauius animaduerteret, negauerūt hæc facta ex ipsorum sentētia, viderique sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ pontifici ademit sacerdotiū, quasi non alieno ab hoc cōsilio, eíque successorem dedit fratrē vxoris suæ Ioazarum. Huius Matthiæ pontificatu accidit etiam alium pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrāt. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Iosephus Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationem ei datus est. Cæterum Herodes post mulctatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorem

IX. eiúsque socios viuos exussit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi verò morbus factus est grauior, pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehenderetur, quàm intus popularetur viscera. aderat & vehemens voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simúlque vexabatur intestinorum exulceratione & colicis paßionibus. pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, similitérque inguina. ipsa quoque verenda putrefacta scatebant vermiculis, accedente fœda nec minus molesta tentigine, non sine fœtore grauißimo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate

cultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, regem læsæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi grauius affligeretur, quàm vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamentis conquirendis vndique. profectus etiam vltra Iordanē fluuium, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus, fouendus in refertum oleo solium, visus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullámque amplius salutis spem superesse intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atque amicos, rursum Hierichuntem reuersus est: vbi atra bile prægrauante eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo conciperet longe atrocissimum. Nam cùm è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnam capitis intentante non parentibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxiis, vniuersos conclusit in circo: accita deinde Salome sorore maritóque eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidē ferendum esse, quando iuxta communem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus, qui debeatur regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, quòd optatam suam mortem lætis accepturi sint animis; quādoquidem vel à viuente etiam sum non abstinuissent contumeliis. sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere: nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe quàm aliorum regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non ficte lugentibus. Ergo quàmprimum viderint se exhalasse animam, debere eos clausam Circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiamnum suum obitum, non prius vulgandum quàm mandatum executi sint, iubere deinde vt circumuentos vnà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos per mutuā fidem ac beneuolentiam pérque omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent, eis cōtra pollicentibus daturos se operam vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Nunc sane etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certe nouissima eius voluntate deprehendere potest, quā inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus curabat vt ex singulis familiis vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium coniiceret, nec læsus à quoquam eorum, nec valens eis quicquam obiicere: cùm hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

Antipatri exitium. *Cap. IX.*

DVM hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrum relinqui arbitrio & regis & patris: siue in exiliū vellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncij pœnæ Acmes, & permissæ sibi potestatis libere statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassétq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterā: móxq; deinde luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi rege iam agente animā. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus patrē vere vitam finisse, spem concepit fore vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet: cœpitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurū post acquisitam potestatem pollicens: ille verò adeo non paruit, vt mox conatus eius regi renunciaret,

vtq; solicitatus ab eo ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodē carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitū, iussitque vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere cōdi in castello Hyrcanio.

Herodis mors, testamentum & funeratio. Cap. X.

DEINDE mutata voluntate mutauit etiam testamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Peræ tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus, Trachoniticam, Gaulouiticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniā autem, Azotum & Phasaelida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cæterorum cognatorum ratio, abundéq; prospectum singulis legenda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoq; legauit argenti signati centies centena millia, præterque sua vasa tam aurea quàm argentea, magnúmque vestis preciosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies cētena millia. His ita ordinatis quinta die postquam Antipatrum filium occidit, vita defunctus est post detrusum regno Antigonū anno trigesimo quarto, ex quo autē à Romanis rex declaratus est, anno XXXVII. vir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter; vixitq; longissimo tempore. quantum autem ad domesticos & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimus meo iudicio. Cæterum Salome & Alexas priusquam regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quemque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suametipsorum negotia: atque hoc pacto magno
XI. beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregatáque in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia, primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis signatorius creditus fuerat, testamētum perlegit, quod non aliàs ratum habendū esset, quàm accedente consensu Cæsaris. Moxq; acclamatum est regi Archelao, & milites cateruatim vnà cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atque operam, lætus ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur regi, Archelao curante vt exequiæ patri fierent quàm splendidissimæ, & omnē ornatum proferente vt in pompa comitaretur mortuum. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta variis gemmis preciosis, & instrata purpura: corpus quoque amictum erat purpura, imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptróque in manu dextera. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primùm satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad præliū: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata, ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia, vbi quemadmodum antè mandauerat sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus autem per septem dies iuxta patriam legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templum ascendit: & quacunq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tum conscenso suggesto sublimis in aureo solio residens, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebátque grates quòd obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebatúrq; parem pro eorum studiis gratiam. adhuc tamen abstinere se à regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltro offerente ambitiosum diadematis honorem se accipere voluisse, cùm nondum constaret de legitimi collatoris animo. cæterum quàm primum constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt beneuolentia omnium

videatur

videatur dignißimus: daturúmque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos colloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebant laudibus, poscebántque sibi ab illo beneficia: quidam vt leuius annuum tributum penderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his plerosque diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans, postremo re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

Populus seditionem mouit contra Archelaum. *Cap. XI.*

INTEREA Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula *XII.*
deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ violatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus, & eiulatu in defunctum regem iactabant conuitia, quasi in mortuorum solatium: congregatique in vnum, in vindictam eorum ab Archelao deposcebant ad pœnam quosdam ex his qui cari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatē eorum indigne ferret, compescere tamen placide conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæsarem, vt sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militum, per eum hortatus est, vt omisso vindictæ studio, considerarent legibus pœnas dedisse quorum moleste ferrent interitum: ad hæc postulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opúsque esse concordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus rex assensu Cæsaris. tum demum dispiciendum super his rebus, & statuendum de communi sententia: interim quiescerent ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum est strenue, periculum intentantibus quicunq; conaretur verbis eos ad saniorem mentem reducere: quòd plus suæ voluntati tribuerent, quàm autoritati præsidentium: & indignum ducerent, si amicorū quos viuo Herode amiserant, ne mortuo quidē illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarent, quod ipsis voluptatem allaturum videbatur, ne sui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt. & cùm multi ad eos à rege mitterentur, qui partim ipsius nomine, partim ex sua persona verbis sedarent turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorem iram accendebantur, ausuri aliquid si maior accessisset numerus. Cúmque festum instaret quo patrium Iudæis est vesci non fermentatis panibus (Pascha vocant, monumentum veteris ex Ægypto effugij, quo summa alacritate maiorem solito populus mactat victimarum numerum, & infinita turba, nonnullique etiam extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) seditiosi deploratores legis doctorū Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente victu quem illos non pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorum insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte, qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plerosq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt saucij. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerum summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simúlque equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templum succurrere, & quotquot ex eis peditum euasissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia virorum cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in sua discederent. illi metus grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit vnà cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum, multósque ex amicis alios, & familia & regno com-

miſſis Philippi fratri ſui fidei. Simul etiam profecta eſt Salome Herodis ſoror, ducens ſecum ſuam progeniem. alij quoque ex cognatis ſequebantur multi, quaſi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præcipue perpetratũ in templo facinus incuſaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæſaream Sabinus procurator Cæſaris in Syria, in Iudæam properãs ad aſſeruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accerſitus per Ptolemæum. ita ille in præſidis gratiam neque arces occupauit in Iudæa, neque theſauros obſignauit regios, omnia relinquens in poteſtate Archelai, tantiſper donec Cæſar de his aliquid ſtatueret: & hæc pollicitus manſit Cæſareæ.

XIIII. Sed poſtquam alter Romam nauigauit, alter verſus Antiochiam profectus eſt, ipſe Hieroſolyma petiit, & occupauit regiam. accitis deinde præfectis artium, & regiis procuratoribus, rationes repoſcebat ab eis & arces ſibi committi poſtulabat. Præfecti tamen non diſceſſerunt à mandatis Archelai, ſed omnia ſeruabant in ipſius aduentum integra, prætexentes ea ſe ſeruare Cæſari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi ſibi regni ſpe, ad quam excitatus erat per Salomen, quaſi Archelao præferendus, eo quòd prioribus teſtamenti tabulis ſucceſſor regni deſtinatus fuerit, quæ validiores deberent eſſe quàm illæ ſcriptæ poſterius. Ducebat autem ſecum matrem ſuam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc ſuis fauẽtem partibus: ſed maxime illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu verſatus in regiis negotiis. quapropter ſuadentibus quibuſdam vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni ſcripto in teſtamenti paterni tabulis, noluit parere huic conſilio. qui poſtquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipſius amore, quàm Archelai odio, libertatem maxime cupientes, & degere ſub Romano præſide: quod ſi parum ſuccederet, commodiorem ſperantes Antipam quàm Archelaum, ſtudebant illis partibus. quin & Sabinus ſcripſit Cæſari literas, in quibus accuſabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæſari libellum obtulit, continentem ius ſuum & teſtamentum patris, ſimúlq; rationes pecuniarum Herodis obſignatas cum ipſo anulo, atq; ita euentum expectabat. qui perlectis his omnibus, Varíque ac Sabini literis, tum quantum pecuniarum eſſet ac annuorum redituum, præterea quæ Antipas ſibi regnum vindicans ſcripſerat, amicos in conſilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuæ filium, iam à ſe adoptatum, primum ei locum in conſiſtorio tribuens: móxque poteſtatem facit dicere volentibus de præſenti negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, vir facundiſſimus & infenſiſſimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius poteſtatem iamdudum inuaſiſſet non expectato aſſenſu Cæſaris, dum feſto die tam multos interimeret: qui etiamſi eſſent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius ſeruandum fuiſſe poteſtati legitimæ, non ipſi vſurpandum, ſiue regi cum iniuria Cæſaris, cuius cõtempſiſſet ſuffragium, ſiue priuato, quod peius eſſet etiam. quare immerito nunc eum ab ipſo hunc ſperare calculum, quem iam quantum in ſe fuit, ferẽdi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos authoritate propria quoſdam duces militiæ: quódque ſediſſet in regio ſolio, & tanquam rex quaſdam cauſas determinaſſet, annuiſſétque poſtulatis populi, denique nihil non feciſſet quod per Cæſarem confirmatus poſſet facere. ab illo quoque dimiſſos aiebat eos, qui in circo incluſi fuerant: multáque afferebat alia, partim vera, partim veriſimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum poteſtatis faſtigium. præterea neglectum patris luctum, & comeſſationes inſequenti mox poſt eius obitum nocte celebratas: qua indignitate motum ad ſeditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam perſonatus lacrymas fingeret, per ſingulas autem noctes deliciis frueretur regiis. qui cùm tam prauo ingenio ſit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæſarem, ſi ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuiſſet erga parẽtem amantiſſimum. Cantu enim ſe oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abeſſe ab immani ſcelere. nunc venire ad Cæſarem, vt annutu eius regnum accipiat, cùm iam antè non aliter ſe geſſiſſet, quàm ſi conſtabilitus rex fuiſſet autoritate ipſius. maximè autem exaggera-

batur

batur in sacrato loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tam hospites quàm indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertum cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrem dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituẽdo principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Imò etiamsi iam tum tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnam rex futurus sit, qui autoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus contrà afferebat pro Archelao, cædem illam circa templum commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos vi compescere: hoc magis culpabiles, quòd non solùm malitiam suam exercuissent, verùm aliis etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum, sed re vera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo, qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio quo prosequatur Archelaum morem gereret. eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria non abstinuerint, & aliorum arma ad defensionem sumpta in se prouocauerint. Cætera quoque de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens nihil horum nisi ex illorum sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, quàm ipsi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao noceãt. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem, eùm de patre bene meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutum officiis. Testamentum certe à rege mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas, has verò tanto magis, quòd Cęsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cùm maximis ab Herode viuo affecti sint beneficiis, nunc extremam eius voluntatem violare conentur: quin potius viri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multum enim interesse debere inter horum malitiam, & Cæsaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidem verisimile non sit in deligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoque dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissime, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum & Archelao ipsi commodum: vidẽsq; hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea re statuit. Et dimisso eo concilio solus secum dispiciebat, vnine regnum XIIII.
ratum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cùm omnes eius ope indigeant.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.

Caput XII.

SED priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Marthace Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai sequuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cùm Varus venisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam, legionem vnam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. Quàmprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens ve-

xabat Iudæos, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his vtebatur, molestans eos, & ad defectionem irritans; vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndique multa millia non solum religionis gratia, verumetiam indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoque ac Idumæa, tum à Hierichunte, & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique trifariam hoc modo castra faciunt. pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à Septentrionali & Orientali regione circumsidet. ab Occidentali altera quà sita erat domus regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum esset aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictámque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat vt in Iudæos eruptionem facerent: & cùm ne amicis quidem se auderet committere, postulabat vt alij propter eius auaritiam mortis periculo se obiicerent. qui postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus, quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes vel mittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contrà missilibus ad se pertingere, eòque facilius vincebant. atque hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clàm subiiciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd esset pice ac cera ob inaurationem peruncta, facile correpta est incendio, quo lacunaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio. pars enim cum recto ruente vnà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui refugientes quà ascenderant in turum se recipere volebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderant incolumis euaderet. Tum Romani qua se incendium remisit alij ab aliis protrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperiit, ad Sabinum autem propalàm quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto tamen globo è pugnacissimis circumdederunt regiam, incensuros se eam & omnes intus occisuros minitantes, nisi quamprimum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars stabat. Rufus quoque & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt: simúlque equitatus Ruso duci parebat, non mediocris sanè ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes vt abirent, néve diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam

XV. habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque aut lucri aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquam æquo loco eos sustinere

ſuſtinere auſus vt veteranos & bellandi peritiſſimos, tuebatur ſe & ſua quantum poterat aſperitatibus acceſſu difficilibus. Quin & Iudas Ezeciæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa ſe hominum deſperatorum manu incurſabat regis ditionem: & potitus eius armamẽtario, armatíſque inde ſuis ad vnum omnibus, pecuniam quoque regiam in illis locis occupauit: iámque formidandus accolis ſpoliabat in quoſcunq; incideret, aſpirãs ad regnum, affectánſque hoc faſtigium non bonis artibus quarum imperitus erat, ſed nocendi licẽtia. Dum ita vbique turbatur, etiã Simon Herodis regis ſeruus, vir alioqui & forma & ſtatura & robore egregius in primis habitus, auſus eſt diadema ſumere: ſtipatúſq; numeroſis copiis, & rex conſalutatus ab inſana multitudine, placebat ſibi præ quouis alio, auſpicatus poteſtatem diripienda ac incẽdenda Hierichuntina regia: paſsímque crematis aliis regis palatiis, & præda cõceſſa ſuæ factionis hominibus, maiora etiam auſurus videbatur, ni mature occurſum fuiſſet. nam Gratus regiorum militum dux, rum Romanorũ partes ſouens, ſuas copias contra Simonem duxit: vbi poſt acerrimum cõflictum tranſamnani homines incompoſiti, & ferociter magis quàm perite pugnantes deleti ſunt. ipſum Simonẽ per anguſtas quaſdam fauces fugientem Gratus aſſecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini appoſita palatium regium incenſum eſt à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonẽ fuerat. Tantus tum furor per totam gentem graſſabatur, eo quòd proprium regem non haberet, qui multitudinẽ bonis rationibus contineret in officio: qui vero externi ad caſtigandos ſeditioſos venerant, malum potius exacerbarent, graues ſuperbia ſimul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus ſubnixus, ſed paſtor hactenus obſcuriſſimus, vaſto tantum corpore & manuũ robore inſignis, attentauit dignitatẽ regiam, paratus animæ periculo depaciſci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipſi grandi ſtatura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, inſtrumentum vt ipſis videbatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum quiſque ductaret cohortem militũ. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quaſi legatos diſtributam obire iubebat prælia: ipſe diademate ornatus conſultabat de rebus agendis, quatum penes ſe ſeruabat arbitrium: durauítque diu poteſtas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuiſſet exequitur, maxime in Romanos cædibus ſæuiens, & milites regios, vtriſque ex æquo infenſus: his propter licentiam qua ſub Herode vſi fuerant, Romanis propter recentẽ iniuriam. Id odium indies magis exaſperabatur, imminebántque vbique omnibus, vel lucri cupidine, vel in conſuetudinem iam verſa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanã cohortem frumenta & arma in exercitũ portantem inſidiis exceperunt: ductorémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortiſſimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam ſpectantes ſuperueniẽs cum regio milite Gratus ſeruauit, relictis cæſorum cadaueribus. In hunc modum longo tẽpore prælia per occaſionẽ conſerẽtes, & Romanos non leuibus affecerũt incommodis, & ſuam gentẽ maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipſi capti ſunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai poteſtatem redacto, vltimus qui ſupererat, fratris caſu territus, & nullam videns ſalutis ſpem reliquam, quòd eius copiæ exhauſtæ eſſent vel morbo vel cõtinuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipſe quoque Archelao ſe dedidit. ſed id aliquanto pòſt factum eſt. Tunc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quiſque ſeditioſorum cœtus coiuerat, paſſim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Romanos, ipſi vero inter ſe diuturuis cõflictarentur cædibus.

Cæterùm Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, aſſumptis duabus reliquis (nam tres in vniuerſum erant X in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliiſque regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam vt obſeſſis ſuccurreret, iuſſis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidẽ. Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum miſit tam peditum quàm equitum. poſtquam autem apud Ptolemaida

in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro fininmos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & venditis sub hasta incolis, vrbem absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariā progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque eius infensi. inde progressi Sampho alium vicum iidem Arabes diripiunt, móxque incendunt, quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis accædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cùm appropinquarent Hierosolymis, Iudæi qui legionē ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relicta. Hierosolymitani autem Iudæi grauiter à Varo increpati, excusationem afferebāt, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sentētia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis regis nepos, Gratúsq; ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clàm ex vrbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios vt sontes puniit, nonnullos dimisit incolumes: actique sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat vsus amplius, quíque contra eius voluntatem lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnum confluxisse, properauit vt eos deprehenderet. illi non ausi manus conserere, deditionem fecerunt arbitratu Achiabi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio reuersus est

XVII. Antiochiam. Archelao autē Romæ aliud negotiū exhibitū est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorū legatio, postulans vt eis liceat suis legibus viuere: erántq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cúmque Cæsar cōuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se extructam concilium amicorum & primariorum ciuium, venerunt eò legati, prosequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorum comitatu. cognati autem regis neq; ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabātur, quòd puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus è Syria Vari hortatu veniens ea potissimum de causa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde nonnihil sperās, si impetrarent Iudæi potestatem viuendi suis legibus, fore vt diuiso in Herodis progeniem regno, ad ipsum quoque rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes non esse vlterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vsum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentū esse ingenio. Nec opus esse cōmemorari quàm multis vitam ademisset, cùm longe deterior fuerit conditio superstitum, quos non modo perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorū rapaces manus non abstinuerit. itaq; vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisséque gentem suam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cùm annua tributa imposita sint per singulos, seorsum tamē placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorum, atq; etiam seruorum qui huiusmodi exigendis præessent, vt hoc pacto iniuriosam vexationē redimerēt. Silentio

tio enim prætereundas constuprationes virginum, & per contumeliam ereptã matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patiennbus maximum sit solatium, si quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter ipsis præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestiæ in eos cõmissum fuisset imperium. Itaque cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullũ tamen extare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum quasi timeret ne non videretur germana parẽtis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negotinm etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere, & ius regni sibi vindicet? Postremo summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma posthac sine regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus delectentur, & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtrique patrocinatus est, dicens Herodem quidem quoad vixerit nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationẽ eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ vero obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res non cõcessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebat eos libenter agitari seditionibus, quod nesciant parere legibus, esséque gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

Cæsar Herodis confirmat testamentum. Cap. XIII.

ÆSAR verò his auditis dimisit concilium. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat, sed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa ethnarcham eum constituit, regnũ quoque pollicitus, quàm primum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC talenta annua. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao vero Iudæa & Idumæa, prætérque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eo quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ cõtribuit. DC autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorũ patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotũ & Phasaelida, argentíque signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebátque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepere ex Cæsaris munificentia ducena quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filiis. Imò totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium charis, quàm ob amici memoriam.

De Pseudalexandro. *Cap.* *XIIII.*

XVIII. Is ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionē similitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot vtrunq; viderant oculis: atque hac via grassari cœpit ad regium fastigium. itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiæ rerum gnatus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexādrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio, cui demādatum sit eius interficiendi negotium. suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cúmque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu regiæ prosapiæ. Et iam sperans receptutū se paternum principatum, remuneraturúmq; beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simul fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad regē qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio. in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, ídque aliis non dubitabant assenerare iureiurando interposito. Quod postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cæsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facile potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illò mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo aliis sagacior. Non tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexànder enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet bene natis & educatis contingere, quòd ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspirasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factū esset simul erepto Aristobulo, aut cúrnam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum quibus mare nauigātes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omnino Mariannes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam salutem attinet: nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim istius ætatis est tam insidiosa malitia. Ibi ille, cùm non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigium ordinem allegit, quòd esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atque ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est. *Cap.* *XV.*

XIX. ÆTERVM Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarū illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Neara vicus iuuabatur

batur, dimidio derivato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum etiam vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locũ Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maxime cùm scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorẽ eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine. nec dignatus quicquam scribere, Vale, inquit, & quàm primũ illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in cõuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectionem hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, mulctatum prius omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi videre decem spicas maturas, tritico plenas à bubus absumi: expertectúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus, cùm variaret interpretatio, Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius. boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat, nec faciem. cæterùm decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai regis filiæ, hæc vt iam diximus, virgo nupserat Alexãdro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamne priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum vero expostulantem dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ beneuolẽtiæ, téque liberabo ab hoc opprobrio, mihíque te meam vindicabo. hoc somnium cùm illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres post paucos dies vita functa est. quod ego ideo hic referendum putaui, quòd sermo fit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli videtur, certissimum immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterum ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illo à Cæsare vir consularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSOCTAVVS.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est. Cap. I.

NTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsque prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam vt iura populis redderet: facultatésque censeret omnium: & cum eo venit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributa prouinciæ Syriæ, vt perceseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferret mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo autoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atque ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Extitit tamen pòst quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Pharisæo Sadduco, solicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm manifestam seruitutis professionem esse dictitans, & vniuersam gentem ad tuendam libertatem adhortans. Fore enim vt re bene gesta fortunis suis fruantur feliciter, & cõfirmati in earum possessione laudem quoque sibi pareant fortitudinis: nec sperandum auxilium cœlestis numinis, nisi ipsi quoque rebus suis consulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus, ita vt accederentur ad audendũ aliquid. atque ita dici vix potest quantum hi viri totam gentem cõturbauerint, dum omnia miscent cædibus & latrociniis, promiscuisque nullo amicorum aut inimicorũ respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed re vera priuatorum lucrorũ studio. Itaque conficientibus se mutuo ciuibus, & furiosissima contentione certãtibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos compescere, quo minus fæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremò malum eò progressum est, vt hostilis flamma Dei templum inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuere, dum super tres pristinas sectas nouam quartam inducũt, & nouitatum cupidos affatim ad se contrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit rempublicam, sed futurarum etiam cladium fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis disserere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

Quæ & quot sectæ fuerint apud Iudæos. Cap. II.

II. IVDÆI patriæ sapiẽtiæ studiosi iam inde à multis retro seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorũ, Sadducæorum, & eam quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoq; paucis dicere non ab re fuerit. Ergo Pharisæorum victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter. maiores natu venerantur, nec audent eis respõsare monẽtibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cùm omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamẽ sit voluntas accedendi ad virtutẽ aut vitiũ. Animas credunt esse immortales, & sub terris earũ iudicia fieri: tum præmia quoq; contingere ex virtutis aut malitiæ

tiæ merito: & has perpetuis damnari carcerihus, illis facilem esse ad vitam reditum. per hæc placita magnam sibi autoritatem pattauerunt apud populum. & quicquid ad solennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ, & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cum corpore extinguit simul & animas: nec quicquam præter legem seruandā existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horum tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Pharisæorum decretis assentiunt, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Essenorum verò placitum vniuersitatis regimen citra exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æque ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter exclusi à communi fano seorsum sacrificant. moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe superant, multis iam seculis triti in eius continuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis, quàm quiuis nihil possidens. Atque hoc instituto viuunt virorum supra quatuor millia, nec vxores habentium, nec seruos, quòd alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati vitæ parum commodum. quare per se ipsi viuentes inuicem sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In summa eandem ferè viuēdi rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos Plisti nominantur. Quartæ autem studium sapientiæ sectantium viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Pharisæis consentiunt, nisi quòd constantissimo libertatis amore flagrant, credentes solum Deum dominum habendum ac principem, facilius vel exquisitissima pœnarum genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis sæpe spectatum scio, plures de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidem non inueniant mea verba, imò illud potius, ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur. quæ quidem animositas plurimum in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremo effectum, vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc suffecerint.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ. *Cap. III.*

QVIRINIVS autem venditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractóque censu, qui incidit in annum trigesimumseptimum, post victum à Cæsare in Actiaca pugna Antonium, cùm mota esset contra Ioazarum pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes verò & Philippus suæ quisque tetrarchiæ res ordinauit & composuit: quorū Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defensaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, cōmunitum nomine mutato Iuliada ab vxore Imperatoris appellauit. Philippus quoq; Paneada sitam ad Iordanis fontes instruxit ædificiis, indito Cæsareæ nomine. Vico etiam Bethsaidę in ripa lacus Genesareth vrbis speciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quē Iuliæ Cæsaris filiæ cognomine esse voluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæam administrāte huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorū quod Pascha vocamus mos est sacerdotibus post mediā noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimum apertæ sunt, Samaritani quidam clàm ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est, vt posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo pòst Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tēpore Salome Herodis regis soror vita decedens Iuliæ Iamniam cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaelidem, Archelaidémq; plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque reipublicæ annos quinquaginta-

III.

IIII.

taſeptem, ſex menſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim ſunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius & particeps. Vixit autem annos ſeptuagintaſeptem. Ei Tiberius Nero priuignus ſucceſſit, Iuliæ filius, Romanorum Imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præſes miſſus eſt in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabi filium iuſſit eſſe pontificem: quo paulo pòſt deiecto, in Eleazarum Anani pontificis filium cum honorem transtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. hic quoque anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Iuſepho, qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis, Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiã Tiberij, de ipſius nomine vrbem à ſe conditam vocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Geneſarethici: vnde non longe apud Emmanntem vicum ſunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorum nonnulli eò migrare coacti ſunt, quidam etiam è nobilitate ſedes illic ſibi optauerunt. quóque maior eſſet frequentia, recepti ſunt ad incolendum etiam tenuiſſimi quique vndecunq; confluentes, & in his aliquot quos non ſatis conſtabat eſſet liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficiis proſecutus aſtrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros argitus: quo minus horrerent ædificatam præter ritum patrium in ſolo multis ſepulchris referto: cũ iuxta noſtras leges ad ſeptem dies impurus habeatur, qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum rex per inſidias ſublatus eſt à Phraatace filio, huinſmodi de cauſa. Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis Thermuſam nomine, inter cætera dona à Cęſare miſſam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obſtupefactus præcellenti mulieris forma, ſuſcepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro eam ſibi coniunxit. Quæ cùm quicquid vellet regi perſuaderet, cogitans filio ſuo Parthorum regnum aſtruere, intellexit nihil ſe effecturam, niſi eblegarentur legitimi Phraatis filij. Perſuaſit igitur marito, vt Romam eos obſides mitteret: quod illis ſine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermuſæ tam obnoxio. Interea Phraataces ſolus domi ad regnum educabatur: qui tædio ſum ratus expectare dum à patre decedente principatum acciperet, cum matre contra cum conſpirauit, cum qua creditus eſt etiam ſtupri habere conſuetudinem. Ergo parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus, prius quàm confirmaret ſuas opes per tumultum pulſus interiit. Tum verò nobiliſſimi Parthorum animaduertentes non poſſe ſine rege conſiſtere ipſorum rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arſacidarum ſanguine, putantéſque ſatis eſſe ſemel violatam regiam maieſtatem Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat qnidem regij generis, ſed inuiſus multitudini propter nimiam crudelitatem, quòd intractabilis eſſet, & ad iram proniſſimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio. ſolent enim perpetuo geſtare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occiſus eſt. Legatione deinde miſſa Romam, petierunt regem vnum ex obſidibus, prælatúſque eſt Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externum ſimul & domeſticum. Sed breui pœnitẽtia ſubiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientiſſimos. dedignebantur enim facere imperata mancipij, ſic vocantes obſidẽ, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure ſibi regem impoſitũ, ſed quod turpius ſit, per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arſacidam genere. ille paruit libenter, & præſto fuit cum exercitu. cui cùm occurriſſet Vonones, primùm manẽte etiam tum in officio vulgo Parthorum, prælio victus Artabanus retro in Mediam repulſus eſt. Sed paulo pòſt inſtauratus copiis Vononem auſum confligere vicit egregie, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde graſſatus in profligatos barbaros, & clade attonitos, in Cteſiphontem ſe recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modò regnum adeptus eſt. Vonones autem refugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium miſſis Romam legatis ſuper hoc negotio. Vt verò repulſam paſſus eſt à Tiberio, pertæſo igna-

uiam

uiam hominis, & moto Parthi comminationibus bellum iam intentatis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Artabani: Silano Syriæ præsidi se dedidit. is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus regem imposuit. Per idem tempus cùm Antiochus quoque Comagenæ rex fato concessisset, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe contrà cupiente sub rege, vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res Orientis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio. *Cap.* IIII.

CÆTERVM Pilatus Iudææ præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbem intulit ad legis nostræ contumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitũ est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt pręsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, eùm Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negotio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans, nisi quàm primum quiescerent, & suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifeste præ se ferebant, vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam constans legum studium, continuo reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. deinde aquæ ductum struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducentesimo stadio. id ægerrimè tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominum millia, vociferationibus conabatur eum deterrere à proposito. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinẽ, etiam conuitiis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus iussit reliquã multitudinem corona cingere: & quamprimum vulgus cœpit iacere conuitia, dedit illis signum ex composito. illi suprà quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atque hoc modo compressa est seditio. V.

Eodem tempore fuit Iesus, vir sapiẽs, si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim VI. mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libẽter vera suscipiunt: plurimósq; tam de Iudęis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cùm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio cœperãt. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vsque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud VII. Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, vt quę esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina, quàm quæ posset corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositũ non fefellit Iden libertã Mundi paternam, variis instructam sed nõ probatis artibus, quæ indigne ferens obstinationem iu-

uenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus L. tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porrò eam vehementer addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij, & quod efficacissimũ est ostentato præmio, in præsens viginti quinq; millibus, & alteris totidem post nauatam operã, indicat eis amorem iuuenis, rogãs vt omnibus modis adniterẽtur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti, benigne sunt polliciti, quorũ natu maximus propere se ad Paulinã cõtulit, & admissus impetratóq; absq; arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captũ ipsius forma, & iubere vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuntium, móxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata sit amore Anubidis: marito quoq; indicat, cõdictam sibi cœnam & cubile Anubidis. id eo facilius concessum est, quòd cognita & probata esset viro pudicitia cõiugis. itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit: totámq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli cõscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoq; magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ forte fortuna obuius, ô factũ bene Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ voluntati gessisti. Nihil enim mea refert quòd Mundũ contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum. atq; his dictis abiit. At mulier tum primũ deprehenso flagitio, vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibriũ impunitum sinat. maritus porrò Imperatori totum significat. Tiberius postquã accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucẽ egit, vnáq; Iden inuẽtricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóq; templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim, Mundũ autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiã referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nũc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato, *Cap. V.*

RAT quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatẽ tribus aliis per omnia sui similibus. his cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei, vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quò iam antè destinauerant. Id postquàm Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor milia militũ miserunt in Sardiniam. plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidẽ tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidã pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quæ ibi Moyses deposuerit. Illi creduli sumptis armis Tirathabam vicum insederunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros, vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerũt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit

mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem, & Syriæ præsidem, Pilatúmque cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò prius quàm perueniret, vita excessit Tyberius.

Vitellij aduentus Hierosolymis, & quomodo à Tyberio mandata accepit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet. Cap. VI.

VITELLIVS autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa VIII. festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pontifex eius nominis primus extructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eò loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo pontificum atque custodum sacri ærarij, præfecto castelli accedente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quónam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ pontificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmus solicitauit ad inferẽdum quamprimùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerũt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspiis immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique eius gentis ceciderunt vnà cum regis filio & multis popularium millibus, regioq; tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium, quod ab optimatibus immineret periculum, habénsque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiã fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumẽ. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperiũ. His auditis Tiberius petit amicitiam Artabani, & assentiente illo, conuenerunt ad Euphratem rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha vtrunque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinque, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam redit, Artabanus in Babylonian. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus

bus diligenter perscriptis misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuntiis. Quo ille grauiter offensus, & factum in deterioré partem accipiés, iram celabat in pectore, donec ad Caium
IX. peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obijt, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset trigintaseptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanææ, vir perpetuo modestus, & amator quietis ac otij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrederetur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen, vt tributa in ea tetrarchia collecta, seruarentur intra ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est. *Cap. VII.*

INTEREA Herodem inter & Aretam regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrandis eius coniugij mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuersum vxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat, vt se mittat Machæruntem, castrum situm in confiniis regionis Aretæ subditæ, quantum poterat celans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta, deducentibus Arabibus, magna celebritate peruenit in ædes patris: eiq; indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata sequuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis vtrinque copiis bellum per legatos gestum est, commissoque prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille veró indigne ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio, vt ei bellum inferat, & aut viuum
X. captũ abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atq; hæc fuerunt mãdata Tiberij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannem qui Baptista cognominatus est. Hũc enim tetrarcha necauit virũ optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simúlque ad baptismi lauacrum: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, si non ab vno tantum alteróve peccato abstineant, sed animis per iustitiam prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quumque magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pararet, quod viderentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse prius quàm noui aliquid exoriretur, illum perdere, quam rebus turbatis seram pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum.
XI. Vitellius autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis regibus prope ans versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quúmque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neq; enim patrios ritus permittere,

tere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missóque per magnū campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo in festiuitate quæ tum instabat publica. Quò postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento adegit in fidem Caij noui principis: reuocatásque ex itinere copias in hiberna dimisit, omisso bello propter delatum in alium Imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romam venerat, vt propter negotia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quo magis appareat, quantum valeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate nihil prodest nec numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles, exceptis paucis periit: quod sanè exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam: simúlque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hîc quoque diligentius. Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo nepoti, idque ex ipsius patris autoritate: altera vero dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsone genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram verò duxit Timius Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias, Bernicē, Mariamnen, Drusillam. filij verò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simulque Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem vnà cum Alexandro ab Herode occisum diximus. Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariamnem filiam Olympiadis Herodis regis filiæ, prognatam ex Iosepho qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulum. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratribus sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamne filia Simonis pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius, Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole discesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit, Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano cōstitutus est. Progenies autem

Alexandri ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum desciuit. Reliquæ
XII. autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt. Percensitis igitur Herodis posteris qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt, superest vt narremus quibus ille fortunis iactatus, postremo ad maximam dignitatē ac potentiā euaserit.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit. Cap. VIII.

PAVLO ante Herodis regis obitum Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij nactus est etiam amicitiam Antoniæ Drusi maioris coniugis, commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cúmque natura esset liberalis & magnanimus, quàm diu mater vixit noluit ingeniū suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipue in libertos Cæsaris, quorū fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectum suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abiit re male gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importune vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans miseram vitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataque est eam vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in longe minoribus facultatibus. Accersitus igitur à sorore, eiúsque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eūm collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satis fieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, exprobtante Herode inopiam, & quòd suo sumptu hominem aleret. quare ad Flaccum virum consularem & tum Syriæ præsidem se cōtulit, cum quo Romæ amicitiam cōtraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo vtrunque complecteretur proconsul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito, quòd Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt, vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnam pecuniā: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autē quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquisitione, ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursúmque ad extremam egestatē relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed cùm deesset pecunia, iussit Marsyam suum libertum vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernices Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamēto in Antoniæ clientelam venerat, rogat vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam antè debere sibi nonnihil Agrippam asseuerans, extorsit à Marsya syngrapham viginti millium drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingentis, eo facilius, quod non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id vbi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussa simulat: sed quamprimum nox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam Ibi ab Alexandro Alabarcha poposcit mutuò ducenta argenti millia. Ille non ipsi se

mutuaturum

mutuaturum profeſſus eſt,ſed Cypro,coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras. fideiuſſit mulier. & mox Alexander quinque talentis repræſentatis Alexandriæ, reliquam ſummam exhibiturum ſe promiſit Puteolis, profuſionem Agrippæ veritus.Ita Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipſa cum liberis in Iudæam itinere pedeſtri reuerſa eſt. Cæterum Agrippa poſtquam Puteolos appulit, ſcripſit ad Tiberium Cæſarem degentem Capreis,veniſſe ſe officij cauſa ſignificans, & poteſtatem accedendi eam inſulam poſtulans.Tiberius nil cunctatus humaniſſime reſcripſit, gratulans ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præſentem excepit & amplexu & hoſpitio. Poſtridie Cæſar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo ſumptis, nec ad cōſtitutum tempus perſolutis, de reddendo admonitus, fuga ſe è ſubiectis ipſius procurationi locis proripiens,exigendi facultatē ademiſſet, ægrè tulit:mandauítque cubiculariis non prius admitti hominem quàm perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij poſtea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. quæ memor Bernices huius matris conſuetudinis,familiariter enim ea fuerat vſa,ſimúlque educatum fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio,præbuit ei pecuniā illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeóque conciliatus eſt Cæſari, vt is nepotem ſuum commendaret Agrippæ,mandarétque vt progredientem ſemper comitaretur officij gratia.hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotē eius colere, gratioſum apud omnes & honoratū ob parētis memoriam. Erat ibi forte Allus Samarita libertus Cæſaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerēdi Caium officioſius. A quo receptus in intimam XIII. amicitiam,quodam die dum vnà geſtatur incidit in confabulationem de Tiberio:& quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, vt quàm primum principatus locum Caio digniori cederet. has voces excepit Eutychus,libertus Agrippæ,& auriga:ac tum quidem ſiluit.Inſimulatus deinde à patrono quaſi veſtē ei furto ſubduxiſſet,ſicut re vera ſubduxerat,& ex fuga retractus,cùm perductus eſſet ad Siſonem vrbi pręfectum,rogatus fugæ cauſam,ait ſe habere ſecreta quædam quæ cuperet indicare Cæſari,ad ſalutem ipſius pertinentia:quapropter vinctus miſſus eſt Capreas.hunc Tiberius more ſuo detinebat in vinculis, quòd eſſet cunctator, ſi quis vnquā alius aut rex aut tyrannus. nam neque legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarū vel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis. Proinde vinctos quoq; negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimiſsis alij denuo creati redeāt, atque ita obruatur continuo excipiendis & dimittendis legationibus.Poteſtates autem ſemel conſtitutas ideo ſinere, vt parcatur ſubditis. cùm enim natura omnis magiſtratus ad auaritiā ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eo magis ad rapinam ſolicitare homines. itaque ſi diutius eo fruantur, exatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. quòd ſi ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tanto magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebatúrque hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam vulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant,eum quidam forte fortuna præteriēs miſeratus eſt, putans languidiorem,quàm vt illas poſſet arcere: accedénsq; propius parabat eas depellere. orante autem ſaucio vt ſic eum ſineret, quæſiuit alter cauſam cur ita liberari ab hac moleſtia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem moleſtiam mihi faceres: nam hæ iam ſaturatæ ſanguine remiſerunt nonnihil. quòd ſi recentes accederent,& famelicæ,me iam antè peſſimè affectum facile perderent.quare ſe quoque aiebat hac ratione prouidere ſubditis,multorum rapacitate vexatis,qui more muſcarum eos infeſtarēt, maxime ſi ad innatam cupiditatem metus citò deſinendi accederet. quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, teſtatur mihi factum ipſius. nam cùm duobus ſupra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuerſum Iudæis miſit gubernatores, Gratum & ſucceſſorem eius Pilatum. nec aliter ſe geſſit circa cęteros imperio ſubditos, Vinctorum quoque cauſas ideo ſe aiebat ſerius

cognoſcere, ne affecti ſupplicio cito leuentur malis quæ meruerint anteactis ſceleribus, nunc dum longiores moras terũt, multo grauius reddi illorũ infortunium. Sanè hæc fuit cauſa cur Eutychus tam diu egerit in vinculis, priuſquã Cæſari aures ei præbere ſit collibitũ. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tuſculanum, ſtadus ferè centum ab vrbe diſsitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognoſceretúrq; cuius accuſaret patronum criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatẽ, quòd Druſi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiã tum ætate vidua recuſarit alteras nuptias, licet hortante Auguſto ad iterandũ coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatũ beneficium, quo maxime deuinxerat hominẽ. Cùm enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valde potens propter præfecturam prætorianorum militum, cõſpirantibus multis ſenatoribus & libertis Cæſaris, & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimũ quin opprimeretur abſuerit: quo tempore illuſtris opera fuit Antoniæ, per quam occurſum Seiani malitiæ. quàm primùm enim intellexit inſidias compoſitas in principem, rem totam ei perſcripſit accuratiſsime: traditíſque literis Palanti ſeruorum ſuorum fidiſsimo, miſit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit, & ſocios conſilij: Antoniæq; iam antè habitæ in precio, maiorem etiam in poſterũ fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, reſpondit Tiberius: Huic quidem ſi quid contra Agrippam mentitus ſit, præſentem pœnã ſufficere: ſed videndum illi eſſe, ne dum inconſultius à liberto pœnas experit, inquiſitione facta, malum quod alteri molitur ſibiipſe cõciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tãto magis vrgebat inquiri de hoc negotio: & cùm nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica geſtari, præcedẽre ipſius nepote Caio vnà cum Agrippa, acceſsit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos teſtor Antonia, quòd non ſpõte, ſed tuis coactus precibus faciam quod facturus ſum. quo dicto Macroni Seiani ſucceſſori imperat Eutychũ adducere. quo ſine mora veniente, rogat eum Cæſar quidnam cõtra eum afferat à quo libertatem acceperit. qui reſpondit: Domine, vectabantur in curru Caius iſte & Agrippa, me ſedente illis ad pedes: vbi poſt multos ſermones vltro citróq; habitos, Agrippa his verbis ad Caium vſus eſt: O ſi iam tandem dies illa veniat, qua ſenex iſte decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obeſſe poſſet nepos eius Tiberius. quem tu facile opprimeres. Tum verò ad publicam orbis felicitatẽ mea quoque priuatim accederet. His verbis Tiberius facile credens, nonnihil etiam veteri offenſa motus, quòd Agrippa iuſſus colere Tiberium ipſius ex Druſo nepotem, neglecto hoc mãdato totus in Caium erat propenſior: verſus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non ſatis intelligens quémnam ille diceret. neque enim de Agrippa ſuſpicari tale quid poterat, cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæſar aliquantiſper geſtatus per circum, denuo Macronem appellans. An non, inquit, iuſsi vt huic vincula iniicias? quo ſcitante cui tandem, Agrippæ inquã, ille reſpondit. Agrippa vero ad preces verſus, per memoriam filij, cuius conſuetudine ſimul educatus familiariſsime vſus fuerat, & per collata in adoleſcentem Tiberium officia rogabat veniam. ſed fruſtra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æſtus eſſet vehemens, & præ inopia vini ſitis eum vreret, conſpicatus quendam è Caij ſeruis nomine Thaumaſtum gerentẽ hydriam popoſcit potum. & cùm libenter oblatum hauſiſſet, inquit, certè tuo bono puer exhibuiſti mihi hoc miniſteriũ: quàm primum enim hanc neceſsitatem euaſero, impetrabo tibi libertatẽ à Caio, quandoquidem etiã vincto mihi non es grauatus miniſtrare, vt antea dum priſtina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, ſed gratiam ei repoſuit. nam regnum adeptus Thaumaſtum à Caio impetratum manumiſit, & bonorum ſuorum diſpenſatorem conſtituit. quin & moriẽs hunc Agrippæ filio Bernicæq; filiæ reliquit eadem miniſterij conditione, apud quos in precio vſque ad extremum diem habitus conſenuit. Sed id poſtea contigit. Tunc verò Agrippa vinctus ante regiam ſtabat inter

alios

alios quosdam æquè vinctos, incumbēs præ mœrore in quandam arborem. cui cùm insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, sciscitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus. & cognito Agrippam esse, Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facile credes propè esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus sum, neq; te inani consolatione lactaturus: non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omnino auditæ fuissent. itaque æquum duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid dij portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimam dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsq; ad eorum inuidiam quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opum successione liberis. Memento autem quādo hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cælestes missa hac aue nunciant: cuius rei cùm habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quo spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo vt quamprimum felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidē pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit vt in custodia seruaretur à militibus commodis moribus præditis, côductorémque haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus, quorum subleuaretur officiis. admittebátúrque ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi venalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus primum languore modice tentatus est: inualescente deinde morbo iam male de se sperans, per Euodum libertorum suorum carissimum accersit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchre excultus, adhæc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferēs. quibus artibus non senatus modo ac populi fauorē sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialiū, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris simulatione luxerūt, sed veris lacrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeo citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimum profuit, cùm apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinē, quæ pro ipsius dignitate tuenda nullum periculum non aditura videbatur. at Tiberius cùm Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarēt futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed non ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaque augurium cōcepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deum huic principatum annuere. sed aliter visum est cœlesti numini. nam cùm Imperator hæc volutans diluculo iussisset Euodum eum è filiis introuocare qui prior aduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: simulq; introducit iuuenem.

iuuenem. Quo viso Imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam sibi adempta sit potestas statuendi quæ decreuerat. sentiénsq; diuersum cordi esse superis, non tam suam voluntaté irritam doluit, quàm vicem infelicis nepotis, cui non satis esset principatum adimi, nisi etiam incolumitas in vltimũ discrimen veniat: quandoquidem alio potẽtiore futuro, parũ eum tutatura videbatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante securũ putante suum principatũ, quàm si insidiis præoccuparit alterũ. erat enim Mathematicorũ quoq; disciplinis addictior, iuxta quorum consilia in tota vita pleraq; agere est solitus. nam & Galbam olim venientem cõspicatus versus ad intimos quosdam amicos, En, inquit, virũ, futurum aliquando Romanorũ principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantã fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoque magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepoté iam extinctum cerneret: séq; ipsum culpabat, qui cõfugisset ad huiusmodi omina. cùm enim liceret ei securo è vita excedere, nunc corruptã sibi hanc felicitaté præscientia futuri carissimorũ infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cùm meum de te iudicium, tum vero deorũ immortalium suffragium secutus, tibi in manus trado Romanũ imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolẽtiæ nostræ, qui tibi sum tantæ felicitatis autor: & quà potens gratiam mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post Deos totum meum est, potes reponere, quàm si illi non desis quem tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiam scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuum imperium: extincto vero, infelicitatis tibi adesse exordiũ. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmẽ obtinentibus: & qui in consanguinitatis iura peccant, nunquam diuinã vltionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed ficte. Quamprimum enim principatũ assecutus est, fratrẽ iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquãto post coniuratorũ insidiis oppressus est. At Tiberius Caio successore sibi designato post paucos dies obiit, cum vixisset in imperio annis viginti duobus, mensibus quinq;, diebus tredecim. post quem Caius reipub. præfuit, quartus in imperatorũ serie. Romani vero nunciato eius obitu vehementer quidẽ gauisi sunt, non tamen audebant credere: non quòd verum esse nuncium non cuperent, quod iamdudum magno redemissent libenter: sed quòd vererentur ne tentati falsis nunciis, si intempestiue gaudiũ suum detegerent, delatorũ opera in certissimã perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorũ ordinẽ grauius afflixerat, quòd esset iracundus & implacabilis, etiam sine causa odio plerosque prosequens, & pro innata sæuitia mortem leuissimam pœnã existimans. quapropter optatissimam hanc famam non sunt ausi fronte hilari excipere, intelligentes quantum subesset spei frustratæ periculũ. Marsyas verò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, lætissimum ei nuncium afferẽs. quem cùm offendisset petentem balneum, admoto capite sermone Hebraico, mortuus est, inquit, leo. id ille satis intelligẽs, inopinatóque perfusus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis, tum pro hoc nuncio quam tandem dignam gratiam referam, si modo vera nuncias. tum centurio qui custodiæ præerat, animaduertens tam Marsyæ festinum aduentũ, quàm insecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, suspicatúsque accidisse noui aliquid, rogauit qua de re inter se conferrent. quibus primo cunctantibus, cùm ille vrgere non desineret, tandem Agrippa vt jam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam apposuit. Sed dum epulis simul indulgetur & poculis, ecce tibi quidam superueniens affert incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum. quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ sibi conscius, quòd cùm vincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonans. Tú me impune falles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, & accuratius in posterum custodiri cum imperat:

perat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbruit, palàm id iactātibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: móxque allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium: alteræ ad Pisonem vrbi præfectũ, idem indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nam licet custodiretur, tamen suo victitabat arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissime: & cùm vellet Agrippam eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea male vellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat. elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, vestémque mutare præcipit. imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, regem constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero deinde anno principatus Caij Cæsaris Agrippa petiit veniam nauigandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium spem rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis felicitatis & egestatis pristinæ. & alij quidem beatum prædicabant, qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem hominis.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est. *Cap. IX.*

HERODIAS autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Peрææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: vrebat eam nimirum, quòd qui profugerat non valens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tā splendida: hancque mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatum regiis insignibus per turbas inuehi: adeóque non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitam ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremā inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse verò filius regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atqui marite mi, inquit, si tibi antehac molestum nō fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete. neque ferendum puta existimatione cedere viro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorē fortunam industriæ, quàm tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri, qui paulo antè nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romam eamus non parcentes nec labori, nec auri argentíve impendiis, quandoquidem non tam hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negotia: conabatúrque eam in diuersam sententiam traducere. mulier contrà quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, non valentis aliàs eius importunitatem excutere. itaque sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistēdum: & quamprimum eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simúlque mandauit, vt per occasionem amplius cum principe super hoc negotio dissereret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantum modò à tergo relictus est, quòd tum primum ad Cæsarem admisso superuenit, literásque reddidit. vterque enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud Baias repertus est: id oppidulum est Campaniæ, quinque fermè stadiis à Puteolis dis-

situm: vbi palatia sunt splendidissima; dum imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eò lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos otio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperium. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorum, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus, percontatus est Herodem, veráne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnũ adiecit, pecuniam quoque eius donans Agrippæ indici: Herodem verò perpetuò damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit. ad hæc illa: Tu quidem Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quo minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo, vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indigne ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta quam Deus intulit tum Herodiadi fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendum vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius porrò primo ac sequenti sui principatus anno rempub. administrauit egregie: moderatéque se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. procedente verò tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumeliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores vsurpare ausus est.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio. Cap. X.

XV. VMQVE inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab vtraque parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, in térque cætera quòd Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cum quàm latè patet orbis Romanus Caio extruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. Hic acerbe inuecto Apione, multísque aliis quæ ad exasperandum Caium facerent, Philo è Iudæorum legatis potior, vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria. quapropter eiectus conuitio, versus ad Iudæos assectatores, Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam. Cap. XI.

AIVS porrò indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubétque vt cum valido exercitu inuadat Iudæam: & si spõte id admittant, statuam eius in templo Dei collocet. quòd si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam, vt exequerentur mandata Cæsaris: contractísque quantum poterat auxiliis, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret, ac tum demum

mum suo arbitratu rem perageret. nam quantisper superessent, non posse ferre violari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè valerêt apud me aliquid, si meis ipsius consiliis & auspiciis rem gererem: nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impune nô licet. Ad hæc Iudæi, Si tibi Petroni certum est à præscripto Caij non discedere, neque nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum nostrorum virtutis æmuli. neque enim sumus adeo pusillanimes, vt quæ nobis cæleste numen imperauit proposito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempestiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patriæ legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simúlque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & famulitio properauit Tyberiadem, vt ex propinquo melius res Iudæorum dispiceret. Iudæi verò magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, néve sacratam vrbem pollueret veritis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentes in cô silium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius, quàm discedamus à legibus. simúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus cùm maxime sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum, mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorúmque primatibus accedunt Petronium, rogantes, vt consideraret obstinationem populi, néve illis desperandi ansam præberet, quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq; relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla virium fiducia non cogitent: sed parati sint mori potius quàm tantam religionis labem in se admittere. ad hæc semente omissa instare latrocinia, dum non est vnde possint persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentem statuat, néve illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negotium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius verò partim deprecatoris respectu enixe vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caij perdere, & cæleste numen suámq; ipsius cô scientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo: non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicandum prono, nisi quis quàm primum furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exequentem: esse tamen boni viri officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem ait expeditionem non à se vltrò susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius executionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis: & alioqui conueniens esse, vt ipse ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patriis legibus contendere. imò ne mihi quidem probatur, summi Dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram irreuocabilem sententiam, quantúmque in me erit hortabor vt honestissimæ vestræ voluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio

vestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicã honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quod si offensus iram omnem in me verterit, patiar quoduis periculum, siue in corpus siue in vitam illi sæuire libeat, modo ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quò suum quemque vocat negotium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tam per me agam, quam per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus, vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua virili consolatus est. Deus autem manifeste ostendit Petronio suam prouidentiam, quódque omnibus iuste atque honeste cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cùm repente imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitus pluuiam penè desperãtibus, etiam si nubes viderent, quæ toties spem eorum frustratæ fuerant. Quapropter terra tum præter solitum præterque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res Iudaicas, attestante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cúmque accuratè super hoc negotio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria: néve seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam. Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarum lauriciarum ac voluptatum genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volénsque cum eo certare mutuis officiis, iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc video te modò mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cùm turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est iam pensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixe dabo operam, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse quàm vnquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solum meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vn sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: Quãdoquidem domine liberalitatem tuam tam benigne mihi offers, equidem petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo. illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque gloriosum erit, si post innumeras alias hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur, vt mandatum reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, nõ ignarus quantum subesset periculũ, quódq; capitale esset placitis Caij contradicere. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem ducẽs, si coram tot testibus vltro ad petendum prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam virtutem hominis,

qui

qui pluris faceret pietatem, suæq; gentis tranquillitatem, quàm incrementum dominationis, aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exequendis mandatis, quæ acceperat, quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, sinédam esse. sin minus, non esse cur in eo negotio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippę gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquam ad defectionem spectate Iudæos cognosceret. allatis postea de rebellatione rumoribus, indigne ferens gentis audaciam, & contemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrænare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maxime affectioni huic indulgeret, denuo scribit eidem in hanc sententiam: Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera, quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplũ fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidem, nõ tamen Cæsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio Deus enim non fuit immemor Petronij, & periculorũ quæ propter ipsius honorem atque Iudæorum religionem subiit: sed amoto à reipub. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimum Caius debacchari est solitus. Is extinctus est non multo postquam Petronio scripserat illam mortis denunciatricem epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sunt in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. cæterum Petronio prius redditæ sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus. *Cap. XII.*

Nciderunt in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædésque & calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accurate tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Neerda dicitur vrbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hæc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrũ didrachma quod Deo ex more solent offerre, cæterámque votiuam pecuniam, in his vrbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quæ deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum suberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenses patria, orban patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinæ magister, apud quem artem didicerant, quòd serius aliquando ad operandum accessissent, castigauit verberibus. illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum vbi fluuius scinditur, vberem pascuis, & frugum fertilem, cæterorúmque fructuum, qni reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quisque egentissimus, quorum armis stipatipto ducibus se gerebant, nemine cohibente maleficia. cùm enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum satis erat, XVI.

promittentes amicitiam morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorum, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti mittebant eis quantumcunque poscerent. quo factum est, vt aucta eorum potentia, validi essent ad incursandum quoslibet, nemóque vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoque regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ postquam hæc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improuiso opprimere: obsessáq; palude suos iussit aliquantisper quiescere. postridie verò Iudæis sabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negotio victos se abducturum, paulatim procedebat, vt derepente in eos irrueret. Asinæus verò qui tum fortè positis prope se armis cum sociis desidebat in otio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frænorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed procurrat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet. optarim autem vana esse, quæ diximus. móxque quidam profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionem fuisse referentes: adesse vltores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se obrutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos, vetante propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longe aliter quàm speculatori videbatur statuit, non concedendam censens hanc voluptatem hostibus, vt per otium in se grassarentur cædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita fors ferat, non inulti pereant: primúsque correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciam, ad conferendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga vertere. Eius pugnæ postquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium: confestímque ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc verba illis referat: Regem Artabanum tametsi iniuriam eorum violentia in suo regno acceperit, indignationem tamen virtuti ipsorum remittere: misisséque se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine, quòd amicitiam eorum cuperet, sine fraude omni & insidiis, paratam esse regis munificentiam, foréque vt hac sua virtute posthac rege fauente vtantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem verò Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad regem, & facile admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse, rogauit cur nam domi reliquisset Asinæum. cognitóque metu illum se continere intra palustria: per patrios deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem venientes: idque porrecta iuueni dextra sanciit, quod apud barbaros conuenturos certissimum est argumentum fiduciæ, nam post datam dextram apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omnino suspicionibus. Tum quoq; Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri, vt simul veniat. Hoc autē agebat rex volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbātur ad defectionem spectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficiis. Hoc igitur consilio illum accersiit. Asinæus verò facile à fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorante quàm luculenter erga ipsos rex affectus sit, quódque ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoque tempore ad Artabanum ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, in primis miratus generosum Asinæi animum, quòd videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie quasi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tam vasto animo respondeat, & inter epulas ostensum magistro militum Abdagasi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cùm rogasset, vt bona regis venia liceret illum interficere, pœnásque tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos

thos læserat: negauit se hoc permissurum in hominem qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quòd si, inquit, vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absq; meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo: Tempus tibi est, inquit, iuuenis domũ reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortasis etiam me inuito conarẽtur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, vt eam tua cura tutam à latrociniis & illęsam custodias. mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit. ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quę prius habuerat firmauit munitionibus: breuique in tantum auctus est, quantũ ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honoribus Babyloniorũ, à Parthorum quoq; obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebãtur cum imperio. Adeo creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, cõtemptisq; institutis patriis, voluptate victi dediderunt se externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorũ quidam dux cum coniuge tam aliis dotibus quàm insigni forma laudata vsque ad miraculum: hanc siue aspectu siue fama cognitã adamauit Asinæi frater Anilæus: & cùm neq; suis imperare posset cupidinibus, neq; vlla alia spes esset potiẽdi muliere, bello maritum eius periit: primóque conflictu cæso Partho, vxor in victoris potestatẽ & thalamum peruenit: quod qnidẽ magnarum calamitatũ tam ipsi quàm fratri fuit principiũ. cùm enim amisso priore marito captiua duceretur, simulacra patriorum numinum quæ gentilitio ritu & domi secum habere solebat & in itinere, clàm inter cæteram supellectilem aduexerat. ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nacta fiduciam, propalàm operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis vtriusq; fratris primariis, indignum facinus dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductam vxorem barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus. qnare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore cõsecuti sint. Sed adeo nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorúmque sociis, vlturum læsam & religionem & amicitiam, vtq; simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorẽ legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim moleste ferrẽt talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cui acceptam ferebant pręsentem felicitatẽ. sed indignationem eorum accẽdit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factóq; concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius patum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certè errarũ corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt patũ conueniens patriis ritibus: & superstitiosum numinum cultũ quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatũ fratris allaturũ sibi ac suis magnũ aliquod incommodum, victus tamen germanitatis affectu facile ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterũ, mulieremq; domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tamen hac admonitione effectũ est: quia mulier sentiẽs propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorẽ sui durius aliquid accideret, veneno Asinæũ sustulit, secura quòd sub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad se vnũ iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in vicos Mithridaris viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebar Artabani filiam: eósque magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoráque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates vero qui fortè tum non procul aberat, audita vicorũ expugna-

tione, indigne ferens vltro se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitámq; ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu. collectóq; equitatu quàm potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cùm Anilæo: & cum ad vicum quẽdam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quòd decreuisset postridie Iudæos aggredi sabbato instante quod illis religioso otio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdam vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coëgit salutẽ quærere. Mithridatẽ etiam viuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositũ, quæ apud Parthos grauissima habetur cõtumelia. quem cùm sic ad syluam quandam perduxisset, hortãtibus amicis vt illum interficeret, ipsi diuersum visum est, negauit occidendum virũ genere apud Parthos præcipuũ, & honoratũ affinitate regia. præteritarũ enim iniuriarũ posse impetrare veniam. quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturũ tamen pro concessa incolumitate gratiam. quòd si grauius in eum consulant, non quieturum regẽ nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degentes vindicet: quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat vt sunt belli vicissitudines. eam sententiã approbauit multitudo cætera, atq; ita Mithridates dimittitur. qui domũ reuersus ab vxore exceptus est conuitio, quòd regis gener post acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinã virturẽ recipe, aut Deos testor quibus curæ est regum dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timẽs mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coëgit tamen quantas potuit copias, indignum seipse vita existimans, si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus vero vbi cognouit aduentare illum cum valido exercitu, turpe ducẽs continere se intra palustria, & sperans fortunã contra hostes priori similem, fretúsq; milite iam assueto vincere, & ipse contrà eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligãdum hostem quamprimum in conspectum venerit. progressos autem meridiano tempore per regionẽ inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeo fessos vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestímq; in fugam versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenũ effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominũ, qui licentiam pluris quàm propriam salutem facerẽt: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, suppletũ est duntaxat numero, neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quòd essent rudes militiæ. Duxit tamẽ eos contra Babyloniorum castella, latéque vastabat omnia. Tum Babylonij reliquiq; hostes miserũt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum deposcerent ad supplicíũ. quod cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominẽ dedere, ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationẽ de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babylonijs legati ad Anilæum. tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clàm noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impune quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum vero hoc metu exonetatus Babylonis populus, qui antehac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nunc his nunc illis præualentibus: sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndique coortus est. Itaque non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligẽdum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam vrbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquã confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante, denuo inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, sequuta est In-

dæos

dæos maior calamitas ex huiuſmodi cauſa. in hac vrbe ſemper Græcis male cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderāre. quò poſtquam à Iudæis migratum eſt, eorum fauore conditio Syrorum cœpit eſſe potior, aucta viris bellicoſis, & periculorũ contemptoribus. quare Græci ſuccumbentes, & videntes ſe non poſſe recuperare dignitatem priſtinam manente Iudæorum & Syrorum conſenſu, ſuos quiſque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facile impetratum eſt. nam cùm vtrinque primatibus commiſſum eſſet negotium, ſecuta eſt reconciliatio, quam ita demũ ratam fore placuit, ſi vtriq; Iudæos cõmunibus proſequerentur odijs: eóſque ex improuiſo aggreſſi, occiderunt ſupra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euaſit, niſi ſi quem amici aut vicini ſeruauit miſericordia. hi deinde ſeceſſerunt Cteſiphontẽ vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis rex hibernare eſt ſolitus, habens ibi maiorem ſupellectilis partem repoſitam, ibíque ſedes fixerunt, tutos ſe rati regiæ maieſtatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum ac Seleucenſium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus eſt: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucenſibus conſpirauit in eorum perniciem. quo factum eſt vt pleriq́ue Neerdam & Niſibim ſe receperint, ſecuritatẽ ſuam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiã habitantur à viris bellicoſiſſimis. Atq; ita ſe tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSNONVS.

Quomodo Caius à Cherea cæſus eſt. Cap. I.

CAIVS porrò non in ſolos Iudæos Hieroſolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus eſt, ſed terra maríque quàm late Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ vnquàm veterum monumentis ſunt proditæ. Sed maxime Roma ipſa eius ſæuitiam experta eſt, nihilo hac parte meliori conditione quàm vrbes cæteræ, præſertim ſenatores ac patricij, cæteráque nobilitas. innumeriſque iniurijs vexabátur qui vocantur equites, opibus & dignitate ſenatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine ſenatorum habeatur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cædibúsq; & confiſcationibus, quæ tum ferè cædis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à ſubditis, & Capitolium frequẽtans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem eius præſidem appellatione fratris ſalutare auſus eſt. Alijs quoq; operibus ſuam declarabat inſaniam, quãdo à Puteolis vrbe Campaniæ ad Miſenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad ſuam dominationem pertinere exiſtimans, ſi à mari eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab vno promontorio ad alterũ ponte iuncto medio ſinus ſpacio, curru vltro citróque vectatus eſt: id enim demum iter dignum eſſe maieſtate ſui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inſpoliatũ reliquit, & omnes inſignis artificij tabulas atq; ſtatuas edicto ad ſe comportari imperauit, quicquid vbiq; terrarum pulchri eſſet, in pulcherrimo loco, hoc eſt, Romana vrbe ſpectari debere dictitãs. his ſpolijs palatiũ ſuum & hortos exornauit, alióſq; ſuos ſeceſſus per Italiam. ad hæc Iouem qui à loco in quo vniuerſis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenienſis ſtatuarij, auſus eſt iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum

non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demãdatum erat hoc negotium, negãtibus loco moueri posse illæsum simulachrum, & absq; vitio. aiunt etiam prodigiis fidem excedentibus Memmiũ vetitũ, distulisse imperata facere: quę ip se inseruit excusantibus cessationẽ suam literis. cúmque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominẽ exemit periculo. Eò denique insaniæ prouectus est, vt natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulachri genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, vtro maiore parente sit genita. atq; hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicẽtem causam capitis, sperans sumptutũ se de illo suppliciũ: quod tamen ei non licuit. Itaque cùm totum suæ ditionis orbem repleuisset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminẽtem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato, saluum manere non potuit, præcipue nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurate denarrare totum negociũ, vel ideo vt argumentum sit diuinę potẽtiæ, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruãt miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ autores habebant viros fortissimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manũ coniuratorum circa se habebat, quorũ opera illum tolleret. alterius Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimẽdum tyrannum conciuerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita vt non dissimularet sua consilia: quę cum multis cõmunicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregiũ Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea non ferebat exprobratã sibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optime se putabat nece ipsius euasurũ. Commune autem omnium illorum erat propositũ, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat, successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebantur, quibus impẽdio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent, tum quoque contentione magna rogabãt, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorẽ vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerũt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sępe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorũ quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tẽpus, & afflictæ fortunæ hominũ miseratione exequitur mandata negligẽtius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum.

vócabulum. atque hæc faciebat, cùm ipſum non puderet in quibuſdam à ſe inſtitutis ſacris vti amictu muliebri, cincinniſque & alio ornatu quo ſexum mentiretur: & poſt hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem. qui & quoties talia ſigna acciperet ferebat indigniſsime, & magis etiam cùm uideretur tradens ea militibus eſſétq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo ſignum à Cæſare, prædicabãt fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter auſus eſt ſibi aliquot aſciſcere, iuſtam iræ cauſam præferens. in his erat Popedius vir ordinis ſenatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum ſectator otij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisſet cõuitia: & teſtem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cum aliis multis, tum Popedio. quæ cùm nollet amatorem ſuum falſo, vt erat, teſtimonio grauare in cauſa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam ſubiici. Tum Caius exaſperatus Chæream iubet ſine mora torquere Quintiliam, ideo potiſsimum ei ſolitus cædes & quæſtiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quo molliciæ notam effugeret. Quintilia porrò cùm torquenda duceretur, conſciorum cuiuſdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono eſſet animo, néue ad tormenta ipſius expaueſceret: ſe enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non ſponte, ſed neceſſitate coactus. Cúmque illa perduraret, duxit eam in Caij cõſpectum, affectam modis miſerabilibus. Cuius miſeratione indignè laceratæ Imperator nonnihil flexus, Popedium abſoluit, & pecuniis ſolatus eſt mulieris calamitatẽ, quam fortiter æquè ac feliciter tolerauerat. Id vero indigniſsimè tulit Chærea, ſic traduci putans ſuam ſæuitiam, quaſi tam immodicam, vt ipſum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem ſic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipſe tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo Imperatore nunquam officio noſtro defuimus. nam noſtra opera & induſtria coniuratorum alij necati ſunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipſi viſi ſint miſerabiles. Sed hæccíne ſunt noſtræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, ſed vultus rubore pudorem fatente miniſteriorum talium, cæterum verbis non auſo ſuggillare inſaniam Cæſaris, Chęrea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, cauſa vulgi ſermonibus in Caium refertur: ſed ſi rei diſquiratur veritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, imò toti humano generi horum malorum cauſa ſumus, qui mandata eius exequimur: & cùm finem imponere poſsimus eius tum in ciues, tum in reliquos ſubditos debacchationibus, per tam fœda miniſteria facti ſumus ex militibus ſatellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut Imperio geſtantes arma, ſed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quàm corpora in ſeruitutem redigit, contaminantéſque nos quotidie cruore cæſorum & atrociſsimis quęſtionibus, donec ipſius iuſſu ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, ſed ſuſpectiores potius: & alioqui aſſuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequaquam conquieſcet prius quàm nos quoque cæteris adiiciat: nimirum iam deſtinatos exitio, niſi mature proſpicimus & communi libertati, & noſtriſmet periculis. Clemens autem etſi approbaret Chæreæ ſententiam, tacere tamen eum iuſſit, ne ſparſis in plures his ſermonibus, & euulgato ante effectum conſilio, raperentur ad ſupplicium. expectandam eſſe optabilem occaſionem, fortuito alicunde offerendam. ſibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non ſatis eſſe animi: & habere ſe tutiora conſilia: nam honeſtiora ne cogitari quidem poſſe. His dictis Clemens domum ſe recepit, ſecum agitans quæ audierat, quæq; ipſe dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem virum quòd non contemnendum noſſet libertatíſque amatorem eximium, & ferentem ægrè præſentem ſtatum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans conſilium, decreuit ei rem proponere, ſollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculoſam exiſtimans in tanto negocio. hunc poſtquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quòd cum nemine auderet communicare ſuam ſententiam: tunc verò ope-

ram etiam polliceri non modò silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque rati non amplius cunctandum, ambo ad Minncianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum virtutis studio, Caio vero suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi non fineret eos manifeste proferre odium quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémque laudem meritus, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant vt ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quódnam signum ea die ab imperatore accepisset. vulgatum enim iam erat per vrbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. ibi Chærea cupide arrepta occasione, fretúsque Minuciani fide: At tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quòd me vltro properantem excitas. neque mihi ampliori adhortatione opus est, si quidem tibi quoque idem placere video, & priusquam conueniremus iam antè consensimus. gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet. quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus supereft, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negotium, securus quid mihi pôst eueniat: quandoquidem nec libet, nec vacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. & dignus sum opinor vel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari video. Tum Minucianus sic animatum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est vt pergeret, apprecatus vt superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuùm confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum. Nam ingrediente curiam Chærea, vox cuiusdam è turba audita est, iubens eum, diis iuuantibus, destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se aut à quopiam conscio, aut voce Dei, cui curæ sunt res mortalium. iámque multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simúlque militum quotquot erant conscij. nemo enim erat qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui vnus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundánsque pecuniis quas ex munerum corruptelis parauerat: vtebatúrque immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis pertinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quòd esset pecuniosus nimium. quare ad Claudium clàm desciscebat, colens eum quòd speraret successurum in imperium, & iam tum obsequiis captans eius gratiam, quò tandem apud illum quoque esset in precio. nam & iactauit apud eum, iussum se vt veneno ipsum tolleret, & hactenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudij. nec enim ille si patruum necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repræsentatum fuisset meritum præmiũ. Claudius tamen qui diuino quodã fauore Caij furorẽ euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquã accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur indies consciorum quorundam segnicie, nam ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpe dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrantem arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem,

licet

licet versaretur inter continue præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi vni & animum esse & facultatem, vel absque ferro conficiendi hominem: adeò infensus erat cõiuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbant quidem eum pro communi libertate sollicitum, postulabant tamen paulisper differri negotium, ne si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur viris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cęsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit. & extructa ante regiam scena, conueniunt eò spectatum Romanorum nobiles vnà cum vxoribus ac liberis, præsente etiam principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicum spatium, conatum facile successurum, non valentibus etiam si velint succurrere, protectoribus domesticis. Assensit Chærea, decretúmque est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quàm consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum dies vltimus. tum Chærea sociis conuocatis, Multum, inquit, elapsum est temporis, quod nobis segniciem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sæuiat. An non videtis quòd ad hunc modum nihil aliud fit, quàm libertatis detrimentum, & tyrannidis accessio? cùm debeamus nobis primùm securitatem parare, deinde aliis perpetuam felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima reditura sit. illis verò tam honesto proposito non contradicentibus, cunctãtibus tamen adhuc, & per stuporem silentibus: quid, inquit, boni viri, differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diem vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit, si emittamus è manibus hoc propudium hominis, terra maríque triumphaturum de Romanorum ignauia. An non ignominiosum sit, nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere: ego certe deliberationes vestras non expectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet quicquid fors ferat libentius perpessurus, quàm vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: móxque palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab Imperatore petere: & fortè ea die vices petendi ad ipsum redierant. Etiam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem protrudendo, dum quisque locum spectandi præripere nititur, magna voluptate hanc contentionem spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscue sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde imperator rem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente victima cõtigit respergi cruore togam Asprenatis vnius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alterã versus subdiualem aream, alteram versus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorum consessu: qua parte erat cella quædam tabularis intersepta, vbi mimi versabantur, & musici. Cúmq; iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius vir prætorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrãnicidij. tum Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. Sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hęc certatim populo: móxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cinyra, in qua & ipse & eius filia Myrrha occiditur multúmque ficticij cruoris fusum est tam circa crucifixum, quàm circa Cinyram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amynthæ filius rex Ma-

cedonum ab amico Pausania cæsus est, dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneretne vsque finem spectaculi, præsertim cùm dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur, vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum viderat, surrexit iturus ad confirmãdum hominem. eum Imperator comiter apprehẽdens lacinia, Quónam, inquit, bone vir. quem ille reueritus sedit denuo. sed vicit timor: & paulo pòst rursum surrexit, Caio non amplius retinente, quòd eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, vt more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur: cupiebat enim, vt conscius, quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægréque moras ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chærea volebat in theatrum reuerti, atque in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum, qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eam bene rependi liberta re publica. iámque tendebat in theatrum, cùm subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinem quo facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minutianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & quà Claudius cum aliis præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus, qui venerant ex Asia, partim ad concinendos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chærea signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuitio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen letali vulnere: quod quidam data opera factum putant, vt multis ictibus consauciatus periret cruciabilius, mihi non fit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quòd si hoc animo id fecit Chærea, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quàm celeriter se ac suos eximere periculo: maxime quando non deerant, qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. alio qui videbitur se & amicos potius quàm illum affligere voluisse, cùm posset re bene gesta clam se vltoribus eius subducere, non perdendo temere tempus, vel seipsum potius. Verum hæc quisque, vt libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerum inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neque exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat vlterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit, vt in genu procideret: móxque circumsistentium vna vox erat, repete, atque ita conceciderunt eum, illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixisse fertur Aquila, qui vltimum exitium illi attulit. author autem facinoris merito Chærea dicendus est. quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit. primúsque ausus est consilium communicare cum aliis. quod vbi probari sensit, coniuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cúmque res operam posceret, hic quoque primus in eum irruit, & sua virtute cædem exorsus trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit. quapropter merito quicquid & à sociis perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque virtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo interfecto, Chærea cum sociis recipere se quà venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, parans ad vltionem militibus: siue quòd angustæ erant viæ vbi patrata est cædes, & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per aliam viam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iámque elapsi è turba satis

tuti

tuti erant pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris. primi autem Germani censerunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorum ad principis custodiam: homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quòd plerunque quid fiat non intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti. & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rem metientes, sed suis commodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparans: móxque duce Sabino (is non sua, aut maiorum virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbinam laterent interfectores Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, cum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihil apud furētes fieri suam dignitatem videns, homo validus extorsit gladium reluctanti ei, qui primus se inuaserat: videbatúrque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehemēter oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremo missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verùm audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram sontes iuxta atque insontes trucidantium. & illi quidem tali fato absumpti sunt. cęterum postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam enim etsi perlibenter interitum eius accepturi erant, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebāt. aliis contra ideo non libebat credere, quia verum esse nolebant, atque etiam maius putabant quàm vt humana virtute posset effici. hi fere erāt pueri ac fœminæ atq; mancipia. tum nonnulli ex militibus: quòd eius stipendia merentes simul exercerent tyrānidem, ministri superbiæ, concutientes optimum quemque ciuium, & prædarum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti, vt solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, visceratiónibus, oblectamentísque id genus aliis: quarum prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebant crudelitati & insanię principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam cōtemnendi dominos, contra quos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidem impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem solum assequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorum esset decreta. nobilium autē etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsenserant, vel quòd verum esse misere cupiebant, adeo non proferebant gaudium, vt ne audiuisse quidem se fingerent: alij ne spe frustrata proditę voluntatis pœnas luerent: insidiarum alij conscij, & tanto magis prę se ferentes ignorantiam, ne forte suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamē occisum, verùm diligēter curari à medicis. quo factum est, vt audientiū nemo declararet suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut contrà infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur. accessit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum, atque ibi cōcionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamē loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, sciētes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quàm quo factum interpretarentur delatores & iudices. Sed postquam Germani strictis gladiis circūdedere theatrum, nemo spectatorum non putabat de se actum. & ad cuiusuis ingressum expauescebant, quasi iamiam contrucidandi: hærebántque inopes consilij, vt quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur supppliciter deprecantium, & excusantium insidiarum ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint, siue quid aliud. addebant & planctus, & lachrymas, deósque innocentiæ testes

inuocabant, & alia faciebant ac dicebant, quæ eos docebat præsenta neum vitæ periculum. His flexa est ira militum, ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane videbatur, circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius visum est spectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoque solicitis, quòd incerti essent etiamnum an omnino periculum euasissent. itaque etiam qui iustissimis odiis Caium prosequebantur, non tamen sincerū capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandem Aruntius homo gratiosus, qui vocalis erat vtpote præco rerū venalium, parauerátque sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrū ingreditur habitu quàm maxime ad luctum composito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamen vrgente præsenti discrimine ad dissimulandam lætitiam, præferens insignia mœroris omnia, quibus vti mos est in carissimorum desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorum impetum. simúlque tribuni iubebant gladios recondere, significantes imperatoris interitum: quæ quidem certissima salus fuit cōstipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunque inciderent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeo illum diligebāt, vt suarum animarum iactura redempturi salutem eius cuperent, nullo respectu calamitatis reipublicæ. itaq; tum demum cognita eius morte, cohibuerunt impetum quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impune sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerum regimen. Sic tandem Germanorum rabies sedata est, per Caij cædem paulo antè excita. Cæterum Chærea, qui valde timebat Minuciano, ne periret in furētes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibúsque commendans eis salutem hominis: quo factum est, vt ille vnà cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, testatus id esse è republica, eíque senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consilium, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturā tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitum, vt inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationem initam legum contemptu, & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi consurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus, vt curaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorum dimisit proximos: re autem vera, vt sese præsenti periculo eximerent. Interea senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tātum in speciem. cúmque Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tam populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus verò præmia, si modo nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néve ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Quomodo Claudius principatum adeptus sit. Cap. II.

N HOC rerum statu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negotiis, si ad ipsum rediret rerum administratio: nec sibi vtilem eam fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum igitur visum est rebus adhuc

huc turbatis principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum, qui tum in senatum coiuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalis eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuique pro meritis decernat. hæc sententia simul approbata est, & Claudius correptus à militibus. In senatu autem Cn. Sentius Saturninus, non nescius Claudium raptum, & instare virtutis certamen, quasi protrusus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis, & generosis auditoribus exorsus est in hanc ferme sententiam: Etsi incredibile videtur, Quirites, quod præter omnem spem nobis offertur post tam longum temporis spatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quàm diu mansuram, & in potestate deorum sitam quorũ hoc munus est: sed quæ in præsens certè exhilarare nos valeat, quicunque sequatur exitus. bonis enim viris iucundum est vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veterísque illius & florentis reipub. aliquem gustum capere. equidem priscæ illius libertatis non memini, vt post eam sublatam natus, præsentis sanè sum cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atque institui honestis studiis: proximúmque post deos immortales honorem his viris habendum censeo, quorum virtute vel sero tandem hac ætate nobis eam degustare contigit: quæ felicitas vtinam perpetua propagetur ad posteros. nam nobis vel hæc dies sufficit, tam iunioribus nostrûm quàm senioribus: his quia non omnino ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propositum est, quod æmulari sit longe pulcherrimũ, & non degenerare à claris maioribus. quamobrem nihil nobis magis curandum est, quàm vt cum virtute viuamus, quæ sola libertatem parit suis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum sunt cognitæ. ex his verò, quæ ipsi videre licuit, satis intellexi quantum malorum ciuitates inuehant tyrannides, virtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcans legibus subuertit rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo non attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbem generosis ciuibus: quòd existimarẽt hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solum magnanimitatem premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idque cùm multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint rempublicam. Quorum vnus Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quàm cæteri, non in ciues solum, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam, & iniustas pœnas eis infligens, infensus diis simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatum studium & superbia, neque rapinæ & adulteria, sed præcipuum commodum ducunt si inimicorum totas excindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum patientia est efficax. etenim conscij sibi quàm multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi cõtemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omnino tollere. His malis leuati, & nemini nisi vobis inuicem obnoxij, id quod & præsentis concordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura rempub. in pristinam integritatem restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum authores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidem aluit, quàm istorum segnicies, qui nulla in re libidini eius refragari sunt? quieris enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, conieceerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipue: qui vir diis fauentibus tum consilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia reci-

piat. honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quòd illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum Imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant, tum exurgens Trebellius Maximus, anulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat: statimque ea confracta est. Et iam nox processerat, cùm Chærea signum à consulibus petiit: atque illi Libertatem dederunt. adeò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primum ex quo reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad Consules rediit, penes quos ante Cæsares Imperium fuit in milites. id acceptum Chærea militibus tradidit his, qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quàm tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, paulóque pòst etiam populus lætus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersam in pristinum statum rempublicam, & Chæreæ nihil non tribuens. Is indignè ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è tribunis Iuliũ Lupum, qui vtramque interficiat: ideo potissimum illi demandato negotio, quòd Clementis esset cognatus, & dignus, vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sæuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenuo ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contrà illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atque ita vnam veneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremo vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cúmque venisset in palatium offendit Cesoniam humi stratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium, quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantem se cum iacente simul filia. nec alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset præmonenti toties. quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentibus, consuluisse eam, vt rediret ad saniorem mentem, & in ciues sæuire desineret, moderatúmque principem ageret, ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei vicem reponerent: aliis contra, instigasse eam maritum, vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret. idq; tum exprobratum illi, quòd etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat, vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulam: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatum maleficus, voluptatibus deditus, & fautor delatorum, periculorúmque metuens, atque ea de causa sanguinarius, vnicum fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, popularíque assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quàm virtutis impedimenta abominans, & intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimularetur ad vindictam ac supplicia: osor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionem licere sibi postulans. quare ne à sororis quidem Germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem & multis retro seculis inauditam libidinis licentiam. opus auté eius regale, aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad vtilitatem hominum, præter receptacula extructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frum

bus frum

bus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuerſiam maximum opus eſt, & vtiliſſimum nauigantibus. ac ne id quidem abſolutum eſt: ſed imperfectum manſit remiſſa contentione operantium. In cauſa fuit ſtudium rerũ inutilium, & quòd pecuniam in priuatas ſuas voluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus vtriuſque literaturæ tam Græcanicæ quàm patriæ: faciléque intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens ex tempore: & vel in maximis negotiis ſuadendi facultate præditus ſiquis alius, quam vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione ſibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorũ genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat. nec tamen ei bona inſtitutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem ſibi accerſeret: intantum ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quiduis faciẽtibus impunitas. Vſus enim honeſtiſſimis amicis à principio, quo facilius bonã opinionem ſibi pararet, tandem eos à ſe alienauit vſurpanda immodica licentia, quorum odiis indies gliſcentibus poſtremo per inſidias eorundem oppreſſus eſt.

Cæterùm Claudius, vt ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de *III.* cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodã angulo, nullam periculi cauſam habens præter claritatem natalium. nam priuatam vitam agens permodeſte ſe geſſerat, vel mediocri ſtatu cõtentus, literíſque ſe oblectabat Græcis maxime, omnem negotiorum deuitans ſtrepitum. tum vero attonita vulgi multitudine, regia referta diſcurſantibus cum furore ac cõſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta vltro citróque ruente temere, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, conſultare cœperunt quid agendum ſit, non tam ſoliciti de nece principis, quem iure cæſum exiſtimabant: quàm quomodo rebus ſuis proſpicerẽt, Germanis in interfectores ſæuientibus, ſuimet reſpectu magis quàm vtilitatis publicæ. quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maxime cùm videret circumferri Aſprenatis & vnà cum eo cæſorum capita. ſtabat enim in quodam loco gradibus aliquot acceſſibili, obſcuritate eius ſe occulens. ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens ſatis vultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe videns qui latere cupiat, propius acceſſit, licet rogatus vt diſcederet: & tandem protractum agnouit, inclamans alios ſequentes, profecto hunc eſſe Germanicum, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius videns eos paratos vt ſe rapiant, metuénſque ne iubẽte Caio plecteretur capite, rogabat vt ſibi parcerent, innocentiam ſuam commemorans, & excuſans ſe inſcium rerũ omnium. ad quæ Gratus ſubridens dextra prehenſum ſic alloquitur, Deſine de incolumitate eſſe ſolicitus, cùm potius debeas animum ad principatũ erigere, quem dij Caio ſublato tuæ virtuti offerunt, orbem terrarum tandem reſpicientes feſſum calamitatibus. quare age maiorum tuorum ſolium recipe. móxque attollunt eum in humeros non valentem præ metu ſimul ac gaudio pedibus inſiſtere. iam enim complures prætoriani circa Gratum verſabantur, ita vt quidam putantes Claudiũ rapi ad ſupplicium, miſerarentur vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegiſſet in ocio, ac ſæpe ſub Caio adductus eſſet in vitę periculum: quidam etiã dictitarent, ad Conſules pertinere de eius cauſa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiẽte inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipſius lecticarij fugerant, deſperãtes de ſalute domini quem raptum viderant. itaque cùm hi ſoli tenerent palatiũ, partem vrbis vt ferunt antiquiſſimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat cõfluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno ſtudio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc ſuccurrebant præcipuorum ſenatorum cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatum ſit ante mutatum ſtatum reipublicæ. quem quia in priſtinum reſtitui iudicabant impoſſibile, rurſum non eſſe in rem ſuam videbant, ſi vnus quiſpiam citra ipſorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter ſe conferen-

tes consultationes, cum aliis quoque affluentibus communicabant. cúmque idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contrà hanc felicitatem eis inuidens, & frænum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibique aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperans huius opera carituram se bellis ciuilibus, & aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porrò cognito quòd milites Claudium in castra transportauerint, lectos sui ordinis viros illò miserunt, qui cum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittat curam reipublicæ, & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res administrari debeant: meminerítque quàm misere tractata sit ciuitas vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere vt qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperiis eius subiiciat. quapropter si senatui pareat, & cùm laude ad pristinum reuertatur otium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nunc præesse aliis, nunc subiici. quòd si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorúmque multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleat: nihil autem honestius quàm pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentésque ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile coniiceret. Et cùm viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabãt, vt si principatum ambiret, mallet eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cùm bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

Dissidium inter senatum & plebem. *Cap. III.*

ORRO Claudius sciens senatus arrogantiam, modeste legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatũ vltro oblatum non dimittere è manibus.

IIII. Is enim postquam suæ dignitatis autorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & composuisset vt tum poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterùm vbi cognouit raptum esse à militibus Claudium, ægrè dimota turba ad eum peruasit, & nactus eum turbatum, pronúmque ad cedendam potestatem senatui, confirmauit hortatus vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accersitus à senatu, ignarum se omnium simulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit. quibus id quod verum erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsenti statu postulantibus: se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendentibus aliquid aduersum accidat. illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pecuniam: nec deesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit rex: vtinam p. c. conatus vester succedat. non dubitabo tamẽ quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos. pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui

ei deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc vbi persuasit cum aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autórque fuit, vt respõderet sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur, mirum non videri quòd senatus ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc vero degustaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, sed reuera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquam ab honesto discessisse suis ipsi oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: móxque concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos vt in fide maneãt, viritímque diuisit quina drachmarum millia. sub diluculum autem Coss. senatum vocauerunt in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, prævidentes quónam res euasura esset, optantésque tutam seruitutem cum otio potius quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negotio, repente clamor militum pro foribus stantium tollitur, vnum Imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamẽ deerãt qui affectarent rerũ fastigium, proptet nobilitatẽ generis, affinitatémue coniunctam cum Cæsaribus. nam M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit. fuissetq; cædes quanta vix vnquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd vel sibiipsis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chærea cum sociis aderant allocuturi milites: quos illi cùm viderent manu silentium innuere, concionari non passi sunt, omnibus vnum imperatorem, idque sine dilatione poscentibus. Tum verò minime senatus poterat expedire cõstitutionem reipublicæ, militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram quòd imperatorem peterent, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equirio stabulis extruendis ille viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chærea, multáque alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse, si post insanum stulto principatum committant. At illi verbis eius nihil moti, strictis gladiis, & sublatis signis tendebãt ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stupore que occupatis omnibus, nec scientibus quídnam agendum post irritatum in se Claudium. iámque pœnitentes alius in alium iactabant conuitia. Tum Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum vt se inspectante imperium committatur Claudio, & asciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd cùm primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi vero sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladiis perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo si-

mul venerant: aliquot enim etiam plagas acceperũt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo non periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulò ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus est igitur ad supplicũ vnà cum Lupo alijsq; compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitum, atque etiam Lupo exprobrantem lachrymas, cúmque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, lupum nunquam offendi frigore. Et inspectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus esset ad cædes, & num acutum haberet gladium: postulauítque eum quo ipse Caium interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis pòst diebus quando solenne parentandi tempus rediit, populus Romanus dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non irasceretur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autẽ non solum absolutus à Claudio, verumetiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, si à fide coniuratis data desisceret, in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. *Cap. IIII.*

V. LAVDIVS porrò ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concesso confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autẽ & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde regis cum Rom. po. in æs incisum est in vrbis foro medio. Antiochum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ. dimisit etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex virginem Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorũ sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: móxque ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mãdat Ægypti præsidi, vt seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit scriptum in hanc sententiam. Tiberius Claudius Cæs. August. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus, Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexãdrinis cæteris consecutos à regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus regiis, post adiectámque imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra, cõseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámq; de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissúmque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium suis suffragiis substituerent, vtq; quisque in suis ritibus maneat, neq; cogatur religionẽ patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra cõciues suos Iudæos C. Cæsaris temporibus,

poribus, propter insolentē illius insaniam, dum contra patriam gentis religionē pro Deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: volo incōcussa esse iura eorum à Caij insania: eisque ius esse perseuerandi in patriis ritibus. iubeóque vtranque partem quoad fieri potest dare operā ne quid turbarum commoueatur, idque proposito hoc edicto ita statuo. atq; hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est:. Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pontifex max. trib. pot. Cos. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudęis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos indicamus hoc nostro beneficio, propter seruatā populo Romano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitātibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuāt religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu viuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis, & municipiis Italicis, ac prouincialibus per magistratus publicari vólo, ad reges quoque atq; dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippæ in Iudæam reditus. *Cap. V.*

HIs edictis Alexandriā & per totū imperiū dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit: móxq; Agrippam ad curam sui regni misit auctū maioribus honoribus commendatúmq; per literas præsidibus prouinciatū simul & procuratoribus omnibus. at ille vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimū peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittēs eorū quę lege pręscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenā auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ regias manus vinxerat, monumentū aduersæ fortunæ mutatæ in prosperā suspēdit in sacrario supra gazophylaciū: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum valere illa erigere denuo. omnes enim admonebātur per hanc consecratā catenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulóq; pòst cōpedibus solutus splendidiorē quàm ante principatū adeptus sit: eam esse naturā rerum humanarū omniū, vt celsissima quæq; prolabātur facile, rursúmq; inclinata restituantur in pristinū fastigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilū Anani filium submouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonē cognomine Cantharā in eius locū substituit. erāt autē Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiā Herodes rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur quod fratres & pater sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodū olim sub imperio Macedonū idem contigit tribus filiis Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Constituto deinde pontificatu rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiā re- VI.
tulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorū putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrū autē præfecit tori suæ militiæ Silam, quem multorū & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo pòst Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorū synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petroniū Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta. *Cap. VI.*

PVBLIVS Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doriensium. Quoniam tam audax est quorundam vestrū insolentia, vt etiam cōtra edictum Claudij Cæs. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata

Cæsaris

Cæsaris statua, quod religioni ipsorũ non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cęsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maxime in synagoga, cùm iustum sit & imperatoris iudicio comprobatũ, vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta commemorẽ post contemptam autoritatẽ Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantũ permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni sontes indicent, dentque operã ne quid turbæ aut rixæ oriatur, quam quidam captare videntur: cùm contrà ego & mihi carissimus rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænã sit super hoc negotio voluntas Augusti, adiunximus eius edictũ apud Alexandrinos propositũ: quod iam antè satis notum omnibus, carißimus rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullam quæratis seditionum materiam, & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorẽ hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrũ illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperẽ. quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longe dignior. est mihi frater & apud Deum, & apud te rex innocentior, ab omníque peccati labe mundior, quem ausim tibi commendare vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium, fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo pòst Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

Gesta Agrippæ vsque ipsius obitum. Cap. VII.

VII. SILA autem magister militiæ regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficillimos labores pro eo sæpe susceperat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere. sempérque licentius agebat cum eo. & in familiaribus colloquiis molestus erat interdum extollens se immodice, & sæpe prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocãs vt ostentaret, quàm studiosus ipsius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorans. quæ cùm sine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita vt rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indesinenter exprobrare debitum. postremò intantum exasperatus est regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturam, verumetiam vinctũ in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defæcata in consilium adhibita, reputauit quantum laborũ vir ille pro se pertulisset: cúmque natalem suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac epulas accersiuit Silam, vt mox interesse velit regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuis non dissimulauit indignationem cuius iustam causam habere videbatur, vocantibus se respõdens, ad quem honorem me rex reuocat, paulo pòst eo priuaturus? neque enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectũ contumelia. nisi fortè putat linguam mihi posthac fore minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam è quantis cum eripuerim calamitatibus, quãtum laborum tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officiis nunc præmiũ retuli vincula & obscurũ carcerem. ego certè horũ nunquam obliuiscar, sed etiam

etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubens, vt eadem regi referrent. qui cùm videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autem ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permuniit sumptu publico, latioresque & altiores quàm antè fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. qui suspicatus molitur s aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autem is rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæsitam munificentia gloriam, longe alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malitiosus erat ac procliuis ad sæuitiam: & propter mutuum odium manifeste præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus extruens: Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est. Agrippa contrà mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continue degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus. purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei prætteribat absque sacrificio. Accidit aliquando, vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata concione per regis absentiam agentis tum Cæsareæ, criminaretur illum, vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominem: à quo forte fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, mòxque sedata voce & placide, Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cùm nihil haberet quod diceret, precatus est veniam. tum rex citius quàm quisquam opinaretur reconciliatus est, clementiam magis quàm iram decere reges existimans, & lenitatem animi magis quàm celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. inter alias autem multas eximiis ornamētis honorauit ciuitatem Berytiam, magnis sumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque æque magnifico amphitheatro, & ad hæc balneis ac porticibus, nullis parcens impendiis modo absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoque horum celebrata est splendidissime, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus, aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus. volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum; vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorum in pacis voluptatem verteret. atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum *VIII.* peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suscipiebatur autem ab aliis regibus: venitque ad eum Antiochus Comagenæ rex, Emesinorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne videretur indignus, qui expeteretur à tot regibus, quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsque ad septimum lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru vectus, suspectam præsidi redderet tantam regum concordiam. ratus enim id non esse è republica, per idoneos nuncios mandauit singulis, vt sine mora discederent: qua re Agrippa vehementer offensus est. Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ verò adempto pontificatu successorem dedit Elioneum Cithæi filium Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota

N prouin

prouincia. eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus veste tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radiis exorientis solis perculsa & diuinum quendam fulgorem emittens, venerationem cum honore incutiebat spectantibus. móxque adulatores perniciosi aliunde acclamantes, Deum consalutabant, rogantes vt faueret propitius. hactenus enim, vt hominem reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius. hanc impiam adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque pòst suspiciens vidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: móxque, vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit. secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est voluntas cælestis numinis. neque enim male viximus, imò tanta felicitate, vt omnes me beatum prædicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. propere igitur relato in regiam rumor sparsus est breui esse moriturum. quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atque liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinque dies nihil se remittente confectus vitam finiit, annum natus quartum supra quinquagesimum, postquam regnasset per septennium. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria, simúlque Cæsarea. ex annuis autem reditibus percipiebat cum plurimum MCC. myriadas. nec his contentus, mutuum accipiebat pecunias. Cùm enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterum priusquam euulgaretur regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à rege mandatum accepent.

IX. Atque hic fuit Agrippæ regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamne & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum regis Antiochi. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiam, conuitia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus, qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eísque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructísque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. Atque hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissime ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabaturque apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. confestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti & vixdum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quódque etiam viriles grauare possit humeros. cúmque visi essent æquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses

rienses & Sebastenos acriter castigaret, propter inflictam mortuo iniuriam contumeliásque illatas adhuc iuuenibus. alam verò Cæsariensium & Sebastenorum cum quinque illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésque è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium, vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasinus victor, vt paulò pòst dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VICESIMVS.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, déque stola sacerdotali.
Caput I.

DEFVNCTO rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Marso Cassium Longinum, memoriæ regis amici hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat, vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes contendere cum Philadelphensibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperant autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuum, multósq; Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quòd non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factam à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo pòst capitis damnauit Tholomçum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditque operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis deinde pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, quam solum summum pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (venerat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primum, vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde, vt expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros, vt legati mittantur, si prius darentur obsides. Quúmque promptè liberos suos dedissent, legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat, vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem, vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negotio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens, vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se illius donare precibus. cui

responſo talem epiſtolam addidit: Claudius Cæſar Germanicus trib. pot. v. Coſ. deſignatus IIII. Imp. x. P. P. Hieroſolymitanorum magiſtratibus, ſenatui & populo, totique Iudæorum genti ſalutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piiſſimus, quem ego domi educo, adduxit ad me veſtros legatos, gratias agentes, quòd ſedulo genti veſtræ prouideam, rogantéſque enixè, vt pontificalem ſtolam & coronam vobis ſeruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante vir optimus & mihi chariſſimus Vitellius conceſſerat: veſtræq; voluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemq; religioſum eſſe more ſuæ patriæ: deinde, vt gratificer Herodi regi & iuniori Ariſtobulo, quos & mihi deuotiſſimos noui, & veſtri ſtudioſiſſimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripſi autem de hac re & Cuſpio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis: & Ioannem Ioannis filium. Datæ quartò Calendas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Coſs. Eodem tempore & Herodes dynaſta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæſare poteſtatem in templum & ſacrum ærarium, iúſque eligendorum ſummorum pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam poſteris eius idem ius manſerit vſque ad belli Iudaici exitum. Ipſe Herodes Canthara in ordinem redacto, Ioſepho Canei ſummum pontificatum contulit.

Quomodo Helena Adiabenorum regina & eius filij religionem Iudaicam complexi ſint. *Cap. II.*

PER idem tempus Abiabenorum regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum ſe tranſtulerunt propter cauſam talem. Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeos, ſororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde, vt vnà accubãs, & manum reclinatam habẽs in vxoris vterum, vocem quandam ſibi videretur audire, iubentem, vt manum à ventre tolleret, néve premeret fœtum, qui vt non ſine diuina prouidentia inchoatus ſit, ita finem habiturus eſſet fortunatiſſimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus eſt, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. ſuſceperat autem iam ante Monobazum hoc ſeniorem ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifeſte tamẽ omnem caritatem in hunc vnum contulit: vnde exorta eſt germanorum inuidia, in dies magis ac magis creſcentibus illorum odiis, Izatem ſibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoſcebat tamen filiis, quòd is affectus non à malitia procederet, ſed quiſque cupiebat patri eſſe quàm cariſſimus. Izatem verò cui valde timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus miſit ad Abemerigum, regnantem tunc apud caſtrum quod Spaſini vocant accolæ, commendans ei ſalutem filij. Is libenter accepit adoleſcẽtem, quem complexus ſingulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum ſenex, videns ſibi ſupereſſe modicum vitæ ſpacium, concupiuit videre ante ſuam mortem filium. Accerſitum igitur filiũ magno affectu excepit. eiq; donauit regionem, quæ dicitur Cæron, amomi feraciſſimam. in ea ſeruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euaſiſſe diluuium, oſtenditúrque ibi hodie quoque videre volentibus. In hac regione Izates vixit vſque ad patris obitum. Qui poſtquam fato functus eſt, Helena regina accitis eadem die magnatibus ſuis & ſatrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredem ſui regni Izatem optauit, eúmq; hoc honore indicauit digniſſimum, attamen veſtrum quoque ſuper hac re iudicium expecto. Beatus enim eſt non qui ab vno, ſed qui plurium conſenſu principatum accipit. hæc illa, vt experiretur voluntatem concilij. Quibus auditis proceres primum more ſuo reginam adorauerunt, deinde probari ſibi ſententiam reginæ dixerunt, libentérque parituros Izatæ, quem ſcirent merito & ex communi popularium voto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebántque ſuam operam, vt primum fratres eius atque cognatos occiderent, quo ſecurius nouo regi pararetur imperium. ſic enim liberum fore à metu, in quo eſſe

poſſet

posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & expectandam ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt, vt saltem vinctos asseruaret donec ille veniat, quo magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, imposito ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simúlque sampsera, vt ipsi vocant: iussitque eum administrare rempub. donec frater veniat. Is autem celeriter venit audito patris obitu, & vltro cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterùm eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cum Izatæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traducit: accitúmque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. forte autem acciderat, vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porrò nouus rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrime. & cùm occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutũ videretur, nequando de vindicta cogitarent: partem eorum vnà cum propriis filiis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanum Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam, vt & ipse ad eam religionẽ transiret. cúmque existimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat, & hoc facere. quod postquam mater rescivit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans. multum enim eam rem à rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus desciscere cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquãtisper cupiditatem eius retinuit. rex autem cum Anania contulit cõsilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret. timere enim se ne si occulta proferrentur in vulgus, ipse arriperetur daturus pœnas, vt author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum pie colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quàm in circumsione corporis: daturúmq; Deum veniam, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum regi persuasit quod voluit. Aliquanto autem pòst, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutãdum enim regem admissus, cùm eum offendisset legentem sacra Moysis volumina: Nescis, inquit, ô rex, quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec enim satis est decreta eius nosse; sed præstat imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumcisus? si nondum legisti legẽ circumcidi iubentem, nunc certè lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis rex non distulit negotium, sed secedens in aliud cubiculũ, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. quos continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad vulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoq; videbant imminere periculum, vt consciis & autoribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubiis & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porrò mater regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma, templúmq; illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum adoraret, votiuásq; victimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, postquã magnos apparatus in eam profectionem fecisset; instructa copioso viatico descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. Cùm

enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea.

III. Cæterùm Parthorum rex Artabanus, cùm sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutē, & si fieri posset etiam reditum in patriam. Assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit. Ne despicias me rex tuum supplicem, néve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cùm intelligas quibus omnes simus obnoxii casibus. Si enim me inultum sieueris, animabitur in cæteros quoque reges audacia, inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lacrymans. Izates autem audito eius nomine, vidénsque astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, &, Bono, inquit, animo esto rex, nec turberis præsenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœstitia: inueniésque amicum & socium meliorem, quàm forte speraſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum restituam, aut meum tibi cedam. Hæc loquutus imposito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, maiori regi hunc honorem exhibens. Id Parthus rex tulit permoleste, iurauitque per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se, nisi ille rursum ascenderet, & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insiliit, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in consessibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præsentis eius status, sed dignitatis pristinæ, reputánsque eadem posse cuiuis mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos suadens, vt suum regem reciperent, fidem suam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quòd iam principatum dedissent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim esse, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio præditus, scribit ei, vt accepta à se fide reuerteretur, recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus redit. Cinnamus autem obuiā profectus, adorato & regis appellatione salutato diadema suo capiti detractum imposuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum suum restitutus est, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis, qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. donauítque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo pòst Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasit ei, vt vellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. Ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat, vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo, sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim

enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo pòst sublato per insidias, Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatẽ res prospere succedere, prædicarique eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebántque primo statim cõflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cúmque iam hostes in cõspectu essent ædituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquã deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsisque plurimis, reliquos veram fugam coëgit capessere. ipsum regem acriter persequutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit, eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso regi Parthorum, rogãtes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat: exosum enim suum regem aiebant, eo quòd patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus, si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciénsque quòd etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretúsq; huius auxilio liberos & vxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahẽs copias opinione citius venisset, posuissétque castra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quàm late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. Hæc referẽte nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longe potentiorem vniuersis mortalibus. atq; ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium; nõn tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciã, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illaque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validam manum contempta regis absentia populari regionem Parthicam, infecto negotio retrorsum cum exercitu abiit: ita vt euidenter appareret Izatem tum seruatum diuina prouidentia.

uidentia. Non multo autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimoquarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamẽ regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cùm audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaque in Adiabenam, non multo tẽpore Izatæ superuixit. Monabazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in extructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio distitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado
IIII. porrò procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicẽs scissurum so verbo fluuium & facilem præbiturum transitũ, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit vt nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitũ: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi puniit. *Cap. III.*

V. FADO autem successit Tiberius Alexãder, eius Alexandri filius qui Alabarchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæã tenuit, quando regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eique succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tẽpore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice verò fratris filia Bernycianus & Hyrcanus. eius principatum
VI. Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus:

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt. *Cap. IIII.*

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus vndique ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum siquis forte existeret. nam idem & alij ante illum præsides factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostẽdit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militẽ. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen vt desinerent mouere seditionem festo tempore. cùmque illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuitiis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt suprà docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere. & cùm essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versáque in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnius militis impudentia. Vix hic luctus

desierat, cùm aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnésque eius diripuerũt sarcinas. quo audito Cumanus confestim eò misit milites, iussos vt vicos loco propinquos diriperẽt. in hac populatione miles quidam libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eósque lacerauit in cõspectu omniũ, multis debacchatus & in legem, & in gentem totã cõuitiis. Hoc vbi ad Iudæos perlatũ est, facto cõcursu agmine magno petunt Cæsareã, in qua tum Cumanus agebat, supplicãtes vt non suam, sed læsi numinis vlcisceretur iniuriam. Tum præses veritus defectionẽ populi, de amicorum consilio militẽ illum violatorem legis securi feriit, atq; hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta. *Cap. V.*

VII.

POST hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis per dies festos Hierosolyma petẽtibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cùm transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorũ desiderati sunt. Id indigne ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis coniuncta sit. Cúmque magistratus lenire eos conarẽtur, pollicerentúrque se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret; vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, ascito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incẽdiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis quæ gesta fuerãt, assumit Sebastenorũ alam, & quatuor cohortes peditum: armatísque etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos assecutus multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atq; honoribus, vt viderũt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendos vt profanis nationibus seruiant: rogabántque vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterẽt. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. VIII. Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratũ Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorũ diripuerint ac incẽderint, addentes non tam se ægrè ferre propriã iniuriam, quàm contemptam Romanorũ potestatem, ad quorum cognitionẽ spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis, Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negotio discessum est. Paulo verò pòst Quadratus venit in Samariam, vbi cùm iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultũ illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali, & iterum Samaritanorũ causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam vero summum pontificẽ, & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores enim Samaritanorum atque Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem, & tribunum Celerẽ ire in Italiã iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de

his quas inter ſe habebant controuerſiis. Ipſe veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adiit Hieroſolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmque occupatū patrio feſto, & operantem ſacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes feſta, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romā miſsi ſtatuta die iubentur cauſam ſuam dicere. Comparauerant autem ſibi fauorem libertorum & amicorum Cæſaris: quorum opera viciſſent aduerſarios Iudæos, niſi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potētum videns, multis precibus obtinuiſſet ab Agrippina vxore Claudij, vt marito perſuaderet legitime cauſam cognoſcere, & in deprehenſos tumultus autores iuſtam proferre ſententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus vt comperit à Samaritanis factū tumultus principium, eos qui tum ad iudiciū venerant ſupplicio tradidit. Cumanum vero mulctauit exilio. Celerem vero tribunū iuſsit perductum Hieroſolymā inſpectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem.

IX. Procuratorē deinde in Iudæam miſit Claudium Felicem, fratrē Pallantis. Poſt hæc anno imperij ſui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lyſiæ fuerat. Chalcidem vero ei abſtulit, cùm iam dynaſta illius fuiſſet quadriennio. His donationibus ornatus à Cæſare iuuenis collocauit Azizo Emeſenorū regi circumciſo ſororē Druſillam. Epiphanes enim Antiochi regis filius recuſauit eius nuptias, quòd mutata ſentētia Iudæorum religionē amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariamnen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante deſponſata fuerat: ex quibus nata eſt filia Bernice nomine. Druſilla autē non multo pòſt dimiſſa eſt ab Azizo ex cauſa huiuſmodi. Felix cùm eſſet Iudææ procurator, viſa hac fœminarum omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicum ſuum, Iudæum genere Cyprium, pro magno ſe gerentē ad eam miſit, qui mulierē ſolicitaret vt relicto priore marito ipſi nuberet, beatam fore pollicens ſi non faſtidiret hominē. illa male conſulta volēs euadere moleſtationes ſororis Bernices, inuidentis ſibi formæ præcellentiam, conſenſit calcata religione patria Felici nubere: natóq; ex hoc marito filio nomen Agrippæ impoſuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Veſuuiani clade incendij tempore Titi Cæſaris, dicemus poſtea. Porrò Bernice poſt Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquāto tempore in viduitate acta, cùm ſpargeretur rumor cum fratre eam cōgredi, ſuaſit Polemoni regi Ciliciæ, vt circumciſus prius ſe duceret, rata ſic ſe coarguturam mendacium. Nec recuſauit Polemon inductus maxime mulieris diuitiis: id tamē coniugium diuturnū non fuit, propter intemperantiam vt fertur diſcedente ab eo Bernice: qui mox deſertus ab vxore, & ipſe Iudaicæ religionis deſertor factus eſt. Eodémque tempore etiam Mariamne dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magiſtratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum ſingulis pòſt dicemus diligētius.

X. Cæterùm Claudius Cæſar exactis in imperio tredecim annis, & octo menſibus, diebúsque viginti fato functus eſt, aſſeuerātibus quibuſdam ſublatum eſſe vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus Imperatoris frater, maritus verò Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illuſtrioribus: poſt cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem vxorem Meſſalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij. nam Octauiam omnium ſuorum liberorum natu maximam ex Pætina prima vxore ſuſceperat: quam Neroni collocauit. ſic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet ſucceſsionem imperij, voléníq; principatum ſuo filio quærere, procurata vt fertur morte Claudij, cōfeſtim ad prætorianos milites miſit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentiſsimis, qui Neronem ad eos perductum Imperatorem conſalutarent. At Nero principatum ſic adeptus Britannicum clàm veneno ſuſtulit, nec multo pòſt Agrippinam matrē ſuam ferro propalàm, hanc illi gratiam non pro natiuitate ſolum referens, verumetiam quòd eius artibus ad imperium

perium

perium prouectus sit. Occidit & vxorem Octauiam, multósque viros illustrissimos,
quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non de-
sunt enim qui res Neronis scripserunt: quorum aliqui in gratiam eius vt bene de se
meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odiis, tam impudentibus men-
dacus in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in historia. quos equi-
dem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum
gesta scribentes rationem veritatis habuerūt, quos tanto pòst nati nulla iusta de cau-
sa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando
delectari videntur hac licentia. nos vero quibus propositum est à veritate nusquam
discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ verò nobis
Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac er-
ratorum commemoratione vitata. Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. XI.
Primo Neronis principis anno, regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu
successit: minoris autem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis regis Chalcidis
filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit,
iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Iuliade trans Ior-
danem sita, agróque eius habitato vicis xiiij.

Gesta Felicis Iudeæ præsidis. *Cap. VI.*

CÆTERVM Iudææ res prolabebātur vsque in deterius. tota enim refer-
ta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitique
vulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones, Felix quotidie
comprehensos afficiebat supplicius: & in his Eleazarum Dinæi filiū, qui
non mediocrem latronum globum circa se habebat, dolo viuum in po-
testatē suam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit vt ad
se veniret: móxque vinctum Romam transmisit. cúmque odio prosequeretur Iona-
tham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpe de administrādis melius rebus
Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces
Cæsar hunc procuratorem miserat, rationē excogitauit qua liberaretur ab eius mo-
lestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis si admoneantur crebrius.
Qua de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitā genere in-
duxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiā præsi-
dis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbē ascenderunt sicis clàm
succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius
facinoris quia nemo vltor extitit, inuitati hac licētia sicarij per singula festa ventitan-
tes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas
inimicitias, alios conducti pecunia, idque non modò in reliquis vrbis partibus, sed in
ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo
pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum
esse Hierosolyma: templóque vt non amplius puro domicillo Romanos induxisse
purificaturos id flammis lustralibus: gentique cum liberis simul & vxoribus seruitu-
tis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem
talibus incestabatur latrociniis. Impostores autem & magi turbas illectas post se tra-
hebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & pro-
digia: persuasáq; multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci
dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatē se esse pro- XII.
fitens & plebi suadens vt secuta se in montē Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis
ad quintū abest stadium: illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorū mœnia,
ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites
arma sumere: stipatúsq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbā sedu-
ctam ab Ægyptio: quorū quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse
pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incita-
bant populū, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientiū vicos
direptos absumebant incendiis. Apud Cæsaream quoq; inter Iudæos habitatores XIII.
& Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore cōditione volebant
esse,

esse, quòd vrbis eius conditor Herodes rex fuerit Iudæus genere: id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res pòst peruenit ad cognitionẽ præsidum, correptisque ex vtraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atq; hoc modo seditionem cõpresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudęi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuitio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebãt in Iudæos conuitia. deinde ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autẽ vt vidit contentionẽ progressam vsq; ad belli speciẽ, prosiliens rogabat Iudæos vt desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerũt Felicẽ vt militibus receptui caneret, parcerẽtq; iam, & resipiscendi facultatẽ concederet: id quod præses indulsit eorũ precibus. Per idem tempus Agrippa rex summũ sacerdotium Ismaëli contulit Phabæi filio: & ipsi summi pontifices dissidere cœperũt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorũ ciuiũ singulisq; incedebant stipati manu audacissimorũ & seditiosorum hominũ, cõflictantésq; inter se mutuis certabant cõuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. Intantũ autem exarsit summorũ pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas sacerdotibus decimas, aliquótque pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia seditiosorum quàm iustitia.

De procuratore Porcio Festo, & de sicarijs. Cap. VII.

CÆTERVM postquàm Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentium Romã profecti sunt Felicem accusaturi: dedissétque omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallãtis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

XIIII. Cæsariensium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epistolis scribẽdis præerat, magna pecunia corruperunt vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudęis eius ciuitatis ius, hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatum nostrarum omnium causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses vbi cognouerunt quæ scripta sunt, magis etiam perstabant in seditionibus, donec initium belli conflatum est. Cùm autem venisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus vicos passim populantibus, quorum ferocissimi appellati sicarij. tunc ad maximũ numerũ excreuerant, vtentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis, quales sicas Romani nominant, vnde latronibus ipsis cognomen est inditum, multorũ cæde infamibus: qui, vt iam dictũ est, festis diebus admixti turbæ vndique in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negotio quotquot collibuisset tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebãt inimicorum vicos, direptósq; tradebant incendio. Festus autẽ equestres & pedestres copias misit contra quendam impostorem magum, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos vanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi vniuersi vnà cum seductore ab immissis militibus oppressi sunt.

XV. Eodẽ tempore Agrippa rex extruxit insigni amplitudine domum prope porticum in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorum fuerat, sitam in edito loco vnde amœnissimus prospectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius voluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrẽ altum parietem excitauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum regij triclinij prospectum arcebat opposita, verumetiã occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad tẽpli custodiam.

quo facto tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

De procuratore Albino. *Cap. VIII.*

ÆSAR autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho iusso priuatam vitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cùm prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seuerissimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tem- *XVI.* pus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutúmque coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: misśisque ad regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrẽtes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracunde scripsit pontifici, daturum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicariis. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabatúrque ob liberalitatem ab omnibus: quotidiéque Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoque obeuntes areas, vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multíque sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperũt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decem captiuos solueret: tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit, quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananię cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant, quàm è suis aliquot reciperent auctique denuo magno numero, & recepta audacia, totam eam regionem vastabant. Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomœriis Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atque expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiam, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem rege iubente Iesus Gamalielis filius

in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrumque dissidium. ascitis enim globis audacium iuuenum sæpe à conuitiis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque circa se manum habebat sceleratorum hominum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atque ex illo maxime tempore labare cœpit nostra respub. & indies in deterius

XVII. ruere. Porrò Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifeste capitali culpa iussit interimi: reliquos, qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atque in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito rege induxerunt eum precibus, vt aduocato concilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neque frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, vt deposito priore habitu, lineum, vt voluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cùm videret esse in otio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus victum quærere, nolénsq; sacram pecuniam repositam habere nequando præda Romanis fieret, simúlque opificibus inde prouisum cupiens: quòd vel vna hora operato statim merces repræsentaretur: suasit regi, vt Orientalem instauraret porticum. ea templi extima claudebat profundæ valli & angustæ imminẽs, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde cãdidis: erátque cuiusque saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis regis, qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius curæ Claudius Cæs. fabricam templi commiserat, reputans, quodcunq; opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticum egentem & tempore longo & pecuniis plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo cõsternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicum bel-

XVIII. lum habuit initium. Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot vsque ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotium gessisse fertur Moysis germanus Aaron pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati mansisse hunc honorem perpetuum. vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei pontificem fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur vniuersi à primo Aarone vsque Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt pontificem, LXXXIII. numero. horum XIII. præfuerũt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moyses erexit Deo tabernaculum, vsque dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit rex Solomon. nam à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiam subrogari cœperunt alij. Itaque hi XIII. cùm essent duorum Aaronis filiorum posteri, per cõtinuatas successiones hoc honore potiti sunt, sub his primò penes optimates administratio fuit reipublicæ, pòst ad monarchas, postremò ad reges transiit. ex quo autem die patres nostri ductu Moysis Ægyptum sunt egressi, vsque ad templum à Solomone rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post XIII. illos pontifices alij XVIII. secuti sunt, à tempore Solomonis regis sibi succedentes, vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex contra nostram vrbem expeditionę facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecum quoque pontificem illò abduxit. horum pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, rempub. Iudæorum gubernantibus regibus.

post

post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Persarum rex dimissis Babylone Iudæis & reuersis in antiquam patriam permisit templum denuo condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad regem Antiochum Eupatora statum reipub. popularem rexerunt per annos CCCCXIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit, & sacerdotio, repulsóque à successione eius filio, Iacimum constituit summum pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis, vt in Heliopolitica præfectura Deo tẽplũ instar Hierosolymitani extruerent, séque illic pontificem constituerent: de quo templo sæpe aliàs diximus. Iacimus autem triennio in pontificatu exacto mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorũ familiæ principatus nostrę gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerũt summum pontificem, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium. cui dolo generi oppresso inter epulas, filius Hyrcanus in honore successit. eum cùm per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tam regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnum annum vtraque dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnum coniungens pontificatui cum vigintiseptem annis præfuisset rebus Iudaicis moriens Alexandræ vxori permisit deligendi pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouennio è viuis excessit: quo toto tẽpore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum pontificem ad priuatam vitam redegit, & sibipse regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactísque in vtraque dignitate tribus annis, & totidem mensibus, cùm superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore victus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in pontificatum, principatum quoque suæ gentis accepit, sed absque diademate: prætérque priores illos nouem, per alios XXIII. annos summum sacerdotium obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eóque viuo abducto Aristobuli filium Antigonum regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit pontifices, sed eum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariamnes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi, & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est. deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina, vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis põtificibus Archelaus eius filius, & Romani, qui post illum cum potestate prefuerunt prouinciæ. Sunt igitur, qui ab Herodis principatu vsq; in diẽ qua templum & vrbs incẽdente Tito conflagrauit, pontificatũ gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempúsque eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerũt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudeos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere. Cap. IX.

GESSIVS autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenus erat genere, adduxítque secum Cleopatram coniugem nõ minus improbam, per quam, vt Poppeæ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeò verò potestate

testate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus cōtra quasi ad ostentandam missus malitiam, publice traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & suppliciis iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunque parua æque captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps. multi enim illum quæstum exercebant de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeóque nullus erat iniuriarum, vel modus, vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis, ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud Barbaros se viuere posse commodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tēpore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exacte cognoscere poterunt, qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque hīc dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæq; per tot secula Iudæis, vel in Ægypto obuenerunt, vel in Palæstina cæteráque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepimus, quóve modo tractati sumus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis, etiam pontificum successiones recensuimus, continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regum quoque res ordine tradidimus, & status reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminum, ita vt à principio sumus polliciti. ausímque addere quòd nemo alius scriptor Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribulium meorū confessione disciplinas egregie calleo, Græcanicę quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines nō suspiciunt eos, qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. qua in re cùm multi collocarint operam, vix vni successit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, gestisque per totam vitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt, qui vel attestari possunt, vel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quòd si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus, & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimumtertium annum principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, & quas de Deo eiúsque essentia, & de legibus, quare per eas liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI
VITA.

IHI igitur genus est non obscurum, sed longa serie, ductum à sacerdotibus: & sanè quemadmodum apud alios aliæ nobilitatis rationes censentur, ita apud nostrates ius sacrorum habere argumentum est illustris originis. ego autem non solum ex sacerdotum oriundus sum genere, verumetiam ex vice prima inter viginti quatuor illas, quas inter nō mediocre discrimen est. quin & ad regium genus per matrem pertineo: quandoquidem Asamonæorum familia, ex qua illa prognata est, tempore longo regnum simul & sacerdotium in gente nostra obtinuit. nunc ipsam seriem propagationis pertexam. Atauus mihi fuit Simon Psellus cognomine, quo tempore Hyrcanus Simonis pont. filius eius nominis primus summum sacerdotium tenuit. is nouem filios habuit, & in his Matthiam Apliæ cognomine. hic ex Ionathæ summi pontificis filia Matthiam Curtum suscepit, primo anno Hyrcani principis. ex eo Iosephus progenitus est anno regni Alexandræ nono: qui Matthiam genuit annum decimum regnante Archelao. is porrò me genuit imperij C. Cæsaris anno primo, ipse autem filios habeo tres: quorum Hyrcanus maximus, natus est anno quarto Vespasiani principis, deinde septimo Iustus, nono Agrippa. atque hanc generis nostri successionem, vt est in publicas tabulas relata huc transcripsi, parui faciens improborum calumnias. Matthias autem meus pater, non nobilitate solum, sed multo magis iustitia fuit celebratus, cuius nomine totis quàm ampla sunt Hierosolymis innotuit. ipse à pueritia cum Matthia eisdem parentibus nato incumbens disciplinis egregie profeci, visúsque sum intellectu & memoria præcellere: ita vt iam tum quartumdecimum annum agens laudem consecutus ex literarum studiis etiam à pontificibus & vrbis primoribus de penitiori legum sensu consuleter. sextumdecimum deinde ingressus decreui nostratium sectarum gustum aliquem capere, quas tres esse diximus, Pharisæorum, Sadducæorum, & Essenorum: sic enim faciliorem delectum fore putabam, si omnes cognoscerem. itaque duro victu & magno labore per omnes tres transij: ac ne hac quidem experientia contentus, cùm audissem Banum quendam in solitudine viuere, amictum sibi pararem ex arboribus, & sponte prouenientibus alimentis vtentem, crebrisque nocte ac die lauacris frigidis ad castitatem tuendam, cœpi eius institutum imitari: exactísque in eius contubernio tribus annis, postquam concupitis satis potitus sum, in vrbem redij. Iámque vndeuiginti annos natus ciuilem vitam aggressus sum, addictus Pharisæorum placitis, proxime ad Stoicam apud Græcos sectam accedentibus. Post annum verò ætatis sextum supra vigesimum Romam mihi proficisci contigit ob causam hanc. Quo tempore Felix in Iudæa procurator erat, sacerdotes quosdam mihi familiares, viros honestos & bonos, ob leuem quandam culpam vinctos Romam misit, acturos causam suam apud Cæsarem. quos vt aliquo pacto eriperem periculo, præsertim cùm audirem, ne in ea calamitate quidem constitutis curam pietatis excidisse, & ficis ac nucibus eos vitam sustentare, veni Romam multis in mari exhaustis periculis. mersa enim nostra naue in medio mari Adriatico, circiter sexcenti per totam noctem natauimus, & diluculo demum Cyrenaicam nauem Deo fauente conspicati, octuaginta fermè nostrum felicio re vsi natatu in eam recepti sumus. ita seruatus Dicæarchiam, siue Puteolos, vt Itali vocare malunt, familiaritatem contraxi cum Alituro mimorum actore, qui Iudæus genere Neroni carus erat: per quem vbi Poppeæ vxori Cæsaris innotui, confestim per eam impetraui absolutionem illis sacerdotibus: prætérque magnis donatus ab ea muneribus in patriam reuersus sum. ibi deprehendi iam nouarum rerum studia gliscere, mul-

tósque ad defectionem spectare à Rom. pop. Itaque conabatur seditiosos ad meliorem mentem reducere, proponens eis ob oculos cum quibus essent bellum gestur, nimirum cũ Romanis, quibus & peritia rei militaris, & felicitate essent impares: monebámque ne temere ac imprudenter patriam, séque & suos in extremum periculum coniicerent. ad hũc modum vehementer dehortabar, infelicissimum belli finem prospiciens. nec tamen quicquam profeci, tanta erat tum desperatorum insania. Veritus igitur ne eadem cõtinenter apud eos repetens in odium atq; suspicionem inciderem, quasi fautor hostium, séve hoc nomine comprehensus ab eis neci traderer, occupato iam castello Antonia secessi ad templum interius. deinde post occisum Manahemum & primates latronum cohortis rursum ex templo prodij, versabárque cum pontificibus & Pharisæorum primoribus, non mediocriter sibi timentibus. videbamus enim populum arma corripuisse, ipsi inopes consilij. & cùm non possemus tumultuatores compescere, quòd ea res non careret periculo, simulabamus quidem nos probare illorum sententiam, suadebamus tamen, vt se continerent, & hostẽ abire sinerent, quòd speraremus Gessium breui venturum cum validis copiis, & cum tumultum sedaturum. At ille reuersus, & in prælio cum multis occisus, sua clade extremam toti nostræ genti calamitatem attulit: mox enim belli autoribus additus est animus, sperantibus omnino Romanos deuincẽdos, quo tempore & aliud quiddam accidit. Syriæ vrbium circumuicinarum habitatores Iudæos intra eadem mœnia secum degentes comprehensos vnà cum vxoribus, & liberis trucidabant, sine vllo crimine: quippe qui neque deficere à Romanis cogitauerant, neque contra ipsos priuatim aliquid moliti fuerant. Sed inter cæteros eminuit impia Scythopolitarum immanitas. Cùm enim bello peterentur à Iudæis exteris, coegerunt suos Iudæos contra tribules arma sumere, quod nostris vetitum est legibus: horúmq; ope hostes profligati sunt. post victoriam autem obliti fidei sociis inquilinis debitæ, omnes occiderunt, cùm essent multa hominũ eius gentis millia. nec mitius tractati sunt Iudæi Damasci incolæ. Sed de his prolixius in libris De bello Iudaico narrauimus: nunc ob hoc tantũ earum cladium memini, vt sciat lector nostram gentem nõ vltro, sed necessitate compulsam ad id bellum deuenisse. Itaq; profligato Gessio Hierosolymitanorum primores cùm viderent latrones cæterósque pacis turbatores habere armorum copiam, veriti ne ipsi inermes inimicis obnoxij fierent, vt post accidit: cognitóq; quòd Galilæa nondum tota à Romanis defecisset, sed pars eius etiam tum quiete ageret: miserunt eò me & alios duos sacerdotes, viros honestos ac bonos, Ioazarum & Iudam, vt prauis illis hominibus persuaderemus arma deponere: docerem úsque satius esse committi ea gentis optimatibus. placere enim, vt illi arma in futurum semper parata habeant. expectandum tamen dum certò sciatur quidnam Romanis sit animi. Cum his mandatis in Galilæam veniens reperi Sephoritas in magno discrimine, tuentes patriam contra Galilæorum vim volentium eam diripere, quòd perstarent in amicitia Romani populi, fidémq; seruarent Sexto Galloru[m] Syriæ præsidi. His ego securitatem reddidi sedata infesta multitudine: permisiq;, vt quoties vellent in Dora (ea Phœnices vrbs est) ad suos mitterent, quos obsides Gessio dederant. Tiberiadis autem incolas inueni iam arma sumpsisse ob huiusmodi causam. tres in hac vrbe factiones erãt. vna honestorum virorum, cuius caput erat Iulius Capella. Is & qui eum sequebãtur, Herodes Mitari, Herodes Gamali, Cõpsus Compsi: Crispus enim huius frater olim à maiore Agrippa ei vrbi præfectus tunc in suis possessionibus trans Iordanem agebat: hi omnes in quã autores erant manendi in fide regis & Rom. pop. solus ex nobilitate Pistus dissentiebat in gratiam Iusti sui filij. Altera factio è plebeis & obscuris constans bellandum decernebat. In tertia Iustus eminebat Pisti filius, dubitare se de bello simulans, sed interim occulte mutationem rerum cupiens, cuius occasione sperabat se consecuturum aliquam potentiam. itaque progressus in concionẽ conabatur docere multitudinẽ, quòd eorũ ciuitas inter Galilæas semper sit habita: quódq; metropolis eius regionis fuerit Herodis tetrarchæ tempore, qui ipsius conditor Sephorim ei subiecerit. hanc præeminentiam ei mansisse & sub Agrippæ patris imperio, vsque ad Felicem Iudææ præsidem: nunc demum postquam Agrippæ iuniori à Nerone donata sit, primatum amisisse. mox enim Sephorim

ex quo

ex quo Romanis parere cœpit, reliquæ regioni præpositam: desiuisséque apud se archiua & mensam regiam. His & aliis multis in regem iactatis cùm irritasset ad defectionem populum, aiebat nunc esse tempus, correptis armis, & assumptis in societatem reliquis Galilæis primatũ sibi de integro vindicare omnibus fauentibus Sephoritarum odio, quos pertinaciter hærentes in Romanorũ amicitia libenter aliqua clade afficerent: iuuandósque eos conatus totis viribus. His dictis permouit multitudinem, quòd haberet popularem quandam facundiam, & saniora suadentes verborum præstigiis vinceret. erat enim etiam Græcarũ disciplinarum non imperitus, quibus fretus ausus est rerum tunc gestarum historiam texere, quo veritati fucum faceret. Sed de huius nequitia, & quomodo vnà cum suo fratre patriã penè subuerterit, procedente sermone narrabimus. Tunc autem Iustus ciuibus persuasis, quibusdam etiam coactis arma capere, cùm omnibus egressus incendebat vicos Hippenorũ atq; Gadarenorum, contiguos Tiberiadis agro, & Scythopolitanorũ finibus. quæ dum apud Tiberiadem geruntur, Gischalorum status erat talis. Ioannes Leui filius videns ciuium suorum quosdam ferocientes iugum Romanorũ excutere velle, conatus est eos retinere in fide & officio: quod tamen nullo modo efficere valuit. interim vicini populi, Gadareni, Gabaraganæi, & Tyrij collectis validis copiis irruentes expugnant Gischala, quibus incensis atq; dirutis domum se recipiũt. qua iniuria Ioannes accensus, suis omnibus armatis, conflictúque cum prædictis populis habito, instauratã patriam securitatis causa cinxit mœnibus. Gamala autem in Romanorum fide perstabant ob causam hanc. Philippus Iacimi filius, Agrippæ regis præfectus, præter spem dum regia Hierosolymitana oppugnaretur elapsus in aliud periculum incidit, ne iugularetur à Manahemo & sociis eius latronibus: seruatus est tamẽ interuẽtu cognatorũ quorundam Babyloniorũ, qui tum erant Hierosolymis: qui ntáque post die quò minus adgnosceretur mutato capillitio fugam iniit. & cùm peruenisset ad quendam suæ possessionis vicum situm prope castellum Gamala, accersiuit aliquãmultos sibi subditos. interim diuinitus ei quiddam accidit, quod alioqui perituro salutem attulit. nam repentina febre correptus literas ad Agrippam & Bernicen scriptas liberto cuidam cõmisit, qui Varo eas redderet: huic enim tum rex & regina curandam regiam crediderant, ipsi Berytum profecti obuiam Gessio. At Varus acceptis Philippi literis, cognitóque quòd euaserit, tulit id grauiter, veritus ne posthac rex & regina nõ egerent suâ opera, vt Philippo incolumi reddito. productum igitur ad plebem eum qui literas attulerat, & accusatum tanquã falsarium, quódque fictum nuncium attulisset, Philippum Hierosolymis cum Iudæis contra Romanos bellum gerere, supplicio tradidit. qui cùm non reuerteretur ad Philippũ, ille causam nesciens rursus alium misit cum literis, renunciaturum quidnam priori accidisset, cúrue ita differret reditũ. Verum & hunc Varus oppressit per calumniam. etenim à Cæsariensibus Syris inflatus fuerat vt aspiraret ad sublimia, dicentibus fore vt Agrippa interficiatur à Romanis ob rebellationem Iudæorum, & ipsi detur regnũ debitum propter cognationẽ regiam. nam constabat Varum esse regij generis, descẽdentem à Sohemo tetrarcha Libani. Is igitur spe tali elatus literas apud se retinuit, diligenter cauens ne peruenirẽt in manus regias: obseruabátq; omnes exitus, nequis clàm elapsus renuntiaret regi quæ ibi fierent: multósque Iudæorum interficiebat in gratiam Syrorum Cæsariensium. quin & in Batanæa Iudæos qui Babylonij vocantur, Bathyram incolentes decreuit ope Trachonitarum inuadere: vocatísq; ad se Cæsariensibus Iudęis duodecim primariis, iussit eos profectos illò nunciare suo nomine tribulibus, relatũ sibi esse quòd bellum aduersus regem molirentur: sed quia non liberet credere, denunciare vt arma ponerent. id enim argumentum fore certissimum, quòd meritò fidem non habuerit falsis rumoribus. adiunxit, mittendos esse viros septuaginta ex optimatibus, qui crimen obiectum diluant. fecerunt iussa illi duodecim: & cùm Bathyram venissent ad suæ gentis homines, eósque nihil noui moliri inuenissent, persuaserũt vt septuaginta viros mitterent. hos aduentantes cum duodecim legatis Cæsaream, Varus stipatus regio milite in itinere exceptos vnà cum ipsis legatis interficit, ac mox pergit contra Iudæos incolentes Bathyra. sed præuenit eum quidam ex illis septuaginta casu

enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea.

III. Cæterùm Parthorum rex Artabanus, cùm sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus saluté, & si fieri posset etiam reditum in patriam. Assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinero, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit. Ne despicias me rex tuum supplicem, néve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cùm intelligas quibus omnes simus obnoxij casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoque reges audacia, inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lacrymans. Izates autem audito eius nomine, vidénsque astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, &, Bono, inquit, animo esto rex, nec turberis præsenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœstitia: inueniésque amicum & socium meliorem, quàm fortè speraſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum restituam, aut meum tibi cedam. Hæc loquutus imposito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, maiori regi hunc honorum exhibens. Id Parthus rex tulit permoleste, iurauitque per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se, nisi ille rursum ascenderet, & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insiliit, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in consessibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cederis, habita ratione non præsentis eius status, sed dignitatis pristinæ, reputánsque eadem posse cuiuis mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos suadens, vt suum regem reciperent, fidem suam interponens non fore eum iniuriarum memorem. paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quòd iam principatum dedissent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim esse, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio præditus, scribit ei, vt accepta à se fide reuerteretur, recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus rediit. Cinnamus autem obuiã profectus, adorato & regis appellatione salutato diadema suo capiti detractum imposuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum suum restitutus est, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis, qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo pòst Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasit ei, vt vellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. Ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat, vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo, sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim,

enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulò pòst sublato per insidias, Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatẽ res prospere succedere, prædicarique eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebántque primo statim cõflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. itáque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cúmque iam hostes in cõspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquã deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsísque plurimis, reliquos verum fugam coëgit capessere: ipsum regem acriter persequutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit, eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso regi Parthorum, rogãtes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat: exosum enim suum regem aiebant, eo quòd patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetit: bellum interminatus, si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciénsque quòd etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretúsq; huius auxilio liberos & vxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propero trahẽs copias opinione citius venisset, posuisséque castra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. Hæc referẽte nuncio, Izates respondit, scite quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longe potentiorem vniuersis mortalibus. atq; ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciã, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illáque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validam manum contempta regis absentia populari regionem Parthicam, infecto negotio retrorsum cum exercitu abiit: ita vt euidenter appareret Izatem tam seruatum diuina proui-

uidentia. Non multo autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum,
regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamẽ re-
gni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti prin-
cipatus olim post communis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius com-
pertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen conso-
lationem habuit, cùm audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem cõue-
niendum sine mora profecta est: reuersáque in Adiabenam, non multo tẽpore Izatæ
superuixit. Monabazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in
extructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio
dissitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado
IIII. porrò procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit
magnæ vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem
fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicẽs scissurum se verbo fluuium & facilem
præbiturum transitũ, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit vt nihil
lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitũ: qui ex improuiso ir-
ruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in his ipsum Theu-
dam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis
contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt. Cap. III.

V. FADO autem successit Tiberius Alexãder, eius Alexandri filius qui Ala-
barchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempo-
re ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem
religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæã tenuit, quan-
do regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos
distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filij Galilæi Iudæ Iacobus & Si-
mon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicita-
bat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio.
Herodes autem rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontifi-
cio, eique succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit
Cumanus, quo tẽpore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octano an-
no principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorum Aristobulus ex priore vxo-
re natus est, è Bernice verò fratris filia Bernycianus & Hyrcanus. eius principatum
VI. Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione
Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus:

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt. Cap. IIII.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est, concurrentibus vndique ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, cohibituram tumultum si quis forte existeret. nam idem & alij ante illum præsides factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostẽdit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militẽ. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen vt desinerent mouere seditionem festo tempore. cúmque illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuitiis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templu imminens, vt suprà docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere. & cùm essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: versáque in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnius militis impudentia. Vix hic luctus

desierat,

desierat, cùm aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnésque eius diripuerũt sarcinas. quo audito Cumanus confestim eò misit milites, iussos vt vicos loco propinquos diriperẽt. In hac populatione miles quidam libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eósque lacerauit in cõspectu omniũ, multis debacchatus & in legem, & in gentem totã cõuitiis. Hoc vbi ad Iudæos perlatũ est, facto cõcursu agmine magno perunt Cæsareã, in qua tum Cumanus agebat, supplicãtes vt non suam, sed læsi numinis vlcisceretur iniuriam. Tum præses veritus defectionẽ populi, de amicorum consilio militẽ illum violatorem legis securi feriit, atq; hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta. Cap. V.

POST hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. *VII.*
Mos erat Galilæis per dies festos Hierosolyma petẽtibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cùm transirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorũ desiderati sunt. Id indigne ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis coniuncta sit. Cúmque magistratus lenire eos conarẽtur, pollicerentúrque se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis auctoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, ascito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incẽdiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis quæ gesta fuerãt, assumit Sebastenorũ alam, & quatuor cohortes peditum: armatísque etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos assecutus multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atq; honoribus, vt viderũt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendos vt profanis nationibus seruiant: rogabántque vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterẽt. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratũ Syriæ præ- *VIII.*
sidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorũ diripuerint ac incẽderint, addentes non tam se ægrè ferre propriã iniuriam, quàm contemptam Romanorũ potestatem, ad quorum cognitionẽ spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis, Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negotio discessum est. Paulo verò pòst Quadratus venit in Samariam, vbi cùm iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultũ illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali, & iterum Samaritanorũ causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam vero summum pontificẽ, & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores enim Samaritanorum atque Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem, & tribunum Celerẽ ire in Italiã iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de

M 5 his

his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmque occupatũ patrio festo,& operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos,reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romã missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potẽtum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitime causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus vt comperit à Samaritanis factũ tumultus principium,eos qui tum ad iudiciũ venerant supplicio tradidit. Cumanum vero mulctauit exilio. Celerem vero tribunũ iussit perductum Hierosolymã inspe-

IX. ctante toto populo raptari per vias,atque ita enecari hominem. Procuratorẽ deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrẽ Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetratchia & Batanæa,adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysiæ fuerat. Chalcidem vero ei abstulit, cùm iam dynasta illius fuisset quadriennio.His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorũ regi circumciso sororẽ Drusillam. Epiphanes enim Antiochi regis filius recusauit eius nuptias,quòd mutata sentẽtia Iudæorum religionẽ amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariamnen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autẽ non multo pòst dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cùm esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima amore eius captus,Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium,pro magno se gerentẽ ad eam misit, qui mulierẽ solicitaret vt relicto priore marito ipsi nuberet,beatam fore pollicens si non fastidiret hominẽ. illa male consulta volẽs euadere molestationes sororis Bernices,inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natóq; ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porrò Bernice post Herodis obitum,qui idem maritus eius & patruus fuerat,aliquãto tempore in viduitate acta, cùm spargeretur rumor cum fratre eam cõgredi,suasit Polemoni regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret,rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitiis: id tamẽ coniugium diuturnũ non fuit, propter intemperantiam vt fertur discedente ab eo Bernice:qui mox desertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodémque tempore etiam Mariamne dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis pòst dicemus diligẽtius.

X. Cæterùm Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis, & octo mensibus, diebúsque viginti fato functus est,asseuerãtibus quibusdam sublatum esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus Imperatoris frater, maritus verò Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætina prima vxore susceperat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, voléńsq; principatum suo filio quærere, procurata vt fertur morte Claudij, cõfestim ad prætorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis,qui Neronem ad eos perductum Imperatorem consalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum clàm veneno sustulit, nec multo pòst Agrippinam matrẽ suam ferro propalàm,hanc illi gratiam non pro natiuitate solum referens,verumetiam quòd eius artibus ad imperium

perium prouectus sit. Occidit & vxorem Octauiam, multósque viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorum aliqui in gratiam eius vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationem veritatis habuerũt, quos tanto pòst nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos vero quibus propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata. Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. XI.

Primo Neronis principis anno, regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agróque eius habitato vicis xiiij.

Gesta Felicis Iudææ præsidis. *Cap. VI.*

CÆTERVM Iudææ res prolabebãtur vsque in deterius. tota enim referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitique vulgi seductoribus. quorum multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat suppliciis: & in his Eleazarum Dinæi filiũ, qui non mediocrem latronum globum circa se habebat, dolo viuum in potestatẽ suam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit vt ad se veniret: móxque vinctum Romam transmisit. cúmque odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpe de administrãdis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar huiuc procuratorem miserat, rationẽ excogitauit qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitã genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiã præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbẽ ascenderunt sicis clàm succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris quia nemo vltor extitit, inuitati hac licẽtia sicarij per singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idque non modò in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: templóque vt non amplius puro domicilio Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentique cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus incestabatur latrociniis. Impostores autem & magi turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasáq; multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma varẽ se esse pro- XII.

fitens & plebi suadens vt secuta se in montẽ Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintũ abest stadium: illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorũ mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatúsq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbã seductam ab Ægyptio: quorũ quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populũ, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientiũ vicos direptos absumebant incendiis. Apud Cæsaream quoq; inter Iudæos habitatores XIII.

& Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore cõditione volebant

esse,

quo facto tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

De procuratore Albino. *Cap. VIII.*

ÆSAR autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho iusso priuatam vitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cùm prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seuerissimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, con- XVI.
cilium iudicum aduocat: statutúmque coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: misisque ad regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracunde scripsit pontifici, daturum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicariis. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & carior, honorabatúrque ob liberalitatem ab omnibus: quotidiéque Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoque obeuntes areas, vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multique sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperũt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decem captiuos solueret: tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit, quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant, quàm è suis aliquot reciperent auctique denuo magno numero, & recepta audacia, totam eam regionem vastabant. Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomœriis Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neronada: & theatrum apud Berytios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atque expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiam, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem rege iubente Iesus Gamalielis filius

in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrumque dissidium. ascitis enim globis audacium iuuenum sæpe à conuitiis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisque circa se manum habebat sceleratorum hominum, ortu genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atque ex illo maxime tempore labare cœpit nostra respub. & indies in deterius

XVII. ruere. Porrò Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifeste capitali culpa iussit interimi: reliquos, qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atque in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito rege induxerunt eum precibus, vt aduocato concilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neque frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cantoribus, vt deposito priore habitu, lineum, vt voluerunt, sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cùm videret esse in otio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus victum quærere, nolénsq; sacram pecuniam repositam habere nequando præda Romanis fieret, simúlque opificibus inde prouisum cupiens: quòd vel vna hora operato statim merces repræsentaretur: suasit regi, vt Orientalem instauraret porticum. ea templi extima claudebat profundæ valli & angustæ imminēs, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde cādidis: erátque cuiusque saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis regis, qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius curæ Claudius Cæs. fabricam templi commiserat, reputans, quodcunq; opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticum egentem & tempore longo & pecuniis plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo cōsternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicum bel-

XVIII. lum habuit initium. Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot vsque ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotium gessisse fertur Moysis germanus Aaron pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati mansisse hunc honorem perpetuum. vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei pontificem fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur vniuersi à primo Aarone vsque Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt pontificem, LXXXIII. numero. horum XIII. præfuerūt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moyses erexit Deo tabernaculum, vsque dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit rex Solomon. nam à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiam subrogari cœperunt alij. Itaque hi XIII. cùm essent duorum Aaronis filiorum posteri, per cōtinuatas successiones hoc honore potiti sunt, sub his primò penes optimates administratio fuit reipublicæ, pòst ad monarchas, postremò ad reges transiit. ex quo autem die patres nostri ductu Moysis Ægyptum sunt egressi, vsque ad templum à Solomone rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post XIII. illos pontifices alij XVIII. secuti sunt, à tempore Solomonis regis sibi succedentes, vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecum quoque pontificem illò abduxit. horum pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, rempub. Iudæorum gubernantibus regibus.

post

post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Persarum rex dimissis Babylone Iudæis & reuersis in antiquam patriam permisit templum denuo condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad regem Antiochum Eupatora statum reipub. popularem rexerunt per annos CCCCXIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit, & sacerdotio, repulsóque à successione eius filio, Iacimum constituit summum pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis, vt in Heliopolitica præfectura Deo téplũ instar Hierosolymitani extruerent, séque illic pontificem constituerent: de quo templo sæpe aliàs diximus. Iacimus autem triennio in pontificatu exacto mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorũ familiæ principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerũt summum pontificem, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium. cui dolo generi oppresso inter epulas, filius Hyrcanus in honore successit. eum cùm per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tam regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnum annum vtraque dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnum coniungens pontificatui cum vigintiseptem annis præfuisset rebus Iudaicis moriens Alexandræ vxori permisit deligendi pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouennio è viuis excessit: quo toto tẽpore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum pontificem ad priuatam vitam redegit, & sibiipse regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactísque in vtraque dignitate tribus annis, & totidem mensibus, cùm superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore victus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in pontificatum, principatum quoque suæ gentis accepit, sed absque diademate: prætérque priores illos nouem, per alios XXIII. annos summum sacerdotium obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eóque viuo abducto Aristobuli filium Antigonum regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit pontifices, sed eum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariamnes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi, & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est. deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina, vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis põtificibus Archelaus eius filius, & Romani, qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur, qui ab Herodis principatu vsq; in diẽ qua templum & vrbs incẽdente Tito conflagrauit, pontificatũ gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempúsque eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerũt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere. Cap. IX.

GEssius autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenus erat genere, adduxítque secum Cleopatram coniugem nõ minus improbam, per quam, vt Poppeæ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeò verò po-

testate violenter abusus est; vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficium. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus cōtra quasi ad ostentandam missus malitiam, publice traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & suppliciis iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris saniabilis, vndecunque parua æque captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps. multi enim illum quæstum exercebant de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeóque nullus erat iniuriarum, vel modus, vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis, ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud Barbaros se viuere posse commodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tēpore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exacte cognoscere poterunt, qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque hîc dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæq; per tot secula Iudæis, vel in Ægypto obuenerunt, vel in Palæstina cæteraque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepimus, quóve modo tractati sumus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis, etiam pontificum successiones recensuimus, continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regum quoque res ordine tradidimus, & status reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminum, ita vt à principio sumus polliciti. ausímque addere quòd nemo alius scriptor Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribulium meorū confessione disciplinas egregie calleo, Græcanicę quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines nō suspiciunt eos, qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. qua in re cùm multi collocarint operam, vix vni successit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, gestísque per totam vitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt, qui vel attestari possunt, vel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quòd si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus, & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimumtertium annum principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, & quas de Deo eiúsque essentia, & de legibus, quare per eas liceat nobis facere, alia non liceat.

FLA.

FLAVII IOSEPHI VITA.

IHI igitur genus est non obscurum, sed longa serie, ductum à sacerdotibus: & sanè quemadmodum apud alios aliæ nobilitatis rationes censentur, ita apud nostrates ius sacrorum habere argumentum est illustris originis. ego autem non solum ex sacerdotum oriundus sum genere, verumetiam ex vice prima inter viginti quatuor illas, quas inter nō mediocre discrimen est. quin & ad regium genus per matrem pertineo: quandoquidem Asamonæorum familia, ex qua illa prognata est, tempore longo regnum simul & sacerdotium in gente nostra obtinuit. nunc ipsam seriem propagationis pertexam. Atauus mihi fuit Simon Psellus cognomine, quo tempore Hyrcanus Simonis pont. filios eius nominis primus summum sacerdotium tenuit. is nouem filios habuit, & in his Matthiam Aphliæ cognomine. hic ex Ionathæ summi pontificis filia Matthiam Curtum suscepit, primo anno Hyrcani principis. ex eo Iosephus progenitus est anno regni Alexandræ nono: qui Matthiam genuit annum decimum regnante Archelao. is porrò me genuit imperij C. Cæsaris anno primo, ipse autem filios habeo tres: quorum Hyrcanus maximus, natus est anno quarto Vespasiani principis, deinde septimo Iustus, nono Agrippa. atque hanc generis nostri successionem, vt est in publicas tabulas relata huc transcripsi, parui faciens improborum calumnias. Matthias autem meus pater, non nobilitate solum, sed multo magis iustitia fuit celebratus, cuius nomine totis quàm ampla sunt Hierosolymis innotuit. ipse à pueritia cum Matthia eisdem parentibus nato incumbens disciplinis egregie profeci, visúsque sum intellectu & memoria præcellere: ita vt iam tum quartumdecimum annum agens laudem consecutus ex literarum studiis etiam à pontificibus & vrbis primoribus de penitiori legum sensu consulerer. sextumdecimum deinde ingressus decreui nostratium sectarum gustum aliquem capere, quas tres esse diximus, Pharisæorum, Sadducæorum, & Essenorum: sic enim faciliorem delectum fore putabam, si omnes cognoscerem. itaque duro victu & magnò labore per omnes tres transij: ac ne hac quidem experientia contentus, cùm audissem Banum quendam in solitudine viuere, amictum sibi parantem ex arboribus, & sponte prouenientibus alimentis vtentem, crebrísque nocte ac die lauacris frigidis ad castitatem tuendam, cœpi eius institutum imitari: exactísque in eius contubernio tribus annis, postquam concupitis satis potitus sum, in vrbem redij. Iámque vndeuiginti annos natus ciuilem vitam aggressus sum, addictus Pharisæorum placitis, proxime ad Stoïcam apud Græcos sectam accedentibus. Post annum verò ætatis sextum supra vigesimum Romam mihi proficisci contigit ob causam hanc. Quo tempore Felix in Iudæa procurator erat, sacerdotes quosdam mihi familiares, viros honestos & bonos, ob leuem quandam culpam vinctos Romam misit, acturos causam suam apud Cæsarem. quos vt aliquo pacto eriperem periculo, præsertim cùm audirem, ne in calamitate quidem constitutis curam pietatis excidisse, & ficis ac nucibus eos vitam sustentare, veni Romam multis in mari exhaustis periculis. mersa ènim nostra naue in medio mari Adriatico, circiter sexcenti per totam noctem natauimus, & diluculo demum Cyrenaicam nauem Deo fauente conspicati, octuaginta fermè nostrum felicior e vsi natatu in eam recepti sumus. ita seruatus Dicæarchiam, siue Puteolos, vt Itali vocare malunt, familiaritatem contraxi cum Aliturο mimorum actore, qui Iudæus genere Neroni carus erat: per quem vbi Poppeæ vxori Cæsaris innotui, confestim per eam impetraui absolutionem illis sacerdotibus: prætérque magnis donatus ab ea muneribus in patriam reuersus sum. ibi deprehendi iam nouarum rerum studia gliscere, mol-

tósque ad defectionem spectare à Rom. pop. Itaque conabatur seditiosos ad meliorem mentem reducere, proponens eis ob oculos cum quibus essent bellum gestur, nimirum cũ Romanis, quibus & peritia rei militaris, & felicitate essent impares: monebámque ne temere ac imprudenter patriam, séque & suos in extremum periculum coniicerent. ad hũc modum vehementer dehortabar, infelicissimum belli finem prospiciens. nec tamen quicquam profeci, tanta erat tum desperatorum insania. Veritus igitur ne eadem cõtinenter apud eos repetens in odium atq; suspicionem inciderem, quasi fautor hostium, néve hoc nomine comprehensus ab eis neci traderer, occupato iam castello Antonia secessi ad templum interius. deinde post occisum Manahemum & primates latronum cohortis rursum ex templo prodij, versabárque cum pontificibus & Pharisæorum primoribus, non mediocriter sibi timentibus. videbamus enim populum arma corripuisse, ipsi inopes consilij. & cùm non possemus tumultuatores compescere, quòd ea res non careret periculo, simulabamus quidem nos probare illorum sentẽtiam, suadebamus tamen, vt se continerent, & hostẽ abire sinerent, quòd speraremus Gessium breui venturum cum validis copiis, & cum tumultum sedaturum. At ille reuersus, & in prælio cum multis occisus, sua clade extremam toti nostræ genti calamitatem attulit: mox enim belli autoribus additus est animus, sperantibus omnino Romanos deuincẽdos, quo tempore & aliud quiddam accidit. Syriæ vrbium circumuicinarum habitatores Iudæos intra eadem mœnia secum degentes comprehensos vnà cum vxoribus, & liberis trucidabant, sine vllo crimine: quippe qui neque deficere à Romanis cogitauerant, neque contra ipsos priuatim aliquid moliti fuerant. Sed inter cæteros eminuit impia Scythopolitarum immanitas. Cùm enim bello peterentur à Iudæis exteris, coegerunt suos Iudæos contra tribules arma sumere, quod nostris vetitum est legibus: horúmq; ope hostes profligati sunt. post victoriam autem obliti fidei sociis inquilinis debitæ, omnes occiderunt, cùm essent multa hominũ eius gentis millia. nec mitius tractati sunt Iudæi Damasci incolæ. Sed de his prolixius in libris De bello Iudaico narrauimus: nunc ob hoc tantũ earum cladium memini, vt sciat lector nostram gentem nõ vltro, sed necessitate compulsam ad id bellum deuenisse. Itaq; profligato Gessio Hierosolymitanorum primores cùm viderent latrones cæterósque pacis turbatores habere armorum copiam, veriti ne ipsi inermes inimicis obnoxij fierent, vt pòst accidit: cognitóq; quòd Galilæa nondum tota à Romanis defecisset, sed pars eius etiam tum quiete ageret, miserunt eò me & alios duos sacerdotes, viros honestos ac bonos, Ioazarum & Iudam, vt prauis illis hominibus persuaderemus arma deponere: doceremúsque satius esse committi ea gentis optimatibus. placere enim, vt illi arma in futurum semper parata habeant. expectandum tamen dum certò sciatur quidnam Romanis sit animi. Cum his mandatis in Galilæam veniens reperi Sephoritas in magno discrimine, tuentes patriam contra Galilæorum vim volentium eam diripere, quòd perstarent in amicitia Romani populi, fidémq; seruarent Sexto Gallo tum Syriæ præsidi. His ego securitatem reddidi sedata infesta multitudine: permisiq; , vt quoties vellent in Dora (ea Phœnices vrbs est) ad suos mitterent, quos obsides Gessio dederant. Tiberiadis autem incolas inueni iam arma sumpsisse ob huiusmodi causam. tres in hac vrbe factiones erãt. vna honestorum virorum, cuius caput erat Iulius Capella. Is & qui eum sequebãtur, Herodes Mirari, Herodes Gamali, Cõpsus Compsi: Crispus enim huius frater olim à maiore Agrippa ei vrbi præfectus tunc in suis possessionibus trans Iordanem agebat: hi omnes inquã autores erant manendi in fide regis & Rom. pop. solus ex nobilitate Pistus dissentiebat in gratiam Iusti sui filij. Altera factio è plebeis & obscuris constans bellandum decernebat. In tertia Iustus eminebat Pisti filius, dubitare se de bello simulans, sed interim occulte mutationem rerum cupiens, cuius occasione sperabat se consecuturum aliquam potentiam. itaque progressus in concionẽ conabatur docere multitudinẽ, quòd eorũ ciuitas inter Galilæas semper sit habita, quódq; metropolis eius regionis fuerit Herodis tetrarchæ tempore, qui ipsius conditor Sephorim ei subiecerit. hanc præeminentiam ei mansisse & sub Agrippæ patris imperio, vsque ad Felicem Iudææ præsidem: nunc demum postquam Agrippæ iuniori à Nerone donata sit, primatum amisisse. mox enim Sephorim

ex quo

ex quo Romanis parere cœpit, reliquæ regioni præpositam: desiuisséque apud se archiua & mensam regiam. His & aliis multis in regem iactatis cùm irritasset ad defectionem populum, aiebat nunc esse tempus, correptis armis, & assumptis in societatem reliquis Galilæis primatū sibi de integro vindicare omnibus fauentibus Sephoritarum odio, quos pertinaciter hærentes in Romanorū amicitia libenter aliqua clade afficerent: iuuandósque eos conatus totis viribus. His dictis permouit multitudinem, quòd haberet popularem quandam facundiam, & saniora suadentes verborum præstigiis vinceret. erat enim etiam Græcarū disciplinarum non imperitus, quibus fretus ausus est rerum tunc gestarum historiam texere, quo veritati fucum faceret. Sed de huius nequitia, & quomodo vnà cum suo fratre patriā penè subuerterit, procedente sermone narrabimus. Tunc autem Iustus ciuibus persuasis, quibusdam etiam coactis arma capere, cùm omnibus egressus incendebat vicos Hippenorū atq; Gadarenorum, contiguos Tiberiadis agro, & Scythopolitanorū finibus. quæ dum apud Tiberiadem geruntur, Gischalorum status erat talis. Ioannes Leui filius videns ciuiū suorum quosdam ferocientes iugum Romanorū excutere velle, conatus est eos retinere in fide & officio: quod tamen nullo modo efficere valuit. interim vicini populi, Gadareni, Gabaraganæi, & Tyrij collectis validis copiis irruentes expugnant Gischala, quibus incensis atq; dirutis domum se recipiūt. qua iniuria Ioannes accensus, suis omnibus armatis, conflictúque cum prædictis populis habito, instauratā patriam securitatis causa cinxit mœnibus. Gamala autem in Romanorum fide perstabant ob causam hanc. Philippus Iacimi filius, Agrippæ regis præfectus, præter spem dum regia Hierosolymitana oppugnaretur elapsus in aliud periculum incidit, ne iugularetur à Manahemo & sociis eius latronibus: seruatus est tamē interuētu cognatorū quorundam Babyloniorū, qui tum erant Hierosolymis: quintáque post die quò minus adgnosceretur mutato capillitio fugam iniit. & cùm peruenisset ad quendam suæ possessionis vicum situm prope castellum Gamala, accersiuit aliquàmultos sibi subditos. interim diuinitus ei quiddam accidit, quod alioqui perituro salutem attulit. nam repentina febre correptus literas ad Agrippam & Bernicen scriptas liberto cuidam cōmisit, qui Varo eas redderet: huic enim tum rex & regina curandam regiam crediderant, ipsi Berytum profecti obuiam Gessio. At Varus acceptis Philippi literis, cognitóque quòd euaserit, tulit id grauiter, veritus ne posthac rex & regina nō egerent sua opera, vt Philippo incolumi reddito. productum igitur ad plebem eum qui literas attulerat, & accusatum tanquā falsarium, quódque fictum nuncium attulisset, Philippum Hierosolymis cum Iudæis contra Romanos bellum gerere, supplicio tradidit. qui cùm non reuerteretur ad Philippū, ille causam nesciens rursus alium misit cum literis, renunciaturum quidnam priori accidisset, cúrue ita differret reditū. Verum & hunc Varus oppressit per calumniam. etenim à Cæsariensibus Syris inflatus fuerat vt aspiraret ad sublimia, dicentibus fore vt Agrippa interficiatur à Romanis ob rebellationem Iudæorum, & ipsi detur regnū debitum propter cognationē regiam. nam constabat Varum esse regij generis, descēdentem à Sohemo tetrarcha Libani. Is igitur spe tali elatus literas apud se retinuit, diligenter cauens ne peruenirēt in manus regias: obseruabátq; omnes exitus, nequis clàm elapsus renuntiaret regi quæ ibi fierent: multósque Iudæorum interficiebat in gratiam Syrorum Cæsariensium. quin & in Bathanæa Iudæos qui Babylonij vocantur, Bathyram incolentes decreuit ope Trachonitarum inuadere: vocatísq; ad se Cæsariensibus Iudæis duodecim primariis, iussit eos profectos illò nunciare suo nomine tribulibus, relatū sibi esse quòd bellum aduersus regem molirentur: sed quia non liberet credere, denunciare vt arma ponerent. id enim argumentum fore certissimum, quòd meritò fidem non habuerit falsis rumoribus. adiunxit, mittendos esse viros septuaginta ex optimatibus, qui crimen obiectum diluant. fecerunt iussa illi duodecim: & cùm Bathyram venissent ad suæ gentis homines, eósque nihil noui moliri inuenissent, persuaserūt vt septuaginta viros mitterent. hos aduentantes cum duodecim legatis Cæsaream, Varus stipatus regio milite in itinere exceptos vnà cum ipsis legatis interficit, ac mox pergit contra Iudæos incolentes Bathyra. sed præuenit eum quidam ex illis septuaginta casu

ſeruatus, quo nuncio moniti arreptis armis receperant ſe cum vxoribus & liberis in caſtellum Gamala, relictis vicis refertis multis opibus, & pecorum ingenti numero. quo audito Philippus & ipſe eodem ſe contulit. ad cuius aduentum acclamabat populus vt ducem ſe eis præberet, & contra Varum ac Cæſarienſes Syros bellum ſuſciperet. fama enim ſparſerat regem ab his occiſum eſſe. Philippus verò comprimebat eorum impetum, collata in eos regis beneficia in memoriam reuocans, tum quanta eſſet Romanorum potentia, quam rebellando irritare immani periculo non careat. atque ita tandem vicit huius viri conſiliũ. Rex porrò cùm ſenſiſſet Varum velle apud Cæſaream Iudæos cum vxoribus & liberis multorum millium explentes numerum interficere, miſit ei ſucceſſorem Equum Modium, vt alibi dictum eſt. Philippus autem Gamala & vicinam regionem in Romanorum fide continuit. Interea cùm veniſſem in Galilæam, certis nunciis ſuper his rebus edoctus, ſcripſi Hieroſolymitanorum concilio, quid me iuberent ſciſcitans. reſcriptũ eſt vt in Galilæa maneam, ciúsq; tutelæ prouideam, retentis etiam collegis, ſi illis ita viſum ſit. hi cùm multum pecuniæ paraſſent ex debitis ſibi ſacerdotij nomine decimis, ſtatuerãt reuerti in patriam: ſed rogati vt tantiſper mecum eſſent dum componeremus omnia, facile aſſenſerũt. Cùm his igitur à Sephoritarum vrbe profectus in Bethmauntem vicum veni diſſitum quatuor ſtadiis à Tiberiade: miſſóque nuncio accerſiui ad me ſenatum Tiberiadis & primores eius populi. qui poſtquam affuerunt, & inter hos Iuſtus quoque, dixi me vnà cum collegis legatũ à populo Hieroſolymitano miſſum ad eos, vt agerem de diruendo palatio, quod ibi à ſe extructum Herodes tetrarcha variis animalium picturis ornauerat, cùm id vetitum ſit noſtris legibus: rogabámq; vt nos quantocyus id facere permitterent. Quod cùm diu Capella & ſuæ factionis homines recuſaſſent, tandem magna contentione aſſenſum eis expreſſimus. interim dum nos ea de re contendimus, iam Ieſus Saphiæ filius nautarum & inopum factionis dux aſſumpta aliquammultorum Galilæorum manu palatium incenderat, ratus ſe bonam prædam inde paraturum, quia tecta eius quædam inaurata viderat: multáque in eo diripuerunt præter animi noſtri ſententiam. nos enim poſt colloquium cum Capella & Tibérienſium primatibus apud Bethmauntem habitum in ſuperiorem Galilææ nos recepimus. Tum Ieſu factio Græcos omnes eam vrbem habitantes interimit, & quotquot inimicos ante id bellum habuerant. His auditis vehementer commotus deſcendi in Tiberiadem, dedíque operam vt quicquid poſſem recuperarem ex direptis regis facultatibus, candelabra corinthia, menſas regias, & rudis argenti ſatis magnam copiam. quæcunque autem recepi, regi ſeruare ſtatui. accitis igitur decem è ſenatu potioribus & Capella Antylli filio, vaſa illa eis tradidi, interdicens, ne cuiquam præter me ea redderent. Inde Giſchala cum collegis ad Ioannem veni, cogniturus quidnam haberet animi; móxque deprehendi eum rerum nouarum cupidum affectare tyrannidem. rogabat enim me vt ſibi poteſtatem facerem exportandi frumentum Cæſaris, quod in ſuperioris Galilææ vicis erat repoſitum, dicens ſe id velle impendere in ſtructuram mœniũ patriæ. at ego cùm olfeciſſem eius conatus & conſilia, negabam me hoc ei permittere. cogitabam enim id frumentũ aut Romanis ſeruare aut mihiipſi, quòd haberem iam curam eius regionis à ciuitate Hieroſolymitana mihi cõmiſſæ. ergo cùm nihil à me impetraret, collegas appellauit ſuper hoc negocio futurorum improuidos, & auidos munerum. ab his largitione totum eius prouinciæ frumentum obtinuit, me non valente contra duos cõtendere. deinde altero dolo Ioannes vſus eſt. aiebat enim Iudæos Cæſareæ Philippi incolas, regis cui ſuberãt mãdato intra mœnia cohibitos, querẽtes de olei puri penuria, id à ſe petere, ne præter moram cogãtur vti Græcorum oleo. hæc autem non religionis reſpectu dicebat, ſed victus turpis lucri cupidine. ſciens enim apud Cæſarienſes ſextarios duos drachma vna venire, Giſchalis autem octuaginta ſextarios drachmis quatuor, totum illud oleum quod ibi erat ad eos tranſmiſit, me quoque vt videri volebat permittẽte. non enim volens permittebam, ſed metu ne ſi obſiſterem lapidarer à populo. poſtquam igitur conceſſi, plurimum pecuniæ Ioannes quæſiuit hoc maleficio. ex hoc oppido remiſi collegas Hieroſolyma, totúsq; poſthac fui in comparandis armis & muniẽdis vrbibus.

vrbibus. accitis deinde latronũ fortissimis, cùm viderem non posse illis arma adimi, persuasi multitudini vt mercede eos conduceret, conducibilibus docens habere eos stipendiarios, quàm sinere agros incursionibus eorum diripi: atque ita eos dimisi sacramento obstrictos ne nisi vocati in regionem nostram venirent, aut nisi stipem debitam reciperent, iussos prius abstinere à Romanis & accolis iniuriam. Sed ante omnia curaui in pace continere Galilæam. cúmque vellem optimates eius regionis circiter septuaginta prætextu amicitiæ habere quasi obsides fidei, ascitos in amicitiã feci mihi comites & iudicandi socios, pleraque decernens ex ipsorũ sententia, in primis cutans ne temere discederem à iustitia, vt´ue abstinerẽ ab omni corruptela munerum. agens igitur annum trigesimum, qua ætate etiamsi quis temperet cupiditatibus illicitis, difficile tamen euadit calumniatorum inuidiam, maxime si cum magna potestate sit, nulli mulieri vim intuli, & nihil mihi obtrudi sum passus, vt rei nullius indigus: imò ne debitas quidem mihi vt sacerdoti decimas accipere volui ab afferentibus. ex manubiis tamẽ partem post deuictos Syros accolas recepi, quas me Hierosolyma misisse ad cognatos fateor. Cúmque bis Sephoritas vi expugnassem, Tyberienses quater, Gadarenses semel, & Ioannem sępius insidias mihi molitũ in potestatem redegissem, neq; de ipso neq; de vllo memoratorum populorum pœnas sumere sustinui, vt procedente stilo indicabimus. quamobrem opinor Deum recte factorum inspectorem, & tunc me eripuisse ex inimicorum insidiis, & pòst sæpe è multis periculis, sicut suo loco dicetur. Tanta autẽ erga me erat vulgi Galilæorum fides ac beneuolentia, vt expugnatis eorum oppidis, & in captiuitatem abductis familiis, non tantum gemitus suis calamitatibus, quãtum curæ incolumitati meæ tuendæ impenderent. Hæc videntem Ioannem inuidia subiit: rogauítque me per literas vt sibi permitterem valetudinis causa apud Tiberiadem foueri aquis calidis: quod ego nihil suspicans libenter annui: quin & his quibus ciuitatibus administratio per me fuerat credita scripsi, vt diuersorium ei pararent & comitibus, rerúmq; ad commodum victum idonearũ copiam. ipse interim agebam in vico Galilææ qui Cana dicitur. Ioannes autẽ postquam venit Tiberiadem, egit cum oppidanis vt obliti datæ mihi fidei ad se deficerent: multique preces eius libenter admiserunt, homines gaudentes nouitatibus, & mutationum auidi procliuésq; ad dissidia: præcipuè vero Iusto & patri eius Pisto cupide arrepta est deficiendi à me ad Ioannem occasio. id tamẽ consilium interuẽtu meo feci irritum. Venerat enim ad me à Syla, quem Tiberiensibus ducem præfeceram, nuncius voluntatem eius populi indicans, & hortans vt properẽ: alioquin fore vt ciuitas breui in aliorum potestatem veniat. lectis igitur Silæ literis, cum ducentis viris per totam noctem iter feci, præmisso nuncio qui aduentũ meum significaret Tiberiensibus. manè autem iam ciuitati proximo plebs mihi venit obuiam, & Ioannes inter alios. qui cùm valde turbato vultu me salutasset, veritus ne detecto suo conatu veniret in capitis periculum, propere se recepit in diuersoriũ. cúmq; peruenissem in stadium, dimissis abs&que vno satellitibus, retentisque decem armatis, allocuti cœpi concionem Tiberiensium stans in celso quodam suggesto: hortabárq; eos ne tam citò deficerẽt, alioqui fore vt breui eos fidei mutatæ pœniteat: neq; illis posthac quenquam crediturum facile, nimirum merito suspectis ob hanc præsentẽ perfidiam. Vix hæc effatus eram, cùm audio ex meis quendam iubentem me descendere, non enim tempus esse conciliandæ Tiberiensium beneuolentiæ, sed prospiciendi incolumitati propriæ, quomodo inimicos effugiam. Ioannes enim postquam didicit me penè solum esse, delectos è mille suis militibus fidissimos miserat iussos me interficere: iámque veniebãt, & patratum fuisset facinus, nisi ocyus desiliuissem cum Iacobo satellite, subleuatus ab Herode Tiberiensi: à quo deductus ad lacum, nauigio quod forte ibi nactus sum conscenso, euitatis præter opinionẽ inimicis perueni Taricheas. eius vrbis incolæ audita Tiberiensium perfidia vehementer irati, correptis armis hortabantur vt se contra eos ducerem, dicentes se velle vlcisci læsi ducis iniuriam: facinúsque hoc renunciabant per totam Galilæam, quo omnes concitarent contra Tiberiada, rogantes vt frequentes ad se conuenirent, factum de consilio ducis id quod visum fuerit. itaque magnus vndiq; Galilæorum armatorum concursus

factus est, postulantium vt Tiberiada inuaderem, expugnatámque diruerem, & incolas cum totis familiis sub hasta venderem. idem suadebant & amici qui ex ea vrbe euaserant. ego verò non annuebam, indignum ratus ciuilis belli initium facere, & censens non debere eam contentionem vltra verba progredi: imò ne ipsis quidem aiebam id conducere, si Romanis inspectantibus dissidiis intestinis se conficiant. hac ratione demum Galilæorum ira placata est. Ioannes porrò vbi non successerunt insidiæ, sibiipsi timuit, & assumptis armatis quos circa se habebat relicta Tiberiade Gischala petiit: inde ad me scripsit factum excusans, quasi non fuisset eius conscius: rogabátque nequid suspicarer de ipso, addens iuraméta cum diris execrationibus, quo magis scriptis suis fidem astrueret. At Galilæi, quorum è tota regione denuo magnus cum armis affluxerat numerus, sciẽtes hominem esse malum & periurum, rogabant vt se contra eum ducerem, promittentes funditus se deleturos & ipsum & patriam eius Gischala. Actis igitur pro fauore gratiis, pollicitus sum me eis non cessurũ officiis ac beneuolentia: rogabam tamen vt cohiberent seipsos, & darent mihi veniam quòd tumultus compescere mallem absque cædibus. concesserunt id mihi Galilæi, móxque Sephorim venimus. oppidani autem quibus decretum erat permanere in fide Romani populi, timentes meum aduentum, conari sunt me in alia negocia distrahere, quo ipsi securius degerent: missóque nuncio ad Iesum latronũ principem agentem in confiniis Ptolemaidis, magnam pecuniam ei sunt polliciti, si cum octingentorum manu quam alebat, bellum nobis inferret. is promissis motus voluit nos nec opinantes & imperatos aggredi. itaque rogat me per nuncium, vt sibi salutandi me potestatem facerem, quo impetrato, quandoquidem non præsenseram insidias, assumpta latronum cohorte iter fecit propere. non tamen ei successit tentatum facinus. cùm enim iam non longe abesset, quidam ex eius cohorte transfuga conatum ipsius mihi indicat. quo audito processi in forum simulans me nihil scire de insidiis, sequente armatorum Galilæorum multitudine, & inter hos quibusdam Tiberiensibus. deinde dispositis qui seruarẽt vias, iussi portarum custodes vt solum Iesum cum primis venientem intromitterent, cæteros excluderent, & si vi tentarent irrumpere, plagis repellerent. quibus imperata facientibus Intrauit Iesus cum paucis: iussúsque à me arma cõfestim proiicere, nisi interfici mallet, videns se cinctum armatis paruit. rum qui eum sequebantur exclusi vt ducem suum captum senserunt, euestigio fuga se proripiunt: & ego seorsum abducto Iesu dixi me non ignorare paratas mihi insidias, quibúsue id factum sit autoribus: daturum tamen erroris veniam, si mutatus velit esse mihi fidus in posterum. quo omnia pollicente dimisi hominem, permissum quos prius habuerat colligere: Sephoritis vero pœnam interminatus sum nisi posthac quiescerent. Per idem tempus venerunt ad me duo Trachonitarum magnates regis subditi, adducentes suos equites, & afferentes tam arma quàm pecuniam. hos cùm Iudæi circumcidi cogerent, si velint inter ipsos versari, non siui vt eis molesti essent: asseuerans oportere suo quenque arbitratu & non alieno impulsu Deum colere: neque committendum vt eos securitatis causa confugisse ad nos pœniteat: atq; ita persuasa multitudine, viris illis consuetum victum abunde præbui. Interea rex Agrippa copias mittit duce Equo Modio, quæ Magdala castellum vi capiant: quæ tamen obsidere id non ausæ, insessis viis infestabant potius Gamala. Ebutius autem Decadarchus qui Magni campi præfecturã tenuit, audito quòd in Simoniada vicum venissem situm in Galilææ finibus, distantem ab ipso sexaginta stadiis, noctu assumptis quos circa se habebat centum equitibus, & fermè ducentis peditibus, Gabensiúmque auxiliis, nocturno itinere in eum vicum peruenit. contra quem cùm meorum explicuissem validam aciem, conatus est nos in planiciẽ proiicere, fretus equitibus. nihil tamẽ profecit, quia moueri loco nolui, quippe videns eum potiores habiturum, si cùm essemus omnes pedites descenderemus in campestria. cúmque aliquandiu strenue repugnasset Ebutius, tandem animaduertens nullum esse eo loco vsum equitum, signo receptui dato Gabam abiit infecto negocio, tribus tantum in pugna amissis. ego verò euestigio secutus sum cum armatorum duobus milibus, cúmque venissem Besaram, quod oppidum in Ptolemaidis situm confiniis stadio

vigesimo

vigesimo abest à Gaba, vbi tum etat Ebutius: dispositis foris per vias stationibus militum, quo tuti essemus ab incursu hostium, donec frumentum exportaremus, cuius magna vis è circumuicinis reginæ Bernices vicis eò congesta fuerat: oneratísque plurimis camelis & asinis quos in hoc adduxeram, transmisi frumentum id in Galilæam: absolutóque hoc negocio, feci Ebutio pugnandi copiam. Eam cùm ille detrectaret audacia nostra territus, verti me in Neapolitanum, audito quod populatus sit agrum Tiberiensium. is cum equitum ala præsidio erat Scythopoli. hoc igitur ab vlteriore Tiberiensium vexatione prohibito, totus eram in prospiciendo rebus Galilææ. Cæterùm Ioannes Leui filius, quem diximus degere Gischalis, postquam cognouit omnia mihi ex sententia succedere, amaríque me à subditis, & timeri ab hostibus, iniquo id tulit animo. ratúsque non esse in suam rem meam fœlicitatem, non mediocri inuidia tactus est: spetánsque se meos successus impediturum si subditorum in me concitaret odia, solicitauit Tiberienses & Sephoritas, ratus etiam Gabarenos ad se defecturos, quæ ciuitates sunt in Galilæa præcipuæ. aiebat enim suo ductu longe melius administranda omnia. & Sephorienses quidem, quòd vtroque nostrum posthabito ad Romanos spectarent dominos, non assenserunt homini. Tiberienses autem defectionem quidem recusabant, pollicebantur tamen illi quoque amicitiam. Gabareni autem Ioanni se addixerunt, autore Simone ciue primario, qui Ioannis erat amicus & socius. Nec tamen aperte ad eum defecerunt, quippe qui vehementer timebant Galilæos, iam ante experti eorum erga me beneuolentiam: sed aliam captabant occasionem insidiis. Et sanè periculum adii maximum de causa tali. Dabaritreni quidam audaces iuuenes cum animaduertissent vxorem Ptolemæi procuratoris regij cum magno paratu deduceutibus aliquot equitibus per Magnum campum ex ditione regia in Romanorum prouinciam iter facere, in eos repente irruunt: fugatáque muliere quicquid secum portabat diripiunt: quo facto Taricheas vbi tum eram, quatuor mulos adducunt onustos vestimentis variáque supellectili: inter quam & vasa erant argentea non pauca, & quingenti numi aurei. Hæc ego seruare volens Ptolemæo, vt eiusdem tribus homini, quòd lex nostra ne inimicos quidem tribules fraudare permittat, dixi his qui attulerant oportere ea seruari, vt diuendito tum precium conferatur in Hierosolymitanæ vrbis mœniorum fabricam. id iuuenes illi permoleste tulerunt, non admissi in partem prædæ vt sperauerant: quapropter sparsi per vicos Tiberiadis rumorem disseminant, velle me Romanis eam regionem prodere. Finxisse enim prædam destinatam esse præmuniendis Hierosolymis: re autem vera in hoc eam seruare, vt rapta domino suo restituam. qua quidem in re nil eos fallebat opinio. post discessum enim iuuenum accitis duobus primariis ciuibus, Dassione & Iannæo Leui filio, regi amicissimis, mandaui eis vt raptam supellectilem ad illum transmitterent, mortem interminatus si hoc secretum proferrent apud quenquam mortalium. Sed cùm Galilæos rumor persuasisset, me velle regionem eorum Romanis prodere, omnibus incitatis ad sumendum de me supplicium, Taricheatæ quoque fidem habentes iuuenum commenticiis sermonibus, suaserunt meis satellitibus & militibus reliquis, vt me dormientem deserentes in circum venirent, cùm cæteris ibi de abrogando mihi imperio cõsultaturi. qui persuasi multos ibi iam ante congregatos inueniunt, vnanimiter vociferantes vindicandum esse in proditorem reipublicæ. Sed præcipue instigabantur à Iesu Saphiæ filio, qui tum summum magistratum gerebat, vir malus & natus mouendis tumultibus, seditiosusque vt qui maxime. Is tum præ se ferens Moysis tabulas in medium progressus, Si vestri, inquit, nulla cura tangimini, at sacratas has leges nolite contemnere, quas publico odio prosequendus Iosephus iste vester dux sustinuit prodere, quantumuis atroci pœna dignissimus. Hæc effatus & exceptus acclamatione populi, assumptis armatis ad ædes vbi diuersabar properat cum certo interficiendi me proposito, me nihil tumultus sentiente & quiescente interim præ lassitudine: cùm subito Simon vnus satellitum, qui tum solus mecum permanserat, viso incursu ciuium me excitat: indicatóque instante periculo simul hortatur, vt potius generosi ducis more vitam abrumpam, quàm inimicorum arbitrio moriar. Hæc illo monente,

te, ego salute mea Deo commissa mutatáque veste in cœtum atratus prodij, & suspensum à ceruice gestans gladium, per viam illam qua neminem aduersariorum occursurum sciebam in circũ veniens visendum me præbui, in faciem prostratus & terram rigans lachrymis, ita vt omnes mouerem ad misericordiam. cúmque sensissem mutatos affectus populi, conatus sum eorum sententias scindere, priusquam armati reuerterent à meis ædibus: fassúsque me non alienum ab obiecto crimine, postulabam vt primum discerent in quem vsum seruarem relatam ad me prædam, ac tum demum si liberet me interficerent. Multitudine vero iubente me dicere, armati reuersi & me cõspicati irruunt occidendi animo. Sed cohibiti plebis vocibus, represserunt suum impetum, rati post confessionem proditionis & seruatæ regi pecuniæ, habituros se meliorem occasionem patrandi facinoris. Itaque facto silentio, Viri fratres, inquam, si vobis videor mortem commeritus, nec ipse mori recuso: volo tamen ante exitium veritatem apud vos proloqui. Equidem cùm animaduertissem ciuitatem hanc commodissimam hospitibus, multósque relictis proprijs patrijs delectari vestra consuetudine cuiusuis fortunæ futuros socios, decreueram mœnia vobis condere ex istis pecuniis, propter quas ad hoc destinatas exorta est tanta vestra indignatio: ad hæc verba Tarichenses & hospites conclamant, gratias mihi agentes & iubentes me bono esse animo. Galilæi vero atque Tiberienses perstabant in iracundia. factúmque est inter ipsos dissidium, his minantibus pœnam, illis contrà securum me esse iubentibus. postquam autem & Tiberiensibus promisi me ædificaturum mœnia & alijs opportunis ciuitatibus, fidem habẽtes pollicitis dilabebantur ad suum quisque domicilium: & ego præter omnem spem elapsus è tanto periculo, cùm amicis & viginti armatis domum reuersus sum. Sed denuo latrones & seditionis autores, timentes sibi ne peccati pœnam luerent, cum sexcentis armatis concurrunt ad meum diuersorium, incendendi illud animo: quorum aduentu nunciato ratus turpe fugere, decreui vti contra eos audacia. clausis igitur meo iussu ædium foribus, ipse è cœnaculo postulabam vt ad me aliquot mitterent, accepturos ob quam tumultuabantur pecuniam, nequid habeant quod stomachentur amplius. quo facto turbulentissimum ex his qui intrò recepti sunt, verberibus cæsum & alteram manum abscissam suspensámque à collo gerentem, rursum ieci, rediturum ad eos qui se miserant. at illi mirum in modum sunt territi: timentésque similem pœnam si ibi morarentur diutius, quippe qui putabant me plures domi habere armatos, subito omnes diffugiunt: sicque hoc stratagemate alteras euasi insidias. Nec tamen defuerunt qui rursum concitarent vulgum, negãtes magnates illos regios qui ad me confugerant oportere viuere, nisi transirent ad eorũ ritus à quibus salutem peterent: criminabantúrque eos vt Romanorum studiosos & veneficos: móxque tumultu abatur multitudo decepta à loquentibus ad gratiam. Quo comperto ego contrà docui populum, non esse exagitandos qui ad ipsos confugerint: cauillatus in vanitatem obiecti veneficij, frustra Romanos tot legiones alere, si veneficorum opera possint victoriam consequi. His verbis paulisper placati, vbi digressi sunt rursum in magnates illos irritabantur à quibusdam perditis, vt etiam armati ad eorum ædes quas Tarichææ habitabant concurrerent, interfecturi homines. Quod vt audiui, valde timui ne hoc scelere patrato nemo posthac ad nos cõfugeret. quamobrem assumptis quibusdam alijs propere veni ad eorum diuersorium: quo clauso, & perducta inde fossa ad lacum, accitum nauigium cum eis inscendens, traieci in Hippenorum confinia: & reddito eis equorum precio, quos in tali fuga abducere non poterant, dimisi multum rogatos vt præsentem necessitatem forti ferrent animo: nam & ipse permoleste ferebam, cogi me rursum in hostilem terram exponere viros, qui semel se meæ fidei commiserant: satius tamen ducens Romanorum manu eos, si ita contingat, cadere, quàm in mea ditione per scelus opprimi. Illi tamen seruati sunt, rege concedente errati veniam. Et horum quidem hic fuit exitus. Tiberienses porrò per literas regem rogauerunt, vt in eorum agrum præsidium mitteret, defectionem pollicentes. Quo facto quàm primum ad eos veni, postulabant vt mœnia sibi promissa extruerem. Audiuerant enim Taricheas iam cinctas mœnibus. ego vero annui, & cõgesta

vndique

vndique materia iuſſi architectos opus id aggredi. Poſt triduum verò me à Tiberiade digreſſo Taricheas triginta ſtadiis inde diſtitas, forte fortuna conſpectus eſt Romanorum equitatus non longe à Tiberiade iter faciens, quos oppidani rati eſſe regios, mox in regem honorificas voces, in me contumelioſas iactare auſi ſunt: móxque curſim quidam veniens renunciat illorum motum ad defectionem ſpectantium: id quod me valde perterruit, quòd inſtante tum ſabbato armatos à Tarichæis domum dimiſeram, quo quietius Taricheatæ ſine militari turba feriarentur: & alioquin quoties eo loco degerem ne ſatellitio quidem vtebar, fretus probata ſæpe incolarum beneuolentia. itaque cùm ſeptem tantum milites & aliquot amicos circa me haberem, anceps eram conſilij. nam reuocare copias ſub veſperam non placebat, quibus poſtera die neque neceſſaria arma tractare permittebatur noſtris legibus. Quòd ſi Taricheatas eorúmque hoſpites prædæ ſpe inuitatos illò ducerem, videbam in eis non eſſe ſatis virium. & res dilationem non patiebatur, quòd timerem ne à rege miſſi occupata vrbe me excluderent. quapropter decreui vti ſtratagemate. E veſtigio amicorum fidiſſimos Taricheatarum portis appoſui, neminem permiſſuros egredi: cōuocatiſque familiarum primatibus, ſingulos iuſſi nauem in lacum deducere, eáque cum gubernatore inſcenſa me ſequi. Tum & ipſe cum amicis & ſeptem illis militibus conſcenſo nauigio petebam Tiberiada. At Tibérienſes, vt cognouerunt nullas à rege venire copias, lacum verò totum refertum nauibus, attoniti & ciuitati ſuæ timentes ac ſi naues militem veherent, mutauerunt priorem ſententiam. itaque poſitis armis obuiam mihi cum vxoribus & liberis prodeunt, excipientes me fauſtis acclamationibus. quòd putarent me non ſenſiſſe ipſorum propoſitum, rogantéſque vt propitius in eorum vrbem adueniam. Ego autē propius accedens iuſſi gubernatores longe à terra ancoras iacere, ne appareret oppidanis nauigia eſſe inania: ipſe naui vna aduectus proxime, cum eis expoſtulabam, quòd tam ſtulte ad violandam fidem mihi datam eſſent faciles: deinde pollicebar certam veniam, ſi decem primates ad me mitterent: quo ſine mora facto, in nauem impoſitos miſi Taricheas in cuſtodiam. Atque hac arte alios poſt alios accipiendo paulatim vniuerſum ſenatum & parem ex primoribus populi numerum illò tranſuexi. Tum reliqua multitudo, vt vidit in quanto eſſet periculo, rogabat, vt tumultus autorem ſupplicio traderem. Is Clitus dicebatur, audax & temerarius iuuenis. Ego, qui nefas ducebam virum tribulem interficere, & tamen neceſſe habebam pœnam de eo ſumere, Leuiam vnum è ſatellitibus iuſſi, vt accedens ei manum alteram præcideret: qui cùm non auderet ſolus in tantam multitudinem progredi, ne timiditas eius ſentiretur à Tiberienſibus vocato Clito, quoniam inquam meritus es ambas manus amittere homo in me tam ingratus & perfidus, eſto nunc tibiipſe carnifex, ne tibi cunctanti grauius inferatur ſupplicium. Cúmque multis precibus alteram manum ſibi donari peteret, ægre annui. móxque libenter, ne ambabus mulctaretur, arrepto cultro ſiniſtram ſibi præcidit. Atque hoc modo is tumultus eſt compoſitus. Me deinde reuerſo Taricheas, Tiberienſes, vt cognouerunt ſtratagema quo vſus ſum, mirabantur quòd abſque cæde ſedauiſſem ipſorum veſaniam. Ego autem accitis è cuſtodia Tiberienſibus, & in his Iuſto patréque eius Piſto, adhibui eos conuiuio: & inter epulandum dixi me non ignorare Romanos potentia mortales omnes præcellere, diſſimulare tamen propter latronum multitudinem: ſuadebámq; vt & ipſi idem facerent expectantes meliora tempora, neque interim grauatim ferrent meum imperium, quandoquidem non daretur alius dux commodior. Iuſtum etiam admonebam, quòd ante quàm ego Hieroſolymis veniſſem, Galilæi fratri eius manus amputauerint, obiectis fictitiis literis & falſi crimine: quódque poſt Philippi diſceſſum Gamalitæ à Babyloniis diſſidentes Charetem occiderint ipſius Philippi conſanguineum: & quòd Ieſum eius fratrem, ipſius Iuſti ſororium, æqua & modica pœna affecerint. His allocutus eos in conuiuio, iuſſi mane Iuſtum cum ſuis abire liberos. Paulo autem antè Philippus Iacimi filius à Gamala talem ob cauſam abierat. Quamprimum didicit Varum à rege Agrippa defeciſſe, ſucceſſorémque ei miſſum Modium Equum virum ſibi amicum, de ſuo ſtatu ſignificauit ei per literas: quibus ille receptis perlibenter cognouit Philippum eſſe incolumem: eáſque literas ad regem ac

reginam misit cum agentes apud Berytum. Tum rex, vt intellexit falsum fuisse rumorem quòd Philippus ducem se Iudæis contra Romanos præbuerit, misit equites, qui eum ad se deducerent: venientémque complexus comiter, ostentabat hominem Romanis ducibus, hunc esse dicens quem fama defecisse à Romanis vulgauerat: móxque iubet eum assumpta manu equitum properare in Castellam Gamala, & abductis inde domesticis Babylonios in Batanæam restituere: daréque operam modis omnibus nequid noui moliantur subditi. His mandatis à rege acceptis Philippus ad exequendum ea properat. Iosephus autem quidam medicaster ascitis iuuenum audacissimis, & concitatis Gamalensiũ primatibus, suasit populo, vt à rege deficerent, armísque arreptis vindicarent se in libertatem pristinam: atque ita alios pertraxerunt in suam sententiam, cæsis qui auderent contrà hiscere. In his periit & Chares Iesúsque huius consanguineus, & soror Iusti Tiberiensis, sicut suprà diximus. Post hæc me rogarunt per literas, vt præsidium ad se mitterem, & simul, qui oppidum eorum cingant mœnibus: ego verò vtrunque annui. per eosdem dies Gaulanitis quoque regio ab Agrippa deficit vsque ad vicum Solymam. Sogannim etiam & Seleuciæ locis natura munitis addidi mœnia. Superioris etiam Galilææ vicos quamuis prærupto situ munitos similiter, Iamniam, Amerytham, Charaben. In Galilæa verò permuniui oppida Taricheas, Tiberiada, Sephorim: vicos, Arbelorum speluncam, Bersobe, Selamen, Iotapata, Capharath, Comosogana, Næpapha, & montem Itabyrium. In ea loca & frumenti magnam vim condidi, & arma quibus se tuerentur contuli. Interim Ioannes Leui filius indies maiori me prosequebatur odio, meos successus ferens grauiter. cúmque decreuisset omnino me de medio tollere, postquam Gischala patriam cinxit mœnibus, Simonem suum fratrem cum centum militibus mittit Hierosolyma ad Simonem Gamalielis filium, rogans, vt cum Hierosolymitana ciuitate ageret, vt mihi abrogato imperio, rebus Galilææ Ioannem ipsum suffragio communi præficerent. hic Simon Hierosolymitanus erat illustri cum primis genere. Pharisæus secta, quæ quidem videtur exactius tenere leges patrias: insigni vir prudentia, & qui labantes res posset consilio suo in integrum restituere: vtebatúrque iampridem Ioannis amicitia, mihi infensus tunc temporis. Motus igitur amici precibus suasit pontificibus Anano & Iesu Gamalæ filio, aliísque suæ factionis hominibus, vt me crescentem tollerent, nec paterentur ad summum gloriæ fastigium euadere. id enim fore ipsis quoque conducibile, si amouerer à præfectura Galilææ. Sed non esse cunctandum Anano & cæteris, ne hoc consilio prodito vrbem inuadam cum exercitu. Hæc consulenti Ananus pontifex retulit non esse id facile, cùm tam multi pontifices & primores populi testes sint mihi benè administratæ prouinciæ: nec æquum esse accusare eum cui nihil possis obiicere. Tum Simon iubet illos totam rem silentio tegere: sibi curæ futurum, vt quamprimum à Galilæa submoueat: accitóque fratre Ioannis, mandauit ei, vt munera ad Anani amicos mitteret. ita enim fortè citius concessuros in suam sententiam. Sic tandem Simon effecit quod voluit. Ananus enim & socij corrupti largitionibus, consilia de abrogando mihi præfectura conferunt, è ciuibus nemine alio conscio. itaque placuit mittere viros præstantiores genere, eruditione pares. horum plebeij erant duo, Ionathas & Ananias Pharisæi: tertius verò Ioazarus sacerdotalis generis, Pharisæus hic quoque: Simon verò ex ordine pontificum, omnium natu minimus. hos iusserunt aduocata Galilæorum concione quærere cur ita me diligant. quòd si respondeatur quia Hierosolymita sim: dicere sibi quoque Hierosolyma esse patriam. Sin autem peritiam legum in me probent, dicendum nec sibi ignotos esse ritus patrios. quòd si sacerdotij nomine me diligi dixerint, referendum ex ipsis quoque duos fungi sacerdotio. ita instructi collegæ Ionathæ argenteorum quadraginta millia ex ærario accipiunt. Et quia per idem tempus Iesus quidam Galilæus cum sexcentorum militum cohorte Hierosolyma venerat: accitum hunc numerato trium mensium stipendio conducunt, iussum sequi Ionatham & collegas, imperatáque eorum facere: eísque adiungunt trecentos ciues mercede autoratos similiter. His ita paratis legati proficiscuntur, comitante Ioannis fratre cum suis centum militibus, mandatum habentes ab his, qui se miserant, vt si sponte ab ar-

mis discederem, viuum me Hierosolyma mitterent: si repugnarem, freti mandato impune interficerent. Eisdem etiam literæ ad Ioannem datæ sunt, hortantes, vt sit paratus bellum contra me gerere. quin & Sephoritis, Gabaritis atque Tiberiensibus autores fuerunt, vt Ioanni contra me ferrent auxilia. Hęc cùm pater meus ex Iesu Gamalæ filio consiliorum omnium participe mihiq; amico cognita ad me perscripsisset, male me habuit ingratitudo ciuium per inuidiam occidere me volentium, nec minus ægre ferebam vocari me soliciti parentis precibus, dicentis cupere se meum conspectum ante obitum. quapropter amicis aperui omnia, addens post triduum relicta præfectura abiturum me in patriam. quo audito mœsti omnes & flentes deprecabantur ne se deseram perituros si destituantur meo imperio. Cúmque apud me propriæ salutis quàm precum illorum potior haberetur ratio, veriti Galilæi ne ob meum discessum contemnerentur à latronibus, dimissis nuntiis per totam regionem suam indicant me velle discedere. quo audito multi vndique conuenerunt cum vxoribus & liberis non tam mei desiderio, vt opinor, quàm metuentes sibimet. me enim præsente in tuto sibi esse videbantur. Venerunt igitur ad me populariter in Magnum campum, vbi tum agebam apud vicum Asochim: quo tempore mirabile somnium noctu mihi obuersatum est. cùm enim in cubili essem mœstus & turbatus ob recèns acceptas literas, visus est mihi vir quidam adstans dicere: Desine ô bone tristari & metuere. nam hæc tristia magnum te reddent ac fortunatum per omnia. succedent enim feliciter non hæc solum, sed & multa alia. quare perdura memor quòd oporteat te & cum Romanis bellum gerere. Post hoc somnium surrexi volens in campum descendere. tum vero me conspecto multitudo Galilæorum mixta mulieribus & pueris prostrata in faciem cum lacrymis supplicabat ne se imminente hoste deseram, néve meo discessu regionem suam prodam inimicorum iniuriis. & cùm precibus nihil agerent, adiurabant me, vt maneam, iactantes multa conuicia in Hierosolymitanum populum, qui se in pace non sinerent. Hæc audiens & videns plebis mœstitiam flexus sum misericordia: non indignum ratus pro tanta multitudine, vel aperturn sustinere periculum. itaque mansurum me annui, & iussis adesse ex omni conumero quinque millibus cum armis ac commeatibus, cæteros dimisi in suam quenque patriam. cúmque præsto essent illa quinque millia, assumptis his & tribus millibus militum quos ante habueram, & octoginta equitibus, iter feci in vicum Chabolonem situm in confiniis Ptolemaidis: ibique continebam paratas copias, quasi gesturus bellum contra Placidum. venerat is cum duabus cohortibus & turma equitum, missus à Cestio Gallo, vt incenderet vicos Galilæorum vicinos Ptolemaidi, & cùm ille militem suum vallo cinxisset non longe à Ptolemaidensium mœnibus, ego quoque castra metatus sum procul à Chabolone sexaginta stadiis. quapropter sæpe militem vtrinque produximus quasi conflicturi prælio, sed conatus omnis intra velitationes constitit. quippe Placidus quanto auidiorem pugnandi me cerneret, tanto magis ipse metu detrectabat prælium, nusquam secedens à Ptolemaide. Per idem tempus veniens cum collegis Ionathas, quem missum Hierosolymis diximus à factione Simonis & Anani pontificis, conabatur me per insidias capere, non ausus aperte aggredi: scripsitque ad me literas huiusmodi. Ionathas & collegæ legati Hierosolymitarum Iosepho salutem. Quoniam Hierosolymis relatum est eius ciuitatis primatibus, Ioannem Gischalenum sæpe tibi tetendisse insidias, miserunt nos, vt obiurgaremus hominem, iuberemúsque in posterum imperata tua facere. quare, vt de tuo quoq; consilio prouideamus in futurum quid agendum sit, rogamus quamprimum ad nos non magno comitatu venias: neque enim vicus hic capit turbam militum. hæc ita scripserunt alterutrum sperantes, aut habituros se venientem sine armis obnoxium: aut si copias armatas adducerem, indicaturos perduellem patriæ. has literas quidam eques attulit, iuuenis audax, qui olim regi militauerat. erat autem hora noctis iam secunda, & forte cum amicis Galilæorúmque optimatibus discumbebam in conuiuio. cúmque famulus renunciasset venisse ad me quendam Iudæum equitem, meo iussu intrò vocatus salutauit neminem. tantum epistola prolata, hanc, inquit, tibi mittunt, qui nunc venerunt Hierosolymis. & alij quidem conuiuæ mira-

bantur frontem militis: ego verò hortatus sum eum sedere & nobiscum cœnam sumere. quod vbi recusauit, epistolã ita, vt acceperã manu retinens, cum amicis fabulabar de rebus aliis: ac paulo pòst surgens ablegatis aliis cubitum, retentisque solum quatuor amicis intimis, & puero iusso vinum promere, apertam epistolam percurri vidente nemine: & celeriter animaduerso argumento denuo complicatam tenens manibus ac si nondum legissem, iussi mihi viginti drachmas numerari in viaticum. quibus acceptis cùm egisset gratias, intelligens hominem lucri esse cupidum, & hoc facile expugnabilem: Si inquam nobiscum potare volueris, accipies drachmam in singulos cyathos. accepit ille conditionem, & multum vinum ingurgitans quo plus mereret pecuniæ, iámque ebrius secreta continere non potuit: sed nemine rogante vltro fassus est structas mihi insidias, & quòd damnatus essem capitis. Quibus auditis rescripsi ad hunc modum. Iosephus Ionathæ & eius collegis salutem, Quòd valetis quódque in Galilæam venistis gaudeo, maxime quia iam possum traditis vobis rerum gubernaculis reuerti in patriam, cuius reuisendæ iampridem desiderio teneor. quamobrem libenter ad vos non solum in Xallo venirem, sed longius etiam, vel si nemo me accerseret. Veniam tamen dabitis non valenti nunc id facere. apud Chabolonem enim manendum est, & obseruandus Placidus, ne quod conatur irrumpat in Galilæam. præstat igitur, vt ipsi vos huc conferatis ad me lecta hac epistola. Valete. His literis datis ad perferendum militi, misi cum eo triginta Galilæorum nobilissimos, iussos salutare tantum homines illos & nihil dicere præterea. additis etiam singulis militibus fidis in singulos, qui obseruarent ne missi à me aliquod haberent cum Ionatha colloquium. Post hunc discessum legati frustrati prima experientia, aliam epistolam mihi scripserunt talem. Ionathas cæterique legati Iosepho salutem. Denunciamus tibi, vt absque militibus ad tertium diem venias ad nos in oppidum Gabara, cogituros de Ioanni obiectis per te criminibus. His scriptis & consalutatis Galilæis quos miseram veniunt in Iapham vicum Galilææ maximum & munitissimum refertúmque habitatoribus: vbi excepti sunt clamoribus plebis vociferantis vnà cum mulieribus ac pueris, abirent, & sinerent se frui duce optimo: eadémque erat vox omnium, nullius nisi Iosephi se parituros imperio. Itaque legati hinc discedentes infecto negotio Sephorim se conferunt vrbem Galilææ maximam: cuius incolæ studiosi Romanorum venientibus quidem prodierunt obuiam: de me autem nihil dixerunt, nec in laudẽ nec in vituperium. at postquam inde descenderunt in Asochim, qualibus apud Iaphenos excepti sunt clamoribus: nec iam cohibentes iracundiam, iubent suos milites, vt fustibus acclamatores illos abigant. Gabara autem venientibus præsto fuit Ioannes cum tribus militum milibus. At ego, qui iam ex literis præsenseram quòd bellum mihi inferre decreuerint, assumptis tribus milibus militum, relictóque in castris quodam amico fidissimo, recepi me in Iotapata, vt vicinus eis essem ad quadragesimum stadium: scripsíq; eis in hunc modum. Si omnino vultis, vt ad vos veniam, quadringenti quatuor in Galilæa sunt vici partim, partim oppida. ad horum quemlibet veniam absque Gabaris & Gischalis. altera enim patria est Ioannis, altera socia & amica ciuitas. His literis receptis legati non rescripserunt amplius, sed aduocato amicorum concilio, & Ioanne quoque adhibito, consultabant quomodo me possent aggredi. censebat Ioannes scribendum esse ad singulos Galilææ vicos & oppida: esse enim in singulis vnum saltem & alterum mihi infensum: eos prouocandos quasi contra hostem publicum. idem decretum mittendum Hierosolyma, vt & eius vrbis ciues cognito iudicatum me esse hostem à Galilæis, confirment eam sententiam suo suffragio. ita fore, vt præsenti Galilæorum fauore destituar. hoc consilium assensu cæterorum comprobatum est: móxque circa horam noctis tertiam ad me est perlatũ, renunciante Sacchæo transfuga. Quamobrem videns non esse cunctandi tempus, Iacobum virum fidelem ac strenuum iubeo cum ducentis militibus obseruare vias ferentes à Gabaris in Galilæam, & viatores comprehensos ad me mittere, maxime apud quos reperiantur literæ. adhæc Hieremiam & ipsum ex amicorum meorum numero cum sexcentis militibus misi in fines Galilææ

Galilææ

lilææ quà itur Hierosolyma, iussum latores epistolarum intercipere, & ipsos quidem conijcere in vincula, literas verò ad me transmittere. His mandatis, edixi per nuncios Galilæis, vt in crastinum cum armis & trium dierum cibariis ad Gabara mihi præsto sint. eis verò quos circa me habebam militibus in quatuor partes diuisis fidissimos satellitum præfectos constitui, iussos neminem ignotum militem intrer suos admittere. Postera verò die circa horam quintam veniens Gabara, inuenio ante oppidum totum campum plenum armatis quos è Galilæa exciueram in auxilium, & præter hos magnam rusticani vulgi multitudinem. in quorum cœtu postquam concionaturus constiti, omnes acclamabant benefactorem appellantes me & seruatorem suæ patriæ. tum ego actis pro fauore gratiis, suasi eis, vt infestarent neminem, contentique commeatu proprio è castris ad diripiendas villas non excurrerent. velle enim me omnem tumultum absque cæde componere. euenit autem, vt qua primum die custodes viarum disposui, tabellarij Ionathæ in eos inciderent: quibus ita, vt iusseram detentis in custodia, postquam perlegi literas legatorum plenas conuiciis & mendaciis, silentio dissimulans ire ad eos decreui. at illi audito meo aduentu, cum omnibus suis & Ioanne receperunt se in Iesu domicilium: id erat turris magna, & nihil ab arce differens. ibi abdita cohorte militum, & clausis absque vna ianuis, expectabant me ad salutandum se venturum ex itinere: iussis prius militibus, vt venientem me solum intromitterent exclusis cæteris. sic enim putabant me facile posse in suam potestatem redigi: sed fefellit eos opinio. olfaciens enim insidias, quàm primum eò perueni, ingressus è regione eorum sirum diuersorium, dormire me finxi. legati verò credentes me vere sopitum quiescere, descendentes in campum solicitabant multitudinem, vt me male ducis officio fungentem desererent: sed contrà quàm sperabant accidit. ad primum enim eorum conspectum exortus est clamor Galilæorum, testantium qua me pro meritis complecterentur beneuolentia: incusabántque legatos quòd nulla lacessiti iniuria venissent ad turbandam tranquillitatem publicam, abire iubentes, eo quòd non admissuri essent præfectum alium. his mihi renunciatis non dubitaui in medium progredi. itaque propere descendi auditurus quid legati afferant. ibi procedenti mihi applausum est certatim ab omnibus, & acclamatum ab agentibus gratias pro rebus administratis optime. his auditis Ionathas & cæteri extimuerunt ne salutis periculum adirent in cursu tantopere fauentis mihi populi, cogitabántque aufugere. sed quia non erat id eis liberum, me postulante, vt maneant, stabant mœsti vix rationis compotes. Igitur cohibitis turbæ acclamationibus, & fidissimis militum ad vias seruandas appositis, ne nos inopinos Ioannes inuaderet, iussísque in armis esse omnibus, ne quis repentinus hostium incursus terrorem eis incureret: primum literarum mentionem feci, quibus ad me scripserant, missos se à Hierosolymitanorum ciuitate, ad finiendas inter me & Ioannem controuersias, méque ad comparendum euocauerant: móxque ne inficiari possent, protuli ipsam epistolam. atqui, inquam, si contra Ioannis criminationes apud te Ionatha tuósque collegas reddenda esset mihi vitæ ratio, adductis pro me duobus tribúsve probis viris testibus, necesse fuisset approbatis testibus & examinatis testimoniis absolui me vestra sententia. nunc verò vt sciatis bene à me administratas res Galilææ, nolo tres testes probitatis adducere, sed hos omnes vobis exhibeo. ab his rationem vitæ meæ poscite, an cum omni honestate & iustitia eis præfuerim. Vósq; viri Galilæi adiuro ne veritatem celetis, sed coram his tanquam iudicibus proferatis siquid à me peccatum est. nondum hæc verba finieram cùm vna omnium vox exoritur, benefactorem me suum & seruatorem appellantium: anteactáque omnia suo testimonio probantium, & vt in posterum mei similis esse pergerem rogantium. affirmabant etiam iureiurando omnes, saluam esse per me vxorum suarum pudicitiam, & nullam sibi vnquam à me illatam molestiam. Post hæc duas Ionathæ epistolas à custodibus meis interceptas & ad me delatas, audientibus multis Galilæis legi maledictis refertissimas, méque falsò insimulantes quòd tyrannum verius quàm ducem agerem, multáque alia continentes per summam ficta impudentiam. has literas dicebam mihi vltro oblatas à tabellariis, nolens aduersarios scire de custodiis, ne absterrerentur à mittendis posthac literis. at concio commota in

Ionatham atque collegas quasi interfectura irruit, & patratum fuisset facinus, nisi furentes à me fuissent cohibiti. legatis verò pollicitus sum errati veniam, si resipiscerent, & in patriam reuersi vera de administratione mea referrēt. his dictis eos dimisi, quamuis scirem non facturos pollicita. populus autem efferabatur in eos, rogans, vt pœnas sumere de illis sinerem. itaque omnibus mihi vtendum fuit artibus quo eos eriperem; quòd scirem omnem seditionem perniciosam esse reipub. multitudo porrò perstabat in iracundia, vnóque impetu omnes ruebant ad Ionathæ diuersorium. ego verò videns eos non posse retineri amplius, conscenso equo edixi, vt sequerentur me ad Soganam vicum Arabum, distantem inde viginti stadiis. atque hoc stratagemate caui ne viderer ciuilis belli fecisse principium. postquam autem ventum est prope Soganam, iussi agmen sistere: monitísque ne essent ad iniquam iram ram præcipites, centum ætate ac dignitate præstantes deligo, qui se parent profecturi Hierosolyma, & accusaturi apud eum populum autores seditionum & turbatores suæ reipublicæ. Mandaui præterea, vt si possent populum oratione sua flectere, impetrarēt publicas literas, quibus mihi confirmaretur præfectura Galilææ, & Ioānes iuberetur inde discedere. Cum his mandatis celeriter expeditos tertia die post concionem dimisi, additis, qui eos deducerent quingentis militibus. Samariam quoque amicis scripsi, darent operam, vt legati per eorum agrum iter tutò faciant: iam enim ea, vrbs Romanis erat subdita: & illàc necessario fuit eundum properantibus & sequentibus viarum compendia: vt tertia die peruenirent Hierosolyma. quin & ipse eos deduxi vsque Galilææ confinia, appositis per vias custodibus, vt non facile quiuis discessum legatorum cognosceret. quo facto aliquantisper apud Iapha moratus sum. Ionathas autem & collegæ suo conatu frustrati remiserunt Ioannem Gischala: ipsi deinde profecti sunt Tiberiadem, sperantes eam in suam potestatem venturam, quandoquidem Iesus tunc magistratum ibi gerens per literas erat pollicitus, persuasurum se populo, vt ad eos deficiat. illi igitur cum hac spe iter ingressi sunt. mihi autem rem totam Sila per nuncium significat, relictus ibi, vt dixi vicarius, redire me quàm primum postulans. cuius monitu reuersus propere, in salutis discrimen talem ob causam incidi. Ionathas & socij Tiberiade multos aduersæ mihi factionis ciuium ad defectionis consilia pertraxerant: quare aduentu meo territi, confestim ad me venerunt: ac primum mactum animi dicentes, gratulabantur mihi præsentem honorem partum ex optima administratione Galilææ: eam enim gloriam in se quoque redundare, quorum & ciuis essem & discipulus. deinde meâ quàm Ioannis amicitiam se malle professi, iubebant, vt me domum conferrem, promittentes effecturos se mox, vt ille in manus meas perueniat: atque hæc religiosissimo apud nos sacramento confirmarunt, cui nefas putarē non credere. post hæc rogauerunt, vt aliò secederem, quòd instaret sabbatum. nolle enim se aliquid tumultus excitare in Tiberiensium populo. tum ego nihil suspicatus iui Taricheas, relictis nihilominus in ciuitate, qui curiose obseruarent sermones de me hominum. per totam etiam viam ferentem à Taricheis Tiberiadem certos disposui, qui à relictis in ciuitate cognita & quasi per manus tradita, ad me deferrent. Sequente igitur die populus conuenit in proseucham quam vocant, precationis domum amplam & capacem tantæ multitudinis: quò postquam venit & Ionathas, non ausus aperte defectionis mentionem facere, dixit opus habere ciuitatem præfectis melioribus. At Iesus summus magistratus nihil dissimulans, præstat, inquit, ô ciues obedire nos quatuor viris quàm vni, præsertim illustri ortis genere, & prudentiæ nomine celebribus, simul ostendens cum suis collegis Ionatham. hæc verba mox Iustus collaudans pertraxit ciuium quosdam in suam sententiam. Plebs autem non assentiebat horum orationibus, & dubio procul exorta fuisset seditio, nisi concionem soluisset sexta hora superueniens, quæ nostros ad prandium vocare solet sabbatis. ita legati consultatione dilata in diem posterum, abierunt infecto negotio. quibus confestim mihi renunciatis, decreui mane venire Tiberiadem: cúmque illuxisset diei sequentis initium, a Taricheis eò veniens offendi congregatum iam in proseucha populum, nondum satis scientem ad quid conuenerit. Tum legati præter expectationem me viso valde sunt territi. Tandem in mentem eis venit rumorem spargere, visos esse Romanorum equites in finibus eius agri

ad

ad locum qui Homonœa dicitur: quo data opera crebrescente: iidem ipsi autores eius vociferabantur, non permittendos hostes ita impune populari agrum in conspectu omnium. quod ideo faciebant, vt me digresso ad ferendas colonis suppetias, ipsi interim vrbem occuparent alienatis à me animis ciuium. At ego licet scitè ipsorum propositum, feci tamen quod voluerunt, ne viderer contemnere Tiberiensium pericula. progressus igitur ad dictum locum postquam ne vestigium quidem vidi hostium, reuersus itinere properato offendi conuenisse vnà senatum simul & populum, & legatos apud concionem prolixa accusatione in me inuehi, quòd neglecta belli cura propriis tantum indulgerem voluptatibus. His dictis proferebant quatuor epistolas, quasi scriptas ad se à Galilæis extremos eius regionis fines tuentibus, & implorantibus suum auxilium. His auditis Tiberienses creduli clamare cœperunt non desidendum esse vlterius, sed ferendam opem tribulibus in tanto periculo. ego contrà legatorum fucum intelligens, aio me sine mora iturum quò belli vocet necessitas: sed quia è diuersis quatuor locis literæ venerint, Romanorum incursiones nunciātes, oportere in totidem partes diuisis copiis, singulos legatorum præfici singulis. decere enim viros fortes non consilio solum rem laborantem iuuare, sed ductu etiam suo & auxilio. me enim non posse nisi vnam exercitus partem ducere. Placuerunt hæc multitudini, mòxque cogebat & ipsos exire ad obeunda ducum munia. at illi vehementer animo turbati sunt, conatu suo frustrato per machinationes à me oppositas. Ibi vnus eorum Ananias nomine, vir malus & maleficus, suadet indici publicum ieiunium in diem posterum, vtq; ad eandem horam omnes in eundem locum inermes conueniant, nimirum agnoscentes sine diuina ope nihil agi armis hominum. hæc autem non pietatis ergò dicebat, sed vt me exarmaret vnà cum meis militibus. tum ego quoq; obediui necessariò, ne viderer piam admonitionem contemnere. Itaque digressis domum omnibus Ionathas & collegæ scribunt Ioanni, vt ad se mane veniat quanto possit comitatu militum. facile enim me in potestatē suam redacto voti fore compotem. ille acceptis literis libenter paruit. Postera die satellitum duos fortissimos ac fidissimos iubeo celatis sub veste breuibus gladiis mecum prodire in publicum, vt nos possemus defendere contra inimicorum siqua existeret iniuriam: ipse quoq; thorace indutus & accinctus gladio quàm occultissime in Proseucham ad precandum conueni. Iesus autem me cum amicis ingresso, astans foribus reliquorum ex meis admitti permisit neminem. Iamque nobis ritu patrio precationes inceptantibus, exurgens Iesus ex me quærit de supellectili incensæ regiæ, rudique argento, apud quem sint hæc deposita, quorum ideo tum mentionem faciebat, vt tempus in Ioannis aduentum tereret. Respondi Capellam habere omnia, & decem illos Tiberiensium ciues primarios: iussique vt ex ipsis scitarentur an vera loquerer. Quibus habere se fatentibus, Quid, inquit, illi viginti aurei, quos argenti rudis certo pondere vendito recepisti, in quē vsum à te conuersi sunt? Et hos, inquam, dedi in viaticum legatis missis Hierosolyma. ad hæc Ionathas & collegæ responderunt, non rectè factum quòd legatis ex publica pecunia mercedem soluerim. Plebe autem commota ob euidentem hominum malitiam, cum intelligerem non procul à seditione rem abesse, volens magis etiam contra eos irritare populum: Si, inquam, male factū est quòd legatis mercedem dedi ex publico, non est cur molesti mihi sitis amplius. nam ipse persoluam istos viginti aureos. tum populus tanto magis accensus est, quanto euidentius erat iniquum illorū in me odium. Tum Iesus videns rem contra quàm sperabat succedere, iussit solo senatu remanente abire cæteram multitudinem. neq; enim per tumultum posse inquisitionem de tanto negocio fieri. populo autem reclamāte nunquam fore vt me solum inter eos deserant, venit quidam clàm Iesu nuncians, non longe abesse Ioannem cum armato milite. Tum Ionathas non amplius se continens, Deo fortasse sic saluti meæ prospiciente, alioquin enim non euasissem Ioannis impetum: Desinite, inquit, Tiberienses de viginti aureis inquirere. non enim meretur Iosephus propter hos supplicium: sed quia tyrannidem affectat, & principatum sibi parauit decepta imperita multitudine. & cum dicto interfecturi conabantur mihi manus inijcere. quo viso mei comites strictis gladiis in-

tentando vulnera absterruerunt eos: simúlque populus sublatis lapidibus ferire volens Ionatham, eripuerunt me ab inimicorum violentia. cúmq; paulum progressus, incidissem in viam per quam Ioannes veniebat cum manu militum, territus deflexi per quendam angiportum ad lacum: atque ita conscensa naue Taricheas euasi, tantum non oppressus inopinato periculo. Quamobrem accersitis mox Galilæorum primatibus denarraui eis quomodo præter ius & fas penè occisus fuerim à Ionatha & Tiberiensibus. qua iniuria concita tota Galilæorũ multitudo, hortabatur ne cunctarer inimicis bellum inferre, sed sinerem eos ire, ipsúmque Ioannem & Ionatham atque collegas delere funditus. attamen compescebam eorum iracundiam, expectare iubens donec cognoscamus quídnam legati nostri à Hierosolymitanorum ciuitate afferant. aiebam enim oportere nos nihil citra eorum assensum agere. his verbis persuasi sunt. Ioannes autem tunc quoque irrito conatu reuersus est Gischala. Post paucos aliquot dies legati nostri reuersi nunciabant Hierosolymitanum populum valde irasci Anano & Simoni Gamalielis filio, quòd absque consilio publico legatis missis conati sint me dimouere à præfectura Galilææ: aiebántque minimum abfuisse quin ædes eorum incensæ sint à populo. attulerũt etiam literas, quibus Hierosolymorum primates ex autoritate populi, confirmabant me Galilæis præsidem: simúlque Ionatham & collegas eius iubebant quantocyus domum repetere. His literis receptis veni in vicum Arbela, quò Galilæorum cõuentum indixeram: vbi iussi legatos narrare quàm indignè Hierosolymitani tulerint Ionathæ maliciam, quódq; eius regionis præfecturam suo decreto mihi ratam fecerint, & Ionatham cum suis iusserint inde decedere. ad quos confestim transmisi eam epistolam, obseruare iusso tabellario, quídnam facturi sint. illi recepta epistola territi non mediocriter, accersunt Ioannem & senatores Tiberiensium, & primates Gabaræ, cõsulentes eos quídnam oporteat facere. Tiberienses igitur censebant debere eos constanter obtinere administrationem reipublicæ, nec deserere vrbem quæ semel ipsorum fidei se commiserit, maximè cùm ego eos vellem inuadere. hoc enim me minatum mẽtiti sunt. idem probabat & Ioannes, addens mittendos esse duos è collegis Hierosolyma, qui me accusent apud populum, quòd non rectè curem res Galilææ: dicens id persuasuros facile, tum ob ipsorum autoritatem, tum quòd omne vulgus natura sit mobile. Placuit Ioannis sententia: móxque Ionatham cum Anania mittunt ad Hierosolymitanum populum, reliquis duobus manentibus apud Tiberiadem. deducebantur autem securitatis causa à centum è suis militibus. Tiberienses porrò sartis diligenter mœnibus, iusserunt habitatores vrbis arma sumere: & à Ioanne, qui tum Gischalis erat, acciuerunt non paucos milites, qui sibi essent, si ita fors ferret, contra me præsidio. Interim Ionathas cum suis iter faciens vt venit Darabitta, qui vicus in Magno campo situs est in extremis Galilææ finibus, media nocte in stationem meorum militum excubantium incidit: qui iussos arma ponere asseruauerunt vinctos quo loco mandaueram. mihi autem Leui eorũ militum præfectus rem totam significat: itaque per biduum dissimulato negocio, per nuncios hortatus sum Tiberienses vt ab armis discederent. at illi rati Ionatham iam peruenisse Hierosolyma, nihil responderunt præter conuitia. nec tamen sum deterritus quominus arte contra eos vterer, nefas ducens belli ciuilis initium facere. Volens igitur eos extra mœnia prolicere, selecta militum decem milia diuisi trifariam. Horum partem subsidentem Doris occulte collocaui: mille vero in alio loco montano similiter, distante quatuor stadiis à Tiberiade, expectantes dum signum procurrendi acciperent. ipse vico egressus substiti in propatulo. id videntes Tiberienses procursabant continuò iacientes amarulenta dicteria: tantáque eos tum insania corripuit, vt proposita funebri lectica ornata magnifice, circa eam me videlicet lamentarentur per ludibrium. at ego tacitus fruebar eorum stultitia. Volens autem Simonem per insidias intercipere & cum eo Ioazarum, rogaui vt paulum extra vrbem cum amicis & stipatoribus securitatis causa procederent. Velle enim me per colloquium fœdus cum eis ferire, & prouinciæ curam diuidere. Tum Simon stultitia simul & lucri cupidine captus non recusauit venire: Ioazarus verò insidias suspicatus remansit. aduenientem igitur Simonem comitatum

[illegible]tum amicis & corporis custodibus excepi humaniter, gratias agens quòd venire dignatus sit. paulò vero post inambulando, quasi sine arbitris dicturus aliquid seductum ab amicis longius, mediumque arreptum sublimem tradidi perducendum in vicum proximum: datóque signo militibus, petebam cum eis Tiberiadem. cumque vtrinque coortum esset acre prælium, nostris iam cedentibus cohortatione animum reddidi, & Tiberienses tantū non victores intra mœnia cōpuli. immissa deinde alia manu per lacum, mandaui vt quam domū primam occupassent incenderent: quo facto Tiberienses vi captam vrbem rati, abiectis armis supplicabant cum mulieribus & pueris vt victis parcerem. ego vero precibus flexus, impetum militum cohibui: & dato receptui signo iam vespere ad curandum corpus abij: adhibitóque Simone ad conuiuium, cōsolabar hominem, promittens remissurum me eum Hierosolyma instructum viatico & deductoribus securitatis causa additis. Insequenti verò die cum decem armatorum milibus Tiberiadem ingressus sum: & accitis in stadium primatibus populi, iussi quinam essent defectionis autores dicere. eos indicatos iniectis vinculis misi Iotapam. Ionatham autem & collegas solutos numerato etiam viatico, militibus quingentis deducendos Hierosolyma tradidi. Deinde Tiberienses iterum ad me conueniunt orantes veniam, & quod hactenus cessatum sit tepēsuros se pollicētes futuris officiis: rogabántque vt direpta bona veteribus dominis restituerem. mox igitur edixi vt omnia conferrentur in medium. cúmque cunctarentur milites, quendam ex eis conspicatus cultiorem solito, scitatus sum vnde eam vestem nactus sit: & fassum rapina esse partam castigaui verberibus, omnibus grauiorem pœnam comminatus nisi proferrent quicquid rapuerant: congestáque præda plurima singulis ciuium agnoscentibus sua reddidi. Hoc loco libet paucis reprehendere Iustum huius argumenti scriptorem, cæterósque qui historiam polliciti veritate neglecta, non verentur ad gratiam odiúmue mendacia posteritati prodere: nihil enim ab instrumentorum falsariis differunt, nisi quòd hos magis corrumpit impunitas. Is vt videretur bene tempus insumere, res hoc bello gestas scribere aggressus, multa mentitus de me, ne de sua quidem patria vera loquutus est. Quamobrem nunc mihi incumbit necessitas, vt ad coarguenda quæ de me falso testatus est, proferam quæ hactenus silui. nec mirum videri debet, quòd tam diu id facere distulerim. historicum enim dicere quidem vera necesse est, licet tamen ei non inuehi in malos acerbius, non quòd illi hac gratia digni sint, sed propter seruandam modestiam. Vt igitur ad te iam sermonem vertam Iuste historicorum tuo testimonio grauissime, quomodo ego & Galilæi in causa fuimus, vt patria tua deficeret à rege simul & Romanorum Imperio? quandoquidem priusquam ego ex decreto ciuitatis Hierosolymitanæ in Galilæam dux mitterer, tu cum tuis Tiberiensibus armis correptis populariter ausus es infestare etiam Syrorum Decapolim. Tu enim illorum vicos incendisti, & in illo conflictu tuus famulus cecidit. atque hæc non à me tantum dicuntur, sed & in Vespasiani imperatoris commentarios relata sunt: quodq; apud Ptolemaidem Decapolitani crebris clamoribus flagitauerunt vt Imperator de te pœnas sumeret, nimirum autore calamitatum suarum omnium. fecissetque id sine dubio, nisi Agrippa rex te sibi ad supplicium deditum, donasset sororis Berenices precibus, seruatum tamen longo tempore in custodia. Quin & ea quæ pòst gessisti in republica, satis declarant tum vitam tuam reliquam, tum quod defectionis à Romanis autor ciuibus tuis fueris: id quod euidentibus argumentis paulo pòst docebimus. nunc etiam alij Tiberienses propter te accusandi sunt, & docendus lector quòd neque Romanis neque regi fideles amici fuerint. Vrbium Galilæarum maximæ sunt Sepphoris & Tiberias tua Iuste patria. Sed Sepphoritæ in meditullio regionis siti, & habentes circa se vicos plurimos, quoniam decreuerant seruare fidem dominis, & me excluserunt, & edicto vetuerunt ne quis ciuium suorum Iudæis militare audeat: vtq; à me minus sibi esset periculi, per fallacias induxerunt me prius vt mœnibus vrbem eorum cingerem. Quibus absolutis præsidium sponte receperunt à Cestio Gallo tum gerente res in Syria, me cōtempto qui tum terrori eram cæteris propter potentiam. Iidem cùm oppugnarentur Hierosolyma & commune gentis nostræ templum esset

in periculo, non miserunt suppetias ne viderentur arma contra Romanos sumere. Tua vero Iuste patria sita ad lacum Genesareticum, & distans ab Hippo triginta stadiis sexaginta à Gadaris, à Scythopoli centum & viginti, oppidis ditionis regiæ, nullique vicina Iudaicarum vrbium, si voluisset facile Romanis fidem seruare potuit. nam & publice & priuatim vobis erat armorum copia. Quòd si ego tunc in causa fui, vt tu Iuste dicis, quis fuit postea? nam me scis priusquam oppugnarentur Hierosolyma in Romanorum potestaté venisse, & vi capta Iotapata castellàque multa alia, multósque Galilæorum absumptos pugnis variis. Tunc igitur oportebat vos nihil amplius à me timentes arma proiicere, & regi ac Romanis accedere, siquidem non vltro sed coactos id bellum suscepisse vos dicitis. At vos expectastis donec Vespasianus ad mœnia vestra omnes admoueret copias, ac tum demum arma posuistis metu periculi. imò expugnanda erat vestra ciuitas, nisi rex excusata vestra stultitia impetrasset vobis à Vespasiano veniam. Non mea igitur est culpa, sed vestra qui hostiles gessistis animos. An non meministis quoties victoria de vobis potitus neminem interfecerim. Vos vero dissidentes inter vos non propter regis aut Romanorum studium, sed propter vestram maliciam, centum octogintaquinque ciues occidistis, quo tempore ego a Romanis oppugnabar in Iotapatis. Quid an non in Hierosolymitana obsidione recensita sunt Tiberiensium duo milia, qui partim ceciderunt, partim viui capti sunt. An ideo te hostem fuisse negabis, quia tum ad regem perfugeras? Atqui hoc ipsum te fecisse aio à me perterritum. Dicis me esse malum hominem. Quid tu cui capitis per Vespasianum damnato rex Agrippa remisit supplicium: & cùm te magna pecunia donasset, iterum atque iterum coniecit in vincula, totiésque egit in exilium: semel etiam quem ipse duci iusserat, reuocauit à morte motus Berenices sororis suæ precibus. Postea toties in maleficiis deprehensum cùm te præposuisset scribendis epistolis, vt comperit hic quoque te mala fide rem agere, in conspectum suum venire prohibuit. Sed in hæc diligentius inquirere desino. Cæterùm tuam demiror impudentiam, qui asseueres omnibus qui hoc argumentum scripserunt te id tractasse melius, cùm ne hoc ipsum quidem scias, quid in Galilæa gestum sit. Eras enim tum apud regem in Beryto, ac ne Iotapatæ quidem oppugnationem cognouisti, aut quomodo me oppugnatus gesserim potuisti discere, quando nemo superstes fuit qui tibi renunciare valuerit. Sed forte dices te exacte perscripsisse quæ circa Hierosolyma gesta sunt. Et quî potuisti, cùm nec ei bello interfueris, nec legeris Vespasiani commentarios. Non legisse te autem hinc coniicio, quia scripsisti contrarium. Quòd si confidis te scripsisse melius omnibus, cur viuo Vespasiano ac Tito quorum auspiciis id bellum gestum est, & Agrippa superstite cognatisque eius viris Græcarũ literarum peritissimis, non edidisti tuam historiam? Ante viginti enim annos eam scripseras, & poteras à consciis habere testimonium. Nunc postquam illi non sunt inter nos amplius, nec putas esse qui coarguat, ausus es librum edere. At non sic ego, neque meis scriptis timui: sed ipsis opus id imperatoribus tradidi, cùm adhuc recens id bellum penè versaretur in hominum oculis. Conscius enim mihi eram veritatis seruatæ per omnia, vnde speratum testimonium consequutus sum. Quin & aliis multis mox communicaui eam historiam, quorum nonnulli bello interfuerant, sicut rex Agrippa & cognati eius aliquot. ipse sanè Titus Imperator adeò è solis illis libris cognitionem earum rerum homines petere voluit, vt sua manu subscriptos in bibliotheca publicari iusserit. Rex autem Agrippa septuagintaduas ad me dedit epistolas, testimonium veritatis ferentes, quarum duas subieci, vt ex ipsis rem tibi cognoscere liceat. Rex Agrippa Iosepho suo carissimo salutem. Perlibenter legi tuum librum, in quo mihi videris accuratius hæc scripsisse quàm cæteri. Quare & reliquum mihi mittito. Vale mi carissime. Rex Agrippa Iosepho suo carissimo salutem. Ex tuis scriptis mihi videtur non esse opus vt de me discas aliquid. Attamen vbi conueniremus, coram te docebo quædam quæ nescias. Sic ille absolutæ meæ historiæ de veritate fuit testis, non assentando: neque enim id eum decuit: non item per irrisionem vt tu fortasse dicturus es: multum enim ab eo abfuit talis ingenij prauitas: sed in hoc tantum vt ipsius testimonio lectori commendaretur

daretur scriptorum meorum veritas. Et hæc quidem ad Iustum necessariò dicta sint hactenus. Ego porro compositis rebus turbatis Tiberiensium, aduocaui amicorum consilium, consultaturus quid cum Ioanne agendum sit. Placuit autem omnibus, vt armatis vniuersis Galilæorum copiis illum inuaderē, & pœnas de eo sumerem tanquam autore totius dissidij. Mihi tamen non probabatur hæc sententia, quòd mallem sine cæde tumultibus illis finem imponere. Quapropter iussi eos omnem adhibere diligentiam vt scirentur nomina Ioannem sectantium. Quo facto, & comperto quínam essent hi homines, edictum proposui, quo data fide inuitabam omnes eius factionis qui modò resipiscerent, ad amicitiam: præscripto viginti dierum termino his qui suis rebus vellent consulere. Alioqui si in armis permanerent, minabar me incensis eorum ædibus facultates daturū in prædam populo. his auditis illi non mediocriter perterriti Ioannem deserunt: & inermes ad me venerunt numero quatuor milia. Soli autem apud eum manserunt ciues ipsius, & mille quingenti mercenarij Tyrij. Atque hac arte victus à me ille posthac in patria metu se continuit. Sub idem tempus Sepphoritæ ausi sunt arma sumere, freti firmitate mœnium, & quòd me viderent distineri rebus aliis. Itaque mittūt ad Cestium Gallum tunc Syriæ præsidem, rogantes vt aut ipse cito ciuitatem occupet, aut saltem mittat eò præsidium. Gallus verò venturum quidem se promisit, sed non significauit quo tempore. at ego id sentiens cum copiis in eos feci impetum, & vrbem expugnaui fortiter. Hanc occasionem Galilæi nacti, & rati venisse tempus exatiandi quibus & Sepphoritas prosequebantur odia, videbantur funditus deleturi tam vrbem quàm incolas. Irruentes igitur in vacuas ædes ignem iniiciunt: nam homines metu in arcem refugerant. Diripiebantur autem omnia, & nullum modum faciebant deprædandi cognatos homines. Hoc animaduertens, & magno dolore affectus iussi eos desinere, admonens nefas esse ad eum modum tractare eiusdem tribus homines. Posquam verò neque precibus neque imperio coerceri poterant prægrauantibus odiis, mandaui amicorum fidissimis, vt rumorem spargerent, diuersa parte irrupisse Romanorum validum exercitum. Id autem feci vt sic represso Galilæorum impetu seruaretur Sepphoritarum ciuitas. Et bene hoc stratagema cessit, quando territi tali nuncio relictis rapinis, circumspiciebant quò fugerent: præsertim cùm viderent me ducem idem facere. Ad confirmādam enim rumorem simulabam me pariter metuere. Ita Sepphoritæ meo commento præter spem seruati sunt. Sed & Tiberias minimum quin diripetetur abfuit ob causam huiusmodi. Primarij quidam senatores scripserunt regi, rogantes vt veniens ciuitatem reciperet. Rescripsit ille venturum se propediem, & cuidam suo cubiculario nomine Crispo genere Iudæo literas ad Tiberiēses perferendas tradidit. Hunc in itinere agnitū & comprehensum ad me pertraxerunt Galilæi: móxque re cognita vniuersa multitudo arma corripit. Postridie verò multi confluentes vndique venerunt Asochim quò tunc diuerteram, vociferando proditricem esse & regis amicam Tiberiadem: postulabántque vt permitterem eos illò profectos funditus ciuitatem diruere: & alioquin Tiberienses non minus quàm Sepphoritas oderant. Mihi interim non veniebat in mentem quomodo eam ciuitatem iratis Galilæis eriperem. Nam literas regem vocantes scriptas ab eis inficiari non poteram, manifeste arguente eos rescripto regio. Itaque cùm diu tacitus mecum cogitassem, Tiberienses, inquam, peccasse & ipse fateor: neque obsistam quò minus vobis prædæ sint. Attamen cum iudicio faciēda sunt talia. Non enim soli Tiberienses libertatis nostræ proditores sunt, sed multi præterea Galilæorum nobilissimi. Expectandum est dum sontes inquisitione facta comperiam, & tum demum potentis omnes simul tractare pro meritis. Hæc loquutus persuasi multitudini, móxque sedati dispersi sunt. Nuncium autem illum regis cùm coniecissem in vincula, post paucos dies necessariam quandam profectionem simulans, clàm accitum monui, vt militem suum custodem obrueret poculis, atque ita ad regem fugeret. Tiberias autem iam iterum constituta in extremo excidij periculo, meo stratagemate seruata est. Eodem tempore Iustus Pisti filius ad regem perfugit me inscio: causa autem fugiendi fuit hæc. Cùm primum nascеretur bellum Iudaicum, Tiberienses decreuerant regi parere, & à Romanis

non

non deficere. Iustus vero persuasit eos arma capere, sperans rebus turbatis inuasurum se patriæ tyrannidem. Non tamen assecutus est quod concupiit. Nam & Galilæi Tiberiensibus infensi recordatione eorum quæ ante bellum ab eis passi fuerant, non sinebant Iustum potiri gubernaculis: & ego cum potestate missus in Galilæam à Hierosolymitano populo, sæpenumero adeò accédebar, vt vix à nece temperarem, non ferés Iusti sceleratum ingenium. ille igitur veritus ne ira tandem in cædem prorumperet, ad regem se contulit, sperans commodius & securius apud eum se posse degere. Sepphoritæ auté præter opinionem elapsi è priore periculo, iterum ad Cestium Gallum miserunt, rogátes vt ocyus ciuitatem caperet, aut mitteret aliquam manum militum, quæ incursiones hostium reprimeret: nec prius destiterunt, quàm illo mittente equites & pedites bene multos, noctu eos reciperent. Vastatis deinde circum vicinis agris à Romano exercitu, collectis meis militibus veni in Garisimam: vbi positis castris viginti stadiorum interuallo procul à Sephori, noctu assultum feci ad mœnia: cúmque per scalas euasissent in ea multi milites, bonam vrbis parté in potestate habui. Sed paulo pòst coacti propter locorum ignorantiam recessimus, occisis duodecim Romanorum peditibus & duobus equitibus, prætérque Sepphoritarum paucis aliquot: ipsi vero vnum solum desiderauimus. Aliquanto pòst in planicie conserto prælio cum equitibus, diu repugnantes fortiter, tandem profligati sumus. circumuento enim me à Romanis, nostri terga verterunt eo casu territi. In ea pugna cecidit Iustus vnus meorum satellitum, qui olim in regio satellitio fuerat. Per idem tempus venerant regiæ copiæ peditum simul & equitum, ducente Sila præfecto regis satellitum. hic ad quintum stadium procul à Iuliade castris munitis stationes militū disposuit per vias, eam quæ fert Cana, quæq; in castellum Gamala, vt eorum locorum habitatoribus commeatus intercluderet. Quo audito misi eò duo milia militum cum præfecto Hieremia: qui positis prope Iordanem amnem castris à Iuliade interuallo stadij, nihil præter velitationes quasdam fecerunt, donec ipse ad eos veni cum tribus militum milibus. Sequenti verò die celatis prius insidiis in valle quadam non longe à castris hostium, prouocabam ad pugnam regios, mandato vt nostri simulata fuga ad locum insessum sequétes pertraherent, id quod factum est. Sila enim ratus nostros sedulo fugere, eò prouectus est vt à tergo haberet militem locatum in insidiis, quod eius copias valde terruit. tum ego celeriter conuersus inuasi regios, & in fugam compuli: fuissémque potitus ea die insigni victoria, nisi fortuna quædam male inuidisset nostris conatibus. Equus enim ex quo pugnabam in cœnosum quendam locum delatus vnà mecum prolapsus est: quo casu contusis manus articulis, deportatus sum in vicum Cepharnoma. id anditum à meis reuocauit eos à persequendis hostibus, quòd valde soliciti essent nequid durius mihi accideret. accitis igitur medicis & curata manu, mansi ibi eam diem correptus febre etiam: deinde ex medicorum sententia noctu translatus sum Taricheas. quod vbi Silæ & regiis est cognitum, rursum eis animos addidit. & quia negligentius custodiri castra audierant, noctu trans Iordanem collocata in insidiis turma equitum, diluculo prouocauerút nostros ad prælium. Quibus non detrectantibus & progressis in planiciem, coorti è latebris equites turbatis nostrorum ordinibus coëgerunt eos fugere: interfectisque sex tantum è nostris reliquerunt imperfectam victoriam. audito enim quosdam milites aduectos esse per lacum à Taricheis Iuliada, metu cecinerunt receptui. Non multo autem pòst Vespasianus comitante Agrippa rege Tyrum peruenit: vbi clamores Tyriorum in regem coorti sunt, hostem suum simul & Romanorum appellantibus. ducem enim eius militiæ Philippum prodidisse Hierosolymis regiam, & Romanorum in ea præsidium, idque factum iussu regis ipsius. Vespasianus autem obiurgata Tyriorum impudétia, quòd virum dignitate regia sublimem & Romanorum amicum, afficerent contumeliis: ipsi regi suasit mittere Philippum Romam ad reddendam rationem eorum quæ gesta sint. Sed Philippus in conspectum Neroni non venit: cùm enim offendisset eum laborantem extremo periculo propter bella ciuilia, retro ad regem reuersus est. Postquam autem Ptolemaidem Vespasianus attigit, Decapolitanorum primates magnis clamoribus Iustum deferebant, quòd vicos eorum incenderit:

derit: quamobrem ille regi eum dedidit, vt subditis ipsius pœnas lueret. rex verò imperatore inscio coniecit hominem in vincula, vt iam antè diximus. Tum Sepphoritæ obuiam progressi salutato Vespasiano præsidiũ ab eo accepere duce Placido: cum quibus mihi negotium fuit donec ipse Imperator venir in Galilæam. De cuius aduentu, & quomodo post primum ad Taricheas cõflictum recepi me Iotapata, atq; ibi post longam oppugnationem viuus captus sum, quomodóve solutus, quæq; gessimus Iudaici belli tempore, hæc omnia in libris de eo bello conscriptis narrauimus: nunc memoranda videntur & illa, quæ in eis libris non diximus, duntaxat quæ ad vitam nostram pertinent. Expugnatis Iotapatis in Romanorum potestatem redactus asseruabar summa diligentia, in honore tamen à Vespasiano habitus, cuius etiam iussu duxi captiuam quandam virginem Cæsariensem patria. hæc nõ diu mecum mansit, sed me soluto, & in comitatu imperatoris hærente, abiit Alexandriam. alteram vxorem duxi Alexandriæ, & inde cum Tito missus sum Hierosolyma: vbi sæpe mortis periculum adij, Iudæis magnopere conantibus me capere, vt afficerent supplicio, & Romanis quoties aliqua clades accideret, meæ proditioni imputantibus, & imperatori continenter acclamantibus, vt proditorem tolleret. At Titus non ignarus belli vicissitudinum, importunas militũ vociferationes transmittebat silentio. Vrbe deinde vi capta, sæpe hortatus est me, vt ex ruinis patriæ quicquid vellem sumerem, dans mihi hoc faciendi licentiam. ego verò collapsa patria nihil ad consolationem mearum calamitatum duxi potius quàm poscere libera corpora, quæ vnà cum sacris voluminibus libenter mihi ab imperatore concessa sunt. non multo pòst & frater cum amicis quinquaginta mihi deprecatori donatus est: in templum etiam ingressus permissu illius, cùm inuenissem ibi inclusam magnam mulierum & puerorum multitudinem, quotquot ex eis amicorum meorum & familiarium esse comperi, eripui omnes circiter centum & quinquaginta numero: quos ne precio quidem accepto dimisi in pristinum statum redditos. Missus deinde à Tito Cæsare cum Cereali & mille equitibus in vicum qui Thecoa dicitur, ad considerãdum an locus esset castris idoneus, cùm illinc reuertens viderem multos captiuos in crucem suffixos, & in his tres mihi quondam familiares agnoscerem, vehemẽter indolui, & cum lachrymis accedens indicaui rem Tito: qui cuestigio iussit demptos curari diligentissime. horum duo inter medicorum manus exhalauerunt animam, tertius verò superuixit. Cõpositis deinde Iudææ rebus Titus coniiciens rus quod habebã circa Hierosolyma mihi fore inutile, propter milites Romanos, qui ibi relinquendi erant ad regionis custodiam, alia prædia mihi donauit in campestribus: & repetiturus Romam, honoris causa nauigationis me assumpsit socium. vt verò in vrbem peruenimus, multis Vespasianus me dignatus est beneficiis. nam donatum ciuitatis iure diuersari iussit in ædibus quas ipse antequam Imperator fieret habitauerat, pensionéque honorauit annua, nihil de benignitate subtrahens donec viueret, id quod periculum mihi conciliauit per meæ gentis inuidiam. Iudæus enim quidam Ionathas nomine tumultu apud Cyrenen excitato, & collectis indigenarum duobus milibus, illis quidem autor fuit exitij: ipse verò victus ab eius prouinciæ præside, & ad Imperatorem missus, aiebat à me sibi subministrata arma & pecunias. nec tamen Vespasiano suis mendaciis imposuit, sed damnatus luit pœnas capite. Post hæc & aliis inuidorum appetitus calumniis, omnes euasi Dei prouidentia. à Vespasiano præterea dono accepi in Iudæa latifundium, quo tempore vxorem dimisi offensus incommodis eius moribus, quamuis iam tres ex ea suscepissem liberos: quorum duo defuncti sunt, Hyrcano solo superstite. Post eam duxi aliam mulierem Cretensem Iudæam genere, parentibus natam domi nobilissimis, & moribus inter cæteras eximiis, vt ex conuictu eius comperi. ex hac duo mihi nati sunt filij, Iustus grandior, & post eum Simonides Agrippa cognomine, & huiusmodi quidem sunt res nostræ domesticæ. mansit autem mihi perpetua Cæsarum beneuolentia. Nam defuncto Vespasiano Titus successor in eodem quo pater honore me semper habuit, nec vllis aduersum me accusationibus vnquam credidit. Post hunc Domitianus maioribus etiam me cumulauit honoribus. nam & accusatores meos Iudæos capite puniit, & seruum eunuchum filij mei pædagogum, meum calumniatorem puniri mandauit. & quod est honorificen-

tissimum, immunitatem prædiorum, quæ in Iudæa habeo, mihi concessit. Domitia porrò Cæsaris vxor nunquam mihi bene facere destitit. Hæc sunt, quæ per omnem vitam à me gesta sunt, ex quibus qui volet de moribus meis iudicet. Tibi autem Epaphrodite virorum optime dedicato Antiquitatum toto contextu, hîc in præsentiarum scribere desino.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM Iudaicarum libri vigesimi finis, & loco Appendicis vita Iosephi ipsius, Sigismundo Gelenio interprete.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBRI VII.

Interprete Rufino Aquileiensi, ad Græcum collati & emendati per Sigismundum Gelenium.

PROLOGVS.

VONIAM bellum, quod cum populo Romano gessere Iudæi, omnium maximum, quæ nostra ætas vidit, quæq; auditu percepimus, ciuitates cum ciuitatibus gentesve commisisse cum gentibus: quidā, non quòd rebus interfuerint, sed vana & incongrua narrantium sermones auribus colligentes, oratorum more perscribunt: qui verò præsto fuerūt, aut Romanorū obsequio, aut odio Iudæorum contra fidem rerum falsa confirmant: scriptis autem eorum partim accusatio, partim laudatio cōtinetur: nusquam verò exacta fides reperitur historiæ: idcirco statui, quæ retro barbaris antea misi, patria lingua digesta, Græce nunc his, qui Romano Imperio reguntur exponere, ego Iosephus Matathiæ filius Hebræus genere, sacerdos ex Hierosolymis: qui & initio cum Romanis cōflixi, posteaq; gestis, quia necessitas exegit, interfui. Nam cùm hoc, vt dixi, bellum grauissimum exortum est, Romanorū quidem populum domesticus motus habebat: Iudæorū autem, qui ætate validi, & ingenio turbulenti erant, manu simul ac pecunia vigentes adeo tēporibus insolēter abusi sunt, vt pro tumultus magnitudine, hos possidendarū spes, illos amittēdarum partium Orientis metus inuaderet. Quoniam Iudæi quidē cunctos etiam, qui trās Euphratem essent, gentiles suos, secum rebellaturos esse crediderant. Romanos autem & finitimi Galli irritabāt: nec Germani quiescebant: dissensionumq; plena erant omnia post Neronem: & multi quidē temporum occasione Imperiū affectabant: lucri autem cupidine exercitus rerū nouandarum cupidi erant. Itaque indignum esse duxi, errantē in tantis rebus dissimulari veritatem: & Parthos quidē, ac Babylonios, Arabumq; remotissimos & vltra Euphratem gentis nostræ incolas, itémq; Adiabenos, mea diligentia vere cognoscere, vnde cœpisset bellū, quantisq; cladibus cōstituisset quóve modo desisset: Græcos verò & Romanorum aliqui, qui militiam secuti nō essent, figmentis siue adulationibus captos, ista nescire. Atqui historias audent eas inscribere, qui præter hoc (vt mihi quidem videtur) quòd nihil sani referunt, etiā de proposito decidunt. Nam dum Romanos volunt magnos ostendere, Iudæorū res extenuant, & in humilitatem deiiciunt. Non autem intelligo, quónam pacto magni esse videantur, qui parua superauerint. Et neq; longi tēporis eos pudet, quo bellum tractū est: neq; multitudinis Romanorum, quam in ea militia labor exercuit: neq; ducum magnitudinis: quorū profectò gloria minuitur, si cū multum pro Hierosolymis desudauerint, rebus per eos prospere

gestis

gestis aliquid derogetur. Nec tamen ego contentione Romanas res extollentium, gentiles meos amplificare decreui: sed facta quidem vtrorunque sine vllo mendacio prosequar: dicta verò de factis reponã, dolori atque affectioni meæ in deflendis patriæ cladibus indulgens. Nam quòd domesticis dissensionibus est euersa, & in templum sacrosanctum inuitas Romanorum manus atq; ignem Iudæorum tyranni traxere, testis est, qui eam vastauit, ipse Cæsar Titus: per omne bellum miseratus quidem populum, quod à seditiosis custodiretur: sæpe autẽ consulto differri passus ciuitatis excidiũ, protracto obsidionis spacio, dũmodo belli pœniteret autores. Quod si quis me aduersus tyrannos eorúmque latrocinium accusatorie loqui putet, vel patriæ miseriis ingementem calumniari præter legẽ historię, dolori veniã tribuat. Ex omnibus enim, quæ Romano Imperio parent, solam nostrã ciuitatem contigit ad summum felicitatis fastigium euadere, eandémq; in extremum miseriæ deiici. Deniq; omniũ post condita secula res aduersas, si cum Iudæorũ calamitatibus conferantur, superatum iri non ambigo. Et horũ autor nullus externus est: vnde nec fieri potest, vt à questibus temperetur. Siquis autem durior misericordiæ sit iudex, res quidem tribuat historiæ, lamenta verò scriptori: quãquam merito Græcorum disertos increpauerim, qui tantis rebus sua memoria gestis, quarũ comparatione præterita olim bella exigua redduntur, iudices resident aliorum facundiæ detrahentes: quorũ & si doctrinã superant, proposito vincuntur. Ipsi verò Assyriorũ & Medorum gesta perscribunt, veluti minus rectè à scriptoribus antiquis fuerint exposita: cũ in scribendo tantum eorum viribus cedant, quantum sententiæ. Erat enim vnicuiq; studiũ, quæ vidisset facta, conscribere: quoniam & interfuisset rebus gestis, & efficaciter quod promittebat, impleret: mentiriq; apud scientes, inhonestum esse videretur. Enim verò noua quidem neq; ante cognita memoriæ tradere, suiq; temporis res cõmendare posteris, laude ac testimonio dignũ est. Industrius autem habetur, non qui alienam dispositionẽ atq; ordinem transfert, sed qui noua dicendo etiam corpus propriũ conficit historiæ. Sed ego quidem sumptu ac labore maximo, qui cùm sim alienigena, Græcis simul & Romanis gestarum rerũ memoriam repono. Ipsis autem indigenis, ad quæstum quidem ac lites, ora patent, linguæq; solutæ sunt, ad historiam verò, in qua verum dicendum est, summáq; ope negotia colligenda sunt, obmutescunt: concessa infirmioribus neq; scientibus licentia scribendi res à principibus gestas. Honoratur itaq; apud nos historiæ veritas, quæ à Græcis negligitur. Ab origine quidem Iudæos repetere, qui fuerint quóve pacto ab Ægyptiis discesserint, quásq; regiones errando peragrauerint, & quas vel quoties incoluerint, & quemadmodum inde migrauerint, neq; huius esse temporis, & præterea superuacaneum existimaui: quoniã multi ante me Iudæorum de maioribus huius gẽtis verissima composuerunt: & nonnulli Græcorum, quæ illi scripserant, patria voce prosecuti nõ multum à veritate deuiarunt: ex eo autem historiæ principium sumam, quo scriptores eorum & prophetæ nostri desierũt. Et bellum quidem meis temporibus gestum, latius quáq; potuero diligentia referam: quę vero ætate mea sunt antiquiora, summatim breuitérq; percurram: Quomodo Antiochus cognomẽto Epiphanes, deuicta penitus Hierosolyma, cùm triennium sexq; menses eam tenuisset, ab Asamonæi filiis expulsus est. Deinde quòd eorum posteri de regno dissentientes, ad res suas occupandas populũ Romanum Pompeiumq; traxerunt: quomodóq; Herodes Antipatri filius eorum potentiæ finem fecerit, auxilio Sosij. Tum, quomodo Herode mortuo, plebis in eos orta seditio est, Augusto quidem imperante Romanis, Quintilio autem Varo prouinciam obtinente. Quodq; bellum anno duodecimo imperij Neronis eruperit: quámq; multa per Cestium acciderint: quantaq; ad primos impetus armis Iudæi peruaserint: quóque modo accolas permunierint: & quòd Nero propter acceptas Cestij ductu clades summæ rei metuẽs, Vespasianum bello præposuerit: & quòd is cum maximo filiorum Iudæam intrauerit, quantúmq; Romanorum exercitum ducens: quantáq; manus auxiliorum per omnem cæsa fuerit Galilæam: & quòd eius ciuitatũ quasdam vi ceperit, alias deditione. Vbi etiam Romanorũ in bello disciplinam curámq; rerum, & vtriusq; Galilææ spatia, & naturam finesq; Iudææ, necnon & peculiarem terræ qualitatem, lacúsq; & fontes, captarúmq; ciuitatum mala, cum fide sicut vidi, aut pertuli, expediam.

Nec etiam miſerias meas celauerim, cùm ſcientibus eas relaturus ſim. Deinde, quòd iam feſſis rebus Iudæorum, Nero quidem mortem obierit: Veſpaſianus autem in Hieroſolymam properans, imperij cauſa retractus ſit: quæq; ſigna de hoc ei contigerint, Romæq; mutationes: & quòd inuitus à militibus, Imperator declaratus ſit: & quòd eo diſponendæ reipublicæ gratia in Ægyptum digreſſo, Iudæorũ ſtatus ſeditionibus agitatus ſit: quoque modo tyrãnis ſuccubuerint, eorúmque inter ſe diſcordias mouerint. Et quòd ex Ægypto Titus reuerſus, bis Iudæorum fines ingreſſus ſit: quóque modo exercitum, & quo in loco congregauerit: vel qualiter, & quoties ciuitatẽ affecerit ipſo præſente ſeditio. Aggreſſus quoq; numeroſos & quantos erexerit aggeres: triúmque murorum ambitum & magnitudinem, ſiue menſuram, & munitionem ciuitatis: & fani templíque diſpoſitionem: ad hæc aræ ſpacium, menſurámque veriſſime dicam: feſtorum quoque dierum mores aliquos, ſeptémq; luſtrationes, & munia ſacerdotum. Itémque pontificis veſtes, ſanctáque templi cuiuſmodi fuerint, ſine aliqua diſſimulatione, vel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannorum in ſuos gentiles crudelitatem, Romanorúmque in alienigenas humanitatem: quotiéſq; Titus, ciuitatem ſimul ac templum ſeruare cupiens, ad concordiæ fœdera diſſidentes prouocauit. Diſſeram verò populi vulnera, & calamitates: quámque multa mala nunc bello, nunc ſeditionibus, nunc fame perpeſſi, poſtea capti ſint. Nec verò, aut perfugarum clades, aut captiuorum ſupplicia prætermittã: vel quemadmodum templum inuito Cæſare conflagrauerit. quámque multæ opes ſacræ flamma raptæ ſint: ac totius, quæ reliqua erat, ciuitatis excidium: & quæ præceſſerant portenta, atque prodigia, vel tyrannorum captiuitatẽ, vel qui ſeruitio abducti ſunt, multitudinem: aut cui quiſque fortunæ ſit diſtributus: & quòd Romani quidem belli reliquias perſecuti ſunt, deuictorúmque munimina funditus eruerunt: Titus verò peragrata regione cuncta reſtituit. eiuſdémque reditum in Italiam, ac triumphum. Hæc omnia ſeptem libris comprehenſa, adnixus ne vituperationem à rerum ſcientibus & qui bello interfuerunt ſuſtineam, ſtudioſis veritatis magis quam voluptatis perſcripſi. Narrandi autem initium faciam hoc ordine, quo capitula ſunt digeſta.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER I.

De vaſtatione Hieroſolymæ ab Antiocho. *Cap. I.*

Ant.li.12. cap.6.

VM potentes Iudæorum inter ſe diſſiderẽt eo tempore, quo de tota Syria cum Ptolemæo Sexto Antiochus, qui Epiphanes dictus eſt, ambigebat (erat autem illis contẽtio de potentia, quòd honoratus quiſque grauiter ferret ſimilibus ſubiugari) Onias quidã è ponti ficib. poſtquam præualuit, Tobiæ filios expulit ciuitate. Illi autẽ ſupplices ad Antiochum confugerunt, petentes vt ipſis ducib. in Iudæã irrumperet. Idq; regi perſuaſum eſt, iampridem ſic animato. Quare cum magnis militum copiis egreſſus & ciuitatem fortiter expugnatã capit, & maximã eorum multitudinem, quibus Ptolemæus carior erat, interfecit. Datáq; paſſim militibus prædandi licẽtia, ipſe & templũ ſpoliauit, & quotidianæ religionis aſſiduitatem per annos tres, ſexq; menſes inhibuit. Pontifex autem Onias effugit ad Ptolemæum: acceptóq; ab eo in Heliopolitana præfectura ſolo, ibi oppidũ condidit Hieroſolymis ſimile, templumq; ædificauit: de quibus iterum opportune referemus. Veruntamen Antiocho neque præter ſpem deuicta ciuitas, neq; populatio, neque tantæ cædes ſatis fuere: ſed intemperantia vitiorum, eorumque memoria quæ in obſidione pertulerat, Iudæos

Ant.lib.13. cap.4.

cogere

cogere cœpit: vt abrogato more patrio, nec infantes suos circumciderent, porcósque *[Ant. lib. 12 cap. 7.]* super aram immolarent. quibus omnes quidem aduersabantur, optimus verò quisque propterea trucidabatur. Et Bacchides præsidiis ab Antiocho præpositus, ad naturalem crudelitatem suam præceptis impiis obsecundans, omnimodam iniquitatem excessit: cùm & singulatim viros honorabiles verberaret, & communiter quotidie speciem captæ vrbis exhiberet: donec eos atrocitate incommodorum, qui ea patiebantur, ad vindictæ audaciam irritauit. Denique Mathatias Asamonæi filius, vnus ex sacerdotibus, *[Ant. lib. 1. cap. 7. 8.]* ex vico cui nomé Modin est, cum manu domestica (nam quinque filios habebat) sicis armatus, Bacchidem occidit: & statim quidem præsidiorum multitudinem veritus, in montes refugit. Multis verò ex populo sibi sociatis, recepta fiducia descendit: commissóque prælio, superatos duces Antiochi ex Iudææ finibus exegit. Secundis autem rebus potentiam nactus, (suísque volentibus, quòd ab alienigenis eos liberasset, imperans, moritur relicto Iudæ principatu, qui filiorum suorum natu maximus erat. Ille autem (nec enim cessaturum existimabat Antiochum) & indigenarum conflauit exercitum, & cum Romanis primus amicitiam pepigit: Antiochúmque Epiphanem iterum in fines suos ingredientem vehementissima percussum plaga repressit. Adhuc autem feruente victoria, in præsidia ciuitatis impetum fecit: necdum enim cæsa fuerant: habitóque conflictu, milites de superiori ciuitate, quæ pars sacra dicitur, ad inferioré compellit. Fano autem potitus, & locum purgauit omnem, muróque cinxit: & vasa noua diuinis rebus curádis fabricata, in templum intulit, veluti prioribus profanatis: arámq; *[Ant. lib. 12 cap. 14. 15.]* aliam ædificauit, & religionibus dedit initium. Sacro autem ritu vix ciuitati reddito, moritur Antiochus. Regni autem eius, & in Iudæos odij filius Antiochus hęres existit. quare coactis peditum millibus L. equitum autem prope V. millibus, LXXX. verò elephantis, montana Iudææ per partes aggreditur. & Bethsuram quidem oppidum capit. in loco verò cui Bethzachariæ nomen est, quà transitus erat angustior, Iudas cum suis copiis occurrit. & prius quàm congrederentur agmina, Eleazarus frater eius, prospecto præter alios excelso elephante, turríque maxima & munimentis aureis ornato, illic Antiochum esse ratus à suis procul excurrit: ruptáque hostili acie ad elephantum vsque peruenit. sed illum quidem quem regem esse opinabatur, cótingere, quòd multum supereminerent, minime potuit. beluam verò in aluo percussam super se deiecit, & obtritus interiit: nulla alia re gesta nisi quòd magnum opus aggressus, vitam gloriæ posthabuit. qui tamen tegebat elephantum priuatus erat. & si casu in eo fuisset Antiochus, nihil plus Eleazaro præstitisset audacia, quàm vt sola spe pręclari facinoris mortem videretur optasse. hoc autem fratri eius totius prælij præsagium fuit. nam fortiter quidem Iudæi diúque decertarunt: sed à regiis secunda fortuna vsis, numeróque præstantibus superati sunt: multísque interfectis Iudas cum cæteris in Gophniticam toparchiam refugit. Antiochus autem ad Hierosolymam profectus, ibíque dies paucos commoratus, penuria vtensilium abstitit: relicto quidem ibi præsidio, quantum satis esse arbitrabatur: cætera verò multitudine ad hyemandum deducta in Syriam. disces- *[Ant. lib. 12 cap. 18.]* su autem regis Iudas non quiescebat, sed accessione multorum suæ gentis animatus, aggregatis etiam quos ex prælio receperat, apud vicum Adasa cum Antiochi ducibus congreditur: factísque fortibus in prælio cognitus, multis hostibus interfectis occubuit. & in diebus paucis frater eius Ioannes occiditur, insidiis eorum captus, qui cum Antiocho sentiebant.

De successionibus principum à Ionatha vsque ad Aristobulum. Cap. II.

VM autem successisset ei frater Ionathas, & in aliis quæ ad indigenas pertinerent, cautius se ageret, suámque potétiam Romanorum *[Ant. lib. 13. cap. 1.]* amicitia corroboraret, Antiochi quidem filio reconciliatur. non tamen horum ei quicquam profuit ad depellédum periculum. Namque Tryphon tyrannus, Antiochi quidem filij tutor, sed insidiis eum captans, & pręter hoc amicis nudare cupiens, Ionathan cùm ad Antiochum paucis comitatus Ptolemaida venisset, dolo comprehendit. eóque vincto contra Iudæam mouit exercitum. vnde repulsus à Simone Ionathæ fratre, quódque

Ant. lib. 13. cap. 9. ab eo superatus esset, iratus eundem Ionathan interfecit. Simon autem fortiter regendis rebus intentus, Zara quidem & Ioppen, & Iamniam capit. Euertit autem & Accaron subactis præsidiis: aduersúsque Tryphonem Antiocho auxilium præbuit, qui Doram ante expeditionem quam in Medos fecit obsidebat. Sed regis auiditatem satiare non potuit, quamuis neci Tryphonis suam quoque operam adhibuisset. Non multo enim pòst Antiochus Cendebeum ex ducibus suis ad vastandam Iudæam opprimendúmque seruitio Simonem cum exercitu misit. Ille autem, quanquam senior erat, bellum tamen iuueniliter administrabat: & filios quidem suos cum validissimis præmisit, parte verò multitudinis comitatus alio latere aggreditur: multísque per multa loca insidiis etiam in montana dispositis, in omnibus superat. clarissimáque potitus victoria, pontifex declaratur: & ducentos septuaginta post annos Iudæos liberat à dominatione Macedonum. *Ant. lib. 13. cap. 14.* sed & ipse periit in conuiuio, captus insidiis Ptolemæi generi sui: qui eius coniuge, duobúsque filiis in custodiam conclusis, certos misit, vt Ioannem tertium, cui etiam Hyrcanus nomen fuit, interficerent. Cognito autem impetu, qui parabatur, adolescens ad ciuitatem properabat, multo populo fretus, & propter memoriam paternæ virtutis, & quòd iniquitas Ptolemæi cunctis esset inuisa. voluit autem Ptolemæus etiam alia porta ingredi ciuitatem, sed à populo reiectus est, qui maturius Hyrcanum susceperat. & is quidem statim recessit in quoddam vltra Hierichunta castellum quod Dagon vocatur. Hyrcanus autem paternum honorem pontificis assecutus, postquam Deo sacrificia reddidit, velociter Ptolemæum petit & matri simul & fratribus adiumento futurus: castellúmque aggressus, aliis quidem rebus superior erat, iusto autem dolori cedebat. Ptolomæus enim quoties premeretur, matrem eius fratrésque in murum productos, palàm vt possent conspici, verberabat: eosdémque præcipitandos, nisi quàm primum recederet, minabatur. Vnde Hyrcanum quidem plus timor ac misericordia, quàm iracundia commouebat. Mater verò eius nihil plagis, aut intentata nece perterrita, manus protendens, filium precabatur, ne vel suis fractus iniuriis, parceret impio: siquidem ipsa sibi mortem à Ptolemæo propositam immortalitate duceret meliorem, dummodo ille pœnas eorum, quæ in domum suam contra fas admisisset, expéderet. Ioannes autem nunc obstinationem matris cogitans, ac preces eius audiens, ad irruendum impellebatur: modò verberari eam lacerarique conspiciens, effœminabatur: totúsque plenus doloris erat. Ob hæc autem diu tracta obsidione, feriatus annus aduenit: quem septimo quoque circuitu redeuntem, apud Iudæos cessare moris est, exemplo septimorum dierum. Et in hoc Ptolemæus obsidionis requiem nactus, fratribus Ioannis vnà cum matre occisis, ad Zenonem confugit, qui Cotylas cognominatus est, Philadelphiæ tyrannum. *Ant. lib. 13. cap. 15.* Antiochus autem ob ea, quæ per Simonem passus fuerat, iratus in Iudæam ducit exercitum: ibíque assidens Hierosolymis, Hyrcanum obsidebat. Ille autem patefacto sepulchro Dauid, qui regum ditissimus fuerat, ablatísque inde pecuniæ plus quàm tribus millibus talentorum, & Antiocho persuasit, datis ei trecentis talentis ab obsidione discedere, primúsque Iudæorum priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia. Rursúsque tamen quando Antiochus contra Medos bello suscepto tempus ei vindictæ præbuit, confestim aduersus ciuitates Syriæ perrexit, vacuas propugnatoribus esse ratus: quod & verum fuit. Medabam quidem & Samæam cum proximis, necnon & Sichimam, & Garizim ipse cepit, *Ant. lib. 13. cap. 16. 17.* & super his Chuthæorum gentem, adiacentia fano loca incolentium, ad exemplum eius, quod est Hierosolymis, ædificato. Cepit autem & Idumææ non paucas alias ciuitates, & præterea Doreon, & Marisa. In Samariam verò vsque progressus, vbi nunc est Sebaste ciuitas ab Herode rege condita, ex omni eam parte concludit: filiósque suos Aristobulum & Antigonum obsidioni præfecit. Quibus nihil remittentibus, ad hoc famis penuria, qui erant intra ciuitatem venerunt, vt etiam insuetam carnem cogerentur attingere. Igitur Antiochum adiutorem sibi aduocant, Spondium cognominatum. qui cùm prompta eis voluntate paruisset, ab Aristobulo & Antigono superatur. & ille quidem ad Scythopolim vsque persequentibus eum, memoratis fratribus effugit: hi verò in Samariam reuersi, & multitudinem iterum intra murum concludunt, & expugnata ciuitate ipsam diruunt:

diruunt: & habitatores eius captos abducunt. Prospere autem gestis ita cedentibus, alacritatem refrigescere non sinebant: sed cum exercitu Scythopolim vsq; progressi, & ipsam peruaserunt, & agros intra Carmelum omnes, inter se partiti sunt.

De Aristobulo, Antigono, Iuda Essæo, Alexandro, Theodoro, & Demetrio. Cap. III.

ECVNDARVM autem rerum Ioannis & filiorum eius inuidia seditionem gentilium concitauit, multíque aduersus eos collecti non quiescebant, donec aperto bello deuicti sunt. reliquum verò tempus Ioannes cùm fortunatissime viueret, & optime rebus per annos XXX. & tres administratis, & quinque filiis relictis moritur: vir plane beatissimus, & qui nullam dedisset occasionem, cur eius causa de fortuna quispiam quereretur. Denique tria vel maxime præcipua solus habebat. nam & gentis princeps, & pontifex erat, & præterea propheta: cum quo Deus ita colloquebatur, vt futurorũ nihil penitus ignoraret. quinetiam de duobus maioribus filiis suis, quòd rerum domini permãsuri non essent, præuidit atq; prædixit. quorum vitæ quis fuerit exitus, narrare non indignum videtur, quantúmq; à paterna felicitate diuerterint. Patre nanque mortuo maior Aristobulus translato in regnum principatu, diadema sibi primus imposuit: quadringentis & octogintauno annis ac tribus mẽsibus, postquam populus in eam terrã deuenit seruitio quod apud Babylonios sustinuit liberatus. Fratrem vero à se secundum Antigonũ (nanq; illum diligere videbatur) in honore pari producebat: alios autem vinctos custodiæ tradidit. Matrémque itidem colligauit, ausam aliquid de potestate contendere. nanque hanc rerum dominam Ioannes reliquerat. Eóque crudelitatis processit, vt vinctam fame necaret. Horum autẽ facinorũ pœnas Antigoni fratris morte persoluit, quem plurimum amabat, quémq; regni participem habebat. nam & hunc interemit, adductus criminationibus per maleuolos regni compositis. Itaque primo quidem Aristobulus dictis fidem non habebat, qui & fratrem magnipẽderet, & pleraque liuore fingi arbitraretur. Sed cùm Antigonus ex militia clarus rediisset, festis diebus, quos tabernaculis positis Deo celebrare mos patrius exigebat, euenit eodem tẽpore vt aduersa valetudo Aristobulum corriperet. Antigonus verò circa festorũ solenniorum finem armatis comitatus templum ad orandum quammaxime petiuit, plúsq; in honorem fratris ascendit ornatus. Túmque delatores nequissimi regem adeuntes, & armorum pompam, & Antigoni arrogãtiam priuata fortuna maiorem esse criminabantur: quódque maxima caterua stipatus, vt illum interficeret eò venisset: nec enim perpeti honorẽ solum ex regno habere, cui regnum ipsum liceat obtinere. His paulatim, quamuis inuitus tamen credidit Aristobulus, ac ne vel suspicari quicquam videretur, prospiciẽs, & vt incerta præcaueret, suos quidem satellites in quendam subterraneum & tenebrosum locum transire iubet. Ipse autem iacebat in castello, Bari antè, post autem Antonia cognominato: & vt inermi quidem parcerent, occiderent autem Antigonum, præcepit, si cum armis adiret. necnon & ipsi Antigono qui præciperent misit, vt inermis veniret. ad hæc regina satis callidũ cum insidiatoribus consilium capit. nanque his qui ad eum missi fuerant persuadet, vt mandata quidem regis taceant, dicãt verò Antigono, quòd frater audisset, arma sibi cum pulcherrima in Galilæa ornatúmque bellicũ fabricasse: quæ ne singulatim inspiceret, morbo impeditum fuisse: nunc autem, præsertim cùm aliò discessurus sit libenter eum videret armatũ. His auditis, Antigonus (ne quid enim male suspicaretur, fratris suadebat affectus) cum armis velut ostentatum se veniens, properabat. Sed vbi ad obscurũ transitum, qui Stratonis pyrgus vocabatur, accessit, à satellitibus interẽptus est: certúmq; documentum præbuit, omnẽ beneuolentiam, iúsque naturæ calumniis cedere, nullámque optimarum affectionum tantũ valere, vt inuidiæ perpetuo possit obsistere. In hoc autẽ etiam Iudam quis non rectè miretur? Essæus erat genere, qui nunquam diuinãdo aberrauit, neque mentitus est. Is Antigono transeunte per templum, mox vt eum vidit, ad notos qui aderãt exclamauit (non paucos autẽ discipulos siue consultores habebat) Papè, nunc mihi pulchrũ est mori, quando ante me veritas interiit, mearúmq; prædictionum aliquod mẽdacium deprehensum est. Viuit enim iste Antigonus, qui hodie deberet occidi. Locus autẽ neci eius apud Stratonis pyrgum fato

Ant.lib.13. cap.18.

Q 4 fuerat

fuerat destinatus. & ille quidem sexcẽtorum abhinc stadiorũ interuallo distat. Horæ verò diei sunt quatuor: sed & vaticinationem tempus effugit. Hæc locutus senior, mœsto vultu & mente solicita secum multa reputabat. & paulo pòst interfectus Antigonus nunciatur, in loco subterraneo, qui eodem nomine quo maritima Cæsarea, Stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit quod vatem fefellit. At verò Aristobulo confestim sceleris pœnitudine morbus ingrauescit: sempérq; facinoris cogitatione solicitus, perturbato animo tabescebat, donec mœroris acerbitate visceribus laceratis subitò sanguinem vomeret. Hunc ergo vnus è seruulis eius ministerio destinatus foras efferens, prouidentia numinis errauit: & vbi Antigonus erat occisus, super extantes adhuc cædis maculas cruorem interfectoris effudit. Vlulatu autẽ eorum qui id conspexerant continuo sublato, tanquam puer de industria sanguinẽ illic libasset, clamor ad aures regis peruenit, causámque requirebat: & cùm eam prodere nullus auderet, ad resciendum magis ardebat. ad extremum verò minitanti, vímque adhibenti, verũ quòd erat indicauerunt: atq; ille cùm lachrymis oppleſſet oculos, quantúmque poterat ingemuisset, hæc dixit: Spetandum certè non erat, vt maximũ Dei lumen facta mea nefaria laterẽt. nam citò me vltrix cognatæ cædis iustitia persequitur. Quàm diu ô corpus improbũ fratri matríque damnatam animã detinebis? quam diu paulatim illis libabo sanguinẽ meum? simul totum accipiant: neq; iam meorum

Ant.lib.13. cap.19. viscerum inferias fortuna derideat. His dictis ilico moritur, cùm non plus anno regnasset. Vxor verò fratrẽ eius vinculis dissolutis regem constituit Alexandrum, qui ætate maior erat, & modestia præstare videbatur. Sed ille potestatẽ adeptus, fratrem quidem alterũ regnum appetentẽ occidit: alterum autẽ priuata vita contentũ ablatis rebus secum habebat. Prælium etiã cum Ptolemæo cognomẽto Lathyro committit: qui oppidum Asochin ceperat, & multos quidem peremit hostium, sed victoria in Ptolemęi partes propensior fuit. Postea verò quàm ipse pulsus à matre Cleopatra discessit in Ægyptum, & Gadaram obsidione capit Alexander, & castellum Amathuntis, omniũ maximũ quæ trans Iordanẽ sita erant, vbi preciosissima quæque bonorum Theodori filij Zenonis habebantur. At Theodorus repentè superueniens, & proprias res recipit, & sarcinas regis aufert, Iudæorúmque ferè decem millia interficit. Verũ Alexander receptis post cladẽ viribus, aggressus maritimas regiones Raphiam capit, & Gazam, itémq; Anthedonẽ, quæ postea ab rege Herode Agrippias nominata est. His autem seruilio domitis, cõcitatur in eum festo die populus Iudæorũ. Nam plerumq; epulæ seditiones accendunt. nec videbatur insidias posse comprimere, nisi conductitios haberet auxilio Pisidas & Cilicas: nam Syros mercenarios respuebat, propter ingenitam cum Iudęorum gente discordiam. Cæsis autẽ supra octo milibus ex turba rebellium, Arabiæ bellũ intulit. Ibique Galaaditis ac Moabitis subactis, tributóque his imposito, ad Amathunta regressus est. Cúmq; Theodorum metus eius secundis successibus perculisset, castellum sine præsidio repertũ funditus eruit. mox autẽ congressus cum Oboda rege Arabum qui locũ fraudi opportunũ in Galaadensi regione occupauerat, captus insidiis totum amisit exercitũ in vallem altisimã compulsum, atq; obtritũ multitudine camelorũ. Ipse vero elapsus in Hierosolymã, olim sibi gentẽ infensam ad nouarũ rerum motus magnitudine cladis accendit. Fit autem etiã tunc superior, crebrisq; prælus non minus quinquaginta millibus Iudæorum per sex annos interfecit: nequaquam tamen victoris lętabatur, quoniam regni sui vires cõsumeret. Vnde armis omissis, sermone placido cum subiectis redire in gratiã conabatur. Illi autẽ inconstantiam eius morũmq; varietatẽ intantũ oderant, vt percontanti, quónam pacto eos sedare posset: dicerẽt, si moreretur. nam vix etiã mortuo daturos veniã, qui tam multa scelerate fecisset. simul etiã Demetrij auxiliũ, cui cognomen Acæro, accersiuerũt. qui cùm his maiorum præmiorum spe facile paruisset, ve-

Ant.lib.13. cap.20. nissétq; cum exercitu, miscẽtur auxiliis eius Iudæi circa Sichimã. Vtrosq; tamen Alexander mille quidem equitibus, sex autẽ peditum mercenariorum millibus excepit, cùm haberet rex Iudæis quoq; prope ad decẽ millia bene sibi cupientiũ, aduersæ autem partis essent equitũ tria millia, peditúmq; millia quadraginta. Et priusquam veniretur ad manus, intercedentibus nunciis & præconibus, reges transfugia tentabãt:

Demetrius

Demetrius quidem Alexandri mercenarios, Alexander autem Iudæos qui Demetrium sequeretentur, obtemperaturos sibi sperantes. Sed cum neque Iudæi sacramenta, neq; fidem Greci contemnerent, armis iam quo minus decernebant. Superátque prælio Demetrius, quamuis Alexandri mercenarij multa & animose & fortiter gessissent. Euẽtus autem pugnæ præter spem cedit vtrique. uam neq; hi qui Demetrium acciuerant, in partibus victoris permanserũt: & immutatæ fortunæ misericordia, sex Iudæorum milia se ad Alexandrum, qui in montes effugerat, contulerunt. Huius inclinationis momentum Demetrius ferre non potuit: sed Alexandrum iam quidem collectis viribus prælio sufficere ratus, omnem verò gentem ad eum transire existimans, mox inde digressus est. non tamẽ reliqua multitudo ob abscessum auxiliorum simultates deposuit: bello autem assiduo tam diu cum Alexandro decertabat, donec plerisque interfectis cæteros in Bemeselim ciuitatem cõpulit, eáque subacta in Hierosolymam captiuos abduxit. Verùm immoderata fecit iracundia, vt crudelitas eius ad impietatem vsque procederet. Octingentis enim captiuorum in media ciuitate crucifixis, mulieres earúmque filios in conspectu matrum necauit, atque hæc potãs, & cum suis concubinis recubans, prospectabat. Tantus autem populum terror inuasit, vt etiam diuersæ partis studiosi proxima nocte octo millia hominum extra totam Iudæam profugerent: quorum exilij mors Alexandri finis fuit. Cùm eiusmodi factis tandem ægréque regni otium quæsisset, ab armis requieuit.

De bello Alexandri cum Antiocho & Areta, deq; Alexandra & Hyrcano. *Cap. IIII.*

RVRSVS autem fit ei turbarũ initium Antiochus, qui etiam Dionysus dictus est, Demetrij quidẽ frater, sed eorum nouissimus, qui Seleucum generis autorẽ habebant. hunc enim timẽs qui Arabas parato bello pulsarat, totũ quidem super Antipatrida montibus proximum, & inter Ioppes littora spaciũ, fossa altissima diremit. ante fossam verò murũ ædificauit excelsum, turrésq; ligneas, vt faciles aditus obstrueret, fabricauit: nec tamen Antiochũ arcere valuit. Exustis enim turribus fossísq; repletis, cum suis copiis trãsgressus est. Vindictáq; posthabita, qua deberet eum à quo prohibitus est vlcisci, protinus contendit in Arabas. Horũ autẽ rex in loca suæ nationi cõmodiora cedens, mox ad pugnã cum equitatu reuersus (habebat autẽ numerũ decẽ millium) imparatos ex improuiso Antiochi milites inuadit. Valido autẽ prælio commisso, quàm diu quidẽ supererat Antiochus, durabat eius exercitus, quamuis eum passim Arabes trucidarẽt. Vbi verò procubuit (succurrendo enim victis semper in periculis aderat) omnes terga dederunt: maximáq; pars eorum cùm in acie, tum in fuga absumitur. Reliquos autem in vicum Cana delapsos, alimentorũ penuria perire cõtigit, prætet admodũ paucos. Hinc Damasceni Ptolemæo Minnæi filio infensi Aretã sibi sociant: Syriæq; cœles regẽ cõstituunt. qui bello illato Iudææ, postquam pugna vicit Alexandrum, pactione discessit. Alexander autẽ Pella capta Gerasam petiuit rursus opum Theodori cupidus: triplicique ambitu circumdatis defensoribus, locum expugnauit. Necnon & Gaulanen & Seleuciã, & eam quæ Antiochi Pharanx dicitur, sub iugũ mittit. Ad hæc autẽ capto Gamala castello validissimo, eiúsq; præfecto Demetrio multis criminibus inuoluto, in Iudæã regreditur, expleto in militia triennio: lætúsq; à gentilibus ob res prosperè gestas excipitur. Belli autẽ requiẽ secutum est morbi principiũ. Et quoniã quartano febriũ recursu fatigabatur, depulsum iri valetudinẽ credens, si rursus animũ negotiis occupasset, intẽpestiuæ militiæ sese dedit: & vltra vires corpus laboribus vexans, inter ipsos tumultus trigesimo & septimo regni anno moritur: idque Alexandræ cõiugi suæ reliquit: Iudæos eius vel maxime dicto obediẽtes fore non dubitãs: quod longe ab eius crudelitate discrepãs, & iniquitati resistens, beneuolentiã sibi populi comparasset. Neq; spes eum fefellit. Nanque opinione pietatis obtinuit muliercula principatũ. Quippe quæ morẽ gentis patriũ probe norat, & qui sacras leges temerassent ab initio detestabatur. Cùm autẽ duos filios Alexãdro genitos haberet, natu quidem maximũ Hyrcanũ, & propter ætatem declarat pontificem, & quòd præterea segnior esset quàm vt potestate regia molestus cuiquã videretur, regẽ cõstituit: minorẽ autẽ Aristobulũ, priuatũ viuere maluit, quòd feruẽtioris esset ingenij. Iungit autẽ se eiusdẽ

Ant. lib. 13. cap. 22.

mulieris dominationi quædam Iudæorũ factio, Pharisæi: qui præter alios pietatẽ colere putarentur, & peritius leges interpretari: ob eam causam magis eos suspiciebat Alexandra, diuinæ religioni superstitiose deseruiens. Illi autẽ paulatim fœminæ simplici insinuari, quosuis pro sua libidine summouendo, deponendo, itémq; vinciẽdo, ac soluendo, iam procuratores habebantur: prorsus vt ipsi quidem regiis commodis fruerentur, expensas verò ac difficultates Alexãdra perferret. Sed eadẽ mire callebat res administrare maiores: itaq; augẽdis copiis semper intenta, duplicẽ cõflauit exercitum: neq; pauca mercenaria parauit auxilia, quibus non modò statum suæ gẽtis roborauit, sed etiã metuendam se reddidit externæ potentiæ. Imperabat autẽ aliis, verùm Pharisæis ipsa vltro parebat. Denique Diogenẽ quẽdam insignẽ virum, qui Alexandro fuerat amicissimus, interficiunt, eius factum consilio criminati, vt octingenti (quos suprà memoraui) regis iussu tollerentur in crucẽ. nihilominus autẽ Alexãdræ suadebant, vt & alios, quibus autoribus Alexander in eos fuisset concitatus, occideret. Cúmq; his nimia superstitione nihil abnuendũ putaret, quos sibi libuisset ea specie trucidabant, donec optimus quisq; periclitantiũ ad Aristobulũ confugeret. atque ille matri persuasit, vt his propter dignitatẽ parceret, ciuitate autẽ pelleret quos nocentes existimaret. Igitur illi quidẽ data sibi copia per regionẽ dispersi sunt. Alexandra vero in Damascũ misso exercitu, quoniã Ptolemæus sine intermissione ciuitatẽ premebat, illam quidem nulla re memorabili gesta cepit. Regem autẽ Armeniorum Tigranẽ, qui admoto Ptolemaidi milite, Cleopatrã circumsedebat, pactionibus donísque solicitat. Sed illum domesticarũ turbarũ metus, ingresso in Armeniã Lucullo, iamdudum inde retraxerat. Inter hæc Alexandra morbo laborante, minor eius filius Aristobulus, cum famulis suis quos multos habebat, omnésque pro ætatis fauore fidissimos, vniuersa castella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit cõductis auxiliis regẽ se declarauit. Ob hæc miserata querelas Hyrcani mater, coniugẽ Aristobuli cum filiis includit apud castellũ quod à Septentrione fano adiacẽs, Baris antea vocabatur vt diximus, postea verò Antonia cognominata est, imperãte Antonio, quemadmodum de Augusti & Agrippæ nomine Sebaste & Agrippias aliæ ciuitates appellatæ sunt. Antè tamẽ Alexandra moritur, quàm in Aristobulũ fratris eius Hyrcani contumelias vindicaret: quẽ deiici regno curauerat, quod ipsa nouẽ annos administrauit. Et hæres quidẽ omniũ fit Hyrcanus, cui regnũ etiam viua cõmiserat. Verum Aristobulus viribus atq; autoritate præstabat. Habito autem inter eos circa Hierichunta de rerũ summa conflictu, pleriq; Hyrcano relicto transeunt ad Aristobulum. Hyrcanus autẽ cum reliquis fuga peruenit in castellũ Antoniã: ibíq; salutis obsides nactus (erat enim ibi in custodia, vt præmisimus, coniunx Aristobuli cum filiis) priusquã grauius *Ant. li. 14. cap. 1.* aliquid accideret, ea lege in cõcordiã rediit, vt regnũ quidẽ Aristobulus haberet, ipse verò cederet, quasi frater regis aliis honoribus cõtẽtus. Hoc modo in fano recõciliati, cũ in cõspectu circũstantis populi benignissime alter alterũ cõplexus esset, domus permutãt: & Aristobulus quidẽ discedit in regiã, Hyrcanus autẽ in Aristobuli domũ.

De bello Hyrcani cum Arabibus & expugnatione Hierosolymæ. Cap. V.

Ant. li. 14. cap. 2.3.4.

ETVS verò & alios eius inimicos præter spem dominantis occupat, & maxime Antipatrũ iamdudũ Aristobulo inuisum. Erat autẽ genere Idumæus, & nobilitate ac opibus gentis suę princeps. Is igitur & Hyrcanũ vt ad Aretam regẽ Arabiæ cõfugeret, eiúsque auxilio regnũ repeteret hortabatur, & ipsi Aretæ vt Hyrcanũ susciperet atq; in regnũ deduceret suadebat, multũ obtrectans Aristobuli moribus, multisq; Hyrcanũ laudibus prædicãs. simúlq; admonebat quòd eum deceret regno clarissimo præsidentẽ, iniquitate oppressis manum porrigere: Hyrcanũ autẽ iniuriã pati, qui principatu iure successionis sibi debito excidisset. Sic instructis & præparatis ambobus, nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit: citatóque cursu in oppidũ quod Petra dicitur saluus euasit: ea est Arabiæ regia. Ibi postquã Hyrcanum in manũ regis Aretæ tradidit, multis dictis multisq; muneribus vt auxiliũ præberet, quo in regnũ deduceretur, effecit. Erant autẽ peditũ equitúmq; millia L. quibus nequaquã restitit Aristobulus: sed primo impetu superatus, in Hierosolyma fugere cogitur: atque omnino captus esset, nisi dux Romanorum Scaurus

aduersis

aduersis horum temporibus imminens soluisset obsidionem. nanque is ex Armenia quidem in Syriam missus erat à Pompeio Magno qui cum Tigrane bellum gerebat. Sed vbi Damascum venit, recẽs à Metello & Lollio captam reperit:his inde submotis, cognitoque in Iudæa quid ageretur, illuc velut ad quæstũ cucurrit. Denique mox vt fines ingressus est, Iudæorum legati ad eum veniunt à fratribus, vtrisque vt sibi potius adiumento essent orantibus. Sed trecentis talẽtis quæ Aristobulus ei miserat, iustitia posthabita est. Tot enim acceptis Scaurus ad Hyrcanũ & Arabes legatos misit, Romanorum eis & Pompeij nomen intentans, nisi ab obsidione desisterent. Itaq; & Areta ex Iudæa in Philadelphiam recedit metu perculsus, & Scaurus Damascum redit. Aristobulus autẽ quòd captus non esset, satis sibi esse non credidit: sed omnibus quas haberet copiis collectis, persequebatur hostes: & circa locum quem Papyrona vocant prælio cõmisso, supra sex eorum millia cædit: in quibus erat & Cephalon frater Antipatri. Hyrcanus verò & Antipater Arabum priuati auxilio, spem in aduersarios transtulerunt. & cum Pompeius Syriã ingressus Damascũ peruenisset, ad ipsum confugiunt. multisque muneribus ei datis, eadem illa quibus ad Aretam vsi fuerant allegantes, magnopere precabantur vt Aristobuli violentia damnata, regno Hyrcanum restitueret, cui tam ętate quàm moribus deberetur. sed nec Aristobulus sibi defuit, corruptione Scauri fretus. Venerat autem quantũ potuit ornatus cultu regio: deinde ostensus obsequiis, neque ferendum existimans abiectius quàm regẽ deceret vtilitati seruire, à Diospoli regrediebatur. *Ant.li.16. cap.6.7.* Ob hoc iratus Pompeius, etiam Hyrcano eiúsque sociis hoc precantibus, Aristobulum petit, & Romano simul exercitu & Syrorum instructus auxiliis. Cùm vero Pellam & Scythopolim prætergressus Coreas venisset, vnde Iudæorum fines incipiunt per mediterranea loca subeuntibus, cognito Aristobulum in Alexandriũ confugisse (castellum est magnifice structũ, in monte præcelso situm) mittit per quos eum iuberet inde descendere. Ille autẽ decreuerat, quia pro imperio vocaretur, periclitari potius quàm parẽre. sed populũ videbat horrescere. & amici monebant vt Romanam vim cogitaret, quam sustinere non posset. Itaque horum consiliis obediens, descendit ad Pompeium: quódque iuste regnaret, multis pro se dictis in castellum redit. & cùm iterum descendisset prouocatus à fratre, ac de suo iure cum eo disceptasset, denuo regreditur non prohibente Pompeio. Erat autem inter spem timorémque medius: & veniebat quidem velut exoraturus Pompeium vt sibi cuncta permitteret, ad montem verò reuertebatur, ne quid regiæ dignitati derogare videretur. quia tamen castellis cum Pompeio cedere placebat, hisque præpositos monere literis vt decederẽt, quibus præceperat vt non nisi manu sua scriptis epistolis obtemperarẽt: iussa quidem facit: sed in Hierosolymam cum indignatione discessit: bellóque iam congredi cum Pompeio cogitabat. Ille autẽ, nec enim tempus apparatui dandum putauit, statim eum insequitur. multũ quippe alacritati eius addiderat, circa Hierichuntem Mithridatis mors nunciata. Vbi pinguissima Iudææ regio & palmarum plurimũ ac balsamũ nutrit: cuius inciso lapidibus acutis robore stillantem lachrymã ex vulneribus colligunt. Cumque illic pernoctasset, mane in Hierosolymã properabat. Itaque hoc eius impetu perterritus Aristobulus, supplex occurrit, pecuniámque pollicitus, quódq; semetipsum ei cum ciuitate permitteret, Pompeium mitigat sæuientem. Nec tamẽ quicquam eorum quæ promisit effectum est. Gabinium enim qui ad suscipiendam pecuniã missus fuerat, ne in oppidum quidem Aristobuli socij receperũt. His commotus Pompeius, Aristobulum in custodiam collocat: ad ciuitatem vero profectus, explorabat qua ex parte facilior esset accessus. *Ant.li.14. cap.7.8.* nam & murorum eius firmitatẽ oppugnari posse facile nõ videbat: vallémq; pro mœnibus horribilem, fanumque illic cernebat proximum, adeò tutissima munitione circumdatum, vt etiã si ciuitas caperetur, secundum esset hostibus in eo refugium. Hoc autẽ diu quid faceret hæsitante, seditio intra ciuitatem orta est: Aristobuli quidem sociis bellum geri potius regémque liberari dignum esse censentibus: qui verò cum Hyrcano sentirent, Pompeio portas aperiri. Metus autẽ hos plures faciebat, Romanorũ cõstantiam reputantes. Denique victa pars Aristobuli concessit in templũ: & ponte qui ab eo ciuitati iungebatur abscisso, vt ad vltimũ vsque resisteret,

instrueb

instruebatur. Cùm auté alij Romanos recepissent in ciuitatem, hísque domũ regiam tradidissent, adhæc obtinẽda Pompeius vnum è ducibus suis Pisonem cum militibus intromittit. ísque præsidiis in ciuitate dispositis, quia nemini eorum qui in templum confugerant pacẽ persuadere poterat, omnia quæ circum erant oppugnationi parabat: Hyrcano eiúsq; amicis ad consilia conferenda, & ad efficienda quæ iuberet alacriter animaris. Ipse verò ad partes septemtrionales fossámque vallémque replebat omni genere materiæ per milites cõportato, cùm per se opus esset difficilimũ, propter immensam altitudinem, & prætereà Iudæi modis omnibus desuper obsisterent, mansissétq; labor imperfectus, nisi Pompeius obseruans diebus septimis, quibus Iudæos religio ab omni opere manus abstinere compellit, per eos aggerem cumulare præcepisset, inhibitis à prælio militibus. Pro solo enim corpore Iudæis etiã per sabbata pugnare licet. Igitur iam valle repleta, & impositis aggeri turribus, admotísq; machinis Tyro allatis, mœnia tentabat. Desuper obstantes lapidibus repellebãtur, cùm diu turres obsidentiũ magnitudine simul & pulchritudine præstãtes, vim repugnantium sustinerent. Verumtamẽ Romanis tunc plurimũ defatigatis, Pompeius Iudæorum tolerantiã & in aliis admiratus est: & præcipue, quòd nihil ceremoniarum inter media tela versantes intermiserunt. sed velut in alta pace ciuitas ageret, quotidie sacrificia & victimas, omnémque Dei cultũ diligentissime celebrarunt, nec vel in ipso excidio cùm ad aram in dies singulos trucidarentur. legitimis religionis suæ muneribus abstinuerunt. Mense igitur obsidionis tertio vix vna turre deiecta, in fanum irruptum est. Primus autem murũ transcẽdere ausus est Syllæ filius Faustus Cornelius, & post eum centuriones duo Furius & Fabius cum suis cohortibus. & circumsepto vndique fano, alios aliò confugientes vel etiã paulisper repugnantes interficiũt. Vbi plurimi sacerdotũ, quanquam hostes strictis gladiis irruentes videbãt, intrepidi tamẽ in peragendis rebus diuinis perseuerabãt: & in ipso libandi templúmq; adolendi ministerio mactabantur, saluti quoque præferentes religionis obsequiũ. Multos autẽ sui gentiles aduersæ partis studiosi trucidabant, plurimi sese in rupes præcipitabãt. nonnulli furibundi cunctis quæ circa murum erant in desperatione succẽsis, pariter conflagrabant. Itaq; Iudæorũ quidem millia duodecim occubuerunt: Romanorum verò perpauci: sed plures sauciati sunt. Nihil autẽ grauius in illa clade Iudæorum genti visum, quàm sanctũ illud arcanũ, neque cuiquã prius visum alienis esse detectum. Denique Pompeius vnà cum suis comitibus in templũ ingressus, vbi neminem præter pontificẽ adesse fas erat, quæ intus erant candelabra cum lychnis & mensis in quibus libare atq; adolere moris est, & vascula ex auro cuncta spectauit: congestámque pigmẽtorũ molẽ, sacræq; pecuniæ ad duo millia talentorũ. Nec tamẽ vel hæc vel aliud quicquã de sacrosanctis opibus siue instrumentis attigit: sed postero die post excidiũ purgare templum æditus iussit, & solennia sacra celebrare. Ipse autẽ Hyrcanũ pontificem declarauit: quòd se & in aliis rebus alacrem obsidionis tempore præbuisset, promptámque ad bellum agrestiũ multitudinem ab Aristobulo reuocasset: per quæ sicut imperatorem bonũ decuit, beneuolentia potius quàm timore plebẽ sibi conciliauit. Inter captiuos etiã comprehensus Aristobuli socer idémq; patruus tenebatur. & illos quidem qui maxime belli causa fuissent, securi percussit. Faustum verò & qui vnà fortiter operam nauauerant, præclaris præmiis donat: & Hierosolymis tributum indicit. ablatas autem genti etiã quas in Cœlesyria cœperant ciuitates, Romano qui tunc erat præsidi parere iussit: propriísque tantũ finibus circumclusit. Instaurauit autem in gratiam cuiusdam ex libertis suis Demetrij Gadarensis, etiã Gadaram, quam Iudæi subuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates ab eorum imperio liberauit, quas præuenti non exciderant, Hippon, & Scythopolim, & Pellam, & Samariam, & Marisam: itémq; Azotum, & Iamniam, & Arethusam: necnon & maritimas, Gazam, & Ioppen, & Doram, & quæ pridem Stratonis pyrgus vocabatur, pòst autem ab Herode rege clarissimis ædificiis trãsformata, Cæsarea nominata est: eásque omnes indigenis ciuibus redditas prouinciæ Syriæ coniunxit. Huius autem & Iudææ, cunctorúmque administratione ad Ægypti vsque fines & flumen Euphratem cum duabus legionibus Scauro permissa, Romam ipse per Ciliciam properauit, captiuũ ducens

Aristob

Aristobulum cum familia. Erant autem filiæ duæ, totidémque filij: quorum vnus Alexander ex itinere fugit, minor autem Antigonus cum sororibus Romam vectus est.

De bello Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo. Cap. VI.

INTEREA Scaurus in Arabiam ingressus, ad Petram quidẽ regionum asperitate prohibebatur accedere: quæ autem circum erant, omnia vastabat, *Ant. li. 14. cap. 9.* multis & in hoc malis afflictus. nam exercitum fames premebat: cui tamen Hyrcanus per Antipatrũ victui necessaria suppeditabat. quem velut Aretæ familiarem etiam Scaurus ad eum legauit, vt bellum pactione deponeret. Itaque persuasum est Arabi, vt CCC. talenta daret: atque ita Scaurus ex Arabia transduxit exercitum. Alexander autem Aristobuli filius, qui Pompeium fugerat, magna manu medio tempore congregata, Hyrcano grauis imminebat, Iudæámque depopulabatur. quem *Ant. li. 14. cap. 10.* quidem maturè debellare posse credebat: quoniam disturbatum quoque à Pompeio murum Hierosolymis renouarum esse confidebat: nisi Gabinius in Syriam missus, qui Scauro successerat, quum in aliis fortem se præbuisset, tum etiam in Alexandrum mouisset exercitũ. Huius autem ille impetũ veritus, & ampliorem militum manum congregabat: donec facta sunt decem millia peditum, & mille quingenti equites: locáque opportuna muris, hoc est, Alexandrium & Hyrcanium, & Machærunta non longe ab Arabiæ montibus, muniebat. Igitur Gabinius cũ parte copiarũ præmisso M. Antonio, ipse cum toto exercitu sequebatur. Lecti autem Antipatri comites, aliáque Iudæorum multitudo, quorum Malichus & Pitholaus principes erant: iunctis cum M. Antonio viribus suis, Alexandro obuiã processerunt: neq; ita multo pòst aderat cum suis copiis Gabinius. Alexander autem, quòd tum in vnum cõfertam hostium multitudinem sustinere non poterat, abscessit. Cúmque Hierosolymis appropinquasset coactus prælio decertauit: amissisque sex millibus, quorũ tria viua capta sunt, tria verò prostrata, cum reliquis effugit. Gabinius autẽ vbi Alexandriũ castellum venit, quia multos deseruisse castra cognouit, promissa delictorũ venia conabatur eos ante prælium sibi coniungere. Cùm autẽ illi nihil mediocre cogitarent, plerisque interfectis, reliquos in castellum concludit. In hoc prælio dux M. Antonius multa præclare gessit: & quamuis semper & vbiq; vir fortis apparuisset, tamen nunc etiã suum vicit exemplum. Gabinius autẽ relictis, qui castellum expugnarent, ipse ciuitates adire, & intactas quidem cõfirmare, subuersas autẽ erigere curabat. denique iussu eius & Scythopolis habitari cœpit, & Samaria, & Anthedon, & Apollonia, & Iamnia, & Raphia, & Marisa, & Dora, & Gadara, & Azotus, aliæq; multę, lætis ciuibus atq; incolis ad eas concurrentibus. His autem recte dispositis regressus Alexandrium, vehemẽtius vrgebat obsidium. Qua re territus Alexander, omnibus desperatis legatos ad eum misit, & ignosci delictis orans, & quæ sibi *Ant. li. 14. cap. 11.* parerent castella Machærunta & Hyrcanium tradere non dubitans: quinetiã Alexandrium eiusdẽ potestati permisit. Quæ quidẽ Gabinius omnia consilio matris Alexandri funditus eruit, ne rursus belli alterius receptaculum fierẽt. Aderat autem, quo suis Gabinium palparet obsequiis, viro suo cæterisque captiuis metuens, qui Romam fuerant abducti. Post hæc ergo Gabinius Hyrcano Hierosolymã deducto, eique fani cura mandata, cæteris reip. partibus optimates præfecit: omnémque Iudæorum gentem in conuentus quinque diuisit: vno Hierosolymis, altero Doris, itémque tertio, vt apud Amathunta responderat, destinatis: quarto Hierico, & quinto Sephoris Galilææ ciuitas attributa est. Singulari autẽ vnius dominatione Iudæi liberati, libenter ab optimatibus regebantur. Veruntamen non multo pòst euenit, vt turbarũ his fieret initium elapsus *Ant. li. 14. cap. 12.* Roma Aristobulus: qui magna iterum Iudæorum manu conflata partim cupida mutationis, partim quibus olim dilectus erat, primum occupat Alexandrium: idque recingere muto tentabat. Deinde cognito quòd Gabinius Sisennam & Antonium & Seruilium duces contra se cũ exercitu misit, in Machęrunta cõcedit: vulgiq; imbellis onere deposito, solos armatos prope ad octo millia militum secum duxit: inter quos & Pitholaus erat secundarii partium rector cum mille viris ex Hierosolymis profugus. Romani autem sequebantur, habitóque conflictu, aliquandiu cum suis Aristobulus fortiter dimicando perseuerabat, donec vi Romanorum subacti, cæsa sunt virorum V M. propè verò ad duo millia in quendam tumulum confugerunt. cæterique mille cum

Aristobulo, perrupta Romanorum acie, in Machærunta coacti sunt. Vbi rex cùm in ruinis prima vespera tetendisset, sperabat quidem aliam se manum per inducias belli posse contrahere, castellúmque bene munire. Impetum autem Romanorum suprà quàm poterat, per biduum remoratus postremò capitur: & cum Antigono filio, qui Romæ secum fuerat vinctus, ad Gabinii atque inde Romam perductus est. Sed illum quidem senatus carceri inclusit. filios autem eius in Iudæam transmisit, quia Gabinius scripserat per epistolas, id pro traditione castellorum coniugi Aristobuli spopondisse. Parato autem Gabinio bellum Parthis inferre, Ptolemæus impedimento fuit. Qui reuersus ab Euphrate, petebat Ægyptum, Hyrcano & Antipatro amicis vsus ad omnia, quæ militiæ necessitas exigebat. nam & pecuniis & armis eum & frumento Antipater & auxiliis adiuuit. Et Iudæis in ea parte vias, quæ Pelusium ducerent, obseruantibus, transmittere Gabinium persuasit: alia verò Syria discessu Gabinij commota, & Iudæos iterum Alexander Aristobuli filius ad defectionē reduxit: & maxima multitudine conflata, Romanos omnes, qui per eam terram degerent obtruncare decreuerat. Quam rem Gabinius metuēs (iam enim ex Ægypto redierat) hoc tumultu instante, nonnullis diffidentium præmisso Antipatro concordiam persuasit. Cum Alexandro autem millia triginta remanserant, & ille ad bellum promptus erat. Itaque ad pugnam egreditur. Occurrunt autem Iudæi, & circa montem Itaburiū congressi, decem millia sternuntur: cæteram verò multitudinem fuga dispersit. Et Gabinius ad Hierosolymam reuersus (id enim Antipater voluit) remp. eius composuit: deinde hinc profectus, Nabathæos pugna superat, & Mithridatem & Orsanem à Parthis perfugas clàm dimittit:

Ant. li. 14. cap. 13.

cósque militibus aufugisse dixit. Interea Crassus ei successor datus Syriā suscepit. Is in Parthicæ militiæ sumptum, & omne aliud aurum templi quod Hierosolymis erat, abstulit, & à quibus Pompeius temperauerat, duo millia talentorum. Euphratem verò transgressus & ipse periit & exercitus eius: de quibus non est huius temporis commemorare. Post Crassum autem Parthos in Syriam properantes irruere Cassius inhibuit, receptus in prouinciam. Eius autem fauore quæsito, in Iudæam festinabat: captísque Taricheis, prope ad tria millia Iudæorum abducit in seruitium. Occidit autem etiam Pitholaum, seditiosos Aristobuli colligentem, cuius necis suasor erat Antipater. Huic autem nupta fuit ex Arabia nobilis fœmina nomine Cypris: vnde filios quatuor, Phasaelum, & regem Herodem, & Iosephum, & Pheroram, & Salomen filiam habebat. Cùm autem omnium, qui vbique potentes essent, amicitiam hospitiis familiaritatéq; conquireret, præcipue regem Arabum per affinitatem sibi sociauit: eiúsque fidei commendans filios suos ad eum misit: quoniam bellum cum Aristobulo gerendum susceperat. Cassius autem compulsò ad otium per conditiones Alexandro, ad Euphratem reuersus est, Parthos transitu prohibiturus, de quibus alio loco referemus.

De Aristobuli morte, & bello Antipatri contra Mithridatem. *Cap. VII.*

Ant. li. 14. cap. 14.

ÆSAR autem post senatus & Pompeij fugam trans mare Ionium, rebus omnibus Romáque potitus, solutum vinculis Aristobulum cum duabus cohortibus velociter ad Syriam misit: & hunc facillimè & cuncta Iudææ proxima per illum subiecturum posse ratus, verùm & spem Cæsaris, & Aristobuli alacritatem præuenit inuidia. Nam veneno peremptus à Pompeij studiosis, aliquandiu etiam sepultura in solo patrio carebat, corpúsque mortui seruabatur melle conditum, donec ab Antonio Iudæis missum est in monumentis regalibus sepeliendū. Oc-

Ant. li. 14. cap. 15.

ciditur autem Alexander quoque filius eius, a Scipione securi percussus Antiochiæ, secundum Pompeij literas, accusatione eius pro tribunali prius habita super his, quæ in Romanos admiserat. Ptolemæus autem Minnæi filius, qui Chalcidem sub Libano tenebat, captis eius fratribus, filium suum Philippionem, qui eos arcesseret, mittit Ascalonem: atque ille abstractum ab Aristobuli coniuge Antigonum, eiúsque sorores adducit ad patrem. Amore autem captus, minorem earum coniugio sibi copulat, ob eámque postea cūlsam à patre occiditur. Accepit enim Ptolemæus in matrimonium Alexandram perempto filio: huiúsque affinitatis gratia fratres eius propensiore cura tuebatur. Antipater autē Pompeio mortuo in clientelam Cæsaris se contulit, & quia

Mithrid

Mithridates Pergamenus ab accessu Pelusij prohibitus, cum exercitu quem ducebat in Ægyptum, apud Ascalonem morabatur, non solum Arabas, quamuis hospes esset, auxilium ferre persuasit: verũ & ipse armata Iudæorum tria circiter millia secum mouit. Excitauit autem præsidio Syriç quoque potentes, & incolam Libani Ptolemæum, & Iamblichum, & Ptolemæum alterum, quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellum pariter inchoarunt. Iámque fretus Mithridates auctis propter Antipatrum copiis, Pelusium proficiscitur. Et quia trãsire vetaretur, ciuitatem obsidebat: Antipater verò in hac oppugnatione clarius enituit. Effracto enim ex parte sua muro, primus in ciuitatem cum suis insiluit. & Pelusium quidem captum est: vlterius autem eos progredi non sinebant Iudæi Ægyptij, terrarum incolæ, quæ appellantur Oniæ. Quibus tamen Antipater non modò ne obstarent, verumetiam, vt victui necessaria præberent militi, persuasit. Vnde factum est, vt nec Memphitæ ad manus venirent, vltróque sese traderent Mithridati, atque ille Delta iam peragrato pugnam cum cæteris commisit Ægyptiis, in loco cui nomen est Iudæorum Castra: eúmque in acie omni dextro cornu liberauit Antipater, circumgressus fluminis ripam. Læuum enim cornu contra se positum superabat. Facto autem in eos impetu qui Mithridatem persequerentur, multos occidit: támque diu reliquos fugientes agebat, donec etiam castris eorum potitus est, octoginta tantum de suorum numero amissis. Octingentos autem ferè Mithridates cùm fugeret perdidit. Præter spem verò seruatus ex prælio, vacuus inuidia, testis rerum ab Antipatro gestarum fuit apud Cæsarem. Vnde ille tunc quidem Antipatrum spe & laudibus incitatum ad subeunda pro se pericula reddidit promptiorem. In quibus omnibus bellator audacissimus comprobatus est, multáque perpessus vulnera, toto corpore gerebat signa virtutis. Pòst autem quãdo rebus in Ægypto compositis, ad Syriam rediit, & Romana eum ciuitate simul & immunitate donauit: aliísque rebus honorando, amicissiméque tractando, dignum æmulatione reddidit: eiusdémque gratia etiam pontificatum confirmauit Hyrcano. *Ant. li.14. cap.16.*

De accusatione Antipatri apud Cæsarem, de pontificatu Hyrcani & Herode bellum mouente. Cap. VIII.

EODEM verò tempore Antigonus quoq; Aristobuli filius cùm venisset ad Cæsarem, maioris præter opinionẽ felicitatis causam præbuit Antipatro. Nam qui de patris morte queri deberet, propter inimicitias Pompeij veneno, quantum putabatur, perempti, & crudelitatis in fratrem accusare Scipionẽ, nullúmque inuidiæ dolum admiscere miseriis, vltra hęc Hyrcanum & Antipatrum criminabatur, veluti se patrio loco cum fratribus iniquissime pellerent, multísque gentem iniuriis afficerent, dummodo satiarentur: quódque in Ægyptum auxilia ipsi Cæsari non beneuolentia, sed timore veteris discordiæ miserint, & vt amorem Pompeij deprecarentur. Ad hæc Antipater, veste proiecta, multitudinem vulnerum demonstrabat. & qua fide quidem Cæsarem coluisset, verbis nõ esse opus dixit: nam corpus etiam se tacente clamare: Antigoni autem mirari audaciam, qui cùm hostis Romanorum sit filius, & fugitiui Romanorum, nouarúmque rerum studium votúmque seditiosum patris habeat, apud Romanorum principem alios accusare conetur, boníque aliquid adipisci tentet: quem hoc solum oportere contentum esse quòd viueret. Nãque nunc eum non propter inopiam desiderare facultates: sed, vt in eos, qui dedissent, Iudæorum seditiones accenderet. Quæ vbi Cæsar audiuit, Hyrcanum quidem pontificatu digniorem esse pronũciauit: Antipatro autem cuius vellet potestatis detulit optionem. Qui permisso dignitatis modo ipsi, qui daret, Iudææ procurator declaratus est. & præter hoc impetrauit, vt subuersa patriæ mœnia renouare sibi liceret. Et hos quidem honores Cæsar incidendos in Capitolium misit, vt iustitiæ suæ virtutísque signum Antipatri memoriæ traderetur. Antipater verò vbi de Syria Cæsarem prosecutus est, in Iudæam reuersus, ante omnia patriæ muros à Pompeio dirutos reparabat: omniáque lustrando, ne quid in illis regionibus turbarum esset, nunc interminando, nunc etiam suadendo curabat: vnumquemque admonẽs, quòd si cum Hyrcano sentirent, in otio atque opulentia victuri essent, fortunísque suis & communi pace potituri: sin spe vana *Ant. li.14. cap.16.*

ducerentur eorum, qui priuati quæstus gratia res nouas optarent, se quidem non procuratorem, sed dominum omnium, Hyrcanum verò tyrannum pro rege, itemq; Romanos & Cæsarem hostes pro amicis & rectoribus habituri: nec enim passuros huius potestatem labefactari, quem ipsi regem constituissent. Sed quamuis hæc diceret, tamen etiam per se, quoniam Hyrcanum segniorem videret, neque tam efficacem quàm regni posceret solicitudo, statum prouinciæ componebat. Et Phasaelum quidem natu maximum filiorum suorum militibus præpositum, Hierosolymæ eiúsque territorio præfecit: Herodem verò ætate posteriorem, nimísque adolescentem, Galilææ destinat, similia curaturum: qui cùm natura strenuus esset, citò materiam vbi animi magnitudinem exerceret, inuenit: captúmque latronum principem Ezechiam, quem prædari maximo agmine continentia Syriæ deprehendit, ipsum alióśque latrones multos interfecit. Eáque res adeo grata fuit Syris, vt per vicos atque oppida caneretur Herodes, veluti per eum pace reddita, & possessionibus restitutis. Ex huius denique operis gloria, Sexto etiam Cæsari propinquo magni Cæsaris, & Syriam tunc administranti est cognitus. Quin & Phasaelus fratris indolem contentione bona superare certabat, augendo erga se beneuolentiam Hierosolymis habitantium: atque illam quidem ciuitatem possidens, nihil autem contumeliose per insolentiam potestatis admittens. hinc & Antipater obsequiis regalibus ab ea gente colebatur, & honores ei tanquam rerum domino omnes habebanr. Nec tamen ipse propterea minus fidelis, aut beneuolus Hyrcano fuit. Verùm fieri non potest, vt liuorem quisquam in secundis rebus effugiat. Namque Hyrcanus, quamuis & antea tacitè sua sponte mordebatur adolescentium gloria, maximéque rebus ab Herode gestis, & crebris nunciis laudes eius per singula tacta prædicantibus angeretur: à multis tamen inuidis, qui regias infestare solēt, quibúsque Antipatri eiúsque filiorum probitas officiebat, instigabatur: dicentibus quòd Antipatro & filiis eius rebus traditis, solo cōtentus & hac potestate vacuo regis nomine sederet. Et quàm diu sic errabit, vt in se reges producat? Nec enim eos vel simulare iam procurationem, sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis præter Iudæorum legem tantam multitudinem peremisset Herodes: illúmque nisi regnet, sed adhuc priuatus sit, ad iudicium venire debere, rationem tam ipsi regi quàm patriis legibus redditurum, quæ indemnatos occidi non sinerent. His paulatim accendebatur Hyrcanus. Ad extremum autem iracundia prodita, causam dicturum Herodem iubet accersiri: atque ille & patris monitu, & quòd ei fiduciam res gestæ darent, firmata prius Galilæa præsidiis, ad regem proficiscitur. Ibat autem cum forti caterua, ne vel derogare videretur Hyrcano, si plures duceret, vel inuidiæ nudus pateret. Sextus autem Cæsar adolescenti metuens, ne quid apud inimicos deprehenso mali fieret, ad Hyrcanum mittit, qui ei manifeste denunciarenr, vt homicidij crimine liberaret Herodem. Hyrcanus autem, qui eum diligeret, per se quoque id cupiens, absolutionem decernit. Atque is inuito rege euasisse ratus, Damascum recessit ad Sextum, nequaquam paratus obedire, si denuò fuisset accitus. Rursúmque ab improbis irritabatur Hyrcanus, qui dicerent iratum Herodem abiisse, & vt se contra ipsum strueret, properasse. Hæc autem rex vera esse existimans, quid ageret nesciebat: quoniam potentiorem inimicum videbat. Cùm verò à Sexto Cæsare dux militum per Syriam itémque per Samariam declaratus esset Herodes, neque solum propter gentis fauorem, sed etiam viribus suis terribilis putaretur, in timorem extremum incidit, iamiámque illum contra se credens cum exercitu esse venturum. Neque opinione deceptus est. Namque Herodes intentatæ sibi accusationis iracundia, cōflatam militum multitudinem in Hierosolymam ducebat, vt Hyrcanum regno deponeret. Idq; fecisset, ni pariter egressi pater & frater fregissent eius impetum, deprecantes, vt & ipse vindictam minis tantum, soláque indignatione metiretur: regi autem parceret, sub quo ad hoc potentiæ processisset: ac si propterea quòd in iudicium vocatus esset, indignaretur: quia tamen absolutus est, gratias ageret, neque tristibus quidem paria referret, saluti verò esset ingratus. Quòd si etiam momenta bellorum reputanda viderentur, iniquitatem militiæ consideraret: neque omnino de victoria bene speraret, qui cum rege cōgressurus esset domestica consuetudine iuncto,

& de

& de se bene mento: sæuo autem nunquam, nisi quòd maleuolorum consiliis impulsus, vmbram ei tantum iniquitatis intentasset. Paruit his Herodes, qui speratis putauerat posse sufficere, suásque vires demonstrare nationi. Et inter hęc discordia Romanorum circa Apamiam bellúmque domesticum oritur: quoniam Cæcilius Bassus fauore Pompeij Sextum Cæsarem dolo necauerat, eiúsque militem occupauerat. Alij verò Cæsaris duces, mortis eius vlciscendæ gratia, cunctis viribus Bassum petebant. Quibus tam interempti quàm superstitis Cæsaris causa, quòd ambobus esset amicus, Antipater per filios suos misit auxilia. Cùm autem bellum traheretur, ex Italia successor ante dicti Sexti venit Marcus.

De Romanorum dissidijs post mortem Cæsaris & insidijs Malichi. Cap. IX.

EODEM tempore magnum bellum inter Romanos conflatur, dolo Cassij & Bruti Cæsare interfecto, postquam triennium septémque menses tenuit principatum. Maximo autem motu cædis eius gratia concitato, & optimatibus inter se dissidentibus, propria spe quisque ducebatur ad id qnod existimabat esse commodius. Itaque Cassius Syriam petit, occupaturus militem, qui Apamiam circumsidebat: vbi & Marcũ & dissidẽtes cohortes Basso conciliauit, simúlque obsidione liberauit Apamiam. Ipse verò exercitum ducens stipeudium ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactionũ. Cùm autem Iudæos quoq; septingenta talenta iussisset cõferre, minas eius veritus Antipater, filiis suis & aliis amicis maturę pecuniæ cogẽdæ curam distribuit, & inter eos Malicho cuidam ex amicis: adeò necessitas vrgebat. Primus autem Herodes Cassij fauorẽ promeruit, qui ex Galilæa parte sua, talenta centum attulit, proptereáque inter eximios amicos numerabatur. At verò cęteros tarditatis arguẽs Cassius, ipsis ciuitatibus irascebatur. Eóq; Gophnam & Ammauntem, & duas alias ciuitates ex vilioribus depopulatus, ibat quidem quasi Malicbum interfecturus, quòd remissior in exigendo fuisset. Verùm & huius & cæterarum ciuitatum interitum repressit Antipater, centum ilico talentis Cassio delinito. Nequáquam tamen Malichus post abitum Cassij, beneficiorum Antipatri memor fuit. Sed illi ipsi, quem sæpenumero memorabat sui seruatorem fuisse, periculum moliebatur, iniquitatis suæ impedimentum abolere festinans. Itaque Antipater & vires eius & calliditatem metuens, flumen transit Iordanem, ad vlciscendas insidias collecturus exercitum. Deprehensus autem Malichus Antipatri filios impudentia superat. Nam & Phasaelum apud Hierosolymam præsidiis appositũ, & Herodem, qui custodiam curabat armorũ multis excusationibus & sacramentis circumuentos impellit, vt ipsis intercedentibus reconciliaretur Antipatro: atq; ita denuo per Antipatrum exorato Marco, tunc in Syria militem regente, seruatus est: qui Malichũ statuerat occidere, quòd nouis rebus studuisset. Cæsare verò adolescente & Antonio cum Bruto & Cassio bellum gerentibus, Marcus & Cassius exercitu de Syria conflato, quòd magnum momẽtum, vbi vsus poposcit, Herodes fuisset, ipsum quidem totius Syriæ procuratorem præficiunt, equitum illi manu peditúmque attributa: si autem bellũ desiisset, regnum quoque Iudææ Cassius se eidem delaturum esse pollicitus est. Euenit autem, vt Antipatro & spes & fortitudo filij, causa mortis fieret. Horũ enim metu Malichus, ministro quodam regio pecunia corrupto, mixtum ei veneno poculũ dari persuadet. Atque ille quidem iniustitiæ Malichi præmium fuit post conuiuium mortuus, vir & aliàs strenuus rebúsque administrandis idoneus, & qui regnum recuperatũ conseruasset Hyrcano. Malichus autem [illegible]ensum propter suspicionẽ veneni populũ, negando placabat: simúlque, vt validior esset, armatorum sibi copias conquirebat. Nec enim Herodem cessaturum arbitrabatur, quinetiam mox cum exercitu necis paternę vltor adueniret. Sed Phasaeli fratris consilio, qui eum palàm minimè persequendum esse dicebat, ne vulgi seditio concitaretur, & purgantem se tunc Malichum patienter admisit, & suspicione liberum esse concedens, clarissimas paterno funeri celebrauit exequias. Cõuersus autem in Samariam, & ciuitatem composuit seditione turbatam, pérque dies festos in Hierosolymam remeabat, præmissis ac comitãtibus armatis: cui Hyrcanus, ita suadente ob metũ Malicho, denunciat, ne alienigenas superinducat in-

Ant. li.14. cap.20.

digenis festum pure castéque celebrantibus. Herodes autem, & ipso qui præceperat, causáque contempta, nocte ingressus est. Iterúmque Malichus ad eum veniens, Antipatrum flebat. Contráque ille se falli, cùm vix animi dolorem premeret, simulabat: & tamen de nece patris apud Cassium per epistolas questus est, cui propterea Malichus inuisus erat. Itaque nō modò, vt mortem patris vlcisceretur, ei rescripsit: sed etiam tribunis quibus præerat, vt in causa iusta Herodi opem ferrēt, occulte præcepit. Et quoniam capta Laodicia, vndique ad Herodem conuenerant optimates cum muneribus & coronis, ipse quidem hoc vltioni tempus destinauerat. Malichus autem id Tyri fore suspicabatur: & filium suum tunc apud Tyrios obsidem, statuit subducere, & ipse in Iudæam fugam parabat. Salutis autem desperatio stimulabat, vt etiam maiora cogitaret: nam & Iudæorum gentem contra Romanos excitaturum se credidit, dum bello aduersus Antonium Cassius occupabatur, deiectóque Hyrcano facilime regnaturū. Sed profecto irridebat eius septem fatale decretum. Etenim quò intenderet animum suspicatus Herodes, & ipsum & Hyrcanum ad cœnā vocat. Deinde seruorum quendam instruendi conuiuij specie mittit. Sed res erat, vt tribunis prædiceret ad insidias egredi: atque illi præceptorum Cassij memores, ad littus ciuitati proximum armati gladiis occurrunt, ibique circumseptum Malichum multis vulneribus interficiunt. Hyrcanus autem statim cōcidit stupore dissolutus: vixque anima recepta, Herodem percontabatur quis Malichum occidisset. Et cùm è tribunis vnus respōdisset, Cassij præceptum: planè, inquit, & me & patriam meam Cassius seruat incolumem: qui amborum insidiatorem peremit. Verum autem ex animo dixerit, an quòd timore factum probaret, incertum est. Sed enim Malichum hoc modo vltus est Herodes.

De Herode accusato & vindicato. *Cap. X.*

Ant. li. 14. cap. 20.

POSTQVAM verò Cassius excessit è Syria, iterū Hierosolymis orta seditio est, cùm Felix in Phasaelum mouisset exercitum, & in Herodem, fratris pœna vellet necem Malichi vindicare. Casu autem Herodes cum Fabio Romano duce apud Damascum habitabat: & ne cupiēs auxilio foret, morbo impediebatur. Interea Phasaelus etiam sine cuiusquam auxilio superauit Felicem: probrúmq; ingrati obiiciebat Hyrcano, qui & Felici studuisset, fratrémque Malichi castella occupare permisisset. Iam enim multa tenuerat, omniúmq; tutissimum Massadam. Nec tamē ei quicquam contra vim Herodis potuit sufficere, qui mox, vt conualuit, & alia recepit, & illum ex Massada supplicem dimisit, & Marionem Tyriorum tyrannum ex Galilæa pepulit: tria enim castella possederat. Tyriísque quos ceperat, vitam concessit omnibus: nonnullos etiam donatos abire iussit, vnà & sibi ciuitatis beneuolentiam, & tyranno comparans odium. Marion autem à Cassio quidem meruerat tyrannidem, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat: sed ob Herodis inimicitias etiam Antigonum Aristobuli secum ducebat, & Ptolemæum, propter Fabium, quem Antigonus sibi pecunia sociatum, adiutorem incœpti habebat. Cuncta verò socer Ptolemæus Antigono subministrabat. Contra quos Herodes instructus, in aditu Iudææ commisso prælio, victoria potitur: fugatóque Antigono, redit in Hierosolymam, pro merito gestæ rei omnibus carus, vt etiam quibus antea despectus erat, tunc in eius familiaritatem sese dederint, propter Hyrcani affinitatem. Namque is Herodes iampridem ex indigenis habuerat vxorem non ignobilem, quæ Doris vocabatur, & Antipatrum ex ea susceperat filium. Tunc autem duxerat Alexandri, cuius pater fuit Aristobulus, filiam Mariamnen, Hyrcani neptem ex filia, atque inde regi familiaris erat. Sed vbi Cassio circa Philippos interfecto, Cæsar in Italiam, & Antonius in Asiam discesserunt: legatis ab aliis ciuitatibus ad Antonium missis in Bithyniam, etiam Iudæorum optimates accusatum veniunt Phasaelum & Herodem: quòd illis rerum summam vi possidentibus, nomen tantum honorabile superesset Hyrcano. Ad quæ Herodes, qui præsto erat magna pecunia placatum sic Antonium affecit, vt ne verbum quidem

Ant. li. 14. cap. 21.

inimicorum eius pateretur audire. Et tunc quidem ita digressi sunt. Quum autem denuo Iudæorum primates centum viri, Antiochiæ proximam Daphnen ad Antonium venissent, amori Cleopatræ iam seruiētem, delecti à cæteris, qui eloquentia &

dignit

dignitate præstabant, aduersus fratres accusationem proponũt. Respondebat autem Messala, causæ defensor, astante etiam propter affinitatem Hyrcano. Auditis deinde vtrisque partibus, Antonius percontabatur Hyrcanum, quinam essent regẽdis rebus aptissimi. Cúmque is Herodem, eiúsque fratres aliis prætulisset, voluptate repletus (nam & hospes eorum paternus erat, humanissiméque ab Antipatro susceptus, eo tempore quo in Iudæã cum Gabinio venerat) tetrarchas ambos declarat, totius eis Iudææ procuratione permissa. Legatis autem id ægrè ferentibus, quindecim eorum correptos, carceri tradidit, quos etiam penè occidit. Cæteros autem reiecit cum iniuria: vnde maior tumultus Hierosolymis excitatus est. Denique mille legati iterum Tyrum missi sunt, vbi commorabatur Antonius in Hierosolymam paratus irruere. Et contra eos vociferantes, magistratus Tyriorũ directus est, data ei licentia, vt quos comprehendisset, occideret: præceptóque vt eorum potestatem confirmare curaret, qui tetrarchæ ipsius essent Antonij suffragio constituti. Ante hæc autem Herodes vsque ad littus cum Hyrcano progressus, multis eos admonebat, ne & sibi interitus, & patriæ belli causa fierent, dum inconsiderate contendunt. Illis autem tanto magis id indigne ferentibus, Antonius missis armatis, multos occidit, multos etiam vulnerauit. quorum & saucios cura, & mortuos sepultura Hyrcanus dignatus est. Non tamen ideo qui effugerant quiescebant: perturbando enim ciuitatem, Antonium irritabant, vt etiam quos in vinculis haberet, occideret.

De bello Parthorum contra Iudæos & fuga Herodis ac fortuna. Cap. XI.

BARZAPHARNE autem Parthorũ satrapa Syriam biennio pòst cum regis filio Pacoro detinente, Lysanias patris sui mortui successor Ptolemæi Minnæi filij, mille satrapæ talẽta pollicitus, & mulieres quingẽtas, ei persuadet vt Antigonum in regnũ inducerent, Hyrcanúmque deponerent. *Ant. li. 14. cap. 21.* Impulsus igitur ab eo Pacorus, ipse quidem per maritima loca petrexit, Barzapharnem autem itinere mediterraneo iussit irrumpere. Sed maritimorũ Tyrij Pacorum excluserunt, cùm Ptolemaidenses eum & Sidonij recepissent. Ille autem quendam regium pincernam, cognominẽ suum, equitatus ei parte attributa, ad Iudæam iussit accedere, & exploratorum hostium cõsilium, & vbi vsus exegisset, præsidio futurum Antigono. quibus Carmelum populantibus, multi Iudæi vltro ad Antigonum confluunt, ad expeditionem alacriter animati. Ille autem ad locum qui Drymos dicitur, occupandum eos præmittit: vbi commissa pugna, depulsisque hostibus & effugatis, Hierosolymam cursu petebant: auctique multitudine, vsque ad regiam processerũt. Excepti autem ab Hyrcano & Phasaelo, forti acie in foro confligũt. Ibique hostes in fugã versos pars Herodis in fanum conclusit: custodésque his sexaginta viros apposuit, per ædes proximas collocatos. Sed hos quidem infensus fratribus populus, igne consumit. Herodes autem iracundia peremptorum congressus cum populo, multos obtruncat: inq; dies singulos inuicem sese per insidias incursantibus, assiduæ cædes erant. Instante verò die festo, qui Pentecoste vocatur, omnia circa templum, totáq; ciuitas plebe rustica repleta est, & pleraq; armata. Et Phasaelus quidem muros, Herodes autem cum paucis domum regiam custodiebat. Inuasisque de improuiso hostibus in suburbano, complures quidem peremit, omnes autem in fugã vertit, & hos in ciuitatem, alios in fanum, alios in extremũ vallum includit. Interea pacis arbitrum Pacorum Antigonus petit admitti. Exoratus autem Phasaelus & ciuitate & hospitio cum quingentis equitibus Parthum recepit, prætextu quidem componẽdæ seditionis venientem, re autem vera vt adiuuaret Antigonũ. Denique Phasaelum dolo perpulit, vt ad Barzapharnẽ legatus de pace proficisceretur: quamuis multa dissuadente Herode, atque vt insidiatorem occideret, néve se eius fallaciis dederet, admonente: natura enim Barbaros fidem negligere. Exiit etiam Pacorus cum Hyrcano, quo minus suspectus esset: nonnullisque relictis equitibus apud Herodem, quos Eleutheros vocant, cum cæteris Phasaelum prosequebatur. Sed vbi ad Galilæam venerunt, indigenas quidem dissidentes atque armatos offendunt: satrapam verò conueniunt satis callide & officiis amicitiæ dolos tegẽtem. Deniq; postquam dona eis dedit, redeuntibus insidias posuit. Illi autem in maritimũ quendam locum deducti, cui nomen est

Ecdippon,fraudem intelligũt. Ibi enim de promissis mille talentis audierũt:& quòd Antigonus plerasque mulieres ex his quas ipsi haberẽt, inter quingentas Parthis deuouisset:quódque sibi semper à Barbaris præstruerentur insidiç,ac olim capri essent, nisi morá fuisset, dum Hierosolymis caperetur Herodes, ne sibi præscius quæ de his agerentur, caueret. Hæc iam non verba erant solum,nam & custodes haud procul abesse conspiciebat. Et tamen Phasaelus Hyrcanum deserere non sustinuit. quamuis eum sæpius moneret Offilius vt fugeret:cui Saramalla Syrorum tunc ditissimus dixerat, quemadmodum essent omnia de insidiis constituta. Sed conuenire saltẽ Pacorum maluit, atque in os exprobrare, quòd se insidiis appetisset : ac maxime quia pecuniæ causa talis extitisset, cùm plus ipse pro salute daturus esset, quàm pro regno promisisset Antigonus. Ad hæc Parthus subdola satisfactione iuréque iurãdo suspicionem deprecatus,perrexit ad Pacorum:statímque à Parthis qui remanserant,quibúsq; iussum erat, Phasaelus atque Hyrcanus comprehenduntur,periuriã simul ac perfidiam execrantes. At interim pincerna ad hoc missus,Herodẽ capere moliebatur:eúmque fallere,vt extra murum procederet,sicut sibi mãdatum fuerat,conabatur. Ille autem suspectos habere solitus Barbaros,& tunc minimè dubitans in hostes incidisse literas quæ insidias indicarent, prodire nolebat: quanquam satis idoneam causam Pacorus obtenderet, epistolas portantibus obuiam ire debere : nec enim ab hostibus esse captos,aut quicquam de insidiis,sed quæ Phasaelus gessisset,his contineri. Iamdudum autẽ ab aliis audierat Herodes, fratrem suum Phasaelũ esse correptũ:& Hyrcani filia Mariamne prudentissima fœminarũ,multis eum precibus ne prodiret orabat : néve se crederet manifestis iam conatibus Barbarorũ. Adhuc autẽ Pacoro cum sociis deliberãte,quónam modo clàm patraret insidias, nec enim fieri posse vt tantæ sapientiæ vir ex aperto circumueniretur,nocte Herodes cum propinquissimis sibi ad Idumæam ignaris hostibus proficiscitur. Eo cognito,Parthi eum persequebantur. Et ille matrẽ quidem fratrésque suos, desponsatámque puellam cum matre, minimóq; fratre prætendere iter iussit. Ipse autẽ caute cum famulis suis Barbaros retentabat:multísque per omnes conflictus interemptis,ad castellum Massada properabat. Grauiores autẽ in fuga Parthis Iudæos expertus est. Qui cùm semper molesti fuissent, à sexagesimo tamen ciuitatis stadio aliquandiu etiam acie decertauerunt. Vbi Herodes victoria potitus, cùm multos interfecisset, ipsúmque locũ in memoriã præclari facinoris ædificatũ,locuplentissima exornauit regia, arcémque in eo munitissimã condidit, ac de suo nomine Herodion vocauit. Et tunc quidẽ cùm fugeret, multos sibi adiungebat. Postea verò quàm Thresam Idumææ peruenit,occurrit ei frater Iosephus, turbámque sequentiũ diminui persuadet:nec enim capacem esse tantæ multitudinis Massadam. Erat autem supra quàm nouem milliũ multitudo. Itaque paruit Herodes eius cõsilio, & impares quidem necessitati per Idumæam dimisit cum viatico, lectissimos autem maximéque necessarios tenuit,atq; ita in castellũ receptus est. Deinde octingentis ibi relictis, qui mulieres defenderent, itémque commeatu,qui satis esset obsessis, ipse in Petrã ciuitatem Arabiæ pertexit. Parthi autem apud Hierosolymam in prædam versi,in fugientiũ domos ac regiã irruebant, solis Hyrcani pecuniis abstinentes:quç trecenta talenta superabant,aliorũ verò spe minores inueniebãtur:quoniam Herodes iampridem Barbarorũ perfidiã suspicans, quicquid in opibus pretiosum in Idumæam multo antè comportauerat: eiúsq; sociorũ itidem quisque fecerat. Veruntamen postquã præda potiti sunt Parthi, ad hoc iniuriæ processerũt, vt omnẽ terrã illam bello implacato replerent, Marisa quoque ciuitate vastata: nec solum Antigonũ regem constituerent, verumetiã Phasaelum & Hyrcanũ vinctos ei traderent verberãdos. At ille Hyrcani quidem auriculas dentibus trũcat,vt ne solutus quidem mutatis rebus vnquã põtificatum recipiat : ab integris enim celebrari sacra oportet. Phasaeli verò virtute præuentus est Antigonus. Qui cùm nec ferri copiã,nec manus liberas haberet,ad saxum fracto capite interiit: atque ita probato,quòd verus Herodis frater esset, Hyrcanúsque degenerasset, viriliter moritur: dignum anteacta vita obitum assecutus. Fertur tamen & aliud, quòd ex illa quidem plaga resipuerit, sed veluti curandi eius causa,missus ab Antigono medicus,venenis malis vulnus expleuerit,

uerit,

uerit,eoque illum pacto peremerit. Vtrumuis autē uerius sit,prçclarū habet initium. Deniq; aiunt eum prius quàm efflaret animā, cognito ex quadam muliercula, quòd Herodes euasisset,dixisse: Nunc bono animo discedam,qui vltorem inimicorū reliquerim. Ille quidem hunc exitum habuit. Parthi autē quanquam mulieribus caruerint,quas maximè cupiebant, rebus tamen cum Antigono apud Hierosolymā compositis, vinctum in Parthiam Hyrcanum ducunt. Herodes autem obstinatus in Arabiam,velut adhuc viuo fratre suo festinabat:vt pecunias ab rege acciperet,quibus solis exoratum iri pro Phasaelo sperabat auaritiam Barbarorum. Etenim cogitabat, si Arabs minus memor fuisset paternæ amicitiæ, animóq; liberali parcior,vel mutuum ab eo sumere,quod redemptionis causa prçberet:pignori opposito ipsius filio quem redimeret.Secum enim habebat fratris filium,septem annos natum:trecentáque talenta dare decreuerat, interpositis precatioui Tyriis. Sed profectò studium fortuna præuenerat: & Phasaelo mortuo nequicquam fratrē diligebat Herodes.Non tamen vel apud Arabas saluam amicitiam reperit.Denique Malichus rex eorum præmissis qui hoc admonerent,quamprimū reuerti eum ex finibus suis iubet,simulatione quidem Parthos per legatos petisse, vt Herodem Arabia pelleret: certa vero causa fuit, quòd vicem Antipatro debitā negare proposuerat, neque pro beneficiis ab eo perceptis aliquid eius filiis gratiæ rependere,consolationis egentibus. Impudentiæ vero suasores habebat,qui Antipatri vellent abiurare deposita.Erāt autē circa eum potentissimi.Proinde Herodes vbi Arabas ex ea sibi causa hostes esse deprehēdit, vnde amicissimos existimabat,eáque respōdit nunciis,quę dolor imperauit, Ægyptū versus recedit. & prima quidē vespera in quodam agreste fanū, dum post se relictos reciperet,diuertit. Postero autem die cum Rhinocoluram peruenisset, fratris ei mors nunciatur.acceptóque tanto luctu,quantum curarum æstum deposuit,ibat vlterius. Itaque Arabem sero facti pœnituit: & qui reuocarent eum,quem contumeliose tractauerat,velociter misit. Herodes autē iam in Pelusium peruenerat:ibíque transitu prohibitus ab eius rei speculatoribus, rectores adit: & illi famam viri dignitatémque reueriti,Alexandriam eum prosequuntur.Ingressus autem ciuitatem,a Cleopatra honorifice susceptus est, ducem sibi militum fore eum ad ea quæ parabat, existimante. Posthabitis autem reginæ precibus,neque hyemis asperitatem,neque marina discrimina,quò minus nauigaret Romā,extimuit.Circa Pamphyliā vero periclitatus,maiore oneris parte reiecta, vix in Rhodum vehemēter bello Cassij vexatā, saluus euadit.Amicorū autem suorū,Ptolemæi & Saphinij receptus hospitio,licet rei pecuniariæ premeretur inopia, maximam tamen ædificat nauim triremem:eáque cum amicis delatus Brundusiū,atq; inde cōtinuo Romā profectus,familiaritatis paternæ gratia primū cōuenit Antoniū: eiq; tam suas quàm totius generis clades exponit:quódque affinibus suis in castello relictis, atq; obsidione cinctis ad eū hyeme supplex nauigasset. Itaq; tantæ miserationis casum miseratus Antonius, & memoria quidē innatæ cum Antipatro dexteræ,tum verò ipsius qui aderat cōtēplatione virtutis,etiā tūc *Ant.li.14. cap.13.* eum regē cōstituere proposuit Iudæorū,quem ipse tetrarchā antea fecerat.Non minus autem quàm fauore Herodis,odio ducebatur Antigoni. Hunc enim & seditiosum,& Romanis inimicum esse arbitrabatur. Cæsarē quidem habebat multo quàm ipse paratius renouantem Antipatri expeditiones, quas in Ægypto cum eius patre pertulerat: & hospitium & in rebus cunctis beneuolentiam: cum præter hæc ipsius quoque Herodis strenuitatem cerneret. Verumtamen & senatum conuocabat, vbi Messala,& post eum Atratinus,astante Herode,patris eius merita,& ipsius circa populum Romanū fidem prosequebantur, quo simul hostem Antigonum demonstrarent: non solum quòd intra breue tempus is dissidere cœpisset, verumetiam quòd antea quoq; populo Romano despecto, Parthorū suffragio regnum curauisset accipere. His autē commoto senatu,cùm Antonius etiam bello cōtra Parthos gerendo vtile esse diceret Herodem regem creari,omnes assentiunt.Dimissóque senatu,Antonius quidem & Cæsar egrediebantur,medium stipantes Herodem. Consules autem cum aliis magistratibus antecedebant, cæsuri hostias,decretúmque senatus in Capitolio reposituri.Primo autē die regni Herodis,apud Antonium cœnatum est.

De bello Herodis è Roma redeuntis, pro Hierosolymis & contra latrones. Cap. XII.

Ant.li.14. cap.23.

EODEM verò tẽpore Antigonus apud Massadam inclusos obsidebat. alijs quidem victui necessariis abundantes, aquæ autẽ inopes. Vnde Iosephus quoque frater Herodis cum ducentis familiaribus suis ad Arabas confugere cogitabat: audito quòd eorum quæ in Herodem commiserat, Malichum pœniteret: castellúmque reliquisset, nisi circa noctem, qua exiturus erat, plurimum imbrium cõtigisset effundi. aqua enim repletis puteis, fugiendi causa non erat, adeo vt etiam vltro in Antigoni militem eruptiones auderent: multósque nunc aperto prælio, nunc insidiis neci darent: non tamẽ illis omnia pro voto cedebant, sed ipsi quoque interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux Romani militis Ventidius, prohibitum missus Parthos à Syria, post illos in Iudæam venit: verbo quidem vt Iosepho & qui vnà obsidebantur, ferret auxilium: re autem vera, vt pecunias auferret Antigono. Itaque cùm non longe ab Hierosolymis tetendisset, quæstu expletus, ipse quidem cum maxima exercitus parte discessit. Silonem verò cum paucis, ne furtum deprehenderetur, si omnes abduxisset, reliquit. Antigonus autem sperans iterũ Parthos sibi adiumento fore, Silonem interim placabat: vt pendente spe, nihil inquietaretur.

Ant.li.14. cap.24.

Iam vero naui ex Italia in Ptolemaidem deuectus Herodes, non parua manu coacta externorum atque gentilium, per Galilæam aduersus Antigonũ properabat, Ventidij & Silonis fultus auxilio: quibus Gellius ab Antonio missus, vt Herodem in regnum deducerent, persuasit. Horum autẽ Ventidius quidem turbas in ciuitatibus, quæ propter Parthos euenerant, componebat. Silonem verò Antigonus in Iudæa mercede corruperat. Non tamen Herodes opis egebat: in dies enim singulos, quo magis iter promouebat, augebantur eius copiæ. nam præter paucos omnis ei Galilæa consensit, & propositum habebat præmium necessarium Massadam, vt primum affines suos obsidione liberaret, sed impedimento fuit Ioppe. Hæc enim prius, quòd hostilis esset, eximenda videbatur: ne dum ipse peteret Hierosolymã, receptaculum à tergo aliquod inimicis relinqueretur. Silo autem iungit agmina, inuenisse gaudens resistendi occasionem, quòd eum persecutio premeret Iudæorum. Hos autẽ Herodes paruæ manus excursatione perterritos, mature in fugam vertit: & Silonem male repugnantem, periculo eripit. Deinde capta Ioppe, suos liberaturus ad Massadam festinabat: dum indigenarum alios amicitia paterna sibi sociaret, alios ipsius gloria, nonnullos vtriusque beneficiis debita vicissitudo: plurimos tamẽ spes, vt à rege certissimo. Iámque validissimas quæsierat militum copias: sed Antigonus iter eius impediebat, loca insidiis opportuna præoccupans, vnde nullum aut minimũ afferebat hostibus detrimentum. Herodes autem facile receptis ex Massada pignoribus suis & rebus, à castello in Hierosolymam perrexit. Cui se Silonis milites & multi ex ciuitate iunxerũt, virium eius timore perculsi. Castris autem positis ad occiduam regionem oppidi, custodes eius partis ipsum sagittis & iaculis impetebant: ab aliis vero per cuneos excurrentibus primæ frontis acies tentabantur. Herodes autẽ primo circa muros præconis voce declarari iussit, populi se bono & saluti ciuitatis aduenisse: pœnásque ab nullo quamuis manifesto inimico repetiturum, sed discordissimis etiam offensarum obliuionem daturum. Deinde cùm allocutionibus contrariis pars Antigoni obstaret, quò minus aut præcones exaudire, aut voluntatem mutare quispiam posset, quod reliquum erat, suis imperat murorũ defensores deturbare: atque illi statim sagittis cunctos ex turribus in fugam verterunt. Ibique tunc Silonis detecta corruptio est. Multis enim militum subornatis, qui rebus egere se necessariis acclamarent, pecuniámque alimentis poscerent, atque hyemandi gratia in loca opportuna dimitti (nam ciuitati proxima deserta erant, ita omnibus ab Antigono antè prouisis) & incitabat exercitum, & ipse recedere conabatur. Herodes autẽ non solum duces qui Siloni parerent, sed etiam milites vbi plurimi essent conueniendo, rogabat ne se destituerent, quem scirent à Cæsare & Antonio & senatu deductum, in vno die pollicitus eos penuria soluere. Deinde hæc precatus ipse agros adit: tantámque his exhibuit copiã commeatus, vt Silonis omnes accusationes perimeret. simúlque prospiciens, ne vel in posterum ministrare desinerẽt, accolas Samariæ per epistolas admo-

nebat (nam ciuitas eius se clientelæ dederat) vt alimenta & vinum & oleum, & pecora in Hierichunta deferrēt. Hoc vbi audiuit Antigonus, statim qui frumentatu hostes prohiberent, atq; insidiis opprimerent, per agros dimittit. Illíque iussis obediũt, & magna iam manus armatorum super Hierichunta fuerat congregata. Discreti autem montibus insidebant, siqui exportarēt victui necessaria speculantes. Non tamen Herodes otiosus erat, sed decem cohortibus comitatus, quinque Romanorum, & quinque Iudæorum, quibus permixti erant etiã mercede cõducti trecenti, prætereà paucis equitibus Hierichunta peruenit: & ciuitatem quidem vacuam habitatoribus reperit, quingentos vero cum mulieribus ac familiis montium occupasse cacumina. & hos quidem captos dimisit: Romani autem in reliquam ciuitatem irruunt, eámq; diripuere, cùm plenas domos offendissent omnigenis opibus. Rex autem apud Hierichunta præsidio collocato, reuersus est: Romanúmque militem in his quæ sibi accesserant ciuitatibus, hoc est Idumæa, & Galilæa, & Samaria, hyematurum dimisit. Antigonus quoque Silonis corruptione meruit, vt exercitus partem Lyddenses susciperent in Antigoni gratiam. Et Romani quidem armorũ cura soluti, rebus omnibus abundabãt. Herodes autem non quiescebat, sed Idumæam duobus millibus peditum, & quadringentis equitibus, misso etiam fratre suo Iosepho, communiuit, ne quid noui cum Antigono tentaretur. Ipse autem, matre cum aliis quos ex Massada liberauerat affinibus suis in Samariam translata, ibique tutissime collocata vt cætera Galilææ subuerteret, atque Antigoni præsidia expelleret, proficiscitur. Cúmque Sephorim, licet vehemẽtissime ningeret, peruenisset, facillime ciuitatem capit, custodibus eius ante aggressionem fuga dilapsis: ibique suis militibus, quos hyems fatigauerat, recreatis (erat enim magna copia commeatus) aduersus latrones in speluncis degentes direxit animũ: qui pleraq; illius regionis incursantes, non minoribus quàm belli cladibus incolas afficiebant. Præmissis autẽ tribus peditum cohortibus, vnáque ala equitum in vicum Arbelam, ipse diebus quadraginta pòst cum reliqua manu superuenit. Nec tamen eius incursum hostes extimuere, sed armati obuiam procedebant, peritia bellatoris fisi, & ferocitate latronis. Deinde prælio cõmisso, dextro ipsorum cornu, sinistrũ Herodis in fugam pellitur. Ille autẽ de suo dextro circumgressus, velociter subuenit, & suos quidem à fuga retrahit: irruendo autem in hostes impetũ persequentiũ refrenabat, donec à fronte pugnãtes violentiæ concesserũt: qui tamen eos vsq; ad Iordanẽ cædendo persequebatur: & magna fugientium parte perempta, cæteri trans fluuium disiecti sunt: & Galilæa metu est purgata, nisi quòd in speluncis latitantes reliquerant, eorúmq; causa diutius ibi remorandum fuit. Quamobrẽ primum laboris fructũ militibus rependebat, centũ quinquaginta argẽti drachmas singulis diuidendo: eorúmq; ducibus multiplicatam summã ad hyberna mittẽdo. Pheroræ autem fratri minimo scripsit, vt & foro venalium consuleret, muróq; castellum Alexandriũ cingeret: quæ ab illo curata sunt. Interea circũ Athenas versabatur Antonius. Ventidius autẽ ad bellum cõtra Parthos Silonem atq; Herodẽ accersit: mandato eis per epistolas, vt Iudææ statum antè componerent. Sed Herodes, libenter ad Ventidiũ Silone dimisso, ipse aduersum latrones in speluncis habitãtes mouet exercitum. Istæ autẽ speluncæ in præruptis montibus erant, vndique inaccessæ, transuersósque tantũ ac perangustos ascensus habebant: saxúmque ab earum fronte vsq; ad fauces altissimas pertingebat, rectũ vallibus imminẽs, vt aliquandiu quidem rex pro loci difficultate quid ageret, incertus esset. Postremò autẽ placuit, vt molimine vteretur satis incauto. Etenim valẽtissimus quisq; demissus arculis, exponebatur in ostia speluncarum. Hique cum familiis eos mactabant, ignémque repugnantibus iniiciebant. Cúmque aliquos ex his conseruare vellet Herodes, vt ad se accederent, voce præconis edixit. Sed illorum neque voluntarius se quisquam ei tradidit: sed & quos vis coëgerat, multi mortẽ captiuitati prætulerunt. Vbi etiam senior quidam, septem filiorum pater, orantes cum matre pueros, vt egredi sibi ad fœdera permitteret, occidit hoc modo: Iussit exire singulos, ipse ad ostium stabat, & prodeuntem quenque filiorum trucidabat. Herodes autem è specula hæc prospiciens, & dolore conficiebatur: & vt filiis parceret, seni dexteram cum precibus porrigebat. Ille autem dictis eius

Ant.li.14. cap.24.

Ant.li.14. cap.25.

eius nequaquam mitior factus, insuper humilem animũ Herodi exprobrauit. & post filios occidit vxorem: deiectísque desuper mortuis, postremò semetipsum præcipitem misit. Speluncis igitur & qui in his erant ita subactis, Herodes relicta exercitus parte, quantũ ne quis rebellare tentaret satis esse arbitrabatur, eique parti Ptolemæo præposito, in Samariam rediit: scutatorum quidem tria millia, sexcẽtos verò equites in Antigonum ducens. Túncque propter eius abscessum nacti licẽtiam, quibus Galilæam turbare mos erat, Ptolemæum quidem ducem aggressi, nec opinãtem interficiunt. Agros autem vastabant, in paludes atque in abditissima loca refugiẽtes. Quibus cognitis Herodes mature succurrit: & magnam quidem eorum multitudinem morte consumit. Omnibus autẽ castellis obsidione liberatis, huius mutationis causa mulctam exegit à ciuitatibus pecuniam, centum talenta. Iam verò Parthis expulsis, occiso etiam Pacoro, Ventidius Antonij literis monitus, equitum mille auxilia duarúmque legionum, aduersus Antigonum mittit Herodi. eorum autem ducem Machæram, vt se adiutum veniret, per epistolas rogauit Antigonus, & de iniuria Herodis multa conquestus, & pecuniam dare pollicitus. Sed is: nec enim ad quos missus fuerat, negligẽdum putabat, cùm præsertim plura daret Herodes. in proditione quidem ei non paruit, simulata vero amicitia res Antigoni exploratũ perrexit, non admisso Herodis consilio, dissuadentis id fieri. Antigonus autẽ, quia præsensit quid cogitaret, ciuitatem ei clausit, & tanquam hostem arcebat à mœnibus, donec Machæram incepti puduit, & in Amathuntem ad Herodem recessit. Iratus autem quòd res aliter cesserat, quoscunque Iudæos offendisset interficiebat, vt nec vel Herodianis parceret: sed vt Antigonianis omnibus abutebatur. Hæc cùm ægrè ferret Herodes in Machæram quidem vindicare voluit, tanquã in hostẽ: iracundiam verò repressit, & ad Antonium properabat, apud eum accusaturus Machæræ iniquitatẽ. Ille autem delicta sua reputans, velociter regem consequitur: vtq; in gratiam secũ redeat, multis precibus efficit. Neque tamen Herodes à proposito suo reuocatus est quò minus ad Antonium pergeret. Sed cùm audisset eum magnis viribus oppugnare Samosaram, iuxta Euphratem validissimam ciuitatem, acrius festinabat, opportunum hoc tempus esse perspiciens demonstrãdæ virtutis, & vt magis magisque placeret Antonio. Deniq; mox vt ad eum venit, finem attulit obsidioni, multis Barbaris interfectis, magnáque prædæ parte sibi destinata: vt Antonius quidem, quanquam eius virtutem antea mirabatur, tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet, multúmque ad honores eius spemq; regni adderet: Antiochus verò tradere Samosatã cogeretur.

De morte Iosephi, & obsidione Hierosolymæ per Herodem, & Antigono occiso. Cap. XIII.

Ant.li.14. cap.25. DVM hæc agerentur, res Herodis in Iudæa fractæ sunt. Reliquerat enim Iosephum fratrẽ suum, qui omnia procuraret, cum mãdatis huiusmodi, vt nihil ante reditũ suum aduersus Antigonũ moueret, quia non firmum esset auxiliũ Machæræ, quantũ ex delictis superioribus appareret. Verũ Iosephus, vbi fratrẽ procul abesse cognouit, immemor præceptorũ, Hierichũta cum quinque cohortibus à Machæra secũ missis petit, vt maturo messium tẽpore frumenta diripiat. Incursu autẽ hostiũ per montana atq; aspera loca oppressus, & ipse cadit, magnã viri fortis in ea pugna gloriã consecutus, & omnes Romani milites pereunt. Recens autẽ lectæ de Syria cohortes erãt, nec veteranorũ quenquã permixtũ habebant, qui belli imperitis opitulari posset. Antigonus autẽ victoria minime contentus fuit, sed eò processit iracũdiæ, vt mortuum quoq; Iosephum verberaret. Deniq; nactus corpora mortuorũ, etiam caput eius abscidit, quamuis L. talenta Pheroras frater pretium redemptionis offerret. tanta verò nouitas post Antigoni victoriam Galilææ res occupauit, vt qui partibus eius magis fauerent, productos primates Herodis studiosos lacu submergerent: multáque in Idumæa quoque mutarentur, vbi Machæra castelli cuiusdam instaurabat mœnia, cuius nomen est Githa. nec horum quicquam Herodes audierat. Captis enim Samosatis Antonius, & præposito Syriæ Sosio iusso vt Herodem quoque aduersus Antigonum adiuuaret, discessit in Ægyptum. Sosius autem duabus cohortibus in Iudæã præmissis, quarũ Herodes vteretur auxilio, ipse cum cætera manu militũ sequebatur. Herodi autẽ degenti prope Daphnem Antiochiæ,

chiæ, mortem fratris somnia manifesta significant. Cúmq; turbatus prosiluisset è stratis, ecce nuncij cladis intrabant: quare præ dolore paululum questus, maxima parte luctus dilata, in hostes properabat, vltra vires iter accelerans. & vbi ad Libanum venit, octingentos montis accolas assumit auxilio, vnámq; his iungit Romanorum cohortem. cum quibus nõ expectata luce, Galilæam ingressus est, hostésque obuios in eum quem reliquerant locum aucrtit. & assidue quidem castellum oppugnare tentabat: sed prius quàm id caperet, asperrima hyeme coactus, in vicum proximum recepit exercitum. paucis autem diebus pòst, auctus etiam alterius cohortis præsidio, quam Antonius miserat, tanto hostibus terrori fuit, vt castellũ nocte desererent. Iámque per Hierichunta properans ibat, vt quàm primum interfectores fratris sui posset vlcisci, vbi etiam mirabilis ei monstrique similis casus euenit: vnde prçter spem liberatus, opinionem quòd Deo carus esset adeptus est. nam cũ multi honorati vespera illa apud eum cœnauissent, postquam dimisso conuiuio omnes egressi sunt, confestim cœnaculum concidit. Id autem commune sibi tam periculorum quàm salutis prçsagium, quantum ad futurum bellum pertineret, esse coniiciens mane primo castra mouet: hostiúmque sex circiter millia de mõtibus decurrentes, prima tentabant agmina: & manũ quidem cum Romanis conserere non satis fidebant: lapidibus autẽ ac telis eos, dũmodo plurimos sauciarent, eminus appetebant. vbi Herodes quoque ipse præteriens, latus iaculo vulneratur. Antigonus autem se nõ solum audacia suorum, sed etiã multitudine superiorẽ videri cupiens, Pappum quẽdam ex contubernalibus suis cum manu militum in Samariã mittit, quibus quidem Machæra erat præmiũ victoriæ. Herodes verò terrã peruagatus hostilem, quinq; municipia capit, duóq; habitatorũ millia consumit. exustisq; domibus, ad exercitum redit, circa vicũ, qui appellatur Cana tendentẽ. In dies autem singulos magna ei multitudo Iudæorum vel ex ipsa Hierichunte, vel ex aliis regionibus accedebat: cùm hos odium moueret Antigoni, alios ipsius Herodis præclara facinora. Enimuero multos ratione carẽtes, mutationis cupiditas impellebat. hoc autem congredi festinãte, Pappi milites neq; multitudine hostium, neq; impetu perterriti, acriter ad pugnam ex altera parte procedunt. sed vbi agmina conflixerunt, cæteri quidam paulisper restiterunt. Herodes autẽ fraternæ cædis recordatione periculo sius dimicãs, dummodo eius vlcisceretur autores, aduersam aciem facillime superat. deinde semper integros aggrediẽdo, vniuersos in fugam vertit. erat enim plurima occumbentium strages. cùm alij quidẽ in vicum vnde venerant compellerentur. nouissimus autem ipse instaret, atq; infinitos occideret. postremo ruẽs inter fugiẽtes hostes in vicum irrupit: cùm omnes domus armatis essent refertç, plenáq; propugnatorũ desuper tecta: & quoniã foris deptehensos facillime superabat, disturbãdo ædes intus abditos extrahebat, alios conuulsis obrutos tectis, multos simul necabat. si quis autẽ subterfugisset ruinã eum gladiis armati milites excipiebãt, tantáq; cadauerum per omnes vias multitudo coaceruata est, vt etiã victoribus ipsis transitus obstrueretur. hanc plagam hostes adeò nõ tulerunt, vt confluentium turba, conspectis, qui in vico periissent, fuga discederent. statimq; successu fretus Herodes ad Hierosolymam perrexisset, nisi eum hyemis asperitas prohibuisset. Hæc enim perficiendæ victoriæ fuit impedimentum, & ne penitus opprimeretur Antigonus, obstitit, qui ciuitatẽ iam deserere cogitabat. Herodes autem ad vesperam, cùm lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset, ipse adhuc ab armis calidus, more militis lauatũ ibat. Siquidẽ vnus tantum puer eum sequebatur. Et prius quàm in balneum perueniret, obuius ei quidã ex hostibus gladio armatus occurrit, deinde alter & tertius & plures. Et hi confugerant armati ex acie in balneum, sed perculsi etiã tum metu ac latitantes, vt regẽ viderunt, illum quidẽ stupore debilitan ac tremẽtes, cùm inermis esset prætereunt: exitus verò quà fugerent cursu petebant. Itaq; cùm alius casu, qui eos deprehenderet nullus adesset, Herodi autem nihil pati satis fuisset, omnes effugiunt. Postero autẽ die Pappum quidẽ, Antigoni militum ducem, abscisso capite obtruncat: idq; Pherorræ magistro exercitus fratri suo mittit in perempti fratris vltionem. nãq; Pappus erat qui Iosephũ interfecerat. Vbi autem rigor hyemis cessit, Hierosolymam repetiit: murísque admoto milite (annus autẽ tertius agebatur, ex quo Romæ rex fuerat declaratus) pro templo castra posuit, quà facilior

lior erat expugnatio, & antea Pompeius ceperat ciuitatem. Exercitu autem in opera distributo, suburbanísque diuisis, tres quidem leuare aggeres, & super eos turres ædificare iubet. relictis autem, qui operibus instarent impigerrimis amicorum, ipse in Samariam vadit, vxorem accepturus, Alexādri filij Aristobuli filiam, sibi desponsatam, vt diximus: & dum obsidet, succisiua opera nuptias curaturus: quippe iam hostes despiciebat. igitur vbi eam duxit, ad Hierosolymam redit, auctus militum copiis: eique Sosius cum magna manu equitum peditúmque sociatur: qua mediterraneo itinere præmissa, ipse per Phœnicem iter fecit, vniuerso autem exercitu congregato, ad peditum legiones vndecim, equitúmque sex millia, præter auxilia Syrorum, non pro minima parte ducenda propè à Septentrionali muro castra collocarunt: Herodes quidem senatusconsulto fretus, quo rex fuerat declaratus: Sosius verò Antonio, à quo milites quibus præerat, sciret missos Herodi auxilio. Iudęorū autem intra ciuitatem agentium populus varie turbatus erat. Nam circa templum infirmior multitudo conueniens furore agebatur, multáque veluti diuinitus de temporibus dictitabat: & qui audaciores essent, in cateruas conglobati, multis modis latrocinabantur: maxime ex locis oppido proximis victui necessaria diripientes, neq; aut equis, aut viris alimenta relinquebant. bellatorum autem constantiores obsidentibus oppositi, è muris opus aggerum prohibebant, & contra instrumenta oppugnantium, semper nouum aliquod obstaculum moliebantur. In nulla re autē æque ac cuniculis superabant. Rex autē aduersus latrocinia quidem occultas excogitauit militum insidias, quibus eorum reprimerentur excursus: inopiam verò alimentorum longinquis transuectionibus adiuuari disposuit. ac pugnæ intenti, quamuis omnem modum audaciæ supergrederentur, Romanorū tamen peritia vincebantur. nihilominus aperte cum his, certa morte proposita, confligebant. Ex improuiso autem Romanis per cuniculos intermedios emergētibus, prius quàm muri aliqua pars dirueretur, alteram eius vicem muniebant. Prorsus autem neque manibus neque machinis deficiebant, quoniam vsque ad vltimum repugnare decreuerant. denique tanto exercitu circunsidente, per quinque menses obsidium tolerauerunt: donec quidam ex his quos lectos habebat Herodes, ausi murum transgredi, ciuitatem irrupere, & post eos Sosij centuriones. Igitur ante omnia fano proxima capiebantur: & infuso exercitu plurima vbiq; mors erat: Romanis quidem propter obsidionis moras iratis: Herodis verò manu Iudaica summo intēta studio, ne quis penitus ex aduersariis euaderet. Mactabantur autem quamplurimi, & per angustiores vicos oppidi, & in domos compulsi, etsi ad templum etiam confugissent: nec vlla erat, aut senectutis, aut muliebris infirmitatis miseratio. Denique licet rex vbique mittens rogaret, vt parcerent, nemo tamen dexteram continuit: sed veluti furētes, omnem persequebantur ætatem. Ibi tunc etiam Antigonus, neque priorem neque præsentē fortunam cogitans, domo descendit, & ad pedes Sosij prosternitur. Ille autem nihil eum tantæ mutationis causa miseratus, & intemperanter derisit, & Antigonam appellauit: neque tamen etiam custodia liberum dimisit, vt fœminam. Itaque ille quidem vinctus asseruabatur. Herodes autem cùm iam hostes vicisset, vt externa quoque auxilia compesceret prouidebat. Visendi enim templi, sanctorúmque eius studio, omnis multitudo peregrina fuerat incitata. Ob eámque rem, hos minis, alios precibus, nonnullos armis etiam refrenabat: acerbiorem, quàm si victus fuisset, existimās sibi fore victoriam, si quod videri nefas esset, culpa sua visum fuisset. mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit, multa inuectus in Sosium, si vacuefacto viris & pecuniis oppido, Romani regem se solicitudinis reliquissent: qui pro tanta ciuium cæde, totius orbis terræ imperium, vile pretium iudicaret. Illo autem iustum esse dicente, vt pro labore obsidionis prædandi licentiam milites haberent: ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum se asseuerauit. Atque ita redemptis patriæ reliquiis, promissa compleuit. Nam & militum quenque liberaliter, & pro merito, duces, ipsúmque Sosium regia largitate donauit, vt nemo egens pecuniis abiret. Post hæc Sosius aurea corona Deo dedicata, ex Hierosolymis remeauit, Antonio vinctum Antigonum ducens. & illum

Ant. lib. 15. cap. 1.

quidem vana spe vitæ cupidum vsque ad vltimum diem, ignauia digna securis excepit. Rex autem Herodes discreta multitudine ciuitatis, suarum quidem partium studiosos,

Ant. li. 14. cap. 12.

diosos, quo magis beneuolos, sibi faceret, honorifice tractabat: Antigonianos autem neci tradebat. & quum pecunia defecisset, diuiso quicquid ornamentorum haberet, Antonio eiúsque comitibus misit. non tamen omnino ne quid pateretur redemit. Iam enim Antonius Cleopatræ amore corruptus, in omni re cupidini cesserat. Etenim Cleopatra, vbi tanta cognationem suam sæuitia persecuta est, vt neque propinquus sanguine superesset, cædis rabiem contulit in extraneos: Syrorúmque optimates apud Antonium criminando suadebat eos interfici, vt eo modo cuiusque possessiones dominio suo facilius quæreret. Postea verò quàm in Iudæos atque Arabes vsque extendit auaritiam, vt reges eorum Herodes & Malichus interirẽt, occulte moliebatur. Cui cùm verbotenus annuisset Antonius, occidere quidem bonos viros tantósque reges iniustum esse duxit: verùm inter amicos vltrà non habuit: sed multa terra ex eorum præcisa finibus, & quod erat in Hierichunte palmetum in quo balsamum gignitur, & ciuitates præter Tyrum & Sidonẽ cunctas intra flumen Eleuthetum ipsi dedit. Quorum potita dominio, ad Euphratem vsque Parthis bellum inferentem prosecuta Antonium, per Apamiam & Damascum in Iudæam venit. Atque hic Herodes, licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset, tamen ducentis talentis annuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari: ipsámque omnibus obsequiis placans, Pelusium vsque deducit. Nec multum interea tempus & Antonius ex Parthis aderat. captiuúmque Artabazen Tigranis filium dono Cleopatræ ducebat. Nam cum pecuniis omníque præda, Parthus illi statim condonatus est.

De insidijs Cleopatræ in Herodem, & Herodis prælio contra Arabes, & ingenti terræmotu. *Cap. XIIII.*

ONCITATO autem bello Actiaco, Herodes quidẽ cum Antonio proficisci paratus erat, & aliis per Iudæã turbis liberatus, & Hyrcanio potitus, quẽ vicum Antigoni soror tenebat: veruntamen à Cleopatra callide ne periculorum Antonij particeps fieret, interclusus est. *Ant. li. 15. cap. 5.* Regibus enim, vt diximus, insidias tẽdens, bellum in Arabas, vt Herodi cõmitteret, persuadet Antonio. quos si vicisset, Arabiæ: sin autem victus esset, Iudææ domina cõstitueretur, alterúmq; potentiũ per alterum pessundaret. Sed hoc eius consilium Herodi feliciter cessit. nam primum in Syros hostes ducens, magnum quem cõflauerat equitatum, circa Diospolim in eos mittit, & quamuis fortiter resistentes, superauit. qui cùm iam victi essent, magno motu Arabes suscitantur: & infinita manus in Syriæ cœles Canathã congregati, expectabant Iudæos. vbi rex eos Herodes cum exercitu aggressus, bellum consultius administrare tẽtabat, castráq; muro cingi præcipiebat. non tamen ei paruit multitudo, sed priore victoria freti Arabas impetunt. & prima coitione in fugam versos vrgebant: in persecutione verò insidiis periclitatur Herodes, Canathensibus ab Athenione immissis, qui ex Cleopatræ ducibus semper ei fuerat inimicus. Namque horum incursu recreati Arabes, pugnam repetunt: iunctísq; agminibus circa saxosa loca & deuia, Herodis militem fugant, plurimis cæde prostratis. Qui verò ex prælio seruati sunt, in vicum Ormizam cõfugiunt. vbi etiam castra eorum cum hominibus circumuenta Arabes, sicut erant plena ceperunt. Neque multo post accepta clade, Herodes aderat cum auxiliis, serius quàm vsus poposcit. Huius ei vulneris causa fuit, præpositorum militibus contumacia, quòd iussis obedire noluerunt. non enim repentino commisso prælio vllum Athenio insidiandi tempus habuisset. rursus tamen vltus est Arabas, assiduis fines eorum incursionibus infestans: quódque semel victus est, sæpe rependit. Sed dum inimicos persequitur, incurrit ei diuinitus alia calamitas, septimo regni anno & Actiaco bello feruente. nanq; *Ant. li. 15. cap. 6.* veris initio terra mota, infinita quidem pecorum, triginta verò hominum millia peremit, cùm exercitus mansisset incolumis, quoniam sub diuo tẽdebat: ibíque Arabas in maiorem audaciam fama sustulit, tristibus nuntiis grauius semper aliquid affingens. vnde velut omni subuersa Iudæa, terræ obtinendæ spe, quia neminem superesse credebant, in eam irruunt, legatis prius interfectis, qui ad se venerant à Iudæis. Herodes autem aduentu hostium perterritam suorum multitudinem, tam magnitudine, quàm assiduitate calamitatum fractam, ad repugnandum incitare tentabat: hæc dicens: Ra-

tionem habere non videtur, cui vos præsens formido perculerit. nam diuinæ quidem indignationis plagas mœrori vobis esse non miror. Ignauum autem est perpeti idem, etiam cùm incursus hominum repellendi sunt. Ego enim tantum abest, vt hostes post terræmotum pertimescam, quòd magis putauerim Deum hanc illis illecebram immisisse, vt pœnas redderent. non enim tantum manu armísque freti, quantum nostris calamitatibus, veniunt. Fallax autem spes est, quæ non suis viribus nititur, sed alienis aduersis. Neque verò vel secundæ res, vel contrariæ, apud homines certæ sunt: sed in vtranque partem videas fortunam nutare vicissim, vt exempla vobis propria demonstrabunt. Nempe prælio superiore victores, pòst ab hostibus victi sumus. & nunc ergo, quantum æstimare licet, illi capiuntur, victores se fore credentes. Nimis enim confidens incautus est: metus autem prouidentiam docet. Itaque mihi quidem hoc ipsum quod timetis, fiduciam suggerit. Nam cùm ferociores quàm opus erat fuistis, & præter voluntatem meam in hostes egressi estis, Athenion insidiandi tempus inuenit. nunc autem vestra cunctatio, & minus alacer animus, vt videtur, certam mihi victoriam spondet. Cōuenit tamen ante prælium sic esse affectos, in ipso autē opere virtutem exerere: consceleratísque hostibus planum facere, quod neque humanum aliquod malum, neque ira cælestis vnquam deprimit fortitudinem Iudæorum, donec spiritum vitæ ducunt, vel eorum quisquam in bonis suis Arabas dominari patietur, quos aliquoties pene captiuos abduxit. nihil autem vos terreat rerum anima carentium metus: neque arbitremini, terræ concussionem, alicuius futuræ cladis esse portentum. Naturalia nanque sunt elementorum quoque vitia: nullúmque damnum inferunt, nisi quod ex ipsis euenerit. nam pestilentiæ quidem, vel famis, vel terræmotus signum aliquod tardante malo fortasse præcesserit: ipsa verò cùm extiterint, sua magnitudine finiuntur. Cæterum quid nobis amplius quàm terræ concussio, bellum nocere poterit etiam victis? Imò enim verò maximum imminet hostibus excidii monstrum, sponte sua, neq; alienis manibus inimicis accidit, qui legatos nostros præter omnium hominum leges crudeliter mactauerunt, talésque Deo pro belli euentu hostias ceciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictamque dexteram, sed continuo pœnas dabunt: si patrio repleti spiritu, in vindictam violati fœderis animos excitemus. pergite quisque non pro coniugibus neque pro liberis, aut pro patriæ periculis pugnaturi, sed legatorum cædis vltores. Illi melius quam nos, qui viuimus exercitum regent: vobísque mihi obedientibus, periclitabor ipse pro cæteris. Pro certo enim sciens, fortitudinem vestram sustineri non posse, nisi temeritate lædatur. His adhortatus milites, vbi eos alacres vidit, sacra Deo celebrauit: deinde cum exercitu Iordanem fluuium transgressus est. Castris autem Philadelphiæ positis, haud procul ab hostibus, quasi de interiacente castello contenderet, pugnam eminus irritabat, quamprimum cupiens congredi. nam & hostes præmiserant, qui castellum occuparent. Sed illos quidem regij facile repulerunt, collémque tenuerunt. ipse verò quotidie producto ad prælium milite, instructáque acie, Arabes lacessebat. Cùm autem nemo contra procederet (quædam enim eos vehemens formido tenebat, & ante multitudinem dux Althemus timore obriguerat) vallum eorum disturbat ipse aggressus: eóque modo coacti ad pugnam confusis ordinibus, mixtique cum equitibus pedites egrediuntur: etsi multitudine superiores, Iudæis tamen alacritate impares, quamuis audaciores eos faceret victoriæ desperatio. & quandiu quidem restiterunt, non magna eorum cædes facta est: vbi verò terga nudauerunt, multi à Iudæis, multi verò à semetipsis conculcati perierunt. Denique millia v. in fuga ceciderunt, cæteráque multitudo in vallum compulsa est, eósque statim circumseptos obsidebat Herodes. & licet armis propè adesset excidium, tamen aquæ penuria vehementer vrgebat. Cumque rex arrogātius eorum legatos despiceret, & talenta quinquaginta pro redemptione offerentibus, magis instaret: denique ardescente siti, cateruatim exeuntes, vltro se Iudæis tradebant, adeò, vt quinque diebus quatuor millia vincirentur, sexto reliqua multitudo ad pugnam desperata salute procederet. Quibus congressus Herodes, iterum septem millia circiter strauit: & tam magna plaga vltus Arabiam, extincto virorum eius spiritu, tantum profecit, vt eius patronus ab ea gente optaretur.

Herodes exaltatus in regnum. Cap. XV.

Ox autem illum excepit desueta rerũ solicitudo propter amicitiam Antonij, post victoriã Cæsaris apud Actium. Veruntamẽ plus timoris habebat, quàm ipse patiebatur. Nec enim Cæsar victũ iudicabat, Antonium, donec Herodes cũ eo superesset. Itaq; rex periculis decreuit occurrere: Rhodúmq; transmissus, vbi Cæsar eo tẽpore morabatur, adiit eum sine diademate, veste quidem cultúq; priuato, sed fastu regio, neq; dissimulata veritate corã eo hæc dixit: Ego quidẽ, Cæsar, rex factus ab Antonio, fateor vtilẽ me fuisse regẽ Antonio. Neq; dissimulauerim, quòd omnimodo armisquoq; me grauẽ expertus esses, nisi Arabes prohibuissent. Veruntamẽ & auxilia ei pro viribus meis misi, & multa frumenti millia: sed nec accepta apud Actiũ plaga, bene de me meritum deserui. Nam cùm auxilij minus commodarem, optimum ei consilium dedi, vnam esse dicens Cleopatræ mortem aduersorum correctionẽ. quam si occidisset, & pecunias ei, & muros ad tuitionẽ, & exercitum, & memetipsum belli contra te socium pollicebar. Sed profectò eius aures Cleopatræ amores, & Deus, qui tibi victoriam donaret, obstruxit. Vnà ergo cum Antonio victus sum, & diadema cum eius fortuna deposui. Ad te autem veni, spem salutis de virtute præsumẽs: & vt in examen adduceretur properans, qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc Cæsar: Imò verò saluus esto, inquit, & nunc regnato certius. Nam meritus es, qui plurimos regas, cùm amicitiam tanta fide tuearis. Experire autem, vt etiam felicioribus fidus permaneas: siquidem ego præclarissimam spem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamen fecit Antonius, qui magis Cleopatrę, quàm tibi paruit. Te nanque lucrati sumus propter eius amentiam. Prior autem ab officiis cœpisti, quantum apparet, quem aduersus eorum gladiatores idonea auxilia misisse Ventidius perscribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo. Experiar autem ipse quoque bene tibi aliquid facere, vt non desideres Antonium. Huius sermonis humanitate regem ne quid de amicitia sua dubitaret hortatus, & diadema illi imposuit, & indulgẽtiam decreto consignat: in quo multa magnifice in eius laudem commemorauit. Ille autem prius eum muneribus delinitum rogabat, vt Alexandrum quendam supplicem, ex amicis Antonij, iuberet absolui. Sed vicit iracundia Cæsaris, multa illum & grauia pro quo rogabatur admisisse dicentis, quibus repulit deprecantem. Postea verò ad Ægyptum euntem per Syriam Cæsarem, Herodes cunctis accepit regni diuitiis, túmque primum cum eo milites recensente, circa Ptolemaidem equo vectus est, cœnámque illi cum omnibus amicis exhibuit, atque insuper exercitus eius epulis cũcta distribuit. Prospexit etiam, vt per arida loca proficiscẽtibus ad Pelusium, atque inde redeuntibus aquarum copia non deesset. Nec fuit quicquam vtensilium, quod desideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum esse Herodi regnum, tam Cæsar quàm milites existimabant. Ideóque postquam venit in Ægyptum, iam Cleopatra & Antonio mortuis, non solum cæteros eius honores auxit, verum etiam regno partem finium addidit, quam Cleopatra dempserat. Et præterea Gadara, Hippon, Samariam: maritimarúmq; insuper ciuitatum Gazam & Anthedonem, & Ioppen, & Pyrgum Stratonis: & ad hæc satellites quadringentos Gallos ei donauit, quos antea Cleopatra stipatores habebat. nulla autẽ res magis liberalitatem Cæsaris incitabat, quàm magnus animus accipientis. Post primam verò Actiada, etiam regionem, quæ Trachon vocatur, eius ditioni subdidit, eíque continentem Batanæam, itémque Auranitin, ex huiusmodi causa. Zenodorus, qui domus Lysaniæ conductor erat, non cessauit vnquam ex regione, quæ Trachon dicitur, latrones Damascenis immittere. Illi autem ad Varum tũc rectorem Syriæ confugerunt, eúmque deprecati sunt, quo suas miserias Cæsari declararet. Cæsar autem his cognitis ei rescripserat, vt latrocinium penitus curaret extinguere. Varus autem milite aggressus loca suspecta, expurgauit latronibus terram, ipsámq; Zenodoro abstulit: quam Cæsar, ne latronum denuo contra Damascum receptaculum fieret, Herodi dedit, eúmque præterea totius Syriæ procuratorem constituit. Et decimo anno reuersus iterum in prouinciam, ne quid eo inconsulto procuratoribus liceret amministrare præcepit: ac Zenodoro mortuo terram omnem, quæ inter Trachonem

Ant. l. 15. cap. 7.

nem & Galilæam erat, eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus existimabat Herodes, à Cæsare quidem post Agrippam amabatur, ab Agrippa verò post Cæsarem. Hinc ad summum felicitatis euectus, & ad maiorem subleuatus animum, maximam prouidentiæ partem obsequio pietatis impendit.

De vrbibus & ædificijs instauratis & conditis ab Herode, déque munificentia qua vsus est erga exteras gentes, eiúsque felicitate. *Cap. XVI.*

Ant. li. 15. cap. 10. 12. 13. 14.

ITAQVE anno regni sui quintodecimo, & téplum instaurauit, & duplum terræ spatium, quàm fuerat circa téplum, muro amplexus est, ingenti sumptu & magnificentia singulari. Argumento erant in ambitu fani magnæ porticus, eique iunctum à Septétrione castellum. Et illas quidem à fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus, quàm regni sedes largis opibus renouatum, Antoniam vocauit, in honoré Antonij. Quin etiam domo sibi regia in superiori parte ciuitatis extructa, duas ædes in ea maximas atq; pulcherrimas, quibus ne templum quidem vsquam conferri posset, ædificauit: easque amicorum vocabulis vnam Cæsaream, Agrippium alteram nominauit. Nec verò solis tectis memoriam eorum & cognomina circumscripsit, sed in totas etiam ciuitates studium liberalitatis extédit. nam in Samaritica regione oppidum muro pulcherrimo per viginti stadia circumdatum, Sebasten appellauit, deductis eò sex milibus colonorum, terraque fœcundissima his attributa: vbi templum quoque maximum inter ædificia, & circum id aream trium & semis stadiorum Cæsari dedicauit, eiusdémque oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præstitit. Ob hęc alterius terræ adiectione donatus à Cęsare, aliud ei téplum circa Iordanis fonté candido marmore posuit, qui locus appellatur Panium. Vbi montis quidam vertex in præcelsum editus, propter subiecti lateris vallem specus aperit vmbrosum, quà profundæ altitudinis rupes, ad immensum liquentis guttæ receptaculum concauatur, vt stagnantis aquæ copia demittentibus aliquid, donec terram inueniant, longitudo nulla sufficiat. Foris autem è speluncæ radicibus oriuntur fontes: & (vt quidam putant) hoc est Iordanis principium. Sed veri fidem in posterioribus indicabimus. Quin & apud Hierichunta, inter castellum Cyprum & priores domos regias, meliores alias, & quæ commodiorem vsum præberent aduenientibus fabricatas, eorundem amicorum nominibus vocitauit. Prorsus non est idoneus regni locus, quem honore Cæsaris nudum reliquerit. Postea verò quàm fines suos templis repleuit, in prouinciam quoque honores eius effudit, & in multis ciuitatibus templa, quæ Cæsarea vocantur, constituit. Cùm autem inter maritimas ciuitates vidisset vnam vetustate iam fessam, quæ Stratonos pyrgos vocabatur, & pro loci natura munificentiæ suæ capacem, totam eam candido saxo reparatam, clarissima regia decorauit, & in ea maxime innatam sibi animi magnitudinem demonstrauit. Nam inter Doram & Ioppen, quarú media ciuitas sita est, omnis ora maritima adeò fuit importuosa, vt omnes, qui ad Ægyptum ex Phœnice nauigarent, in salo fluctuare cogerentur, minas Africi metuentes: cuius etiam mediocris aura, tantas vndarum moles ad scopulos erigit, vt remeante æstu gurgitis, per aliquantum spatium maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura, Piræo maiorem portum fabricauit, & in eius penetralibus alias nauibus stationes fecit altissimas. Et quanquam totus ei locus aduersabatur, tamen ita cum difficultate certauit, vt firmitas quidem structuræ nequaquam mari cederet: pulchritudo verò tanta esset, quasi nulla tes ardua præpedisset ornatum. Metitus enim quantum diximus portui spatium per viginti vlnas in profundum saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, & altitudinis nouem, & latitudinis decem, nonnulla verò etiam maiora fuerunt. Expleto autem spatio quod vnda celabat, in ducentos pedes murum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante constructi, vnde etiam procymia dicebantur: cæteri autem saxeo portus quo cingitur muro subiecti sunt, magnis turribus interpositis, quarum maxima atque pulcherrima ex nepote Cæsaris Drusium cognominata est. Crebri autem fornices ad deducenda, quæ portus haberet: próque fornicibus & circum eos crepido saxea, & lata, quæ naues egredientes exciperet, deábulatio. aditus autem

Septen

Septentrionalis erat. Ventorũ enim pro situ loci placidissimus est boreas. ad ostium vero colossi tres, vtrinque fulti columnis: quarum à leua quidem intrantibus stantes solida turris sustinet: dextra verò duo proceri lapides iuncti, & partis aduersæ turris magnitudinem superantes. domus autem portui connexæ, candido item lapide: paríque mensura spatiorum, ciuitatis viæ tendentes in portũ. Contra ostium verò portus, in colle, Cæsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum: in eóque Cæsaris colossus non minor quàm Iouis apud Olympiam, cuius ad exemplar factus est, Romano autem par, & Iunoni quæ Argis est. Oppidum autem prouinciæ dedicauit, rebúsque aduecticiis portum, Cæsari verò conditoris honorem, vnde ciuitati nomen Cæsareæ imposuit. Quinetiam & cætera opera, forum, theatrum, amphitheatrũ, digna vocabulo collocauit: & quinquennali certamine instituto, nomen ei Cæsaris donauit. Primúsque ipse in centesima nonagesima & secũda Olympiade maxima præmia proposuit: vt non solum victores, sed & proximi & tertij successores eorum regalibus diuitiis potirẽtur. Anthedona quoque renouatam, quam bella subuerterant, Agrippium vocauit: nimiáque beneuolentia, nomẽ amici etiam portæ inscripsit, quam ipse in templo ædificauit. sed nec parentes suos ita quisquam dilexit. nam & patri monumentum optimo regni campo ciuitatẽ condidit, fluminum arborúmque ditissimam, eámque Antipatridem nuncupauit. & super Hierichũta castellum natura tutũ, & pulchritudine præcipuum, muro einxit, atq; in honorem matris Cyprum vocauit: fratríque Phasaelo turrim cognomine Phasaelidem Hierosolymis ædificauit, cuius ambitus & in magnitudine liberalitas postea declarabitur. Aliámq; ciuitatem in regione quæ à Hierichunte in boream tenditur, Phasaelum nominauit. Cognatis autem & amicis æternæ gloriæ traditis, ne sui quidem fuit immemor: sed castellum contra montem Arabici lateris propugnaculo permunitum, de suo nomine Herodium vocauit: tumulúmque in mammæ formam manufactum, qui stadiorum sexaginta spatio ab Hierosolymis aberat, similiter nominatum, munificẽtius accurauit. Etenim rotundis quidem turribus cacumen eius amplexus est. Ambitũ autem compleuit ædibus regiis liberalissime exornatis: vt non solum interna membrorum facies clarior esset, verum etiam foris parietes ac maceriæ tectáque largis infusa diuitiis elucerent. Aquam etiam plurimam ingẽti sumptu ex longo interuallo induxit, pérque ducentos gradus marmoris candidissimi fabricauit ascensum. Erat enim totus collis manu factus, & vehemẽter excelsus. Quin & aliam circa radices eius regiam, ac diuersoria, quæ & sarcinas & amicos recipere possent, ædificauit: vt pro rerum quidem omnium copia ciuitas esse videretur castellum: circumscriptione verò, domus regalis. Tantis autem constructis ædificiis, animi sui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonstrauit. Nanque apud Tripolim & Damascum & Ptolemaidem, publicas balneas quæ gymnasia dicũt: Bibli autẽ murum, exhedras vero & porticus, foráque & templa Beryti ac Tyri: necnon & apud Sidonem, & Damascum theatra condidit. Maritimis autẽ Laodicensibus aquæ ductum: apud Ascalona verò Nymphea siue lacus ornatissimos, & balneas, item peristylia, tam opere quàm magnitudine miranda cõstituit. Sunt quibus etiam lucos portúsque præstitit. Multæ ciuitates ab eo, tanquã regni sociæ, agris quoque donatæ sunt. Ad exhibitionem vero thermarum aliis reditus annuos ac perpetuos delegauit, quemadmodum Cois, ne quando beneficij gratia deficeret. ad hæc frumẽta cunctis ministrauit egentibus: & Rhodiis ad instruendam classem pecunias sæpe multísque in locis præbuit, incensúmque Pythium in meliorem formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in Lycios aut Samios liberalitatem? pérque omnem Ioniam eorum quæ desiderasset quisque, largitiones? Nonne etiam Athenienses & Lacedæmonij, & Nicopolitani, & in Mysia Pergamus, Herodis sunt plena donariis? Nónne Antiochensium Syriæ plateã, cùm plena cœni ab omnibus vitaretur, per viginti stadia prolixã, strauit polito marmore: declinandísq; imbribus, quàm longa esset porticibus ornauit? Sed hæc quidem propria quis dixerit illorũ, quibus ea detulit, populorũ. Quod autẽ Elidensibus præstitit, non solum Achaiæ commune, sed etiam totius orbis terræ munus videtur, per quem Olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cùm hoc deficere

Ant. li. 15. cap. 10. 12. & lib. 17. cap. 5.

sumptuum videret inopia, quódque solum ex veteri Græcia testabat collabi, non solum agonotheta ipse factus est, eo lustro, quod cùm Romam nauigaret, offendit: sed etiam perpetuos pecuniarũ reditus instituit, vt uunquam eius memoria agonothetæ munere fungi desineret. Inextricabile opus fuerit, debitorũ siue tributorũ remissiones exponere, sicut Phasaeliras & Balaneotas, aliáque circa Ciliciã municipia leuauit annuis pensionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit, ne quam pateretur inuidiam: velut maius aliquid aucuparetur, si beneficiis amplioribus afficeret ciuitates, quàm qui eas haberent. Quin & corpore vsus est, quod animo conueniret. cúmque summus venator esset, in hoc tamen ipso equitandi peritia quæ cuperet assequebatur. Denique vno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aptorum altrix illa regio, sed magis ceruis & onagris frequentatur. Bellator autem erat, qui sustineri non posset. itaque multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquẽdo iaculo directissimus, & sagittarum librator videbatur egregius. Præter animi autem corporísque virtutem, fortuna quoque secunda vsus est. Raro enim contra votum eius, belli cessit euentus. & si quando id accidit, non ipsius culpa, sed aut proditione quorundam, aut temeritate militum factum est.

De dissidio Herodis cum filijs Alexandro & Aristobulo. Cap. XVII.

Ant.li.15. cap.3.8.9. & lib. 16. cap.13.

T vero publicam ei felicitatẽ mœrores inuidere domestici, & aduersi casus ex muliere cœperunt, quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem, repudiata quam prius acceperat vxorem ex Hierosolymis genus ducentem, quæ Doris vocabatur, Mariamnen sibi coniunxit, Alexandri filiam Aristobuli filij: vnde domus eius in discordiam venit, & antea quidem, maxime vero postquam Romã regressus est. nam primum Antipatrum ex Doride filiũ, eorũ causa quos è Mariamne susceperat, expulit ciuitate: solis festis diebus eò commeandi facultate concessa. Deinde auum coniugis Hyrcanũ, ex Parthis ad se reuersum propter insidiarũ suspicionẽ peremit: quem captũ quidem, occupata Syria, Barzapharnes abduxerat: miserati verò gentiles liberauerãt, qui vltra Euphratem colebant. Et si monitis eorum paruisset, ne ad Herodem transiret, non interisset. Verum mortis eius illecebra, fuit neptis matrimonium. hoc enim fretus, multóque amplius patriam desiderans, venit. Herodem autẽ commouit, non quòd regnũ affectaret, sed quòd ipsi iure deberetur. Quinq; autem filiorum quos ex Mariamne susceperat, duæ fœminæ, cæteri mares erant. horúmq; minimo Romæ in studiis mortuo, duos maiores natu, & propter matris nobilitatẽ, & quòd iam regnanti sibi fuissent geniti, regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariamnes suffragabatur: qui in dies singulos proficiens, adeò succendebat Herodem, vt eorũ nihil sentiret quæ propter dilectam sibi dolerent. Tantum nanq; in eum Mariamnes erat odium, quantũ ipse illam amabat. Habẽs igitur ex rebus quidẽ ipsis inimicitiarum probabiles causas, ex amore verò fiduciam, in os ei, quæ Hyrcano auo suo fecisset obiiciebat, quæq; in fratrẽ Aristobulum egisset. Neceenim vel huic, quanquã puer erat, parcebat: quem pontificem in decimoseptimo ætatis anno creatũ, post honorẽ statim occidit. Atq; ille quidem cum sacra veste amictus ad aram accessisset festo die, populus omnis illachrymauit: & tamen noctu missus in Hierichunta, ibi sicut mandatum fuerat, lacu submersus à Gallis interiit. Hæc igitur Herodi Mariamne probro dabat, sororémque eius & matrẽ maledictis atrocioribus dehonestabat. Sed ille quidem amore mutus erat. Graui autem indignatione mulieres sæuiebant: & quo maxime cômoueretur Herodes, insimulabant eam adulterij: præter alia multa, quæ verisimilia fingerẽtur, hæc accusantes, quòd in Ægyptũ imaginem suã misisset Antonio: próque immoderata libidine, absentẽ se propetasset ostendere viro mulierũ cupidine insanienti, & qui vim posset inferre. Id velut fulmen aliquod emissum perturbauit Herodẽ, maxime quidẽ amoris causa zelotypia succensum, deinde etiam cogitantẽ Cleopatræ sæuitiã, cuius gratia & Lysanias rex & Malichus Arabs erant perempti. Non enim côiugis amissione, sed morte sua periculum metiebatur. Itaq; profecturus Iosepho Salomes sororis suæ viro, quem fidum habebat, & pro affinitate beneuolum, commendabat vxorẽ: mandato ei clàm, vt eam interficeret, si etiã se occidisset Antonius. Verum Iosephus non

maligne,

maligne, sed regis amoré mulieri cupiens demonstrare, quòd ab ea nec mortuus pateretur diuelli, secretum ei sermonem aperit. Et illa reuerso Herode, multáque inter fabulas de affectu iurante, quódque nunquam esset alterius mulieris amore captus. Valde, inquit, amor erga nos tuus mandatis Iosepho comprobatus est, quibus vt me occideret præcepisti. His auditis quæ occulta credebat, amés erat Herodes ilico: nec vnquã Iosephum mandata sua proditurũ fuisse ratus, nisi eam corrupisset, præ dolore insaniebat. Cumq; stratis exiluisset, in regia spatiatur: ibique tunc Salome soror eius arrepto tempore criminãdi, suspicioné de Iosepho confirmauit. Vnde Herodes immoderata zelotypia furens confestim vtrunque iussit interfici. Deinde pœnitudo sequebatur insaniam: & postquam iracũdia concidit, amor iterũ calescebat. Tanta vis autem cupidinis erat, vt ne mortuam quidem putaret eam, sed præ ægritudine tanquam viuam alloqueretur: donec processu téporis funere cognito, mœroris magnitudine eum quo superstitem dilexerat æquauit affectum. Maternæ autem iracundiæ succedunt filij, & immanitatem sceleris reputantes, non aliter suspectum patré quàm si hostis esset, habebant: idq; & antea, quàm diu Romæ in studiis erant, & multo magis postquam in Iudæam reuersi sunt. Siquidem cum ætatibus eorum, mentiũ quoq; roborabatur affectio. Iam verò maturi coniugio, vnus amitæ suæ Salomes, quæ matrem amborum accusauerat, filiam duxit: alter Archelai Cappadocum regis. Vnde accessit etiam libertas odio, & occasiones ex eorum confidentia delatoribus collatæ sunt. Itaque aperte quidam cum rege colloquebantur, quòd ei per vtrunque filium struerentur insidiæ: & alter quidem vltrices materni exitij simul cum fratre armaret manus: alter vero, hoc est Archelai gener, socero fretus etiã fugã pararet, ipsum apud Cæsarem accusaturus Herodem. His igitur criminationibus repletus Herodes, veluti propugnaculo sibi futurum aduersus filios, adducit Antipatrũ ex Doride susceptum: hisque illum proponere modis omnibus cœpit. Qui cùm hanc mutationem tolerabilem non putarent, ac priuata matre æditum proficientem viderent, indignationé cohibere pro sua nobilitate non poterant: sed in singulis quibus offenderétur, iram prodebát. Et illi quidem in dies singulos magis magisque negligebantur. Antipater autem etiam sui causa fauorabilis erat: nam & patri blandiri callide nouerat, & varias in fratres suos calumnias conferebat, quçdã ipse dictitans, amicos verò suos ad alia diuulgãda submittens, donec omnino spem regni abscidit fratribus suis. In testamento enim ipse aperte quoque iam successor fuerat declaratus. Denique tanquam rex etiam ad Cæsarem missus est, cultúque regio & cæteris obsequiis præter diadema vtebatur. Tempore autem voluit etiam suam matré in cubile Mariamnes inducere: duobúsque armorum generibus in fratres vsus, blanditiis & calumniis regi obrepsit vt etiã de filiorum morte cogitaret. Quapropter Alexandrum quidem secum Romam pater abstractum, veneni sibi dati reum apud Cæsaré postulauit. Ille autem vix deplorandi copiam nactus, & licet apud imperitissimum iudicem, tamen Herode & Antipatro prudentiorem, delicta quidem patris verecũde suppressit: in se vero delata crimina fortiter diluit: periculorúmque socio fratre purgato, mox de Antipatri calliditate, & de suis iniuriis questus est: cùm præter innocentiæ conscientiã eloquentia iuuaretur. erat enim acerrimus in dicendo. postremo prolocutus quòd eos pater libenter occideret, crimen illi obiecit. & lacrymas quidem cunctis excussit: verum Cæsarem sic affecit, vt eorum accusationibus spretis, Herodem statim reuocaret in gratiam. Hac autem lege reconciliatio facta est, vt adolescentes quidem patri in omnibus obedirét, ille autem relinqueret regnum cui vellet. Postea rex Roma reuersus, licet soluisse criminibus filios videretur, nondum tamen erat suspicionibus liberatus: quoniam argumentum odij sequebatur Antipater, etsi verecundia reconciliatoris palàm proferre inimicitias non auderet. Cùm autem Ciliciam prænernauigans Elæusam delatus esset, suscepit eum benignissime Archelaus, pro salute generi gratiam referens, & redintegratæ concordiæ causa lætus: quippe nihil moratus amicis Romæ scripserat, vt in causa dicenda suffragarentur Alexandro: & vsque ad Zephyrium deduxit talentis x x x. donatum. Postea verò quàm Hierosolymam peruenit Herodes, populo conuocato, tribúsq; filiis prope astantibus causam reddit pro-

Ant. li. 16. cap. 4.

fectionis: multásque Deo gratias agit, multas etiã Cæsari, qui domus suæ perturbationem sedasset: & quod regno maius esset, concordiam filiis præstitisset, quam ego, inquit, arctius copulabo. Nam ille quidem me regni dominum & successorum iudicem constituit. Ego autẽ cum mea cõmoditate illi gratias refero, trésque filios meos reges designo, huiúsque sententiæ meæ socium primum Deum fieri precor, deinde vos. Nanque huic ætas, illis nobilitas successionem regni cõciliat, & quidem magnitudo eius etiã pluribus sufficit. Quos autẽ Cæsar iunxit, & pater instituit obseruate: non iniustis eos, neque disparibus, sed meritis colentes honoribus. Nec enim tanta quis afficiet eum lætitia, cui præter ætatẽ obsequitur, quãtum ei, quem despicier, doloris infliget. Quos autem singulis cõiunctos esse oporteat propinquos atq; amicos, ego distribuã, & concordiæ sponsores illos constituam: pro certo sciens, seditionum contentionúmque causas ex contubernalium nasci malitia: hósque si boni fuerint, affectiones tueri. Rogo autẽ vt non solum isti, sed etiam primates ordinum exercitus mei, in me solo spem habeant in præsentia. Non enim regnũ, sed regni honorẽ filiis meis trado: & iucunditate quidẽ quasi rectores potientur, pondus autẽ terũ tametsi nolim, meum est. Consideret autẽ quisq; vestrum ætatem meam, vitæq; institutum, necnon etiã pietatem. nam neq; senex adeò sum, vt de me citò desperetur: neq; voluptatibus assuetus, quæ adolescentium quoque vitam spacio breuiore concludunt. Diuinitatẽ verò ita coluimus, vt in longum nos æuum progressuros esse credamus, quòd si quis in contemptũ meum filiis meis placere maluerit, etiã pro illis mihi supplicium dabit. Ego enim, non quòd inuideã ex me genitis, honorifice eos haberi veto: sed quia noui hæc studia adolescentibus ferociæ nutrimẽta suggerere. Itaq; si cogitent qui ad eos se applicant, bonis quidem apud me paratum esse præmiũ, seditiosis verò apud ipsos etiam quibus lenocinabantur, infructuosam fore malignitatem, omnes profectò mecum, hoc est, cùm filiis meis sentient. Nanque ipsis expedit me regnantem, méque his esse concordem. Vos autem, ô boni filij, sacram primum retinentes mente naturam, cuius affectiones inter feras bestias saluæ sunt, deinde Cæsarem qui nos reduxit in gratiam, méque tertium qui ea quæ iubere liceat rogem: fratres permanete. Iam nunc autẽ vobis & vestimẽta, & obsequia dabo regalia: Deumq; oro vt conseruet iudicium meum, si concordes eritis. Hæc locutus, singulos benigne consalutauit, populúmq; dimisit: alios conuenientia dictis eius optãtes: qui vero mutationis erant cupidi, ne audisse quidem se quicquam simulantes. Fratres autem dissensio non reliquit, sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Nanq; Alexander & Aristobulus ægrè ferebant confirmatum esse Antipatro meritũ, Antipater autem succensebat vel secundo loco fratres haberi. sed tamen ille pro varietate morũ, & reticere secreta nouerat, & quãto sibi essent odio multa fraude celabat. His autem pro nobilitate generis, in lingua erat quicquid venisset in mentem. Et multi quidem his instigandis operã dabant, plures autem amicorum sese explorandi causa insinuabant. Itaque omne quod dictum esset apud Alexãdrum, statim apud Antipatrũ erat, & ab Antipatro ad Herodẽ cum adiectione deferebatur. Nec vel simpliciter aliquid prolocutus, adulescens innoxius habebatur, sed cuncta eius verba in crimina vertebantur: maximáque minimis affingebantur, sicubi liberior paulo fuisset. Semper autem qui eum irritarent submittebat Antipater, vt mendacia sua veras occasiones haberent: multisq; falsò vulgaris, vnum quid comprobarũ fidem omnibus faceret. Sed huius quidem amicorum quisque aut natura taciturnus erat, aut muneribus parabatur, ne quid occultum exprom eret: nec errasset aliquis, si Antipatri vitam malitiæ dixisset arcanum. Alexãdri verò familiares, aut pecunia corruptos, aut impulsos blanditiis, quibus expugnauit omnia, fures ac proditores eorũ quæ contra se dicerentur siue agerentur, effecerat. Cùm autem caute vniuersa committeret, astutis etiam criminationibus aditus ad Herodem moliebatur: fratrisque personam gerens aliis delatoribus subornatis vtebatur. Si quid in Alexandrum nunciassent fauore simulato, id quod primo reprehendisset, mox otiose astruendo, regis iracundiam prouocabat: omniáque ad insi[...]as referebat, & vt necem patris Alexander optare videretur. nihil enim maiorem fidem calumniis suggerebat, quàm si eum purgaret Antipater. His

accensus

accensus Herodes, quantum in dies singulos de affectu adulescentium detrahebat, tantum adiiciebat Antipatro. In eandem vero partem inclinati sunt etiam qui regno parebant: hi volentes, alij pro imperio, sicut Ptolemæus amicorum clarissimus, régisque fratres, ac tota progenies. omnia nanque in Antipatro sita erant: & quod Alexandro fuit acerbissimum, cuncta in eorum perniciem, matris Antipatri consilio gerebantur. Noverca enim sæuior erat, multóque plusquam priuignos oderat, quos regina mater ediderat. Sed quanquam omnes, vt Antipatro magis obsequerétur, spes inducebat: non minus tamen præcepta regis quenque ab adulescétibus separabant: qui carissimis edixerat, ne quis ad Aristobulum vel eius fratrem accederet, aut se ad eos applicaret. non solum auté regalibus erat formidini, verumetiam externis amicis. Nulli enim regum tantú potestatis Cæsar dederat, vt fugitiuos suos quamuis ex ciuitatibus non subiectis ei liceret educere. Adulescentes autem delata in se facinora nesciebant, hísque propterea capiebantur incauti. Nullus enim palàm incusabatur à patre: sed affectu refrigescente paulatim intelligentes, aduersus doloré asperius excitabantur. Eodem autem modo etiam Pherotam patruum, & Salomen amitam, contra illos commouit Antipater, assidue velut cum vxore sermocinando quibus in eos instigatetur. Huius auté inimicitias augebat Alexandri quoque vxor Glaphyra, multa de sua nobilitate commemorans, cunctarúmque se quæ in regno viuerent dominam esse dictitans: paternum enim genus à Temeno, maternum autem à Dario Hystaspis filio ducere, multúmque ignobilitaté despiciens sororis & vxorum Herodis: quarum quæque propter formam, non propter nobilitatem esset electa. Nanque multas ei fuisse diximus vxores: quòd liceret Iudæis more patrio plures habere, quódque rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur propter superbiá & contumelias Glaphyræ inuisus erat Alexander. Salomen autem Aristobulus, & si socrus eius erat, ipse inimicam sibi reddidit, & ante quidem propter maledicta Glaphyræ sæuientem: frequenter enim humilitaté generis obiiciebat vxori: quódque ipse priuatam, reginam vero frater suus duxisset Alexáder. Hoc Salomes filia cum fletu matri nunciauit. Addebat autem, quòd aliorum quoque fratrum matres idem Alexander & Aristobulus, si regnum obtinuissent, textrices cum ancillis facere minitatétur, ipsos quoque vicorum scribas, scilicet irridentes, quòd literarum studiis operam darent. His commota Salome, quòd iracundiam cohibere non posset, Herodi cuncta indicauit. Satis autem idonea videbatur contra generum dicens. Et præter hæc alia quædam criminatio diuulgata est, quæ succendit animum regis. Audiuit enim Alexandrum & Aristobulum crebro matrem implorare, casúmq; eius cum gemitu atq; imprecationibus conqueri: ac sæpe illo quædam ex Mariamnes vestimétis posterioribus diuidente coniugibus, minitari soliros esse, quod citò pro regalibus deliciis nigris vestibus inducerétur. His de causis Herodes licet constanté animum adulescentium formidaret, tamé ne spem correptionis abscinderet, ad se eos vocauit: Romam enim migraturus erat: & quasi rex pauca interminatus, pluribus quasi pater monuit: rogauítque vt fratres diligerét, promissa priorum peccatorum venia, si post hæc meliores fierent. Illi autem criminationum inuidiam deprecando, fictas eas esse dicebant, purgationísque suæ fidem rebus ipsis posse constare: verum ipsum quoque debere, omissa facilitate credédi, aditum maledictis obstruere. nunquam enim calumniatores defore, dum cui persuadeatur extabit. Cùm his eum mature placauissent, vt patrem, præsenti metu reiecto, de futuris mœrere cœperút. Etenim cognouere Salomen sibi esse infensam, & patruum Pheroram: vterque autem sæui & graues erant: sed amplius Pheroras, qui totius quidem regni præter diadema socius esset: proprios autem reditus haberet centum talentorum, totiúsque trans Iordanem terræ fructus ipse caperet, à fratre sibi dono datæ. Quinetiam tetrarcham eum fieri beneficio Cæsaris, idem Herodes impetrauerat: regalíque coniugio dignatus erat, sorore vxoris suæ nuptum ei collocata. Et post illius mortem, despondet erat ei filiarum suarum maximam, trecentis talentis in dotem datis. Sed regale matrimonium Pheroras, ancillæ amore captus, refugerat. quamobrem iratus Herodes, filiam nuptum dedit fratris filio, qui post à Parthis occisus est. Mox autem morbo Pheroræ venia data, indignationem

Ant. li. 16. cap. 7.

gnationem remisit. De hoc autem erat vetus opinio, quòd etiam viua regina Herodem opprimere voluisset veneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat, vt quã uis amantissimus fratris esset Herodes, fide tamen eorum quæ audisset, adduceretur ad metum. Itaque de multis qui suspecti erant habita quæstione, postremò ad Pheroræ amicos venit, quorũ nulla quidem fuit de maleficiis aperta confesio, sed quòd cum amica subrepta in Parthos cogitasset effugere prodiderũt: huius autem consilij & fugæ conscium esse Aristobulũ Salomes maritum: cui rex eam tradidit, postquam superior adulterij causa peremptus est. sed nec Salome criminatione libera mansẽrat. nam & hanc frater Pheroras accusabat, quòd cum Syllæo procuratore Obodæ regis Arabum de nuptiis constituisset, quem inimicissimum Herodes habebat. Conuicta autem & in hoc, & in omnibus quæ Pheroras detulerat, indulgentiam meruit: itaque ipsum etiam rex Pheroram criminibus soluit. Domus vero tempestas in Alexandrum transiit, totáque capiti eius incubuit. Tres erant eunuchi regis carissimi, & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim vinum ministrare fuit cura, alteri cœnam apponere, tertius autem dormitum eum collocabat, & cum ipso cubabat: hos muneribus maximis Alexander cupiditati suæ subiecerat. Itaque postquam regi hæc sunt indicata, vi tormentorum coacti, & stuprum statim confesi sunt, & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerunt: quomodo eos fefellisset Alexander, nullam in Herode spem habendam esse, improbo sene, commemorans, & qui capillos inficeret, vt ob hoc etiam eum iuuenem putarent: verum se coli oportere, qui etiam inuito eo regni esset futurus successor: neque multo pòst ab inimicis pœnas repeteret, fortunatósque amicos suos beatósque faceret, ac præ cæteris ipsos. Quin & obsequia potentium Alexandro clàm parere, militúmque rectores, itémque ordinum principes occulte ad eum conuenire dixerũt. Hæc Hærodes adeò pertimuit, vt non auderet statim delata proferre, sed exploratores die noctúque submittens, dicta factáque singula scrutabatur: & de quibus suspicio esset, ilico trucidabat. Itaq; regnnm eius acerbissima inquitate repletum est. Nam pro suo quisque odio vel inimicitiis, calumnias finxere, multique regis iracundia cædis cupida contra aduersarios abutebantur. & mendacio quidem confestim fides habebatur: erant autẽ criminationibus ipsis velociora supplicia. Denique accusabatur qui modo accusauerat: & cum eo qui

Ant.li.17. cap.8. ante se conuictus esset, ducebatur ad pœnam. De vita nanque periculum regis quæstiones breuiore compendio terminabat. Ad hoc autem sæuitiæ processerat, vt nec eorum quenquam humanis aspiceret, qui accusati non essent: verumetiã amicis immitissimum sese præberet. Itaque multis etiam regno interdixit, & in quos potestatem non habebat, in eos dictis asperis sæuiebat. Accesit malis Antipater, collectáq; propinquorũ caterua, nullum criminationis genus omisit. Tantus autem ineptia sua regẽ commentisque delatorũ timor inuasit vt stricto instare sibi gladio videretur videre Alexandrum. Deniq; subitò & ipsum correptum in vincula coniecit, & in amicorum eius tormenta perrexit: multi autẽ tacite moriebantur, nulla voce supra conscientiam prodita. alij vero quibus mendacium impatiẽtia doloris extorsit, de patris eum insidiis cum fratre Aristobulo cogitasse dixerunt: tempúsque obseruare, vt illo dum venaretur occiso, Romã profugerent. His tametsi verisimilia non erant, sed necessitate cruciatus ex tempore fingebantur, libenti tamen animo rex credebat, pro consolatione accipiens vinctũ filij, ne id fecisse videretur iniuste. Verum Alexander quoniam suspicionẽ patris nullo modo aboleri posse arbitrabatur, vltro malis assentiendũ putauit: ac digestis aduersus inimicos quatuor libris, fatetur insidias, earúmq; se plurimos socios habere perscribit: ante omnes autẽ Pheroram & Salomen. Hanc enim etiã stupro sibi quondam esse mixtã, cùm vim noctu adhibuisset inuito. Iámq; libri in manibus erant Herodis: multa & grauia de optimatibus clamantes, cùm mature in Iudæã Archelaus venit, metuẽs genero simul ac filiæ, quibus etiã prouidentissimo consilio succurrit, regísque minas arte dissoluit. Mox enim cum eo congressus,

Ant.li.16. cap.8.9. vbinam est, clamat, exitiabilis gener meus? aut vbi parricidale caput aspiciam, quod meis manibus ipse lacerabo: addámq; filiam meã bono merito nouo? nam etsi consilij particeps non est, quia tamẽ eiusmodi viri coniunx fuit, inquinata est. Miror autẽ

patientiam

patientiam tuam, cuius periculum agitur, quòd adhuc viuit Alexander: ego namque ita ex Cappadocia properans veniebã, vt qui & illum reperirem olim dedisse supplicium, & de filia quæstionem tecum haberem, quam tui tuæq; dignitatis cõtemplatione illi despondéram. At nunc de vtroque nobis consulendum est: licet nimium pater sis, & ad puniendum insidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras, & alter alterius iracundiæ vicarij succedamus. Talibus increpans, quamuis pertinacem fallit Herodem. Itaque ille quos Alexander præscripserat libros, legendos ei præbet, singulisque capitulis insistens, cum eo deliberabat. Vnde occasionem sui consilij nactus Archelaus, paulatim causam in eos, qui scriptis continebantur, & in Pheroram contulit. Cùm autem sibi credere regem videret, cõsiderandum est, inquit, ne forte adolescentulus tot nequissimorum insidiis circumueniatur, non tu ab adulescentulo. nec enim apparere causam, cur in tãtum ruerit scelus, qui & nunc regno potiretur, & successionem regni speraret, nisi aliquos haberet huius persuasionis autores, qui ad deteriorem partem lubricum ætatis impellerent. Ab eiusmodi namq; hominibus non solum adulescentulos falli, verũetiam senes, domósque clarissimas totáque regna solere subuerti. Cõsentiebat dictis Herodes, irámque paulatim remittebat in Alexandro, & in Pheroram excitabatur. nanque hic erat librorum quatuor argumentum. qui vbi propensiorem esse regis animum sensit, & in omnibus apud eum amicitiam Archelai præualere, quã honeste non posset, ex impudentia salutem quæsiuit. relictóque Alexandro, confugit ad Archelaum. & ille negat se videre. quo pacto eximat tot criminibus inuolutum, quibus manifeste conuinceretur regem insidiis voluisse decipere, omniúmque malorum præsentium adulescenti causa fuisse: nisi malit omissis artibus callidis, & negandi pertinacia, de quibus insimularetur omnia confiteri, & à fratre, præsertim cui dilectus esset, veniam petere. nãque ad hoc ei modis omnibus se quoq; opem laturum. Paruit Archelao Pheroras, atráque veste cum lacrymis, vt quã miserabilis appareret, instructus, ad pedes Herodis accessit: veniámque meruit postulans. & se quidem sceleratum esse fatebatur: nãque omnia quæ sibi obiicerentur fecisse. horum autem causam esse diminutionem mentis atque insaniam, ex mulieris amore cõceptam. Itaque postquam stetit Pheroras suimet ipse accusator ac testis, tunc eum iam Archelaus excusando, Herodis iracundiam mitigabat, propriis vsus exemplis: etenim se quoque à fratre multo grauiora perpessum, naturale ius dicebat antepòsuisse vindictæ. Quippe in regnis, velut in magnis corporibus, semper aliquam partem põdere ipso tumescere: quam recidi quidem non oportere, leniter verò curari. Multa in hunc modum locutus Archelaus, Herodem quidẽ Pheroræ placidũ reddidit. ipse autẽ Alexandro tandiu manebat iratus, filiámque ab eo distractam secũ abducturum se aiebat, donec Herodem compulit vltro pro adulescentulo deprecari, vt iterũ ei filiam desponderet. Satis autem grauatim Archelaus cui vellet eam præter Alexandrum collocari permisit: maximi enim pendere, quo iura inter se affinitatis inuiolata permaneant. Rege autem sibi filium ab eo donatũ affirmãte, nisi matrimonium diremisset, quòd & liberos iam haberent, vxor quoq; ab adulescẽte diligeretur: quæ si remaneret, peccatorũ foret obliuio: si verò discederet, causã de omnibus desperandi: molliorem nanq; fieri audaciam: si domesticis affectionibus distrahatur: vix tandem cessit, vnáque & ipse rediit cũ adulescente in gratiam, & patrem eius reduxit. Procul dubio tamen eum Romã mitti debere ait, cum Cæsare collocuturum: de omnibus enim sese literas ad eum fecisse. Vafrum igitur Archelai consilium, quo generum periculo liberauit, peractũ erat, & redintegrata concordia in epulis & humanitate cõuictus familiariter versabatur. Abeuntem autem muneribus talentorum septuaginta, solio quoq; aureo gemmis ornato, & eunuchis, & concubina donat Herodes, quæ Pannychis vocabatur: itémq; amicorum eius quenq; pro merito. quin & cognati regis omnes, iussu eius Archelao dona splendidissima dederũt: eúmque tam ipse quàm optimates Antiochiã vsque prosecuti sunt. Non multo pòst quidam in Iudæam venit, Archelai consiliis multo potentior: qui non *Ant.li.16.* solũ reconciliationẽ gratiæ Alexãdro quæsitã fecit irritam: verumenã causa fuit, vt pe- *cap.11.* riret. Laco erat genere, nomine Eurycles, ad regni desiderium amore pecuniæ corruptus. Iã enim luxũ eius regia tolerare non poterat. Is amplissimis donis Herodi oblatis,

T velut

velut eorum,quæ aucuparetur illecebra,cùm ſtatim multiplicata recepiſſet, immaculatam liberalitatem nihil eſſe ducebat, niſi regum ſanguine cōparaſſet. Itaque regem adulatione falsíſque de ipſo laudibus, & ſermonis calliditate circumuenit:matutéque perſpecto eius ingenio, dictis ſimul & factis quæ illi placerent, inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & omnes eius comites libenter ciuem Spartæ patriæ cauſa, præcipuo dignum honore ducebant. Ille autem poſtquā fragilitatem domus animaduertit,fratrúmque inimicitias & quemadmodū pater in ſingulos eſſet animatus,Antipatri quidem hoſpitio præuentus erat. Simulata verò amicitia fallebat Alexandrum, olim ſe & Archelai ſociū eſſe mentitus,quo etiā citius quaſi probatus obrepſit.Móxq; ab eo fratri quoq; Ariſtobulo commēdatus eſt. Pertentatis autem perſonis omnibus, aliam alio modo ſubibat:ac primum fit Antipatri mercenarius, & Alexandri proditor: illum exprobrando caſtigans, quòd & quum fratrum ſit maximus, ſpei ſuæ negligat inſidiatores: Alexandrum verò,quòd regina creatus,& regiæ vir coniugis,filium priuatæ mulieris pateretur regno ſuccedere, præſertim quum haberet magnam occaſionem Archelaum:quæ quidē adulescenti bona fide ſuadere videbatur,quòd amicitiam ſimulaſſet Archelai. Vnde nec Alexander quicquam metuens,& de Antipatro quæ ſe mouerent apud eum querebatur:& quòd nihil mirū faceret Herodes, ſi cùm matrem illorum interemit, ipſis quoque regnū eius auferret. quorum cauſa Eurycles & miſerari eos & condolere ſimulans,etiā Ariſtobulum ad ea dicenda pellexit:atque ita querelis in patrem vtroque deuincto,referens ad Antipatrū ſecreta diſcedit: afficto quoq; inſidiarum mendacio, quas ei fratres paraſſe affirmabat, ac penè iam ſtrictis gladiis in eum irruere. Ob hæc autem multa pecunia donatus ab Antipatro, laudator eius erat apud patrem:& ad extremum necis Alexandri & Ariſtobuli redempta opera,ipſe accuſatoris partibus fungitur.Cúmque adiſſet Herodem,vitā ei ſe rependere pro beneficiis & ſibi delatis, & lucē referre dixit pro hoſpitio:olim Alexandrū exacuiſſe in eum gladium,& confirmaſſe dexteram:verū ſceleri tanto fuiſſe impedimento,quòd ſocietatem facinoris aſſimulaſſet.Alexandrū enim dicere,non bene ſe cum Herode actum putare,quòd regnum obtinuiſſet alienum, & poſt matris eorum necem principatum eius dilaceraſſet, niſi etiam degenerem coaptaret hæredem, auitúmque ipſorum regnum Antipatro ſpurio traderet.Proinde ſemet Hyrcani manes & Mariamnes vltum ire. Nec enim decere ſucceſſionē regni ab huiuſmodi patre ſine cæde ſuſcipere:multis autem rebus ad hoc excitari quotidie, quia nihil ſibi omnino loqui ſine calumnia liceret.Nam ſi de nobilitate aliorum fiat mentio,ſine ratione ſe contumeliis affici,patre dicente, ſolus generoſus Alexander, & cui pater ſit pro ignobilitate dedecori. In venationibus quoq; offendere,ſi taceat:ſi verò laudet,cauillatorem appellari. & prorſus immitem ſibi patrem inueniri, ſolíque Antipatro indulgentem: ob quæ vel emori non recuſare niſi ex voto inſidiæ ſucceſſiſſent: ſin eum occidiſſet, primum ſalutis occaſionem fore Archelaū ſocerum ſuum,ad quem facile poſſit effugere:deinde Cæſarem,qui nunc vſque ignoraret mores Herodis.nec enim ſic ei adſtaturum,vt antea, patris præſentiam formidādo,nec de ſuis tantum criminibus locuturum, ſed primum totius gentis ærumnas,& quod ad necem vſque tributis opprimeret vulgaturū. deinde in quibus deliciis, quibúsq; actibus partæ ſanguine pecuniæ conſumptæ ſint,& qui vel quales ex illis fuerint locupletati,quæ cauſa ciuitatis afflictæ: ibi autem lamentaturum & aui & matris necem, omniáque ſcelera regis retecturū: quibus cognitis nemo ſe iudicauerit patricidam. His Eurycles in Alexandrum falſo delatis, Antipatri laudes proſequebatur,illum ſolum,qui patrem diligeret eſſe confirmans, quíque adhuc inſidias retardaſſet. Rex autem nondū præteritæ ſuſpicionis dolore compreſſo, intolerabilis iracūdiæ feritate perturbatur. Iterúmque hoc tempus nactus Antipater,alios accuſatores fratribus ſubornauit, qui eos dicerent cum Iucundo & Tyrannio clàm colloqui ſolitos eſſe, equitum regis olim principibus, tunc verò propter quaſdam offenſiones ordinibus motis Hac denique indignatione ſucceſus,confeſtim eos tormentis Herodes ſubdidit. Illi autem nihil eorum ſe, quæ crimini darentur, ſcire confeſſi ſunt. Sed oblata eſt quædam velut ad præfectū caſtelli Alexandrij ab Alexandro ſcripta epiſtola, deprecante vt cum Ariſtobulo fratre ſe in caſtellum reciperet, ſi patrem interfeciſſent:támque armis quàm aliis ſubſidiis eos vti permitteret.Hanc Alexander

Diophanti commentum esse dicebat, qui regis erat notarius, homo audacissimus & cuius libet manus literas imitari percallidus. Itaque multis sæpe falso conscriptis, ob hoc postremo occisus est. torto autem castelli præfecto, nec eius indicio quicquam Herodes eorum, quæ delata erant verum esse cognouit. Sed quamuis nullum documentum val...um proterreur, filios tamen asseruari præcepit. Euryclem verò domus suæ pestem, ac totius sceleris fabricatorem, bene de se meritū datorémque salutis appellans, talentis quinquaginta donauit. Ille autem prius quàm certa fama nunciaret, ad Archelaum properat: ausúsq; dicere, quòd Herodem reconciliasset Alexandro, ab illo quoque pecunias capit. deinde in Achaiam transgressus, adsimilia facinora male quæsitis abusus est. Postremo apud Cæsarem accusatus, quòd dissensionibus repleuisset Achaiam, & ciuitates spoliaret, in exilium mittitur: atque hoc eum modo pœnæ Alexandri & Aristobuli persecutæ sunt. Hoc loco dignum est Coum Euaratum huic Spartiatæ conferre. Namque is cum amicissimus esset Alexandro, eodémque tempore quo Eurycles ibidem erat, aduenisset, percontanti regi super his, quæ ille insimularet, iuratus nihil se ab adulescentibus audisse affirmauit. nec tamen id quicquam miseris profuit apud Herodem, ...lis maledictis aures paratissimas aperientem: cúmque gratiosissimum sibi iudicantem, qui secum eadem crederet: iisdémque moueretur. Incitabat præterea Salome crudelitatem eius in filios. Nam ad hanc Aristobulus, quo per...ulis inuolueret, quam & socrum habebat & amitam, monitum miserat, vt saluti suæ consuleret: quasi rex eam decreuisset occidere, iterum insimulatam, quorum ante fuerat accusata: quòd Sylleo Arabi nubere cupiens, quem sciret eius inimicum, occulte illi secreta regis nunciaret. Et hoc fuit extremum quo tanquam tempestate oppressi adulescentes, non... cus ac turb...ne pessundati sunt. Salome enim protinus contendit ad regem, eique monita Aristobuli prodit: atque ille vlterius durare non passus, vtrúq; filium vinxit, & separatos asseruari præcepit. Deinde Volumnium militiæ magistrum, & ex amicis suis Olympum descripta ferentes indicia, proficisci iussit ad Cæsarem: qui postquam Romam naui delati, regis literas reddiderunt. vehementer quidem Cæsar ob adulescentes indoluit, verum potestatem in filios à patre auferendam non duxit. Denique rescribit ei, vt ipse sui dominus esset arbitrij: melius tamen facturum dicens, si in communi cōsessu propinquorum suorum prouinciæq; rectorum de insidiis quæreret: eósque si delato crimini reperiret astrictos, occideret. si verò fugam tantum esse meditatos, mediocri supplicio contentus esset. Paret scriptis Herodes: cúmque Berytum quò Cęsar iusserat, peruenisset, cogit iudicium. Prę́sederunt autem rectores, quibus à Cęsare scriptum fuerat, Saturninus & Pedanius legati, & cū his Volumnius procurator, itémque propinqui regis & amici, necnon & Salome & Pheroras, & post hos optimates Syriæ, præter Archelaum regem: namque hunc Herodes, quòd Alexandri socer esset, suspectum habebat. Sed filios quidem satis prouido consilio in iudicium non produxit: sciebat enim quòd si tātum visi fuissent, omni modo ad misericordiam cunctos impellerent: si verò etiam dicendi copiam nacti essent, facillime Alexander obiecta diluerent. Igitur illi quidem custodiebantur in Platane, vico Sidoniorum. Exorsus autem rex, veluti cum præsentibus ageret, commouebatur. & insidias quidem timide obiiciebat. nam probationibus deficiebat. maledicta verò & probra & iniurias, & peccata plurima in se admissa prosequebatur: eáque morte grauiora esse cōfessoribus demonstrabat. postremo cùm nemo contradiceret, semetipsum argui miserabiliter questus, acerbámque victoriam vincere, singulos sententiam proferre rogat in filios. & primus Saturninus cōdemnandos esse adolescentulos, sed non morte pronunciauit. Nec enim fas esse cum tres ipse astātes habeat filios, mortem alienis decernere. Idem etiam duobus legatis visum est, eósque nonnulli alij secuti sunt. Tristem verò sententiam primus Volumnius dixit, cunctíque post eum Herodis æmulatione, vel odio: neque indignatione quisquam non ...dos esse adulescentes iudicauit. Tum autem vniuersa Iudæa & Syria, suspensa quidem operiebatur huius tragœdiæ finem: sed nemo existimabat Herodis crudelitate ad parricidium vsque processuram. Ille tamen filios Tyrum traxit: atque inde naui Cæsarēā deuectos, quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea vetus quidam regis miles, Tiro nomine, qui & filium habebat Ale-

Ant. li.16. cap.12.

Ant. li.16. cap.13.

xandro assuetum atque amicum, & ipse diligebat adulescentulos: præ nimia indignatione mentis postremo circumueniens clamitabat conculcatam esse iustitiam, veritatem perisse, naturam esse confusam, vitámque hominum iniquitatis esse plenam, & omnia quæ dolor contemptori vitæ dictasset. Deinde ipsum etiam regem ausus adire: Mihi verò, inquit, omnium videris esse infelicissimus, qui contra carissimos nequissimis credas. Siquidem Pheroras & Salome fidem apud te aduersus filios tuos habent, quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti: neque aduertis hoc eos agere, vt iustis successoribus destitutus, cum solo remaneas Antipatro, capi facile regē optantes. Veruntamen cogita, ne ille quoq; militibus odiosus sit, propter cædem omnium fratrum. Nullus enim est, qui non adulescentium misereatur, principū autem plurimi etiam palàm grauiter ferunt. hæc dicēs, simul eos quibus res indigna videretur nominabat. Rex autē statim illos & ipsum cū filio comprehendi iubet. Ibique tum alius quidem regius tonsor, nomine Tryphon, nescio qua exagitatus insania, semetipsum indicans prosilit: ac mihi quoq; Tiro, inquit, iste persuasit, vt occasione tondendi nouacula te occiderem: magnáq; inde Alexandrū daturum munera pollicebatur. His auditis, Herodes & Tironem eiúsque filiū, & tonsorem subdidit quæstioni. Cúmque illi pernegarent, tonsor autem amplius nihil diceret, Tironem vehementius torqueri iussit: túmq; filius eius, patris miseratione commotus cuncta se regi, si cum sibi condonasset, indicaturum promisit. Eóq; relaxato, ipsius occidendi patrem suum habuisse voluntatem dixit, impulsum ab Alexandro. Hoc autē quibusdam fictum ab adulescente videbatur, quo tormentis eriperet patrem, nonnulli verum esse affirmabant. Herodes tamen & militum principibus & Tirone pro concione accusatis in eos armauit populum, vt ibidem cum tonsore lignorum & lapidum ictibus interirent. Filios verò in Sebasten missos, quæ non longo à Cæsarea interuallo distaret, prefocari iubet: eaque re mature perfecta, in castellum Alexandrium mortuos asportari, cum Alexandro materno auo sepeliendos. Hic finis Aristobulo & Alexandro vitæ fuit.

Ant. li.16. cap.13.

De conspiratione Antipatri contra patrem. Cap. XVIII.

Ant. li.17. cap.21.

ANTIPATRVM verò, cùm iam sine controuersia successionem regni speraret, intolerabile gentis excepit odium, cunctis scientibus, illum omnes fratribus suis conseruisse calumnias: nihilóque minus timor eum non mediocris solicitabat, crescēte sobole peremptorum. Erant enim Alexandro ex Glaphyra filij duo, Tigranes & Alexander: itémque Aristobulo ex Berenice Salomes filia, Herodes & Agrippa & Aristobulus, filiæq; Herodias & Mariamne. Sed Glaphyram quidem Herodes cum dote sua in Cappadociam dimisit, postquam Alexandrum interfecit: Berenicen autem Aristobuli coniugem, auunculo Antipatri nuptum dedit: vt enim Salomen, quam infensam habebat, sibi reconciliaret Antipater, istas nuptias excogitauit. Idem verò etiam Pheroram muneribus aliisq; obsequiis, atque amicos prætera Cęsaris ambiebat, magnas Romā mittendo pecunias. Saturninum enim cum aliis omnibus apud Syriam donis expleuerat. Hoc autem magis inuisus erat cunctis, quo plura donabat, velut opes tantas non munificentia largiretur, sed metu consumeret. Itaque eueniebat, vt nec accipientium beneuolentia quicquam profecerit: quibúsque nihil dedisset, acerbiores inimicos haberet. In distributionibus autem munerum quotidie largior erat, cùm præter spem videret orbos pueros ab Herode curari: quantúmq; illum peremptorum cædis pœniteret, prolis eorum miseratione significari. Conuocatis enim propinquis atque amicis suis, & pupillis astantibus cùm lacrymis oppleßet oculos, dixit. Horum quidē mihi patres fortuna quædam tristis eripuit, ipsos autem orbitatis misericordia cum natura commendat. Experiar, itaque, vt etsi pater infortunatissimus fui, auus tamen sim prouidentior, & à quibus post me regantur, amicissimos mihi relinquam. Despōdeo igitur filiam tuam Pherora maximo filiorum Alexandri, vt ei curator sis necessarius: tuo verò Antipater filio, Aristobuli filiam: eris enim hoc modo pater orbatæ. Sororem verò eius meus Herodes accipiet, ex pontifice auo materno prognatus. Et de his quidem hoc sit iudicium meum, neq; id quisquam dirimat, qui me amabit. Precor autem etiam Deum bono regni mei, meorúmq; nepotum copulare nuptias, atque hos pueros placidioribus, quam patres eorum oculis aspi-

lis aſpicere. Poſtquam hæc locutus eſt, fleuit, & puerorum dexteras iunxit, benigniſſiméque conſalutatis ſingulis dimiſit concilium. Statim diriguit Antipater, quantóque dolore affectus eſſet neminem latuit pupillorum. namque honorē apud patrem quoque ſibi derogatū exiſtimabat: iterúmque de rebus cunctis periculum fore, ſi Alexandri filiis præter Archelaum etiam Pheroram tetrarcham adiutorem habere liceuiſſet. Ad hæc reputabat odium ſuum, & orbitatis miſerationem, qua tota gens flectebatur, quanto viuentium puerorum ſtudio, & quanta memoria mortuorum ipſius ſcelere tenerentur Iudæi. Itaque omnimodo dirimere ſponſalia ſtatuit. & callide quidem patri ſurrepere timuit, ſæuienti acriterq; vigilanti ad ſuſpicandum. palàm verò eum ſupplex adire auſus eſt, corámque depoſcere, ne ſe honore priuaret, quo dignum eſſe iudicaſſet, nudúmque regis nomen habere vellet, regni autem ſubſtantiam penes alios eſſe. Nec enim poſſe rerum obtinere dominatum, ſi præter auum Archelaum, etiam Pheroras Alexandri filiis ſocer eſſet adiunctus. Inſtantiſſime verò precabatur quia numeroſa eſſet regia progenies, nuptias permutari. Nouem namque regi vxores erant, ſed harum ſeptem vnde filios ſuſceperat, ipſum Antipatrū ex Doride, Herodem autem ex Mariamne pontificis filia: itémque Antipam & Archelaum ex Malthace Samaritide, filiámque Olympiadem, quam frater eius Ioſephus habuerat, ex Hieroſolymitide verò Cleopatra Herodem & Philippum, necnon ex Pallade Phaſaelum. Habebat autem filias quoque alias, Roxanen & Salomen, vnam ex Phædra, & alteram ex Elpide: duáſque vxores ſine filiis, cōſobrinam & fratris filiam: & præter has Alexandri & Ariſtobuli ſorores duas ex Mariamne. Cùm igitur tanta prolis copia ſupeteſſet, aliter nuptias iungi poſtulabat Antipater. Rex autem perſpecto eius animo, quid de pupillis cogitaret, vehementer iratus eſt: quippe filiorum quos interfecerat caſum reputans, verebatur ne etiā hi quandoque criminationum Antipatri præmium fierent. Sed tunc quidem ſæuioribus dictis eum protelat. Poſtea verò blanditiis eius adductus, ſponſalia reformauit: ac primum ipſi Antipatro Ariſtobuli filiam collocat, filium verò eius iungit filiç Pheroræ. Hinc licebat aduertere: quantum Antipatri valuerit adulatio, quod idem in ſimili cauſa impetrare Salome nō potuit. hanc enim quamuis ſoror eſſet, atque hæc ſæpe intercedente Iulia vxore Cçſaris poſtulaſſet, Arabi Syllæo nubere non paſſus eſt: ſed inimiciſſimam ſibi fore iurauit, niſi ab hoc ſtudio deſtitiſſet. poſteáque inuitam Alexæ cuidam ex amicis ſuis in matrimonium dedit: eiúſque filiarum vnam Alexandri filio, alteram Antipatri auunculo tradidit. Natarum autem Mariamnes vna, ſororis filium habebat Antipatrum, altera fratris Phaſaelum. Sic interrupta pupillorum ſpe Antipater, & pro ſua commoditate affinitatibus iunctis, expectatione certa nitebatur: adiectáque malignitati fiducia, nequaquam erat tolerabilis: nam quia ſingulorum odium vitare non poterat, ſecuritatem ſibi ex terrore quærebat: cùm præterea Pheroras ei veluti iam confirmato regi obſecundaret. Quin & mulierum conflata in aula conflictio, nouas turbas excitabat. Etenim Pheroræ vxor cum matre ac ſorore ſua, necnon & matre Antipatri, multa in regia inſolenter agebat, auſa etiam duas regis filias contumelioſe tractare: cui rei maxime ab Antipatro erat obiecta. Itaque cùm illi inuiſæ eſſent, alias quidem morigeras habebant: ſola verò Salome aduerſabatur eorum concordiæ: quódque non bono regis coirent, apud ipſum inſimulabat. Cognita verò eius delatione mulieres, quódque Herodes ægre tuliſſet aperto quidem conuentu & familiaritate abſtinuerunt, contrà verò & diſcordare inter ſe rege audiente ſimulabant: cùm his adeo colluderet Antipater, vt palàm Pheroram minime dubitaret offendere: occultos autem cœtus & nocturnas comeſſationes agebant: earúmque cōſenſionem fecit obſeruatio firmiorem: cùm horum nihil ignoraret Salome, ſed Herodi cuncta nunciaret. Ille autem ardens iracundia, maximeque aduerſus Pheroræ coniugem, quòd eam præter cæteras accuſaret Salome, aduocato cognatorum amicorúmque concilio, & alia multa mulieri & filiarum contumelias crimini dedit, quódque Phariſæis mercedem contra ſe prębuiſſet, fratrémque ſibi hoſtem reddidiſſet expugnatum venenis. Poſtremò conuerſus ad Pheroram, vtrum, ait, ſe fratrem, an vxorem vellet optare? Cumque ille ſe citius vita dixiſſet quàm coniuge cariturum, incertus quid ageret, ad Antipatrum ſermonem contulit: ac ne cum Phe-

Ant. li.17. cap.3.

Ant. li.17. cap.4.

rora, vel eius coniuge, aut quouis alio, qui ad eam pertineret, vnquam colloqueretur edixit. Verùm ille palàm præcepta custodiens, in occulto cum his pernoctabat: metuénsque obseruationem Salomes, per amicos in Italia degentes, vt Romam proficisceretur, effecit ipsorum perlatis literis, vbi Antipatrum aliquanto pòst tépore ad Cæsarem mitti oportere perscriberent. Igitur Herodes nihil moratus, eum misit: cunctis quæ vsui forent, magnáque pecunia liberaliter instructum, testamentúmq; vnà ei portandum dedit, in quo rex ipse Antipater inscriptus erat, & Antipatri successor Herodes, ex Mariamne pontificis filia procreatus. Quin & Syllæus Arabs iisdem Romam, neglecto Cæsaris præcepto, nauigauit: de his cũ Antipatro certaturus, de quibus cum Nicolao causam ante dixerat. Non leue autem cum Areta rege suo certamen habebat, cuius & alios amicos interfecerat & Soemum in Petra oppido potétissimum, redempróque Fabato procuratore Cæsaris fautore vtebatur etiam in Herodem. Sed maiore pecunia data Herodes Fabatum à Syllæo alienauit: ac per eum quæ Cæsar iusserat exigebat. Ille autẽ cum nihil dedisset, accusabat apud Cæsarem Fabatum, dispensatorem esse dicens, non quæ ipsi, sed quæ Herodi expedirent. Quibus commotus ad iracundiam Fabatus, adhuc autem apud Herodem in honore maximo habebatur, secretorum Syllæi proditor factus est: regíque indicauit, quòd Syllæus Corinthum eius satellitem pecunia corrupisset, eúmque asseruari oporteret. Neq; rex id facere dubitauit: quoniam Corinthus iste, licet in aula regis esset educatus, ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum solum corripi, sed etiam duos alios Arabas iussit apud eum repertos, vnum Syllæi amicum, alterum Phylarchum. Qui subditi quæstioni, magna pecunia Corintho, vt Herodem occideret, persuasisse confessi sunt: atq; etiam à Saturnino Syriæ rectore interrogati, Romam transmissi sunt.

De veneno Herodi parato, & quomodo compertum sit. Cap. XIX.

AT Herodes Pheroræ vehementius imminebat, vt repudiaret vxorem: neque quomodo mulierem plecteret inueniebat, cùm multas in eam odij causas haberet, donec ipsum etiam fratrem cum ea supra modum indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria, in tetrarchiam suam recessit, iuratus vnum sibi exilij finem fore mortem Herodis, neque ad eum reuersurum esse dum vixerit. Deniq; nec ægrotum quamuis sæpe accitus fratrem inuisere voluit, cum quibusdam mandatis eum quasi moriturus vellet instruere. Sed ille quidem præter spem conualuit. Postquam autem Pheroras in morbum incidit, tum Herodis patientia demonstrata est. Nam & venit ad eum, & humanissimè curatum voluit: sed morbum superare non quiuit: intra dies enim paucos est mortuus. Quem licet vsque ad vltimum vitæ diem dilexisset Herodes, tamẽ quòd illum quoque veneno peremisset, fama vulgatum est. Verùm eius corpore in Hierosolymam deportato, luctum maximum cunctæ genti denunciauit, clarissimaque funus sepultura dignatus est. Vnus quidem interfector Alexandri & Aristobuli, hunc exitum vitæ sortitus est. Transiit autem in Antipatrum autorem pœna sceleris, ex interitu Pheroræ nacta principium. Quidam enim ex eius libertis, cùm regem tristes adiissent, fratrem ipsius Pheroram veneno interceptum esse dicebant. nam quendam ei cibum obtulisse coniugem suam, & non eo quo solebat modo conditum: cóque sumpto illum morbo protinus esse correptum. Venisse autem ante biduum, matris ac sororis eius accitu quandam veneficam mulierculam ex Arabia, vt venenum Pheroræ conficeret amatorium: & pro amatorio dedisse mortiferum Syllæi cõsilio: namque illi notam fuisse. Perculsus igitur plurimis suspicionibus rex, ancillas & nonnullas libertinas quæstioni subiecit. Ibique tum exclamat aliqua doloris impatiens: Deus cæli terræq; rector, in matrem Antipatri, quæ horum nobis malorum causa est, vindicet. Hoc rex initium nactus, persequebatur vlterius indaginem veritatis. Mulier verò & matris Antipatri familiaritatem cum Pherora eiusque mulieribus, & occultos eorum conuentus aperuit: quodque Pheroras & Antipater redeuntes à rege, tota cum illis nocte potare soliti essent, seruis omnibus exclusis & ancillis. Vna quidem libertinarum hæc indicauit. Cùm autem ancillæ separatim singulæ torquerentur, patuit omnium dicta

Ant. l.17. cap.5.

cong

congruere, qua de causâ Romam quidem Antipater ex composito, Pheroras verò trans flumen secedere curauisset. Nam sæpe illos in sermone dixisse, quòd post Alexandrum & Aristobulũ ad ipsos eorúmque coniuges transiturus esset Herodes. Nec alicui posse parcere, qui Mariamne eiúsque filiis minimè pepercisset: ideóq; melius esse, ab hac belua quàm longissime fugere. Sæpe autem dixisse matri Antipatrũ conquerentem, quòd cùm ipse iam canus esset, pater in dies singulos iuuenesceret, seq; fortasse prius quàm regnare incipiat moriturum: aut si vnquam ille decesserit (quando autem istud futurum?) voluptatẽ sibi successionis omnino fore breuissimã. Pullulare præterea hydræ capita, hoc est Alexãdri & Aristobuli filios: sibi autem filiorum quoq; spem adempram esse patris iniuria: qui non eorum quenquam post mortem suam regni successorem, sed Mariamnes filium scripsisset hæredem. Qua quidem in re prorsus eum senectute delirare, si testamento suo standum arbitraretur. se nanque vt ex eius progenie nemo superesset curaturũ. Quinetiam cùm omnes patres, quibus inuisi vnquam filij fuerunt, odio vincat: plus tamẽ eum etiam fratres odisse. Denique nuper sibi ne cum Pherora colloqueretur, centum talenta donasse: atq; cùm Pheroras diceret, quid enim per nos lædebatur? respondisse Antipatrũ, vtinam cunctis ablatis nudos se dummodo viuos relinqueret. Verum hoc nequaquã fieri posse, vt tam pestiferam bestiam quisquam effugiat, sub qua nec amicis esse palàm liceret. Denique nunc occulte, inquit, conuenimus: licebit autem apertè, si virorũ spiritum manúsque habeamus. Hæc in tormentis ancillæ prodiderũt, & quòd Pheroras cum illis Petram fugere cogitasset. Vt omnibus autem dictis Herodes crederet, centum talentis effectũ est. De his enim soli Antipatro dixerat. Igitur ante alios in Doridem Antipatri matrem furor eius erumpit: eámque omni ornatu, quem illi donauerat, spoliatam, multis comparato talentis, expellit. Deinde ira deposita, Pheroræ mulieres à tormentis recreabat. Timore autem pauidus erat, & ad omnes suspiciones excitabatur: multósque innocentes, metu ne quem nocẽtium prætermitteret: in tormenta ducebat. Hinc ad Samaritam se conuertit Antipatrum, qui procurator erat Antipatri, & ex illius tormentis comperit, necandi sui causâ ex Ægypto Antipatrum venenum malum petiisse, per quendam Antiphili amicum: idque ab eo Antipatri auunculum accepisse Theudionem, ac Pheroræ tradidisse: cui mandasset Antipater vt Herodem occideret, dum ipse Romæ abesset, ac suspicione careret: Pherorã verò venenum vxori suæ dedisse seruandum. Itaque hanc euocatam, statim rex quod acceperat afferre iubet. Illa vero quasi allatura egressa, de tecto se præcipitem dedit, vt eo modo probationes & regis tormenta præueniret. Sed Dei prouidentia, sicut apparet, quæ ab Antipatro pœnas repeteret, non in caput, sed in diuersam delata partem, periculum mortis euasit. Portatáque ad regem, vbi resipiscere potuit (nam casus eam perturbauerat) quamobrem se præcipitasset interrogata. adiurante rege, quòd vera dicenti remitteret omne supplicium: sin falsa promere maluisset, corpus eius tormentis absumeret, neque sepulturæ quicquam relinqueret: paulisper tacuit. deinde inquit, Secreta custodio, cùm Pheroras obierit, Antipatro qui nos omnes perdidit seruitura? Audi rex, & tecum Deus testis mihi veritatis, qui falli non potest. Cùm Pheroræ morituro lacrymans assiderem, tunc ille me ad se vocauit: En multum, inquit, coniunx de fratris erga me animo sum deceptus. Nam qui sic me diligeret, inuisum habui, & necare cogitaui: qui tanto nunc mei, quamuis necdum mortui, dolore confunditur. Sed ego quidem impietatis precium fero: tu vero quod in eum seruas relictum nobis ab Antipatro venenum, huc affer propere, méque vidente consume, ne ad inferos quoque vltricem huius sceleris conscientiam deferam. Ita vt iussit attuli: & magnam quidem veneni partem sub obtutibus eius in ignem effudi: modicum verò mihi propter dubios casus, & quæ te metuerem, reseruaui. His dictis, illa quidem omnino paululum quiddam veneni habentem pyxidem profert: rex vero in matrem fratrémq; Antiphili contulit quæstionem. Verùm hi quoq; Antiphilum ex Ægypto attulisse pyxidem fatebantur, illumque venenum à fratre apud Alexandriam exercẽte medicinam accepisse dicebant. Totum autem regnum circumeuntes Alexandri & Aristobuli manes, ipsi erãt incertarum rerum exploratores atq; indices,

indices, & à suspicionibus remotissimos ad probationes trahebant. Denique etiam pontificis filiam Mariamnem, consciam esse maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratribus demonstratum est. Rex autem matris audaciam filij quoq; pœna coercuit. Nam quem illa pepererat Herodem, patri successorem scriptum ex testamento deleuit.

De Antipatri in Herodem malignis studijs deprehensis & vltis. Cap. XX.

POST hæc etiam Bathyllus, nouissima consiliorum Antipatri fides documentis accessit. Nanque is erat quidem libertus eius: aliud autem venenum ferens, hoc est, aspidum virus, aduenerat, aliorúmque serpentũ succos: vt si prius fuisset inualidũ, hoc se Pheroras cum sua coniuge in regem armaret. Idem vero præter susceptam contra salutem patris audaciam, velut operam succisiuã, habebat epistolas aduersum fratres compositas ab Antipatro. Erant autem Romæ in studiis Archelaus & Philippus, iam adolescentuli, magníque animi, regis filij, quos Antipater velut imminentes spei suæ remouere festinans, quasdam in eos literas ipse finxit, amicorum nomine Romæ degentium. Nonnullis autem corruptis scribere persuasit, quòd multis patrem maledictis carperent, ac de Alexandri & Aristobuli nece manifeste quererentur, séq; accitos esse grauiter ferrent: iam enim pater eos redire præceperat, ídque maxime solicitabat Antipatrũ. Quinetiam prius quàm proficiscerentur, in Iudæa cõstitutus Antipater, eiusdem modi contra eos Romæ literas mercabatur: patrémque adeundo vitandæ suspicionis causa, fratres purgare simulabat: quædam falso scripta, quædam vero adolescentiæ peccata esse commemorans. Quo quidem tempore scriptoribus epistolarum, quas in fratrum perniciem simulabat, plurimis pecuniis datis, sumptuum confundere tentabat indicia, vestẽ preciosam variáq; stragula, poculáq; argentea necnon & aurea comparando, aliáq; plurima instrumenta, vt preciorũ magnitudine mercedes falsariis erogatas celaret. Denique ducenta talenta retulit expensa, & eorum maxima fuit occasio causa Syllæi. Vniuersis autẽ malis tunc minoribus maiore cõtectis, cùm omnia quidem tormenta de parricidio, epistolæ vero de iteratis fratricidiis conclamarent, nemo tamen ex Iudæa venientium, quo loco fortunæ domus essent ei nunciauit, quamuis inter scelus probatũ & ipsius reditũ septem mensium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autem etiam quibus indicandi voluntas fuit per interfectorum fratrum
Ant. li. 18. cap. 8. manes obmutescebant. Denique Roma literas misit, continuo se venturum esse, quódque honorifice dimissus esset à Cæsare nuncians. Rex autem insidiatorem manibus tenere desiderans: timénsque ne si quid præscisset, forte caueret, ipse quoque literis beneuolentiam simulãs, & alia familiarissime scripsit, & vt reuersionem suam maturaret orauit. Nam si properasset, matris suæ quoque offensionem posset cõponere, quam expulsam esse non ignorauit Antipater. Primam quidem iam de morte Pheroræ susceperat epistolam apud Tarẽtum, eúmq; vehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile videbatur: sed quantum intelligi datur, causa doloris erat, quòd insidiæ pro voto non cesserãt: neq; tam Pheroram flebat, quàm maleficiorum ministrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat, ne quando fortè deprehenderetur venenum. Tunc autem in Cilicia patris epistola sibi reddita quam suprà memoraui, statim quidem festinabat: sed postquàm in Celenderin delatus est, subit eum quædã materni casus cogitatio, anima iam per semetipsam diuinante. Et amicorũ quidem prudentiores ei suadebant, ne prius patrem cõueniret, quàm pro certo cognosceret, quibus ex causis matrem suam repudiasset: nanque timere, ne fortè criminibus matris adderetur. Minus autẽ prudentes, & visendæ patriæ cupidi magis, quàm quid Antipatro esset vtile considerantes, vt properaret monebant, ne ex ipsa mora & patri causam prauæ suspicionis, & occasionem præberet calumniantibus. Nunc enim si quid motũ est, in absentem esse factũ: nec enim præsente illo quenquam id ausurũ fuisse. Absurdum autẽ videri, propter suspiciones incertas certis bonis carere, neq; mature se patri reddere, ab eoque regnum accipere, quod solo ipso niteretur. Paruit his Antipater, impellente fortuna, transmissúsque in Sebastum Cæsariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima

solitudo

ſolitudo cùm omnes eum deuitarent,nullúſque auderet accedere. Nam etſi ſemper æquè inuiſus erat,odio tamen vt proderetur tunc data libertas eſt.Multos autẽ auertebat ex rege formido, quoniã cunctas iam ciuitates de Antipatro fama repleuerat, ſolúſq; de ſe quid ageretur Antipater ignorabat. Nec enim vel clarius eo quiſquam deductus eſt, cùm Romam nauigaret, vel ignobilius inde ſuſceptus eſt. Enimuero clades ille domeſticas intelligens, calliditate celabat, metúque penè mortuus,vultu confidentiam ſimulabat. Et neque fugæ ſpes vlla erat, neque circumſtantibus malis emergere poterat: certúmq; nihil ei de domo, ne ibi quidem nunciabatur: id enim regis interminatio prohibuerat. Vnde interdum etiã ſpes eum pertentabat hilarior, aut nihil eſſe deprehenſum,aut ſi quid eſſet,hoc ſeſe impudentia ſua diluturũ,ac dolis,quæ ſola inſtrumẽta ſalutis haberet. Itaque his armatus, ſine amicis in regiam venit, qui à prima ianua cum iniuria ſunt repulſi. Fortè autem Varus Syriæ rector intus aderat. Ingreſſus inde ad patrem,confirmatúſque audacia,velut eius ſalutãdi cauſa, propius accedebat:cùm ille obiecta manu,& capite declinato,exclamat:Et hoc parricidæ eſt, vt me amplexari velis, qui tot maleficiis inuolutus ſis. Diſpereas, impium caput: neq; me attingas, prius quàm criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudiciũ & iudicẽ, qui opportune præſto eſt, Varum. Abi,& quemadmodum te purges in diem craſtinũ meditare. nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obſtupefactus Antipater,quia reſpõdere nihil potuit,reuerſus eſt. Cùm autem ad eum veniſſent mater & vxor, cunctas ei probationes expoſuerũt. Túmque recepta mente, quo pacto ſeſe defenderet cogitabat. Poſtero autẽ die rex adhibito propinquorum atq; amicorum cõcilio, Antipatri quoque amicos vocat. Ipſe autem cum Varo reſidens,cunctos indices iuſſit adduci, in quibus erant etiam ſerui matris Antipatri quidam pridem comprehẽſi,qui ab ea literas ad eum deportauerũt huiuſcemodi:Quoniam illa omnia patri tuo cognita ſunt, caue ne ad eum venias,niſi aliquod auxilium à Cæſare impetraueris. Itaque his vnà cum aliis introductis, ingreditur Antipater. Cúmque pronus ante pedes patris cecidiſſet:Oro,inquit,pater, ne quid de me præiudices,ſed integras aures ſatisfactioni meæ præbeas. Demonſtrabo enim me innoxium,ſi tu velis. Ille autem magna voce imperato ei ſilentio, ad Varum locutus eſt: Quod & tu Vare,& quiuis iuſtus iudex, Antipatrum morte dignũ iudicauerit,certo ſcio. Vereor autẽ ne mea quoque tibi ſit inuiſa fortuna,omníque calamitate dignum deputes, qui tales filios genuerim. Atqui hoc tibi magis miſerandus videri debeo, quòd erga tam ſceleſtos indulgentiſsimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adoleſcentulis regnũ detuleram, eóſque Romæ educatos amicos Cæſaris feceram: ſed quos aliis inuidendos regibus æmulandóſque conſtitui, meæ ſalutis hoſtes inueni, quorum tamen interitus Antipatro magis profuit. Iſti enim quòd iuuenis & ſucceſſor meus futurus eſſet,maxime ſecuritas quærebatur. at verò hic belua, patiẽtia mea ſuprà quàm ſatis erat expletus, in me ſatietatem ſuam profudit:eique diu viuere ſum viſus,meámq; ſenectutem grauiter tulit,réxq; fieri non niſi parricidio paſſus eſt.quæ quidem profectò noui qua ratione cogitauit: quòd eum ex agro abiectum reduxerim, & excluſis quos mihi regina pepererat filiis, regni mei vicarium declarauerim. Equidem tibi Vare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritaui qui Antipatri gratia ſpes eorum iuſtas abrupi. Quid enim tantum de illis, quãtum de iſto bene ſum meritus? cui viuus etiam poteſtatem meam penè conceſsi: apertè autẽ regni ſucceſsionem teſtamento reliqui, & præter deſtinatos ei ſeparatim quinquaginta reditus talentorum,ſumptum paſsim mea pecunia ſubminiſtraui:ac nuper Romã quoq; nauigaturo dedi trecenta talenta, quémq; ſolum ex omni familia mea, tanquam patris ſeruatorẽ,Cæſari commendaui. Aut quid illi tantum ſceleris, quantum Antipater admiſerunt? quódue de his habui indicium, quale demonſtrauit huius inſidias? etiam approbo, quia auſus eſt aliquid parricida, rurſúmq; veritatẽ dolis ſperat obtegere: tibi Vare cauendum.nam ego iſtã beluam noui: & quàm ſit veriſimilia dicturus,iam nunc proſpicio,fletúſq; ſimulatos.Hic eſt qui me quondã monebat,vt viuum Alexandrũ cauerem,neq; meum corpus omnibus crederẽ. Hic eſt qui vſque ad cubile meum ſolebat ingredi, & circumſpicere, ne quis mihi forte paraſſet

insidias. Hic somni mei custos erat, & securitatis dator, qui consolaretur luctum peremptorũ, & viuentiũ fratrum beneuolentiã diiudicaret: hic propugnator & satelles meus. Quum eius calliditas Vare in mẽtem venit, & quemadmodũ singula simulasset, vix me credo viuere, támq; grauem insidiatorẽ quo pacto effugerim miror. Verumtamen quia fortuna quædam excitat cõtra me domũ meam, mihíque amicissimi semper infensi sunt: ego quidem fatorũ iniquitatem flebo, & mecũ ipse solitudinem gemam. Nemo autẽ qui meum sanguinem sitierit elabetur, etiamsi per omnes filios meos indicia ventura sint. Hæc dicens, ipse quidẽ interrupto sermone tacuit, dolore confusus. Nicolaum autem vnum ex amicis probationes iussit exponere. Inter hæc autẽ Antipater sublato capite, cùm prostratus ante patris pedes maneret, exclamat: Tu pater meas partes defendisti. Nam quomodo ego parricida, quem tu semper seruatorẽ te habuisse cõmemoras? Aut si ficta, vt dicis, simulatáque mea pietas fuit, cur in aliis tam callidus, in hoc adeo demens fui, vt non intelligerẽ, quòd si homines laterer tanti sceleris cogitatio, cæleste latere iudicem omnino non posset, qui vbique præsto esset, & cuncta conspiceret? An fratrũ exitus ignorabã, quos ob id Deus vltus est, quia tibi male cogitauerant? Quid autẽ fuit cur me tua salus offenderet? Spes regni? Sed regnabam. Odij suspicio? Sed diligebar. An ex te metus aliquis? Quin tui seruans, aliis timendus eram. Fortassis egestas causa fuit? Multo minus. Quis enim magis expensarũ habuit potestatem? Si autẽ omnium hominũ perditissimus essem, immanisq; bestiæ animũ gererem, certe mansueti patris beneficiis vincerer: quem, sicut tu dixisti, reduxeris, totque filiis antepofueris, viuúsque regẽ declaraueris, aliorúmque bonorũ magnitudine reddideris inuidendum. ô me miserũ, acerbissimámq; peregrinationẽ meam, quàm longũ huoti tẽpus magnúmque insidiantibus spatium præbui. Sed tamen tibi pater tuisq; rebus abieram, ne Syllæus tuam contemneret senectutem. Roma mihi testis est pietatis, & princeps orbis terræ Cæsar, qui me patris amatorem sæpe vocitabat. Accipe pater has eius literas. hæ fictis in me criminationibus veriores. his me defendo. hæ affectus erga te mei argumẽta certissima. Recordare quàm inuitus hinc nauigauerim, latentes in regno contra me inimicitias non ignorans. Tu pater imprudens me perdidisti, tu compulisti vt darem accusandi tempus inuidiæ. Verum ad indicia veniam. Ecce adsum, terra maríque nihil vsquam parricida perpessus. Sed nondũ me hoc argumento diligas, nam & apud Deum, & apud te pater, condemnatum me esse scio. Condemnatus autem deprecor, ne aliorũ tormentis fidem habeas: in me feratur ignis, per viscera mea pergant instrumenta pœnarũ, ne parcas scelesto corpori. Nam si parricida sum, tormentorũ expers mori non debeo. Talia cum lacrymis ac eiulatu vociferans, & omnes alios, & Varum ad misericordiam prouocauit: solum autẽ Herodem, quo minus fleret, iracundia cõtinebat, documẽtis veris intentum. Ibi autẽ Nicolaus, iussu regis multa de Antipatri calliditate præfatus, & misericordiæ spem abstulit, & atrocissimã accusationẽ instituit, cuncta quidem regni maleficia ascribẽs: maxime vero fratrum interitum, quos ipsius calumniis interfectos esse demonstrans, etiam superstitibus cum insidiari quasi successionis captatoribus affirmabat. Nam qui patri venenum parasset, multo minus à fratribus abstineret. Cum autem ad veneni probationẽ venisset, per ordinem proferebat indicia, etiam de Pherora crimen exaggerans, veluti illum quoque Antipater fratricidam fecisset, corruptisque regis amicissimis, scelere omnẽ domum repleuisset. Atq; ita multis aliis dictis & probatis perorauit. Varus autem cùm respõdere iussisset Antipatrũ, & ille nihil amplius elocutus, quàm, Deus testis est innocẽtiæ meæ, siléntque iaceret, venenum petiit, idque cuipiam damnatorum capitis ex custodiis bibendum dedit: eoque statim mortuo, quædam in secreto cum Herode sermone natus, gesta in concilio Cæsari scripsit: posteroq; die inde discessit. Nihilóq; minus rex Antipatro vinculis tradito, cladis suæ nuncios ad Cæsarem misit. Post hæc Salomen apperte insidiis arguebatur Antipater. Quidã enim è seruis Antiphili Roma venerat, epistolas ferens cuiusdam Acmes nomine, ancillæ Iuliæ: quibus ad regẽ scriptus, indicauerat Salomes epistola inter literas Iuliæ reperta, clàm ei beneuolentiæ causa misisse. Ipsius autem Salomes epistolis & maledicta in regem acerbissima, & accusatio

ſatio maxima continebantur. Sed hæ ab Antipatro erant fictæ: iſque Acmen pecunia corruptam,ad Herodem eas mittere perſuaſerat.Epiſtola enim eiuſdem mulierculæ ad ipſum ſcripta id prodidit,cuius verba hęc ſunt:Sicut voluiſti patri tuo ſcripſi, & alias apiſtolas miſi,certo ſciens, regem ſorori ſuæ minime poſſe parcere, ſi eas recitauerit. Bene autem facies,ſi conſummatis omnibus,pollicitationum tuarum memor fueris. Hac epiſtola & quæ in Salomen ſunt compoſita deprehenſis, regē ſubiit cogitatio, ne forrè etiam Alexander falſis epiſtolis fuiſſet oppreſſus: quódque penè ſororem propter Antipatrum occidiſſet,anxius erat. Itaque non eſt vltra cunctatus, quò minus ab eo ſumeret omnium cauſa ſupplicium: ſed ne propoſitis ſatisfaceret, graui morbo impeditus eſt. De Acme tamen ancilla, & in Salomen fictione conflata,dedit literas ad Cæſarem.ac propterea teſtamento mutato, exemit nomen Antipatri, regémque ſcripſit Antipam, prætentis Archelao & Philippo natu maioribus. nam & hos Antipater inſimulauerat. Cæſari autem poſt alia pecuniaria munera mille talenta,& vxori eius ac filiis,itémque amicis & libertis,propè quinquaginta:cæterisque omnibus agrorum & pecuniarum non paruum diſtribuit,ac ſororem Salomen luculentiſsimis donis honorauit.In teſtamento quidem iſta correxit.

De Aquila aurea, mortéque Antipatri & Herodis. *Cap.* XXI.

MORBVS autem ingraueſcebat,quòd eum ſenectus pariter ac mœror vrgeret,& annos iam ſeptuaginta natus eſſet:& filiorum cladibus animum adeò habebat afflictum, vt nec bona valetudine quicquam iucunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat ægritudinem, quòd Antipater viueret.Hunc enim non obiter & aliud agens,ſed cùm ipſe conualuiſſet,cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus. Erant in ciuitate ſophiſtæ duo,qui ſumme ſcire leges patrias videbantur: & propterea per omnem gentem maxima gloria prædicabantur:Iudas filius Sepphoræi,& alter Margali Marthias. Hos non pauci adoleſcentium ſectabantur, cùm leges exponerent, & in dies ſingulos puberum exercitum congregabant. Qui cùm regem audiſſent mœrore ac morbo tabeſcere, apud notos loquebantur, opportunum iam tempus eſſe, vt Deus vindicaretur, fabricatáque aduerſus leges patrias opera deſtruerentur. Siquidem in templo nefas ſit, imagines, aut vultus,aut cuiuſliber animalis cognomine ſimulacrū haberi. Hoc propterea dicebatur, quòd ſupra maximam portā templi Aquilam collocauerat auream. Eúmque tunc monebant ſophiſtæ vt tollerent:pulchrum eſſe dicentes,etiam ſi quod inde periculum immineret,pro legibus patriis mori non recuſare: ſic enim decedentibus, & animā immortalem,& bonarum rerum ſenſum perſeuerare perpetuo:minus autem fortes, & ſapientiæ ſuæ neſcios amare animam imperitia: magiſque morbo cupere, quàm virtute defungi. Dum hæc illi diſſererér,rumor ſubito peruagatur,regem ferè iam mori: vnde etiam confidentius adoleſcentes coronam adorti ſunt: ipſóque meridie,quum plurima multitudo verſaretur in templo,craſsis demiſſi funibus,Aquilam ex recto auream ſecuribus abſcidebant.Qua ſtatim regis duci nunciata, non parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & propè ad quadraginta iuuenes comprehenſos regi exhibuit. Qui primum interrogati,an Aquilam ipſi auream concidere auſi eſſent, feciſſe confeſsi ſunt: deinde quo iubente, lege patria reſponderunt.Cùm vero,quid exultarent tantum,quibus mors immineret, ab his quæreretur: quia poſt mortem bonis plurimis frui ſperarent, aſſeruerunt. His itaque rex commotus, magnitudine iracundiæ morbum ſuperat,atq; in concionem procedit. Deinde multum in eos quaſi ſacrilegos inuectus, & quòd occaſione legis patriæ quædā maiora tentaſſent, velut impios ſupplicio dignos eſſe iudicauit. Populus autē metuens,ne per multos quæſtio iret,precabatur,vt primum facinoris ſuaſoribus, deinde in eo deprehēſis pœnæ ſubditis, cæteris indignationem remitteret. Tandem igitur exoratus,& ipſos rex qui funibus dimiſsi erāt cum ſophiſtis viuos incendi, & reliquos qui vnà comprehenſi ſunt,obtruncandos carnificibus tradidit. Hinc totum eius corpus morbo occupatum variis doloribus diſſecabatur. nam febris quidem nō mediocris erat: prurigo autem intolerabilis habebat omnem corporis

Ant.li.17. cap.8.

corporis superficiem. Assiduis autem vexabatur coli tormentis, pedésq; tanquam ex *Ant.li.17. cap.9.* intercutis vitio tumuerant. Quin & inflatio ventriculi, putredóque virilis membri vermiculos generās, ac præterea creber anhelitus, & irrupta eum suspitia, membrorúmq; omnium contractio fatigabat: vt qui hæc ad diuinitatem referrent, vltionem eam esse dicerent sophistarum. Ille autem, quamuis cum tot morborum cruciatibus luctaretur, vitæ tamē cupidus erat, & remediis excogitatis salutē sperabat. Denique Iordanem transgressus, apud Calliroen aquis calidis vtebatur, quæ in lacum feracem bituminis, qui Asphaltites vocatur, effluētes, præ dulcedine potui sunt. Ibi autē corpus eius, quod medicis oleo calidiori foueri placuerat, in solium plenum demersum ita dissolutum est, vt etiam lumina quasi mortuus resoluta torqueret. Deinde perturbatis qui eum curabant, ad clamorem quidem illorum respicere visus est. desperata vero salute, militibus quinquagenas drachmas, multámq; pecuniam rectoribus atq; amicis diuidi iussit. Cùm autem rediens ad Hierichunta venisset, atra iam bili correptus, & penè ipsi morti minabatur, factúmque nefariū excogitauit. Collectos enim cuiusque vici ex omni Iudæa nobiles, in locum cui nomen est Hippodromus, coëludi præcepit. Deinde Salome sorore & Alexa marito eius ad se vocatis: scio, inquit, mortem meam festis gaudiis celebraturos esse Iudæos. Verùm per alios lugeri potero, & præclarissimos honores sepulturæ assequi, si quæ præcipio feceritis. Hos viros qui habentur in custodia, cùm animam efflauero, statim militibus circumdatos occidite: vt etiam inuita omnis mihi Iudæa, omnísq; domus illacrymet. Et simul his mandatis, legatorum quos Romam miserat, epistolæ sunt allatæ, quibus Acmen ancillam Iuliæ iussu Cæsaris interemptam, & Antipatrum morte damnatum esse indicabatur. Quin & si pater eum in exilium dare mallet, id quoq; permisisse Cæsarem, scriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuncio recreatus, doloribúsque rursum victus (nam inedia tussísque pariter violentia distendebatur) fatum præuenire conatus est: sumptóque malo, etiam cultellum poposcit: sectum enim comedere consueuerat. Deinde circumspecto ne quis arbiter impediret, tanquam se percussurus dexteram sustulit. Cùm vero Achiabus consobrinus eius accurrisset, manúmque continuisset, vlulatus maximus in regia statim, qua si rex mortuus esset, excitatus est. Eóque propere audito, Antipater fiduciā recepit: lætúsq; iam custodes promissa etiam pecunia, *Ant.li.17. cap.10.* rogabat, vt se soluerent, atq; dimitterēt: quod eorū princeps non solum ne fieret obstitit, sed etiam regi velociter nunciauit. Ille autē fortius exclamās, quàm vires ægrotantis valebant, continuo satellitibus missis occidit Antipatrum: mortuúmq; sepeliri præcepit in Hyrcanio. Deinde rursum corrigit testamētum, & successorem quidem Archelaum natu maximum Antipæ fratrem scripsit, tetrarcham vero Antipam. Post interitū autem filij quinq; diebus exactis moritur: annos quidem triginta quatuor, ex quo interfecit Antigonum, regno potitus: triginta verò septem, postquam rex à Romanis declaratus est. Et in aliis quidē omnibus, secunda fortuna vsus est, si quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi quæsierat, tanto conseruatū tempore, filiis suis reliquit. In rebus autem domesticis infelicissimus fuit. Salome autem, antequam resciret mortē regis exercitus, cum marito progressa, vinctos absoluit, quos occidi mandauerat: ipsum dicens mutasse consilium, & vnumquenque iussisse domum dimitti. *Ant.li.17. cap.12.* Atq; ita post horum abitum militibus indicatur. Quibus in concionem cum alia turba in amphiteatrum apud Hierichunta collectis, Ptolemæus annuli regis custos, quo signare solitus erat, & fortunatū illum cœpit dicere, & multitudinem consolari. Relictámq; ab eo militibus epistolam recitauit, in qua multū rogabat, vt beneuolo animo successorem suum fouerent. Deinde post epistolam testamentū legebat, in quo Philippum quidem hæredem Trachonis, proximarúmq; regionum: tetrarcham verò, sicut suprà diximus, Antipam: regem autem Archelaum scripserat: eidémque anulum ad Cæsarem ferre mandauerat, assignatámque regni administrati notitiam. Omnium nanque dispositionum suarum dominum & confirmatorem Cęsarem esse voluit, cætera verò seruari iuxta superius testamentum. Quo perlecto, confestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militésque per cuneos & populus adeuntes, suámq; promittebant, deique beneuolentiam precabantur. Hinc ad

sepeliendum

ſepeliendum regem operam contulerunt. Nihil autem munificentiæ prætermiſit Archelaus, ſed omnem ornatum extulit regium in funeris pompa ducendum. Lectus quippe totus erat gemmis auróq; diſtinctus, torus autem purpura variatus, corpúſque ſuper eum velatum itidem purpura. Capiti autem diadema erat impoſitum: corona verò deſuper aurea, ſceptrúmq; in dextera, & circa lectum filij cum propinquis. præterea ſatellites agménque Thracium, Germaníque & Galli, velut ad bellum inſtructi omnes antecedebant. Cætera verò militum manus armata, ducéſque ſuos ordinúmq; principes ſequebantur decenter. Quingenti autem ſerui ac liberi odores ferebant: corpus autem per ducenta ſtadia portatum eſt in caſtellum Herodion: ibíque ſecundum ipſius regis mandata ſepultum eſt. Et Herodis quidem regis hic finis fuit.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER II.

De ſucceſſoribus Herodis, & vltione direptæ aureæ aquilæ. *Cap. I.*

VRBARVM autem nouarum principium fuit, Archelao Romam proficiſcendi neceſſitas. *Ant. li.17. cap.12.* Diebus enim ſeptem in lugendo patrem conſumptis, epuliſque feralibus prolixe populo exhibitis (Hic autem mos apud Iudæos neceſſario multos ad inopiã redegit: nam qui eum neglexerat, impius æſtimabatur) candida veſte indutus procedit ad templum. Ibíque variis fauoribus exceptus à plebe, ipſe quoque in excelſo tribunali, ſolióque aureo reſidens, humaniſſime vulgus admiſit: eiſque & quòd ſepulturã patris ſedulo curauiſſent, gratias egit, & quòd ſibi quaſi certo iam regi, magnos honores habuiſſent. Verum ſe tamen ait non poteſtate ſolum interim, ſed etiam ipſo regis nomine temperare, donec à Cæſare ſibi confirmata fuerit ſucceſſio, qui etiam teſtamento rerum eſſet omnium dominus conſtitutus. Idcirco enim ſe apud Hierichunta voluntati exercitus reſtitiſſe, cùm ſibi diadema voluiſſet imponere. Cæterum pro alacritate ac beneuolentia, æque militibus ac populo plenam ſe viciſſitudinem relaturum, ſi ab his quorum etiam eſſet imperium, certus rex declaratus fuiſſet: ſtudiúmque ſibi eſſe, vt erga illos rebus omnibus patre melior appareret. His gauiſa multitudo, ſtatim eius mentem magnis tentare petitionibus cœpit. Namque alij tributa leuari, alij vectigalia tolli, quidam ſolui cuſtodias acclamabant. Cunctis autem poſtulatis, in gratiam populi facile annuebat Archelaus. Deinde celebratis hoſtiis, cum amicis erat in epulis. Ecce autẽ ſubito poſt meridiem congregati non pauci nouarum rerum ſtudioſi, vbi communis luctus de rege ceſſauit, propria lamẽta ſuſcipiunt, flentes eorum caſum, quos propter abſciſam ex porta templi aquilam auream Herodes morte damnauerat. Dolor autem non occultus erat, ſed *Ant. li.17. cap.12.* clariſſimis queſtibus, fletúque iuſto & planctu ciuitas perſonabat, virorum cauſa videlicet quos pro templo ac legibus patriis interiſſe dicebant. Eorum autem mortis pœnas, ab illis quos Herodes pecunia donaſſet, repetendas eſſe clamitabant: ac primum, quem is conſtituerat pontificem reiiciendum, aliúmque pietate præſtantem, magíſq; purum optari debere. Quibus etſi mouebatur Archelaus ad vltionem, tamen eum profectionis feſtinatio cõtinebat, metuentem, ne ſi ſibi multitudinem reddidiſſet inimicam, motu eius impediretur. Quamobrem monendo magis quàm vi experiebatur ſedare turbatos: miſſóque magiſtro militum, vt quieſcerent, eos rogabat. Sed illum ſeditionis authores, vbi ad templum venit, prius quàm verbum faceret, lapidibus pro-

turbarunt: & aliis post eum mulcendi sui gratia missis, multos enim legabat Archelaus, iracunde omnia responderunt: neque si numero aucti fuissent, otiosi fore videbantur. Itaque instante azymorum die festo, qui apud Iudæos Pascha vocitatur, plurima victimarum copia plenus, infinita quidem ad templum ex agris multitudo religionis causa descendit, cum illi qui sophistas lugebant in templo consisterent, nutrimenta seditioni quærentes. Hoc autem metu Archelaus, antequã omnem populum morbus iste corrumperet, cohortem militum & tribunum, qui etiam seditionis principes comprehenderent, eò dirigit: contra quos omne vulgus excitatum, multos lapidum ictibus interfecit: saucius verò tribunus vix elabitur. Et illi quidem statim, veluti nihil mali actum esset, ad celebranda sacra conuersi sunt. Sed Archelao sine cæde iam multitudo comprimi nõ posse videbatur. quamobrem totum illis immisit exercitum, pedites per ciuitatem simul omnes, equitésque per campum: qui cum sacrificiis occupatos singulos inuasissent, propè ad tria millia hominũ occidunt: reliquam verò manum per montes proximos disiecerunt. præcones autem sequebantur Archelaum, iussu eius vnumquemque, vt domum recederet admonendo. Itaque cuncti neglecta diei festiuitate, abiere. ipse autem cum matre, necnon & Popla, & Ptolemæo, & Nicolao amicis, ad mare descẽdit: relicto Philippo regni procuratore, itémque rerum familiarium curatore. Vnà verò egressa est cũ filiis suis Salome, fratrísque regis filij, generíq;, specie velut Archelao ad obtinẽdam successionem adiumento futuri: certa verò causa, quæ contra leges in templum admissa fuerant, delaturi. Interea fit illis Cæsareæ obuiam Sabinus Syriæ procurator, ad Iudæam veniens, ad pecunias custodiendas Herodis. quem vlterius progredi Varus inhibuit, multis accitus Archelai precibus, intercedente Ptolemæo. Et tũc quidem Sabinus in gratiam Vari, neque ad arces venire properauit, neq; thesauros paternæ pecuniæ clausit Archelao: sed vsque ad cognitionem

Ant.li.17. cap.13. Cæsaris se otiosum esse pollicitus, apud Cæsaream commorabatur. Postea verò quàm sibi obstantium vnus Antiochiam perijt, alter, hoc est, Archelaus Romam nauigauit, mature profectus in Hierosolymam, regiam tenet: custodúmque principibus, itémq; dispensatoribus euocatis, rationes pecuniarum discutere conabatur, & arces occupare tentabat. Non tamẽ immemores Archelai mandatorum custodes erant, sed in obseruando singula quæque perseuerabãt, causam custodiæ magis Cæsari quàm Archelao tribuentes. Ad hoc autem Antipas quoque de regno certabat, posteriore superius Herodis testamentum firmius esse defendens, in quo rex ipse Antipas fuerat scriptus: eíque se tam Salome quàm multi alij cognati, qui cum Archelao nauigarant, suffragio fore promiserant. Ducebat autem secum matrem, fratrémque Nicolai Ptolemæum, in quo pro fide apud Herodem probata, nonnihil videbatur esse momenti. Namq; illi fuerat amicorum carissimus. Oratori autem Irenæo propter dicendi acrimoniam plurimum confidebat. vnde etiam qui se monuerant, vt Archelao pro ætatis merito & secundi testamenti voluntate cederet, audiendos esse non censuit. Romæ verò migrauerunt ad eum cunctorum studia propinquorũ, quibus inuisus erat Archelaus, quíq; præcipuè liberi omnes suíque iuris esse cupiebant, & aut Romano magistratu administrari, aut si hoc non impetrarent, Antipam regem habere. Ad hoc etiam Sabini ope nitebatur Antipas, qui Archelaum per epistolas accusauerat apud Cæsarem, Antipam verò multum laudauerat. Itaque digesta crimina Salome & cæteri, qui cùm ea sentirent Cæsari tradiderunt, & post eos Archelaus gestorum suorum perscripta capitula, patrísque anulum per Ptolemæum, rationésque administrationis intromisit ad Cæsarem. Ille autem secum præmeditans ea, quæ ab vtraque parte dicerentur, vbi & regni magnitudinem, multitudinémque redituum animaduertit, atque insuper Herodis familiam numerosam, perlectis etiam Vari ac Sabini literis, optimates Romanorum ad concilium vocat, in quo tunc primũ ex Agrippa ac filia sua natum Caium sedere iussit, filium adoptiuum: atque ita partibus prosequendi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater (namque is erat orator acerrimus eorum, qui aduersabantur Archelao) accusationem proposuit, insimulãs Archelaum, quasi verbis quidem de regno videretur contendere, re autem vera iamdudum rex esset effectus, & apud aures modo Cæsaris cauillaretur, quem iudicem successionis expectare noluisset. Nam post Herodis

mortem,

mortem, quibusdam, vt diadema sibi imponerent subornatis, regis eum more in solio aureo residentem, partim ordines militiæ permutasse, partim condonasse promotiones: & insuper his omnia annuisse populo, quæ velut à rege impetranda petiisset: maximorúmque reos criminum, quos pater suus vinxerat, absoluisse: qui cùm ista fecisset, modo regni vmbram à Domino postulaturus venisset, cuius sibi corpus ipse rapuisset, vt non rerum, sed vocabulorum dominum esse Cæsarem demonstraret. Ad hæc ei, quòd etiam luctum patris assimulasset, obiiciebat: cùm interdiu quidem personã com poneret in mœrorem, noctu verò ad comessationes vsque potaret. Denique seditionem vulgi ex hac indignatione conflatam esse dicebat. Totius enim orationis suæ vires, eorum multitudine, qui circa templum cæsi fuerant, astruebat. Hos enim ad diem festum quidem venisse: ad hostias verò, quas ipsi mactandas venerant, crudeliter esse iugulatos: tantúmque in templo funerum esse congestum, quantum nullum ab externis illatum bellum implacabile cõgessisset. Itaque huius crudelitatis Herode præscio, ne spe quidem regni vnquam eum dignum esse visum, nisi cùm sanæ mentis inops erat, animo deterius ægrotante quàm corpore, & quem in secundo testamento successorem scriberet, ignorabat: præsertim, qui priore testamento successorem scriptum incusare nihil posset, quòd incolumi corpore, omníque vitio purgata mente fecisset. Vt tamen quis firmius esse ponat morbo laborantis arbitrium, ipsum se Archelaum abdicasse regia dignitate, multis in eam contra leges admissis. Nam qualem fore si acciperet à Cæsare principatum, qui antequam acciperet, tantum populum peremisset? Multa in hũc modum prosecutus Antipater, multis ex numero circumstantium propinquorum in singula crimina testibus exhibitis perorauit. Surrexit autem Nicolaus defensor Archelai, & ante omnia cædem in templo necessario factam esse perdocuit: nam quorum necis argueretur, non regni solum, sed etiam ipsius iudicis, id est, Cæsaris hostes fuisse: aliorum autem criminum suasores aduersarios ipsos demonstrauit. Secundum verò testamentum idcirco ratum manere postulabat, quòd Herodes in eo successoris sui firmatorem Cæsarem constituisset. nam qui tantum saperet, vt rerum Domino potestate sua cederet, nec vnquam in hæredis errasse iudicio, sed sano corde quem constitueret elegisse, qui per quem constitui deberet non ignorauit. Cũ autem omnibus expositis, etiam Nicolaus perorasset, in medium progressus Archelaus, ad genua Cæsaris accidit ocyus. Quo perbenigne Cæsar erecto, quòd paterna quidem successione dignus esset, ostendit: certum verò nihil pronunciauit. Sed illo die dimisso concilio, secum ipse de cognitis deliberabat, vtrum ex his, qui testamento continerentur, aliquem regni oporteret constitui successorem, an toti familiæ distribui principatum. Multitudo enim personarum egere subsidio videbatur.

De pugna & strage Hierosolymis inter Iudæos & Sabinianos. Cap. II.

SED antequam de his quicquã statueretur à Cæsare, mater Archelai Malthace morbo correpta moritur. Et variæ literæ de Syria perlatæ sunt, Iudæos defecisse nunciãtes: quod Varus fore prospiciens, in Hierosolymam postquam Archelaus nauigarat, ascendit, vt incentores seditionis prohiberet. Et quia multitudo cessatura non videbatur, ex tribus quas ex Syria duxerat secum legionibus, vnam in ciuitate reliquit: atque ita in Antiochiam ipse remeauit. At Sabinus cùm postea in Hierosolymam venisset, causas nouarum rerum Iudæis præbuit: modo vim custodibus, vt sibi arces traderent, adhibendo, nunc maligne regis exquirendo pecunias. Non autem solis relictis à Varo militibus fretus erat, sed etiam seruorum suorum multitudine, quos etiam omnes armatos auaritiæ ministros habebat. Festo autem quinquagesimo die, quę Pentecoste à Iudæis vocatur, septies septem diebus exactis rediens, ex eorum numero vocabulum nacta, non religionis solennitas populum, sed indignatio cõgregauit. Denique concursus infinitæ multitudinis ex Galilæa, itémque Idumæa & Hierichunte, tránsque Iordanem positis regionibus, factus est: cùm indigena ex ipsa ciuitate populus Iudæorum, & numero simul & alacritate præstaret: & tripartita manu terna castra collocauerunt, vna in Septentrionali regione templi, altera in meridionali Hippodromũ versus, tertiáque in occiduo prope

Ant. li. 17. cap. 14.

regiam tractu, circumsessósque Romanos vndique obsidebant. Sabinus autem multitudine pariter, eorúmque spiritu perterritus, crebris quidem Varum nunciis precabatur, vt quàm mature ferret auxilium, quasi occasione delenda legione, si quid moræ interuenisset. Ipse verò in altissimam castelli turrim, quæ Phasaelus vocabatur, euadit, fratris Herodis cognominem, quem Parthi necauerunt. Hinc legionariis, vt in hostes irruerent, signum dabat. Nam præ timore nec ad eos quibus ipse præerat, descendere audebat. Eius autem præcepto milites obedientes, in templum volant, vehementíque cum Iudæis pugna confligunt: in qua dum nemo desuper adiuuaret, imperitos belli, peritia superabant. Postea verò quàm multi Iudæi porticibus occupatis, à vertice telis eos appetebant, plurimi conterebantur: & neque ex alto iaculantes vlcisci facile poterant, neque cominus dimicantes ferebant. ab vtrísque tamen afflicti succendunt porticus, opere, magnitudine atque ornatu mirabiles. ibique tum multi flāma subito comprehensi aut ea consumebantur, aut in hostes desilientes ab ipsis occidebantur: alij retrorsum cedentes præcipitabantur ex muro: nonnulli desperata salute, incendij periculum suis gladiis præueniebant. Qui tamen ex mœnibus obrependo in Romanos fecissent impetum, metu attoniti nullo negotio subigebantur, donec omnibus, aut interemptis, aut timore disiectis, thesauro Dei defensoribus destituto manus milites attulerunt, & XL. ex eo talenta diripuere: quorum quæ furto sublata non sunt, conquisiuit Sabinus. At Iudæos multo plures, magísque pugnaces, tam virorum quàm opum interitus in Romanos cōtraxit. Obsessáque his regia minitabantur exitium, nisi quàm primum inde secederent: Sabino, si vellet, vnà cum legione abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabantur regiorum plurimi, qui ad eos sponte transfugerant. Pars tamen bellicosior erat, Sebastenorum tria millia, hísque Rufus & Gratus præpositi, vnus peditum rector, at verò equitum Rufus: quorum vterque vi corporis atque prudentia, etiam si nullam manum obedientem haberent, magnum tamen momentum belli Romanis addidissent. Itaque Iudæi quidem instare obsidioni, simul & castelli mœnia tentantes, & ad Sabinum clamātes, vt discederet, neu impediret habituros tanto pòst tempore patriam libertatem. Sabinus autem quamuis optaret euadere, fidem tamen pollicitationibus non habebat: sed eorum lenitatem, insidiarum esse illecebram suspicabatur: simúlque auxilium Vari sperans, obsidionis periculum perferebat.

Ant. li. 17. cap. 15.

Eodem tempore per Iudæam plurimis locis tumultus erat, multósque ad regni cupidinem tempus impulerat. Nam in Idumæa quidem duo millia veteranorum, qui sub Herode militauerant, congregati, armísque instructi cum regiis decertabant: quibus Achiabus regis consobrinus, ex vicis munitissimis repugnabat, campestre prælium declinando. In Sephori autem Galilææ, Iudas filius Ezechiæ latronum principis, ab Herode quondam rege capti, qui tunc illas regiones vastauerat, non parua multitudine collecta, ruptísque regiis armamentariis, & omnibus quos circa se habebat armatis, cōtra potentiæ cupidos manus mouebat. Trans flumen quoque Simon quidam ex regiis seruis, pulchritudine simul & vastitate corporis fretus, imposito sibi diademate, cum latronibus quos congregauerat ipse circuiens, & apud Hierichunta regiam, & multa alia magnifica diuersoria igni corrupit, facilem sibi prædam ex incendio comparans. Omnésque habitationes, quibus aliquid decoris erat, concremasset, nisi Gratus regiorum peditum rector ex Trachone sagittarios, itémque Sebastenorum pugnacissimos ducens, properasset occurrere. Vbi peditum quidem in pugna multi consumpti sunt: ipse autem Simonem compendio præuenit, ardua valle fugientem, & ex transuerso percussum in ceruice deiecit. Incensæ sunt autem & quæcunque Iordani proximæ fuerunt sedes regiæ, apud Betharantes, quorundam aliorum manu conflata ex locis vlterioribus. Tunc enim pastor quidam, cui nomen Athrongæus, regnum affectare ausus est: quod vt speraret, vi corporis animíque fiducia mortem contemnentis impulsus est, ac præterea fratrum quatuor sibi similium robore, quorum singulis tanquam ducibus & satrapis attributa manu armatorum, ad incursus vtebatur. Ipse autem velut rex maiora negotia procurabat. Et tum quidem etiam diadema sibi imposuit. Non paruo autem pòst tempore, cum fratribus suis vastando territoria, & occidendo præcipue Romanos, itémque regios perseuerauit: cùm nec Iudæorum quisquam effugeret:

ret, qui lucrum aliquod ferens venisset in manus. Ausi sunt etiam apud Ammauntem repertum Romanorum agmen circumuenire, qui frumenta legioni atque arma portabant. Vbi Arium quidem centurionem & quadraginta fortissimos iaculis confecere: cæteri verò in eodem periculo constituti, auxilio Grati, qui cum Sebastenis aduenit, elapsi sunt. Multis in hunc modum contra indigenas, itémque alienigenas per omnes bellum gestis, post aliquod tempus tres ex his comprehensi sunt: natu quidem maximus ab Archelao, duo verò, qui ætate sequebantur, in manus Grati ac Ptolemæi delati. Nam quartus Archelao pactione concessit. Sed hic finis eos postea secutus est. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflammabant Iudæam.

De Vari gestis circa Iudæos crucifixos. *Cap. III.*

VARVS autem acceptis Sabini & principum literis, toti legioni metuens, opem his ferre properabat. Itaq; cum duabus reliquis legionibus, & quatuor alis equitũ, in Ptolemaida profectus, eodem regum atque optimatum auxilia cõuenire iussit. Ad hæc à Beritiis etiã, cùm per eorum transiret oppidum, mille & quingentos accepit armatos. Vbi vero in Ptolemaidem tam cętera manus auxiliorum, quàm propter Herodis inimicitias Aretas rex Arabum nõ cum exiguo numero equitum peditúmque peruenit, statim exercitus partem in Galilæam, quæ Ptolemaidi propinqua erat, dirigit, amici sui Galli filio his rectore pręposito. Qui mox & aduersus quos ierat, omnes in fugam vertit: & Sephori ciuitate capta, ipsam quidem incendit, incolas verò eius seruitio subiugauit. Varus autem ipse cum omni exercitu Samaria potitus, ciuitate quidem abstinuit, quòd inter aliorum turbas nihil eam mouisse deprehendit: castris autem ad vicum positis, qui appellatur Arun, Ptolemæi possessionem propterea direptam ab Arabis, qui & amicis Herodis infensi erant, inde ad Sappho progreditur, alterum vicum tutissimum: quem similiter, omnésque reditus ibi repertos depopulati sunt. Cædis autem ignísque plena erant omnia, nec prædationi Arabum quicquã obstabat. Exusta est & Ammaus iussu Vari, necem Arij cæterorúmque indigne ferentis, habitatoribus eius fuga dispersis. Hinc progressus ad Hierosolymam cum exercitu, solo visu Iudæorum castra disiecit: & alij quidem per agros abiere fugientes: qui verò intra ciuitatem degebãt, suscepto eo, seditionis causas in alios cõferebant, nihil quidem se penitus mouisse dicentes, sed propter diem festum receptam necessario multitudinem, in ciuitate obsessos esse potius cum Romanis, quàm cum dissidentibus cõspirasse. Ante verò obuiam ei venerant Iosephus, Archelai consobrinus, & cum Grato Rufus, ducentes exercitum regium, & Sebastenos, & Romanos milites ornatos habitu consueto. Sabinus enim nec in os Vari venire ausus, iamdudũ ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autem dispartitum aduersus autores tumultus per agros dimisit exercitum: multísque sibi exhibitis, quos minus turbulentos inuenisset, custodiæ tradidit: maximè verò nocentium propè ad duo millia cruci suffixit. Adhuc autem circa Idumæam superesse decem armatorum millia nunciato, confestim Arabas domum abire iubet: quòd eos non auxiliantium more vti militia, sed pro sua libidine, & supra quàm ipse vellet, agros vastare perspexit: suis autẽ comitatus agminibus, in aduersarios properabat. Verum illi se Varo prius quàm in manus veniretur, Achiabi consilio tradiderunt. Varus autem multitudini venia data, duces eius interrogandos misit ad Cæsarem. At ille cùm ignouisset cæteris, in nonnullos regis cognatos (erant enim quidam inter eos Herodis propinqui) animaduertit, quòd omnino contra regem suum arma cepissent. Varus autem hoc modo rebus apud Hierosolymam compositis, eadémque legione, quæ dudum in præsidio ciuitatis fuerat, ibi relicta, Antiochiam rediit.

Ant. li.17. cap.16.

De ethnarcha Iudæorum instituto. *Cap. IIII.*

ROMÆ autem Archelao alia rursus cum Iudæis causa cõflata est: qui ante seditionem permissu Vari, legati exierant, ius genti suæ liberum petituri. Erant autem numero quinquaginta, qui venerant, & astabant eis plus quàm octo millia Iudæorum Romæ degentium. Itaque cõuocato à Cæ-

Ant. li.17. cap.17.

fare optimatum Romanorum amicorúmque concilio in Palatini Apollinis templum, quod priuatum ipsius erat ædificium admirandis opibus exornatum, multitudo quidem Iudæorum constitit cum legatis,cótráque Archelaus cum amicis. Cognatorum autem amici ab vtraque parte secreti erát. nam & cum Archelao stare propter odium atque inuidiam recusabant, & cum accusatoribus conspici pudore Cæsaris prohibebantur. Inter quos erant etiam Philippus Archelai frater, beneuolo animo duabus ex causis præmissus à Varo, vt & Archelao subueniret, & si regnum Herodis nepotibus eius distribui placuisset,partem aliquam mereretur. Iussit autem accusatoribus exponere,quæ'nam contra leges fecisset Herodes:primum nō se regem, sed omnium, qui vsquam fuissent,tyrannorum crudelissimum tolerasse dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis, ea pertulisse superstites questi sunt, vt beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis solum eum lacerasse corpora subiectorum, sed etiam gentis suæ ciuitatibus deformatis exteras ornauisse,populisque alienis Iudææ sanguinem cōdonasse: Pro antiqua verò felicitate ac patriis legibus, nationem suam tanta egestate simul ab eo atque iniquitate repletam, prorsus, vt plures ex Herode paucis annis clades sustinuerint,quàm omni æuo maiores sui,postquam ex Babylone discessere,perpessi sunt, Xerxe tunc regnante ad discordias cōcitati. Verùm se tamen ad modestiam ex aduersæ fortunæ consuetudine profecisse, vt etiam successionem voluntariam acerbissimæ seruitutis subirent:qui & Archelaum tanti tyranni filium, patre mortuo regem appellassent nihil morati, & vnà cum eo luxissent mortem Herodis, ac pro eius successore vota celebrassent. Illum autem quasi metueret, ne non certus eius filius videretur, à cæde trium millium ciuium regni sumpsisse primordia: & quia principatum meruerit, tot immolasse Deo hominum victimas, tot festo die tēplum cadaueribus impleuisse. Recte igitur eos, qui de tantis malis superessent, aliquādo respexisse calamitates suas, & belli lege cupere vulneribus excipiendis ora præbere:atque ab Romanis precari, vt Iudæa reliquias misericordia dignas existimarent: néve quod ex ea natione restaret, his obiicerent, à quibus crudelissime lacerabatur:sed patriam suam coniungi Syriæ finibus, ac per iudices Romanos administrari decernerent:hoc enim modo probarum iri, Iudæos qui nunc veluti turbulenti ac belli cupidi reprehenduntur, moderatis rectoribus obedire nosse. Iudæorum quidem accusatio eiusmodi petitione conclusa est. Cùm autem surrexisset contrà Nicolaus, primum criminibus, quæ in reges erant proposita, dissolutis, nationem cœpit arguere:quia neque gubernari facilis esset, naturáq; regibus vix pareret. vnà etiam propinquos Archelai, qui se ad accusatores cōtulerant, insimulabat. Sed tum quidem partibus Cæsar auditis, conuentum diremit. Paucis autem diebus pòst, mediam regni partem sub ethnarchię nomine dedit Archelao: etiam regem, si se dignum præbuisset, facturum esse pollicitus. Reliquam verò dimidiam in duas tetrarchias diuisit, duobúsque aliis Herodis filiis attribuit: vnā Philippo, alteram Antipæ, qui cum Archelao de regno certauerat. Huius parti cesserat trans flumen regio, & Galilæa: quarum ducenta talenta reditus erant. Batanæa verò & Trachon, & Auranitis, & quædam partes domus Zenonis, circa Iamniā, Philippo destinatæ sunt: quæ talentorum centum reditus ministrabant. Archelai verò ethnarchia Idumæam, omnémque Iudęam, & Samariam habebat quarta tributorum parte leuatam, pro munere quia non rebellasset cum cæteris. Ac ciuitates quibus imperaret ei traditæ sunt, Stratonis pyrgus, & Sebaste, & Ioppe, & Hierosolyma. Cęteras autem, Gazam & Gadaram & Hippon, regno auulsas, Syriæ Cæsar adiecit. Erant autem reditus Archelai, quadringenta talenta. Quin & Salomen præter illa, quæ testamento regis ei relicta erant, Iamniæ dominam, & Azoti, & Phasaelidis idem Cæsar constituit: regiámque apud Ascalonem largitus est: ex quibus omnibus talentorum sexaginta reditus colligebantur. Domum verò eius ethnarchiæ subdidit Archelai. Quum autem cæteris quoque Herodis propinquis testamento relicta soluisset, duas eius filias virgines extrinsecus quingentis millibus pecuniæ donauit: casque nuptum Pherora filiis collocauit. Diuiso autem Herodis patrimonio, etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talenta eis distribuit: exceptis suo nomine quibusdam rebus vilissimis propter honorem defuncti

De

De subditiuo falsóque Alexandro, eóque deprehenso. Cap. V.

NTEREA quidam iuuenis natione Iudæus, apud quendam libertinum Romanorum in Sidoniorum oppido educatus, illum se formæ similitudine, quem Herodes necauerat, Alexãdrum esse mentitus, fallendi spe Romam venit. Huius autem facinoris habebat socium quendam gentilem suum, omnes tegni actus optime scientem: à quo instructus affirmabat eorum se misericordia, qui sui atque Aristobuli occidendi causa missi fuerant, similibus corporibus subditis, morti esse subreptos. Denique his multos iam Iudæos fefellerat, in Creta degentes: ac liberaliter illic acceptus, Melúmque inde transmissus, ibiq; ampliore quæstu cumulatus, etiam hospites suos magna verisimilitudine Romam secum nauigare pellexerat. postremò delatus Dicæarchiam, multisque muneribus ab Iudæis eius loci donatus, quasi rex à paternis amicis deducebatur. Ad hoc enim fidei processerat formæ similitudo, vt qui Alexandrum illum viderant, planéque nouerant, hunc eum esse iurarét. Igitur omnes etiam Romæ Iudæi, visendi eius studio circumfusi properabant: & infinita multitudo per vicorum angustias, quocunque ferebatur, conueniebant. Tanta nanque dementia multos ceperat, vt illum sella portarent, ac regale obsequium propriis ei sumptibus exhiberent. Sed Cæsar Alexandri vultum optime sciens (accusatus enim apud eum fuerat ab Herode) & si prius quàm videret hominem, fallaciam similitudinis aduerterat, hilariori tamen animi spei nonnihil indulgendum putauit: & Celadum quendam, qui Alexandrum bene cognosceret, misit, vt ad se adolescentem deduceret. Qui illo conspecto, statim personæ differentiam coniectura deprehendit. Maximè verò, vbi corporis eius duritiam, & seruilem formam considerauit, intellexit omne commentum. Valde autem commotus est dictorum eius audacia: de Aristobulo enim percontantibus, saluum quidem illum esse commemorabat: consulto verò non adesse, quia apud Cyprum degeret cauendo insidias: minus enim se circumueniri posse disiunctos. Itaque ab aliis ei separato vitam dixit à Cæsare præmium fore, si tantæ fraudis prodidisset autorem. Id autem se facturum ille pollicitus, ad Cæsarem sequitur: & Iudæum indicat, qui formæ suæ similitudine abusus esset ad quæstum. Tanta enim dona ex ciuitatibus eum singulis abstulisse docuit, quanta viuus Alexander non accepisset. Risit his Cæsar: & falsum quidem Alexandrum, propter habitudinẽ corporis, remigum numero inseruit, suasorem vero eius interfici iussit. Meliùs autem sumptuum detrimentum pro amentiæ precio satis esse iudicauit. Ant.l.17. cap.18.

De Archelai exilio. Cap. VI.

ETRARCHIA vero suscepta, memor discordiæ superioris Archelaus, non solum Iudæis, sed etiam Samaritensibus crudeliter abusus est. Nonóq; principatus sui anno legatis contra se ab vtrisque ad Cæsarem missis, ipse quidem in exilium pellitur Viennam Galliæ ciuitatem: patrimonium vero eius fisco Cæsaris adiudicatur: quem quidem prius quàm euocaretur ad Cæsarem huiuscemodi somnium vidisse commemorant: Nouem spicas plenas & maximas à bobus comedi somniauerat: accitos deinde vates, Chaldæorúmq; nonnullos, quidnam illo putarent indicari somnio, consuluerat. Aliis autem aliter interpretantibus, Simon quidam Essenus genere, dixerat spicas annos arbitrari, bouésque rerum mutationes: eo quòd agros arando verterét ac mutareut. Ideóque regnaturum quidem illum esse tot annos, quot significasset numerus aristarum: varias autem rerum mutationes expertum, esse moriturum. Hísque auditis, Archelaus quinque diebus pòst ad causam dicendam est euocatus. Dignum auté memoria duxi, etiam coniugis eius Glaphyræ somnium, Archelai filiæ Cappadocum regis referre: quam cùm Alexander prius habuisset vxorem, frater huius de quo loquimur, Herodis filius regis, à quo ille interfectus est, sicut iam designauimus, post illius mortem Iubæ regi Libyæ nuptam, eóque defuncto domum reuersam, domíque apud patrẽ in viduitate degentem, Ethnarches Archelaus vbi conspexit ad hoc amoris accensus est, vt eam statim repudiata cõiuge sua Mariamne, sibi copularet. Hæc igitur breui tempore postquam in Iudæam redijt, videre visa est superstantem sibi Alexãdrum dicere: Satis fuerat tibi Ant.l.17. cap.19.

Libycum matrimonium: sed tu illo non contenta, rursus ad meos penates reuerteris auidissima viri tertij, & quod grauius est, mei fratris iuncta matrimonio. Equidem non dissimulabo contumeliam, réque licet inuitam recuperabo. Atque hoc exposito somnio, vix biduum superuixit.

De Simone Galilæo, de tribus sectis apud Iudæos. Cap. VII.

Ant. l. 18. cap. 12.

GITVR Archelai finibus in prouinciam redactis, procurator Coponius quidam eques Romanus missus est, ea sibi à Cæsare potestate mandata. Hoc disceptante, Galilæus quidam, Simon nomine, defectionis arguebatur: quia indigenas increparet, si tributum Romanis pendere paterentur, dominósque post Deum ferre mortales. Erat autem propriæ sectæ sophista, nulla in re similis aliis. Etenim tria sunt apud Iudæos genera philosophiæ. Horum vnum Pharisæi profitentur, alterum Sadducæi, tertium vero, quod etiam probabilius habetur, Esseni colunt, gente quidem Iudæi, verùm inter se mutuo amore coniunctissimi: & qui præter cæteros voluptates quidem quasi maleficia vitarent: continentiam vero seruare, neque cupiditati succumbere, virtutem maximam ducerent. Itaque nuptias quidem fastidiût, alienos verò filios, dum adhuc molles sunt, eruditioni traditos, pro cognatis habentes, suis moribus diligenter instituunt. non quia coniugia vel humani generis successionem censeant perimendam: sed quia cauendam putent intemperantiam fœminarum, nullam earum vni viro fidem seruare credentes. Quin & diuitiarum cótemptores sunt, rerúmq; apud eos communicatio admirationi habetur, neq; inuenias alteri alterum opulentia præstare: legémque sibi dixerunt, vt qui disciplinam suam sectari vellent, bona contubernio publicarét. Ita enim fore, ne vel paupertatis humilitas, vel diuitiarũ dignitas appareret: sed permixtis facultatibus, velut inter fratres, vnum esset omniũ patrimonium. Probro autem ducũt oleum, & si quis vel inuitus vnctus fuerit, mũditus corpus absterget: quoniam squaloré decorem putant, dummodo semper in veste sint candida. Designatos auté communium rerum procuratores habent, & ad vsus omnium singulos indiuisos. Non est autem illis vna ciuitas certa, sed in singulas multi domicilia transferũt, & aliunde aduenientibus sectæ suæ professoribus, quicquid habeant promptum exhibent quasi proprium. Denique tanquam consuetissimi ad eos ingrediuntur, quos nunquam antè viderunt. Hinc est, quòd cùm peregrinantur, propter latrocinia tantum armãtur, neque præterea quicquam ferant. In singulis auté ciuitatibus, ex eodem collegio specialis curator hospitum constituitur: qui eorum vestimenta cæteráque vsui necessaria tueatur. Amictus autem cultúsque corporis omnibus pueris, in metu & sub cura magistri agentibus, par est. Nec vero vestitum siue calceos mutant, nisi aut omnino conscissis prioribus, aut longi temporis vsu consumptis. Nihil autem inter se mercantur aut vendunt: sed egenti quisque quod habet præbens, refert ab eo quod ipse non habet: quamuis etiã sine permutatione cunctis libera sit facultas, à quibus libuerit accipiendi quod opus sit. Præcipue circa Deum religiosi sunt. Nanque ante solis ortum nihil profani loquuntur, sed ei patria quædam vota celebrãt, quasi vt oriatur precantes. Deinde ad quas venerunt singuli artes, à curatoribus dimittuntur. Cúmque ad horam quintam studiose fuerint operati, rursus in vnum cõgregantur: linteísq; præcincti velaminibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atque hac lustratione facta, in eadem secreta coëunt, quo neminem alterius sectæ hominẽ aspirare concessum est, ipsique purificati, velut in sanctum quoddam templum in cœnaculum veniunt: quibus ibi cum silentio residentibus, pistor quidem panes ordine, vnum auté vasculum ex vno pulmento singulis cocus apponit. Deinde voce cibum sacerdos anteuenit: neq; gustare quenquam fas est, nisi prius Deo celebretur oratio. Post finem quoque prandij vota repetunt. Nam & cùm incipiunt, & cùm definũt, quasi datorem victus, Deum laudibus canunt. Tunc veluti sacris illis depositis vestimentis, in opere vsque ad vesperam versantur. Similitérque inde reuersi cœnant, consedentibus etiã hospitibus, si quos fortè interuenisse repererint. Neque vero clamor vnquã tectum illud, neq; tumultus inquietat: cùm etiam loquendi ordine aliis alij cedant: eorúmq; silentium, extra tectum constitutis arcanũ quoddam videatur venerabile. Cuius quidem

rei

rei perpetua ſobrietas cauſa eſt, quódq; apud eos edendi aut potandi modus ſaturitate definitur. Sed quamuis aliarũ rerum nihil ſine præcepto faciũt curatoris, tamen in his duobus, hoc eſt iuuando & miſerendo ſui iuris ſunt. Nam & ſubuenire dignis, cùm opus eſt, ſuo arbitrio cuiq; licet, & indigentibus aliméta porrigere. Sanè cognatis dare aliquid ſine curatoribus, interdictũ. Iidem iracundiæ moderatores iuſti ſunt; indignationẽ cohibent, fidem tuentur, paci obſecundant: & omne quod dixerint, iureiurando fortius habẽt. Ipſum autẽ iuſiurandum quaſi periurio deterius vitant. Iam enim mendacij condemnatũ arbitrantur, cui ſine Deo non creditur. Summũ autem ſtudium veterũ ſcriptis adhibent: ea maxime inde, quæ animæ & corpori expediant eligentes. Hinc illis morborũ remedia, ſtirpes medicæ, quémq; vim propriã ſinguli lapides habeant, rimantibus conquiruntur. Sectæ verò ſuæ ſtudioſis non ſtatim cum eis vna collectio. ſed per annũ integrum extrinſecus commoranti cuiq; eundem victus ordinẽ tribuunt: dolabellam quoq;, & quod prædictũ eſt perizoma, & albam veſtem tradentes. Cùm verò proceſſu temporis experimentum continentiæ dederit, accedit etiã ad communẽ cibum: & purioribus, ob caſtificationẽ ſcilicet, aquis participat: neq; tamẽ in conuictũ aſſumitur. Poſt oſtenſionẽ quippe continentiæ, duobus annis aliis mores eius probantur. Cúmq; dignus apparuerit, tunc demum in conſortium aſſumitur. Prius verò quàm incipiat communẽ habere cibũ, magnis execrationibus adiurat ſe primum quidem colere Deum, deinceps quoque erga homines ſeruare iuſtitiã, & neq; propria ſponte nocere cuiquã, neque ex præcepto obeſſe: quin imò iniquos omnes odiſſe, & collaborare ſemper iuſtitiæ ſectatoribus, fidem omnibus ſeruare, maxime verò principibus. Neque enim abſque voluntate Dei, cuiquam poſſe principatus potentiã contingere. Si verò ipſe cæteris præſit, nunquã ſe abuſurum viribus poteſtatis ad contumeliam ſubiectorum, ſed neque veſte aut ambitioſo aliquo ornatu reliquis eminere, veritatem ſemper diligere, & habere propoſitũ conuincere mentiẽtes. Manus verò à furto, & animã puram ſeruare ab iniuſtis compendiis: & neq; aliquid de myſteriis conſectaneos celare, neque profanis eorũ quippiam publicare, etiam ſi intentata quiſpiã morte compellat. Super hæc autẽ addunt, nihil ſe de dogmatibus aliud quàm ipſi ſuſceperint, tradere. Fugere autem latrocinia, & conſeruatũ ire ſimul & dogmatis ſui libros & angelorũ nomina. His quidem execrationibus explorãt, & quaſi præmuniunt accedentes. Deprehenſos vero in peccatis à ſua congregatione depellunt: & qui taliter fuerit cõdemnatus, miſerabili plerunque morte conſumitur. Illis quidẽ ſacramentis ac ritibus obligatus, neque capere ab aliis oblatũ cibum poteſt. herbas verò pecudũ more decerpẽs, & fame exeſus per membra corrũpitur. Ob quod etiam plurimos plerunq; miſerati, extremũ ſpiritum agẽtes receperunt: ſufficientẽ pro peccatis eorũ quæ vſq; ad mortẽ adduxerit, pœnam luiſſe cenſentes. In iudiciis vero ſunt diligentiſſimi atq; iuſtiſſimi. Diſceptant autẽ non minus quàm centũ in vnũ coacti: quòd autẽ his decretũ fuerit, immobile manet. Veneratio quoque apud eos poſt Deum magna legiſlatoris eſt: ita vt ſi quis eum blaſphemauerit, morte damnetur. Senibus verò obedire & plurium quorunque decreto, probabile arbitrantur officium. Cùm ſimul denique ſederint decẽ, nullus vnus nouẽ loquitur inuitis. Expuere quoq; in medium eorũ, vel in dexteram ſui partẽ, quiſq; deuitat. Sabbatis quoq; operationem aliquã contigiſſe, omnibus Iudæis diligentius cauent: neque cibũ ſibi ſolum pridie præparãt, ne videlicet illo die ignẽ accendant: ſed neque vas aliquod tranſponere audent, imò nec aluum purgant. Aliis autem diebus fodientes foueã vno pede altam σκαλίδι, hoc eſt, illa dolabella quã tradi nuper accedentibus diximus, dimiſſa veſte ſeſe diligẽtiſsime contegentes, ne ſcilicet ſplendori diuino iniuriã faciant, in eadem fouea ab onere ventris leuantur, ac deinceps terram quam effoderãt reducunt: idque ipſum faciunt in locis ſecretiſsimis: & cùm naturalis ſit iſta purgatio, nihilominus tamẽ ſolenne habent, vt quaſi ab immunditia diluãtur. Diſcernuntur autẽ inter ſe, ſecundum ſuſceptæ abſtinẽtiæ tempora, in ordines quatuor: tantúmque hi qui iuniores ſunt, inferiores præcedentibus æſtimantur, vt ſi aliquos eorum contigerint, quaſi à cõtrectatu alienigenæ diluantur. Viuunt autẽ quàm longiſsimè, ita vt plurimi eorum vſque ad centenariam proferantur ætatem, propter

simplicitatem victus, vt equidem puto, & institutionẽ bene in omnibus ordinatam. Sunt etiam contemptores aduersorum: cruciatus siquidem vincunt firmitate consilij. Mortem verò, si cum decore obeunda sit, iudicant etiam immortalitate meliorẽ. Prodidit autem eorũ in omnibus negotiis animos, bellum quod gestũ est cum Romanis. Tunc siquidem per artuum confractiones & ignes, ac per tormenta omnigena transeuntes, vt videlicet vel in legislatoris aliquid loquerentur iniuriam, vel ciborum quippiam quod non solent ederent, ad neutrũ horum potuerunt compelli: sed neque deprecari suos tortores, aut inter ipsa flere supplicia: in mediis quinimò cruciatibus subridentes, & eis qui tormenta admouerant illudentes, constanter animas cum quadam hilaritate reddebãt, scilicet quasi qui eas essent denuò recepturi. Opinio quippe apud illos firmata cõsistit, corruptibilia quidem esse corpora, materiámq; eorum non esse perpetuã: animas autem immortales semper manere, & de æthere subtilissimo commeantes, quasi carceribus ita corporibus implicari, velut quas illecebra naturalis attraxerit. Cùm vero fuerint à carnalibus releuatæ vinculis, quasi de seruitute longissima liberatas, ita illico lætari eas, sublimésq; ferri. Et quidem bonas, concinentes in hoc Græcorũ sententiis, pronunciant vltra Oceanũ degere, vbi eis sit reposita perfruitio: illic quippe esse regionem, quæ neque imbribus, neque niuibus, neq; æstibus aggrauetur: sed quam Oceano oriẽs Zephyrus, & leniter aspirãs amœnet. Malis antẽ animabus procellosa loca & hyberna delegãt, plena gemitibus exercendarum sine fine pœnarũ. Videntur autem mihi secũdum hanc ipsam intelligentiam Græci quoque fortibus suis, quos Heroas & semideos vocauerunt, beatorũ insulas sequestrasse: improborũ autem animabus locum apud inferos impiorũ: in quo etiam cruciari quosdam cõmentati sunt, Sisyphos videlicet, & Tantalos, & Ixiones, & Tityos: principio quidẽ immortales esse animas existimantes, ob adhortationem vtrique virtutis, dehortationémq; nequitiæ: bonos quippe fieri in huius vitæ conseruatione meliores, per spem bonorũ etiam post lucem redhibendorũ: improborum autem impetum retardari æstimantes: quoniã etsi in huius vitæ spatio latuerint, post obitum tamen sint immortalia tormenta passuri. Hæc sunt ergo quæ Esseni de diuinitate animæ philosophantur, planè illecebram ineuitabilem eis qui semel de eorum sapientia gustauerint, reponentes. Sunt autem in eis qui etiam futura nosse promittant, sacris videlicet libris, & variis sanctificationibus, prophetarúmq; dictis à primis ætatibus adhærentes: raro autẽ accidit vt prædictiones eorum frustratio cõsequatur. Est autẽ aliud etiam Essenorum collegium, cibos quidem & mores legésque similes cum prioribus habens, distans vero opinione de coniugio. Maximam siquidem vitæ hominũ partem, successionem scilicet, amputare eos qui abstineãt nuptiis arbitrantur: quippe si in eandem velint omnes ire sententiam, defecturum confestim genus humanũ. Nihilominus autem cum tanta ipsi moderatione conueniunt, vt per triennium explorent valetudinem fœminarũ: & si constanti purgatione apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia asciscunt. Nemo tamen eorũ cum prægnante concumbit: vt ostendant, quòd nuptias non voluptatis, sed liberorum causa inierint. Lauantibus autem fœminis, ita vt viris perizomatum inest amictus. Tales sunt mores huius collectionis. Duorum autem priorum ordinum, Pharisæi dicũtur, qui certiorem legalium rituum notitiam profitentur: & hi primum dogma habẽt, vt fato & Deo vniuersa deputent: & quidem vel agere quæ iusta sunt, vel negligere, secundum maiorem partem esse in hominibus profitentur: adiuuare tamen in singulis & fatum. Animam autem omnẽ quidem incorruptam esse, transire autem in alia corpora solas bonorum, improborum verò interminabili supplicio cruciari. Sadducæi porrò, secundus ordo, fatum omnino negant: & Deum extra omnẽ mali patrationem inspectionémque constituunt. Aiunt autem electioni hominũ vel bonum, vel malum esse propositum: & secundum voluntatem propriam, alterutrum vnicuique contingere. Animarum autem generaliter vel supplicia denegant vel honores. Et Pharisæi quidem sociales, & qui studeant se mutua dilectione cõplecti: Sadducæi verò & inter se feris moribus discrepantes, & cõuersatio eorum circa exteros inhumana. Hæc sunt quæ de Iudæorum philosophis dicenda reperi: nunc ad inceptum reuertor.

De Pilati regimine. *Cap. VIII.*

Rchelai ethnarchia in prouinciam redacta, reliqui, id est, Philippus & Herodes, qui cognominabatur Antipas, tetrarchias suas regebant. Salome enim moriens Iuliæ Augusti coniugi toparchiam quam rexerat, & Iamniam, & in Phasaelide palmeta testamēto reliquit. Delato autem ad Tiberium Iuliæ filium Romano Imperio, post mortem scilicet Augusti, qui præfuit rebus annis septem & quinquaginta, mensibus sex, diebus duobus, manentes in tetrarchiis suis Herodes ac Philippus: hic quidem iuxta fontes ipsos, è quibus Iordanis flumen exoritur, in Paneade condidit ciuitatem, quam Cæsaream vocitauit: aliámque in inferiore Gaulanitide, quam Iuliadem nominauit. Herodes verò in Galilæa Tiberiadem, in Peræa autem cognominē Iuliæ. Missus autem à Tiberio in Iudæam Pilatus, cùm curandam accepisset regionē, nocte intempesta opertas in Hierosolymam intulit imagines Cæsaris, quæ res post triduum ingentē inter Iudæos suscitauit tumultum: nam qui aderant stupore permoti sunt, quasi iam profanatas leges suas viderēt. Nullum enim fas esse collocari in vrbe simulacrum. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erant, subito etiam ex agris multitudo confluxit. Euntes autem ilico Cæsaream ad Pilatum, intentissime deprecabantur, vt ab Hierosolymis auferrētur imagines, & eis iura patria seruarentur. Pilato autem supplicantibus abnuente, circa domum eius proni corruerunt: & immobiles quinque diebus continuis noctibúsque manserе. Post autem Pilatus tribunal ascendens, studio magno conuocat multitudinem Iudæorū, quasi qui eis vellet dare responsum: cùm subitò milites accepto signo (sic enim iam fuerat præparatum) armati circunstéterūt Iudæos: circundatáque triplici acie, Iudæi quidem stuporis erant pleni, videntes inspetatam rerum faciē. Tunc Pilatus denuncians trucidaturum se omnes, nisi imagines Cæsaris susciperēt, annuit militibus vt educerent gladios. Iudæi autē quasi vno consilio omnes subito corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt, vociferantes vniuersos se interfici magis velle quàm legem profanari. Tunc Pilatus circa religionē studium populi demiratus, confestim de Hierosolymis statuas iussit auferri. Deinde verò conturbationem alteram commouebat: Est apud eos sacer thesaurus quem Corban dicunt, hunc ad inductionem aquarum iussit expendere, erat autem inducēda aqua ab stadiis trecentis. ob hoc itaque vulgi oriebantur querelæ: ita vt etiam Pilati qui Hierosolymam venerat, cum clamore circumdarent tribunal. Ille autem præuiderat tumultum eorum: siquidem populo permiscuit armatos milites, qui tunc essent priuatorū vestibus induti: præcepitq; vt gladiis quidē non vterentur, fustibus autem acclamantes ferirēt. Sicq; cōpositis rebus, dat ex tribunali signū, confestimq; cædebantur Iudæi: quorū multi quidē plagis, multi vero se inuicem conculcantes, in fuga misera contritione perierunt. Tunc ad calamitatē interfectorum stupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accusator Herodis tetrarchæ Agrippa, qui fuit filius Aristobuli, quē pater Herodes interfecit, ad Tiberiū venit. Illo autē non suscipiente accusationē, residens Romæ & reliquorū quidem potentium notitias ambiebat: maximis autē colebat officiis Germanici filium Caium, cùm adhuc esset priuatus. Et quodam die inter copiosum epularū apparatum, quibus eum demerebatur, ad vltimū extensis manibus, aperte Deum cœpit precari, celeriter illum mortuo Tiberio dominū cunctorum videre. Hoc cùm quidam è familiaribus eius Tiberio nunciasset, statim cōcludi iussit Agrippam, qui sub grādi ærumna, vsq; ad mortem Tiberij, in carcere per menses sex tenebatur. Sed defuncto eo, post regnum annorū duorū & viginti, sex mensium, trium dierum, succedens in imperium C. Cæsar absoluit Agrippam vinculis, & tetrarchiam Philippi (iam enim is decesserat) ei tradidit, regémque appellauit. Cùm venisset autem in regnum Agrippa, Herodis tetrarchæ cupiditates per inuidiam suscitauit. Irritabat antē eum maxime in spem regni Herodias vxor, exprobrans ei socordiam, & dicens, quia per id quòd noluerat ad Cæsarē nauigare, careret potestate maiore. nam cùm Agrippam ex priuato regem fecisset, quomodo dubitaret illum ex tetrarcha eodem honore donare? His adductus Herodes, venit ad Caium, à quo ob auaritiam vehementer increpitus, ad Hispaniam fugit: secutus eum quippe fuerat accusator

Ant. li. 18. cap. 5.

Ant. li. 18. cap. 7.

Ant. li. 15. cap. 14.

accusator Agrippa, cui etiam tetrarchiam illius C. Cæsar adiecit. Atque ita Herodes quidem in Hispania, peregrinante secum etiam uxore, decessit.

De superbia Cay, & Petronio præside. Cap. IX.

Ant. li. 15. cap. 15.

CAIVS verò Cæsar intantum contumeliose abusus est fortuna, vt etiam & Deum se putaret, & vellet vocari. Patriam quoque suam multorum nobilium cæde truncauit. Extendit autem impietatem suam etiam in Iudæam: Petronium denique cum exercitu Hierosolymam misit, præcipiens vt in templo statuas eius locaret: quas nisi susciperent Iudæi, contradicentes quidem ex his interficeret, reliquam verò multitudinem captiuaret. Permouebat autē hoc profecto Deum. Et Petronius quidem cum tribus legionibus, multisque è Syria auxiliaribus properabat in Iudæam ex Antiochia. Iudæorum verò quidam non credebant famæ bellum nuntianti. qui verò credebant, nihil de resistendo poterant cōminisci. Celeriter autē in omnes peruadit metus, nam iam Ptolemaidem peruenerat exercitus. Est autem hæc ciuitas Galilææ littore in magno campo sita: circundatur autem montibus ab Orientali plaga per sexaginta stadia disparatis, sed ad Galilæā pertinentibus: à meridiana autem Carmelo, qui abest stadiis centum viginti: à Septentrionali quoque monte qui est altissimus, quem vocant incolæ Scalam Tyriorum: & hic autem distat stadiis centum. Ab ea autem vrbe distās duobus stadiis præterlabitur fluuius, quem vocant Beleum, exiguus prorsus: cui prope est sepulcrum Memnonis, habens iuxta se centum ferè cubitorum spacium, sed admiratione dignissimum. Est enim speicie vallis rotundæ, vitream emittēs arenam: quam cùm exhauserint multæ naues, pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Venti siquidem quasi dedita opera, conuehunt illuc de circunstantibus superciliis arenam istam, vtique communem. locus autem metalli, statim in vitrum quod susceperit mutat. Mirabilius quoq; mihi illud videtur, quod iam conuersæ arenæ in vitrum, quæcunque pars super margines loci ipsius fuerit iacta, in vulgarem arenam denuo conuertitur. Igitur loci quidem illius natura talis est, Iudæi autem cum mulieribus & filiis collecti in campum, in quo est sita Ptolemais, Petronio supplicabant, principio ob patrias leges, deinceps vero etiam pro suo statu. Ille autem ob multitudinem precantium & precum inflexus, exercitum quidem & statuas in Ptolemaide reliquit: procedens autem in Galilæam, & conuocās in Tiberiadem tam populum Iudæorum quàm omnes eorū nobiles, & vim Romani exercitus cœpit exponere, & minas Cæsaris: his addens, quòd & contumeliosa esset supplicatio Iudæorum: cùm omnes siquidem gentes quæ parerent imperio Romano, in suis vrbibus inter reliquos deos, imagines quoque Cæsaris locauissent, soli Iudæi istud abnuerent. hoc siquidem quasi ab imperio deficere esset, etiam cum iniuria præsidentis. Illis verò contra hæc legem morésque patrios allegantibus: & quia ne Dei quidem simulacrū, nedum hominis, nec solum in templo, sed neque in profano aliquo totius regionis loco fas sibi esset locare: arripiēs dictum Petronius, respondit: Sed & mihi mei domini lex seruanda est. si eam quippe transgrediar, vobísque parcam, iuste animaduersionem subibo. Impugnabit sanè vos non Petronius, sed ille à quo sum missus, nam & ipse æquè ac vos cogor implere quæ iussa sunt. Ad hæc tota multitudo vnanimiter succlamauit, ante legis temerationem omnem se libenter subire perniciem. Sedato autem eorum clamore, Petronius ait: Pugnare ergo aduersus Cæsarem estis parati? Responderunt Iudæi, pro Cæsare quidem & populo Romano se per dies singulos offerre sacrificia: si autē in templo imagines æstimet collocādas, debere eum totam Iudæorū gentem prius immolare: præbere se quippe iugulos cum mulieribus & paruulis ei, qui interficere voluisset. Ad hæc admiratio Petroniū miseratióq; persuasit, intuentem & insuperabilem religionē virorum, & tantum vulgus ad mortem constanter paratum. Et tunc quidem infectis omnibus recesserūt. Postridie autē ac deinceps summates eorum priuatim viritimq; compellans, populum quoque publice alloquēs, nunc quasi consulens admonebat, interdum etiam minabatur, extollens & virtutem Romanam & indignationem Cæsaris: inter hæc etiam suam necessitatem, cui essent exequenda præcepta. Sed illis ad nulla horum experimēta cedentibus, cùm videret etiā sementem regionis intercipi

(ipsum

(ipsum quidem anni tempus erat, & quinquaginta penè continuis diebus multitudo in vrbe otiosa morabatur) ad vltimum conuocatis omnibus, ait, sibimet periculosam rem se velle aggredi. Aut enim, inquit, Deo cooperante placabo Cæsaré, ac vobiscum saluabor libenter: aut illo in vltionem irritato, pro tanta multitudine impendam animam meam. Atque ita dimissis turbis, multa pro eo vota facientibus, Antiochiam ab Ptolemaide reuocauit exercitum: atque illinc confestim misit ad Cęsarem, referens & quo apparatu in Iudæam irruisset, & quòd tota gēs supplicasset: quibus si abnuendum putaret, nosset cum viris etiam prouinciam esse perdendam. Seruare siquidem ipsos legem patriam, & nouis præceptis vehemēter obsistere. His epistolis respondit Caius immodice, comminans Petronio mortem, quoniam iussionum suarum segnis executor fuisset. Sed scriptorum talium vectores per tres continuos menses contigit aduersa tempestate retineri: alij autem exitium C. Cæsaris nunciantes, prospere nauigauerunt: denique ante septem & viginti dies epistolas Petronius accepit, finem Cæsaris indicantes, quàm illi peruenirent, qui comminantia scripta portabant.

De Imperio Claudij & regno Agrippæ ac morte. *Cap. X.*

AIO per dolum interempto, qui regnauerat annis tribus, mensibus sex, rapitur in regnum ab eo exercitu, qui Romæ erat, Claudius. *Ant. li. 19. cap. 3.* Senatus autem, referentibus consulibus Sentio Saturnino & Pomponio Secundo, mandat tribus cohortibus vrbanis, vt essent præsidio ciuitati, & ipse frequens in Capitolium cōuenit: & propter immanitatem Caij, bellum agi cum Claudio decernebat, volens imperium ad optimates reducere: vt sicut olim, ad regendum dignissimi eligerentur. Accidit interim, vt Agrippa adueniret: quem cùm & senatus in cōcilium in castra Claudius euocasset, *Ant. li. 19. cap. 4.* vt scilicet eo strenuo adiutore vteretur in quibus res posceret, videns Agrippa Claudium iam esse opibus Cæsarem, ad eum perrexit: quem ille ilico legatum ad senatum misit, indicantem suum propositum, quoniam primo quidem inuitus ab exercitu raptus sit, & iniquum esse, si militum erga se studia tam religiosa desereret, imò tutam aliter suam non esse fortunā: iam enim ad inuidiam satis fore, quòd in regnū vocatus sit. deinde administrare paratum esse rempublicam non, vt aliquis tyrannus, sed vt princeps benignus: sufficere sibi quippe honorem nominis. De singulis autem negotiis cōmunem omnium stare sententiam. nam & si non natura esset modestus, locuples tamen moderandæ potestatis exemplum Caij morte esse propositum. Quæ cum detulisset Agrippa, respondit senatus, quasi qui militi suo bonisque cōsiliis fideret, nolle se subire voluntariam seruitutem. Sed accepto patrum responso, Claudius rursus misit Agrippam, nunciātem eis, se non posse adduci, vt eos proderet, quorum cōsensu in imperium esset accitus. Inuitum autem se initurum esse pugnam aduersus eos, cum quibus confligere minime vellet: proinde eligendum esse locum extra ciuitatem in quo confligerent. neque enim fas esse, propter illorum peruicaciam, patriam ciuili cæde fœdari. Et Agrippa quidem ista senatui nunciauit. Inter hæc vnus ex illis militibus, qui cum patribus erant, educens gladium: Commilitones, inquit, quibus perturbati causis patricidia perpetrare cupimus, & cōcurrere aduersus propinquos nostros Claudium secutos? maxime cum habeamus Imperatorem quem in nulla re culpare possimus, & ad quem cum iustis magis allegationibus, quàm cum armis egredi debeamus. Hæc dicēs, per mediam egressus est curiam, omnibus se militibus consecutis. Hoc exemplo optimates deserti, in magno metu esse cœperunt. ac deinceps videntes sibi aduersationem tutam non esse, secuti milites, ad Claudium transierunt. Occurrebant autem eis pro muris strictis gladiis hi, qui fortunæ regis ambitiosius adulabantur: & penè accidit, vt progressi quinque interficerentur, ante scilicet quàm militum impetum Cæsar agnosceret: nisi accurrens Agrippa, imminentis ei facinoris periculum nūciasset: dicens quòd nisi coercuisset exercitum, iam in sanguinem ciuium furentem, confestim amissurus esset omnes per quos conspicuum esset imperium, fieretque solitudinis Imperator. Hæc audiens Claudius, compressit militum impetum. Suscepit autem in castris aduenientem senatum, & indulgēti honore complexus, egressus cum patribus confestim obtulit Deo hostias, vt mos est pro Imperio supplicari. Agrippam quoque protinus donat regno paterno vniuerso, adiciens ei

etiam illam quæ Augustus Herodi donauerat, Trachonitidem scilicet & Auranidem: præter hæc autem aliud quoque regnum, quod Lysaniæ vocabatur. Et populo quidem donationem hanc per edictum indicauit. Patribus autem præcepit, vt incisam

Ant. li.19. cap.5. æreis tabulis in Capitolio collocarēt. Donat autem etiam fratrem eius Herodem, eundem gener eiusdem erat, iunctus Berenicæ reginæ, Chalcidis. Opinione autem celerius Agrippæ dari regni census maximus affluebat: qua sanè pecunia, non ille in rebus exiguis abutebatur, sed talem murum Hierosolymis circundare cœpit, qualis, si potuisset absolui, irritam prorsus obsidionē Romanis oppugnantibus effecisset. Sed antequam

Ant. li.19. cap.7.8. impleret opus, decessit in Cæsarea. Regnauit autem annis tribus. Antè quoque cum tetrarchiam regeret, aliis tribus annis tenuerat potestatē. Reliquit filias tres e Cypride natas, Berenicem, Mariamnem atque Drusillam: filium autem ex eadem ipsa coniuge, nomine Agrippam. qui cùm admodum paruulus esset, Claudius regnum in prouinciam redegit, in cuius procurationem missus est Cestius Festus: post hunc autem Tiberius Alexander: qui nihil de consuetudine patria immutantes, gentem in pace renuerunt. Post hæc verò & Herodes, qui regnabat in Chalcide, decessit, relinquens ex fratris quidem filia Berenice filios duos, Berenicianum & Hyrcanum: ex priore autem Mariamne Aristobulum. Alius quoque eius frater Aristobulus mortuus fuerat priuatus, relicta filia Iopata. Hi quidem erāt (sicut diximus) liberi Aristobuli, qui fuerat Herodis filius. Alexander autem & Aristobulus nati fuerant Herodi e Mariamne, quos ipse parens occidit. Alexandri autem posteri in maiori Armenia regnauerunt.

De varijs tumultibus in Iudæa & Samaria. *Cap. XI.*

POST obitum autē Herodis, qui regnauit in Chalcide, Claudius Agrippam filium Agrippę in patrui sui regno cōstituit. Alterius autem prouinciæ suscepit curam post Alexandrum Cumanus, sub quo otiri cœperunt tumultus, & denuo Iudæos calamitas comprehendit. Cōuenientibus quippe multitudine ad diem festum azymorum in Hierosolymam, stante cohorte Romana super porticum templi (armati quippe milites semper custodiebāt festos dies, ne quid conuenientes populi nouare auderent) vnus è militibus reductis turpiter vestimentis inclinans posteriora sua vertit ad faciem Iudæorum, & ad hunc habitum vocem emittens similem succlamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri, ita vt circumstarent Cumanum, ad supplicium militem deposcentes. Ex his autem inconsulti iuuenes, & quasi natura apti ad seditiones mouendas, in rixam grauissimam prosiliebant: cōtinuo quippe saxa rapientes, percutiebant milites. Tunc veritus Cumanus, ne totius in eum vulgi impetus fieret, plures euocauit armatos: qui cùm essent porticibus immissi, metus grauis incidit Iudæis. statimque in fugam versi, relicto templo refugere cœperunt. Tanta autem per egressus de constipatione obtritio facta est, vt conculcatione mutua super decē millia hominum consumpta sint. Facta est autem vniuersæ genti luctuosa festiuitas, & planctus per domos singulas personabat. Successit autem huic calamitati latrocināntium tumultus. Iuxta Bethoron quippe, per viam publicam, Stephanus quidem seruus Cæsaris supellectilem quandam vehebat, quæ ab irruentibus latronibus direpta est. Cumanus autem ad inquisitionem mittens eos, qui in proximis vicis essent, vinctos ad se adduci iussit, obiiciens quòd latrones illos nō comprehendissent: qua occasione quidam militum in vico quodam libros sacræ legis offensos discidit atque combussit. Iudæi autem quasi totam religionem inflammatam viderent, vndique confluxerunt: & velut machinamento aliquo, ita vi superstitionis attracti, omnes ad vnam euocationem ad Cumanum Cæsaream concurrunt: precantes vt militem, qui tantam contumeliam Deo legique eius intulisset, non relinqueret impunitum. Ad hæc ille (videbat enim multitudinem nequaquam quieturam, nisi aliqua esset satisfactione sedata) adiudicatū militem per medium populum ad supplicium iussit abduci: sicque Iudæi placatis animis recesserunt. Denuo autem Galilæorum & Samaritanorum conflictus exoritur. In vico enim quem Geman vocant, qui est in magno Samariæ campo situs, quidam Galilæus de numero Iudeorum ad festiuitatem ascendens interficitur. Ad quod factum multi ex Galilæa regione

concur

concurrerunt, vt cum Samaritanis confligerent. Horum autem nobiliores conuenerunt ad Cumanum, rogantes, vt antequam grauis calamitas oriretur transiret in Galilæam: & in eos qui autores essent homicidij vindicaret. Cumanus verò his negotiis, quę habebat in manibus postponens illorum petitiones, sine effectu precatores remisit. Nunciato igitur homicidio Hierosolymam, omnis multitudo commota est: & relicta diei solennitate, in Samariam vulgus impetum fecit, sine vllo duce, nec quicquam principum suorum retinenti acquiescẽtes. Latrocinij autem eorum & tumultus, quidam Dinæi filius Eleazarus, & Alexander, principes erant: qui in Acrebatenæ regioni conterminos irruentes, promiscuam edidere cædem, & à nullius ætatis exitio temperantes, vicos etiam inflammauerunt. Cumanus autem hæc audiens, adduxit secum vnam equitum alam, quæ vocatur Sebastenorum, vt auxilio his qui vastabantur esset: sicq; eorum multos, qui Eleazarum erant secuti, comprehendit, plures quoque interfecit. Ad reliquam autem multitudinem, qui in vastandos Samaritanorum fines irruerant, principes gẽtis de Hierosolymis occurrerunt: opertique ciliciis, & aspersis cinere capitibus precabantur, vt ab incepto desinerent: nec propter exercendam in Samaritas vltionem, ad Hierosolymæ perniciem Romanos commouerent: misererentur autem patriæ suæ atque templi, filiorúmque & coniugum propriarum: neque omnia pariter in discrimen adducerent, neq; ob vnius Galilæi vindictam cuncta disperderent. His acquiescentes Iudæi, à negotio recesserunt. Multi autem per idem tempus in latrocinia conspirabãt: sicut ferè solet insolentia crescere rebus quietis: per quæ in omni regione agebantur rapinæ: & audacissimus quisque reliquis vim afferebat. Tunc Samaritarum primates ad Numidium Quadratum, qui Syriam procurabat, Tyrum venerunt, vindicari de his, qui regionem eorum deprædati fuerant postulantes. Præsto autem fuerant etiã Iudæorum nobiles: & Ionathas filius Anani, princeps sacerdotum, obiecta diluens allegabat, initium quidem tumultus Samaritas fuisse, qui primi homicidium perpetrassent: causam tamẽ calamitatum postea secutarum præbuisse Cumanum, qui inter principia autores cædis noluisset vlcisci. Tunc Quadratus vtranque partem interim distulit, dicens se cùm ad ipsas regiones venisset, diligenter singula inquisiturũ: deinceps verò progressus Cæsaream, eos omnes quos Cumanus viuos ceperat, in crucem sustulit. Inde cùm Lyddam venisset, denuo audiuit Samaritanorum querelas, & accitos Iudæorum decem & octo viros, quos cognouit pugnæ fuisse participes, securi percussit. Duos autem principes sacerdotum, Ionatham & Ananiam, eiúsque filium Ananum, & nõnullos alios Iudæos nobiles ad Cæsarem misit: similiter autem & Samaritarum nobilissimos quosque. Præcepit etiam Cumano, & Celeri tribuno, Romam nauigare, redditturos Claudio rationem pro his quæ in regione gesserant. His ita compositis à Lydda ascendebat Hierosolymam: & inueniens multitudinem festiuitatem azymorum celebrantem sine vlla cõturbatione, Antiochiam rediit. Romæ autem Cæsar auditis allegationibus Cumani & Samaritanorum (aderat autem etiam Agrippa, Iudæorũ causam magna contentione defendens: siquidem & Cumano multi potentiũ aderant) pronuncians aduersus Samaritas, tres eorum nobilissimos iussit interfici. Cumanum autem in exilium deportari. Celerem autem tribunum vinctum Hierosolymam missum, Iudæis ad supplicium tradidit, vt per vrbem tractus, capite plecteretur. Post hæc Felicem Pallantis fratrem misit ad Iudæos, qui & eorũ prouinciam cum Samaria & Galilæa curaret. Agrippam verò de Chalcide in regnũ maius transtulit, tradens ei illam quoq; prouinciam, quæ Felicis fuisset. Erat autem ista Trachonitis & Batanæa & Gaulanitis. Addidit autem regnum etiam Lysaniæ, & tetrarchiam quam Varus rexerat. Ipse autem per annos tredecim, menses octo, dies triginta administrato imperio, decessit, successorem regni Neronem relinquens, quem suadelis Agrippinæ vxoris suæ in imperium cooptauerat. & quidem cùm legitimum haberet filium Britannicum ex Messalina natum, priore scilicet coniuge, & Octauiam filiam, quam ipse priuigno collocarat Neroni. Susceperat autem ex Agrippina Antoniam. Et Nero quidem, quemadmodum per magnitudinem felicitatis & opum, abusus sit fortuna: & qualiter fratrem suum, atque vxorem, matrémque interfecerit, post quos in omnes proximos immanitatẽ suam conuertit, atq; vt ad vltimum per amen-

Græcis turpissimum videbatur, Iudæis inferiores videri. Præstabant autem hi quidem diuitiis & corporum viribus. Græci verò auxilio militum: magna siquidem pars Romanæ manus, de Syria illò fuerat congregata: & quasi cognati, ad auxiliandum parati erant Syris. Præfecti autem militum curabant comprimere tumultum: & pugnaces quosque comprehensos, taureis vlciscebantur ac vinculis. Nec tamen supplicia comprehensorum, impedimentum aut timorem reliquis inferebant: imò magis hoc ipso in seditionis irritabantur augmẽtum. Tunc demum Felix minaci edicto præcepit contumaces quosque vrbe discedere: non parentium autem immissis militibus interfecit non paucos, quorum etiam bona direpta sunt. Manente autem seditione, nobiles vtriusque partis electos, legatos misit ad Neronem, de iure disceptaturos. Successit autem ei Festus, & hos qui maxime infestabant prouinciam solicite persecutus: latronum plurimos comprehendit atque interfecit.

De præsidibus Iudææ Albino & Floro. Cap. XIII.

ERVM successor huius Albinus non eodem modo negotiis præfuit, *Ant.li.20. cap.15.* neq; enim fuit aliqua malignitatis species, quam ille prætereient. Deniq; non solum causis ciuilibus furabatur & diripiebat bona singulorum, neque solum tributorum additamentis in commune gentem grauabat: sed etiam quos ob latrocinia decuriones ciuitatum cõprehenderunt, vel qui à prioribus iudicibus in custodiis erant relicti, accepta à cognatis eorum pecunia, liberauit: & is solum qui non dedisset, in carceribus quasi nocentissimus remanebat. Per idem tempus, eorum quoque qui res nouare cupiebant, in Hierosolymis crescit audacia. Ex quibus sanè, qui erant opulenti Albinum largitione redimebant, vt eis tumultum mouẽtibus non indignaretur: pars autem popularis quæ non satis gaudebat quiete, Albini participibus iungebatur. Vnusquisq; ergo improborum cohorte propria circundatus, ipse quidẽ inter cæteros quasi princeps latronum & tyrannus eminebat: stipatoribus verò suis ad direptionem mediocrium abutebatur. Ita fiebat, vt hi quidem quorum vastabantur domus, tacerent: illi autẽ qui extra incommodum stetissent, metu ne similia paterentur, etiam officiis ambirẽt eos, quos constabat dignos esse suppliciis. In commune autem omnium fuit intercepta fiducia. *Ant.li.20. cap.1.* & erat tunc multiplex dominatio, & semina captiuitatis futuræ iam ab illo tempore spargebantur. Cùm sanè eiusmodi morum fuisset Albinus, tamen succedens ei Gessius Florus, optimum eum per comparationem sui fecit videri. Ille siquidem plura occulte & cum fraude nocuerat: Gessius verò iniquitates suas in vniuersam gentem, tam palàm quasi gloriaretur exercuit: ac velut non ad regendam prouinciam, sed ad damnatorum pœnas carnifex missus, neq; rapinarum vllum morem, neque afflictionum prætermisit. In miseris autem crudelissimus erat, in turpibus verò impudentissimus. Neque enim quis illo amplius offendit fallacia veritatem, neque commentus est callidiores nocendi vias. Huic siquidẽ vitium illatis dispendiis lucra quærere exiguum visum est: sed totas simul despoliabat vrbes, & labes populis inferebat, tantũ non voce per totam regionem edicens, liberum esse omnibus latrocinari, dum ipse prædarum acciperet portionem. Deniq; ob illius auaritiã cõegit totam penè deseri regionem, ita vt plurimi sedes patrias relinquentes, ad externas prouincias commigrarent. Donec autem in Syria Cestius Gallus prouinciam regebat, neq; ausus quispiam Iudæorum est aduersus Florum ad eum mittere legatos. Cùm verò instante azymorum solennitate ipse Hierosolymam venisset, occurrens multitudo, quæ facile tricies centenorum milium fuit, precabatur, vt gentis suæ calamitatibus subueniret, & pestem illam prouinciæ Florum, vt eiiceret clamitabat. Qui tamen cùm sub populi ore esset, & Gallo assisteret, non solũ nihil mouebatur, sed voces illas etiam deridebat. Cestius tamen compescens impetum populi, & edicẽs quod deinceps placatiorem eis Florum redderet, regressus est Antiochiam. Deduxit autem eum vsque ad Cæsaream Florus, illudens mendaciis, & Iudæorum genti bellum sedulo comminiscens, quo scilicet solo iniquitates suas occultari posse credebat. Pace siquidem permanente, habiturum se apud Cæsarem accusatores Iudæos: verùm si defectionem negotiatus fuisset, maiore vtique malo abducendam à se esse inuidiã peccatorum minorum. Igitur vt gens ab Romano

abrumperetur imperio, sedulo indies augebat calamitates. Per idem tempus apud Neronem Cæsarienses gentiles victores extitere, decretúmque istud contestantes literas attulerunt: pérque hoc bello Iudaico dabatur exordium, duodecimo scilicet anno regni Neronis, decimoseptimo autem regni Agrippæ mense Maio.

De Floro sæuiente in Iudæos Cæsarienses & Hierosolymitas. *Cap. XIIII.*

Ant. li. 20. cap. 15.

AD magnitudiné autem excitatorum de eo malorum, nequaquá idoneas causas habuisse depreheńditur. In Cæsarea siquidem habitantes Iudæi, habebant synagogam prope locum, cuius erat dominus gentilis quidam Cæsariensis. & frequéter quidem egerant, vt ad eorum ius illa possessio iungeretur, multis partibus maius preciú quàm res meruerat offerentes. dominus autem loci preces eorum despexisse non contentus, ad maioré dolorem ædificauit in loco tabernas, ita vt angustú eis tráſitum & prorsus coarctatum relinqueret. Primum igitur feruentiores aliqui iuuenum prosilientes, ædificationé vetabant. Cú verò Florus hos à prohibendo cohiberet, non habentes Iudæorum nobiles quid agerent, inter quos erat etiam Ioannes publicanus, inflectunt Florum oblatione octo talentorum, vt ædificationem vetaret. Ille autem ob capiendum tantúmodo, promittens se cuncta facturú, accepta pecunia statim de Cæsarea egressus est, venítque in Sebasten, seditioni tribuens facultatem, quasi qui pugnę spatium Iudęorum summatibus vendidisset. Sequenti auté die, Iudæorú sabbato, cùm plebs ad synagogam coisset, seditiosus quidam Cæsariensis vas Samium ante ingressum eorum ponens, alites immolabat. Hoc factum Iudæos incoercibiliter accendit, & legem suam quippe contumeliam pertulisse, & locú ipsum dicebant fuisse pollutum. pars autem Iudæorum, quę erat constantior atq; moderatior, denuo apud iudices esse conquerendum rebatur. Seditiosi autem & iuuentute turgentes Iudæi, effundebantur in rixam. Stabant autem ad confligendum parati etiam Cæsariensium tumultuosiores. Ex composito quippe missus fuerat, qui pro synagogæ foribus immolaret: sicq; continuò est pugna commissa. Interueniens autem Iucundus, qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, vas illud quidem quod positum fuerat iussit auferri, & tumultum sedare pergebat. Cùm verò superatus esset præ Cæsariensium violentia, Iudæi statim libros legis rapientes secesserunt in Nabata: regio quædam eorum hoc nomine appellatur, dirépta à Cæsarea stadiis sexaginta. Primates autem eorum duodecim, cum Ioanne in Sebasten ad Florum venerunt, de his quæ acciderant conquerentes, & vt auxilio esset rogabant, quamuis reuerenter, tamen eum & de octo talentis admonentes. Ille verò ilico comprehensos eos vinciri iussit, arguens cur leges de Cæsarea auferre ausi fuissent. ob hoc igitur apud Hierosolymitas grauissima indignatio nascebatur: veruntamen adhuc iram suam frenabant. Florus verò, quasi ad hoc operam suam locasset, vt bellum inflammaret, misit ad sacrum thesaurum, vt inde decem & septem talenta auferrentur, quasi eam pecuniam impensæ Cæsaris flagitaret. Tunc verò statim inuasit populum multa confusio: concurrentes ad templum, maximis vocibus nomen Cæsaris appellabant, vt à tyrannide Flori liberarentur orantes. Quidam autem seditiosorum in Florum maledicta iaciebant vltima: & canistrum circumferentes stipem eius nomine postulabant, quasi inops & miserrimus talibus indigeret auxiliis. His autem omnibus nihil est à cupiditate deterritus, sed multo magis ad deprædandum irritatus est. Denique cùm deberet Cæsaream veniens ignem belli illic nascentis extinguere, causásque tumultuum submouere, pro quo etiam mercedem acceperat pactus: tamé eum exercitu equitum atque peditum Hierosolymam contendit, vt Romanis armis ad quod volebat vteretur, ac timore & minis vrbem circumdaret. Tunc populus lenire eius impetum volens, obuiam militibus processit, cum solitis vtique fauoribus, & Florum honorare officiis paratus. Ille verò præmittens cum equitibus quinquaginta centurionem, nomine Capitonem, discedere eos iussit: Néve eum, in quem tam grauia maledicta iecissent, falso denuo honore deluderent. Oportere quippe eos, si viri sunt fortes, animique constantis, etiam in præsentem effundere contumelias: nec solum in verbis, sed etiam in armis amorem libertatis ostendere. His dictis exterrita multitudo, simul etiam militibus, qui cum

Capitone venerant, in medium vulgus irruentibus, diffugerunt, antequam Florum salutarent, aut militibus officia consueta redderet. Discedentes igitur in domos, cum metu atque humilitate peruigilem duxere noctē. Florus autem tunc quidem degit in regia, postridie autē aduersum eos extructo tribunali sublimius resedit: conuenientesque sacerdotū principes, & ciuitatis vniuersa nobilitas, astiterūt tribunali. His præcepit Florus, vt omnes qui maledicta in eum succlamassent, protinus dederēt: edicēs in ipsos esse, nisi reos produxerint, vindicandum. Ad hæc respōdent Iudæi, populum quidem pacifica quæque sentire, illis verò qui errauissent in verbis, veniā conferēdam postulabāt. In tanta siquidem multitudine, nihil esse mirandū, offendi aliquos temerarios, & per ætatē insipiētes: esse autē impossibile eorum qui deliquerint, discrimen agitari, cùm & singulos nimirū pœniteat, & præ timore ad negandum sint parati. debere tamen illum si cōsuleret genus quieti, & vellet Romano imperio seruare vrbē, magis propter multos innoxios dare veniam etiā paucis delinquentibus, quàm propter paucos improbos perturbare multitudinem tantā bonorū. Ad hęc verò ille magna indignatione inflammatus, militibus exclamauit, vt forum rerū venalium, quod erat in superiori parte ciuitatis, diriperent, ac passim obuios trucidarent. Illi verò ad lucri sui cupidinem addita autoritate rectoris, non solum illum diripuerūt locum in quem fuerant immissi, sed in vniuersas insilientes domos, interficiebant habitatores. Fuga autem erat per angiporta omnia, & cædes eorum qui comprehendebātur: direptionis quoque nulla species prætenbatur. Multos autē etiam nobilium comprehendentes adduxerunt ad Florum, quos ille verberibus laniatos in crucem sustulit. Denique omnis numerus illo interfectorum die cum paruulis & mulieribus (neque enim vel lactantibus pepercerant) fuit sexcenti & triginta. Grauiorē autem faciebat calamitatem videri nouitas Romanæ calamitatis: quod enim nemo vnquam prius, tunc Florus ausus est, vt viros scilicet equestris ordinis pro tribunali flagellis cæderet, ac patibulis affigeret: quorum etsi origo Iudæa, tamen Romana dignitas erat.

De alia oppressione Hierosolymorum dolo Flori. Cap. XV.

PER idem tempus rex quidem Agrippa Alexandriā erat profectus vt Alexandrum, qui Ægyptum procurabat missus à Nerone, iure hospitis conueniret. Germanam autē suam Berenicen, Hierosolymis inuentā, & iniquitatem militum videntem, grauis ob hoc angor inuaserat. & frequēter quidem præfectos equitum suorum, custodésque corporis mittens ad Florum precabatur, vt à cæde desineret. Ille verò neque in multitudinē interfectorum, neque in nobilitatem precatricis, sed tantū in lucra sua, quæ de rapinis congregarentur, aspiciens, contempsit annuere: impetus autem militū etiam aduersum regiā efferatus est. Non solum quippe sub oculis eius obuios quosque mulctabāt atque trucidabant, sed etiam ipsam, nisi confugisset in aulam, interfecissent. Ibi autem peruiglē noctē cum intenta custodia egit, verens vtrique irruptionē militum. Venerat autē Hierosolymam, vt vota Deo solueret. His enim qui morbo vel aliis necessitatibus implicantur, mos est orare per triginta dies, antequam immolent hostias: abstinere quoque vino, & capillos radere. Quem morem Berenice regina illis exercens diebus, nudipes etiā ante tribunal stetit, deprecās Florum: & præter quod nihil honoris habitum est, etiam de vita sua periclitata est. Hæc autem facta sunt sextodecimo die mensis Maij Postridie autem conueniēs multitudo in forum, quod erat in superiori parte ciuitatis, magnis clamoribus de his qui interfecti fuerant, querebantur: potissimum autē inuidiosæ in Florum voces erant: quod veriti primates quique & pontifices, disruptis vestibus, & viritim singulos comprehendentes, postulabant, vt ab his verbis, quorum causa tanta mala pertulerant, desisterent, neque in maiorem indignationem Florū mouerēt. Sicque sedata est multitudo, tam reuerentia precantiū, quàm spe quòd nequaquam Florus vltra in eos sæuiret. Ille autem videns multitudinis tumultum fuisse compressum, angebatur, & denuo eam inflammare cupiens, pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaque vnum ait argumentum fore, quod nihil vlterius de nouandis rebus cogitaret, si populus obuiam procederet militibus de Cæsarea venientibus: veniebant autem duæ cohortes. Qui cùm conuocasset populū ad occurrendum, mandat centurionibus

turionibus, vt nullam salutationem redderent obuiantibus Iudæis. Ad quod si offensi petulanter quippiam essent locuti, statim in eos vterētur armis. Pontifices ergo collecta multitudine in templo, precabantur vt occurrerent Romanis, & ante graue incommodum cohortes solenniter salutarent. His hortationibus seditiosi quique abnuebāt, & ob interfectorum dolorē reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tunc verò omnes sacerdotes omnésq; leuitæ sacra vasa proferentes ornatúmque templi, citharistæ etiam & cātores cum musicis organis procidebant ante multitudinem, & obnixissime precabantur, vt illum templi honorem custoditum esse vellent, neq; ad direptionem vasorum sacrorum Romanos contumeliis incitarent. Erat autē videre ipsos sacerdotum principes sparsis cinere capitibus, & pectora disruptis vestibus nuda monstrātes, nominatim singulos quosque nobiliū compellare, ac denuo in commune multitudinem precari, ne ob modicum peccatū patriam suam proderent his, qui direptioni eius inhiarent. Quam enim vtilitatem vel militibus esse de Iudæorum salutatione tribuendam, vel illis quæ acciderant correctionem, si in præsenti procedere cessarent? At contrà, si officiose susciperent solenniter venientes, auferri Floro occasionem pugnæ: ipsos verò saluare patriā suam, & prouidere ne quid vltra quàm pertulerant, experirentur. His addunt, quòd paucis seditiosis si tanta multitudo iungatur, hoc magis ad pacificum consilium suam deberēt autoritatem transferre. Tali hortatu multitudinem inflectentes, etiam ipsos seditionis autores quosdam quidem minis, quosdam autem sui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps præcedentes cum quiete omni populo sequente, militibus obuiam prodierunt. Iámque cominus factos salutauerunt: illis autem nihil respondentibus, seditiosi Iudæorū aduersum Florum, cuius hæc fierent consiliis, succlamauerunt. confestimque milites comprehendentes eos, cædere fustibus adorti sunt: atque in fugam versos persequentes equites proculcabant. Corruebāt autem multi quidem cùm à Romanis cæderentur, plures autē cùm se mutuò propellerent. In ipsis autē portis grauis facta est cōpressio, & vno quoq; alterū præuenire cupiente tardior fuga cunctis fiebat. Collabentiū verò durus erat interitus. Suffocatu enim atque conculcatu miseri disperibant, & neq; ad sepulturam quisquam proximis suis cognoscendus remanebat. Irruebāt autem etiam pariter milites immoderatè, eos quos comprehēdissent cædentes: & per ingressum qui Bezetha vocatur detrudebant multitudinē, transire cupientes vt Antoniam & templum obtinerent. Quos etiam Florus consecutus, eduxit de regia eos qui secū erant, & in arcem transire nitebatur. Frustratus tamen est eius impetus. Conuersus quippe aduersum eos populus repugnauit, & per tecta euadētes obruebāt saxis Romanos. Qui cùm superne venientibus sagittis vincerentur, nec possent defendere multitudinem quæ per angustos arctabatur ingressus, ad reliquum se exercitum qui erat in regia receperunt. Seditiosi autem verentes, ne superueniens denuo Florus tēplum occuparet, per Antoniam ex templo ascendentes, porticus à templo ad Antoniam continentes interciderunt, quatenus auaritiam Flori desperatione compescerent. Nam cùm diuinis inhiaret thesauris, próque his in Antoniā transgredi niteretur, vbi intercisas porticus vidit, ab impetu conquieuit. & conuocans sacerdotum principes atque curiam, se quidem ait vrbe digredi, præsidiū tamen apud eos relinquere quantum ipsi voluissent. Ad hæc illis respondentibus, nihil nouandum fore, si vnam tantum relinqueret apud eos cohortem, dum tamen non illam quæ cum ciuibus paulò antè conflixerat: ob ea siquidem quæ pertulerat populū illis militibus infensum esse: cohorte sicut precabantur mutata, cùm reliqua manu Cæsaream regressus est.

De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos, ad obediendum Romanis hortantis. *Cap. XVI.*

Aliud autem denuo pugnæ consilium comminiscens, retulit ad Cestium, & Iudæos defectionis criminatus est: impudenti mēdacio illos perpetrasse dicens, quæcunque eos pertulisse constabat. Nec sanè principes Hierosolymorum quæ gesta fuerant, tacuerunt: sed & ipsi & Bernice ad Cestium de his quæ Florus inique in vrbe egerat, retulerunt. Ille autem susceptis literis partis vtriusque, quid facto opus esset cum principibus deliberabat. Et quibusdam quidem videbatur,

videbatur, cum exercitu in Iudæā Cestium ire debere, & aut vindicare defectionem, si fuisset admissa, aut magis fidos reddere Iudæos eorúmq; accolas. Ipsi tamen magis placuit aliquem de suis præire, qui & negotia & consilia Iudæorum posset ei fideliter nunciare. mittit ergo tribunū Politianū, qui ab Alexandria reuertenti Agrippæ circa Iamniam occurrēs, & à quo fuisset missus, & ob quas causas indicat. Quo loci Iudæorum etiā pontifices, & reliqui nobiles, eorúmq; curia adesse curauerant, vt circa regē scilicet officia nouarent. Postea verò quàm illū congrua humanitate coluerunt, conquesti sunt quàm potuerūt flebiliter de calamitatibus proprius, & inhumanitatē Flori explicauerunt. Quam licet argueret Agrippa, vafre tamē inuectionem suam in Iudæos transtulit, quorum maxime miserebatur, volens scilicet frenare eorū motus: vt per hoc ipsum quod viderentur nihil perpessi iniuriæ, ab vltionis desinerēt appetitu. Ad hæc ergo quicunq; egregij erant, & propter sua prædia desiderabant quietem, intelligebant regis redargutionē esse plenā benignitatis. Populus autē Hierosolymorū sexaginta stadiis obuiā progressus, officiose Agrippam & Politianū suscepit. Lamentabantur tamen interfectos coniuges mulieres: quarum plangoribus reliquus quoq; populus ad lamenta conuersus, precabatur Agrippam vt genti cōsuleret. Succlamabant etiam Politiano, vt ingrederetur vrbē, videretq; quæ essent à Floro gesta: & ita ostendebant forum desertum domósque vastatas. deinceps verò per Agrippā suasere Politiano, vt is cum vno tantum famulo ad Siloam vsque totam circuiret ciuitatē: quatenus ipsis cognosceret oculis, Iudæos omnibus quidē aliis parēre Romanis, soli autem Floro aduersari propter magnitudinē in eos factæ crudelitatis. Ille igitur cùm circuisset vrbem, & mansuetudinis populi sufficiens documentū teneret, ascendit in templum, quò etiam multitudinem cōuocauit: & cùm plurimis verbis fidem eorum circa Romanos collaudasset, multa etiā ad conseruationem pacis hortatus, adorauit Deum eiúsque sancta: in eo tamen consistens loco, in quo licebat per religionē: sicq; regressus ad Cestium est. vulgus autem Iudæorum, ad regem pontificésq; conuersus petebat, vt legati aduersum Florum ad Neronem mitterentur, neque de tanta cæde tacentes suspicionē suæ defectionis præberēt: visum iri quippe eos principes capiendorum armorū fuisse, nisi præuenientes ostendissent illū esse qui dedisset exordium, constabat autē multitudinē non esse quieturam, si legationē aliquis impedisset. Ad hæc Agrippa, ordinari quidem legatos, qui Florū accusarēt, inuidiosum putabat: despicere autem Iudæos in bella cōmotos neque sibi expedire cernebat. aduocata igitur concione in xystum, & in suggesto constituens germanam suam Berenicen, in Asamonæorum domo (ea siquidem xysto imminebat contra superiorem partē vrbis: nam xysto templum erat ponte coniunctū) huiusmodi orationē habuit: Si quidem viderem vos omnes ad pugnandū cum Romanis esse incitatos, neq; populi puriorem synceriſſimámq; partem pacē velle seruare, neq; processissem ad vos, neque consulere confisus essem: superuacua quippe de vtilibus oratio est, quando omnium auditorum conspirat ad deteriora cōsensus. Quoniā vero aliquos quidem ætas, malorum belli nescios facit, quosdam vero inconsiderata spes libertatis: nonnullos vero auaritia succendit, & in cōfusione rerum capiendum de inferioribus lucrum: quemadmodum ipsi ab hoc errore corrigantur, & non per paucorū improba cōsilia etiam boni dispereant, existimaui oportere, vt omnibus vobis in vnum coactis ea exponerem, quæ arbitror expedire. Obstrepat autē nemo, si non ea audient quæ ipsius fert libido. His siquidem qui sunt ad defectionē irreuocabiliter incitati, licebit etiā post meos monitus manere in pristina volūtate. mea autem etiam ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio, nisi ab omnibus vobis silentium præbeatur. Noui quidem quod multi & iniurias procurantium prouincias, & præconia libertatis quasi tragice prosequantur. Ego autem priusquam discutiam qui sitis, & cōtra quos bellum suscipere tentetis, primum separabo causas, quas connexas putatis. Si enim violatores vestros cupitis vlcisci, cur libertatem magna laude attollitis? Si vero istud ipsum seruire intolerabile ducitis, superflua est aduersum rectores querela. illis siquidem vel moderatiſſime agentibus, nihilominus turpe erit seruire. Considerate autem singillatim, & videte quàm exigua sit materia bellorum. Et primum quidem ipsa rectorum

considerãda sunt crimina. Colere siquidem officiis, non exasperare oportet iurgiis potestatem. Cùm vero modicorum peccatorũ exprobrationes maximas faciris, aduersum vos profectò eos quibus infertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & quod antea clanculo & cum quadam verecundia nocebant, palàm vos confidentérque populantur. nihil autem ita plagas coercet vt patientia, & violatorum quies violantibus iniicit pudorem. Fac autem eos, qui à Romanis in prouincias mittuntur, esse grauiter molestos, non tamẽ etiam Romani omnes violant vos, neque ipse Cæsar, aduersum quem pugnare vultis. Neque enim ex præcepto illorum improbus ad vos quisquam venit: neque possunt illi, quæ in Oriente gerũtur, positi in Occidente conspicere. sed neq; facile ea quæ hîc fiunt, illic audiũtur. est autẽ importunissimum, & propter exiguas causas, cum tantis, & ea de quibus querimur nescientibus, velle confligere. Et quidem nostrorum criminũ citò erit futura correctio. neq; enim vnus atque idem prouinciæ semper curam tenebit, & successores eius credibile est modestiores futuros. Morum autem semel bellum, neque deponere facile est absq; magnis calamitatibus, neque sustinere. Libertatis verò bona sitientibus prouidendum atque certandum est, vt principio non ea careant. molesta enim est nouitas seruitutis: quam ne vtique subeas, iustum suscipi certamẽ videtur. Qui vero semel subiectus est, & deinceps deficit, contumax magis seruus quàm amator libertatis ostenditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne susciperẽtur Romani, cùm in prouinciã Pompeius intraret. Maiores vero nostri eorúmq; reges, pecunia, corporibus, animis multo vobis meliores, exiguæ parti potentiæ Romanæ obsistere nequiuerũt. vos autem qui hæreditariam obedientiam suscepistis, rebus autẽ omnibus illis qui primi paruere longe inferiores estis, contra omne Romanum regnum obsistere posse arbitramini? Et Athenienses quidem, qui ob Græcorum libertatem patriam suam quondam ignibus tradere, qui superbissimum illum Xerxem per terram nauigantem, per mare verò ambulantem, & cuius classem non caperet amplitudo pelagi, latiorẽ autem Europa, duceret exercitũ, hunc inquam cum vna naue fugientem gloriosissime persecuti sunt: circa paruam autem Salaminam, qui tantas opes Asiæ confregere, nunc tamen seruiunt Romanis, & illam regiam Græciæ ciuitatem administrant Italiæ iussiones. Lacedæmonij quoque post Thermopylas, & Plateas, & Agesilaũ Asiam perscrutatum, eosdẽ dominos venerantur. Macedones verò qui adhuc penè imaginantur Philippum videre cum Alexandro promittentem sibi orbis imperium, ferunt tamen rerum mutationem, & adorant eos ad quos fortuna migrauit. Aliæ quoq; multæ gentes ad libertatem fiducia subnixæ, & multo maiores, cesserunt tamen & obediunt: vos autem soli seruire dedignamini his, quibus videtis vniuersa esse subiecta. Quibus exercitibus, quibus confiditis armis? Vbi est classis vestra, quæ peruagetur Romanorũ maria? Vbi autem qui expensis possint sufficere thesauri? Contra Ægyptios fortè aut Arabas existimatis vos bellum mouere. Non circumspicitis Romanorum imperium? Non metimini vestram imbecillitatem? Nónne scitis vestram ciuitatem à conterminis gentibus frequenter esse superatam? illorũ autem virtus per totum orbem inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæsierunt? Neque enim sufficit eis ad Orientẽ, quidem totus Euphrates, ad Septentrionem Ister, neq; in Meridie solitudine tenus perscrutata Libya, neque in Occidente Gades: sed vltra Oceanum alium quæsierunt orbem, & vsq; ad Britannias, inaccessas prius, arma & exercitum transtulerũt. Quid ergo? Vósne ditiores Gallis, fortiores Germanis, prudentiores Græcis, postremo plures estis omnibus in toto orbe degẽtibus? Quæ vos fiducia aduersum Romanos erigit? Sed dicet aliquis, seruire molestissimum est. At quanto magis id Græcis, qui vniuersis sub sole habitantibus videbantur præstare nobilitate: & tam latam quondam prouinciã possidentes, nunc bis ternis fascibus Romanorum obediunt. Totidem autẽ etiam Macedones obsequuntur, qui certe multo vobis iustius deberent libertatem tueri. Quid autem quingentæ Asiæ ciuitates? nunquid non absque vllo præsidio, vni tantummodo rectori parent, & fascibus consulis obsequuntur? Quid autẽ pergam enumerare Heniochos, & Colchos, & Taurorum gentem: Bosphoranos quoque, & habitantes circa Ponti littora nationes, Mæoticásq;

Mæoticásque gentes? apud quas nimirum olim neque domesticus aliquis dominus noscebatur: nunc verò militum subiiciuntur tantum tribus milibus, & quadraginta naues longæ, innauigabile prius mare in pace custodiunt. Quanta autem Bithynia, & Cappadocia,& Pamphyliorum gens, Lydi quoque & Cilices pro libertate dicere valerent? tamen nunc sine armis tributa pendunt. Quid autem Thraces? quinque quidem diebus in latum, septem autem in longum commeabilem prouinciam possidentes,asperioremque multo quàm vestra est,ac multis partibus fortiorem, altissimoque gelu eos qui irruerint retardantem, duobus milibus Romanorum in præsidio manentibus obsequuntur. Post hos Illyrici vsque ad Dalmatiam, & Istro tenus incolentes, duabus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipsi impetus compescũt Dacorum. Ipsi quoque Dalmatæ,qui tam multa pro libertate conati,sæpiúsq; capti, rursum cum maioribus opibus rebellarunt, nunc sub vna Romanorum legione agunt quietem. Verumtamẽ si aliquos magnæ causæ ad defectionem incitare deberent,Gallos potissimum oporteret assurgere,quos videlicet tantis munimẽtis natura cinxisset:ab Orientali plaga Alpium montibus, à septentrionali Rheno flumine, à meridie Pyrenæis montibus, ab Occidente verò Oceano. sed tali munitione gaudentes,trecentis & quindecim gentibus numerosi,fontes autem (ita vt dixerim) felicitatis domesticæ habentes,omnibúsque bonis totum penè orbem irrigantes,ferunt nihilominus vectigales esse Romanorũ, ac felicitatem suam in eorum felicitate reponere. idque sane ipsum,non per animorum mollitiem, nec propter ignobilitatem parentum (quippe qui per octoginta annos pro libertate pugnauerunt) sed Romanorum admirati sunt horruerúntque cum virtute fortunam, qua illi plura sæpe obtinuere quàm bellis. Denique sub mille & ducentis militibus seruiunt,quibus penè plures habuerunt ciuitates. Neque Hispanis nascens in agris aurum,pro libertate bella gerentibus profuit, neque tanto terrarum marísque spatio à Roma diremptæ gentes, Lusitani scilicet & pugnaces Cantabri: nec vicinus Oceanus, etiam accolis suis fragore terribilis: sed vltra columnas Herculis prolatis armis, & per ipsas nubes Pyrenæorum mõtium eluctati vertices,ditioni suæ hos quoque subdiderunt Romani: atque ita bellicosis gentibus, tantóque (vt dixi) spatio diremptis, legio in præsidio vna satis est. Quis vestrum non audiuit multitudinem Germanorum, virtutem quoque & magnitudines corporum (vt arbitror) sæpe vidistis. siquidem vbique Romani earum gentium captiuos habent. Sed illi ita ingentem spatiis regionem incolentes, spiritus autem maiores corporibus gerẽtes, & animam quidem contemptricem mortis, indignationes autem vehementiores feris, nunc Rhenum limitem habent, & octo Romanorum legionibus domantur:& seruiunt quidem qui capti sunt, reliqua autem eorum gens vniuersa salutem in fuga non in armis reponit. Considerate autẽ etiam Britannorũ muros,qui Hierosolymæ confiditis muris. Illos siquidem circumdatos Oceano, & penè non minorem quàm noster orbis est habitantes, Romani nauigantes redegeruntin ditionem suam: quatuórque legiones tantæ magnitudinis insulam tuentur. Et quid opus est plura dicere? quando etiam Parthi, bellicosissimum genus, tantis prius populis imperantes, & tam magnis opibus circundati, obsides tamen mittunt Romanis: éstque cernere,sub specie pacis seruientem in Italia præcipuam Orientis nobilitatem. Vniuersis penè qui sub sole incolũt, Romanorum arma venerantibus vos soli bellum geretis? Neque Carthaginiensium considerabitis finem,qui magnum illum Hannibalem iactantes,& ex nobili Phœnicum stirpe venientes, tamen sub Scipionis dextera corruerunt? Sed neq; Cyrenæi Lacedæmone oriundi,neq; Marmaridarũ genus vsque ad inaquosas solitudines protentum, neq; terribiles etiam audientibus Syrtes, Nasamones quoque & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarum virtutes impediere Romanas. Sed tertiã partem orbis terrarum, cuius ne numerare quidem nationes facile est, quæ scilicet sub Atlantico mari & columnis Herculis vsque ad rubrum mare infinitos numero,& locis Æthiopas continet, totam tamen ceperũt armis: & præter fruges annuas quibus Romanã multitudinẽ octo mensibus pascunt, alia quoq; vectigalia pendũt, expensas quoque deuotissimi imperio ministrant, nihil de his quæ iubẽtur, sicut vos, contumeliosum putantes.

putantes. & quidem vna cum illis tantũ legio commoratur. Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare Romanam? cùm eam possitis de vicina vobis Ægypto diligenter inspicere. Hæc enim cum vsq; ad Æthiopias porrigatur, opulentámq; Arabiã, contigua quoq; sit Indiæ, quinquaginta & septingẽtas myriadas incolarũ habens, præter Alexandrinorũ plebem, tamen vectigalia, quorũ magnitudinem de censu singulorũ capitũ æstimari licet, deuotissime pendens, Romanũ non dedignatur imperium: & certe quàm magnũ stimulũ defectionis habens, Alexandriam scilicet, multitudine & diuitiis abundantẽ, magnitudine quoq; non imparem. Habet siquidem in longitudine stadia x x x. in latitudine verò non minus quàm decem, triburorũ vero multo amplius per menses singulos infert, quàm vos toto anno pẽditis & præter pecuniam, quatuor mensiũ Romanæ plebi annonã ministrat. Munitur autem vndiq; aut incõmeabili solitudine, aut importuoso mari, aut fluminibus, aut cœnosis paludibus, quorũ tamen omniũ nihil Romana fortuna fortius fuit. Duæ enim legiones ciuitati insidentes, profundam Ægyptũ cum illa Macedonũ nobilitate frænãt. Quos igitur in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis? Siquidẽ omnes qui in orbe habitabili degũt, Romani sunt: nisi fortè quis vestrũ spes suas vltra Euphratem porrigat, & Adiabenorũ regionem gentiles suos æstimet adiutores. Porrò nec illi propter irrationabilẽ causam tanto se bello implicabũt: nec si tam probroso operi assensum darent, Parthus tamen sineret. Est quidem ei cura tuendæ cum Romanis amicitiæ, & arbitrabitur fœdus esse temeratũ, si quis de his qui subiecti sunt eius imperio, aduersum Romanos in bello procedat. Superest igitur ad diuinũ confugiatur auxiliũ. verum & hoc apud Romanos est. sine Deo quippe impossibile esset imperiũ tale cõsistere. Considerate autẽ quemadmodũ hæc ipsa erga ipsam religionẽ immoderatio, etiam si cum longe inferioribus bellũ geratis, tamẽ ad dispensandum sit vobis difficillima, atq; eadẽ transgrediendo offendatis Deum, per quæ eum auxiliaturũ putatis. Si enim seruetis sabbatorum cõsuetudinem, & ad nullum actũ moueamini, facile profecto capiemini. Sic quippe etiam maiores vestri experti sunt, hos maxime dies Pompeio ad bellum destinante: in quibus scilicet hi qui oppugnabãtur, otia gerebant. Transgredientes autẽ in bello legem patriã, nescio propter quid in reliquum dimicetis. Vna siquidem nunc vobis intẽtio est, ne quid de patria institutione soluatur. Quemadmodũ autem aduocabitis in adiutoriũ Deum, si cultum ei debitũ sponte violetis? Assumũt autem singuli quiq; bellum, vel diuinæ virtuti, vel humanis opibus confidentes. Cùm vero vtraque hæc, quantũ ad ipsam pertinet consequentiam, deserũtur, in manifestã vtique captiuitatẽ volentes pugnare prosiliunt. Quid autem prohibet propriis manibus filios vestros coniugésq; laniare, & hanc pulcherrimã inflammare patriam? Erumpentes siquidem in furorẽ, lucrabimini vel ignominiã superatorũ. Bonũ est, ô amici, bonũ est, dum adhuc stat nauis in portu, præcauere tempestatem futurã, & non eo tempore, quo in medias irrueris procellas trepidare. His siquidẽ qui in improuisa mala inciderint, superest vt digni vel miseratione videãtur: qui vero se in apertum discrimen iniecerint, etiam exprobrationibus onerentur. Nisi forte aliquis vestrum æstimet secundum pacta conflictũ ire Romanos, aut postquam vicerint, moderate vobiscum acturos, & non in exemplum aliarum gentium sacram hanc vrbem inflammaturos, interfecturos autem vniuersum genus vestrum. Neque enim qui superfueritis armis, vsquam locum fugæ habebitis, vniuersis scilicet gentibus vel iam habentibus Romanos dominos, vel habere metuentibus. Periculum autem non solum vos manebit, sed etiam in reliquis ciuitatibus habitantes Iudæos. Neq; enim est in toto orbe populus, in quo non vestra portio sit: quos certe omnes vobis rebellantibus, cæde crudelissima diuersi quique conficient, & propter paucorum virorum praua consilia, vniuersæ vrbes Iudaico sanguine redundabunt. Manet autem venia eos qui talia patrauerint, quòd sint nimirum vestro vino coacti. Si vero eadem exequi supersederint, considerate quàm impium sit, aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat autem vos miseratio, & si non filiorum vestrorum atque coniugum, saltẽ istius ciuitatis, quæ mater vrbium vestræ regionis vocatur. Parcite mœnibus sacris, parcite venerabilibus adytis, templúmque vobis & sancta sanctorũ seruare.

uate. Neque enim vlterius victores Romani his abstinebunt, quibus primo parcentes nullam receperunt gratiam. Ego testor quidem sancta vestra, sacrósque angelos Dei, patriámque communem, quòd nihil eorum consiliorum, quæ vobis viderim expedire, subtraxerim. vos autem decernentes, quæ oportet, mecum in pace degens: si verò protuleritis iras, absque me periculis subdemini. His dictis, astante etiam sorore lacrymauit, & multam partem de eorum impetu lacrymis infregit. Succlamabant autem non se aduersum Romanos, sed aduersum Florum ob ea quæ pertulissent, bellum gerere. Ad quos rex Agrippa: Sed opera vestra, inquit, talia sunt, qualia aduersum Romanos pugnantium. Neque enim Cæsari vectigal dedistis, & Antonianas porticus incendistis. Sopiens autem causam defectionis, si & porticus denuo construatis, & tributa reddere maturetis. Neque enim Flori hoc præsidium est, aut pecuniam Floro dabitis. His consultis populus acquieuit, & cum rege ac Bernice ascendentes in templum porticus ædificare adorti sunt. Per vicos autem & regiones principes quique decurionésque dispersi, vectigal colligebant: celeritérque XL. talenta (tantum enim erat reliquum) redacta sunt. Et belli quidem imminentes minas, eo tunc more Agrippa compescuit. Deinceps verò persuadere populo tētabat, vt parerent Floro, donec successor ei à Cæsare mitteretur. Ad quam orationem multitudo accensa, nec à verborum in regem contumeliis temperauit, sed protinus eum vrbe pepulerunt: ausique sunt nonnulli seditiosorum etiam saxa in eum iacere. Rex autem videns tumultuantium irreuocabilem impetum, & conquerendo quòd contumeliis esset affectus, principes quidem eorum vnà cum aliis potentibus misit ad Florum Cæsaream, vt ipse ex eis eligeret, qui de tota regione vectigal exigerent. ipse verò discessit in regnum.

De cœpta rebellione Iudæorum contra Romanos. *Cap.* XVII.

PER idem tempus quidam eorum, qui bellum maxime mouebant, cōgregati irruebant in quoddam præsidium, quod vocabatur Massada: & occulte eo peruaso, Romanos omnes interfecerūt: alios autem de suis posuerunt custodes. In templo quoque Hierosolymorum Eleazarus quidam, filius Ananiæ pontificis, iuuenis audacissimus, dux illo tempore militum, persuasit his qui sacrificiis ministrabant, vt nullius munus aut hostia, qui non esset de Iudæorum gente susciperetur. Id autem erat Romani belli seminarium atque materia. Reiecit siquidem hostias Cæsaris, quæ pro Romano populo offerri solitæ erant. Plurimum autem super hoc pontificibus, aliisque nobilibus deprecatis, vt non præterirent eum morē, quo supplicabatur pro regibus, nihil tamen acquieuerunt, non parum quidem & suæ multitudini cōfidentes: robur siquidem omne res nouare cupientium, eorum voluntates iuuabat: maximè autem aspiciebāt Eleazarum, qui per idem tempus, vt dixi, princeps erat. Conuenientes igitur potentes quique cum pontificibus, & Pharisæorum nobilissimis, & videntes quàm grauibus malis pergerent subiicere ciuitatem, decreuerunt seditiosorum animos experiri: & ante portam quæ ærea vocatur, cōcionem aduocantes (erant autem interiore parte templi posita, quæ respicit ad solis exortum) ac primo quidem multa de temeraria eorum defectione conquesti, & quòd tam graue bellum patriæ commouerent: deinceps irrationabilitatem causæ ipsius arguebant, dicentes, maiores quidem eorum ornasse templum ex magna parte de muneribus gentium, sempérque eorum, qui foris essent populorum munera suscepisse: & non solum non prohibuisse aliquorum hostias (id siquidem esse impiissimum) sed etiam eas, quæ viserentur permanerentque ad præsens vsque tempus, oblationes eorum in templi cultibus collocasse. At nunc eos, qui Romana arma irritarēt, & desponderent eorum bella, nouum statuere morem religionis. atque cum periculis etiam ream facere ciuitatem impietatis videri: siquidem ea sit, in qua præter solos Iudæos, nullus alius immolet externus, neque ad orandum sinantur accedere. Et si quidem circa vnius alicuius priuati personam lex ferretur eiusmodi, posset nimirū iure nos inhumanitatis arguere: nunc autem despiciuntur Romani, & iudicatur Cæsar profanus. Vnde verendum esse, ne qui immolandas pro illis hostias repellunt, ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre: fiátque vere extra principatum ciuitas, nisi celerius resipiscentes

reddiderint hostias, ac prius quàm ad eos, in quorum contumeliam id tentatum est, huius ausus perueniat fama. Simul autem ista dicentes, producebāt in medium scientissimos morum paternorum, sacerdotes quoque, narraturos quomodo omnes eorum maiores exterarum gentium semper sacrificia suscepissent. Attēdebat autem nemo res nouare cupientium his, quæ dicebantur, sed neque procedebant in medium altaris ministri, vt belli materiam præparantes. Videntes igitur nobiles quique seditionem eò iam processisse, vt eorum non posset autoritate compesci, & Romanorum armorum periculum se primos esse sensuros, in quantum poterant consulentes, amoliti causas parabāt. & legatos quidem alios ad Florum miserūt, quorum erat princeps filius Ananiæ Simon: alios autem ad Agrippam, inter quos nobilissimi Saulus, & Antipas, & Costobarus erant, qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabātur autem vtrunque, vt cum exercitu ascēderent in ciuitatem, & seditionem opprimerent, prius quàm ea intolerabilis fieret. Et Floro quidem malum istud quasi bonus nuncius fuit, volēsq; inflammare bellum, nihil respondit legatis. Agrippa autem pariter vtrisq; parcens, scilicet deficientibus, & iis aduersum quos bellum mouebatur, volénsque & Romanis conseruare Iudæos, & Iudæis templum atque patriam, ad hæc autem nec sibi conducere talem conturbationem sciens, misit in auxilium populo equites ter mille, Auranitas scilicet, & Batanæos, & Trachonitas sub præfecto equitum Dario, duce verò Philippo Iachimi filio. His ergo venientibus, optimates quique cum pontificibus & omni multitudine quæ optabat quietem, superiorem occupant ciuitatem: inferiorem siquidem & templum, seditiosorum manus tenebat. Missilibus igitur & fundis indesinenter vtebantur, & cōtinua erat emissio sagittarum ex vtraque scilicet parte. erat autem quando ex insidiis procurrentes cominus dimicabant. Præstabant autem audacia quidem seditiosi, belli verò scientia regij. Et his quidem erat propositum maxime templum obtinere, profanatorésque eius expellere. Seditiosis verò qui cum Eleazaro agebant, vt præter ea quę obtinebant, etiam superiorem inuaderent vrbem. Per septem igitur dies grauis vtriusque partis cædes fiebat, & neutri de eo loco quem tenuerant depellebantur. Deinceps verò adueniente ea festiuitate, quæ Xylophorias dicitur, in qua mos est omnibus grandē lignorum materiam conuehere ad templum, quatenus nunquam ignis deficiat esca (semper enim inextinguibilis perseuerat) aduersarios quidem à cultu religionis excluserunt. inter infirmiorem autem vulgum irrumpentes multi sicariorum (sic enim vocant latrones, gladios in sinibus gerentes) recepti audacissime prosequebantur opus quod adorti erant. Regij autem audacia & multitudine vincebantur. Ita superiore ciuitate cesserunt, cùm isti protinus irruentes, Ananiæ pontificis domum, & Agrippæ ac Berenices palatium inflammauerunt: post quod ignem archiuo intulerunt, volentes omnia creditorum documenta disperdere, ne esset vnde ratio creditæ pecuniæ pateret, vtq; omnem sibi debitorum adiungerent multitudinem, & aduersum locupletes egenis præberent insurgendi facultatem liberam. Fugientibus verò chartarum publicarum custodibus ignem ædibus iniecerunt: atque ita incensis ciuitatis neruis, in hostes irruebant. Quo loco pōtificum atque nobilium quidam in cloacis latuerunt, quidam cum regiis in superiorem regiam confugerunt, portas celeriter obserantes. Inter quos Ananias pontifex, & Eleazarus frater eius erant: & illi quos apud Agrippam functos legatione diximus. Tunc ergo victoria & inflammatione contenti cessauerunt. Postridie autem, quintadecima scilicet die Augusti mensis, fecerūt impetum in Antoniam: & omnes in eo præsidio agentes, per biduum obsessos, ceperunt atque interfecerunt, præsidiúmque incenderunt. postea verò transierunt in regiam, ad quam confugēre Agrippæ milites: & in quatuor partes agmen suum diuidentes, muros euertere moliebantur. eorum verò qui intus erant, erumpere nullus audebat, propter multitudinem oppugnantium: sed distributi per propugnacula & turres, subeuntes interficiebant, ac frequentes omnino latrones sub muris cadebant. Nec die autem cōflictus nec nocte cessabat: seditiosis videlicet existimantibus in desperationem cogi eos, qui in præsidio erant, propter inopiam victus: regiis verò credentibus oppugnatores suos cessuros labori. Interea Manahemus quidam, filius Iudæ Galilæi, callidissimi illius sophistæ, qui quondam sub Cyrenio exprobrauerat

brauerat

brauerat Iudæis quòd poſt Deum ſubiicerentur Romanis: aſſumptis quibuſdam nobilium, perrexit in Maſſadam, vbi armamentarium Herodis regis erat. eóque perrupto populares alióſque latrones diligenter armauit. híſque vtens ſtipatoribus, veluti rex Hieroſolymam reuertitur: factúſque princeps ſeditionis, oppugnationem diſponebat. Machinarum autem inopia erat, nec poterat palàm ſuffodere muros, ſuperne hoſtibus tela iacientibus. cuniculum igitur longe cœptum ſub vnam turrim agentes, ſuſpenderunt eam materie ſubiecta: ac poſtea in ſuſtinentia ligna igne immiſſo egreſſi ſunt. Síque ſubiicibus exauſtis, turris quidem ex templo emota eſt, alter autem murus intus ædificatus apparuit. Regij quippe molitiones eorũ præſentientes, fortè etiam de concuſſione turris, alium ſibi murum celerius ædificauerunt. Inter hæc autem hi quidem qui oppugnabant, & ſtatim ſe victores credebãt, cùm vidiſſent alium murum ſtupore defecti ſunt: regij tamen ad Manahemum alióſque ſeditionis principes mittebant, precantes, vt eis diſcedere liceret. Quod cùm ſolis regiis eiúſque religionis reliquis Manahemus annuiſſet, protinus diceſſerunt. Romanos autẽ qui ſoli relicti erant, grandis animi occupauit defectus. Neque enim vi contra tantam multitudinem pares erant: & precari, vt exire liceret, ignominiam iudicabant: quanquam & ſi permitteretur, nequaquam tutum putabant. Derelinquentes igitur inferiorem locum, qui Stratopedon vocabatur, quippe quaſi capi facilem, in turres regias confugerunt: quarum vna appellabatur Hippicos, alia Phaſaelus, tertia Mariamne. Hi verò qui cum Manahemo erant, protinus irruentes in ea loca è quibus milites fugerant, ſi quos eorum comprehenderent trucidantes, omnem reliquum apparatum diripientes, Stratopedum incenderunt. Hæc igitur acta ſunt ſexto die menſis Septembris.

De cæde Ananiæ pontificis, Manahemi, & militum Romanorum. Cap. XVIII.

SEQVENTI autem die pontifex Ananias circa Euripos regiæ domus latens capitur, & à latronibus interficitur cum Ezechia fratre. Circumſidentes autem etiam turres ſeditioſi, cuſtodiebant ne quis militum poſſet effugere. Manahemum autem & munitorum locorum deſtructio, & pontificis Ananię mors, in crudelitatem erexit: & neminem parem ſibi in negotiis arbitrans, intolerabilis erat tyrannus. Inſurrexerunt autem duo de ſociis Eleazari: & mutuo collocuti, quod non decet à Romanis deſiderio libertatis deficiẽtes, eandem populari ſuo prodere, dominúmq; ferre, & ſi non violentum, tamen ſeipſis humiliorem. nam ſi oporteat cunctis aliquem præeſſe, quemuis magis aliũ quàm illum decere: atque ita pacti, adoriuntur eum in templo. magno enim faſtu adoraturus acceſſerat, regali habitu indutus, & ſtudioſos ſui in armis habebat. Cùm igitur hi, qui circa Eleazarum erant, in illum proſiluiſſent, reliquus quoque populus rapiens ſaxa lapidauit ſophiſtam: exiſtimantes quòd illo interempto tota ſeditio ſolueretur. Paululum autem ſtipatores Manahemi reſiſtentes, poſtquam viderunt totam aduerſum ſe multitudinem irruere, quiſque quò potuit diffugit. Et cædes quidem erat eorum, qui comprehenſi ſunt, perſcrutatio autem latentium ſequebatur: paucique ex eis clàm in Maſſadam perfugerũt: cum quibus & Eleazarus filius Iairi, propinquus genere Manahemo, qui poſtea etiam in Maſſada tyrãnidem egit. Ipſum autem Manahemum cùm fugiſſet in locum qui Ophlas vocatur, atq; illic humiliter deliteſceret, capientes extraxerunt in publicum, multíſque tormentis excruciatum interfecerunt. Similiter autem ſub eo agentes principes, pręcipuúmque tyrannidis eius adiutorem Abſalomon nomine. Et populus quidem, ſicut dixi, in his adiutor fuit, ſuſpicans aliquam totius ſeditionis correctionem futuram. Hi verò non vt comprimerent bellum, ſed vt cum maiori licentia gererent, interfecerunt Manahemum. Denique cùm populus multum precaretur, vt oppugnationem militum relaxarent, vehemẽtius inſiſtebant, donec vlterius reſiſtere non valentes, Metilius Romanorum præfectus & reliqui mittunt ad Eleazarum, precantes, vt ſolam eorum paciſceretur vitam: arma autem & reliqua quæ haberent, ipſis tradentibus ſumeret. Qui pręcationem ilico arripientes, remittunt ad eos Gorionem Nicodemi filium, & Ananiam Sadducæum, & Iudam Ionathæ, ſcilicet eis dextras & ſacramentum daturos.

Quibus actis, deducebat milites Metilius: sed quandiu Romani arma retinebāt, nemo aduersus eos seditiosorum fraudis aliquid molitus est. postea verò quàm secundum pactiones omnes scuta gladiósque posuerunt, neque quicquam vlterius suspicantes discedebant, facto in eos impetu stipatores Eleazari, comprehensos trucidabant, neq; resistentes, neque supplicantes, solas autem pactiones & iuramenta quæ dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti sunt, præter Metilium. Hunc enim deprecantem, & vsque ad circuncisionem Iudaizare se promittentem, seruauerunt solum. Detrimentum autem Romanis quidem erat leue: ex copiis siquidem amplissimis pauci fuerunt interempti: Iudæorum autem captiuitatis illud exordium videbatur. Videntes autem graues iam instare causas bellorum, vrbem autem tali facinore fuisse respersam, ex quo nimirum diuina indignatio imminebat, etiamsi à Romanis nulla vltio timeretur, lugebāt publice, & tristitia ciuitas premebatur. moderati autem quique, quasi pro seditiosis causas reddituri, turbabantur. siquidem sabbato illam cædem contigerat perpetrari, quo scilicet die propter religionem à sanctis quoque operibus agunt quietem.

De Iudæorum maxima strage Cæsareæ & in omni Syria. Cap. XIX.

EODEM autem die, eadémque hora, quasi aliqua cælesti prouidentia Cæsarienses quoque Iudæos apud se habitātes trucidauerunt: ita vt vno tempore super viginti millia hominum cæderentur, & cunctis Iudæis vacuata Cæsarea remaneret. Nam & eos, qui effugerāt comprehendens Florus, vinctos in arenam deduxit. Post Cæsariensem verò cladem tota gens efferata est. Diuisique Iudæi, Syrorum vicos ac finitimas ciuitates protinus vastauerūt. id est, Philadelphiam, & Gebonitin, & Gerasam, & Pellam, & Scythopolim. Deinceps verò irruerunt & in Gadaram & Hippon & Gaulanitidem: & alia quidem subruentes loca, alia verò inflammantes, etiā in Cedasam Tyriorum & Ptolemaidem, Gabam quoque, Cæsareámque tendebant. Obstitit autem eorum incursui neq; Sebaste, neque Ascalon: sed his quinq; flamma vastatis Anthedona & Gazam euerterunt. Multa autem circa fines harum ciuitatum diripiebantur, vici scilicet & agri, eorúmque qui capiebātur virorum immensa cædes fiebat. neque tamen Syri minorem numero multitudinem de Iudæorum gēte vastabant, sed etiam eos, qui in ciuitatibus erant, comprehensos disperdebant: non solum ob vetus odium, sed vt discrimen imminens præuenirent. Grauis ergo conturbatio totam Syriam peruaserat, & omnis ciuitas in binas diuidebatur exercitus: vnáque alterutris salus erat, si præuenissent alteros cæde faciēda: & dies quidem ducebantur in sanguine, noctes autem molestiores formido faciebat. Nam licet viderentur amoliri Iudæos, tamen etiam aliarū gentium Iudaizantes cogebantur habere suspectos: & ob hoc ipsum quod in eis videbatur ambiguum, neque temere eos placebat interfici, & rursus ob ipsam religionis commixtionem quasi penitus externos timebāt. Prouocabat autem ad cædes aduersæ partis, etiam illos qui prius fuerant mansueti, auaritia. siquidem substantias cæsorum passim diripiebāt: & quasi victores eorum prædam quos trucidauerant, in domos alias transferebant. Gloriosior autem erat qui plura collegisset, quasi scilicet plures virtute superasset. Erat autem cernere ciuitates plenas cadaueribus insepultis, & inhumatos passim iacere cum paruulis senes, fœminas autem neq; pudenda cōtectas. Et omnis quidem prouincia plena erat inenarrabilium calamitatum. maiorum autem metus quàm quæ peracta erant, facinorū imminebat. Et hactenus quidem Iudæis aduersum alienigenas conflictus erat. Incurrētes autem in Scythopoleos fines, etiam Iudæos, qui illic habitabant, experti sunt hostes. Hi enim cum Scythopolitis conspirantes, & consanguinitatem vtilitati propriæ postponentes, aduersum Iudæos cum gentilibus dimicabant. Suspecta tamen eorum ipsa belli fuit auiditas. Denique Scythopolitæ veriti ne ciuitatem noctu adirēt, & magna sua calamitate ciuibus excusatent defectionem, edixerunt eis, vt si vellent inter eos firmare consensum, & circa alienigenas ostendere fidē, transirent cū omnibus filiis suis in lucum. quibus quoq; fuerant iussa sine suspicione facientibus, diebus quidē secutis duobus quieuerūt Scythopolitæ.

thopolitæ. tertia verò nocte exploratores, alios incautos, alios verò dormientes inuadunt, subitóque omnes interfecerunt, qui fuerunt numero tredecim millia: póstque eorum bona diripuerunt. Dignum autem etiam videtur, Simonis interitum enarrare. Hic enim Sauli cuiusdam non ignobilis viri filius erat, fortitudine quoque corporis & audacia animi insignissimus: quibus vtrisque ad incommoda suæ gentis abusus est. Multos siquidem Iudęorũ propinquos Scythopoli, quotidie obtruncabat, & frequenter integros cuneos fudit, ita vt totius aciei momentum solus existeret. Comprehendit autem eum digna ciuili cæde pœna. Nam cùm Scythopolitæ circumfusi Iudæis, passim per lucum eos iaculis configerent, educto Simon gladio, in nullum quidẽ hostium impetum fecit. Nihil enim se in tanta multitudine promoturum videbat. Exclamans autem miserabiliter: digna, inquit, Scythopolitæ his quæ gessi patior: quippe, qui tam multa cæde ciuium meorum, benignitati erga vos nostræ fidem feci. Digne enim nobis extera gens infida est, qui in nostrum genus tanta impietate deliquimus. morior ego quasi profanus propriis manibus: neque enim decet hostili manu cadere. Iste autem ipse finis mihi & sceleris digna pœna, & idoneum virtutis decus erit: vt nemo scilicet hostium de meo interitu glorietur, neque insultet cadenti. Hæc dicens, miserantibus simul ac furentibus oculis circumspicit omnem familiam suam. erat autem ei vxor & filij, & prouecti in senectutem parentes. Ille igitur primum quidem patrem à cæsarie comprehendens, & super eum stans ense penetrauit: post quem non sane inuitam matrem suam interfecit. super hos autem coniugi & filiis intulit ferrum, singulis sanè horum penè occurrentibus gladio, & hostes præuenire cupientibus. Cùm verò omnem suam necessitudinem trucidasset, cæsis superstans extulit dexteram, vt neminem posset latere, & totum in viscera sua ensem demersit: dignus quidem miseratione iuuenis propter robur corporis atque animi firmitatem, cæterum quantum ad fidem, quam alienigenis præstitit, digno fine consumptus.

De Iudæorum alia graui cæde. *Cap.* XX.

AD cædem autem quæ in Scythopoli facta est, reliquæ quoque vrbes in Iudæos apud se habitantes irruebant: & duo millia quingentos Ascalonitæ, Ptolemais autem duo millia interfecit. Vinxerunt quoq; non paucos Tyrij: multósque trucidauerunt: plures autem eorum vinctos custodiis tradidere. Hippeni quoque & Gadarẽses similiter audacissimos quidem amoliebantur, terribiles autem solicite adseruabant. Reliquæ quoq; vrbes aduersum Iudæos singulæ, prout habebant, vel timore vel odio mouebantur. Soli autem Antiocheni, & Sidonij, & Apameni, suis cohabitatoribus pepercerunt, & neq; interfecere quempiam Iudęorum, neque vinculis tradiderũt. forte autem & propter multitudinem suam despexerunt eorũ si qui motus fuissent. mihi autem vidẽtur magis erga eos miseratione moti, quos vtique nihil moliri videbãt. Geraseni autem neque in eos, qui apud se remanere delegerunt, quicquam gesserunt mali: & egredi volentes vsque ad fines suos deduxerunt. Excitata est autem etiã in regno Agrippæ aduersum Iudęos pernicies. Ipse quidẽ perrexerat ad Cestium Gallum Antiochiã, relicta administratione cuidam ex amicis, nomine Varo, Sohemo regi genere propinquo. Venerũt autem de Batanæa regione septuaginta numero viri & nobilitate & prudentia ciuium suorum præstantissimi, poscendi præsidij gratia: vt si qui scilicet apud eos quoque motus fierent, haberent idoneam custodiam, per quam possent insurgẽtes quosq; comprimere. Hos Varus, quosdam armatos de regiis præmittens, interfecit in itinere omnes. Ausus autẽ est tale facinus præter consilium Agrippæ, & propter nimiã auaritiã impie in gentiles suos agere non recusans, regnum omne corrupit, perseuerans post tale scilicet principium in totum genus exercere iniquitatẽ: donec discussis Agrippa rebus animaduertere quidem in eum veritus est propter propinquitatẽ Sohemi, procurãda tamen eum regione summouit. Seditiosi autẽ capto præsidio, quod appellatur Cyprus imminẽs finibus Hierichuntis, custodes quidem interfecerunt, munimenta autem destruxerunt. Per eosdem dies etiam in Machærunte multitudo Iudæorum persuadebat in præsidio relictis Romanis, deserere castellum, eísque tradere. Illi autem quod rogabantur cogi

metuentes, pacti sunt cum eis discessionem suam: & accipientes fidem, tradunt præsidium, quod diligentibus cœperunt Machæruntij custodiis obtinere.

Iudæi Alexandriæ occisi. Cap. XXI.

N Alexandria autem semper quidem erat incolis aduersum Iudæos seditio, iam ab illo tempore, ex quo strenuis Alexāder contra Ægyptios vsus Iudæis, præmium societatis tradidit eis, & habitādi apud Alexandriam facultatem, & ius ciuitatis æquale cum gentibus: permanebat autem eis honorifice apud successores quoque Alexandri: denique & in parte vrbis locum eis proprium deputauerunt, quatenus haberent conuersationem per omnia mundiorem à communione scilicet gentium sequestratam: præstiterúntq; eis, vt etiam Macedones appellarentur. deinceps verò cùm in ditionem Romanorum Ægyptus venisset, neq; Cæsar primus, neq; post eum quispiam, honores quos Alexander Iudæis decreuerat minuit. conflictus autem eorum aduersus Græcos penè cōtinuus erat: & iudicibus in multos quotidie ab vtraq; parte animaduertentibus, seditio accendebatur. Tunc verò cùm & apud alios turbata res esset, illic magis exarsit tumultus. Nam cùm Alexādrini in concionem venissent, vt ordinarent pro certis negotiis legationē ad Neronem ferendam, occurrerunt in amphitheatrum permixti Græcis plurimi Iudæorum. Quos quum vidissent æmuli, exemplo clamare cœperunt, Iudæos hostes & exploratores esse: ac deinceps insilientes intulerunt eisdem manus: & reliqui quidem fugientes dissipati sunt, tres verò ex his comprehensos, trahebant quasi viuos incensuri. Commoti sunt autem vniuersi Iudæi ad opem ferendam: & primum quidem in Græcos saxa iaciebant, postea verò etiam facibus raptis in amphitheatrum impetum fecerunt, comminantes quod in ipso loco tantum simul populum cōcremarent: & penè minas implessent rebus, nisi iras eorum compressisset Tiberius Alexander, magistratus ciuitatis. Nec tamen ipse coercendi principium ab armis sumpsit, sed nobiles eorum quoq; submittens, hortabatur, vt desinerent, neque aduersum se milites Romanos commouerent. Seditiosi autem benignam deprecationem ridentes, Tiberium contumeliis appetebant. Qui postquam vidit absque magna calamitate tumultuosos non posse compesci, immisit in eos duas Romanorum legiones, quæ in ciuitate erant: & cum his alios quinq; millia milites, casu ad Iudæorum interitū de Libya venientes: præcepitq; vt non solum interficerent, sed etiam bona eorum diriperent, domósque inflammarent. Qui protinus concurrētes in locum, qui vocatur Delta (illic quippe erat Iudæorum multitudo collecta) exequebantur strenue iussa, nec sanè sine cruenta victoria. Conglobati enim Iudæi his quos melius armatos habebant, in fronte positis, aliquandiu quidē restiterunt: semel verò in fugam versi mactabantur: nec vnus erat exitij modus, cùm alij sub diuo atque in campo deprehenderentur, in ædes autem alij concluderentur, & eas quoq; succenderent Romani, vnà etiam diripiendo quæ in his reperissent: cùm neq; illos, aut infantum misericordia, aut reuerentia senectutis moueret, sed in omnes ætates pari cæde sæuirent. Vnde totus quidem ille locus sanguine redundabat: quinquaginta verò congesta sunt millia mortuorum: nec tamen saltem reliquiæ remansissent, nisi ad preces se contulissent, eorúmque misertus Alexander Romanos iussisset abscedere. Sed illi quidem quibus erat consuetum obedire præceptis, primo eius nutu necibus pepercerunt: populares autem Alexandrini propter odij magnitudinem difficulter ab incepto reuocabantur, víxque à cadaueribus distrahebantur. Apud Alexandriam quidem talis casus euenit.

De clade Iudæorum autore Cestio. Cap. XXII.

ESTIO verò iam quiescendum esse non videbatur, infensis vbique Iudæis, sed duodecimam legionem integram ex Antiochia secum ducens, & ex reliquis bina millia lecta peditum, & quatuor alas equitū: insupérq; regum auxilia, hoc est Antiochi duo millia equitum, & peditum tria millia, sagittarios omnes, Agrippæ verò tantundem peditum & equitum mille, & cū Sohemus sequeretur, quatuor millibus comitatus, quorum tertia pars equitū erat, pluréíque sagittarij, Ptolemaida progressus est. Plurimi autē ex ciuitatibus auxilio conuenere, peritia quidem militibus inferiores, quod autem scientiæ deerat, in Iudæos odio,

itémque

itémque alacritate supplentes. Aderat autem ipse quoque Agrippa Cestio, & eorum quæ cõducerent simul & itineris princeps. Ibi cum abducta exercitus parte Cestius in validissimam Galilææ ciuitatem contendit Zabulon, quæ appellatur virorum, & ab Iudæorũ finibus Ptolemaida discernit. Cúmq; offendisset eam ciuibus destitutam (in mõtes enim multitudo refugerat) omnigenũ autẽ rerum plenã, illas quidẽ militibus diripiendas cõcessit: ipsum vero oppidũ, quamuis admiratus esset eius pulchritudinẽ, quippe domus habebat similiter vt apud Tyrũ & Sidona & Berytũ ædificatas, incendit. Deinde cursu territorio peragrato, quicquid inuenisset obuiã depopulatus est: inflammatisque etiam circũ eam positis vicis, in Ptolemaida reuertit. Syris autẽ adhuc prædæ inhærẽtibus, & præcipue Berytiis, recepta Iudæi fiducia (Cestium enim recessisse cognouerãt) repente in eos qui remanserãt irruunt, & propè ad duo millia cædũt. Cestius autẽ ex Ptolemaide profectus, ipse quidem Cæsareã peruenit: in Ioppen vero partem præmisit exercitus cum præceptis huiusmodi, vt oppidũ custodirent, si eo potiri possent: aut si oppidani impetũ præsensissent, tam suum quàm cæterorum militũ præstolarentur aduentum. Illorũ igitur alij mari, alij terra profecti, vtrinque Ioppen facilime capiunt: ita vt ne fugæ quidẽ habitatores copiã reperirent, nedum ad pugnam se pararẽt. Aggressi autem cunctos interficiunt cum familiis, direptámque ciuitatem incendunt. Interfectorũ autem numerus octo millia quadringenti fuerunt. Simili modo & in finitimam Samariæ Nabartenen toparchiam non paucos misit equites, qui & partem finium vendicauerũt, magnámque indigenarum multitudinem peremerunt: direptísque patrimoniis, etiam vicos igni dederunt.

De pugna Cestij contra Hierosolymam. *Cap.* *XXIII.*

IN Galilæam quoque misit Cæsenniũ Gallum, ductorem duodecimæ legionis: eique tantam militum manũ attribuit, quantam genti expugnandæ sufficere posse credebat. cum validissima Galilææ ciuitas Sepphoris cum fauore suscepit. Huiúsque prudens consilium secutæ ciuitates aliæ, quiescebant. Qui vero seditionibus & latrociniis operã dabant, in Galilææ montem vndique mediũ recessere, qui est contra Sepphorim, & vocatur Asamon. Aduersus eos Gallus ductabat exercitum. Illi autem quàm diu superiores erant, facile Romanos ad se ascendentes arcebant, & ex his plures quàm ducentos interfecerunt. Vbi verò eos viderunt circumacto itinere ad celsiora progressos, mature victoriam concesserunt: & neq; pugnam minus armati ferebant, neque, si terga dedissent, equitum poterãt manus effugere: adeò vt pauci locis asperis delitescerẽt, amplius vero quàm duo millia trucidarẽtur. Gallus igitur cùm nihil iam tentari nouitatis apud Galilæam videret, Cæsaream cum exercitu remeabat. Cestius vero cum omni manu reuersus in Antipatridem perrexit. Cognitóq; non paruam multitudinem Iudæorũ in turrim quæ Aphæci vocabatur esse collectã qui cum his congrederẽtur præmisit. Sed prius quàm in manus venirẽt, Iudæi metu dispersi sunt: eorumque castra iam desolata milites adorti, cùm vicis circumpositis incenderunt. Ex Antipatride autem Cestius in Lyddam profectus, vacuam viris ciuitatem offendit. nam propter scenopegiorũ dies festos, in Hierosolymã populus omnis ascenderat. quinquaginta vero quos ibi comprehendit occisis, exustóque oppido vlterius procedebat: pérque Bethoron profectus, in quodam loco, cui nomen est Gabao, castra posuit, distante ad Hierosolymis stadiis L. Iudæi vero cùm iam ciuitati propinquare bellum viderent, omissis dierum festorum solennibus, ad arma properabant: satisque freti multitudine, incompositi ad pugnã & cum clamore prosiliebant, ne dierum quidem septem habita ratione feriatorum. erat enim sabbatũ, quod apud eos religione maxima curabatur. idem autem furor qui eos ab obsequio pietatis emouerat, in prælio quoque superiores effecit. Tanto nanque impetu Romanos aggressi sunt, vt eorũ & aciem perrumperent, viáque aperta cædibus in medios ruerent: ac nisi ei militũ parti, quæ necdum locum amiserat, equites ex circuitu subuenissent, quique nondum defecerãt pedites, in periculo totus Cestij exercitus fuisset. Interfecti sunt autem quingenti & quindecim Romani milites: ex quibus quadringenti pedites, cæteri equites erant: Iudæi vero viginti duo. fortissimi autem videbantur Monobazi regis Adiabeni propinqui, Mono-

bazus & Cenedæus, & poſt hos Peraita Niger, & Silas Babylonius,qui ad Iudæos ab Agrippa rege transfugerat, cui pridem militabat. A fronte igitur repulſi Iudæi, ad ciuitatem reuertebantur. Romanos autem ad Berhoron aſcendentes Gioræ filius Simon inuadit,multóſque poſtremi agminis coactores laniauit:ac multos carros cum ſarcinis captos,in ciuitatem reduxit.Ceſtio vero in agris triduo commorante,Iudæi locis ſuperioribus occupatis,obſeruabant eius tranſitum : neque ceſſaturos eos certum erat,ſi Romani proficiſci cœpiſſent.

De obſidione Hieroſolymæ à Ceſtio,& ſtrage. *Cap. XXIIII.*

TAQVE dum Agrippa, infinita hoſtium multitudine montes amplexa, ne Romanos quidem à periculo tutos eſſe perſpiceret, verbis Iudæos experiri decreuit,vel omnes ſibi parituros exiſtimans,vt bello deſiſterēt: vel ſi qui aduerſarentur, reuocandos qui ab eorum ſententia diſcreparent. Miſit igitur ex comitibus ſuis Borcęum & Phœbum,quos illis ſciebat notiſsimos:vt à Ceſtio fœdus amicitiæ, certámque pro peccatis à pop.Rom.veniam pollicerentur, ſi proiectis armis,ſecum ſentire voluiſſent. Verum ſeditioſi metu,ne cuncta multitudo ſpe ſecuritatis ad Agrippam ſeſe conferret,legatos obtruncare ſtatuerūt:& Phœbum quidem, priuſquam verbum faceret,peremerunt:nam Borcæus vulneratus effugit:populares autem, hoc indigne ferentes factum, cædendo fuſtibus atque lapidibus in oppidum compulerunt. Ceſtius vero,quia inteſtinā eorum diſcordiam,opportunū ad irruendum tempus inuenit, totum in eos duxit exercitum : inque fugam verſos,vſque ad Hieroſolymam perſecutus eſt. Caſtris autem in loco poſitis, qui appellatur Scopus, interuallo ſeptem ſtadiorum à ciuitate diſcedens, nihil per triduum aduerſus oppidum conabatur: ſperans fortaſſe intus degentes aliquid remiſſuros. In vicos autem circa ciuitatem , non paruam militum manum ad rapienda frumēta dimiſit. Quarto autem die, qui triceſimus menſis erat Octobris, ordinatum in oppidum introduxit exercitum. Populus quidem à ſeditioſis cuſtodiebatur : ipſi autem Romanorū diſciplina territi, exterioribus ceſſere partibus ciuitatis, & in partem interiorē templi refugerunt. Ceſtius vero tranſgreſſus Bezethan,quæ ſic vocatur, & Cænopolim & forum quod appellatur materiarum incendit. deinde cùm ad ſuperiorem ciuitatem veniſſet,prope aulam regiam caſtra poſuit.Et ſi tunc voluiſſet intra muros violenter irrumpere, ciuitatem ilico poſſediſſet,bellóque finem dediſſet.ſed Tyrannus & Priſcus præfectus caſtrorum & plures equitū magiſtri, à Floro pecunia corrupti, conatum eius auerterunt : & Iudæos intolerandis repleri cladibus contigit. Interea plurimi popularium nobiliſsimi, & Ananus Ionathæ filius, Ceſtium quaſi portas ei patefacturi,vocabāt. Ille autem & ira faſtidiens,& quòd non ſatis ei credendum putaret, tam diu id neglexit, donec proditione comperta, ſeditioſi Ananū quidem cum cæteris,de muro deiectis lapidibus feriendo,in domos ſuas refugere coëgerūt : ipſi vero per turres diſpoſiti, murum tentantibus repugnabāt. Per dies igitur quinque Romanis vndique tentantibus fruſtrabatur conatus.ſexto autem Ceſtius cum plurimis ſelectis,itémq; ſagittariis, à Septētrionali tractu templum aggreditur, Iudæis ex porticu reſiſtentibus. qui frequenter quidem Romanos ad murum adeuntes auertêre, poſtremo autem repulſi telorum multitudine,receſſerunt. Itaque Romanorum qui anteibant,ſcutis ſuis muro nixi,& qui eos ſequebātur,aliis ac per ordinem aliis ſimiliter ſuperadiunctis,quam ſic ipſi appellant, teſtudinem contexuerunt. vnde ſagittæ in eam delatæ, irritæ delabebantur : & ſine aliqua noxa milites mœnia ſuffodiebant: templique portas incendere moliebantur. Vehemens autem ſeditioſos ſtupor inuaſerat,iámque multi ex ciuitate diffugiebant,veluti continuo caperetur.His autē populus alacrior efficiebatur: & quantum nequiſsimi cadebant, tantum vt ipſi portas aperirent, Ceſtiúmque quàm optime de ſe meritum, reciperent,appropinquabant. Et profecto ſi paululum in obſidione perſeueraſſet, ſtatim ciuitatem obtinuiſſet. ſed credo iam tunc infeſtus Deus peſsimis, eiúſque ſancta illo die finem bello dare prohibuerunt. Denique Ceſtius,neque animis populi, neque obſeſſorum deſperatione perſpecta,repente militem reuocat,& ſine vlla ſpei repulſa,inconſulte nimis ac iniuſte diſceſsit.inopinata vero eius fuga,latronum fiduciam recreauit : inſecutique nouiſsimos

uiſsimos

uissimos aliquot equitum,peditúmque peremere.Et tunc quidem Cestius in castra, quæ apud Scopon munierat, tetendit: altero autem die vlterius recedendo, magis hostes prouocauit: iámque postremos assecuti multos necabant,tum vtraque itineris parte vallata,in transuersos tela iactabant. & neque in eos se retorquere, à quibus à tergo sauciabantur,nouissimi audebant,quandam infinitam multitudinem insequi existimantes: neque à lateribus instantium vim repellere sufficiebant: cùm ipsi quidem graues essent,ordinémque interrumpere formidarẽt:viderẽt autem Iudæos leues, & ad excurrendum faciles esse. vnde eueniebat, vt multa mala perpeterentur, cùm nihil contrà inimicis nocerẽt. Tota igitur via perculsi, deiectíque agmine sternebãtur:donec multis occisis,in quibus erat Priscus sextæ legionis dux, & Longinus tribunus, & Æmilius Iucundus alæ præfectus, vix in Gabao peruenirent, vbi castra prius posuerant,multis impedimentis amissis. Hic autem Cestius biduum commoratus,inops cõsilij quid ageret, cùm tertio die maiorem hostium vidisset numerum, & omnia circum loca plena Iudæis tarditatem sibi obfuisse cognouit: & si adhuc ibi maneret,plures se hostes habiturum. Itaque pro compendio fugæ,cuncta quæ militibus impedimento erant,amputari præcepit:occisísque mulis atque asinis,aliísque iumentis, præter illa quæ sagittas & machinas ferrẽt (hæc enim velut vsui futura seruabat, maxime quia timebat ne Iudæis contra se capta prodessent) Bethoron versus antecedebat exercitum. At Iudæi latioribus quidem locis minus instabant:cõtractos vero in angustias atque descensus, alij ab exitu prohibebant, alij postremos agminis trudebãt in vallem: fusáque omnis multitudo per itineris iuga militem sagittis operiebat. vbi etiam peditibus quo pacto sibimet subuenirent,hæsitãtibus, equitum periculum promptius erat. nec enim ordinate viam prosequi poterant, obstantibus iaculis: & ne contra hostes irent ascensus ardui prohibebant equitantibus inuij. iaculatoribus autem rupes ac valles tenebantur: in quas deiecti qui aberrasset consumebantur: nullúsque locus aut fugiendi,aut resistendi rationem habebat. Itaque incerti quid agerent,ad vlulatus, quod desperati solent,fletúsque cõuersi sunt:quibus resonabat Iudæorum exhortatio,cum clamore lætãtium pariter atque sæuientium. totúsq; penè qui cum Cestio fuerat,perisset exercitus,nisi nox aduenisset qua Romani quidem in Bethoron confugerunt,Iudæi verò obsessis circum omnibus locis,eorum transitus custodiebãt. Denique vbi Cestius aperto itinere desperato,iam de fuga cogitabat, lectos propè ad CCCC. omnium fortissimos milites, tectorũ fastigiis imposuit. hísque præcepit, vigilum qui in castris excubarent, signa clamare: vt eo modo Iudæi omnem illic militum numerum arbitrarentur remanere. Ipse autem cum cæteris otiose vsque ad XXX. stadia progreditur. Vnde mane cùm Iudæi locũ quo Romani tetenderant desolatum vidissent, in quadringentos à quibus decepti fuerant concurrerunt. & illos quidem sine mora iaculis confecerunt: mox autem Cestium persequi properabant. sed ille cùm nocte non paruum spatium itineris peregisset, die vehementius quoq; fugiebat: adeo vt metu perculsi milites, machinas, siue tormenta muralia, itémque balistas, multáque alia instrumenta relinquerent: quibus tunc ablatis Iudæi rursus contra illos qui ea reliquerant vsi sunt. Insequendo autẽ Romanos, Antipatridem vsque venerunt. Deinde cùm eos assequi non potuissent, inde redeuntes & machinas secum asportarunt, mortuósque spoliarunt, & prædam quæ remanserat collegerunt: & pæana canentes in metropolim remearunt, suis quidem paucis amissis, Romanorum autem & auxiliarium quinque milibus peditũ ac CCC. itémque nongentis & octoginta equitibus interemptis. Hæc quidem Nouembris mensis VIII. die gesta sunt, anno XII. Neronis principatus.

De Damascenorum sæuitia in Iudæos, déque Iosephi studijs in Galilæa. Cap. XXV.

POST Cestij vero casus aduersos nobilium Iudæorum multi, tanquam è naui pessum itura, ex ciuitate enatabant. Denique Costobarus & Saulus fratres, vnà cum Philippo Iachimi filio, qui princeps erat exercitus regis Agrippæ, inde dilapsi ad Cestium transfugerũt. Qui verò cum his in aula regia fuerat obsessus Antipas, fuga despecta, quemadmodũ à seditiosis interemptus sit aliàs indicabimus. Cestius autem Saulum & cæteros in Achaiam ad Neronẽ misit;

& propriam necessitatem indicaturos,& belli causas deriuaturos in Florum. sperauit enim,& iram in illum excitatum iri,& sua pericula summouenda. Tunc autem Damasceni,cæde Romanorū cognita,Iudæos apud se degentes opprimere studuerunt: & cùm eos in publicis thermis collectos haberēt(nanque id propter suspiciones meditabantur) facilem quidem sui conatus exitum fore putabant.verebantur autē mulieres suas,ferè omnes præter paucas Iudaizantes, & eorum religione imbutas.quare hîc magna cura fuit eas cælandi,quid agerent:Iudæorum autē decem millia,quippe vt in angusto loco, atque omnes inermes aggressi, vna hora sine metu iugulauerunt.Qui verò Cestium fugauerāt,in Hierosolymam reuersi, quos adhuc Romanorum studiosos inuenissent,partim vi,partim blanditiis sibi etiam sociabant:& in templum congregati, plures belli duces eligendos esse censebant. Declaratus est igitur Iosephus,Gorionis filius, & pontifex Ananus:omnia quæ in ciuitate gerenda essent, imperaturi : maximéque vt ciuitatis muros erigerent. Filium nanque Simonis Eleazarum,quamuis Romanis prædam, & ereptas Cestio pecunias, & insuper his plurima ex thesauris publicis in potestate haberet,tamen nullis necessitatibus præposuerunt : quod & ipsum tyrannidis superbia viderent efferri, eiúsque studiosos siue imitatores,satellitū more versari.verum paulatim Eleazarus ambitione pecuniæ,itémq; astutia persuasit populo vt omnibus parērent. In Idumæam verò quos mitterēt,alios militum duces optarunt, Iesum filium Sapphæ,vnum è pontificibus & Eleazarū noui pontificis filium,Nigro autem mandauerūt,qui tunc Idumæam regebat,ex regione trans Iordanem posita genus ducens,vnde Peraites cognominabatur, vt ducibus obtemperaret. Sed ne alias quidem regiones omittendas putabant. nanque in Hierichuntem Iosephus filius Simonis, & trans flumen Manasses,& Taninam Ioannes Essæus, toparchias administraturi missi sunt. huic autē Lydda, & Ioppe,& Ammaus erant additæ. Gophniticæ autem & Acrabatenæ regionum Ioannes, filius Ananiæ, rector designatus est:& vtriusque Galilææ Iosephus,Matthię filius,huius autem præfecturæ iuncta erat & Gamala, munitissima ciuitatum quæ ibi fuere. Aliorum igitur rectorum,pro alacritate ac prudentia sua,quisq; res sibi creditas administrabat. Iosephus autem cùm in Galilæam venisset, primum curæ habuit, indigenarum sibi conciliare beneuolentiam : multa sciens ea cōfici posse,licet in aliis peccauisset. Deinde considerato, quòd potentissimos quidem amicos haberet si eos participes potestatis fecisset, omnem verò multitudinem si pleraque per indigenas & consuetos fieri præciperet,LXX. de senioribus eius gentis prudentissimos elegit : eósq; rectores totius Galilææ constituit.VII.vero per singulas ciuitates minorum litium iudices.nam maiora negotia causásque capitales ad se referre iussit,& illos LXX.Cæterùm disposito per ciuitates iure quo inter se vterentur, etiam quemadmodum extrinsecus tuti essent animaduertit : certúsq; in Galilæam Rom.esse venturos,opportuna loca muro cingebat,hoc est Iotapatā, & Bersabee & Selamin,necnon & Pereccho,& Iapha, & Sigoph,& montem cui nomē est Itaburio,& Taricheas,& Tiberiada : ad hæc etiā circa Genesar lacum speluncas in ea quæ inferior Galilæa vocabatur muniuit. Superioris autem Galilææ Petram quæ Achabrorum dicitur, & Seph,& Iannith,& Mero: in Gaulanitide verò Seleuciam,& Soganen,& Gamalam munitione circūdedit. Solis autem Sepphoritis permisit,vt murū sibimetipsis fabricarent : quòd eos pecuniosos esse, & ad bellum promptos etiam sine praecepto videret. Similiter autē Gischalam, Iosephi iussu per se muro cinxit Ioannes Leuiæ filius. Cæteris autem castellis omnibus ipse Iosephus intererat, iubendo simul atque opem ferēdo. Quin & exercitum ex Galilæa, supra centū millia virorum comparauit : quos omnes vndiq; collectis armis veteribus instruebat. Deinde reputans,hoc maxime Rom.inuictam esse virtutem,quòd dicto essent audientes rectoribus suis,& armorū exercitationi operā darent,doctrinam quidē vrgente necessitate despexit:parendi autē facultatem ratus regentiū multitudine posse contingere, ita vt Rom.solēt diuisit exercitum, pluresq; fecit ordinū principes.diuersisq; militū generibus cōstitutis, alios decadarchis, alios centurionibus,alios tribunis subdidit:& insuper his ipsis rectores,maiorū rerū administratores dedit.Docebátq; signorum disciplinas,& prouocationes reuocationésq;

buccin

buccinarum, & principia cornuum, & circunductiones, & quemadmodum oporteret laborãtibus succurrere fortiores, & cum defatigatis partiri pericula: quæq; ad fortitudinem animi corporisque tolerantiam pertinerét, instituebat. Maxime vero eos erudiebat ad bellum, vsq; quaque Rom. referés disciplinam, & quòd cum viris essent præliaturi, qui & viribus corporis, & animi obstinatione, totũ penè orbem terræ superassent. His addidit, quo pacto belli tẽpore suis essent pariturí præceptis, iam nunc periculum se facturũ, si consuetis delictis, hoc est, furtis & latrociniis & rapinis abstinuissent: sed neque aut gentilibus fraudem facerent, aut consuetissimorum damna proprium quæstum putatenr. Illa enim bella optime administrari, quorũ milites bonam conscientiam gererent: qui vero per se praui fuissent, his non solum inimicos, sed etiam Deum hostẽ futurum. Multa in hunc modum admonendo perseuerabat. Etiam quidem quantũ prælio parandum esset, conflatũ erat. Nam L X. peditũ millia, C C L. equites, ac præter hos etiam mercenarios, quibus maximè fretus erat, habebat quatuor millia quingentos: necnon & sexcentos circa se electos custodes corporis atq; satellites. Exceptis autẽ mercenariis, facile cæteri milites à ciuitatibus alebantur. nanq; singulæ quas ennmerauimus, cùm mediam sui multitudinẽ mitterent in militiam, reliquos ad comparandũ eis victum tenebãt: vt pars armis, atq; alia pars faciendis operibus dirimeretur, & armati securitatẽ rependerent suggerẽtibus cõmeatum.

De Iosephi periculis & euasione, & Ioannis Giscalei malitia. Cap. XXVI.

IOSEPHO autẽ hoc modo administranti Galilæam, insurrexit quidam insidiator, patria Giscala ortus, Leuię filius, nomine Ioannes, callidissimus, ac dolis plenus, & nequitia quidẽ nobilissimus omnium, anteavero pauper, & aliquandiu malitiæ suæ impedimentũ passus inopiã, facile mentiri paratus, mirúsque fidem adhibere mendacio: & qui fallaciã virturẽ putaret, eáque aduersus amicissimos vteretur: simulator humanitatis, & spe lucri appetentissimus cædiũ: qui semper quidẽ immoderata concupisset, spem veto leuioribus maleficiis aluisset. Latro enim erat, sui moris, ac solitarius: deinde etiã comitatũ inuenit audaciæ, primo quidem paruum, ampliorẽ autem proficiẽs. Curæ autem babebat, neminẽ ignauum asciscere: sed qui & habitudine corporis, & animi magnitudine, bellorúmq; peritia præstarent, hos eligebat: donec C C C C. virorum cateruã congregauit, quorũ plures ex Tyriorum finibus & vicis erant. Isq; omnẽ Galilæam depopulabatur: & multos futuri belli metu suspensos lacerabat. Hunc igitur iamdudum regẽdi milites cupientem, & maiora desiderantem, diu pecuniæ retardabat inopia. cúmq; videret Iosephũ sua industria lætari, persuadet ei primum, vt fabricandi muri patriæ solicitudinem sibi cõmitteret. in qua re quæstus magnos à locupletibus fecit. Deinde callidissima fraude cõposita, velut oleo, quod non à gentilibus suis tractatũ esset, vti cauerent omnes apud Syriam Iudæi, vt ad cõfinia oleum mitteretur depoposcit, nummóq; Tyrio, qui quatuor Atticos faceret, emptis quatuor amphoris, eodẽ precio amphoræ dimidiũ venundabat. cúmq; Galilæa ferax esset olei, maximo illo tẽpore magna vbertate redundaret, in ea loca vbi erat penuria solus multúmq; mittẽdo, infinitã summam pecuniæ cõgregauit: qua mox in eum vsus est, qui hoc sibi beneficiũ præstitisset. Deniq; existimãs si Iosephum depofuisset, rectorẽ se Galilææ futurum, quibus præerat latronibus imperauit prædam vehementius exercere, quo multis rebus nouis per eas regiones excitatis, aut insidiis alicubi rectorẽ perimeret, sicui ferret auxiliũ: aut si latrocinia negligeret, ob hoc eum apud indigenas accusaret. Iamdudum autem rumores dissipauerat, quòd res Galilææ Iosephus Romanis prodere cogitaret: multáq; in hũc modũ ad eius perniciẽ comparabat. Itaq; illo tempore, cùm quidam ex vico Dabaritarũ, in magno campo custodias agentes, Ptolemæum Agrippæ & Berenices procuratorem aggressi omnes quas ferebat sarcinas abstulissent, in quibus erãt non paucæ vestes preciosæ, plurimáq; argentea pocula, & D C. aurei. neq; hanc prædam occultè administrare potuissent, omnia Taricheas ad Iosephum comportarũt. Ille autẽ reprehensa violentia, quam regiis intulissent, reponi res ablatas apud aliquẽ eius ciuitatis potentissimũ iubet: paratus eas dominis opportunè remittere. vnde maximũ ei periculum comparatum est. nanque raptores earum, quia prædæ nullam partem accepissent,

accepissent, ægrè ferentes, & perspicientes quòd Iosephus cogitauerat laborẽ suum regibus condonare, per vicos nocte discurrũt, omnibúsq; prędicant Iosephum proditorem esse: eodémq; tumultu ciuitates proximas repleuerunt, adeò vt c. armatorum millia contra Iosephum prima luce concurrerent. Denique multitudo quidem, in circo apud Tarichæas congregata, plurima per iracundiam conclamabat, partim deponi, partim concremari vociferans proditorẽ: plerosq; autem incitabat Ioannes, & cum eo Iesus quidẽ Sapphæ filius, tunc magistratus Tiberiadis. Iosephi igitur amici & satellites, tantæ multitudinis incursu perterriti, omnes pręter quatuor diffugerunt. Ipse vero dormiens, propè cùm iam ignis admoueretur exurgit: & monẽtibus eum quatuor qui remanserant vt fugeret, neq; solitudine sua, neq; illorum qui cõtra se venerant copiis perturbatus, in conspectũ illorum prosilit, veste discissa, infusóq; capiti puluere, auersísque post tergum manibus, suóque ceruici gladio annexo. Hæc autem amicos ei, maxime Taricheas ad misericordiam commouerant. rustica vero plebs, & finitimorũ, quibus molestior videbatur, non sine maledictis eum iubebant publicas proferre pecunias, & facta proditionis fateri. nam ex habitu eius opinabantur, nihil eorum de quibus nata fuerat suspicio, penitus negaturũ: & impetrandæ veniæ causa fecisse omnia quæ misericordiam prouocarẽt. At illius ista humilitas consilium præstruebat: & contra se indignantes artè circumueniens, vt super his, vnde irascerentur, inter se ipsi discordarent, omnia confessurum se pollicetur. Deinde sibi loquendi facultate concessa, ego, inquit, has pecunias neque Agrippæ remittere cogitabam, neque in propria lucra cõuertere. absit enim, vt amicũ putem vnquam, qui vobis sit inimicus: aut quæstũ ex re capiam, quæ vos communiter læderet. Sed quia videbam ô Taricheatæ, maxime ciuitatem vestrã munitionis egere, & ad extruenda mœnia minus habere pecuniæ, timebámq; Tiberiensem populum, & alias ciuitates raptis pecuniis inhiantes, pedetentim eas retinere decreui, vt vos muro circundarẽ. Si hoc nõ videtur, profero quæ ablata sunt, & diripienda propono. Sin rectè cõsului, bene de vobis meritum coercetis. Hæc Taricheatæ quidem ab eo dicta, cum fauore receperunt: Tiberienses vero cum aliis deprauando, insuper etiã minitabãtur: vtriq; autẽ relicto Iosepho, inter se litigabant. Ille autem fretus iam secũ sentientibus (erant enim propè ad XL. millia Taricheatæ) cum multitudine liberius loquebatur: multúmq; in eorum temeritatẽ inuectus, ex pręsenti quidem pecunia Tricheã ait esse muniẽdam. curæ autem sibi fore similiter, vt etiã cæteræ tutæ sint ciuitates, nec enim pecunias defore, si concordari velint in eos, vnde parandæ sunt, & non in eum moueantur qui parat. Itaque tum alia quidem multitudo quæ decepta fuerat, quamuis irata recedebat: duo verò armatorum millia impetũ in eum fecere. cúmq; se ille tecto antè recepisset, instabant ei minitantes. Iterũ autem Iosephus in hos quoque altera fraude vtitur. cúmq; in summum tectũ euasisset, compresso dextera strepitu, nescire ait se, quid peterent sibi præstari: voces enim se non exaudire confusas. omnia vero quæ iuberent esse facturum, si aliquos intromisissent, qui secum otiose colloquerentur. His auditis, ilico nobiliores cum magistratibus ad eum ingrediuntur. quos ille in intimas ædium partes inductos, clausa ianua tamdiu verberauit, quoad omniũ viscera nudata sunt. circunstabat autẽ interim populus, existimans eos prolixis allegationibus concertare, cùm subito Iosephus foribus patefactis, cruentos eos dimisit. vnde tanto terrore qui minabantur affecti sunt vt proiectis armis aufugerẽt. Ob hæc Ioannis etiã atq; etiã crescebat inuidia, aliásq; nihilominus Iosepho moliebatur insidias: morbóque simulato per epistolam postulauit, vt sibi medicinæ gratia Tiberiensibus aquis calidis vti permitteret. Iosephus autẽ, quia nondũ ei suspectus erat insidiator, ad præfectos ciuitatis literas fecit, vt & hospitiũ & vtẽsilia Ioanni pręberent. Quibus ille potitus, biduo pòst cuius rei causa venerat agebat: & his fraude circumuentis, aliis verò pecunia corruptis, vt Iosephũ desererent persuasit. His autẽ cognitis Silas quem Iosephus custodiæ pręposuerat, properè de insidiis ei scripsit: atq; ille accepta epistola, noctúq; itinere maturato, matutinus ad Tiberiadẽ peruenit. Et cætera quidem multitudo obuiam ei processit. Ioannes autem, quamuis eum contra se venturum esse suspicaretur, tamẽ misso quodã ex notis, infirmitate simulata, quòd lectulo

detineretur,

detineretur, obsequio sese defuisse mandauit. Tiberiensibus autem à Iosepho in stadium congregatis, vt ad eos quę sibi scripta fuerant loqueretur, missis armatis Ioannes iussit eum interfici. Quos cùm iam nudare gladios perspexisset, populus exclamauit: atque ita conuersus ad eius vocem Iosephus, vbi ferrum propè iugulo suo imminere prospexit, in littus desiliit è tumulo, excelso cubitis sex, in quo verba faciens cum populo steterat: ascensáque inde nauicula cum duobus satellitibus suis, quæ illuc applicuerat, in medium lacum refugit. milites verò eius, ilico raptis armis, contra insidiatores irruebant. Mox autem veritus Iosephus ne bello intestino concitato, propter paucorum inuidiam ciuitas consumeretur, nunciũ suis misit, qui eos moneret, vt propriæ tantum saluti consulerent: neque verò quenquam vel occiderent, vel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parentes, conquieuerunt. qui verò circum ciuitatem per agros habitabant, audiens insidias, & quis earum fabricator esset, contra Ioannem veniebat. sed ille prius in Giscala patriam suam fuga receptus est. At Galilæi totis iam ciuitatibus ad Iosephum confluebant, & cùm multa essent armatorum millia congregata, qui se aduersus Ioannem communem insidiatorem adesse clamabant: vnáque cum eo ciuitatem quæ illum suscepisset, ignibus tradituros: ad ea Iosephus, probare se quidem eorum beneuolentiam, impetum autem cohibendum esse dicebat: prudentia magis inimicos vincere cupiẽs, quàm perimere. His verò, qui de singulis ciuitatibus cum Ioanne rebellassent, nominatim exceptis, quippe alacri animo suos quisque populus indicabat, præconum voce denũciabat, intra quinque dies eorum qui Ioannem non reliquissent, patrimonia diripienda, domósque eorum cum familiis exurẽdas. Et tria quidem millia statim ab eo reuocauit, qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt. cum reliquis autem Ioãnes propè mille Syris fugitiuis, transtulit se iterum in occultas insidias ex apertis: ac per nuncios in Hierosolymam clàm missos, Iosephum accusabat, quòd magnum exercitum collegisset: iámque nisi præueniatur vi, tyrannus metropoleos venturus esset. Verum ea populus quidem præsciens negligebat: liuore autem potentes, nonnullíque magistratuum clàm pecunias ad comparandos mercenarios milites misere Ioanni vt per eos bellum cum Iosepho gereret. decretúmque inter se conceperunt, quo idem Iosephus militum administratione decederet: non tamen id satis esse credebant, idcóque duo millia & D. armatos, & IIII. miserunt nobiles viros, iurisperiti filium Ioazarum, & Ananiam Sadducæum, & Simonem & Iudam Ionathæ filios, omnes eloquẽtia validissimos: vt eorum scilicet monitu auerteretur ab Iosepho beneuolentia multitudinis: & siquidem ipse sponte sua veniret, paterentur eum rationem reddere: sin remanere contenderet, pro hoste haberent. Amici autem Iosepho militem quidem ad eum venturum esse perscripserunt, causam verò non indicauerunt, quoniam secretum fuit inimicorum eius consilium: vnde factum est, vt quia præcauere non potuit, quatuor statim ciuitates ad inimicos transirent: hoc est, Sepphoris, & Gamala, & Giscala, & Tiberias: quas tamen continuo sine armis recepit. captos autem quatuor duces consiliis armatorúmque fortissimos, remisit Hierosolymam: contra quos populus haud mediocri indignatione commotus, & ipsos, & à quibus præmissi fuerant, interfecisset, nisi ante fugissent.

Tiberias à Iosepho recuperatur & Sepphoris. Cap. XXVII.

OANNEM verò iam intra muros Giscalæ, Iosephi timor custodiebat. Et paucis diebus pòst iterum rebellauit Tiberias, habitatoribus Agrippam regem vocantibus. Et cùm ille constituto die ad eos non venisset, paucique Rom. equites ibi tum comparuissent, à Iosepho defecerunt. Hisque apud Taricheas cognitis Iosephus, qui milites frumentatum miserat, neq; solus egredi contra desertores, neque se continere patiebatur, metuens ne dum ipse tardaret, regij ciuitatem occuparent. nec enim postero dié obstante sabbato quicquam facere poterat. itaq; dolo eos, qui se deseruerant circumuenire cogitabat. Et portas quidem Tarichearũ claudi iussit, ne quis consilium suum illis proderet, cõtra quos suscipiebatur. omnibus autem scaphis quas in lacu comperit congregatis (ducentæ autem & XXX. fuerunt, quaternique nautæ

non amplius singulis inerant)mature ad Tiberiadem nauigat.cúmque tanto ab eo distaret spacio,vnde facile videri non posset,inanibus scaphis in salo relictis, septem ipse solos inermes satellites secum habens,proprius vt conspiceretur accessit. Quem cùm inimici adhuc maledicentes ei ex muro conspexissent, metu perterriti, & scaphas armatorum esse plenas existimantes,arma proiiciunt: manúsque supplices agitantes,vt ciuitati parceret precabantur. Iosephus autem, postquam multis eos minis & exprobrationibus castigauit:primùm quòd bello contra popu.Rom.suscepto,intestinis dissensionibus vires suas antè consumerent, inimicorúmque vota complerent: deinde, quòd securitatis suæ curatorem de medio tollere properarent, ciuitatémq; non erubescerent sibi claudere,qui eam muro cinxisset: non repudiaturum se ait,si qui sibi satisfacerent, quibus interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eum decem Tiberiensiũ potentissimi descenderunt. his autem in vnam receptis nauiculam piscatoriam,& procul abductis,alios L.senatores venire iussit,maxime nobiles,velut illi quoque fidem sibi præbere deberent. Deinde nouas caussationes excogitans, alios insuper atque alios obtentu fœderis euocabat: vtq; mature Taricheas recurrerant, gubernatoribus nauium repletarum imperabat:quósque auexissent in carcerem collocarent:donec omnem curiam,quæ D C.haberet viros,duóq; millia popularium comprehensa in Taricheas scaphis abduxit. Reliquis autem vociferantibus Clitum quendam esse precipuum defectionis autorem, irámque ipsius pœna illius precàribus satiari, nullum quidem Iosephus volebat occidere:suorum verò satellitum quendam Leuiam egredi iussit,qui Clitu manus abscinderet. Cùm verò is præ timore solum se globo inimicorum commissurum negaret, eáque caussa indignari Iosephum stantem in scapha videret,ipsúmq; velle descẽdere,ac de se supplicium sumere, vt saltem vnam manum sibi concederet,orabat. neque hoc abnuente Iosepho, dummodo alteram sibimet Clitus ipse prçcideret, educto ille dextera gladio, leuam sibi truncauit.tantus eum timor Iosephi inuaserat.Ita tunc Iosephus vacuis scaphis,& satellitibus VII.populo capto,rursus Tiberiadem sibi sociauit.Paucis autem diebus pòst, Gischalam quæ cum Sepphoritis defecerat, militibus deprædari permisit: omnémque prædam conquisitam popularibus reddidit.Similiter etiam Sepphoritis & Tiberiensibus. Nam & hos captos rapinarum damno corrigere voluit: & redhibitione rerum rursus eos ad beneuolentiam reuocare.

Quomodo Hierosolymitæ bello se præparauerint:déque Simonis Gioræ tyrannide.
Caput XXVIII.

ACTENVS apud Galilæam motus erat, iámq; ab intestinis dissensionibus quiescentes, aduersus Rom.instruebàtur. Hierosolymis autem Ananus pontifex & potentiores, qui non cum Romanorum parte sentirent, muros instaurare properabant:multáque bellica instrumẽta,pérq; omne oppidum sagittæ,aliáque arma fabricantur:& exercitationibus iussis manus iuuenum operam dabat. Eránrque vniuersa plena tumultus, magnáque tristitia moderatos occupauerat:multique futuras clades prospicientes, fletum cohibere non poterant: infestáque pacem cupientibus,omnia videbantur. Belli autẽ incentoribus,quæ illis placerent,ex tempore fingebantur:statúsque iam tunc quasi perituræ ciuitatis erat,antequam Rom.venirent. Ananu autem apparatum belli omittere cura fuit: & seditiosorum, quos Zelotas vocabant,amentiam ad vtiliora conuertere: qui tamen victus est, & quis illius finis fuerit,in posterioribus explanabimus. At in Acrabatena toparchiam Gioræ filius Simon, multis nouarum rerum cupidis congregatis, ad rapinas conuersus, non solum in domos locupletum irrumpebat, verum etiam corpora verberibus conficiebat:iámque tunc palàm tyrannidem inceptabat. Ab Anano autem missis aduersus eum militibus magistratuum,ad latrones qui erant Masadæ, cum his quos habebat, effugit: ibíque manens, donec Ananus & alij eius inimici perempti sunt, Idumæam cum cæteris populabatur: adeò, vt magistratus eius gentis, propter cædium multitudinem & prædarum assiduitatem,collecto milite,vicos præsidiis tuerentur.Et Iudæorum quidem res ita habebant.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER III.

De Vespasiani ducis aduentu, & clade duplici Iudæorum. *Cap. I.*

ERONEM autem, vbi res apud Iudæam non prosperè gestas accepit, latens quidem, quod necesse fuit, cum timore stupor inuadit: aperte autem superbiam simulans vltro etiam indignabatur: magísque ducis negligentia, quàm virtute hostium quæ cõtigerant facta esse dicebat: decere se putans, propter pondus imperij tristiora contemnere, videriq; malis omnibus superiorem animum gerere: veruntamen curis arguebatur mẽtis eius perturbatio, cũ deliberaret cuinam cõmotum crederet Orientem, qui vnà & Iudæos rebellantes vlcisceretur, proximásq; his nationes simili morbo correptas antecaperet. Inuenit igitur solũ Vespasianum his necessitatibus parem, & qui tanti belli magnitudinem suscipere posset, virum ab adolescentia vsq; ad senectutẽ bellis exercitatum, & qui po. Rom. iam pridem pacasset Occidentẽ, Germanorum tumultu cõcussum: armísq; ante illud tẽpus incognitam Britanniam vendicasset. vnde patri quoque ipsius Claudio præstiterat, vt sine proprio sudore triumpharet. Itaque his omnibus fretus, ætatémque illius cum peritia stabilem cernens, obsidésque fidei liberos, eorúmque florem manus esse paternę prudentiæ, iam tum fortasse de tota rep. Deo aliquid ordinante, mittit eum ad regendos exercitus in Syria constitutos, multis pro tempore blandimentis atque obsequiis animatum, qualia necessitas imperare consueuit. Ille autem protinus ex Achaia, vbi cum Nerone fuerat, Titum quidem filium suum mittit Alexãdriam, vt inde quintã itémq; decimam legiones moueret. ipse verò trãsmissus ad Hellespontum, terreno itinere in Syriam peruenit, ibique Romanas vires, multáque à vicinis regibus auxilia congregauit. At Iudæi post malam Cestij pugnã insperata felicitate sublati, animorum impetus cohibere non poterant: sed tanquam fortuna eos exagitante perciti, bellum vlterius producebant. Deniq; omni, quanta fuit, manu pugnacis. congregata, Ascalonem petierunt. ea est ciuitas antiqua, D C C. & X X. stadiorum spatio ab Hierosolyma distans & Iudæis semper inuisa: quę res fecit, vt enã tunc primis eorum incursibus propior videretur. tres autẽ viros aggressionis duces habebant, & corporibus, & prudẽtia præstantissimos, Nigrũ Peraitam, & Sylam Babylonium, & Iohannem Essenum. Ascalon verò validissimo quidem muro cincta erat, sed vacua penè præsidiis. vna enim cohors eam peditum, & vna equitum ala tuebatur, cui præfectus erat Antonius. Illi igitur ira multa velocius itinere peracto, ac si ex propinquo venirẽt, præsto erant. Antonius verò (nec enim eorum fore impetum nesciebat) equites iam ex ciuitate duxerat, & neque multitudinem veritus vel audaciam, primas hostiũ coitiones fortiter sustinuit, murúmque properantes aggredi refrenauit. Itaq; Iudæi, qui cum peritioribus imperiti, & pedites cum equitibus, cum stipatis autem inordinati, leuitérque armati cũ instructis, plúsque indignationi quàm consilio tribuentes, cum morigeris & nutu rectoris omnia facientibus dimicabant, facile profligantur. nam vt semel eorum primæ ab equitibus turbatę sunt acies, fugam petunt: & murum versus se à tergo vrgentibus incidentes, suimetipsi hostes erãt, donec omnes incursibus equitum victi, per totum campum dispersi sunt, qui fuit plurimus, totúsq; habilis equitãtibus: quod quidem Romanos iuuit, vt magna cæde Iudæos prosternerent. nam & fugientes præuertendo, cursum in eos flectebant: & quos occupassent, curriculo transfigendo infinitos peremere. Alij verò alios quocunque se vertissent circundatos, exagitantes facile iaculis opprimebant. Et Iudæis quidem propria multitudo, per desperationem salutis, solitudo videbatur: Rom. verò

licet ad pugnam pauci essent, rebus tamen secundis animati, etiam superfluere se putabant. Et illi quidem res aduersas superare certantes, dum pudet cito fugere, mutari fortunam sperant: Romani autem, in his quæ prospere agerent minime delassati, ad maiorem vsq; diei partem pugnam protrahunt: donec Iudæorum quidem perempta sunt x. millia duóque duces Ioannes & Silas: cæteri verò plerique saucij, cum Nigro, qui vnus restabat ex ducibus, in oppidum Idumææ, quod Salis dicitur, cōfugêre. nonnulli tamen etiam Rom. in illo prælio vulnerati sunt. sed non Iudæorum spiritus clade tanta sedatus est, multóque magis eorum dolor incitauit audaciam, & contemnentes quantum ante pedes mortuorum iaceret, pristinis rebus feliciter gestis ad cladē alteram illiciebantur. denique paruo tempore intermisso, quod ne curandis quidem vulneribus satis esset, cunctisque aggregatis viribus, maiore cum indignatione multóque plures Ascalonem recurrebant, eadem se præter imperitiam aliáque belli vitia, comitante fortuna. Etenim cùm Antonius quà transituri fuerant, posuisset insidias, ex improuiso in eas delapsi & ab equitibus circundati, priusquam se ad pugnam componerent, iterum super VIII. millia procubuerunt: cæteri verò omnes aufugerunt: cúmque his Niger multis dum fugeret magni animi facinoribus demonstratis, & quoniam hostes instarent, in turrim quandam tutissimam compelluntur cuiusdam vici, cui nomen est Bezedel. Antonius verò cum suis ne vel moras circum turrim, quæ inexpugnabilis esset, diu tererent, vel ducem hostium fortissimum viuum relinquerent, ignem muro supponunt. turrique inflammata, Rom. quidem exultantes recedunt, quasi etiam Nigro consumpto: ille autem in castelli specus intimum ex turri saltu demissus euasit: triduóque pòst sociis cum fletu eum ad sepulturam inuestigantibus sese ostendit, gaudióque insperato repleuit omnes Iudæos, tanquam Dei prouidentia dux eis in posterum seruatus. at Vespasianus Antiochiā exercitu adducto (quæ Syriæ metropolis est, magnitudine simul aliáque felicitate sine dubio tertium inter omnes quæ in Rom. orbe sunt locum obtinens) vbi etiam aduentū suum regem Agrippam omni manu propria offenderat præstolati, ad Ptolemaidem properabat. In hac autem ciuitate occurrerunt ei Sepphoritæ ciues oppidum Galilææ colentes, soli mente pacata: qui tam suę salutis prouidentia soliciti, quàm Romanarū virium gnari, etiam priusquam Vespasianus veniret, Cestio Gallo fidem dederant, dextrásque iunxerant, præsidiúmque militare susceperant tunc quoque benignissime duce suscepto, alacri animo etiam contra gentiles suos auxilia promiserunt: Quibus interim Vespasianus præsidii causa poscentibus, equitum peditúmque tantum numerum tradidit, quantum obstare posse arbitrabatur incursibus, si quid Iudæi commouere tentassent. non enim minimum esse videbatur futuri belli periculum, auferri ciuitatem Sepphorim Galilææ maximam & in loco tutissimo conditam, totiúsque gentis futuram præsidio.

Descriptio Galilææ, Samariæ & Iudeæ. Cap. II.

QVÆ sunt autem Galilææ, quæ superior & inferior appellantur, eásq; Phœnice & Syria cingunt. Discernit verò ab Occidente Ptolemais territorij sui finibus, & quondam Galilæorum, nunc autem Tyriorum mons Carmelus: cui coniuncta est Gaba ciuitas equitum, quæ sic appellatur, eo quòd equites ab Herode rege dimissi, coloni eò deducebantur. A meridie autem Samaritis & Scythopolis, vsque ad flumen Iordanē. Ab Oriente verò Hippene & Gadaris, sed & Gaulanitis definit, qui etiam regni Agrippæ fines sunt. Septentrionalis autem eius tractus Tyro, itémq; Tyriorum finibus terminatur. Inferioris quidem Galilææ longitudo à Tyberiade vsque ad Zabulon, cui vicina est in locis maritimis Ptolemais, protēditur. Latitudine autem patet à vico Xaloth, qui in magno campo situs est, vsque ad Bersaben: vnde etiam superioris Galilææ latitudo incipit vsque ad Baca vicum, qui terram dirimit Tyriorum. Longitudo verò eius à Thella vico Iordani proximo vsque ad Meroth extēditur. Sed cùm tanta sint vtræq; magnitudine, tantísque gentibus alienigenis cinctæ, semper tamen omnibus belli periculis restiterunt. nam & pugnaces sunt ab infantia Galilæi, & omni tempore plurimi, neq; aut formido vnquam viros, aut eorum penuria regiones illas

illas occupauit: quoniam totæ optimæ ac fertiles sunt, omniúmque generum arboribus consitæ, vt etiam minime agriculturæ studiosos vbertate sua prouocent, denique excultæ sunt ab incolis totæ, nec pars vlla est earum otiosa: quin & ciuitates ibi crebræ sunt, & vbique multitudo vicorum propter opulentiam populosa, vt qui sit minimus, supra quindecim millia colonorum habeat: prorsus, vt etiam si quis magnitudine minorem Galilæam dixerit, quam trans fluuium regionem, viribus tamen eam prætulerit. hæc enim vniuersa colitur, tota fructuũ ferax: at illa quæ trans flumen est, licet multo maior sit, pleraq; tamen aspera atque deserta est, & nutriendis fructibus mansuetis inhabilis. Peræ æ sanè mollicies & ingenium fructuosum, campos habet cum variis arboribus consitos, tum maximè oliuetis ac vineis & palmetis excultos. irrigatur autem abunde montanis torrentibus, & fontibus aquæ perennis, quoties illi Sirio æstuante defecerint. Et lõgitudo quidem eius est à Machærunte in Pellam: latitudo verò à Philadelphia vsque ad Iordanem. Et Pella quidem quam suprà diximus, Septentrionalis eius est tractus: occiduus verò Iordanis: meridianum autem Moabitis regio terminat, ab Oriente autẽ Arabia & Silbonitide, necnon & Philadelphia, itémque Gerasis clauditur. Samariensis autem regio, inter Iudæam quidem & Galilæam sita est: incipiens enim à vico in planicie posito, cui nomen est Ginæa, in Acrabatenam desinit toparchiam: sed natura nihil à Iudæa discrepat, nam & vtræq; montosæ sunt & campestres, agrósque colendo molles atque optimæ, necnon & arboribus plenæ: pomísque tam syluestribus quàm mansuetis abundant, eo quòd natura sunt aridæ, imbriúmque satis habent. dulces autem per eas supra modum aquæ sunt, boníque graminis copia præter alias earum pecora lactis abundant: quódque maximum virtutis atque opulentiæ specimen est, vtraque vitis referta est. Harum confinium est Anuath vicus, qui etiam Borceos appellatur, Iudææ limes à Septentrione. Meridiana verò pars eius, si in longitudinem metiare, adiacenti vico Arabum finibus terminatur, cui nomen est Iardan. Latitudo sanè à Iordane flumine vsq; ad Ioppem explicatur. Media verò eius est Hierosolyma: vnde quidam non sine ratione, vmbilicum eius terræ, eam vrbem vocauerunt. Sed nec marinis quidem Iudæa deliciis caret, ad Ptolemaidem vsq; locis extenta maritimis. In vndecim autem sortes diuisa est: quarum prima est tanquam regia Hierosolyma, præ cæteris inter omnes accolas eminens, velut caput in corpore. aliis verò post hanc toparchiæ sunt distributæ. Gophna est secũda, & post eam Acrabata. adhoc Thamna, & Lydda, itémq; Ammaus, & Pella, & Idumæa, & Engadda, & Herodium, & Hiericûs: deinde Iamnia & Ioppe finitimis præsunt. & præter has Gamalitica, & Gaulanitis, & Batanæa, & Trachonitis: quæ etiam regni Agrippæ partes sunt. Eadem verò terra incipiens, à monte Libano & fontibus Iordanis, vsque ad Tiberiadi proximum lacum, latitudine panditur. à vico autem, qui appellatur Arphas, ad Iuliada oppidum longitudine tendit: & habitatur ab incolis Iudæis Syrísque permixtis.

De auxilio Sepphoritis misso, & Romanorum disciplina militari. Cap. III.

DE Iudæa quidem, & quibus esset cincta regionibus, quàm maximè potui breuiter exposui. Quod autem Vespasianus miserat auxilium Sepphoritis, hoc est, equites mille, sexque millia peditum, Placido eos regente tribuno, castris in magno campo positis bifariã diuiduntur. Et pedites quidem in ciuitate ipsius tuendæ causa, equitatus verò in castris degebat. vtrinque autem assidue prodeundo, & circa eam regionem loca omnia incursando, magnis incommodis Iosephum eiúsque socios, quamuis quietos, afficiebant. & præterea ciuitates extrinsecus deprædabantur: ciuiúmque conatus, si quando excurrendi habuissent fiduciam, repellebant. Iosephus tamen aduersus ciuitatem impetum fecit, sperans eam posse capere: quã ipse, antequam à Galilæis deficeret, ita muris cinxerat, vt Romanis quoque esset inuicta. vnde etiam spe frustratus est, cùm nec vi nec suasu Sepphoritas in suas partes pertrahere potuisset: magísq; in Iudæa bellũ accendit Romanis indigne ferentibus insidias, & propterea nec die nec nocte ab agrorũ depopulatione cessantibus, sed passim diripientibus quicquid rerũ in his reperissent: qui tamen cùm mortẽ pugnacibus semper inferrent, imbelles ad seruitium capiebant: ignis

verò & sanguis Galilæam totam repleuerat, nec quisquam expers eius acerbitatis, aut cladis erat. vnam salutis spem fugientes habebant in ciuitatibus, quas murorum ambitu Iosephus communierat. Titus autem Alexandriam transmissus ex Achaia citius quàm per hyemem sperabatur, manũ militum cuius causa missus fuerat suscepit: contentóque vsus itinere, mature ad Ptolemaidem peruenit. Cúmque ibi patrem suum reperisset, duabus quas secum habebat legionibus (erant autem nobilissimæ quinta & decima) iunxit etiam quam ille adduxit quintamdecimam. Eas autem sequebatur decem & octo cohortes: quibus accessere ex Cæsarea quinque cum vna ala equitum, & alæ quinque Syrorum equitum. Decem autem cohortium singulæ mille pedites habebant: in cæteris verò tredecim sexcenti pedites, & centeni viceni equites erãt. Satis autem auxiliorum etiam à regibus congregatum est. Antiochus enim & Agrippa & Sohemus bina millia peditum, & sagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabiæ quoque est Malchus præter quinque millia peditum, equites mille misisset, quorum pars maior erant sagittarij: vt tota manus computata cum regijs, sexaginta millia circiter peditum equitũmq; colligeret, præter calones: qui plurimi sequebantur, & meditationi bellicæ assueti nihil à pugnacissimis aberant: quod tempore quidem pacis dominorum exercitationibus interessent, belli autem pericula cum ipsis experirentur, & neque peritia, neque viribus à quoquam nisi à dominis vincerentur. qua quidem in re nimis admirandam quis existimauerit Romanorũ prouidentiam, ita seruos instituentium, vt non solum vitæ ministerio, sed belli etiam necessitatibus vtiles sint. Quòd si quis eorum aliam quoque respexerit militiæ disciplinam, profectò cognoscet tantum eos imperium non fortunæ munere, sed propria virtute quæsisse. Armis enim vti non in bello incipiunt, neque solum, si necesse sit, manus mouent, cùm in pacis otio cessauerint: sed armis veluti natura cohærentes, nullas capiunt exercitationis inducias, nec tempora præstolantur. Meditationes autẽ eorum nihil à vera contentione discrepant: sed in dies singulos militum quisque omnibus armis, tanquam in procinctu positus, exercetur: quo etiam facillime prælia tolerant. Neque enim ordo neglectus eos à consueta dispositione dispergit, neque metus stupefacit, neque lassitudo exhaurit. Vnde sequitur, vt semper superent, quos non itidem confirmatos inuenerint. Nec errauerit si quis eorum meditationes cõflictus esse dixerit sine sanguine, contráque prælia meditationes cum sanguine. Nam ne repentino quidem hostium incursu opprimi possunt: sed quocunque in hostilem terram irruperint, non nisi permunitis castris prælio decernunt. quæ quidem non leui opere, nec iniquo loco erigunt, nec inordinatè describunt: sed si quidẽ inæquale solum fuerit, cõplanatur: quatuor verò angulis horum dimensio designatur. Nam & fabrorum multitudo, & ferramentorum copia quæ vsus extructionis postulat, sequitur exercitũ. Et interior quidẽ pars castrorum tabernaculis distribuitur, ambitus autẽ eorum extrinsecus muri faciem præfert: ordinatis etiam turribus pari spatio dispositis: quarum interualla catapultis atq; balistis, & alijs machinis saxa intorquentibus, omnibúsque instrumentis missilium complent, vt cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint. portas autem quatuor ædificãt, tam iumentis aditu faciles, quam ipsis, si quid vrgeat, intrò currentibus latas. Intus autem castra vici spatijs interpositis dirimunt, mediáque rectorum tabernacula collocant, & inter hæc prætorium diuûm templo simillimum: prorsus vt quasi repẽtina quędã ciuitas existat: forum quoq; & opificum stationes: & sedes militum primatibus, ordinúmque principibus, vbi si qua sit inter alios ambiguitas iudicent. Ipse verò ambitus, & omnia quæ in eo sunt, multitudine simul & scientia, fabricantium opinione citius communitur. qui si res vrgeat, fossa extrinsecus cingitur, depressa cubitis quatuor, paríque spatio lata. Armis autem septi, per contubernia cum decore atq; otio in tentorijs agunt: omniáq; ab his ordinate etiã alia cautéque per contubernia expediuntur: veluti si ligno aquave opus sit, aut frumẽto. nec enim cœna vel prandiũ cùm volucrit, in potestate cuiusque est, simul autẽ omnibus somnus est, excubias & vigilandi tempora buccinæ significat, neq; est omnino quicquam quod sine edicto geratur. Mane autem milites quidem ad centuriones, illi verò ad tribunos cõueniunt salutatũ: cum quibus ad summũ omnium decem vniuersi ordinum principes. Ille autem his signum aliáque dat ex more præce-

pta

pta proferenda subiectis: quibus etiam in acie circumaguntur quò opus est, ac vniuersi pariter incurrunt itémque sese recipiunt. Cùm autem castris egrediendum est, tuba indiciũ facit: nemóque otiosus est. sed vel solo nutu moniti, tabernacula tollũt, omniáque ad profectionẽ instruunt. deinde iterũ tuba vt sint parati significat. Illi autem cùm mulos & iumẽta sarcinis onerauerint, velut in curuli certamine signũ expectant. Castra vero incendunt: eo quòd sibi alia munire facile sit, & ne quando hostibus eadẽ vsui sint. Et tamen tertio quoque tubæ signo indicãt, vt exeatur: vrgendo aliqua ex causa morantes, ne quis ordinẽ deserat. Dextérque duci præco astans, si ad bellum parati sunt, voce patria ter percontatur. illiq; toties alacri & magna voce paratos esse se respondent, interrogantémque præueniunt: & Martio quodã spiritu repleti cum clamore dextras erigunt. Deinde otiose & cum omni decore progredientes ambulant, suũ quisq; ordinem velut in bello custodiẽs: pedites quidẽ thoracibus & galeis septi, & vtroq; latere gladiis accincti. læuus autẽ gladius multo est longior, cùm dexter mensurã palmę non excedat. qui vero ducẽ stipant lecti pedites, scuta & lanceas gestant: cætera manus hastas & clypeos lõgos, serrámq; & corbem & sarculũ & securim, necnon & habenã & falcem & catenã, triduúque viaticũ, vt parum intersit inter onusta iumenta & pedites. Equitibus autẽ ad dexteram gladius est longior, & contus in manu, transuersúsque ad equi latus clypeus, ternáq; in pharetra vel amplius dependent lata cuspide iacula, nihil ab hastis magnitudine differentia. Cassides vero & thoracas peditibus habent similes: nullóque armorum genere ab equitũ alis discrepãt lecti, qui circumducem versantur. Agmina autẽ semper cui sorte id obtigerit, antecedit. Talia quidem sunt Romanorum itinera & mansiones, itémque armorum varietas. Nihil vero nec in præliis inconsultũ aut subitum agunt: sed omnia semper sequuntur facta sententiam: opúsque adhibetur antè decretis. Vnde aut minime peccant: aut si peccauerint, facilis est errati correctio. Fortunæ autem successibus meliores consiliorum etiam si aliter successerit, arbitrantur euẽtus: quasi bonum quidem fortuitum ad rem inconsulte gerendam illiciat: quæ vero ante cogitata fuerint, etiam si aduersus casus exceperit, bene iam meditatos exhibeant ad cauendum ne idem rursus eueniat: & bonorum quidem fortuitorum non is autor sit cui cõtigerint, tristium vero quæ præter sententiam acciderint, saltem recte cõsulta videantur esse solatium. Armorum quidem exercitatione comparant, vt non modo corpora, sed animi quoque militum fortiores sint. Maior autem illis est ex timore diligentia. nanque leges apud eos non desertionis solum, verumetiam minimæ neglıgẽtiæ sunt capitales: ducésq; magis quàm ipsæ leges terribiles. nanque bonos honorando redimunt ne in coercẽdis noxiis videantur crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus parent, vt & in pace ornamento sint, & in acie corpus vnum totius cõspiciatur exercitus. sic eorum copulati sunt ordines, ita circumduci sunt mobiles: & acutis auribus ad præcepta, oculisque ad signa, & ad opera manibus: vnde facere quidem semper strenui sunt, pati vero tardissimi. nec est vbi prælıantes aut multitudinem hostiũ, aut consilia sensere ducum, aut difficultatem regionum: sed ne fortunæ quidem succubuere. nam in ea certiorem putant esse victoriam. Quorum igitur actus à cõsiliis incipiunt, cõsultáque adeò strenuus exequitur exercitus, quid mirum si Euphrates ab Oriente, & Oceanus ab Occidente, itémque à meridiano tractu Africæ fertilissima regio, & à Septentrione Rhenus atq; Danubius sunt imperij limites, cùm minorem esse posidentibus possessionem recte quis dixerit? Hæc ergo prosecutus sum, non tam proposito laudandi Romanos, quàm solatio deuictorum, & vt nouarum rerum cupidos deterrerem: fortasse autem & ad experientiam proderunt bonarum artium studiosis, Romanæ instituta militiæ nescientibus: redeo tamen vnde digressus sum.

Impetus Placidi contra Iotapatam. *Cap. IIII.*

VESPASIANVS quidem vnà cum Tito filio in Ptolemaide interim degens, ordinabat exercitum. At vero Galilæam peruaserat Placidus, vbi maximam eorum quos comprehendisset multitudinem, interemit: hæc autem fuit Galilæorum imbellior turba, animisque deficiens: pugnacissimos autem vt vidit semper in ciuitates confugere, quas Iosephus communierat, in

Iotapatam, quæ omnium tutiſſima erat, impetum vertit: exiſtimans eam repentino aggreſſu facillime caprũ iri, magnámque & ſibi ex ea re alios apud rectores gloriam comparandam, & illis commodum ad reliqua maturius explicanda, quaſi metu ceſſuris aliis ciuitatibus, ſi quæ validiſſima eſſet, occupatam vidiſſent. Multũ tamen opinione deceptus eſt: Iotapateni enim, cùm eius impetum præſenſiſſent, prope ciuitatem aduenientem excipiũt: congreſsíque cum Romanis ex improuiſo plurimi & ad pugnam parati, necnon & alacres (quippe vt pro ſalute patriæ, item coniugum liberorúmque dimicantes) in fugam eos vertunt, multóſque ſauciant, ſeptem ſolum interſectis: quia neque inordinate pugna deceſſerãt, ſeptíſque vndique corporibus leuiter fuerant vulnerati: cùm Iudæi quoq; magis eminus iaculari, quàm manus conſerere inermes cum armatis confiderent. ex ipſis autem Iudæis tres ceciderunt, paucis præterea ſauciatis. Placidus igitur ab oppido repulſus aufugit.

Galilæa à Veſpaſiano inuaditur. *Cap. V.*

ESPASIANVS verò ipſe Galilæam cupiens inuadere, ex Ptolemaide proficiſcitur, ordinato militum itinere, ſicut Romani conſueuerũt. Auxiliatores enim qui leuius armati eſſent, itémq; ſagittarios præire iuſsit, ad repentinos incurſus hoſtiũ cohibendos, & vt ſuſpectas atque opportunas inſidiis ſyluas ſcrutarentur. Hos ſequebatur Romani peditatus equitatúſque pars: poſt quos è ſingulis centuriis deni armaturã ſuam ferentes, menſuráſque caſtrorum. Poſt hos ſtratores viarũ ibant, qui aggeris maligna corrigerent, ac aſpera complanarent, ſyluáſque obſtantes præciderent, ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde ſuas, itémque ſubiectorum ſibi rectorum ſarcinas, & tutelæ cauſa multos cum his equites ordinauit. poſt quos ipſe veniebat, lectos pedites equitéſque, necnon & lancearios ſecum ducens, equitúmque præterea ſuorũ agmine comitatus. De ſingulis enim turmis proprios cẽtum & viginti equites deputatos habebat. hos ſequebantur, qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portarent, deinde rectores, itémque præfecti cohortibus tribuni, ſtipati lectis militibus. & poſt hos circũ Aquilam ſigna alia, quæ omnibus apud Romanos agminibus præeſt, quòd & vniuerſarum auium regnum habeat, & ſit validiſsima. Itaque illam & principatus inſigne putant, & omen victoriæ, quoſcunque bello petierint. Sacras verò ſignorum effigies ſequebantur cornicines, & poſt eos acies, in latitudinem ſenis digeſta militibus. híſque adhærebat ex more quidam centurio, diſciplinæ atq; ordinis cuſtos. Serui autem ſingularum legionũ cuncti cum peditibus erant, mulis aliíſq; iumentis vehentes militũ ſarcinas. Poſtremum agmen, in quo erat mercenaria multitudo, cogebant armati pedites, equitúmq; non pauci. Ita peracto itinere, Veſpaſianus cum omni exercitu ad fines Galilææ peruenit: ibíq; poſitis caſtris, quãuis promptos ad bellum milites continebat, vnà & oſtendendo exercitum, quo hoſtes metu percelleret, ſpatiúmque indulgendo pœnitudinis, ſi quis ante prælium voluntatem mutaret: nihilominus autem murorum inſtruebat obſidium. Itaque multos quidem rebelliones fugere vel ſolus fecit ducis aſpectus: metũ vero vniuerſis incuſsit. Ioſephi enim ſocij, qui non longè à Sepphori caſtra poſuerãt, vbi bellum appropinquare cognouerunt, & iam iámque Romanos prælio ſecum cõgreſſuros, non modo ante pugnam, ſed antequã hoſtes omnino cõſpicerent, fuga diſiecti ſunt. cum paucis autem relictus Ioſephus, vbi animaduertit neq; ſe ad excipiẽdos hoſtes ſufficientẽ manum habere, & Iudæorum animos concidiſſe: ac, ſi fides his haberetur, pleroſque libenter ad hoſtes defectũ ire: iam tum quidem bello omni abſtinebat: quàm longiſsime autẽ periculis abeſſe decreuit: abductíſq; qui ſecum remanſerant, in Tiberiada confugit.

Gadaræ expugnatio. *Cap. VI.*

ESPASIANVS autem Gadarenſium ciuitatem aggreſſus, primo impetu capit, quòd eam pugnaci multitudine vacuam reperiſſet. Deinde hinc tranſgreſſus interitus, cunctos puberes interfecit, cùm Romanos odio generis, & cladis memoria, quam pertulerat Ceſtius, nullius ætatis miſericordia commoueret. Incendit autem non ſolum ciuitatem, ſed etiam omnes circum vicos, & oppidula quædam penitus deſolata, nonnulla quorum habitatores ipſe cepiſſet.

Ioſephus

Iosephus autem, quam tuitionis causa optauerat ciuitatem, ipse metu repleuit. Nam Tiberienses nunquam eum, nisi de omni bello desperasset, in fugam versum iri credebant: neque in hoc eos voluntatis eius fallebat opinio. Videbat enim res Iudæorum quorsum euaderent: vnámque illos viam salutis habere, si propositum mutauissent. Ipse vero, quamuis adhuc sibi speraret à Romanis veniam tribuendam, mori tamen sæpe maluisset, quàm prodita patria, cum dedecore administrationis sibi creditæ, apud illos feliciter agere, cōtra quos fuerat missus. Decreuit igitur Hierosolymam primatibus, quemadmodum sese res haberēt, cum fide perscribere: ne vel minus extollendo vires hostium, timiditatis mox argueretur: vel minus aliquid nunciando, fortasse cœpti etiam pœnitentes ad ferociam reuocaret, vtq; si fœdus eis placeret, cito rescriberent: aut si bellandum esset, dignum ei cōtra Romanos exercitum mitterent. Ille quidem hac epistola scripta, mature mittit qui Hierosolymam literas ferret.

Iotapatæ obsidio. *Cap. VII.*

ESPASIANVS autem Iotapatam excindere cupiens (nam in eam plurimos hostium refugisse cognouerat, & præterea validissimum hoc eorum esse receptaculum) præmittit pedites cum equitibus qui montanum iter coæquarent, saxis asperum, ac peditibus quoque difficile, omnino vero equitibus inuium. Et hi quidē quatriduo fecere quod iussum est, latámque aperuere exercitui viam. Quinto autem die, qui mensis Maij vigesimus & primus erat, prior Iosephus in Iotapatam ex Tiberiade venit, abiectósque Iudæorum spiritus erigit. Cùm vero transitum eius Vespasiano quidam transfuga nunciasset, vtq; mox ciuitatem peteret incitaret, veluti cum ea totam Iudæam capere posset, si Iosephum subiugasset: hoc ille nuncio pro maxima felicitate percepto, Dei prouidentia factum ratus, vt qui hostium prudētissimus videretur, vltro se etiam in custodiam traderet voluntariam: statim quidem cum equitibus mille Placidū mittit, vnáque decadarcham Ebutium, tam manu quàm prudentia virum insignem, circumuallare ciuitatem iussit, ne clàm inde Iosephus elaberetur. Postero autē die cuncta manu comitatus ipse consequitur, & post meridiem vsque acto itinere, ad Iotapatam peruenit: adductóq; in Septentrionalem eius partem exercitu, in quodam rumulo castra ponit, distante ab oppido stadiis septem. Consulto autem quàm maxime conspici ab hostibus affectabat, vt visu attoniti turbarentur. quod etiam factum est: eóq; tantus continuo stupor inuasit, vt muris egredi nullus auderet. At Romanos tota die ambulando fatigatos, ciuitatem statim aggredi piguit: ob eam causam duplici acie circundato oppido, tertium extrinsecus agmen equitum posuere, omnes Iudæis exitus obstruentes. Sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit. quippe in bello nihil est necessitate pugnacius. Itaque postridie impetu in muros facto, Iudæi primo quidem locis suis manentes, Romanis castra ante muros habētibus resistebant. postea vero quàm Vespasianus & sagittarios & funditores, omnémque iaculatorū multitudinem adhibitam, missilibus in eos permisit vti: atque ipse cum peditibus in aduersum collem, vnde murus expugnabilis erat, niti cœpit: tunc ciuitati metuens Iosephus, & cum eo cuncta Iudæorū prosiluit multitudo: omnésque in Romanos pariter irruentes, procul à muris eos deterruere, multa manu simul & audacia patrando facinora. Neque minora tamen patiebantur quàm faciebant. nam quantum ipsos salutis desperatio, tantum pudor incendebat Romanos. & hos quidem peritia cum fortitudine, illos autem duce iracundia ferocitas armabat. Denique cùm tota die pugnatum fuisset, prælium nox diremit: in quo Romanorū plurimis sauciatis, tredecim interfecti sunt: Iudæorum autem cùm sexcenti essent vulnerati, septem & decem ceciderunt. Nihilóque minus, Romanis postridie iterum irruentibus occurrunt: multóque fortius restiterunt: ex eo scilicet fiduciam nacti, quòd eos pridie præter spem sustinuerant. sed eos quoque pugnaciores experti sunt, quòd eorum iracundiam pudor incenderat, vinci credentium, nisi cito vicissent. Itaque per dies quinque Romanis minime ab aggresione cessantibus, etiam Iotapatenorum excursus agebantur, muríque fortius oppugnabantur. Et neque Iudæi vires hostium formidabant, neque Romanos

difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenim Iotapata paulominus tota rupes est, ex aliis quidem partibus vndique vallibus immensis præceps, vt earum altitudinē oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab vna vero tantū Boreæ parte adiri potest, vbi per transuersum latus desinentis montis ædificata est: quod quidem ipsum muro ciuitatis Iosephus fuerat amplexus, quo inaccessa essent hostibus superiora cacumina. Aliis vero circum montibus tecta, prius quàm in eam perueniretur, à nullo poterat conspici: Iotapata quidem sic erat communita. Vespasianus autem & cum natura loci simul certandum putans, & cum audacia Iudæorum, incipere obsidionem acriter statuit: aduocatísque tectoribus sibi subditis, de aggressu deliberabat. Cúmque aggerem fieri placuisset, qua parte murus facilis erat accessui, totum ad comparandam materiam misit exercitum: oppidóque propinquis montibus excisis, magnáque vi lignorum & lapidum comparata, cratibúsque ad euitanda iacula desuper missa per vallos dispositis, his protecti aggerem construebant. nulla autem noxa vel minima telorum erat, quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumulis eruentes, sine intermissione suppeditabant: cunctísque trifariam distributis, nullus erat otiosus. At Iudæi super eorum tegmina saxa ingentia & omne telorum genus curabant immittere: quæ licet minime penetrarent: magnos tamen crepitus dabant, & horribile impedimentum erat operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis missilium circumpositis (erant autem omnes centum sexaginta) in eos qui super murum astarent, iussit tela contendi: simúlque ex catapultis lanceæ percurrebant, saxáque tormentis ingentia mittebantur, ignísque & sagittarum frequentissima multitudo, quæ non solum murū, sed etiam totum intra iactum earum spatium Iudæis inaccessum fecere. Arabum enim sagittariorum manus, & iaculatores, itémque funditores & omnes machinæ tela iaciebant. Neque tamen his Iudæi prohibiti, ne desuper propugnarent, quieti erant: sed excurrendo per cuneos more latronum, tegmina operantium detrahebant, nudatósque feriebant: & vbi illi cessissent, aggerem dissipabant, vallorúmque munimenta cum cratibus igni tradebant: donec Vespasianus cognito, huius damni causam ex distributione operum contigisse, quòd interiecta spatia Iudæi locū aggrediendi præberent, adunauit tegmina: coniunctísque pariter viribus obreptiones hostium præpeditæ sunt. Erecto autem propemodum aggere, paulóque minus æquato propugnaculis, indignum esse ratus Iosephus, nihil contra moliri, quod oppido saluti foret, conuocat fabros, murúmq; altius iubet extolli. Cúmque illi tam multis obstantibus iaculis minime ædificare posse affirmarent, hanc eis defensionem excogitauit. Sudibus fixis per eos boum coria recentia extendi præcepit, quæ emissos tormentis lapides sinuata susciperent, quibúsque repulsa tela cætera dilaberentur, & ignis humore languesceret. hísque ante fabros oppositis, illi murum die noctúque operando, ad viginti cubitorum altitudinem erexerunt, crebris etiam turribus in eo constructis, minísque validissimis aptatis. Quæ quidem res Romanis iam intra ciuitatē se esse credentibus, magnū mœrorem cōparauit, tam Iosephi molitione, quàm oppidanorū obstinatione perterritis.

Obsidio Iotapatenorum à Vespasiano, & diligentia Iosephi: déque Iudæorum excursione in Romanos. *Cap. VIII.*

AT Vespasianus & calliditate consilij, & hostium audacia magis irritabatur: qui iam recepta ex munitione fiducia, Romanos vltro incursabant: inque dies singulos prælia catervatim, & cuiusque modi latrocinales doli, & eorum quæ casus obtulisset rapinæ, aliorúmque incendia fiebant: donec Vespasianus retento milite à pugna, statuit obsidere ciuitatem, vt eam vsui necessariorum penuria caperet. Aut enim coactos inopia sibi supplicaturos, aut si ad finē vsque in eadem pertinacia durauissent, fame consumendos eius habitatores putabat: multóque faciliores expugnatu fore, si post interuallum rursus anxiis incubuisset. Itaque omnes exitus eorum asseruari præcepit. Illi autem frumenti quidem, aliarúmque omnium rerum intus habebant copiam, præter salem. aquæ vero penuria eos affligebat: quia neque fons erat intra ciuitatem, & imbre contentis habitatoribus, rara

est

est in illo tractu æstiuis mensibus pluuia. quo tempore obsessi etiam hoc vehementius afficiebantur, quod arcendæ siti fuerat excogitatum : quódque fieri, velut omnis aqua iam defecisset, ægrè ferebant. Iosephus enim, cùm & ciuitatem videret abundare aliis rebus, fortésque animo viros esse, quo longiorē Romanis obsidionem faceret, quàm sperabant, iam tum potum mēsura ciuibus ministrabat. illis autem conseruari aquam penuria grauius esse videbatur : ampliorémq; cupiditatem mouebat, quòd ius bibendi liberum non haberent: ac velut ad extremam sitim peruentū esset, labori cedebant. Hoc autem modo affecti, Romanos latere non poterant, qui ex aduerso colle trans murum in vnum eos confluere locum, & aquæ mensuram accipere prospectabant : quò etiam balistarum peruenientibus telis, plurimos occidebant. Vespasianus quidem non multo pòst, exhaustis puteis, ipsa sibi necessitate traditum iri ciuitatem sperabat. Iosephus autem, vt hanc eius spem frangeret, iussit quàm plurimos per murorum minas immersa vndis atque humida vestimenta suspendere, vt omnes repente aqua perfluerent. ex quo mœror simul Romanis ac timor erat, cùm tantum aquæ viderent eos ludibrio consumere, quos potu indigere credebant. Denique dux belli etiam ipse, quia penuria ciuitatem posse capere desperasset, iterum consilium ad vim atq; arma conuertit : Iudæis quoque id maxime cupientibus: quòd nec se nec ciuitatem saluam fore credebant, & priusquam fame, vel siti perirēt, mortem bello optabant. Iosephus tamen, præter hoc etiam aliud consilium, quo sibi copia pararetur, per quandam vallem deuiam, proptereáque minus curiose habitam à custodibus, excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes literas ad quos vellet Iudæos extra ciuitatem degentes, ab his omnia vsui necessaria, & quæ in ciuitate defecerant, accipiebat : mandato commeantibus, vt plerunque ad excubias reperent, terga velleribus tecti : quo si qui eos nocte vidissent, canum similitudine fallerentur. ídque factitatum est, donec eius fraudem vigiles persenserunt, vallémque cinxerunt. Itaque tunc Iosephus non diu ciuitatē sustinere posse prospiciens, suámq; pariter salutē, si vellet remanere, desperans, cum optimatibus de fuga tractabat. verum id populus sensit, & circa eum fusus, ne sese negligeret, precabatur, in quo solo recumberent. ipsum enim saluti esse ciuitati manentem, velut omnes eius causa alacri essent animo certaturi. quòd si etiam capiantur, eundem solatio fore. decere autem illū nec inimicos fugere, nec amicos deserere, aut quasi ex naui tempestate oppressa desilire, qui ad eam tranquillo mari venisset. ipsum enim magis demersurum esse ciuitatem, cùm iam nemo audebit hostibus repugnare, si discessisset cui confiderent. Iosephus autem quòd sibi caueret occultans, illorum commodo se exitum parare dicebat. nam intra ciuitatem manendo, neque seruatis grande aliquid se profuturum : & si caperetur, vnà cum his esse frustra periturum : obsidione vero liberatum, extrinsecus maximo eis emolumento fore. mature enim congregatis ex territorio Galilæis, alio bello Romanos ab eorum ciuitate reuocaturū. nunc autem non videre, quid apud eos residens vtilitatis afferret, nisi quòd Romanos ad obsidionem magis incitaret, vt se caperent magnipendentes : quem si fugisse cognouissent, multum essent de obsidionis impetu remissuri. Non flexit his populū Iosephus, sed hoc circunsistere se magis incēdit. denique pueri & senes : itémque mulierculæ cum infantibus flentes ad eius pedes accidebant, cúmque omnes complexi tenebant, & vt fortunæ socius sibi remaneret, cum vlulatibus supplicabant : non inuidia salutis eius, quantum ego arbitror, sed propria spe. nihil enim se mali, remanente Iosepho, existimabant esse passuros. Ille autem siquidem paruisset, hæc preces esse ratus : custodiam vero, si per vim cogeretur (multum enim propositum discessus etiam querelarum misericordia fregerat) remanere statuit. communíque desperatione ciuitatis armatus, & nunc tempus esse dicens pugnam incipere, cùm spes nulla salutis est : pulchrúmque vitam pacisci pro laude, ac forti aliquo patrato facinore in memoriā posteritatis occūbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis ergo egressus, disiectis custodibus, vsque ad Romanorum castra excurrebat : & nunc pelles aggeribus impositas, sub quibus tendebant, discerpere : nunc operibus ignem immittere. posteróque die similiter ac tertio & per aliquot deinceps dies ac noctes bellando non

defatig

defatigabatur. Sed Vespasianus Romanos his excursibus male affectos aspiciēs (nam & terga date Iudæis pudebat, & fugientes insequi armorū pondere tardabantur: cùm Iudæi semper aliquid agentes, priusquam paterentur, in ciuitatem refugerent) armatis imperat, vt eorum impetum declinarent, néue cum hominibus mortis auidis manum consererent. Nihil esse fortius desperatis. Restingui autem illorum impetus, si proposito frustrentur, quasi flammam si materiam non inueniat. Ad hoc oportere Romanos cautius quærere victoriam, augendæ possessionis causa non ex necessitate pugnantes. Per sagittarios autem Arabum & Syriæ & funditores, pérq; saxa tormentis emissa plerunque repellebat Iudæos. nulla enim telorum machina quiescebat. Illi autem his quidem male accepti cedebant: verum eminus missa intra iactū subeuntes, sæuius Romanis instabant: cùm neque corpori, neque animæ parcerent: sed per vicem vtrinque pugnarent, suorum quisque laborantibus subuenientes.

De oppugnatione Vespasiani contra Iotapatam, ariete & alijs tormentis bellicis. Cap. IX.

IGITVR Vespasianus vltro se existimans longitudine temporis, hostiúmq; incursibus obsideri, cùm prope iam muris aggeres æquarētur, arietem admouere decreuit. Est autem aries, immensa materia, malo nauis assimilis: cuius summum graui ferro solidatum est, in arietis effigiem fabricato, vnde etiam nomen accepit. dependet autem funibus medius ex trabe alia, velut ex trutina, palis vtrinque fultus, bene fundatis. retrorsum autem magna virorum multitudine repulsus, iidémque simul rursus impellentibus missus, in fronte prominente ferro mœnia percutit: nec est vlla tam valida turris, aut murorum ambitus adeò latus, vt etsi priores ictus fortiter sustinuerit, assiduos vincat. Ad huius periculum rei duci Romano transire placuit vi capere oppidum properanti: quoniam perniciosa videbatur obsidio, Iudæis minime quiescentibus. Itaque Romani quidem balistis cæterisque missilium machinis, vt facilius ferirentur qui de muris obstare tentassent propius adhibitis vtebantur: neque sagittarij aut funditores longius aberant. cùm vero ea causa muros nemo auderet ascendere, ipsi arietē applicāt cratibus desuper itémq; pellibus septem, tam pro sui defensione quàm machinæ. Et primo quidem impetu mœnia concussa sunt clamórque oppidanorum, velut iam capti essent, maximus factus est. Iosephus autem eundem locum sæpe feriri, neque multo post murū disturbatum iri prospiciens, quo commento vim machinæ paulatim falleret excogitauit. Saccos enim paleis cōfertos, quà semper impetum arietis ferri viderent, demitti iussit ex muro: vt eo modo secundi ictus errarent, aut etiam excepta vulnera laxitas frustraretur. Quæ quidē res multum Romanis moræ attulit. nam quocunq; hi machinam conuertissent, contrà illi qui super murum stabant, palearū traducentes saccos, ictibus supponebant, nihílque murus repercussione lædebatur, donec etiā Romani aduersus hoc aliud machinari sunt: proceris enim contis expeditis, in his summis falces quibus saccos abscinderent alligarunt. Cùm autem hoc modo efficax esset opus arietis, ac murus (qui recens ædificatus erat) ictibus cederet, quod reliquum erat, Iosephus eiúsq; socij ad ignis auxilium se contulerunt: accensúmque totum quod aridæ fuit materiæ, tribus ex locis pariter inflammarūt, vnáque machinas & propugnacula Romanorum & aggeres concremarunt. Illi verò non sine malo subueniebant, audacia simul eorum territi, & ne adiumēto essent, flammis prouentibus impediti: quæ aridum nactæ fomitem, & præterea bitumen ac picem, necnon etiā sulfur, opinione citius volitabant: operáq; Romanorum multo labore curata, vnius horæ spatio pessum dederūt. Hic etiam vir quidam Iudæus, prædicatione ac memoria dignus inuentus est, Samæi filius Eleazarus, cui Saab Galilææ patria fuit. Is enim saxum ingens alte sublatum, tanta vi super arietē ex muro demisit, vt machinæ caput abrumperet, idque ex mediis hostibus saltu ad eos delatus auferret, nullóque metu reportaret ad murum. Postremo tanquam signum quò tela mitterēt, hostibus propositus, nudo corpore quinque sagittarum vulneribus fixus est: earúmque nulla respecta, vbi murum ascendit, vnde iam videri ab omnibus poterat, sua audacia ibi constitit, contractúsque dolore plagarum cum ariete decidit. Post hunc fortissimi extiterunt

duo

duo fratres Neritas & Philippus de vico Ruma Galilæi. Qui cùm super milites decimæ legionis prosiliissent, tanto impetu vsque irruerunt, vt & aciem Romanorum perrumperent, quique aduersum ierant, omnes in fugam verterent. Præter hos Iosephus quoque & cætera multitudo, raptis ignibus, machinas & refugia, cum operibus quintæ itémque decimæ, eius quæ terga dederat legionis, incendunt. Cæteri autem qui mox consecuti sunt, & instrumenta & omne genus materiæ obruerunt. Rursus autem Romani sub vesperam, erectum arietem ad eam muri partem, quæ pridem quassata fuerat, appulere: ibique propugnatorum quidam Vespasiani plantam sagitta percussam leuiter vulnerat, quia vis teli spatio defecisset. Maximam tunc id Romanis perturbationē fecit. his enim, qui propè aderant viso sanguine perterritis, per omnem fama cucurrit exercitum: relictáque obsidione, plerique cum stupore atque formidine ad ducem belli concurrebant: & ante omnes Titus aderat metuens patri. Vnde contigit, vt & beneuolentia circa rectorem, & filij trepidatio confunderet multitudinem. facile tamen pater & timore filium, & perturbatione liberauit exercitum. superato enim dolore vulneris, & ab omnibus, qui sui causa pertimuerunt conspici studens, bellum in Iudæos sæuius incitauit. nam velut vltor quisque imperatoris omne periculum adire cupiebat: & clamore alius alium adhortantes, murum petebant. Iosephus autem cum suis, licet assiduis balistarum itémque tormentorum ictibus caderent, nequaquam tamen deterrebantur à muro: sed flāmis & ferro & saxis eos appetebant, qui arietem protecti cratibus impellerent. Nihil autem, aut parum proficiebant, eùm sine intermissione procumberent in conspectu hostium positi, quos ipsi cōtra videre non possent. nam & suis ignibus collucebant, tanquam si dies esset, & certum erant hostibus signum quò tela dirigerent: machinísque procul non apparentibus, missilia cauere non poterant. Ergo propterea tam catapultarum quàm iaculorum vi simul multi transfigebantur: missáque machinis saxa & murorum minas auferebant, & frangebant angulos turrium. virorum autem nulli tam fortiter constipati erant, vt non vsque ad extremam aciem saxi magnitudine ac violentia sternerentur. Sciet autem aliquis, huius machinæ vis quantum valeat, ex his quæ illa nocte contigerunt. in muro cuidam ex circunstantibus Iosepho, saxo percusso caput auulsum est, eiúsque ad tertium stadium veluti funda excussa caluaria. Interdiu quoque prægnantis fœminæ transiecto vtero, ad dimidium stadium infans abactus est: tanta tormento vis fuit. Ergo machinis terribilior erat impetus, & missilium strepitus. Crebri autem mortui, cùm per muros deiicerentur, sonabant. & acerbissimus quidem intus excitabatur mulierum clamor: extrinsecus autem occumbentium gemitus concrepabant: totúsque ambitus muri, ad quem pugnabatur, sanguine confluebat: iámque ascendi poterat congestione cadauerum. montes autem resonantes, multo amplius horrorem augebant: nec quicquam illi nocti defuit, quod vel auribus vel oculis terrorem posset incutere. Plurimi quidem pro Iotapata decertantes, fortiter ceciderunt, plurimi etiam sauciati, & sunt, & tamē vix circa matutinas vigilias murus assiduis machinarum ictibus cessit. Túmq; illi quidem corporibus atque armis eam partem, quæ deiecta fuerat, priusquam Romani pontes apponerent, munierunt.

De iterata impugnatione Iotapatenorum. *Cap. X.*

MANE autem Vespasianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitum, ex nocturno labore paulum recreatum. Idémque cupiens de conuulsa muri parte alios propugnatores depellere, equitum quidem fortissimos equis depositos trifariam collocat: vt tecti armis dirutum latus vndique obsiderent, contósque prætenderent: & cùm pontes admoueri cœpissent, ipsi priores introirent. Post illos autem pedites validissimos ordinauit. Reliquam verò equitum multitudinem secundum muri spatium per montana loca distendit, ne quis fugiens excidium ciuitatis lateret. Deinde qui hos sequerentur constituit sagittarios, paratas sagittas habere iussos: funditores quoque similiter, & appositos machinis. Aliis autem integris muri

partibus scalas applicare præcepit, vt qui hos prohibere tentassent, deiectæ partis defensionem relinquerent: cæteríque omnibus simul telis oppressi, violentiæ irrumpentium cederent. Iosephus autem hoc consilio cognito, per murum integrum labore fatigatos itémque senes disposuit, quasi lædi non possent: in parte verò collapsa validum & potentissimum quémque: senósque ante omnes viros, in quibus & ipse fuit, ad pericula subeunda sortitus est: hísque præcepit, vt agminum vlulatibus ne metu quaterentur, aures obstruerent: contra sagittarum verò multitudinem communiti protegerentur desuper scutis: paulatímque recederent, donec sagittarij pharetras exinanirent. Si verò pontes à Romanis apponerentur, ipsos prosilire mandauit: atque hostibus persuasit per sua instrumenta resistere: vnumquenque verò ita certare debere, non quasi conseruandam tueretur, sed quasi perditam iam patriam vindicaret: atque oculis suis proponere mactari senes ac liberos, coniugésque suas propemodum ab hostibus capi: vímque futuræ cladis iam nunc collectam in autores eius effundere. ita quidem in vtroque disposuit. Ciuitatis autem vulgus imbelle, mulieres ac pueri, postquam oppidum triplici acie videre circundatum (nullus enim ad pugnam translatus fuerat à custodiis) strictísque gladiis ad partem muri deiectam hostes instare, armísque montana loca omnia desuper collucere, atque Arabum quendam sagittariis tela suggerere, tunc extremo vlulatu quasi capta vrbe consonuerunt, non vt impendere mala, sed vt adesse iam crederes. Quare Iosephus mulieres, ne misericordia suorum animos effœminarent, intra domos cum interminatione cõcludit, silere iussas: ipse verò ad partem muri, quę sibi obtigerat transiuit. & scalas quidem applicantibus animum non intendit, sed tantum speculabatur impetum sagittarum. Simul autem ac tubicines vniuersarum legionum consonuerunt, & grauiter infremuit exercitus: signóque dato, missis vndique sagittis lux obscurari cœpit: Iosephi socij memores præceptorum, & aduersus clamorem obstructis auribus, & contra sagittarum vulnera corporibus communitis, cùm admouerentur pontium machinæ, ipsi eas cursu, & antequam hostes pedem in his ponerent, occupant: eósque ascendere nitentes prælio deturbant, varia manuum itémque animi facinora demonstrantes: & ne vel in extremis calamitatibus deteriores illis viderentur, qui sine periculo fortes contra se essent, curabãt. nec prius à Romanis diuellebantur, quàm vel caderent vel occiderent. Itaque Iudæis perpetuo dimicantibus, cùm nec vnde mutarent propugnatores haberent, defessis autem Romanorum assidue substituerentur: próque his quos violentia repulissent, alij succederent: inuicem se adhortati latera copulant: protectíque desuper longioribus scutis, inexpugnabilis globus effecti sunt: totáque acie velut vno corpore repellendo Iudæos, muro iam pedem ponebant. Tum Iosephus, his rerum angustiis consilio necessitatis adhibito, machinis excogitandis cum desperatione stimulatur: feruentíque oleo perfundi milites iubet, scutorum coniunctione defensos. id autem Iudæi multi, qui & paratum haberent, & plurimum, cito Romanis infundunt: ipsis etiam in eos ahenis missis calore bullientibus. Hæc res Romanorum ardentium aciem dissipauit, & cum dolore sæuissimo deuoluebantur à muro. siquidem facile à vertice ad pedes vsque sub armatura oleum per totum corpus fluebat, carnémque non secus ac flamma depascebatur: quod natura facile calesceret, seróque pro sui pinguedine refrigesceret. Thoracibus autem & galeis illigatis incendij fuga non erat. Nunc autem salientes, nunc incuruati dolore, de pontibus decidebant. Ad suos autem contranitentes tutò recedere non poterant, quoniam facile ab insequentibus vulnerabantur. Sed neque Romanis virtus in rebus aduersis, nec Iudæis prudentia defuit. Romani enim licet oleo perfusi mirabilia pati viderentur, tamen in eos, qui perfuderant ferebantur, præcedentẽ quisque incursando, tãquam ipse impetum retardaret. Iudæi verò progressum eorum dolo altero deceperunt, cum fœno græco decocto pontium tabulata perfunderent: quibus illi dilabentes retrahebantur, vt neque fugientium quisquam, neque aggredientium firmo posset eniti vestigio: sed alij quidem resupinati per ipsas pontium tabulas calcarentur, multi verò super aggeres deiicerẽtur: & qui cecidissent, à Iudęis feriebantur: qui Romanis desilientibus conflictu iam liberi, facillime tela dirigebant. Cùm autem multa milites mala in hac perpeti pugna dux videret, sub vesperam eos reuocat: quorum

quorum non paucis trucidatis, plures sunt vulnerati. Ex Iotapata verò sex viris mortuis, plures quàm trecenti saucij translati sunt. Hoc autem modo pugnatum est Iunij mensis die vigesimo. At Vespasianus eorum causa, quæ acciderant, consolatus exercitum, postquam ira vidit accensum, neque tam exhortationem quàm opus deposcere, aggeres quidem altius tollit. Tres verò turres quinquagenum pedum in excelsum iubet erigi, ferro vndique tectas, vt & pōdere stabiles essent, neque ignibus expugnarentur: eásque super aggeres collocat, iaculatoribus & sagittariis, itémque leuioribus missilium machinis plenas, funditorum quoque fortissimis. Qui cùm non conspicerentur propter altitudinem turrium & loricas, ipsi eos qui super murum astarent facile conspicuos, telis feriebant. at illi cùm neque à vertice venientes sagittas facile declinarent, neque vlcisci possent quos non viderent: altitudine quidem turrium librata manu iacula superante: ferro autem, quo erant septæ, flammis obstante: ob hæc defensionem muri deserunt: oppugnationémque tentantibus prompte occurrunt. Et Iotapateni quidem ita resistebant, quamuis multi in dies singulos occumberent, neq; contra mali quicquam hostibus facerent, quòd eos sine periculo prohibere non poterant.

Iaphæ expugnatio à Traiano & Tito. Cap. XI.

HIs autem diebus Vespasianus ad finitimam quandam Iotapatæ ciuitatem euocatus, cui nomen est Iapha, nouas res affectantem, & propterea, quòd Iotapatenos præter spem resistitisse audierat, insolescentem, mittit eò Traianum decimæ legionis rectorem, dans ei duo millia peditum & equites mille. Ille autem cùm oppidum contra expugnationem munitissimum reperisset (nam præter naturam qua tutum erat etiam muro duplici cingebatur) habitatores verò eius vidisset paratos ad pugnam sibi obuios processisse, prælium cum his committit: eósque paulisper reluctatos, in fugam vertit: quos vestigiis cōsecuti Romani, exterioris muri ambitum quò confugerant, cum ipsis irrumpunt. secundum autem murū petentibus, ciues sui clausere ciuitatem, metu scilicet, ne cum his rursus hostes intrarent. Profectò autem Deus Galilæorum clades Romanis donabat, qui etiam tunc ciuitatis eius vniuersum populum exclusum mœnibus propriis, ad interitum hostibus dedit auidissimis cædium. Multi enim simul ruentes ad portas, multúmque nominatim præpositos inclamantes, inter ipsas preces mactabantur, quibus hostes vnum murum, alterum ciues clauserant: & inter medios coacti murorum ambitus, multi quidem sociorū gladiis transfigebantur, infiniti verò à Romanis interficiebantur, ne ad vlciscendum quidem recepta fiducia. nam præter hostilem metum, etiam domestica proditio eorum animos fregerat. Denique moriebantur, non Romanos, sed Iudæos execrando, quoad omnes interiere numero hominum, duodecim millia. Vnde Traianus vacuam esse ciuitatem pugnatoribus reputans, & si qui adhuc intus essent, nihil eos ausuros esse existimans præ timore, imperatori excidium reseruauit. eúmque per nuncios rogauit, vt filium suum Titum mitteret, finem victoriæ impositurum. ille autē laboris aliquid superesse ratus, cum milite filium misit, hoc est, quingentis equitibus, & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatem profectos sic ordinauit exercitum, vt in læuo quidem latere Traianum cōstitueret, ipse verò in dextro obsidioni præesset. Itaque militibus scalas muris vndique applicantibus, cùm paulisper desuper Galilæi obstitissent, continuo mœnia reliquerunt. Titus verò eiúsque comites, saltu demissi, mature ciuitatem obtinuerunt. Túmque vehemens cum his qui se intus cōgregauere, pugna commissa est: nunc per angusta viarum irruentibus validissimis, nunc fœminis ex tectorum culminibus, quæ forte inuenissent, tela iactantibus. Et hoc quidem modo vsque ad sextam horam sustinuere conflictum. absumptis autem bellatoribus, cætera multitudo, & sub diuo, & per domos, senes pariter ac iuuenes mactabantur. Deniq; virilis sexus præter infantes nullus remansit, qui cum mulieribus abducti sunt seruitio. Interemptorum quidem in ciuitate, & in primo congressu, numerus fuit XV. millia: captiuorum autem duo millia CXXX. Hæc Galilæis clades contigit quinto & vigesimo die Iunij mensis.

De Samaritis à Cereale deuictis. *Cap. XII.*

ED ne Samaritæ quidem alieni à calamitatibus remansere. Hi namque in monte Garizin, qui est illis sanctissimus, congregati, locis suis expectabant: belli autem minas eorum conuentus ac spiritus habere videbatur: nec saltem vicinorum malis corrigebantur, sed inconsulta suarum virium infirmitate, secundis Romanorum rebus exterriti, prona in tumultum voluntate pendebant. Vespasiano autē placebat motus antecapere, eorúmque impetus præuenire. Nam & si præsidiis tota Samaritica regio cincta erat, tamen eorū multitudo, qui coierant & conspiratio timebatur. Eáque causa Cerealem quintæ legionis tribunum, cum sexcentis equitibus tribúsque peditum millibus mittit. Ille autem ad montem quidem accedere, prælióque congredi nequaquam tutum esse duxit, quòd hostes plurimi desuper essent: milites verò circumuallatis vndique montis radicibus, tota eos die custodiebant. Euenit autem aquæ tunc indigentibus Samaritis, etiam graues accendi æstus (erat enim tempus æstatis, neque se rebus necessariis vulgus instruxerat;) adeo vt nonnulli quidem vna die siti morerentur, multi verò eiusmodi morti seruitium præferentes, ad Romanos trāsfugerent: ex quibus cognito Cerealis, illos etiam, qui adhuc perseuerarent, malis infractos, montē ascendit: & circum hostes exercitu constituto, primum eos ad fœdera hortabatur, atq; vt salui esse mallent rogabat: si arma proiecissent, tutos fore promittens: denique quia persuadere non posset, aggressus eos occidit omnes. Erant autem vndecim millia & sexcenti. Hæc Iunij mensis vigesimo & septimo die gesta sunt: atque his calamitatibus Samaritæ oppressi sunt.

Iotapatæ excidium. *Cap. XIII.*

OTapatenis autem diu durantibus & præter spem aduersa tolerantibus, quadragesimo quidem ac septimo die, Romanorum aggeres super murorum altitudinem sunt elati. quidam verò ad Vespasianum eodem die profugus venit, paucitatem ciuiū & infirmitatē simul eorum enunciās: quòdq; diuturnis vigiliis, & præliis assiduis consumpti, minime quidem vlterius vim ferre possent, verum dolo etiam caperentur, si quis instaret. circa extremam namque vigiliam, quando & malorum requiem habere viderētur, & maxime defatigatos custodes matutinus somnus occupat, dormire eos dicebat, eadémque hora inuadendos esse suadebat. Vespasiano autem, quia fidem nosset inter se Iudæorum, quantaq; superbia pœnas contēnerent, transfuga suspectus erat: nam & antea quidam ex Iotapata captus, omne tormentorum genus fortiter pertulit, & cùm ne flammis quidem coactus, quid intus ageretur, hostib. exquirentibus prodidisset, mortem deridens cruci suffixus est. Fidem tamen proditori coniectura faciebat, fortasse illū vera dicere: ipse autē nihil ex eius fallacia magnum sibi existimans esse metuendum, asseruari hominem iussit, & ad occupandam ciuitatem parabat exercitū. Hora igitur quæ fuerat indicata, silentio muros petebat: primusq; incedebat Titus cum vno è tribunis Domitio Sabino, paucis ex quintadecima legione comitatus. Interfectis autem vigilibus, in ciuitatem ingrediuntur, & post eos Sextus Cerealis tribunus, & Placidus, subiectos sibi milites introducebant. Arce verò occupata, cùm hostes in medio oppido versarentur, iamq; plane dies esset, ne tunc quidem illi qui capti tenerentur, adhuc excidium sentiebant, multo labore somnóque pariter dissoluti. Et si quis euigilasset, nebula visus eius hebetauit, quæ casu tunc plurima se circa oppidum fuderat. donec totus irrupit exercitus: soloq; malorum periculo excitati sunt, morientésque demum se perisse crediderunt. Romanos autem memores quid obsidionis tempore pertulissent, neque parcēdi cuiquam, neque miserendi quenquam tangebat cura: sed ex arce plebem ad prona compulsam facilimè trucidabant, vbi loci difficultas pugnacibus quoque negaret copiam resistendi. viarum nanq; angustiis pressi, ac per decliuia dilabentes, fluente desuper bello obterebantur. Id multos etiam qui circa Iosephum lecti erant, vt manib. propriis liberarentur incitauit, nam cùm se viderent Romanorum neminem posse occidere, ne Romanorum manibus oppeterent præuenerunt, & in extrema parte ciuitatis congregati, semet interfecerunt. Quicunque tamen vigilum primi captam ciuitatem senserant, in quandam turrim Septentrionalem fuga recepti, aliquandiu quidem restiterunt. de-

inde circunfusi hostium multitudine, sero dextras dedere: hisq; instantibus, mortem suam æquo animo præbuerunt. Potuissent autem incruento Romani obsidionis fine gloriari, nisi vnus ex ipsis occidisset centurio, Antonius, peremptus insidiis. Nam quidam ex his qui ad speluncas confugerant (erant autem plurimi) rogabat Antonium, dextram sibi porrigere, ad fidem salutis ac præsidium, quo tutus ascenderet. cúmque is manum porrexisset incaute, hasta ille præuētum sub inguine perculit, statimq; confecit. Illo quidem die comparentem multitudinem peremere Romani. postea vero secutis diebus scrutando latebras, per cuniculos & speluncas in omnem sæuiebāt ætatem, præter infantes ac fœminas. Itaq; captiui quidem mille ducenti congregati erāt: quadraginta vero millia connumerata sunt excidij tempore pugnis superioribus mortuorum. At Vespasianus ciuitatem ipsam exscindi iubet, castelláque eius omnia exurit. Iotapata quidem ita deuicta est tertiodecimo imperij Neronis anno, calendarum Iuliarum die.

Quomodo Iosephus captus vitam suam redemerit facto & verbis. Cap. XIIII.

Rom. verò Iosephum requirentes, & propriæ indignationis causa, & quod imperatori operæprecium videbatur (captus enim, maxima pars belli esset) mortuos itémque absditos rimabantur: ille autem in exitio ciuitatis fortunæ quodam vsus auxilio, per medios se hostes surripuit, & in quendam profundum puteum saltu demissus est, cui amplum specus adiunctum erat à latere, quod supra scrutantes videre non possent: vbi XL insignes viros latitantes offendit, rerúmque vtilium apparatum, qui non paucis diebus sufficeret. Hostibus autem omnia complexis, interdiu quidem se occultauit: nocte vero sursum ascendens, vigilias explorabat, vt fugeret. Cúmque omnia vndiq; ipsius causa maxime custodirentur, neque fallendi spes esset, in speluncam iterum descendebat: biduúmque ibi delituit. Tertia verò die, capta quadam muliere, quæ cum ipsis fuerat, indicatus est. Túmque Vespasianus properè duos tribunos Paulinum & Gallicanum, iussos pacem dare Iosepho, & hortari eum vt ascenderet, mittit. Quibus tamen ille rogantibus, postquam ad eū venerunt. fidémque pro salute dantib. minimè paruit. Ex his autem magis quæ pati meritus esset, qui plurima cōmisisset, quàm ex naturali mansuetudine rogantium, suspicionem colligens, velut ad pœnam euocaretur, timebat: donec Vespasianus tertiū quoque tribunum Nicanorem, Iosepho notum, atq; olim consuetum misit. Is autē, quàm mite in eos Romanorum esset ingeniū, quos semel subiugassent, referens, quodq; ipse Iosephus virtutis causa magis admirabilis, quàm inuisus ducibus haberetur: essetq; imperatori studium non eum ad supplicium ducere, quod etiam sine deditione sibi liceret exigere, sed conseruare potius virum fortem: his addebat: quòd nec Vespasianus, si quid dolo moliretur, amicum ad id mitteret, vt rem optimā pessimæ, hoc est, perfidiæ prætexeret amicitiam: neque semetpsum illi, vt amicum falleret, obtemperaturū fuisse. Verum Iosepho etiam post Nicanoris dicta hæsitante, milites quidem irati, speluncæ ignem submittere properabant. sed retinebat eos belli ductor, viuum Iosephum capere plurimi pendens. Nicanore autem vehementer instante, vbi etiam hostilis multitudinis minas cōperit Iosephus, nocturna somnia reminiscitur. quibus ei Deus & futuras Iudæorum clades, & quæ Rom. essent euentura principibus, ostēdit. erat autem interpretandis quoque somniis idoneus, & coniectare quæ ambigue diuinitus dicerētur, sciebat: qui & sacros prophetarū libros nouerat, quòd & ipse sacerdos esset, & parentibus sacerdotibus procreatus. Illa igitur hora quasi Deo plenus, & recētium somniorum, quæ horrenda viderat, simulacra mente complexus, occultas preces Deo offert. Et quia Iudæorū, inquit, labefactari tibi rē creator placuit, fortuna vero ad Rom. tota migrauit, animámque meam quæ futura prædiceret, elegisti, do quidem manus sponte Rom. & viuo. testor autem, quòd non proditor, sed tuus minister ad eos ibo. Simúlque his dictis, Nicanori consentiebat. Verum qui vnà confugerant Iudæorum, postquam intellexerunt Iosephum rogantib. cedere, vniuersi circumstantes clamabant, certe plurimū ingemiscere leges patriæ. Vbi sunt, quæ Iudæis Deus annuit, quibus mortem contemnentes animas indidit? Vita Iosephe captus es, lucémque pateris

intueri seruientem? quàm cito tui oblitus es? quàm multos pro libertate mori persuasisti? falsam profectò opinionem fortitudinis habebas, falsámque prudentiæ, si salutem apud eos speras, cum quibus ita dimicasti: aut si hæc etiam certa sunt, ab illis tamen te seruari cupis. Sed quamuis te Romanorũ fortuna tui obliuione perfuderit, nos tamen patriæ gloriæ consulentes, & dexteram tibi & gladium commodabimus: Tu verò siquidem sponte moriare, dux Iudæorum: si verò inuitus, proditor morieris. Vix hæc elocuti sunt, & intentatis ei gladiis, occidendum illum comminabantur, si Romanis pareret. Timens igitur impetum Iosephus, & se Dei præceptorum proditorem esse ratus, si ea non renunciasset morte præuentus, argumentis eos philosophię necessario tractare incepit. Et quid enim tantoperè, inquit, ô socij propriæ cædis auidi sumus? aut cur amicissimas inter se res, corpus & animam in dissensionem vocamus? mutatum me esse quispiam dicet? sed Romani hoc sciunt. Optimum in bello mori: sed lege belli, hoc est à victoribus trucidari. Proinde siquidem Romanorum ferrum deprecor, vere meo gladio meáque manu sim dignus: sin illi hosti suo parcendum putant, quanto iustius nosipsi nobis pepercerimus? Quippe stolidum est ea circa nos admittere, pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrum enim esse pro libertate mori, & ipse fateor, pugnando tamen, & illorum manibus, qui eam præripuere: nunc autem neque prælia nobis obstant, neque nos interficiunt. Itidem autem timidus est habendus, qui mori non vult cùm opus est, & qui vult cùm non oportet. Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos ascendere? nempe mortis. Ergo quæ ab hostibus dubie suspecta formidini est, eam certam ipsi nobis irrogabimus? Verum seruitutem dicet aliquis. Valde quidem nunc liberi sumus. At viri fortis est semet occidere. Imo verò ignauissimi, quantum opinor. Nam & gubernatorem timidissimum puto, qui tempestatem metuens, ante vim turbinis nauem sponte submergit. Quinetiam propria manu perire, à communi omnium animalium natura discrepat, eóque modo in creatorem nostrum Deum summum scelus admittitur. Nullum est animal, quòd ex industria vel per se moriatur. Siquidem naturæ lex validissima, vt velint viuere, in omnibus sita est: idcirco & qui nobis adimendum id putant, hostes ducimus, & quos nostros insidiatores putamus pœna persequimur. Deum verò indigne ferre non arbitramini, cùm donum eius homo despiciat? Ab illo enim accepimus, vt essemus: rursúmque, vt esse desinamus, illi reddendum est. Corpora quidem cunctis mortalia sunt, ex caduca materia fabricata: anima verò semper immortalis est: Deiq; particula in corporibus collocata. Si quis ergo depositum hominis surripuerit, aut male tractauerit, pessimus statim ac perfidiosus habetur. Si Dei depositum ex proprio corpore quis eiecerit, eum se latuisse quem læserit æstimabit? Et seruos quidem fugientes vlcisci, iustum creditur, quamuis nequam dominos fugerint: ipsi verò Deum fugientes, & optimum Deum, impie facere non videbimur? An ignoratis, quòd eorum qui lege naturæ vita exeunt, acceptúmq; Deo debitum soluunt, cùm id qui dedit recipere voluerit, perpetua laus domúsque ac familia stabiles sunt? puræ autem & quæ inuocantes exaudiant animæ, retinent locum in cœlo adeptæ sanctissimum: atque inde rursum, voluentibus seculis, casta corpora iubentur incolere. Quorum verò manus in seipsos insanierunt, eorum animas tenebrosior Orcus suscipit. pater autem illorum Deus autores iniuriæ per nepotes vlciscitur. Hinc & Deo inuisum est, & à sapientissimo legis nostræ conditore coercetur. Denique si qui se occiderint, apud nos quidem vsque ad solis occasum insepultos abiici decretum est, cùm etiam hostes sepeliri fas esse ducamus: apud alios autem & dextræ iubentur abscindi eiusmodi mortuorum, quæ in ipsos armatæ sunt: quoniam vt corpus ab anima, ita manum esse à corpore alienam existimarent. Pulchrum est igitur, ô socij, iusta sentire neque humanis cladibus addere, vt creatorem omnium impietate lædamus. si salui esse volumus salui simus, nec enim salus apud eos ignobilis est, quibus tantis virtutem operibus demonstrauimus. sin mori placet, ab his occidi perpulchrum est, qui nos ceperint. Nõ migrabo ego in hostium locum, vt ipse mei proditor fiam. multo enim stolidior sim, quã qui ad hostes vltrò profugiunt, si quidem illi salutis suæ causa id faciunt: ego verò interitus, & quidem mei. Romanorũ tamen insidias votis expeto. nam si me & post iunctas dextras perimãt, magno animo

paratóque

paratóque moriar, mendacij perfidiam pro victoriæ solatio mecum auferens. Multa quidem in hunc modũ Iosephus vt à cæde propria socios dehortaretur, dicebat. Illi auté obstructis desperatione, qua se iamdudũ morti deuouerãt, auribus concitantur: & alij aliunde cum gladiis accurrentis ignauiã exprobrabant: & quasi eum mox percussurus, quisque adoriebatur. Ille autem cùm alium nominatim vocaret, aliũ vultu ducis intueretur, alterius dexterã prehenderet, alium precibus exoraret, varia mentis affectione (vt in tali necessitate) distractus, ferrum omnium à cæde sua prohibebat, non secus vt feræ bestiæ circumclusæ, ad eum semper qui se cõtingeret, ora conuertens. Illorum autem, qui ducem in extrema quoq; clade reuerendum putabant, debilitabantur dextræ, gladiíque de manibus elabebãtur: multi cùm manus ei afferrent, sponte frameas dimittebant. Iosepho autem non defuit in desperatione consilium, sed fretus Dei prouidentia, salutem in periculum mittit. Et quoniam mori decretum est, inquit, agite, cædes mutuas sortiamur: & cui obtigerit, manu sequẽtis occumbat, atq; ita omniũ fortuna perambulet, neq; sua se quis dextera feriat. iniustum est enim cæteris interemptis, ex aliis quenquam, si pœnituerit, saluum esse. Visus est vera dicere, & quod persuasit agitur: vt sors cuique obtigit, paratam ei qui sequeretur necem suam præbebat, quasi mox etiã duce perituro. cum Iosepho enim perire, vita dulcius æstimabant. Remansit autem ipse cum altero, siue fortuna dici poterat, siue Dei prouidentia. Consultóque prospiciens, ne vel sorte grauaretur, vel si nouissimus cessisset, gentilis cæde pollueretur: illi quidem, fide interposita, vt viueret persuasit: ipse vero boc modo & Romanorum & domestico bello liberatus, ad Vespasianum per Nicanorem ducebatur. Omnes autem Romani visendi eius gratia occurrebant: & cùm se circa ducem premeret multitudo, varius tumultus erat: his exultantibus, quòd captus esset, aliis minitantibus, nonnullis autem propius eum videre certantibus. Et qui longius quidem aberant, hostem interficiendum esse clamabant: qui verò propius erant, facta eius reputantes, mutationes stupescebãt. Rectorũ autem nemo fuit, qui licet antè irasceretur nomini eius, viri aspectu non mitior factus sit. Titũ vero præter alios & fortis Iosephi animus in calamitatibus, & ætatis eius misericordia capiebat: qualísque pridem fuisset in præliis reminiscẽti, & qualis nunc sit in hostium manibus positus intuenti, succurrebat quãta esset fortunæ potentia, quámque velox belli momentum: humanarum auté rerum nihil firmũ atq; perpetuum. quamobrem multos ad miserationé Iosephi pertraxit: plurimáque salutis eius pars Titus extitit apud patrem. Vespasianus tamen, quasi missurus eum Cæsari, vt cautissime custodiretur præcepit. Quo audito, Iosephus aliquid ei soli se dicere velle ait. Summotísque ab illo omnibus aliis præter filium Titum, ac duos amicos: Tu quidé, inquit, Vespasiane, tantum hoc putas, Iosephum te habere captiuum: ego autem maiorum ad te nuncius venio, præmissus à Deo: alioquin Iudæorum legé sciebam, & quemadmodum duces exercituum mori deceret. Ad Neroné me mittis? quid ita? quasi qui Neroni vsq; ad te successuri sunt, maneant. Tu es Cæsar Vespasiane & Imperator, atque hic filius tuus: me auté colligatum arctius tibi asseruato: nam dominus quidem non mei solius es tu Cæsar, verumetiam terræ marísque ac totius hominum generis. me autem ad maiorem pœnam custodiri oportet, si ex tempore & subito in dominũ ista confingo. His dictis Vespasianus statim quidem fidem non babere videbatur, eáque Iosephum existimabat salutis gratia cõminisci. paulatim vero ad credendum impellebatur, iampridem illum excitante ad imperium Deo, sceptráque multis præmonstrante aliis portentis. Sed & in aliis verum esse Iosephum deprehenderat. Altero nanque amicorũ qui secretis intererant, admirari dicente, quemadmodum (nisi hæc deliramenta sint) neque Iotapatenis de excidio, neque sibi de captiuitate quicquam diuinasset, vt à se iram depelleret: Iosephus Iotapatenis ait se prædixisse, quòd post diem septimum & quadragesimum eos maneret exitium, quódque ipsum Romani viuum essent in custodia retenturi. Hæc in secreto quæsita, Vespasianus vbi vera esse comperit à captiuis, etiam quæ de se dixisset credibilia cœperat existimare: sed neq; custodiam Iosepho nec vincula remittebat: vestimentis autem aliísque muneribus eum donare benignissimẽq; fouere non desinebat, etiam Tito magnam honori eius

operam commodante. Quarto autem die mensis Iulij Vespasianus in Ptolemaida reuersus, inde in loca maritima Cæsaream peruenit, Iudææ maximam ciuitatem, & quæ maiorem incolarum partem Græcos haberet. Igitur & exercitum & rectorem indigenæ omni fauore ac benignitate suscipiunt, affectu quidem quo Romanos diligerent. plus autem illorum qui excisi fuerant odio: vnde etiam multi simul, vt de Iosepho supplicium sumeret, cum clamore precabantur. Vespasianus autẽ de ista quidem petitione, velut ab inconsulta multitudine oblata, nihil respondendo dissoluit. legionum vero duas quidem hyematum apud Cæsaream posuit, quòd opportunam videret esse ciuitatẽ. Decimam vero & quintam Scythopolim misit, ne totius exercitus molestia Cæsaream premeret. Erat autẽ illa quoq; aprica per hyemem, quantum æstatis caloribus æstuosa, vt in planicie sita atque maritima.

Ioppe denuo capitur. *Cap. XV.*

DVM hæc aguntur, collecta non exigua multitudo, qui vel ab hostibus seditione defecerant, vel ex ciuitatibus euersis effugerant, Ioppen sibi receptaculo renouant, quam antea vastauerat Cestius. Et quia terra quam vastauerat arcebantur, migrandum in mare censuerunt: ac piraticis nauibus fabricatis, in Syriam ac Phœnicen. itémque in Ægyptũ commeantes, plurimos latrociniis prædabantur: omnibúsque nauigiis inuium faciebãt illarum partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid constituissent, equites in Ioppen necnon & pedites mittit. híque nocte in ciuitatem, quòd incustodita erat, ingressi sunt. Eius autem habitatores, postquàm irruptionem præsenserãt, ne tunc Romanos arcerent, metu deterriti, naues fuga petierunt: & in his, vltra contiguum sagittæ spacium, pernoctauere. Cùm vero Ioppe natura esset importuosa (nanque in asperum cæteráq; arduum littus desinit ac summis vtrinque cornibus leuiter incuruum, quæ vaste supersunt, & ingentibus procellis pelagus turbant: vbi etiam nunc Andromedæ catenarum signis extantibus, fabulæ veteris fides ostenditur: aduersus autẽ Aquilo feriens littora, summos in obiectas cautes fluctus affligit, solitudinéque in tutiorem efficit stationem) in eo salo fluctuantibus Ioppenis, prima luce violentius. quem illac nauigãtes Melamboream vocant flatus incumbit: & alias quidem naues inter se, alias vero collisit in scopulos. multæ autem cum magna vi aduerso æstu, niterentur ad pelagus (nàm & littus saxis infestum, & hostes in eo cõstitutos timebant) sublatæ in sublime gurgite mergebantur. & neque fugæ vspiam locus erat, neque manentibus spes salutis: cùm & mari ventorũ, & ciuitate Romanorum violentia pellerentur. Itaque multi vlulatus collisis nauibus audiebantur, & multi crepitus fractis: Ioppenorum autem fluctibus pars obruti, pars naufragiis implicati moriebantur. nonnulli autẽ ferro se interficientes, veluti id satius esset, mare præueniebant: plurimi autem euecti fluctibus, scopulis carpebantur: vt & pelagus sanguine redundaret, omnísque ora maritima cadaueribus impleretur: cùm etiam ad littus appulsos, in eo stantes Romani milites trucidarent. eiectorum autem corporum quatuor millia ducenta fuerunt. Ita captam nullo prælio ciuitatem Romani funditus eruunt. Ioppe quidem hoc modo breui tempore bis à Romanis excisa est. Vespasianus autem, ne rursus eò piratæ confluerent, castris in arce munitis, ibi cum peditibus paucis equitatum reliquit: vt hi quidem locis suis manentes, eadem castra defenderent: equites vero omne circum territorium peragrantes ad fines Ioppes, vicos & oppidula simul exurerent. Illi igitur præceptis obedientes, in dies singulos incursando, excindebant totas regiones atq; vastabant. Vbi vero Iotapatæ apud Hierosolymã casus nunciatus est, primo quidem plurimi & pro magnitudine calamitatis, & quòd nemo qui se vidisse diceret quæ iactabantur aduenerat, non credebant. nec enim vel nuncius aliquis superfuerat: sed ipsa per se fama excidium prædicabat, velox nuncia tristium: paulatímque per finitimos veritas ambulabat, & apud omnes ambiguitate certior habebatur. quinetiam rebus gestis plura quæ facta non erant affingebantur: & in excidio ciuitatis peremptus dicebatur esse Iosephus: quæ res maximo luctu repleuit Hierosolymã: & per singulas domos itémq; cognationes, amissorum quisque lugebatur à suis: luctus verò ducis publicus erat. & hi quidem hospites, alij propinquos, amicos alij, nonnulli etiam fratres flebant: Iosephum

phum

phum autem vniuersi.adeo vt per dies xxx.nunquam lamenta in ciuitate cessarent, magnáque mercede conducerentur tibicines næniarum. Tempore autem veritate reuelata,vt de Iotapata quidem vbi res habebat, fictum vero quòd de Iosephi morte vulgabatur,eúmque viuere & cum Romanis esse compertū est, ac supra captiui fortunam à ducibus honorari: tantam in eum viuum iracundiam, quantam prius cùm mortuum crederent beneuolentiam,conceperunt.Et ab aliis quidem ignauiæ,apud alios proditionis arguebatur: totáque in eum ciuitas plena erat indignatione atque conuitiis.Vltro autem his vulneribus excitabantur, magísque accendebantur rebus aduersis:& offensio quæ prudentibus ne similia perferant cautionis & custodiæ causam præbet, ad alias calamitates tanquam stimulus incitabat:& malorum semper incipiebat ex fine principium. denique maiore in Romanos impetu ferebantur, velut in Iosephum pariter vindicaturi. Hierosolymorum quidem habitatores eiuscemodi turbis agitabantur.

Deditio Tiberiadis. *Cap. XVI.*

VESPASIANVS autem studio visendi regnum Agrippæ (nam & ipse rex inuitabat, rectorem cum exercitu simul paratus accipere domesticis diuitiis,ac per eos ægras partes regni compescere) motis ex Cæsarea maritima castris, in eam quæ Philippi dicitur Cæsaream demigrauit: ibíque per dies xx.milite recreato,ipse quoque rerum gestarum gratias Deo referens in epulis erat. Postquàm vero Tiberiada quidem nouas res cupere, ac deficere Taricheas audiuit (ad regnum autem Agrippæ vtraq; pertinebat) decreto apud se vndique Iudæos excindere, opportunum esse credidit aduersus eos exercitū ducere, simul vt Agrippæ hospitio vicem rependeret, potestati eius ciuitatibus creditis. Igitur filium suum in Cæsaream,vt inde militem Scythopolim traduceret,mittit. Hæc autē ciuitas Decapoleos maxima, & Tiberiadi vicina est. Quò cùm ipse venisset, ibi filium præstolabatur. Deinde cum tribus vltrà legionibus progressus,ad trigesimū à Tiberiade stadium, in quadam mansione conspicua nouarum rerum studiosis, cui nomē est Enabris,castra ponit:atque hinc decadarchum Valerianum cum equitibus L.mittit, qui pacifico sermone oppidanos alloqueretur, & ad fidē inuitaret.audierat enim quòd pacem populus desideraret: à nonnullis autē ad bellum eum cogentibus, seditionē pateretur. Itaq; Valerianus vbi muro appropinquauit,& ipse de equo desiliit,& suos comites idem facere iussit: ne lacessendi prælij causa, potius venisse videretur. Sed priusquam verbū faceret, armati excurrēre in eum seditiosi, qui erant validiores, rectore quodā nomine Iesu,Tobiæ filio,latrocinalis agminis principe. Valerianus autem,neq; præter mādata ducis prælio congredi tutū ratus, etiam si de victoria certus esset: pugnámq; periculosam esse,si cum multis pauci,& instructis imparati cōfligerent,inopinata præterea Iudæorū stupefactus audacia,& ipse pedes refugit,& quinq; alij similiter equis relictis: quos Iesus eiúsque socij, veluti pugna non insidiis captos, læti in oppidum adduxerunt. Id autē veriti seniores, & qui eminere in populo videbantur,in Romanorū castra profugiūt:adhibitóq; sibi rege,ad Vespasiani genua suppliciter accidunt,ne se despiceret obsecrantes: néue quæ paucorum esset, totius esse ciuitatis insaniam existimaret:sed populo parceret, qui semper amica Romanis sentiret:magísq; vltum iret defectionis autores, à quibus ipsi olim ad fœdus venire properantes,nunc vsque ne id facerent asseruati fuissent. His eorū precibus, quanquam toti ciuitati propter equorum rapinam infensus esset, indulsit.nam & Agrippam videbat eius oppidi causa trepidare.Fide autem per eos populo data,Iesus eiúsque socij,tutū sibi non esse rati apud Tiberiada consistere, ad Taricheas confugiunt. Posteróque die Vespasianus in arcem præmittit cum equitibus Traianum, qui multitudinem an omnes pacem cuperent,experiretur.cognito autem populum eadem sentire quæ supplices, ad ciuitatem ducebat exercitū. Illi autem portis ei patefactis, cum faustis ominationibus obuiam prodeūt,salutis datorem ac benemeritum acclamantes. Cùm vero militem angusti aditus remorarentur,murorum partem dirui Vespasianus ex meridio latere iussit, eóque pacto dilatauit ingressum: vt præda tamen & iniuriis abstinerent,in gratiam regis edixit: eiusdémque causa muris pepercit,spon-

dentis habitatores eius posthac cum reliquis fore concordes: aliísque modis malis affectam ciuitatem ex dissensione recreauit.

Tarichearum obsidio. *Cap. XVII.*

DEINDE ab ea digressus, inter ipsam & Taricheas castra posuit, muróque firmauit, belli sibi moras illic fore prospiciés: quòd omnis turbarum cupiés multitudo ad Tariceas confluxeret, munitione cófisa ciuitatis, & lacu qui Genesar ab indigenis appellatur. Etenim ciuitaté ita vt Tiberias sub monte positam, qua lacu non alluebatur vndique muro validissimo, sed minore tamen quam Tiberiada, Iosephus cinxerat. nam illam quidem in principio defectionis, pecuniarum itémq; virium copia communierat: Taricheis verò largitatis eius reliquiæ profecerunt. Scaphas autem plurimas in lacu paratas habebant: vt in eas videlicet, si terrestri prælio vincerentur, refugerent: simúlq; ad nauale bellum, si opus esset, instructas. Romanis auté castra munientibus, Iesus eiúsque socij neq; multitudine hostium, neq; disciplina militiæ perterriti, cursu eos irruunt: primóque impetu disiectis muri fabricatoribus, ac parte aliqua ædificij dissipata, vbi armatos congregari viderunt, antequam mali aliquid paterentur, ad suos refugiunt: eósque insecuti Romani, ad nauigia compulere. Et illi quidem tantum prouecti, vnde Romanos contingere missilibus possent, anchoras iaciunt: & sicut acies assolent, densatis inter se nauibus, aduersus hostes in terra constitutos, nauali prælio decertabát. Audito autem Vespasianus magná eorum multitudinem in proxima ciuitati planicie cógregatam, filium suum cum sexcétis equitibus lectis eò mittit. Qui cùm infinitum hostium numerum reperisset, patri quidem maioribus auxiliis opus esse mandauit. Ipse vero equitú plerosque, etiam priusquá subsidia venirét alacres esse videns, cùm nonnulli eorú multitudiné Iudæorú formidarent, vnde exaudiri posset constitit: &, ô Romani, ait, pulchrum est nanq; in principio sermonis admonere vos generis vestri, vt qui cum quibus pugnaturi simus sciatis: nostras enim manus nemo vnquá toto orbe hostis vllus euasit: Iudæi vero, vt etiá pro his dicamus aliquid, ad hoc vsque tépus victi non defatigantur: itaq; oportet illis in aduersis rebus cóstanter dimicantibus, etiá nos in secundis perseuerantius laborare: aperta quidem fronte vobis plurimum alacritatis inesse conspiciens, gaudeo: vereor auté, ne cui vestrum tanta timorem multitudo hostium latenter incutiat. Igitur quisque iterum cogitet, qualis cum quibus decertabit: quódque Iudæi, licet satis sint audaces, mortémq; contemnant, incompositi tamen bellorúmque imperiti sunt, vulgus recte potius quàm exercitus appellandi, de vestra vero peritia atq; ordinatione referre quid opus est? Nempe idcirco soli armis exercemur, pacis etiam tempore, vt ne in bello nos cum hostibus numero conferamus. nam quod perpetuæ militiæ commodum, si pares cum rudibus cógrediamur? Quin reputate, quòd armati cum inermibus, & equites cum peditibus, & ducis tuti cósilio cum vagis neq; rectorem habétibus decertabitis: quódq; nos hæ virtutes multo plures efficiant, multum autem vitia de hostium numero detrahant. Nec sola hominum multitudo, quamuis pugnacissimi fuerint, in bello obtinet: sed etiam si vel in paucis sit fortitudo. hi enim & ordinari faciles sunt, & sibimet subuenire: numerosæ autem copiæ plus incommodi ex semetipsis, quàm ex hostibus capiunt. Itaq; Iudæos audacia & ferocitas ac desperatio siue mentis sæuitia ducunt, quæ rebus secúdis aliquantum valét, minimis vero offensionibus extinguuntur. nos autem virtus regit. & morigera voluntas, itémque fortitudo, quæ & in prospera fortuna viget, nec ad finé vsq; inter aduersa decipitur. Ad hoc maiores nobis sunt, quàm Iudæis, causæ certaminis. nam si illi pro libertate ac patria belli pericula sustinent, quid est nobis inclyta fama præstantius? & ne post orbis terræ imperium videamur hostium aduersariorum loco Iudæos habere? Præterea considerate, quòd ne patiendi quidem alicuius intolerabilis mali metus est, multos enim eósq; in proximo adiutores habemus. Rapere autem victoriam possumus: & quos à patre mitti nobis speramus auxilio, conuenit antecapere, vt & maior sit & socium non habeat virtutis effectus. Equidem puto nunc de me ac patre meo vobísque pariter iudicium fieri, si ille quidem rebus ante gloriose gestis dignus fuit, ego vero eius sum filius, vósq; milites mei. nam illi vincere con-

suetum

fuetum est.ego vero reuerti ad eum perpetiar victus? quo pacto autem vos non puduerit,duce vestro periculis occurrente,non superare? appetam enim pericula mihi credite,primúsq; in hostes irrumpam.nemo autem vestrum à me discesserit,persuasum habens,impetũ meum sustentari ope diuina,& manifestissime præsumite,quod multo plus mixti hostibus efficiemus, quàm si extrinsecus pugnaremus. Postquam Titus hæc prosecutus est,diuina quædã alacritas militibus incidit.Et quia Traianum aduenite cum CCCC.equitibus ante prælium contigit,ægrè ferebant,tanquàm minueretur victoria societate.Misit autem Vespasianus & Antonium Silonẽ cum duobus milibus sagittariorum: vt occupato mõte,qui ex aduersò erat oppido,murorum propugnatores repellerent. Et ab illis quidem ita vt præceptum fuerat, circumuenti sunt, ex ea parte subuenire tentantes. Titus autem primus perrexit citato equo in hostes, & post eum cæteri cum clamore, tanto spacio fusi,quãtum aduersa acies occupauerat,vnde multo etiã plures quàm erant apparuerunt. Iudæi vero,licet incursu eorum & disciplina conterriti,paulisper quidẽ primos sustinuere congressus. Perculsi autẽ contis,equorúmque impetu deturbati conculcabantur:atq; ita multis passim peremptis disperduntur,& in ciuitatem,vt quisque velocitatis habebat,effugiũt. Titus autẽ aliquos à tergo iustãs alios per transitum occidebat, nonnullos cursu antecapiens,ictu ora transuerberabat. multos autẽ,alium super alium lapsos inuoluẽs, conficiebat:omnésq; ad mœnia confugientes præueniẽs, detorquebat ad campum, donec vi multitudinis elapsi,in oppidum confugerunt. Excipit autem illos acerba dissensio. nanq; indigenis, & fortunarum suarum, & ciuitatis gratia,& ab initio bellum gestum, maximéque quod male pugnatum fuerat, non placebat. sed populus aduenarũ qui plurimus esset vim adhibebat, & inter se discordantium clamor erat, veluti iam arma caperẽt. Quibus auditis,nec enim procul à muris aberat, Titus exclamat:Hoc tempus est, quid moramur commilitones? Deo nobis dedente Iudæos, suscipite victoriam. Non auditis clamores? qui manus nostras euasere, discordantẽ habemus ciuitatem,si modo properamus. Verumtamẽ cum velocitate animis opus est.nihil enim magnum effici sine periculo consueuit.non solum autem hostiũ concordiam,quos cito necessitas in gratiam reuocabit,sed etiam nostrorum auxilia præuenire debemus:vt præter victoriam,qua tantas copias pauci superamus,etiam ciuitate soli potiamur. Simul his dictis conscendit equum, atq; ad lacum decurrit, & per eum properè ciuitatẽ ingreditur, quẽ cæteri consecuti sunt. pauor autem eius audaciæ murorum defensores inuasit,& pugnare quidem, vel prohibere venientem, nemo sustinuit.relictis autẽ excubiis,Iesus quidem cum sociis in agros effugit: alij vero decurrentes ad lacum,in manus hostium contrà venientium incidebant.mactabantur autem alij cùm scaphas scanderent,itémq; alij,cùm iam prouectas assequi natando conarentur: plurimáque per ciuitatem fiebat hominum cædes, aduenarum quidem resistentium, qui non effugissent: indigenarum vero sine pugna, quoniam spes eos fœderis,& conscientia quòd belli consilium non habuerant,à prælio deterrebat, donec Titus nocentibus interemptis, miseratus indigenas ab internecione requieuit. At qui in lacum confugerant,vbi ciuitatem captam viderũt, quàm longissime ab hostibus recesserũt. Titus vero missis equitibus res gestas patri nunciat. Quibus ille compertis,quod necesse fuit, & filij virtute admodum lætus,& facinoris claritudine (maxima enim belli pars videbatur exempta) tum quidem statim circundari ciuitatem custodibus iussit, ne quis ex ea subterfugeret, cædémque euaderet.postero autem die cùm descendisset ad lacum rates aduersus illos qui eò refugerant, fabricari iussit.quæ tam materiarum quàm artificum multitudine mature contextæ sunt.

De lacu Genesar, & fontibus Iordanis. Cap. XVIII.

LACVS autem Genesar quidem à terra continente appellatur: XL. vero stadiis in latitudine patens, centúmq; in longitudine aquæ dulcis est atq; potabilis. Palustri enim crassitudine tenuiores habet latices: & vndiq; in littora ac arenas desinẽs,purus est,ac præter hoc temperatus ad hauriendum. & fluuio quidem siue fonte lenior est. semper autẽ frigidior, quàm lacus diffusio patitur, manet: æstiuisq; noctibus eius aquæ sub diuo perflatæ,nequaquã æstibus cedunt:

cedunt: id enim facere indigenis moris est. Varia autem sunt in eo piscium genera, ab alterius loci piscibus tam sapore quàm specie discreta: mediúsque fluuio Iordane secatur. Cæterum Iordanis fons Panium esse videtur: sed re vera huc terra conditus fertur ex ea quæ vocatur Phiale. Hæc autem est, quà in Trachonitidem ascéditur ad c x x. stadium à Cæsarea, ad dexteram non longe à via. Et proprie quidem ex rotunditate Phiala dicitur lacus, rotæ speciem præferés. semper autem intra eius labra cohibetur vnda, nunquam deficiens vel exuberans. Cúmque interim hoc esse Iordanis principium nesciretur, à tetrarcha quondam Trachonitidis Philippo deprehensum est. Is nanque missis in Phialen paleis, inuenit eas apud Panium redditas, vnde antea fluuius nasci credebatur. Naturalis quidé pulchritudo Panij, regis opibus & Agrippæ diuitiis magnificentius accurata est. Manifestum autem flumen Iordanis ex hoc antro incipiens, Semechonitis quidem lacus paludes secat cœnosas: centum autem & viginti aliis præteritis stadiis, post oppidum Iuliada, Genesar lacum medium transemensus, deinde multam per solitudinem in Asphaltiten lacum exit. Ad Genesar vero lacum eiusdem nominis terra prætenditur, natura simul & pulchritudine admirabilis. Nullum enim ipsa pro vbertate sui negat arbustum, totámque plantis conseuere cultores. cœli verò temperies etiam diuersis aptissima est. nuces enim, quæ arborum maxime frigoribus gaudent, infinitæ florescunt: vbi etiá palmæ, quas nutrit calor æstiuus: has iuxta ficus & oleæ, quibus aura mollior destinata est: vt naturæ magnificentiá hanc esse quis diceret, vim adhibentis vt in vnú conueniant inter se repugnantia, anniq; temporum contentioné bonam, veluti singula peculiari studio terræ fauerent. non enim solú nutrit præter opinioné poma varia, sed etiam seruat, egregia quidé, & quodammodo regalia. Vuas sané & caricas sine intermissione decé mensibus suggerit, cæteros vero fructus, anni spacio senescentes. Nam præter aëris lenitatem, & fonte quoque irrigatur vberrimo, qui Capernaum ab indigenis appellatur. Eum nonnulli venam esse Nili fluminis opinantur, quòd similes coracino Alexádrino generat pisces. Longitudo autem regionis secundum littora cognominis lacus x x x. stadiis extenditur, & latitudo x x. Horum quidem natura eiusmodi est.

Tarichearum excidium. *Cap. XIX.*

VESPASIANVS autem perfectis ratibus, imposita manu militum, quanta in eos qui lacu effugerant satis esset, vnà prouehitur. Ille autem neque compulsi ad terram euadendi facultaté habebant, infestis omnibus, neq; nauali bello pari conditione pugnandi. nam & scaphæ paruæ, atque piraticæ aduersus rates infirmæ erant: & cùm pauci singulis veherétur, cunctis simul instantibus Romanis appropinquare metuebant. Verumtamen circum rates nauigando, nonnunquam etiam propè accedendo, lapidibus Romanos eminus appetebát, aut quominus etiam irritádo feriebant: plus autem ipsis vtroq; modo nocebatur. nec enim saxis quicquam præter crebros sonitus agebant, quoniam contra septos armis iaciebantur, contiguíque sagittis eorú efficiebantur, & si accedere proprius ausi fuissent, priusquam facerent aliquid, patiebantur, cúmque ipsis nauigiis mergebantur. Multos autem vulnera inferre tentantium, qui pilis côtingi possent, alios desiliendo in scaphas Romani gladiis transfigebant: nonnullos, concurrentibus inter se ratibus in medio deprehensos, cum nauiculis capiebát. Submersorum autem qui capita sustulissent, aut sagittis præueniebantur, aut ratibus occupabantur: & si desperatione compulsi inimicis adnatare tentassent, eis vel manus vel capita truncabantur, plurimúsque passim ac varius erat interitus eorum, donec in fugam versi, cæteri terræ appulsi sunt, circumclusis nauiculis suis. Exclusi autem multi quidem in ipso lacu telis configebantur, multos vero in terram egressos peremerunt Rom. Mixtum auté sanguine, plenúmq; cadaueribus cerneres totú lacum. nullus enim saluus euasit. Acerbus autem secutis diebus odor illam regioné oppressit & facies. nam littora quidem naufragiis simul plena erant, & corporibus tumidis. calescentes autem ac tabefacti mortui, cœli tractum corrumpebant, vt non Iudæis solum ille casus miserabilis videretur, verum etiam autoribus ipsis esset inuisus. Iste quidem illius prælij naualis exitus fuit. Perierunt cum his, qui pridem in ciuitate cecidere, sex millia & quingenti.

At Vespasianus, pugna peracta, pro tribunali apud Tarichæas residens, aduenam populum ab indigenis secernebat, qui autor belli extitisse videbatur: & an hi quoque seruandi essent, cum te̱ctoribus deliberabat, his autem affirmantibus eorũ liberationem, detrimento futuram: nec enim demissos quiescere posse homines, qui & patriis carerent, vimque adhibere ac bellum inferre possent ad quos confugissent: Vespasianus salute quidem indignos esse eos, contráque seruatores suos nouerat euasuros: sed de eorum mortis genere cogitabat. Nam si ibi occiderentur, non perpessuros suspicabatur indigenas, tot apud se supplices obtrũcari: fidéque interposita deditis vim pigebat afferre: verum ab amicis superabatur, nihil in Iudæos non licere dicentibus: quódque vtile esset, honesto debere præponi, cùm vtrunque obtineri non posset. Indubitata igitur concessa licentia, solo eos itinere, quod Tiberiade duceret, exire permisit. Cũq; illi facile his, quæ cupierant credidissent, & quò iussum fuerat comitati, neq; pecuniis suis quicquam metuentes abirent: totam ad Tiberiada vsque viam Romani, ne quis euaderet, occupauerunt: eósque in ciuitatem conclusos, mox insecutus Vespasianus omnes in stadio constituit. Et seniores quidẽ cum imbellibus, qui mille ducenti erant, iussit occidi: iuuenum autem validissimos sex millia lectos, ad Isthmon Neroni transmisit. Cæterum verò multitudinem triginta millia & quadringentos vendidit, præter alios quos Agrippæ donauerat. nam his, qui ex eius regno essent, facere quod vellet ipse permisit. Verum & istos rex vendidit. Reliquum vulgus erant Trachonitæ & Gaulanitæ & Hippeni, pluréſque Gadaritæ, seditiosi & fugitiui, & quibus probra pacis bellum conciliant. Capti sunt autem VI. idus Septembris.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER IIII.

Obsidio Gamalensium. *Caput I.*

QVICVNQVE autem Galilæorum Iotapatis excisis à Romanis defecerant, hi se ad eos postquam Tarichæatæ superati sunt, applicabant: omniáque Romani castella & ciuitates ceperant, præter Gischalam, & qui mõtem Itaburium occuparant. Cum his autem rebellarat Gamala ciuitas, cõtra Tarichæas posita supra lacum, quæ ad fines pertinebat Agrippæ, itémque Sogane & Seleucia. Et hæ quidem Gaulanitidis regionis erant ambæ: Sogane superioris partis, cui nomen est Gaulana: & inferioris Gamala. Seleucia verò ad lacum Semechonitem, triginta latum, & LX. stadiis longum, paludésque suas ad Daphnen vsq; tendentem. Quæ regio cùm aliàs sit deliciosa, præcipue tamen fontes habet, qui minorẽ (quem sic appellant) Iordanem alentes sub aureo Iouis templo in maiorem deducunt. Soganen quidem ac Seleuciam colentes, in principio defectionis Agrippa sibi fœdere sociauerat. Gamala verò ei non cedebat, freta locorũ difficultate amplius quàm Iotapata. Iugum namque asperum, ex alto mõte deductum, mediam ceruicem erigit: & vbi supereminet, in longitudinem tenditur, tantum cõtrà decliue, quantum à tergo, vt cameli similitudinem præferat: vnde nomen etiam duxit, nisi quod expressam vocabuli significationem indigenæ seruare non possunt. Et à fronte quidem ac lateribus, in valles inuias scinditur. Pars verò qua de monte pendet, paululum difficultatem refugit. Verùm & hanc partem per obliquum excisa fossa, indigenæ inuiam fecerũt. Domus autem crebræ per prona erant ædificatæ, nimióque præcipitio casuræ similis ciuitas intra se decurrebat, in Meridiem vergens. Australis verò collis immensa æditus altitudine, vsum arcis sine muro ciuitati præbebat, rupésque superior ad profundam pertinens vallem.

Fons autem intra muros erat, in quem oppidum desinebat. Quamuis autem natura inexpugnabilis esset ciuitas, tamē etiam Iosephus cùm murorum eam ambitu cingeret, fossis & cuniculis reddidit firmiorem. Eius autem habitatores, natura quidem loci confidentiores erant, quàm Iotapateni: sed multo pauciores, minúsque pugnaces: sitúsque freti difficultate, plures se hostibus putabant. nam plena erat ciuitas, multis in eam, quòd esset tutissima, confugientibus. Vnde ab Agrippa quoque præmissis ad obsidionem, per menses septem restitere. Vespasianus autem profectus ex Ammaunte, vbi pro Tiberiade posuerat castra (Ammaus autem, si quis nomen interpretetur, aquæ calidæ vocantur. Ibi enim eiusmodi fons est, sanādis corporum vitiis idoneus) Gamalam peruenit. & totam quidem ciuitatem, ita vt diximus positam, custodia circumuallare nequibat. quà verò fieri posset, excubias collocauit: montémque occupat superiorem: in quo milites castris, ita vt assolet, muro circundatis, opus aggerum postremo aggrediuntur. Eâ parte quidem Orientis summo suprà ciuitatem loco turris erat: vbi & quintadecima legio; necnon & quinta contra mediam ciuitatem operabatur. fossas autem decima repleuit & valles. Inter hæc Agrippam regem, cùm accessisset ad muros, eorúmque defensoribus de traditione loqui tentaret, funditorum quidam ad dextrum cubitum lapide percutit. Et ille quidem propterea familiaribus suis circumseptus est. Romanos autem ira simul ob regem, suíque metus ad obsidionem protinus incitauit: nullum Iudæos crudelitatis modum in alienigenas atque hostes prætermissum ire credentes, qui circa gentilem suum, & eorum quæ ipsis conducerent suasorem, tam immanes fuissent. Aggeribus autem manus multitudine, operísque consuetudine cito perfectis, machinas applicabant. Chares autem & Iosephus (namque ipsi erant oppidanorū potentissimi) armatos licet metu perculsos ordinauere: & quanquam non diu obsidionem posse sustinere arbitrabantur, quibus aqua itémque alia vsui necessaria nō sufficerent, adhortati tamen eos ad mœnia produxerunt. Et paulisper quidem machinis aduenientibus repugnarunt. balistis enim tormentísque perculsi, in oppidum recesserunt. Itaque Romani tribus ex locis aggressi, murum arietibus quatiunt: & qua deiectus fuerat, Infusi magno cum armorum strepitu ac turbarum sonitu, ipsi quoque insuper vlulantes cum oppidanis confligebant. illi autem ad primos aditus interim pertinaces, Romanis ne vltrà progrederentur obstabant. Cæterùm vi & multitudine superati, vndique ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incumbunt: illósque impingendo per decliuia, locorum difficultate & angustia depressos interficiebant. Romani autem cùm neque à vertice imminentibus repugnare, neque in partem aliquam euadere possent, pronos eos vrgentibus hostibus, in domos hostium plano contiguas refugiebant. sed hæ repletæ labebantur, quod pōdus sustinere non poterant: vnáque deiecta multas inferiores, itémq; illæ alias deturbabant. Ea res plurimos Romanorum morte consumpsit. incerti enim quid facerent, quamuis subsidere tecta viderēt, tamen eò conuolabant. atque ita multi quidem ruinis opprimebantur: non pauci verò subterfugiētes, parte corporis mulctabantur. Plurimi autem puluere suffocati moriebantur. Sed ea Gamalenses pro se fieri existimabant: propriáque incommoda negligentes magis instabant: hostésque in sua tecta vrgendo compellebant. qui verò per angustos viarum cliuos cecidissent, eos telis desuper missis interficiebant. Et ruinæ quidem lapidum copiam, ferrum verò eis mortui hostes dabant. cæsorum enim gladios auferentes, his contra semineces vtebantur. Multi iam procumbentibus tectis, semet inde proiiciendo moriebantur: tergáque dantibus ne fuga quidem facilis erat. viarum namq; ignorantia, & caligine pulueris alius alium non agnoscentes pererrabant, & circa se sternebantur. Sed illi quidem vix reperto exitu, ab oppido recesserunt. Vespasianus autem, qui laborantibus semper interfuit, sæuissimo dolore perculsus, cùm super militem ruere ciuitatem videret, propriæ tuitionis oblitus, clàm paulatim superiore in oppido locum prehendit: ibíque inter media pericula cum paucis omnino relinquitur. nec enim aderat tunc ei filius Titus, ad Mutianum pridem in Syriam missus. Et dare quidem terga, neque tutum neque honestum sibi putabat. rerum autem quas ab adolescentia gesserat, ac propriæ virtutis memoria, quasi Deo repletus, corpora sociorum atque arma condensat,

& cum his bellum vnà à vertice defluens sustinebat: & neque virorum neque telorum multitudinem formidans manebat, donec eius animi obstinationem hostes diuinam esse reputantes, impetum remiserunt. illis autem iam infirmius oppugnantibus, ipse pedem referens, non prius terga ostendit, quàm extra muros egressus est. Plurimi quidem Romani milites in ea pugna ceciderũt, & inter eos Eburius decadarchus, vir non eo tantum prælio quo periit, sed vbique antea fortissimus comprobatus, quiq; plurimis malis Iudæos affecisset. In ea pugna centurio quidam nomine Gallus, cum decem militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatoribus dum cœnarent, quod in Romanos fuisset consilium populi sui, inter se fabulantibus, hoc audito (nam & ipse Syrus erat, & hi quos secum habebat) nocte illos aggreditur: omnibúsque mactatis ad Romanos saluus cum militibus euadit. Vespasianus autẽ mœrore exercitum aduersis casibus videns, quódque nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiúsque rei magis eos pudere, quòd solum ducem in periculis reliquissent, consolandos putabat: de se quidem nihil dicens, ne quem vel initio culpasse videretur. Oportere autem inquiens, quæ communia essent fortiter ferre, naturam belli cogitantes, quódque nusquam eueniat sine cruore victoria, iterúmq; habeat fortuna regressum. Multis tunc Iudæorum millibus interfectis, exiguam pro his stipem se inimicæ pependisse fortunæ. Atque, vt iactantium esse, nimis secundis rebus insolescere, ita esse ignauorum, in offensionibus trepidare. velox enim est, inquit, in vtrunque mutatio: & ille vir fortis habetur, cuius sobrius erit animus in rebus quoque infeliciter gestis: vt idem scilicet maneat, rectis consiliis peccata corrigens. Quanquã ea, quæ nunc acciderunt, neque mollitia nostra, neque Iudæorum virtus effecit. nam & illis pugnæ melioris, & nobis deterioris, causa fuit difficultas locorum. Qua in re nimirum quis reprehenderit alacritatis vestræ temeritatem. nam cùm hostes in excelsiora loca refugissent, manus continere debuistis, neque in summo vertice constituta sequi pericula: sed capta inferiori ciuitate, paulatim eos, qui refugerant, ad tutiorem vobis & stabilem pugnam reuocare. nunc autem immoderata festinatione vincendi, quàm id incautè fieret, non curastis. Incõsultus autem & furibundus impetus belli, à Romanis alienus est, qui cuncta ordine peritiáque perficimus, Barbaríſque conueniens, & quo Iudæi maxime possidentur. Oportet igitur nos ad propriam virtutem recurrere: atque indignæ offensioni irasci potius quàm mœrere. Optimum autem quisque de sua manu solatium quærat. ita enim fiet, vt & amissos vlciscamur, & in eos è quibus perẽpti sunt, vindicemus. Ipse autem, ita vt nunc feci, experiar æque ac vos pugnando primus ad bella pergere, & nouissimus inde discedere. Ille quidem his dictis recreauit exercitum. At Gamalenses bene gesta re, paulisper animos erexere: quæ nulla ratione, magna magnificéq; prouenerat. mox autem reputantes ablatam sibi esse fœderis spem, quódque minime possent effugere (iam enim victus eos defecerat) vehementer dolebant, animósque remiserant. Nec tamen quatenus valebant, salutem suam negligebant: sed tam disturbatas partes muri, qui erant fortissimi, quàm integras, cæteri amplexi custodiebant. Romanis autem construentibus aggeres, iterúmque tentantibus irruptionem, multi ex ciuitate per valles deuias, qua nulli custodes erant, & per cloacas diffugiebant: eos qui metu ne caperentur ibi remanerent, inopia consumebat. solis enim vndique alimenta, qui pugnare possent, congerebantur. Sed illi quidem in huiusmodi calamitatibus perdurabant.

Itaburius mons occupatur à Placido. *Cap. II.*

ESPASIANVS autem inter curas obsidionis, succisiuum opus aggreditur aduersus eos, qui montem Itaburium occupauerant, inter campum magnum & Scythopolim situm: cuius altitudo quidẽ XXX. stadiis consurgens, Septentrionali tractu inaccessa est. in vertice autem, XX. stadiorum planicies patet, tota muro circundata. Hunc autem tantum ambitum quadraginta diebus ædificauerat Iosephus: & alias ei materias, & aquas suggerentibus locis inferioribus. solam enim incolæ pluuialem habebant. Magna igitur in eo multitudine congregata, Vespasianus Placidum cum sexcentis equitibus mittit. Huic autem subeundi quidem mõtis ratio nulla

erat. multos autem fœderis ac veniæ ſpe hortabatur ad pacem: & deſcendebant ad eum ipſi quoque inſidias molientes. nam & Placidus eo ſtudio mitiſſime cum his loquebatur, vt eos in planicie caperet: illique tanquam dictis obedientes, ad eum veniebant, vt incautum aggrederentur. Vicit tamen aſtutia Placidi. cœpto enim à Iudæis prælio, aſſimulat fugam: & poſtquam inſequentes ad magnam partem campi pellexit, reflectit in eos equitum manus: plurimiſque in terga verſis, aliquos interfecit. ſemotam verò multitudinem cæteram, ab aſcenſu prohibet. Itaque alij quidem Itaburio relicto, in Hieroſolymam refugiebant. indigenæ autem fide accepta, quòd eis aqua defecerat, & ſe, & montem Placido tradiderunt.

Excidium Gamalæ. Cap. III.

Pvd Gamalam verò degentium audaciſſimi quique fuga diſperſi latebant, imbelles autem fame corrumpebantur. At verò pugnantium manus obſidionem ſuſtinebat, donec euenit ſecũdo & vigeſimo die menſis Octobris, vt tres ex decimaquinta legione milites, circa matutinas vigilias editiſſimã præ cæteris turrim, quæ in ſua parte fuctat, ſubirent: eámque occulte ſuffoderent: cùm appoſiti ei cuſtodes neq; adeuntes eos (nox enim erat) nec poſtquã adiere, ſenſiſſent. Iidem autem milites, cauendo ne ſtrepitus fieret, quinque ſaxis duriſſimis euolutis reſiliunt: ſubitóque turris cum magno fragore decidit, vnáque cuſtodes præcipitantur. At verò qui per alias cuſtodias erant, perturbati fugiebant: multóſque euadere auſos, peremere Romani: inter quos etiam Ioſephum, ſuper dirutam muri partem quidam iaculo percuſſum, interfecit. Intus autem in ciuitate degentibus, ſono concuſſis, multus erat pauor atque diſcurſus, tanquam omnes eſſent hoſtes ingreſſi. Túncque Chares ægrotus & iacens defecit, cùm timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuiſſet ad mortem. Romani tamen prioris cladis memores, vſque ad vigeſimam & tertiam diem ſupradicti menſis oppidum non ſunt ingreſſi. Titus autem (iam enim aderat) indignatione vulneris, quòd Romanos ſe abſente perculerat, ducentis equitibus præter pedites lectis, otioſe in ciuitatem introiuit. eóque prætergreſſo, vigiles quidem vbi ſenſerunt, ad arma cum clamore properabant. cognito autem intus conſtituti eius ingreſſu, alij raptis liberis, trahentes etiam coniuges, cum vlulatu & exclamationibus in arcem refugiebant: alij Tito occurrentes, ſine intermiſſione trucidabantur. qui verò prohibiti eſſent in arcem recurrere, neſcij quid facerent, Romanorum præſidiis incidebant. vbique autem infinitus erat morientium gemitus: pérque prona loca effuſus cruor, totum oppidum diluebat. In eos autem, qui arcem occupauerant, omnem Veſpaſianus induxit exercitum. Erat autem ſaxoſus & acceſſu difficilimus vertex, in immenſum æditus, & vndique circum rupium multitudine præceps: vnde Romanos ad ſe adeuntes partim telis partim ſaxis deuolutis arcebant Iudæi, cùm ipſos in excelſo loco poſitos nullæ ſagittæ contingerent. Verum ad eorum interitum diuino munere quodam, turbo exoritur, Romanorum quidem tela in eos ferens, ipſorum autem à Romanis repellens, & obliqua traducens: vt neque in præruptis conſiſtere propter violentiã flatus poſſent, cùm nihil eſſet immobile, neque hoſtes ad ſe accedentes videre. Itaque ſupergreſſi Romani, eos circumueniunt: alios quidem repugnantes antecapiebant, alios manus dantes. in omnes autem vehementius ſæuiebant, illorum memoria quos in primo aggreſſu perdiderant. Multi autem vndique circumcluſi, deſperatione ſalutis, filios & coniuges & ſemetipſos in vallem præcipites dabant, quæ ſub arce in profundum patebat. Euenit autem, vt ipſorum in ſe, qui capti fuerant, immanitate lenior exiſteret iracundia Romanorum. ab his enim quatuor millia perempta ſunt: qui verò ſe præcipitauerunt, quinque millia ſunt reperti. Neque quiſquam, præter duas mulieres ſaluus euaſit: quæ ſorores erant, Philippi filiæ: qui Philippus Iachimo genitus erat, inſigni viro, & qui ſub Agrippa rege dux exercitus fuerat. ſeruatæ ſunt autem, quòd excidij tempore Romanorum impetum latuere. nec enim vel infantibus pepercere, quorum multos ſinguli raptos ex arce proiiciebant. Gamala quidem hoc modo exciſa eſt, tertio & vigeſimo die menſis Octobris: quæ vigeſimo & primo die menſis Septembris cœperat rebellare.

Giscala à Tito capitur. *Cap. IIII.*

AMQVE solum Giscala oppidulum Galilææ restabat indomitum: cuius multitudo pacis studio tenebatur, quòd erãt plerique agricolæ, spémque suam semper in fructibus collocauerant. non paruę autem manus latrocinalis permixtione corrupti erant, quo morbo etiã nonnulli ciuium laborabãt. Hos autem ad defectionem impellebat atque conflabat Leuitæ cuiusdam filius, nomine Ioannes: homo veneficus & fallax, variúsque moribus, & immoderata sperare promptius, miróque modo quæ sperasset efficiens: atque omnibus iam cognitus, quòd affectandæ sibi potẽtiæ causa bellum amaret. huic apud Giscala seditiosorum turba parebat: quorũ causa populus etiam legatos fortasse de traditione missurus, Romanorum tamen congressum in parte belli præstolabatur. At Vespasianus contra hos quidem Titum cum equitibus mille, decimam verò legionem circa Scythopolim mittit: cum reliquis autem duabus Cæsaream ipse regreditur, dandam his ex labore continuo requiem putans, ex ciuitatum copiis: eorúmque corpora, itémque animos ad futura certamina existimans esse refouendos. nec enim exiguum sibi laborem superesse de Hierosolymis præuidebat, quæ & regalis esset ciuitas, & cunctæ nationi præstaret. His autem, qui ex bello fugissent in eam confluentibus, etiam naturalis munitio, itémque murorum eius constructio, nõ minimam ei solicitudinem comparabat: cùm virorum spiritum & audaciam, & sine muris inexpugnabilem esse cogitaret: ob eámque rem milites, velut athletas, ante certamina oportere curari. Tito autem ciuitas Giscala (equitando enim ad eam accesserat) aggressione capi facilis videbatur: sciens tamẽ quæ ea vi capta, passim à militibus populus absumeretur (namque satiatus erat ipse iam cædibus) miserans multitudinem etiam ipse sine vllo discrimine cum nocentibus intereuntem, pactione magis subigere ciuitatem volebat. Itaque plenis hominum muris, quorum plerique perditæ factionis erant, mirari se ait, quónam freti consilio, cunctis iam ciuitatibus captis, illi soli Romanorum arma operirentur, cùm viderent multo quidem munitiora oppida vno impetu fuisse subuersa: securos autem fortunis suis potiri, qui Romanorum dextris credidissent: quas quidem etiam nunc illis ait se porrigere, neque ob insolentiam succensere, quia spei libertatis ignoscẽdum putaret: non tamen, etiamsi quis impossibilia velle perseueraret. Quòd si dictis humanissimis non paruissent, fidémque dextris non habuissent, experturos arma crudelia: iam iámque cognituros esse, mœnia sua ludum fore machinis Romanorum, quibus fidentes, soli ex Galilæis sese ostentarent arrogantes esse captiuos. His dictis popularium quidem neminem non modò respondere, sed ne ad murum quidem licuit ascendere: quia totum latrones occupauerant: & custodes erant portis appositi, ne quis vel ad fœdus prodiret, vel equitum quenquam in ciuitatem reciperet. Ioannes autem accipere se conditiones ait, & aut persuasurum, aut necessitatem belli renitentibus adhibiturum. Illum tamen diem Iudæorum legi oportere concedi: quoniam sicut arma mouere, ita etiam de pace cõuenire nefas haberent. Nam & Romanos scire, quòd ab omni cessaret opere dierum septem circuitio, quam si temerassent, non minus coactos, quàm qui cogerẽt, piaculum commissuros, ipsúmque Titum: nullum enim illi ex mora esse dispendium formidandum, quòd vnius noctis spacium propter fugæ consilium ceperit: præsertim cùm id obseruare circunsedentem nemo prohibeat: sibi autem magnum esse lucrum, nulla in re despicere patrios mores. Et illum decere, qui pacem non sperantibus indulget, legem quoque seruare seruatis. His Titum Ioannes fallere conabatur, non tantum pro septimi diei religione, quãtum pro sua salute solicitus. verebatur autem, ne statim capta ciuitate, solus destitueretur, qui totam in nocte ac fuga vitæ spem collocasset. Verum profecto Dei nutu in excidium Hierosolymorum Ioãnem saluum esse cupientis, factum est, vt non solum induciarum causationem Titus admitteret, verumetiam in superiori parte oppidi castra poneret, ad Cydœssam, qui mediterraneus est Tyriorum vicus validissimus, Galilæis semper exosus. Nocte autem Ioannes, cùm nullas Romanorum excubias circa oppidum videret, arrepta occasione, non solum his quos circa se habebat armatos, sed etiam senioribus plurimis cum familiis abductis, in Hierosolymam

lymam fugiebat. Sed vsque ad vigesimum quidem stadium fieri posse videbatur, vt mulieres ac pueros, aliámque multitudinem secum duceret, homo quem captiuitatis, itémque salutis metus vrgeret. vltra verò procedente eo, relinquebatur: & oriebatur atrox remanentium fletus. quanto enim quisque longius à suis aberat, tanto propiorem se hostibus esse credebat. Iámque affore qui se caperent existimantes, necessariò pauitabant: & ad strepitum, quem ipsorum cursus faciebat, assidue respectabant, velut instantibus quos fugissent: multíque simul ruebant, & circa viam plurimos certamen præcedentium conterebat. Miserabile autem fœminarum & infantium erat exitium. Aut si quam iactarent vocem, nonnullæ viros, aut propinquos, vt se operirentur, orabant. Sed Ioannis exhortatio superabat, vt seipsos seruarent inclamantis: eóque confugerent, vnde pro remanentibus etiã si raperentur, pœnas à Romanis peterent. Multitudo quidem eorum, qui fugerant, vt cuique virium fuit, citò dispersa est. Luce verò facta Titus ad muros aderat, fœderis causa: populus autẽ portis ei patefactis, cum coniugibus occurrentes, tanquam benemerito, & qui custodia ciuitatem liberasset, acclamabant: simúlque Ioannis fugam significantes, vt & sibi parceret obsecrabant, & eos qui ex nouarum rerum cupidis reliqui superessent, vlcisceretur. Ille autem precibus populi postulatus, equitum partem, vt Ioannem persequeretur, mittit. Sed eum quidem occupare nequiuere, quòd antequam venerant, in Hierosolymam sese receperat. vnà verò fugientium propè ad duo millia perimunt: mulieres ac pueros paulo minus quàm tria millia circumactos reducunt. Titus autem indigne ferebat, non statim à Ioanne pœnas fraudis exactas. irato verò animo satis esse, quòd spe deciderat ad solatium putans, captiuorum & qui trucidati fuerant multitudinem, in oppidum cum fauore ingreditur: iussísque militibus minimam muri partem iure possessionis abrumpere, minitando magis quàm puniẽdo reprimebat perturbatæ ciuitatis autores. Multos enim propter odia domestica, vel proprias inimicitias, delatores innocentiæ fore credebat, si dignos pœna discerneret: meliúsque noxium relinquere metu suspẽsum, quàm immeritum quenquam cum eo perdere, existimabat. Illum enim fortassis modestiorem futurum, vel metu supplicij, vel & quòd erubesceret præteritorum criminum venia: sine causa verò moriẽtium pœnas, nullo modo corrigi posse. Præsidiis tamen ciuitatem circumdedit, quæ tam nouarum rerum studiosos compescerẽt, quàm pro pace sentientes, quos ibi relicturus erat, maiore fiducia firmarent. Galilæa quidem tota, postquam multo sudore Romanos exercuit, hoc modo subacta est.

Hierosolymitani excidij initium. Cap. V.

APVD Hierosolymam verò, ad Ioannis introitum, omnis populus erat effusus, & circa singulos, qui vnà confugerãt, numerosa turba collecti, quas foris clades experti essent, percontabantur. Illorũ autem feruens quidem adhuc atq; interruptus anhelitus, necessitatẽ significabat. Veruntamen in malis quoq; sibi arrogabant: non Romanorũ vim fuisse dicentes, sed sponte venisse, vt cum his ex tutiori loco pugnarent. Inconsultorum enim atque inutilium esse hominum, incaute pro Gischalis & inualidis oppidulis periclitari, cùm arma vigorémq; oporteat pro metropoli suscipere, atque seruare: significando tamẽ excidium Gischalorum etiam quam dicebant honestam discessionem suam, vt multi fugam esse intelligerent, prodiderunt. Auditis autem quæ captiui pertulere, non mediocris populum perturbatio tenuit, magnúmque id esse argumentum proprij reputabant excidij. At Ioannes eorum, quidem quos fugientes reliquerat, causa minus erubescebat. singulos autem circuiens spe ad bellum incitabat, infirmitatem Romanorum asserens. propriásque vires extollens, & imperitorum ea cauillatione inscitiam decipiens, quòd etiamsi pennas sumerent, nunquam Hierosolymorum mœnia transgrederentur Romani, qui pro Galilæorum vicis tanta mala pertulissent, atque in eorum muris machinas contriuissent. His eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenum manus. prudentiorum autem atque seniorum nemo erat, qui non futura prospiciens, velut iam perditam ciuitatem lugeret. Et populus quidem in ea confusione tunc erat. At verò per territorium manus agrestium, ante seditionẽ quæ Hierosolymis orta est, discordare iam cœperat. Titus enim à Gischala Cæsareã, Vespasianus autem à Cæsarea

Iamniam & Azotum profectus, vtranque ſubegit: impoſitiſque illic præſidiis, reuertebatur, maximam ducẽs eorum multitudinem qui ſe fœdere ſociauerant. Singulas autẽ ciuitates tumultus bellúmq; inteſtinum exagitabat: quantúmq; à Rom. reſpiraſſent, in ſemetipſos manus vertebant: cùm inter amatores belli ac pacis cupidos eſſet ſæua contentio: dudúmq; diſcordium pertinacia primo inter domos accenderetur: deinde inter ſe amiciſſimi populi diſſiderent: & ad ſimilia volentes quiſque conueniẽs, aperte iam coacta multitudine rebellaret. Itaq; diſſenſiones quidẽ apud omnes erant: nouitatis autem armorúmq; cupientes ſenibus ac ſobriis iuuentute atq; audacia præſtabant. Primo autem indigenarũ ſinguli prædari cœperunt: deinde ex compoſito confertis cuneis, per territorium latrocinabantur: vt quod ad crudelitatẽ atq; iniuſtitiam ſpectat, nihil à Romanis gentiles abeſſent: atque ipſis qui vaſtabãtur, illatum à Romanis excidium leuius videretur. Ciuitatũ verò cuſtodes, partim quia defatigari pigeret, partim odio nationis, aut nulli, aut minimo erant male affectis auxilio: donec rapinarum ſocietate vndique congregati collegiorũ latrocinalium principes, atque in agmen cõflati Hieroſolymis irrumpunt. quæ ciuitas à nullo regebatur: & more patrio gentiles omnes ſine obſeruatione recipiebant: tunc præcipue cunctis exiſtimantibus vniuerſos qui ſuperinfluerent, adiumento ex beneuolentia venire. Quæ quidem res etiam ſine diſſenſione ciuitatem poſtea peſſundedit, eo quòd iners & inutilis multitudo quæ pugnacibus ſufficere poſſent, alimenta conſumpſit: hiſque præter bellum etiam ſeditionem famémque comparauit: aliique latrones ex agris eò trãſgreſſi, ac multo ſæuioribus quos intus inuenere ſociati, nullum atrox facinus intermittebant. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebantur audaciam, ſed vſq; ad cædes ruebant: non clàm, neque per noctem, aut quoslibet homines, verum luce palàm nobiliſsimos quoſque adoriẽdo. Nam primum Antipam regij generis virum, & adeò potẽtiſsimum ciuium, vt etiam publicos theſauros fidei ſuæ permiſſos haberet, comprehenſum cuſtodiæ tradiderunt: poſt hunc etiam Leuiam quendam, inſignem virum, & Sopham filiũ Raguelis, regalis ſimiliter vtrunque familiæ, omnéſque præterea, qui præſtare aliis videbantur. Grauis autem metus populum poſsidebat: & velut capta ciuitate, ſalutem propriam quiſque curabat. Illi autem clauſorum vinculis non fuere contenti, neque tutũ arbitrabantur ea potentia viros diutius cuſtodire. nam & ipſos, & domos eorũ non paucis viris frequentari, ac per hoc ad vlciſcendum eſſe idoneos, & præterea rebellaturum fortaſſe populum, iniquitate commotũ. Decreto igitur eos occidi, mittunt quendam de ſuo numero Ioannem ad cædes promptiſsimũ, qui lingua patria Dorcadis filius dicebatur: eúmque alij decem armati gladiis ſecuti ad carcerem, ibi quos repeтiſſent interficiunt. Fingebant autem huius immaniſsimi ſceleris cauſam, cum Romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuiſſe, communíſque libertatis proditores interemiſſe dicebant, prorſus, vt audacia ſua tanquã ſeruatores ciuitatis, ac bene de ea meriti gloriarentur. Euenit autẽ populum quidem ad hoc humilitatis ac formidinis, illos verò inſolentiæ progredi, vt in eorum eſſet arbitrio etiam pontificum deſignatio. denique familiis abrogatis, vnde per ſucceſsionem pontifices creabantur, incognitos atque ignobiles conſtituebant, vt impiorum facinorũ ſocios haberent. nam qui ſupra meritum ſummos honores adepti erant, his obediebant neceſſario, qui ſibi eos præſtiterant: quoniã & dignitate præditos, variis machinis fictiſque ſermonibus committebant, opportunitatem ſibi ex eorum qui ſe prohibere poterant, contentione captãtes: donec hominum perſecutione ſatiati, in diuinitatem contumelias tranſtulerunt, pedibúſque pollutis in ſanctum locum introire cœperunt. Iam verò populo contra eos cõcitato (nanque autor erat Ananus, æuo maximus pontificum, itémque ſapiẽtiſsimus: & qui fortaſsis ciuitatem conſeruaſſet, ſi inſidiatorũ manus potuiſſet effugere) illi templum Dei aduerſus populi turbam, caſtellum ac profugium ſibi fecere, quod pro domicilio habebãt tyrannidis. Acerbis autem malis admiſcebatur etiam cauillatio, quæ præ cæteris eorum factis erat dolori. tentãdo enim quanto metu populus teneretur, ſuáſque vires explorando, ſorte pontifices creare conati ſunt, cùm his (vt diximus) ex familiis ſucceſsio deberetur. huic autẽ fraudi mos antiquus obtẽdebatur. nam & olim ſorte pontifica-

tum deferri folitum fuiſſe dicebant.re autem vera,legis erat abrogatio firmioris, per eos qui ad potentiam deſignandorum magiſtratuum licentiam compararent. Itaque vna ſacratarum tribuum accita quæ Eniachin appellatur,pontificem ſortiebãtur:caſúque ſors exit homini, per quem maximè eorum iniquitas demonſtrata eſt, Phani cuidã,filio Samuelis,ex vico Aphthaſi,non ſolum nõ ex pontificibus orto,ſed apertè quid eſſet pontificatus, propter ruſticitatem penitus neſcienti. Denique inuitum eum rure abſtractum,vt in ſcena fieri ſolet,aliena ornauere perſona:indutúmq; ſacra veſte,quid facere deberet,ſubito inſtituebant:ludúmque & iocum eſſe tantum nefas arbitrabantur. cæteri vero ſacerdotes,procul ſpectãtes ludibrio legem haberi,lacrymas uix tenebant,honoréſque ſacrorum ſolui grauiter ingemebant. Populus autem hanc eorum audaciam non tulit, ſed omnes quaſi ad deponendam tyrannidem animos intenderant. nam qui præſtare cæteris videbantur, Gorion Ioſephi filius, & Simeon Gamalielis, tam ſingulos circumeuntes, quàm ſimul vniuerſos in cõcionibus hortabantur,quo tandem aliquando libertatis corruptores vltum irent,ſanctúmque locum ab hominibus ſceleratis purgare properarent. Pontifices etiam probatiſsimi, Gamala quidem filius Ieſu, Anani autẽ Ananus,populum frequenter in cœtibus exprobrando eius ſegnitiem,contra Zelotas excitauerunt. ita enim ſe ipſi vocabãt, vti bonarum profeſsionum æmuli,ac non qui peſsimam facinorum immanitatem ſuperaſſent. Itaque in concionem populo congregato, cunctiſque indignantibus occupationes ſanctorum, itémque rapinas & cædes,nondum autẽ promptis ad vlciſcendum,propterea quòd inexpugnabiles (id enim verũ erat) Zelotæ putabantur, ſtans inter eos medius Ananus,& ad legẽ crebro reſpectans,cùm lacrymis oppleſſet oculos: Equidem,inquit,mori potius deberem, quàm Dei domicilium videre tantis refertum piaculis:atque inacceſſa & ſancta loca ſceleratorum pedibus frequentari:verùm tamen ſacerdotali veſte amictus,& ſanctiſsimum venerabilium nominũ ferens, viuo:atque animæ amore teneor, nec pro ſenectute quidem mea mortem ſuſtinens glorioſam. Igitur ſolus ibo, & tanquam in ſolitudine animam meam ſolam dabo pro Deo.nam quid opus eſt viuere in populo,clades ſuas minime ſentiẽte,& apud quos mala præſentia nemo prohibet? ſiquidem ſpoliati patimini, ac verberati reticetis, & ne gemitu quidem aperto quiſquam proſequitur interemptos. O acerbam dominationem. Quid de tyrannis querar? Nunquid non à vobis veſtra potentia nutriti ſunt? nunquid non deſpectis qui primi erãt,cùm adhuc pauci eſſent,vos dum tacetis,plures eos feciſtis? atque illis armatis quieſcentes, in voſmetipſos arma vertiſtis? cùm primos eorum conatus oportuiſſet infringi,quando cognatos conuiciis appetebant. Vos autem negligendo,ad deprædationem noxios irritaſtis, quia vaſtatarum ædium nulla ratio erat. Itaque iam domini ipſi rapiebantur, eiſque cùm per mediam ciuitatem traherentur, nemo erat auxilio. Illi autem à vobis proditos, etiã vinculis affecere: non dico quales & quantos, ſed quòd non accuſatos,indemnatos,vinctos nemo adiuuit. reſtabat eoſdẽ videre trucidari. hoc etiam vidimus: velut è grege brutorum animalium cùm præcipua quçq; duceretur hoſtia,ne vocem quidem quiſquã emiſit, nedum dexteram mouit. Patiemini ergo,patiemini, etiam ſancta conculcari videntes? Cúmque omnes audaciæ gradus nefarus hominibus ſubieceritis,eorũ præſtantiam reueremini? nunc enim profecto ad maiora procederent, ſi quid maius quod euerterẽt inueniretur. Tenetur quidem munitiſsimus ciuitatis locus,fanum appellatione,re arx quædam ſiue caſtellum. Tanta igitur contra vos tyrannide munita, & inimicis ſuper verticem poſitis,vt videtis,quid cogitatis? aut quibus veſtras ſentẽtias applicatis? An Romanos expectatis,vt ſanctis veſtris opitulentur? Ita quidem ſe noſtræ ciuitatis habent res:eóque iam calamitatis ventũ eſt, vt miſereatur noſtri etiam hoſtis. Non exurgetis ô miſeri reſpectiſque vulneribus veſtris, quod etiam feras beſtias facere videmus, non vltum ibitis in hos, qui vos percuſſere? Non ſuas quiſque recordabitur clades, & ante oculos poſitis quæ pertulerit, ad vltionẽ animos acuet? Periit apud vos (ni fallor) affectionum omnium cariſsima, & maxime naturalis, cupiditas libertatis. ſeruitutis autem ac dominorum amãtes facti ſumus, tanquam ſubiugari à maioribus didicerimus. Atque illi quidẽ multa & maxima bella, vt in liber-

tate

tate viuerent, pertulerunt, ne aut Ægyptiorum aut Medorum potentiæ cederent, dummodo ne facerent quæ iuberentur. Et quid opus est de maioribus loqui? Hoc ipsum bellum quod cum Romanis nunc gerimus, verû commode an contrà incommode non referam, palàm quid habet causæ, nisi libertatem? Ergo qui dominis totius orbis seruire non patimur, gentiles nostros ferimus tyrannos? Quanquam externis obedientes, ad fortunam semel id referũt, cuius iniuria victi sunt. At vero pessimis suorum cedere, ignauorum est, & cupientium seruiendi. Ad hæc autem, quia Romanorum mentio facta est, non vos celabo, quid dum loquor interuenerit, mentémque retraxerit: quod etiam si ab his capti fuerimus (absit autem huius dicti periculum) nihil acerbius experiemur, quàm isti nos affecere. Quo pacto autem non lacrymis dignum sit, illorum quidem in templo donaria cernere, gentilium vero spolia, qui nobilitatem huius maximæ omnium ciuitatis compilauerunt: eósque viros trucidatos videri, quibus etiam illi post victoriã obtemperassent? Et Romanos quidem nunquam transgredi ausos esse limitem profanorũ, aut sacratæ quicquam consuetudinis præterire: sanctorum autem ambitum, quamuis procul aspectum perhorrescere: quosdam vero in his locis natos, ac sub nostris moribus educatos, & qui Iudæi vocẽtur, inter media sancta deambulare, manibus adhuc suis gentili cæde calentibus? Quis igitur externum bellum metuat, ex comparatione domestici? Multo nobis æquior est hostis. nam si proprie rebus sunt aptanda vocabula, fortasse reperietur, legum quidem conseruatores nobis fuisse Romanos, hostes vero intus haberi. Verum hos insidiatores libertatis exitio deberi, neq; facinorum eorum dignum excogitari posse supplicium, certum est: idémque omnibus vobis, & ante orationem meam esse persuasum, atque ipsis vos rebus quas pertulistis, in eos esse commotos. plerique autem fortasse multitudinem eorum, atque audaciam reformidant: & præterea quòd in loco superiore consistunt. Sed hæc vt vestra negligentia conflata sunt, ita nunc magis proficiẽt, si morabimur. nam & numerus illorum in dies singulos alitur, eo quòd nequissimus quisque ad similes profugiat: & audaciam plus accendit, quòd nullum adhuc eius impedimentum interuenit: locóque superiore vtentur, & quidem cum apparatu, & si is tempus demus. Quòd si aduersus eos ire cœperimus, humiliores erunt, mihi credite, conscientia: & celsioris loci beneficium, reputatio scelerum perdet. Fortasse autem Dei pariter spreta maiestas, in ipsos tela retorserit, suísque missilibus consumentur impij. Videant nos tantummodo, & deiecti sunt: quanquam pulchrum est, vt etiã si quod periculum immineat, pro sacris ianuis moriamur: ac si non liberis & coniugibus, pro Deo tamen eiúsque sanctis animas profundamus. Præbebo autẽ manum, atque sententiã: & neque consilium vobis vllum deerit ad cautionem, neque me corpori meo parcere videbitis. His Ananus contra Zelotas populum hortabatur: non quidem nesciẽs iam expugnari vix posse propter multitudinem ac iuuentutem animorúmque pertinaciam, multóque magis propter conscientiam commissorum: nec enim concessum iri veniam his quæ perpetrauerant, sperabant: verumtamen quiduis perpeti præstabilius existimabãt, quàm in tanta rerum perturbatione rempub. negligere. Populus autem duci se clamabat in eos, contra quos rogabatur: & ad subeunda pericula quisque promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos discerneret, atque ordinaret ad prælium, Zelotæ cunctis conatibus eius cognitis (certos enim qui omnia sibi nunciarent habebant) in pontificem commouentur: ac modo per cuneos, modo simul vniuersi prosiliunt: neq; obuio cuiquam parcebatur. Cito autem & Ananus populum congregauit, multitudine quidem superiorem: armis vero constipatis, non erant Zelotæ inferiores. alacritas verò, quod deerat, in vtrisque supplebat. nam & ciues armis iram cõceperant fortiorem: & qui de templo exierant, quãuis multitudine maiorem audaciam. quippe illi quidem habitare se in ciuitate minime posse arbitrabantur, nisi Zelotas eximerent: hi vero nisi vicissent, nullum se non subituros esse supplicium. Manus autem conseruare; pro ducibus obedientes motibus animorum. Et primo quidem in ciuitate ac pro templo eminus missis lapidibus semet inuicem appetebant. si vero aliqua pars terga vertisset, victores gladiis vtebantur. cúmque plurimi sauciarentur, multæ

cædes vtrobique fiebant. Et populares quidem in domos referebantur à suis. Zelotarum autem quicunque vulneratus fuisset, in templum ascendebat, sacram humum cruore perfundens, vt solo eorum sanguine violatam religionem recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrendo in cōgressionibus præualebant. Irati verò populares, proficiente quotidie numero suo, cùm desides increparent, quíque à tergo sequebantur, non aperiendo fugientibus viam inuiros eos repugnare compellerēt, vniuersos quidem suos in hostes cōuertunt. illis autem, quia vim ferre non poterant, paulatim ad templum recedentibus, irrumpit vnà cum sociis Ananus. Vnde factum est, vt eos quòd ambitu exteriori expulsi essent, metus inuaderet: ideóq; in murum interiorem fuga recepti, mature ianuas occluderent. Verum Anano portis quidem sacris manus afferre non placebat, hostibus quoque desuper tela torquentibus, nefas esse existimanti, etiamsi vicisset, non lustratum prius populum introducere. Ex omni autem suorum multitudine sex ferè armatorum millia sortitus, custodes eos in porticibus collocat. his autem qui succederent, in excubiis alios per ordinem ponit. Multi autem honestorum ab optimatibus ad id electi, mercede conductos pauperes vice sua præsidiis destinabant. Fit autem his omnibus exitij causa Ioannes, quem ex Giscalis effugisse prædiximus. is enim dolis plenus, & vehementē dominationis cupiditatem mente circumferēs, iamdudum rebus communibus moliebatur insidias. Itaque tunc eadem quæ populus sentire se simulans, aderat Anano: tam diebus cum proceribus capienti consilium, quàm noctibus peragranti custodias: omniáque secreta Zelotis renunciabat: nullúmque populi consilium non prius quàm caperetur, inimici sciebāt eius indicio. immoderatis vero & Ananum, & populi principes placabat obsequiis, ne in aliquam suspicionem veniret affectans. Sed hæc eius honorificentia in contrarium vertebatur. Erat enim ex adulationum varietate suspectior: eóque ipso quod etiam non accitus assiduus erat, arcanorum proditor habebatur. Etenim perspiciebat Ananus, omnia sua consilia hostes intelligere. & quæ Ioannes faceret, suspicionem proditionis habebant. submouere autem illum non erat facile, neque possibile, quòd malitia præualeret: ac præter hoc multorum non ignobilium, qui summis rebus adhibebātur, patrocinio succinctus erat. Visum est igitur ab eo sacramentum beneuolentiæ causa peti: nihilque dubitans, & fidem populo se seruaturum iurauit, neque factum eius inimicis vllum, neque consilium proditurū: vnáq; deponendis rebellibus, & manu & voluntate operam collaturum. Itaque Ananus eiúsque socij, quoniam iurato crediderunt, nulla iam suspicione suis eum consiliis adhibebant: móxque ab iisdem concordiæ causa legatus intromittitur ad Zelotas. curæ nanque habebant, ne fanum culpa sua pollueretur, néue quisquam in eo procumberet Iudæorum. Ille autem, quasi Zelotis ac non contrà pro beneuolentia iurauisset, ingressus, ad eos, medius constitit: & sæpe quidem se illorum causa in magno periculo fuisse dixit, ne quid secretorum ignorarēt, quæ in eos Ananus cum sociis cogitasset. nunc autem ingens eum ipsis omnibus subiturum esse discrimen, nisi diuinum quoddam præsto fuerit auxilium. nihil etiam iam morari Ananum: sed persuasisse quidem populo, ad Vespasianū legatos mittere, vt ad capiendam ciuitatem quamprimum venire properaret, indixisse autem lustrationem postero die, vt religione simulata intromissi, vel etiam in prælio manus consererent. Se autem non videre, quàm diu aut obsidionem sustinebunt, aut cum tanta manu acie congredientur. Ad hæc addebat, quòd ipse Dei prouidētia transactionis esset causa legatus. hanc enim spem Ananum his proponere, quo nihil suspicantes eos subito aggrederetur. Itaque oportere, si quis habendam vitæ rationem duceret, aut obsidentibus supplicare, aut foris aliquod præsidium petere. Quos autem si victi essent, veniæ spes foueret, immemores audaciæ suæ credere, simul ac factores pœnituerit admissorum, in gratiam statim eos qui perpessi sunt redituros. Sed nocentium quidem sæpe inuisam etiam pœnitudinem fieri, læsis autem iram in licentia sæuiorem: imminere autē illis ait interfectorum amicos atque cognatos, totúmque populum pro dissolutis legibus ac iudiciis indignatione flagrantem: vbi etiam si qua pars misericordiæ fuerit, maiori iam irascentium turbæ cessuram. Talia quidem variabat Ioannes, terrorem incu-

tiens

tiens multitudini. externum verò auxiliũ aperte quidem indicare quod diceret non audebat: Idumæos autẽ significabat: vtq; principes Zelotarum priuatim etiam commoueret, crudelitatis Ananum arguebat, ipsis eum maxime minitari confirmans.

Idumæorum aduentus pro Hierosolymitanis & acta. Cap. VI.

ERANT autem Eleazarus Simonis filius, qui etiam præter alios idoneus esse videbatur & recte consulere, & quæ consuluisset efficere, itémque Zacharias filius Amphicali, vterque à sacerdotibus genus ducens. Hi præter communes, etiam priuatis interminationibus cognitis, quódq; Anani factio potentiæ sibi cõparandæ causa Romanos accerseret (nam & hoc Ioannes affinxerat) diu quidem quid agerent dubitabant, angustiis temporis conclusi. populum enim haud multo post eos aggredi paratum esse cogitabant: externi vero subsidij facultatem, insidiarum sibi celeritate præreptam: priusque fore vt omnia paterentur, quàm auxiliarũ quisquam ista cognosceret. aduocari tamen Idumæos placuit. scriptáque breuiter epistola, quòd circumuento populo Ananus vellet Romanis metropolim prodere: ipsi autẽ pro libertate dissidentes, in templo obsiderentur: minimúmque temporis salutem sibi promitteret: ac nisi mature subuenirent, ipsos quidem Anano atque inimicis, at vero ciuitatẽ Romanis ilico subiugandam: pleraque nunciis ad rectores Idumæorum referenda mandant. Ad hoc autem lecti sunt duo viri strenui, & dicendi peritissimi, & ad persuadendum satis idonei: quódque his rebus esset vtilius pedum velocitate præstantes. nam Idumæos confestim parituros certum erat, quòd turbarum cupiens & incõdita esset natio, sempérq; ad motus facilis atque suspensa, & rerum mutationibus læta, minimísque petentium blanditiis ad bella promptissima: & velut ad festorum quendam solennitatem, sic ad prælia properans. celeritatem autem nuncij exigebant: atq; istis nihil deerat alacritatis. vterque autem Ananias vocabatur. Iámque apud rectores aderant Idumæorum. Illi autem simul epistola mandatísque attoniti, quasi furibundi circumcursare gentẽ, militiámque denunciare cœperunt. Itaq; mox & dicto citius multitudo conuenerat, omnésque pro libertate metropoleos arma rapiebãt. Congregati autẽ propè XX M. cum ducibus quatuor Hierosolymam veniunt: hoc est Ioanne & Iacobo Sosæ filiis, & præterea Simone Cathlæ, & Phinea Clusoth filiis. Ananum autẽ profectio legatorum, itémq; vigiles eius latuit, sed non etiam Idumæorũ aduẽtus hoc enim antè cognito, portas eis clausit, & muris custodes apposuit. non tamen visum est bello cum his congredi, sed verbis eis ante persuadere concordiam. Stans ergo in aduersa turri Iesus, post Ananum æuo pontificũ maximus: Cùm multæ, inquit, & variæ turbæ tenuerint ciuitatem, in nulla re sic miranda fortuna est, vt in eo, quòd pessimis etiam inopinata conspirãt. etenim perditissimis hominibus cõtra nos auxilio venistis, tanta cum alacritate, quanta nec in Barbaros aduocãre vos metropoli venire decuisset. Et si quidem viderem cõsensionem vestram similem esse horum hominum qui vos rogauerunt, non existimarem impetum carere ratione. nihil enim æquè ac morum cognatio cõcordiam firmat. Nunc vero illi quidem, si quis eorum singulos explorauerit, mille mortibus digni reperientur. nam ludibria & purgamenta totius rusticæ plebis, luxu absumptis patrimoniis suis, postquã in vicis & ciuitatibus proximis audaciam exercuere, postremo in sacrã ciuitatem clàm influxere vt latrones, solúmq; religiosum immanitate polluerunt scelerum, eósque videas sine metu inter sancta ebrios, & auiditate ventris peremptorum spolia consumẽtes. vestra vero multitudo armorúmque talis ornatus est, qualem deceret esse, si publico vos consilio metropolis inuitaret, in alienigenas laturos auxilia. quid igitur hoc esse quis dixerit, nisi fortunæ iniuriam: cùm pro nequissimis conuenisse & integræ nationis vestræ arma videantur conspirare? Iamdudum quidem reperire nequeo, quídnam fuerit quod vos tam cito commouerit. nec enim sine magna causa fieri potuisset vt arma pro latronibus aduersus cognatum populum caperetis. quid? Romanos audistis & proditionem? his enim quidam vestrum obstrepebant nunc, liberãdæ metropoleos causa venisse dicentes. vnde mirati sumus præter alia, noxiorum tale commentum. viros enim natura libertatis amatores, eóq; cum externis hostibus pugnare paratissimos,

aliter

aliter contra nos efferare non poterant, quàm vastatæ libertatis proditione mentita. Sed enim vos considerare oportet, qui nos insimulauerint: fidémque in nos veritatis ex rebus communibus, nõ ex ficto sermone colligere. Quid enim passi, nunc demũ nos dedimus Romanis, cùm ab initio licuerit aut ab his non deficere, aut quia defecimus, cito redire in gratiã, priusquã circa nos omnia vastarentur? nanq; iam, ne volentibus quidẽ nobis, transactio facilis est: cùm & superbos eos effecerit Galilæa sub iugũ missa: mortẽq; grauiorẽ afferat turpitudinẽ, appropinquantes placare. Equidem quod in me est, pacem morti antepono. semel autẽ bello appetitus, postquã pugna cõmissa est, gloriosam mortẽ vita captiui existimo potiorẽ. Sed vtrũ nos populi principes aiunt clàm misisse aliquẽ ad Romanos, an etiam totũ populum cõmuni suffragio? Siquidẽ nobis dicant, quos amicos miserimus, qui serui fuerint proditionis ministri. Cùm iret aliquis deprehensus est, rediens captus est, literas nacti sunt? Quemadmodum autẽ tantam ciuium multitudinẽ latueremus, cum quibus omni hora versaremur? Paucis autẽ, atq; his inclusis, qui de templo ne in ciuitatẽ quidem prodire possent, quo pacto sunt cognita, quæ occulte extra ciuitatẽ fierẽt? An vero nunc cognouere, quando ausorũ pœnæ reddendæ sunt? donec autẽ sine metu fuere, neminem nostrũ proditorẽ suspicabantur? Sin ad populum causam referunt, publicũ habuit nempe conciliũ, nemo aberat cõcioni: ideóq; manifestior ad vos nuncius fama citius properasset. Quid autem opus erat legatos mittere, cùm certa nobis esset de transactione sententia? Et quis designatus sit dicãt. Sed hæ quidẽ male periturorum, & instãtes pœnas euitare cupientium causationes sunt. Quin etiã si ciuitatẽ prodi in fatis esset, id quoq; ipsos qui nos criminantur ausuros opinor: quorũ audaciæ vnum malũ videtur deesse proditio. Vos autẽ oportet, quia semel cum armis adestis, primũ (id quod est iustissimum) iuuare metropolim, & vnà nobiscũ tyrannos eximere, per quos iudicia dissoluta sunt: qui calcatis legibus iura suis gladiis permisere: deniq; nobiles viros non incusatos, ex medio raptos foro, primum vinculis cruciarunt: deinde non voce neq; prece eorũ morati, neci tradiderunt. Licet autẽ vobis non belli lege ingressis, horum videre argumentum, quæ dixi, desolatas domos rapinis, cõiuges in veste lugubri ac familias peremptorũ, & per totam ciuitatẽ vlulatus & fletus. nullus enim non persecutionẽ expertus est impiorũ. Qui ad hoc insaniæ prorupere, vt latrocinalem audaciã non solum ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc, quæ & caput & facies gentis est, sed in fanum etiam ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc sibi & ad excursus, & ad perfugiũ elegerunt, ísque fiscus illis est eorum quæ in nos cõparãtur: & locus toti orbi terræ venerabilis, quique ab vniuersis alienigenis, ab extremo limite mundi venientibus, honoratur, per hæc quæ apud nos nata sunt portenta conculcatur. Exultant autem rebus desperatis, populos committi populis, & ciuitatibus ciuitates, gentésq; in sua viscera delectum habere, cùm debueritis (vt dixi) quod factu esset optimum ac deceret, nobiscũ nocentes eximere: atq; hanc ipsam fallaciã vltum ire, quod auxilio vos aduocare ausi sunt, quos metuere vindices debuissent. Quòd si eiusmodi hominum preces reuerendas putatis, attamen licet vobis armis depositis, cognatorum habitu introire ciuitatem: medióque inter hostes atque auxiliares suscepto nomine, de nostris discordiis iudicare: quanquam reputate quid habebunt commodi, cùm de manifestis ac tantis criminibus apud vos causam dicturi sunt, qui hominibus non accusatis, ne verbum quidem facere permisere. Ferant igitur hanc ex vestro aduentu gratiam. Si vero neque nobiscum indignari neque iudicare vultis, tertiũ restat, vt relictis vtrísque partibus, nec nostris cladibus insulteris, nec cum insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam etsi maxime quenquam nostrũ suspicamini Romanis collocutũ, obseruare vobis itinera licet: túmque demum tueri metropolim, cùm factum aliquid huiusmodi patuerit, quale delatum est, & in autores eius, si conuicti fuerint, vindicare. Non enim vos præueniunt hostes, iuxta ciuitatem sedibus positis. Sin horum nihil vobis gratum aut mediocre videtur, ne portarum claustra miremini, quatenus arma portabitis. Hæc quidẽ Iesus loquebatur. Idumæorum autem multitudo nequaquam animum aduertebat, ardens iracundia, quòd non paratum habuisset introitum: próque armis inter se duces indignabantur, captiuitatem esse

esse existimantes, si ea quibusdam iubentibus deposuissent. Vnus autem ducum Simon filius Cathlæ, vix placato suorum tumultu, stans in eo loco vnde exaudiri à pontificibus posset, non iam mirari se ait, si libertatis propugnatores in templo obsiderentur inclusi, cùm illi cunctæ genti commune clauserint ciuitatē: & Romanos quidem fortasse, coronatis etiam portis recipere sint parati, Idumæos autem ex turribus alloquantur, captáque iubeant pro libertate arma proiicere: cognatísque non credentes custodiam ciuitatis, iudices eos discordiarum fieri velint: & alios accusando quòd indemnatos ciues occiderint, ipsi totam damnēt ignominia nationem. denique vrbem omnibus alienigenis religionis causa patentem, nunc domesticis præclusistis. Valde enim contra vos festinabamus, & ad gerendum cum gentilibus bellum: qui ob hoc adesse properauimus, vt vos seruaremus liberos. Nempe taliter vos etiā hi quos obsidetis læsere, támque verisimiles puto suspiciones in illos quoque collegitis. Deinde qui reipub. defensores sunt intus in custodia tenentes, genere coniunctissimis gentibus simul vniuersis ciuitatem præclusam tyrannidem perferre dicitis, cùm tam contumeliosis nos iubeatis obtemperare præceptis: noménq; potentiæ aliis, qui vos tyrannos patiuntur, annectitis. Quis cauillationem vestri sermonis tulerit, cùm rerum repugnantiam videat? Etenim vobis etiam nunc Idumęos excludentibus ciuitate (namque ipsi nos à patriis sacris arcetis) rectè quis eos incusauerit, qui custodiuntur in templo, quòd cùm ausi essent plectere proditores, quos viros nobiles & innocentes pro societate facinoris dictitatis, non à vobis inceperint, summáque proditionis membra præciderint? Sed licet illi molliores quàm res poscebat inuenti sint, nos tamen domicilium Dei seruabimus Idumæi, & pro communi patria propugnabimus: támq; foris irruentes, quàm intus insidiantes, hostes pariter vlciscemur. Hic autem manebimus pro muris armati, donec aut vos Romani respiciendo liberent, aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

De clade Iudæorum ab Idumæis facta. *Cap. VII.*

His dictis Idumæorum quidem multitudo clamore consensit: Iesus autem tristis recessit, cùm nec Idumęos quicquam sentire moderatum, & duplici bello oppugnari ciuitatem videret. Quippe nec Idumæorum tumor & spiritus quiescebat, indigne ferentium contumeliam, quòd essent ciuitate prohibiti: & quòd Zelotarum vires esse firmas crediderant, erubescentium, postquam nihil eos sibi auxiliari posse viderent, vt iam venisse pœniteret. Pudor autem nulla re penitus gesta redeundi, pœnitudinem superabat. Itaq; ibidem prope murum temere tabernaculis positis, manēdum esse statuere. Infinita verò hyems nocte illa venit, ventique violenti cum imbribus orti sunt, & crebra fulgura, horrendáque tonitrua, concussæq; terrę vasti mugitus: certúmque erat apud omnes, hominum exitio mundi statum esse turbatum, neque paruum quid rerum hæc signa portendere. Vna verò Idumæis & oppidanis erat opinio: illis quidem irasci Deum militiæ causa, existimantibus neque se posse euadere, si aduersus metropolim arma mouissent: Anano autem eiúsq; sociis, etiam sine prælio vicisse, Deúmq; pro se bellum administrare credentibus. Sed profecto falsi erant interpretes futurorum, & quæ sui passuri essent, contra hostes fore diuinabant. Verum Idumæi quidem cateruatim densatis corporibus inuicem sese fouebant, scutísque contextis protecti capita, minus pluuia lædebantur: Zelotæ autem magis illorum quàm suo periculo cruciabantur: collectíque deliberabant, si quam repente subsidij machinam illis possent. Horum autē ardentioribus videbatur, vi armorum custodes inuadere: atque in ciuitatem impetu facto palam portas auxiliatoribus aperire. nā & custodes ex improuiso, & quòd plures inermes ac belli expertes essent, facile turbatum iri, & multitudinem ciuiū difficulter colligi posse: quoniam domi quisque propter hyemem contineretur. quin etsi periculum aliquod interuenerit, quiduis subire satius quàm negligere tot copias sui causa turpiter perituras: at qui prudentiores erant, vim adhiberi dissuadebant. non enim sui tantum causa custodes ampliari, sed etiam ciuitatis murum videbāt propter Idumæos diligentius custodiri: & vbiq; adesse Ananum, omnibúsque horis inuisere custodias existimabāt. sed hoc aliis noctibus ita habuerat. illa verò, non sua desidia requieuerat, sed vt & ipse & custodum manus fato

duce interirent. Namque iam nocte prouecta, & gliſcente hyeme, cuſtodes in porticu diſpoſitos opprimit ſomnus. At Zelotis conſilium ſubit, vt ſerris templo ſacratis portarum vectes ſecarent. affuit autem illis, ne exaudiretur crepitus, ventorum ſonus, & crebra tonitrua: fanóque egreſſi, ad murum clanculo veniunt: ſerratámque portã, quæ verſus Idumæos erat, aperiunt. Illi autem primum Ananum conari aliquid ſuſpicati, vnuſquiſque dextram ad gladium, quaſi repugnaturi applicant mature: deinde his, qui ad ſe venerant agnitis, introibãt. Qui quidem, ſi tunc manus vertere in ciuitatem voluiſſent, nihil obſtabat quo minus totus populus interiret: tanta ira ferebantur. verum Zelotas primo eximere cuſtodia feſtinabant: illis quoque multum precãtibus, qui eos receperant ne deſpicerẽt malis obſeſſos, quorum gratia venerant, neque his acerbius periculum importarent. cãptis enim cuſtodibus faciliorem illis in ciuitatem impetum fore: ſed ſi ſemel eos concitaſſent, iam illos contineri non poſſe, quin ſi ſenſerint congregentur, & per aſcenſus nitentibus ſe opponant. Idẽ igitur Idumæis viſum eſt: iámq; in templum per ciuitatem ſubibant, cùm ſuſpenſi Zelotæ aduentum eorum præſtolarentur. Denique his ingreſſis, etiam ipſi confidenter ex interiori fano progreſſi ſunt, mixtíq; Idumæis in cuſtodes irruerunt. Cęſis autem nõnullis, quos ſomnus oppreſſerat, omnis multitudo ad clamorem vigilantium ſuſcitata eſt, raptíſque armis ad repugnandum non ſine ſtupore properabant. Ac primum quidem Zelotas ſolos conari aliquid ſuſpicantes, quaſi eos ſuperaturi numero confidebant: vbi verò foris alios circunfundi viderent, Idumęos irrupiſſe ſenſere. Et maior quidem pars eorum, armis pariter animíſque depoſitis in queſtibus erant. pauci verò iuuenum fortiter communiti, occurrendo Idumæis, aliquandiu ſegniorem multitudinem protegebant: alij cladem ciuitatis habitatoribus nunciabant. Illorum autẽ auxilio venire nullus audebat, cognito Idumæos irrupiſſe: ſed ipſi quoque irrita vociferantes, cum fletibus reſpondebant: plurimúſque mulierum vlulatus ſuſcitabatur, ſi quando cuſtodum quiſquam in periculum aliquod incidiſſet. Quin & Zelotæ Idumæorum clamorẽ geminabant, magíſq; horribiles tempeſtas faciebat omniũ voces. Nemini autem Idumæi pepercere, quòd natura crudeliſſimi ad cædes erant, & hyeme grauiter afficiebantur, proptereáque his qui ſe excluſerant, vt inimicis vtebantur, tam ſupplicantibus quàm repugnantibus infenſi. Multos enim cognationem referẽtes, vtq; commune fanum reuererentur orantes, gladiis transfigebant. Nullus autem fugiendi locus, neque ſpes ſalutis erat. Compulſi autem circa ſe, magis quàm vi oppreſſi laniabantur, cùm recedendi ſpatium non daretur, nec interfectores à cædibus temperarent. Incerti autem quid agerent, in ciuitatem ſe præcipitabant: miſeri (vt mihi videtur) eo quòd fugiebant crudelis ſubeuntes exitium, donec templum exterius ſanguine redundauit. Octo autẽ millia & quingentos mortuos dies inuenit. Nec tamẽ his Idumæorum ira ſatiata eſt: ſed verſis in ciuitatem manibus, omnes domos diripiebant: quẽmq; fortuito inueniſſent, morti dabant. Et cæteræ quidem multitudinis cædem ſuperuacuam eſſe ducebant: pontifices autem perueſtigabant: & in illos plerique ferebantur, ſtatímq; comprehenſos obtruncabant: ſtantéſque ſuper eorum cadauera, nunc Anano populi beneuolentiam, nunc Ieſu quę de muro dixerat, exprobrabant. Ad hoc autem impietatis progreſſi ſunt, vt etiam inſepultos eos abiecerint: cùm præſerim Iudæis tanta ſepulturæ cura ſit, vt etiam iudicio cruci ſuffixos, ad occaſum ſolis deponant atque ſepeliant. Et quidem non errauerim, ſi Anani mortem dixero excidij ciuitatis fuiſſe principiũ, & ex illo die muros euerſos, rémque publicam Iudæorum periiſſe, quo pontificem rectorémque ſalutis ſuæ iugulatum in media ciuitate viderunt. Erat autem & aliàs vir laudabilis atque iuſtiſſimus, & præter nobilitatis ac dignitatis & honoris, quo erat præditus, amplitudinem, infimis amabat æquari. Libertatis autem maxime fautor erat: & is qui populi affectaret imperium. Commodis autem propriis communes ſemper vtilitates anteponebat, ſuper omnia paci ſtudens. Sciebat enim Romanos non poſſe expugnari: ac proſpiciebat, ſi paciſci vtiliter nequiſſent Iudæi, omnino eos perituros. vt autem breuiter dicam, cum Anano viuo ad tranſactionem veniſſent. Mirus enim erat dicere, mirus populo perſuadere, quæ vellet. Iam verò impedientes bellantéſque ſubegerat. Plurimum autem moræ ſub tali duce attuliſſent Romanis. Huic iunctus erat Ieſus, illo quidem comparatione

ratione

ratione inferior, sed præstans cæteris: vt putem Deum, qui tanquam violatam ciuitatem perire flammis, purgarique sancta vellet, consulto defensores eorum, & qui ea carissima ducerent, amputasse. Itaque paulò ante sacris indumentis amictos, & toto orbe celeberrimæ religionis autores, quique vndique in ciuitatem commeantibus venerabiles habebantur, iacere nudos prædam canibus ac feris videres. Quos quidem viros ipsam puto gemuisse virtutem, tantum licuisse vitiis flentem.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER V.

De altera strage, & reditu Idumæorum, Z[illegible]ũmque crudelitate. *Caput I.*

NANO quidc[illegible] Ies[illegible] eiusmodi finis euenit. Post illos verò tam Zelotæ [illegible]uàm Idumæi passim plebem, quasi nefandorum anim[illegible]ũm gregem, irruendo mactabant. Et vulgus quidem in quolibet loco deprehensum necabatur: correptos autem nobiles, & adolescẽtes, vinctos in carcerem concludebant, spe, nonnullos eorum sibi posse sociari nece dilata. Verum hęc nullum mouebant, sed cuncti mortem præoptauerant, dummodo ne aduersus patriam communem nequissime conspirarent: sæuissima tamen ante cædem verbera sustinebant, exulcerati plagis atque tormentis. cúmque iam corpus non sufficeret cruciatibus, tandem gladium merebantur. quos autem die cepissent, eos in custodiam nocte ducebãt: extractósque inde, si quos mori contigisset abiiciebant, vt vinctis aliis locus esset. Tantus autem populum pauor occupauerat atq; formido, vt ne flere quidẽ palàm quisquam, siue sepelire proprium funus auderet, sed erant occultę clausorum etiam lachrymæ, & ne quis inimicorum audiret, circunspectãtes gemebant. paria nanq; his, qui lugebantur, etiam qui luxissent ilico patiebantur. exiguã verò nocte sublatam terram manibus corporibus iniiciebant, & nõnunquam die, si quis fuisset audacior. Duodecim autem millia hoc modo nobiliũ periere. Illi autem iam cædes exosi, nullo pudore iudicij vim & cognitionis cauillãdo imitabantur. Itaq; cùm illustrium quendam Zachariã Baruch filiũ interficere decreuissent, (iritabantur enim quòd nequissimis inimicus nimis erat, & probis amicus, itémque locuples) neq; solum fortunarum eius direptionem sperarent, sed etiam remotum iri virũ ad se deiiciendos potentem, septuaginta plebeiorum honestissimos ex præcepto cõuocant, iudicum specie potestate carentes, & apud eos Zachariam, quasi res proderet Romanis, accusant: quódq; ad Vespasianum proditionis causa misisset. Sed neq; argumentum, neque vlla probatio criminis erat. ipsi autem misisse dixerunt, & hoc haberi pro fide veritatis volebãt. Zacharias autem vbi nullam spem salutis sibi relictã esse vidit, per insidias non in iudicium, sed in carcerem ductus, vitæ suæ desperationem libertate nõ priuauit: sed exorsus veri quidem similitudinem obiectorũ derisit, & illata sibi crimina breuiter diluit: in accusatores autẽ ratione conuersa, omnes eorum iniquitates per ordinẽ prosecutus est, multáq; de perturbatione rerum querebatur. Zelotæ verò obstrepentes, vix à gladiis temperabant, speciem cauillationémq; iudicij sui vsq; ad finem permanere cupientes, & præter hoc iudices experiri, an periculoso tempore iustitiæ memores forent. Igitur omnes septuaginta pro eo sententiã ferunt, & pro eo mori, quàm sibi asscribi eius interitũ maluere. Illo verò absoluto Zelotarũ clamor tollitur, & vniuersi quidem iudicibus irascebãtur, qui simulationem datæ sibi potestatis non intellexerant. duo verò ex audacissimis aggressi Zachariam, in medio templo interficiunt: & illudendo, habes, inquiunt, & à nobis de absolutione sententiã certiorem: eúmq; statim in subiectã vallem de templo proiiciunt.

Iudices verò, contumeliæ causa versis gladiis ferientes, templi ambitu pepulere. cædi enim eorum pepercerāt, vt disiecti per ciuitatem, nūcij fierent apud omnes seruitutis. Idumæos autem iam venisse pœnitebat, neque his gesta placebant. Quibus collectis, Zelotarum quidam secretò indicabat vniuersa: & quæcunq; hi qui eos aduocauerant scelerate fecissent, omnia demonstrabat: arma quidem cepisse eos, quasi Romanis à pontificibus metropolis proderetur, reperisse autē nullum proditionis indicium. Illos verò, qui tutari eam simularent, & belli facinora ausos & tyrannidis, ab initio quidem prohibendos fuisse. Verùm quia semel in societatem intestinę cædis incidissent, finem delictis adhibendum, neque vires hominibus suggerendas morem patrum destruentibus. Nam etsi portas grauiter ferrent sibi atque in oppidum aditum esse præclusum, pœnas ab his, qui prohibuerāt esse repetitas: & Ananum quidem peremptum: vnà verò nocte populum totum penè consumptū. Quarum rerum multos quidem suorum pœnitere sentirent: eorum [illegible]em viderent, à quibus rogati essent, crudelitatem immensam: ne ipsos quidem per quos salui erant erubescentium. in oculis enim auxiliatorum pessima facinora committere, [illegible]umq; iniurias Idumæis imputari, quatenus ea non prohibeant, neque ab his sep[illegible]tur. Debere igitur (quoniam de proditione, quę dicta sunt, calumniam fuisse patuisset, nullúsque Romanorum impetus timeretur, aduersus ciuitatem verò inexpugnabilis esset potentia corroborata) illos domum recedere: malorúmque societatem vitando cuncta diluere flagitia, quorum non sponte, sed decepti participes extitissent. Persuasum est Idumæis. Et primum eos, qui erant in custodiis soluunt, propè ad duo millia popularium, statímq; relicta ciuitate ad Simonem veniūt, de quo paulò post commemorabimus: deinde domum ex Hierosolymis abiere. Euenit autem eorū discessum vtrisq; pariter inopinatum videri. nam & populus nescius pœnitudinis, paululum fiducia recreatus est, veluti inimicis leuatus: & Zelotarum creuit insolentia, quasi nō auxiliis caruissent, sed iis essent liberati, quorū pudore ac reuerentia criminibus temperabant. Denique nulla iam erat facinorum mora neque cunctatio: sed festinatis quidem consiliis in rebus singulis vtebantur: quæ verò placuissent, ipsa cogitatione citius peragebāt. Maxime autem in viros fortes atque insignes cædibus sæuiebant: cùm inuidia nobilitatem absumerent metu virtutū: vnámq; cautionem putarent, nullum optimatum superesse. Itaque occisus est cum multis aliis Gorion, dignitate simul & genere præstans, & plus posse populum gaudens, plenúsq; spiritu, libertatis amator, vt nullus alius Iudæorum, quem tamen libertas præter alias virtutes perdidit. Sed ne Peraita quidē Niger eorum manus effugit, bellis cum Romanis gestis vir strenuus cōprobatus: qui etiam sæpe vociferans, & cicatrices ostendens, per mediam ciuitatem trahebatur. Ductus verò extra portas, desperata iam salute, ne sepultura careret supplicabat. Illi autē prius interminati, quòd humum ei quàm desiderabat concessuri nō essent, mox etiā mortem intulere. Qui tamē cùm occideretur, Romanos eis vltores imprecatus est: famémq; præter bellum ac pestilentiā, & ad hæc omnia ipsorum mutuas manus: eáq; vniuersa confirmauit apud impios Deus, & quid iustissimū esset effecit, vt audaciā suam quàm primum experirētur inter se dissidentes. Niger quidem occisus, quē habebant de oppressione sui metu eos leuauit. Pars autem plebis nulla erat, cui non ad interitū excogitabatur occisio. Nāq; alij quòd iamdudum aliis ciuibus restitissent, interficiebātur: qui verò nihil offenderāt, pacis tēpore subitas causas excipiebant. Et qui omnino libere eos nō adissent, pro contēptoribus: qui verò obsequentes, pro insidiatoribus habebātur: vnáq; maximorū criminū & mediocrium pœna, mors erat. neq; euasit quisquam, nisi aut ignobilitate, aut fortuna perhumilis.

De intestina discordia Hierosolymorum. Cap. II.

OMANI autem omnes ad ciuitatem animos intēdebant, hostium dissensionem lucrum sibi esse censentes: & Vespasianum, penes quem summa rei potestas erat, incitabant, diuinæ prouidentiæ dicentes auxilio in semet hostes esse conuersos: veruntamen velox esse momentum, & Iudæos cito in concordiā redituros, aut intestinis malis defessos, aut redactos in pœnitudinem. Ad quos Vespasianus ait: Plurimum eos quid fieri conueniat ignorare, tanquam in theatro cupientes quantum armis ac manibus possent ostentare potius cum periculo: quàm secum quid

esset

eſſet vtile reputare. Nam ſi ſtatim ciuitatem aggrederētur, ipſos cauſam hoſtibus fore concordiæ, ac vires eorum etiam nunc vigentes in ſe prouocaturos. Sin operirentur, paucioribus ac moderatiorib. his vſuros domeſtica ſeditione conſumptis. Deū namq; melius quàm ipſos diſponere, qui ſine labore Iudæos Romanis traderet, nulloque periculo exercitui victoriam codonaret. Proinde manibus propriis intereuntibus inimicis, maximóque malo, hoc eſt ſeditione turbatis, debere ſe potius periculorū ſpectatores eſſe, quàm cum hominibus mortem appetentibus atq; inteſtina rabie inſanientibus cōfligere. Si quis autē putauerit victoriæ gloriam ſine prælio fieri viliorem, ſciat, inquit, armorum incerto exitu commodius eſſe commode perficere quod intendit. Neque enim manu præclaris eſſe minus laudabiles, qui paria geſſerint moderatione atque prudētia. Simul autem dum hoſtes imminuerentur, etiam milites ex laboribus aſſiduis recreatos valentiores ductū iri. Præterea non id eſſe tempus, vt maturæ occupanda videatur victoriæ claritudo. nec enim armis fabricandis, aut muris, vel auxiliis congregandis Iudæos operā dare, atq; ideo moras differētibus nocituras: ſed bello domeſtico ac diſſenſione tumidos, miſerabiliora pati quotidie, quàm ipſi eos captiuos afficerēt intromiſſi. Proinde ſiue quis ſecuritatē cōſideret, ſinēdos eſſe, qui ſemet abſumerent: ſiue facti gloriā clariorem, nequaquam manus inteſtino morbo laborantibus afferendas: ſi quidem ratione recta diceretur, non ipſorum, ſed diſcordiæ fuiſſe victoriam. Hæc Veſpaſianus: eiq; dicenti rectores militum conſentiebant: móxq; apparuit quàm vtile fuiſſet eius conſiliū. Namq; in dies ſingulos multi ad eum confluebant fugiendo Zelotas. Erat autem fuga difficilis, quòd omnes exitus cuſtodibus obſidebantur. Et ſi quis ibi qualibet ex cauſa deprehēſus fuiſſet, velut ad Romanos ire cuperet, interficiebatur. qui tamen eis dediſſet pecuniam, ſaluus abibat: & qui nō dabat, ſolus proditor habebatur. Reſtabat igitur, pecunioſis fugam redimentibus, ſolos pauperes iugulari. Mortui verò per omnes vias coaceruabātur innumeri, multiq; etiā tranſfugere cupientium, rurſus in ciuitate perire præoptabant. nam ſpe ſepulturæ in patria mori tolerabilius videbatur. Illi autē ad hoc crudelitatis deuiauerāt, vt neq; intus neq; per itinera occiſis humum concederent: ſed veluti cum patriis legibus etiā naturæ iura diſturbare pepigiſſent, ſuáque in homines iniuſtitia diuinitatem quoq; polluere, ita ſub ſole putreſcere mortuos relinquebant. Sepelientibus autē ſuorum corpora, idem quod tranfugis, imminebat ſupplicium mortis: ſtatímq; ſepultura indigebat, qui hanc alteri præſtitiſſet: & vt breuiter dicā, nulla tā bona, quàm miſericordia, perierat in illis cladibus mentis affectio: hiſq; irritabātur noxij, quæ miſeranda vidiſſent, à viuis in mortuos, à mortuis in viuos iracundiam transferentes. Modum autē excedente metu, ſuperſtitibus mortui adepti requiē beatiores videbantur: & qui erant in cuſtodiis cōparatione ſui cruciatus, inſepultos quoq; fortunatiſſimos demōſtrabant. Omne quidem ab illis ius hominū calcabatur, ridebatur etiam diuinitas, prophetarúmq; reſpōſis tanquam vulgaribus fabulis illudebant. Cū verò multa contempſiſſent de virtute ac vitiis ſtatuta maiorum, etiā quæ de patria olim prædicta fuerant, vera eſſe exitu probauere. Vetus enim quidā ſermo ferebatur, tunc demū ciuitatem captū iri, ſancta quoq; flammis exurenda eſſe lege belli, cū ſeditio fuiſſet exorta, fanúmq; Dei proprię manus ante violaſſent. Quibus Zelotæ, nihil de eorum fide dubitantes, miniſtros ſe præbuerunt.

De Gadarenſium deditione & ſtrage. Cap. III.

AT Ioannes iamdudum tyrannidem affectans, parem cum ſimilibus honorem habere dedecus exiſtimabat: paulatimque ſibi nequiores adiungens, ab eorum affectione ſeparabatur. Semper autem aliorum decretis non obediendo, ſuáq; iubendo imperioſius, quòd ſolus dominari cuperet non latebat, eíque ſociabantur nonnulli metu, alij gratia (mirus enim erat oratione atque fallacia perſuadere quæ vellet) multi verò propterea quòd ſibi tutum eſſe ducebant, priorum delictorum cauſas vni potius aſſcribi quàm omnibus. Ad hæc quia manu ſtrenuus erat, & bonus conſilio, ſatellites nō paucos habebat, etſi magna pars eum contrariæ factionis reliquerat. apud quos etiā liuor nōnihil valebat, graue putantes, vt paulò ante pari ſuccumberēt. Plus autem metus eos, ne ſub vnius poteſtate viuerent, exagitabat. nec enim facile ſperabant eum, ſi ſemel obtinuiſſet, deiici

posse:occasionémque in se habiturum timebant,quod in principio restituissent. Proinde quisque bello potius quiduis pati decreuerat,quàm sponte seruiens mancipij loco perire. Hinc igitur seditio diuiditur, & Ioannes in contraria dissentientibus parte regnabat. Sed inter ipsos quidem munita omnia erant custodibus: nihilque aut parum agebatur,si quando armis prælium lacessebant.in populum verò vel maxime contentionem susceperunt, & quis maiorem prædam caperet, vtrinque certabant. Cum tamen ciuitas trium malorum ingentium tempestate laboraret, hoc est belli, dominationis,itémque seditionis, eorũ comparatione bellum populantibus mediocrius videbatur.denique relictis sedibus patriis ad alienigenas profugiebãt, & Romanorum beneficio salutem,quam inter suos desperauerant,assequebãtur. Quartũ verò præterea malum commotum est gẽtis exitio. Haud procul ab Hierosolymis castellum erat validissimum, reponendis opibus ad munimenta belli, tutandisque corporibus ab antiquis regibus ædificatum,quod Massada dicebatur: id occupauerant,qui vocãtur sicarij,quòd à rapinis amplioribus timore continebantur. Hi cùm Romanorũ exercitum otiosum esse viderẽt,apud Hierosolymam verò Iudæos dominatione atque discordia secessisse,maiora facinora aggrediuntur. Die festo azymorum (qui apud Hebræos ad memoriam salutis, qua ex Ægyptiorum seruitio liberati, in terram patriam deuenerunt,solenniter celebratur) nocte deceptis,qui sibi erant oppositi,municipium quoddam Engaddi inuasere: vbi pugna quidem Iudæos ante præuentos atque dispersos, quàm arma caperent siue concurrerent,ciuitate pepulere. eos verò, qui in fuga defecerunt,mulieres videlicet ac pueros,suprà septingentos interfecerunt.ædibúsque deinde compilatis, fructus quoque iam maturos depopulati in Massada portauerunt, & illi quidem omnes circum castellum vicos, totámque regionem populabantur, non paruo vndique perditorum ad eos numero in dies singulos confluente: simul autem concitati sunt etiam per singulos Iudææ tractus in latrocinia,qui interim quiescebant. Ac veluti in corpore,si quando principale membrũ tumor afficit,omnia pariter ægrotare necesse est:ita propter ciuitatis tumultum atque discordiam,etiam qui foris erant nequissimi prædarum inuenere licẽtiam. Singuli verò vicis propriis dilaceratis,deinde in solitudinem recedebant. Congregati autem & cateruatim coniurãtes,exercitu quidem pauciores,plures verò quàm latrocinalis conspiratio,in templa & oppida ferebantur. Et sequebatur quidem, vt in bello fieri solet,ab his eos male affici quos petiissent. verum præueniebatur vltio, cùm mox latrones à præda refugerent: nulláque pars erat Iudææ, quæ non vnà cum Hierosolymis præcellentissima ciuitate interiret. Hæc Vespasiano à transfugis indicabantur. nam licet omnes exitus à seditiosis custodirentur, & cùm quis ad eos accessisset interficeretur, tamen erant, qui ad Romanos clàm profugerent:ducémque Romanorum & opem ferre ciuitati, & reseruati populi reliquias hortarentur. multos enim,quòd bene Romanis vellent,periisse, multos adhuc in periculo dicebant esse superstites. Ille autẽ iam tum miserans eorum calamitates, propius ad eos velut Hierosolymã obsessurus accedit, re autem vera,vt ciuitatem obsidione liberaret:spe autẽ ante reliqua subigẽdi:nullúmque impedimentũ extrinsecus obsidioni relinquendi. Cũ igitur venisset in Gadara,transamnanę regionis metropolim validissimã, mẽsis Martij quarta die ciuitatem ingreditur. iam enim optimates, ignorãtibus seditiosis,legatos ad eũ de traditione miserant, tam pacis desiderio quàm suis patrimoniis metuentes.multi enim apud Gadara locupletes habitabant, quorum legãtionẽ inimici nesciebant,nisi quòd Vespasiano appropinquantę id cognouerunt. Et ciuitatẽ quidẽ se retinere posse desperabant,quòd & intestinis inimicis numero inferiores erãt, neq; procul abesse videbãt à ciuitate Romanos. si verò fugere decreuissent, sine sanguine id facere, nullãq; à noxiis pœna repetita, non honestum sibi putabant. Itaq; Dolesum cõprehensum (nanq; is nõ dignitate solum ac nobilitate ciuitatis princeps habebatur, sed etiã legationis autor erat) interficiunt:nimiáq; iracũdia mortuo verberato,extra ciuitatẽ dilapsi sunt. Iam verò propius accedente Romano exercitu, Gadarensiũ populus Vespasiano cum acclamationibus in ciuitatẽ recepto, fidei dexteras ab eo accepit:equitúmq; & peditũ præsidia contra fugiuorũ excursus. muros enim prius quàm id Romani peterent, ipsi destruxerãt: vt eo sibi fides esset,quòd pacem

cem diligerẽt, si bellum gerere ne volentes quidem posse viderẽtur. Vespasianus autem misso Placido cum D. equitibus ac tribus millibus peditum aduersus eos qui ex Gadaris fugeraut, ipse cum cæteris militum copiis Cæsaream regreditur. At fugitiui postquã equites repente à tergo insequentes videre, priusquam in manus venirẽt, in vicum quendam, cui nomẽ est Bethenabro, se recepere. vbi reperta non paucorum iuuenũ multitudine, hisque partim volentibus, partim vi armatis, temere cõtra Placidum eiusq; milites prosiliunt. Illi autẽ primo quidem impetu paululum recesserũt, ea simul arte, vt eos à muro longius prouocarent. deinde loco opportuno circundatos, telis agentes eminus sauciabant. Itaque fugientes quidẽ ab equitibus præueniebantur Iudæi: qui vero manus conseruissent, à peditibus trucidabantur, nihil plus audaciæ demonstrantes. condensos enim aggrediendo Romanos, armis non secus ac muro septos, ipsi quidem telis aditum non inueniebant, neq; sufficiebant aciẽ rumpere: illorum autem transfigebantur telis, & immanissimis feris similes ruebãt vltro in ferrum, & sternebãtur, alij gladiis ora percussi, alij ab equitibus dissipati: quoniam cura erat Placido, cursum eorum à vico intercludere: assiduéq; prætercurrẽs ea parte, cedentésque reflectens, vnà etiam libratis sagittarum ictibus vtebatur: hisq; proximos interficiebat. metu vero longe fugientes auertebat, donec elapsi qui fortiores erant ad murum effugêre. Eius autem custodes quid agerent nesciebant. Nec enim excludi Gadarenses suorum causa patiebantur: & si eos recepissent, vnà cum his se perituros videbant, quod etiam contigit. Illis enim compulsis ad murum, penè cum his Romanorum equites irrupere. Portis autem antè præclusis, admoto milite Placidus ad vesperam vsque acerrime oppugnato muro pariter ac vico potitus est: ibique tunc vulgus quidem iners occidebatur, fortiores vero fugam petebant. domus vero à militibus diripiebantur, & vicus igni traditus est. Qui vero inde euaserãt, totam secum illam regionẽ ad fugam incitarũt: & extollendo proprias calamitates in maius, totúmque Romanorum exercitum aduentare dicendo, metu omnes vndiq; cõmouerunt. plurimo autem numero aucti, in Hierichunta secesserũt. hæc enim etiã tunc eorum spem salutis fouebat, quòd esset valida & populosa. Placidus vero equitibus, rebúsque ante prospere gestis fretus eos insequebatur: & vsque ad Iordanẽ quidem semper quos occupabat, morti dabat. omnem vero ad flumẽ coactam multitudinẽ, fluminis impetu prohibitam, quòd auctum imbribus vadum transire non poterant, aperto prælio aggreditur. Itaq; necessitas eus ad pugnã compulit, quòd fugæ locum non haberent: prætentique ad ripæ longitudinem, tela equitum & incursus excipiebant. à quibus multi perculsi, in fluuium ceciderunt. nam qui manibus eorum cæsi sunt, tredecim millia fuerunt. alij cùm vim sustinere non possent, in Iordanẽ sponte desilierunt. erat autem numerus infinitus. & præterea capta sunt circiter duo millia virorum ac ducenti, cum præda maxima ouium & asinorum, itémque camelorum & boum. Iudæis quidem hoc vulnus inflictum quamuis par superioribus, maius tamen seipso visum est: non solum quòd eam totam regionem quà fugerant, cæde repleuerant, sed etiam quòd referrus mortuis Iordanis peruius non erat. & Asphaltites quoque lacus repletus erat cadaueribus, quæ per multa flumina deuoluta sunt. Placidus autem secunda fortuna vsus, in vicos proximos & municipia cõtendit, captisq; Abila, & Iuliade, & Besemoth, omnibúsque ad lacum Asphaltitẽ vsque, idoneos ex transfugis vbique collocat. deinde milite scaphis imposito, eos qui in lacum refugerant subegit. Et trans fluuium quidem tota regio Romanis cessit, & vbique omnia vsque ad Machæruntã deuicta sunt.

De captis oppidis quibusdam, descriptioque ciuitatis Hierichuntinæ. Cap. IIII.

DVM hæc autem aguntur, motus circa Galliam nunciatur, & quòd Vindex vnà cum optimatibus indigenarum à Nerone defecisset: de quibus alibi diligentius scriptum est. Vespasianum vero ad impetum belli quæ nunciata sunt incitarũt, iam tunc futura bella ciuilia totiúsque imperij pericula prospicientem: cùm si partes Orientis ante pacasset, minus Italiæ metuẽdum existimaret. Obstante autem hyeme, per subactos interim vicos atque oppida præsidia collocabat: & decuriones ciuitatibus apponens, multa etiam eorum quæ vastata fuerant

rant instaurabat. Prius tamen comitatus militum copiis quas Cæsaream adduxerat, in Antipatridem venit: ibique per biduum ciuitate composita, tertia die vastando, inflammando, omnémque subuertendo circum Thamnam toparchiam, in Lyddam & Iamniam procedebat. Et cùm sese vtraque tradidisset, constitutis illic habitatoribus idoneis in Ammaunta peruenit: occupatóque ad metropolim earum aditu, castra muro circundat. Quintáque in his relicta legione cum cætera manu in Bethlepron toparchiam proficiscitur: eáque & vicina regione itémque circum Idumæam igne consumptis, castella quidem locis opportunis muniuit. Captis autem duobus vicis in media Idumæa positis, hoc est Begabri & Caphartophan, plusquam decem millia hominum peremit: propè autem ad mille cepit. exactáque inde cætera multitudine, non paruam militum suorum partem ibi constituit, qui omnia montana loca incursando vastabant. Ipse autem cum reliquo exercitu in Iamniam rediit: vnde per Samaritidem ac per Neapolim, quæ dicebatur ab indigenis Mabortha, secundo Iunij mensis die in Coream descendit: ibique positis castris, postridie in Hierichunta peruenit: in qua vnus ei rectorum Traianus quem è locis trans Iordanem ducebat militem iungit, cunctis illic deuictis. Sed ex Hierichunte quidem multitudo ante Romanorum aduentum in aduersam Hierosolymis montanam regionem diffugerat: non pauci autem qui remansere perimuntur. Desolatam verò offenderat ciuitatem, cui in planicie sitæ nudus mons ac sterilis imminet, idémque longissimus. à Septentrionali enim regione vsque ad Scythopolitanos agros: à meridiana verò vsque ad terram Sodomiticam & Asphaltitis lacus terminos extēditur. totus autem asper est: & quod nihil gignat, non habitatur. Huic obiacet circa Iordanem mons alius, incipiens à Iuliade ac Septentrionali regione, prolixius autem in meridiem vsque ad Bacra, quæ Petram disterminat Arabiæ ciuitatē. In hoc est etiā Ferreus mons appellatus, ad Moabitidem vsque longus. Inter duos autem montes regio quæ Magnus campus vocatur, à Gennabara vico ad lacum Asphaltidem vsque patens, habet ducentorum & triginta stadiorum longitudinem, latitudinem vero centum & viginti, mediúsque ab Iordane diuiditur. Sunt autē illic duo lacus, Asphaltites & Tiberiensis natura contrarij. nanque alter salsus ac sterilis est, Tiberiensis vulgo dulcis & fœcundus. æstatísque tempore illa planicies ardore solis incēditur, & viroso opprimitur aëris tractu, omnibus circum aridis præter Iordanem. vnde euenit, vt palmæ quæ in ripis sunt magis floreant, & fertiliores sint: minus autem, quæ longe remotæ sunt. Ad ipsam vero Hiericho largissimus fons est, rigandísque aruis vberrimus, iuxta veterem scaturiens ciuitatem: quam Iesus Naue filius, Hebræorum ductor, primam in Chananæorum terra bello possederat. Hunc fontē aliquando ferunt non solum terræ atque lignorum fructus, sed etiam fœminarum partum obtundere solitum, cunctáque pariter morbo ac peste corrumpere. Postea vero mansueuisse, contráque saluberrimum ac feracissimum esse factum ab Helisæo propheta: qui, Heliæ notus fuerat atque successerat. Receptus enim hospitio ab Hierichūtinis habitatoribus, quòd humaniores eos expertus erat, ipsos & omnem illam regionem perpetua gratia remuneratus est: progressúsque ad fontem, lagenam fictilem salis plenam in profluentem aquā misit. Iuxtà deinde ad cœlum dexteram tendēs, fontique inuergens blanda libamina ipsum quidem precabatur vt fluenta leniret, ac dulciores aquarū venas aperiret: Deum vero vt fœcundioribus auris flumina temperaret orabat: támq; vbertatem fructuum quàm successionē prolis daret indigenis, nec eos genitrix filiorum aqua deficeret, quoad iusti manerent. ad has preces ex disciplina manibus quoque multa operatus, fontē immutauit: & qui antea causa erat his orbitatis ac famis, idem victus ac fœcunditatis autor est effectus. Denique rigationis eius tanta potentia est, vt si attigerit modo terram, rapidior fit, aquis diu perseuerantibus. vnde eo quæ largius abutuntur, exiguum emolumentum habent: quæ verò parcius, plurimum. Amplius tamē quàm cæteri fontes spacium rigat, & septuaginta quidem stadiis longam, viginti autem latam planiciem permeat. optimos autem in ea paradisos ac densissimos educat, palmarúmque irriguarum genera, tam sapore quàm nominibus varia: quarum pinguissimæ calcibus pressæ, plurimum mellis emittunt, non multum alio

melle

melle deterius: quanquam & mellis altrix eſt illa regio,& opobalſami ferax,qui omnium cariſſimus eſt fructus ibi naſcentium. itémq; cyprum & myrobalanum gignit: vt qui diuinum eſſe illum tractum dixerit,non errauerit,vbi & larga & optima generantur quæ ſunt cariſsima. Sed nec in aliis ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod ſatum eſt reddit. Cuius rei cauſa mihi videtur eſſe aquarum vis læta,& aëris calor:cùm hic prouocet quæ nata fuerint atque diffundit:liquor autem firmis ſingula radicibus ſtringat.viréſque ſuggerat æſtiuo tempore: quo ſic peruſta eſt illa regio,vt nihil facile procedat ac pullulet.aqua tamẽ,ſi ante ſolis ortum hauriatur,auræ ſpiritu refrigeſcit, naturámque contrariam aẽri ſumit. hyeme vero contepeſcit, eáque merſis mitiſſima efficitur. Tanta eſt autem cæli temperies,vt quo tempore in alia Iudææ regione ningit,lino illic tantum indigenæ veſtiantur. Diſtat autem ab Hieroſolymis C L.ſtadiis, & ab Iordane ſtadiis L X.totúmq; habet à Hieroſolymis ſpatium deſertum atque ſaxoſum: ad Iordanem verò & lacum Aſphaltiten,licet humilius, æquè tamen incultum ac ſterile.Sed de Hiericho,quàm ſit fortunatiſsima,ſatis dictum eſt.

Lacus Aſphaltites. *Cap. V.*

COMMEMORATIONE autem dignum puto, Aſphaltitis quoq; naturam exponere lacus. Is enim falſus quidem ac ſterilis eſt: nimia vero leuitate, etiam quæ grauiſſima ſunt, in eum iacta fluitant. demergi autem quis in profundum nec de induſtria facile poteſt. Denique Veſpaſianus, qui eius viſendi cauſa illuc venerat,iuſsit quoſdam natandi inſcios,vinctis poſt terga manibus, in altum proiici: & euenit omnibus, tanquam vi ſpiritus ſurſum repulſos deſuper fluitare. Ad hæc mirabilis eſt coloris mutatio, quæ ter in ſingulos dies ſuperficiem vertit,& ſolis radiis variata reſplẽdet. Multis autem locis vomit nigras bituminis glebas,quæ ſuper vndam & habitu & magnitudine tauris ſine capitibus aſsimiles natant.Ad eas autem cùm lacus exercitores acceſſerint,nacti quod aggeſtum eſt,ad naues trahunt: & quia lentum eſt,repletas eas abrumpere nequeunt: ſed quaſi religata ſcapha,pendet à cumulo, donec mẽſtruo mulieris atque vrina ſoluatur. Eſt autem vtile non modò ad compagines nauium,ſed ad corporũ etiam curationẽ multis remediis admiſcetur.longitudo lacus eſt quingentorum & octoginta ſtadiorum,qui ad Zoara vſque Arabiæ tenditur.latitudo autem centum quinquaginta ſtadiis patet. Huic Sodomitica terra vicina eſt: olim quidẽ tam fructibus quàm diuitiis ciuitatum fortunata, nunc autẽ omnis exuſta, vt quæ habitatorum impietate fulminibus conflagraſſe memoratur.Denique adhuc in ea diuini reliquias ignis,& oppidorũ quinq; videre licet imagines, & renaſcentes in fructibus cineres: qui colore quidem ſunt edulibus ſimiles,carpentium vero manibus in fumum diſſoluuntur & cinerẽ. Terræ quidem Sodomiticæ fabula eiuſmodi fidem habet ex facie.

Geraſæ deuaſtatio,ſimul de Neronis morte,Galbæ,& Othonis. *Cap. VI.*

AT Veſpaſianus Hieroſolymorum habitatores concludi vndique cupiens apud Hiericho & Adidam caſtellis erectis, vtrobique auxiliarium pariter ac Romanorũ præſidia collocat. Mittit autem Geraſam L. Annium equitatus ei parte multíſque peditibus attributis. Qui primo aggreſſu ciuitate capta,mille iuuenum,qui ne fugerent præuenti erãt,interficit: familias captiuas ducit,bona militibus prædati permittit.Incenſis deinde domibus,proximos petiit.Erat autem fuga potẽtium & interitus infirmorum:quódque occupatum fuiſſet, flammis dabatur: omnibúsque tam montanis locis quàm tota planicie bello oppreſsis, apud Hieroſolymam degentes exeundi copiam non habebant: cùm transfugere quidem cupientes à Zelotis aſſeruarentur: eos vero, qui etiam tunc à Romanis diſsidebant, vndique ciuitate vallata cohiberet exercitus. Veſpaſiano autem Cæſaream reuerſo, & cum omnibus copiis in ipſam Hieroſolymam proficiſci paranti nunciatur Nero peremptus,cùm per annos tredecim & octo dies imperaſſet.De quo referre, quemadmodum dehoneſtarit imperium, nequiſsimis hominibus Nymphidio & Tigillino,& indigniſsimis libertorum permiſſa republica: quódque horum captus inſidiis, ab omnibus ſuis ſenatoribus deſtitutus, cum quatuor libertis fidelibus in ſuburbanũ

fugerit, ibíque semet occiderit, & quòd multo pòst tempore, qui eum deposuerant, pœnas dederint: bellúmque per Galliam quo pacto desierit, & quòd Galba creatus Imperator, Romam redierit ab Hispania: & quemadmodum incusatus à militibus, tanquã humilioris esset animi, in medio foro necatus sit, & Otho declaratus sit Imperator, militésque suos contra Vitellij duxerit exercitum: necnon & Vitellij turbas, & circum capitolium pugnam: & quemadmodum Antonius Primus & Mutianus Vitellium interfecerint, & Germanorum agmina bellúmque ciuile sedauerint: hæc omnia recusaui narrare, confidens quòd à multis Græcorum itémque Romanorum ea cuncta copiose perscripta sunt. ordinis autem rerum continuandi gratia, ac ne intercisa pendeat historia, summatim singula designaui. Igitur Vespasianus primo quidem in Hierosolymam expeditionem differebat, expectãs quónam vergeret imperium post Neronem. deinde vbi Galbam imperare cognouit, nihil conari decreuerat, priusquam ille quoq; ad se de bello aliquid perscriberet. Mittit autem ad eum Titum filium suum & salutatum simul, & vt de Iudæis mandata acciperet. Ob easdem causas & rex Agrippa nauigauit ad Galbã. Sed dum Achaiam, quòd hyems erat longis nauibus prætereuehuntur, interfici Galbam contigit, septem mensibus post & totidem diebus. Deinde Otho suscepit imperium, ac tres menses rempub. gubernauit. Agrippa vero nihil mutatione deterritus, Romam pergere statuit. Titus vero diuino quodã impulsu, ex Achaia ad Syriã nauigat, & mature inde Cęsareã venit ad patrem. Suspensi autẽ de omnibus quasi nutante Romano Imperio, Iudæorũ militiam negligebant. patriæ quoque metuentes, aggredi alienigenas importunum arbitrabantur.

De Simone Geraseno, nouæ conspirationis principe. *Cap. VII.*

INTEREA tamen bellum aliud in Hierosolyma excitatur. Erat Simon Gioræ filius, patria Gerasenus, ætate iuuenis, sed calliditate posterior Ioanne, à quo iampridem ciuitas possidebatur, viribus autem corporis audaciáque præstantior. ob quam ex Acrabatena quoq; toparchia, cuius rector erat, pulsus ab Anano pontifice, ad latrones peruenerat, qui Massadam occupararant. Is autem primo quidem ita suspectus erat, vt eum ad inferius castellum cum mulieribus, quas secum adduxerat, transire permitterẽt, ipsi excelsius incolentes, rursus autem propter necessitudinem morum, fidelis esse videbatur. nam & ductor erat prædatum exeuntibus, & cum ipsis territorium Massade populabatur. nec tamen eos ad maiora exhortando metuebat. dominandi enim cupidus magnorúmque appetens, quia mortem Anani comperit, in montana loca discessit ac voce præconum seruis libertate promissa, itémque liberis præmio, cunctos qui vbique fuerunt nequissimos congregauit. Iámque validis conflatis copiis, montanos vicos diripiebat. Semper autem accedentibus pluribus sociis, audebat etiam in humiliora loca descendere, & ciuitatibus quoque iam terribilis erat: multósque potentium vis eius & prospere gesta solicitabãt. nec iam seruorum tantum siue latronum exercitus erat, sed multorum etiam popularium, tanquam regi, parebat obsequium. Excursus autem agebatur in Acrabatenam toparchiam, & in maiorem vsq; Idumæam. Vicum enim cui nomen est Nain, muro amplexus, ad tuitionem sui pro castello habebat. In valle autem quæ appellatur Pharan, multas quidem dilatauit speluncas, multas vero paratas inuenit, atque his conditorum prædæ receptaculis vtebatur. Quin & direptos illic fructus reponebat, multæq; cateruæ diuersabantur: neque dubitabatur, quòd in Hierosolymam copiis & apparatu præluderet. Vnde insidias veriti Zelotæ, ac præuenire eum qui contra se cresceret cupientes, plerique cum armis egrediuntur. His autem Simon occurrit, commissóque prælio multos occidit, & reliquos compellit in oppidum. Nondum autẽ viribus fretus, ab obsidione deterretur. Prius autem Idumæam subiugare conatus est. Itaque cum XX. milibus armatorum ad fines eius properabat. Idumæorum autem principes maturè ex agris vigintiquinque ferè milibus pugnacium ciuium congregatis, pluribus autem qui sua seruarent domi relictis, propter sicariorum qui Massadæ versabantur incursus, Simonem in finibus præstolabantur. vbi conflictu habito, ac per totum diem tracto prælio neque victor, neque victus abscessit. Et ipse quidem in Nain vicum, Idumæi vero domũ regressi sunt. Non multo

autem

autem post, Simon cum maioribus copiis eorũ fines petebat: castrisque in quodam vico cui nomen est Thécue positis, ad custodes Herodij, quod non longe aberat, de sociis suis Eleazarum misit, vt castellum sibi traderent persuasurum: quem quidem sine mora suscepere custodes, causæ nescij cur venisset. mox autẽ de traditione prolocutum, strictis gladiis persequebantur: donec fugæ locum non repetiens, de muro in subiectam vallem se proiecit. & ille quidem hoc modo statim moritur. Idumæis autem vires Simonis formidantibus placuit, priusquam bello congrederẽtur explorare hostium copias. ad hoc autem se ministrum obtulit parato animo Iacobus, vnus è rectoribus, cogitans proditionem. Denique profectus ab Oluro (in hoc enim vico tunc Idumæorum collectus erat exercitus) ad Simonem venit: primúmque se patriam suam traditurum esse paciscitur, accepta fide quòd semper ei carissimus foret. mox etiam de tota Idumæa operã pollicetur. Ob quas res humanissime apud Simonem cœnatus, amplissimísque promissis animatus, vbi ad suos rediit, primo Simonis exercitũ multiplici numero mentiebatur esse maiorem. deinde rectoribus etiam paulatímque multitudine vniuersa perterritis, vt Simonem reciperent suadebat, eíq; sine pugna rerum omnium permitterent principatum. simul autem hoc agens, & Simonem ipsum per nuncios euocabat, disiectũrum se pollicitus Idumæos, quod & præstitit. Nam cùm iam appropinquaret exercitus, equum primus inscendit, & cum sociis corruptionis effugit. pauor autem occupat vniuersam multitudinem, ac priusquam ad manus venirent, domum quisque suam soluti ordine recesserunt. Simon vero præter opinionem sine sanguine Idumæam introiuit: primúmque aggressus ex improuiso Chebron municipium capit, in quo maxima præda potitus est, multósq; fructus diripuit. Chebron autem indigenæ ferunt non eius terræ modò ciuitatibus, verumetiam Ægypti Memphi antiquiorem. denique duo millia & trecẽti eius connumerãtur anni. hoc autem narrant Abraham quoque parenti Iudæorum fuisse domicilium, postea quàm Mesopotamiæ sedes reliquit: eiúsque posteros hinc ad Ægyptum esse profectos: quorum etiam nunc monuméta extant in eadem ciuitate, peroptimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur autem sexto ab oppido stadio arbor maxima terebinthus: eámque memorant ab initio mundi creari nunc vsque durare. Hinc totã Simon peruasit Idumæam, non modò vicos eius & ciuitates depopulando, sed excidendo etiam territoria. nam præter armatos XL. eum millia sequebãtur, vt his ne victui quidem necessaria satis essent. Ad has autem necessitates accedebat eius crudelitas & insuper iracundia, quo magis vastari contigit Idumæam. Et quemadmodum post locustas sylua cerni solet frondibus spoliata, sic etiam quà Simonis transisset exercitus, à tergo solitudinem relinquebat: & alia quidem comburendo, alia diruendo, & quicquid in ciuitate vel in agris natum esset conterendo calcibus, aut depascendo delebant: pérque terram cultam iter agendo, faciebant eam sterili duriorem, prorsus vt ne signum quidem vastatis relinqueretur, quòd aliquando fuissent. Hæc omnia rursus Zelotas incitauerunt, & aperto quidem bello cõfligere pertimuere: insidiis vero per itinera collocatis, vxorem Simonis rapiunt, corúmq; præterea quos habebat in obsequio plurimos. deinde tanquam Simonem ipsum cepissent, in ciuitatem exultantes redeunt. continuo nanque sperabant, armis eum depositis pro vxore sibi supplicaturum. Illum autem non misericordia, sed ira coniugis raptæ peruaserat. cúmque ad muros Hierosolymorum venisset, vt fera saucia quæ percussores prendere nequisset, ita in quos reperisset, effundebat insaniam. deniq; olerum sarmentorúmque causa progressos è porta, imberbes pariter ac seniores correptos verberabat ad necem: vt animi indignatione id solum abesse videretur, quòd non etiam vesceretur corporibus mortuorum. multos autem abscisis manibus dimittebat in ciuitatem, vna perterrefaciens inimicos, & populum reuocare cupiens à nocentibus. Hisq; mandabat vt dicerent, iurare Simonem per Deum qui cuncta regeret, quòd nisi cito sibi redderent coniugem suam, muro perrupto omnibus qui in ciuitate essent similiter vteretur, neque cuiquam ætati parceret, aut ab innocentibus discerneret noxios, donec his eius mãdatis nõ modò populus, sed etiã Zelotæ metu perculsi, remisissent ei mulierẽ. atq; ita delinitus, paulisper ab assidua cæde requieuit.

De

De Galba, Othone, Vitellio & Vespasiano. Cap. VIII.

ON solum autem per Iudæã erat seditio bellúmque ciuile, verumetiam per Italiam. In medio nanque Romanorũ foro Galba perempto, creatus Otho Imperator cum Vitellio imperium affectante pugnabat: quem Germanicæ tunc legiones elegerant. Habito autem apud Bebriacum Galliæ Cisalpinæ prælio cum Valente & Cecinna Vitellij ducibus, primo die Otho superauit, altero Vitelliam: multisque trucidatis, & aduersæ partis audita victoria, Otho apud Brixellum semet occidit, postquam bidnum trésque menses imperium tenuit. Accesserũt autem Vitellij ducibus Othonis milites, & ipse iam Vitellius Romam cum exercitu veniebat: dum interea Vespasianus quinto die Iunij mensis Cæsarea profectus, eas quas nondum subegerat Iudææ partes petiuit: & in montana regione, quo primum ascendit, toparchias duas Gophniticam & Acrabatenam subegit: deinde post has Bethel & Ephrem municipia: ibíque præsidiis collocatis, vsque Hierosolymam equitabat. multos vero tunc deprehensos necabat, multósque capiebat. Ducum autem vnus Cerealis cum equitum parte ac peditum, superiorem quæ dicitur vastabat Idumæam, & Capheream quidem castellum ex itinere captum incendit. alterum vero quod Capharin dicitur, admoto milite oppugnabat, muro satis valido cinctum. diutius autem ibi se moraturum speranti, oppidani subitò portas aperuere, & supplices ei se tradidere. Quibus subiugatis, Cerealis in Chebron alteram ciuitatem antiquissimam tendit, sitam (vt dixi) in montanis locis, haud procul ab Hierosolymis. Vi autem irrumpens in eam, reliquam multitudinem, quam ibi offendit, cum puberibus interemit: oppidum vero ipsum exurit. Omnibúsque iam captis, præter castella Herodium & Massadam & Machærunta, quæ à latronibus tenebantur, sola iam Hierosolyma Romanis ante oculos erat, quæ expugnanda restabat.

De Simonis gestis contra Zelotas. Cap. IX.

IMON autem vbi vxorem suam à Zelotis recepit, ad reliquias Idumææ tendit persequendas: & vndique circumacta natione, Hierosolymã compulit plerosque fugere, cùm ipse quoque ad eam sequeretur. Deinde muro eius obsesso, si quem operariorum ex agris adeuntem multitudinem cepisset, interficiebat. Erátque populo foris Simon Romanis terribilior: intus Zelotæ vtrisque sæuiores: quos etiam Galilæi nouis inuentis & audacia factionum corrumpebant. Nam & Ioannem ad potentiam ipsi prouexerant: & Ioannes eis pro potentia quam sibi comparauerat, vicem referens, omnia quæ desiderarent vt facerent permittebat. Insatiabilis autem rapinarum cupiditas, domorúmq; locupletum perscrutatio. Cædes autem virorum & fœminarum iniuriæ, pro ludo habebantur, prædámq; cum sanguine deuorantes sine aliquo metu, post satietatem muliebri libidine calescebant: comptique crines, ac fœminarum veste induti, lotíque vnguentis, & vt forma placeret, oculos illiti, non solum ornatum, sed impudentiam quoque mulierum imitabantur: & obscœnitate nimia nefarios coitus exigentes, vt in lupanari versabantur, ciuitatémq; totam impuris facinoribus profanabant. Effœminantes autem vultum, dexteras ad cædem promptas habebant: delicatóque incessu eneruati, subita incursione bellatores fiebant: & de paludamentis versicoloribus eductis gladiis, casu obuios transuerberabant. Eos autem qui Ioannem fugissent, excipiebat sæuior in cædibus Simon: quíque intestinum euasisset tyrannum, ab eo qui propè erat occidebatur. Omnis autem fugæ via trãsire cupientibus ad Romanos, abscissa erat. Inter Ioannis autem copias quantum erat Idumæorũ dissidebant: separatique ab aliis, aduersum tyrannum tam liuore potentiæ quàm crudelitatis eius odio armantur. deinde pugna congressi, multos Zelotarum perimũt, cæterósque in aulam regiam compellunt, quam Grapte ædificauerat. hæc autem fuerat cognata Izatæ regis Adiabenorum. Vnà vero irrupere Idumæi, atque inde Zelotis in fanum pulsis, Ioannis pecunias prædabantur. in aula enim supradicta & ipse degebat, & tyrannidis spolia deposuerat. Inter hæc autem Zelotarum qui per ciuitatem dispersi erant, ad illos qui in

templum

templum fugerant aggregati sunt: eósque Ioannes aduersus populum & Idumæos educere cogitabat. Istis autem non tam impetus eorum metuendus erat, cùm pugna plus possent, quàm confidentia, ne de templo nocte subreperent, séque pariter occiderent, atque oppidum concremarēt. Itaque collecti cum pontificibus deliberabant, quónam pacto impetum præcauerent. Sed profectò Deus sententias eorum in deterius vertit, & interitu acerbius excogitabant salutis remedium. nam vt Ioannem deiicerent, Simonem recipere statuerunt, & cum precibus alterum sibi tyrannum imponere. Itaque decreto obtemperatur, missóque Matthia pontifice, rogant Simonem, vt ad se introiret, quem sæpe timuerant. cum his autem precatores erant, etiam qui Zelotas Hierosolymis fugerant, domus quisque suæ desiderio & fortunarum. Ille autem nimis superbe se dominum fore pollicitus, veluti ciuitatem liberaturus ingreditur, cum salutis eum latorē ac defensorem sui populi clamor designaret. vbi verò cum suis copiis introiit, mox de propria potentia deliberabat: nec minus eos à quibus rogatus erat, quàm eos contra quos fuerat aduocatus, inimicos putabat. Ioannes autem cum multitudine Zelotarum templo exire prohibitus, amissis etiam, quæ in ciuitate habebat (nam statim res eorum Simō cum sociis diripuerat) salutem iam desperabat. Templum tamen adiuuante populo Simon aggreditur. Illi autē in porticibus, pérque propugnacula stantes impetum propulsabant: multíque ex Simonis parte oppetebant, multi saucij referebantur, quoniam Zelotæ ad dexteram superiores erant, eóque ictus impenetrabiles habebant. Et quamuis loco plus possent, turres tamen quatuor maximas fabricauerant, vt ex alto videlicet missilia torquerent, vnam ad Orientalem angulum, ad Septentrionalem alteram, super xystum tertiam, in angulo alio contra ciuitatem inferiorem. Quarta verò turris suprà verticem Pastophoriorum condita erat: vbi moris est vnum de sacerdotibus astantem post Meridiem, quod septimus quisque dies inciperet, tuba significare: rursúsque vesperi, quòd desineret, nunc ferias populo, nunc vt opus faciat, denunciantem. Per turres autem disposuerunt balistas saxorúmque tormenta, & sagittarios, & fundarum scientes. Itaque tunc Simon pigrius ad impetus mouebatur, cùm suorum plerique mollescerent: amplioribus tamen copiis fretus, propius accedebat. machinarum enim missilia delata longius, multos pugnantium perimebant.

De Vespasiano in Imperatorem electo. Cap. X.

PER idem tempus Romanos quoque sæuiora mala circumueniunt, aderat enim ex Germania Vitellius cum exercitu, aliam præterea ingentem multitudinem secum trahens. Et cùm eum destinata militi spacia non caperent, totam vrbem pro castris habebat, omnémque domum repleuit armatis. illi autem conspectis Romanorum diuitiis oculis insuetis, & auri argētique stupore perfusi, vix cupidinem continebant, adeò vt in rapinas se conuerterent, & eos qui obstare conarentur occiderent. Et in Italia quidem ita res erant. Vespasianus autem postquam Hierosolymis proxima depopulatus, Cæsaream reuertebatur, audiit Romanorum tumultus, & Vitellium principem. Hoc autem, licet ipse imperium pati, sicut bene imperare nosset, ad indignationem perductus est: dominúmque dedignatur eum, qui veluti desertum inuasisset imperium. Dolore autem saucius cruciatum ferre non poterat, neque aliis vacare bellis, cùm patria vastaretur. Verumtamen quantum ira impellebatur ad vlciscendum, tantum longinquitatis cogitatio reprimebat: multa enim fortunam posse noua facere, priusquam ad Italiam, præsertim hyemis tempore ipse transiret: plúsque iam crescentem iracundiam cohibebat. Rectores autem cum militibus conuenientes, aperte iam de mutatione tractabant: & cum indignatione vociferātes, incusabant Romæ constitutos milites, & in deliciis agentes, qui ne famam quidem belli sustineant, quibus liberet decernere principatum, & spe questus imperatores creare. Se autē laboribus tot exactis sub galeis senescentes, aliis condonare potestatem, cùm apud se digniorem habeant imperio. cui si hanc amiserint, quam iustiorem, vel quando referrent erga se beneuolentiæ gratiam? Tanto autem Vespasianum quàm Vitellium iustius esse principem fieri, quanto illis, qui eum de-

claraſſent ipſi præſtarent. non enim ſe minora pertuliſſe bella, quàm qui ex Germania veniſſent: neque illis, qui tyrannum inde deducerent, in armis deteriores eſſe. Nullum autem in creando Veſpaſiano fore certamen. non enim ſenatum populúmve Romanum, Vitellij libidines pro Veſpaſiani pudicitia perpeſſuros: nec pro bono Imperatore crudeliſſimum tyrannum, aut filium pro patre optaturos principem. Maximum enim pacis tutamen eſſe, veram in Imperatore præſtantiam. Ergo ſiue peritiæ ſenectutis debeatur imperium, habere ſe Veſpaſianum: ſiue adoleſcentiæ viribus, Titum, ex amborum enim ætate quod ſit commodum decerpturos. Nō ſolum autem ſe miniſtraturos declarati imperij vires, qui tres legiones, regúmque habeant auxilia: ſed etiam totum Orientem partémque Europæ extra Vitellij timorem conſtitutam: atq; inſuper qui eſſent in Italia propugnatores Veſpaſiani, fratrē atque alium filium: quorum alteri multos dignitate præditos iuuenes ſociatum iri ſperabant, alteri verò etiam vrbis eſſet commiſſa præfectura: quæ pars ad imperij principia non parum valeret. Poſtremo ſi ipſi ceſſarent, ſenatum fortaſſe declaraturum eum principem, quem conſeruatores milites dehoneſtarent. Hæc primo per cuneos milites loquebantur. deinde ſe adhortati inuicem, Veſpaſianum Imperatorem appellant: eúmque vt in periculo conſtitutum imperium conſeruaret, orabant. Illi autem olim quidem rerum omnium cura fuit, nequaquam verò imperare volebat, dignum quidem ſe factis exiſtimans, priuatæ autem vitæ ſecuritatem, clarioris fortunæ periculis anteponens. Recuſanti autem rectores magis inſtabant: & circumfuſi milites cum gladiis mortem ei minitabantur, niſi viuere vellet, vt dignus eſſet. diu tamen reluctatus, quod renuebat imperium poſtremo cum his, qui ſe deſignauerant minime diſſuadere poſſet accepit.

Aegypti deſcriptio, & Phari. Cap. XI.

VTIANO autem cæteriſque rectoribus, qui eum ad imperium inuitauerant, & exercitu alio vociferante, vt ſe in hoſtes omnes duceret, prius res Alexandrinas procurandas putauit: ſciens Ægyptum plurimam eſſe partem imperij. propter frumentariam functionem: eáque ſi potitus eſſet, vi quoque, ſi perſtaret, Vitellium deiiciendum ſperabat. nec enim perpeſſurum eſſe populū fame oppreſſum. Simul etiam duas legiones, quæ apud Alexandriam degerent, ſibi cupiebat adiungere. Cogitabat etiam propugnaculo ſibi fore illam regionem, aduerſus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis acceſſu, marique importuoſa eſt: & ab Occidente quidem aridam Libyam habet obiectam, à meridie verò limitem, qui Syenem ab Æthiopia dirimit, nauibúſque inuias Nili fluminis cataractas. itémque ab Oriente mare rubrum, ad Copton ciuitatem vſque diffuſum. Septentrionale verò munimentum habet terram vſque ad Syriam, & quod dicitur Ægyptiū pelagus, totum portubus carens. Hoc quidem modo Ægyptus ex omni parte tuta eſt. Inter Peluſium verò & Syenē, per duo millia ſtadiorum porrigitur. Ex Plinthine autem ad Peluſium, nauigano eſt ſtadiorum trium millium & ſexcentorū. Nilus autem ad Elephantinem oppidum vſque nauibus aſcenditur. nanque vlterius progredi, vt ſuprà diximus, cataractæ non ſinunt. Portus autem Alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis eſt. nam & oſtium perangustum habet, ſaxiſque latentibus à directo curſu deflectitur: & læua quidem pars manu factis brachiis cingitur: à dextera verò Pharus obiecta inſula, turrim maximam ſuſtinet, ad CCC. vſque ſtadia nauigantibus igne lucentem, vt quàm longiſſime difficultatem applicandarum nauium præcaueant. Circum hanc autem inſulam, opere inſtructo ingentes muri ſunt: quibus afflictum pelagus, & aduerſis obicibus fractū, aſperiorem facit meatum, eóque periculoſum per anguſtiam aditum. Intus tamen portus ipſe tutiſſimus eſt, & XXX. ſtadiis magnus, in quem tam quæ deſunt illi terræ ad beatitudinem deuehūtur; quàm quæ ſuperant ex domeſticis & indigenis, in totum orbem diuiſa exportantur. Itaque non ſine ratione, Veſpaſianus Alexandrinarum rerum erat cupidus, ad totius imperij firmamentum. Proinde ſtatim ad Tiberium Alexandrum literas dedit, qui Ægyptum & Alexandriam regebat, indicans militum alacritatem: quódque ipſe (quod neceſſe fuit) ſuſcepto munere principatus, operam atque adiumentum

mentum eius assumeret. Alexander autem, simul vt Vespasiani legit epistolam, prompto animo, & legiones eius sacramento rogauit & populum: vtrique autem libentissime paruere, virtutem viri ex proxima administratione scientes. Et ille quidem permissa sibi potestate, omnia quæ imperij vsus exigeret, aduentui quoque principis necessaria iam parabat.

Vespasianus Iosephum captiuitate liberat. Cap. XII.

PINIONE verò citius declaratum in Oriente Vespasianum Imperatorem, vbique fama nunciauit. Et vniuersæ quidem ciuitates festos dies habebant, nunciíq; lætitiã pro eo simul & sacrificia celebrabant. legiones verò apud Mœsiam Pannoniámq; degentes, quæ propter Vitellij audaciam paulò ante fuerant concitatæ, iusiurandum Vespasiano maiore gaudio præbuerũt. Vespasianus autem Cæsaream reuersus, item Berytum venerat, vbi multæ quidem è Syria, multæq; ab aliis prouinciis legationes aderant obuiã, coronas ei & gratulatoria decreta à singulis ciuitatibus offerentes. Affuit autem rector etiam prouinciæ Mutianus, populorum alacritatem, iuratáque per ipsum principem sacramenta renuncians. Vbique autem Vespasiani votis obsecundante fortuna, rebúsque ad eum plurima ex parte inclinatis, cogitare cœpit, quòd non sine Dei prouidentia sumpsisset imperiũ: sed iusta quædam fati ratio, ad eius potestatem circumduxisset rerum omnium principatum. Recordatus autem signa, & alia (multa enim sibi contigerant imperium præmonstrantia) & Iosephi dicta, quibus eum Nerone viuo ausus fuerat appellare imperatorem, admirabatur virum quem adhuc habebat in vinculis: aduocatóq; Mutiano cum amicis & rectoribus aliis, primùm quàm strenuus fuisset Iosephus, quantúmque Iotapatenis expugnandis propter eum laborasset exponit. deinde vaticinationes eius, quas ipse quidem timoris causa suspicaretur esse figmenta: tempus autẽ diuinas fuisse, & rerũ exitus probauisset. Túmque inhonestum esse ait, vt qui sibi augurasset imperiũ, vocísque Dei minister ac nuncius extitisset, adhuc captiui loco haberetur, fortunámque sustineret aduersam: vocatúmq; ad se Iosephum solui iubet. Hoc autem facto, alij quidem rectores ex ea gratia quam alienigenæ retulisset, præclara etiam de se speranda esse arbitrabantur. Titus verò, qui cum patre aderat, iustum est, inquit, pater, vnà cum ferro etiam probro Iosephũ solui. erit enim, tãquam nec initio vinctus sit, si non dissoluerimus, sed inciderimus catenas. namque id agi solet in his, qui non rectè fuerint vincti. Eadem Vespasiano placebant, & quidam interueniẽs securi catenas abrupit. Iosephus quidem pro his, quæ prædixerat, præmio famæ donatus, & de futuris iam dignus cui credendum esset habebatur.

De Vitellij morte & moribus. Cap. XIII.

ESPASIANVS autem responso legationibus reddito, iustéque pro meritis administrationibus ordinatis, Antiochiã venit. Et quónam primum tenderet cogitãs, Alexandrino itinere præstabilius esse duxit, quæ Romæ agerentur curare. Alexandriam enim stabilem esse, Romanas autem res à Vitellio perturbari. Mittit igitur in Italiã Mutianum cum multis equitum peditúmque copiis. qui tamen propter hyemis asperitatem veritus nauigare, per Cappadocas & Phrygas ducit exercitũ. Inter hæc autem Antonius Primus adducta legione tertia ex his, quæ apud Mœsiam morabantur (illam enim regebat prouinciam) bellum gerere cum Vitellio properabat. Vitellius autem cum magna manu Cæcinnam obuiam ei mittit. Is autem Roma profectus, quamprimum circa Cremonam Galliæ Antonium cõsequitur, quæ confinis Italiæ ciuitas est: ibique conspecta hostium ordinatione ac multitudine, prælio quidem congredi non audebat. discessum autem periculosum reputans, de proditione delibetabat. Conuocatis autem centurionibus & tribunis sibi subditis, vt transirent ad Antonium suadebat: Vitellij quidem rebus detrahens, Vespasiani autem vires extollens: & alterum nomen imperij tantum, alterum virtutem habere commemorans: ipsis quoque melius esse, si id sponte faciant, quod necesse est: cúmque se multitudine superatum iri sciant, voluntate periculum præuenire. Nam Vespasianum quidem idoneum esse etiam sine ipsis ad reliqua vindicanda: Vitellium verò ne cum ipsis quidem

præsentia posse seruare. Multa locutus in hunc modum quod voluit persuasit: & cum milite transfugit ad Antonium. Eadem verò nocte milites pœnitudo simul ac metus eius, si vicisset, à quo missi fuerant, occupauit, eductísque gladiis, Cæcinnam obtruncare voluerunt. fecissentque nisi his aduoluti tribuni supplicassent. quamobrem cæde quidem se abstinuerunt, vinctum autem quasi proditorem Vitellio transmittendum habebât. His auditis Primus Antonius continuo suos mouet, eósque cum armis in defectores ducit. illi auté instructi ad prælium, paulisper quidem restiterunt. mox autem loco pulsi, Cremonam fugerût. Primus auté comitatus equitibus cursus eorû preuertit: & ante ciuitaté circumclusam pleramq; multitudinem peremit. aggressus autem reliquos, oppidum milinbus prædari permisit. in quo multi quidem hospites mercatores, multi verò indigenæ periere, totúsque Vitellij exercitus, virorum xxx. millia & ducenti. quin & Antonius eorum quos de Mœsia adduxerat quatuor millia & quingentos amittit. solutum auté vinculis Cęcinnam, rerum gestarum nuncium ad Vespasianum mittit. qui ad eum intromissus & collaudatus est, & proditoris dedecus insperatis protexit honoribus. Romæ autem Sabinus vbi Antonium appropinquare cognouit, fiducia recreatus est: collectísque vigilum cohortibus, nocte occupat Capitolium. luce verò facta multi nobilium sociati sunt ei, & Domitianus fratris filius, pars ingens obtinendæ victoriæ. Sed Vitellius de Primo quidem minime curabat. his autem iratus, qui cum Sabino defecerant, & nobilium sanguinem pro ingenita crudelitate sitiens, immittit Capitolio quam secum adduxerat militum manum. vbi multa ab his itémque ab illis, qui templum tenebât pugnantibus, audacter admissa sunt: postremo autem Germani, quòd multitudine superabant, collem obtinuerunt. Et Domitianus quidem cum multis Romanorum viris insignibus, diuina quadam ratione saluus euasit: reliqua verò multitudo tota laniatur. Et Sabinus quidem ad Vitellium ductus occiditur. milites autem direptis donariis, templum incendunt. Túmque postero die cum exercitu venit Antonius, eúmque Vitellij milites excipiunt: & trifario commisso intra vrbem prælio, omnes interiere. Procedit autem ebrius de palatio Vitellius, & vt assolet in extremis lôgiore luxu prodigæ mensæ refertus. tractus autem per populum, varióque contumeliarum genere dehonestatus, in media vrbe iugulatur, octo mêses ac dies quinque potitus imperio: quem si viuere diutius contigisset, vt opinor, eius luxuriæ minime sufficere potuisset imperium. aliorum verò mortuorû supra L. millia numerata sunt. Hæc quidem gesta sunt die tertio mensis Octob. Postero autem die Mutianus cum exercitu Romam ingreditur, & Antonij militibus à cæde repressis (adhuc enim hospitia perscrutando, & Vitellij milites, & ex populo plurimos, qui cum illo senserant occidebant, examinationis diligentiam iracundia præuenientes) Domitianum productum populo rectorem insinuat, vsque ad patris aduêtum. populus autem iam timore liberatus, imperatorem prædicat Vespasianum: simúlque & illum confirmatum, & Vitellium esse deiectum festa lætitia celebrabat.

Titus mittitur contra Iudæos à patre. *Cap. XIIII.*

CVM autem Vespasianus Alexandriam venisset, gesta ei Romæ nunciata sunt, & legati ei ex toto orbe congratulantes affuerunt. cúmque maxima post Romam ciuitas esset, angustior multitudini videbatur. Firmato autem iam totius orbis Imperio, rebúsque pop. Rom. præter spem conseruatis, Vespasianus in Iudææ reliquias intendit animum. Et ipse quidê exacta hyeme, Romam proficisci parabat, résque apud Alexandriam mature componere proponebat. filium verò Titum cum selectis copiis ad excidendam Hierosolymam mittit. Qui terreno itinere Nicopolim vsque progressus, ab Alexandria ciuitate xx. stadiorum interuallo distantem, inde militem longis nauibus imponit: Nilóque flumine post Mendesiû tractum, Thmuin vsque vehitur. hinc autem egressus in terram, apud Tanin ciuitatem diuertit. vnde secunda ei mansio fuit ciuitas Heraclea, & Pelusium tertia. Hic auté milite per biduum recreato, tertio die Pelusij fines trâsiit: vnámq; mansionem profectus per solitudines, ad Casij Iouis templum castra posuit. posteróq; die apud Ostracinen, quæ mansio aquæ inops est, ob quam causam aduectitia vtuntur indigenæ.

indigenæ. Hinc apud Rhinocoluram requieſcit: & inde progreſſus in quartam manſionem, Raphiam venit, quæ prima occurrit Syriæ ciuitas. Gaza verò quintæ manſionis caſtra ſuſcepit: & poſtea in Aſcalonem, atque hinc Iamniam, deinde Ioppen, & ex Ioppe Cæſaream peruenit: decreto apud ſe, alias militum copias congregare.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IUDAICO
LIBER VI.

De triplici ſeditione apud Hieroſolymam. Caput I.

ITVS quidem ad eum modum quem prædiximus, emenſa vltra Ægyptum ad Syriam vſque ſolitudine, Cæſaream venerat. ibi enim exercitũ decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexandriam vnà cum patre imperium, quod nuper ei Deus permiſerat, diſponẽte, contigit etiam ſeditionem, quæ apud Hieroſolymam erat, auctam trifariam diuidi, & aliam partem in aliam verti. quod vt in malis optimũ quis dixerit, factúmque iuſtitiæ. nam Zelotarum quidem in populũ dominatio, quæ autor erat excidij ciuitatis, vnde cœperit, & per quos creuerit, diligenter ſuperius declaratum eſt. hanc autem non errauerit quiſquam, dicens ſeditionem in ſeditione eſſe factam, ac veluti rabida fera, externorum penuria, in ſua viſcera ſæuire ſolet: ſic Eleazarus Simonis filius, qui & ab initio Zelotas in templum à populo ſeparauerat, velut indignari ſimulans ob ea, quæ in dies ſingulos Ioannes auderet, cùm ne ipſe quidem à cædibus quieſceret: re autem vera ſeſe poſteriori tyranno ſubiectum eſſe minime ferens, ſummæ rei deſiderio, propriæq; potentiæ cupiditate, ab aliis defecit: aſcitis etiam Iuda Chelciæ filio, & Ezronis Simone potentiſſimis: præter quos erat etiam Ezechias Chobari filius, non ignobilis. Horum ſingulos Zelotæ non exigui ſequebantur: occupatóque interiore templi aditu, ſuper eius portas in ſacris foribus arma ponunt. & abundare quidem ſe ſuis neceſſariis confidebant. ſacrarum enim rerum copia ſuppetebat, nihil impium exiſtimantibus: paucitati verò ſuorum timentes, plerique in locis ſuis otioſi manebant. Ioannes autem quanto ſuperior erat virorum multitudine, tanto loco ſuperabatur: hoſtéſque habens à vertice, neque ſine metu conabatur incurſus, & præ iracundia ceſſare non poterat. Plus autem mali perferens, quàm Eleazari partem afficiens, tamen non remittebat. crebri enim fiebant impetus, & miſſilium iactus, totúmque polluebatur cædibus templum. Filius autem Gioræ Simon, quem rebus deſperatis inuitatum, vltro ſibi tyrannum ſpe auxilij populus introduxerat: & ſuperiorem ciuitatem retinens, & inferioris plurimam partem, animoſius iam Ioannem eiúſque ſocios adoriebatur, quaſi deſuper impugnarentur. ſubiectus autem illorum manibus erat, ſicut & illi ſuperiorum. Et Ioannem eueniebat duplex prælium perferentem, lædi pariter ac lædere: quantóque vincebatur, eò quòd Eleazaro eſſet humilior, tanto plus lædebat, Simone celſior conſtitutus: cùm inferiores aggreſſus etiam ſola manu ſine labore prohiberet: deſuper verò ex fano iaculantes, machinis deterreret. Quippe baliſtis & non paucis lanceis vtebatur, ſaxorúmque tormentis: quibus non ſolum bellantes vlciſcebatur, ſed multos etiam ſacra celebrãtium perimebat. Quanquam enim ad omne impietatis genus rabidi ferebantur, tamen eos, qui ſacrificare cuperent recipiebant, cum ſuſpicione & cuſtodibus indigenas perſcrutando. Hoſpites enim etiam, qui exoraſſent eorum crudelitatem, poſt exituri ſubciſiua ſeditionis opera conſumebantur. Miſſilia nanque machinarum vi ad aram vſque templúmque peruenientia, in ſacerdotes ſacra celebrantes cadebant: ac multi, qui properantes ab vltimis finibus terræ ad ſanctiſſimum locum veniſſent, ante

ipsas hostias procubuerunt: arámque vniuersis Græcis & Barbaris adorandam, suo sanguine imbuête. Indigenis autem mortuis alienigenæ, ac sacerdotibus profani miscebantur: pérque atria diuina, stagnum fecerat diuersorum cadauerum sanguis. Quid tantum passa es, ô infœlicissima ciuitas à Romanis, qui tua intestina scelera purgaturi flammis introiêre? Iam enim Dei locus non eras, neque manere poteras, domesticorum funerum facta sepulchrum, & quæ fanum ciuili bello tumulum constitueras: poteris autem denuo fieri, poteris, si vnquam vastatoré tui Deum placaueris. Sed enim reprimenda sunt, quæ dolent, lege scribendi: quando non domestici luctus, sed exponendarum rerum hoc tempus est. Prosequar autem seditionis facinora cætera. Ergo diuisis trifariam insidiatoribus, Eleazarus quidé eiúsque socij, qui sacras primitias conseruabant, in Ioannem ebrij ferebantur. Qui verò huic parérent, plebem diripientes in Simonem rebellabant, cùm ipsi quoque Simoni contra diuersæ partis seditiosos adiumento esset ciuitas. Si quando igitur ex vtraque parte appetebatur Ioannes, obuertebat socios suos: & de ciuitate quidem subeuntes, missis ex porticibus telis, de templo verò iaculantes, machinis vlciscebatur. Quoties autem desuper instantium molestia caruisset (frequenter enim ebrietate & lassitudine cessabant) liberius in Simonem eiúsque socios cum pluribus irruebat. Semper autem quantum in ciuitate pepulisset in fugam versos, ædes frumenti plenas omniúmque vtensilium incendebat: idémque hoc illo regrediente, Simon insecutus agebat: veluti consulto pro Romanis omnia corrumperent, quæ ad obsidionem ciuitatis erant præparata, suarúmque virium neruos abscinderent. Denique contigit vnà exuri omnia circum templum, & inter proprias acies solitudinem atque aream pugnæ fieri ciuitatem: concremari autem paulo minus omne frumentum, quod non paucis annis sufficere potuisset obsessis: denique fame capti sunt, qua minime quiuissent, nisi eam sibimet comparuissent. Vndique autem insidiatoribus & confinibus oppugnantibus ciuitatem, medius populus velut aliquod magnum corpus lacerabatur. Senes verò ac mulierculæ intestinis malis attonitæ, pro Romanis vota faciebât: externúmque bellum, quò domesticis malis liberarentur, expetebant. Grauis autem metus ac terror fœdissimus occupauerat: & neque consilij capiendi tempus erat, vt voluntatem mutarent, neque pactionis aut fugæ spes cupientibus. Etenim custodiebantur omnia: dissidentésque latronû principes, quoscunque Rom. pacatos esse, vel transfugere ad eos velle sentirent, quasi communes hostes interficiebant: solúmque in occidendis vita dignis côcordes erant. Et pugnantium quidem nocte diéque clamor perpetuus erat: sed metu acerbiores erant lugentium questus. Et assiduas quidem lamentationis causas, calamitates præbebant: timor autem includebat vlulatus: atque obmutescente dolore præ formidine, tacito gemitu cruciabantur: neque iam, aut reuerétia viuis apud domesticos erat, nec quis mortuis cura sepulturæ adhibebatur. Quorum amborum hæc causa erat, quòd de se quisque desperabat. In omni enim re animos remiserant, qui cum seditiosis non erant, quasi continuo modis omnibus morituri. At verò seditiosi congesta in tumulum cadauera conculcantes dimicabant: & ex mortuis haurientes audaciam, quos sub pedibus cernerent, immanius sæuiebant: semperque aliquid in se perniciosum excogitantes, & quod visum fuisset sine miseratióne facientes, nullam cædis aut crudelitatis viam prætermisêre: adeo vt etiam sacris materiis ad bellica conficienda instrumenta Ioannes abuterentur. Nam cùm olim fulcire templum populo itémque pontificibus placuisset, idque xx. cubitis altius ædificare, rex quidem Agrippa ex monte Libano aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc est, ligna & magnitudine simul & directa proceritate spectabilia. Interueniu autem belli opere intercepto, Ioannes his sectis, quòd sufficere longitudinem reperit, turres ædificauit: & aduersus eos constituit, qui desuper à templo pugnarent, post muri ambitum contra exhedram Occidétalem admotas, quà solum poterant, quòd aliæ partes gradibus ex longinquo fuerunt occupatæ. Et ille quidem fabricans ex impietate machinis subactum iri sperauit hostes. Deus verò laborem eius inutilem demóstrauit, & priusquam in his quicquam poneret Roman. adduxit. Etenim Titus, postquam partem ad se collegit exercitus, aliis verò vt ad Hierosolymam occurrentes scripsit, Cæsaream profectus est. Erant autem

tres

tres legiones, quæ pridem sub eius patre Iudæam vastauerant, & duodecima, quæ olim cum Cestio male pugnauerat, quæq; licet per id fortitudine esset insignis, tunc tamen eorum etiã memoria quæ pertulerat, alacrius ad vindictã properabat. Harũ quidem quintam legionem iussit sibi per Ammaunta occurrere, decimã vero ascendere per Hierichunta. Ipse quidem cum cæteris egressus est, quas regum quoq; auxilia plura quàm dudum, multique Syri auxiliares comitabantur. Suppletũ est autem quatuor legionum quantum Vespasianus selectum cum Mutiano miserat in Italiã, ex his qui cum Tito accesserant. duo nanque millia de Alexandrino exercitu lecta, tria millia vero ab Euphrate eum sequebantur, & amicorum spectatissimus beneuolentia simúlque prudentia, Tiberius Alexander, qui antea quidem Ægyptũ administrauerat, tunc autem dignus qui exercitum regeret propterea indicatus, quòd primus incipienti fuit hospes imperio, & cum fide clarissima incertæ fortunæ sociatus est: idémq; consultor in vsus bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Titus explorator Hierosolymæ periclitatur. Cap. II.

PROGREDIENTEM vero in hostilem terram Titum, antecedebant regia omniáque auxilia, post eos viarum stratores, castrorúmque metatores. Deinde rectorum sarcinæ atq; armati. Post hos ipse Titus, & alios lectos habens & signiferos, quorum agmen equites sequebantur. Hi vero ante machinas ibant, & secundũ illos vnà cum lectis tribuni, & præfecti cum cohortibus. Post autem circum Aquilam signa, & ante signa tubicines, deinde acies senum virorum ordinibus dilatata. Seruile autem vulgus à tergo cuiusque legionis, & ante hos sarcinæ. Omnium vero nouissimi mercenarij, eorúmque custodes coactores agminis. Procedens autem decēter cum exercitu, ita vt mos est Romanis, in Gophnam per Samarindem venit, quæ & prius ab eius patre fuerat occupata, & tunc præsidiis tenebatur. Ibi autem vnam moratus vesperam, mane inde proficiscitur: peractáque diei mansione: castra ponit in loco quē Iudæi sermone patrio Acanthonaula vocitant, iuxta vicum quendam Gabath Saul nomine, quod significat vallem Saul, distantem ab Hierosolymis stadiis ferè XXX. Hinc sexcentis propè lectis equitibus comitatus, perexit in ciuitatem, quàm tuta esset, Iudæorúmq; animos exploraturus si fortè se conspecto, priusquam ad manus veniretur, metu cederent. audierat enim quod erat verum, à sediosis & latronibus oppressum populum desiderare quidem pacem: sed quod rebellantibus infirmior esset, nihil conari. Quandiu quidē per viam quæ ad murũ duceret equitabat, nemo ante portas apparuit: vbi vero itinere ad turrim Psephinon declinato, transuersum agmen equitũ duxit, infiniti subito prosiliunt, quà Muliebres turres vocantur: & per eam quæ contra monumentũ Helenæ porta est egressi, equitatum intercidunt. atq; alios quidem etiã tunc via currentes, ne cum his qui diuertebant sese iungerent, à fronte oppositi, prohibuerũt. Titum vero cum paucis separant. Ille autem vltrà quidem minus progredi poterat: à muro enim cuncta fossis patebant: & transuersi erant horti, multisque maceriis impediti. ad suos autem in aggere constitutos recursus, intercedente hostili manu, desperabatur. Quorum pleriq; imperatoris periculum nesciebant: sed existimantes eum secum reuerti, etiam ipsi fugiebãt. Titus autem in sua tantum fortitudine sitam esse prospiciēs spem salutis, flectit equum: & vt se sequerentur cum clamore comites adhortatus, in medios hostes irruit, vi ad suos transire festinans. Quo quidem tempore maxime intelligi potuit, & belli momenta & imperatorum pericula Deum curare. Tot enim aduersus Titum missilibus iactis, cùm neque galea, neq; thorace septus esset (non bellator enim sed explorator, vt dixi, processerat) nullum in eius corpus delatũ est: sed tanquam ne eum ferirent, ex industria mitterentur, omnia prætervolabant. gladio verò semper à lateribus instantes dirimens, multósque ante ora subuertēs, super cadentes agebat equum. Illorũ autem clamor erat, propter audaciam Cæsaris, vt eum aggrederentur, cohortatio: fugáque & discessio repentina, quocunq; diuerteret cursum. Huic autem se periculi participes, cùm à tergo & à lateribus funderētur, adiunxerant. vna enim erat vnicuique spes salutis, viam cum Tito patefacere, priusquam circumuentus opprimeretur. Deniq; duorũ ex nimis pertinacibus, alter cum equo

 percussus

percussus est: altero vero deiecto & occiso, equus eius abductus est. Titus vero cum cæteris in castra saluus euadit. Iudæis quidem, quòd aggressione prima superiores fuerant, inconsulta spes animos extulit magnámque his in posterum fiduciam momentum temporaneum comparauit.

De eruptionibus Iudæorum contra Romanos castrametantes. *Cap. III.*

CÆSAR autem postquàm ex Ammaunte legio sibi coniuncta est nocte, luce inde digressus ad Scopon accedit, vnde iam & ciuitas & clara templi magnitudo conspici poterat: qua parte Septentrionalem regionem ciuitatis contingens locus humilior, proprie Scopos nominatus est, distans à ciuitate stadiis VII. ibique duabus legionibus simul, quintæ legioni vero retrorsum stadiis tribus castra muniri iubet. labore nanq; nocturni itineris attritos milites progredi visum est, vt sine formidine murum struerent. Mox autem cœpto ædificio, decima quoq; legio per Hierichunta aderat à Vespasiano præoccupatam: vbi quædam pars armatorũ in præsidio fuerat collocata. His autẽ præceptum erat sexto ab Hierosolymis stadio castra ponere, qua in parte mons, qui appellatur Elæon, contra ciuitatem ab Oriente situs est, altáque interiacente valle discernitur, cui nomen est Cedron. Intra ciuitatem vero sine requie confligentium dissensionem, tum primum ingens subito bellũ foris interueniens refrenauit: & cum stupore seditiosi Romanorum castra inspectantes, trifariam distributa mala, inter se inire concordiam: rationémq; inuicem requirebant, quidnam expectarẽt, quidue perpessi, tres muros contra vitã suam paterentur opponi: bellóq; tanta se fundente licẽtia, tanquam spectatores bonorum operum sibique vtilium residerent mœnibus clausis, remissísque armis ac manibus. In nosmetipsos profecto, exclamat aliquis, tantummodo fortes sumus. Romanorum autem lucro ex nostra seditione sine sanguine oppidum cedet. His alios atq; alios congregantes exhortabãtur: raptísque armis, subito in legionem decimam ruunt: pérq; vallem facto impetu, cum ingenti clamore murum ædificantes Romanos aggrediuntũr. Illi autẽ in opere distributi, armis ob eam causam pleriq; depositis (nec enim excursum Iudæos ausuros esse credebant, & si maxime vellent, animos eorum seditione distractum iri arbitrabantur) præter opinionem perturbati sunt: atq; opere quisque derelicto, confestim alij recessere: multi autem ad arma properantes, priusquã se in hostes conuerterent, feriebantur. Plures autẽ Iudæis semper adiiciebantur, eorum freti victoria qui præcesserant, & quòd cùm pauci essent, multiplex numerus & sibi & hostibus videbãtur, quòd secunda fortuna vterentur. Rom. autem maxime ordinari cõsueti, & cum decore atq; præceptis bellum gerere scientes, ex perturbatione trepidabant. vnde tunc quoq; præuenti aggressione cedebant. Si quando tamen sese conuerterent ab insequentibus occupati, & à cursu reprimebant Iudæos, & ob impetũ minus cautos feriebant: Semper vero excursione gliscente magis magisque turbati, postremo castris pulsi sunt: totáque legio tunc in periculum ventura fuisse videbatur, nisi hoc mature sibi nunciato, Titus eis tulisset auxilium: multísq; increpans ignauiam, & suos à fuga reuocasset: Iudæisque à latere ipse cum his irruens, quos circa se habebat electos, multos quidem occidisset, plures vero sauciasset, omnes autẽ in fugam vertisset, atq; in vallem præcipites compulisset. Illi autẽ prono in loco multa mala perpessi, postquã in aduersam partẽ euasere, flectunt se iterum, & valle intercedente cum Romanis dimicabant. Igitur ad mediũ diem ita bellatum est. Pauló autẽ post meridiem, Titus his qui secum erant in subsidio collocatis, aliísque de cohortibus aduersus excurrentes oppositis, reliquũ agmen ad murum in summo montis ædificandum remisit. Iudæis autem hæc fuga esse videbatur. Cúmq; speculator quem in muro posuerãt, amictu agitato signum dedisset, frequentissima multitudo tanto impetu prosiliit, vt eorum cursus immanissimis bestiis esset assimilis. Deniq; aduersa acie stantiũ nemo impetum sustinuit: sed tanquã machina percussi, continuo dissipati, pulsique in montẽ refugiunt. In ascensu autẽ medio Titus cum paucis relictus est: multúmq; monentibus amicis, qui pro imperatoris reuerentia contempto periculo perdurauerant, vt mortẽ appetentibus Iudæis cederet, neq; pro his in discrimen veniret, quos ante ipsum saluos esse non oporteret: sed potius

tius fortunam suam reputaret, quòd non militis officio fungeretur, verùm & belli & orbis dominus esset: néue in tanta fuga subsisteret, in quo omnia niterentur: hæc ne audire quidē simulans, & ad se accurrentibus obstabat: eósque in ora feriens, cùm vi obtinerentur, occidebat, & per decliue repente incumbens, multitudinem proturbabat. Illi autē & viribus eius & obstinatione perterriti, ne tum quidem in ciuitatem fugêre: sed in vtrunq; latus ab eo declinantes, rursum fugientes insequebantur. quos tamē aggressus à latere, ipsorū quoq; impetum præpediebat. Dum hæc agūtur, etiam illos qui superiora castra muniebant, vbi fugere inferiores videre, metus ac turba occupat: totúmque agmen dispergitur, suspicātium excursum quidem Iudæorum ferri non posse, Titum vero in fugam versum: nec enim vnquam illo manente alios fugitiuos fuisse. & tanquā Panico terrore circundati, alius aliò ferebantur: donec quidam cùm in media pugna versari imperatorem vidissent, plurimum metuentes, vniuersæ legioni eius periculum cum clamore nunciauerunt. Itaque pudore reuocati. & fuga maius aliquid sibi exprobrantes, quòd Cæsarem deseruissent, totis viribus in Iudæos vtebantur, & semel impulsos vrgebant per decliuia. Illi autem paulatim recedentes pugnabant. cúmq; Romani plus possent, eo quòd superiores erant, in vallem omnes coacti sunt. Titus autem contra se positis imminebat: & legionem quidem ad muri fabricam redire iubet: ipse vero cum his quibus antea resistendo hostes arcebat. Itaq; si me nihil addentem obsequio, neque inuidia detrahentem, verum dicere oportet, ipse Cæsar bis totam legionem periculo liberauit, atque ita castra muniendi copiam militibus præbuit.

De intestina pugna azymorum diebus. *Cap. IIII.*

REMISSO autem paulisper bello externo, iterum intestinum seditio suscitauit. Azymorúmque instante die, qui est Aprilis mensis quartusdecimus (hoc enim se primum tempore opinantur Iudæi ab Ægyptiis esse liberatos) Eleazarus quidem cum sociis portam subaperiēs, introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent. Ioannes autem die festo ad protegendas insidias vsus est: & suorum quosdam ignotiores, armis sub veste latētibus instructos, quorum plerique impuri erant, occulte inter alios fani occupādi gratia submittit. illi autē postquam intrauere, vestimentis abiectis, subito armati apparuerunt. Magna vero statim turba circa templum ac tumultus erat, cùm alienus quidem à seditione populus, omnibus sine discrimine putaret, Zelotæ vero sibimet solum insidias comparatas. Verùm hi quidem relicta portarū custodia, & alij ex propugnaculis desilientes, priusquam manus consererent, in templi cloacas confugêre. Populares autem ad aram delati, & circum templum appulsi conculcabātur, cùm lignis passim ferróque cæderentur. Multos autem occisorum inimici priuato odio, quasi diuersæ factionis socios interficiebāt. Et quicunq; antehac insidiatorem aliquem offenderat, tunc agnitus quasi Zelotes ducebatur ad mortē. Sed qui atrocitate magna innocentes afficerent, inducias concessere nocentibus, progressósque ex cloacis dimiserunt. ipsi autem interius templum & omnes eius apparatus tenentes, confidentius oppugnabant Simonem. Seditio quidem hoc modo, quæ tripartita fuerat, in duas partes diuisa est. Titus autem castra propius ciuitatem transferre cupiens de Scopo, contra excursus quidem lectos equites ac pedites, quos satis esse arbitrabatur, posuit: alium vero exercitum iussit totum quod erat vsq; muros spacium cōplanare. Cunctis igitur maceriis ac sepibus dirutis, quibus hortos ac prædia incolæ præmuniebant, omnique opposita quamuis frugifera sylua excisa, repletū est quicquid erat cauum & vallibus impeditum. saxorum autem eminentissimis ferro truncatis, humiliorem totum illum tractum à Scopo vsque ad Herodis monumenta fecerunt, serpentium stagnum continentia, quod olim Bethara vocabatur.

De Iudæorum dolo in Romanorum milites. *Cap. V.*

HIS deniq; diebus Iudæi Romanis huiusmodi insidias parauere. Seditiosorum audacissimi extra muliebres (quæ sic appellabantur) progressi turres, simulato quòd pacis eos studiosi pepulissent, & quòd timerent impetum Romanorum, ibidem versabātur, & alter sub altero vitabundi latebant. Alij vero per

muros diſpoſiti,populúmq; ſe eſſe ſimulantes,clamore pacem implorabant,fœdúsq; poſcebant:portasq; ſe patefacturos eſſe pollicẽtes,inuitabant Romanos.Hoc autem vociferantes,vnà etiã contra ſuos,veluti portis eos abigerent,lapides iaciebant.illíq; ſe vi perrumpere aditus velle ſimulabant,& ciuibus ſupplicare.cúmque ad Rom.ſæpiſsimè ire conarentur, reuerſi perturbatis ſimiles videbantur. Verum hæc eorũ calliditas, apud milites quidẽ fide non carebat, ſed tanquã hos quidem in manibus haberent paratos ad ſuppliciũ,illos vero ciuitatẽ ſibi aperturos ſperarent,opus aggredi feſtinabant. Tito autẽ ſuſpecta erat inuitatio,quia rationẽ non haberet.pridie nanq; prouocatos eos ad pactionẽ per Ioſephũ, nihil mediocre ſentire cognouerat, etiam tunc igitur milites manere loco ſuo præcepit. Iam vero quidam operibus appoſiti, raptis armis ad portas excurrere cœperunt. Hi autem qui expulſi videbantur,primo quidem cedebant: deinde vbi ad turres portæ propinquabant, curſu eos circumueniunt,& à tergo perſequebantur.qui vero in muro ſtabant,lapidum his multitudinẽ, omnigenúmq; telorũ ſimul infundunt: adeo vt multos quidem necarent, plurimos vero ſauciarẽt.nec enim facile erat à muro diffugere, aliis retro violẽter inſtantibus. & præter hoc pudor quòd rectores peccauerant,itémq; metus,in delicto perſeuerare ſuadebat. Quamobrem cum hoſte diu decernentes,multis vulneribus acceptis, neque paucioribus redditis, poſtremo eos à quibus circumuenti fuerant repulere. quos tamẽ recedẽtes vſq; ad Helenæ monumentũ,Iudæi vrgendo iaculis ſequebantur. deinde inſolenter fortunæ maledicentes, & Romanos vituperabant fraude pellectos:ſcutáq; alte ſublata criſpantes tripudiabant,& cum lætitia vociferabantur. Milites autẽ interminatio principũ,& Cæſar iratus,huiuſmodi oratione corripuit:Iudæi quidem,quos ſola regit deſperatio omnia cum deliberatione faciunt atq; prudentia, fraudes & inſidias componẽdo, eorúmq; dolos fortuna proſequitur,quòd ſunt morigeri,ſibíq; inuicẽ beneuoli ac fideles:Romani vero,quibus ob diſciplinã & conſuetudinẽ obediendi rectoribus fortuna famulatur,nunc contrà peccãt,& intemperantia manuũ debellantur: quod omnium eſt peſsimum,præſente Cæſare, ſine rectore dimicantes.Certe,inquit,plurimũ ingemiſcẽt militiæ leges,plurimũ pater,cùm hoc vulnus audierit. ille quòd cum bellando ſenuerit, nunquã iſto modo peccarit. leges autẽ,ſi cum in eos qui minimũ quid præter ordinẽ mouerint,morte vindicent,nunc totum deſertorẽ exercitum videant. Modo autẽ ſcituros eſſe eos ait,qui arroganter egere, quòd apud Romanos etiã vincere ſine præcepto ducis,infamiæ eſt. Hæc Titus ad rectores locutus cum indignatione,certus erat,qua lege in omnes erat vſurus. Et hi quidẽ abiecerũt animos,quaſi iamiámq; iuſte morituri:circumfuſæ vero legiones Titũ pro commilitonibus obſecrabant:paucorúmq; temeritatẽ condonari cunctorũ obedientiæ precabantur: emendaturos enim peccatũ præſens, futuræ cõpenſatione virtutis.Placatus eſt Cæſar vtilitate ſimul ac precibus.nanque vnius hominis animaduerſionẽ vſq; ad factũ promouendã putabat,multitudinis vero ad veniã. Militibus quidem reconciliatus eſt,multũ monens vt poſt hæc prudentius agerent.ipſe vero,quemadmodũ Iudæorũ vlciſceretur inſidias,cogitabat. interuallo autem quod vſq; ad muros ciuitatis erat,per quatriduũ coæquato, ſarcinas aliámq; multitudinem cupiens tutò traducere , militum validiſſimos à Septẽtrionali tractu in occiduum ſeptemplici ordine cõtra murũ prætendit,peditibus in frõte,ac poſt eos equitibus acie terna diſpoſitis,mediíſq; inter vtroſq; ſagittariis.Excurſibus autẽ Iudęorũ tanto præſidio præcluſis,impedimenta triũ legionũ,itémq; alia multitudo ſine timore tranſiit. Ipſe quidem Titus cùm propè duobus ſtadiis abeſſet à muro,ad anguli eius partem contra turrim quæ appellatur Pſephinos,caſtra ponit:ad quã muri ambitus ex Aquilone pertinens,flectitur ad Occidentem : altera vero pars exercitus eam turrim verſus, quæ appellatur Hippicos, muro circundatur, duûm ſtadiorum ſpacio ſimiliter à ciuitate diſcedens.decima tamen legio in Elæon monte,vbi erat,manebat.

Deſcriptio Hieroſolymorum. *Cap. VI.*

IVITAS autem trino muro circundata erat, niſi quà vallibus inuiis cingebatur.ex ea nanq; parte, vnius muri habebat ambitũ. & ipſa quidem ſuper duos colles erat condita,contrariis frontibus ſemet inſpicientes, interueniente

ueniente valle discretos, in quam domus creberrimæ desinebant: collium vero alter, quo superior ciuitas sedet, multo est excelsior, & in prolixitate directior: adeo vt quoniã tutus erat, castellum à Dauid quondam rege vocaretur (is pater Salomonis fuerat, qui primus templum ædificauerat) à nobis autẽ fotum superius. alter autem, qui appellatur Acra, inferiorem sustinet ciuitatẽ, & vndiq; decliuis est. Contra hunc autẽ tertius collis erat, natura humilior quàm Acra, & alia lata valle antè diuisus. verum postea qua tempestate Asamonæi regnabant, & vallẽ aggeribus repleuerunt, vt templo coniungerẽt ciuitatẽ, & Acræ altitudinẽ cæsam humiliorẽ fecerunt, vt ex ea quoque fanũ supereminens cerneretur. Vallis autẽ quæ Tyropœon appellatur, qua diximus superioris ciuitatis collẽ dirimi ab inferiori, vsq; ad Siloam pertinet. ita enim fontẽ, qui dulcis est ac plurimus, vocabamus. Foris autẽ ciuitatis duo colles profundis vallibus cingebantur, & vtrinq; obstantibus rupibus, nulla ex parte adiri poterãt. Trium vero murorũ vetustißimus quidem, propter valles imminentẽmq; his desuper collẽ quo erat cõditus, facile capi non poterat. ad hoc autẽ quòd loco præstabat, etiam firmißime structus erat, Dauid & Salomonis, aliorũmq; interea regũ largißimis impensis operi insumptis. Hac autem parte incipiens à turri, cui nomen est Hippico, ad eam quæ dicitur Xystus pertinens: deinde curiæ cõiunctus, in occiduã templi porticum desinebat. parte autẽ altera ad Occidentẽ ex eo loco ductus, per eum qui vocatur Betiso descẽdens in Essenorũ portam: deinde supra fontẽ Siloam in meridiem flexus, atq; inde rursus in Orientẽ versus, qua stagnum Salomonis est, & vsq; ad locum pertinens, quem Ophlan vocant, cùm Orientali porticu templi coniungitur. Secundus autẽ murus, à porta quidem habebat initiũ, quam Genath appellabãt. hæc antẽ fuerat muri prioris. Septentrionalem vero tantummodo tractum ambiens: vsque ad Antoniã ascẽdebat. Tertio muro turris Hippicos principiũ dabat: vnde ad Boreæ tractũ pertinens, deinde ad Psephinam turrim veniens, contra munimentum Helenæ, quæ Adiabenorum regina fuerat, Izatæ regis mater, & per speluncas regias in longum ductus, à turri quidem in angulo posita flectebatur contra Fullonis quod dicitur monumentũ. cum vetere autẽ ambitu iunctus in Cedron vallem, quæ sic dicitur, desinebat. Hoc muro eam partẽ ciuitatis, quam ipse addiderat, Agrippa cinxerat, cùm esset omnis antè nuda. exuberans enim multitudine, paulatim extra mœnia serpebat: templiq; Septentrionali regione colli proxima ciuitati adiuncta non paululum processerat. quin & quartus collis incolebatur, cui nomen est Bezetha, situs quidem ex aduerso Antoniæ, fossis autẽ altissimis separatus: quæ de industria ductæ sunt, ne Antoniæ fundamentis colli cohærentibus, & accessu facilis sit, & minus edita: vnde etiã fossæ altitudo plurimũ turribus celsitudinis adiiciebat. Nominata est autem pars addita ciuitati voce indigena Bezetha, quod Latino sermone dicitur noua ciuitas. Eius autẽ partes incolis protegi desiderantibus, pater huius regis eodem nomine Agrippa, murũ quidem ita vt prædiximus inchoarat. veritus autẽ Claudiũ Cæsarem, ne magnificentiam cõstructionis ad nouarũ rerum ac discordiæ suspicionem traheret, fundamentis tantummodo iactis, ab opere destitit. Nec enim expugnabilis esset ciuitas, si perfecisset muros vt cœperat. Saxa enim x x. cubitis longa, & decem lata contexebantur: quæ neque ferro facile suffodi possent, neq; machinis dimoueri: hisque murus dilatabatur. profecto autem altitudinis quoque plus habuisset, si eius magnificẽtia qui ædificium aggressus erat, minime fuisset inhibita. Rursus autẽ idem murus, etiã Iudæorũ studio fabricatus, ad x x. cubitos creuit. & minas quidem binis cubitis, propugnacula vero trinis habebat: totáq; altitudo ad x x v. cubitos erigebatur. Murũ autem supereminebant turres, viginti quidẽ cubitis in latitudinem, viginti vero in altitudinẽ, quadratis angulis structæ, & sicut ipse murus plenæ ac solidæ. præterea structura ac pulchritudo saxorũ nihil erat templo deterior. post altitudinẽ vero turris solidam, viginti cubitus elatã, cellæ desuper ac cœnacula erant, aquarũmq; pluuialium receptacula, & tortuosi latiq; singularũ ascensus. Eiusmodi quidẽ turres nonaginta tertius murus habebat: earũ autem interualla cubitos ducentenos. medius vero murus in quatuordecim turres, & antiquus in sexaginta, diuisi erant. omne autem ciuitatis in gyro spaciũ trigintatribus stadiis finiebatur. Cùm autẽ totus admirabilis

bilis esset tertius murus, admirabilior Psephina turris ad Septentrionem Occidentémq; surgebat in angulo, qua parte Titus castra posuerat. ex ea nanq; per L x x. cubitos ædita, Sole orto Arabia prospici poterat, & vsq; ad mare, itémq; ad vltima finiū Hebræorum. Erat autē octo angulis. Contra eam vero turris Hippicos, & iuxtà duæ, quas Herodes rex in antiquo muro ædificauerat: quæq; magnitudine siue pulchritudine ac firmitate, vniuersis quæ toto orbe essent, præstabant. nam præter naturalem animi liberalitatē, rex pro amore ciuitatis, operum excellentiā propriis affectibus indulgebat: personisque tribus carissimis, quarū nominibus turres appellauit, fratri & & amico, cōiugi memoriā dedicādo: huic quidē, vt dixi, amoris causa peremptæ, iis autē bello amissis, cū fortiter decertassent. Hippicos quidē turris, amici vocabulo dicta, quatuor angulis erat. Singulæ autē x x v. cubitos in latitudine itémq; longitudine habebant, & excelsæ x x x. cubitos erant, nusquam inanes. supra soliditatē vero saxisq; adunatā compaginē puteus x x. cubitis altus erat imbribus excipiendis: super hanc autem duplici tecto domus, x x v. cubitis alta, inque varia membra diuisa: & desuper eam minæ quidem binis, propugnacula vero ternis cubitis ambiebant: vt omnis altitudo ad octogintaquinq; cubitos numeraretur. Secūda vero turris, quam fratris nomine Phaselon appellauerat, æquè lata fuerat ac lōga, cubitis quadragenis: per totidem autē cubitos in pilæ modum facta & solida eius altitudo surgebat. & super hanc decem cubitis ædita porticus erat, instructa brachiis, itémque propugnaculis septa. In media vero porticu supereminens alia turris stabat, in membra magnifica & balneas diuisa, ne quid regalis ei vsus videretur deesse: in summo autem propugnaculis minisque erat ornata, cùm omnis eius celsitudo propè ad x c. cubitos colligeretur. & specie quidem videbatur assimilis Phari turri, quæ Alexandriam nauigātibus ignem procul ostendit: ambitu vero ampliore dilatabatur. tunc autem tyrannicum domicilium exhibebat Simoni. Tertia vero turris Mariamnes (sic enim regina vocabatur), vsque ad x x. cubitos farta, per x x. alios cubitos in latitudinem tendebat, & magnificentiora cæterisque ornatiora diuersoria sustinebat: cùm id proprium, seq; dignum esse rex putauisset, vt vxoris nomine appellata turris, plus haberet pulchritudinis, quàm quæ virorū nominibus vocitatæ sunt: sicut illæ hac munitiores erāt, cui fœmina nomen dederat, & cuius omnis altitudo per L v. cubitos erigebatur. Sed quanquā tres turres tantæ magnitudinis erant, ex loco tamen, quo erāt sitæ, multo videbantur esse maiores, nam & ipse antiquus murus, in quo erant, excelso loco fuerat cōditus, & ipsius collis velut quidam vertex alius propè ad x x x. cubitos eminebat, supra quē turres positæ multū sublimitatis assumpserant. Mirabilis etiam fuit lapidū magnitudo. nec enim ex vulgaribus saxis, aut quæ homines ferre possent, verū secto marmore candido, & singulis per x x. cubitos longis, latisque decē, ac per v. altis erant ædificatæ, quæ ita inter se copulata erāt, vt singulæ turres, singula saxa viderentur: sic autē manibus artificū in faciem angulósq; formata, vt nusquā iunctura cōpaginis appareret. His autē in Septentrionali parte positis, intus aula regia coniungebatur: narratione omni præstantior. Nec enim magnificētia vel structura operis, aliqua ex parte superari poterat: sed tota quidē muro per x x x. cubitos edito cincta erat. æqualis autē distantiæ turribus ornatissimis ambiebatur, ornata virorū receptaculis & cœnaculis lectorum centū capacibus. Inenarrabilis autē fuit marmorum varietas in ea, collectis ibi plurimis quæ vbique rara videbantur, & fastigia simul proceritate trabiū & ornamentorū claritudine mirabilia. membrorū etiam multitudo, & innumeratæ species ædificij, plenáq; omnia supellectilis, cùm pleraq; in singulis ex auro essent, atq; argento. adhæc multæ porticus, aliam per aliam in circulum flexæ, columnæq; in singulis, & quæ inter eas sub dio patebant spacia, cùm essent vtique viridariis syluísque variata, tum prolixas ambulationes habebat, altis euripis cinctas, cisternas vbique signorū æneorum plenas, quibus aqua effundebatur multásque turres mansuetarum circum latices columbarū. Sed enim neq; pro merito exponi regia, qualis fuerit, potest: habétq; memoria cruciatū, referens, quātas res latrocinalis flamma consumpserit. nec enim hæc à Romanis incensa sunt, sed ab insidiatoribus intestinis, vt suprà memorauimus in principio dissensionis, & ab Antonia quidem omnia corripuit ignis: transit

autem

autem in regiam, triúmque turrium tecta corripuit. Fanum autem conditum erat, vt dixi, supra durissimum collem. Et initio quidem vix templo atque areæ sufficiebat, iacens in summo planicies, quod vndique præceps erat atque decliuis. Cùm autem rex Salomon, qui etiam tẽplum ædificauerat, muro eius partem ab Oriente cinxisset, vna porticus aggeri est imposita: & manebat ex aliis partibus nudum, quoad seculis posterioribus, semper aliquid aggeris accumulante populo coæquatus collis latior effectus est. Perrupto autem Septentrionali quoque muro, tantum assumpsere spacium quantum postea totius fani ambitus incluserat. Triplici autem muro colle circundato, spe maius opus extructum est: in quo longa secula cõsumpta sunt, omnésque thesauri sacri, quos toto orbe missa Deo munera repleuerant, tam in superiore ambitu, quàm inferiore templo ædificatis: cuius quod humilimũ fuit, trecentenis cubitis muniערant, in quibusdam verò locis pluribus. non tamẽ omnis altitudo fundamentorum videri poterat, multum vallibus obrutis, vt angustas vias oppidi coæquarent, Saxa verò quadragenum cubitorum magnitudinis erant. nam & pecuniarum copia, & populo largitas, maiora dictu conabatur: quódque nunquam posse perfici sperabatur, diuturnitate ac perseuerantia explicabile videbatur. Tãtis autem fundamentis digna erant opera imposita. Duplices porticus omnes, quas columnæ sustinebant quinis & vicenis cubitis altæ, de singulis saxis marmore candido, & laquearia cedrina protegebant. quorũ naturalis magnificentia, quódque ligno rasili erant, aptéque cohærebant, operæprecium spectantibus, exhibebat: nullóque, aut pictoris, aut sculptoris opere extrinsecus ornabatur. Latæ autem per xxx. cubitos erant: omnísque gyrus earum sex mensura stadiorum cum Antonia cõcludebatur. Totum autem sub diu spacium variabatur: omnium quidem generum lapidibus stratũ: quà verò ad secundũ templum ibatur, cancellis septum saxeis ad tres cubitos altis, nimiúmque grato opere factis: vbi æquis depositæ interuallis columnæ stabant, legem castimoniæ præmonentes aliæ Græcis, aliæ Latinis literis, in locum sanctum transire alienigenas non debere. Sanctũ enim vocabatur alterum fanum, & quatuordecim gradibus ascẽdebatur à primo: quadratúmque sursum erat, & proprio muro circundatum, cuius exterior celsitudo, quamuis XL. cubitis surgeret, tamen gradibus tegebatur. interior autem XXV. cubitorum erat: quoniam in altiori loco per gradus ædificata non tota pars interior cernebatur, colle obtecta. Post XIIII. autem gradus, spacium erat vsque ad murum CCC. cubitis planum. Hinc rursum alij quinq; gradus, & scalę ad portas ducebant: à Septentrione quidem ac meridie octo, quaternæ vtrinque videlicet, duæ verò ex Oriente. Necessario namq; proprius locus, religionis causa mulieribus destinatus, muro discernebatur: altera quoq; porta opus esse videbatur. Contra primam verò, secreta erat ex aliis regionibus vna porta Meridiana, & vna Septẽtrionalis, quibus ad mulieres introibatur: per alias enim trãsire ad mulieres non licebat. Sed nec suam portam interiecto muro transgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hospitibus fœminis, religionis causa venientibus: occidua verò pars nullam portam habebat, sed perpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas autem porticus, à muro intrò propè à thesauro aduersæ: magnis & pulcherrimis columnis sustinebantur. erant autem simplices. ac præter magnitudinem nulla re ab inferioribus aberant, Portarum autem, aliæ quidem auro & argento vndique tectæ erant, itémque postes ac frontes: vna verò extra templum ære Corinthio, quæ multum argento inclusas & inauratas honore superabat. Et binæ fores quidem in singulis ianuis erant tricenis cubitis altæ, quinisdenis etiam latæ. post introitum verò, vbi latiores fiebant, tricenis vtrinque cubitis exedras habebant: exemplo quidem turrium longas & latas, supra verò quàm viginti cubitis celsas. singulas autem binæ columnæ duodenũm cubitorum crassitudine sustinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo par fuit. quæ verò supra Corinthiam posita, quò mulieres conueniebant, ab Oriente aperiebatur, porta templi sine dubio maior erat, quinquaginta enim cubitis surgens, quadraginta cubitorum fores habebat, ornatúmque magnificentiorem: quoniam crassiori argento atque auro vestiebatur: quod quidem nouem portis infuderat Tiberij pater, Ale-

xander. Gradus autem quindecim à muro, qui mulieres segregabat, ad maiorem portam ducebant. namque illis, qui ad alias portas iter dirigerent, quinque gradibus erant breuiores. Ipsum verò templum in medio positum, hoc est, fanum sacrosanctum, duodecim gradibus ascendebatur. Et à fronte quidem altitudo eius & latitudo, centenos cubitos habebat: ponè autem XL. cubitis angustius erat. aditus enim, veluti quibusdam humeris, vtrinque vicenum cubitorum producebantur. Prima verò eius porta LXX. cubitis alta erat, & XXV. lata, neque fores habebat. cœlum enim vndique conspicuum latéque patens significabat. erántque totæ frontes inauratæ: ac prima ædes omnis perlucebat extrinsecus: auróque circum interiorem fani partem splendida cuncta cernentibus occurrebant. Cùm autem interior eius pars contignatione interſepta esset, adiacens ei prima ædes patebat in altitudinem perpetuam: ipéque nonaginta cubitos tollebatur, cùm longa XL. cubitos esset, ac XX. transuersa. Interior verò porta tota inaurata erat, vt dixi, & circum eam auratus paries. desuper autem habebat aureos pampinos, vnde racemi statura hominis pendebant. & quia contignatio intercedebat, templum exteriore humilius videbatur: & fores habebat aureas, quinquaginta & quinque cubitis altas, sexdecim verò latas. adhæc aulæum longitudine pari: hoc est, velum Babylonium, hyacintho, & bysso, & cocco, & purpura variatum, mirabili opere factum, neque contemplationis expers colorum permixtione, sed velut omnium rerum imaginem præferens. cocco enim videbatur ignem imitari, & bysso terram, & hyacintho aerem, ac mare purpura, partim quidem coloribus, bysso autem ac purpura origine: quoniam byssum quidem terra, mare autem purpuram gignit. erátque in eo perscripta omnis cæli ratio, præter signa. Introgressos autem inferior pars excipiebat: cuius altitudo quidem habebat LX. cubitos, & longitudo totidem, ac latitudo XX. rursus autem LX. cubiti diuisi erant. Et prima quidem pars ad XL. cubitos auulsa, hæc tria mirabilia & prædicanda opera cunctis hominibus habebat, candelabrum, & mensam, & thuribulum. Septem verò lucernæ, stellas errantes significabant: tot enim ab ipso candelabro oriebantur. Duodecim verò panes in mensas positi, signorum circulum, atque annum. Thuribulum autem per tredecim odores, quibus replebatur, ex mari & inhospito & inhabitabili, designabat omnia Dei esse, Deóque seruire. Intima verò templi pars, XX. cubitorum erat. discernebatur autem similiter velo ab exteriore, nihilque prorsus in ea erat positum: inaccessa verò, & inuiolata, & inuisibilis omnibus habebatur, sanctique sanctum vocabatur. Circa latera verò inferioris templi, multa erant membra peruia, triplici tecto suspensa: & ad vtrumque latus, ad ea introitus à porta patebat. Superior autem pars eadem membra non habebat, quo minus erat angustior, celsior autem XL. cubitis, nec ita, vt inferior ambitiosa. Colligitur enim centum cubitorum celsitudo vniuersa, cum in solo XL. cubitos habuerit. Exterior autem facies, nihil quod animus, aut oculi mirarentur non habebat. crustis enim aureis grauissimis vndique tecta, vltra primos ortus igneo splendore lucebat: vt cùm intuerentur contendentium oculi, quasi solis radiis auerterentur. Hospitibus quidem adeuntibus, procul monti niueo similis videbatur. nam vbi deauratum non erat templum, candidissimum erat. In summo autem aureis verubus horrebat acutissimis, ne ab insidentibus auibus pollueretur. Nonnullorum autem saxorum eius, longitudo XLV. cubitorum erat, altitudo quinque, & latitudo sex. Ara verò pro templo, XV. cubitis alta, lata verò & longa cubitis quadragenis, quadratáque stans, veluti cornutis angulis eminebat, & à meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabatur, sine ferro autem constructa erat, nec vnquam eam ferrum tetigerat. Templum autem arámque cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima, vsque ad cubitum surgens, quæ populum à sacerdotibus segregabat. Gonorrhœos, hoc est, semine fluentes, itémque leprosos tota ciuitas arcebat, & fœminis menstrua soluentibus clausa erat. predictum autem limitem, ne puris quidem mulieribus transgredi permittebatur. Viri autem, qui non per omnia

casti

caſti fuiſſent, ab interiori aula, & qui puri eſſent, à ſacerdotibus prohibebantur. Qui verò ex origine ſacerdotum genus ducentes, cæcitatis cauſa munere non fungebantur, cum incolumibus intra limitem aderant partéſque generis conſequebantur: veſtibus tantum vtebantur plebeiis: quoniam ſacerdotali ſolus qui ſacra celebrabat amiciebatur. Ad altare verò templúmque accedebant carentes omni vitio ſacerdotes, veſte quidem amicti byſſina: maxime verò mero abſtinentes, ac ſobrij religionis metu, ne quid rem diuinam faciendo peccarent. Pontifex autem cum ipſis non tamen ſemper aſcendebat, ſed diebus quibuſque ſeptimis, & per ſingulos menſes Calendis: vel ſi quando patria feſtiuitas atque annua ab omni populo agebatur. Et ſacrificabat velamine præcinctus, cóque tectus femora vſque ad genitalia: lintheum verò habens intrinſecus demiſſum vſque ad pedes, & hyacinthinum deſuper indumentum rotundum, ex quo fimbriæ pendebant, alternis nodis aurea tintinnabula, maláque granata ſuſtinentes: tintinnabulis quidem tonitrua, malis verò fulgura deſignantibus. Pectoris autem veſtimentum vittæ cingebant, quinque variatæ coloribus: hoc eſt, auri, purpuræ, cocci, byſſi, & hyancinthi: quibus etiam vela templi diximus eſſe contexta, iiſdem autem habebat etiam epomidem temperatam, in qua plus auri erat: & habitu quidem indumento thoraci ſimilis videbatur: duabus autē fibulis aureis, aſpidum ſpecie vinciebatur: quibus incluſi erant optimi, maximíque ſardonyches, ſcripta tribuum gentis Iudææ nomina præferentes. ex altera vero parte, duodecim pendebant alij lapides, in quatuor partes terni diuiſi. hoc eſt, ſardius, topazius, ſmaragdus: carbunculus, iaſpis, ſapphirus: achates, amethyſtus, lyncurium: onyx, beryllus, chryſolitus. quorum ſingulis ſingula item cognomina erant ſcripta. Caput autem byſſina tiara tegebat, hyacinthis coronata. Et circa eam alia corona erat aurea, ſcriptas ferens ſacras literas, quæ ſunt quatuor elementa vocalia. Ea quidem veſte non ſemper, ſed alia ambitioſa vtebatur, illa vero ſi quando adyta introibat. ſolus autem atque ſemel in anno intrabat, quo die cunctos ieiunare Deo mos erat. Sed de ciuitate ac tēplo & moribus & legibus iterum diligentius referemus. non enim pauca ſuper his exponenda ſunt. cæterum Antonia in angulo quidem duarum porticuum ſita erat prioris templi, quæ ad Occidentem Septemtrionémque ſpectarent. in ſaxo autem fuerat extructa, quinquaginta cubitis alto, & vndique prærupto: quod opus Herodis regis fuit, vbi maxime ingenij ſui magnificentiam demonſtrauit. Primum enim à radicibus ſaxum ipſum læuibus cruſtis obtegebatur, quo & decus adderet operi, & facile dilaberentur, qui vel aſcendere vel deſcendere tentauiſſent. deinde ante turris ædificium murus erat cubitorum trium. intra hunc omne ſpatium Antoniæ in quadraginta cubitos erigebatur. Intus autem regiæ latitudinem ad deſcriptionem habebat, diuiſam in omnem vſum habitationum & ſpeciem, id eſt, atria, & balnea, & aulas caſtris aptiſſimas: vt quantum ad vſum neceſſarium pertinet, ciuitas videretur, magnificentia vero palatium. inſtar vero turris toto habitu formata, quatuor aliis per angulos turribus cingebatur: quarum cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ: quæ vero ad Meridianum Orientalémque angulum ſita erat, LXX. cubitis eminebat, vt ex ea totum templum videri poſſet. Quà vero porticibus iungebatur, vtrinque deſcenſus habebat, vnde cuſtodes commeabant, ſemper namque in ea Ro. milites reſidebant: & cum armis appoſiti cuſtodes, ne quid populus feſtis diebus noui committeret obſeruabant. caſtrum enim erat impoſitum oppido quidem templum, templo vero Antonia.

In hac autem porticu cuſtodes erant, & ſuperioris ciuitatis aliud caſtellum, regia Herodis erat. Bezetha autem collis, vt ita dixi, ab Antonia ſeparabatur: qui cùm omnium eſſet altiſſimus, etiam parti nouæ ciuitatis coniungebatur, templóque Septentrionali ſolus obſtabat. De ciuitate quidem, ac muris eius, iterum ſcribere plenius cupiens, in præſentia ſatis dixi.

Deditionem Iudæi recusant, & Romanos adoriuntur.

Caput VII.

PVGNACISSIMA autem maximéque dissentiens, multitudo circa Simonem erat, hominum decem milia, præter Idumæos: quinquaginta vero decem milium duces, quibus ipse quasi dominus omnium præerat. Idumæi autem qui erant eius partium, cùm essent numero quinque milia, duces decem habebant. Horum autem principes videbantur, Sosæ Iacobus, & Cathlæ filius Simon. Ioannes autem qui templum occupauerat, sex armatorum milia habebat, quos viginti duces regebant: tunc autem illi accesserant etiam Zelorarum, depositis discordiis, duo milia quadringenti: qui Eleazaro, quem ante habuerant, & Simone Arini filio vtebantur ducibus. His autem (vt diximus) bellum inter se gerentibus populus erat præmium: & plebis pars, quæ non eadem quæ illi committeret, ab vtrisque diripiebatur. Tenebat autem Simon quidem superiorem ciuitatem, murúmque maiorem vsque ad Cedronem, & antiquioris muri, quantum à Siloa flectitur ad orientem, & vsque ad Monobazi aulam descendit. Is rex erat Adiabenæ gentis, vltra Euphratem habitantis. Tenebat etiam montem Acræ, quæ inferior est ciuitas, vsque ad Helenæ regiam, quæ Monobazi fuerat mater. Ioannes autem, templum & circum templum aliquatenus, itémque Ophlam, & vallem quæ Cedron appellatur. & aliis quæ interiacebant incensis, medium bello quod inter se gerebant spacium aperuere. Nec enim castris Romanorum prope murum positis, intra ciuitatem seditio quiescebat: sed ad primum eorum impetum paulisper sanitate recepta, mox ad pristinum morbum rediere. Rursúsque discreti, pro sua quisque parte pugnabat: omnia faciendo, quæ obsidentes optarent. nihil enim acerbius à Romanis passi sunt, quàm ipsi se tractarunt: neque post illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta est. Sed illa quidem grauiores prius casus pertulit, antequam subuerteretur. qui vero eam debellarunt, maius aliquid perfecere. Dico enim, quòd seditio ciuitatem, Romani vero seditionem cepere, quæ multo erat mœnibus tutior. & res quidem aduersas suis, iustitiam vero recte quis Romanis ascriberet. intelliget autem quòd dies cuique suggesserit. Veruntamen his intra ciuitatem ita se habentibus, Titus cum lectis equitibus foris circuiens, quà muros aggrederetur explorabat. Hæsitanti autem, quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus quà valles erant, & ab alio latere, prior murus machinis firmior videbatur, placuit ad Ioannis pontificis monumentum (hic enim tantummodo & primus humilior erat, nec secundo muro coniungebatur) inuadere. neglecta enim fuerat munitio, propterea quia non satis noua ciuitas frequentabatur. Sic in tertium murum facilis aditus illac erat: per quem, superiorem ciuitatem, & per Antoniam, templum capi posse cogitabat. Hæc eo collustrante, quidam ex amicis eius, Nicanor nomine, ad humerum læuum sagitta percutitur: cùm propius vnà cum Iosepho accessisset: pacémq; in muro stantibus (dicendi enim peritus erat) suadere tentaret. Vnde cognitis eorum conatibus Cæsar ex eo, quòd nec ad salutem se hortantibus abstinuere, excitatur in obsidionem: simúlque suburbana militibus vastare permittit. collectáque omni materia, iubet aggerem construi. Tripartito autem exercitu ad opera, medios in aggeribus iaculatores & sagittarios constituebat, & ante eos ballistas, aliásque machinas atque tormenta: quibus & excursus hostium in opera prohiberet, & qui ex muris obstare tentarent. Cæsis autem arboribus, momento suburbana nudata sunt. Collectis autem lignis in aggeres, cùm totus operi intentus esset exercitus, nec Iudæi segnes erant. populum quidem in rapinis ac cædibus constitutum fiducia tunc habebat, quòd respiraturus esset, illis aduersus hostes distractis, existimantem pœnas se ab noxiis repetiturum, si Romani superassent. Ioannes autem quamuis in externos socij sui irrumpere properarent, metu tamen Simonis manebat. Verum Simon non quiescebat, proximus enim erat obsidioni, missilibus per murum dispositis, quæ pridem Romanis abstulerat, quæq; apud Antoniam capta

fuerant,

fuerant. Sed horum possessio, propter imperitiam plerisque non erat vtilis. pauci autem à transfugis docti, male vtebantur instrumentis. Sed cum lapidibus, & sagittis aggerem iacientibus militibus imminebant, pérque cuneos excurrentes, manus etiam conserebant. Operantes autem crates super vallum oppositæ protegebát, omnibúsq; legionibus contra excursus erant machinæ comparatæ mirabiles. præcipue verò decimæ legionis ballistæ vehementiores, & tormenta saxorum, quibus non solum irruentes, sed etiam super murum stantes auertebantur. nam & singula saxa talenti pondus æquabant, & vltra stadij modū torquebantur. ictus autem non solum primis quos offendisset, sed aliquando posterioribus quoq; intolerabilis erat. Iudæi sanè cauebant à lapidibus, quòd erant candidi: nec tantum sono ac fremitu noscebantur, sed etiam claritudine prospiciebantur, denique speculatores in turribus præsidentes, prædicebant, quando impelleretur machina, saxúmque ferretur: patria lingua clamantes, filius venit. itaque præsciebant, in quos veniret, atque ita vitabant: & hinc eueniebat, vt illis declinantibus lapis irritus intercideret. Proinde Romani excogitant, atramento decolorate lapides. tunc enim missi, non similiter incertos ictus habebant, multósque simul vnius impetu corrumpebant. Sed ne male quidem affecti Iudæi, aggeris instruendi Romanis copiam dabant, omni verò eos molitione atque audacia, die noctúque prohibebant. Perfectis autem operibus, plumbo & lino ab aggeribus iacto, fabri quod erat ad murum spacium metiuntur. nec enim alioqui id fieri poterat, quoniam desuper telis petebantur. Cúmque pares interuallo arietes inuenissent, eos applicant: propiúsque dispositis machinis, Titus, ne ex muro arietes prohiberentur, ex tribus partibus murum pulsari iubet. Sonitu autem circunstrepente ciuitatem, clamor ingens ciuium sublatus est, itémque sedinosos pauor inuasit. Et quia periculum cõmune vtrisque videbatur, communiter iam repugnare cogitabant. vociferátibus inter se discordibus, quia omnia pro commoditate hostium facerent: cùm si non perpetuam concordiam sibi Deus præbeat, saltem in præsentia contra Romanos oporteat conspirare. Simon autem præcone misso, volentibus ex templo ad murum egrediendi copiam dedit, idémque & Ioannes, licet minus crederet, permisit. Illi autem obliti odiorum, ac discordiarum suarum, in vnum corpus coëunt; murúmque amplexi, faces inde quamplurimas iaciebant contra machinas Romanorum, contráque impulsores arietum: eósque sine intermissione telis petebant. audacissimi verò cateruatim prosilientes, machinarum regmina dissipabant: hísque appositis irruentes, peritia quidem pauca, plura verò audacia perficiebát. Semper autem aderat adiumento laborantibus ipse Titus: & iuxta vtrasque machinas equitibus ac sagittariis ordinatis, ignem quidem ferentes, prohibebat: iaculantes verò à turribus, reprimebat, nocendi tempus arietibus faciens: & tamen murus ictibus non cedebat, nisi quod quintæ legionis aries commouit angulum turris: murus autem stabat incolumis. nec enim statim cum turri periculum sensit, quæ multo altius eminebat, nullámque partem muri secum trahere poterat in ruinam. Cū autem ab excursibus paululum quieuissent, obseruato Romanos per opera & castra esse dispersos, quia labore & formidine Iudæos discessisse arbitrarentur, excurrūt omnes quà turris erat Hippicus, porta latente: ignémq; operibus iniiciunt. Vsque ad castrorum quoque munimēta, in Romanos animati procedebant. Horum autem periculo mature, & qui erant propius excitati sunt, & qui procul aberant conuenere. Romanorum autem disciplina vincebat audaciam Iudæorum: & quos prius offenderant in fugam versis, aliis qui colligerentur instabant. Grauis autem circum machinas pugna commissa est, illis incendere, his incendium prohibere certantibus, incertúsque clamor vtrinque tollebatur, & multi, qui in fronte steterant, ceciderunt. Sed Iudæi confidenna superiores erant, ignísque opera tetigerat, incensáq; omnia cum instrumentis penitus essent, nisi lecti de Alexandria restitissent plerique, præter opinionem sui viriliter dimicantes. nam gloriosissimis in hoc bello præliati sunt, donec Imperator equitum valentissimis comitatus, in hostes irruit: & ipse quidem duodecim repugnatores peremit: metu autem cladis eorum cætera multitudine in fugam versa omnes compulit in ciuitatem, eóque modo aggeres liberauit incendio. In hac autem pugna, vnum ex Iudæis viuum capi contigit, eúmque Titus cru-

cifigi pro muro iussit, si forte reliqui vel hoc spectaculo territi concederent. Post eius verò discessum, etiam dux Idumæorum Ioannes, dum ante muros cum noto milite loquitur, à quodam Arabe pectus sagitta percussus, continuò periit: magnúmque & Iudæis luctum, & seditiosis mœrorem reliquit. nam & manu promptus erat, & sapientia nobilis.

De casu turris & duorum murorum obtentu. Cap. VIII.

OCTE verò quæ secuta est, incredibilis tumultus Romanis incidit. Nam cùm tres turres Imperator Titus quinquagenûm cubitorum construi præcepisset, vt his per aggeres singulos positis, hinc hostes in muro stantes faciliùs in fugam verteret, vna earum sponte sua nocte intempesta lapsa est. ingenti verò sonitu facto, metus occupauit exercitum. Conari autē aliquid Iudæos suspicati, ad arma currebant, eáque re turba in legionibus ac tumultus erat, cúmque nemo quid accidisset referre posset, diu querentes alius aliud opinabantur: nullisque irruentibus hostibus semetipsos timebant: signúmque diligenter singuli à proximis rei tenebant, tanquā Iudæi iam castra possiderent. Panicóque terrore capti videbantur, donec Titus, cognitis quæ res erant, verum cunctis indicari iussit: tandémque tumultus eo nuntio conquieuit. Iudæi quidem cætera fortiter sustinentes, male turribus affecti sunt. machinis enim leuioribus, & iaculatoribus, ac sagittariis, saxorúmque tormentis inde feriebantur. Sed neq; harum æquare ipsi poterant celsitudinem, & turres excidendi spes non erat, cúmque neque euerti propter grauitatem, neque incendi propterea quòd ferro tegebantur, facile possent, vltra iactum teli fugientes, arietum impetus non vetabant: qui sine intermissione ferientes, paulatim aliquid proficiebant. Itaq; muro iam cedente magno arieti Romanorum, quem Iudæi Nicona vocabant, quòd omnia vinceret, quamuis & antea defessi erant pugna & vigiliis, cùm longe ab oppido pernoctarent: tamen etiam negligentia, vel quòd male consulerent, murum sibi superuacuum esse credentes, quibus alia duo munimenta superessent, lassatique plurimi recessere. cùm autem Romani, quà primum murum Nicon perruperat, ascendissent, ad secundum omnes Iudæi relictis custodiis refugerunt. portis autem Romani, qui transierunt patefactis, exercitum recepere. Et hîc quidem hoc modo potiti muro, quinto nonas Maij, & partem eius maximam diruunt, & Septentrionalem ciuitatis regionem, quam ante Cestius vastauerat. Titus autem notato quà Assyriorum castrum est, militem transfert, occupato omni quod inter Cedrona fuerat spacio: & vltra sagittæ iactum à secundo muro separatus, oppugnationem statim aggressus est. Tunc igitur partiti murum Iudæi, fortiter restiterunt. Et Ioannes quidem, eiúsque socij ex Antonia & Septentrionali porticu templi ab Alexandri monumento pugnabant. Simonis autem manus iuxta monumentum Ioannis aditum clauserant, vsque ad portam, quà in Hippicon turrim aqua inducebatur. Sæpe autem prosilientes è portis, cominus dimicabant: compulsique intra muros in conflictu quidem Romanorum disciplina, propter imperitiam vincebantur: in murali autem certamine superabant. eos enim fortuna atque scientia, Iudæos verò audacia, quam timor aleret, sustentabat: quòd natura erant in calamitatibus duri. Ad hæc autem, & istis suberat spes salutis, & Romanis citæ victoriæ. neutros autem lassitudo fatigabat: sed aggressiones, murorúmque oppugnationes, & excursus crebri per cuneos, diebus totis agebantur: nulláque præliorum species aberat, cùm à prima luce incipientia vtrisque insomnis & die grauior nox dirimeret: his quidem occupatum iri murum continuò metuentibus, illis verò ne Iudæi castra peruaderent. Itaque in armis pernoctantes, prima luce vtrique pugnæ parati erant. Et Iudæi quidem certabant, quis esset promptior ad periculum, eóque modo gratia eminerent apud duces suos. maxime verò Simonis eos metus ac reuerentia cōmouebat, eóque modo illum singuli subiectorum colebat, vt ad semet quoque interficiendos parati essent, si hoc ille iussisset. Romanos autem ad virtutē hortabatur consuetudo vincendi, & quia vinci non assueuerāt, crebræq; militiæ, exercitationésq; perpetuæ, & imperij magnitudo: ante omnia verò Titus semper vbique præsens. nam & inertia,

tia, spectante atque opitulante Cæsare, grauissimum facinus videbatur: & ei qui bene decertasset, testis aderat, qui rependeret præmium. præterea fructus erat, vel cognosci solum principi virum fortem: idcirco multorum maior viribus alacritas demonstrata est. Deniq; istis ipsis diebus, validissima Iudæorũ acie instructa pro mœnibus, telisque vtrinq; missis, quidã Longinus de numero equitũ ex acie Rom. progressus, in mediã aciem Iudæorum irruit: hisque disiectis, hoc impetu duos fortissimos perimit, vnius obuiam tendentis ore percusso, alterius eodem telo quod priori extraxerat, transfixo latere refugiẽtis: & ex mediis hostibus ad suos primus occurrit. Ille igitur ob virtutem insignis erat: æmuli autẽ eius fortitudinis multi extiterunt. Et Iudæi quidẽ negligentes quid paterentur, tantummodo qualiter afficerent considerabant: mórsque his leuissima ducebatur, si quo interfecto hoste cecidissent. Titus autẽ non minus saluti militis, quàm victoriæ consulebat: & temerarios impetus desperationem dicens, solam vero esse virtutem, si quis prudenter & caute sine proprio incõmodo fortiter faceret, in ea re potius, quæ periculum non haberet, viros esse præcipiebat.

De Castore Iudæo Romanis illudente. Cap. IX.

ITAQVE à Septentrionali parte, mediæ turri applicat arietem: in qua Iudæus quidam versutus ac subdolus, Castor nomine, cum decem aliis militibus suis delituerat, fugatis cæteris formidine sagittarũ. Hi cùm pauidi sub loricis aliquandiu quieuissent, concussa turri surgũt. extentisque manibus Castor veluti supplex Cæsarẽ implorabat: & voce miserabili, vt sibi parceret, obtestabatur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus, iámq; Iudæos existimans belli pœnitere, arietes quidem impulsione cessare iubet, ac sagittarios supplicibus prohibet. Castori autẽ quid vellet eloqui permittit. Cúmq; ille respondisset, ad fœdus velle descendere: Titus gratulaturũ se ait, si omnes eadem sentire voluissent: paratóq; animo fidem pacis etiã ciuitati daturũ. Sed eùm ex illis decẽ Castoris sociis quinque itidem supplices esse simularent, cæteri nunquàm se Romanis seruituros clamãt, dum mori liberis liceat. Denique illis super hoc ambigentibus cessabat expugnatio. Castor autem interea Simonẽ per internuncios admonebat, vt dum vacuum esset tempus, de rebus vrgentibus consilium caperet: paulisper enim se illudere imperatori Romano. Simul autem hoc agens, ac pacem hortari cõtradicentes socios videbatur. illi autem velut ægrè ferentes, in thoracas nudos fixere gladios: hísque percussis velut interfecti ceciderũt. Titus vero eiúsque sociis obstupuere tanta eorum pertinacia, cùm ex inferiori loco quod factum erat, vere videre non potuissent: mirabãtúrque simul audaciam, & calamitatem miserabãtur. Interea Castorem ad natẽ quidam sagitta percutit. túmque ille telum extractum Imperatori ostẽdens, iniqua se perpeti querebatur. At Titus incusato qui hoc emiserat, astantem Iosephum mittit, vt Castori dexteram porrigeret. verum is neque se iturum, nihil enim sanũ supplices cogitare respondit, & amicos qui voluere ire prohibuit. Cùm vero quidam ex perfugis Æneas, iturum sese dixisset ad eum, inuitante Castore, vt etiam secum in quo ferret argentum aliquid susciperet: ad hæc ille studiosè aperto sinu accurrit: alter vero super eum saxũ demisit. Et ipsum quidem, quoniam præcauerat, ferire non potuit: sed alium militem qui aderat, vulnerauit. Cæsar vero fallaciam reputans, intellexit misericordiã in bello nocere. minúsque decipi calliditate sæuitiam: arietisque impulsionibus, iracundia fraudis, vehemẽtius vtebatur. Castor autem eiúsque socij turrim ictibus iam cedentem incendunt: pérque flammas in eiusdem missi cuniculos, iterũ magni animi opinionem apud Romanos habuere, tanquam se ignibus tradidissent. Capit autem hac parte murum Titus, die quinto postquam primum ceperat: fugatísque inde Iudæis, intro cum lectis mille transiit, quos circa se habebat, armatis: vbi noua ciuitas quòd lanæ venditores erant, fabríque ærarij, vestiúmque mercatus, & ad murum angustæ viæ transuersæ tendebant. Enimuero si vel statim muri disturbasset maximam partem, vel quæ ceperat lege belli vastasset, nullum credo damnum victoriæ fuisset admixtum. nunc autẽ Iudæos exoratum iri sperans, cùm liceret capere facilem discessioni aditum dilatauit. nec enim quibus consulebat, insidiaturos sibi putabat.

De secundo muro bis obtento à Romanis. Cap. X.

DENIQVE postquam ingressus est, neque occidi quenquam permisit eorum qui comprehendebantur, neque domus incendi: sed tam seditiosis, si pugnare vellent, sine populi detrimento copiam dabat, quàm ipsi populo fortunas proprias se redditurum pollicebatur. Plurimi nanque petebant sibi ciuitatem seruari, templum vero ciuitati. At enim populum quidem ad ea quæ hortabatur & antea paratum habebat, bellicosi autem pro inertia ducebant humanitatem: Titúmque imbelli animo, quod cæteram ciuitatẽ tenere non posset, has proponere conditiones putabant. mortem autem populo denunciantes, & si verbum quisquam de traditione fecisset, pacémue nominasset, mox interficiendum eum esse minitantes, Romanis qui introiere, alij per viarum angustias obstabant, alij ex ædibus: alij murum per superiores portas egressi, pugnare cœperant. quibus rebus perturbati custodes, de muro sese demiserunt, relictísque turribus in castra recesserunt. clamor autem audiebatur militum intra ciuitatem, quòd ab hostibus cingerẽtur: foris autem degentium clausis contubernalibus metuentium. crescente autem numero Iudæorum, & propter locorum peritiam viarúmque scientiam præualente, multi Romanorum trucidabantur, & ab incumbentibus pellebantur, cùm magis necessitate resisterent. nec enim multis simul fugiendi copia per angustias muri patebat: omnésque penè qui transierãt, perempti fuissent, nisi Titus eis opem tulisset. Dispositis enim per summa viarum sagittariis, & vbi plus erat multitudinis astans, missilibus hostes abigebat, & cum eo Domitius Sabinus, vir bonus etiã in illo prælio comprobatus: durauitque tam diu, sagittis eos prohibens irruere, donec omnes milites recessere. Romani quidem ita secundo muro potiti, ad extremum pulsi sunt. Oppidanis vero qui pugnaces erant, spiritus creuit, & secundis rebus amentes erant, neq; Romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes, neque vinci se posse, si ad prælium processissent. nam quia iniqui erant, officiebat eorum sententiis Deus: & neque Romanorum vim, multo maiorem illa quæ pulsa fuerat, superesse cernebant: neque famem, iamiámque serpentem. adhuc enim malis publicis alebantur, & sanguinem ciuitatis bibebant. boni autem iamdudum inopia laborabant, & penuria victus iam multi defecerant. populi tamen interitum, seditiosi pro leuamine sui ducebant: & solos eos qui pacẽ non probarent, saluos esse cupiebant, quique viuere contra Romanos optarent. contrariam vero multitudinem, velut onus quoddam, consumi gratulabantur. & ita quidem circa suos affecti erant. Romanos autem, quòd ciuitatem iterum ingredi conabantur, armati prohibuerunt, disiectis muri partibus obiectu corporum præmunitis: ac per triduũ sustinuere fortiter dimicantes. Quarto autẽ die, Titum vehementius aggressum nequaquam ferre potuerunt: sed vi coacti, rursum quò antea refugerunt. ille autem interim muro potitus, totam eius Septentrionalem partem statim deposuit: in Meridiana vero per turres præsidia collocauit.

De aggeribus in tertium murum, & oratione prolixa Iosephi pro deditione facienda, & fame obsessorum. Cap. XI.

IAMQVE tertium murum Titus aggredi cogitabat. Videbatur autẽ breuissimi temporis eius obsidio: spaciumq; consilij seditiosis esse dandum, si quid disturbatione secundi muri aut famis metu remitterent. nec enim diutius eis prædas posse sufficere: ipse ocio cõmode vtebatur. Nam cùm dies aduenisset, quo militibus oportebat alimẽta distribui, in conspicuo hostibus loco ductis, iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi autẽ prolatis armis ex inuolucris muniti procedunt, equitibus ornatos equos ducentibus: locáque suburbana per multum spacium auro argentóque lucebãt. Illo autem spectaculo nihil aut iucundius suis, aut horribilius hostibus videbatur. spectantibus enim & vetera plena erant mœnia, & Septentrionalis regio. quin & domos refertas intuentibus cerneres, nullámque ciuitatis partem quam non infusa multitudo tegebat. metus autem quamuis audacissimos ceperat, omnem simul exercitum armorúmq; pulchritudinem conspicientes, & ordinationem virorum. Et fortasse ad illam speciem seditiosi animos mutauissent, nisi malorum immanitate, quæ in populum commiserant,

rant,dandam sibi veniam à Romanis desperassent: imminente autem, si destitissent, morte supplicij,bello mori præstabilius esse ducebāt.prævalebat etiam fatum, quòd innocentes cum nocentibus,& civitatem cum seditiosis perire decreuerat. Quatriduo per singulas legiones alimenta consecuti sunt. Quinto autem die, cùm omnia faciens Titus,nihil Iudæos pacatum cogitare sensisset, bifariam diuiso exercitu, Antoniam versus ad Ioannis monumentum aggeres inchoauit: ista parte superiorē ciuitatem captum iri cogitās, & per Antoniam templum, nanque hoc nisi cepisset,ne oppidum quidem tutum erat obtinere. In vtraque autem parte duo aggeres erigebantur, à singulis legionibus singuli. Et iuxta monumētum quidem operantes, à Iudæis & Simonis sociis infestantibus prohibebātur: ad Antoniam vero ab Ioannis sociis cum multitudine Zelotarum,non solum quia de superiore loco pugnabant, verumetiam quia machinis iam vti didicerant. paulatim enim vsus quotidianus aluit peritiam. Habebant autem ballistas trecentas,& quadraginta tormenta saxorū,quibus difficiliorem aggerum extructionem Romanis efficiebant. Titus autem sibi saluam fore fortunam sciens & perituram esse ciuitatem, vnà & obsidioni vehementer instabat: nec pœnitudinem Iudæis suadere cessabat:consiliumq; factis admiscens, & orationem sæpe armis efficaciorem cognoscens,tam ipsos vt saluari vellent rogabat, tradita sibi ciuitate,quæ iam capta videretur,quàm & Iosephum allegabat,patria lingua verba facturum, sperans eos hominis gentilis monitu aliquid remissuros. Itaque Iosephus murum circuiens, simúlque extra teli iactum stans, vnde exaudiri facilius posset,multis orabat,vt sibi ac populo parcerent,templo ac patriæ, néue contra hæc fierēt alienigenis duriores. Romanos enim sancta reuereri,cum quibus nulla sibi societas esset, manúsque suas ad hoc vsq; cohibere. ipsos vero in his edoctos, cùm seruare possent,sponte ad eorum interitū ruere.quin potius viderent muros cecidisse firmiores, excisis vero infirmiores superesse: Romanorúmque vires cognoscerent sustinere non posse, hisq; seruire non esse nouum, neque inexpertum Iudæis. Nam licet pulchrum sit pro libertate pugnare, tamen id in principio decere fieri. semel autem subditum, qui multo tempore paruisset Imperio, iugum excutientem, malæ mortis cupidum,non libertatis amatorem videri.Debere autem dedignari dominos humiliores,non quorum in potestate sunt omnia.Nam quid Romanos effugisse,nisi quòd propter æstus aut frigora esset inutile?imò vero transisse ad eos vndique fortunam,deúmque per singulas nationes ducentem imperium,nunc esse in Italia.Hanc autem validissimam legem , tam feris bestiis quàm hominibus esse præfinitā, potentioribus cedere: apud eósque esse victoriam,apud quos robur fuerit armorū. Idcirco etiam maiores eorum,quanquā multum & animis, & corporibus,& aliis subsidiis meliores, cessisse Romanis: quos nisi Deum scissent illis fauere, nunquam perpessi fuissent. ipsos vero qua tunc re fretos resistere, cùm ex magna parte capta sit ciuitas: ciues autem etiam si muros integros haberent,excidio pariter affecti sint. Nec enim latere Romanos,quæ fames teneat ciuitatem: & modo quidem consumi populum, continuo vero etiā bellatores interituros: nam etsi Romani destiterint, & ab obsidione cessauerint,neque ciuitatem strictis gladiis irruerint, Iudæis tamen inexpugnabile bellum intus assidere, quod horis singulis alretur: nisi forte contra famem quoq; arma caperent ac dimicarēt,solique possent etiam infortunium superare. His addebat,optimum esse ante intolerabilem calamitatem mutare sentētiam: dúmque liceret,salutare consilium sequi. Nec enim antea gestorum causa succensere Romanos, nisi ad finem vsque insolentes essent: natura eos esse in imperio mansuetos,atq; iracundiæ præferre quod vtile est. Vtile autem putare, neque ciuitatem vacuam viris, neque desertam habere prouinciam: idcirco velle imperatorem eum his dexteram iungere: nec enim cuiquam salutem daturum si vi ceperit ciuitatem, præsertim qui nec in extremis ei cladibus rogari paruerint. Breui autem murum quoque tertium captum iri, priores qui capti sunt,fidem facere. & quamuis perrumpi tutamina non possint, famem pro Romanis pugnaturam. His monentem Iosephum multi in muro stantes vituperabant, multi vero conuiciis,nonnulli etiam iaculis appetebant.Ille autem cùm manifestis eos calamitatibus minime flecteret, ad gentiles transit historias: O miseri,vociferans, vestrorúmque auxiliatorū immemores,armis & manibus

cum Romanis bellum geritis, quasi quem alium sic vicerimus. Quando autem non Deus omnium conditor, Iudæorum defensor est, si lædantur? Non resipiscitis? Vnde progressi pugnatis, quantúmque auxiliatorem violatis? Non recordamini opera diuina parentum, atque hunc sanctum locum, quanta bella nobis aliquando peremit? Ego autem facta Dei narrare auribus indignis horresco: sed tamen audite, vt cognoscatis non solum vos Romanis, sed etiam Deo resistere. Nechias, qui tum erat rex Ægyptiorum, idémque Pharao vocabatur, cum infinita manu descendit, reginámq; Saram materni nostri generis rapuit. Quid igitur vir eius Abraham proauus noster? Armis credo vltus est iniuriam? Atqui CCC. & XVIII. præfectos habebat, quorũ singulis infinita multitudo patebat. An ipse quidem quiescere maluit absente Deo? puras autem manus ad hunc locum tendens, quem vos polluistis, inuictum sibi auxiliatorem ad militiã legit? Nónne secunda vespera incorrupta regina remissa est ad maritum? Adorans autem quem vos gentili cæde cruentastis locum, ac tremẽs nocturnis somniis Ægyptius exagitatus aufugit, auróque & argento amatissimos Deo donauit Hebræos. Dicam translata in Ægyptum maiorum nostrorum domicilia. Qui cùm annos quadringentos tyrãnis ac regibus alienigenis subiacerẽt, armis ac manibus vlcisci possent, semetipsos Deo potius permisere. Quis nescit Ægyptũ repletã omni genere serpentium, omníque morbo corruptam? Quis terram infructuosam? quis Nili defectionem, & continuas decem plagas? & ob hoc parentes nostros cum præsidio incruentos, & sine periculo deduci, quos Deus sibi sacerdotes ducebat? An non ab Assyriis raptam nobis sanctam arcam, Palæstina & Dagon simulacrũ gemuit, & tota gens quæ rapuerat? corruptis vero occultis corporum, ac per ea cum cibo visceribus exhaustis, cymbalorum ac tympanorũ sono manibus noxiis reportauerunt, sanctum placationibus expiantes? Deus erat qui hæc parẽtibus administrabat, propterea quod omissis armis ac manibus, eius se iudicio permisere. Rex Assyriorũ Senachetib cùm totam ducens Asiam, ad hanc vrbẽ castra posuisset, num manibus humanis cecidit? nónne ab armis quiescentes in votis erant, & angelus Dei in vna nocte infinitum deleuit exercitum? posteróque die excitatus Assyrius CLXXXV. millia reperit mortuorũ, atque ita cum reliquis Hebræos inermes, nec persequentes fugiebat? Scitis etiam in Babylone seruitiũ, vbi per annos LXX. populus exulans, non ante libertatem recepit, quàm eam Deo Cyrus donaret: qui eos etiã est prosecutus, itérumque auxiliatori suo sacerdotum more seruiebant. Breuiter dicã, nullum est operæpretium quod armis parẽtes nostri fecerint, aut non sine armis Deo permissa potestate impetrauerint. Domi autẽ manentes, vt placebat iudici superabant. Pugnantes vero, semper de spe deciderunt. Nam vbi rege Babyloniorum vrbem obsidente, contra Hieremiæ prædicationem Sedechias rex noster cum eo congressus est, tam ipse captus est, quàm cum templo ciuitatem vidit excindi. Atqui videte, quanto ille rex vestris ducibus eiúsque populus vobis erat moderatior. Denique Hieremiã vociferantem, inuisos esse eos Deo propter delicta quæ in eum commiserant, captũ iri autem nisi traderent ciuitatem, neq; rex neque populus interfecit. Sed vos (vt intus gesta prætermittam, neq; digne possum iniquitates vestras exponere) me, qui vobis salutem suadeam, quem mini, telísque appetitis irati, quòd vos vestrorũ commonefacio peccatorum, nec diei ea toleratis, quotũ quotidie facta committitis. Idem tunc fuit, cum Antiocho qui dictus est Epiphanes obsidente ciuitatẽ, multis modis offensa diuinitate, maiores nostri cum armis progressi, ipsi quidẽ in pugna perempti sunt, oppidum vero ab hostibus direptũ est: sanctúmq; per triennium sexq; mẽses penitus desolatum est. Et quid pluribus opus est? Ipsos Romanos quis contra Iudæorũ gentes ad militiam prouocauit? nónne indigenarũ impietas? Vnde seruire cœpimus? Nónne à seditione maiorũ, quando Aristobuli & Hyrcani furor, & inter eos cõtentio, Pompeium intulit ciuitati, & Romanis Deus indignos libertate subiecit? Deniq; tres menses obsessi, quanquam nihil quale vos in sanctum legésq; deliquerãt, & maioribus ad bellum subsidiis vtebantur, sese tradiderunt. Antigoni autẽ filij Aristobuli nescimus exitum? quo regnum obtinente, Deus iterum captiuitate persequebatur populum delinquentem. Et Herodes quidem Antipatri filius, Sosium & Romanum

adduxit

adduxit exercitum. circundati vero per sex mẽses obsidebantur, donec capti peccatorum suorum supplicia pependerunt: direptáq; est ab hostibus ciuitas. Ita nunquam genti arma data sunt. Oppugnationi vero sine dubio cohæret excidium. Oportet ergo, vt opinor, sacri loci possessores iudicium Deo de omnibus permittere: manúsq; tunc humanas contemnere, cùm à superno ipsi iudice non recedant. Vos autẽ quid ex his, quæ legis conditor bene dixit, egistis? Quid, quod is execratus est prætermisistis? Quantum autem illos qui cito periere, impietate superastis? non occulta dedignantes peccata, hoc est furta, insidiásque atque adulteria, rapinis, cædibus certatis, nouásque maleficiorũ excogitastis vias. Sanctum vero templum, factũ est omnium receptaculum: & indigenarũ manibus pollutus est locus, quem Romani ex tam longinquo adorabant, multa per legem nostrã de suis moribus derogãtes. Deinde posthæc in quem fuistis impij, hunc auxiliatorẽ speratis? Valde quidem iusti estis, supplices, purisq; manibus adiutorẽ vestrũ rogans. Talibus rex noster precibus aduersum Assyrium supplicauit, cùm magnum illum exercitum Deus vna nocte prostrauit. Similia vero Assyriis Romani committunt, vt etiam similem vltionem speretis? Nam ille quidem ab rege nostro accepta pecunia, vt vastitati parceret ciuitatis, neglecto iureiurando ad incendium templi descendit: Romani autem solenne poscunt tributum, quod parentes nostri eorum parẽtibus pensabant. Et si hoc impetrauerint, neq; populantur ciuitatem, neq; sancta omnino tangunt. Concedunt autẽ vobis familias liberas & possessiones tenere, sacrásq; leges saluas manere patiũtur. Insania est profecto, sperare Deum talem circa iustos fore, qualis iniustis apparuit: præsertim quistatim vlcisci nouerit cùm oportet. Denique Assyrios prima nocte, qua castra ciuitati admouerant, fregit. Quod si etiam vestram progeniem liberaret, Romanos vero dignos pœna iudicaret, confestim eis illo tempore sicut Assyriis irasceretur, quo gẽti manus Pompeius attulit, quo post illum Sosius ascendit, quo Galilæam Vespasianus excidit, postremo non nunc Titus ciuitati appropinquaret. Sed neq; Magnus, neque Sosius quicquam passi sunt, & ciuitatem victoria ceperunt. Vespasianus autem ex bello quod nobiscum gessit, etiam imperium adeptus est. Nam Tito quidem etiam fontes nunc vberiores profluunt, qui prius vobis aruerant. Denique ante eius aduentũ scitis & Siloam, & omnes extra ciuitatẽ fontes adeo defecisse, vt ad vtrunq; aqua mercaretur. nunc autem ita hostibus nostris largi sunt, vt non modo ipsis & iumentis eorũ, sed etiam hortis sufficiant. Deniq; huius prodigij & ante periculum factum est in excidio ciuitatis, quando supra memoratus Babylonius rex cum exercitu aduenit, qui & captam ciuitatem incendit & templum: quamuis vt opinor nihil tunc illi tantum, quantum uos impie nunc, commisissent. Itaq; sanctis relictis, Deum fugisse putauerim: hisq; nunc adesse, quibus cum bellum geritis. An bonus quidem vir domum flagitiosam fugiet, & domesticos oderit: Deum vero malis vestris inhærere arbitramini, qui etiam occulta cõspicit, & audit omnia quæ tacentur? Quid autẽ apud vos tacetur? quid celatur? quid non etiam inimicis planum factum est? Iniquitates enim vestræ velut in promptu neminem latent: inque dies singulos, quis peior sit, certamẽ habetis. atq; ita nequitiã, vt virtutem demonstrare contenditis. Verumtamen reliqua salutis via est, si velitis, & diuinitas confessis ac pœnitentibus solet sese placabilis offerre. Arma proiicite, pudeat vos patriæ iam dirutæ. conuertite oculos, & aspicite eius quam proditis pulchritudinem, quale oppidum, quale templum, quàm multarum gentium munera. Quis in hæc flammas adducit? quis hæc iam non esse desiderat? Et quid est hoc quod saluum esse debeat dignius? ô duri & lapidibus stupidiores. Si hæc non vetis luminibus cernitis, saltẽ familiarum vestrarum miseremini. Versentur in conspectu cuiusq; filij, coniuges, & parentes, quos paulò post aut bellũ, aut fames absũmpserit. Scio quia vnà cum his periclitabitur mihi mater & coniunx, & familia nõ ignobilis, domusq; olim clarissima. Et fortasse propterea me quisquã hæc suadere crediderit. Interficite illos, accipite mercedem salutis vestræ sanguinẽ meum. Ipse quoq; mori paratus sum, si post me resipiscitis. Hæc Iosepho vociferante cum lacrymis, seditiosi quidem neq; animos flexerũt, neq; tutã sibi mutationẽ fore iudicauerũt. Populus vero ad profugiendũ cõmotus est, & alij possessionibus suis,

suis, alij rebus carißimis exiguo precio venundatis, aureos, ne latrones eos deprehenderent, transglutiebant. cùm vero ad Romanos elapsi fuissent, exonerato ventre habebant vsui necessaria. Titus enim plerosq; per agros, quò vellet quisque pergere, dimittebat: idque magis eos ad perfugium hortabatur, quod & intestinis malis carebant, nec Romanis seruiebant. Ioannes autem & Simon cum sociis, ne his magis pateret exitus, quàm Romanis aditus, obstruebant: & qui vel vmbram suspicionis dedisset, continuo necabatur. Ditioribus quidem manere etiã sicut profugere, par causa erat pereundi: nam quasi transfugere voluisset, propter patrimoniũ quisq; occidebatur. Cùm fame autem crescebat desperatio seditiosorũ, & in dies singulos vtrunq; malum amplius accendebatur. Et palàm quidem nulla erant frumenta, irrumpentes autem scrutabantur domos. Et siquidem inuenissent aliquid, eos qui negauerãt verberabant: si vero nihil inuenissent, quasi diligentius celauissent, tormentis itidẽ afficiebant. Habendi autem argumẽto erant corpora miserorum, cùm ea quæ solidis viribus starent, abundare cibo putarentur. Tabidi autem transfigebantur: nec rationis esse videbatur, statim fame morituros occidere, multi vero clàm vniuersa bona sua vno frumẽti modio, qui ditiores essent, itémque pauperes ordei permutarũt. Inclusi deinde intimis ædium tectis, quidam summa penuria infectũ triticum comedebant. panem alij conficiebãt, vt necessitas metúsque monuisset. Et mensa quidẽ nusquam apponebatur, sed incoctum subtrahentes igni cibum diripiebant. Miserabilis autem erat victus, dignúmque lacrymis spectaculum, cùm potentiores quidem plus haberent, infirmiores autem iniuriam deplorarẽt, quippe cùm fames super omnes clades haberetur. Nihil enim sic perdit hominem vt pudor: nam quod reuerentia dignum est, in fame negligitur. Denique vxores viris, & filij parẽtibus, & quod miserrimum, matres cibum infantibus ex ipso ore rapiebant: & marcescentibus inter manus carissimis nemo parcebat, quin vitæ guttas auferret. Edentes vero talia non latebant, sed vbique aderant qui ista diriperent. Nam sicubi clausam domum vidissent, eos qui intus erant, cibum capere hoc suspicabantur indicio: statimq; ruptis foribus irruebant, victúmque iam contusum dentibus, ex gutture penè reuocabãt, ipsos faucibus strangulantes. Pulsabantur autem senes ne cibũ defenderent: lacerabantur mulieres, ea quæ haberent in manibus occulentes: nulláque miseratio vel cani erat capitis, vel infantiæ: sed abstractos pueros & ex bucella pendentes, humo allidebant. Si quis autẽ incurrentes anteuenisset, quódque rapturi fuerant deuorasset, tanquã læsi cruentiores erant. Acerbissimos autem cruciatus excogitabant, dummodo alimenta reperirent: nunc excruciantes genitaliũ vias, nunc virgis acutis podices transfigendo. horrendáque etiam auditu quis patiebatur: in vnius panis confeßionem, & vt vnum pugnum farinæ abditum indicaret. Tortores autem nec esuriebant (minus enim crudele videretur, quod necessitas impetraret) exercentes autem dementiã suam, sexq; sibi dierum commeatum præparantes, hisque occurrẽtes, qui per Romanorum custodias agrestis oleris herbarúmque gratia colligẽdarum nocte erepsissent, cùm iam se hostes euasisse credebant, quæ attulissent eripiebant: multúmque supplicãtibus, & horribile Dei nomen implorantibus, vt aliquam partem sibi concederent eorũ, quæ cum periculo sibi collegissent, nihil penitus dabant: gratúmque videbatur, si spoliati non perirent. Hæc quidem humiliores à satellitibus patiebantur. Honorati vero ac diuites ad tyrannos perducebãtur, quorum alij insidiarum falso accusati occidebantur, alij quia Romanis proderẽt ciuitatem. Et plerunque delator subornatus indicabat, quòd profugere voluissent. Si vero quem Simon expilasset, eum ad Ioannem remittebat: & quem Ioannes expoliasset, eum Simon excipiebat: sibíque inuicem propinabant sanguinẽ popularium, miserorúmq; cadauera partiebantur. Et dominandi quidẽ causa erat in vtroq; dissensio, scelerum vero cõcordia. Nam qui ex alienis malis partẽ alteri, sibi totũ vendicans, non dedisset, nequißimus videbatur. Et qui non accepisset, velut boni alicuius damno dolebat, quia crudelitatis parte caruisset. Singillatim quidem iniquitates eorum explanare non potero: vt autem breuiter dicam, neq; aliam ciuitatẽ vnquam talia perpessam puto, neq; vllam nationẽ post hominum memoriã malicia ferrociorem fuisse. Postremò etiã genti Hebræorũ maledicebãt, vt

minus

minus impij viderentur in alienos. Veruntamen, quod erant, & ſeruos ſe, & conuenas & degeneris gentis abortiones eſſe confeſſi ſunt, Denique ciuitatem ipſi euertere, & Romanos inuitos hãc triſtem admittere victoriam coegere: tardiúſque venientem in templum ignem penè traxere. Deniq; cùm hi ardere ſuperiorem ciuitatem vidiſſent, neque doluere, neque illachrymauere: ſed apud Romanos, qui hæc paterentur inuenti ſunt. Verùm hæc quidem ſuo loco poſtea cum rerum documentis dicemus.

De Iudæis crucifixis & aggeribus combuſtis. Cap. XII.

TITO ó autem aggeres proficiebant, quamuis à muro milites male afficerentur: parte verò equitatus miſſa, iuſſit per valles ad alimenta comportanda exeuntibus inſidias tendi. Erant autem in his nõnulli etiam pugnatores, quibus iã minime præda ſufficeret: maior verò pars ex populo pauperes, quos profugere deterrebat pro affectibus ſuis metus. nec clàm enim ſeditioſis fieri poſſe ſperabãt, vt cum coniugibus ac liberis diffugerent: eóſque latronibus relinquere non patiebantur vice ſua iugulandos. Audaciores autem faciebat ad exeundum fames, reſtabátque iam latitantes egredi, & ab hoſtibus capi. Deprehẽſi autem neceſſitate repugnabant: metu ſupplicij, ſeróque videbantur ſupplicare: poſt pugnam itaq; verberati, & ante mortem modis omnibus excruciati, contra murum cruci ſuffigebantur. Tito quidem miſerabilis videbatur iſta calamitas, cùm Iudęi in dies ſingulos quingenti, nonnunquam etiam plures caperẽtur. Sed neque captos dimittere tutum erat, tantámque aſſeruare multitudinem cuſtodum videbat eſſe cuſtodiam: maxime verò propterea non prohibuit, citius eos exiſtimans ea facie remiſſuros. tanquã ſimilia paſſuros, niſi ſe dediſſent. Milites autem diuerſis modis ſuffigebant, ira & odio & ludibrij cauſa: & propter multitudinẽ quã cepiſſent. iam ſpacium crucibus deerat, & corporibus cruces. Seditioſis verò tantum defuit, vt ea clade mouerentur, quod etiam in contrarium eis ceſſit, ad deterrendam reliquam multitudinem. Trãsfugarum enim familiaribus ad murum tractis, & ſi qui erãt popularium proniores ad pacem, & quæ paterentur, qui ad Romanos profugerent, demõſtrabant: & qui comprehenſi tenebantur, eos ſupplices non captiuos eſſe dicebant. Ea res multos perfugere cupientium, donec verum cognoſceretur inhibuit. Fuerunt autem, qui ſtatim dilapſi ſunt, quaſi ad verum ſupplicium properantes. Illatam enim ab hoſtibus mortem, comparatione famis requiem eſſe ducebant. Multis autem captiuorum Titus etiam manus abſcidi pręcepit, eóſque ad Ioannem & Simonem intromiſit, vt propter calamitatem nec viderentur profugi, nec crederẽtur: ſaltem nunc deſinerent admonens, néve ſe compellerent ad excidium ciuitatis: ſed lucrarentur in extremis mutata voluntate, & proprias animas, & patriam tãtam & templũ, cuius participem non habebant. ſimul autem aggeres circumeundo, operantes vrgebat, veluti factis verba non multo poſt ſecuturus. Ad hæc in muris ſtantes, & ipſi Cęſari, & patri eius maledicebant, mortémque ſe contemnere clamabant, eámq; ſeruituti recte præferre, multa verò mala Romanis facere dum ſperant, nec ſe nec patriam curantes, vt ipſe diceret, perituros: mundúmq; Deo templum hoc melius eſſe: quamuis & id ſeruaturus ſit, qui incoleret: quem ipſos quoq; auxiliatorem habentes, omnibus interminationibus illuſuros. quibus facta non adfore: finem enim Dei eſſe. Talia conuiciis admiſcentes vociferabantur. Et inter hæc Antiochus quoq; aderat Epiphanes, multos alios armatos ſecum ducens, & præterea cateruã ſtipatus qui Macedones appellabantur, omnes ætate pares & paulo maturiores adoleſcentibus, more Macedonum inſtructi armis & eruditi. vnde etiam nomen habebant, pleriq; tamen famã gentis æquare non poterant. Omnium enim regum qui Romanis parebant, feliciſſimum Comagenum fieri contigit, prius quàm fortuna mutaretur. Oſtendit autem ille quoq; in ſenecta ætate, nullũ ante mortem beatum dici oportere. Cæterum filius eius adhuc eo vigente præſens ſe mirari aiebat, quidnã eſſet quod Romanos adire pigebat muros. erat enim bellator ipſe naturáq; promptiſſimus, tãtúſque viribus, vt multum peccaret audacia. Cùm verò Titus ad hoc ſubriſiſſet, laborémque communem eſſe dixiſſet, ſicut erat Antiochus cũ Macedonibus in murum impetum fecit. & ipſe quidẽ pro viribus ſuis ac peritia cauebat tela Iudæorum, ſagittis eos appetens: adoleſcentes autem omnes præter paucos attriti ſunt. Nam pudore promiſſionis

ff diutius

diutius pugna certauerant, & ad extremum multi saucij recessere: hoc reputantes, quòd etiam viris Macedonibus vincere cupientibus fortuna opus sit Alexādri. A Romanis enim duodecimo die mensis Maij aggeres inchoati, vix nono & vigesimo perfecti sunt, cùm totos dies septem & decē laborassent: ingentes enim quatuor iacti sunt. & vnus quidem, qui erat ad Antoniā, & à quinta legione fuerat extructus, contra medium stagnum, quod Struthium vocatur: alter verò à duodecima viginti cubitis distās. Decima verò legio, quę suprà memoratis præstat, in Septentrionali parte opus exercebat, vbi stagnum est quod appellatur Amygdalon. Ab hoc autem quintadecima legio triginta discedentem cubitis aggerem fecit ad pontificis monimentum. Iam verò admotis aggeribus, Ioannes subtossā intus terra vsq; ad aggeres, Antoniam versus dispositis per cuniculum sudibus, opera suspendit: illatáq; sylua pice ac bitumine illita, igni immittit. succensis autem fulcimētis, fossa repente subsedit, cúmque magno sonitu in eam aggeres decidêre. ac primo quidē cum puluere fumus ex alto excitatus est, cùm ignem ruina concluderet. peresa verò materia qua premebatur, flāma iam clarior apparebat. Et Romanos repētini quidem facti stupor occupat: molitionem verò Iudæorum ægre ferebant, iámq; se vicisse credentium & spes eo casu refrixit, & in posterum subuenire aduersus ignem minus vtile videbatur, etiam si esset extinctus semel aggeribus deuoratis. Biduo verò post, alios etiam aggeres Simon cū sociis aggreditur. illa enim parte Romani admotis arietibus concutere murū cœperant. Tephthæus autem quidam ex Garsi ortus, ciuitate Galilææ, & Megassarus ex regalibus famulis Mariānes, cúmque his Adiabenus quidā, filius Nabatæi, nomen habens ex fortuna Agiras, cuius est interpretatio claudus, raptis facibus in machinas euolarunt. hisque viris neque audaciores in illo bello extra ciuitatē apparuere, neq; magis horrendi. nam velut in amicos, non in agmen hostium excurrerent, nihil cunctati sunt, aut subsistere: sed per medios inimicos facto impetu, machinas incendere. acti autem missilibus, & gladiis detrusi, non prius à periculo demoti sunt, quàm ignis instrumenta corriperet. Sublata verò iam flāma, Romani quidē concurrentes è castris, auxilio properabant: Iudæi verò ex muro eos prohibebant, manúsq; cū his cōferebant, qui flammas extinguere conarentur propriis corporibus nullo modo parcentes. Et illi quidē arietes igni subtrahere, cùm eorum tegmina cremarentur: Iudęi verò etiā per flammas eos retinere certabant. & quāuis feruens nacti essent ferrū, tamen arietes non amisere. Hinc autē flamma transiit in aggeres, & auxiliantes præueniebat incendiū. Itaq; Romani flamma circundati, quoniam seruare posse opera desperabant, in castra discedūt. Iudæi verò magis instabant, cùm semper eorum numerus cresceret, ex ciuitate accedentibus adiumentis, minúsq; cautos haberent impetus, freti victoria. progressi autē vsque ad munimenta castrorū prælio cum eorum custodibus decertabant. Est enim statio pro castris per vices succedentiū armatorum, & acerbissima in eos sanctio Romanorū, vt qui loco de qualibet causa cessisset, occideretur. hi pœnali exitio gloriosa morte prælata, steterunt fortiter: eorúmq; necessitate simul ac pudore, plurimi fugientiū redierunt: balistísq; in muro dispositis, ex ciuitate accedentē multitudinem prohibebant, nihil pro cautione siue tutamine suorum corporum prouidentē. nam quoscūq; obuios habuissent, cum his congrediebantur Iudæi: & in spicula irruentes incaute, ipsis corporibus inimicos feriebant. Sed neque hi actis magis quàm fiducia superabāt, & Romani plus audaciæ quàm quod malè tractarentur, cedebant. Iam verò Titus aderat ab Antonia, quò secesserat, locū aliis aggeribus prospiciens: multúmq; increpatis militibus, si cùm hostiū muros obtinerent, in suis periclitarentur, & velut ex carcere contra se dimissis Iudæis, obsessorum paterentur ipsi fortunā, ipse cū electis militibus hostes à latere circumuenit, illi autē cùm in ora ferirentur, contra eum conuersi durabant. mixta verò acie, puluis quidē lumina, clamor verò aures exuperabat, neq; aut amicum quisquam internoscere poterat, aut inimicum. Iudæis autē non tam virium fiducia, quantum salutis desperatione perseuerantibus, etiā Romanos pudor armorum & gloriæ & præsentia periclitātis Cæsaris reddidit fortiores. Itaq; putauerim eos ad extremum nimia ferocitate animorum, vel totam multitudinem Iudæorum fuisse rapturos, nisi pręuento pugnæ momento, in ciuitatem se recepissent. Corruptis autem aggeribus Romani

mœrore

mœrore tenebantur, quòd tam longum laborem vna hora perdidere, & multi quidem solutis machinis captum iri ciuitatem iam desperabant.

De muro extructo ab exercitu Romano circum Hierosolymam triduo.

Caput XIII.

ITVS autem cum ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidē placebat, omni admoto milite vi muros experiri: adhuc enim Iudæos cum exercitus parte dimicasse, vniuersi verò militis impetum tolerare non posse, verum sagittis esse obruēdos. Prudentiores autem rursus aggeres fieri suadebant: alij & sine aggeribus assideri, egressus eorū tantummodo obseruando, ac ne victus intro ferretur monebant, & ciuitatē fami relinquere, neq; cū hoste manu confligere: nec enim expugnari eorū confidentiam posse, quibus optatum est ferro procūbere, vel etiam sine hoc interficere, quæ sæuior est cupiditas. Ipsi autem Tito, cessare quidē prorsus tanto cum exercitu, honestū non videbatur: & pugnare cum his superuacuū, qui semetipsos perdituri essent. Aggeres autē fieri, impendiorum penuria operosum iudicabat, egressus verò ciuitatis obseruari, operosius. Nec enim circundari eam propter magnitudinē locorūmq; difficultatem, ab exercitu posse, & præterea ad excursus incautū: contra manifestam enim viam obseruatam, occultas vias excogitaturos Iudæos, tam necessitate quàm locorū scientia. Si quid autem clàm esset illatum, diutius obsidionē trahendam, verendúmq;, ne victoriæ gloriam diminuat tēporis longitudo. Hæc enim cuncta quidem effici posse, sed celeritatem ante gloriam duci: debere tamen si celeritate vti velit & cautione, totā muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo omnes exitus posse præcludi: & Iudæos aut omnibus modis salute desperata, ciuitatē tradituros, aut fame victos facillime capiēdos. aliter enim se non posse quiescere. Verum & aggeres curaturum esse, cùm infirmiores habeat, qui prohibeant. Quod si cuiquam magnum opus & inextricabile videatur, eum considerare debere, quod neq; paruū opus Romanos decebat facere: & sine labore magnum quid perficere, ne Deo quidem facile sit. His dictis duces exhortatus, iubet eos exercitus in opera distribuere. Diuinus autē quidam impetus militibus incidit: ambitúmq; partiti, non solum rectores inter se, verū ipsi etiam ordines certabāt. Et miles quidem decadarcho, decadarchus autem hecatontarcho, isq; chiliarcho placere properabat: chiliarchorū verò ostentatio ad duces vsq; pertinebat, ducum verò certamina Cæsar ipse dijudicabat. In dies enim singulos circuiens, opus sæpissime inspiciebat. Cœptum enim à castris Assyriorum, vbi ipse sēdebat, ad inferiorem Cænopolim murum duxit. Hinc per Cedronē ad Eleôn mōtem reuertens, à meridie montem complectitur, vsque ad saxum quod Petistereonos vocatur, eique proximum collem, qui super vallem imminet Siloam, ac inde ad Occidentē flexo ædificio, ad vallem fontis descēdit. Hinc subiens ad Anani pontificis monumentū, circundato monte, vbi Pompeius castra posuerat, ad Septentrionalē redit regionem. Et cùm processisset ad vicum, cui nomē est Erebinthonicus, post illum Herodis monumentū ab Oriente clausum castris suis coniunxit, vnde cœperat. Murus quidem vno minus XL. stadiorum erat. Ad hoc autem foris castella tredecim ædificata sunt: eorum gyrus denis stadiis numerabatur. Totum autem opus triduo constructum est, vt id quidem dignum mensibus videretur, celeritas verò fide careret. Muro autem circunclusa ciuitate, per castella custodibus collocatis, primam quidem vigiliam noctis ipse circuiens explorabat: secundam verò Alexandro permiserat: tertia verò obtigit legionum ducibus. Somnos autem vigiles inter se sortiebantur, totáque nocte per castellorum spacia circuibant.

De fame Hierosolymorum & secundo aggere extructo. *Cap. XIIII.*

VDÆIS autem cum exeundi facultate, omnis etiā spes salutis adempta est: auctáque iam fames, totas domos ac familias depascebatur. Et tecta quidem plena erant mulieribus exanimatis, atque infantibus: viarum autem angusta senibus mortuis. Adolescētes autem ac iuuenes turgidi, velut vmbræ mortuorum, per fora versabantur: & vbi quem casus occupauerat, decidebant. Sepelire autem funera, neque poterant præ labore, & eos quibus aliqua vis supererat, pigebat, & propter multitudinem mortuorum, & quod de ipsis erat incertum. Deniq; super eos

quos sepelierant, multi moriebantur. Multi autem ad sepulchra, priusquam fati dies veniret, & viui properabant: neque luctus in illis calamitatibus, neque fletus erat, sed fame superabantur affectus. Siccis autem oculis, & corruptis oribus, qui tardius moterentur, eos qui ante se requiescerent, tuebantur. Altum verò silentium ciuitatem, plenáque mortuis nox cõprehenderat, & latrones his acerbiores. domos enim, quæ tum sepulchra erant, & cadauera spoliabant, & velamina corporibus detrahentes, cum risu egrediebantur. hísque gladiorum mucrones probabant: nonnullósque iacentium adhuc spirantes, ferro experiendi causa transuerberabant. Si quis autem manum rogasset aut ferrum sibi commodari, quo famem euaderet, superbissime negligebatur. Animas verò efflantium quisque, in morte templum obtutibus intuebatur, cũ viuos relinqueret seditiosos. Illi autẽ, primo quidem sumptu publico iubebant mortuos sepeliri, cùm fœtorem ferre non possent: deinde quod non sufficiebant, in valles eos ex muro præcipitabant. Quas circuiens Titus vbi plenas cadaueribus vidit, altámque saniem tabefactis corporibus defluentem, ingemuit: & extẽris manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse. Ciuitas quidem ita erat affecta. Romani verò, cùm iam nemo seditiosorum auderet excurrere (nam etiam eos mœror, famésque tangebat) dies lætos agebant: frumẽti, aliarúmque rerũ necessariarũ habentes copiam de Syria proximisq; prouinciis, multi autem iuxta murum stantes, magnámque alimentorũ abundantiam demonstrantes, satietate sui famem hostium incendebat. Sediriosis autem nihilo magis calamitate cedentibus, Titus reliquias populi miseratus, & properans saltem hoc liberare quod superest, iterum aggeres inchoabat, quanquam difficulter materiam reperiret. omnes enim ciuitati proximas syluas, opera prima consumpserant. à nonagesimo verò stadio milites alias congerebant: & Antoniã ad solam ex quatuor partibus, maiores prioribus aggeres struebantur. Cæsar autem agmina circuiens, atque opus vrgens, quod in manibus eos haberet latronibus ostendebat. Sed illis pœnitudo planè perierat: & anima ac corporibus separati, vtrísque velut alienis vtebantur. Nec enim vel animas affectio mansueta, vel corpora dolor tangebat, qui etiam mortuam plebem, quasi canes lacerabant, replebántque languentibus carcerem.

De cæde Iudæorum intra & extra Hierosolymam. Cap. XV.

ENIQVE Simon Matthiam, per qnem obtinuerat ciuitatem, excruciatum peremit. Boethi filius erat, ex pontificibus populo maxime fidelis & carus. Is, eùm à Zelotis male populus tractaretur, quibus iam Ioãnes accesserat, vt adiutorem Simonẽ reciperet, populo persuasit: nulla cum eo prius habita pactione, nec aliquid mali metuens. Ingressus autem ille, postquam obtinuit ciuitatem, inimicum eum æque atque alios esse dicebat, qui pro se consilium dederat, velut hoc simplicitate suasisset: productúmque eum & accusatum, quòd cum Romanis sentiret, morte dãnauit, ne purgationis quidem ei facultate concessa, cum tribus filiis suis. quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autem se occidi, quàm filios obsecrantem, atque hanc pro illa, quod ciuitatem ei aperuisset, gratiam postulantem, vt augeret eius dolorem, nouissimũ iussit interfici. Ille quidem super cæsos in cõspectu suo filios iugulatur, coram Romanis productus: ita enim Simon Anano Bamadi filio præceperat, qui erat eius satellitum crudelissimus, cauillatus si quid eum iuuarent, ad quos exire voluisset. corpora verò sepeliri prohibuit. Post hos Ananias quidã, pontifex, filius Masbali, nobilis, & scriba curiæ, vir fortis, ex Ammaunte genus ducens, & cum his quindecim ex populo clariores necãtur. Iosephi verò patrem conclusum asseruabãt: missóque præcone denunciant, ne quis in ciuitate degentium vel colloqueretur cum eo, vel in vnum veniret, proditionis metu proposito: & eos qui hæc cum illo deflerent, ante quæstionem perimebant. Ista videns quidam Iudas filius Iudæ vnus ex numero præfectorum Simonis, qui turrim ab eo sibi creditam custodiebat, fortasse quidem nonnihil etiam misericordia crudeliter pereuntium, magis autem sui prouidentia, conuocatis decem fidissimis contubernaliũ: quousque tandem, inquit, hæc mala sustinebimus? quámve salutis spem habemus, seruantes pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat. Romani verò penè intus sunt. Simon autem

bene

bene quoque meritis infidelis est: merúsque etiam apud eum pœnæ, & apud Romanos certa fœderis dextera. Ergo age, tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatem. Nihil autem graue Simon patietur, si eùm de se desperauerit, pœnas citius pēdet. His vbi decem assensi sunt, mane cæteros quos subiectos habebat, per diuersum dimittit, ne quid eorum quæ cogitauerat proderetur. ipse verò de turri hora tertia Romanos inuocabat. illorum autem alij præ superbia contemnebant, alij non credebant, alios etiam pigebat, velut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea verò, cum Titus ad murum cum armatis succederet, ante rem Simon cognouit, turrimque velociter occupat: Romanísque eos inspectantibus custodes peremit, & per murum proiecit corpora mortuorum. Ibíque circuiēs Iosephus (nec enim rogare cessabat) caput vulneratur lapide, statimque attonitus cadit. Excursus autem ad eius casum factus est Iudæorum: abreptúsque esset in ciuitatem, nisi Cæsar misisset, qui eum protegerent. Illis autem pugnantibus Iosephus quidem tollitur, parum quod ageretur intelligens. seditiosi verò, tanquam interfecto quem maxime cupiebant, cum lætitia conclamauerūt. Spargitur autem hic rumor per ciuitatem: ex quo residuam multitudinem mœror tenuit, vere perisse credentem, cuius fiducia profugere cogitabant. Audito autem Iosephi mater in carcere, mortuum esse filium suum, ad custodes quidē, ex Iotapatis hoc aut certo se credere, nec enim viuo potiri. Secreto autē flens, ad ancillas: hunc, inquit, fœcunditatis recepisse fructum, quod ne sepelire quidem sibi filium licuisset, à quo sepeliri sperasset. Verum ne illam quidem mēdacium diutius cruciauit, neque latrones refecit. Cito enim curato vulnere Iosephus resipuit: progressúsque clamabat, illos sibi non multo post vulneris pœnas daturos. populum autē rursum ad fidem hortabatur. vnde populo quidem fiducia, seditiosis verò stupor incidit eius aspectu. Profugorum autem alij statim de muro necessitate prosiliebant: alij velut ad pugnam cum lapidibus progredi simulantes, mox ad Romanos profugiebant. Hos autē sæuior ea quàm intus pertulerant fortuna cōsequebatur: & tamē, quam domi reliquerant, velociorem apud Romanos inueniebant ad exitium satietatem. aderant nāque inflati ex inedia, & velut morbo intercutis aquæ turgidi. deinde vacuata replētes corpora disrumpebantur: nisi qui periti desideria cohibuissent, paulatimque cibum desueto corpori obtulissent. Verum & eos, qui hoc modo seruarentur, alia plaga suscepit. Quidā apud Syros ex transfugis deprehenditur, è fimo ventris aureos colligens. Transglutientes autem (vt supra diximus) eos veniebant, quod cunctos seditiosi scrutabantur: & maxima vis auri fuerat in ciuitate: denique duodecim atticis comparabāt, quod antea vigintiquinque valebat. Verū hac arte per vnum detecta, totis castris fama percrebuit, quod auro transfugæ pleni venirent. Arabum autem multitudo & Syri, scissis ventribus supplicium minitabantur. Et hac ego clade nullam credo sæuiorem contigisse Iudęis: vna denique nocte duorum milium patefacta sunt viscera. Et hac Titus iniustitia cognita, penè iussisset autores circunfuso equitatu iaculis appeti, nisi magna fuisset multitudo noxiorum multóque plures puniendi, quàm qui fuerant interempti. Conuocatis autem auxiliarium ducibus, itémque militum Romanorum (nam etiam militum quosdam hæc tangebat inuidia) vtrisq; iratus dicebat: si qui militum suorum hæc committerent lucri causa incerti, nec arma propria quisquam erubesceret auro argentóq; facta: Arabes autem & Syri primo in alieno bello licentiæ calamitates inferrent: deinde crudelitatem in cædibus & in Iudæos odia Romanis ascriberent. hac enim quosdā suorum milites infamia participare. & his quidem mortem interminatus est, si quis in eadem postea repertus fuisset audacia. ad legiones autem mandata dedit, vt suspectos inuestigarent, atque ad se deferrēt. Verum profecto auaritia contemnit omne supplicium, sæuúsq; hominibus lucrandi amor innatus est: nulláq; omnino calamitas plus habendi cupidini comparatur. Imò verò hęc aliàs, & modū habent, & metu subiugantur. Deus autem, qui damnauerat populum, omnem viam salutis ad interitum verterat: denique id quod cum pœna interdixerat Cæsar, occulte in profugos admittebatur. Et si quis transfugisset, circunspectantes ante ne quis Romanorum videret, eos scindebant, & ex visceribus quæstum nefarium trahebant. in paucis autem reperiebatur, & plerosq; sola spes consumebat. Hic quidem casus multos transfugarum reduxit.

De sacrilegio circa templum & relatis ex vrbe cadaueribus & fame. Cap. XVI.

OANNES autem, vbi rapinæ ex populo defuere, ad sacrilegium sese conuertit: multáque donaria tēpli retinens, multáque vasa diuinæ rei ministerio necessaria, crateras, & lances, & mensas, ne vrceolis quidem abstinuit, quos Augustus eiúsque vxor miserat. Romanorum quidem imperatores honorauerunt semper templum atq; ornauerunt: tunc autem Iudæus etiam alienigenarum dona distrahebat. ad socios autem dicebat, sine metu diuinis abuti debere, qui pro Deo, qui pro templo militarēt, & ex ipso ali. Propter eáque sacrum vinū, & oleum, quod sacerdotes sacrificiis reseruabant, totum erat effudisse. nāque in templo & multitudini distribuit, & illi sine horrore vngebātur & potabant. Non equidem recusabo dicere, quæ dolor iubet. Puto si Romani cōtra noxios venire tardassent, aut hiatu terræ deuorandam fuisse ciuitatem, aut diluuio perituram, aut fulminum ac Sodomæ incendia passurā. multo enim magis impiam progeniem tulit, quàm quæ illa pertulerat. deniq; cum eorū pertinacia desperata, totum populus interiit. Et quid opus est singulatim narrare clades? Mannæus Lazari filius, trāsgressus ad Titum, per vnam portā quę sibi credita fuerat centum & quindecim millia & octingenta dixit elata cadauera, ex quo die castra prope ciuitatē posita sunt, ex die quartadecima mensis Aprilis, vsque ad calendas Iulij. hæc autem immensa est multitudo: nec tamen ipse fuit appositus portę, sed publicam mercedem diuidens, mortuos ex necessitate numerabat. cæteros enim propinqui sepeliebāt. sepultura autē fuit, elatos ex oppido proiicere. Post hunc autem nobiles profugi, omnia mortuorum egenorum sexcenta millia portis eiecta nunciabant: aliorum verò numerū minime posse comprehendi: cùm autem pauperibus efferendis non sufficerent, congesta in maximis ædibus cadauera esse inclusa, & frumenti quidem modium venisse talēto. post autem vbi muro circundata ciuitate, ne herbas quidem legere iam liceret, ad hoc necessitatis quosdā fuisse compulsos, vt cloacas rimarentur, boúmque veterem fimum alimentū haberent, stercúsque collectum, quod ne visui quidem tolerabile fuerat, cibus erat. Hæc Romani quidem audientes miserati sunt: seditiosos autē ne videntes quidem pœnitebat, sed patiebantur vsque ad ea progredi. fatum enim eos reddiderat cæcos, quod iam & ipsis imminebat & ciuitati.

FLAVII IOSEPHI
DE BELLO IVDAICO
LIBER VII.

De suffossione murorum, succensione aggerum & Sabino oppugnante murum. Cap. I.

LADES quidem Hierosolymorum in peius quotidie procedebant, eùm & seditiosi magis accenderentur aduersis inclusi, postquam populum fames ipsósque iam possederat. Quin & multitudo congestorum in ciuitate cadauerū, & visu horrenda erat, odorémque pestiferum emittebat, cùm excursus etiam pugnātium moraretur. Nam veluti per aciem ruerent, plurima cæde excitata: conculcare mortuos cogebantur: & qui super eos pedem ponerent, neque miserabantur, neq; horrebāt: nec saltem sibi augurio fore putabāt contumeliam mortuorum. Genuli autem cæde polluti, dexteras ad externum bellum præparabāt, tanquam exprobrantes Deo (vt mihi videtur) supplicij sui tarditatē. non enim spe victoriæ maior pars eorum, sed desperatione salutis ferocius ferebatur. Romani autem quamuis plurimum in aggreganda materia laborarent, tamen intra viginti & vnum dies aggeres erexerunt, attonsis omnibus ad nonaginta vsque stadia circa oppidum lucis. Erat autem miserabilis terræ facies. nam quæ antea arboribus & paradisis ornata

fuerat,

fuerat, ea tunc deserta præcisis vndiq; arboribus cernebatur: nec vllus qui pridem Iudæam viderat alienigena & suburbana pulcherrima ciuitatis, cùm eius solitudinem tunc videret, continere lacrymas poterat, vel non gemere mutationē quantum pristinis derogasset. Omnia nanque insignia pulchritudinis, bellum deleuerat: nec si quis subito aduenisset, qui locū prius sciebat, eum cognosceret, sed præsens quæreret ciuitatem. Romanis autē ac Iudæis, finitum opus aggerū, par faciebat timoris initium. nanque hi, nisi eos quoq; exurerent, captum iri ciuitatē putabant: Romani autē, fortasse nec voluntatē sibi fore illis incensis alios parare. nam & materiæ defecerant: & labori quidem corpora militum, crebris vero offensionibus animi cesserant. Verum ciuitatis cladibus tristius Romani quàm ciues in ea degentes afficiebantur. ad mala enim quæ hinc accidebāt, etiam pugnatoribus nihilo segnioribus vtebantur. sed eorū spes frangebatur, cùm aggeres insidiis, machinæ soliditate muri, manus vero conflictus audacia repugnantium superaretur: & præcipue, quod cum seditione faméq; ac bello tótque malis præstantiores Iudæorum animos inuenirent, virorum quidem inexpugnabiles esse impetus arbitrabātur, inuictam vero animorum magnitudinem quæ calamitatibus aleretur. nam quis eos in rebus secūdis sustineat, qui malis ad virtutem incitarentur? Illi quidē propterea cautius custodias præparabant. Ioannis autem factio apud Antoniam, simul & quæ futura timebantur, si difiiceretur murus cauebat, & antequam arietes admouerērur operibus instabat: nisi quia conatus eorum irritus fieret. Aggresi enim cum facibus aggerū, spe decepti remeauere. Nam primum ne concordare quidem eorū videbatur cōsilium, paulatim & per interualla, & cunctāter, nō sine metu prosilientium, neq; Iudæorum more, vt breuiter dicam. deerant enim quæ propria gentis essent, audacia, cursus, & omnium simul impetus: & vt non sine offensione recederent. Languidiores vero progresi quàm solebāt, etiam Romanos solito promptiores offendere: qui corporibus quidē atq; armis ita vndiq; aggeres sepsere, vt nusquam igni aditum relinquerent: animū vero ita confirmauerunt, ne quis loco antequā occumberet moueretur. nam præter omniū rerū desperationem si etiā illud opus esset exustum, acerbissimus pudor milites occupauerat, si aut calliditati uirtus cederet, aut arma temeritati, aut peritia multitudini, aut Iudæis Romani. Simul autem missilia pro illis faciebant in prosilientes delata: & qui cecidisset, posteriores impediebat, ac periculum antecedentis molliores eos efficiebat. Qui vero intra teli iactum venire properassent, alij disciplinæ hostiū & densitate perterriti, alij confixi hastis retrocedebant: & ad extremū alius alium timiditatis arguēs, re infecta reuertebantur. Calendis autem Iulij tentata fuerat expugnatio. Iudæis autem inde digresis, Romani machinas admouere: quamuis ab Antonia saxis atq; igni ferróq; peterentur, & quodcunq; hostibus telum necessitas attulisset. nam licet multum mœnibus Iudæi confiderent, machinásque contemnerent, tamen eas applicare prohibebant Romanos. Illi autem Iudæis studium esse rati, ne murorum infirmitate Antonia læderetur: & fragilibus eam fundamentis suspicantes, contra certabāt. Nec tamen quod feriebatur, ictibus obediebat: sed ipsi quidem crebris in se missilibus iactis, cùm nullis periculis desuper venientibus lassarentur, arietū opus vrgebant. cùm vero inferiores essent, ac lapidibus frangerentur, aliis scutis super corpora concameratis, fundamenta manibus, & vectibus suffodiebāt. Itaq; saxis quatuor obstinato labore cōcussis, quietē vtrisq; nox attulit: & in ea murus arietibus labefactatus, ex qua parte prioribus Ioannes aggeribus insidiando murū suffoderat, subsidente cuniculo repente labitur. Verū præter spem vtrorumq; animi affecti sunt. Nam Iudæi quidem quibus mœrorē esse oportebat, quod ruina præter spem acciderat, & aduersus eam præcauti non fuerāt, tanquā maneret Antonia confidebant. Romanorū autē inopinatā lætitiā ex celeri subuersione natā, conspectus alius murus, quē intrinsecus Ioannes ædificauerat, cito restinxit. Verumtamen priore facilior oppugnatio videbatur. Tunc enim & ascensum per ruinas promptiorē, & Antonia esse infirmiorē murū qui recens erat, citóq; destrui posset arbitrabātur. Nemo tamen eum audebat ascēdere quod ei qui primus id tentauisset, certissimū esset exitiū. Titus vero spe atq; oratione putans alacritatem pugnātium excitari, & adhortatione atq; promissis sæpe quidem

periculorum nasci obliuia, interdum autem mortē solere contemni, in vnum cōgregatos fortissimos experiebatur dicens: Commilitones, hortari quidē ad ea quæ periculum non afferūt, aperte & ipsis qui rogātur, & qui eos rogant, ignauiæ reprehēsionē parit. exhortatione autē opus est in solis rebus ambiguis: quippe illa per se quenq; gerere dignum est. Itaq; difficilē vobis in murum esse ascensum ipse profiteor: quod autē vel maxime oporteat gloriç cupidos pugnare cum difficillimis rebus, pulchrūq; sit cum laude mori, nec erit infructuosum si qui primi fortiter fecerint, prosequar. Primū quidem vos illud hortetur, quod nonnullos fortasse deterreat, Iudæorum patiens animus, & in aduersis rebus dura constantia. Romanos enim eósq; milites, quibus in pace bella discere, in bello autē vincere cōsuetū est, à Iudæis manu vel animo superari turpissimū est: idq; in fine victoriæ, cùm etiam Dei nitamur auxilio. nanque offensiones nostræ, Iudaicæ desperationes sunt. Illorum autē clades, fauore Dei vestrísque virtutibus crescūt. Etenim seditio, fames, obsidio, murorúmq; sine machinis casus, quid sit aliud quàm in illos ira Dei, nostrúmq; adiumentū. Igitur nō solum deterioribus inferiores videri, sed etiā diuinum præsidiū prodere, vobis non conuenit. Quo pacto autē non turpe videatur, Iudæos quidem quibus non magni pudoris est vinci, qui seruire didicerint, quo minus in posterum id patiātur, mortē contemnere: atque in nos medios frequēter excurrere, non victoriæ spe, sed ostentationis gratia: nos autem totius penè terræ marísq; victores, quibus etiam non vincere probro habetur, ociosos sedentes, ne semel quidē in hostes aliquid audaciter expertos, famem ac fortunam cum his armis operiri? maxime cum paruo discrimine totū possitis efficere. Denique in Antoniā si ascēderimus, habebimus ciuitatē. Nam & si pugnandū sit aduersum intus positos, quod non arbitror, attamen capiti ac respirationi hostium insedere victoriam nobis plenissimā repromittit. Equidem prætermissa nunc eorum laude, qui in bello cecidere, & immortalitate, qui Martio furore prostrati sunt, ex morbo pacis tempore mortem aliter sentientibus imprecor, quorū anima cum corpore sepultura damnatur. Quis enim virorū fortium nescit, quod animas in acie ferro corporibus absolutas, purissimum elementū æther hospitio receptas inter sidera collocat: manésque se bonos ac propitios heroas, videndos offerunt posteris suis? Quas vero morbus corporis tabésque consumpserit, & si maxime probris ac piaculis purgatæ sint, subterraneæ tenebræ operiunt, altáq; obliuio suscipit, corporis simul & vitæ ac memoriæ fine circūscriptas. Quod si necessario mors homini decreta est, ad hoc autem omni morbo leuius est, ferri ministerium, cui non videatur ignauum negare vsui, quod debito redditurus sit. Et hæc quidem veluti seruari nequeant, vel qui conati fuerint, prosecutus sum. est autem salutis spes in maximis quoq; periculis qui virilem animum gerūt. Primum enim quod decidit patet incessui: deinde totum quod ædificatum est, facillime dissolui potest. Vósque plures hoc opus aggrediētes, alius alij pro adhortatione fietis atque subsidio: vestráq; obstinatio breui animos hostium franget: ac fortasse nobis, si eam tantum cœperimus, incruenta res efficietur. Etenim ascendentes quidē nos prohibere scilicet conabūtur. si vero clàm, vel etiam per vim aliquid egerimus semel, quamuis paucos non sustinebunt. Me autem profecto pudeat, nisi qui primus hoc fecerit inuidendum remunerationibus fecero: & qui vixerit quidem nunc æqualibus præsit: beatissima vero præmia sequantur occisos. Talia dicēte Tito, cætera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit: eorum vero vnus, qui in cohortibus militarent, Sabinus nomine, genere Syrus, vir & manu simul & animo fortis apparuit: licet si quis eum ante vidisset, quantum ex habitu corporis, ne specie quidem militem esse credidisset. erat enim calore nigro, exilis habitudine: sed anima quædam heroica in macro corpore, atque angustiore viribus suis habitabat. Cùm primus itaque surrexisset, dedo me, inquit, tibi alacri animo Cæsar, & ante omnes in murum ascendo: atq; opto quidem, vt vires ac voluntatem meam sequatur fortuna tua. quod si cœpto casus inuiderit, scito me non præter spem, quod res aliter cesserit, sed quod sic decreuerim, pro te moriturum. His dictis, & scutū læua capiti prætēdens, strictóq; dextera gladio, circa horam diei sextam murum petebat. sequebātur autē ex aliis, qui soli eius virtutis æmuli esse cupiebant, vndecim viri.

Multo

Multo autem omnes antecedebat diuino quodam impetu excitatus, cùm de muro cuſtodes iaculis & ſagittis vndiq; infinitis appeterent, atq; ingentia ſaxa deuoluerēt, quæ nonnullos de vndecim deiecerunt. Sabinus autē miſsilibus occurrens, licet obruetetur ſagittis, non tamen antè impetū cohibuit, quàm ſumma muri prehenderet, hoſtéſq; in fugā verteret. viribus enim eius atq; animi pertinacia territi, plutéſq; aſcēdiſſe rati non ſteterunt. Qua in re fortunam quis veluti virtutibus inuideat, ſempérq; præclaris facinoribus officiat non ineuſauerit? Siquidē hic vir neq; ab incepto errauit, & offenſione lapidis cum maximo crepitu pronus decidit. Vnde factū eſt, vt Iudæi reuerſi, vbi ſolum & iacentem videre, ex omni eum parte iaculis peterēt. Ille vero genibus nixus, & ſcuto protectus, primo quidem vlciſcebatur hoſtes, multóſq; ad ſe appropinquantes ſauciauit: vulnerum autem multitudine remiſit dexteram: & ad extremum priuſquam redderet animam ſagittis eſt obrutus, vir dignus pro fortitudine qui meliori fortuna vteretur. pro menſura vero cœpti facinoris cecidit. Cæteri autem tres penè iam ſumma tenētes, obtriti lapidibus perierunt, & octo ſauciati detracti, & in caſtra relati ſunt. Hæc quidem tertia die menſis Iulij geſta ſunt.

Romani Antoniam inuadunt, & à Iudeis repelluntur. *Cap. II.*

BIDVO autem pòſt, viginti de numero excubantium per aggeres militum congregati, ſigniferum ordinis ſui, & duos quoſdam ex ala equitum, & tubicinem vnum ad ſe vocant: nonáque noctis hora per ruinas ad Antoniam ocioſe procedūt. occiſis autem primis cuſtodibus ſomno oppreſſis, mutum obtinent, ac buccina ſignum dari præcipiunt: quo cæteri quidem vigiles ſubito exuſcitantur, & fugiunt priuſquam multitudinem quæ murum aſcēderat, cernerent. nam & timor illis, & tuba imaginem quandam, vt magnum hoſtium numerum aſcendiſſe crederent, oſtendit. Cæſar autem ſigno audito, propere armat exercitum: & cum ducibus primis lictorum caterua comitatus, aſcendit. Cùm autē Iudæi ad templum interius confugiſſent, ipſi quoq; per cuniculum irruperūt, quem Ioannes aduerſum Romanorum aggeres aperuerat. Diſpoſitiq; amborum agminum ſeditioſi, tam Ioannis quàm Simonis, arcebant eos ſumma vi atq; alacritate repugnandi. ſiquidem excidij finem putabant, locum ſanctum penetraſſe Romanos, quod & his victoriæ principiū fuit. Ad ipſum autem adytum validiſſima pugna committitur: his quidem templum vi occupare certantibus, Iudæis vero Antoniam verſus eos repellentibus. Et ſagittæ quidem ac haſtæ vtriſq; inutiles erāt, ſtrictis autem enſibus dimicabant. Neque conflictu diſcerni poterat, ex qua parte quiſq; pugnaret, permixtis viris & propter anguſtias permutatis, cùm & vocis intellectum magnitudo confunderet, multáque mors eſſet vtrinque, armáque ſimul & cadauera iacentium conculcata frangerēt prælιantes. Semper autem ſi bellum fluctuans grauaſſet alteram partem, potiorū exhortatio & inferiorum conqueſtio naſcebatur. Neque aut fugæ, aut perſecutioni locus erat: ſed propinquæ mutationes confligentium, & inclinationes permixte fiebant exercitus. Qui vero inter primos ſtetiſſent, aut occidendi aut moriendi neceſſitatē habebant, quod refugere non dabatur. nam & poſteriores vtriuſq; partis, ſuos in frontem vrgebant, nullúmque inter dimicantes bello vacuum interuallum reliquerant. Cùm autem Iudæorum animi Romanorum peritiam vincerent, iámque omnino tota acies pelleretur (à nona enim hora noctis ad ſeptimā diei vſq; pugnabant) hi quidem ſimul omnes excidij periculum pro nutrimento virtutis habebant: Romani vero exercitus parti (nondum enim aſcenderant legiones, illiſque ſpes pugnantium nitebatur) ſatis eſſe viſum eſt in præſentia, Antoniam obtinere.

De Iuliano Romano milite inſigni fortitudine. *Cap. III.*

IVLIANVS vero quidam cēturio ex Bithynia non ignobilis, quem in illo bello & armorū peritia & viribus corporis & animi ſpiritu omniū fortiſſimū ipſe cognoui, vbi Romanos iam cedere & male repugnare cōſpexit (propter Titū autē apud Antoniam ſtabat) ſubito proſiliit, iámq; Iudæos vincētes ſolus ad interiorem vſq; templi angulum perſecutus eſt. Fugiebat autē vniuerſa multitudo, neq; vim eius neq; audaciā hominis eſſe opinantes. At ille per medios ruens, quos alios aliò diſiecerat, ipſos quos occupaſſet interficiebat: eáque facie

nihil Cæſari admirabilius, aut aliis horribilibus viſum eſt. Verū & ipſum profecto fata perſequebantur, quæ ab homine vitari non poſſunt. Calceos nanq; habens, crebetrimis atq; acutis clauis, vt cæteri ſolent milites, fixos, dum ſtrato ſaxeis cruſtis ſolo curreret, labitur: magnóq; cum armorū ſono deiectus, in tergū fugientes reduxit. Et Romanorū quidem clamor ex Antonia ſublatus eſt, ſaluti eius metuentium: Iudæi vero multi ſimul gladiis & haſtis vndiq; feriebāt. Ille autem multā quidem ferri vim ſcuto excipiebat: ſæpe autē conatus erigere ſe, percutientiū multitudine reuolutus eſt, & iacēs tamē gladio multos perculit. nec enim cito peremptus eſt, quādo galea & thorace omnia mēbra neci opportuna ſeptus erat. nanq; diu ceruicē contraxerat, donec conciſis aliis eius mēbris remiſit vires, cùm ei nemo auderet ſuccurrere. Nimius autem dolor Cæſarē tenuit, vbi tantæ fortitudinis virū in conſpectu tantæ multitudinis vidit occidi: & quòd locus ſe quidē intercludebat auxiliū ferre cupientē: alios autē, ne poſſent, metus impediebat. Iulianus igitur diu cum morte luctatus, cùm nō paucos interfectorum ſuorum ſaucios reliquiſſet, ægrè peremptus eſt: magna ſui gloria, non apud Romanos tantum & Cæſarē, verum apud hoſtes quoq; relicta, Iudæi vero etiam mortui rapto corpore, Romanos in fugam verſos, in Antoniā concluſere. Fortiter autē in eo prælio decertauere, Alexas quidem & Gyphthæus, ex agmine Ioannis: ex parte vero Simonis, Malachias, & Mertonis filius Iudas, & Soſæ filius Iacobus, dux Idumæorum: Zelotæ vero fratres duo filij Iairi Simon & Iudas.

Ioſephi oratio pro deditione Iudæorum, & profugium eorum. *Cap. IIII.*

TITVS autem militibus ſuis imperat Antoniæ fundamenta diruere, facilémque aſcenſum cuncto exercitui præparare. Ipſe vero Ioſepho ad ſe vocato (nanque audierat eo die qui erat menſis Iulij ſeptimus decimus, diuinam obſeruantiam, quæ entelechiſmos vocatur, virorū penuria defuiſſe, eáque re populū nimis dolere) iterum dici Ioanni præcepit quæ ante mandauerat: quod etiā ſi quis eum pugnādi ſæuus amor teneret, cum qua placeret ei multitudine, ad bellum progredi liceret: dum modo non vnà ſecum & ciuitas interiret ſimul & templum: ſanctū tamen locum violare deſineret, néue in Deum nefas admitteret. Poteſtatē autē haberet ſi vellet, ſacra intermiſſa celebrare per Iudæos quos ipſe delegiſſet. Itaq; Ioſephus, ne ſoli Ioanni hæc intimarentur, ſed etiā pluribus, vnde exaudiri poſſet conſtitit, & mandata Cæſaris Hebraico ſermone diſſeruit. Multū autē eos quo patriæ parcerēt precabatur, ignémque depellerent iam templo cōrigiū, Deóq; vota redderēt conſueta. His dictis populus triſtitia ſimul & ſilentio tenebatur. Multis autem conuiciis tyrannus Ioſepho cum execrationibus lacerato, poſtremò addidit, nunquā ſibi excidiū eſſe metuendum quoniā Dei ciuitas eſſet. Atque eum exclamatione, ſané vero, inquit Ioſephus, eam purā Deo cōſeruaſti, inuiolatáque ſancta manſere: nec in eum cuius ſperas auxilium, quicquā impium deliquiſti: ſed ſolennia ſacra conſequitur. Et ſi quidē tibi quiſquam quotidianū auferat cibum, impiū eum hoſtem putabis: Deum vero, quē perpetua religione priuaueris, belli auxilio ſperas futurū? Et Romanis peccata imputas? qui noſtras leges etiā nunc tuentur: & quæ ipſe intercidiſti ſacra, Deo reddi compellūt. Quis non inopinatæ mutationis cauſam gemat, ac defleat ciuitatē? cùm alieni quidē, hoſtéſque impietatē tuam corrigāt: tu vero Iudæus, & inter leges educatus, illis quoq; in has ſæuior inueniaris. Atqui Ioannes etiā pœnitere malorū, non eſt turpe in rebus extremis, bonúmque tibi exemplū patriam ſeruare cupienti propoſitum eſt, Iechonias rex Iudæorum: qui quondam Babyloniis bellum ſibi inferentibus, ſponte ciuitate priuſquā caperetur exceſſit, & eum cognatione ſua voluntariam captiuitatē ſuſtinuit, ne hæc ſancta hoſtibus proderet, Deique domū videret exuri. Ob hoc ſacra Iudæorū commemoratione laudatur: eúmq; memoria trāſmiſſa per ſecula ſemper noua immortalē poſteris tradidit. Bonū ô Ioannes exēplar, & ſi periculū præſto ſit: ego autē veniam quoq; tibi à Romanis ſpōdeo, dum memineris, quòd gentilis moneā, & Iudæis iſta promittā, ſpectaríque oporteat, quis ſit author, & vnde conſiliū. Abſit enim vnquam me ita captiuum viuere, vt genus aut leges patrias obliuiſcar. Rurſum indignaris & clamas, mihique maledicis. Etiā acerbiora mereor, qui hæc aduerſus fata ſuadeo, Deique ſententia condemnatos ſeruare contendo.

contendo.Quis ignorat scripta veterum prophetarũ, & responsum impendens miserrimæ ciuitati? Iam tunc enim eius excidiũ prædixere,cum quis homicidium gentile cœpisset. Vestrorum autẽ cadauerum non ciuitas tantũ,sed etiã templum omne repletum est. Deus planè,Deus ipse cum Romanis ignẽ sibi lustrationis infert, tótq; scelerum plenã exurit ciuitatẽ.Hæc Iosepho cum fletu & lacrymis prosequente,vox eius singultibus interrupta est. Et Romani quidem miserati dolorem,admirati sunt. Ioannes autẽ eiúsque socij magis contra Romanos irritabantur, illum quoque capere cupientes.Nobiliũ tamen plurimos commouit eius oratio. Et nonnulli quidẽ seditiosorũ custodias formidantes,locis suis manebant,iamdudum certi de suo pariter & ciuitatis exitio.Fuerunt autẽ,qui capto discessionis tempore,ad Romanos confugêre:in quibus erant pontifices Iosephus & Iesus. Filij verò pontificum, tres quidem Ismaëlis,cui apud Cyrenen fuerat caput abscisum,& Matthiæ quatuor: alterius verò Matthiæ vnus, qui post interitũ patris aufugerat, quẽ Simon Gioræ cum tribus filiis, vt suprà dictum est,interemit.Multi autem nobiles cum pontificibus defecere:eósq; imperator cùm per alia humane suscepit, tum sciens in alienigenis moribus illis versari molestum esse,in Gophnam dimisit,vt ibi manerent interim,multas etiã pollicitus possessiones cuique peracto bello se redditurũ. Illi quidem in destinatum municipium læti cum omni cautione discedunt.His autem in ciuitate non visis,rumor seditiosis iterum diffamatus est, quòd Romani transfugas occidissent, vt hoc metu videlicet à fuga reliquos deterrerent. Et paulisper quidem hæc calliditas eorum, sicut antea,valuit, timor autem profugere cupientes inhibuit. Rursus autẽ postquam eos Titus reuocatos à Gophna cum Iosepho murum circumire, & populo conspici iussit,multi ad Romanos fugiebant. In vnum verò congregati,& ante Romanos stãtes, cum lacrymis atque vlulatu seditiosos rogabãt, primo quidẽ vt in ciuitatem Romanos susciperent, patriámque seruarent:si hoc displiceret,saltem de fano exirẽt, templúmque sibi liberarẽt.Nec enim ausuros sine maxima necessitate Romanos ignem sanctis immittere.His illi magis aduersabantur,multáq; in transfugas vociferati conuitia,supra sacras portas iacula & balistas & saxorum disposuere tormenta, vt omne quidem circum fanum spacium multitudine mortuorum sepulchro, templum vero ipsum castello simile videretur. In loca verò sancta & inaccessa, cum armis adhuc & manibus gentili cæde calentibus insiliebant: & ad hanc processere legis iniuriam, vt quam Iudæos indignationem oporteret exercere si hæc Romani admitterẽt:ea tunc in Iudæos propria sacra temerantes, vterentur Romani milites. Nemo sanè fuit eorum,qui non cum honore templum aspiceret,atque adoraret: latronésque optaret, antequam immedicabile malum contingeret,pœnitere. Titus autem dolens vicem eorum,iterũ Ioannem eiúsque socios increpabat,dicẽs:Nónne vos,ô sceleratissimi, cancello,sanctum locum protexistis? Nónne literis Græcis ac nostris incisas tabulas constituistis,quibus ne septa cuiquã transgredi liceret edicitur? Nónne eos qui trãsissent, quamuis Romanus quis esset, vobis necare permisimus? Quid igitur in eo etiam mortuos conculcastis,ô nocentissimi? Aut cur templum & externi & gentilis sanguinis confusione polluistis? Testor ego patrios deos, & si quis vnquã hunc locũ antè aspexit(nunc enim neminẽ credo)itémq; testor & exercitum meum & Iudæos qui apud me sunt,& vosipsos, quòd non ego vos violare hæc compellam: quin & si locũ acies vestra mutauerit,neque accedet ad sancta quispiam Romanorũ,nec quicquam in eorũ contumeliam faciet.seruabo autẽ vobis etiam templum nolentibus.

De iterata pugna, extructis aggeribus, & excursionibus Iudæorum. Cap. V.

HÆc Iosepho internunciante principis dicta, latrones ac tyranni existimantes non beneuolentia, sed timiditate hos sermones fieri, in superbiam tollebantur. Titus autem, qui neque seipsos miserari eos, neque templo parcere prospiciebat, rursus bellũ gerere decreuit. Sed vniuersum quidem his militem, quòd locus eum non caperet, inferre non poterat. Tricenis autem de singulis centuriis viris fortissimis lectis,etiam chiliarchis singulis millenos attribuit: hisque duce præposito Cereali, hora noctis nona iubet in custodias impetum

impetum

imperum fieri. Cùm autem ipse quoque in armis esset, vnáque descendere statuisset, amici eum propter periculi magnitudinē ducúmque dicta continuerunt. plus enim operis eum in Antonia præsidentem militū certamini facturum esse dixerunt, quàm si periculum subisset: omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores. His dictis paruit. Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites, vt de eorū virtute iudicaret: ne aut fortis quisquā indonatus abiret, aut contra impunitus ignauus lateret: sed omnium spectator ac testis fieret ipse, qui & vlciscendi & remunerandi esset dominus: illos quidem ad aciem hora qua suprà memoratum est, dimisit. Progressus autē ad speculam in Antonia quid fieret expectabat. Verum hi qui missi fuerant, non ita, vt sperabant, somno oppressos inuenere custodes: sed coortis cum clamore, confestim manus conseruere, excubitorum autem tumultu exciti cæteri cateruatim excurrêre. Itaque primorum quidem impetum excipiebant Romani: qui autem illos sequerērur, in agmen proprium incidebant, multisque suorum velut hostibus vtebātur. Vocis nanque agnitionem confusus partium clamor, oculorum autem singulis nox ademerat: cùm præterea quosdam furor cæcos, alios iracūdia, alios timor efficeret: idcirco obuium quenque sine discretione feriebant, Romanis quidem scutorum coniunctione septis, & per globos prosiliētibus, ignoratio minus nocebat: signi enim sui quisque meminerat. Iudæi verò disiecti, tam impetus quàm recessus temere facientes, sæpe imaginem inter se hostium alis alij demōstrabant: cùm reuertentem suum quisque per tenebras, quasi Romanum aggredientem exciperet. Denique plures à suis quàm ab hostibus sauciati sunt, donec orto die, visu iam pugna discerneretur: & in acie stantes ordine, sagittis atque telis vterentur. Neutri vero cedebant, neque labore fatigabantur. Sed Romani quidem & sigillatim, & multi simul in conspectu imperatoris de virtute certabant: illúmque diem sibi quisque promotiunis initium fore putabat, si fortiter dimicasset. Iudæis autem & proprium cuiusque periculum, & quòd templo metuerent, ministrabat audaciam: quod tyrannus stans hos rogaret, alios verberaret, & ad pugnandum interminationibus incitaret. Quominus autem plerunque pugnatum est, sed cito & breui momento prælia mutabantur. neutra enim pars prolixum fugæ spacium vel persecutionis habebat. Pro suorum autem euentu ex Antonia tumultus erat, & confidere superantibus, & stare si fugerent, acclamantium: erátque veluti quoddam belli theatrum. nec enim vel Titum, vel alios, qui vnà erant quicquam eorum quæ in pugna gerebātur latebat. Postremo nona hora noctis cœpto prælio; quinta diei dissoluti sunt, cùm neutri eo loco vnde pugnam iniere certa fuga cessissent, verùm mediam in ancipiti prælio victoriam reliquissent. Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudæorum vero partis quidem Simonis, Iudas Mertonis filius, & Simon Iosiæ: Idumæíque Iacobus, & Simon, hic Cathlæ filius, Iacobus autem Sosæ: de Ioannis autem sociis Gyphthæus & Alexas: & de Zelotis, Simon filius Iairi. At Romanorum reliqua manus, die septimo subuersis Antoniæ fundamentis, latam viam vsque ad templum fecit. admotæq; muro legiones, mox aggeres inchoabant: vnum contra interioris templi angulum, qui ad Septentrionem Orientémque spectabat: alterū contra exhedram, ad Aquilonis partem inter duas portas ædificatam. aliorum duorum vnum cōtra porticum Occidentalem templi exterioris, alterum contra Septentrionalem. Magno tamen opus cum labore ac miseriis proficiebat, cùm materias à centesimo vsque stadio deportarent. Interdum autem insidiis lædebantur: cùm ipsi quidem vincendi facultate minime cauerent, Iudæis vero propter desperationem salutis audacioribus vterentur. Nonnulli enim equitum, quoties ad ligna siue fœnum colligendum exissent, interea dum id facerēt, equos suos frenis exutos pasci sinebāt: quos Iudæi per cuneos erumpentes rapiebant. Itaque cùm id crebro fieret, Cæsar existimans, quod erat verum, negligentia suorum magis quàm Iudæorum virtute rapinas contingere, tristi animaduersione cæteros ad equorum custodiam reuocare statuit: vnóque milite qui equum perdiderat morte damnato, eo metu equos suos cæteris conseruauit. Nunquam enim eos posthac in pascua dimittebant, sed tanquam natura his connexi ad necessitatem egrediebantur. Illi quidem templum oppugnabant, aggerésque erigebant.

bant. Altera verò die post eorum ascensum, multi seditiosorum, quos rapinæ defecerant & fames vrgebat, congregati, in præsidia Romanorum, quæ Eleôn mentom versus collocata erant, circa vndecimã diei horam impetum faciunt. sperabant enim primo quidem inopinatos, deinde curãdi corporis causa quiescentes, facile decipi posse. Verùm cognito illorum conatu, Romani de propriis custodiis celeriter collecti obstabant eis, murum transcendere ac perrumpere violenter ambitum conatis. Conflato autem vehementi prælio, & alia multa ab vtraque parte fortiter gesta sunt: cùm Romani præter fortitudinem etiam bellandi peritia, Iudæi verò immoderato impetu & effrenatis animis vterentur. Dux autem his pudor erat, illis necessitas. nã & amittere Iudæos, veluti laqueis irretitos, Romanis turpissimum videbatur: & illi vnam spem salutis, si murum vi perrumpere possent, habebant, & quidam ex ala equitum, Pedanius nomine, Iudæis in fugam versis, atque in vallem coactis equo in aduersum montem à latere incitato prætervectus, rapit vnum ex hostibus fugam petentem, iuuenẽ & grauem corpore, & armis vndique septum, talo comprehensum. Tantum se inclinauit equo currente, tantámque dexteræ vim itémque cæteri corporis, & equestris peritiæ demonstrauit. Iste quidem tanquam munus aliquod rapuisset, captiuum ferens, ad Cæsarem venit. Titus autẽ vires eius, qui ceperat admiratus, & captiuo, quia murum aggredi tentauerat supplicio tradito, ipse templi oppugnationem curabat, vtq; aggeres mature fierent perurgebat. Inter quæ Iudæi aduersis præliis male tractati, tumescente paulatim bello & in templi serpente perniciem, sicut in putrefacto corpore assolet, membra peste occupata, præuenientes ne vlterius procederet, abscindebant. Porticus enim parte, quæ ab Aquilone in Orientem pertinens Antoniæ iungebatur, incensa, deinde ad x x. ferè cubitos abrupere, immisso sanctis incendio manibus suis. Biduo autem post, prædicti mensis vicesimo & quarto die, Romani porticum inflammauere: & vsque ad quartumdecimum cubitum igne progresso, Iudæi similiter culmen abiiciunt, neque omnino recedentes ab operibus, & Antoniæ continentiæ dirimentes, cùm liceret eis ac deberent incendium prohibere. Itaque immisso igne, cursum eius otiose pro sua vtilitate metiebantur. Circa templum autem nunquam prælia cessauere: sed frequens erat paulatim contra se excurrentium pugna. Iisdem autem diebus, quidam ex Iudæis, vir & corpore breuis, & vultu despicabilis, támque genere quàm rebus aliis vilissimus, Ionathas nomine, progressus ad Ioannis pontificis monumẽtum, cùm alia multa superbe ad Romanos prolocutus est, tum quem fortissimum haberent ad singulare prælium prouocauit. At qui contrà stetere, multi quidem dedignabantur: erant autem inter eos (vt assolet) etiam, qui timerent: quosdam verò non inconsulta mouebat ratio, cum mortis cupido non debere confligere. Nam qui de salute desperassent, eos neque cautos impetus habere, neque Deum vereri: & cum his in discrimen venire, quos neque vincere magnum sit, & vinci cum dehonestamento periculosum, non fortitudinis, sed ferocitatis videri. Quum autem diu nemo procederet, multáque Iudæus eorum timiditati illuderet, homo arrogans & superbus, Romanus ex ala equitum nomine Pudens, insolentiam eius exosus, fortasse autem etiam corporis breuitate sublatus, inconsulte prosiliit: & cæteris commissa cum eo pugna risum præbuit, à fortuna proditus. Lapsum enim Ionathas interfecit: deinde pede supra mortuum posito, læua scutum, dextráque cruentum gladium coruscabat: armísque cum fremitu concussis, exercitui & iacenti insultans, spectantes Romanos increpabat: donec eum tripudiantem & vana iactantem, Priscus centurio sagitta transfixit: eóque facto, & Iudæorum & Romanorum clamor varius excitatus est. Ille autem dolore in vertiginem tortus, supra corpus hostis incubuit: bellíque felicitatem ratione carentem quàm velox vltio sequeretur ostendit.

Romani flammis pereunt dolo Iudaico, & de Artorio quodam. Cap. VI.

EDITIOSI verò templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in aggeribus positis repugnabant. Vicesimo autem septimo die prædicti mensis, huiusmodi dolum excogitant. Occidentalis porticus spacii, quod inter culmen & trabes erat vacuum, syluis aridis, itémque sulfure ac bitumine

bitumine repleuere. Deinde velut oppressi cedebant. Quare multi quidem temerarij fugientibus instabant, & in porticum ascendere positis scalis nitebantur. qui vero prudentiores erant, nullam fugæ causam Iudæis fuisse cogitantes, locis suis manebant. Verùm porticu repleta his qui ascenderant, ignem immittunt Iudæi. excitatáq; vndique subito flamma Romanos & qui extra periculum steterunt ingens stupor inuasit, & desperatio quos incendium ceperat occupauit. flammis enim cincti semetipsos retrorsum in oppidum, alij verò in hostes præcipitabant: multi spe salutis desilientes in puteos, ilico debilitabantur: alios, dum conantur, præueniebat incendium: alij ferro flammam anteuertebant. statim verò & alios fugientes ignis comprehendebat, plurimum peruagatus. Cæsarem verò licet morientibus indignaretur, quòd iniussi porticum ascenderant, misericordia tamen eorum tetigit. Cúmque nemo prohibere posset incendium, hoc erat tamen solatio pereuntibus, quia videbant eius dolorem, pro quo ipsi animam perderent. Vociferans enim, & ante alios prosiliens, & comites suos quàm possent auxilium ferre obsecrans, cernebatur. Eiúsque voces & affectiones quisque, velut aliquam præclarissimam sepulturam, secum auferēs moriebatur. Nonnulli tamen recepti in partem porticus latiorem, flammarum quidem periculum euasere. obsessi autem à Iudæis, cum diu saucij restitissent, postremo vniuersi cecidere. Post omnes autem quidam iuuenis, nomine Longus, toti huic ornamento fuit calamitati: & quamuis sigillatim digni sint memoria, qui periere, omnium tamen fortissimus demonstratus. Quem Iudæi quidem, & quia fortis erat, & quia interficere eum cupiebant, ad se descēdere promissa fide hortabantur. Frater verò eius Cornelius, qui ex altera parte stabat, ne gloriam suam Romanámque militiam dehonestaret orabat: cui magis obtemperauit, sublatóque altius gladio, vt ab vtrisque partibus cerneretur, semetipsum occidit. Eorum autem quos ignis obsederat, Artorius quidam, calliditate seruatus est. Appellato enim clara voce Lucio quodam, commilitone & contubernali suo: hæredem te, inquit, relinquo totius patrimonij mei, si me exceperis. Cum autem ille prompto animo accurrisset, ipse quidem, qui se in eum proiecerat, vixit: Lucius verò pondere oppressus, constratóque lapidibus solo allisus, continuo moritur. Ea calamitas paulisper quidem Romanis tristitiam comparauit, in posterum tamen cautiores effecit, & aduersus Iudæorum insidias iuuit, quibus plerúmque loca moréſq; hominum nescientes lædebantur. Exusta est verò porticus ad turrim vsque Ioannis, quam ille belli tempore quod cum Simone gerebat, suprà postes qui in Xystū ducerent ædificauerat. reliquum verò Iudæi, postquam consumpti fuerant, qui ascenderāt, absciderunt. Postero autem die Romani quoque, porticum quæ in Boreæ parte fuit, ad Orientalem vsque totam incendunt: continentem angulos eius, quæ appellatur Cedronos, super vallem ædificata: vnde etiā profunda erat & horribilis eius altitudo.

De fame Iudæorum. *Caput* VII.

IRCA templum quidem ita se res habebant. Eorum verò qui per ciuitatem fame corrumpebātur, infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles autem clades eueniebant. Per singulas namque domos sicubi aliqua vestigia cibi apparuissent, bellum ilico gerebatur: & amicissimi inter se ad manus veniebant, miseris diripientes animis viaticum. Fides autē penuriæ nec morientibus habebatur: sed etiam quos viderent expirare, scrutabantur latrones: ne quem fortè cibum sinu occultans quispiam, moreretur. Ipsos autem spes egestate victus hiantes, veluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in ostia, tanquam ebrij ferebantur, easdémque domos bis ac ter eodem momento desperatione inquietabant: omniáque dentibus necessitas subigebat: & ea colligentes, quæ nullū, quamuis sordidissimum mutorum animalium, non horreret, comedere patiebantur. Denique nec cingulis nec calciamentis abstinuere, coriáque scutis detracta mandebant. Quin etiam fœni veteris laceramenta victui habebantur: cuius nonnulli exiguū pondus quatuor Atticis væ nundabāt. Et quid opus est famis improbitatem ex rebus anima carentibus demonstrare? Factum enim relaturus sum, neque apud Græcos, neque apud Barbaros cognitum, & dictu quidem horrēdum, auditu verò incredibile. Itaque

libenter

libenter hanc calamitatem intermitterem, ne mentiri me posteri æstimarent, nisi testes multos haberem, & fortasse patriæ frigidam referrem gratiam, parcius ea differens, quorum fata perpessa est.

De muliere quæ per famem filium coxerat. Cap. VIII.

MVLIER quædam ex numero trans Iordanem habitantium incolarum, Maria nomine, Eleazari filia de vico Vetezobta, quod significat domus hyssopi, genere ac diuitiis nobilis, cum alia multitudine refugiens in Hierosolymam recepta, cum cęteris obsidebatur. Huius alia quidem bona tyranni diripuerunt, quæ ex transamnanis locis in oppidum comportauerat. Reliquias verò conditorum, & si alimenta reperissent, irrumpentes domū eius satellites, quotidie auferebant. Grauiter autē mulier indignabatur: proptereáque sępissime raptoribus maledicens, & imprecans, eos contra se vehementius irritabat: cùm neque iratus, neq; miserans, eam quisquam vellet interficere. Sed victum quidem patando aliis parabat: vndique autem adempta iam erat ei etiam rapiendi facultas, famésque visceribus & medullis irrepserat. Plus verò quàm fames iracundia succendebat. Igitur vi animi ac necessitate impulsa, rebus aduersis contra naturam excitatur: raptóque filio, quem lactentem habebat, miserum te, ait, infans, in bello & fame & seditione cui te seruauero? Apud Romanos etiam si vixeris, seruiturus es: fames autem præuenit seruitutem: his verò seditiosi sæuiores sunt. Esto igitur mihi cibus, & seditiosis furia, & humanæ vitæ fabula, quæ sola deest calamitatibus Iudæorum. Et hoc simul dicens, occidit filium, coctúmque medium comedit. adopertum verò reliquum seruauit. Ecce autem aderant seditiosi, & contaminatissimi nidoris odore capti, mortem ei statim, nisi quod parasset, ostenderet, minabantur. Illa verò bonam partem se reseruasse respondens, aperit filij reliquias. Illos autem confestim horror cepit atq; dementia, visúque ipso diriguerunt. At mulier: & hic, inquit, est vere filius & facinus meum. comedite: nam & ego comedi. Nolo vt sitis aut fœmina molliores, aut matre misericordiores. Quòd si vos pietatē colitis, & mea sacrificia repudiatis, ego quidem comedi. Reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidem trementes exierunt, ad hoc solum timidi, vixque hoc cibi matri cessere. Mox autem repleta est eo scelere tota ciuitas: & vnusquisque ante oculos sibi cladem illam proponens, tanquā hoc ipse admisisset, horrebat. Ab omnibus autē quos fames vrgebat, properabatur ad mortem: & beati appellabantur, qui priusquam id paterentur interiissent. Cito autem Romanis etiam nunciata est illa calamitas. eorúmq; alij non credebant, alij miserabantur, multos autem vehementius eius gentis odium cœpit. Cæsar autem super hoc Deum placabat: siquidem Iudęis pacē obtulisset, eísque liberam proposuisset omnium obliuionem, quæ commiserant. Illos autem pro concordia seditionem, bellum pro pace, pro satietate atque opulentia famem optasse: & qui propriis manibus templum, quod ipse eis seruasset, incendere cœperant, huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Veruntamen scelus huius nefandi victus, ruina sese patriæ operturum, neque relicturum in orbe terræ, vt sol inspiciat ciuitatem, in qua matres sic vescerentur. Ante matres autem patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerent. Simul hæc dicens, desperationem hostium reputabat, nec eos sanam mentem recepturos existimabat, qui cuncta iam pertulissent, quibus antequam paterentur, mutare sententiam sperabantur.

De expugnatione muri, & incendio templi. Cap. IX.

OCTAVO autem die mensis Augusti, cùm duæ legiones aggeres perfecissent, ad exhedrā Occidentalem templi exterioris admoueri arietes iussit: cùm quibus ante sex, qui firmissimus erat aries, parietem sine intermissione pulsando, nihil omnino profecisset. Verùm & huius & cæterorum magnitudinem structura lapidum superabat. Septētrionalis autem portæ alij fundamenta suffodiebant: multúmque fatigati, exteriores tantum lapides euellere potuere, ab interioribus autem portę sustinebantur. támque diu mansere, donec instrumentorum & vectium conatibus desperatis, Romani scalas porticibus applicuere. Iudæi verò præuenti, ne eas subite prohiberent, cum his congressi dimicabant. Et alios quidem retro depellētes præcipitabant, accedentes alios subsidio trucidabant. multos de scalis

egredientes, prius quàm se scutis ohtegerent, ferientes gladiis præueniebant, nonnullas autem scalas armatorum plenas, in latus declinanres, deiiciebant. Vnde Romanorum quoque non parua cædes sequebatur. Alij signis ablatis pro his decertabant, rapinam eorum grauissimę fore turpitudini ducentes. Postremo tamen Iudæi & signis potiuntut: & eos qui vnà ascenderant interficiunt, cæteri verò clade intereuntiũ perterriti descendunt. Romanorum quidem nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditiosorum autem, qui prioribus prælüs etiam tũc fortiter pugnauerunt, & præterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autem cùm videret se alieno templo cum damno & nece militum parcere, ignem portis subiici iussit. Inter hæc autem ad eum profugi veniunt, Ananus Ammauntinus, Simonis satelles crudelissimus, & Archelaus filius Magadati, idcirco sperantes veniam, quòd Iudæos victores reliquerant. Titus autem, cùm hanc eorum in Iudæos crudelitatem audiuit, vtrunque obtruncare decreuit. Dicebat enim necessitate, non voluntate venisse: nec salute dignos esse, incensam ipsorum causa patriam deserentes. Veruntamen cohibuit iracundiam fides, eósque dimisit, sed non eo loco habendos, quos etiam alios credidit. Iam verò portis milites ignem admouerant, liquefactóque argento cito lignum flammæ absumpserãt, cùm subito auctæ proximas inde porticus corripuere. Iudæis verò ignem circum se videntibus, corpora simul animíque ceciderunt: & stupore attoniti, adiuuare quidem vel extinguere nemo conatus est: stantes verò aspiciebant, nec tamen his, quæ absumerentur dolentes, saltem vt quod reliquum esset saluum haberent, animum colligebant. Illo quidem die, quæ secuta est nocte, crescebat incendium: paulatim enim nec simul vndique inflammari porticus potuerũt. postero autem die Titus parte militum iussa incendium testinguete, pérque proxima portis loca viam sternere, vt facilior agminibus esset ascensus, rectores ad se conuocat: séxque collectis, qui erant proceres, Tiberio Alexandro totius militiæ præfecto, & Sexto Cereali quintæ legionis præposito, & Largio Lepido decimæ, & Tito Frigio quintædecimæ, cum quibus erat eriam Aeternius Fronto magister duarum Alexandrinarum legionũ, & Marcus Antonius Iulianus procurator Iudææ, congregatísq; præterea chiliarchis & procuratoribus, consilium de templo proposuit. Aliis quidem videbatur lege belli vtẽdum esse: nunquam enim Iudæos à nouis rebus posse desinere templo manente, quò omnes vbicunque essent colligerent. Nonnulli si templum reliquissent Iudæi, neque armis pro eo quisquam certarer, conseruandum esse suadebant: si verò id pugna obtinuissent, ignibus consumendum: quoniam castellum iam videretur esse non templum: & piaculũ non ipse, verùm illi, qui id fieri coegere, committerent. Tito autem, nec si super stantes dimicarent Iudæi, pro hominibus anima carennia vlciscendum esse dicente, neque se vnquam tantum opus incensurum: iam enim Romanorum fore hoc damnum, sicut ornamentum quoque fore imperij, si maneret: iam certi quid vellet, ad eius accedunt sententiam, Fronto, Alexander & Cerealis. Tunc quidem consilium dimisit: iussísque militibus quiescere, itémq; ducibus, vt his in procinctu validioribus vteretur, viã sternere per ruinas lectis ex cohortibus imperat, ignémque restinguere. Illo quidem die Iudæos labor timórq; ab impetu continuit. Postero autem collectis viribus, & recepta fiducia, pet Orientalem portam contra templi exrerioris custodes, secunda hora diei procurrunt. Illi autem primã quidem coitionem fortiter excepere: septíque scutis, à fronte murum condensa acie imitantur: certum tamen erat eos nõ diu daturos, quòd & multitudine infestantiũ & animis vincerentur. Cæsar autem priusquam verteretur acies (nam pugnã ex Antonia prospectabat) cum equitibus lectis venit auxilio, impetum verò eius nõ sustinuere Iudæi: sed primis interfectis, plerique fugam petunt: & cedentibus quidem Romanis, reuertẽtes instabant: cũ autem illi retorsissent, iterum refugiebant: donec circa horã quintam, Iudæi vi coacti templum introite conclusi sunt. Titus autem discessit in Antoniã, decreto postridie mane cum omni exercitu aggredi, templúmq; oppugnare. Sed id planè Dei sentẽtia iamdudũ igne damnauerat: euolutísq; temporibus aderat fatalis dies, qui erat decimus mensis Augusti, quo etiã prius à rege Babyloniorũ fuerat concrematum. A domesticis autem causam principiúmq; sumpsit id incẽdium. Nam cùm paulisper Titi discessu seditiosi quieuissent, Romanos

rursus

rursus aggrediuntur, custodúmque templi cum ignem exterioris fani restingnentibus pugna committitur. Híque Iudæis in fugam versis, vsque ad templum accesserunt

Quemadmodum templum incensum est inuito Tito. *Cap. X.*

Ic itaque tunc militum quidam, non expectato cuiusquam edicto, neque tantum facinus veritus, sed diuino quodam motus impetu, à contubernali suo sustollitur, & ex ardente materia raptum ignem in fenestram inserit auream, vnde ad membra circum templum ædificata de Septētrionali regione aditus erat. Flamma verò excitata, Iudæorum quidē calamitate dignus clamor exoritur, & ad subueniendum properabant: neque iam vitæ parcendum rati, neque viribus temperandū, amisso eo cuius gratia cautissimi videbantur: mature autem hoc Tito quidam nunciat. Et ille (namque casu in tabernaculo quiescebat sicut à prælio redierat) exilit, templumq; curriculo petit, prohibiturus incendium: omnésque post eum duces, & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autē ac tumultus erat tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar autem voce simul ac dextera pugnātibus signo dato, ignem iubebat extingui. Sed neque vox eius audiebatur, quòd aures eorum maior clamor obstrueret, nutúmque dexteræ non attēdebant, cùm alios bellum, alios ira distraheret. Irrocurrentium verò agminum impetum, non præcepta neq; interminationes continebant: sed quò furor eos duceret, sequebantur. Ad ipsos autem introitus conferti, multi quidem sese inuicem conculcabant: multi verò ardentibus adhuc & fumantibus porticuum incidentes ruinis, eadem quæ victi patiebātur. Cùm verò ad templum accessissent, edicta quidem Cæsaris non audire simulantes, præcedentem quisque vt ignē immitteret hortabatur: seditiosis autem iam subueniendi quidem spes nulla erat, sed fuga & cædes omnia possidebat. Magna verò populi multitudo inualida & inermis, vbicunque occupati fuerant, interficiebantur. Et circum aram quidē ingens mortuorum numerus congerebatur: per gradus verò templi, & sanguis multus profluebat, & eorum corpora, qui suprà ceciderant delabebantur. Cæsar autem vbi neque impetum insanientium militum continere poterat, & flamma dominabatur, intrò cum tectoribus ingressus, & sanctum templi, & quæcūque illic erant aspexit, ea quidem quæ apud alienigenas erant fama meliora, iactatione verò & opinione domestica non minora. Cùm autem flamma nondum ex vlla parte ad interiora penetrasset: nec membra, quę circum templum erant depasceretur, quod erat verum, existimans adhuc illud posse seruari, & ipse prosiluit, militésque rogare, vt ignem restinguerent conabatur: & Liberalem centurionem de stipatoribus suis, fuste mulctatos, qui nō obedirent iussit arcere. Illorum autem furor bellíque impetus quidam vehementior, Iudæorúmque odia, & Cæsaris reuerentiam & prohibentis metum superabant: plerosque autē prædarum spes incitabat, suspicantes intus omnia pecunia referta esse: quoniam fores auro factas conspicerent. Prçterea quidā miles ex his, qui intrauerant, cùm Cæsar ad inhibendum incendium cucurrisset, ignem iam cardinibus portæ subiecerat. túmque subito, postquam flamma intus apparuit, & duces cum Cæsare discedebant, & stantes extrà succendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exuritur. Sed quamuis hoc multum quis deflendum putet, vt opus omnium quæ audiuimus, aut vidimus maxime admirabile, tam extructionis genere, quàm magnitudinis, itémq; munificentiæ in singulis rebus, & gloriæ quæ de sanctis habebatur, maximum tamen ex fato capiet solatiū: quod vt animalibus, ita operibus locísque fatū sit ineluctabile. Mirabitur autem in eo etiā circūacti temporis rationē & fidem. Nā & mensem, vt dictū est, eúmque diem seruauit, quo primum à Babyloniis tēplum erat incensum. Erà prima quidem structione templi, quam Solomon rex inchoauerat, vsque ad hoc excidium, quod euenit secundo anno principis Vespasiani, mille centum triginta colliguntur anni, & septem menses, ac dies quindecim. A posteriore verò, quam secundo anno Cyri regis Aggæus fecerat, vsque ad excidium quod Vespasiano imperante sustinuit ciuitas, anni sexcenti trigintanouem, & dies quadragintaquinque.

De sacerdotibus, gazophylacióque & porticu. Cap. XI.

VM templum autem incenderetur, etiam quicquid in manus fortè venisset rapiebatur, & cædes erat infinita deprehensorum. Nec actæ fuit ætatis miseratio, aut reuerentia castitatis: sed & pueri & senes & sacri & profani similiter interficiebantur, atque omne genus hominum belli calamitas persequebatur, vnáque supplices cum repugnantibus necabantur: flammáque vlterius progrediens, cum gemitu occumbentium cócrepabat. Et pro altitudine quidem collis, ardentísque operis magnitudine, totam quis ardere crederet ciuitatem. Illo autem clamore nihil maius aut horribilius excogitari potest. Nam & Romanorum legionum fremitus erat, & seditiosorum ferro ignique clausorum clamor ingens, & populi sursum deprehensi ad hostes fuga cum stupore, ac calamitatis conquestio: in colle autem constitutis, etiam multitudo oppidi consonabat. Iam verò multi fame marcidi, in mortem penè luminibus clausis, postquã ignem templi videre, in questus interim vires clamorémque receperunt. Resonabat autem & trans fluuium regio, & montes circumpositi grauiorem sonitum reddebant: & tamen erant clades acerbiores tumultu. Nam collem quidem in quo templum erat exuti radicitus quis putaret, ita vndique flamma plenum: videbatur autem sanguis igne largior esse, pluresque interfectoribus interfecti: omnisque terra cadaueribus tegebatur, & supra corpora mortuorum gradientes milites cursum fugientium sequebantur. Latrocinalis quidem multitudo, tandem pulsis Romanis, in exterius templum, deinde in ciuitatem inuadit: populi autem quod fuit reliquum, in exteriorem porticum cófugerat. Sacerdotum autem nonnulli primum verubus, itémque sedibus suis, quæ ex plumbo factæ erant, auulsis, in Romanos pro missilibus vtebantur: deinde cùm nihil proficerent, ignísque in eos euomeretur, in parietem secedétes octo cubitis latum ibi manebant. Duo tamen ex nobilibus, cùm ad Romanos trãseundo seruari possent, aut communem cum cæteris durare fortunam, semetipsos in ignem iniecere, & cum templo concremati sunt, Meirus filius Belgæ, & Iosephus Dalæi. Romani autem, quòd frustra se circum templum ædificiis parcere iudicabant, cùm ipsum templum arderet, omnia simul incédunt, & quicquid ex porticibus reliquum erat, & portas: præter vnam ex parte Oriẽtali, alteram ex Meridiana, quamuis eas quoque postea funditus euerterint. Quinetiam arculas, quæ gazophylacia vocantur, incendunt, in quibus magna vis erat pecuniæ, ac plurimum vestium, aliáque bona, & (vt breuiter dicam) omnes Iudæorum congestæ diuitiæ, quòd opulentissimus quisque illuc totas domos exhauserant. Venerunt autem etiam in eam quæ restabat vnam porticum, extra templum quò confugerãt ex populo mulierculæ, itémque pueri & promiscua multitudo, propè ad sex hominum millia. Sed priusquam de his Cæsar quicquam decerneret, vel ducibus imperaret, ira flagrantes milites incendunt porticum. Hinc cótigit, vt alij quum se ex flamma præcipitarent morerentur, alios ipsa corrumperet: ex tanto autem numero nemo seruatus est. His causa interitus quidam pseudopropheta fuerat, qui eo die prædicauerat in ciuitate, quòd eos in templum Deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim à tyrãnis tunc subornati prophetæ, populo denunciabant, vt expectarent Dei auxilium, quo propterea minus profugerent, & eos qui supra timorem & custodiam fierent, spes retineret. Cito autem in aduersis homini persuadetur. Quòd si etiam malorum instantium liberationem polliceatur qui fallit, necessario, qui ea patitur, spei totus efficitur.

De prodigijs excidium Hierosolymæ præcedentibus & præsagijs. Cap. XII.

ENIQVE miserabilis populus, illis quidem fallacibus Deúmque calumniantibus, credulus erat. Certis verò prodigiis & futuram solitudinẽ prænunciantibus, neq; attendebãt animo, neq; credebant: sed velut attoniti, nec aut oculos habẽtes, aut animas, edicta Dei dissimulauere: modò cùm supra ciuitatem sidus stetit simile gladio, & per annum perseuerauit cometes: modò cùm ante defectionem primique belli motus ad diem festum Azymorũ populo conueniente (octauus autem dies erat Aprilis mensis) nona hora nocturna, circum aram itémq; templũ tantum lumẽ effulsit, vt clarissimus dies putaretur: & hoc vsque ad mediam

diam permansit horam: quod imperitis quidem bonum augurium esse videbatur: sacrorum vero peritis, prius quàm eueniret, statim diiudicatum est. Eodémq; festo die etiam bos cùm ad hostiam duceretur, agnum in medio fani peperit. Oriẽtalis autem porta interioris templi, cùm esset ænea atque grauissima, & sub vesperam vix à xx. viris clauderetur, ferisque ferro vinctis obseraretur, pessulósque altos haberet in saxeum limen demissos, vno perpetuo lapide fabricatũ, visa est noctis hora sexta sponte patescere. His autem curriculo per custodes templi magistratui nunciatis, ascendit ille, vixque eam potuit claudere. Verùm & hoc iterum ignaris quidem signum optimum videbatur. Deum nanque bonorum portam aperuisse dicebant. Prudentiores vero templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant: & hostium donum esse, portas aperiri: solitudinémque illo ostento signari inter se pronunciabant. Post dies autem festos diebus paucis, vicesimoprimo die mensis Maij visio quędam apparuit fidem excedens. Pro fabula autem fortasse quod dicturus sum haberetur, nisi qui viderunt superessent, & clades dignæ præsagiis secutæ fuissent. nanque ante solis occasum visi sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies tranantes nubila, & ciuitati circumfusæ. Festo autem die, quam Pentecosten vocant, nocte sacerdotes intimum templum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi, primum quidem motum quendámque strepitum senserunt, postea vero subitam vocem audiere, quæ diceret, Migremus hinc. Quod autem his horribilius fuit, Iesus quidam, filius Anani, plebeius & rusticus, quadriennio prius quàm bellum gereretur, in summa ciuitatis pace atque opulentia, cùm ad festum diem venisset, quo ategias in honorem Dei componi in templo ab hominibus mos est, repentè exclamare cœpit: Vox ab Oriente: Vox ab Occidente: Vox à quatuor ventis: Vox in Hierosolymam & templum: Vox in maritos nouos nouásque nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atq; hæc inter diu noctúque clamitans omnes ciuitatis vicos circuibat. Nonnulli autem virorum insignium, aduersum omen indigne ferentes, corripiunt hominem, multisque verberibus afficiunt. Ille autem neque pro se, nec ad eos qui se mulctabant, secretò quicquam loquutus, eadem quæ prius vociferãs perseuerabat. Magistratus autem rati, quod erat verum, magis diuinum esse hominis motum, ducũt eum ad Romanorum præfectum: vbi plagis vsq; ad ossa laceratus, neque supplex cuiquam fuit, neque lacrymauit: sed vt poterat inclinãs maxime flebiliter vocem ad singulos ictus respondebat: Veh veh Hierosolymis. Albino autem interroganti (is nanque iudex erat) quis esset, vel vnde ortus, aut cur ista diceret, nihil retulit. Non prius autem cessauit à luctu miseræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatũ dimisit. Ille autem ad belli vsque tempus neque adibat quenquã ciuium, neque loqui visus est: sed quotidie velut orationem quandam meditatus, Veh veh Hierosolymis querebatur. Sed neque imprecatus est cuiquam, cùm in dies singulos mulctaretur, nec victum offerentibus bene dicebat. Sola verò eius respõsio ad omnes erat, triste præsagium. Maxime autem diebus festis vociferabatur: idque per annos septem, & quinque menses continuos faciẽs neque voce raucior fuit, neque delassatus est, donec obsidionis tempore ipsa re perspectis auguriis ipse quieuit. Supra murum enim circumiens iterum, Veh veh ciuitati ac fano ac populo, voce maxima clamitabat. Cùm autem ad extremum addidit, veh etiam mihi, lapis tormento missus eum statim peremit, animámque adhuc illa omnia lugentem dimisit. Hæc si quis reputet, profectò inueniet Deum quidem hominibus consulere, modisq; omnibus præmonstrare quæ sint eorum generi salutaria: ipsos autem ob dementiã suam malis voluntariis interire: quandoquidem & Iudæi post Antoniam captam quadratum fanum fecerant: cùm in sacris libris scriptum haberent, capiendam ciuitatẽ ac templum, si fanum quatuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat, responsum erat ambiguum, itidem in sacris libris inuentum, quod eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terræ habiturus imperium. Id enim illi quidem quasi proprium acceperũt, multique sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc autem planè responso, Vespasiani designabatur imperium, qui apud Iudæam creatus est imperator. Sed enim homines fatum vitare non possunt, etiam si præuiderint. At verò hi signorum

quædam pro sua libidine interpretati sunt, alia contempsere: donec patriæ excidio suáque pernicie, eorum iniquitas confutata est.

De Imperio Titi, & sacerdotum interfectione. *Cap. XIII.*

ROMANI quidem, postquã seditiosi ad ciuitatẽ confugêre, tẽplo itémq; omnibus circũ locis ardentibus, signa in fano reposuere contra portam Orientalẽ: híq; ibi sacrificio celebrato, maximis cum clamoribus declarabant Titum Imperatorem. Vsque adeo vero præda satiati sunt milites vniuersi, vt in Syria dimidio quàm pridẽ fuerat pretio põdus auri væniret. Ex his autẽ sacerdotibus, qui in templi pariete perdurauerãt, puer sitiens à Romanis custodibus pacẽ petebat, sitímq; fatebatur. Sed vbi illa tam ætatis quàm necessitatis miserti, dedere ei dexterã, & ipse bibit, & quam secũ attulerat lagena repleta, sursum refugiens abiit ad suos: nec eum quisquã custodum assequi valuit, sed eius perfidiæ maledicebant. Ille autẽ nihil se præter placita fecisse dicebat. Dexterã enim sibi datam, non vt apud ipsos remaneret, sed vt tantũ descẽderet, atq; vt aquam acciperet: quæ cùm fecerit, in fide mansisse. Astutiam quidẽ propter ætatẽ, maxime pueri, qui decepti fuerant, mirabantur. Quinta vero die sacerdotes oppressi fame descẽdunt, & à custodibus ad Titũ perducti, vt salutẽ sibi concederet orabant. Ille autẽ veniæ quidem tẽpus illis præterisse fatus, perisse vero id cuius eos gratia merito conseruasset, decere autẽ sacerdotes interire cum templo, duci homines ad supplicium iubet. Sed tyrãni cum sociis, quoniã bello vndiq; tenebantur, circundatis autem nusquam erat fugæ copia, Titũ ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali semper oppidum seruare cupiẽs, & amicis præterea suadentibus (latrones enim iam moderatiores factos esse arbitrabantur) in parte occidua templi interioris consistit. Hic enim super Xystum erant portæ, ac pons qui ciuitatẽ superiorem templo iungebat, ísq; tunc inter tyrannos ac Titum interueniebat. Multi autẽ militum vtrinq; densi astabãt: Iudæi quidem circũ Simonem ac Ioannem suspensi spe veniæ: Romani vero ad Cæsarem speculandi studio, qualiter eos reciperet. Edicto autẽ dato militibus, Titus, vt & iracundiã & sagittas continerent, adhibitóq; interprete, quo argumẽto superior ostendebatur, prior alloqui cœpit. Etiámne saturati estis patriæ malis, ô viri? quibus neq; virtutis nostræ, neq; infirmitatis propriæ venit in mentem: sed inconsulto impetu ac furore perditis populum & ciuitatẽ simul ac templũ, ipsi quoq; iuste perituri: qui primum quidem, postquã vos Pompeius fortiter debellauerat, nouas res affectare non destitistis, deinde etiam bellum apertum cõtra Romanũ populũ extulistis: vtrúmne multitudine freti? atqui parua manus vobis Romani exercitus satis restitit. Auxiliatorũ fide? Et quæ gens imperio nostro libera, Iudæos præ Romanis optaret? Sed viribus corpo[illegible]? Atqui scitis nobis seruire Germanos. Firmitate murorũ? Et qui maior Oceano murus? atq; obstaculũ? quo septi Britanni, adorãt arma Romanorũ. Animorum obstinatione, vel astutia ducũ? Atqui Carthaginẽses captos esse nouetatis. Itaq; vos cõtra Romanos ipsorum excitauit humanitas, qui primũ vobis & terrã dedimus possidendam, & gentiles imposuimus reges, deinde leges seruauimus patrias, & viuere vos non solũ discretos, sed cum aliis etiã vestra voluntate concessimus: quódq; maximũ est, tributũ capere Dei nomine, ac donaria colligere permisimus: eáq; offerentes neq; monuimus, neq; prohibuimus, vt hostes nobis efficeremini ditiores, nostráq; pecunia vos contra nos instrueretis. Ergo tantis bonis affecti, satietatem in eos qui hæc vobis præstiterant. extulistis, & immitiũ exemplo serpentiũ virus blandientibus infudistis. Esto, Neronis negligentiã contẽpsistis, & veluti ruptũ aliquod membrum, siue contractũ aliàs, male quieti in maiore vitio detecti estis, & ad spes improbas, etiã cupiditates immodicas explicastis. Venit pater meus ad patriã vestrã non vt pœnas à vobis ob ea quæ in Cestium cõmiseratis, exigeret, sed monitis emendaret. Deniq; cùm deberet, si depopulandæ nationis causa venisset, stirpẽ vestram petere, atq; hanc delere ciuitatẽ, Galilæã & circa eam loca vastare maluit, vt pœnitẽdi vobis præberet inducias. Sed hæc eius humanitas infirmitas videbatur, nostráque lenitate aluistis audaciam. Et Nerone mortuo, fecistis quod nequissimi solent, & ex intestinis nostris dissensionibus fiduciã præsumpsistis: neq; ac patre meo digressis ad Ægyptũ,

ad

ad ſtruendum bellum tēpus illud vtile putauiſtis. Neq; vos puduit perturbare principes declararos, quos eriam duces humaniſsimos fueratis experti. Deniq; vbi ad nos cōfugit imperiū, & omnibus in eo quieſcentibus, per legatos autē grarulātibus exteris nationibus, ecce iterū hoſtes Iudæi: & legationes quidē à vobis trans Euphraten vſque, nouarū rerū gratia miſſæ, murorū autem noui ambitus: ſeditio eriā, tyrannorúmque cōtentio, & bellum inteſtinū, quæ ſola huiuſcemodi nequiſſimos decēt. Iuſſus ergo ab inuito patre cū mādaris triſtibus ad ciuitatē venire, lætabar, cognito populū de pace ſentire. Anre bellum rogabā vos deſiſtere, pugnātibus aliquandiu parcebam, ſponte ad me venientibus dexterā dedi, fidem ſeruaui cōfugientibus, multos captiuos miſeratus, verberibus vrgēres bellū coercui, muris veſtris machinas inuitus admoui, ſemper cædis veſtræ cupidos milires cōtinui. Quoties vici, roties vos ad pacem tanquā victus prouocaui. Cùm propè ad templū acceſsiſſem, conſultò iterū legis belli oblitus parcere vos propriis ſanctis orabā, templúmque ſeruare, data vobis exeundi copia & fide ſalutis: vel etiā pugnare alio tempore ſi velletis, in alio loco facultatem præbui. Iſta omnia ſpreuiſtis, & templū manibus veſtris incēdiſtis. Deinde ſceleratiſſimi nunc me ad colloquiū prouocatis, vt quid tale cōſeruetis quale periit? Qua voſmetipſos ſalute dignos eſſe poſt rempli excidiū iudicatis? Quinetiam nunc armati ſtatis, & nec in extremis ſupplices aſſimulatis. O miſeri, qua fiducia? Nónne populus veſter exanimatus? Templū vero periit, mihíque ſubdira eſt ciuitas: in manibus autem meis habetis animas veſtras. Er tamen fortitudinis eſſe gloriā mortem arbitramini? Non cōrendā cum pertinacia veſtra. Proiectis aurē armis, traditiſq; corporibus, virā vobis indulgeo, & ſicut in priuata domo, dominus mitis vlrus grauiora, cætera mihi ſeruo. Ad hæc illi mihi reſponderūt, fidem quidē ſe ab eo minime poſſe accipere: nam iuraſſe nunquam id eſſe facturos: exeundi vero per munitiones, quà murum ſepſerat, cum coniugibus ac liberis facultatē perebant. Ituros enim ſe in ſolitudinem ipsíſque oppidum relicturos. Ob hoc Tirus vehemērer iratus, quòd in ſorte captorum conſtituti, victorū ſibi conditiones ponerent, declarari quidem his iuſſit voce præconis, ne vlterius ad ſe profugerent, néue fidem ſperarent: nulli enim eſſe parcendum: cunctis autem viribus dimicarent, & quantum poſſent, ſaluti ſuæ conſulerent: iam enim ſe omnia iure belli geſturum. Militibus autem diripere ciuitarem, atque inflammare permiſir. Illi autem ipſo quidem die nihil egerunt, poſtero autem die Archiuum, & Acram, & curiam, & qui vocarur Ophla, ſuccendere: & progrediebatur ignis vſque ad Helenæ regiā, quæ in media erat Aera: nec minus ciuitatis mortuis plenæ vici domúſque ardebār. Eodem die Izaræ regis filij, & fratres, eúmque his multi nobiles ex populo congregati, vt fidem ſibi daret Cæſari ſupplicarunt. Ille autem, quanquam cæreris omnibus irarus erat, mores tamen non murauit, ſed eos ſuſcepit. Et tunc quidem omnes in cuſtodia habebat: regis autem filios ac propinquos poſtea vinctos Romam perduxir, fidem obſidium præſtaturos.

De præda ſeditioſorum & ſuccenſione interioris ciuitatis. Cap. XIIII.

SEDITIOSI autem ad domū regiā profecti, vbi (quia tuta erar) multi facultates ſuas depoſuerāt, & Romanos hine pellunt, & omnibus popularibus qui eò conuenerāt propè ad octo millia & quadringentos occiſis, pecuniā etiā diripuere. Viuos autem duos milites Romanos cepere, vnū equitem, alterū pedirem. & peditem quidem interfectū per omnē traxere ciuitatē, velut vno corpore omnes Romanos vlciſcerērur. eques vero quiddā his quod ſaluti foret, ſuadere pollicitus deducitur ad Simonem, cúmq; ibi quæ diceret non haberet, Ardalæ cuidam ex numero ducū traditur puniendus. Is autē eum reuinctis poſt terga manibus oculíſq; faſcia obſtrictis, in conſpectū Romanorum veluti capite cæſurus produxit. Verū ille dum gladiū Iudæus educerer, ad Romanos refugit. Hunc Titus quoniā ab hoſtibus eſſer elapſus, non eſt paſſus quidē occidi, indignū vero eſſe Romanorum militē iudicauir, quia viuus fuerat caprus: & armis ablatis eum agmine pepulir, quæ res prudēti viro grauior eſſe morte videbarur. Poſtero autem die Romani, verſis in fugā ex inferiori ciuitate larronibus, omnia Siloam vſq; igni tradidere. & oppidū quidem gaudebant abſumi, rapinis vero carebāt: quoniā lattones exinanitis

prius omnibus,in ſuperiorem ciuitatem recedebant.Erat nanq; illis malorũ quidem nulla pœnitudo:arrogantia autem tanquã in rebus ſecundis.Denique ardere ciuitatem lætisvultibus aſpicientes,alacri voto mortẽ ſe expectare dicebant,quòd perempto populo,incenſo templo, & flagrante oppido, nihil eſſent hoſtibus relicturi. Sed tamen Ioſephus in extremis eorum rebus,pro reliquiis ciuitatis obſecrando laborat. Sed multa quidem in eorũ crudelitatem atque impietatem locutus, mulra vero pro ſalute adhortatus, nihil amplius quàm eluſus eſt: quia neq; ſe tradere propter iuſiurandum patiebantur, neq; pugnare cum Romanis ex æquo iam poterant, veluti cuſtodia circumuallati: cædíſque inſuper conſuetudo dexteras commouebat. Diſperſi autem per ciuitatem,per ruinas latitabant,profugere paratis inſidiãres. Multi autem capiebantur,omnéſque interficiebantur: nam propter inediam fugere non valebãt: mortuos autem canibus proüciebant.Omne autem pereundi genus,fame leuius videbatur: adeo vt ad Romanos quoque ſine licentia,etiã deſperata miſericotdia, tamen fugerent: atque in ſeditioſos à cæde non ceſſantes, ſponte inciderent. nullúſq; in ciuitate locus vacuus erat: ſed cuncta mortuos habebãt, quos fames aut latrones confecerant, & cadaueribus eorum plena erant, qui alimentorum penuria vel ſeditione perierant. Tyrannos autem fouebat, factionémque latronum, ſpes vlnma ſita in cloacis:quò ſi fugiſſent, minime inueniri poſſe arbitrabantur:ſed peracto excidio, poſt Romanorum digreſſum prodire ac fugere cogitabant. Id autem planè illis erat ſomnium.Nec enim vel Deum,vel Romanos fuerant latituri. Tunc quidem ſubterraneis freti,plura quàm Romani concremabanr, & qui ex incendiis fugientes in cuniculos deſcendiſſent,eos improbe necabãt,itémque ſpoliabant.Quinetiam cibum ſicubi reperiſſent concretum ſanguine rapientes,deuorabãt. Erat autem inter ſe illis iam rapinarum cauſa bellum: eóſque putauerim,niſi excidio præuenti eſſent,nimia crudelitate mortuorum quoque corpora deguſtaturos fuiſſe.

Superior pars ciuitatis oppugnatur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titum. *Cap. XV.*

CÆSAR autẽ fieri non poſſe proſpiciens,vt ſine aggeribus ſuperiorẽ caperet ciuitatẽ, in prærupto vndiq; loco ſitã, diſtribuit operibus militẽ viceſimo die mẽſis Auguſti.Erat autẽ tranſuectio materiæ difficilis: omnibus,vt dictũ eſt, circũ ciuitatem vſq; ad cẽteſimũ ſtadiũ in priorum aggerũ extructionem detonſis.Quatuor quidem legionũ opus in Occidentali parte ciuitatis contra aulam regiã erigitur: auxiliariũ vero manus, & cætera multitudo xyſtũ verſus, ac pontẽ, & Simonis turrim:quam cum Ioanne bellũ gerẽs, pro caſtello ſibi ædificauerat.His autẽ diebus,Idumæorũ duces clàm congregati, conſiliũ de ſui traditione cepere: miſsíſq; ad Titum quinque,vt dexteram ſibi daret,precabãtur.Ille vero tyrannos ſperãs eſſe ceſſuros Idumæis abſtractis, quoniã belli pars videbantur,ſero quidẽ, verumtamẽ vitã his pollicitus,legatos remiſit.Diſceſſum autẽ parãtibus Simon præſenſit,& eos quidem,qui ad Titũ perrexerant, quinq; viros ſtatim occidit:duces vero,quorũ nobiliſſimus erat Soſæ filius Iacobus,correptos in cuſtodiam coniicit.Nec multitudinẽ Idumæorũ,abductis rectoribus,quid ageret neſcientẽ,ſine cuſtodia habebat:ſed diligennioribus eam cuſtodiis amplectebatur:& tamẽ cuſtodes profugientibus obſtare non poterãt.Quamuis enim multi necarentur,plures tamen erant qui fugerent. Omnes autẽ ſuſcipiebantur à Romanis, quod Titus nimia lenitate priora præcepta neglexerat:ipſiq; milites iam & ſpe lucri, & ſatietate,cædibus temperabãt. Sola enim relicta plebe, aliud vulgus cum cõiugibus ac liberis, paruo quenq; pretio venundabãt.Cùm multi autẽ diſtraherentur,& emptores pauci eſſent,quanquã voce præconis edixerat,ne quis ſolus transfugeret: vt eo modo familias ſuas educerẽt, tamen hos quoq; recipiebat:appoſitis, qui ab his ſecernerẽt, ſi quis dignus ſupplicio videretur.Et infinita quidẽ multitudo væniit. Ex populo vero ſeruati ſunt pluſquam quadraginta millia,quos imperator quomodo cuiq; gratũ erat,dimiſit.Iiſdem autem diebus,etiã ſacerdotũ vnus,filius Thebuthi,nomine Ieſus, accepra fide ſalutis à Cæſare,vt de ſacris donariis quædã traderet,egreditur,ac tradit ex ſani pariete candelabra duo,his quæ in tẽplo erant poſita,ſimilia:menſáſq; & crateras,& pateras,omnia ex auro ſolido & grauiſſimo facta. Tradit etiã vela, pontificũ indumenta, cum gemmis,

mis,& vasa multa sacrificio comparata. Quinetiam custos sacræ pecuniæ cōprehensus,Phineas nomine, vestes & cingula sacerdotum ostendit,multámq; purpuram & coccum, quæ ad vsum reposita catapetasmatis seruabantur. Cum quibus aliquarum cinnami erat,casiæ,pigmētorúmq; aliorū multitudo, quibus commixtis Deo in dies singulos adolebant. Tradita sunt autem ab eo & ex aliis opibus multa,& sacra ornamenta non pauca:quorum gratia:licet vi capto,vt transfugæ tamen data est venia.

De occupata reliqua parte ciuitatis. *Cap. XVI.*

IAM vero perfectis aggeribus,Septēbris mēsis die septimo,qui erat à cœpto opere octauus & decimus dies, Romani quidē machinas admouebāt. Seditiosorum autē alij,qui ciuitatē desperauerant, muris relictis in Acram recedebant, alij se in cloacas demittebant:multi dispositi prohibebāt eos qui arietes applicarēt. hos autem superabāt multitudine ac virtute Romani:quódq; maximū est,læti mœstos atq; iam debiles.Cùm autē pars esset aliqua muri subruta,nonnullæq; turres arietibus pulsatæ cessissent statim quidem propugnatores earū diffugiunt:timor autē etiā tyrānos necessitate maior inuadit. nam & priusquam transgrederentur hostes,torpore tenebantur,& ad fugiendum suspensi erāt. Videres autem paulò ante superbos, & factis impiis arrogantes, ita tunc humiles esse ac tremere, vt miseranda esset,quanquā in nequissimis,tanta mutatio.Conati sunt quidē ambitu & muro, quo mœnia cingebantur, inuaso atq; perrupto, custodes pellere, atq; egredi: cùm vero,quos antea fideles habuerant, nusquā viderent, fugiebāt quò quemq; necessitas impulisset. Adeuntes autē alij cum totū ab Occidente murū subuersum esse nunciarent, alij subiisse Romanos, ac etiā propinquare se quærentes, alij etiā videre hostes in turribus affirmarent, metu fallente cōspectum, in ora prostrati, pro sua dementia querebantur: ac veluti succisi neruos,quà fugerent hæsitabant. Vnde & maxime quis,& virtutē Dei perspexerit contra iniustos,& fortunā Romanorū. Tyranni siquidem semetipsos tuitione priuauere, ac sponte de turribus descendere: vnde vi nunquā, sola vero fame capi poterant. Romani vero qui tantū in muris inferioribus laborauerant,eos quos instrumentis non potuissent,nunc fortuna cepere.Omnibus enim machinis,tres turres validiores erant, de quibus suprà memorauimus. Relictis itaq; his, vel (quod est verius) Dei nutu ab his depulsi, confestim quidem ad vallem Siloam confugere. rursum autē vbi à metu paululum respirauerūt,munitionem qua murus erat accinctus ex ea parte petiere. Vsi autē infirmiori audacia,quàm necessitate (iam enim vires eorū labor,metus & calamitas fregerat) à custodibus retruduntur, & per diuersa disiecti, in cloacis delitescunt. Romani vero muris potiti, signa in turribus posuere:& plausu atq; lætitia victoriam & cantu celebrabāt, quòd principio finem belli multo senserant leuiorem. Deniq; sine sanguine murū nacti, nouissimum non esse credebant:cúmq; nullū reluctantē viderent,pro incerto mirabantur. In angustias autē viarum strictis gladiis fusi, & quos cepissent interficiebāt nullo discrimine: domósque totas,cum omnibus qui eo confugerant,igni tradebant. Multas vero vastantes quas prædæ causa penetrassent,integras mortuorū familias,& plenas mortuis tecta,quos fames confecerat,offendebant. Ipsum deinde horrentes aspectū, vacuis manibus egrediebantur. Nec tamen eo modo peremptos miserantes idem etiā circa viuos patiebantur:sed vnumquenq; obuium transfigendo, & angusta viarū cadaueribus obstruēdo, totam ciuitatem sanguine diluere,vt pleraq; incensorū cædes extinguerent.Et occidētes quidē vespere cessabant, nocte vero crescebat incendiū. Ardentibus autem Hierosolymis,illuxit dies Septembris mensis octauus ciuitati,tot clades cum obsideretur expertæ, quot bonis si vsa esset ex quo fuerat condita, inuidenda fuisset:nulla tamē alia re tantis infelicitatibus digna,nisi quòd talem progeniē qua subuersa est,edidit. Intro autē Titus ingressus, & alia, & ciuitatis muniriones ac turrium cautes miratus est, quas tyranni per dementiā deseruerant. Conspecta quidem earū solida altitudine,itémq; magnitudine,subtilíque lapidum cōpagine singulorum, quantúmque paterent vel quantū erigerentur,Deo,inquit, plane adiuuante pugnauimus,& Deus erat, qui detraxit ab istis munimētis Iudæos. Nam quæ hominum manus,aut quæ machinæ ad istas valerent? Tunc quidem multa eiusmodi cum amicis

amicis collocutus est, quos vero à tyrãnis vinctos in castellis repent, relaxauit. Cùm autẽ alia ciuitatis deleret, murósq; subuerteret, eas turres fortunæ suæ monimentum reliquit: qua cõmilitãte his potitus fuisset, quæ capi nõ potuissent. Quia ergo milites interficiendo defatigabãtur, magnáq; adhuc extabat superstitũ multitudo, solos quidem armatos Cæsar, & qui manum opponerẽt, iubet interfici, reliquam vero multitudinẽ saluam esse. Illi autẽ cum his, quos occidi mandatũ fuerat, etiam senes, ac debiles trucidabant: vegetos autẽ atq; vtiliores coactos in templũ in destinatũ mulieribus ambitũ concluserũt. Custodem autẽ his Cæsar apposuit vnũ ex libertis, & amicũ suum Frontonẽ, qui fortunã quam quisq; meritus esset, decerneret. Ille autẽ latrones quidem omnes, atq; seditiosos, cùm alius ab alio indicaretur, occidit: iuuenes autem lectos, qui procero atq; formoso essent corpore, triumpho seruabat: ex residua multitudine septem & decem maiores annis, vinctos mittit ad Ægyptum, operibus deputandos. Plurimos autem per prouincias Titus distribuit, in spectaculis ferro & bestiis consumendos. Qui vero infra decimũ & septimum annum ætatis agerent, venditi sunt. Iisdem autem diebus, quibus secernebantur à Frontone, mortui sunt fame duodecim millia, quibus partim odio custodum nõ præbebatur cibus, partim ipsi victus fastidio tenebantur. Erat autem præ multitudine hominum frumenti penuria.

De numero captiuorum & peremptorum. *Cap. XVII.*

ET captiuorum quidem omnium qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millium comprehẽsus est numerus. mortuorum vero per omne tempus obsidionis vndecies centũ millia. Horũ pleriq; gentiles fuere, sed non indigenæ: ab omnibus enim regionibus ad azymorũ diem festũ congregati, bello subito circumfusi sunt: vbi primo quidem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deinde citius fames. Quod autẽ caperet tantam hominũ multitudinem ciuitas, certũ erat ex his, qui sub Cestio fuerant enumerati. Is enim tunc vires ciuitatis ac florem Neroni significare cupiens, contemnenti nationem, à pontificibus petiit, vt si quo modo possent multitudinem numerarent. Illi autem, cùm dies festus adesset, qui Pascha vocatur, quãdo à nona quidem hora vsque ad vndecimam hostias cædunt, per singulas vero cõtubernia non pauciorum quàm decem virorum fiunt: solum enim epulari non licet, multi etiam viceni conueniunt: hostiarũ quidem ducenta & quinquaginta sex millia & quingentas numerauere. Fiunt autẽ, vt denos epulatores per singulas imputemus, vicies cẽtena ac septingẽta millia, sancti omnes ac puri: nec enim leprosis siue vitiliginosis, aut semine fluentibus, quos gonoroicos vocant, neque mulieribus mẽstruo cruore pollutis, neque aliis inquinatis participare sacrificia permittebatur: sed nec alienigenis quidem, nisi qui religionis causa venissent. Magna vero hæc multitudo ab extraneis congregabatur. Tunc tamen velut in carcerẽ tota gens fato conclusa est, & farta hominibus ciuitas bello obsidebatur. Itaq; superat omnẽ humanam, & diuinitus emissam pestem numerus peremptorũ, quos partim palàm occidêre, partim cepere Romani. Rimantes enim cloacas, & sepulchra eruentes, quos offendissent iugulabãt. Inuenti autẽ sunt ibi quoq; plusquam duo millia, quorũ alij manu sua, plures autẽ mutuis se vulneribus interfecerant, cùm alios fames corrupisset. Fœdus autem corporũ odor introeuntibus occurrebat, adeò vt statim multi recederẽt: alij plura habendi cupidine, congesta cadauera calcantes, se immergerent, multæ nanq; opes in cuniculis inueniebantur, nefásque omnẽ viam lucri faciebat. Subducebantur autem multi, quos tyranni vinxerant: nec enim in extremis à crudelitate cessauerant. Vltus est autẽ Deus vtrunq; merito. Et Ioannes quidem oppressus fame cum fratribus in cloacis, quam sæpe despexit, à Romanis dexteram sibi dari precatus est. Simõ vero multa vi cum necessitate luctatus sicut infra designabimus, semet tradidit. Seruatus est autẽ alter triumpho. Ioannes autẽ vinculis sempiternis. Romani vero extremas vrbis partes incendunt, murósq; subuertunt.

Hierosolymæ vrbis historia breuis. *Cap. XVIII.*

ITA quidem Hierosolyma capta est, secũdo anno principatus Vespasiani, Septembris mensis octauo die. Quinquies autẽ prius capta, tunc iterũ vastata est. Ægyptiorũ quidẽ rex Asochæus, & post eum Antiochus, deinde

Pomp

Pompeius,& post hos cum Herode Sosius captam vrbem seruauere. Antea verò rex Babyloniorum ea potitus excidit:post annos ex quo ædificata est, mille trecétos sexaginta,& menses octo,& dies sex. Primus autem conditor eius fuerat Chananæorũ dynasta, qui patria lingua iustus appellatus est rex. Erat quippe talis. Ideóque sacerdotium Deo primus exhibuit, & fano primum ædificato, Hierosolymam ciuitatem vocauit, cùm antè Solyma vocaretur. Chananæorũ quidem populo rex Iudæorum Dauid pulso, colendam suo populo tradidit:& quadringentesimo sexagesimoquarto anno pòst,ac mensibus tribus,à Babyloniis euersa est. A rege autem Dauide,qui primus Iudæus in ea regnauit, vsque ad id quod Titus fecit excidium, anni mille centum septuagintanouem. Ex quo primum autem condita est, vsque ad excidium, anni duo millia centum septuagintaseptem. Sed enim neq; antiquitas,neque ingentes diuitiæ, neque per totum orbem terrę diffusa fama,nec magna religionis gloria quicquam iuuit quominus periret. Talis quidem finis Hierosolymorum obsidionis fuit. Postquam verò quos occideret quídve raperet, nô habebat exercitus, quòd iratis animis omnia deerant (nec enim parcendo si esset quod agerent, abstinuissent) iubet eos Cæsar totam funditus iam eruere ciuitatem ac templum: relictis quidem turribus, quæ præter alias eminebant,Phasaelo,& Hippico,& Mariamne: murúque tanto,quantum ciuitatem ab Occidête cingebat. Id quidem,vt esset castrum illic custodiæ causa relinquendis:turres autem, vt posteris indicarent qualem ciuitatem, quámve munitissimam, Romanorum virtus obtinuisset. Alium verò totum ambitum ciuitatis ita côplanauere diruentes, vt qui ad eam accessissent, habitatam aliquando esse vix crederent. Hic quidem finis eorum dementia,qui nouas res mouere tentauerunt,Hierosolymis fuit, clarissimæ ciuitati,& apud omnes homines prædicatissimæ.

De præmio militum. Cap. XIX.

CÆSAR autem præsidio quidem illic statuit relinquere decimã legionem, nonnullásque alas equitum,ac peditum cohortes. Omnibus autê belli partibus administratis, & laudare vniuersum cupiebat exercitum, pro rebus fortiter gestis,& debita viris fortibus præmia persoluere. Composito autem in medio ante castra magno tribunali, stans in eo cum procerum eminêtissimis, vnde ab omni milite posset audiri,magnam illis ait habere se gratiã,quòd beneuolentia erga se vrendo perseuerassent. Laudabat autem, quòd per omnia bella morigeri fuissent, quódque præliando fortitudinem in multis magnísque periculis monstrassent, patriæ per se amplificantes imperium: omnibúsque planum facientes hominibus, quia neq; hostium multitudo,neq; muniriones regionum, neque magnitudines ciuitatum, vel audacia inconsulta, & immanitates efferæ aduersantium, possint vnquam Romanorũ vires, vel manus effugere, quamuis in multis rebus aliqui fortunam opitulantem habuerint. Pulchrum quidem esse,air,illos etiam bello finẽ imponere,quod multo tempore gestum sit. nec enim optasse his, quicquam melius,cùm id ingrederentur. Hoc autem pulchrius atque præclarius,quod duces Romani & administratores imperij,ab his declaratos ac præmissos in imperium cuncti libenter suscipiunt.& his quæ ipsi decreuere,standum putant,agentes his gratias,qui legissent. Mirari autem se eos ac diligere omnes,quia nemo viribus alacritatem habuit tardiorem. Et illis tamen, qui pro maiore vi clarius decertassent,vitámque suam condecorassent fortibus factis,& re bene gesta militiam suam nobiliorem fecissent, dixit se & honores & præmia redditurũ: nec vllum eorum, qui plus aliо laborare voluisset, iusta vicissitudine cariturum: magnámque sibi huius rei fore diligentiam,quòd magis vellet honorare virtutes eorum, qui militiæ socij fuissent,quàm punire peccata. Côfestim ergo iussit eos quorum partes sunt,indicare,quosnam scirent fortiter aliquid in bello fecisse:& nominatim singulos appellans,præsentes collaudabat,quasi qui domesticis rectè gestis nimium lætaretur:& coronas eis aureas imponebant,& torques lõgásque hastas,& signa ex argento facta donabat,& vniuscuiusque ordinem mutabat in melius. Quin & ex manubiis aurum & argentum, itémque vestes, aliámque prædam largiter distribuebat. Omnibus autem ita donatis, vt quisque se meritum præbuerat, votísque cum vniuerso exercitu factis, magno fauore descendit vertitque se ad sacra pro victoria celebranda:magnáq;

astante boum multitudine circum aras, immolatos omnes exercitui dedit ad epulas, ipse verò cum honoratis per triduum lætatus, milites quidem alios quò quenq; conueniret, dimittit. Hierosolymorum autem custodiam decimæ legioni credit: neque ad Euphratem, vbi pridem fuerat, eam remisit. Duodecimam verò legionem, memor quòd Cestio duce Iudæis cesserat, totâ Syria pepulit: erat enim olim apud Raphanæas: ad Meliten autem, quæ sic vocatur, misit. Hæc ad Euphratem in confinio Armeniæ & Cappadociæ sita est. duas verò sibi obsequi satis esse duxit, donec ad Ægyptum perueniret, quintam & quintamdecimam legiones. Deinde cùm ad maritimam Cæsaream cum exercitu descendisset, in eam manubiarum multitudinem reposuit, captiuósque ibi asseruari præcepit, quòd ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

De nauigatione Vespasiani, déque comprehenso Simone & spectaculo die natalitio exhibito. *Caput* XX.

ER idem verò tempus, quo Titus Cæsar obsidionis causa apud Hierosolymam cõmorabatur, ascensa naui oneraria Vespasianus Rhodum transmittit. Hinc autem vectus triremibus postquam omnes quas præter nauigauit ciuitates inuisit, ab his cũ votis exceptus, in Græciam ex Ionia trãsit. Egressus deinde Corcyra in Iapygiã delatus est, vnde iam terra iter agebat. Titus autem ex maritima Cęsarea reuersus in Cæsaream, qui Philippi vocatur, aduenit, diúque vbi commorabatur, celebrans omnia genera spectaculorum: multique in ea captiui consumpti sunt, alij bestiis obiecti, alij autem cateruatim more hostium inter se depugnare coacti. Hic Simonem etiam Gioræ filium comperit hoc modo cõprehensum. iste Simon cum Hierosolyma obsideretur in superiore ciuitate constitutus, postquam muros ingressus exercitus totam vastare ciuitatẽ cœperat, tunc fidelissimis amicorum ascitis, & lapidariis cum ferramentis eorum necessitati congruis, & alimẽtis quæ multis diebus sufficere possent, vnà cum illis omnibus in quandam occultiorem cloacam sese demittit. & quoad fossa patebat, illi progrediebantur: vbi verò soliditas obstitisset, eam suffodiebant, sperantes posse vlterius progressos tuto emergere, atque ita seruari. Sed hanc expectationẽ veram non esse, rei periculum refellebat. Vix enim paululum fossores processerant, iámque alimenta, quamuis parce his vterentur, eos deficiebant. tunc igitur velut stupore posset Romanos fallere, albis tunicis, innexáque fibula, ac chlamyde purpurea indutus, illo in loco ex terra editus vbi templum antea fuerat apparuit. Ac primo quidem obstupuere, qui eum viderunt, locísque suis manebant. deinde propius cùm accessissent, quis esset, percontati sunt. & id quidem Simon non dicebat. iubebat autem ad se ducem vocari, statímque accersitus ab his, qui ad eum cucurrerant, venit Terentius Rufus: namque is rector militiæ relictus erat. Omni autem ab eo veritate comperta, ipsum quidem vinctum custodiebat: Cæsari verò quẽadmodum esset comprehensus, indicauit. Simonem quidem in vltionem crudelitatis, qua in ciues suos amarè ac tyrannice fuerat vsus, in potestate hostium quibus maxime inuisus erat ita Deus posuit, non vi subditum eorum manibus, sed sua sponte ad supplicium adductum: propterea quòd plurimos ipse crudeliter interemerat falsis criminationibus insimulatos, defectionis scilicet ad Romanos. Nec enim potest iram Dei effugere nequitia, nec inualida res est iustitia, sed quandoque sui temeratores vlciscitur, & grauiorem pœnam ingerit criminosis, cùm iam se liberatos esse crediderint, eo quòd non statim luere commissa. Id etiam Simon didicit, postquam in iras Romanorum incidit. Illius autem ascensus è terra, magnã etiam aliorum seditiosorum multitudinem iisdem diebus fecit in cloacis deprehendi. Cæsari autem maritimam Cæsaream reuerso, vinctus Simon oblatus est. & illum quidem triumpho, quem Romæ acturus erat, seruari iussit. Ibi autem moratus, fratris sui natalem diem clarissime celebrabat, multam partem damnatorum eius honori attribuens. Numerus enim eorum, qui cum bestiis depugnarunt, quíque ignibus cremati sunt, & inter se digladiatores periere duo millia quingentos excessit. Omnia tamen Romanis videbantur hæc licet mille modis illi consumerentur, minus esse supplicij. Postea Cæsar Berytũ venit (hæc autem est ciuitas Phœnices prouinciæ, colonia Romanorum) & in hac quoque diutius demoratus est, maiore vsus claritudine circa natalem patris diẽ, tam magnificen-

ta spectaculorum, quàm sumptibus aliis excogitatis, cùm etiam captiuorum multitudo eodem quo antea modo periret.

De calamitate Iudæorum apud Antiochenses. *Cap.* XXI.

VENIT autem per idem tempus, Iudæos, qui apud Antiochiam reliqui erant, acerba & exitiosa pericula perpeti, concitata in eos Antiochēsium ciuitate, tam propter criminationes illatas eis in præsentia, quàm propter ea, quæ fuerant non multo ante commissa. De quibus necessarium mihi videtur pauca prædicere, vt etiã quæ postea gesta sunt, consequenti narratione referamus. Iudæorum namque gens multum quidem totius orbis indigenis asseminata est. Plurimũ autem Syris vicinitate permixta, præcipue apud Antiochiam versabatur, propter magnitudinem ciuitatis. maxime verò his liberam domicilij facultatem reges, qui post Antiochum fuerant, præbuerunt. Namque Antiochus quidem, qui Epiphanes dictus est, vastatis Hierosolymis tẽplum spoliauit. Qui verò post eum regnum assecuti sunt, quicquid æneum in donariis fuit, hoc Iudæis apud Antiochiam degentibus reddidere, in eorum synagoga dedicatum: concesserúntque, vt pari cum Græcis iure ciuitatis vterentur. A secutis quoque postea regibus eodem modo tractati, & multitudine proficere, & extructione, itémque magnificentia munerũ templum clarius reddidere: sempérque religione sibi sociantes magnam paganorum multitudinem, etiam illos quodammodo sui partem fecere. Quo tempore autem bellum fuerat conclamatum, & recens in Syriam Vespasianus delatus est nauigio, Iudæorum verò odium apud omnes pullulabat, tũc vnus eorum Antiochus quidam plurimum patris causa honorabilis (erat enim princeps apud Antiochiã Iudæorum) cùm Antiochensium populus concionaretur in theatro, progressus in medium, patrem suũ & cæteros deferebat, insimulans eos, quòd vna nocte totam ciuitatem incendere statuissent: & velut huius consilij participes quosdam hospites Iudæos tradidit. His autem auditis, populus iram cohibere non poterat: sed in eos quidem, qui traditi fuerant, ignem iussit afferri: statimque omnes in theatro concremati sunt. In multitudinem verò Iudæorum properabat irruere: si eos celeriter vlti essent, patriam suam seruatum iri existimantes. Antiochus autem iracundiam magis accēdere, mutatæ voluntatis argumentum, quódque Iudæorum mores odisset, exhibere se credens, si paganorum ritu sacrificaret: idémque iussit & cæteros compelli facere: renuendo enim manifestos insidiatores fore. Huius autem rei periculo ab Antiochensibus facto, pauci quidem consenserunt: alij verò qui noluerunt, perempti sunt. Antiochus autem acceptis à Romanorum duce militibus, sæuius instabat suis ciuibus, nequaquam eos die septimo ab opere cessare permittens, sed omnia cogens facere, quæ diebus aliis agerent. Támque validam necessitatem imposuit, vt non modo apud Antiochiam septimi diei feriæ soluerentur, sed ab hoc exordio in cæteris quoq; ciuitatibus ad breue similiter tempus fieret. Iudæis autem apud Antiochiam tunc eiusmodi mala perpessis, altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati, hæc quoq; persecuti fuimus. Namque quod quadratum forum exuri contigit, & archiua monimētorúmque receptacula publicorum, itémque basilicas, vixque ignis inhibitus est super omnem ciuitatem magna nimis vi ruens, huius facti Antiochus Iudæos accusat: & Antiochenses, quos scilicet si his infesti antea non fuissent, recenti tamen ex incendij tumultu facile calumnia perpulisset, multo magis ex anteactis fidem habere dict s suis persuasit, vt penè se vidisse ignem à Iudæis inijci arbitrarentur: & tanquam furore correpti, magno cum ardore cuncti aduersus eos, qui accusabãtur, impetus facerent. Vix autem motus eorum potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, postulans sibi permitti referre ad Cæsarem gesta. Rectorem namque Syriæ Cæsennium Pætum iam quidem Vespasianus ad eam miserat, nondum autem ille peruenerat. Habita verò diligenti quæstione Collega reperit veritatem. & eorum quidem Iudæorum quos Antiochus accusauerat, nemo conscius fuit. omne autem facinus admisere homines quidem nocentissimi necessitate debitorum: rati quòd si forum & scripta publica concremassent, exactione liberarentur. Iudæi quidem pro suspensis criminationibus futura expectantes, magno timore fluctuabant.

Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est. *Cap. XXII.*

ITVS autem Cæsar a patre sibi allato nuncio, quod vniuersis quidem Italiæ ciuitatibus desiderabilis peruenisset: maxime vero, quòd vrbs cum Roma summa cum alacritate & claritudine suscepisset, in maximam lætitiam voluptatemque translatus est, curis de eo ita vt sibi erat suauissimum liberatus. Vespasianum enim etiam longe absentem, omnes homines Italiæ voluntatibus, vt præsenté colebant: expectationé suam, quòd nimis eum venire cupiebant, pro eius aduentu ducentes, & omni habentes necessitate liberam erga illum beneuolentiam. Nam & senatus memor calamitatum, quæ mutatione principum cõtigissent, optabat imperatorem suscipere senectutis honore bellicorumque gestorum maturitate decoratum, cuius præsentiam sciebat soli saluti subiectorum commodaturam: & populus malis intestinis solicitus, magis cum venire cupiebat: tunc se calamitatibus quidem pro certo absoluendum esse confidens, antiquam vero libertatem cum opulentia recepturum. Præcipue milites ad eum respiciebãt, hi enim maxime bellorum per illum patratorum nouerãt magnitudinem. imperitiam vero aliorum ducum experti atque ignauiam, magna quidem se optabant turpitudine liberari. cum vero qui se & seruare & honestare solus posset, recipere precabantur. Cum verò hac beneuolentia diligeretur ab omnibus, honore quidem præcipuis viris vlterius expectare intolerabile videbatur, sed eum longissime ab vrbe Roma conuenire antè properabant. Nec tamen quisquam moras eius conueniendi ferebat, sed ita simul omnes effundebantur, & vniuersis facilius & promptius ire quàm manere videbatur, vt etiam ciuitas ipsa tunc primum inter se iucundam sentiret hominum caritatem. Erant autem pauciores abeuntibus remanentes. Vbi verò eum appropinquare indicaretur, quámque mansuete singulos suscepisset, qui præcessferant, nunciatum est, omnis iam reliqua multitudo per vias cum coniugibus & liberis prestolabantur: & quo trãsiens aduenisset, videndi eius voluntatem, vultúsque lenitatem omnium generũ vocibus prosequebãtur, bene meritum & salutis datorem, solumque dignũ Romanorum principem appellantes. Tota verò ciuitas veluti tẽplum erat, sertis atque odoribus plena. Cùm verò vix per circunstantem multitudinem in palatium venire potuisset, ipse quidẽ penatibus diis aduentus sui gratulatoria sacra celebrauit. Vertunt autem se ad epulas turbæ, pérque tribus & cognationes & vicinias conuiuia exercentes, Deo libabant, & ab eo precabantur ipsum Vespasianum quamplurimum temporis in Romano imperio perseuerare, & filium eius, & qui ex his nascerentur seruari inexpugnabilem principatum. Vrbs quidem Romana Vespasiano ita suscepto, statim maxima felicitate crescebat.

Domitiani gesta contra Germanos & Gallos. *Cap. XXIII.*

NTE hæc verò tempora, quibus Vespasianus quidem apud Alexandriam erat, Titus verus Hierosolymam obsidebat, magna pars Germanorum ad defectionem mota est: quibus etiam Gallorum proximi conspirantes, magnam spem cõtulerant, quod etiam Romanorum dominio liberarentur. Germanos autem deficere velle, bellúmque inferre, sustulit primo natura bonis consiliis vacua, parua spe appetens periculorum: deinde odium principum, quoniam solos sciunt gentem suam vi coctam seruire Romanis: nec non equidem maximam tempus eis fiduciam dedit. Nam cùm viderent Romanum imperium crebris imperatorum mutationibus intestina seditione turbari, omnémque his subditam orbis terræ partem pendere ac nutare cognoscerent, hoc sibi optimum tempus ex illorum rebus aduersis atque discordiis oblatum esse putauerunt. Et autem consilium dabant, & hac eos spe decipiebant, Classicus quidam & Ciuilis, ex eorũ potentissimis: qui olim quidem res nouas cupiebant, occasione autem inuecti, suam sententiam prodidere. Iamque alacriter affectæ multitudini periculum facturi erant: verũ maxima parte Germanorum defectionem pollicita, & cæteris tentasse non dissentientibus, veluti quadam diuina prouidentia, Vespasianus ad Petilium Cerealem, qui pridem Germaniam rexerat, literas mittit, quibus eum consulẽ declarauit, iussitque ad Britannias administrandas proficisci. Igitur ille quo iussus erat abiens, audita rebellione Germanorum, eos iam congregatos aggressus magna clade affecit, depositaque amẽtia ad sobrietatem coegit.

Sed

Sed etiam si ille ad ea loca non peruenisset, tamen haud multo pòst erant supplicia luituri. Nam vt primum defectionis eorum nuncius allatus est Romam, Domitianus Cæsar hoc audito, nō sicut alter in illa ætate fecisset (nam admodum adolescens erat) tantam rei magnitudinem suscipere nō detrectauit: sed à patre habens ingenitam fortitudinem, & supra ætatē exercitatus, ilico tendebat in Barbaros. Illi autem expeditionis fama perculsi, ei se permiserunt: lucrum hoc ex ea re maximum nacti, vt sine clade pristino iugo subiicerentur. Omnibus ergo circa Galliam, vt oportuit ordinatis, ne facile rursus vnquam turbarentur, Domitianus clarus atque insignis, ætatem superantibus factis, & patrium decus afferentibus, Romam regreditur. Cum supradicta verò Germanorum defectione, iisdem diebus etiam Scytharum conuenit audacia. Nam qui appellantur Sarmatæ, maxima multitudine clàm transgressi flumen Istrum, violenti atque crudelissimi, propter inopinatum impetum multos Romanorum quos in præsidiis offendēre, interficiunt: & consularem legatum Fonteium Agrippam, qui fortiter his obuius pugnauerat, occidunt: proximásque regiones totas ferendo atq; agendo, omniáque incendendo peruagabantur. Vespasianus autem hoc facto, & vastitate Mœsiæ cognita, Rubrium Gallum mittit pœnas de eis sumpturum. à quo multi quidem in prœliis trucidati sunt. qui verò salui esse potuere, cū timore domum refugēre. Hoc autem in bello magister militum finito, etiam futuri temporis cautioni consuluit. Pluribus enim & maioribus præsidiis loca circundedit, vt omnino Barbaris esset impossibilis transitus. In Mœsia quidem ea celeritate debellatum est.

De amne sabbatico & triumpho Vespasiani ac Titi celeberrimo. Cap. XXIIII.

Rinceps verò Titus aliquandiu quidem Beryti commorabatur, ita vt diximus. inde autem reuersus, & per omnes quas obiret Syriæ ciuitates magnificentissima celebrans spectacula, Iudæorū captiuis ad ostentationem cladis eorum abutebatur. Conspicit autem in itinere fluuium cognitione dignissimum. Is fluit medius inter Arcas & Raphanæas Agrippæ regni ciuitates. Habet autem quoddam peculiare miraculum. Nam cùm sit quando fluit plurimus, neque meatu segnis, tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiens, siccum exhibet locum videre. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur: atque hunc ordinem semper eum obseruare pro certo compertū est. Vnde etiam Sabbaticus appellatus est, a sacro Iudæorum septimo die sic denominatus. Ciuitatis autem Antiochensium populus, postquam Titum aduentare cognouit, manere quidem intra mœnia præ gaudio nō sustinebat. omnes autem obuiam ei pergere properabant, & vsque ad tricesimum vel eo amplius stadium progressi, non modo viri, sed etiam fœminæ cum pueris expectabant. Et cùm appropinquātem vidissent, ex vtroq; viæ latere stantes dextras cum salutatione tendebant: multisque fauoribus exultantes, cum ipso reuertebantur. Crebro autem inter omnes alias laudes precabantur, vt Iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil precibus istis indulsit, sed otiose quæ dicebantur audiebat. Incerti autem quid sentiret, quidve facturus esset, Iudæi magno & atroci metu tenebantur. Nec enim commoratus est Antiochiæ Titus, sed cōtinuo ad Zeugma Euphratem versus iter contendit. Quo missi etiam ab rege Parthorum Vologeso venere, auream ei ferentes coronam, quòd Iudæos vicisset. Eaque suscepta etiam conuiuium exhibuit regiis, atque ita Antiochiam remeauit. Senatu verò & populo Antiocheno multum petentibus, vt in theatrum veniret, vbi omnis eum multitudo præstolabatur, humanissime paruit. Rursus autem fortiter iisdem instantibus, & crebro postulantibus expelli ciuitate Iudæos, ingeniose respondit, patriam eorum dicens quò expellendi fuerant interisse, nullúmque iam esse locum, qui eos reciperet. Vnde ad aliam petitionem sese conuertunt Antiochenses, quòd priorem impetrare non potuerunt. Aeneas enim tabulas cum precabantur eximere, quibus incisa essent priuilegia Iudæorum. Sed ne id quidem Titus annuit. verùm in eodem statu relictis omnibus, quæ habebant apud Antiochiam Iudæi, ad Ægyptum inde discessit. Iter autem agendo cùm ad Hierosolymā venisset, tristémq; solitudinem quam videbat, antiquæ ciuitatis claritudini compararet, disiectorum operum magnitudinem & vete-

rem pulchritudinem recordatus, miserabatur excidium ciuitatis, non sicut alius fecisset exultans, quòd talem ac tantam funditus excidisset, verum multa imprecans seditionis authoribus, & qui hanc pœnã ei inferre coëgerant: ita certius erat, quòd nunquam virtutem suam voluisset punitorum calamitate clarescere. Ex magnis enim diuitiis, non minima pars in ruinis adhuc inueniebatur. Quædam enim eruebant Romani, plura verò captiuis indicantibus auferebant, aurum atque argentum, aliáque instrumenta præciosissima, quæ domini propter incertam belli fortunam terræ condidere. Titus autem propositum iter ad Ægyptum tendens, emensa velociter solitudine, peruenit Alexandriam: decretoque ad Italiam nauigare, cum se duæ legiones comitarentur, vtramque vnde venerant remisit: quintam quidem in Mœsiam, quintam vero decimam in Pannoniam. Captiuorum autem duces Simonem & Ioannem, & alios numero septingentos viros electos, tam magnitudine corporum quam pulchritudine præstantes, illico ad Italiam portari præcepit, cupiens eos in triumpho traducere. Peracta verò nauigatione pro voto, similiter quidem Roma in eo suscipiendo erat affecta, & occursus exhibuit ei quos patri. Claritudinem verò Tito pater attulit, qui venit obuiam, eúmque suscepit. Multitudini autem ciuium diuinam quandam lætitiam suggerebat, quod videbat in vnum tres conuenisse. Non multis autem diebus pòst, vnum communem triumphum ob res gestas agere statuère, quamuis vtrique senatus proprium decreuisset. Prædicto autem die, quo futura erat pompa victoriæ, nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remansit. Omnes autem cum exissent, loca vbi tantum stare possent occupauerant, quantus spectandis imperatoribus modus sufficeret, concesso necessario transitu. Cuncta vero turba militari ante lucem per turmas atque ordines progressa cum rectoribus suis, & circa ostia constituta non palatij superioris, sed prope Isidis templum (ibi enim principes nocte illa quiescebant) prima iam aurora incipiente procedunt Vespasianus & Titus lauro quidem coronati, amicti verò patria veste purpurea: & ad Octauianas ambulationes transeunt. ibi enim senatus, & ducum proceres, & honorati equites, eorum præstolabantur aduentum. tribunal autem ante porticus factum erat, sellæq; eburneæ in eo præparatæ. Quo cum ascendissent, consederunt. Statimque eos militaris fauor excepit, multis virtutem testimoniis prædicans. Illi autem inermes erant, in veste serica laureis coronati. Perceptis autem laudibus eorum Vespasianus, cùm dicere adhuc vellent, silentij signum dedit. Magnaque omnium quiete facta surrexit, & amictu magnam partem capitis adopertus, solennia vota celebrauit: idemq; Titus fecit. Perfectis autem votis, Vespasianus in commune omnes breuiter allocutus, milites quidem ad prandium, quod his ex more ab imperatore parari solet, dimittit. ipse verò ad portam recedit, quæ ab eo quod per illam semper triumphorum pompa ducitur, nomen accepit. Ibi & cibum prius capiebant, & triumphalibus vestibus amicti, diis ad portam collocatis cæsa hostia, inter spectacula transeuntes triumphum ducebant, vt multitudini facilior præberetur aspectus. Pro merito autem narrari multitudo eorum spectaculorum & magnificentia non potest, in omnibus, quæ quisque cogitauerit, vel artium factis, vel diuitiarum opibus, vel naturæ nouitate. Nam penè quæcunq; hominibus, qui vsquam sunt fortunatis paulatim quæsita sint, aliis alia mirabilia atq; magnifica, hæc vniuersa illa die Romani imperij magnitudinẽ probauere. Etenim argenti auriq; necnon eboris in omni specie operum multitudinem, non vt in pompa ferri cerneres, sed vt ita dixerim omnia fluere. & alias quidem vestes ex rarissimis generibus purpuræ portari, alias diligentissima pictura variatas arte Babylonia: gemmæ autẽ clarissimæ tam multæ, aliæ coronis aureis, aliæ aliis operibus inclusæ tradebantur, vt appareret frustra nos earum vsquam rerum esse aliquid suspicari. Ferebantur etiã simulacra, quæ illi deos habent, & magnitudine mirabili, & arte non defunctoriè facta. horumq; nihil non ex preciosa materia. Quin & animalium diuersa genera producebatur, propriis ornamentis induta. Erat autẽ etiam quæ singula portaret magna hominum multitudo, purpureis vestibus atque inauratis ornata. Ipsi etiam qui ad pompam fuerant ab alia turba discreti, præcipua & mirabili ornamentorum magnificentia culti erant. Insuper his, ne captiuorum quidem vulgus inornatum videres, sed varietas & pulchritudo quidem vestium natam ex fatigatione

tione corporum deformitatē, oculis subtrahebat. Maxime autē stupori erat, pegmatum quæ portabantur, fabricatio, pro cuius magnitudine timendum viribus portantium occurrentes putabāt. multa enim in tertium nidum quartúmque surgebant: & magnificentia fabricæ cum admiratione delectabat: multis aurata veste circundatis, cum aurum prætereà factum atq; ebur omnibus esset affixum. Multis autē imitationibus bellum aliter in alia diuisum, certā sui faciem demonstrabat. Erat enim cernere vastari quidem fortunatissimam terram, totas vero interfici acies hostium: & alios fugere, alios captiuos duci: murósq; excellentes magnitudine machinis dirui, & castellorum excindi munimina, & populosarum ciuitatum mœnia disturbari, exercitúmq; intra muros infundi: cædisq; omnia loca plena, & eorum qui manu resistere non poterant preces: ignémque templis immissum, ædiúmque super dominos post multā vastationem euersiones: atque amnis tristitiam, defluentis non in arua culta, neq; ad hominum vel pecorū potum, sed per terram ex omni parte flagrantem. Hæc enim Iudæi bello passi fuerant: ars autem & confectorū operū magnitudo, nescientibus adhuc facta tanquā præsentibus ostendebant. Erat autem per singula pegmata captæ ciuitatis dux, ita vt captus fuerat ordinatus. Multæ etiam naues sequebantur. Spolia vero alia quidem passim ferebantur. eminebant autem ea quæ apud Hierosolymam in templo reperta sunt, mēsa aurea ponderis talenti magni, & candelabrum similiter quidem auro factum, sed opere commutato ab vsus nostri cōsuetudine. nam media quidem columna basi hærebat, tenues autem ab ea cannulæ producebantur, formatæ ad similitudinem fuscinæ, ad summū quæq; in lychni speciem fabricatæ. erant autē numero septem, septimi diei, qui apud Iudæos est, indicātes honorē. Post hæc autem portabatur lex Iudæorum, nouissima spoliorum. Deinde transibant plurimi victoriæ simulacra portātes, omnia ex auro & ex ebore facta. Post hæc Vespasianus prior ibat, & Titus deinde sequebatur. Domitianus autē adequitabat, ipse quoq; ornatus pulchritudine, dignúmq; spectari exibēs equum. Pompæ autem finis fuit Capitolini Iouis templū, quò postquam ventum est, constitere. Erat autē vetus mos patrius, operiri donec ducis hostiū mortem quispiam nunciaret. Is erat Simon Gioræ, tunc inter captiuos in pompa traductus: laqueo vero circūdatus per forū trahebatur, quo cum simul cæderēt qui ducebant. Lex autē Romanis est, ibi necare criminum reos morte damnatos. Postquam igitur eum finem vitæ habere nunciatū est, omniúmque fauor secutus est, tunc hostias inchoauere. hisque secundo per vota solennia omine peractis, in palatiū recessere. Et alios quidē epulis ipsi excepere, aliis autē omnibus domi conuiuiorū instructi erant apparatus. Hunc enim diem vrbs Romana celebrabat, victoriæ quidē in hostes gratulatoriū, finem vero malorū ciuilium, & spei bonæ pro felicitate principiū. Post triumphos verò, & Romani imperij firmissimū statū, Vespasianus Paci templū ædificari decreuit. Itaq; mira celeritate, & quæ hominum cogitationem superaret, effectū est. Magna enim diuitiarū largitate vsus, insuper perfectis id picturæ ac figmentorū operibus exornauit. Omnia nanq; in illud fanū collecta ac deposita sunt, quorum visendorum studio per totum orbem, qui ante nos fuerunt, vagabantur: quomodo aliud apud alios situm esset, videre cupientes. Hic autem reposuit etiam quæ Iudæorū fuerant instrumenta, his se magnifice ferens. Legem verò eorum, & penetralium vela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

Herodion & Machærus à Basso capta. *Cap. XXV.*

N Iudæam vero legatus missus Lucilius Bassus, suscepto à Cerali Vetiliano exercitu, castellum quidem Herodion cum præsidio deditione cepit. Post autem omni manu militari collecta, multi autē in partes diuisi erāt, & legione decima bellum inferre Machæruntì statuit. Valde enim necessariū videbatur id excindi castellū, ne multos sui munimine ad defectionē inuitaret. Nam & salutis spem habitatoribus certā, & aggredientibus hæsitationē atq; formidinem, natura loci præstare maxime poterat. Nam ipsum quidē quod muro cinctum est, saxosus est collis, in proceram altitudinem surgens, & ob hoc etiam capi difficilis videtur: sed ne vel accedi posset eò natura excogitarat, quæ vallibus cum ex omni parte vallauerat, quarū altitudo oculis cōprehendi non posset: nec trāsire erat facile,

nec aggestu vlla ratione compleri possibile. Nam ea quæ ab Occidente est, at vallis, lx.stadiis distenditur, vnde Asphaltites lacus ei limitem facit.ex hoc vero tractu idem Machærus altissimo vertice supereminet. A Septentrione autem & Meridie valles magnitudine quidem supradicta cingunt, similiter vero sunt inextricabiles ad oppugnationem. eius vero vallis quæ ab Oriente est, altitudo non minor centum cubitis inuenitur:mõte vero ex aduerso Machærunti posito terminatur. Ea loci natura perspecta rex Alexander, primus in eo castellum communiuit, quod postea Gabinius bello cum Aristobulo gesto deposuit. Herodi autem regnãti, omnibus locis dignior cura visus est, & constructione tutissima, propter Arabum præcipue vicinitaté. nanq; opportune situs est, eorum fines prospectãs. Magno ergo locum muro amplexus ac turribus, ciuitatem illic fecit incolis, vnde in arcé ipsam ferebat ascensus. Quin & circa ipsum verticem rursus murũ ædificauerat, turrésq; in angulis sexagenorũ cubitorum erexerat. In medio auté ambitu regiã struxerat, magnitudine simul habitationũ & pulchritudine locupletem. Multas vero cisternas recipiendis aquis abundéq; suppeditandis, locis maxime idoneis fecerat: veluti cum natura certaret, vt quod illa situ loci expugnabile fecerat, ipse manu structis munitionibus superaret. Insuper telorum & sagittarum multitudinem machinarumq; reposuit: & omné apparatum excogitauit, qui habitatoribus posset magnæ obsidionis præstare contemptum. Erat auté in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis: a nulla enim ficu vel celsitudine, vel magnitudine vincebatur. Ferebant autem eam ex Herodis temporibus perseuerasse mansuráq; vlterius profecto, sed ab Iudæis qui locum ceperant excisa est. Vallis autem, qua ciuitas à parte Septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur, vbi radix eodem nomine gignitur quæ flammæ quidem assimilis est colore, circa vesperam vero velut iubare fulgurans, accedentibus eamque euellere cupientibus facile non est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quàm si quis vrinam muliebrem vel mẽstruum sanguinem super eam fuderit. quinetiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur auté alio quoq; modo sine periculo, qui talis est: Totam enim circumfodiunt, ita vt minimũ ex radice terra sit conditum. deinde ab ea religant canem, illoque sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidem facile euellitur: canis vero continuo moritur, tanquam eius vice à quo herba tollenda erat, traditus. nullus enim postea accipientibus metus est Tantis auté periculis propter vnam vim capi eam operæprecium est. Nam quæ vocantur dæmonia, pessimorum hominum spiritus, viuis immersa, eósq; necantia quibus subuentum non fuerit: hæc cito, etiam si tantummodo admoueatur ægrotantibus, abigit. Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum, multum inter se sapore diuersi. Alij nanque amari sunt, alijs nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidæ aquæ ortus, non solum in humilioribus locis fontes alternos habent: sed quod amplius quis miretur, in proximo quædam spelunca cernitur, non quidé alte caua, saxo autem imminẽte protecta: super hoc veluti duæ mammæ inter se paululum distantes eminent: & altera quidem frigidissimum fontem, altera calidissimum fundit: qui mixti lauacrum suauissimum præbent, multísque morbis ac vitiis salutare, maxime vero neruorum curationi conueniens habétq; idem locus metalla sulfuris & aluminis. Bassus autem contemplatus vndique regionem, valle Orientali repleta accessum parare statuit: opúsque inchoauit, properans aggeré quamplurimum extollere, facilémq; per eum oppugnationem facere. Qui vero intus fuerant deprehẽsi, ab externis segregati Iudæi, illos quidem coëgere, inane vulgus esse existimantes, inferiorem obseruare ciuitatem, ac pericula priores excipere: superius vero castellum ipsi occupatum tenebant, & propter munitionis firmitatem, & vt saluti suæ consulerent Impetraturos enim se veniam opinabantur, si locum tradidissent Romanis. Prius autem volebant spem declinandæ obsidionis experiendo conuincere: ideóque alacri animo in dies singulos excursus habebant, & cum his quos sors obtulisset consertis manibus, multi moriebãtur, multósque Romanos interficiebant. semper auté vtrisq; ex tempore plus victoriæ captabatur: Iudæis quidem, si incautiores aggrederentur: in aggere autem positis, si improuisum excursum eorum bene septi armis exciperent.

Sed

Sed non is erat finis obſidionis futurus. Res autem quædam fortuito geſta, inopinatam caſtelli tradendi neceſsitatẽ Iudæis impoſuit. Erat inter obſeſſos iuuenis & audacia ferox, & manu ſtrenuus, Eleazarus nomine. is autẽ fuerat excurſibus nobilis, multos egredi aggeſtúmque prohibere cogitãs, & in prælijs ſemper grauiter Romanos afficiens: audaciáque ſua ſocios proſequens, impetum quidem facilem his, periculo autem vacuum diſceſſum efficiebat nouiſſimus recedendo. Itaque diſcreta quodam die pugna, & vtraque parte digreſſa, ipſe tanquam deſpiciens omnes, exiſtimans neminem tunc hoſtium prælium excepturum, extra portam remanſit: & in muro ſtantes alloquebatur, tota mente illos attendens. Hanc autem opportunitatem vidit quidam ex caſtris Romanorum Ægyptius, nomine Rufus: & quod nemo ſperaſſet, impetu facto cum ipſis eum armis repẽte correptum, cùm hoc viſo ſtantes in muro ſtupor teneret, in caſtra Romanorum traduxit. Poſtquam vero dux nudum præcepit extendi, & in aperto conſtitutum, vt ex ciuitate conſpiceretur, cædi verberibus, vehementer Iudæos confudit caſus iuuenis, vniuerſáque ciuitas in fletu erat & queſtibus, vnius viri clade perculſa. Id vbi Baſſus animaduertit, cõſiliorum aduerſus hoſtes hoc principium ſumpſit: eorúmque miſerationem augere cupiens, quatenus coacti pro eius ſalute caſtelli traditionem facerent, quod ſperauit adeptus eſt. Nam ipſe quidem, velut mox Eleazarum ſuſpenſurus, crucem defigi iuſsit. ea vero cõſpecta, maior caſtellanos dolor inuaſit, & vlulando querebantur, intolerabilem eſſe calamitatẽ vociferantes. Tunc igitur Eleazarus eos orabat, ne vel ſe deſpicerent, mortem miſerrimam ſubiturum, ſibíque ipſis ſalutem præberent, poſtquam iam ſubacti omnes Romanorum viribus fortunæ concederent. Illi autẽ & eius ſermone fracti, & quod multi intus pro eo precabantur (ex magna enim & numeroſa cognatione genus ducebat) & contra ingenium ſuum miſericordia victi ſunt: & quibuſdam celeriter miſsis colloquebantur, caſtelli traditionem facere petentes, ac reddito ſibi Eleazaro, ſine metu dimitti. Cùm autem his aſſenſus eſſet dux Romanorum, multitudo ciuitatis inferioris, inita ſeparatim cum Iudæis cognita pactione, ipſi clàm nocte aufugere ſtatuere. Cùm vero portas aperuiſſent, ab his qui deditionem promiſerant ad Baſſum nuncius venit, ſiue inuidia ſalutis eorum ſiue formidine, ne eorum fugæ cauſam ipſi præſtarent. Sed fortiſsimi quidem fugientium, qui præceſſerant, euaſere. reliquorum autẽ viri quidem mille ſeptingenti perempti ſunt, mulierculæ vero & pueri in ſeruitium ducti. Sponſiones autẽ cum his qui caſtellum dedidere habitas, Baſſus conſeruandas eſſe ratus, & ipſos dimiſit, & Eleazarum reddidit.

De Iudæis à Baſſo interemptis & Iudæa diuendita. Cap. XXVI.

HIs autem adminiſtratis, in ſaltum, qui appellatur Iardes, ducere properabat exercitum. multi enim illuc congregati eſſe nunciabantur qui pridem tempore obſidionis, ex Hieroſolymis & Machærunte profugerant. Ergo cùm ad locum veniſſet, neq; falſum fuiſſe nuncium periſſet, primo quidem omnem locum cum equitibus cingit: vt ſi quis Iudæorũ conatus fuiſſet euadere, fugiendi per equites copiam non haberet. pedites autem ſyluam iuſsit cædere, in quam confugerant. Hoc modo ad neceſsitatẽ adducti ſunt, fortiter aliquid faciendi, velut ex audaci certamine fortaſſe fugam etiam reperirent. Itaq; ſimul vniuerſi, & cum clamore impetu facto, in eos à quibus cincti fuerant, irruunt. Illi autem fortiter excipiebant: multáq; his audacia illis contentione vſis, diu quidem prælium tractum eſt, non autem ſimilis euenit finis pugnæ certãtibus. Nam Romanorum quidẽ duodecim tantum contigit occumbere, neq; multos ſauciari: Iudæorũ vero ex illo prælio nullus euaſit. Sed cùm non eſſent pauciores tribus milibus, proſtrati ſunt omnes: eorúmq; dux Iudas Iairi filius, de quo ſupra meminimus, qui ordini cuidam præpoſitus cum Hieroſolyma obſideretur, quibus demerſus fuerat cloacis, latenter effugit. Eodem vero tempore Cæſar etiam ad Liberium Maximum ſcripſit (erat autem procurator) vt omnem terram venderet Iudæorum. nec enim ciuitatem in ea condidit proprium ſeruans ſibi eorum agrum. Solis autem octingentis militibus illic relictis, locum dedit quem incolerent, qui vocatur Ammaus. diſtat autem ab Hieroſolymis triginta ſtadiis. Stipendium vero vbicunq; degerent Iudæis indixit: bináſq; drachmas

singulis annis deferre in Capitolium iussit, ita vt antehac Hierosolymorum templo pendebant. Et res quidem Iudæorum illo tempore hunc statum habebant.

De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam. Cap. XXVII.

IAM vero quarto anno Vespasiano administrante imperium, cōtigit Comagenes regem Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere, ex causa huiusmodi. Cæsennius Pętus, qui tunc Syriam administrabat, siue re vera, seu propter inimicitias Antiochi (certum non valde patefactum est) literas ad Cæsarē misit, Antiochum dicens deficere ab Romanis cum Epiphane filio decreuisse, pactis habitis cum rege Parthorū: proptereáque debere illos antè capere: ne si priores nouas res adorti essent, totum Romanorū imperium bello perturbarent. Non erat autem Cæsar huiusmodi nuncium ad se perlatum neglecturus. Nam vicinitas regum, maiore negociū prouidētia dignū esse faciebat. Samosata enim Comagenes maxima ciuitas iuxta Euphratē sita est, vt esset Parthis (eo nanq; id cogitauere) facillimus transitus, tutum autē receptaculū. Fide igitur habita, & potestate sibi permissa, vt ageret quod expedire videretur, negligendum non putauit. Subito tamen, Antiocho eiúsq; sociis nihil opinantibus, in Comagenē ingressus est, ex legionibus quidem sextā ducens, & insuper quasdā cohortes alásq; equitū. habebat autē auxilio reges, Chalcidicæ Aristobulū, Emesæq; Sohemū. Introitus autē illis erat sine certamine, quod nemo indigenarum manus valebat opponere. Antiochus enim insperato perculsus nuncio, bellum quidem contra Romanos nec cogitatione cōcepit. Decreuit autē, toto regno in eo quo erat statu relicto, cum coniuge ac liberis egredi, hoc se Romanis purū ab ea suspitione quæ sibi ingereretur probaturū esse ratus: progressúsque de ciuitate centū triginta propemodum stadiis, in campo tabernaculum ponit. Pętus autē in Samosatā qui eam capesserent mittit, & per eos ciuitatem tenebat. ipse vero cum alio milite in Antiochū ire tendebat. Non tamen rex vel ipsa necessitate adductus est aduersum Romanos aliquid bellicū gerere: sed fortunā suam questus, quiduis pati sustinebat. adolescentibus autē, belliq; peritis, viq; corporis præstantibus filiis eius non erat facile in calamitate sine pugna durare. Itaq; ad virtutē se conferunt Epiphanes & Callinicus. Vehementi autē pugna per totam diem habita, insigni fortitudine demōstrati sunt: nullaq; parte suarū virium diminuta discedunt. Antiocho vero neque pugna hoc modo peracta manere domi tolerabile videbatur: sed abducta coniuge cum filiabus in Ciliciā fugit, atq; hoc facto militū suorum animos fregit. nam veluti desperato ab eo regno defecere, & ad Romanos se trāstulere, omniúmq; erat desperatio. Ergo priusquam penitus destituerētur auxiliis, Epiphani cum cæteris seruare se ex hostibus erat necessariū. fiúntq; omnes equites decem, qui cum his vnà transgresi sunt flumen Euphratē. hinc iam sine metu profecti, cùm ad Vologesem Parthorū regem venissent, non quasi profugi despecti sunt: sed ac si fortunam pristinā retinerēt, omni honore dignati sunt. Antiochū vero, vbi Tarsum Ciliciæ venit, misso cēturione Pętus vinctum Romā transmisit. Vespasianus autem ita regem ad se deduci non passus est: dignius esse ratus, veteris amicitiæ habere rationē, quàm belli occasione inexorabilē iracundiā seruare. Itaq; iubet ei iter agenti auferri vincula, intermissáq; interim profectione Romā, apud Lacedæmonē degere: magnos vero ei pecuniæ reditus præbet, vt non modo copiose, sed etiam regie victū haberet. His Epiphanes & cæteri cognitis, qui patri ante metuebant magna cura & inextricabili animos relaxarūt, & ipsi quoq; spem recōciliandi cum Cæsare cōcepere. Cùm autē etiam Vologeses de his scripsisset ad Cæsarē (nec enim quāuis feliciter agerent, extra Romanū viuere patiebantur imperiū) & cùm Cæsar his mansuete facultatē dedisset, Romā venerunt. patre autē ad eos ex Lacedæmone statim adducto, cùm omnis honor eis haberetur, ibi māsere. Alanorū autē natio, quod quidem Scythæ sint, iuxta flumen Tanain & Mæotides paludes sedes habentes, iam quodā loco memorauimus. His vero temporibus inito consilio, vt terram Mediam, & vlterius prædandi causa peruaderent, cum rege Hyrcanorum colloquuntur. nanque is est illius transitus dominus: quem rex Alexāder ita fecerat, vt portis ferreis clauderetur. Aditu autem sibi præbito, vniuersi nihil suspicantibus Medis incumbunt: eorúmque

fines

fines populosos, omnigenúmque pecorum plenos diripiebant, cùm resistere nullus audeter. Nam qui regnũ eius terræ obtinebat Pacorus, metu perculsus, in difficiliora loca refugiẽs, cæteris quidẽ bonis omnibus cesserat: vix autẽ ab illis coniugẽ ac concubinas suas captas, datis centũ talentis redemerat. Summa ergo facultate sine pugna prædabundi, & vsq; ad Armeniã vastantes omnia processere. Eius autem Tyridates rex erat. Qui cum his obuius bello conflixisset, non multũ abfuit quin viuus in illa acie caperetur. Procul enim quidã misso in eum laqueo circũdatũ tractus fuerat, nisi celeriter gladio rupisset laqueum, atque ita fugisset. Illi autem pugna multo magis efferati, terram quidem depopulati sunt: magnam vero hominum multitudinem, aliámque ducentes prædam ex vtroque regno, ad sua domicilia rediere.

Excidium Massadæ castelli munitissimi. *Cap.* XXVIII.

APVD Iudæam vero mortuo Basso, Flauius Silua in administratione successit. & aliam quidem terrã bello subactam videns, vnum autẽ adhuc rebelle superesse castellũ, omni quæ in illis locis habebatur manu collecta, aduersus id militem mouit. Nomẽ est autẽ castello Massada. Princeps vero sicariorum, à quibus fuerat occupatũ, erat vir præpotens Eleazarus, ex origine Iudæ, qui non paucis Iudæis persuaserat, vt antè diximus, ne professionẽ facerẽt, quando censor Cyrenius in Iudæam missus est. Tunc enim sicarij conspirauerũt in eos, qui Romanis dicto audientes esse vellent: omnique modo his quasi hostibus vtebantur, diripiendo quidem & abigendo eorum bona, ignem vero domibus iniiciendo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebant, qui pugna etiam petendam Iudæorum libertatem tanta ignauia prodidissent: magisq; se optare sub Romanis seruitium professi essent. Erat autem id plane causatio, & crudelitatis atque auaritiæ dicebatur obtentu: manifestum autem rebus effectũ est. Nam iidem illi & defectionis socij fuerũt, & bellum cum Romanis communiter suscepere. Causa vero peior illorũ in eos facta est: & cùm mentita prior eorum refelleretur occasio, peius tractabãt eos, qui nequitiæ suæ iustis assertionibus exprobrarẽt. Fuit enim quodammodo illud tempus apud Iudæos omnium generum malitiæ fœcundissimum: vt nullum opus intermitteretur infectum: nec si quis excogitando fingere voluisset, haberet quo magis nouum aliquid inueniret. Ita & priuatim & cõmuniter omnes vnum erant, & exuperare alium alius tam impietate quàm iniquitate in proximos certabant: potentes quidẽ multitudinẽ male tractando, multitudo vero ad interitũ potentiũ properando. Illis autem erat dominandi cupiditas, hic autẽ vim faciendi, bonáq; locupletũ diripiendi. Primi quidẽ sicarij fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis autores, nullo neq; verbo indicto ad iniuriã, neque facto intentato ad exitium eorũ quibus insidiarentur penitus prætermisso. Verum & hos Ioannes moderatiores esse demõstrauit. Non solum enim omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderent, tanquam inimicissimos maxime ciues eiusmodi impetens, sed etiam patriam malis plurimis cumulauit: qualia facturus fuerat qui Deum quoque iam esset ausus impietate cõtemnere. Nam & mensa nefaria vescebatur, & legitimam patriámq; exterminauerat castimoniam: vt iam sit minime mirum, si mansuetudinis communionem minime seruabat hominibus, qui Dei pietatem furore contempserat. Rursus Simon Gioræ, quid mali non commisit, quáue liberorum corporum iniuria temperauit, qui eum creauere tyrannum? Quæ vero eos amicitia, quæ'ue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit? nanque alienos quidem male tractare, inertis nequitiæ opus esse arbitrabantur: clarissimam vero gloriam parere crudelitatem in familiarissimos existimabant. Horum furoris æmuli, etiam Idumæi fuere: illi enim sceleratissimi peremptis pontificibus, ne qua pars cõseruaretur pietatis in Deum, totum quod ex ciuitatis facie superarat, absciudere, summámq; per omnia iniustitiã induxerũt: in qua illud hominum genus, qui Zelotæ appellati sunt, viguit: qui nomen factis verũ probauerunt. Omne enim malitiæ facinus æmulati sunt, nullo inæmulato, quod ante commissum memoria tradidit, prætermisso: quamuis nomẽ sibi ex bonorum æmulatione imposuissent: qui eos quos læderent, propter effetam sui naturam cauillando fallebãt, qui malorũ quæ maxima essent, bona ducebãt. Itaq; debitũ vitæ finem inuenere, merita illis

illis omnibus pœna Dei voluntate decreta. Cuncta enim quæ natura hominis poſſet ferre ſupplicia, in eos vſq; ad extremum vitæ terminum cōgeſta ſunt, quæ variis perempti cruciatibus pertulere. Fortaſſe dixerit aliquis minora eos quàm cōmiſere perpeſſos, verum qua tandem digna tantis ſceleribus pœna affici poterant? De illis autē qui in eorum crudelitatem inciderunt, non eſt huius temporis pro merito cōqueri. Rurſum igitur ad eam narrationis partē redeo, vnde digreſſus ſum. Venit enim dux Romanorū contra Eleazarum, & qui cum eo Maſſadam tenebāt, ſicarios, exercitum ducens, & fines quidem ſtatim omnes obtinuit, præſidiis vbiq; locis opportuniſſimis collocatis: caſtellum autē muro circundedit, ne quis obſeſſorū fugiendi facultatē haberet, vtq; cuſtodes perſeuerarent. ipſe vero caſtris locū occupat, ad obſidionē quidem idoneū, quem delegerat, qua parte caſtelli rupes monti proximo applicabātur, cæterum difficilem ad copias vtenſilium. Non ſolum enim cōmeatus ex longinquo, & cum labore Iudæorum maximo portabātur, quibus hæc fuerat cura mandata, verumetiā potus aliunde in caſtra ducebatur, quoniā in eo loco nullus fons proximus naſcebatur. His autē diſpoſitis, Silua obſidionem aggreſſus eſt, artis ac laboris egentem, propter caſtelli munitionem, cuius natura huiuſmodi eſt: Saxum gyro non exiguum, & excelſum longitudine, vndiq; abruptis atque altis vallibus cingitur inuiſibili ſuper fundo habens ſcopulos: ipſæq; omnium ſunt animalium greſſibus inacceſſæ, niſi quòd duobus modis idem ſaxum in difficilem explicatur aſcenſum. Eſt autem vnum, iter ab lacu Aſphaltite ad Solis ortum, & alterū ab Occidente facilius ambulari. Vocatur autem vnum coluber, ex anguſtia crebríſq; flexibus capta ſimilitudine. Quæ enim prominet rupes, frangitur, ac ſæpe in ſe reuertens, paulatim rurſum producitur: víxq; illo itinere gradiens promouet pedem. nanq; mutanti veſtigiū, neceſſe eſt altero pede niti. Eſt autem certa pernicies, ſi quis labatur, altitudo enim rupium vtrinq; dehiſcit, vt quæ horrore quemuis terrere audaciſsimum poſsit. Per eiuſmodi viam cum xx. ſtadiis aſcenderis, quod reſtat verticis eſt non in acutum finem coacti, ſed vt habeat in ſummo planiciē. In hac primus quidem Ionathas pontifex caſtellum ædificauit, & appellauit Maſſadam. Poſt autem Herodi magno ſtudio fuit loci illius ſtructio. Nam & murum per omnem eius gyrum erexit, ſtadiorum ſpacio ſeptem, è candido lapide factum, & duodecim altum, latúmque octo cubitis: & xxvii. turres quinquagenorum cubitorū in eo ſtabant: ex quibus aditus erant in ædes circa omnē murum intus ædificatas. Rex enim verticem, quòd fœcundus, omníq; planicie mollior eſſet, culturæ deſtinauerat: vt ſi quando externorū alimentorū penuria contigiſſet, ne hac quidem laborarent, qui ſalutem ſuam caſtello credidiſſent. Quin & regiā ſibi ædificauerat, ab Occidentalis partis aſcenſu, intra mœnia quidem arcis poſitam, vergentem autem ad Septentrionem. regiæ vero murus erat magnus, ac firmiſsimas quatuor celſitudine ſexagenorum cubitorū in angulis turres habebat. Membrorum autē intus, & porticuū itémq; balnearum varia erat & ſumptuoſa cōſtructio, columnis quidem è ſingularibus ſaxis vndiq; ſubſtitutis, parietibus autem membríſque ſolida compage lapidum variatis. Ad ſingula vero habitacula, & in ſummo, & circa regiam, & ante turres multos magnóſque puteos in ſcopulis exciderat, cuſtodes aquarum: tantam molitus abundantiam, quantam qui fontibus vterentur haberent. Foſſæ verò iter ex regia in arcem ſummā ducebant, quas foris nemo cernebat. Sed ne manifeſtæ quidem viæ facilem ſui vſum præbere hoſtibus poterāt. Nam Orientalis quidem via natura eſt inacceſſa, vt ſuprà memorauimus. Occidentalem vero, magna in anguſtia poſita turri cōcluſit, quæ non minore mille cubitorū ſpacio ab arce diſtaret, quam neq; tranſire poſſe, neq; capi facile videbatur. Inextricabilis autē, quamuis licenter ambulantibus, fuerat fabricata. Ita quidem aduerſus hoſtiles impetus natura ſimul & manu caſtellū erat communitū. Intus autē repoſiti apparatus, magis & diuturnitatē & opulentiā iuuere. nam & frumētum multū erat conditū. & quod in longum tēpus ſufficere poſſet: vinúmq; multū & oleum: inſuper autem cuiuſq; leguminis fructus, & palmulæ coaceruatæ. Cunctáq; reperit Eleazarus, caſtello per dolum cum ſicariis occupato, matura, nihilq; recens depoſitis deteriora: quanquam ferè ex quo apparata ſunt, ad excidiū à Romanis illatum, centum annorū tempus agebatur.

Quinetiam

Quinetiam Romani fructuum reliquias incorruptas offendere. Si quis autem causam diuturnitatis auram esse existimet, non errauerit, quòd arcis altitudine ab omni terrena ac fæculenta materia sit remota. Inuenta est autem omnigenûm quoque armorum multitudo, ab rege condita, quæ decem millibus virorum sufficerent, ferrúmque infectum, necnon æris & plumbi materia: quippe vt magnis de causis factum crederes apparatum. Aiunt enim Herodem idipsum castellum sibi ad refugium parauisse, duplex periculum suspicantem: vnum quidem ab Iudæorum populo: ne se deposito, illos qui antea reges fuerant, ad principatum reduceret. Alterum verò maius atq; atrocius, ab regina Ægypti Cleopatra. Hæc enim suam sententiam non celabat, sed cum Antonio sæpe verba faciebat, postulans Herodem interfici, sibi autem obsecrans regnũ Iudæorum donari. Et magis quis miraretur, nondum eius imperio Antonium paruisse, malè eius amore mancipatũ quàm non donaturum sperasset. Propter eiusmodi metus Herodes conditam Massadam, extremũ belli contra Iudęos Romanis opus reliquit. Nam quia foris iam locum omnem muro cinxerat dux Romanorum, sicut suprà diximus, ac ne quis effugeret diligentissimè procurauerat: incipit oppugnationem, vno tantum loco reperto, qui aggerum iactum posset excipere. Nam post eam turrim quæ iter ab Occidente, quod ad regiam summúmq; montem duceret, præcludebat, erat quædam continentia saxi vastior latitudine, multúmque porrecta: celsitudine autem Massadæ trecentis cubitis inferior, quam Leucen appellabant. Hanc igitur Silua, vt ascendit ac tenuit aggerem apportare militibus iussit: illis autẽ alacri animo & magna manu operantibus, solidus ad ducentos cubitos erectus est tumulus. Verùm neque firma neque sufficiens machinis ferendis hæc mensura videbatur: sed super eum tribunal, constructis saxis ingentibus, factum est, altum itémque latum cubitis L. Erat autem & aliarum machinarum fabrica illis assimilis, quas primo quidẽ Vespasianus ad oppugnationes, postea verò Titus excogitauerat: & turris LX. cubitorum effecta est, tota ferro consepta, vnde multis balistarum tormentorúmque iaculis Romani cito eos repulere, qui de muro pugnabant, & caput exerere prohibuere. Simul autem ingenti etiam ariete fabricato, Silua crebro murum pulsari iubet: ac vix quidem tamen aliquam eius deiicit partem interruptam. Cito autem præuenere sicarij muro intus altero constituto, qui ne machinis quidem simile aliquid pateretur: mollis enim adhuc erat, & impetus laxare violentiam poterat, hoc modo constructus. Trabes proceritate magnas, & quà sectæ sunt continentes composuere: earum autem ordines erãt duo similes, tantúmq; distantes quanta esset muri latitudo: & inter eos ambos replebant aggere spacium. ne verò crescente cumulo terra deflueret, aliis transuersis trabibus quas in longitudinem posuerant colligabant. Erat ergo illis opus quidem ædificio simile: sed quod cedenti inferebantur machinarum ictus euanescebant, lutóq; subsidente strictiorem fabricam faciebant. Hoc vbi Silua considerauit, igni magis murum captum iri putans, multas quidem ardentes faces militibus intrò iaculari præcepit: murus autem, quippe, vt magna ex parte lignis constructus, ignem cito comprehendit: & vsque ad limum sui laxitate calefactus, ingenti flamma colluxit. Incipiente quidem adhuc incendio, spirans Aquilo Romanis erat horribilis: auertens enim desuper flammam in eos abigebat, & penè machinas quasi iam conflagraturas desperauerant. deinde flatu mutato, veluti diuina prouidentia excitatus Auster, multa vi in aduersum eum murum repulit: iámq; totus ardebat ex alto. Romani quidem cùm Dei vterẽtur auxilio, ad castra læti digrediebantur, decreto hostes luce aggredi, & noctè vigilias accuratiores facere, ne quis eorum clàm subterfugeret. Sed neq; ipse Eleazarus de fuga cogitabat, neque alij cuiquam permissurus erat, vt faceret. Videns autem murũ igne consumptum, alium verò nullum salutis modum neque virtutis excogitans: sed his quæ Romani in se liberósq; suos, & coniuges facturi essent si vicissent, ante oculos positis, de omnium morte consilium cepit: idque ex præsentibus fortissimũ ratus, validioris animi sociis vesperi congregatis, talibus eos verbis ad facinus inuitabat. Cùm olim vobis decretum sit, viri fortes, neque Romanis, neque cuiquam alij seruire, nisi Deo: is enim solus est verus & iustus Dominus hominum: ecce nunc tempus adest, quod factis vestros probare animos iubeat. Ne igitur nos dehonestemus, antè quidem seruitutem nec sine periculo

passi, nunc autem cum seruitute intolerabiles pœnas subituri: si viuos in Romanorum potestatem venire contingat, primi enim omnium ab his defecimus, & nouissimi cum his bellum gerimus. Puto autem & hanc nobis à Deo gratiam datam, vt bene ac liberè possimus mori, quod aliis non euenit præter spem superatis. Nobis autem certum est, orto die futurum excidium. Libera est autem strenua mortis conditio cum affectibus: nec enim prohibere id hostes possunt, qui profectò nos optãt viuos abducere, neque nos illos iam possumus superare pugnando. Nã fortasse quidem ab initio statim oportuit, quando libertatem defendere cupientibus omnia & à nobisipsis acerba peioráq; ab hostibus eueniebant, de Dei voluntate coniicere, & scire quòd amica ei quondam Iudæorum natio damnata esset interitu: manens enim propitius, vel saltem nobis leuiter infensus, nunquam tantorum quidem hominum perniciem neglexisset: sacratissimam verò vrbem suam igni hostium excidióq; prodidisset. Nos autem soli scilicet ex omni genere Iudæorum sperauimus seruata libertate superare, tanquam nil in Deum deliquissemus, nulliúsque culpæ participes fuissemus, qui alios quoq; docuimus. Itaq; videtis quemadmodum nos vana expectasse redarguit, fortiore nobis speratis rebus malorum necessitate illata. Nec enim quicquam nobis castelli natura inexpugnabilis profuit ad salutem: sed & alimẽtorum copiam, & armorum multitudinem, aliúmque habentes abundantissimum apparatum, ipso Deo manifestissime auferente spem salutis perdidimus. Ignis enim, qui ferebatur in hostes, in ædificatum à nobis murũ non sponte reuersus est. Sed hæc multorum ira sunt criminum, quæ furore capti contra gentiles ausi sumus: pro quibus quæso ne Romanis inuictissimis pœnas, sed per nos ipsos Deo præstemus. istæ autem illis moderatiores sunt. moriantur enim coniuges iniuria vacuæ, liberi seruitutis expertes. Post illos autem ipsi nobis honestam inuicem gratiam præbeamus, libertate seruata optima sepultura. Prius tamen & pecunias & castellum igne exuramus. Mœrebũt enim Romani, certe scio, si neq; corpora nostra tenuerint, compendióque caruerint. Alimenta sola relinquamus. hæc enim nobis erunt testimonio mortuis, quòd non penuria victi sumus: sed ita, vt ab initio statueramus, mortem seruituti prætulimus. Hæc dicebat Eleazarus: sed non in eundem modũ præsentium sententiæ congruebant. Sed alij quidem ei obedire properabant, & quasi voluptate replebantur, pulchram esse mortem existimantes. Qui verò molliores erant coniugum ac familiarum suarum misericordia, vel etiam proprius quemque apertissimus deterrebat interitus, aliúsque alium intuens, contrarium voluntatis suæ motum lachrymis designabant. Quos cùm vidisset Eleazarus formidare, ac magnitudinẽ consilij animis frangi, pertimuit ne etiam eos, qui fortiter dicta perceperũt, effœminarent flentes ipsi ac deplorantes. Ergo exhortationem non intermisit: sed erectior, multóq; repletus spiritu, clariorem de immortalitate animæ orationem incipit: magnáque vsus exclamatione, lachrymantes attentius aspectans: Plurimũ, inquit, opinione deceptus sum: qui putarẽ viros fortes pro libertate certantes, mori bene malle, quã viuere. Vos autem ne cuilibet quidẽ homini quicquam neq; audacia neq; virtute præstatis, qui etiã magna mala effugituri, mortem timetis: cũ oporteret vos super hoc neq; cunctari, neque expectare monitorẽ. Olim enim & à primo sensu nos erudire sacræ patriæ orationes, maiorum quoq; nostrorũ factis & animis confirmãtibus, perseuerabant: quod viuere hominis est, non mori, calamitas. Nã mors quidem libertatem animis præstans, ad propriũ purúmq; locum eas dimittit, ab omni clade futuras intactas. Donec autem mortali corpore vinctæ sunt, vnáq; malis eius implẽtur, quod verisimile dicitur, mortuæ sunt. Diuino enim cũ mortali societas turpis est. Multũ quidẽ potest anima iuncta cum corpore: instrumentũ enim facit suum, latẽter id mouens, & vltra mortalem naturam gestus producens: Veruntamen cũ pondere, quo in terram detrahitur, quódq; ab ea pendet, absoluta, propriũ locum receperit, tunc beatam & vndique liberam participat fortitudinem: humanis oculis, vt ipse Deus, inuisibilis manens: nec enim cũ est in corpore, conspicitur. Nã & accedit occulta, neq; rursus cùm recedit videtur, vnam quidem ipsa habens incorruptã naturam, corpori autem causam præbẽs mutationis, Nam quod anima attigerit, hoc viuit atque viget: vnde verò digressa fuerit, hoc marcidum moritur: tãtum immortalitatis ei supererat. Et huius orationis argumentũ vobis

fit somnus: in quo in se collectæ animæ, nusquam eas distrahente corpore, iucundissimam quietem agunt: cũ Deo verò pro cognatione degentes, vbique adsunt, ac multa futura prædicunt. Cur igitur mortẽ timere conueniat, qui somni diligimus quietem? quemadmodũ autem non sit dementissimum, breuitatem vitæ sequentes, sibimet inuidere perpetuam? Oportebat quidẽ nos domestica institutione meditatos, aliis esse exemplo promptæ voluntatis ad mortẽ. Attamen si ab alienigenis etiam rei fides petenda est, Indorum videamus sapientiæ professores. Illi enim cùm sint boni viri, vitæ quidem tempus, quasi quoddã necessarium naturæ munus, inuiti sustinent: properant autem animos corporibus soluere: nullóque vrgente neque exagitãte malo, propter immortalis conuersationis desideriũ, aliis quidem prædicunt se esse abituros, nec est qui prohibeat quisquã, sed omnes fortunatissimos appellantes eos, ad familiares suos mandata mittunt: Ita certã verámq; animis esse inter se consuetudinem credidere: ipsi autem cũ mandata perceperint, igni traditis corporibus, vt immaculata puráque anima secernatur, laudati moriũtur. Facilius enim ad mortẽ illos amicissimi prosequuntur, quàm exterorum hominũ quisquam suos ciues, in longinquam peregrinationem ituros. Et se quidẽ ipsos deflent: illos autem beatos dicunt, quòd immortalitatis ordinem iam recipiant. Nõ ergo nos pudebit, si deterius Indis sapiamus, propriáq; ignauia leges patrias, quæ omnibus hominibus æmulandæ videntur, inhoneste despiciamus? quanquã etsi contraria nos à principio instituisset eruditio, quod summum bonum est hominibus viuere, mors autem calamitas: attamen tempus nos adhortatur eam bono animo & facile tolerare, Dei volũtate & necessario morituros. Olim enim quantũ apparet, contra omne Iudæorũ genus hoc decretum posuit Deus, vt vita careremus, qui ea non eramus quemadmodũ oportebat vsuri. Nõ ausim enim nobismetipsis ascribere, neq; Romanis gratificari, quod nos omnes eorũ bellum absumpserit. Nõ enim viribus illorũ hæc accidêre: sed causa fortior interueniens, illis præstitit, vt vincere viderentur. Quibus enim armis Romanorũ perempti sunt, qui Cęsareã incolebant Iudæi? ac ne defecturos quidẽ ab illis, dum diem septimũ celebrarent, aggressa Cęsariensium multitudo, neq; repugnantes cũ coniugibus ac liberis mactauerunt: nec vel ipsos erubuere Romanos, qui nos tantũmodo hostes, quòd defeceramus, putabant. Sed dicet aliquis Cæsariensibus semper cum suæ ciuitatis Iudæis fuisse discordiam, tempúsq; nactos vetus odiũ exaturasse: quid ergo de Scythopolitanis dicemus? Nobiscũ enim illi propter Gręcos bellũ gerere ausi sunt, ac non cũ propinquis nostris Romanos vlcisci. Multum igitur his fides illorũ ac beneuolentia profuit: siquidem ab ipsis cum totis familiis acerbissime trucidati sunt, ac pro auxiliis gratias eis reddidere: nam quæ illos à nobis pati prohibuere, hæc passi sunt, velut ea ipsi committere voluissent. Longũ fiet, si velim nunc separatim de singulis dicere. Nostis enim, quòd Syriæ ciuitatũ nulla est, quæ nõ Iudæos apud se habitãtes occiderit, nobis quàm Romanos plus inimicos. Vbi etiam Damasceni, cũ ne causam quidẽ probabilẽ confingere potuissent, ciuitatẽ suam cæde nefaria repleuere, octodecim milibus Iudæorũ cum coniugibus ac familiis iugulatis. Eorum autẽ multitudinẽ plagis in Ægypto peremptorũ L x. milium numerũ audiebamus excedere. Illi quidẽ fortasse in aliena terra, cùm nullũ inuenissent hostibus aduersariũ, ita sunt mortui. At omnibus qui domi cum Romanis bellum suscepere, nihil deerat eorum, quæ spem totã possent præbere victoriæ. Arma enim & muri, & castellorum inexpugnabiles fabricæ, atq; interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda, cunctos ad defectionem reddunt fortiores: sed hæc ad paucum tẽpus cùm suffecissent, seq; sustulissent, maiorum malorum extitere principium. Omnia enim capta sunt, omniáque hostibus succubuerunt, velut illorũ nobilioris causa victoriæ, non ad eorum salutem, à quibus instructa fuerant, apparata sint. Et in prælio quidem mortuos beatos existimari oportet: repugnantes enim & libertate non perdita periere. Eorum verò multitudinis, qui à Romanis subingati sunt, quis non misereatur? quisve non antequam illa patiatur, mori properet? quorum alij torti, támque igne quàm verberibus excruciati periere, alij semesi à bestiis ad secundum earum cibum viui seruati sunt: illorum quidem miserrimi habendi sunt, qui adhuc viuunt, qui sæpe mortem optantes non accipiunt. Vbi est autem illa magna ciuitas? Aut vbi est, quæ totius gentis Iudææ

metropolis fuit? Tantis quidem murorum ſeptis munitiſſima, tot verò ante muros caſtellis turriúmque obiectis mœnibus tuta, belliquc apparatũ vix capiens, tot autem virorum pro ſe pugnantiũ multitudinem continens, quid nobis facta eſt, quæ Deum habere incolam credebatur? Radicitus ex fundamentis erepta eſt, ſoláque eius monumenta reſtant, eorum à quibus exciſa eſt impoſita reliquiis caſtra. Senes verò infelices ad cineres templi aſſident, & paucæ mulieres ad turpiſſimam pudoris iniuriam ab hoſtibus reſeruatæ. Hæc ſecum reputans quiſquam noſtrũ, aſpicere ſolem durabit etiam ſi viuere ſine periculo poſſit? Quis inimicus adeo patriæ, quis tam imbellis, aut parcus animæ, vt eum non pœniteat hucuſque vixiſſe? Atq; vtinam omnes fuiſſemus mortui, priuſquam illam ſacrã ciuitatem hoſtium manibus videremus excindi, priuſquã templum ſanctum tanta impietate funditos erui: ſed quoniã ſpes non inſtrenua nos illexit, quod forte poterimus pro ea hoſtes vlciſci: nunc autẽ euanuit, ac ſolos neceſſitati dereliquit, mori bene properemus, noſtrimet ipſi miſereamur, & coniugũ liberorúmq; dum nobis licet à nobiſipſis miſericordiam capere. Ad mortem nanq; ipſi nati ſumus, & quos ex nobis genuimus, cámque fugere ne fortiſſimi quidem poſſunt, iniuria verò & ſeruitus, & videre coniuges ad turpitudinem duci cum liberis, non eſt malum hominibus ex naturæ neceſſitate profectum: ſed hæc ſua timiditate perferunt, qui ante mori cùm licuit noluere. Nos autem multũ freti fortitudine, à Romanis defecimus: & poſtremo nunc illis ad ſalutem hortantibus, non paruimus. Cui igitur non eſt eorum iracundia manifeſta, ſi nos viuos ſubiugare potuerint? Miſerandi quidem adoleſcentes erunt, quorũ vires corporis ad multos ſufficient cruciatus: miſerandi autẽ prouectiores, quorum ætas clades ferre non poterit. Videbit alius coniugem abduci, alius manibus reuinctis vocem filij patrem implorantis exaudiet. Sed dum liberi ſunt & gladios habent, pulchrum miniſteriũ nobis præbeant, expertes ſeruitutis hoſtium. Moriamur liberi cum filiis & coniugibus vita decedamus. Hæc nobis leges præcipiunt, hæc nos coniuges & filij deprecantur, horũ neceſſitatem Deus miſit, his cõtraria Romani volunt, & ne quis noſtrum ante excidium pereat, timent. Feſtinemus igitur eis, pro ſperata potiundi noſtri voluptate, ſtuporẽ mortis admirationémque relinquere audaciæ. Adhuc eum orare cupientẽ omnes interpellabant: & effrenato quodam impetu pleni, ad opus incitabant: ac veluti laruis exagitati, alius alium antecapere cupiebat: hoc ſpecimen eſſe fortitudinis, rectiq; conſilij exiſtimãtes, ne quis extremus remanere videretur: tantus eos & coniugum & filiorũ & propriæ cædis amor inuaſit. Sed nec, id quod aliquis putauerit, cùm facinus accederẽt obtuſi ſunt, verum eam ſeruare ſententiam, quam cũ dicta perciperent, habuerunt: proprium quidẽ carúmq; affectum retinentibus cunctis, rationi verò cedentibus, quia iam optime filiis conſuluiſſent. Simul enim valere vxoribus cũ amplexu dicebãt, ac liberos gremiis captos extremũ lachrymantes oſculabantur: & ſimul tanquam manibus alienis iuſſa peragẽtes volentes eos configebãt: malorũ, quæ ſubditi hoſtibus paſſuri fuerant, cogitationẽ habentes pro ſolatio neceſſitatis ad cædẽ. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus eſt. Cũcti autem coniunctiſſimos tranſfixere: miſeri, quibus id neceſſe fuit, quibúſque filios atq; vxores occidere malorũ omnium videbatur eſſe leuiſſimum. Igitur neq; horũ iam factorum dolorẽ tolerantes, & interfectos læſos exiſtimãtes, ſi vel breuiſſimũ tempus eis ſuperuenirent, cito quidẽ vniuerſis bonis in vnum congeſtis ignem iniiciunt, ſorte verò ex numero ſuo decẽ lectis omnium percuſſoribus, vniuerſi etiam propter liberos ac coniuges proſtratos cõpoſiti, eóſq; cõplexi manibus, parato animo ſe mactandos præbebant infeliciſſimum illud exhibẽtibus miniſteriũ. Iſti autem intrepide cunctis occiſis, eandem ſortis legẽ in ſua quoq; morte ſtatuerunt, vt cui obtigiſſet, nouẽ peremptis ſemet ſuper eos occideret. ita oẽs ſibi confidebant, quod neq; in audendo, neq; in ſuſtinẽdo facinore, præſtaret alius alij. Et ad extremũ cæteri quidẽ ſe neci ſuppoſuere: vnus verò atq; nouiſſimus, circũſpecta multitudine mortuorũ, ne quis forte in multa cæde ſupereſſet, qui ſuæ manus egeret: vbi cognouit omnes perẽptos, ignem quidẽ immittit regiæ: vehemẽti verò manu toto per ſe trãſacto gladio, iuxta ſuos affectus occubuit. Et illi quidẽ perierant, nullã credentes animã ex numero ſuo Romanis ſubditam reliquiſſe. Latuit autem vna mulier ſenior, & alia quædã Eleazari cognata, plurimum do-

ctrina

ctrina sapientiáque mulieribus præstans, & quinq; pueri per cuniculos qui aquam sub terra potui ducebant abditi, cũ alij cædibus occupatas mentes haberent, qui erant nõgenti numero & sexaginta, cũ mulieribus simul ac pueris. Hæc autem calamitas acta est Aprilis mensis quintodecimo die. Romani autem adhuc pugnã expectantes mane aggeribus scalarũ pontibus iunctis muros aggrediebantur. Cùm verò hostium neminem viderent, sed vndiq; vetsum acerbã solitudinem, ignémq; intus ac silentium, quid factum esset coniicere non poterant, & ad extremum velut impellentes ictum arietis, vlulatum, si quem forte prouocarẽt, dederunt. Clamorem autem sensere mulieres, & ex cloacis emersæ, factum Romanis, vt erat indicarunt, altera earum quemadmodum dicta vel gesta fuissent omnia narrãte manifeste. Non tamen Romani facile his verbis adducebantur, ausi magnitudinem verisimilem non credẽtes. Ignem verò extinguere conabantur, pérque hunc viam sectantes citò in regiam peruenere: conspectáque multitudine mortuorum, non vt in hostibus gauisi sunt: sed consilij fortitudinem, & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contemptum mortis admirabantur.

Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant. Cap. XXIX.

HVIVSMODI autem peracto excidio, in castello quidẽ præsidiũ dux reliquit, ipse verò cũ exercitu ad Cæsarem profectus est. Nec enim quisquã supererat in illis regionibus hostiũ, sed iam tota Iudæa belli fuerat longinquitate subuersa: multísque suorum etiã procul incolentibus sensum perturbationis ac periculum exhibuerat. Nã & circum Alexãdriam Ægypti ciuitatem postea contigit multos Iudæorum perire. His enim qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerunt, non satis erat saluos esse: verum & illic nouas res conabantur, vt libertatẽ defenderent, & Romanos quidem nihil se meliores putarent, Deũ verò solum dominum dicerent. Cũ autem quidam iis Iudæorum nõ ignobiles aduersarentur, illos quidem mactauere, aliis verò instabant, ad defectionem eos hortantes. Eorum autem videntes confidentiam principes seniorũ, iam cohibere tutum sibi non esse arbitrabantur: sed congregatis omnibus in congregationem Iudæis, sicariorum temeritatem publicabant, illos omnium malorum causam esse demonstrantes: & nunc aiebant illos, quod nec si fugissent certam spem salutis habituri viderentur, à Romanis enim cognitos statim perituros esse, sibi debita calamitate replere eos, qui nullius fuissent delicti participes. cauendum igitur ab eorum exitio multitudinem monebant, & vt pro se Romanis ipsorum traditione satisfacerent. His dictis, prospecta periculi magnitudine paruere, multóque impetu sicarios aggressi corripuere. quorum sexcenti quidem statim capti sunt: qui verò in Ægyptum Thebásque illius tractus elapsi sunt, non multo pòst comprehensi reducti sunt: quorum non est qui duritiam, siue cõfidentia siue partinacia voluntatis sit dicenda, nõ obstupescat. Omni enim genere tormentorum & vexatione corporum in eos excogitata, ob hoc solummodo, vt Cæsarẽ dominum faterentur, nemo cessit, neq; dicere velle visus est: sed omnes illa necessitate validiorem sententiam conseruare, tanquam brutis corporibus non animis etiam cruciatus ignémque susciperent. Maxime verò puerorum ætas, miraculo spectantium fuit. nec enim vel eorum quisquam commotus est, vt dominum Cæsarem nominaret: vsque adeo corporum infirmitatem vis audaciæ superabat.

Oniæ templum clausum apud Alexandriam. Cap. XXX.

LVPVS tunc Alexandriam rector administrabat, & de hoc ad Cæsarẽ motu velociter retulit. Ille autem inquietum Iudæorum circa res nouas studium cauendum esse existimans, ac veritus ne rursus in vnum congregarẽtur, & quosdam sibi adiungerent, præcepit Lupo, vt templum Iudæorum, quod esset apud Onion (quæ sic appellatur) ciuitatem, destrueret: Hæc autẽ est in Ægypto: quæ ob hanc causam & coli cœpit, & nomen sumpsit. Onias Simonis filius, vnus ex pontificibus, & Hierosolymis fugatus, Antiocho rege Syriæ cum Iudæis bellũ gerente, Alexandriam venit: & à Ptolemæo suscipitur humanissime, propterea quòd Antiocho erat inimicus: ait se gentem Iudæorũ eius auxilio sociaturum, si dictis suis obtemperasset. Cùm autẽ rex ea quæ possent fieri annuisset, rogauit vt in aliqua parte Ægypti templum sibi ædificare permitteret, & more patrio Deum colere. Ita enim & An-

tiochum magis odiosum Iudæis, qui templum apud Hierosolymam vastauisset, ipsisq; beneuolentiores eos fore, eóq; multos ad eum religionis diligentia colligédos. Paruit his Ptolemæus, eiq; locũ dedit centum & octoginta stadiis à Memphi distantem: Heliopolitanus autem ille tractus dicitur: vbi castello fabricato, Onias templum quidem dissimile ei quod est in Hierosolymis, turrim autem similem extruxit, ingentibus saxis sexaginta cubitis erectã. Aræ autem fabricam secundùm patriam imitatus est, & donariis similiter exornauit, præter candelabri confectionẽ. Candelabrum enim non fecit, sed informatũ aureum lychnum tanquam iubaris luce radiantem, de aurea catena suspendit. Totũ verò circa templum spacium cocto latere circũdedit, saxeas portas habente. Concessit autem rex etiam multum agri modum, ac pecuniæ reditus: vt & sacerdotibus esset copia ad multa, quæ Dei cultus desideraret. Non tamen hæc Onias sana voluntate faciebat, sed erat ei cõtentio cum Iudæis apud Hierosolymam degentibus, propter fugæ memorem iracundiam: & hoc templo ædificato, arbitrabatur ad id se omnem ab Hierosolymis multitudinem reuocaturum. Fuerat autẽ olim prædictio quædam annis nongentis septuaginta. Esaiásque prædixerat huius templi futuram in Ægypto constructionem à quodam viro Iudæo. Templum quidem ita fuerat ædificatum. Lupus autem rector Alexandriæ susceptis literis imperatoris cùm ad templum aduenisset, nõnullis ablatis donariis templum claudit. Postmodum Lupo mortuo Paulinus, qui eius potestati successit, neque donariorum quicquam reliquit (vehementer enim sacerdotibus comminatus est, nisi omnia protulissent) neque ad templum religionis causa adire volentes admisit: sed clausis foribus ita inaccessum fecit, vt ne vestigium quidem diuini cultus in eo resideret. Tempus autem fluxerat vsq; clausum templum, ex quo fuerat conditum, anni trecenti triginta tres.

De interfectione Iudæorum apud Cyrenem. Cap. XXXI.

AVDACIA verò sicariorum, veluti morbus quidam, etiam ea quæ circum Cyrenem oppida erant, cõtigerat. Elapsus enim ad eam Ionathas homo nequissimus, arte textor, non paucis imperitorum, vt se attenderent persuasit: perduxítque eos in solitudines, cùm signa & vmbrarum imagines se polliceretur ostendere. & alios quidem hæc agendo atque fallendo latebat, dignitate verò præstantes Cyrenensium Iudæorum apparatum eius & profectionem Pentapolitanæ Libyæ rectori Catullo prænunciant. Ille autem equitibus ac peditibus missis, inermes facile comprehendit: & magna quidẽ pars manibus interiit, nonnulli autem viui capti, ad Catullum perducti sunt. Autor autem consilij Ionathas tunc quidem potuit effugere: multum verò ac diligẽter per omnes quæsitus regiones captus est, adductúsque ad Catullum, sibi quidem moram pœnæ moliebatur, Catullo autem iniquitatis præbuit occasionem. Nam ipse quidem locupletissimos Iudæorum falso insimulans, autores sibi huius consilij fuisse dicebat. Catullus autem criminationes alacri animo suscipiebat, rémq; delatã multimode cumulabat, tragicis etiam verbis exaggerans, vt ipse quoddam bellum Iudæorum confecisse videretur: quódque hoc atrocius est, præter credendi facilitatem, etiam doctor erat calumniandi sicariis. Denique cùm iussisset Iudæum quendam Alexandrum nominare: cui iamdudum infensus odium publicauerat, etiam vxore eius Berenice criminationibus implicata, hos quidem priores occidit, deinde omnes simul pecuniarũ copiis eximios, tria simul millia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabatur, quòd eorum patrimonia reditibus Cæsaris adiungebat. Neverò vel alibi degentium quisquam Iudæorum eius iniustitiam confutaret, etiam longius mendacium propagauit: ac Ionathæ nonnullísque aliis qui comprehensi fuerant persuadet, nouarum rerum accusationem viris inferre probatissimis Iudæorum, apud Alexandriam Romámque degentium. Horum autem, qui per insidias accusati sunt, vnus erat Iosephus, qui hæc scripsit. Non tamen Catullo fictio ita vt sperauerat cessit. Nam Romam quidem venit, Ionathan cæterósque vinctos ducens, finémque arbitrabatur esse quæstionis apud se ac per illum conflatam calumniam: Vespasianus autem rem suspicatus, veritatem requirebat: cognitóque non iure hominibus accusationem illam illos quidem Titi studio criminibus soluit, merito verò pœnam in Ionatham statuit: prius enim verberatus, viuus exustus est.

Catullo autem tunc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid amplius caſtigationis experiretur: non multo autẽ pòſt, multiplici morbo & inſanabili correptus, acerbiſſime tortus eſt non corporis tantũ cruciatum ſuſtinens, ſed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expaueſcebat, & crebro videbat ſibi inſtantes vmbras eorum quos peremerat, & clamitabat. Cúmq; ſe tenere non poſſet, exiliebat ſtratis, tanquam tormentis ſibi & flammis adhibitis. Hoc autẽ ſemper multum proficiente malo, extíſq; defluẽtibus, ac inteſtinis exhauſtis, ita eſt mortuus: nulla re alia magis diuinæ prouidentiæ facto indicio, quàm quod nequiſsimos vlciſcatur. Hic nobis eſt finis hiſtoriæ, quam promiſimus nos cum omni veritate tradituros, cognoſcere cupiẽtibus, quemadmodum hoc bellum Romanis geſtum eſt cum Iudæis. & qualiter ſit quidem expoſitum lecturis, vt dicant, relinquatur: de veritate autem confidẽter dicere non pigebit, quòd eam ſolam ſcopum mihi per omnia quæ ſcripſi propoſuerim.

Flauij Ioſephi de bello Iudaico libri ſeptimi & vltimi, Finis.

FLAVII IOSEPHI

DE ANTIQVITATE IVDÆORVM CONTRA APPIONEM ALEXANDRINVM, AD EPAPHRODITVM, LIBER I.

Opera Sigiſmundi Gelenij reſtitutus.

VFFICIENTER, vt arbitror, & per libros Antiquitatũ, optime virorum Epaphrodite, legentibus eos, aperui de noſtro genere Iudæorum, quia & vetuſtiſſimum eſt, & primam originem domeſticam habuit. Quinq; millium enim annorũ numerum hiſtoriam continentem, ex noſtris ſacris libris Græco ſermone conſcripſi. Quoniã vero multos video, reſpiciẽtes blaſphemiam quorundam inſane prolatã: & ea quæ à me de antiquitate conſcripta ſunt, non credentes: putantes mendacium noſtrum eſſe genus, eo quòd nulla memoriæ apud Græcorum nobiles hiſtoriographos digni ſunt habiti noſtri maiores: pro omnibus his arbitratus ſum oportere me breuiter hæc dicta cõſcribere: & derogantium quidem, veſanum ſpontaneúmq; increpare mendacium, aliorũ vero ignorantiã pariter emendare: vniuerſóſque de noſtra antiquitate, qui ſcilicet veritatẽ ampleƈtuntur, edocere. Vtar autem in meis dictis teſtibus eis, qui de omni antiquitate apud Græcos fide digni ſunt iudicandi: eos autẽ qui blaſpheme de nobis atq; fallaciter conſcripſere aliqua, per ſemetipſos conuictos indubitanter oſtendã. Conabor etiã cauſas exponere, propter quas non multi in Græcis hiſtoriis gẽtis noſtræ fecere memoriam: nec non & eos, qui de nobis ſcribere voluerũt neſcientibus, aut neſcire ſimulãtibus indicabo. Primitus itaq; ſatis admiror eos, qui exiſtimant oportere de rebus antiquis, Græcis tantummodo fidem habere, & ab eis conſulendam eſſe veritatis integritatẽ: nobis autẽ & aliis hominibus non eſſe credendũ. Sed ego omnia in his contraria video contigiſſe. Quapropter decet non varias opiniones inſpicere, ſed ex ipſis rebus iuſtitiã ponderare. Omnia ſiquidẽ Græcorũ noua, & heri (vt ita dicam) nupérq; facta cognoui: hoc eſt fabricam ciuitatũ & adinuentiones artiũ conſcriptionéſq; legũ: cunctarúmq; rerum iunior apud eos eſt hiſtoriæ diligentia conſcribendæ. Apud Ægyptios autem, atque Chaldæos, & Phœnicas (deſino enim nos illis connumerare) ſicut ipſi fatentur, res

geſtæ antiquiſſimā & permanentē habent memoriæ traditionē. Nam & locis omnes inhabitant, quæ nequaquam aëris corruptioni ſubiaceant: & multam prouidentiam habuere, vt nihil horū quæ apud eos aguntur ſine memoria relinqueretur: ſed in publicis cōſcriptionibus ſemper à viris ſapientiſſimis dicerentur. Græcorū vero regionem innumeræ corruptiones inuaſere, rerū memoriā delentes. Qui autē nouas conſtituentes cōuerſationes, omniū ſe primos eſſe credidere, ſciant quia etiā ſero & vix naturā potuere agnoſcere literarū. Nam antiquiſſimū earum vſum habuiſſe creduntur à Phœnicibus, & à Cadmo ſe didiciſſe gloriantur: Sed neq; illo tempore poterit aliquis demōſtrare ſeruatam conſcriptionē, neq; in templis, neq; in publicis anathematibus: quando etiā de Troianis rebus, vbi tot annis militatū eſt, poſtea multa quæſtio atq; contentio facta eſt, vtrum literis vſi ſint: & magis veritas obtinuit, quòd vſus modernarū literarum illis fuiſſet incognitus. Conſtat autē, quòd apud Græcos nulla inuenitur conſcriptio, poëmate Homeri vetuſtior: & hunc etiam poſt bella Troiana fuiſſe manifeſtū eſt. Et aiunt neq; hunc literis ſuū poëma reliquiſſe: ſed cantibus memoria reſeruatū, poſtea fuiſſe compoſitū, & propterea multā in eo comperiri diſſonantiā. Qui autē hiſtorias apud eos conſcribere tentauere, id eſt Cadmus Mileſius, & Acuſilaus Argiuus, & poſt hunc quicunq; alij fuiſſe referuntur, paululum tempus Perſarū contra Græcos expeditionē præceſſere. Sed & eos qui de cœleſtibus ac diuinis primitus apud Græcos ſunt philoſophati, id eſt, Pherecydem Syriū & Pythagoram, & Thaletē, omnes concorditer confitentur, Ægyptiorum & Chaldæorū fuiſſe diſcipulos: & breuiter conſcripſiſſe, quæ à Græcis omnium antiquiſſima iudicantur, ita vt vix ea credant ab illis fuiſſe cōſcripta. Quomodo ergo non eſt irrationabile, vt tali faſtu turgeant Græci, tanquam ſoli ſciāt vetera, & veritatē eorum exacte tradant: aut quis non ab ipſis cōſciptoribus facillime diſcat, quod neq; firmiter ſciētes aliquid cōſcripſere, ſed quod vnuſquiſq; opinatus eſt, hoc ſtuduit explanare. Vnde etiā libris ſe inuicē arguunt, & valde contraria de rebus eiſdem non piget eos dicere. Sed ego videbor me potioribus eſſe ſuperfluus, ſi explanare voluero, quātis quidē locis Hellanicus ab Acuſilao de genealogiis diſcrepat, & in quantis Heſiodum corrigit Acuſilaus, aut quomodo Ephorus quidem Hellanicū in plurimis oſtēdit eſſe mendacem, Ephorū vero Timæus, Timæū qui poſt illum fuere, Herodotū vero cuncti: ſed neq; de Siculis cū Antiocho & Philiſto, aut Callia Timæus cōcordare dignatus eſt: neque rurſus de Atticis hi qui Athidas conſcripſerunt: aut de Argolicis qui de Argis hiſtoriam protulere, alterutros conſecuti ſunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibúſq; rebus, quando de militia Perſica, & his quæ in ea ſunt geſta, tantū viri probatiſsimi diſcordaſſe noſcuntur? In multis autē etiam Thucydides tanquā fallax accuſatur, licet ſcrupuloſiſsimā ſui temporis hiſtoriam conſcripſiſſe videatur. Cauſæ vero huius diſſonātiæ multæ forſan & aliæ quærere volentibus apparebūt. Ego vero duabus quas dicturus ſum, maximā huius vim diuerſitatis aſcribo. Et quidem primū dico eam quæ mihi propior eſſe videtur: id eſt, eo quod ab initio non fuerit ſtudium apud Græcos, publicas de his quæ ſemper aguntur proferre conſcriptiones. Hoc etenim præcipue & errorem, & poteſtatē mentiendi poſteris, verus aliquid volentibus ſcriptitare, conceſsit. Non enim ſolummodo apud alios Græcos publica conſcriptio eſt neglecta: ſed neq; apud ipſos Athenienſes, quos terrigenas eſſe dicunt, diſciplinæq; cultores, aliquid huiuſmodi repetitur. Sed publicatū literarū antiquiſsimas eſſe dicūt leges, quæ à Dracone eis de ſuppliciis ſunt conſcriptæ, modicū ante tempus tyrannidis Piſiſtrati. De Arcadibus autem in antiquitate gloriantibus, quid oportet dici? vix enim iſti & poſtea literis eruditi ſunt. Cùm ergo cóſcriptio nulla præponeretur, quæ & diſcere volentes doceret, & mētientes argueret, multa inter conſcriptores diſcordia nata eſt: quoniam qui ad ſcribendum ſe præparabant, non ſtudium veritatis exhibuerunt, licet hæc promiſsio ſemper habeatur in promptu: ſed verborum magis habere prolationem maximā. Et quemadmodum laudari ſe in hoc ſuper alios æſtimarent, ad hoc potius ſemetipſos aptabant. Aliqui vero ad fabulas ſunt conuerſi: aliqui autem ad gratiā, aut ciuitates laudantes, aut reges: alij ſemetipſos ad accuſandas cauſas, aut conſcriptores tradidere. in hoc ſe fore probabiles æſtimātes, & omnino hoc

agentes,

agentes, quòd historiæ nimis aduersum est. Veræ siquidem historiæ indicium est, si de eisdem rebus omnes eadem dicant atq; conscribant. hi vero cùm quædam aliter conscriberent quàm alij, tunc se putabant omnium veraciores ostendi. Quapropter causa quidem verborũ & calliditatis eorum, cedere nos Græcis oportet: non autem de antiqua historiæ veritate, & maxime de rebus propriæ vniuscuiusque prouinciæ. Quoniam igitur apud Ægyptios & Babylonios, ex longissimis olim tẽporibus circa conscriptiones diligentia fuit, quando sacerdotibus erat iniunctum, & circa eas ipsi philosophabãtur: Chaldæi vero apud Babylonios: & quia præcipue Græcis immixti, vsi sunt Phœnices literis, circa dispensationes vitæ, & publicorum operum traditionem, dum cõsentiant omnes tacendum hoc puto. De nostris vero progenitoribus, qui eandem quam prædicti habuerunt in cõscriptionibus solicitudinẽ (desino dicere, etiam potiorem) pontificibus & prophetis hoc imperantes: & quia vsq; ad nostra tempora eum multa integritate seruatũ est, & si oportet audentius dicere, etiam seruabitur, conabor breuiter edocere. Non enim solummodo ab initio probatissimos viros, & in Dei placatione præparatos, ad hæc exercenda constituerũt: sed quatenus etiam genus sacerdotũ sine permixtione purũmq; consisteret, prouiderunt. Oportet enim eum qui sacerdotiũ habiturus est, ex eiusdem gentis nasci muliere: & neque ad pecunias, neq; ad honores inspicere, & genus per antiquã lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solum in ipsa Iudæa: sed vbicunq; nostri generis constitutio reperitur, etiam ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotũ: hoc est, in Ægypto & Babylonia, & quocunq; terrarum orbe quilibet de sacerdotũ genere sunt dispersi. Mittunt enim in Hierosolymam conscribentes à patre nomẽ nuptæ, & antiquorum progenitorũ, quicunq; huius rei testimonia præbuere. Si autem bella prouenian, sicut iam crebro factum est, dum Antiochus Epiphanes ad nostram venisset regionẽ, & Pompeius Magnus, & Quintilius Varus, & præcipue nostris gesta temporibus, tunc hi qui de sacerdotibus supersunt, ex antiquis literis iterum nouas conficiunt, & probãt mulieres, quæ relinquuntur. Non enim ad captiuas accedunt, alienigenarum consortia formidantes. Indicium vero integritatis hoc maximum est: quia pontifices apud nos à duobus milibus annis denominati filij à patre conscripti sunt. His autẽ qui prædicti sunt, si quid præuaricẽtur, interdicitur ne vel ad altare accedant, vel alia sanctificatione fungantur. Rectè siquidẽ, potius autẽ necessariè, cùm neque conscribendi potestas omnibus data, neque vlla sit in descriptione discordia: sed solummodo prophetis antiquissima quidem & vetertima secundum inspirationem factam à Deo cognoscentibus, alia vero suorum temporum sicuti sunt facta palàm conscribentibus, infiniti libri non sunt apud nos discordantes & sibimet repugnantes: sed solummodo duo & viginti libri, habentes temporis totius conscriptionem: quorũ iuste fides admittitur. Horum ergo quinq; quidem sunt Moseos, qui natiuitates continent, & humanæ generationis traditionem habent vsq; ad eius mortẽ. hoc tempus de tribus milibus annis paululũ minus est. A morte vero Moseos vsque ad Artaxerxem Persarũ regẽ, qui fuit post Xerxem, prophetæ suorũ temporum res gestas conscripserunt in tredecim libris. Reliqui vero quatuor, hymnos in Deum, & vitæ humanæ præcepta noscũtur continere. Ab Artaxerxe vero vsq; ad nostrũ tempus singula quidem conscripta, non tamen priori simili fide sunt habita, eo quòd non fuerit certa successio prophetarũ. Palàm nanq; est ipsis operibus quemadmodũ nos proprijs literis credimus: tanto nanq; sæculo iam præterito neq; adijcere quicquam aliquis, nec auferre, nec transformare præsumpsit. Omnibus enim insertum est mox ex prima generatione Iudæis, hæc diuina dogmata nominare, & in his vtiq; permanere, & propterea, si oporteat, mori libenter. Iam itaq; multi captiuorum frequenter tormẽtis affecti sunt, & mortes varias in theatris sustinuere, ne vllum verbum contra leges admitterẽt, aut conscriptiones auitas violarẽt. Quis Græcorũ aliquid tale perpessus est? quãdo nequ fortuitã sustinere læsionẽ volunt; licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hæc esse putant secundũ conscribentium voluntates exposita. Et hoc iuste etiam de antiquis sapiunt, quoniã aliquos nunc quoq; vident præsumentes de his rebus conscribere, quibus neq; ipsi interfuere, neq; credere scientibus

acquiescunt. Deniq; de bello quod apud nos contigit nuper, quidam historias conscribentes ediderunt: cùm neq; ad ea loca venerint, neq; in proximo rerū gestarum fuerint:sed ex auditu quædam pauca componentes,impudenter semetipsos videtur historiæ nomine iactare. Ego vero & de omni bello, & quæ ibi particulariter gesta sunt, verā descriptionē feci:cùm ipse rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos Galilæorū eram,donec fuit defendendi facultas. Contigit autē vt caperer à Romanis: & habentes me Vespasianus & Titus in custodia, vniuersa semper inspicere faciebant,primo quidē vinctū: postea vero solutus cum Tito ab Alexandria propter obsessionē Hierosolymorū directus sum. Eo tēpore nihil est gestū, quod meam potuisset latere notitiā. Nam videns Romanorū exercitum, vniuersa cum diligētia describebam. Et ea quæ nunciabantur ab his qui semetipsos tradebant, ego solus integrius intelligens disponebam. Deinde Romæ tempus vacationis habens, omni iam negocio præparato vsus aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiā Græcam rerum eruditionē exhibui. Tantáq; mihi securitas affuit veritatis,vt primos omnium Imperatores belli Vespasianū & Titum testes non expauescerē. Primum nanq; illis obtuli libros:& post illos multis quidem Romanorum qui bellis interfuere, plurimis vero nostrorū etiam eos venūdedi, qui Græca eruditione videbantur imbuti,quorū est Iulius Archelaus, Herodes honestissimus, & ipse admirabilis rex Agrippa. Isti siquidem vniuersi testimoniū perhibuere, quod veritatē diligenter excolui:non dissimulaturi si quid gestorū per ignorantiā, aut per gratiam cōmutassem, aut prætermisissem. Quidam vero praui homines detogare meæ historiæ sunt conati,tanquam in scholis adolescentium themata exercentes, & accusationis inspetatæ atq; detractionis facientes opus: cùm oporteat illud sciri,quod conuenit promittentē aliis rerum veracium traditionē, ipsum prius hæc nosse certissime, aut rebus gestis adhærendo, aut ab scientibus consulendo. Quod ego præcipue circa vtrunque me credo fecisse opus. Antiquitatis nanq; libros (sicuti dixi) ex voluminibus sacris interpretatus sum, cùm essem genere sacerdos; & participarem illarū sapientiam literarū. Historiā vero belli conscripsi, multarū quidem actionum ipse operator, plurimarū vero inspector existens:& omnino eorum quæ dicta vel gesta sunt,nihil ignorans. Quomodo ergo non procaces quilibet existimabit eos,qui aduersum me nituntur de veritate cōtendere? Qui licet imperatorū commentarios legisse dicuntur, non tamen nostrorū repugnantium rebus interfuere. De his rebus itaq; necessariam feci digressionē, significare volens facultatem eorum,qui historiā scribere promittūt.Et sufficienter,sicuti reor,declaraui, quòd cōscriptio rerum apud Barbaros potius solennior, quàm apud Græcos est. Volo autē paululum prius disputare aduersus eos, qui contendunt, nouellam esse nostrā conuersationē, eo quòd nihil de nobis,vt aiunt illi dictū sit à conscriptoribus Græcis:Deinde testimonia antiquitatis ex aliorū literis exhibebo:& eos qui nostrum blasphemant genus, nulla ratione blasphemare monstrabo. Nos igitur neq; regionē maritimam habitamus, neq; mercimoniis gaudemus, neq; per hoc alterutris peregrinationibus fatigamur.Sed nostræ ciuitates procul à mari sitæ sunt:regionémq; vbertimam possidentes, in ea assidue laboramus, præcipue circa filiorum nutrimenta studētes,legúmq; custodiā: & traditionem pietatis,totius opus vitæ necessarium iudicamus. Cùm accedat igitur his quæ prædicta sunt, etiam viuendi ratio propria, nihil fuit antiquis temporibus quod faceret nobis commercium Græcorū: sicut Ægyptiis mercimonia, quæ ab eis exportantur, & ad eos rursus importantur: itémq; habitatoribus Phœniciæ maritimæ, studentibus circa contractus, atq; negocia amore pecuniç requisita.Sed neq; circa latrocinia,sicut quidam alij vacauere,aut amplius habere concupiscentes patres nostri ad bella cōuersi sunt, licet regio nostra multa millia virorum fortium possideret.Phœnices ergo propter negociationem ad Græcorū prouinciā nauigantes,repente sunt agniti, & per illos Ægyptij, & omnes à quibus ad Græcos onera deuehebāt, immēsa Maria proscindētes. Medi vero postea atque Persæ palàm in Asia regnauerunt, & vsq; ad alterā continentē Persæ militauerunt: Thraces autē propter vicinitatē,& Scythæ ab his qui Pontum nauigāt, cogniti sunt: & omnino vniuersi iuxta mare vel Orientale, vel hesperium habitantes,ali-

quid

quid conscribere volentibus cogniti facti sunt. Qui vero superius habitabant, & procul à mari, multis sunt tēporibus ignorati. Et hoc apparet etiam circa Europā contigisse: quando de Romanorū ciuitate tam longo tēpore adepta potestatē, tantáq; bella conficiente, neq; Herodotus, neque Thucydides, nec vllus qui fuit cum istis, fecit aliquā mentionē: sed sero tandem & vix ad Græcos potuit eorum venire noticia. De Gallis enim & Hispanis sic ignorauere hi, qui putantur diligentißimi conscriptores, quorū est Ephorus, vt vnam ciuitatē esse arbitrarentur Iberos, qui tantā partē Occidentalis terræ noscuntur inhabitare. Et mores eorū, qui neq; fiunt apud eos, neq; dicuntur, referunt. Causa vero ignorantiæ veritatis est, quòd procul abessent: vt autem falsa conscriberēt, quòd vellēt videri aliquid amplius quàm alij retulisse. Quomodo ergo mirari decet, si neq; nostra gens plurimis erat nota, neq; ad scribendū de se aliquam dedit occasionē, & ita dißita procul à mari, & talibus institutis viuens? Pone igitur nos argumēto vti velle Græcorū, quod non sit genus eorū antiquum, eo quòd nihil in nostris voluminibus de eis sit dictum: nónne omnino deridebunt causas huiusmodi à me prolatas, & testes vicinæ regionis adducent antiquitatis suæ? Igitur & ego hoc conabor efficere. Ægyptiis enim & Phœnicibus præcipue testibus vtar, cùm nullus eorū potuerit tanquā falsum accusare testimonium. Et videntur maxime erga nos iniqui in communi quidē omnes Ægyptij, Phœnicum vero Tyrij. De Chaldæis autem nequaquam hoc dicere potero, quoniā & generis nostri principes constituti sunt, & propter cognationē in conscriptionibus suis meminere Iudæorū. Cùm vero fidem de his præbuero, & blasphemias falsas ostēdero, tunc etiam Græcorū conscriptores memorabo, qui Iudæorū fecere mētionem: vt neq; huiusmodi occasio relinquatur in Iudæis nobis faciendæ contētionis. Inchoabo autē plurimū à literis Ægypitorum, quas non arbitrantur cōmendare quæ nostra sunt. Manethon itaque genere vir Ægyptius, Græca disciplina eruditus, sicuti palàm est (scripsit enim sermone Græco) paternæ religionis historiam ex sacris (sicuti ait ipse) interpretatus libris, frequēter arguit Herodotū, in Ægyptiacis ignoratione mentitū. Is Manethō in secūdo Ægyptiacorū hæc de nobis scripsit. Ponam vero etiā verba eius, tāquam illum ipsum adducens testē. Fuit nobis rex, Timaus nomine sub hoc nescio quomodo Deus iratus fuit: & præter spem ex partibus Orientalibus homines, genere ignobiles, adepta fiducia in prouincia castrametati sunt. Et facile ac sine bello eam potētérq; ceperūt: & principes eius alligantes, de cætero ciuitates crudeliter incendēre: & deorū templa euertēre. Erga omnes vero prouinciales inimicißime se gesserunt, alios quidem perimentes, aliorū vero & filios & coniuges in seruitutē redigentes: nouißime vero & vnum ex se fecere regem, cui nomen Saltis. Hic enim Memphidem veniēs, superiore inferioréq; prouincia tributaria facta, præsidia relinqnēs opportunis locis, maxime partes muniuit Orientales, prospiciens qnòd Assyrij aliquāto potentiores, erāt desideraturi regnum eius inuadere. Inueniens autem in præfectura Saite ciuitatem opportunißimam, positam ab Orientem Bubastis fluminis, quæ appellabatur à quadam antiqua theologia Auaris, hanc fabricatus est, & muris maximis communiuit, collocans ibi multitudinem armatorum, vsque ad ducenta quadraginta millia virorum eam custodientium. Hic autem mesis tempore veniebat, tam vt frumenta meteret, & mercedes exolueret, quàm vt armatos ad terrorem extraneorum diligenter exercitaret. Qui cùm regnasset decemouem annis, vita priuatus est. Post hunc autem regnauit alter quatuor & quadraginta annis, Bæon nomine. Post quem alius Apachnas, sex & triginta annis, & mensibus septem. Deinde Apochis, vnum & sexaginta & Ianias quinquaginta, & mense vno. Post omnes autem Asis nouem & quadraginta, & mensibus duobus. Et isti quidē sex apud eos fuere primi reges, debellantes semper, & maxime Ægypti radicem amputare cupiētes. Vocabatur autem gens eorum Hycsos, hoc est, reges pastores. Hyc enim secundnm sacram linguam, regem significat: Sos vero pastorem siue pastores, secundum communem dialectum: & ita compositum inuenitur Hycsos. quidam vero dicunt eos Arabas esse. In aliis autem exemplaribus non reges significari comperi per appellationē Hyc, sed è diuerso captiuos declarari pastores. Hyc enim Ægyptiaca lingua, & hac quando denso sono profertur,

profertur, captiuos aperte significat: & hoc potius verisimile mihi videtur, & historiæ antiquæ conueniés. Hos ergo quos prædiximus reges, & eos qui pastores vocabantur, & qui ex eis fuere, obtinuisse Ægyptũ ait annis vndecim & quingentis. Post hæc auté regum Thebaidis & Ægypti reliquæ factã dicit super pastores inuasioné, & bellum maximum & diuturnum eis illatum. Sub rege vero cui nomen erat Alisfragmuthosis, victos dicit pastores, & aliam quidem vniuersam Ægyptũ perdidisse. inclusos autem in locum habentem mensuram iugerum decem millium, cui loco nomen est Auaris. Hunc Manethon dicit omnẽ maximo muro atq; robustissimo circundedisse pastores, quatenus & omnem possessionem munitam haberent, simul & prædam suam. Filiũ vero Alisfragmuthoseos Themosin conatũ eos vi expugnare, cum quadringẽtis octoginta milibus armatorũ eorum muros obsedisse. Cùm vero obsidium desperasset, pacta cum eis fecisse, vt Ægyptũ relinquentes, quò vellẽt innoxij omnes abirent. Illos vero his promissionibus impetratis, cum omni domo & possessionibus non minus ducenta quadraginta millia numero, ex Ægypto per desertum in Syriam iter egisse: & metuentes Assyriorum potentiam (tunc enim illi Asiam obtinebant) in terra quæ nunc Iudæa vocitatur, ciuitatem ædificasse, quæ tot milibus hominum sufficere posset, eámq; Hierosolymã vocitasse. In alio vero quodam libro Ægyptiacorum Manethon hanc ipsam gentem, id est, qui vocitabãtur pastores, in sacris suorum libris captiuos asscriptos rectissime dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualẽ habentes vitã, vocabantur ita pastores. Sed & captiui non temere ab Ægyptus dicti sunt: quoniam progenitor noster Ioseph dixit ad regem Ægyptiorum, se esse captiuum: & fratres in Ægyptum posterius euocauit, rege præcipiente. Sed de his quidem in aliis examinationem subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes Ægyptios rursúmq; quomodo se habent verba Manethonis circa ordinem temporum aperte describam: sic enim ait: Postquam egressus est ex Ægypto populus pastorum Hierosolymã, expulsor eorum rex Themosis regnauit post hæc annis vigintiquinq;, & mensibus quatuor, & defunctus est. Assumpsit regnum filius Chebron annis tredecim. post quem Amenophis viginti & mensibus septem, huius autem soror Amesses annis vigintiuno, & mensibus nouem, Mephres autem duodecim, & mensibus nouem, Mephramunthosis vigintiquinque, & mensibus decem. Thmosis autem nouem, & mensibus octo. Amenophis vero triginta, & mẽsibus decem. Orus vero triginta sex, & mensibus quinque. Huius autem filia Acencheres, duodecim, & mense vno. Rathoris vero frater nouem. Acencheres autem duodecim, mensibus quinque. Acencheres alter duodecim, & mensibus tribus. Armais vero quatuor, & mense vno. Armesis autem vno, & mẽsibus quatuor. Armesesmiamum vero sexaginta sex, & mensibus duobus. Amenophis nouemdecim, & mensibus sex. Sethosis autem equestres & nauales copias habens, fratrem quidem Armain procuratorem Ægypti constituit, & omnem ei aliam regalem cõtulit potestatem, tantummodo autem diademate vti prohibuit, & ne reginam matrem liberorum opprimeret imperauit, & vt abstineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipse vero ad Cyprũ & Phœnicen, & rursus contra Assyrios atq; Medos castrametatus, vniuersos quidem, alios ferro, alios sine bello terrore magnæ virtutis sibimet subiugauit. his vero felicitatibus eleuatus cõfidentius incedebat, Orientales vrbes ac prouincias subuertendo, multóq; tẽpore procedente, Armais, qui in Aegypto fuerat derelictus, omnia cõtra quàm frater agere monuerat, sine timore faciebat. Nam & reginam violenter abiecit, & aliis concubinis sine parcitate iugiter miscebatur: persuasúsque ab amicis & diademate vtebatur, & fratri rebellabat. Is vero qui constitutus erat super sacra Aegyptia, codicillos Sethosi misit, cuncta significans, & quia rebellaret ei suus frater Armais. Qui repente ad Pelusium destinauit, & proprium tenuit regnum. Prouincia vero vocata est ex eius nomine Aegyptus. Dicit enim quòd Sethosis Aegyptus vocabatur, Armais autem frater eius Danaus. Hæc quidem Manethon. Palàm vero est, ex prædictis annis tempore computato, quod qui vocabantur pastores, id est, nostri progenitores, ex Aegypto liberati, ante tres & nonaginta atque trecentos annos hanc prouinciam inhabitauere,

quàm Danaus ad Argos accederet: licet hunc antiquissimum Argiui esse confidant. Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Ægyptiis literis protestatus est: primã quidem, quia aliunde venerunt ad Ægyptum: deinegressum eorum exinde, ita temporibus antiquissimum, vt penè mille annis bellum præcedat Iliacum. Ea verò quæ Manethon non ex Ægyptiis literis, sed (sicut ipse confessus est) ex fabulis quorundam fine nomine, adiecit, postea particulariter redarguam, ostendens ea sine verisimilitudine esse mendacia. Sed volo ab istis rursus migrare ad ea, quæ apud Phœnicas de nostro genere conscripta sunt, & eorum testimonio declarata. Sunt itaque apud Tyrios multorum annorum publicæ literæ, & conscriptiones diligentissime custoditæ, ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta noscuntur, quæ tamen memoria digna sunt. Inter hæc ergo conscriptum est, quia in Hierosolymis ædificatum est templum à Salomone rege, ante annos centum quadragintatres, & menses octo, quàm Tyrij Carthaginem condidere. Descripta verò est apud illos cõstructio templi nostri. Hiramus enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Salomonis, paternis amicitiis ei deuinctus. Is ergo munificentiam suam exhibens ad claritatem fabricæ, præbuit Salomoni auri quidem viginti & centum talenta: incidénsque pulcherrimam syluam in monte, qui Libanus nuncupatur, ad cameram destinauit ei. Quem redonauit Salomon & aliis multis rebus, & terra Galilææ regionis, quæ Zabulon vocatur. Præcipue autem ei amicitiam sapientiæ concupiscentia cõciliauit. Problemata enim soluenda alterutris dirigebant, & melior in his Salomon erat, & in aliis sapientior apparebat. Hactenus verò seruantur apud Tyrios epistolæ multæ, quas illi scripsere ad inuicem. Quod autem non fingam de Tyriorum literis, testem producam Dium qui in Phœnicum historia integerrimus approbatus est. Is igitur in Phœniciis historiis hoc modo scribit. Abibalo moriente, filius eius Hiramus regnauit. Hic partis Oriẽtalis ciuitates ampliauit, vrbem potiorem fecit: & Olympij Iouis templum, quod in insula situm erat, iactis aggeribus vrbi adiunxit, & aureis anathematibus exornauit. Ascendens autem in Libanum, syluas incidit ad templorum ædificationẽ. Regem verò Hierosolymorum Salomonem misisse dicunt ad Hiramum quędam ænigmata, & poposcisse ab eo, adiecto vt qui non posset discernere, pecuniam soluenti persolueret: confessúmque Hiramum, non se posse soluere propositas quęstiones, multis pecuniis mulctatũ. Deinde Abdemonum quendam, virum Tyrium, propositas soluisse quæstiones: ipsúmque alias proposuisse, quas si non solueret Salomon multas rursus pecunias Hiramo regi conferret. Dius igitur hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis. Sed post hunc producam Menandrum quoque Ephesium. Is enim singulorum regum actus conscripsit apud Græcos & Barbaros, studens ex prouincialibus vniuscuiusque loci literis, historiæ veritatem pandere. Scribens enim de his, qui in Tyro regnauere, & deinde veniens ad Hiramum regem, sic ait: Moriente verò Abibalo, successit in eius regno filius eius Hiramus, qui vixit annis trigintiquatuor. Hic aggere cõiunxit Eurychorum, auteámque ibi columnam Iouis in templo reposuit: & ad syluam lignorum profectus, abscidit de monte qui Libanus appellatur, ligna cedrina ad tegmina facienda templorum. Demolitúsque antiqua delubra, noua templa ædificauit: Herculísque & Astartes fana dedicauit, Herculis primum extructo mense Peritio, deinde Astartes: quãdo castra mouit aduersus Tiryos, minime tributa reddentes: quos etiam subdens sibimet, denuo remeauit. Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis, qui semper parabolas soluebat, quas Salomon Hierosolymorum rex destinabat. Supputatur verò tempus ab hoc rege vsq; ad constructionem Carthaginis, hoc modo: Moriente Hiramo successit in eius regno Beleastartus filius, qui cùm vixisset annis quadragintatribus, septẽ regnauit annis. Post hũc Abdastartus filius cùm vixisset annis viginti, regnauit nouẽ. Hunc filij nutricis eius quatuor insidiis peremere: quorum senior regnauit annos XII. Post quos Astartus filius Beleastarti regnauit. Qui cùm vixisset annis quadragintaquatuor, regnauit annis duodecim. Post hunc frater eius Astarimus: & hic vixit annis quatuor & quinquaginta, regnauit annis nouem, & peremptus est à fratre Phellete: qui suscipiens regnum, mensibus imperauit octo, cùm vixisset annis quinquaginta. Hunc peremit Ithobalus Astartæ sacerdos: qui cùm vixisset annis sexagintaocto, regnauit annis trigintaduo-

bus. Huic successit Badezorus filius: qui cùm vixisset annis XLV. regnauit sex. Huic successor factus est Mettinus filius: qui cùm vixisset trigintaduobus, nouem regnauit annis. Huic successor fuit Pygmalion, qui annos egit in sua vita quinquagintasex, ex quibus XL. tenuit principatum. Huius regni anno septimo, soror Dido in Africa ciuitatem ædificauit Carthaginem. Itaque colligitur tempus à regno Hirami vsque ad ædificationem Carthaginis annorum CLV. & mensium VIII. Cùm verò duodecimo anno huius regni, in Hierosolymis ædificatum sit templum, fit ab ædificatione templi vsque ad constructionem Carthaginis tempus annorum CXLIII. mensium VIII. Testimonio siquidem Phœnicum quid amplius oportet apponi? Cernitur ipsa veritas fortiter approbata: & multo clarius apparet, quoniam præcedit constructionem templi progenitorum nostrorum ad prouinciam hanc aduentus. Cùm enim eam vniuersam bello tenuissent, tum demum templum ædificare cœpere: & hæc aperte ex literis sacris etiam à me in Antiquitate manifestata sunt. Nunc itaque sunt dicenda ea, quæ apud Chaldæos noscuntur esse cõscripta, & de nobis in historia sunt relata. Quæ multam habent concordiam cum nostris voluminibus, etiam de aliis rebus. Testis autem horum est Berosus, vir genere quidem Chaldæus, notus autem eis, qui doctrinæ eruditionique congaudent: quoniam de astronomia & de Chaldæorum philosophia ipse Græcas conscriptiones edidit. Igitur Berosus antiquissimas secutus historias, de facto diluuio, & hominum in eo corruptione, sicuti Moses, ita conscripsit: simul & de arca, in qua generis nostri princeps seruatus est, deuecta scilicet ea in summitatem montium Armeniorum. Deinde scribens eos, qui ex Noë progeniti sunt, & tempus eorum adiiciens, vsque ad Nabulassarũ peruenit, Babyloniorum & Chaldæorum regem, & huius actiones exponens, narrat: quemadmodum misit in Ægyptum & ad nostram terram filium suum Nabuchodonosorem cum multa potentia: qui dum rebellantes eos inuenisset, omnes suo subiecit imperio: & rẽplum in Hierosolymis concremauit: cunctúmque generis nostri populum auferens, migrauit in Babylonẽ. Vnde ciuitatem contigit desolari annis LXX. vsque ad Cyrum regem Persarum. Dicit autem quòd tenuerit Babylonius Ægyptum, Syriam, Phœniciam, Arabiam, vniuersos priores Chaldæorum & Babyloniorum reges exactionibus suis excellens. Ipsa verò verba, quæ Berosus protulit, hoc modo dicta, necessario proferenda sunt. Audito autem patre eius Nabulassarus, quòd satrapa constitutus in Ægypto & Syria inferiore & Phœnicia rebellaret, cùm non valeret iam ipse labores ferre, tribuens filio suo Nabuchodonosori ætate valenti partem quandam exercitus contra eum misit. Nabuchodonosor autem cum satrapa desertore congressus, prouinciam quæ ab initio eorum fuerat, ad proprium reuocauit imperium. Eodem verò tempore, contigit patrem eius Nabulassarum, cùm ægrotasset, in Babylonia ciuitate defungi, qui regnauit annis XXIX. Nabuchodonosor autem non post multum tempus mortem patris cognoscens, & negotia Ægyptiaca disponens, reliquarúmque prouinciarum, & captiuos Iudæorum & Phœnicum atque Syrorum, qui in Ægypto fuerant, commendans quibusdam amicis, vt cum exercitu & impedimentis perducerentur ad Babyloniam, ipse cum paucis iter aggressus per desertum Babylonem venit: reperiénsque cũcta à Chaldæis dispensari; seruatúmque regnum ab optimatibus eorum, dominus factus totius paterni principatus, captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in opportunissimis Babyloniæ locis ædificare. ipse verò ex manubiis templum Beli ac reliqua munificentissime excoluit: & veteri vrbi alteram extrinsecus adiecit. Et prouiso ne posthac possent hostes fluuium conuertere & ad vrbem accedere, tres interiori ciuitati per circuitum muros, totidem exteriori, hos cocto latere, illos addito etiam bitumine, circundedit: tum sic communitæ portas quæ vel templum decerent, addidit. ad hoc iuxta paternam regiam, alteram sumptuosiorem multo ampliorémque extruxit: cuius ornatum exponere fortasse longum esset, illud memoratu dignum, quòd hæc adeò superba supráque fidem magnifica, quindecim dierum spacio perfecta est. In ea lapideas moles excelsas excitauit, aspectu montibus assimiles, omnique genere arborum consitas. Hortum quoque pensilem fecit, fama nobilem: eo quòd vxor eius montanum aspectum desideraret, in Medorum regione educata. Hæc itaque retulit de prædict

prædicto rege, & multa super hæc in libro Chaldaicorum: in quo culpat conscriptores Græcos, quasi vane arbitratos, à Semiramide Assyria Babylonem ædificatã, & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa, falsè cõscripsisse dicens. Ipsam certe Chaldæorum conscriptionem fide dignam existimandum est, quando cum archiuis Phœnicum concordare videntur, quæ ex Beroso conscripta sunt de rege Babyloniorum: quoniam & Syriam & vniuersam Phœnicen ille subuertit. In his sanè consonat & Philostratus in historiis, dum Tyriæ meminit obsidionis: & Megasthenes in quarto Indicorum: vbi declarare contendit, prædictum regem Babyloniorum Herculem fortitudine & rerum gestarum magnitudine præcessisse. Dicit enim eum & maximam Africæ partem, & Hispaniam subiugasse. Quæ verò de templo Hierosolymorum relata sunt, & concrematum esse à Babyloniis, & cœptum rursus ædificari Cyro tenente Asiæ principatum, ex dictis Berosi declaramus. Sic enim in tertio libro dicit. Nabuchodonosor itaque posteaquam inchoauit prædictum murum, incidens in languorem, de vita migrauit, cùm regnasset annis tribus & quadraginta. Huius regni Dominus effectus filius eius Euelmaradochus, propter iniquitates & libidines passus insidias à marito sororis suæ Niriglissoroore peremptus est, cùm duobus regnasset annis. Quo defuncto, sumẽs regnum qui ei fecit insidias Niriglissoroor, annis regnauit quatuor. Huius filius Laborosardochus, principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem: insidias verò passus, eo quòd nimis appareret malorum esse morum, ab amicis extinctus est. Hoc itaque perempto, conuenientes hi qui fecerant insidias, communi suffragio regnum tradidere Nabonido cuidam, qui erat ex Babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuium Babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt constructi. Cuius regni anno septimo decimo egressus Cyrus ex Perside cum magno exercitu, vniuersa Asia subacta, impetum fecit in Babyloniam vrbem. Sentiens autem Nabonidus inuasionem eius, & occurrens cum exercitu suo, atque congressus pugna, victus & cum paucis fugatus inclusus est in Borsippensium ciuitate. Cyrus autem Babyloniam obsidens, & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis, eo quòd nimis videretur munita, & esset ad capiendum valde difficilis, reuersus est ad Borsippum, Nabonidum expugnaturus. Nabonido verò oppugnationem non expectante, sed prius supplicante, vsus clementia Cyrus, & dans ei habitaculum in Carmania, expulit eum à Babylone. Nabonidus itaque reliquum vitæ tempus in illa prouincia conuersatus est. Hæc concordant cum nostris. Scriptum namque in eis est: quod Nabuchodonosor octauodecimo regni sui anno, templum nostrum ad desolationem vsque perduxit, & fuit exterminatum annis septem. Secundo verò anno regni Cyri fundamentis depositis, rursus secundo regni Darij anno perfectum est. His prolatis, adiiciam etiam Phœnicum historias: non enim probationum abundantia relinquenda est: est enim dinumeratio in illis annorum: sic enim habent: Sub rege Ithobalo Nabuchodonosor obsedit Tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit Baal annis decem. Post hunc iudices constituti sunt, & iudicauere hi. Ecnibalus Baslechi, mensibus duobus: Chelbis Abdei, mensibus decem: Abbarus pontifex mensibus tribus: Myttonus & Gerastus Abdilimi, iudices annis sex: inter quos regnauit Balatorus anno vno: quo moriente, mittentes euocauere Merbalum ex Babylone, & quatuor regnauit annis. Eo quoque moriente, euocauere fratrem eius Iromum, qui regnauit annis viginti. Sub hoc Cyrus Persarum habuit imperium. Quapropter omne tempus est annorum quinquagintaquatuor, & mensium trium. Septimo siquidem anno regni sui Nabuchodonosor cœpit obsidere Tyrum. Quartodecimo autẽ anno regis Iromi, Cyrus Persarum tenuit principatum. Consonant igitur quæ de templo scripta sunt à Chaldæis ac Tyriis, cum literis nostris. Manifestum verò & sine contentione testimonium est, de prædicta generis nostri antiquitate. Et his quidem qui non valde contendunt, sufficere iudico quæ præmissa sunt. Oportet autem non credentibus Barbaricis conscriptionibus, sed solis Græcis fidem habendam esse dicentibus, adhuc multos exhibere testes, etiam Græcos, scientes nostrum genus, & opportuno tempore eius habentes mentionem. Pythagoras igitur Samius, cùm sit antiquus quidem ætate, sapientia verò & diuina pietate philosophos omnes excel-

lens, non solum quæ nostra sunt agnouisse manifestus est, sed etiam æmulatus ea ex multis apparet. Et eius quidem conscriptio nulla reperitur. multi tamen de eo retulere: quorum insignior est Hermippus, vir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert itaque in primo de Pythagora libro, quòd Pythagoras vno familiarium suorum defuncto, nomine Calliphonte, genere Crotoniate, illius animam dicebat secum degere die noctúque: & quòd præciperet, vt non transiret locum, vbi asinus lapsus esset, & ab aqua fęculenta semetipsum abstineret, & ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur. Hæc autem agebat atque dicebat, Iudæorum & Thracum opiniones imitatus, ac transferens in semetipsum. Dicitur enim vere, quòd ille vir multas Iudæorum leges in suam transtulit philosophiam. Fuit autem etiam per ciuitates non ignota olim gens nostra: & multi iam mores ad quasdam transierunt, & æmulatione digni à nonnullis habebantur. Quod manifestat Theophrastus in his quæ scripsit de legibus. Ait enim, quia prohibent Tyrorum leges & peregrino sacramento iurare. Inter quæ sacramenta cum quibusdam aliis etiam iusiurandum, quod Corbam appellatur, enumerat: apud nullos autem hoc inuenitur iuramentum, nisi apud Iudæos solos: quod interpretatur ex Hebraica lingua, donum Dei. Verùm neque Herodotus Halicarnasseus nostram ignorauit gentem; sed quodãmodo eius meminisse cognoscitur. De Colchis enim referens, in secundo libro sic dicit: Soli autem inter omnes Colchi, & Ægyptij, & Æthiopes, verenda ab initio circuncidunt. Phœnices verò, & Syri in Palæstina confitentur hoc ab Ægyptiis didicisse. Syri autem, qui circa Thermodoontem & Parthenium fluuium commorantur, & his vicini Macrones, à Colchis dicuntur nuper didicisse. Hi nanque sunt inter homines soli, qui circunciduntur: & isti sicut Ægyptij facere dicuntur. De Ægyptiis autem & Æthiopibus dicere non possum, vtri ab alteris didicere. Dixit ergo Syros, qui in Palæstina sunt, circuncidi. Omnium autem qui habitant Palæstinam, soli Iudæi circunciduntur. Hoc igitur sciens, de ipsis dixit. Quin & Chœrilus, antiquus poëta, meminit de gente nostra, dicens quòd militauerunt nostri maiores cum Xerxe Persarum rege contra Græcos: & enumerans vniuersas gentes, nouissimam nostram posuit, ita dicens:

Huius miranda specie gens castra secuta,
Phœnissam ignoto linguam mittebat ab ore.
Sedes huic Solymi montes, stagnum prope vastum.
Tonsa caput circum, squalenti vertice equini
Exuuias capitis duratas igne gerebat.

Palàm ergo est, sicut arbitror, quia nostri meminerit, eo quòd & Solymi mõtes in nostra regione sunt cõstituti, in quibus habitamus, & stagnum, quod dicitur Asphaltites. hoc enim inter omnes stagnum in Syria latius ac maius est. Et Chœrilus quidem ita nostri meminit. Quod autem nõ solum sciebant Iudæos, sed etiam in quotquot inciderent admirabantur, non è vulgo Græci, sed ob sapientiam celebres, ostendere facile est. Clearchus enim Aristotelis discipulus, & Peripateticorum nulli secũdus, in primo libro de somno, dicit Aristotelẽ doctorem suum de quodam viro Iudæo ita referre: & ipsi Aristoteli eundem sermonem ascribit, quod ita conscriptum est. Sed alia quidem longum est dicere. Quæ verò habere poterant illius admirationem quandam atque philosophiam, ea duco operæpreciũ referre. Et Hyperochides: vehementer, inquit, audire desideramus vniuersi. Igitur secundum præcepta, Aristoteles inquit, rhetorica, eius genus primo indicabimus, ne reluctemur doctoribus præceptorum. Dic, inquit Hyperochides, ita si placet. tũ ille, genere igitur Iudæus erat, è Cœlesyria: qui sunt ex propagine Philosophorum Indorũ, vocantúrq; (vt aiunt) philosophi, apud Indos Calani, apud Syros autem Iudæi nomen accipientes à loco. locus enim vbi habitant, appellatur Iudæa. nomen verò eorũ ciuitatis valde difficile est: vocant enim eam nomine Hierusalem. Is igitur homo multos hospitio recipiens, & de superioribus ad maritima descendens, grauissimus erat nõ solum eloquio, sed etiã animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiam, cùm diuinus homo venisset ad ea loca, cõfabulari cœpit nobiscum, & cum aliis scholasticis eorũ sapientiam tentans, cúmque multi eruditorum congregarẽtur, tradebat potius aliquid eorũ quæ habebat. Hęc ait Aristoteles apud Clear-

chum, & super hæc multam ac mirabilem continentiam Iudæi viri in cibis & castitatem narrat. Licet autem volentibus hæc ex ipsius lectione cognoscere. ego enim refugio plus quàm decet inserere. Clearchus igitur facta digressione, cùm aliud propositum haberet, nostri generis ita meminit. Hecatæus autem Abderita, vir philosophus simul & circa actiones industrius, cum Alexādro rege nutritus, & cum Ptolemæo Lagi commoratus, non obiter, sed integrum de ipsis Iudæis conscripsit librum. Ex quo volo breuiter quædam eorum quæ ab eo sunt dicta percurrere. Sed primitus tempus ostendam. meminit enim prælij, quo circa Gazam Ptolemæus conflixit cum Demetrio, quod vtique contigit vndecimo quidem anno post mortem Alexandri, Olympiade verò septima & decima atq; centesima, sicuti refert Castor. adiiciens enim hanc Olympiadem, dicit: Sub hac Ptolemæus Lagi vicit in Gaza prælio Demetrium Antigoni, qui vocabatur Poliorcetes. Alexandrum verò profitentur vniuersi centesima & quartadecima Olympiade fuisse defunctum. Palàm ergo est, quia & secundum illud tempus, & sub Alexandro genus florebat nostrum. Dicit igitur Hecatæus, quia post prælium ad Gazam Ptolemæus locorum quæ sunt circa Syriam dominus est effectus. Et multi hominum cognoscentes mansuetudinem & clementiam Ptolemæi, cum eo proficisci ad Ægyptum, & rebus communicare voluere. Quorum vnus, inquit, erat Ezechias pontifex Iudæorum: homo ætate quidem quasi sexaginta & sex annorum, dignitate verò apud contribules maximus, & animo sapientissimus, potentissimus ad dicēdum, & circa causas sicut nullus alter expertus. dicit etiam omnes sacerdotes Iudæorum, qui decimas accipiūt, & vniuersa in communi gubernāt, circa mille & quingentos existere. Rursus autem prædicti viri faciens mentionem: hic, inquit, homo hūc honorem gerens, & assuetus esse nobiscum, assumens aliquos suorum, differentiam cunctam exposuit: & habitationem suam & conuersationem, quam scriptam habebat, pariter indicauit. Deinde palàm facit Hecatæus, quales circa leges existimus: & quia omnia sustinere, ne transcendamus eas, eligimus: & hoc esse optimū iudicamus. Dicit igitur hæc: Et male sæpius à finitimis audientes, & omnes contumelias passi à Persicis regibus & satrapis, non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione, de his præcipue omnibus respondere parati sunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua, dicens, Alexandro quandam in Babylone constituto, & volente Beli templum quod corruerat renouare, cunctisque militibus similiter rudera portare præcipiente, solos Iudæos hoc facere non sustinuisse: sed etiam multas plagas, & detrimēta pertulisse non modica, donec eis ignoscente rege securitas præberetur. Qui dum ad prouinciam, inquit, propriam reuersi fuissent, templa & altaria fabricata omnia destruxere. Et pro aliis quidem mulctā satrapæ exoluêre, pro aliis verò veniam consecuti sunt. Adiicit autem, quòd meritò ob hæc mirabiles sint. Et quod gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa: sed multa millia nostrorum traducta, in Babylonia Persæ primum collocarunt: nec pauca etiam morte Alexandri in Ægyptum & Phœnicen sunt trāslata, propter seditionem in Syria factam. Idem vir & magnitudinem prouinciæ quam incolimus, pulchritudinémque narrauit. Penè decies trecenta millia, inquit, iugera terrarum optimarum vberrimæ prouinciæ possidere noscuntur. Iudæa nanq; huius est amplitudinis. Et quia etiam ciuitatem ipsam Hierosolymorum spaciosam & maximam olim inhabitamus, & virorum multitudine copiosam, nec non & templi constructionem, idem ipse sic refert: Sunt autem Iudæorum & aliæ quidem multæ munitiones per prouinciam, atque vici. Vna verò ciuitas munitissima, habens pręcipue circuitum quinquaginta stadiorum, in qua commorantur hominum circa centum & quinquaginta millia, nomine Hierosolyma. Est autem in media ciuitate lapidea quadriporticus, centum per circuitum cubitorum, habens etiam duplices ianuas: in qua ara est quadranguli figuratione composita ex lapidibus non dolatis, sed collectis, vnumquodque latus viginti cubitorum latitudinem habens, altitudinem verò decem. & circa eam maxima fabrica, vbi altare est constitutum & candelabrum, vtraque aurea, duorum talentorum pondus habentia: & inextinguibile lumen noctibus & diebus. Simulacrum verò, aut aliquod anathema ibi nequaquam est, nec vlla plantatio. nullus ibi veluti lucus, aut aliquid huiusmodi.

Habitant autem in eo & noctibus & diebus sacerdotes, quasdam purificationes agentes, & omnino vinum non bibentes in templo. Insuper autem, quia & cum Alexandri regis successoribus postea militarunt, testatur hoc modo, dicens ea quæ cognouerit à viro Iudæo in expeditione constituto: cuius verba subiiciam. Ait enim: Me siquidem eunte ad mare rubrum, vnà secutus est quidam cum aliis equestrium Iudæorum nos deducentium, nomine Mosollamus, vir animosus, inter omnes sagittarios Græcos & Barbaros præcipuus. Is igitur homo properantibus multis pariter, & quodam vate augurium captante, & petente, vt cuncti starent, interrogauit, cur substitissent omnes. Ostendente verò ei vate auem quam intuebatur, atq; dicente: quòd si quidem expediret eis, vt manerēt omnes, staret auis: si verò surgens anterius euolaret, procederēt, si verò post tergum iret, recedere cunctos oporteret: rursum tacens, arcúmq; trahēs, sagittam emisit: & auē percussam interemit. Indignātibus verò vate & quibusdā aliis, & maledicētibus ei: Quid furitis, inquit, infaustissimam auē sumentes in manus? hæc enim suam salutē nesciens, de nostro itinere nobis prosperitatem potuit indicare? Si enim præscire futura valuisset, in hunc locū nequaquam venisset, metuens ne sagitta à Mosollamo Iudæo periret. Sed Hecatęi testimonia iam quiescant. facile nāq; est, volentibus ipsum librū legere, & hæc apertius inuenire. Non verò me pigebit Agatharchidē introducere, licet homo minime malus, vt ei visum est, nobis detraxisse videatur. Is enim narrans de Stratonice, quemadmodum venit in Syriam è Macedonia viro suo Demetrio derelicto: Seleuco autē vxorem eam ducere nolente, quod illa sperabat, exercitu eius in Babylonia posito, circa Antiochiā bella mouit. Deinde quomodo reuerso rege Antiochia capta in Seleuciam illa fugiens, cū posset velocius abnauigare, somnio prohibita ne faceret, capta atq; defuncta est. Hæc ergo præfatus Agatharchides, & derogans superstitioni Stratonices, vtitur exemplo generis nostri, sic scribens: Qui vocantur Iudæi, habitant omniū munitissimam ciuitatē, quam vocare Hierosolymam prouinciales solent. hi vacare consueti sunt septima die, & neq; arma portare in prædictis diebus, neq; terræ culturā contingere, neq; alterius cuiuspiam curam habere patiuntur. sed in templis extendentes manus, adorare vsq; ad vesperam soliti sunt. Ingrediēte verò in ciuitatē Ptolemæo Lago cum exercitu & multis hominibus, cùm custodire debuerint ciuitatem, eis stultitiam obseruantibus, prouincia quidē dominum suscepit amarissimum: lex verò manifestata est malam habere solennitatem. huiusmodi autem casus, prętere illos, alios quoq; docuit vniuersos: vt tunc ad somnia & opiniones quæ tradebantur de lege confugiant, dum circa res necessarias ratio nihil valet humana. Hoc quidem Agatharchidi videtur esse ridiculum: eis autem qui hæc examinant integrius, apparet magnum, & præcipua laude dignissimum: si & saluti & patriæ quidem, custodiam legum pietatémque diuinam proponere concupiscant. Quòd verò non ignorantes quidam conscriptorum gentem nostram, sed propter inuidiam quasdam ob similes causas memoriam nostri omiserunt, hoc indicium me arbitror esse præbiturum. Hieronymus enim qui de successoribus conscripsit historiam, ipso tempore quo Hecatæus fuit: & amicus existens regis Antigoni Syriæ præsidebat. Verum Hecatæus etiam librum cōscripsit de nobis: Hieronymus autem nequaquam nostri in historia meminit, licet penè in ipsis locis nutritus esset. In tantum voluntates hominum differebant, alter nanque dignos existimauit de quibus diligenter memoriæ proderet: alterum verò omnino circa veritatem quædam passio cernitur obscurasse. Sufficiunt tamen ad comprobationem antiquitatis nostræ, Ægyptiorum & Chaldæorum atque Phœnicum historiæ, & super illas Græcorum pariter conscriptores. nam præter supradictos, Theophilus etiam, & Theodotus, & Mnaseas, & Ariphanes, & Hermogenes, & Euemerus, & Conon, & Zopyrion, & multi fortasse alij (non enim ego omnibus libris incubui) non obiter nostri fecere mentionem. Plurimi nanque prædictorum virorum, veritate quidem antiquarum rerum frustrati sunt, quia lectioni sacræ nostrorum non incubuere librorum: communiter tamen de Antiquitate testati sunt, pro qua nunc dicere proposui. Phalereus sanè Demetrius, & senior Philon, & Eupolemus, nō multum veritate frustrati sunt: quibus dari veniam dignum est. Non enim inerat eis, vt nostras literas possent omni scrupulositate sequi.

His

His ita dictis, vnum adhuc mihi capitulum est relictum ex his quæ in principio libri posui, quatenus derogationes & maledicta, quibus vtuntur quidam cõtra genus nostrum, falsas ostendam: & conscriptoribus eorũ testibus vtar, qnando conscribentes hæc contra semetipsos locuti sunt talia. Quòd vero multis alus hoc euenit propter quorundã odia, arbitror intelligere eos qui in historiis versari solent. Quidam enim gentiũ, & gloriosissimarum ciuitatũ fœdare nobilitatem, & conuersationi detrahere tentauere: Theopompus quidem Atheniensiũ, Lacedæmoniorũ verò Polycrates. Is autẽ qui Tripoliticum conscripsit (non enim Theopompus hoc fecit, sicuti quidam putant) etiam Thebæorũ momordit vrbem. Multa vero etiã Timæus in historiis de prædictis, & de aliis blasphemauit. Et hoc præcipue faciunt, quando gloriosissimos in aliqua parte calumniantur: quidam propter inuidiam atq; maleuolentiam, alij vero propter verbosam nouitatem memoria se dignos iudicantes. & apud stultos quidem nequaquam hac spe fraudantur, qui non sanum noscuntur habere iudiciũ, sani vero auditores eorum malignitatem condemnabunt. Blasphemiarũ igitur in nos sæpe congestarum huiusmodi causa est. Volentes Aegyptiis gratificari quidam, veritatem corrumpere tentauere. Et neq; aduentum in Aegyptũ nostrorum progenitorũ, sicut contigit, sunt confessi: nec rursus egressum cum veritate dixere: multásq; causas odij ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem, quia in eorũ regione nostri progenitores potentes effecti sunt: vnde regressi ad propria denuo fuere felices. Deinde sacrorum diuersitas, multas inter eos fecit inimicitias: in tantum præstantiore nostra pietate quàm solennitates illorũ, quantum Dei natura animalibus irrationalibus sine dubitatione præstat. Cõmunis nanq; apud illos ritus est, eiuscemodi bruta arbitrari Deos: singillatim autẽ alij alia colũt, vani ac fatui omnino homines, & ab initio vti his malis opinionibus consueti: & propterea nequaquam imitari nostram honestatẽ de diuina ratione potnere. Videntésque multos nostram zelari conuersationem, inuidiam habuere, & ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem quidam perducti sunt, vt non pigeret eos etiam contra antiquas suorum scriptiones aliqua dicere. Qui cùm hoc faciunt, sibimetipsis aduersa conscribere passione cæcitatis ignorauere. In vno tamen & maximo viro verbũ meum comprobabo, quo vsus sum ante paululum nostræ Antiquitatis teste. Manethon itaque, qui Aegyptiacam historiam ex literis sacris se interpretaturum pollicitus est, præfatus nostros progenitores cum multis milibus in Aegyptum aduenisse, & illic incolas subiugasse: deinde ipse confessus est, quia posteriori tempore amittẽtes eam, prouinciam quæ nunc Iudæa vocatur obtinuissent: & ædificantes Hierosolymam, construxissent templum. Et hactenus conscriptiones secutus est antiquorum. Deinde vsurpans sibimet licentiam, professúsque se scribere ea quæ in fabulis vulgaribus ferũtur, incredibilia verba de Iudæis inseruit, volens permiscere nobis plebem Aegyptiorum leprosorum, aliorúmque languentium. quod, sicut ait, abominatione ex Aegypto fuga dilapsi sunt. Amenophin enim regem adiecit, quod est falsum nomen. Et propterea tempus regni eius nequaquã diffinire præsumpsit, cùm aliorum regum omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaq; quasdam annectit fabulas, penè oblitus, quòd egressum pastorum ad Hierosolyma ante quingentos decẽ & octo annos factum esse protulerat. Themusus enim erat rex, quando egressi sunt. Et ab hoc tempore, regum qui postea fuere, anni sunt trecenti nonaginta tres, vsq; ad fratres nomine Sethonem, & Hermæum: qnorum Sethonem quidem Aegyptum, Hermæum vero Danaum denominatum dicit: quem expellens, inquit, Sethon, regnauit annis quinquaginta & nouem: & post hunc senior ẽ filus Rampses annis sexagintasex. Ante tot igitur annos egressos ex Aegypto patres nostros cõfessus, deinde Amenophin adiiciens regem, hunc ait & deorũ fuisse contemplatorem, sicut Orum quendam priorum regum: & implesse desiderium eius sacerdotẽ Amenophin natum ex patre Papio: qui videbatur quasi diuina participare natura, secundum sapientiam præscientiámq; futurorũ. Et dixisse regi hunc cognominem, quod posset videre Deos, si prouinciã à leprosis & aliis maculatis hominibus purgare contenderet. In quo lætum regẽ, omnes dicit corpore debiles ex Aegypto congregasse, & fecisse multitudinẽ numero octoginta millia. Eósq; ac sectiones lapidum in par-

tem Nili Orientalem misisse: simul & alios Aegyptios, quibus hoc erat iniunctum. Fuisse autem quosdam inter eos etiam eruditorum sacerdotum lepra perfusos ait. Amenophin vero illũ sapientẽ diuinúmq; virum refert timuisse & erga semetipsum & erga regem deorum indignationẽ, qui aperte suaserat eis vim geri: & dixisse, quoniam auxiliarentur quidam maculatis hominibus, & Aegyptum obtinerẽt tredecim annis. Et hæc cum non quidem præsumpsisse regi dicere, sed de his hominibus conscriptum reliquisse librum, ac sibi mortem consciuisse. & propterea regem in anxietatem maximam peruenisse. Deinde ad verbum hæc refert. Itaque rogatus rex, vt ad requiem & tutamen eorum secerneret ciuitatem, desertam vrbẽ, quæ fuerat pastorum, nomine Auarim, præbuit eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquam, Typhonis. Porrò illi in hanc ingressi, & locum hunc ad rebellandum optimum, ducem sibimet quendam Heliopolitanorum Pontificum Orsarsiphum cõstituere, & huic se obedire in omnibus iurauerunt. at ille primum quidem eis legẽ posuit, vt neque deos adorarent, neq; ab animalibus, quæ præcipue sacra apud Aegyptios erant, se penitus abstinerent: nullique copularentur nisi cum quibus fœdus habere videbantur. Hæc autem sentiẽs, & alia plura, maxime Aegyptiorum consuetudinibus inimica, præcepit multo opere muros ædificari ciuitatis: & ad bella præparari contra Amenophin regem. Ipse vero assumens secum etiam alios sacerdotes, & maculatorũ quosdam, misit legatos ad pastores: qui videbantur à Themuse rege depulsi ad Hierosolymorum vrbem, causas suas & aliorum qui simul fuerant exhonorat, significans, & poscens vt pariter contra Aegyptum castrametarentur. promisitq; eos fore ventutos: primum quidam in Auarim progenitorum suorum prouinciam, & necessaria populis abundantius exhibenda: pugnaturos autem opportuno tempore, & prouinciam facillime subdituros. Illi vero lætitia cumulati, omnes alacriter vsque ad ducenta millia virorum pariter sunt egressi: & non post multum ad Auarim vsque venere. Amenophis autem Aegyptiorũ rex, dum illorum audisset inuasionẽ, non mediocriter perculsus est, dum recordaretur quod ei prædixerat Amenophis Papij. Et primum quidem congregans Aegyptiacã plebem, facto consilio cum principibus eorũ animalia sacra, & quæ præcipue à sacerdotibus honorabãtur, antè præmisit: & sacerdotibus particulariter iussit vt simulachra eorũ caute celarent. Filiũ vero Sethonem, qui etiam Ramesses à Rampse patris nomine vocabatur, cùm quinq; esset annorũ, apud suum cõmendauit amicũ. Ipse vero transiens cum aliis Ægypriis, vsq; ad trecenta millia virorũ, bellatoribus viris occurrens, congressus non est. Putãs enim semetipsum contra Deum pugnare, retrorsum reuersus venit ad Memphim: & sumens Apim & alia sacra, mox in Aethiopiam cum vniuersis nauibus & multitudine venit Aegyptiorum. Per gratiam nanq; erat ei subiectus Aethiopum rex: propter quod suscipiens etiam populum vniuersum, præbuit alimẽta hominibus necessaria, quæ prouincia ministrabat, & ciuitates ac vicos, qui ad fatale illud tredecim annorũ exilium sufficerent. Et in Aethiopia quidem hæc gesta sunt. Solymitæ vero descendentes cum viris pollutis Aegyptiorũ, sic pessime hominibus vsi sunt, vt eorũ victoria esset pessima his, qui tunc eorũ impietates inspiciebant. non solũ etenim ciuitates & vicos concremauere, sacrilegia facientes, & deorũ idola deuastantes, sed etiã ipsa sacra animalia quæ colebantur crudelissime discerpserunt, peremptores & occisores horum sacerdotes atq; prophetas esse cogentes, quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaq;, quòd politiam & leges eis composuit sacerdos quidã, genere Heliopolites, nomine Osarsiphus, vocatus ex nomine Osireos Heliopolitani dei: qui dum conuersus fuisset ad hoc genus, mutauit nomen & vocatus est Moses. Quæ igitur Aegyptij de Iudęis ferunt, hæc sunt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit autem rursus Manethon, quia postea Amenophis, ex Aethiopia digressus est cum magna virtute: simul & filius eius Rampses, & ipse habens magnũ exercitũ. Et congressi contra pastores atq; pollutos, vicerunt eos: & multis cæsis persecuti sunt eos vsq; ad Syriæ fines. Hæc equidem & huiusmodi Manethon cõscripsit. Quia vero anilia loquitur deliramẽta, atq; mentitur, aperta ratione monstrabo: illud primo distinguens, quod postea referendũ est. Is enim concessit nobis, atq; professus est, quod ab initio

non

non fuerint Ægyptij genere, sed extrinsecus illuc aduenissent, & Ægyptũ obtinuissent,& ex ea rursus egressi sint nostri progenitores. quod vero nobis postea permixti non sunt Ægyptij corpore debilitati: & quod ex his non fuit Moses, qui populũ eduxit ex Ægypto, sed ante multas generationes extitit, per ea quæ ipse dixit, conabor ostendere. Primã itaq; causam posuit figmenti ridiculam. Rex enim, inquit, Amenophis concupiuit videre deos. quos putas? si quidẽ qui apud eos solennes erant, Bouẽ, & Hircũ, & Crocodilos, & Cynocephalos, videbat. cœlestes autem quomodo poterat? & cur hoc habuit desideriũ? quia vtiq; & prior rex alter hos viderat? Ab illo ergo audiẽs, quales essent, & quemadmodum eos vidisset, noua nequaquam egebat arte. sed forte sapiens erat ille vates, per quem hæc rex posse agere confidebat. quod si ita fuisset, quomodo impossibilium concupiscentiam non præsciuit? non enim euenit quod voluit. Proinde quam rationem habere potuit, vt propter mutilos aut leprosos ei inuisibiles essent? Irascuntur enim propter impietates, non propter corporũ vitia. Deinde tam multa millia leprosorũ & male habentiũ, vna penè hora quomodo fuit possibile congregari? aut quomodo rex non obediuit vati? Ille nanq; præcepit debiles Ægyptios exilio deportari, hic autẽ eos ad sectiones lapidum destinauit, tanquã operariis indigens, & non purgare prouinciã volens. Ait autẽ quod vates semetipsum peremit, præuidens deorum iram, & quæ erant in Ægypto futura, & conscriptum librum regi reliquit. Proinde quomodo ab initio vates etiam suum intentũ non præsciuit? quomodo non repente regi contradixit volenti videre deos? aut qua ratione timebat, iam non sui temporis calamitates? aut quidnam grauius imminebat, quod morte præueniret? Quod vero inter omnia stultius est, videamus: Audiẽs enim hæc, inquit, & de futuris iam metuens: debiles illos quibus Ægyptum purgare debuerat, neq; tunc de prouincia pepulit: sed rogantibus eis, sicut ait, ciuitatem dedit dudum à pastoribus habitatã: quæ vocabatur Auaris. Ad quam congregati, principẽ, inquit, delegere ex sacerdotibus Heliopolitanis: qui eis legem posuit, vt neque deos adorarent, neque ab Ægyptiacæ festiuitatis animalibus abstinerẽt, sed omnia perimerent, atq; consumerẽt, nulliq; penitus miscerẽtur, nisi cum quibus coniurati esse videbantur: & iureiurando multitudine obligata, quatenus in eis legibus perdurarẽt. Auarim ciuitatẽ munitam contra regẽ dicit eos bello sumpsisse. Adiecit autẽ, quia misit Hierosolymã rogans illos pro auxiliis exhibendis, & daturũ Auarim compromittẽs, quæ foret ex Hierosolymis volentium exire maiorum: & ex qua procedentes omnem Aegyptum obtinerent. Deinde subiungit illos quidem venisse cum ducẽtis milibus armatorũ. Regem vero Amenophin Ægyptiorum, eũm nollet repugnare Deo, mox ad Æthiopiam refugisse, & Apim cum aliis sacris animalibus deuexisse. Hierosolymitas verò inuasione facta, & ciuitates depopulatos, & templa cõcremasse, & equestres peremisse refert: & nulla iniquitate, aut crudelitate abstinuisse. Qui vero politiã & leges eis exhibuit, sacerdos, inquit, erat genere Heliopolites, nomine Orsasiphus, vocatus ab appellatione Ositeos Heliopolitani Dei: & mutato nomine dictus postea Moses. Tertiodecimo verò anno Amenophin, postquam regno pulsus est, ex Æthiopia profectũ cum multis milibus dicit: & congressum cõtra pastores atq; pollutos, habita cõflictione, vicisse, & multos interficientẽ, vsq; ad fines Syriç persecutũ. In his iterũ non intellexit sine verisimilitudine se mentiri. Leprosi nanq;, & cùm eis multitudo collecta debiliũ, licet primitus irascerentur regi, circa se vtiq; talia faciẽti, secundũ præmonitionẽ vatis, tamen cum à sectione lapidum sunt egressi, & prouinciã percepere, omnes circa eum mitiores effecti credendi sunt. Porrò si adhuc & illũ odio habebant, seorsum magis insidiari potuissent, & non omnibus bellum inferre, cùm scilicet plurimi existentes multorũ illic cognationes haberent. Proinde etiam si contra homines pugnare decreuere, non tamen contra deos impietatem genere præsumebant: nec contraria suis agere legibus, in quibus educati esse noscuntur. Oportet itaque nos Manethoni gratias agere: quoniam huius iniquitatis principes dicit, non eos qui ex Hierosolyma sunt egressi, sed illos ipsos Aegyptios esse probat, & maxime sacerdotes, atque iurisiurandi vinculum illorum multitudine cõuenisse. Illud autem quomodo non irrationabile est? Domesticorum quidem & amicorum

nemo cum illis rebellauit, nec periculorum belli particeps factus eſt: ſed miſere maculatos ad Hieroſolymam, vt ab eis auxilia poſcerent. quánam amicitia aut ſocietate intercedente? hoſtes enim magis erant, & moribus plurimum differebãt. At illi confeſtim, vt ait, vocantibus morẽ geſſere, nempe inducti pollicitationibus, quòd Ægyptum occupaturi eſſent: quaſi ipſi non admodum eius regionis gnari eſſent, ex qua per vim pulſi fuerant. qui ſi tum miſeram aut egenam vitam egiſſent, merito fortaſſe negocium aggreſſi eſſent. Cùm autem vrbem habitarent fortunatam, & agrum amplum meliorem Ægypto colerent, quid tandem erat, cur ob veteres hoſtes, eóſque corporibus affectis, quales nemo domeſticos ferat, periculum adirent: neq; enim futuram regis fugam præſciebant. nam, vt ipſe dixit, filius Amenuphis cum trecentis milibus ad Pelluſium occurrebat. & hoc quidem omnino ſciebãt qui proficiſcebantur: mutationem vero propoſiti & fugam vnde coniectare poterant? Deinde occupatis horreis Aegypti, multa mala feciſſe ait Hieroſolymitanum exercitum: atq; hæc eis exprobrat: quaſi non hoſtes eos induxiſſet, aut quaſi hæc ſint aliunde accito militi obiicienda, cùm eadem ante aduentum eorum feciſſent, facturóſque ſe iuraſſent ipſi Aegyptij. Quinetiam aliquáto pòſt Amenophis hoſtes aggreſſus prælio vicit: fuſóſq; ac fugatos Syriam vſque perſecutus eſt. adeò ſcilicet Aegyptus eſt omnibus vndecunque inuadentibus captu facilis: & qui tunc ea iure belli potiebantur, cùm ſcirent Amenophin viuere, neque aditus ab Aethiopia communiuerant, multas ad hoc commoditates habentes, neque alioqui copias cõtraxerant. Ille verò vſq; Syriam trucidans eos (vt ait) perſecutus eſt per arenoſa & inaquoſa loca. Scilicet ea vel quieto exercitu tranſire expeditum eſt. Igitur autore Manethone neq; ex Aegypto genus noſtrum oriundum eſt, neque illinc aliqui admixti ſunt. Leproſorũ enim & morbidorum multos in lapidicinis periſſe veriſimile eſt, multos in præliis, plurimos verò poſtremo & in fuga. Supereſt vt de Moyſe illi contradicam. Hunc virum mirandum Aegyptij & diuinum exiſtimant, ſed non ſine blaſphemia incredibili ſibi vindicare conantur: dicentes Heliopoliten eſſe vnum ſacerdotum, ob lepram cum aliis pulſum. Oſtenditur autem in ratione temporum, D X V I I I. annis prior fuiſſe, & patres noſtros ex Aegypto in regionem quam nunc tenemus eduxiſſe. Quod verò eiuſmodi calamitatis corpus expers habuit, ipſius dicta indicant. Leproſis enim & oppidis & vicis interdixit, vt ſeorſim in lacero veſtitu agant: & eum qui eos attigiſſet, aut ſub idem tectum ſucceſsiſſet, pro impuro habet. Quinetiam ſi eo morbo liberari, & in priſtinum reſtitui contingat, præſcripſit certas purificationes, mundationes, & fontanarum aquarum lauacra, & omnium pilorum abraſiones: multíſque & variis ſacrificiis peractis, tum demum ſanctam vrbem adeundam. Atqui contrà par erat qui talem calamitatem expertus eſſet prouidentiam aliquam ac humanitatem exhibere ſimili infortunio preſsis. Non ſolum autem de leproſis ſic leges tulit, ſed ne minima quidem corporis parte mutilatos ad ſacrorum curam admiſit. Sed etiam ſi iam ſacerdoti aliquid tale accidiſſet, honore eum priuauit. Quomodo igitur veriſimile eſt illum has aduerſus ſemetipſum cum opprobrio ſuo damnóque tuliſſe leges? Quin & nomen valde incredibiliter mutauit. Oſarſiph enim (inquit) vocabatur. Hoc ad tranſmutationem nihil quadrat. Verum autem nomẽ ſignificat ex aqua ſeruatum Moyſen. Nam aquam Aegyptij Moy vocãt. Satis igitur declaratum exiſtimo, quòd Manethon quatenus veterum ſcripta ſequitur, non multum à veritate aberrat. Vbi vero ad vulgates fabulas ſe vertit, aut abſurde eas confingit, aut in odium gentis loquentibus credit. Poſt hunc inquirere libet in Chæremonem. Hic enim Aegyptiacam ſe ſcribere hiſtoriam profeſſus, addens idem nomen regis quod Manethon, Amenophin, & filium eius Rhameſſen, ait Iſidem in ſomnis Amenophi apparuiſſe, incuſantem quòd templum ſuum per bellum dirutum eſſet. Phritiphauten vero ſacrum ſcribam dixiſſe, ſi à pollutis hominibus Aegyptum repurget, liberandum eum à nocturnis terroribus: atq; ita delectu vitioſorũ morbidorúmue habito, C C L. millia è finibus eiecta. Duces vero eorũ fuiſſe ſcribas Moſen & Ioſephũ quem etiã ſacrum ſcribã fuiſſe: Aegyptia verò eis nomina eſſe Moſi Tiſithen, Ioſepho Peteſephi. Hos Peluſium veniſſe, ibiq; offendiſſe C C C L X X X. millia, ab Amenophi relicta, quæ is in

Aegyptum

Aegyptum transferre noluerat: cum his icto fœdere cõtra Ægyptum expeditionem habitam. Amenophin autẽ non expectato impetu eorũ, in Aethiopiam fugisse, relicta vxore grauida: quam delitescentẽ in quibusdam speluncis enixam puerũ nomine Messenen. eum posteaquam ad virilem ætatẽ peruenisset, expulisse Iudæos in Syriã numero circiter ducenta millia, & patrẽ Amenophin ex Aethiopia recepisse. Et hæc quidem Chæremon. Reor autẽ ex his ipsis quę dicta sunt amborũ vanitatẽ apparere. Si quid enim veritatis subesset, impossibile erat in tantũ eos discrepare. at qui mẽdacia componunt, non aliorũ scriptis consona scribunt, sed quæ ipsis libet confingunt. Ille igitur regiam cupiditatem videndi deos, ait initiũ fuisse pollutos eiiciendi. Chæremon autem suum de Iside somnium finxit. & ille quidem Amenophin dixit indixisse regi purgationẽ: hic vero Phritiphauten. iam multitudinis numerus sanè belle congruit, illo octoginta millia referente, hoc ducenta quinquaginta. Præterea Manethon primũ in lapidicinas eiectos pollutos, deinde ad Auarim habitandam traductos, ac reliqua Ægypto bello vexata, tum demũ acciuisse dicit à Hierosolymitis auxilia: Chæremon, Aegypto decedentes circa Pelusium inuenisse trecenta octoginta millia hominũ ab Amenophi relicta, ac cum illis rursus Aegyptum inuasisse: Amenophínq; in Aethiopiam fugisse. Quod verò egregiũ est, ne illud quidem quinam & vnde essent tam numerosus exercitus dixit, Aegyptiine an externi: neq; causam indicauit, ob quam eos rex in Aegyptũ inducere noluit: qui de leprosis & Iside somnium confinxit. Mosi verò & Iosephum, quasi eodem tẽpore simul expulsum Chæremon adiunxit, & quidem quatuor ætatibus ante Moysen defunctum, quarũ sunt anni ferè centũ septuaginta. Quin & Rhamesses Amenophis filius, secundũ Manethonem quidem adolescẽs bellum administrat cum patre, & cum eodem exulat fuga elapsus in Aethiopiam. Hic autẽ fingit eum post patris obitum in spelunca quadam natum, & postea prælio victorẽ, & Iudæos in Syriam expellentẽ numero circiter CC. millia. O facilitatẽ. neque enim prius quinam erant illa CCCLXXX. millia dixit, neq; quomodo CLXXX. millia perierint: in aciéne ceciderint, an ad Rhamessen trãsfugerint. quod verò maxime mirum est, ne cognoscere quidem ex eo licet, quósnam vocet Iudæos, vel vtris eorum det hanc appellationẽ: illísne CCL. milibus leprosorũ, an his CCCLXXX. milibus, quæ circa Pelusiũ erãt. Sed stultũ fortasse sit redarguere eos, qui à semetipsis redarguti sunt. ferendum enim erat vtcunq;, si ab aliis redarguti fuissent. His addam Lysimachũ, idem quidẽ habentẽ cum prædictis argumentũ mẽdacij, verum enormitate figmenti illos vincẽtem, vnde apparet eum magno odio cõfinxisse. dicit enim: Qua tempestate Bocchoris in Aegypto regnabat, populũ Iudæorũ, quòd essent lepra, scabie, & aliis quibusdã morbis infecti, ad templa cõfugisse, vt mẽdicato alerentur. multis autẽ hominibus morbo correptis, sterilitatẽ in Aegypto accidisse. Bocchorim verò Aegyptiorũ regem ad Ammonẽ, scitatũ oracula de sterilitate, misisse. responsum verò à Deo, repurgãda esse templa ab hominibus impuris & impiis, eiectis eis è templis in loca deserta. Cæterũ scabiosos ac leprosos mergẽdos, tanquã sole horum vitã ægrè ferente: & templa expianda: atq; ita fore vt terra fructum ferat. Bocchorim autẽ accepto oraculo, accersitisq; sacerdotibus ac sacrificis, iussisse collectis impuratis, hos militibus tradi deportandos in desertũ: leprosos verò ac impetiginosos plumbeis laminis inuolutos in pelagus deiici. quibus submersis, reliquos congregatos & in loca deserta expositos esse, vt perirent. eos habito concilio cõsultasse de seipsis: & nocte superueniente, accensis ignibus ac lucernis custodias agitasse: sequentique nocte ieiunatum, vt numen propitium eos seruaret. Insequenti verò luce à Mose quodam consilium datum, irent conferti vna via, vsq; dum ad loca culta peruenirentur. tum præcepisse, ne cui hominum in posterum beneuoli essent, vtq; consilium malum potius quàm bonum darent: deorúmque templa & altaria quotquot inuenirent euerterent. quibus comprobatis ac destinatis, multitudinem iter fecisse per desertũ, ac post multa incommoda tandem ad loca culta peruentũ. tum verò & hominibus iniuriosè tractatis, & fanis compilatis ac incẽsis, venisse in eam quæ nunc Iudæa dicitur: conditáq; ciuitate hîc habitare, vrbem verò ἱερόσυλα ex re nominatam. aliquanto autẽ post iam auctos viribus mutasse nomẽ vitandi probri gratia: & vrbem Hierosol

Hierosolyma, seipsos Hierosolymos vocasse. Hic non eundem quem illi inuenit regem, sed recentius nomen confinxit: & omisso somnio ac propheta Ægyptio ad Ammonem abiit de imperiginosis & leprosis responsum relaturus. ait enim ad templa collectam multitudinem Iudæorum, incertum leprosis ne nomen imponens, an quòd solos Iudæos morbus occuparit. dicit enim, populus Iudæorum. Qualis, aduena, an indigena? Cur igitur eos cùm sint Ægyptij, Iudæos vocas? Quòd si hospites sunt, cur vndenam sint non dicis? Quomodo autem cùm rex tam multos ex his mari mersisset, reliquos in loca deserta eiecisset, tanta multitudo superfuit? aut quomodo pertransierunt desertũ, & occupauerunt regionem quam nunc tenemus, & condiderunt vrbem, & extruxerunt templum apud omnes celebre? oportebat autẽ de legislatore non solũ nomen dicere, sed & genus, quisnam, & ex quibus ortus. quamobrem verò tales eis inter eundem aggressus sit ferre leges, de dijs, etiam erga homines iniustas. Siue enim Ægyptij erant genere, non tam facile patrios mores mutare potuissent, siue aliunde erant, omnino aliquas habebãt leges longa cõsuetudine obseruatas. Si igitur de expulsoribus suis iurassent, nunquam se illis fore beneuolos, rationẽ non absurdam habuissent. Quòd si bellum internecinum aduersus vniuersos mortales susceperunt, cùm essent (vt ipse ait) miseri, & omnium opis egeni, maxima stultitia non illorũ, sed hæc fingentis ostenditur. Iste nanq; etiã nomen impositũ ciuitati à templorũ spoliatione, præsumpsit dicere, & hoc postea fuisse mutatũ. Mirum ni, quia posteris quidem turpe fuit tale nomen & odiosum: ipsi verò qui fundauere vrbem, ornare semetipsos etiam vocabulo crediderе. Hic autẽ generosus vir præ nimia detrectationis impotentia non intellexit, Hierosolyma non idem voce Iudaica quod Græca significare. Quid ergo amplius quilibet diceret contra mẽdacium tam impudenter expositum? Sed quoniam congruam iam magnitudinem suscepit hic liber, aliud faciens principium, cætera præsentis operis explanare tentabo.

FLAVII IOSEPHI

DE ANTIQVITATE IVDÆORVM CONTRA APIONEM ALEXANDRINVM, AD EPAPHRODITVM, LIBER II.

RIORI quidem volumine, carissime mihi Epaphrodite, de antiquitate nostra monstraui, Phœnicũ & Chaldæorum, Ægyptiorúmq; literis satisfaciẽs veritati: multósq; Græcorũ cõscriptores adducens, & meã è diuerso disputationẽ aduersus Manethonẽ, & Chæremonẽ, & alios quosdã exhibui. nunc autẽ inchoabo reliquos arguere, qui cõtra nos aliqua cõscripsere. Impulsus enim sum contra Apionẽ respondere grammaticũ, si tamen assumi hoc oportet officiũ. Horũ igitur, quæ ab eo conscripta sunt, alia quidem similia sunt dictis aliorum, alia valde frigida. Plurima vero quandam tantummodo detractionẽ habentia, & multam (vt ita dixerim) inerudití probationẽ, tanquam ab homine cõposita, & moribus prauo, & totius vitæ suæ temporibus importuno. Quia vero multi hominum propter stultitiã suam his potius sermonibus capiuntur, quàm illis quæ multo studio conscribuntur: & derogationibus quidem gaudẽt, præconiis vero mordentur, necessarium duxi ne hunc quidem inscrutatũ relinquere, qui nos tanquam in iudicio criminatur. etenim hoc quoq; plerisq; mortalium insitum video, vt gaudeant quoties maledicus quispiam ipse sua mala à lacessito audit. Et quidẽ nec orationẽ eius legere facile est, neq; aperte cognoscere quid dicere velit: sed velut in multa tumulatione ac mendaciorum

ciorum perplexitate nunc ſimilia ſupra penſitatis de maiorum noſtrorum ex Ægypto migratione affert:nunc incolas Alexandriæ Iudæos calumniatur:inſuperque de ſacris templi noſtri ceremoniis atq; aliis ritibus noſtris accuſationem admiſcet. Patres igitur noſtros nec Ægyptios genere fuiſſe,neque ob labem corporum aut ſimilē aliam calamitatem inde pulſos,non mediocriter ſolū,ſed penè vltra modū, ſuperius à me declaratum exiſtimo:cæterum quæ his adiungit Apion,cōpendio memorabo. Dicit enim in tertio rerum Ægyptiacarum hæc: Moſes, vt accepi à grandioribus natu Ægyptiis, Heliopolitanus erat, qui patriis inſtitutus moribus, ſubdiuales precationes ad ſepta qualia ciuitas habebat,reduxit.ad ſubſolanum autem omnia cōuertebat.ita enim Heliopolis ſita eſt. pro obeliſcis verò ſtatuit colūnas, ſub quibus ceu peluis forma exprimebatur: vmbra in eā incidens, vtpote per ſudum, eundem ſemper cum ſole curſum circumuoluebat. Atq; huiuſcemodi eſt admirāda illa huius grāmatici phraſis. Mendacium verò eius non tam noſtris verbis euidenter coaguitur, quàm Moſeos operibus. neq; enim cū primum tabernaculum Deo cōſtrueret, aut ipſe vllam talem formam ei indidit,aut poſteros facere præcepit:atq; is qui poſtea templum Hieroſolymis cōſtruxit Solomon,omni tali curioſitate abſtinuit,qualem cōfinxit Apion. Accepiſſe autem ſe dicit à maioribus natu Moſen Heliopolitanum:ſcilicet ipſe iunior,ſed his fidem habens,qui per ætatem illū familiariter nouerant. Et de Homero quidem poëta, quāuis grāmaticus,non poſſet quænam eius ſit patria certò affirmare,neq; de Pythagora tantum non heri nudiúſve tertius nato: de Moſe verò tam multis annis illos præcedente tam facile decernit, credens ſeniorū relationi: vnde manifeſte illum mentiri apparet. Quin & temporū ratio,quibus Moſen ait eduxiſſe leproſos & cæcos & claudos, belle concinit iuxta grammaticum hūc diligentiſſimū. Manetho enim regnante Tethmoſi Iudæos dicit ex Ægypto diſceſſiſſe,annis CCCXCIII. antequam Danaus apud Argos exularet. Lyſimachus autem tēpore Bocchoris regis, hoc eſt ante annos MDCC: Molon verò & alij quidam, vt cuiq; viſum eſt. At verò Apion cæteris fide dignior, exacte illum exitū definiuit VII. Olympiade,& huius anno primo:quo,vt ait,Pœni Carthaginem condiderūt. Carthaginis autem mentionem adiecit, ratus argumentum id veritatis ſe habiturū euidētiſſimum: nec animaduertit à ſemetipſo adductum quo coargueretur.ſi enim de hac colonia monumentis Phœnicum credēdum eſt, in illis Hiram rex traditur antiquior Carthagine condita annis plus quàm CL. de quo ſuperius ex Phœnicum commentariis probaui, quòd Solomoni templi Hieroſolymitani conditori amicus fuerit,& multa ad templi fabricam contulerit. Solomon verò ædificauit templum poſt Iudæorum diſceſſum ex Ægypto annis DCXII. Porrò numerū pulſorum eundem quem Lyſimachus commētus (ait enim C.& X.eorum fuiſſe millia) miram quandam & credibilem reddit cauſam,cur ſabbatum nominatus ſit. Exacto enim (inquit) ſex dierū itinere, inguinum vlceribus affecti ſunt: & hac de cauſa ſeptima die quieuerunt, incolumes conſtituti in regione, quæ nunc Iudæa vocatur. & appellauerunt eam diem ſabbatum,ſeruata Ægyptiorum voce.nam inguinis morbum Ægyptij vocant ſabbatoſim. An nō igitur vel deridenda hæc nugacitas,vel contra odio habenda talis in ſcribendo impudētia? Apparet enim quòd omnes inguinibus laborauerint, hominum millia centum & decem. Atqui ſi erant cæci & claudi & morbidi, quales fuiſſe Apion ait, ne vnius quidem diei iter progredi potuiſſent:ſin autem poterant per magnam ſolitudinem proficiſci, prætereaq; ſibi obſiſtentes vincere populariter repugnando, nequaquā vniuerſi poſt ſextam diem inguinū morbo correpti fuiſſent. Neq; enim naturaliter tale quippiā euenire iter agentibus neceſſe eſt, ſed plurimorum milium exercitus definita ſemper itinera peragunt:neque temere ita accidiſſe veriſimile videtur,eſt enim omnino abſurdum. At verò mirificus hic Apion ſex quidem diebus eos perueniſſe in Iudæā prædixit:rurſus autem Moſen conſcenſo monte,qui Ægyptū inter & Arabiam ſitus eſt,nomine Sinæus,quadraginta diebus delituiſſe dicit,indéque deſcendentē Iudæis leges dediſſe:atqui quomodo poſſibile eſt,eoſdem & quadraginta dies in deſerto ac inaquoſo loco manere, & quod in medio ſpatiū eſt, id totum ſex diebus pertranſire? Sabbati verò appellationis grāmatica ratio,quam adfert, multam impudentiam præ ſe fert,vel certe magnā imperitiam. Nam hæ voces Sabbo & Sab-

batum, inter se maxime differunt. Sabbatum enim secundū Iudæos quies est ab omni opere. Sabbo verò, vt ille affirmat, Aegyptiis inguinū morbum significat. Tales quasdam de Mose & Iudæorū ex Aegypto profectione Aegyptius Apion nouitates finxit, præter aliorum cōmentus autoritatem. Et quid mirum si de nostris mētitur patribus? quandoquidē de se ipso contra mentitus est: & natus in Oasi Aegypti, primas iste Aegyptiorum existimatus, veram quidem patriam & genus suū abiurauit: Alexādrinum autem se mentitus, confirmat generis sui prauitatem. Merito igitur quos odit & conuitiis insectatur, eos Aegyptios appellat. nisi enim pessimos esse existimaret Aegyptios, semet ex eorum genere haud eximeret: quandoquidem qui se celebritate patriç iactant, honorificum quidem ducunt ab ea denominari, coarguunt verò eos, qui præter ius in eandem sese ingerere conantur. Erga nos autem alterutro modo affecti sunt Aegyptij: aut enim ceu gloriabundi cognatos se simulant, aut participes nos infamiæ suæ cooptant. At præclarus iste Apion videtur contumeliosam nostrū insectationem, quasi mercedem voluisse reddere Alexādrinis, pro data sibi ciuitate: sciēsque eorum cum habitatoribus Alexandriæ Iudæis simultatem, proposuit quidem illis conuicium facere, vnà tamen comprehendit reliquos quoque vniuersos, vtrobique impudenter mentiēs. Videamus igitur, quænā sint illa grauia & non ferenda, de quibus habitatores Alexandriæ Iudæos accusat. Venientes, inquit, è Syria, sedes fixerunt ad importuosum mare, vndarū vicini assultibus. Ergo si locus opprobrium habet, non quidē patriæ suç, sed tamen quam patriā dicit, Alexandriæ conuiciatur. Illius enim & maritima ora pars est, vt omnes confirmant ad inhabitandū optima: quā si Iudæi per vim occupauerunt, ita vt ne post quidem eiicerentur, fortitudinis eorum argumentum est. Verum Alexander eis locū ad incolendum dedit, & parem cū ipsis à Macedonibus honorem con secuti sunt. Nescio autem quid dicturus fuerit Apion, si circa Necropolim habitassent, ac non circa regiā sedes posuissent, & hodieq; eorum tribus appellaretur Macedones. Igitur si legit epistolas Alexandri regis, Ptolemæiq; Lagi ac successorum illius Aegypti regum, & columnam stantem Alexandriæ ac iura continētem quæ Cæsar magnus Iudæis concessit: hæc, inquam, si sciens, contraria scribere ausus est, malus erat: sin autem nihil horū nouit, indoctus. Illud quoq; quod se mirari dicit, quòd cū Iudæi essent, Alexandrini vocati sunt, similis inscientiæ est. Omnes etenim qui ad coloniā aliquam deuocantur, etsi plurimū ab alterutris genere differant, à conditoribus appellationē accipiunt. Et quid opus est de aliis dicere? nostrorum enim ipsorum hi, qui Antiochiam inhabitant, Antiocheni nominantur. Ius enim ciuium eis dedit cōditor Seleucus. Similiter & qui in Epheso cōmorantur, & alia Ionia cum ciuibus exinde natis eandē appellationē habent, hæc præbentibus eis regni successoribus. Romanorū verò clementia, cunctis nō paruulum donum appellationis suæ concessit, non solum viris singulis, sed etiā maximis gentibus in cōmuni. Hispani deniq; antiqui, & Tyrrheni, & Sabini, Romani vocātur. Si verò hunc modū aufert cōmunis ciuitatis Apion, desinet semetipsum Alexandrinū dicere. Natus enim in intima Aegypto, quomodo erit Alexandrinus, iure ciuitatis, sicut ipse in nobis dicit, ablato? cū solis Aegyptiis nunc orbis domini Romani, participari cuiuslibet ciuitatis interdixisse videātur. Hic autem præclarus dignitates quas ipse impetrare prohibetur adipisci non valens, calumniari conatur eos, qui hæc iustissime percepere. Nō enim propter inopiam habitatorum ciuitatis, quam studiose ædificabat Alexander, nostrorū aliquos ibi collegit: sed omnes approbans diligenter ex virtute, ac fide dignos inueniēs, hoc præconiū nostris exhibuit, cū gentem nostram studeret non mediocriter honorare. Ait enim Hecatæus, quia propter mansuetudinē atq; fidem, quem ei præbuere Iudæi, Samariam regionem adiecit, vt eam sine tributis haberent. Similiter quoque sensit post Alexandum etiam Ptolemæus Lagi de Iudæis in Alexandria cōmorantibus. Nam Aegyptiaca eis castra cōmisit, arbitratus fide simul eorū & fortitudine conseruanda: & in Cyrene credēs se tutissime regnaturum, & in aliis Libyç ciuitatibus, ad ea loca partem Iudæorum habitandi causa direxit. Post hunc autē Ptolemæus, qui Philadelphus est appellatus, nō solum si qui fuere captiui apud eos nostrorum, omnes absoluit, sed & pecunias eis sæpius condonauit: & (quod maximū est) desiderauit agnoscere nostras leges, & sacrarū scripturarum volu-

mina concupiuit: misitq; rogans destinari viros, qui ei interpretarentur legem: & vt hæc apprime conscriberentur, diligentiam hanc commisit non quibuscunq; viris, sed Demetrium Phalereum, & Andream, & Aristeum, quorum eruditione sui seculi Demetrius facile princeps erat, alij verò habebant custodiam corporis sibi creditam, huic curæ præfecit. Non enim leges, & patrum nostrorũ philosophiam discere concupiscerer, si his vtentes despiceret & nõ potius valde miraretur. Apion autem penè omnes in ordine successores eius Macedonum reges ignorauit habuisse erga nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius nanq; Ptolemæus, qui vocatur Euergetes, fortiter obtinens Syriam vniuersam, non diis Ægyptiacis pro victoria solennitates gratificas immolauit: sed veniens ad Hierosolymam, multas hostias sicut nostri moris est, Deo gratificauit, dignissimáque dicauit ornamenta victoriæ. Philometor autem Ptolemæus, & eius vxor Cleopatra, omne regnum commisere Iudæis: & duces totius fuere militiæ Onias & Dositheus Iudæi: quorum nominibus derogat Apion, cùm debuisset opera eorum potius mirari, & gratias agere, quoniam liberanere Alexãdriam, cuius ciuis videri vult. Nã dum rebellio surrexisset in Cleopatræ regno, & periculum pessimæ perditionis instaret, istorum labore ciuitas intestinis prælijs est erepta. Sed postea, inquit, Onias ad vrbem deduxit exercitum paruum, cùm esset illic Thermus præsens Romanorum legatus: quod (vt ita dicã) rectè atq; iuste factum est. Ptolemæus enim, qui cognominatus est Physcon, moriente suo patre Ptolemæo Philometore, egressus est de Cyrene, volens reginam Cleopatram expellere, & filios regis, vt ipse regnum iniuste sibimet applicaret: propter hæc ergo Onias aduersus eum bellum pro Cleopatra suscepit: & fidem quam habuit circa reges, nequaquã in necessitate deseruit. Testis autem Deus iustitiæ eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolemæus cùm aduersum exercitum quidẽ Oniæ pugnare præsumeret, omnes verò Iudæos in ciuitate positos cum filiis & vxoribus capiens, nudos atq; vinctos elephantis subiecisset, vt ab eis conculcati deficerent, & ad hoc etiam bestias ipsas inebriasset, in contrarium quæ præparauerat, euenere. Elephanti enim relinquentes sibi appositos Iudæos, impetu facto super amicos eius, multos ex ipsis interemere. Et post hæc Ptolemæus quidem aspectum terribilem contemplatus est, prohibentẽ se vt illis noceret hominibus. Concubina verò sua carissima, quam alij quidem Ithacã, alij verò Hirenen denominãt: supplicante ne tantam impietatẽ, peragerer, & concessit, & ex his quæ egerat vel acturus erat, pœnitentiam egit. Vnde rectè hanc diem Iudæi Alexandriæ constituti, eò quòd aperte à Deo salutem promeruere, celebrare noscuntur. Apion autem omnium calumniator, etiam propter bellum aduersus Physconem gestum, Iudæos accusare præsumpsit, cum eos laudare debuerit. Is autem etiã vltimæ Cleopatræ reginæ Alexãdrinorum meminit, veluti nobis improperans, quoniã circa nos fuit ingrata: & nõ potius illam redarguere studuit, cui nihil omnino iniustitiæ & malorum operum defuit: vel circa generis necessarios, vel circa maritos suos, qui etiam dilexerint eam, vel in communi contra Romanos omnes, & benefactores suos imperatores, quę etiam sororem Arsinoen occidit in tẽplo, nihil sibi nocentem. Peremit autẽ & fratrem insidiis: paternósque deos, & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiénsq; regnum à primo Cæsare, eius filio & successori, rebellare præsumpsit. Antoniúmque corrumpens amatoriis rebus & patriæ inimicum fecit, & infidelẽ circa suos amicos instituit, alios quidem genere regali spolians, alios autem demens ad mala gerenda compellẽs. Sed quid oportet amplius dici, cùm illum ipsum in nauali certamine relinquens, id est maritum & parẽtem communiũ filiorum, tradere cum exercitu principatum, & se sequi coegit? Nouissime verò Alexandria à Cæsare capta, ad hoc vsq; perducta est, vt saltem hinc sperare se iudicaret, si posset ipsa manu sua Iudæos perimere: eo quòd circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putásne gloriandum nobis non esse, si quemadmodum dicit Apion, famis tempore Iudæis triticum non est mensa? Sed illa quidem pœnam subiit competentem. Nos autem maximo Cæsare vtimur teste auxilij, atq; fidei quam circa eum contra Ægyptios gessimus: necnon & senatu eiúsque cõsultis, & epistolis Cęsaris Augusti, quibus nostra merita cõprobantur. Has literas Apionem oportebat inspicere, & secundum genera examinare testimonia sub Alexandro facta, &

omnibus Prolemæis, & quæ à senatu constituta sunt, necnon & maximis Romanis imperatoribus. Si verò Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium est sterilitatis ac penuriæ frumentorum, nō accusatio Iudæorum. Quid enim sentiant omnes imperatores de Iudæis in Alexādria commorantibus, palàm est. nam administratio tritici nihilo magis ab eis, quàm ab aliis Alexādrinis translata est. Maximam verò eis fidem olim à regibus datam conseruare, id est, fluminis custodiam, totiúsque custodiæ, nequaquam his rebus indignos esse iudicantes. Sed super hoc: quomodo ergo, inquit, si sunt ciues, eosdem deos, quos Alexandrini non colunt? Cui respondeo. Quomodo etiā cùm vos sitis Ægyptij, inter alterutros prælio magno & sine fœdere de religione contenditis? aut certe propterea non vos omnes dicimus Ægyptios, & neq; communiter homines, quoniā bestias aduersantes naturæ colitis, multa diligētia nutrientes? cū genus vtique nostrorum vnū atque idem esse videatur. Si autem in vobis Ægyptiis tantæ differētiæ opinionū sunt, quid miraris super his, qui aliunde in Alexandriā aduenerunt, si legibus à principio constitutis, circa talia permansere? Is autem seditionis causas nobis apponit: qui si cū veritate ob hoc accusat Iudęos in Alexandria constitutos, cur omnes non culpare possit, eo quòd noscamur habere concordiam? Porrò etiam seditionis autores, quilibet inueniet Apionis similes Alexandrinorum fuisse ciues. Donec enim Græci fuere & Macedones hāc ciuitatem habentes, nullam seditionē aduersus nos gessere, sed antiquis cessere solennitatibus. Cùm verò multitudo Aegyptiorum creuisset inter eos, propter confusiones temporum, etiam hoc opus semper est additum. Nostrum verò genus permansit purum. Ipsi igitur molestiæ huius fuere principium, nequaquam populo Macedonicam habente constantiā, neq; prudētiam Græcam: sed cunctis scilicet vtentibus malis moribus Aegyptiorū, & antiquas inimicitias aduersum nos exercentibus. E diuerso nāq; factum est quod nobis improperare pręsumunt. nam cùm plurimi eorum non opportune ius eius ciuitatis obtineant, peregrinos vocant eos, qui hoc priuilegiū ad omnes impetrasse noscūtur. Nam Aegyptiis neq; regum quisquam videtur ius ciuitatis fuisse largitus: neque nunc quilibet imperatorum. Nos autē Alexander quidem introduxir, reges autem auxere, Romani verò semper custodire dignati sunt. Itaq; derogare nobis Apion voluit, quia imperatorum non statuamus imagines, tanquam illis hoc ignorantibus, aut defensione Apionis indigentibus: cùm potius debuerit admirari magnanimitatem modestiámq; Romanorū, quoniam subiectos non cogunt patria iura transcendere: sed suscipiunt honores, sicut dare offerentes piū atq; legitimū est. Non enim honoribus gratiā habent, qui ex necessitate & violentia conferuntur. Græcis itaq; & aliis quibusdam, bonum esse creditur imagines instituere. Denique & patrum & vxorum filiorúmq; figuras depingētes exultant, quidam verò etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. alij verò & seruos diligentes, hoc faciunt. Quid ergo mirū est, si etiam principibus ac dominis hunc honorē prębere videantur? Porrò autem legislator, non quasi prophetans Romanorum potentiā non honorandam, sed tāquam causam neque Deo neq; hominibus vtilem despiciens, & quoniam totius animati, multo magis Dei inanimati, probatur hoc inferius, interdixit imagines fabricare. aliis autem honoribus post Deū colendos non prohibuit viros bonos, quibus nos & imperatores & pop. Rom. dignitatibus ampliamus. Facimus autē pro eis continua sacrificia: & non solum quotidianis diebus ex impensa communi omnium Iudæorū talia celebramus: verum cùm nullas alias hostias ex cōmuni, neq; pro filiis peragamus, solis imperatoribus hunc honorem præcipuum pariter exhibemus, quem hominū nulli persoluimus. Hæc itaq; cōmuniter satisfactio posita sit aduersus Apionē pro his quæ de Alexandria dicta sunt. Admiror autem etiam eos, qui ei huiusmodi fomitem præbuere, id est, Posidonium & Apollonium Molonis: quoniā accusant quidem nos, quare nos eosdem deos cum aliis nō colimus: mentientes autē pariter, & de nostro templo blasphemias componentes incongruas, non se putant impie agere: cùm sit valde turpissimum liberis, qualibet ratione mentiri, multo magis de templo apud cunctos homines nominato, tanta sanctitate pollente. In hoc enim sacrario Apion præsumpsit edicere, asini caput collocasse Iudæos, & id colere, ac dignum facere tanta religione: & hoc affirmat fuisse

fuisse depalatum, dum Antiochus Ephiphanes & expoliasset templum, & illud caput inuenisset ex auro compositum multis pecuniis dignū. Ad hoc igitur primū quidem respondeo, quoniam Aegyptius vel si aliquid tale apud nos fuisset, nequaquā debuerat increpare, cùm non sit deterior asinus furonibus & hircis & aliis, qui sunt apud eos dij. Deinde quomodo non intellexit, operibus increpatus de incredibili suo mēdacio. Legibus nanque semper vtimur iisdem: in quibus sine fine consistimus. Et cū varij casus nostram ciuitatem, sicut etiam aliorum vexauerint, & Theos ac Pompeius Magnus, ac Licinius Crassus, & ad nouissimū Titus Cæsar, bello vincentes obtinuerint templum, nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam pietatē, de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia verò Antiochus neq; iustā fecit templi deprædationem, sed egestate pecuniarum ad hoc accessit, cùm non esset hostis, & socios insuper nos suos & amicos aggressus est, nec aliquid dignū derisione illic inuenit, multi & digni cōscriptores super hoc quoq; testantur: Polybius Megalopolitanus, Strabo Cappadox, Nicolaus Damascenus, Timagenes, & Castor chronographus, & Apollodorus: qui omnes dicunt pecuniis indigentem Antiochum trāsgressum fœdera Iudæorum, & spoliasse templum auro argentóq; plenum. Hæc igitur Apion debuit respicere, nisi cor asini ipse potius habuisset, & impudētiam canis, qui apud ipsos assolet coli: neq; enim extrinsecus alia ratiocinatione meritus est. Nos itaq; asinis neque honorem neq; potestatem aliquam damus, sicut Aegyptij crocodilis & aspidibus: quādo eos, qui ab istis mordentur, & à crocodilis rapiuntur, felices & Deo dignos arbitrantur. Sed sunt apud nos asini, quod apud alios sapientes viros, onera sibimet imposita sustinentes. Et si ad areas accedentes comēdant, aut proposita non adimpleant, multas valde plagas accipiunt, quippe operibus & ad agriculturā rebus necessariis ministrantes. sed aut omniū rudissimus fuit Apion ad cōponendum verba fallacia, aut certe ex rebus initia sumēs, hæc implere non valuit, quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire. Alteram verò fabulam, derogatione nostra plenam, de Græcis apposuit: de quo hoc dicere sat erit, quoniam qui de pietate loqui præsumūt, oportet eos non ignorare minus esse immūdum per templa transire, quàm sacerdotibus scelesta verba confingere. Isti verò magis studuere defendere sacrilegum regem, quàm iusta & veracia de nostris & de templo conscribere. Volentes enim Antiocho gratificari & perfidiam ac sacrilegium eius tegere, quo circa gentem nostram est vsus propter egestatem pecuniarum, detrahētes nobis etiam quæ in futuris essent, mentiti sunt. Propheta verò aliorum factus est Apion, & dixit Antiochum in templo inuenisse lectum & hominem in eo iacentem, & appositam ei mēsulam maritimis terrenísque volatilium dapibus plenam, & quòd obstupuisset his homo. Illum verò mox adorasse regis ingressum, tanquam maximam sibi opem præbituri: ac procidentem ad eius genua, extensa dextera poposcisse libertatem: & iubente rege vt consideret, & dicere quis esset, vel cur ibidem habitaret, vel quę esset causa ciborum eius, tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamentabiliter suam narrasse necessitatē. Ait, inquit, esse se Græcum: & dum peragraret prouinciam parandi victus causa, correptum se subito ab alienigenis hominibus, atq; deductum ad templum, & inclusum illic, & à nullo conspici, sed cuncta dapium apparatione saginari. Et primum quidem hæc sibi inopinabilia beneficia visa attulisse lætitiam: deinde suspicionem, postea stuporem: postremū consulentem à ministris ad se accedētibus audisse legem ineffabilem Iudęorū, pro qua nutriebatur: & hoc illos facere singulis annis quodam tempore constituto. Et comprehendere quidem Gręcum peregrinū, eumq; annuo tempore saginare, & deductum ad quandam syluam; occidere quidē eum hominem, eiusque corpus sacrificare secundum suas solennitates, & gustare ex eius visceribus, & iusiurandum facere in immolatione Græci, vt inimicitias contra Græcos haberent: & tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abiicere. Deinde refert eum dixisse, paucos iam dies debitos sibimet superesse, atq; rogasse, vt reueritus Græcorum deos, & superans in suos sanguine insidias Iudæorum, de malis eum circunstantibus deliberaret. Huiusmodi ergo fabula non tantum omni tragœdia plenissima est, sed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamen à sacrilegio priuat Antiochum, sicut arbitrati sunt, qui hæc ad illius gratiam cōscripsere. Non enim præsumpsit

aliquid tale, vt ad templum accederet: sed sic inuenit non sperans. Fuit ergo voluntatibus iniquis impius, & nihilominus sine Deo, quicquid iussit mendacij superfluitas, quàm ex ipsa re cognoscere valde facillimum est. Nō enim circa solos Græcos discordia legum esse dignoscitur, sed maxime aduersus Ægyptios & plurimos alios. Cuius enim regionis homines non contigit aliquando apud nos peregrinari? vt aduersus solos Græcos renouata coniuratione per effusionem sanguinis ageremus: vel quomodo possibile, vt ad has hostias omnes Iudæi colligerentur, & tantis millibus ad gustandum viscera illa sufficerent, sicut ait Apion? vel cur inuētum hominem quicunque fuit (non enim suo nomine conscripsit) aut quomodo eum in suam patriam rex nō cum pompa deduxit? dū posset hoc faciens, ipse quidē putari pius, & Græcorum amator eximius, assumere verò contra Iudæorum odium auxilia magna cunctorum. Sed hæc relinquo: insensatos enim, non verbis, sed operibus decet arguere. Sciunt igitur omnes, qui videre constructionem templi nostri, qualis fuerit, & intrāsgressibilem eius purificationis integritatem. Quatuor enim porticus habuit in circuitu, & harū singulæ propriam secundum legem habuere custodiam. In exteriorem itaq; ingredi licentia fuit omnibus etiam alienigenis: mulieres tantummodo menstruatæ transire prohibebantur. In secundam verò porticum cuncti Iudæi ingrediebantur, eorúmq; coniuges cùm essent ab omni pollutione mundæ. In tertiā, masculi Iudæorum mundi existentes atq; purificati. In quartam autē sacerdotes, stolis induti sacerdotalibus. In adytum verò soli principes sacerdotum, propria stola circumamicti. Tāta verò est circa omnia prouidentia pietatis, vt secundum quasdam horas sacerdotes ingredi cōstitutum sit. Mane etenim aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire: & meridie rursus, dum clauderetur templum. denique ne vas quidem aliquod portari licet in templum, sed erant in eo solummodo posita, altare, mensa, thuribulum, candelabrum, quæ omnia in lege conscripta sunt. Etenim nihil amplius neq; mysteriorum aliquorum ineffabilium agitur, neq; intus vlla epulatio administratur. Hæc enim quæ prædicta sunt, habent totius populi testimonium manifestum, rationémque gestorum. Licet enim sint tribus quatuor sacerdotum, & harum tribuum singulæ habeant hominum plus quàm quinq; millia, fit tamen obseruatio particulariter per dies certos: & his transactis, alijs succedentes ad sacrificia veniunt: & congregati in templum mediante die à precedentibus claues templi, & ad numerum omnia vasa percipiūt, nulla re quæ ad cibum aut potum attineat in templum delata. Talia nanque etiā ad altaria offerre prohibitum est, preter illa quæ ad sacrificia præparantur. Quid ergo Apionem dicimus, nisi nihil horum examinantem, verba incredula protulisse? Sed turpe est, historiæ veram notitiam si proferre grammaticus non possit. Et sciens templi nostri pietatem, hanc quidem prætermisit. Hominis autem Græci comprehensionem finxit, & pabulum ineffabile, & ciborum opulentissimam claritatem: & peruios ingredientes, vbi nec nobilissimos Iudæorum licet intrare, nisi fuerint sacerdotes. Hęc ergo pessima est impietas, atq; mendacium spontaneum, ad eorum seductionem, qui noluerunt discutere veritatem. Per ea siquidem mala ineffabilia, quæ prædicta sunt, nobis detrahere tentauere. Rursúmq; tanquam piissimus deridet, adijciens fabulæ inania facta. Ait enim illum retulisse, dum bellum Iudæi contra Idumæos haberent longo quodam tempore, ex aliqua ciuitate Idumæorum, qui in ea Apollinem colebat venisse ad Iudæos, cuius hominis nomen dicitur Zabidus: deinde eis promisisse traditurum se eis Apollinem Deum Dorensium: venturúmque illum ad nostrum templum, si omnes ascenderent, & adducerent omnem multitudinem Iudæorum. Zabidum verò fecisse quoddam machinamentum ligneum, & circumposuisse sibi, & in eo tres ordines infixisse lucernarum, & ita ambulasse, vt procul stantibus appareret, quasi stella per terram iter agens. Porrò Iudæos inopinabili visione obstupuisse, & longe constitutos tenuisse silentium. Zabidum verò multa quiete ad templum venisse, & aureum detraxisse asini caput (sic enim vrbane conscribit) & rursus Doram velociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus, quia asinum, hoc est semetipsum Apion grauat, & facit stulticia simul & mendaciis oneratum. Loca nanq; quæ nō sunt, conscribit: & ciuitates nesciens transfert. Idumæa enim prouinciæ nostræ confinis est, posita iuxta Gazam, & nulla ciuitas huius Dora

nuncup

nuncupatur. In Phœnice vero iuxta montem Carmelum Dora ciuitas appellatur, in nullo concordans Apionis oblocutionibus. Quatuor enim dierũ itinere procul eſt à Iudæa. Cur itaque nos rurſus accuſat, eo quòd non habeamus communes cum aliis deos, ſi ſic facile credidere patres noſtri ad ſe vẽturum Apollinẽ, & cum Stellis eum ambulare ſuper terrã putauere? Lucernam enim prius nunquã videre ſcilicet, qui tot & tanta concelebrãt candelabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciã ex tantis milibus obuiauit. Deſolatos etiã vicos cuſtodibus comperit, & hoc tẽpore belli. Cætera iam relinquo. Ianuæ vero templi altitudine quidẽ erant cubitorũ LX. latitudine vero XX. omnes deauratæ, & penè auro puro cõfectæ. Has claudebant non minus quàm viri ducenti diebus ſingulis: & relinquere eas apertas, nefandũ nimis erat. facile igitur eas lucernifer ille aperuiſſe creditur, qui ſolus etiam habuiſſe aſini caput æſtimabatur: quapropter dubium eſt, vtrum hoc caput Zabidus denuo reuocauit: an certe ſumẽs Apion, introduxit in templũ, vt Antiochus inueniret, vt ſecundo Apioni aliquã mentiendi daret occaſionẽ. Mentitur autẽ & de iuramento, quod iuremus per Deum factorẽ cæli & terræ & maris, nulli Iudæos fauturos alienigenæ, & maxime Græcis. Oportebat autem mentientẽ abſolute dicere, nulli fauturos alienigenæ, & magis Ægyptiis: ſic etenim ab initio poterant eius figmenta de iureiurando congruere, ſi ab Ægyptiis vtiq; patres noſtri non propter malignitatẽ ſuam, ſed propter calamitates expulſi ſunt. A Græcis autẽ plus locis quàm ſtudiis ſumus abiuncti, ita vt nullæ inter nos & illos inimicitiæ & æmulationes eſſe noſcãtur. E diuerſo nanq; multos eorũ ad noſtras leges contigit acceſſiſſe, quorũ quidam permãſere, quidam vero perdurare non ferẽtes, denuo receſſere. Hoc tamẽ iuſiurãdum nunquã ſe quiſquam audiſſe meminit apud nos habitũ, ſed ſolus Apion (vt videtur) audiuit. Ipſe nanq; id cõpoſuit. Magna ergo admiratione eximia Apionis prudentia, vel ob hoc quod mox dicetur, digna eſt. Hoc enim eſſe affirmat indicium, quia neq; legibus iuſtis vtamur, nec Deum colamus vt conuenit, quòd diuerſis gentibus ſeruiamus, & calamitates quaſdam circa ciuitatem ſuſtineamus, cùm vtiq; principalis ciuitas Romanorum ſit, cuius ciues ſolis ab initio regnare atq; non ſeruire conſueuerũt. Quis etenim horum magnanimitati valeat obſiſtere? Nullus etenim aliorũ poteſt dicere ſermonẽ quem Apion locutus eſt, quando paucis contigit in principatu continue præſidere, & non rurſus aliis facta mutatione ſeruire. Plurimæ nanq; gentes aliis obedire coactæ ſunt: ſoli autẽ Ægyptij, eo quòd refugiãt (ſicut aiunt) in eorũ prouinciã dij, atq; ſaluentur migrãtes in effigies beſtiarũ, honorẽ præcipuũ inuenerunt, vt nulli famularentur horum qui Aſiã Europámq; tenuere, qui ſcilicet vnam diẽ ex æuo totius ſeculi non habuere libertatẽ, neq; apud indigenas dominos, neq; apud externos. Nam quẽadmodum eis vſi ſint Perſæ nõ ſemel ſolummodo, ſed frequẽter vaſtãtes vrbes, tẽpla euertentes, putatos apud eos interficiẽtes deos, improperare nõ ſtudeo. Non enim conuenit ſtulticiã nos indocti Apionis imitari: qui neq; caſus Athenienſiũ, neq; Lacedæmoniorum animo ſuo concepit, quorũ hos quidem fortiſſimos, illos religioſiſſimos, omnes affirmant. Taceo reges pietate celebres, inter quos Crœſum, quàm diuerſis vitæ ſunt calamitatibus ſauciati. Taceo incẽſam Athenienſiũ arcẽ, templũ Epheſinũ & Delphicũ, aliáq; multa: hic nemo calamitatẽ paſſis, ſed potius inferentibus intulit improperia. Nouus autẽ accuſator noſtrorũ Apion inuentus eſt, malorũ ſuorũ apud Ægyptũ geſtorũ prorſus oblitus. Sed Seſoſtris eum, quem refert fabula regem fuiſſe Ægypti, vt creditur, excæcauit. Verumtamen poſſumus & nos dicere noſtros reges Dauid & Solomonẽ, qui multas ſubdidere gentes. Sed de his modo ſuperſedendum eſt: quæ vero cunctis nota ſunt, Apion modis omnibus ignorauit: quoniam Perſis, & poſt illos principibus Aſiæ Macedonibus, Aegyptij quidẽ ſeruiere, nihil differentes à famulis. Nos autẽ liberi conſiſtẽtes, etiã ciuitatũ in circuitu poſitarũ tenuimus principatũ, annis viginti & centũ, vſq; ad Pompeiũ Magnum. Et dum vniuerſi reges ſunt expugnati à Romanis, omniũ ſoli propter fidem ſuã maiores noſtri & ſocij & amici fuere. Sed viros mirabiles non præbuimus, velut quarundam artiũ inuentores, & ſapientia præcellentes: & inter hos enumerat Socratẽ, & Zenonem, & Cleanthem, & alios huiuſmodi. Deinde quod potius eſt mirandũ, ſemetipſum his adiecit & beatifi-

cat Alexandriam, quia ciuē talem habere meruit, quod rite facit. Oportebat enim vt ipse sui testis existeret, qui aliis omnibus sic importunus & callidus esse videbatur, & vita verbóq; corruptus. Quapropter rectè quilibet Alexandriæ condolebit, si super isto aliquid magni sapuent. De viris autē qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores, sciunt qui voluerunt nostræ antiquitatis libris incūbere. Reliqua vero quæ in accusatione conscripta sunt, dignū erat forte sine satisfactione relinquere, vt ipse sui potius & aliorū Aegyptiorum accusator extaret. Quæritur enim eo quòd animalia consueta sacrificemus, & non vescamur carnibus suillis: sed & circuncisionē genitalium vehementer irridet. De nostrorū quidem animaliū peremptione, communio nobis est cum aliis hominibus vniuersis. Apion autē sacrificantes nos redarguēs, indicat semetipsum genere esse Aegyptiū. Non enim Græcus si esset aut Macedo, hoc molestè ferret. Isti enim vouēt sacrificare hecatombas suis diis, & sacerdotibus vtuntur ad epulas. Quæ cùm ita sint, non propterea cōtigit mundū animalibus desolari, quod Apion expauit. Qui tamē si solennitates Ægyptiorū sequerentur, mundus desertus quidē esset hominibus, ferocissimis autē bestiis impleretur: quas isti iudicātes deos, diligēter enutriūt. quòd si quis eum cōsuleret, quos putaret omniū Aegyptiorum esse sapiētes atq; deicolas, sacerdotes sine dubio fateretur. Hæc enim duo dicūt sibimet ab initio à regibus esse præcepta, vt deos colant, & sapientiā diligāt: quod illi facere præcipue iudicātur: qui tamē & circumciduntur omnes, & à porcinis abstinēt carnibus. Sed neq; vllus alter Ægyptiorū cum eis diis sacrificare dignoscitur. Cæcus igitur fuit Apion quando pro Aegyptiis nostras detractiones cōponens, illos videtur potius accusare, qui non solum vtuntur solennitatibus, quas in nobis culpat iste: sed etiā alios circuncidi docent, sicuti dixit Herodotus. Vnde rectè mihi videtur Apion, propter patriæ suæ leges pœnas dedisse blasphemiæ. Etenim necessario circunciso, circa genitalia vulnera ei facta nihil profuerūt, & putrefactis in magnis doloribus expirauit. Oportet enim bene sapiētes in legibus propriis circa pietatē integre permanere, & aliorum minime carpere. Iste vero suas quidem leges effugit, de nostris vero mentitus est. Hic itaq; terminus vitæ fuit Apionis. Sed & noster hic iam finē liber accipiet. Quoniā vero & Apollonius Molon, & Lysimachus, & alij quidā, tam per ignorantiā quàm per insaniā de legislatore nostro Mose, & legibus verba protulere, nec iusta, nec vera: dum illi quidē velut mago atq; fallaci derogāt, leges autē malitiæ apud nos nulliúsq; virtutis affirmāt esse doctrices, volo breuiter & de omni conuersatione nostra, & de particulari (sicuti potero) proferre sermonē. Reor enim fore manifestū, quia & ad pietatē & ad conuictū vniuersalémq; humanitatē, insuper ad iustitiā laborúmq; tolerantiā, & ad contemptum mortis optimas leges positas habeamus. Rogo tamē lecturos, vt non cum inuidia exequātur huius operis lectionē. Non enim proposui laudes conscribere nostrorū: sed aduersus eos, qui nos plurimū & fallaciter accusarūt, satisfactionē hanc puto esse iustissimā. Proinde accusationē Apollonius nō continue, sicut Apion, instituit, sed dispersim. Quippe qui aliquando quidē nos sine Deo & hominibus odiosos appellat, aliquando vero formidinē nobis improperat: & è diuerso, rursus aliquādo de audacia gētis nostræ queritur. Dicit autē etiā stultiores Barbaris: & propterea nullum inuentū nos solos vitæ vtile reperisse. Hæc autē omnia manifeste redarguuntur, dum vniuersa contra quàm ab eo sunt dicta, monstrantur & legibus imperata, & à nobis cum omni integritate gesta. Si verò coactus fuero facere mentionē legū contrariarū apud alios cōstitutarum, in culpa illi sunt, qui nostras solennitates tanquā peiores cum aliorū conferūt. Quibus neutrū puto remanere quod dicāt: neq; quia non eas habeamus leges, quarū ego capita & summas ad redarguendum positurus sum: neq; quia non precipue in legibus propriis perduramus. Paulò ergo altius exorsus, volo primū dicere, quod eis qui sine lege & ordine viuūt, hi qui ordinis & communiū legum amatores extiterunt, & primi hoc inchoauerunt, rectè mansuetudine atq; virtute præstare dicendi sunt. Deniq; conantur singuli eorū gesta sua ad antiquitatē referre, vt non imitatores aliorū videantur existere, sed ipsi potius aliis legitime viuendi duces fuisse. His igitur hunc in modū se habentibus, virtus legislatoris est meliora considerare: & his qui vsuri sunt legibus, quas posuerit, satisfacere,

facere, quia recta ſunt. Populi vero eſt, vt in omnibus, quæ conſtituta ſunt, perduret: & neq; felicitate procedente, neq; calamitatibus aliquid horũ immutet. Dico igitur noſtrũ legiſlatorẽ, quoſlibet qui memorãtur legiſlatores antiquitate præcedere. Lycurgus enim & Solon, & Zaleucus Locrenſis, & omnes qui apud Græcos mirabiles ſunt, nouelli atq; recentes, quantum ad illum comparari, eſſe noſcuntur: quando nec ipſum nomẽ legis fuiſſe olim apud Græcos agnoſcitur. Teſtis Homerus eſt, qui nuſquam in opere ſuo hoc vſus eſt nomine. Non enim ſecundũ legẽ, ſed indiffinitis ſententiis, & regũ præceptionibus, populus regebatur. Vnde etiã multo tempore permanſere, tantũ moribus vtẽtes, & non ſcripto, & multa horũ ſemper ſecũdum euentum caſuum permittentes. Noſter verò legiſlator antiquus exiſtens (hoc etenim vndique manifeſtum eſt, etiam apud eos clarum, qui ſemper contra nos loquuntur) & ſemetipſum præbuit optimum principẽ populorum cõſultorémq;, & inſtructionem totius legis vitæ conſtringens, eis ſuaſit hanc libenter excipere, & firmiſſime inclyta ſcientia cuſtodire. Primùm autẽ eius magnitudinis opera videamus. Ille nanq; progenitorũ noſtrorum relinquentiũ Ægyptum, & ad terrã propriam remeantiũ, multa millia ſumens, ex plurimis & impoſſibilibus rebus cautiſſime liberauit: nam & inaquoſam eos & multum arenoſam oportebat trãſire viam, belláq; deuincere: & filios ac vxores, prædámq; bello ſeruare: in quibus dux egregius & conſiliarius ſapientiſſimus & tutor veraciſsimus fuit vniuerſorũ. Omnem ſiquidem multitudinẽ à ſemetipſo pendere fecit, & cùm omnia quæ vellet perſuadere poſſet, in nullo horũ vindicauit ſibimet poteſtatẽ: ſed in quo maxime tẽpore poteſtatẽ ſibimet arrogant & tyrannidem præſules rerũ, & populum frequẽter plurima iniquitate viuere conſuefaciunt, in hac ille potentia conſtitutus, è diuerſo magis iudicauit agendũ pie, & plurimam exhibere aliis æquitatẽ, ipſe virtutẽ præcipuam ſe credens cunctis oſtendere, & ſalutẽ firmiſsimam præbere ſequacibus bona volũtate. Et maximis actibus in ſingulis caſibus vſus eſt. Quapropter rectè iudicabat, ducẽ atq; cõſultorẽ ſe Deum habere: & primitus ſibimet ſatiſfaciens: quia ſecundum illius voluntatem vniuerſa gereret atq; tractaret, credidit modis omnibus oportere vt etiã apud plebem hæc opinio permaneret. Nam qui Deum reſpicere ſuam vitam credũt, delinquere non præſumunt. Huiuſmodi quidem noſter legiſlator fuit, non magus, non fallax, ſicut derogatores iniuſte pronunciant: ſed quales apud Græcos gloriantur fuiſſe Minoem & poſt eum legiſlatores alios. Nanq; quidã eorũ leges poſitas à Ioue dicebant: alij vero eas in Apollinem & vaticinium Delphicũ referebant, ſiue pro veritate hoc credentes, ſeu facile perſuadendũ iudicãtes populo. Qui vero præcipuas leges inſtituerint, vel qui iuſtiſsime de Dei fide cognouerint, licet hoc ex ipſis legibus facta cõparatione conſpicere. Iam enim de ipſis tempus eſt diſputãdi. Igitur infinitæ quidẽ particulatim gentiũ atq; legum apud cunctos homines differentiæ ſunt. Alij ſiquidem monarchis, alij vero populo poteſtatẽ reipublicæ commiſere. Noſter vero legiſlator nihil horum intendens, veluti ſi quis hoc dicẽdo menſurã tranſcendat verbi, diuinam rempublicã declarauit: Deo principaliter conuerſationẽ noſtram atq; poteſtatẽ excellenter aſsignans, & ſatiſfaciẽs eum cunctos inſpicere, tanquam cauſam bonorum omnium vniuerſis hominibus exiſtentẽ: & quæcunq; contingit eos in anguſtiis ſupplicaſſe, illius non latuiſſe voluntatẽ, neq; quicquã eorum quæ geſſere, vel ſi quid aliquis apud ſemetipſum potuit cogitare. Vnum vero eum eſſe mõſtrauit, & ingenitũ, immutabilem per tempus, æternũ, & omni ſpecie mortali pulchritudine differẽtem, & ipſum nobis notum: qualis autem ſit ſecundum ſubſtantiã, prorſus ignotum. Hæc itaq; de Deo ſapuerunt prudentiſsimi Græcorũ: qui quidẽ quòd eruditi ſint, illo vtiq; ſciendi præbente principia, nunc dicere prætermitto: quod autẽ hæc optima & congrua Dei naturæ atq; magnificẽtiæ ſint, valde teſtantur. Pythagoras enim, & Anaxagoras, & Plato, & poſt illos philoſophi Stoici, & penè cuncti, videntur de diuina ſapuiſſe natura. Sed hi quidem ad breue philoſophantes, populo ſuperſtitionum opinionibus iam præoccupato veritatem dogmatis proferre timuere. Noſter vero legiſlator opera præbens conſona verbis ſuis, non ſolum his qui cum eo erant ſatiſfecit, ſed etiã qui ex illis ſemper erãt naſcituri, hoc immutabiliter inſpirauit, & cauſam le-

gislationis ad vtilitatis modum semper adduxit. Non enim partem virtutis Dei culturam dixit, sed huius partes alias esse perspexit atq; cōstituit: hoc est fortitudinem, iustitiam, & mutuam in omnibus ciuiū concordiam. Cunctæ nanq; actiones & studia, vniuersiq; sermones, ad diuinā referūtur per omnia pietatē. Non enim hoc inexaminatum aut indefinitum vlterius dereliquit. Duo siquidē sunt totius disciplinæ & moralis institutionis modi, quorū vnus quidem sermone doctor est, alter vero exercitatione morum: quæ cùm ita sint, alij quidem legislatores sentiendo sunt discreti, & alterum horum modum sibi placitū assumentes, alterū reliquerunt. Sicuti Lacedæmonij quidem & Cretenses moribus erudiebantur, non verbis: Athenienses vero, & penè omnes alij Græci, quæ quidem oportet agi præcipiebant suis legibus: assuescere vero ad hæc operibus, minime valuere. Noster autem legislator hæc ambo multa diligentia coaptauit. Nam nec exercitationes morum omisit non traditas, neque leges sermone reliquit incomptas. Sed mox à primo inchoans cibo, & vnicuiq; diæta conueniente, nihil neq; minimarū escarum sub potestate volūtatis vtentium dereliquit. Sed & de cibis quibus conuenit abstineri, & qui sumendi sunt, vel quæ diæta cōmunis esse videatur, necnon & de operibus labore simul & requie, terminum atq; regulam posuit legē: quatenus veluti sub patre atq; domino viuentes, neq; volentes quicquam neq; per ignorantiā delinquamus. Non enim ignorantibus pœnam posuit, sed optimam & necessariā correptionē monstrauit legē. Quapropter non semel audire, nec secundo vel sæpius: sed in vnaquaq; septimana, alia opera relinquentes, ad legis auditionem cōgregari præcepit vniuersos, eámq; perfecte condiscere, quod scilicet omnes legislatores reliquisse noscūtur. Et in tantū plurimi hominū absunt, vt secundum proprias leges viuant, vt penè eas ignorēt. Et cùm peccauerint, tunc agnoscūt ab aliis, quā legē probantur esse præuaricati. Sed etiā viri maxima cum gloria & principalia gubernantes, profitentur ignorationem. Doctos nanq; sibi faciunt assidere ad dispensationē rerum; & peritiā legū habentes. Nostrorū vero quemlibet si quis leges interroget, facilius quàm nomē suum recitat. Vniuersas quidem mox à primo sensu eas discentes, in animo velut inscriptas habemus. Et rarius quidē quilibet transgreditur: impossibile autē est supplicium deuitare peccantē. Hoc itaq; primū omnium mirabilem consonantiā nobis instituit. nam vnam quidem habere & eandem de Deo sectam, vita vero ac moribus differre nihil abinuicem, optimam moribus hominum potest celebrare concordiā. Apud nos etenim solos, neq; de Deo quilibet sermones audiet alterutris aduersarios, sicut multa similia apud alios fieri comprobantur: cùm non solum à vulgaribus quod visum fuerit vnicuiq; profertur, sed etiā apud quosdam philosophorū hoc crebo præsumitur: quando alij quidem totā Dei naturam sermonibus perimere tentauere, alij vero eius prouidentiā ab hominibus abstulere: neq; in studiis vitæ differentia vlla conspicitur, sed communia quidem opera omnium apud nos existunt: vnus vero de Deo sermo concors est, asserens illum cuncta respicere. Sed etiā de ipsius vitæ studiis, & quoniā oportet omnia alia ad terminū diuinæ pietatis adduci, à mulieribus nostris & à seruis quilibet audiēt. Pro qua re illatas nobis calumnias à quibusdam, cur non exhibeamus viros inuentores nouorū operū seu verborum, contigit oriri. Alij siquidem in nulla re paterna perdurare optimū esse putāt, & præcipue transgressoribus sapientiæ robur assignāt. Nos autē è diuerso, vnam esse prudentiā atq; virtutem existimamus, nihil penitus vel facere, vel cogitare contrariū his quæ antiquitus sancita noscuntur: quod scilicet indicium legis est optimo fœdere constitutæ. nam ea quæ nunc non habent modū, experimento sæpe corrupta redarguuntur. Apud nos autē, qui credimus ab initio positam legē diuina voluntate, nihil aliud pium est, quàm hanc sub integritate reseruare. Quis etenim eius quicquā mouere potest, aut quid melius adinuenit? vel quis ab aliis tanquā præcellentius ad statū reipub. nostræ aliquid trāsferre potest? aut quæ poterit esse melior atq; iustior, quàm ea quæ Deum quidem principē omnium esse confirmat: sacerdotibus autē in communi quidē res præcipuas dispēsare permittit: summo vero pontifici aliorū sacerdotum principatū competenter iniungit? quos vtiq; non diuitiis, neq; aliis quibusdam spontaneis auiditatibus præcellentes legislator ad culmē huius honoris instituit. Sed

quicunque ſapientia vel temperãtia aliis præſtare noſcuntur, eis præcipue culturam diuinæ placationis iniunxit. Apud hos igitur,& legis & aliorũ ſtudiorum integra diligentia cuſtoditur. Contemplatores enim omniũ,atq; iudices cõtentionum, & punitores culpabiliũ ſacerdotes eſſe decreti ſunt. Quis ergo principatus,quod regnum erit hoc ſanctius,vel qui honor Deo potius cooptabitur, cùm omnis quidẽ populus ſit præparatus,ad pietatẽ,ſumma verò diligẽtia ſacerdotibus ſit indicta,& velut quædam feſtiuitas gubernetur vniuerſa reſpub. Cùm enim myſteria ſua numero paucorum dierũ alienigenæ cuſtodire nequeãt, ea videlicet ſacrificia nominãtes, nos cum multa delectatione,& incõmutabili voluntate ſolennitatis opus per omne ſeruamus æuum. Quæ igitur ſunt præcepta vel interdicta ſimplicia,ſiue nota dicamus. Primum quidem de Deo eſt,dicens: Deus habet omnia, perfectus,beatiſſimus,ipſe ſibi cunctiſq; ſufficiẽs,principiũ & medium & terminus:inter omnia operibus quidẽ & muneribus clarus,& omni re manifeſtior:forma vero & magnitudine nobis inenarrabilis. Omnis nanq; materies comparata ad huius imaginẽ,licet ſit precioſa,tamen pro nullo eſt: cunctáq; ars ad illius imitationis inuentũ,extra ãrtẽ eſſe cognoſcitur: nihil ſimile neq; videmus,neq; poſſumus ſuſpicari,neque conijcere. Sanctus eſt:videmus eius opera,lumẽ,cælum,terrã,Solem,Lunã, flumina, mare,animaliũ nationes, prouentus fructuũ : hæc Deus fecit,non manibus neq; laboribus,neq; quibuſdã indiguit ſibi cooperantibus:ſed ipſo vidẽte bona repente facta ſunt. Hunc homines conuenit vniuerſos ſequi,eúmq; placare exercitatione virtutis. Modus enim diuinæ placationis iſte ſanctiſsimus eſt. Vnum templũ vnius Dei,cõmune omnium communis Dei cunctorũ. Gratũ nanq; ſemper eſt omne quod ſimile eſt. Hunc placant quidẽ ſacerdotes ſemper. præcedit vero iſtos primus ſecundum genus:qui ante alios ſacerdotes ſacrificabit Deo,cuſtodiet leges, de dubiis iudicabit, & puniet lege conuictos. Huic quiſquis non obedit,ſupplicio ſubiacebit,tanquã qui in ipſum Deum impie geſſerit. Hoſtias immolat,non ad crapulã noſtram vel ebrietatẽ attinentes. hæc enim nõ placent Deo:quæ res occaſio potius iniuriarũ ſimul & expẽſarũ eſt. Deus enim temperatos,ordinatóſq; & boni generis diligit:& vt præcipue ſacrificãtes caſte viuamus. In ſacrificiis autẽ pro communi ſalute primũ oportet orare,deinde ſingulos pro ſemetipſis,quoniã omnes ſocij ſumus. Et qui hoc cõſortiũ ſuæ vitæ præponit,maxime Deo gratus eſt. Supplicatio vero ſit ad Deum votis ac precibus,non vt bona præſtet: hæc enim ipſe ſponte contulit vniuerſis,& in medio depoſuit:ſed vt hæc ſuſcipere valeamus,ſuſcipientéſq; ſeruemus. Purificationes quoq; in ſacrificiis lex decreuit,à cubili, à lecto,à congreſſu vxorio,& alia multa,quæ conſcribere longiſsimũ eſt. Huiuſmodi ergo de Deo,& eius placatione ſermo eſt,ipſe autẽ ſimul etiam lex eſt. Quid autẽ de nuptiis? Solam nouit lex permixtionẽ naturalem cum coniuge, ſi tamẽ filiorũ cauſa procreandorũ agatur. Maſculorũ vero cum maſculis valde iudicauit inimicas:& tentantes talia morte decreuit dignos. Nubere verò iubet, non reſpicientes ad dotem, neq; violenter arripere,ſed neq; dolo vel fallacia ſuadere. Diſpenſationẽ verò potius fieri per eum,cuius noſcitur eſſe poteſtatis, & per cogitationẽ opportunam. Mulier autẽ inferior,inquit,eſt viro per omnia. Obediat igitur non ad iniuriã,ſed vt ſit ſub regimine conſtituta. Deus enim viro poteſtatẽ dedit. Cùm hac ergo coire decet maritum ſolummodo. alterius vero experientiam habere nequiſsimũ. Si quis autem hoc egerit,declinatio nulla mortis. neque ſi fecerit vim virgini alteri deſponſatæ:neque ſi ſuaſerit nuptæ, aut filios nutrieti. quæ omnia lex præcepit. vniuerſis autẽ mulieribus interdixit vel celare quod natũ eſt,vel alia machinatione corrumpere filios. Infanticida enim eſſet animas demoliens,& genus imminuens. Igitur ſi quis ad cõcubitum, correptionémq; tranſierit,immundus eſt. Oportet autẽ etiã poſt legalem cõmixtionem viri,mulieres lauari. Hoc enim partem animæ polluere iudicauit: inflata nanq; corporibus vulneratur. Dúmq; hoc ſit,aquam propter purificationis cauſam talibus imperauit. Sed neq; in filiorum natiuitatibus cõceſſit epulationes aggregari, & fieri occaſiones ebrietatis:ſed temperatũ eſſe repẽte principiũ. Iuſsítq; literis erudiri propter leges, & noſſe progenitorũ actiones, vt actus imitẽtur: & cum legibus educati, neq; tranſgrediantur,neq; cogitationẽ ignorationis habere iudicẽtur. Proſpexit autẽ etiam

etiam funeribus mortuorũ, vt neq; sumptuosæ ad sepeliendũ celebrentur exequiæ, neq; insigniũ fabrica sepulchrorũ. sed necessaria quidẽ circa elationẽ funeris imperauit domesticos adimplere: omnibus autẽ viuẽtibus legitimũ esse constituit, vt aliquo moriente & concurrant, & gemitus lamentationis effundant. Purificari autem iubet etiã domesticos funere celebrato: vt longe procul sint, quasi videantur mundi esse. Cùm autẽ aliquis fecerit homicidiũ vel sponte, vel inuitus, ne horũ quidem pœnam tacuit. Parentũ honorẽ post Deum esse constituit: & qui non repẽsat eorũ gratiæ, sed in qualibet parte contristat, præcepit esse lapidandũ. Iubet etiã senioribus honorem iuuenes exhibere, quoniam cunctis senior Deus est. Nihil permittit celandum apud amicos: non enim amicitiæ sunt apud eum, cui omnia non creduntur. & licet aliquæ inimicitiæ proueniant, prodi tamen arcana prohibuit. Si quis autẽ arbiter munus acceperit, morte mulctatur, despiciẽs quod iustũ est, & auxiliũ reis offerẽs. Quod quisquam non posuit nõ auferat, & aliena non tãgat. mutuans nõ accipiat vsuras. Hæc, & his multa similia, communionẽ continẽt nostrorũ inter alterutros. Quomodo autẽ etiã de domestica cura circa alienigenas habenda docuerit legislator, referri dignum est. videbitur enim omnibus optime prospexisse eum, illo ita sentiente, neq; propria corrũpamus, neq; participari rebus nostris volẽtibus inuideamus. Quicũq; enim volunt sub nostra conuersari lege, accedẽtes ad eam cum munificentia suscipit, nõ genere solũmodo, sed etiã volũtate vitæ putãs esse consortiũ. Eos autẽ qui obiter adueniunt, misceri solennitatibus noluit, alia tamen exhibenda constituit. Idem omnibus præbendũ, ignẽ, aquã, cibũ: iter ostendere, non spernere aliquẽ insepultũ. Mitissime etiã circa hostes quæ sunt agẽda sanciuit, vt neq; terra eorum exuratur, neq; arbores fertiles incidantur. Sed etiam spoliari eos qui in bello cecidere, interdixit, & captiuis prospexit, quatenus eorũ amoueatur iniuria, & maxime fœminarũ. Sic autẽ eximie nos mansuetudinẽ atq; clementiã studuit edocere, vt etiã de animalibus irrationalibus non taceret: sed horũ tantummodo vtilitatem legitimã concedens, ab omni nos alia causa prohibuit. Quæcũq; enim veluti domestica oriuntur in ædibus, hæc interdixit occidi: sed neq; parẽtes deniq; præcepit vnà cum pullis auferri. Et licet hostilia sint animalia laborũ socia, eis tamẽ parcendũ esse sanciuit. Sic vndiq; ea quæ ad mansuetudinẽ pertinent obseruauit: doctrinalibus quidẽ, sicuti prædictũ est, legibus vtẽs, & alias rursus cõtra trãsgressores causã punitionis sine excusatione defigens. Mulcta nanque in plurimis causis transgredientiũ, mors est. Si adulteriũ cõmiserit aliquis, si vim puellæ fecerit. Si masculi turpe tentamentũ præsumpserit, aut patiatur sustinere tentatus. Similiter autẽ est lex ineuitabilis & in seruis, sed etiã de mensuris, vel si quis de ponderibus dolũ fuerit operatus, & de iniusta venditione: ac fraude si quis vel detraxerit alienã rem, aut quod nõ posuit abstulerit, cohibẽdi hi sunt vindictã, nõ quali apud alios, sed valde maiori. de iniuria vero parentũ, vel impietate quæ fit in Deũ, si vel rẽtet hoc aliquis, mox peribit. At his qui secundũ legẽ vniuersa faciunt, præmium tribuitur, non aurũ, nõ argentũ, neq; corona lapillis distincta: sed vnusquisq; rectè habens conscientiã suã, valde proficit, legislatore prophetante, & Deo fidẽ condonãre firmissimã his qui seruant leges: & licet pro his mori cõtingat, concurrunt tamẽ alacres ad occasum, sperãtes fore vt vita melior ex mutatione cõferatur. Pigeret itaque nunc hoc me cõscribere, nisi opera essent omnibus manifesta: quoniã sæpenumero multi nostrorũ progenitorũ, ne vel sermonẽ solũmodo extra legẽ proferrẽt, omnia passi sunt viriliter sustinere. Quin & si ignota gens nostra omnibus hominibus esset, nec palàm esset voluntaria nostra legũ obseruatio, si Græcis aut legisse se in historiis aliquis narraret, aut in orbe incognito reperisse, homines talẽ tãmq; honestã de Deo opinionẽ habẽtes, atq; in talibus legibus multis seculis cõstãter permanẽtes, omnes reor demiraturos, propter cõtinuas quæ apud ipsos sunt mutationes. Deniq; eos qui cõscribere proxime de repub. & legibus tentauere, tanquã de incredibilibus cõpositionibus quidã frequẽter accusant, dicẽtes, quoniã impossibilia sumpserint argumẽta. Et alios quidẽ taceo philosophos, quicũq; huiusmodi negotiũ in suis cõscriptionibus habuere. Plato autẽ mirabilis apud Græcos, tanquã & honestate vitæ præcedẽs, & virtute sermonũ & persuasione philosophiæ cũctos excellẽs, ab his qui sibi viden-

tur

tur præstátes, in rebus ciuilibus, perpetuò penè illuditur, cauillisque comicis traducitur: cum vtique qui illius verba cõsiderauerit, frequenter & facile reperiat, quæ etiam consuetudini plurimorũ proxima esse noscuntur. Ipse siquidè Plato confessus est, quia veram de Deo opinionem propter ignorantiam plebis proferre securum non est. Sed Platonis quidè verba vana esse putant, & multa licentia cõposita atq; conscripta: maximè verò legislationè Lycurgi mirantur. Spartã cuncti concelebrant, quoniam in illius legibus plurimo tẽpore perdurauit. Ergo hoc manifestum virtutis indiciũ est, in legibus permanere. Si verò Lacedæmonios admirantur, illorũ tempus cõferant, cum amplius duobus milibus annorũ nostræ reipub. & super hæc sciant, quoniã Lacedæmonij quidem omni tẽpore quo habuere libertatem, perfectè visi sunt custodisse leges: cum verò circa eos factę sunt fortunæ mutationes, penè cunctarũ legũ obliti sunt. Nos autẽ multis casibus euolutis propter regũ Asię mutationes, neq; in nouissima mala venientes, à legibus sumus alienati: nõ vacationis, nec epulationis causa seruantes eas: quãdo si quis considerare voluerit, multo ampliori testimonio maiores excubias & labores nobis quàm Lacedæmoniis videbit impositos. Illi siquidẽ neq; operantes terram, neq; circa opificia exercitiũ habentes, sed ab omni operatione remissiores, pingues, & corpore pulchri in ciuitate degebãt, aliis ministris in omnibus vitæ necessariis rebus vtentes, & cibum paratũ ab illis accipientes, solũ opus bonum atq; æquum iudicãtes, quiduis facere, & pati quatenus prçualerẽt aduersus omnes, contra quos bella susciperent: quod autẽ ne hoc quidem adipisci potuerũt, omitto dicere. Non enim singuli solummodo, sed multi frequenter eorum subito legis pręcepta negligentes, semetipsos cum armis hostibus tradidere. Putásne & apud nos, non dico tanti, sed duo vel tres agniti sunt proditores effecti legũ, vel mortem formidantes, nõ dico illã facile, quę solet pręliantibus euenire: sed eam quæ cũ multa corporum afflictione, & multa crudelitate videtur accidere. Quã (vt ego puto) quidã præualẽtes nobis nõ per odium subiectis imposuere, sed admirandum quoddã spectaculum videre volentes, si qui sunt homines, qui vnum tãtummodo credãt esse pessimum, si agere quicquã extra leges suas vel sermonẽ apud eos dicere compellantur. Nõ tamen mirari decet, si mortẽ fortissime tolleramus pro legibus, & vltra alios vniuersos. Non enim quæ leuia vidẽtur nostris studiis alij facile patiuntur, hoc est operationẽ, cibique simplicitatem: & vt nihil fortuito, neq; quod quisq; desiderat vescatur, aut bibat, aut ad cõcubitum quẽlibet accedat, aut splendide vestiatur, aut sine nobilitate vacet. Sed illud attendẽdum est, si gladiis vtentes, & hostes ab inuasione fugantes, præcepta legis circa cibos sustinere possunt. Nobis verò gratum est propter hæc legibus obedire, & in illis fortitudinis specimẽ ostendere. Eãt nunc Lysimachi & Molones, & quidam huiusmodi alij scriptores, improbi sophistæ, adulecentũ deceptores, & quasi prauissimis nobis derogare cõtendant. Ego sane nolim de legibus alienis examinationem facere. Noster enim mos est propria custodire, nõ aliena potius accusare. Et vt neq; ridere neq; blasphemare debeamus eos, qui apud alios putantur dij, aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellationem. De accusatoribus autem per obiectiones suas nos increpare volentibus, tacẽdum nõ est, cum vtiq; non à nobis nũc sermo cõpositus eos arguere videatur, sed à multis probabiliter iam præmissus. Quis igitur eorũ, qui apud Græcos sapientia sunt mirabiles, nõ redarguit nobilissimos poëtas & præcipue legislatores, quoniam huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruere, dicentes eos numero quidem quãtos ipsi voluere, ex alterutris verò & diuersis natiuitatibus procreatos? Hos autem diuidentes locis & habitaculis, tanquã genera animalium, alios quidẽ sub terra, alios in mari, seniores autem eorũ in tartaris vinctos esse dixere: quibus verò attribuere cœlũ, his sermone quidem patrem, operibus autem tyrannum atq; dominum superposuére. Propterea aduersus eum constituere insidias per vxorem, & fratrem, & filiã, quam ex eius capite fingunt generatam, vt allegantes eum appẽderent, sicut ipse ille suum dicitur patrẽ. Hæc iuste accusatione digna conqueruntur, qui sapientiæ virtute præcellunt. Hi super hæc deridentes adiiciunt: Si deorum aliquos quidã ephebos & adulescẽtes, alios autem seniores & barbatos esse credendum est, alios constitutos super artes, & quendam fabrum, aliam verò textricem, alium verò peregrinantem, & cum hominibus contendẽntem,

nanque vel verbo solummodo, præter illorum legem, de diis loquentes, ineuitabiliter punierunt. Cuius enim rei gratia Socrates est mortuus? nō enim hostibus tradidit ciuitatem, neque templa vastauit: sed quia noua iuramenta iurauit, & quoddam dæmonium significasse referebat, serio seu ludens, sicuti quidam dicunt, propter hoc cicutæ poculo morte mulctatus est. Insuper etiam corrumpere iuuenes eum accusator aiebat, & conuersationem patriæ legésque contemnere. Et Socrates quidam ciuis Atheniensis, huiusmodi tormenta sustinuit. Anaxagoras autem Clazomenius fuit. Et quia existimantibus Atheniēsibus solem esse Deum, ille eum saxum ignitum asseruit, paucorum sententia morte damnatus est. Et aduersus Diagoram Melium talentum decreuerunt, si quis occideret eum, quoniam eorum mysteria deridere ferebatur. Protagoras autem, nisi cito fugisset, comprehensus occisus fuisset, eò quòd dubium de diis Atheniensium cōscripsisse putabatur. Et quid oportet mirari, si circa viros fide dignos talia gessisse noscantur, qui neq; mulieribus pepercere? Etenim sacerdotem quandam interfecerunt, quoniam eam quidam accusauit peregrinos colere deos. decretum autem aduersus eos, qui peregrinum introducerent Deum, supplicium mortis inferebatur. Igitur qui tali lege vtebantur, palàm est, eò quòd aliorum nō crederent esse deos. Non enim si credidissent, seipsi fructu ex pluribus dīs priuassent. Quin & Scythæ cædibus gaudentes humanis, & paululum differentes à bestiis, arbitrantur tamen sua mysteria esse custodienda: & Anacharsim sapientia mirabilem apud Græcos, aduenientem interemerunt, quoniam videbatur Græcorum deorum ad eos venisse plenissimus. Multos autem & apud Persas inuenias pro ea causa tormentis affectos. Sed palàm est, quoniam Apollonius Persarum legibus congaudebat, illósque mirabatur: quippe cum Græci eorum fortitudinem atq; cōcordiam vnanimitatis, quam habuere de diis, mirati sunt, hanc scilicet fortitudinem, quam in templis eorum concrematis habuerunt. Is etiam studiorum omnium imitator extitit Persicorum, vxoribus alienis contumelias faciens, filiósque excæcans. Apud nos autem mors decreta est, si quis vel irrationabilia animalia hoc modo lædat: & ab his legibus nos abducere neque timor potuit præpotentium potestatum, neque zelus eorum qui apud alios honoratur. Sed neque fortitudinem ideo exercemus, vt bella auaritiæ causa suscipiamus, sed vt legum iura seruemus: & cùm alia detrimenta mansuete sustineamus, si quis nos de legibus mouere tentauerit, tunc etiam vltra virtutem rebellare contendimus, & vsque ad calamitates nouissimas perduramus. Cur itaq; nos alienas æmulemur leges, cùm eas neque à legislatoribus suis seruatas esse videamus? Vel quomodo Lacedæmonij non sunt ob inhospitalitatem reprehendendi, & negligentiam nuptiarum? Elienses verò & Thebani ob coitum impudentem & extra naturam cum masculis, quem optime atque vtiliter facere se putabant. Ergo cùm hæc ipsi omnino rebus efficerent, etiam suis legibus miscuere: quod tantum aliquando valuit apud Græcos, vt etiam diis suis masculorum concubitum applicarent. eadem denique ratione germanarum nuptias retulere, huiusmodi satisfactionem rerum incongruarum, & extra naturam pro libidine componentes. Desino nunc de suppliciis dicere, & quantas ab initio præbuerint plurimi legislatores absolutiones malignis hominibus, in adulterio quidem pecuniarum, in corruptione autem etiam nuptias sancientes. Quantas autem occasiones contineant de abnegatione pietatis, examinare longissimum est. Iam enim apud plurimos olim meditatio facta est transgrediendi leges, quod non agitur apud nos, quādo propter eas & diuitiis & ciuitatibus & bonis aliis priuati sumus. Lex autem apud nos seruatur vsque ad mortem. Nullus verò Iudæorum, neque si procul abeat extra prouinciam, regem quamuis acerbū sic metuit, vt vltra vllum legis videatur timere præceptum. Igitur si propter virtutē legum taliter erga eas affecti sumus, concedant quoniam optimas leges habemus. Sin verò circa prauas non leges iudicant perdurare, quid ipsi iustissime non patiantur, meliores non custodientes opere sanctiones? Quia igitur longinquitas temporis verissima creditur omnium esse probatio, hanc ego testem faciam virtutum legislatoris nostri, opinionísque quam ille de Deo contradidit. nam cùm sit infinitum tempus, si quis eum comparet aliorum legislatorum ætatibus hunc vltra omnes inueniet. A nobis itaque declaratæ sunt leges, & cunctis aliis sem-

per hominibus zelum sui potius præbuerunt. Primi quippe Græcorum, in speciem quidem iura patriæ conseruabant: ipsius autem philosophiæ tractatu illa secuti sunt, de Deo similia sapientes, humilitatéque vitæ communionem inter alterutros edocentes. Quin etiam populi iam olim multum nostram pietatem æmulantur: neque est ciuitas Græcorum vsquam aut Barbarorum, nec vlla gens ad quam septimanæ in qua vacamus consuetudo minime peruenerit, ieiuniáque & candelabra accensa: atq; etiam ciborum apud nos solennia plurimi apud multos iugiter obseruare conantur: insuper imitari etiam concordiam, quam nos inter nos obtinemus, & rerum communionem, & industriam in artibus & perdurationem necessitatũ habere pro legibus. Illud enim mirabilius est, quia absque exactore huius obseruationis, ipsa lex per se homines ita valuit obligare: & quemadmodum Deus in vniuerso mundo consistit, ita lex per cunctos ambulauit. Vnusquisque enim si suam regionem domúmque conspiciat, his quæ dicuntur à me credere non recusabit. Oportet igitur cunctorum hominum spontaneam malitiam reprehendere. aut enim volunt nos isti aliena & praua iura, ante propria & meliora zelari: aut certe si hoc nolunt, quiescant nobis per inuidiam accusationes ingerere. non enim alicuius odio defendimus hanc causam, sed nostrũ honoramus legislatorem, atque credimus, quæ ab illo prophetata de Deo sunt. Denique nisi intelligeremus ipsi virtutem legum, at certe ob imitantium multitudinem præclare de eis sentire cogeremur. Sed de legibus quidem & de repub. nostra certissimam feci narrationem in his quæ de Antiquitate conscripsi. Nunc autem earum mentionem feci quantum necessarium fuit, neque aliorum vituperare iura, neque nostra laudare proponens: sed hoc agens, vt de nobis iniuste conscribentes, & contra ipsam veritatem impudentissime contendentes, arguerem. Arbitror itaque per hanc conscriptionem abundanter me quæ promisi, complesse. Ibi enim ostendi, hoc genus hominum contra quàm calumniatores affirmant, esse antiquissimum: & multos veterum in conscriptionibus suis memoriam habentium nostri, testes exhibui. Dixere itaque Ægyptios fuisse progenitores nostros: & ostensum est, quia in Ægyptum venerint aliunde. Deinde sunt mentiti, quoniam exinde propter cladem corporis sint expulsi: & apparuit quòd voluntate & magnitudine fortitudinis ad propria sint reuersi. Alij verò tanquam nequissimo viro, legislatori nostro derogare contendunt: cuius virtuti dudum quidem multi post illum, tempus verò longissimum perhibet testimonium. De legibus autem loqui ampliori sermone, non fuit opus. Ipsæ nanque per semetipsas apparuere piæ, & verissimam habentes intentionem: & non ad hominum odium, sed ad rerum communionẽ potius inuitantes, iniquitatum inimicæ, cultricésque iustitiæ, & luxum procul abiicientes, frugalitatem verò ac industriam erudientes, bellum causa auaritiæ nescientes: fortes autem pro se esse populos præparantes, ad supplicia retribuenda semper ineuitabiles, verbis nequaquam circumueniri faciles, præparationes semper operibus exequentes. Hæc enim nos semper opera manifestiora literis exhibemus. Quapropter ego confidens dico, quia plurium atque meliorum rerum, nos quàm alij præceptores sumus. Quid enim impræuaricabili in pietate melius est? quid iustius, quàm legibus obedire? quid vtilius, quàm inuicem vnanimes esse, & neq; in calamitatibus ab inuicem recedere, neque tempore felicitatum per iniurias discrepare: sed in bello quidem mortem contemnere, in pace verò artibus aut agriculturæ vacare: & semper & vbiq; credere Deum respicere, & solum omnia gubernare? Hæc igitur, siquidem apud alios aut scripta sunt primitus, aut seruata, firmiorem debemus nos gratiam illis tanquam eorum facti discipuli. Si verò nequam primitus extitere, his præcipue nos vtentes cognoscimur, & primam eorum inuentionem nostram fuisse declaramus. Apiones igitur & Molones, & quicunque mendacij derogatione congaudent, conuicti procul facessant. Tibi autem Ephaphrodite, veritatem maxime diligenti, & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus, hic libellus conscriptus esse dignoscitur.

Flauij Iosephi contra Apionem libri II. finis.

DES.

DES. ERASMVS ROTERODAmus integerrimo doctissimóque patri Heliæ Marcæo Machebætano, honoratissimi Machabæorum collegij moderatori, S. D.

NIVS diecula opellam tibi non grauate dicaui pater integerrime, recognito, & quoad licuit, emēdato Iosephi libello de septem fratrum Machabaeorum, fortissimæque matris martyrio. Atque vtinam cumulatius tuo voto satisfacere potuissem. Nunc quoniam Graecus codex ad manū non erat, è Latinis Graca coniectans, mutaui nonnulla, sed non admodum multa. Non falsò de se praedicat Iosephus sese in Graecanici sermonis facultate vsque ad eloquentiæ miraculum processisse, quod sanè vel ex hoc libello perspicuū erat, in quo vir ille singularem quandam orationis tum vim tum copiam declarauit, vt pulcherrimum facinus dictionis ornamentis æquasse videatur. Proinde diuus Hieronymus hoc opusculum peculiari elogio valde elegans, Suidas ὑπερτατῶν vocat. Ex vtroque titulum corruptum restituimus περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, id est de imperatrice ratione: quòd hæc sit huius narrationis summa, rationem nihil in homine non praestare, si dominetur cupiditatibus. Extat argumentum hoc in libris Machabaeorum, quos Hebraei licet non recipiāt in canonem, inter sacros tamen habent. Equidem isti collegio multis alijs quoque nominibus celebri, tamen hoc praecipue gratulor, quòd illi tam insigni thesauro locupletari contigit. Quin magis vniuersa Coloniæ Agrippinæ magnopere censeo gratulandum, vrbi tot modis felici, verum haud alio titulo feliciori, quàm quòd vna tā multa, támque eximia pietatis pignora gremio suo complectitur: felicior etiam futura, si quorum seruat reliquias, eorum virtutes exprimat: & quorum possidet corpora, ab horum moribus non sit aliena: nimirum si trium regum pietatem, synceritate religionis imitetur: si vndecim milium virginum martyrio dignam puritatem, vitæ sobrietate æmuletur: si fortissimos adulescentes Machabaeos, & inuicti pectoris viraginem, animi infracti constantia referat. Atque hanc sanè meliorem felicitatis suæ portionem ipsa sibi vel largiri potest, vel conduplicare. Tu perge, quod facis, in martyrum illustranda gloria, simul & virtutis exemplar officere commendatius, & vrbis vestræ famā augustiorémque reddere. Bene Vale.

mi non relinquit, virtutē comitatur castigata sobrietas: quadripartita itaq; est ista sapientia. Duo sunt præterea quæ aut faciunt passionē, aut impediūt: dolor & voluptas: quorū vnum semper respuit, alterū semper exoptat: sed vbi voluptas insurgit, & ratione statim eiicitur, confirmatur animus: & pœna trutinata cum gloria, spe maioris præmij, contemni incipit antequā veniat: cùm autem venerit, erubescit animus non sufferre quod voluit. Ratio est itaq;, cuius est omne quod facimus: per illā animi punitio, omniúmq; vitiorū detestatio est: quæ officio periti functa cultoris, inutilia sarmenta succidens, & omnē spiritū noxij humoris enecans, illud solum quod profuturum intelligit manere permittit. Sic ratio hominē passione depurandū, purum reddens & ante passionē cōfirmat, & in ipsa passione corroborat. Quis non venationis, quis non piscium esca delectetur? quem non grata diuersarū auium sagina sollicitet? an exquisiti terra mariq; cibi, vsquequo non esurire compellār? Da rationē, quę abstinentiam imperat. Concupiunt quidem omnes, sed nemo attingit. Docetúrq; his rebus animus delectationem suam vincere, & imperare protinus voluptati, vt dum ad occasionem martyr venerit, reiectis hisce vitiis, præsentem pœnam præteritis virtutibus non præponat. Inde Ioseph iusti voce laudatus, quòd libidinem in puerili ætate flagrantem ratione restrinxerit. Sic futurum reddit salubritate consilij, consideratione̜que, perditam amicitiā renouat, nouam parat, & nihil fieri crudele permittit. Moses quoque exemplum præstat, qui nisi in Datan & Abiron iusta indignatione efferbuisset, suo proculdubio dolori animi ratione cōspicuo minus satisfecit. Quid pater noster Iacob? nónne filios suos Simonē & Leui magna vociferatione corripuit, quòd sine respectu consilij alicuius, sic immites gentili feritate aberrassent, dicens: Maledicta eorum ira. Quam vtique iram si ratio reprimere potuisset, nec maledici isti, nec illi interire potuissent. Deus itaq; humani artifex corporis, cùm hominem fundauit & mores, hæc singula membrorum liniamenta componēs, perfecto iam corpori dominam (quæ in eo esset, & imperio quodam vteretur) mentem dedit: cui quædam in ipsa potestate obseruationis mandata constituit, vt sobrietatem teneat, diligat bonum, iustitiam non relinquat, & ipsa imperij potestate qua corpori imperat, imperia tamen diuinæ potestatis obseruet. Etenim dicet quispiam, si ratio principatum obtinet passionis, cur habemus sæpius impiam voluntatem? Si hoc existimas esse, ridiculum est. nam ratio non potest obtinere ne desideretur aliquid: sed potest cogere, vt quod desideratū fuerit, prudentis consilij ratione vincatur: vtputa obtinere non potest, ne irascaris, sed cogere potest, vt nullū scelus iratus admittas. Turpissimas quoq; similiter voluptates non, ne concupiscas, sed ne his satisfacias, obtinebit. Non ergo extinguit penitus vitia, sed repellit. Sanctus Dauid loco exempli ponitur, qui alienigenis bellū inferens, cùm multis fortunæ blandientis successu, animíque virtute prostratis, iam aduesperasceret, sudore nimis & lassitudine fatigatus, ad tabernaculum regium properabat, quod militum suorū agminibus in circuitu claudebatur. Ibi cùm omnes commilitones delicatis dapibus cœnæ deditos videret, & ipse aridis faucibus sitim ferre non posset, aquam iuxta defluentē (quia religio vetabat) haurire non fuit ausus: promiserat enim, nullum se habiturum poculum, nisi primum hostibus expugnatis, relatos fontes suis etiam præberet, scilicet vt & maior bellantium esset instantia, si non pro victoria tantum, sed & pro poculis pugnaretur. Itaque cùm medullitus sitis adureretur incendio, & contra legem facere non auderet, tres ex militibus eius magni roboris iuuenes se obtulerunt: & instructi armis, quæ forēt, ad vsum aquæ necessaria leuantes, per hostium acies & castra properarunt. Illuc aggressi, portarū custodes primum formidine inferendæ mortis exterruerunt: deinde per eos ad locum desideratum optati fontis accedunt, inde sumptam velociter aquam regi exhibent: sed Dauid sanctus humanum desiderium ratione molliuit, abstulit voluntatem: docénsque timorem Dei rebus omnibus præferendum, singulare patientiæ monstrauit exemplum. Nam sumptam magno periculo aquam, & à se crebro expetitam, humi protinus eam Deo libauit, ariditate potius ac siti perire volens, quàm crimine. Nec ante considerationis ius est ratio tanti cōsilij, vt libidinem animi, doloris corporísue singula (quibus inflammati agimur) atq; in ipsa vltima passione, mitē faciat esse tra-

tam huius lucis vsuram. Sume sacrificium, & porcinæ carnis dapibus delectare. nam alienum est à sapientis doctrina, Iudęorũ persuasionibus credere, & repudiare escam quam ad vsum humanũ passim vt cæteras dapes, natura præstiterit. Ingrati quodammodo diuinis beneficiis sumus, si eorum dona contemnimus, & discretionem facimus, cùm ratio sit vna naturæ: qua enim ratione hoc animal præ cæteris abhorrendum magis videtur? Aut amanda omnia, aut penitus repudianda. Superstitionis & ignauiæ est legem sibi facere, & voluntatem appellare rationem. Abiice intellectum vanum & delirum, & venerandæ ætatis tandem in melius flecte sententiam. Certe si quam virtutẽ fidei vestræ inesse confidis, dabit hæc patienti veniam, cùm sciat te impulsione potius, quàm voluntate peccare. Ad hæc Eleazarus hortanti simúlque cogenti, accepta respondendi facultate, respondit: Nos Antioche non rumorem sequimur, sed seruatam semper à maioribus nostris veritatẽ religionis tenemus, nec auerti à sententia nostra possumus, nec ad aliã fidem pœnæ timore compelli. Quinetiam si non optimis quibusq; fundamentis corroborata esset tradita nobis à patribus consuetudo, nunquam tamen caderem, nec in re facili superatus abscederem. Nec leue existimes, cibum impietatis accipere, & sacrificio immolata gustare. Nam omnino pars profanitatis est, tangere quod in se profanum est. Philosophiam vestram lex nostra condemnat, in qua tanto minus quis intelligit, quanto plus intelligere se credit. Docti sumus sobrietatem deligere, desideria libidinum vincere, corpus casta obseruatione retinere, & si quid pro Dei inferatur nomine, sustinere: voluntatem, veritatem, iustitiam, pietatem, & inter cætera vnum Deum (qui solus & verus est) non negare. Ideóque profanam escam respuens, quæ mihi sunt edenda cognosco: habens quoque præceptum altissimi Dei, cuius mandatis doctus sum obedire, & à sacrificiorum libaminibus temperare, & ea quæ prosunt animæ, totis viribus amplecti. Tyrannica vis est, ad illa quenquam cogere, quæ lex recusat, & ad iustitiæ non consentanea imperioso sermone compellere. Molire quiduis, tolle si libet cachinnum, plus tamẽ desiderabilis, quem derisisti: ego patrum mysteria sacrosancta custodiam. Effodias licet pertinaci manu dulcedinem oculorum, & acuto protinus cultro viscera interna rescindas, nunquam ex me victoriam consequeris. Sanus, patiẽs, & defunctus in Dei amore consistam: nec te securum faciat meorum magna series annorum, & tremulum corpus. Si necesse sit aliquid offerri pro domino, viridis videbis annis tolerantiã pueri, fortitudinem iuuenis, & totius gaudium voluntatis. Præpara exquisitum focis succensum ignem, & quæuis alia, fide mea mihi & lege viliora, securiorem in suppliciis videbis, quàm expertus es ante supplicia. Nunquam te ego fundamentum salutis, credentis præsidium, firmamentum fidei, lex sancta violabo: nunquam præceptis tuis contrarias manus porrigã, nihil aliud credam iustum esse quàm quod abs te doctus accepi. Non perdam tot annorum merita, nec seruatam hactenus disciplinam. Castum, integrum, purum, & tota Deo virtute deuotum me patrum turba suscipiet, cùm non timuero tuas ô rex impie minas, quamuis nomen istud regium mutaueris in tyrannum: nec factum meum, nec consensum, nec verbum reuocabis ad crimen. Cùm hæc Eleazarus libertate & iustitia plenus effunderet, armatorum qui circumstabant manibus trahitur ad pœnam: nudatur, suspenditur, flagellatur. Quo ex vtroq; latere ictus impios perferente, præco clamabat: Subditus esto imperio regis, mãdata eius agnosce. Magnanimus autem Eleazarus, nec flagellis, nec tormentorum ictibus fatigatur, quasi per quietem somniúmque acerbissima quæq; pateretur: securus igitur & intrepidus pœnarum ferebat dolores: & venerandos ad cælum erigẽs oculos sciebat cui se crederet, cui animam dedicaret. Et hinc atque inde respiciens corporis sui frusta dissolui, cruorem etiam nimium latere vtroque profluere mirabatur, gratias Deo agens de tanta patientia. Tamen fragilitatis humanæ conditione (quæ cruciatus tam exquisitos ferre vix poterat) in faciem semilacerã ruit, eas gratias stratus humo agẽs Domino, quas paulò ante stando egisset. Vnus verò ex armigeris plenus insania, vt regi se fidelem in hac tam profana, támq; sacrilega exhibitione monstraret, iacẽtem calcibus suppressit, & quo ad acerbiorem supplicij carnificinam tractaretur, exegit. Ille vero & animo fortis & corpore, ac summi Dei verus athleta, do-

lorem omnem intrepidus perferebat, tortorésque impios mitis senex patiendo debellauit. Summa tamen lacerantium admiratio, quæ & illos non parum incesserat, tot eum ac talia sustinuisse supplicia. Accedentes verò ad eum ministri regis proclamant in eum: Quàm diu Eleazare in hac persuasione consistens, nec lucis gratia caperis, nec suppliciorum immanitate terreris? gusta porcinam carnem, & effuge cuncta quæ pateris. Eleazarus qui in pœna tacuerat, in tam sinistra persuasione non tacuit: & velut hoc verbo plus laceratus, exclamat, Non ita inutiles, & imbecilles Hebræorũ filij sumus, vt viã salutis, quam vsq; ad senectã seruauimus, deseramus: & tam cito transeunte affecti ludibrio, exemplum decipiẽdis relinquamus: nec sic instructi sumus. Modicũ est, quod vitam hic prorogat: nostra enim parua sunt, quæ relinquimus: maxima autẽ, quæ indubitato speramus. Nunquid tyrãno vero persuasione hac vestra inducti placere poterimus? minus profecto vtiles credet, quos mutabiles variósq; cognouerit. In tuis, ô venerabilis pater Abrahã, manibus, & in sinũ tuum gremiúmq; venturi, grata voluntate moriemur. Hunc animũ vidẽtes armigeri, sanctissimum senẽ nutu regis in ignẽ imposuere: naribus eius noxios ac fœtidos liquores infundentes. Quæ omnia sanctus ipse ac venerabilis senex libenter excipiens, cum incendio crematus, natura deficiẽte spiritum relaxaret, cælũ oculis caligantibus suspiciens, sic est locutus: Tu es Deus, à quo salus procedit & vita: ecce legem impleo tuam, fragile quoque hoc corpus depono: propitius esto genti tuæ, ne deseras hos quos in sinu tuo, sub alis (si dici potest) clementiæ tuæ hucusq; seruasti, sit mors mea malorum omnium finis, & in tota gente remedium omnium peccatorum. Accipe me pro cunctis, & dona mihi cunctos. Atque in hoc sermone animam lætus effudit. Inde est, quod prius diximus, omnem tolerantiam passionis ex optima oriri ratione, quæ semel firmata, prosperum facit animum, patientissima semper doloris, & actus optimi prouida existens cõsiliatrix, fixum in homine propositum non relinquit. Itaq; cùm passio inter se ratióque pugnauerint, necesse est, vt hæc dominetur illi, si ex altera triumphũ velimus. Patri itaq; Eleazaro gubernatrix fidissima ratio fuit, quæ nec dolori locum præbuit, nec blandimẽta illecebrosæ voluptatis admisit. Seruauit contra omnes procellas, tempestatésq; insaniæ, sancti corporis nauem, quam nullis turbinibus à vero dissoluit intere, iactata quidẽ tyrannicis fluctibus, infracta tamen permansit: tenénsque iter suum, ad salutis portum peruenit. Nulli quamuis validis muris sic ab hostibus vrbem propriam defendẽte, vt animã suam sanctissimus senex adhibita diligenti ratione seruauit. Passus equidem verbera, cruceémq;, & flammas in aduersis, qui antea in lætis erat cõstitutus. Nam vt apices rupis alicuius excelsæ, irruentis fluctus obnoxiæ ictibus franguntur, & sinus ille intrinsecus clausus est securus: ita munimentis optimæ rationis, primique consilij, venientium impetus procellarũ suis accepit membris, eósque nisu corporis inuictus fregit, ne interiora penetrando, ad diuinum illum cælestis animæ meatum peruenirent. O beate præ omnibus senibus senex, & præferende cæteris sacerdotibus sacerdos, nulla profani sacrilegij dape sancta ora maculasti. Nihil perfidiæ tramitem illum faucium cõtigit, per quem Deo frequens oratio mittebatur. Nihil valuit principis imperiosa crudelitas. Exemplum igitur omnium antistitum Dei factus es. Talem vere esse decuerat sacerdotem, vt tormentis fortior, torquentibus durabilior, securior quoque imperantibus, ipso etiam quo crematus es igne violentior, pœnam martyrij possideres. Tibi omnis cessit antiquitas, à te exemplum habebit posteritas. Si ergo inualida senectus omni virtute iuuentutis exuta, frigidi aut penè nullius sanguinis, ad omnem tolerantiam doloris infirma (quippe quam ipsa series fregit annorum) tot cruciatus, tot supplicia, tot pœnas prudenti consideratione sustinuit, quis est qui negare audeat, totius passionis caput in ratione potissimum consistere? Vidimus omnem acerbitatem fixi semel consilij obseruatione Deo adiuuante superatam. Sunt tamen qui dicant, non omnes qui ratione considerarunt, sufferre fortiter passionem, quæ illorum superflua & vana reprehensio est. Constat enim illum dolori cedere, quẽ consideratio sapiens non muniuit. Cæterum qui non deliberatum tantæ rei negotium, cupiditate repẽtinæ præsumptionis aggreditur, necesse est vt sero illud deserat, ad quod subito conuolarit.

Matura

Matura enim & præconcepta diu deliberatione,omnem vitæ exitum ad passionem portamus, ne aliquid vos subita acerbitate confundat:ventura omnia præsumuntur, ne timeri quæ inferuntur possint,cùm sperata proueniant.Qui sapiens itaque & fortis, hic totius dominus est passionis, vtpote qui bene cogitatam præcogitat.& acceptam respuit nusquam. Nec stupẽda omnino est in senectute prudentia, cùm infantulos tantus amor capiendæ laudis inualerit,vt ipsis quoq; admirationi fuerint, quorum acerbitate sunt consumpti. Cæterum efferata crudelitas,Eleazari graui ætate permota,rediuiuo quoque insanæ mentis ardore,credens se sapientia victum maioris ætatis,irrita consilij firmitate, septẽ illustres pueros Hebræorum Antiochiam adduci atrociter de eorũ castello Sosandro præcepit. quos in tenera adhuc ætate, eáq; ad excipiendos dolores infirma (quemadmodum ipse putabat) versantes, vt fallaci oratione ac varij cruciatus terrore peruerteret,talem edicti sui legẽ proposuit, vt qui sacrificij carnem ore noluisset accipere, exquisitis extemplo suppliciis subiaceret. Septẽ igitur vnà cum matre Solomona (nam hoc illi nomen erat)iamiam in senium declinãte,coram se sisti iussit. Producti sunt itaque non solum præclari,verumetiam speciosissimi tam generosæ matris nati, & voce, & corpore gratissimi, angelici quidem iuuenes, vultúq; pellucidi, solis instar sereni luminis, & in oculis omnium non sine virtutum gratia radiantes, vt tali proculdubio argumẽto totam humanam mortalémque formam transcenderent.Et illa talis habita ab exordio antiquorum parentum maiorúmq; suorum syncera, & id quidem in hunc vsque diem, vt tota eius esset approbata nobilitas.Sed illud formæ decus quod sanguinis quoque ornamentis cumulũ magnæ dignitatis acceperat, ante omnia virtutis robore firmabatur, qua simul omnes alios laudis modulos pro motu ingentis animi præcedebat. Proinde hos vt aspexit tyrãnus, atque matrem in medio lætam assistere alacríque mente adesse cognouit pueros callidissime alloquitur: Consultum esse vobis (inquit) in primis volo ô admirabiles pueri,hoc enim & forma vestra,& sanguinis nobilitas suadet. ne ergo ad repugnandum insanam sumatis audaciam, vitate non tormenta modo, verumetiam mortem. Cupio enim vos & honoribus cumulare maximis, & immodicis diuitiis ampliare. Spernite superuacaneam patrum vestrorum credulitatẽ,& ad gentilem vos cultum nostræ obseruationis adducite. Illud enim si in animo vestro nõ statueritis(id quod futurum esse non arbitror)diuersa & exquisita supplicia,quibus vos per diuturnam deficientis animæ acerbitatem excruciem, excitabo. Quapropter vt timor ipse acrior audientes surreperet, singula proferri in medium tormẽta mandauit. Exhibentur itaque rotæ,radij,vngulæ,rotabula,catapultæ,lebetes,catastæ,frixoria,digitaria,pugillaria, manus ferreæ, subulæ succensoria, ollæ æneæ,sartago. Hæc enim illis nomina esse reperimus. Succẽsorium ad excitandam flammam quoddam tenue esse ferri telũ accipimus. Exhibentur id genus reliqua nimis profectò abhorrenda, quæ sigillatim enarrantem dies sit defecturus. His itaq; omnibus in apertum prolatis,ait: O prudentissimi pueri, etiamsi aliquod in hac re putatis esse peccatum, optima iustę defensionis excusatione poteritis armari,quia coacti hæc potius(quantum videre videor) quàm sponte facere videmini.Paruuli vero cælesti quodam sensu & diuinæ maiestatis ardore accensi, contemnẽtes immanissima tot pœnarum genera,parui faciunt irascentis tyranni minas,hortantísque blandiṫias:& piissime (licet falso) loquentem pariter ac minantem, in maiorem iracundiam furoris impellunt. Hinc ergo patet,quid ratio inferat affectui. Nam si ignauus quispiam, & nullo ante tractatu rem tantæ gloriæ perens,ad hoc subitus atq; imparatus accederet,visis continuo tam exquisitis ac tantis pœnarum generibus, mente trepidus, demisso vultu, gressu titubãs, tremore turbatus, primo victus aspectu sumptum negotium reliquisset,nec se tanto oneri parem ad sufferenda fore putasset, statimq; diceret: Insensatus ego, quid magis eligam? an ista sufferre, an illa quæ promittuntur præmia obtinere? Miserebor potius ætati meæ, miserebor matri, veniam pro hoc facto (quod necessitati imponitur) diuinitas non negabit: regis enim gratiam promerebor.Sed vbi spiritus præcedẽte ratione firmissimus durauerit, atque ad bonam frugẽ animum conduxerit, illud sequitur, quod his fratribus ostendam esse probatum, quibus sacrificij

vt

Nam magis me voluptatem patientiæ meæ consequi quàm dolorem, ipso quo torqueris dolore comprobes necesse est. Atqui libentius ego perferam, quàm tu pœnas inferas: minor patientis dolor est, quàm iubétis: mihi cruciatus virtus animi est, amor legis, veritatis assertio: Dei postremo iustitia, te vertet in exilium: tu torquendo torqueris: & in ira patientiæ meæ, tuáque indignatione, nunc ferè consumptus, consumeris. diuini iudicij diem non effugies. Manet te pœna illa perpetua, quam nec profana mens ferre, nec tua crudelitas declinare vnquam poterit, æterno videlicet peccatrice anima damnata supplicio. Hoc modo fortis ad mortem vsque in sententia permanens, & prauiis cruciatibus fratris cõstanter animatus, perseuerans migrauit ad dominum. Machir tertius ex pueris adduci iubetur, quem cùm miseratione dignissimum geminus duorum fratrum fecisset interitus, hortantibus plurimis ac volentibus, vt à sententia fratrum supplicia vitando discederet, iratus ait: Idem nos pater genuit, eadam mater effudit, vnus est nobis magister, vnus animus, vna contestatio: nolite ergo morando tempus consumere, ad supplicia non ad responsa, properaui. Animaduertite in hæc membra, pro audaci vestra libidine: nam animæ vobis potestas nulla tribuitur. Motus his verbis tyrannus, à duobus peremptis hunc considerans nihilo degenerantem, inhumana aliquid crudelitate maius excogitat: orbiculare afferri in medium iubet: hinc cum pedes vnà cum manibus, deorsum colligati fuissent, sanctum quoque chorda orbiculari ventrem circuncingente in altum vsque contrahit. Nec mora, separatur à sede sua dorsi iunctura, cruta cum brachiis extrahũtur, eiiciũtur humeri. sicque singulis neruis districtis soluitur martyr inuictus. At vbi hæc sibi parua sanctus perferentis animus æstimaret, pellis capiti incisa detrahitur. Rotæ postmodum affigitur, nec tedi magis iam poterat, quia & partes & frusta corporis horrendissimo pependere aspectu. Et cùm iam cruoris nimia defluentis vacuitate defectus, orbatus manibus & pedibus, proximam sibi mortem adesse cerneret, hac oratione vitæ munus expleuit: Nos quidem nefandissime tyranne hæc pro Dei amore toleramus, tu verò rantæ & tã iniustè crudelitatis inuentor, supplicia sine fine patieris. sicq; lingua orbatus, sartagini iniectus, acerrimarum vniuersitate pœnarum excoctus spiritum perbeatum effudit. Post hos Iudas (hoc nomine fulgens) quartus adducitur, qui omnium ferè monitis, vt regi assensum præberet, pulsatus, tanquam pugil interitus pessundatis precibus & pœnis, cõstantissime dixit: Ignis vester vt nec me à Dei lege, ita nec à fratrum meorum (quorum interitus non mors, sed vita est) vnione dissociare valebit. Tibi ô tyranne interitum, credẽtibus autem spem æternæ salutis denuncio. Proba ergo crudelissime omniũ, & æquissimo Dei iudicio plectẽde, ipsísque rebus aduerte, num ipse ille Deus me sit derelicturus, qui tres iam primos obuiis proculdubio suscepit manibus, quos tam sanctæ matris vterus, sigillatim ad gloriam effudit. His auditis, horridus atque insanus tyrannus per seipsum ad exhibenda supplicia insiliit, ita videlicet superaturus iámque exæstuans, linguam eius secari radicitus iubet. Sed ille non territus Antiocho respondet: nec illa quidem proderit execranda crudelitas, nec ex hoc vt reris tyranne victoriam consequeris. Non enim Deus noster clamoribus excitandus est, sed ad afferendam opem famulis suis, corde potius quàm oris strepitu poscendus. Tacentium commoda respicit, & poscentium vota si mereantur exaudit, tantum integer sensus pura & fideli anima petat. Scit enim Deus noster omnia, antequã postules, & prius quam in anima aliquid cogitare incipias, agnoscit. Secetur lingua, nunquid & mens poterit secari? docuit illam priora passionis ornamẽta suscipere, per quam Deo fidelis semper oratio mittebatur. vtinam sic singulas corporis mei partes puniendo sanctifices, & tibi supplicia irroges stulto, mihi præmia largiaris. Nec diu hæc impunita censeas relinquenda velim. His finitis, eripitur cultro lingua, alligatur trunco iuuenis, quem solido fune lacertis retrorsum congyratis tortor versat, & in aciem sanctum pectus agitatur: patitur hæc libens spiritus, licet ipsa facies in nigredinem commutetur. Exinde solutus, tandem rotatus, pro caducis Deum exorãs, priorum fratrum pœnas promeruit. Caligine mortis oppressus, dulcem spiritum Deo obtulit. Achas dehinc quintus ex fratribus, antequam protrahi iuberetur prorupit in medium, contemptũ mortis osten-

dens, prouocando se ad supplicia, vt gratiam Dei inueniret, iram iudicis patiendi cupiditate promereri voluit, & ait: O tyranne, ecce ad pœnã venio prius quàm iubeas. Nihil ergo ex illo impetrare posse te credas, quem aspicis velle torqueri. Reum te gehennæ, effusus quatuor innocentum sanguis effecit, me quinto gradatim numerus ipse ampliandus est, vt tibi tandem pœnæ ex multitudine peremptorum accrescant. Responde inhumanissime tyranne, cuius sceleris reos nos innocentes crucias, cuius perpetratores facinoris tanta crudelitate persequeris? quid nefarium admisimus? quid profanum? quid ausi iniquum sumus? hoc est tibi crimen omne, quòd Deum creatorem omnium contestamur, & eius maiestatis præcepta seruantes, piè viuimus, & in hoc solo tua supplicia non timemus: honor nobis est & salus, non pœna: mirificum accipiemus à Deo beneficium, si in nulla nobis laterum parte parcatur. Hæc loquens iussu regis raptus, carnificum manibus ollæ æneæ imponitur (hoc pœnali supplicio nomen est) prælo gyrato sanctum caput ad genua pellitur: sicque corpore deorsum redacto, pugil in ea quam diximus olla miserrime delituit. Patitur dehinc fratrum suorum excogitata tormenta, minime tamen mente turbatus; exurgit subito, ita perorans acrior in tyrannum: O immanissime tortor, quanta nobis inscius subministras bona: tu quanto plus irasceris, tanto nos gratiores Deo reddis: si mei misereri velis, dolorem. Hic leuis mœror æternitatem gaudij parat. Hæc huius seculi mors si mihi non sponte inferretur, ventura æterna commoda non largirentur. Correptus igitur atque prioribus exagitatus, clara luce spiritum dulcem emisit. Exhibitum post hunc (Areth vocabulo) sextum, pœnam eligere aut honorẽ optione data eum tyrannus iubet. Iratus respondet: Fratribus quidem meis ô tyranne minor annis, sed mente consimilis accedo. Simul enim nutriti, simul edocti, simúlque morituri in Dei amore persistimus omnes. Accelera itaque ad exquisita tormenta, & illud tempus, quod in persuasione impensurus eris, in suppliciorum excogitatione consume. Hac oratione confusus Antiochus, illigari eum statuæ, sic iubet, vt depressa ceruice, ex descensu humorum caput dolore quassaretur: exponitur incendio, vt sensim longius igne ab eo posito, paulatim diutino consumptus ardore distenderetur potius quàm cremaretur. Subulis etiam ferite pendẽtis latera ad viscera iubet, vt per eas quæ his ductæ erant in longum tramitem rimas, ad intimas fibras flamma perueniret. Atqui vt dolor simul ipse maior incresceret tactu vulnerũ, ac fubulitione membrorum cruor scaturiens ardore in spumas decoctus, miro modo ad caput eius descẽdit. In his doloribus iuuenis exclamat: O certamen insigne, ô pertinax bellum, ô contentio inter se pietatis & sceleris. Hi sunt viri agonis, quorum corona martyrij, pœna ferientis est: libens fratrum interitum sequar, vt quibus iungor sanguine, iungar & morte. Aliquid ô tyranne maius excogitato, hæc enim quæ inueneras, superata agnoscis. O crudelitatis magister, inimice pietatis, iustitiæ persecutor. Sex nobiles pueri, regiam potestatem, & apparatum totius regni & orbis extinximus. Ignis tuus frigidus est, non calet: flexibiliora namque corporibus nostris arma sunt regia: plus auxilij Deus noster suggerit nobis quàm tu confusus doloris posses infligere. Itaque manet firma in nobis Dei sententia. His dictis ignea forcipe eius lingua cauteriatur: & cum suis fratribus pari pœna excoctus, & in sartaginem coniectus, emisit spiritum. Sex itaque varia morte consumptis, vnus remãserat matri Iacob nomine, iunior cæteris ætate, non mente. Hunc cùm assistere crudelissimus tyrannus aspiceret, miseratione motus, vel quòd solus, vel quòd vltimus, vel quòd periturus esset, indoluit, vocatóq; propius ad se puero, eius manu apprehensa à tormentis seorsum, atque putans ei salutem persuasurum, sic inquit: Satis abunde exemplo fratrum tuorum, quid immineat repugnãti videre potuisti, subtrahe te tantis protinus malis, quicquid honorum regni mei fuerit obtinebis, magistratum tibi non denegabo, ductor quoque militum & consilij particeps nobis semper assistes. Cæterum huius matrem (eum ipse parũ proficeret) iussit adduci. Cui prope filiũ stanti ait tyrãnus: Vbi est ô generosa mulier fœcunditas tua? Ecce ex tanta numerositate filiorum vnum (si velis) fata conseruabunt. Da consilium pietatémque paruulo & mentem rigidam ad prosperiora conuerte. Monitis hisce regus vtcunque auditis inclinans se mater ad eum, ita

vt falleret

yt falleret tyrannum, Hebræo ait sermone: Fili mi miserere mei, & explora dolentem, matrem, quæ te nouem mensibus in vtero meo gessi, téque alui lacte triennio, & liberaliter educatum ad hanc ætatem vsque perduxi. Rogo te fili, vt conspecto cælo & terra, & omnibus quæ sunt in eis, scias hæc cuncta à Deo ex nihilo facta esse: ipsum etiam genus humanum ab eodem rerum omnium conditore factum nemo ambigit. Non timeas tortorem ethnicum, sed imitator fratrum tuorũ effectus, mortem libenter excipias, vt in die miserationis vnà cum fratribus tuis in cælestibus te suscipiam. Hæc matre adhuc monente, iuuenis Hæbreo sermone sese solui, & vt regi & suis aliquid secreti diceret, rogat. Ille auté vbi vincula effugiendi facultas fuit, celer cucurrit ad pœnam, stabat enim flammiuomis ignibus succensa sartago ad torrendos præparata passuros, ad quam cum inuictissimus puer peruolasset, inspectando fratres, & ad regem vultum reflectens, ait: O scelerate tyranne, iam ego nunc, inquã, ego in fratribus meis agnosco, te non crudelem solum, sed ipsam esse crudelitatem. Quis tibi vesano hanc purpuram dedit? quis regnum tribuit? quis tanta ornamenta concessit? Nempe ille quem insequi in nobis posse credis, cuius cultores necas, famulos premis: tu verò infelix æterno cremandus incendio, & sine fine torquendus. Sic enim inter te & reliquos discretio potestatis, nunquid alterius tu operis, túne alterius naturæ homo es? Vna nascendi & moriendi omnibus ratio est. Quisquis hominem interficit, interfici se posse confirmat. Tu effigiem tuam laceras, tu in torquendo nihil proficis. Eadem ratione ortum, eodem genere procreatum, quem ante multos annos opifex rerum Deus creauit, quémque similem suæ produxit imagini, puncto quodam repentini furoris interimis. Et quicquid fieri tua regia potestas iusserit, iustissimum putas, linguas eruis, vngulas inilcis, & humana corpora igne cõsumis. Illi quidem qui hoc pertulere, gaudium æternæ salutis acceperunt. Tu vero quicquid pœnarum singulis intulisti, solus exolues. ne me obsecro gratiam abs te vllam sperare confidas. Sequar fratres, & in legis obseruatione perdurabo. Hæc audiẽs fremuit tyrannus, iuuenémq; in catasta fouit: in doloribus mater astat nato, piis manibus sanctum caput fulciens. Resupinus in dolore distenditur, de ore eius; naribus, secretísque cruor effluit, spiritu tandem deficiente tortor cessat, vt mox resumptis diuinitus viribus, contumax esset regi, seueriúsque quàm fratres ipsi cruciaretur. Demum orbatus palmis atque vlnulis, leuatis oculis Deum exorans ait: O Adonai, ô Sabaoth, in turbã fratrum meorum me suscipe, & cesset iam ira tua, neque eos deseras qui te miseratorem per nos interpellant. Hæc dicens rupta lingua igniuomam sartaginem sponte cõscendit, ac stupente Antiocho costatius interiit. Ecce nũquam magis claruit rationem esse dominam affectus, qua puerorum animus præmunitus, firmior torquentibus stetit. Quod enim spreti dolores, & pœna contempta postrema vtilitas salutis fuere, deliberatio piæ honestæq; rationis effecit. Inexpugnabiles itaque pueri fortissimis turribus similes perstiterũt, & portum quietis intrantes, qui diu per nauifragas cautes turbinésq; iactati fuerant, iter rectum per fluctus horridos gubernantes, tandem ad littora optata venerunt. Namq; alter alterum fecit consilio fortiorem. Nullus segnis, nullus timidus delicata mente martyrium denegauit. Nec deliberatio vlla, sed omnium fuit lortis, & indiuisus consensus, sese inuicem hortantium: Pro lege igitur nostra moriamur, tres pueros imitemur, Assyriorum furore dãnatos: quos in vna fornace coniectos, patientia ad cælum euexit. Hoc dum alter alterum sermone confirmat, factum est vt nemo peccaret: sed in sententia permanentes patrij sibi generis, virtutis, audaciæ, ante oculos memoriam reducebant dicentes: Pater noster Isaac cum iussu Dei se immolandum cerneret, armatam patris dexterã non refugit. Tradamus ei animas nostras (inquiunt) per quem & spiritum & corpus accepimus. Facilis membrorum est ista iactura, cum sciamus pios æterna salutis præmia accepturos. Abraham, Isaac, & Iacob læti nos participes regni expectant. Ornemus matris vterum, quæ nos denis mensibus tulit. Nemo infirmior alio, nemo inter fratres degener appareat. Eodem patre generati, eodem lacte nutriti pares in omnibus esse debemus. Similis nos doctor instruxit, lex nobis data communis omni est virtute retinenda. Hoc concordiæ vinculo, fraternitas sancta permansit, nec fuit in

ſpectaculo (cum vnus præſentibus cæteris torqueretur) mœror dolentium, ſed gaudium peremptorum. O nobiliſſimi regum omnium pueri, inæſtimabilis gloriæ, virtutiſq; eximiæ. Nullum ex vobis formido perterruit, ita properaſtis ad mortem, quaſi immortalitas ſola peteretur. Vere vos fratres, quos interitus ipſe ſociauit. Magnum quidem noſtro generi decus omnipotẽs protulit, & ad omnium confirmandos animos, exemplum vnicæ laudis oſtendit. quos (credo) propterea in eo numero eſſe voluit, in quo mundum ipſe conſtruxit, vt ſeptem fratres, ſeptem dierum, quibus perfecta ſunt omnia, æmuli redderentur. Sed quid hic animum miramur in pueris, cum ſe mulier ad contemptum doloris armauerit? quamuis non mater dicenda ſit, ſed humana quidem fragilitate quid ſublimius, quæ peperit tot triumphos? Nam in interfectis paruulis, mater pie accenſa, nec immerito, cum id non ſolum humanus ſenſus habeat, ſed immanibus quoq; feris amoris iſta cõditio ſit, vt viſis inſidiis, paruulos ſaluti propriæ præponentes, alis protegans, defendant morſu, vngue cuſtodiant. & cum cuique ſit reſiſtendi facultas, obuiam ire hoſti pro pullorum amore feſtinant. Nec in his ſolum caritas iſta ſeruatur, ſed apes quoque ipſæ non ſobolem tantum, ſed & mella ſeruantes, minantibus aculeis irruentes, vt ſint perituræ poſt morſum, plus parcunt generi quàm ſaluti. At hæc zeloſiſſima mater diuino vtique ſpiritu fundata, conſilio quoq; ſapientiæ & incredibilis virtutis, filios ante ſe perire feſtinauit. Quippe quæ non eſſet victura poſt prolium orbitatem, maluit eam ſecure ſuſcipere, quàm interire ſolicita. Omni igitur familia Deo dicata, poſtremum decus paſſorum accedit mater, contemnens minas regis, & maternum pectus offerens & vitam filiorum. O beati generis origo, ô vnius vteri glorioſa fœcunditas. Non ego vos paruulos mẽbrorum lineamentis, & totius vultus notis matris æmulos dicam: ſit hæc ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturam nihil animus dedit: vos ergo ſimiles mente, robore, fide, aſſeram: & matri in omnibus pares dicam. In nullo ei poſtponendi, in nullo minus venerabiles eſtis, niſi quòd illa immanitatem dolorum præ oculis excepit: & dum in ſuis quoque torqueretur membris, ſimilis vobis illi tolerantiæ animus fuit. Hoc illa præſtantior, quòd ſeptem cruciatus, antequàm cruciaretur, excepit: & in omnibus ne ſuperaretur extimuit. Verum exemplum fœminarum omnium, neſcio an pepereris mulier paruulos tuos, an creaueris, quos ſereno vultu paſſa es in fruſta ſecari. quod intrepida vidiſti, parum eſt: hortata es, vt perirent. Illum incidi vngulis, lætabaris: diſtendi rotis alium, ligariq; gaudebas. Illius vicina mirabaris incendia, atq; alium ne tanta ac talia pertimeſceret, admonebas. Et quamuis cum inteſtino in illorum laceratione ferireris dolore, grauiora quàm olim parturiens tormenta ſentires, ſimulabas tamen læticiam: & diſcuſſo vultus nubilo, inducebas ſpeciem triumphantis. Singuli te ridente conſumpti ſunt. Nec cum vnum remanſiſſe cerneres, expauiſti. Nam quid ego deſcribam exitia paruulorum cum matri riſus ſint omnia? ſciſſos neruos, detractum capite tegumen, linguam radicitus detruncatam, manúſque confractas, ignem, laminas, rotas & ad coſtandos homines æra candentia, multa etiam quæ ipſo ignota ſunt nomine. Adſit, vt ſit cygnis tanta dulcedo quorũ ſuauiore melo canoras in morte voces narrat antiquitas. Omni enim harmonia dulcius, omni voce præſtantius, pereuntium carmẽ fuit. Sirenum pueri fabulas in morte ſuperaſtis, cum vel matri ſolitudinem vltimam, vel Deo gratias referretis. Optauit incredibilis proſapiæ mulier breuem orbitatem potius, quàm æterni iudicij pœnam ſubire, cum filiorum corpora maluit cruciari, quàm animas: ſciens nihil infirmius labe membrorum, quæ etſi paſſio deſit, ſæpe tamen inteſtinus dolor affligit, enecant febres, copia ſanguinis premit, aut nimius curſus euiſcerat. quis autem ignorat nauigantium naufragia, iter agentium lapſus, quietóſque ſeſſores ſubita morte conſumptos? Taceo incendia repentina: latronum inſidias, & pereundi vias. Cùm ergo tot occaſionibus humanum pectus ad mortem agitetur, quis non óptet interitum cum ſalute, in quo temporalia amittuntur, & æterna retinentur? O venerandiſſima fœminarum, atque legis, & gentis noſtræ gloria. In hoc Noë arcæ ſimillima, in mediis fluctibus & procellis inuiolata permanſiſti. Vt illa enim diluuij cæleſtem impetum tulit, & compagine firmata tabularum, incluſum intra ſe quod acceperat, non amiſit: ita tu quoque

ſanctum

ſanctum ſpiritum, quem Deo diſpenſante acceperas, in receſſu pectoris cuſtoditu, vinci ab hoſte non es paſſa. Ecce quantum vtilis ratio eſſe poteſt; quæ nos ſæpenumero viros inferiores fœminis facit. Nec Daniel tantum viſis leonibus formidauit, nec caminus tribus pueris iugi igne ſuccenſus, tantum arſuris dolorem incuſſit, quàntum hæc fœmina in ſingulis paſſa pereuntibus, antequam ad corporis ſuſpenam veniretur, accepit. Quid faceret alia mulier & mater; niſi per triſtia lamenta flebilis procceſſiſſet, vlulatus gemitúſque miſceret; ſe infelicem, ſe miſeram conclamaret: quæ ideo plures peperiſſet, vt ſæpius orbata lugeret: repeteret partus, & illa denis menſibus materna faſtidia, tot enixa mortes, tot pericula ſæpe repetita, lactis alimoniam & paruulorum cibum, preſſam diu corporis partem, baiulas manus, dulces ſuſurros, informatis verba, curas, vigilias, timorem, & in omnibus etiam proſperis animum ſemper futura metuentem. Diceret flens, nõ ego filios veſtros auia blanda complectar, pauloante nimij gregis mater, nunc agens celerem vitam. Si mori mihi contigerit hodie, à quo ſepeliar non habeo. Hæc omnia matris alterius, Dei ancilla non habuit: ſed adamantino quodam ſenſu, rigidior cautibus ſtetit, filiis nec in pœna, nec in morte defuit, vt interirent compulit, nec doluit interiiſſe. Nã cõprehenſa cum paruulis ſuis, Eleazari pœnam aſpiciens, Hebræa lingua, cum eſſent docti, ſimul exhortabatur dicens: O fortiſſimi pueri mei, ad dulce certamen, in quo & genti noſtræ paremus gloriam, & nos à Deo merita æterna conſequamur, ad pœnam ſponte properemus; nec formidemus ô iuuenes, quæ Eleazari ſenile corpus ſuſcepit. Satiſque in hac fragilitate durauimus, ad ſuperiora properemus. Pater noſter Abraham venerabili ſermone memorandus, vnicum Deo filium, cum poſceretur, obtulit nec adhibere formidauit altari, quem vix in ſenectute ſuſceperat. Et Iſaac libens patris victima ſtetit, ſciens Deo in omnibus eſſe ſeruiendum. Similis quoque Danielis, ac trium puerorum cauſa eſt, mihi credite, tentamur potius quàm punimur. Quicquid enim in hoc ſeculo prouenit, temporaneum & vmbræ ſimile iudicandum eſt. Hos filiis animos mater incuſſit, & viris mulier virilem animum effecit. Nouiſſime filiis ſingulis conſumptis, admirabilis tantorum athletarum parens, in cruenta pœnarum carnificina, flexis repente genibus, corporis à Deo diſſolutionem efflagitabat: non enim viuendi cupiditate, ſed filiorum cauſa tantum tempus protraxiſſe. Septem igitur triumphos mater pientiſſima ſuſcepit. Antiochus faucibus ſtridet, matrem generoſam affligere iubet, tyrannice rapitur, teneris nudatur artubus, in altum manus alligantur, ſæuis illiditur flagellis, læſis mœret vberibus, ac flammiuomæ addicta ſartagini, ambuſtos vltro filios concomitatur in pœnas, ac oratione protenſis ſurrectíſque manibus, pro grauidis matribus fuſa cœlibem effudit ſpiritum. Porrò cæli fulmine tremuit Epiphanes. O magiſtra iuſtitiæ, filios comitata victores, ô ſuperatrix tyrannorum, ô ſpeculum martyrum, ô patientiæ forma non mulieribus ſolum, ſed viris futura, veneranda præſentibus, colenda poſteris, admirationi non ſolum genti noſtræ futura, ſed ſeculis. Splendoribus tuis luna ſuccumbit: nec ſe, quamuis mundum impleat, cum tuis fulgoribus comparabit. Septem te clariores cæleſtibus ſtellæ, grata luce circunſtant. Si poſſit in picturam aliquam manus humana deſcribere, & victorum omnium pœnarum genus in poſterum ceris, vt geſtum conſtitit, explicare, ſine lachrymis nemo tranſiret, omnis vtiq; multitudo conflueret, ſuffragarentur plurimi: & multa videretur donaſſe, qui in gloriam ſummi Dei talia ſtratagemata depinxiſſet. Et ſiquis ſculpendi artifex, hanc figuram aſpectu miſerabilem ſepulchro intriuerit, aut ædibus illocauerit, ab omni tetra peſte eſſet alienus, æternáque felicitate indubie frueretur. Sed vnde vllius magnitudinis ſaxum, quamuis tenui limula minutum opus tenens, capacitatem haberet tot pœnarum? Senex itaque Eleazarus, & hæc illuſtris mater, filiique ſeptẽ, propter decus generis ſepulchrali honore decorantur. Magnus ab his omnibus cultus exhibetur, etiam alienæ ſectæ homines inuaſit timor. In iuſtitiæ argumentum, vt piis cordibus ſumma veneratio infigatur, octiſtellium exoritur, dum angelicis manibus interemptorum funeribus miniſtratur. Enimuero ipſe tyrannus ſtupore defixus, tam piæ mentis virtutem expauit. Tantum poſtremò aſſecuti ſunt gratiæ, vt gentis noſtræ peccata reſtinxerint. Exitium ſequitur mox tyranni, Iſraël

aliquando respirat. Videns nanque Antiochus magnitudinem fidei mortísque contemptum, peditum sibi legiones ex Hebręorum numero cõgregat, per quas hostes perculit, & laudis plurimum cepit. O benedictum Abrahæ semen. Videte quantum nobis septem filiorum ac matris passio præstitit collegarum. In hac pietate durate, vt patribus pares esse possitis. Ecce totius gentis mala populique peccata, paucorum exemit exitium. Superatísq; hostibus, quos Israëlitarum manus perculit, soluta iam peccata post victoriam fuere. Postremò autem rabie fremens, verminosóq; ventre, ac squalidis fœtoribus conflictatus Antiochus, expirauit. Supplicia sequuntur extinctum. Nam cum Hierosolymitas à lege retrahere non posset, Persis (quia poscebat necessitas) bellum indixit, ibique quod merebatur, excepit. Nunc tandem superest; vt paucis omnia complectamur. In ipso nanque agone pientissima mater ac martyr circunstãtibus dicebat: Virginalem vsq; dum licuit, pudorem tenui, castis me postea nuptiis illigaui, domum propriam non reliqui, procreaui filios non pudendos, & mariti morte perculsa, nihil ex fide perdidi: hoc & multo alio sermone vocitabat. Sed quid amplius? proponebat filiis prophetas, interfectum Abel fraternis insidiis, oblatam hostiam loco Isaac, exulem Iacob, Ioseph custodia carceris occupatum, Danielis leonẽ, & triũ puerorum incendia. Recensebat etiam eisdẽ Esaiæ librum, qui dicit: Licet per ignem transeas, flamma te non comburet. Dauidicum psalmum in quo ait: Multæ tribulationes iustorum. Salomonem quoque similiter, ponentem lignum vitæ facientibus voluntatem eius. Ezechielem etiam non omittebat dicentem: Viuent hæc ossa arida. Canticum deinde quod docuerat Moses non obliuiscebatur, in quo scriptum est: Ego occidam, & ego viuere faciam, & longitudo dierum vestrorum in manibus meis. O infelix tyranne, quid tibi lebetes ardentes, quid machinæ profuerunt? quid sectæ oculorum palpebræ, detractæ etiam imis faucibus linguæ, cùm his omnibus longe peiora patiaris? Illi verò quos interficis (mihi crede) diuino vtuntur imperio, & de salute & de vltione securi. Nam qui pro causa saluris passi sunt, prosper illis euentus erit, cum pater omnium Deus atq; vniuersa respiciens, sequentibus se vitam præbeat sempiternam. Hæc itaque quæ in monumentis veterum, & sacris literis de diuis comperi Machabæis, posteritati æternum legenda consecraui.

Flauij Iosephi operum finis.

RERVM OMNIVM APVD

IOSEPHVM MEMORABILIVM INDEX

SECVNDVM ALPHABETI ORDINEM.

Primus numerus Paginam, Posterior numerum linearum denotat.

B

C

D

E

F

G

H

Hebræi

Iseremoth

L

M

charsim

Volumnius

FINIS.

Es registrado

LI
7
23